LAPIS LYDIVS

CIRCA MATERIAM

DE PRÆSCIENTIA, PRÆDESTINATIONE, ET REPROBATIONE.

SACRÆ SCRIPTVRÆ, CONCILIORVM, ATQVE AVGVSTINI, ET ANGELICI DOCTORIS AVREAM PROBANS, SEIVNGENSQVE DOCTRINAM.

Vbi

Quamplurimæ Lutheri, & Caluini hæreses,

Nec non

Quinque Ianſenij propoſitiones, quæ eamdem concernunt materiam, profligantur.

ATQVE

NONNIHIL DE ABSOLVTA SVMMI PONTIFICIS IN DEFINIENDIS REBVS FIDEI, INFALLIBILITATE STABILITVR.

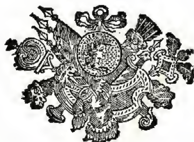
AVCTORE

FRATRE GABRIELE FILORAMO

ORDINIS MINIMORVM,

In Regno Siciliæ S. Inquiſitionis Qualificatore, olim pro Italica Natione Collega, & in duodecim Prouincijs Italiæ Vicario Generali, deinde totius ſui Ordinis apud Romanam Curiam Procuratore, & in præſenti Meſſanenſis Prouinciæ Prouinciali.

MESSANÆ,

Ex Typographia Vincentij de Amico 1687.

Superiorum Facultate.

EMINENTISSIMO, ET REVERENDISSIMO PRINCIPI

FLAVIO CHISIO

S. R. E. CARDINALI AMPLISSIMO,

EPISCOPO ALBANESI,

ALEXANDRI PRÆCLARISSIMÆ MEMORIÆ VII. EX FRATRE NEPOTI, SACRI ORDINIS MINIMORVM AVSPICATISSIMO PROTECTORI.

Apillus iste, Princeps Eminentissime, non tam à mearum lucubrationum textura deprōptus, quàm á tuis montibus, (sic iucundissima interiùs sufflante incomparabilis tuæ Protectionis aura,) discissus est, & ad hereticæ tēporum nostrorum prauitatis fictiles statuæ detegendos, fortiterq; conterendos pedes præordinatus: hæc siquidem non minùs, quám prisca illa Danielis, ex plurium Sophistarum deliramentis assurgens, aureo procerum hominum capite, argenteo item non vulgaris notæ virorum pectore, ac brachijs, cæteris tandem aliorum vulgarium Scholasticorum, æneis, ferreisq;, ac argillaceis inferioribus membris, inter sese compaginatis, in maximum, sed sanè teterrimum simulacrum adoleuit, quod vtinam, vt olim antiquum, nostro in pedibus Lapillo percussum dissoluatur, ac pereat. Priscus profectò Lapis, postquam antiquam percussit, prostrauitq; statuam, in magnum mōtem excreuit, ità sanè, vt vniuersā terram impleuerit: nonne & mihi sperare præstat, quòd & Lapillus noster sub auspicatissimo tui Presidio progrediēs,

(cuius vbique sic generosa diffusa est humanitas, vt vna ab omnibus voce celebretur,) vbique pariter in optimam partem accipiatur? Quàm benè, Eminentissime Princeps, sex tui, in vnum confluentes Montes adaptantur. Si enim ex Montibus erũpentes, quæ in Valles defluunt aquæ, earũ siccitatem explodunt; easque beneficis viuificant, atque restaurant imbribus: nonne tua in ægenos beneficentia pluribus debuit conglutinatis Montibus præsignari, quippe quæ circumquaque in pluribus effusa fontes, plurimorum pauperum ægestati vberrimè, affluenterque succurrit? Seni profectò Montes, singularem senensium Chisiorum munificentiam, atque pietatem astruunt, quarum quidem in Orbis Christiani capite, Alma nimirum Vrbe, vniuersoque Statu Ecclesiastico Alexander VII. Põtifex Optimus, Maximus, (cuius ex Fratre dignissimus Nepos existis) præclara reliquit monimenta, quæ demirari quidem, numquam autem calamo satis poterunt recenseri. Fœlix noster pusillus Ordo, tuorum sub vmbra Montium respirans: Montes siquidem Populo pacem suscipiunt, quam Minima nostra Religio in eorum soliditate innixam, imperturbabilẽ seruare non dubitat. Tuæ proindè validissimæ Protectioni, inconcussæq; tutelæ meas hasce elucubrationes commendatas exopto, easque, vt ea, qua polles benignitate, suscipere dignaris humiliter obsecro; Deus quippe adhuc humilia respicere non dedignatur, &c.

V. E.

Humillimus, & Addictissimus Seruus
Frater Gabriel Filoramo Minimus.

AD

AD BENEVOLVM
LECTOREM

Iste parumper Benigne Lector; noli quæso me, operis huiusce, quod tibi Lydij Lapidis inscriptione libens exhibeo, facie dumtaxat inspecta, censurare; quasi verò nomine non minùs, quam re ipsa Pygmæus, respectiuè saltem ad materiam, quam disserendam suscepi, memet Gigantum agminibus immittere præsumpserim, quòue illi penetrare reformidant, me peruadere potuisse crediderim. Quæso, inquã, gradum contrahe, & quòusque nondum producta partis iura perpendas, iudiciũ suspende: sæpè quippe numero falli consueuerunt, qui ex facie præcisè iudicare nequaquam dubitarunt. Quid profectò mirum, si magnalia gesta Gigantum seu dispersa colligere, seu forsan obumbrata, resecatis caliginibus, quas tempus inducere potuit, in pristinum lumen Pygmæus reuocare contendat? An ne hoc quoq; eius vires excedere dixeris? Ipsũ ne propterea censura dignũ existimabis? At sanè velim id vnũ consideres, adhuc nimirum puerulos prouectorum sudoribus productos flores, eosque, inter sese dissitos, atq; dispersos, colligere, necnon in venustissimos, & gratos fasciculos eleganter posse componere. Equidem me, vti Minimum inter Minimos Pygmæum vltro cõfiteor; nihilominùs tamen, si in perdifficili de Præscientia, necnon Prædestinatione, & Reprobatione materia, Augustini, & Angelici Doctoris, inter Theologicos Corypheos, vndequaque maximorum, à proprijs discerptas sedibus: Sacræ insuper Scripturæ, & Conciliorum in proprijs pariter contextuum Codicibus tibi proponam percurrendas, atque perlegendas doctrinas, gratas potiùs habiturum, quàm censura dignas à te fore meas hasce elucubrationes existimãdas duxerim: id profero: perlege igitur attentè, meque fidum sponsorem experieris. Diù viue, & vale.

FA-

FACVLTAS REVERENDISSIMI PATRIS

ALPHONSI LAVRENTII DE PEDRAZA

ORDINIS GENERALIS.

NOs Fr. Alphonsus Laurentius de Pedraza, Lector Iubilatus, in Regio, ac Supremo Sãctæ Inquisitionis Hispaniarum Senatu Qualificator, Regis Catholici Concionator, totiusque Ordinis Minimorum Sancti Patris nostri Francisci de Paula Corrector Generalis.

Reu. Adm. P. Gabrieli Filoramo, eiusdem Instituti Lectori Iubilato, Sancti Officii Qualificatori, in Prouincia nostra Apuliæ olim Prouinciali, nunc verò in Romana Curia zeloso, seu Procuratori Generali, præsentium litterarum vigore facultatem cõcedimus prelo subdendi opus quoddã, quod sic inscribitur, *Lapis Lydius circa Præscientiam, Prædestinationẽ, & Reprobationem*: præuia approbatione RR. PP. Ioannis à Bellouiderio, & Isidori à Montalto, Collegij nostri ad Montes Sac. Theologiæ Lectorum, quibus prædicti Operis reuisionem committimus: seruatisque de iure, & consuetudine seruandis. Et in fidem, &c. Datum Matriti in hoc nostro Sanctæ Mariæ de Victoria Conuentu Die 28. Maii 1684.

Fr. Alphonsus Laurentius *de* Pedra*za*
Corrector Generalis.

Loco ✠ Sigilli.

De mandato Reuerendissimi Patris nostri Generalis
Fr. Honoratus Puig Collega Hispanus, & Secretarius.

Approbatio duorum Lectorum Ordinis, quibus à Reuerẽdissimo Patre Generali fuerat commissa reuisio.

OPus, quod *Lapis Lydius* inscribitur, à Reu. Adm. P. Gabriele Filoramo, Sacræ Theologiæ Lectore Iubilato, S. Officii in Regno Siciliæ Qualificatore, necnon Ordinis Nostri Minimorum optimè meritò Procuratore Generali, accuratissimè elucubratum, Reuerendissimi Patris nostri Generalis præuio mandato, sedula percurrimus inuestigatione, attentaque mente perlegimus, nihilque in eo Catholicæ Fidei dogmatibus contrarium, aut S. Romanæ Ecclesiæ decretis dissonum, quin potiùs omnia germaniori Sacrarum Scripturarum, Sacrorumue Conciliorum sanctionum intelligentiæ, atque etiam saniori Sanctorum Patrum doctrinæ, egregio quodam ordine congesta comperimus. Lapis verè Lydius, qui inania errorum figmenta, & futilia hæreticorum deliramenta detegit, eaque à solido veritatis auro secernit. Vt igitur quantociùs in publicam lucem prodeat, dignissimum censemus: & vt Typis quamprimùm excudatur summoperè peroptamus. Datum in Nostro S. Patris Francisci de Paula Almæ Vrbis Collegio ad Montes die 26. Septembris 1684.

Fr. Ioannes à Bellouiderio præfati Collegij Lector Iubilatus.

Fr. Isidorus à Montalto eiusdem Collegij Sac. Theol. Lector.

NOVA LICENTIA REVERENDISSIMI PATRIS GENERALIS ORDINIS, RECENTER ELECTI.

NOS FR. ANTONIVS PERRIER
Sacri Ordinis Minimorum humilis Corrector Generalis.

FAcultati, iampridem à Reuerendissimo Patre Alphonso Laurentio de Pedraza Prædecessore nostro, ad Episcopatum Palentinum euocato, Reu. Adm. P. Gabrieli Filoramo Ordinis nostri Sacræ Theologiæ Lectori Iubilato, Sanctę Inquisitionis in Regno Siciliæ Qualificatori, & Ordinis nostri Exprocuratori Generali collatæ, quatenus opus, ab eodem elucubratum, quod inscribitur *Lapis Lydius circa materiam de Præscientia, Prædestinatione, & Reprobatione*, præuia duorum Sacræ Theologiæ Lectorum reuisione, & approbatione, Typis demandarę posset, authoritatis pariter nostræ robur adiungimus: illudque, iuxtà eiusdem Reuerendissimi Prædecessoris nostri mandatum, sedula iam inuestigatione reuisum, & omnibus absolutum numeris repertum, & approbatum, vt quatenus prælo committere satagat, dictũ Reu. Adm. Patrem perhortamur. Datum Marsiliæ in hoc Sancti Raphaelis Archangeli Cõuentu die 13. Iunii 1685.

Fr. Antonius Perrier Corrector Generalis.

Loco ✠ Sigilli.

REcognoscatur ab Adm. Reu. P. D. Ioseph Maria Cortesio ex Cl. Reg. in Messanensi Seminario Theolog. Lectore, & referat in scriptis.

D. Caietanus de Castillo ex Cl. Reg. Vic. Gen.

Approbatio Lectoris Theologiæ, substituti à Reuerendissimo Vicario Generali
ARCHIEPISCOPI MESSANENSIS.

EX mandato Reuerendissimi Domini D. Caietani de Castillo ex Cl. Reg. huius Vrbis Messanæ Vicarij Generalis summa voluptate perlegi, quod summo desiderio optaueram, Volumen Reu. Adm. Patris Fratris Gabrielis Filoramo Minimorum Ordinis, difficultates omnes de Dei Præscientia, Prædestinatione, & Reprobatione complectens. In quo fateor, quòd nihil, quod meliùs tam difficiles quæstiones enodare posset, desiderare potuerim: quare non in aliud meũ desinere poterit iudicium, quàm in laudes. Admiror igitur in primis eleuatissimum Authoris ingenium, cui nihil, quantumuis in obscura difficultatum caligine delitescens, occurrit, quod non summa claritate explanetur; & tam ipsum, quæ solida sunt delectant, vt & venustas sine robore, & perspicacitas sine profunditate, & subtilitas sine soliditate omninò ab hoc Volumine exulent. O vtinam in manus Prædestinationis ordinem subuertentium hoc Opus peruenisset, forsitan à via iniquitatis pedẽ subtraxissent. Quapropter non solùm ad Studiosorum vtilitatem, verùm etiam, vt magis Catholicę Veritates Theologica doctrina elucescant: & vt æternitatis lumen obtineat, quod sapientiæ claritate præfulget, Typis tradendum existimo.

D. Ioseph Maria Cortese Cl. Reg. Sac. Th. Professor.

Imprimatur
D. Caietanus de Castillo ex Cl. Reg.
Vic. Gen.

Imprimatur
D. Petrus Natoli pro Ill. de Ramondetta
R. P.

Publicetur.
D. D. Petrus Miranda, & Gayarre Vic. Gen.

ER-

ERRORVM CORRECTIO.

Prior numerus marginalem, secundus lineam eiusdem numeri significat.

Errata.			Correcta.
adiuare	1.	11.	*adiuuare.*
ingredienter	8.	41.	*ingredientur.*
fiat	29.	15.	*tiat.*
consensiat	29.	15.	*consentiat.*
excutiua	39.	3.	*executiua.*
conditiouatè	40.	15.	*conditionatè.*
tenentur	43.	64.	*tuentur.*
gente	45.	22.	*gente ad.*
malnm	46.	4.	*malum.*
virtntis	62.	3.	*virtutis.*
vt tamen	66.	1.	*vt tamen ostendam.*
subsisteret	67.	13.	*subsisteret.*
prædeterminatium	73.	31.	*prædeterminantium.*
indiciorum	76.	58.	*indicium.*
consideratur	90.	43.	*consideratur.]*
dumtaxat	93.	18.	*dumtaxat ter.*
vsque	97.	11.	*vsque ad.*
promissioria	99.	4.	*promissoria.*
dilectanti	103.	42.	*delectanti.*
distinguens	104.	22.	*distinguens.*
mediororum	105.	3.	*mediorum.*
sanè	110.	14.	*sanæ.*
ea	113.	40.	*eos.*
fucus	113.	52.	*fucos.*
diciiur	134.	48.	*dicitur.*
punibililitatem	134.	53.	*punibilitatem.*
obÿcerant	140.	17.	*obiecerant.*
supponiuitur	142.	27.	*supponitur.*
constitusionem	144.	47.	*constitutionem.*
misereretur	149.	49.	*miseretur.*
præmorato	174.	3.	*præmemorato.*
essertio	176.	1.	*assertio.*
ego	192.	13.	*ergo.*
Semimipelagiani	196.	39.	*Semipelagiani.*
arbitri	211.	17.	*arbitrÿ.*
spiritus	218.	7.	*spiritum.*
lapsæ	224.	9.	*lapsa.*
inflectur	226.	4.	*infletur.*
attrbuendum	227.	57.	*attribuendum.*
sola	231.	34.	*solam.*
obicerat	232.	33.	*obiecerat.*
Dei	234.	24.	*dÿ.*
prorsu	242.	19.	*prorsus.*
fururitionis	253.	6.	*futuritionis*
expecturi	257.	71.	*experturi.*
promissionem	265.	45.	*permissionem.*
prccato	285.	15.	*peccato.*
qæ	286.	36.	*quæ.*
concilium	287.	5.	*consilium.*
moriatnr	289.	34.	*moriatur.*
exiberi	289.	50.	*exhiberi.*
hoc	292.	10.	*hos.*
De	307.	21.	*Dei.*
negagat	311.	28.	*negabat.*
auditorium	316.	19.	*adiutorium.*
respodendo	332.	80.	*respondendo.*
quoad	336.	12.	*quod ad.*
inclitur	415.	35.	*inclinetur.*
virumlibet	434.	14.	*vtrumlibet.*
determinarionem	459.	17.	*determinationem.*
cohexistentia	480.	26.	*coexistentia.*
communatoria	543.	28.	*comminatoria.*
exprobat	651.	8.	*exprobrat.*
exprobans	655.	14.	*exprobrans.*
at sit de	688.	7.	*at de.*
quesiio	704.	6.	*quæstio.*
exiberi	706.	38.	*exhiberi.*
voluisti	725.	7.	*noluisti.*
lnmen	739.	42.	*lumen.*
biblotheticis	737.	62.	*bibliothecis.*
testtantur	761.	15.	*testantur.*
quadoquidem	835.	49.	*quandoquidem.*
singolorum	836.	39.	*singulorum.*
intrinsecum	839.	30.	*extrinsecum.*
eneruam	839.	98.	*eneruem.*
præcississet	849.	19.	*præcessisset.*
Demonum	884.	27.	*Dæmonum.*
adiungunturm, andata	863.	67.	*adiunguntur mādata*
aduesis	912.	21	*aduersis.*
indubitantis	939.	20.	*inhabitantis.*
serbentem	974.	13.	*scribentem.*
refer	1000.	9.	*refert.*
multiplcare	1014.	34.	*multiplicare.*
ha	1037.	11.	*habi.*
est	1058.	39.	*est.*
est	1062.	33.	*est.*
discplinæ	1065.	30.	*disciplinæ.*
relinqeretur	1089.	39.	*relinqueretur.*
auxilÿs	1147.	39.	*auxilÿ.*
quinquæ	1172.	12.	*quinque.*
vul	1229.	27.	*vult.*
tur: hos	1241.	7.	*ter hos.*
anteccederet	1250.	13.	*antecederet.*
inflgendam	1262.	44.	*infligendam.*
rettebutio	1263.	37.	*retributio.*
voluntalis	1270.	38.	*voluntatis.*
hoo	1305.	66.	*hoc.*
bonum: autem	1315.	21.	*bonum autem.*
iu	1327.	10.	*in.*

TRA-

TRACTATVS
DE DEI PRÆSCIENTIA, Prædeſtinatione, & Reprobatione.

NIHIL ſanè homini in Terris peregrinãti ſuauius, quàm fixos in ſuę peregrinationis terminũ dirigere Mẽtis obtutus: ſicut nihil, quod fortiùs, potentiùſq; eius animũ deijciat, quàm cùm timor inuadit, nè à recto itineris tramite declinans, ſpem omnem exuat ad eum perueniendi; ſatagendũ ergò viam addiſcendi? ita profectò; ſed non indè quiſq; perficiet: vndè autem perfectio, quis audiat perſcrutari? cũ quò plures, proprij ingenij acuminibus confidentes, illam inueſtigare curarunt, eò longiùs ab eadem errantes, viam veritatis prorsùs amiſerunt. Quid ergo? incedentes in tenebris, ſecuriùs ad lucem pertingent, cùm, qui ambulat in tenebris, neſciat quò vadat? Arcanum eſt hoc procul dubio Sapientiæ, & Sciẽtiæ Dei, diuidentis, ſecundùm conſilium Voluntatis ſuæ, lucem à tenebris, & qui Scrutator fieri vult Diuinę Maieſtatis, opprimetur à Gloria. At eſt etiam myſterium Fidei, quod qui, quale eſt, non credit, ſaluus eſſe non poteſt. Illud proindè oportet ſapere, ſed ad ſobrietatem, altiora Nobis nõ quærentes, nec Nobis fortiora ſcrutantes; ſapiemus autem ad ſobrietatem, ſi de huius ſecretioris Conſilij Diuini Arcano tantum ſentiamus, quantum Deus ipſe Nobis dignatus eſt in Scriptura detegere. Adhuc nihilominus in hoc ipſo cauendum, ne, dum ſpiritum in ea inquirimus viuificantem, litteram, ſi in Nobis fidimus, addiſcamus dumtaxat occidentem. Conſulenda itaque eſt Sacra Scriptura in ijs, de quibus agimus, ſed ſecundùm ſenſum, quẽ Nobis exhibent, vel infallibilis Summi Apicis, & Conciliorum Authoritas, vel etiam fidi, ijdemque approbati Interpretes Sãcti Patres, præſertim verò Magnus Pater Auguſtinus, qui in præſenti materia, ex duorum, vt conſtabit, Summorum Pontificum approbatione, primas inter reliquos Sanctos Patres tenet; & cum eo Angelicus Doctor.

Hoc tamen adhuc Opus, hic labor eſt: ferè enim omnes, qui de Præſcientia, Prædeſtinatione, & Reprobatione pertractant materiam, in id ſpecialiter ſuũ dirigunt ſtudiũ, vt quiſque propriam, iuxta Concilia, necnõ Auguſtini, & Doctoris Angelici oſtendere curet eſſe ſententiam; quamuis oppoſitas inter ſeſe tueantur: Et quidem tam mira induſtria verba illorum, è ſuis diſcerpta locis, proprijs accomodant, vt qui vnius ſententiæ ſolùm legerit Propugnatores, credere compellatur eam eſſe Auguſtini, atque Angelici Doctoris: qui verò etiam Aduerſantium opinionum peruoluerit Doctores, diſtinguere haud valeat, cui fidẽ præ alijs adhibeat: hoc autem non indè, quod præfati Sancti Doctores ita obſtruſè loquuti fuerint, vt difficulter eorum germanus ſenſus percipi queat, ſed quia facile eſt, verbis ſolitariè acceptis, aliam competere ſignificantiam; quã habeant adiuncta alijs. Hinc ergo motiuum duxi, aliquid de præſenti materia ſcribere, non quaſi quòd quidquam de me ipſo præſumpſerim, ſed præcisè quatenus realẽ Auguſtini, & Angelici Doctoris mentẽ, nõ quidẽ per diſcerpta, ſed per contextus irrefragibilem ſenſũ, manibus pertractandam exhiberem. Duò porrò ſunt capita præcipua, in quibus præsẽs materia ita redditur captu difficilis, vt & plures, quàm par eſt, præſumentes, in abrupta dilapſi fuerint præcipitia; Alij verò ſatis timidi, adhuc ſermonem de ea audire refugiant. Primum eſt ex parte Dei, quomodò videlicet Bonitati, atque Æquitati Dei, cohæreat, vt qui diligit omnia, quæ fecit, idem ipſe ex eadem hominum maſſa, alios condat in vaſa honoris, quæ præparauit in Gloriam, alios in vaſa contumeliæ, apta ad ſempiternũ interitum, iuxta Apoſt. ad Romanos: 9. Secundum verò eſt, quomodò ſubſiſtat in ho-

minibus liberum Arbitrium, præcipuè post lapsum Adæ, non solùm ad malè, sed etiam ad benè, prout ad salutem expedit, operandum, cùm ratione peccati originalis læsum fuerit, & ratione essentialis indigentiæ præmoueri à Deo indigeat, & Deo volenti nemo resistere possit, cùmq; Gloria Electis danda sit, tanquam merces, ac corona meritorũ, & damnatio reprobis in pœnam demeritorum, prout vbique Scriptura edocemur.

Ex primo difficultatis capite ortum sumpsit Pelagianorum, & Semipelagianorũ hæresis, quorum primi falsò sibi persuadentes, Deum neminem posse iustè punire ob peccatum, alieną, non propria, operante voluntate, commissum: nec, sine nota acceptatoris personarum, & veluti duarum in eadem natura humana conditoris, de eo dici posse, quòd gratis quidquam tribuat aliquibus, & alijs deneget: Negarunt in primis posteros Adæ peccato obnoxios nasci originali: ex quo deindè sanum in hominibus cõfingentes liberum Arbitrium, validumque ex se ad omne bonum opus, non esse necessariam Christi Gratiam, blasphemarunt, ad posse: sed ad summum, vt faciliùs benè operemur, eamque dari quærenti, petenti, & pulsanti ex proprio, & solo libero Arbitrio, æquè parato ad omnes se habente Deo. Semipelagiani autem, vt nomen ipsum indicat, non ex toto Pelagianis adhæserunt, sed in eo, quòd falsò pariter arbitrantes Deum futurum acceptatorem personarum, & duarum naturarum conditorem, si ex seipso primò diuideret, etiam post communem lapsum originalem, vasa Misericordiæ à vasis Iræ, asseruerunt, neminem ad Gloriam, vel ad pœnas destinari, nisi post præuisa merita ex gratia, vel demerita, quæ contracturus præuisus est: Gratiam verò his præ alijs dari merito, vel occasione Fidei naturalis, aut naturalis bonę voluntatis recurrentis ad Deum, & ab illo implorantis; Sicque vtrique Gratiam Christi euacuarunt, illi negantes eius necessitatem, isti asserentes eam non gratis datam; atque vtrique debiti iuribus Deum adstrinxerunt, vt nihil gratis vni pro alio dare possit.

Ex secundo autem difficultatis capite hæresis orta est Lutheri, & Caluini dicentium non dari in homine liberum Arbitriũ, modo infrà explicando; sed, post peccatum originale præcipuè, necessitate duci, more Brutorum: atque ità Deum non magis sua præcisa voluntate saluare, quos saluat, ad se ostẽdẽdũ bonum, gratuitum, liberalemque largitorem: quàm eadem damnare, quos damnat, vt item se ostendat Dominum, & Omnipotentem, necnõ simul vindicatorem, atq; punitorem eorum malorum, quæ idem ipse sua efficaci, eaque, vt vocant, terribili volũtate antecedẽti facit in hominibus. His quo ad punctum Libertatis, aliosque subsequentes errores, relatè ad homines post Originale, se adiunxit Iansenius, prout suo loco ostẽdam, licet non quoad omnes, in quos illi pręcipites ruerunt.

Hos tamen hæreticos redarguit, ac damnat Ecclesia Catholica, & omnes Orthodoxi Theologi, dicentes Deum, quos saluat, gratis, & insimul iustè saluare, neminem autem gratis, sed iustè damnare: nec indè sequi esse acceptorem personarum, & veluti duarũ naturarum in vnica natura humana conditorem, aut non diligere quidquid ipse fecerit; punire item absque vllo suæ Iustitiæ dispendio delicta Parentum in filijs, eadem in illis participantibus: nec non tandem, sauciatione libertatis non obstante per originale, nec etiam essentiali dependentia creatæ voluntatis à Diuina, vt præmouente, hanc suos illi sinere liberos agere motus. Hæc verò omnia componunt partim per altitudinem Sapientiæ, & Scientiæ Dei, partim per incompræhensibilitatem Iudiciorum eius, quæ non ideò iniusta confingi valent, quia compræhendi non possunt; & tandẽ quia nemo prior Deo dedit, vt retribuatur ipsi, iuxta Apostolum, de hac eadem materia ad Romanos 11. scribentẽ. Vt ergo & Nos sobriè, & quãtum fas erit, iuxta Scripturam, Concilia, & Patres, præsertim verò Augustinum, & Angelicum Doctorem, pro viribus eadem benè composita ostendamus, initium facimus à Dei Præscientia. Vndè sit.

QVÆ

QVÆSTIO PRIMA
DE DIVINA PRÆSCIENTIA
Secundùm quod spectat ad finem Prædestinationis.

1 ON opus est Nobis hùc integrum de Diuina Præscientia trãsferre Tractatum, cũ non de ea agere hìc proposuerimus, nisi secundũ quod ad aliquas enodandas difficultates, quas ex materia de Prædestinatione, & Reprobatione concipimus, fortè adiuare potest: vndè nõ est Nobis hic probandum, quod nemo vnquam negauit, Deum videlicet comprehendere sua Scientia, quæ vocatur simplicis Intelligentiæ, creaturas omnes possibiles, omnesque earundem possibiles modos, aut combinationes, quas habere possunt; nec item discutiendum an Deus cognoscat sua Scientia, licet incommutabili, quæ vocatur visionis, omnia præterita, præsentia, & futura: quamuis enim non ità facilè sit explicatu, quomodò Deus immutabilis vitalitèr cognoscat ea, quæ, vt talitèr cognoscibilia, potuerunt non esse, id tamen non pertinet ad difficultates, de quibus in præsenti agimus; sufficit hìc Nobis taliter esse inconcussum, & Fide, & ratione, nullatenùs posse similem Scientiã Deo deesse, quod summæ stultitiæ iure notentur vel pauci ex antiquis Gentilibus Philosophis, qui eam Deo negarunt. Quæ autem hìc de Diuina Scientia partim breuitèr tangenda, partim verò omni possibili studio probanda occurrunt, de ipsa sunt, prout respicit futura quædam, quæ dicuntur conditionata: De Scientia namque huiusmodi conditionatorũ, & si indubitatum sit cõmuniter, probeturq; tũ ex Scriptura, tum etiam veluti ingenito omnium hominum sensu, eam Deum habere, solet tamen inquiri, an certa sit, non solũ ex parte modi cognoscendi Dei, verùm etiã ex determinata veritate futuri? An item in Deo sit formaliter, an quodam eminentiali modo? & circa quæ obiecta? Præcipua verò, & maxima his temporibus difficultas circa horum conditionatorum scientiam in eo sita est, an videlicet similia futura conditionatè præsertim, quæ pendent à libertate creatæ voluntatis, Deus cognoscat in aliquo suo actuali Decreto efficaci, quod habet de illis; & vi cuius fiant ità conditionatè futura, quo pacto etiam hæc Scientia erit Visionis (sed nihil iuuare poterit pro componenda libertate creatæ voluntatis, & Diuina Prædestinatione, cùm etiam ipsa supponat efficax Decretum, ac antecedens Diuinæ Voluntatis, contineatque, cõsequenter eandem omninò difficultatem?) An verò pro iisdem cognoscendis, vt conditionatè futuris, non solùm nulla sit necessitas actualis Decreti in Deo, neque prærequirant, vt à Diuina Voluntate determinata intelligantur ad vnum; sed ad sui futuritionem conditionatam sufficiat, si Dei Decretũ intelligatur, vt conditionatè existens, & determinatio haberi possit à voluntate creata, Diuina Volũtate indifferẽter ad opposita se habente; quo pacto talis scientia nec esset simplicis Intelligentiæ, quia eius obiectum non esset purè possibile; nec Visionis, cùm nec obiectum, nec ratio motiua cognoscendi esset quid actuale: sed Scientia Media, habens pro obiecto quid medium inter possibile, & actuale, quod esset; & ideò nec purè potens esse, nec absolutè existens, vel futurum? & si ita erit Scientia futurorum conditionatè, non parũ iuuabit pro componẽda libertate creatæ voluntatis cum efficacia antecedenti Prædestinationis Diuinæ, vt suo loco patebit. Vt ergo hæ omnes, quæ de Scientia Diuina circa futura conditionatè occurunt scrutãdæ difficultates, suo ordine enodentur, sit.

ARTICVLVS PRIMVS.
An Deus certò, & formalitèr cognoscat futura conditionatè.

2 EX vsu solent pro eodem accipi hęc duo: Futurum conditionatum, Futurum cõditionatè; cùm tamen sint diuersa; Nam conditionatum adiectiuè appellat supra rẽ, quæ à conditione denominatur conditionata; aduerbialiter autem conditionatè modum significat

gnificat futuritionis; vnde futurum absolutè non potest dici futurũ conditionatè, potest tamen dici futurum conditionatũ, quia non propterea,quod conditio transit ad statum absolutum, & cum ea effectus, tollitur quòd hic ideò sit, quia conditio est: propterea namque de ipso non solũ valent propositiones absolutæ, sed etiam conditionatæ: supposito enim, quod ignis e.g: sit absolutè futurus, valet quidem: ignis erit, erit etiam calor, sed non hoc dumtaxat valet, verùm etiam, calor erit, si ignis erit. Aliud ergo est dicere futurum conditionatũ,quod etiam verificatur de futuro absoluto, vt tali, quatenùs eius futuritio dependens est à futuritione alterius siue absolutè, siue conditionatè. Aliud est futurum conditionatè, quod, vt tale, nec includit,nec excludit,sed præscindit à futuritione absoluta; non, inquam, includit, quia plurima essent, si existerent suæ causæ, & tamen nec istæ, nec illa erunt; non excludit, quia,sicut quæ essẽt, si essent suæ causæ,Deus potuit nolle,vt sint; ita multòmagis potuit velle, vt sint. Et ratio est, quia futuritio conditionatè non est denominatio desumpta à futuritione absolutè,sed aliundè, & antecedenter, vt patebit infra, & ideò post quam cognouit Deus aliquid, tanquam conditionatè futurum, adhuc est indifferens, vt pro subsequenti signo velit, vel nolit, quod sit futurum absolutè. Hæc ita sunt, sed indulgendum est vsui.

3 Notandũ præterea pro maiori cognitione futurorum conditionatè, ea significari à Nobis per particulam illam, Si, vt cùm dicimus, Deus scit quid facerem ego, si adirẽ ad Ecclesiam, si natus fuissem Rex, &c. Nõ ideò tamen, vbicumque conditionalis est vera, datur futuritio conditionatè;nam plures propositiones conditionales sunt verę,& obiecta sunt impossibilia, tantũ abest,vt futura dici possint, e: g: Si esset alter Deus, essent duo Dij, si lapis esset homo,esset risiuus, &c. Tripliciter ergo particula, Si, sumi solet. Aliquando pro eodem,ac particula cõiunctiua, Et: sed tunc non est particula cõditionalis, sed concomitans, vt cùm dico,si tibi non placet ludere, nec mihi placet; si tu es Prælatus, & Ego quoque; In his enim, & similibus propositionibus, & vniuersaliter quando affirmantur duo, quorum vni præponitur particula,Si, sed neutrum habet dependenter ab alio id, quod dicitur habere, semper particula, Si,est concomitans. Aliquando eadem particula, Si, solùm assumitur ad significandam præcisè connexionem inter subiectum, & prædicatum propositionis,non verò veritatem subiecti, & prædicati in seipsis, & tales sunt propositiones cõditionales de terminis impossibilibus, in quibus solùm intendimus affirmare connexionem prædicati, seu conditionati cum conditione secundùm se, non verò, quòd talis connexio sit de facto in tali conditionato, & tali cõditione: cùm enim dicimus, si lapis esset homo, esset risiuus, non intendimus affirmare,quòd sit, vel possibilis sit risiuitas identificata cum humanitate lapidis, imò scimus hæc esse impossibilia, sed dumtaxat affirmare, vt quid verum,intendimus connexionem, quæ esset inter terminos, si essent in se possibiles: Quo pacto etiã Intellectus potest idem facere inter terminos reales, & possibiles, aut existentes; cum enim Intellectus sit præcisiuus, benè poterit suum Iudicium dirigere ad solam cõnexionem conditionati cum conditione, absque eo,quòd se extendat ad iudicandum, an tale conditionatum esset de facto realiter in seipso realitate, quæ includit, aut supponit de facto in ipso conditionato possibil tatẽ; & istæ vocantur veritates conditionales, & propositiones conditionales potiùs, quàm conditionatæ. Aliquando tandem particulam eandem,Si, non applicamus connexioni, vel non illi soli, sed vel soli conditionato, vel vni, & alteri. Exemplum primi clarè liquet in rusticis, qui, cùm, interrogati quid facerent, si essent diuites, vel Iudices, &c. respondent Deus scit, nihil aliud cogitant, quàm quòd Dei Scientia se extendit etiam ad illud, quod tunc esset, ceterùm de connexione, siue conditionati cum conditione illa indifferenti, siue cum Dei actuali Voluntate, qua determinauerit,quid in tali casu deberent facere, nullatenùs cogitant; & crederem,quòd etiam id accidat omnibus, vt attendentes ad Scientiam Dei in similibus casibus, nihil cogitent de præfata connexione. Exemplum autem secundi est, cùm affirmamus, quòd,si plueret, madefieret Terra, si ignis semper duraret, semper calefaceret, &c. in his enim & connexionẽ affirmamus, & ratione connexionis affirmamus etiam conditionati existentiam, quòd in seipso esset. Scio Thomistas in his vltimis casibus negare, conditiones reddere conditionatum sub cõditione futurum, sed aiunt esse puras veritates conditionales, de hoc tamẽ redibit infrà sermo cũ ijsdem.His autem adnotatis, ad difficultatis punctum accedo, pro qua discutienda.

4 Aliqui primò senserunt Deum futura conditionatè non cognoscere,nisi coniecturaliter, non quidem coniectura se tenente ex modo cognoscendi,quasi Deus de illis ferat iudicium cum dubio de opposito;hoc namque modo posset Diuina Cognitio subesse falso, quod esset maxima imperfectio: sed coniectura se tenente ex parte obiecti, & rei

rei iudicatæ, quatenus nimirùm Deus de futuris conditionatis solùm iudicat, quòd coniecturale sit ea esse futura; Sicut autem verissimum est Iudicium, quo iudico rem falsam esse falsam, quandoquidem res falsa verè falsa est, ita verissimum est Dei Iudicium, quo iudicat futura conditionatè esse coniecturaliter futura. Fundamentum horũ Doctorum inde desumitur, quòd similia futura non sunt cognoscibilia in seipsis, vtpotè quia in seipsis non sunt mutata de statu possibilitatis, sed mutarentur, si esset conditio in re: conditio autem merè cognoscitur actu conditionato, & non ponitur in re, ergo talia futura in seipsis nihil noui dicunt extra statum possibilitatis, & consequenter in se non sunt cognoscibilia, nisi vt possibilia: Nec posfũt cognosci in aliquo Decreto actuali Dei de illis, eò quòd simile Decretũ, quo Deus actu velit, e: g: Petrum conteri, si ipsum voluerit efficaciter vocare, cùm sit suspensiuum conditionis vocandi, ad nihil iuuaret: si enim Deus vult ipsum conteri, & ideò vocare, hoc solum Decretum sufficit, ergo illud Decretum de effectu, sub conditione suspensa, nullum potest habere finem in Deo, & est quid superfluè confictum. Restat ergo, inferunt, quòd solùm possit Deus illum cognoscere in inclinatione conditionis, quam hæc habet, vel non habet ad effectum, & secundùm hanc iudicium facere, si effectus coniecturaliter erit, vel non erit. Hæc sententia tribuitur aliquibus veteribus Thomistis, puta Zumel, Nugnos, Ledesmę, & Cabreræ, quamuis Ioannes à S. Tho. pri. par. quæst. 14. disp. 20. art. 1. à num. 7. eos ab hac nota vindicare satagat, de quo nihil mihi est curandum.

5 Alij secundò dixere hæc futura cognosci à Deo virtuali, vel eminentiali quodam modo certò, & infallibiliter, sed non formaliter. Fundantur isti in ratione supra tacta, quia videlicet Decretum actuale, & formale pro similibus futuris, conditione suspensa, non videtur Deo congruere posse, ergo non possunt cognosci formaliter in aliquo Dei Decreto, neque in seipsis propter rationem iam etiam supra relatam, aliundè ex Scriptura habemus ea cognosci certò à Deo, ergo in aliquo Decreto virtuali Dei cognosci debent; in motiuo autem solùm virtualiter habente esse, & consequenter virtualiter cognoscibili, cùm cognoscibilitas sequatur ad esse, non possunt, nisi virtualiter cognosci. Hanc sententiam tuetur Nauarrete in materia de Scientia Dei cõtrouersia 56. §. 2.

6 Communis autem tum Thomistarũ, tum Scotistarum, tum Neutralium sententia propugnat Deum certò, & formaliter futura conditionata, quæ reuera talia sunt, cognoscere; quæ autem sint ista futura, & an in omni conditionabili, non est modò inuestigandum: pendet namque ex illa grauissima difficultate, in quo videlicet cognoscãtur ista futura, in seipsis, an in Decrẽto actuali Dei de illis, de qua postea. Cum hac ergo communi sententia.

7 Dico, Deum futura conditionata, quæ taliter futura sunt, non solùm cognoscere coniecturaliter secundùm primam sententiam, sed etiam certò, & infallibiliter: nec solùm virtualiter, prout asserit secunda, sed etiam formalissimè, non minùs, ac futura absoluta. Duas habet partes conclusio.

8 Prima autem probatur duobus præcisè Scripturæ locis ex innumeris, quæ possent afferri, eò quòd reliqua facilè possent explicare tuentes primam sententiam de cognitione coniecturali. Primus ergo fit ex prim. Regum 23. vbi narratur, quòd fugiens Dauid iram Saul, se transtulit in Ceilam, quod sciens Saul præparabat exercitum, vt vel vi compræhensa Ciuitate, compræhenderet & Dauid: cùm autem totum hoc nunciatum fuisset Dauidi, Dominum iste consuluit, vt sciret, si defacto Saul descenderet in Ceilam, & si supposito, quòd descẽderet, Ceilitæ traderent ipsum Saul: & Dominus respondit, *Descendet, & tradent*, quo responso habito Dauid fugit Ceila, & rescita hac eius fuga, Saul non perrexit Ceilam; consequenter tã Saul descensus, quàm Ceilitarum traditio fuerunt reuelata, tanquam pura futura conditionatè, si nimirùm Dauid moratus fuisset Ceilæ. Quis autem hic non videt Dauidem Dominum non consuluisse pro certitudine coniecturali, vel morali, sed pro infallibili? notum namque erat Dauidi mortale odium Saul contra ipsum, & quòd non semel, ad eum in manibus habendum, cum exercitu è Ciuitate exierat; notum præterea erat, quòd iam ira accensus, exercitum præparabat numerosum, vt inuaderet Ceilam, ergo iam non tam coniecturaliter, sed etiã moraliter erat certus, quòd Saul foret descensurus, ergo à Domino plusquam moralem certitudinem habere exoptabat, cui Dominus respondens absolutè *Descendet, & tradent*, certitudinem exhibuit, quam ille exposcebat. Secundus locus fit ex 3. Regum 11. vbi habetur, ita Dominum suum alloquutum fuisse populum, *Nõ ingrediemini ad eas*: nimirùm ad mulieres alienigenas, *Neq; de illis* scilicet hominibus alienigenis *Ingredienter ad vestras, certissimè enim auertent corda vestra: vt sequamini Deos eorum*: particula autem illa, *certissimè*, cùm superlatiua sit, non potest stare cum sola certitudine coniecturali, vel morali, quæ in genere certitudinis

sunt

sunt infimæ, & aliàs Deus vsus fuisset termino valdè plùs significante, quàm significare potuisset, quòd non esset omninò, vacuum falsitate, à qua Deus longè abest.

9 Neque obstat, quòd sępè in Scriptura, dũ sermo habetur de Dei Scientia, apponitur particula; *fortè, vel forsitàn*, quæ indicat in Deo non esse omnimodam certitudinẽ, vt *Matth.* 11. *Quia, si in Sodomis factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, fortè mansissent vsque ad hodiernum diem*, & Heremiæ 26. *Noli subtrahere verbum, si fortè audiant, & conuertantur vnusquisque à via sua mala.* Non, inquam, obstat, quandoquidem similes particulæ non appellant supra Deum cognoscentem, vt quasi dubium indicent de futuro euentu, sed vel supra libertatem operaturi, prout prædictum locum Hieremiæ explicat, ita loquens, Hieronymus: *Verbum ambiguum forsitàn, Maiestati Diuinæ non potest conuenire, sed nostro loquitur affectui, vt liberum hominis seruetur Arbitrium.* Vel pura particula est Grammaticalis, spectans ad ornatum elocutionis, prout esse vult Ambrosius 3. *de Pœnitentia cap.* 5. dum ait: *Non ignorantia eo verbo exprimitur, sed in Scripturis Diuinis frequens huiusmodi cõsuetudo aduertitur, eò quòd simplex sit elocutio.* Aliquãdo prætereà, iuxta sẽsũ Gregorij homilia 9. restrictionem, vel paucitatem operis insinuat, *Particula*, inquit Gregorius, *Fortè, non significat dubitationem, aut ignorantiã in Deo, sed paucitatem eorum, qui responsuri erant.*

10 Probatur secundò eadem prima pars authoritate Augustini, ex quo etiam, relictis alijs ex motiuo supra adducto, duo loca offero, quibus applicari non potest responsio de cognitione coniecturali; quorum primus desumitur ex lib. de Correctione, & Gratia cap. 8. vbi loquens de Reprobis, qui aliquãdo fuerant in Gratia, sed deindè cadunt, & in peccato moriuntur, Pelagianos oppugnans, sic ait: *Respondeant, si possunt, cur illos Deus, cum fideliter, & piè viuerent, non tunc de vita huius periculis rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum, & ne fictio deciperet animas eorum? Vtrum hoc inpotestate non habuit? aut eorum mala futura nesciuit? nempè nihil horum, nisi peruersissimè, atque insanissimè dicitur.* Agi autem in his verbis de Præscientia cõditionatè futurorum cuique euidens est: nam agitur de Præscientia malorum, ita vt Deus impedire ea potuerit, quæ autẽ sunt cognita, quòd erunt, implicat, quòd Deus faciat, vt non sint. Si autem Augustinus de sola cognitione coniecturali sermonem haberet, iã totum suum argumentum rueret, eò tendens contra Pelagianos, vt probaretur per illud Prædestinatio ex Gratia, & non ex meritis naturalibus; respondere namque potuissent Pelagiani, Deum eos non rapuisse, quia non certò, sed solùm coniecturaliter eorum futura mala præsciebat, ac cõsequẽter potuisset etiam accidere oppositum. Nisi ergo supponeret Augustinus infallibilem in Deo de conditionatè futuro notitiam, valdè defectuosè, ac inaduertenter dixisset: *Respondeant, si possunt*; Supposita enim solà coniecturali cognitione, possent, & optimè respondere: at non possunt supposita cognitione infallibili. Secundus autem desumitur ex lib. de Bono Perseuerãtiæ cap. 9. Vbi in illud Lucæ 10. *Si in Tyrò, & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cinere, & cilicio pœnitentiam egissent*, quod continet reuelationem futuri conditionatè, sic loquitur: *Sed numquid possumus dicere etiã Tyrios, & Sidonios talibus apud se virtutibus factis credere noluisse, aut credituros non fuisse, si fierent, cùm de eis ipse Dominus attestetur, quòd acturi essent magnæ humilitatis pœnitentiam?* Si autem Dei attestatio non esset, nisi de cõiectura, quis non videt, posse Nos suspicari, aut dicere oppositum? coniectura namque fallibilis est.

11 Augustino addo Angelicum Doctorem 3. *p. qu.* 1. *art.* 5. vbi quærens, vtrum conueniens fuerit Deum incarnari ab initio Mundi, & proponens pro responsione affirmatiuà argumentum, quod ità, plures, remedio Sacramentorum, & prædicationis Euangelij, saluati fuissent ex ijs, qui illud ignorantes, perierunt; ad illud soluendum recurrit ad gratuitam Prædestinationem Dei, eos saluantis, quos gratis saluare dignatur, non obstante, quòd præuiderit aliquos benè operaturos, si eis prædicatum fuisset Euangelium; pro quo refert, & approbat relata verba Augustini ex cap. 9. de Bono Perseuerãtiæ, videlicet: *Sed numquid possumus dicere etiam Tyros, & Sidonios talibus apud se virtutibus factis credere noluisse, aut credituros non fuisse, si fierent, cum ipse Deus attestetur, &c.* quibus deindè subiungit, *Proindè, vt ipse*, Augustinus nimirùm, *soluens, subdit, sicut Apostolus ait non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei, qui his, quos præuidit, si apud eos facta essent, suis miraculis credituros, quibus voluit, subuenit, alijs autem non subuenit, &c.* quibus in verbis iterùm Scientiam de futura fide sub conditione in Deo stabilit. Adderem etiam Gregorium Nissenum in lib. quem scripsit de ijs, qui præmaturè de hac vita præripiuntur, & Cirillum *lib.* 3. *contra Iulianum*, sed relinquo hos duos, quoniam video facilè posse explicari de Scientia coniecturali. Sufficere cuique credo ex Sanctis Patribus Augustinum, & Angelicum, vltra tres alios priùs adductos, nempè Hieronymum, Ambrosiũ, & Gregorium, qui à Scientia Dei de futuris

con-

conditionatè, de qua loquebātur, explicando Scripturæ loca, in quibus de simili Sciētia est sermo, à Deo, tanquam tantæ Maiestati indignam, particulam illam *Fortè, aut forsitàn* omninò propulsant.

12 Probatur præterea 3. eadem prima assertionis pars ex horribilitate absurdi, quod ex prima sententia sequeretur: quando quidem indè ineuitabiliter infertur, quòd, si quispiā Deum consuleret, prout consuluit Dauid, quatenus ab eo certificetur de determinato euentu, qui esset sub aliqua conditione, nō aliter posset respondere Deus, nisi coniecturo futurum hoc, sed an ita certè eueniat, nescio; quis autem de Deo, non dicam fidelis, sed etiam barbarus, id concipere non exhorrescat, cùm commune sit omnis Sectæ hominibus, interrogatis de similibus futuris, ad Deum, tanquam solum, & vnicum futurorum cognitorem, recursum habere, dicēdo: Ego quidem crederem, quòd facerem ità; sed an tunc reuera hoc modo facerem, Deus scit; tribuendo sibi quid ex nunc coniecturare possit, soli autem Deo Sciētiæ certitudinem? Possem tandem eandem assertionem probare ratione à priori, sed idipsū reseruo, cùm ostendere curabo, talia futura esse in seipsis cognoscibilia.

13 Secunda restat nunc probanda pars assertionis, quam facillimè conuinco, quandoquidem Decretum Dei liberum formale, nihil aliud superaddere potest Deo immutabili intrinsecè, vtpotè summè perfecto, & actui purissimo, nisi terminationem purè actiuam ad obiecta volita, vi cuius ipse immutatus, mutat reliqua, ergo Decretum virtuale, vel eminentiale liberum nihil aliud est, quàm virtus, vel continentia eminentialis de tali mutatione, hæc autem necessariò est in Deo, non liberè, estq; virtus Potentiæ, non actualis mutatio, ergo in ea possibilitas cognoscitur obiectorum volibilium, non futuritio: quia illa, quæ est necessaria, connectitur cum principio necessario: non hæc, quæ est libera: & si connexa esset cum principio necessario, necessaria, non libera esset: ergo talis cognitio futurorum liberorum in Decreto eminentiali Dei chimeram continet, quod videlicet effectus liber, & potens non esse, connexus sit cum principio necessario, & implicante non esse, sub ratione principij.

14 Relinquo autem hìc rationem, quam afferunt Patres plurimi Societatis pro ostendenda in Deo tali scientia, fundatam in eo, quòd ex contradictorijs necessum est alterū esse verum, alterum falsum; Cùm ergo hæc duo sint contradictoria; Petrus, si esset sub tali circumstantia, contereretur, Petrus, si esset sub tali circumstantia, non contereretur, non potest alterum ex his non esse verum; ergò, cùm nulla veritas obiecti actualis Deum latere valeat, cognoscat necesse est, quodnam ex dictis contradictorijs sit verè futurum. Relinquo sanè, eò quòd regula cōtradictoriorū tunc est vera, quando in illis fit suppositio subiecti, affecti eisdem requisitis circumstantijs; Cæterum, si subiectū non supponatur, non valet regula, sed ambo possunt esse falsæ defectu subiecti in ambabus propositionibus; Si enim dicam, nūc Antichristus liberè amat, nūc Antichristus liberè non amat, ambæ propositiones sunt falsæ, quia deficit in Antichristo nunc principium liberè amandi, vel liberè non amādi. Cū autem illi, qui negant à Deo posse cognosci futura conditionata libera, ideò negent, quia ad futurum liberū, vel eius liberam carentiam requirunt actuale Dei Decretum, quod pro statu futuritionis conditionatè omninò negant: hinc est, quòd, iuxta horum principia, ambæ propositiones de futuro conditionato essent falsæ, ac de subiecto non supponente, & potiùs esset verū, quod nec vnum, nec alterum ex conditionatis sit futurum conditionatè, cùm ad vtrumque deficiat principium essentialiter requisitum.

15 Relinquo etiam probare assertionem ex Scriptura ijs locis, quibus Thomistæ, & Scotistæ eam probant; plura namq; ex Scriptura congerunt loca, volentes ostendere dari in Deo defacto efficacia Decreta de futuris conditionatè, in quibus, vtpotè efficacibus, & infallibiliter connexis cum obiectis volitis, benè hęc cognosci poterūt, vt cōditionatè futura: nō vtor, inquā, his Scripturæ locis, quibus vtuntur præfati Doctores, eò quòd non faciunt ad rem, de qua agimus: sermo namq; noster totus eò tendit, vt probemus, quomodò nec essentialis dependentia creatæ voluntatis à Deo, nec Prædestinatio Electorum, aùt damnādorum reprobatio creatæ voluntatis libertatem offendat: vndè totus consequenter dirigitur circa futura conditionatè, dependētia sub ratione futuri cōditionatè à voluntate creata libera. Et quidem difficultas in præsenti non nisi de his apud quempiam esse potest. Cæterùm quis vnquam negare potuit Deum potuisse, aùt defacto plura promisisse vel Angelis, vel hominibus, sub aliqua conditione operis danda, quæ, vt connexa cum simili conditione, benè possint cognosci, vt futura conditionatè, si videlicet foret talis conditio? Sed hoc modo, vt euidens est, conditio requisita à Nobis, pendet à Nobis: sed non connexio, vel futuritio conditionata effectus promissi, qui, si non esset Dei promissio, nullatenùs esset

set conditionatè futurus ex vi conditionis à Nobis liberè pendentis. Talia autem sunt omnia loca, quæ Thomistæ, & Scotistæ afferunt ad probanda in Deo actualia Decreta, conuincentia scilicet Decreta promissoria: nullum verò prorsùs afferunt, sed nec etiam afferre possunt, quo probent actuale Decretum Dei de futuro conditionatè opere nostro, prout infra, singula adducendo, euidenter ostendam: ergo ea afferre pro probatione principalis nostræ Conclusionis, est probare, quod non difficultatur, & quod probandum est, improbatum prætermittere.

16 Quæri hic solet ab aliquibus primò: An Deus cognoscat futura conditionata disparata, quæ scilicet ex se nullam connexionē, vel dependentiam vnius ab alio dicunt: vt, si Petrus percusserit terram, Turca dormiet, & similia. Sed hoc quæsitum est prorsùs vltra propositum: aut enim quæsitum hoc procedit supposito, quòd fierent connexa aliquo Decreto Dei, sicut, iuxta quod habemus 4. *Regum* 13. Dei Voluntate erat connexa percussio Syriæ cum percussione Terræ, facienda à Rege Ioas baculo; & hoc supposito non sunt ampliùs disparata, sed summè connexa, puta connexione orta ex efficaci, & insuperabili Dei Voluntate; nec quà taliter connexa, in dubium reuocari potest, si in conditione tali cognosci possint cōditionatè futura. Si verò quæsitum procedit de disparatis, vt disparatis, est de subiecto falsò supponente, nam quomodò vnum potest esse cōditio alteriùs, si disparatè se habeat ad illud, & in nihilo prorsùs ad illius esse cōducēs? In similibus ergo propositionib⁹ negāda sēper est suppositio cōditionis, tāquā falsò supponēs.

17 Quæri solet secundò, An & Deus cognoscat aliqua sua Decreta, vt futura conditionatè præcisiuè. Notanda est particula, *Præcisiuè*, nam Deus nihil velle potest de nouo in tempore, sed sua Voluntas non potest esse, nisi æterna, vt alibi probatur communiter: ergo nullum Decretum Dei potest esse positiuè futurum, quasi aliquando non extiterit; possūt nihilominùs Dei Decreta dici futura præcisiuè, quatenus in aliquo signo naturæ, vel rationis Deus ex se est indifferens, & non determinatus, determinandus verò in posteriori signo, quo pacto pro primo signo Decretum non intelligitur existens, sed futurum tale in secundo signo; In hoc ergo sensu quæritur: An illo primo signo indifferentiæ Deus cognoscat, quòd haberet aliqua Decreta pro secundo signo, si supponerentur alia in ipso, tanquam conditiones ipsorum: e: g: quòd vellet merita, si vellet dare Gloriam hominibus.

18 Hoc quæsitū non habet locū apud illos, qui volunt futura conditionatè fieri talia per Decretum Dei actuale: nam cogitare in Deo tertiū Decretū, quo connectantur alia duo, vnū, vt conditionatū, alterū, vt conditio, est chimerizare de Deo: v: g: vt priùs decernat volo, vt si vellē creare Mundū, velim etiam creare in eo homines; quidquid etenim obtineret per hoc Decretū, adhùc potest obtinere per illa duo, volo creare Mundū, & homines in eo; non enim aliqua efficacitas participanda est in his duobus ab illo primo Decreto, hæc connectente: ergo illud Decretū actuale connectens ad nihil inseruit, nisi ad se ligandū, vt non possit deindè velle vnum, & nolle aliud, quasi, timens Deus, ne in secundo signo aliàs velit, ideò se ligat in primo; quis autem in Deo multiplicet Decreta absq; nouitate obiectorum, sed per præcisam sui ligationem, cū Decreta libera in Deo non addant, nisi determinationem actiuam ex parte sui, & passiuam extra se, ac consequenter, vbi nō est assignabilis extra Deum noua aliqua mutatio, nec distinguibile est nouū in Deo Decretū. Solùm ergo præsens difficultas locū habet in eorū sententia, qui ad futuritionem conditionatā non requirunt Decreta Dei actualia efficacia, connectentia futura cū conditione: sed dicunt, quòd præcisè, sicut causa libera actu existens vi sua, vel ita inclinata per seipsam ponit extra se effectum: sic, posita sub conditione futura, vel se sola, vel cū tali inclinatione reddit etiam eundem effectū extra se conditionatè futurū: vndè sensus difficultatis est, Vtrū Deus in primo signo indifferentiæ suæ Volūtatis cognouerit, quòd, si pro secundo signo se determinauerit producere Mundum, se determinaret etiam producere in eo homines. In qua difficultate

19 Respondeo affirmatiuè. Ratio est, quia iuxta hanc sententiam, futurum conditionatè redditur in seipso cognoscibile sub tali ratione futuri, eò quòd, sicut, dū causa existit realiter, ex propria determinatione, & non à determinatione alteriùs habet (de causa loquimur libera (vt ponat extra se physicè, & in seipso effectū, vel nō ponat; ita, cū cognoscibilitas sequatur ad esse, dū eadem causa cognoscitur, & ponitur obiectiuè in mente, trahit etiam extra se, & in seipsa cognoscibilitatē effectus eo modo, quo ponitur causa in mente, aut scilicet absolutè, si causa cognoscitur, vt existens, vel vt absolutè futura: aut conditionatè, si causa sub conditione cognoscitur futura; quamuis autem Decreta Diuina libera non admittant causalitatem vnius ab alio, admittunt tamen existendi consequentiam, vt ideò existat in Deo vnum, quia existit aliud, aliàs non extiturū

pro-

ut patet in eo, quòd ideò est in Deo volitio, seu electio mediorum; quia intendit finem, & aliàs non esset mediorum electio; sicut ergo vnũ decretum est ratio, vt consequenter existat aliud; ita vnius cognitio est ratio, vt cognoscatur aliud, siue scilicet absolutè, siue conditionatè; ergo benè stat, quòd in primo signo, in quo decreta non adhuc intelliguntur, vt determinatè existẽtia, neq; vt absolutè futura determinatè: cũ sermo sit de signo indifferentiæ voluntatis, cognoscantur, vt conditionatè futura, sicut verè cognoscibilia sunt ab ipso Deo; vt futura inquam præcisiuè, non positiuè.

20 Ex his remanent soluta fundamenta tũ primæ, tùm secundæ opinionis, in eo vim totam facientium, quòd talia futura non sunt cognoscibilia nec in decreto, nec in seipsis, eò quòd non datur decretũ actuale ad ea in Deo, nec in seipsis mutationem habent. Remanent, inquam, sòluta; quandoquidem ex dictis patet, benè posse cognosci in seipsis; quamuis enim non sint mutata in seipsis physicè, redduntur tamen mutata intentionaliter secundùm eorundem esse physicũ; sicut enim quod cognoscitur, res ipsa physica est, licet nõ physicè existẽs, sed intentionaliter existens, ita futurum conditionatè mutationem sui physicam dicit, non quidem actù in se, sed in mente.

21 Quòd si indè replicet quis: ergo non est assignabile cui obiecto conformetur cognitio Diuina, vt sit vera: veritas enim est conformitas cognitionis cum obiecto; atqui in casu nostro obiectum in se nullo prorsùs modo est mutatum; cum causa mutans non supponatur in se: in mente autem Diuina repræsentaretur physica eius mutatio: ergo potiùs cognitio Diuina esset falsa; hoc autem implicat: ergo, & cognoscibilitas futurorum conditionatorum, ex qua id sequeretur.

22 Respondeo idem argumentum, si valeret, impugnare etiam cognitionem in Deo cõiecturalem; nam nec etiam causa coniecturaliter immutans actù supponitur. Dico ergo cognitionem illam diuinam non esse iudiciũ de mutatione actuali obiecti absolutè, quasi iudicet Petrum v. g. fore absolute conterendũ, si ita vocaretur; sed quòd contereretur: ista autem contingens coexistentia contritionis Petri cũ tali vocatione verè in se connexionem contingentẽ dicit; nã si de facto physicè in se ponitur gratia, & talis vocatio, physicè Petrus conteritur; in hac enim suppositione dicimus, talẽ contritionem fuisse conditionatè cognoscibilem, vt futuram: ergo diuina cognitio, quæ non affirmat rem esse, sed quòd esset, si esset conditio, verè conformatur suo obiecto in se, non quidem, quod est, sed quod esset physicè, si physicè esset conditio, ac cõsequenter verissima est.

23 Obijcies nihilominùs. Adhuc aliquas Sãctorum Patrum authoritates, nempè Augustini *lib. de Prædestinatione Sanctorũ cap.* 14. vbi in illud *Sapientiæ 4. Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius, &c.* ita lòquitur, *dictum est secundùm pericula huius vitæ, non secundum præscientiam Dei, qui hoc præsciuit, quod futurum erat, non quod futurum non erat.* Ex quibus verbis patet concedere solũmodò Deo, Augustinũ cognitionem periculorũ præsentis vitæ, quæ est cognitio coniecturalis, nõ verò præscientiã futuritionis eorũ, quæ nõ erant futura. Et clariùs *lib. de Anima, & eius origine cap.* 12. *Ipsa*, inquit, *exinanitur omninò præscientia, si quod præscitur, non erit: quomodò enim dicitur præsciri, quod non est futurum?* Item Diui Prosperi in Epistola ad Augustinũ, in qua: *Nouo*, ait, *absurditatis genere, & nõ agenda præscita dicuntur, & præscita actù non esse.* Ac tandem Damasceni in lib: in quo agit contra Manichæos, vbi ita loquitur: *Si Deus aliquem non condidisset; quia præscisset peccaturũ, non esset hæc præscientia, sed impostura: nã sicut cognitio est earum rerum, quæ sunt, ita prænotio est earum rerum, quæ certò futura sunt.*

24 Respondeo cùm communi Theologorũ sensu, & ex locis ipsis, qui citantur, præfatos Sanctos Patres non agere in illis de futuritione conditionata rei secundùm se, sed sub ratione operis meritorij, vel demeritorij: attribuere autẽ rationem meriti, vel demeriti futuro conditionatè, chimæra est, tantùm abest, vt sit meritũ futurũ; Etenim futurum conditionatè, vt paulò ante dicebam, non dicit rem in se esse, sed puram connexionem inter effectum, & conditionem, vt cognitam: cùm autem meritũ, vel demeritũ debeant dignificare, vel indignũ reddere operantem, vt actù moueat prœmiaturũ, vel puniturũ ad mercedem, aùt pœnam, non possunt ita mouere actù, quæ nec sunt, nec erunt; sed solũ essent, si esset conditio: haberẽt ergo, sed nõ habẽt rationẽ meriti; vndè tribuere illis actù sub statu futuritionis cõditionatæ rationẽ meriti, vel demeriti actù mouẽtis, est impingere futuris solùm conditionatis futuritionem absolutã falsam, & chimærizatam.

25 Augustinus ergo in lib. de Prædestinatione Sanctorum Semipelagianos impugnans, incipit à capite 12. refutare illud, quod de paruulis moriẽtibus ante vsũ rationis ex sẽsu eorũ hæreticorũ ei scripserat præcipuè Prosper in illis verbis: *Tales aiunt perdi, talesque saluari, quales futuros illos in annis maioribus, si ad actiuam seruarentur ætatem, scientia diuina præuiderit*, indè videlicet haberi, quòd

quòd alij non moriuntur, nisi accepto Baptismate, vt saluentur: alij verò antequā lauacro regenerationis mundentur, & dānantur; quia illi præuisi sunt, quòd si vixissent, benè operati fuissent; isti contra, malè. Hoc autem oppugnare incipiens Augustinus à capite iam dicto 12. ait: *Quis enim audiat quòd dicuntur paruuli pro suis futuris meritis in ipsa infantili ætate baptizati exire de hac vita, & ideò alij non baptizati in eadem ætate mori: quia, & ipsorum præscita sunt merita futura, sed mala, &c.* & hoc impugnans in toto etiam capite 13. & 14. præfata verba habet, quæ adducuntur in argumento. Pari etiam modo loqui in libro de Anima, & eius origine, constat: ibi enim Manichæos refutat in eo, quòd asserebant transmigrationem Animarū, vt postquam moritur homo, si malè vixerit, in alio corpore purganda, relegand a sit anima, etiam in animalibus, & arboribus, vel herbis: postquam autem plura capita, ex quibus id dici possit, refert, ac respuit, quartū caput impugnans ait: *Nec illud quartum eas animas paruulorum, sine Baptismate moriturorum à iusto Deo in carnem peccatricem relegari, atque damnari, quas præsciuit, si ad ætatē peruenissent, in qua libero vterentur arbitrio, malè fuisse victuras.* Vtrobiq; ergo non negat futuri conditionatè præscientiam in Deo, sed præscientiam meriti in his similibus futuris. Cæterùm, præscientiam simpliciter in vno, & in altero admittit: in primo quidem: cùm ait cap. 14. *Si enim iudicarentur homines pro meritis suæ vitæ, quæ non haberent, morte præueniente, sed habituri essent, si viuerent, nihil prodesset ei, qui raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius.* Admittit ergo quòd essent merita, sed negat esse iudicanda, si nūquam erunt; & clariùs in secundo loco, vbi talem pœnam pro demeritis, quæ non erunt, sed essent, oppugnans, ita habet. *Et de nullo mortuo baptizato potest esse securitas: quia & post Baptismum non qualitercumque peccare, verùm etiā apostatare homines possunt. Quid si ergo, qui baptizatus, hinc raptus est, Apostata erat futurus; si uiueret?* Nonne totū hoc assertū est Augustini? quid autem post hoc negat, subsequētibus patet. *Nullū ne*, subiungit, *putamus esse collatum beneficium, quod raptum est, ne malitia mutaret intellectum eius.* ecce in quo consistit beneficium Dei rapientis: quia videlicet rapiendo, à malitia, quam præuisus est, quòd haberet, liberat. Et addit. *Et propter Dei præscientiam, non sicut fidele membrum Christi, sed sicut Apostatam iudicandum esse censebimus*, supponit ne hic scientia apostasiæ conditionatè futuræ, an negat? quis non videt supponere, sed non secundū eam asserat, iudicandū taliter præscitū; at potiùs secūdùm quòd actù, vt membrū Christi ex hac vita decedit.

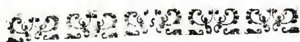
26 Eodem modo loqui Prosperū, inde patet; quia verba adducta ex ipso in argumento, illis annectit, quæ paulò antea retulimus; *Tales*, videlicet, aiunt, *perdi, talesque saluari, quales futuros illos in annis maioribus, si ad actiuam seruarentur ætatem, scientia diuina præuiderit*, quòd irridens subiungit; *sed in tantū quibuscunque commentitijs meritis electionem Dei subijciunt, vt quia præterita, quæ non extant; futura, quæ non sunt, futura configant, nouoque apud illos absurditatis genere, &c.* Simili etiam modo loqui Damascenū, ex verbis ipsis adductis in argumento cōstat: etenim *Si Deus aliquem non condidisset: quia præscisset peccaturū*, iam priuatione creationis puniret ob peccatū, ita præuisum, quòd solùm denominationem habere potest peccati, sed non tale in se est, *non esset ergo hæc præscientia, sed impostura*, imponēs homini peccatū, vbi nō esset peccatum, &c.

27 Possent hic afferri plurima, & plurima argumenta, quibus cognoscibilitas futurorū conditionatorū in seipsis oppugnari solet, & alia ad impugnandū actuale decretū circa eadem futura; sed quia hoc decretū ego nullatenùs admitto, & infra totis viribus, pluribus ostendam, nec posse dari, illæsa libertate, inibiq; probaturus sum, talia futura esse in seipsis cognoscibilia, ideò illùc argumenta impugnantia cognoscibilitatem similium futurorū conditionatè, tanquam in opportuniorē locū transferenda fore existimaui; interim ad grauiorem, imo grauissimam, quæ in toto tractatu de scientia Dei reperitur, difficultatem gradū facio. Vndè sit.

ARTICVLVS SECVNDVS.
An Futura cōditionata libertatis creatæ cognoscantur à Deo in suo decreto efficaci, ac antecedenti, & per scientiā visionis, an potiùs in seipsis, & per scientiam mediam?

HÆc sanè difficultas hisce præsertim temporibus grauissima est, totq; ex capitibus discutienda, vt nisi in plura distribuatur, ac diuisim trutinetur, confusionem potiùs, & nauseam apta sit inducere, quàm claritatem, & legendi curiositatem: ad primas igitur vitandas, secundas verò conciliandas, eā in plures partes diuidere præstat. Sit ergo.

CAPVT PRIMVM.

Proprium ſcientiæ mediæ ſignificatũ ab ijs, quæ falsò illi imponuntur, ſeiungitur.

28 OPpugnatores ſcientiæ mediæ, vt prima fronte eam odibilem reddant eorũ ſcripta legentibus, inde initiũ ſumunt, quòd adhuc nomen ipsum nouum ſit in Scholis; cũ nullus ex antiquis, loquens de futurorum conditionatè ſcientia, hoc nomine vſus fuerit. Deindè tranſeunt ad eius ſignificatũ, & quaſi, adhuc dũ nõ loquuntur, intelligi volentes, quid ſentiant, eam dicũt nulli alij ante vltimos illius Propugnatores, niſi Semipelagianis, qui, alio nomine, vocãtur Maſſilienſes, familiarem fuiſſe. Ac poſtremò in ea explicanda in ſenſu, ſecundũ quem defenditur ab illius Sectatoribus, alia immiſcẽt, ab his nec ſõniata, alia verò quæ ab his adſtruũtur, ita imminuũt, vt reuera, nec Lectoribus, niſi mõſtrũ tradãt cõſpiciẽdũ; nec ipſimet impugnẽt, niſi quã ſibi fingũt ſciẽtiã mediã, nõ verò quæ à Doctoribus catholicis defẽditur. Hæc eadẽ ergo etiã à nobis ſub ipſo principio ita clarificanda ſunt, & vera ab adiunctis falſitatibus ſeiungenda, vt ſatis cuiq; appareat, quòd adhuc veri homines aliquando ſub adiunctis monſtrorũ figuris continentur.

29 Non eſt dubium, quòd nomen ſcientiæ mediæ nõ fuit in vſu apud antiquos, ſed ſub nomine ſcientiæ ſimplicis intelligentiæ, ſignificatam fuiſſe ex eo, quòd eius obiectum in ſe non tranſgreditur limites poſſibilitatis; ſed quid inde? numquid qui nomina noua adinueniũt ad diſtinguẽda ea, quę primitùs cõfusè ſignificabãtur, ex hoc debẽt reddi odioſi, ſi reuera diſtinguenda diſtingunt? quid autem certiùs eſt, quàm quod futurũ conditionatè aliquid addat ſupra poſſibile? de poſſibili enim tam Petrus vocatus conſentire poteſt, quàm non conſentire; ſed impoſſibile eſt, vt ſimul futurũ ſit, quòd conſenſiat, vel non conſenſiat. Et ſi ſcientiam mediam oppugnantibus, licet cognitionem Dei de talibus futuris conditionatè reducere ad ſcientiam viſionis, quamuis obiectũ eius nũquam ſit extiturũ, ex eo præciſè, quòd cognoſcitur in aliquo decreto, vt aſſerunt, exiſtente; quid ſi hoc decretũ non admittatur? vocari ne etiam debet, ſcientia viſionis? certè quòd non; quia hæc eſt de obiecto, vt in ſeipſo phyſicè mutato: vocare autem ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, eſt confundere ſcientiam de obiecto, vt determinato ad vnũ, cũ excluſione alterius, tanquã eandem cum ſcientia æquè reſpiciente oppoſita; qui ergo negant talia decreta actualia in Deo circa obiecta conditionatè futura, nonne meliùs faciunt, ſcientiam illorũ vocando, mediam? Quid ergo eſt vociferare contra nouitatem nominis, quando iam in re aliundè contra eoſdem ſcientiæ Defenſores clamatur, quòd familiaris fuit antiquis Semipelagianis, qui fuerunt tempore Auguſtini, & etiam ſaltem aliquando Auguſtino, ipſis Aduerſarijs concedentibus, vt infra patebit, & Ego probabo, ſuo loco, familiarem eſſe, & veluti ingenitam toti generi humano?

30 Quòd autem hæc ſcientia media fuerit familiaris Semipelagianis, numquid, quia etiam illis fuit familiaris ſcientia ſimplicis intelligentiæ, & viſionis, propterea iſtæ maculam inde contraxerunt? Ego puto, & infra probabo, tunc temporis, & ab initio, familiare fuiſſe omnibus; ſicut etiam nunc, Aduerſarijs exceptis, Deũ cognoſcere omnia, quæ in quacumq; poſſibili combinatione euenirent ſub talibus, & talibus circumſtantijs, ſi eſſent, indè præciſè, quia in ſe taliter euenirẽt, nulla habita reflexione, & reſpectu ad Dei decretum actuale, quòd ita ſcilicet determinauerit Deus, de quo nullus audet ſcrutari, quid liberè voluerit. Hæc autem eſt in terminis ſcientia media; non ergo eam adinuenerunt Semipelagiani, ſed etiam ipſi ex communi omniũ ſenſu didicerunt: quamuis deindè, & ea malè vſi ſunt, & præterea eã dilatauerũt ad obiecta impoſſibilia; & quoad hæc, non quo ad ſcientiã mediam ſimpliciter, & ſecundùm ſe, fuerunt ab Auguſtino impugnati, vt ſuis in locis conſtabit.

31 Venio iam ad ſignificatũ ſcientiæ mediæ, vt ex hoc eluceat, & quantũ diuerſa ſit ab ea, quam adſtruebant Semipelagiani: quantũ item conformis ſit ſui obiecti veritati; ac tandem quomodo in ſe includat omnem prorsùs dependentiam à Deo, vt à prima cauſa præuolente, & præmouente, non verò quaſi Dei voluntatem præcedat, vt ſaltem in modo loquendi, volũt ipſi attribuere, qui ipſam oppugnant. Vt tamen hoc lucidiùs exhibeam, eam è regione ponam cũ ſententijs oppoſitis; hinc namque forſan ſuo gratiori aſpectu, non tam animos intuentiũ ſibi reconciliabit, verùm etiam præ alijs ad ſui amorem corda compellet.

32 Thomiſtæ in eo conſtituunt dependentiã creatæ voluntatis, ſicut & cuiuslibet creaturæ à Deo, quòd non ſolùm eſſe habeat ab ipſo, & nihil poſſit, niſi Deo præuolente cum

ea ad vtrūlibet concurrere, verùm etiam nihil præ alio velit defacto, nisi præuolēte determinatè illud Deo, & determinante etiam ipsam creatam voluntatem ad illud idem; inde autem nos operari liberè, quòd licet vt à Deo formaliter determinati non possimus oppositum, vel operationem relinquere; quia tamen, spectata voluntate secundū se, posset vel vnum, vel alterum (in quo cōsistit libertas.) dum Deus vult suo decreto, quòd voluntas, vt determinata, non valeat, nisi vnū; vult etiam, vt secundùm se possit vtrumlibet; & ita, dicunt, voluntas creata omne, quod operatur, infallibiliter, & necessariò operatur in sensu composito; idest prout determinata à Dei voluntate: sed fallibiliter, & liberè in sensu diuiso; hoc est, spectata secundùm se, & præcisa illa determinatione à Deo; quamuis hic sensus diuisus, seù voluntas secundùm se, nunquam sit reducibilis ad actum, nisi vi sensus compositi, seù vt determinata à Deo: eò quòd creatura non potest se primò determinare; & ita liberè actù operari dicit hæc, quòd potentia potens vtrumlibet, sed vt talis numquam reducibilis ad actum, reducatur ad actum per id, sub quo formaliter operatur, vt non potens oppositū. Vt autem hanc doctrinam, quæ suo aspectu conspicientium oculos turbat, blandam reddant: dicunt, quòd illa Dei determinatio se tenet ex parte actus secūdi; non ex parte actus primi: & ideò nostram nō offendit libertatem; sicuti, dùm sedemus, nō possumus nō sedere; sed non ideò, nō liberè sedemus. Pulchra certè paritas inter actum secundum nostrum sedendi, & actum secundum Dei, non nostrum; determinatio namque illa certè actus secundus Dei liberè volentis est, sed antecedit, tamquam causa determinatiua nostri, omnem actum secundum à nobis possibilem: non est ergo actus secundus noster, sicut est sessio: & ideò paritas nulla prorsùs est: sed de hoc, sermo suo loco redibit.

33 Iuxta hanc doctrinam dicunt, quòd, sicut non potest Deus per scientiam visionis cognoscere futura absoluta, nisi in suo decreto efficaci, & antecedenti determinatiuo non solùm effectus, sed etiam voluntatis creatæ: (loquimur semper de futuris liberis, pendentibus à voluntate creata) ita nec potest similia futura conditionatè cognoscere infallibiliter, nisi in suo simili decreto, non quidem sub conditione accepto huiusmodi, si vellem, vt Petrus contereretur, & vellem dare gratiam efficacem, ipse contereretur; quia, inquiunt, hoc modo non est cognoscere futura conditionatè, vt futura, sed cognoscere in vi connexionis: non aliter, ac cū Deus cognosceret, si lapis esset homo, esset risiuus: sed requirunt decretum actuale, antecedens, efficax; & absolutum ex parte sua, & conditionatum ex parte obiecti, hoc est, absolutam volontatē Dei de aliquo dependenter ab aliqua conditione, non adhuc volita: e: g: volo, vt Petrus conteratur, si voluero dare talem gratiam efficacem. In quo etiam notanda est ista volūtas qualis sit, dum est efficax volitio operis Petri, & suspensio gratiæ efficacis, quæ ad illud est medium omninò necessarium: quomodo namque stat, voluntatem Dei esse efficacem de fine, & suspensiuam de medio necessariò ad finem, non ab alio pendente, quā ab ipso volente finem?

34 Scotistæ verò, iudicantes decreta hæc ita antecedentia, & determinatiua voluntatis creatæ ad vnū, libertatē in operando huic adimere, recursum habuerunt ad decreta cōcomitantia, vt simul conseruetur dependentia voluntatis creatæ à Deo, & quòd non minùs, quàm Deus determinat seipsū, creata etiam voluntas determinet se; consistit autem hæc decreti concomitantia in ratione causæ, non tempore: videlicet, quòd licèt voluntas Dei de concurrendo cū Petro determinatè ad hunc actum contritionis potiùs, quàm ad oppositū, sit ab æterno: nō tangit tamen, nec voluntatem creatam operaturam in tempore, ad illū determinat: sed relinquit ipsam à se determinandam. At quoniam hinc sequi vident, quòd stante hac indifferentia voluntatis creatę cum decreto Dei purè comitante, non est vnde voluntas creata semper ad idem determinet se, ad quod se determinat Deus; cùm enim indifferēs remaneat, nihil impediet quominùs, determinante Deo contritionem, ipsa nō se determinet ad oppositū; & ita vel illius determinatio non potest habere effectum: & iam non poterit, nisi vnū, quod determinat Deus: ac consequenter libera non est; vel ipsa, & non Dei decretū habebit effectū: & ita decreta Dei non supponuntur efficacia ad vnū, sed indifferētia ad quod voluerit voluntas creata. Huic, inquam, difficultati occurrere volentes, iam in re transeunt ad partes Thomisticas de decreto antecedenti, retento solo nomine decreti comitantis: quādoquidem dicunt, velle diuinū, ratione suæ eminentiæ, connexionem habere cū tali determinatione creatæ voluntatis: & ratione huius connexionis, semper voluntatem creatam ad idem se determinare, ad quod se determinat Deus. Quis hic non videt, Deum esse continentiam virtualem nostræ volūtatis: ex eo, quòd quidquid creatū est, Dei participatio est, non formaliter; quia creatura non est Deus: sed efficienter; quoniam à Deo est? Iam ergo tanquam causa, decretū

tũ Dei determinat, etiam voluntatem creatam. Et adminus, cùm non poſſit creatura ſubterfugere eminentialem Dei continentiam, non poterit aliud determinare, quàm determinauerit Deus; ergo iam vi determinationis Dei fit ipſa non potens, niſi vnum: ergo determinata; & nonne eſt iſta ſententia Thomiſtarũ? Euanuit ergo decretũ cõcomitans non tangens, nec determinans voluntatem creatam ad vnũ, ſed eã relinquẽs ad vtrũlibet indifferentem, & à ſe determinandam.

35 Propugnatores autem ſcientiæ mediæ, hoc modo diſcurrunt; Quòd nimirùm, nihil penitùs poſſit creata voluntas, niſi præuolente Deo concurrere ad illud idem: ſed quoniam creaturæ ſunt Dei participatio, nec poſſunt aliquid exigere, vel poſſe, quod illis non valeat ſubminiſtrare, tanquam Dominus, & à quo omnia, Deus, non verò iure neceſſitatis; hinc fit, quòd, cùm libertas in eo ſiſtat, vt potens vtrũlibet, ipſa ex illis determinet ſibi, quod maluerit, exigit, vel indiget ſub propria participatione libertatis ad liberè operandum, vt præſupponat Deum non volentem, aut determinatum ad vnũ; quo pacto voluntas creata non fieret potens, niſi vnũ: ſed volentem, & determinatũ ex parte ſua ad vnũ, & alterũ, relicta voluntati electione, vt ſe applicet, cui maluerit.

36 Ex hac autem doctrina, nõ ſequitur, quòd creatura ſe determinatura erit, antequàm Deus ſe determinet; nam niſi Deum, potentem ex ſuo dominio cum illa concurrere, vel non; aut concurrere ſiue ad vnũ, ſiue ad vtrumlibet, ſupponat iam determinatũ, vt velit cũ illa concurrere, nihil poterit determinare voluntas creata: quod autem ſolùm ſequitur, eſt, non debere Deum ſupponi determinatũ ad vnũ, ſed ad vnũ, & alterũ, vt relinquatur libertati creatæ eligere ſibi vnũ ex illis duobus, quod ad cõplementũ potẽtiæ liberæ, offert Deus, vt Conditor perfectus naturæ. Non loquor pro nunc, an cũ Prædeſtinatis in ordine ad benè operandum, præter hæc, aliquid aliud exhibeat; ſed loquor vniuerſaliter de Deo, vt Conditore, & Authore liberi arbitrij creati, præciſè ad liberè operandum: atq; hoc modo dico, ſuppoſito, quòd Deus velit, vt creata voluntas poſſit liberè operari, debet etiam antecedẽter velle cũ ea concurrere ſiue ad vnũ, ſiue ad alterũ: vel, vt meliùs loquar, ad omne, quod poteſt ex ſe voluntas creata, ad nihil eam determinãdo, ſed relinquẽdo ipſi, vt ſe applicet, cui voluerit; & aliter non ſe gereret, vt Author naturæ, complendo eam iuxta indigentiam, & exigentiam, ſed vt Dominus abſolutus.

37 Sed ecce nunc ob omniũ oculos conſpiciendũ, atq; diiudicandũ trado, in quo Thomiſtas, & Scotiſtas offendit prærecenſita doctrina: dicunt namq; ex ea euidenter ſequi, perturbari eſſentialem ordinem ſubiectionis creaturæ ad Deũ; ſi enim nõ prius Deus ſe determinat ad concurrendũ ad hũc determinatũ effectum potiùs, quàm ad alium, ſed ſolũ ſe determinauit ad vtrũlibet, ergo vt deindè concurrat determinatè potiùs ad hunc, quàm ad alium, id habet à determinatione creaturæ: ergo ordine inuerſo, cauſa ſecunda determinat primam: Dominus fit ſeruus, & ſeruus Dominus. Sed quàm infœliciter ex præfata doctrina, iſta inferantur, mox oſtendam.

38 Doctrina præfata ſupponit, vt patet, Deũ, qui ex propria voluntate, & determinatione voluit creaturam condere liberam, ex proprio etiam dominio, voluntate, & determinatione, qua vult illam complere, vt ſit proximè potens liberè operari, ſe determinaſſe ad concurrendũ tali pacto cũ illa: Volo exhibere meũ concursũ ad actũ amoris, huic voluntati, ſi ipſa ad actũ amoris, ſe determinare voluerit; & ad actũ odij, ſi odio potiùs ſe applicauerit: vel in vniuerſum volo cũ ea concurrere ad omne, ad quod in ſuo genere habet poſſe, iuxta quod, vt in ſe libera, ſe determinauerit; ſtante autem hac Dei prima, & voluntaria ſui determinatione, cui quæſo obuiũ non ſtatim eſt, non poſſe vi eiuſdem voluntatis vlterius cohibere ſe Deũ à concurſu determinatè exhibendo ad amorem, ſi voluntas creata ſe determinabit ad amorem? nemini certè. Sed ſcrutemur modò: vnde ſit iſta neceſſitas: vnde nãque eſt iſta Dei neceſſitas, inde eſt eiuſdem Dei determinatio Pone ergo Deum non determinatum ad concurrendum cum voluntate creata, & quòd hæc per impoſſibile ſe determinet ad amorem, numquid inde fiet determinatus Deus ad præſtandum ſuũ concurſum ad amorem? ſi hoc eſſet, tunc inferrentur abſurda, quæ congerunt Thomiſtæ, & Scotiſtæ: ſed hoc nec ſomniant ſcientiæ mediæ Defenſores; ſed dicunt, ex efficacia Diuinæ voluntatis, quæ facit omnia, quæ vult, haberi, vt non poſſit non poni id, quod Deus voluit; eo modo, quò voluit poni: voluit autem Deus iuxta datam doctrinam, poni ſuum concurſum ad amorem, ſi ad ipſum accedat concurſus creatæ voluntatis; non ad amorem, ſed ad odium, ſi ad hoc ſe applicat voluntas creata; ergo hac purificata conditione, decretum illud non poteſt ſua efficacia non exire in actum ſecundum; ergo voluntas creata determinat præciſè ſe, non Deum, ſed iſte vi ſuæ antecedentis determinationis exit in actum per hoc, quòd vo-

voluntas creata determinet se, quæ erat cõditio requisita, vt decretum Dei exeat in actum.

39 Insurgit nihilominùs aliud offendiculũ, quòd ità decreta Dei sunt veluti suspensa, & non executiua suorum obiectorum, nisi expectato consensu, & determinatione creaturæ. At si hæc sunt Scrupuli, necesse est, vt velint isti scrupulosi Deum nemini malè operãti pœnas cõminari posse, ne Deus suspẽsus remaneat in executione, quæ requirit malitiam ab ipso Deo impossibilem. Nec posse præterea Deũ velle cõcurrere, nec quidẽ antecedẽter, & inefficaciter cũ volũtate ad vtrumlibet; cũ enim hoc decretũ debeat esse reale à parte rei, vt à parte rei voluntas sit potens vtrumlibet, iam esset vacuum, & suspẽsũ ex vna parte. Rursus necessitabũtur isti scrupulosi dicere, æquè Deum futurum prouisorem naturæ, ac nunc est, si igni præparasset concursum ad frigefaciendum; & aquę ad calefaciendum, ne dicatur Deus ab exigẽtia creaturæ expectare, vt dicatur iuxta eius indigentiam munùs peragere Authoris naturæ. Sunt ne isti rationabiles scrupuli? Dico ergo Dei decreta nihil expectare à creatura, tanquàm ex necessitate, vel iure orto ex creatura; sed iure, & necessitate orta ex ipsa suppositione decreti; sicut enim si vult aliquid dare, vt prœmium, vel pœnam, non potest hæc voluntas executionem habere, nisi expectato merito, & demerito creaturæ; si vult munus Authoris naturæ agere, non potest id exequi pro suo libitu, cõcurrendo cum igne siue ad calorem, siue ad frigus; sed debet sic agere cum igne, sicut iste exigit, & idem dico relatè ad cætera agentia: ita si cum creatura rationali munus vult exercere Authoris naturæ, non debet ità velle concurrere, vt ab ipso sit determinata executio operis, sed à libero arbitrio, cuius natura talis est, vt ipsum sibi determinet opus. Nota verba illa *Si vult*, nam liberum est Deo id velle, vel nolle, sed si vult agere conformiter ad naturas rerum, non potest ex suppositione huius voluntatis, creaturę rationali determinare vnũ in ijs, in quibus exigit sibi relinqui electionem.

40 Iuxta autem prædicta de subiectione essẽtiali creatæ voluntatis, & indigentia, quam habet in statu absoluto, vt possit operari, pariter est discurrendum de futuris conditionatè liberè, pendentibus ab eadem voluntate, translatis ijs, quæ dicta sunt de statu absoluto ad statum conditionatum, vt videlicet, sicut cõtritio Petri nõ ideò est, vel erit; quia Deus illã priùs determinatè voluit, & volũtatẽ Petri ad illã determinauit; sed benè potest esse: quia Deo cõcurrente indifferẽter cũ Petro ad opposita, iste sua voluntate se determinauit ad contritionem potiùs, quàm ad oppositum: ita eadem contritio fuit aliquando conditionatè futura; nõ quia Deus illam ita determinauit: volo, vt Petrus cõteratur, si illi voluero has conditiones, & circũstãtias; sed quia causæ talis cõtritionis fuerunt cognitæ cõditionatè: hoc modo, à Deo, si voluero creare Petrum, & concurrere indifferenter cum illo in talibus circumstantijs, ipse se determinabit ad contritionem: sicut enim veritas absoluta effectus requirit suas causas in statu absoluto, & istæ ponunt absolutè extra se veritatem absolutam effectus: ita eædem, positæ conditionatè, ponent conditionatè extra se eundem effectum futurum: & eædem, vt possibiles, reddũt extra se possibilem eundem effectum; & talem effectum, vt extra causas conditionatè futurũ cognoscere, est scientia, quæ vocatur, media.

41 Colligitur autem ex his primò: non benè ab insectatoribus huius scientiæ dici, quòd Deus iuxta huius scientiæ principia, sua præscientia media perscrutatur ante omne suũ decretum, quid voluntas creata in talibus circumstantijs efficeret; malè enim, & falsò id imponitur huius scientiæ Defensoribus; sicut namque asserimus nihil penitùs posse creatam voluntatem, nisi prævolente Deo illam complere, & cum ea concurrere; ita dicimus, nihil posse à Deo cognosci tanquã conditionatè futurum à voluntate creata, nisi præsupposito Dei decreto completiuo: sed eo modo, quo est futurus effectus, scilicet, in statu conditionato, si effectus est purè conditionatè futurus; in actu verò, si effectus est absolutè futurus. Scio, quòd Aduersarij, dùm dicunt ante decretum Dei intelligant decretum, vt absolutè existens: sed vellem, vt loquentes de effectu sub conditione futuro, dicerent, sicut dicunt Assertores scientiæ mediæ, videlicet, effectum nostræ voluntatis semper eo modo, quo est, supponere Dei decretum, sed non alio modo; sic enim debent loqui, ne falsò Auditores concipiant, quòd nos doceamus aliquid posse concipi, vt exiens à nobis quoquo modo, & non primò eodem modo, exiens à Deo.

42 Colligitur secundò: falsò etiam doctrinæ de scientia media impingi, quòd in ea asseratur, voluntatem creatam esse primum determinatiuum effectus, ab eo pendentis; sic enim nudè nunquàm admittitur talis propositio in doctrina de scientia media: quandoquidem prædicta propositio, vt iacet, negat etiam, voluntatem creatam prædeterminari à Deo ad hunc, vel illum effectum disiunctiuè, quod negari non potest; nam tantũ potest voluntas, quantùm determinatè vult

Deus

Deus illam posse: quòd ergo se determinet ad hūc effectum, habet etiam à determinatione Diuina, sine qua se determinare non posset; quòd autem secundùm puram propriam determinationem habet, & non immediatè à Deo, modò suo loco explicando, dumtaxat est, ad hunc determinari præ illo, quòd non habet, nec potest à Deo habere quousq; Deus velit cum illa exercere munus Authoris naturæ, & non absoluti dominij, vt patet ex dictis: sed quo ad hanc præcisam rationem electionis vnius effectus, vel obiecti præ alio, nec benè dicitur voluntas creata primum determinatiuum: sed debet dici vnicum determinatiuum, cum eidem soli relinquatur electio: loquor, vt supradixi, vniuersaliter, præscindēdo pro modo, si in statu absoluto respectu Prædestinatorum aliquid speciale sit dicendum; licet id nunquam dici possit in statu conditionato.

43 Colligitur tertiò, quòd sicut apud Catholicos de fide est; nullum, posse voluntatem creatam, & præcipuè post lapsum originale, elicere actū bonum, & multominùs meritorium prœmij supernaturalis, siue Fidei, siue voluntatis petendi, quærendi, pulsandi, aut cuiuscumq; alterius boni contra errores Pelagianorum, & Semipelagianorum, absq; auxilio gratiæ, per Spiritum sanctum infusæ: ita pariter nec potest dari scientia media, nisi chimærica, de futuritione similiū operum conditionatè, sine suppositione conditionata eiusdem gratiæ: & talis est scientia media, quā defendunt Catholici. Scientia autem media familiaris Semipelagianis præcipuè erat de fide naturali in Deum, & Christum, ac naturali voluntate implorādi à Deo auxilia gratiæ, vt infra probabo: ea namq; vtebantur, prout colligitur ex Epistola Prosperi ad Augustinum, ad respondendùm obiectioni, quæ ipsis ex Augustino opponebatur, desumpta ex morte Infantium ante vsum rationis, quorū aliqui baptizantur, & saluantur sine proprijs meritis, ac cōsequenter ex gratuita Dei voluntate: alij absq; Baptismo decidunt, & damnantur, nō miserente Deo horum, sicut illorum: ergo Dei est, alios ex misericordia condere in vasa honoris; & alios in vasa iræ, operante sua iustitia; & non ex antecedēti nostra fide, & bona voluntate; Et respondebant tales saluari, talesq; damnari, secūdùm quod eos præuidit futuros, si ad actiuam ætatem peruenissent: vbi cùm agatur de discretione saluatorum per Baptisma, de iis operibus loquuntur, quæ possunt antecedere, vel esse meritū, & occasio collationis Baptismatis: non verò de operibus subsequentibus ad illud; scilicet, de Fide, & Voluntate, quā habituri essent post Baptisma, si vixissent vsque quo ratione vti potuissent. Et præterea in assignando quare his temporibus, & nō alijs fuerit prædicatum Euangelium, & ad hos, & non ad omnes peruenerit Euangelica doctrina: cui interrogationi, vt ex Prospero liquet: respondebant, ijs non fuisse temporibus prædicatum Euangelium, quando prçuidebantur non credituri, & eis fuisse concessum, qui fuerant præuisi credituri. Sciētiam ergo mediam specialiter adstruebant, eaq; vtebantur in ordine ad fidem, & bonā voluntatem naturalem recurrendi ad Deū sub conditione præuisam; quæ quidem scientia est chimærica, sicut chimærica erat scientia visionis, quam astruebant de similibus obiectis impossibilibus: nemo enim, vt probat Augustinus, potest viribus proprijs in Deum credere vera Fide, nec bona voluntate absq; auxilio gratiæ, ad Deum conuerti. Scientia ergo media, de qua mentionem faciunt Prosper, & Hilarius ex sensu Semipelagianorum, chimærica erat, ratione obiecti impossibilis, & valdè aliena ab ea, quam tenentur Doctores catholici; quod clariùs parebit; cum Semipelagianorum errores referam infra.

CAPVT SECVNDVM.

Decreta Dei efficacia, & prædeterminantia voluntatem ad vnum in ordine ad actus liberos voluntatis creatæ ex Scriptura, & Cōcilijs reprobantur.

44 Explicata iam differentia inter eos, qui scientiam mediam oppugnant, & eos, qui ipsam læto animo fouent, ac tuentur: vt stabiliùs huius scientiæ notitia apud legentium corda radices figat, operæ prçtium duxi, priùs ostendere, nō satis Scripturæ, & Concilijs oppositas sententias cohærere. Et quoniam, vt suo loco clariùs ostendam, opinio Scotistica ore tenus, non re à Thomistica differt, ab huius incipiam refutatione; primò quidem ex Scriptura, & Concilijs: deindè àuthoritate Augustini; postea ex mente Angelici Doctoris; ac postremò euidentia rationum.

45 Antequàm autem ad impugnationes deueniam, notare oportet vnum tam ab Aduersariis, quàm à nobis habitum tamquam quid euidens: videlicet, quod si aliquid insta-

ſtatu abſoluto poſitum, libertatem, aût operari proprium principij liberi deſtruit; eodem modo, ſi in ſtatu conditionato ponatur, idem præſtabit in ſuo genere; ratio eſt euidens; quia ſtatus conditionatus, nihil nouũ, vel diuerſum importat ex parte principij efficientis, & ex parte effectus; ſed eædẽ cauſæ, & effectus, qui actù ſunt, fuerunt conditionatè in illo ſtatu, & ſolùm differentia eſt ex parte modi eſſendi, vel cognoſcendi; ſic, ſiue in noſtra, ſiue in aduerſariorum opinione, Petrus, qui nunc abſolutè conteritur; vel quia ita voluit Deus ſuo decreto efficaci: vel quia ita, ſtante Dei decreto indifferẽti, ex ſui determinatione id facit, idem ipſe conditionatè acceptus, ſi ſcilicet, eſſet, & cũ ſimili decreto Dei ſiue efficaci, ſiue contingente, vtrumlibet reddit contritionem eãdem, vt conditionatè futuram; ergo ſi hoc Dei decretum in ſtatu abſoluto Petri facit, vt non operetur liberè; idem faciet in ſtatu conditionato. Quocunq; ergo argumento probabo, repugnare decretum Dei cum libertate, & modo operandi principij liberi, ſiue id probem in ſtatu abſoluto, ſiue conditionato, pro vtroque ſtatu indiuiſibiliter valebit: ſicut, & ego concedo Thomiſtis, quòd ſi probent de facto in ſtatu abſoluto decreta Dei efficaciter prædeterminantia voluntatẽ creatam ad ſuos actus liberos dari, vel non repugnare; non repugnabunt; vel etiã benè admittentur in ſtatu conditionato. Hoc ergo ſuppoſito.

46 Arguo primò contra ſententiam, talia decreta prædeterminatiua voluntatis, admittẽtem; ex illo Eccl. 15. *Ante hominem vita, & mors, bonum, & malum, quod placuerit ei, dabitur illi.* Ex cuius loci vltimis verbis, ſic argúmentũ efformo: Locus iſte Eccleſiaſtici nõ eſt de vita, & morte finali, ſeù perpetua beatitudinis, & damnationis, ſed de vita operũ bonorum, & morte operum malorum; vt patet ex toto contextu, qui talis eſt. *Non dixeris per Deum abeſt, quæ enim odit, ne feceris, nõ dicas ille me implanauit, nõ enim neceſſarij sũt ei homines impij omne excrementum erroris odit Dominus, & non erit amabile timentibus eum, Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit eũ in manu conſilij ſui, adiecit mandata, & præcepta ſua; ſi volueris mandata ſeruare conſeruabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere.* Nonne hæc omnia sũt de operibus, vt liberè procedentibus ab homine? ſecundum hanc autẽ libertatem ſubiungitur. *Appoſuit tibi aquam, & ignem; ad quod volueris, porrige manum tuam, ante hominem vita & mors, bonum, & malum, &c.* vt ſcilicet ſignificetur à libertate hominis eſſe, ſi applicetur operi bono, vel malo, & ſecundùm quod voluerit, erit illi opus, ſiue bonum, ſiue malum; ergo, vt verum ſit, ſicut verùm eſt, *quod placuerit ei, dabitur illi,* debet eſſe talis libertas ad opus, vt valeat: ideò Deus dat illi hoc opus, ſiue bonum, ſiue malum; hoc eſt, ſubminiſtrat ei, quod ex parte ſua ſubminiſtrare debet, vt prima cauſa, quia ita placet volũtati hominis: atqui id non verificatur in ſententia, adſtruente decreta determinata ad vnum: ſed in ſententia, aſtruente decreta indifferentia: ergo hæc, non illa conſona eſt huic Scripturæ loco: minor probatur: quia in aduerſariorum ſententia, non ideò Deus concurrit actù ad hoc: quia creata voluntas ſe determinat ad hoc: ſed è contra: ideò voluntati placet, & ſe determinat ad hoc; quia ad hoc illam Deus determinauit; ſub qua formali determinatione, infallibiliter ſequitur determinatio voluntatis; ergo non eſt verùm: ideò datur illi iſte concurſus ad hoc opus; quia ita illi placet; ſed contra: ideò hoc illi infallibiliter placet: quia hoc fuit illi datum: non ergo verùm eſſet, *quod placuerit ei, dabitur illi,* quibus verbis, complacentia voluntaris ponitur, vt præterita; & datio Dei tanquàm futura, ad inſinuandum ipſum velle creatæ voluntatis præcedere Dei datum; ſed potiùs verùm fuiſſet dicere, quòd datum fuerit ei, placebit illi. In ſententia autem de decreto indifferenti, manifeſtè ſtant præfata verba: nam Deus antequam voluntas creata ſe determinat, nihil determinatè exhibet; ſed euadit decretum Dei determinatum ad hoc præ illo, purificata conditione: quia ſcilicet, creata voluntas ſe determinat ad hoc: ideò Deus dat concurſum ad hoc.

47 Reſpondebunt Aduerſarij primò; præfata verba procedere de vita, & morte perpetua, quæ in executione nõ dantur, niſi ſuppoſita voluntate creaturæ rationalis merentis, vel demerentis: quamuis in verbis antecedentibus iam adductis Contextus, ſermo ſit de operibus: inchoatur tamen ſermo de vita, & morte æterna à verſu 16. *Si volueris mandata ſeruare, conſeruabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere,* & ita argumentum ruere.

48 Verùm hanc reſponſionem non poſſe vllatenus ſubſiſtere; patet non ſolùm ex contextu antecedenti, ſed etiam toto ſubſequẽti, qui ſemper eſt de operibus; quod autem in verſu 16. tangatur conſeruatio, & ſtabilitas vitæ æternæ, indirectè id ponitur, tãquã correſpondens operibus, de quibus ſermo directè eſt in eodem verſu: cùm dicitur. *Si volueris mandata ſeruare.* Cæterùm, communi ſenſu, per illa verba: *appoſui tibi ignem, & aquam, ante hominem vita & mors; bonum, & malum,* libertas in operando ſignificatur: cũ præcipuè per illud, *porrige manum tuam,* vbique opus ſignificetur apud omnes Sanctos

Pa-

Patres: nemo enim ad mortem æternã porrigere dicitur manus, sed inuiti trahũtur, qui illas patiuntur. An non eodem modo sunt illa verba Deuteronomij 30. vers. 15. *Considera, quòd hodie proposuerim in conspectu tuo vitam, & bonum: & econtrario mortem, & malum?* quid tamen priùs dixerat? *Et abundare te faciet Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum, in sobole vteri, &c.* quæ in sensu viuificante opera bona significant, *si tamen*, sequitur, *audieris vocem Domini Dei tui, & custodieris præcepta eius, & reuertaris ad Dominũ Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tũa, &c.* Quid item ad prænarrata verba de vita, & bono subsequitur? *vt diligas Dominum Deum tuum, & ambules in vijs eius*; ecce ergo quæ est vita, & bonum, quod proposuerat. Versu item 19. *Testes inuoco*, replicatur, *Cœlum, & Terram, quòd proposuerim vobis vitam, & mortem: benedictionem, & maledictionem; elige ergo vitam, vt & tu viuas, & semen tuum*. Sed audiant, quæ sit ista vita, *& diligas*, subiungitur, *Dominum Deum tuum, atque obedias voci eius, & illi adhæreas: ipse est enim vita tua, & longitudo dierum tuorum*; hæc est vita primæ libertatis, ad quam exhortamur, & cui successura promittitur alia perpetua per subsequentia verba, *Vt habites in terra, pro qua iurauit Dominus Patribus tuis Abraham, Isac, & Iacob, vt daret eam illis.*

49 Respondebunt secundò forsan in præcicitatis locis sermonem esse de formali bonitate, & malitia actionis, quæ nascitur, vt talis, à libertate. Sed, si fiat reflessio ad verba prima citata ex Ecclesiastico, nemo similem cogitabit responsionem: dicitur namque, *quodcumque voluerit, dabitur illi*: numquid homo vult malitiam, & Deus illam ipse dabit? quis hoc somniabit?

50 Respondebunt tertiò argumentum plus probare: nam sequitur opus bonum potiùs esse à nobis, quàm à Deo, si ideò illud nobis dat potiùs, quàm concursum ad malum, quia nos volumus: quod est contra innumerabilia loca Scripturę, quorũ aliqua adduxerũt. Sed cõtra: quia sicuti sunt plurima loca Scripturæ, quæ gloriam Prædestinatorum dicunt esse ex gratia: alia, quòd sit corona iustitiæ: & vtraque loca componuntur per antecedentiam intentionis, & subsequentiã executionis: ita verificatur opus bonum esse ex gratia Dei potiùs, quàm à nobis: quia gratia pręueniens trahit nostrum velle. Verificatur item, quòd Deus illud nobis dat, quia illud volumus, in ordine ad determinationem operis, seu concursum non determinatum, sed determinandum à nobis.

51 Arguo secundò: ex prætacto loco Deuteronomij 30. *Testes inuoco hodie Cœlum, & terram, quòd proposuerim vobis vitam, & mortem: benedictionem, & maledictionem; elige ergo vitam, vt viuas.* Cui similis est ille Iosue vltimo, *Optio vobis datur, eligite hodie, quod placet*; Et ille 2. Regum 24. *Trium tibi datur optio; elige vnum, quod volueris ex his.* In quibus locis, vt patet, non significatur solùm, quòd voluntati relinquatur, vel detur potentia ad vnum, aut aliud, sed præterea, quòd electio, & optio vnius ex pluribus, ei oblatis, relinquatur ipsi voluntati, vt illud potiùs, quàm hoc eligat, vel ecõtra, secundùm quod placuerit, vel voluerit. At hoc nullatenus stat cùm decreto Dei prædeterminatiuo voluntatis creatæ; ergo, &c. Probo minorem. Ante hoc decretum Dei, in hac sententia, implicat voluntatem creatam eligere: quãdoquidem implicat creaturam operari, non operante Deo, tãquam prima causa primò mouente, & determinante secundam; stante autem Dei huiusmodi decreto, implicat, implicantia orta ex ipso decreto, omnis alia operatio, præter illam, quæ est determinata à Deo; sed hoc modo operans voluntas nullatenus dici potest eligere; ergo, &c. Prima pars maioris est doctrina Aduersariorum; secunda verò euidens est, nec vllo modo negari potest: nam non potest facere creata voluntas, vt Dei decretum non habeat effectum; ergo, stante Dei decreto, non potest esse alia operatio opposita, imò neque extra Dei decretum, cùm nulla possit esse, non primò determinata à Dei decreto. Minor verò argumenti indè patet; quia electio, & optio ibi est, vbi non minùs à voluntate potest amplecti vnum, alio recusato, quàm econtra: vbi enim non est possibile, nisi vnũ, non sunt eligibilia, seu non est vnum alteri præferibile, vel econtra: sed pura tendentia ad vnum; ergo, si stante decreto, non est possibile, nisi vnum, stante decreto, non poterit relinqui voluntati creatæ electio, vel optio vnius ex pluribus: sed potiùs Deus eligit illi vnum ex pluribus, non verò voluntas creata.

52 Respondent Aduersarij concedendo nõ esse possibile voluntatem creatam eligere ante diuinam voluntatem: sed negant non posse eligere post Dei decretum determinatum ad vnum: quandoquidem, dicunt, licèt voluntas, formaliter sumpta prout substat determinationi decreti, non possit eligere, quia vt sic formaliter solùm tendit, vt determinata ad vnum: nihilominus, quia vi eiusdem decreti opus est volitum, vt liberè eliciendum à voluntate: datur etiam posse voluntati ad vnum, & alterum, non quidem considerata, prout substat determinationi decreti, sed secundùm se, & relatè ad effectum, quatenus voluntati in se datur posse vtrumlibet: quod breui explicant illis ter-

terminis, dicendo voluntatem nō posse eligere in sensu composito, posse autem eligere in sensu diuiso. Hoc est confugium sententiæ Thomisticæ, sub quo tutè se putant omnia contra eos iacienda argumentorum tela effugere: imò clypeus fortis, quo omnia confringant.

53 Sed æquiuocationem eorum, & aufugiū in argumento ipso detegi, quod transiliunt, qui tali responsione vim eius se credunt effugere: semper enim Aduersarij recursum habent ad vim voluntatis diuinæ, & posse voluntatis creatæ, ab illa communicandū: quatenus videlicet Deus ita determinatè vult actum nostrum, vt velit esse à nobis, sed liberè, & consequenter communicando nobis posse vtrumlibet, & simul determinationem ad vnum, quod non obstat, inquiunt, libertati: cùm, dū quis sedet, determinatus est ad sessionem, sed adhuc liberè sedet, potens non sedere: ad hæc, inquam, recurrūt, vt obiicientes infinitam voluntatis potentiam, oculos arguentium obfuscent, & multiplici acceptione potentiæ voluntatis creatæ remotissimè, remotè, proximè, & in actū, muscipulas pedibus imponant, ne vis argumenti vltrà percurrat: huic tamen recursui aditū occlusit argumentum, dū vim non desumit ex parte voluntatis eligentis, sed ex parte obiecti eligibilis, ne recursus præfatus fiat ad potentiam voluntatis: procedit autem argumentum ita: sicut non potest dari electio actiua, vbi non potest potentia, nisi vnum: & secundùm quòd non potest, nisi vnum, secundùm id non potest eligere: & ideò, concedentibus Aduersarijs, in sensu composito, in quo non potest, nisi vnum, non potest dici eligere: ita non datur ex parte obiecti eligibile, vbi non est possibile, nisi vnū: atqui ante decretum nihil est, quod ante illud possit terminare electionē: post decretū de vno, fit vi decreti impossibilis terminatio aliorū, cùm implicet componi v. g. odium cum amore, infallibiliter futuro vi decreti diuini, antecedentis vsum voluntatis electuræ; ergo vi decreti, antecedentis actum electionis voluntatis, hic impossibilitatur pro tempore, pro quo est decretum.

54 An verò etiam ex parte obiecti, & effectuū propugnare prætendunt Aduersarij distinctionem illam sensus compositi, & sensus diuisi, vt videlicet sit impossibile odiū in sensu composito cum amore, non autem secundùm se? Si hoc prætendant, etiam euidenter conuincam oppositum. Tum quia ita sensus compositi, & diuisi distinctio euadet puræ rationis, non realis, & à parte rei, & ita non defendent Thomistæ libertatem realem, & à parte rei in volūtate creata, sed purè conceptibilem per conceptus præscindentes. Antecedēs probo: realiter, & à parte rei nūquā esse potest operatio odij, proueniēs à volūtate sine decreto Dei efficaci de illo, quamuis possit cōcipi odiū, vt proueniēs à voluntate, non concepto decreto: sed in casu à me posito non supponitur decretum Dei efficax, & determinans odiū secundùm se, & præscindendo ab amore, sed solùs amoris: imò implicat, vt Deus efficaciter velit simul vtrumq; secundùm se; ergo à parte rei in casu implicat odiū, etiā secundùm se. Tum quia ad rationem libertatis, & electionis non sufficit eligibilitas obiecti secūdùm se, & relatè præcisè secundùm se ad voluntatem: nam in omnibus impedimētis inauferibilibus à volūtate, in quibus volūtas aliūde impeditur ab aliquo opere, quod ex se posset, effectus secundū se est à voluntate eligibilis, & tamen quia ab impedimento redditur ineligibilis, aufertur libertas, & ratio electionis: non enim Beati sunt liberi ad eligendum odiū Dei, licèt tale odium sit eligibile à voluntate secundùm se: nec cui os obstruitur, liberum est eligere clamare, licèt id non sit ei impossibile secundùm se: nec catena, muro affixa, deuincto liberū est eligere aliò commeare, & si secundùm se id possit, &c; non ergo ad rationem physicę electionis sufficit eligibilitas rei secundùm se: sed præterea requiritur, vt nihil sit prius ipso, illud impediens: at in casu supponitur futuritio amoris vi decreti diuini antecedētis electionem voluntatis creatæ, cum quo est incompossibile odium; ergo, stante eo decreto, deficit ratio eligibilitatis in obiectis voluntatis.

55 Contra secundò, etiam ex parte voluntatis, argumento desumpto ex modò dictis; vbi est impossibilis hic, & nunc effectus, implicat, stante illa impossibilitate, quòd hic, & nunc sit potentia libera eligēdi, aliàs Deus posset mihi dare potentiam ad id, quod soli Angelo est possibile: sed implicat ex sententia opposita actualis determinatio voluntatis creatæ, vbi non est primò à Deo mota, & prædeterminata, cùm in sententia Aduersariorum ideò prærequiratur decretū prædefiniens, quia nō potest voluntas se primò determinare, tāquā creatura essentialiter indigens præmoueri à prima causa; ergo implicat habere posse hìc, & nunc agere, vel se determinare, vbi non est determinata à Deo per Aduersarios: atqui implicat prædeterminari à Deo voluntatem ad vtrūlibet; ergo implicat dari posse ad vtrūlibet, requisitum ad libertatem, & ad electionem.

56 Vrgeo. Vel voluntas, absque vlla præcedenti determinatione Dei neque ad vnum, neq; ad alterum ex oppositis, potest exire

in

in actum secundū, ita vt, si staret actus secūdus voluntatis creatæ absq;vlla prædeterminatione Dei de facto, nihil ex eo diminueretur de causa increata, nec creatæ voluntati aliquid competeret supra suū causæ secūdę statū:vel implicat,vt sit actualis positio determinationis creatæ absq; prædeterminatione primæ causæ. Si dicant primùm aduersarij; ergo iam cessat necessitas antecedētis decreti; si dicant secūdùm, ergo ad quod actù non pręcedit determinatio decreti,implicat esse in actù, quousq; stet carentia decreti: sed nunquam decretum determinat, vel determinare potest vtrumlibet in oppositum: ergo,dùm Deus conqueritur de nobis, quòd operamur hoc opus, & non illud, conqueritur, & punit nos, quia non ponimus hìc, & nunc, quod hìc, & nunc impossibile est, vt ponatur à nobis.

57 Contra est tertiò: Quia sensus compositus, & diuisus, qualem ponunt Thomistæ, est purè in verbis, non in rebus: ergo saluat rationem libertatis,& electionis in sola pronunciatione, sed in re negat. Antecedens probo; posse vtrumlibet in sensu diuiso, dicit in re voluntatem creatam posse exercere, & impedire efficaciam decreti diuini, ac consequenter habere etiam posse in sensu composito, & Deo volenti resistere: Sed hoc non concedunt aduersarij, nec vllus rationis compos concedere potest: ergo non concedunt, nisi verbis, & nunquam in re, libertatem, & rationem electionis in creatura. Maiorem probo euidentèr. Sensus diuisus non est per aduersarios potentia voluntatis, prout antecedit ad decretum Dei determinatiuum; tùm quia hunc sensum nullus hæreticorum negauit, videlicet, quòd voluntas ex se sit potens ante Dei decretum siue determinari, & necessitari ad bonum, siue ad malum: sed solùm necessitatem adstruebant ad vnum, supposito Dei decreto, applicante illam cum necessitate ad vnum, & non cum potentia ad oppositū.Tùm quia cum creatura essentialiter indigeat per aduersarios præmoueri, & prædeterminari à Deo, tanquàm causa secūda à prima, nunquam est proximè potens, & libera,quousq; non accedat Dei voluntas de concurrendo cū ea, quantùm opus est ex parte Dei. Sensus ergo compositus, & sensus diuisus debēt per aduersarios verificari, prout de facto verificare conantur, adhùc stante decreto, dicendo, quòd per decretum est quidem determinatè volitus effectus: v. g. Amor Dei, sed vt liberè eliciendus à creata voluntate, & consequenter, vt à voluntate potente vtrumlibet. Itaq; sensus compositus est voluntas, prout formaliter subiacet determinationi decreti diuini: sensus diuisus est eadem voluntas, quatenùs vi eiusdem decreti habet in se potentiam ad vnum, vel alterum ex effectibus. Hæc est medulla doctrinæ Thomisticæ; sed totū hoc non continere, nisi verba, in re autem implicantiam inuoluere, quòd videlicet, in ea contineatur sensus diuisus eneruans sensū compositum, sic probo; si posito decreto Dei determinante ad amorem, voluntas, quomodocumq; ab aduersarijs considerata, nō poneret de facto amorem, sed odium, eneruaret de facto decretum Dei de amore,& totū sensum compositum; non enim staret, quòd vi decreti actu esset amor à voluntate, cùm hoc, quòd actù voluntas ex se poneret odiū, non amorem: implicat namq; simul esse amorem voluntatis vi decreti, & simul in re carentiam amoris vi voluntatis secundùm se: ergo positio actualis sensus diuisi destruit omnimodè efficaciam diuini decreti in toto sensu composito; ergo pari modo posse non ponere amorem, & posse ponere odium in sensu diuiso est posse euacuare Dei decretum, & totum sensum compositū. Euidens est consequentia: quādoquidem posse euacuare, & eneruare Dei decretum, & totum sensum compositum est posse ponere id, quod est euacuatio, & eneruatio diuini decreti, & totius sensus cōpositi:sed actualis carētia amoris, & positio odij à voluntate prædeterminata ad amorē vi decreti diuini, si esset,iam actù esset eneruatio decreti, & totius sensus compositi,adhùc si actù esset à voluntate secundùm se, & in sensu diuiso; ergo,si posset esse, posset eadem eneruare; atqui voluntatem, stante decreto, posse in sensu diuiso ponere vtrumlibet, est posse in sensu diuiso facere, vt sit amor, vel odium, & vt sit, vel non sit amor; ergo est posse ponere id, quod est eneruatio decreti diuini, & totius sensus compositi. Quid ergo est, nisi Deo monstrum confingere, tale excogitare decretū efficax, quod, vtpotè Dei, cui volenti nulla creatura resistere potest, sit in se infallibile, & insuperabile, quodq; simul det voluntati creatæ, vt sit ab ea superabile, eneruabile, & fallibile; quādo nec Deus ipse sua efficacia decreta eneruare possit?

58 Respondere possunt secundò:hanc impotentiam eligendi, quod placuerit voluntati, esse impotentiam ex suppositione actus liberi, non antecedentem, & absolutam: nascitur enim ex eo, quòd vi decreti determinatiui voluntatis creatæ ad amorem, v. g. liberum, iam euadit futurus amor liber; ex suppositione autem amoris, non potest non esse amor, vel esse odium; ergo decretū prędeterminans secū solùm affert impotentiā ad vtrūlibet, & necessitatem ad vnū ex sup-

positione actus, qualis est impotentia ad nō sedendum in aliquo ex suppositione, quòd sedet: similes autem inpotentiæ libertatem, aùt rationem electionis non offendunt.

59 Sed ecce responsionum continua variatio, vt hinc saltem argumentorū euidentia eludatur. Stemus primæ responsioni iam datæ, & videamus, an possit Deus suo indiuisibili decreto, vel quocumq; alio, creatæ voluntati tribuere, vt decretum Dei efficax actū eneruetur per positionem habitam à voluntate secundùm se actus oppositi: si enim Deus ipse per seipsū non potest sua decreta efficacia eneruare, moltòminus non potest talem potentiam creaturæ tribuere; posset autem id creaturæ præbere, si stante decreto, posset voluntas creata ponere id, quod esset eneruatio sui decreti, nimirùm, si posset, stante efficaci decreto de amore, ponere ex se id, quod quodcunq; ponatur Dei decretū, priuaret effectu, quomodo esset positio odij, vel carentiæ amoris; concedant ergo priùs distinctionem illam sensus compositi, & diuisi esse distinctionem verbalem, non realem ex suppositione decreti diuini prædeterminatiui volūtatis creatæ ad vnū: vel argumento respondeant, si possunt, absq; transitu ad aliam responsionem. Ostendam tamen, secundam esse nimis debiliorem prima. Vndè.

60 Contra eam fit primò ex dictis. Voluntas ante decretū Dei efficax non est proximè potens vtrūlibet, pro vt requiritur ad libertatem electionis, quia talem potentiam nullus hæreticus negauit, sed necessitatem volūtatis in eo adstruerunt, quòd vi decreti volūtas fieret necessitata ad vnum, vt patebit, cùm agemus infra contra Caluinū, & Lutherū; non enim negabant posse cuiuslibet hominis voluntatem post originale necessitari siue ad bonum, siue ad malum: sed dicebant, ad quodcunque ex his feratur, necessitate, non libertate ferri: ergo concedebant posse vtrumlibet, sed nō reducibilem ad actum, nisi necessitate, per Dei voluntatem necessitantē; si ergo libertas non est aliud, quàm potentia volūtatis ad vtrumlibet, solùm reducibilis ad actū per decretū necessitans, non fuissent damnati in hoc Caluinus, & Lutherus. Non hæc dico, quasi volens opinionem, quam impugno, censurare; Scio enim non in hac antecedenti potentia adstruere aduersarios, contra quos ago, libertatem, sed id solùm affero, vt clariùs elucescat meū argumentum, quod iterùm repeto; ad libertatem nō sufficit illa potentia voluntatis, qua secundùm se est potens remotè, & ante diuinū decretum vtrumlibet: atqui, iuxta responsionem secundo datam, voluntas non haberet aliud posse vtrumlibet, nisi solùm illud, quod in se habet voluntas, remotum, & ab ea inseparabile: ergo præfata responsio non saluat eam rationem libertatis, & electionis, quam omnes catholici requirimus, & etiam aduersarij contra præfatos hæreticos; ergo præfata responsio verbo tenus, non re saluat libertatem: minorem probo, quia per Dei decretum non datur volūtati posse vtrumlibet secundùm se proximum, imò illud impediret, si esset, ne creatura posse haberet frustrandi idem Dei decretum, vt patet ex dictis contra primam responsionem: ergo post decretum non retinet, nisi posse remotum ab ea inseparabile, & impeditum, ne proximè possit agere: ante decretum nec habet proximè agere: ergo nūquam habet requisitam libertatem, & potētiam eligendi.

61 Vrgeo. Quousq; volūtas nō supponat Dei determinationē, impossibile est, vt sit determinatio sui, cùm per aduersarios hæc, vtpotè à creatura, essentialiter supponat primā determinationē Dei, cui creatura ipsa essētialiter subijcitur in operari; ergo quousq; nō supponatur Dei determinatio, nūquā creata voluntas est proximè potens se determinare: atqui nūquā Deus potest simul habere determinationē & decreta efficacia ad opposita: ergo, si creata volūtas, vt se determinet, indigeret præsupponi decretum Dei determinatiuū, nūquā haberet proximū posse vtrūlibet, quale requirimus cōtra hæreticos: sed vel remotū posse, vel proximū necessitatū ad vnū, quod totū cōcedebāt hęretici.

62 Insto. Tunc potentia est proximè potens, quando non solùm nihil deficit ex parte virtutis, sed etiam nihil deficit ex parte applicationis prærequisitæ ad determinationem potentiæ; nunc enim nihil mihi deficit, vt tangam cælos, nisi approximatio passi, quæ est pura conditio necessaria ad actū secundum tactus, & non ideò sum liber, manente tali distantia, tangendi cęlos: ergo ad hoc, vt voluntas creata sit libera, & potens eligere proximè, necesse est, vt non deficiat aliquid necessariò prærequisitum ad sui determinationem: atqui per aduersarios impossibilis est actualis determinatio voluntatis creatæ non præsupposita determinatione Dei, & hæc nunquam simul esset ad opposita; ergo nunquam voluntas creata esset libera ad vnū, vel aliud ex oppositis.

63 Contra est secundò: quia, si omnis suppositio actus non tolleret libertatem, nunquam daretur necessitas, nam quælibet necessitas actus ponit actum, & supposito, quòd

sit actus, non potest non esse; alia ergo est suppositio actus, orta à libertate ipsa volũtatis, vt cũ quis liberè sedet; alia est suppositio actus, aliundè oriens, quàm à libertate voluntatis, vt cũ quis aliunde, quàm propria voluntate sedet, puta ligaminibus adstrictus: prima non tollit libertatem, quia ipse actus sedendi est à libertate, & exercitium illius, vndè necessitas consequens suppositionem, non potest auferre libertatem, quàm supponit: at secunda suppositio, quæ libertatem non supponit; & secum necessitatem affert, omnem prorsùs locum libertati aufert, eamque omninò iugulat; atqui actus v. g. amoris præuolitus, & prædeterminatus à Deo, est vi eiusdem antecedenter ad vsum libertatis, tanquàm causæ prædeterminatiuæ voluntatis, infallibiliter futurus, & ex eius suppositione implicat positio odij: ergo voluntati creatæ clausus esset aditus ad exercitium odij, non ex suppositione propriæ libertatis, sed antecedenter ad omne eius exercitium, quod est libertatem iugulari.

64 Locis autem in argumento adductis similia sunt, paremque vim habentia, innumera alia: qualia sunt illa Gen. 4. *Nonnè si benè egeris, recipies: si autem malè, statim in foribus peccatum aderit; sed sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius*. Dominium namque in appetitum, & quidem actuale, vt significatur per verbum, *dominaberis*, vsũ illius importat, siue hoc, siue illo modo, prout à nobis determinatum, atque electũ fuerit; vbi autem ante vsum nostrũ est ad vnum determinatio, & impossibilitas ad alterum, non est dominium ad vtrũlibet. Et ille Actorum 5. *Nonnè manens tibi manebat, & venundatum in tua erat potestate.* Nec non ille 1. ad Corinth. 7. *Qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem habens suæ voluntatis*. Quomodò namque erit potestas, non necessitas in id, ad quod, ante vsum propriæ libertatis, quis alligatur, & impossibilitatur ad oppositum? Talia præterea sunt omnia illa loca Scripturæ, in quibus dicitur, Deus stare ad ostium, & pulsare, vt si quis aperuerit, ingrediatur ad illum; vel quòd expectauerit à vinea Israel, vt faceret vuas, & fecit labruscas. Vt quid namque aperitionem, stante suo decreto de eiusdem clausura, impossibilem, fructumue impossibilem vuæ, stante sua voluntate efficaci de labruscis, expectat Dominus? an sufficit dicere, potens est potentia, quando non expectat Dominus, vt sit potentia, sed vt sit aperitio, & fructus vuæ impossibilis? Ac postremò, ad quid exhortationes ad bonum, dehortationes à malo, & querimoniæ de operibus à bono deuiantibus, quibus Scriptura plena est? Nonnè primæ essent frustraneæ, cũ sine ipsis impossibile foret non esse, quæ Deus determinauit futura? Num fortè exhortationes voluntatem nostram determinant, vel adiuuant insufficientem determinationẽ decreti? Secundæ autem ad quid iuuabũt? possunt ne frustrare diuinũ decretum? Et tertiæ quomodò rationales erunt, si præcedente Dei decreto, vi eiusdem antecedenter ad vsũ libertatis, impossibile est, vt non sint ea, de quorum existentia conqueritur Deus? Nonnè hinc apparet huiusmodi decretorũ antecedenti determinatione totam diuinam Scripturam frustrari, atque euacuari?

65 Arguo tertiò ex illo Matthæi 11. *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sydone factæ fuissent virtutes, quæ in vobis factæ sunt, olim in cinere, & cilicio pœnitentiam egissẽt.* quem locum, & si sibi proponant Aduersarij, non tamẽ, nec acu tangunt vim difficultatis, sed sibi eo modo objiciunt, prout commodè possunt responsionem accõmodare.

66 Vt tamen qualiter hic locus conuincat, apud quemlibet veritatis amicum, intentũ, notare priùs opus est valde inter se diuersa esse hæc duo, an nimirùm aliquis sit in se, absolutè, & solitariè acceptus, dignus laude, vel vituperio: & an præferendus, vel postponendus alij. Pone namque duos esse Regis milites, ita in viribus æquales, vt cuique euidens sit, & præcipuè Regi, quòd, si isti, æqualibus muniti armis, ad bellũ procederent, cũ æqualibus hostibus pugnaturi, æquè etiam vincerent, aut vincerentur: sed vni Rex, ne vincatur, arma conferat impenetrabilia, alijsque collateralibus adiumẽtis præmuniat, vt inimicus, nec quidem lædere possit; alteri verò non ita, sed taliter ad certamen mittat, vt impossibile sit telis inimicorum non sauciari; si autem deinde è prælio his reuertentibus, illo incolumi, isto sauciato, exprobraret Rex hũc comparatione ad illum, quòd ijsdem, quibus ille, armis indutus, sauciatus regressus fuerit, & ille incolumis, nonnè iniusta ab omnibus censeretur comparatiua exprobratio? quis ita cæcutit, vt id inuerecunda fronte negare audeat, cùm, si iustè propter huius vulnera, & illius incolumitatem, stare posset iustitia exprobrationis, adhùc staret in hoc alio casu, cùm videlicet primus esset viribus inferior, animo vilior, & in prælio minùs fatigauerit, sed ob impenetrabilitatem armorũ lædi non potuerit: alter verò viribus præstantior, animo robustior, & fortiùs in certamine dimicatus, ob armorum fragilitatem, euitare vulnera omninò impossibile

le fuerit, nũquid, & hic qui incolumis è prælio reuersus est, laudandus est præ isto, faucio reuertente? non ergo in laude, vel vituperio comparatiuis attendenda est solùm præcellentia effectus, nisi quando cætera sunt paria. Quis autem nesciat militiã esse vita hominis super terram: quæ ergo dicta sunt de militibus in bello humano; applicanda æquè sunt militantibus in bello spirituali. Pari modo: si duo sunt Iuuenes æqualis ingenij, & volũtatis, ex se, æquè profecturi, aùt non profecturi in studijs, si æquales haberent magistros, & æquè commoditate studendi præmunirentur, sed vni detur magister doctior in scientijs, clarior in communicando, lucidior in Scriptorum compositione, & diligentior in vigilantia, ne discipulus aliò distrahatur: alteri verò ex opposito taliter, vt impossibile sit, facta suppositione taliũ magistrorũ, quòd istius discipulus proficiat, & ille nõ proficiat, nũquid iste poterit iustè, comparatione illius, exprobrari? quando etiam si iste melioris ingenij, & studiosior esset, ac ille, adhùc non posset, stante defectu, vel inæqualitate doctrinæ magistrorũ, sicut ille proficere? studere debent homines profectui vitæ spiritualis sub magistro, alias vni, alias alij, diuersasq; prout ei placet, non est dubiũ, discipulis doctrinas, & bona communicante; sed non exigente ab illo, cui duo præstitit talenta, quintuplũ fructũ, ac exigit ab illo, cui præstitit quinq; sed solùm arguente illũ, qui non reddidit iusta proportione, ac comparatione ad alios, vnũ, dùm receperat vnum. Caderet autem eò ipsò comparationis, & proportionis iustitia, si quinque, & duo ex se essent connexa cũ fructu quintuplo, & duplo; vnũ autem talentũ ex opposito esset connexum cũ carentia fructus; & iustissimè responderet discipulus, aùt seruus, rectè proportionatè fructũ vnicũ à me exigeres, qui ab illo, cui quinque dedisti, recipis quinque, & ab eo, cui duo, recipis duo, si vnũ dedisses, seruata etiam proportione, quòd meũ vnũ sit eodem modo ex se connexũ ad fructũ vnicũ, ac quinque cũ quinque, & duo cũ duobus; sed si vnũ, quod mihi dedisti, est in se infertile, etiam ad vnicũ fructum, non sic illa ad suos proportionatos fructus, nec erit proportionatũ ius exigentiæ à mè, & ab illis: & saltem comparatiuè defeci, in quo defecissent & illi. His ergo notatis tamquam rationi cùique obuijs.

67 Sic primò argumentor ex præcitato loco Matth. Ex illo namque patet non exprobrari Corozaitas, & Bethsaiditas dumtaxat absolutè, quòd pœnitentam non egerint, factis signis, & virtutibus, quę apud eos facta fuerint: sed præterea exprobrãtur comparatione, & antepositione Tyriorũ, & Sidoniorum, ex eo, quòd isti egissent in cinere, & cilicio dignos fructus pœnitentiæ, si apud eos facta fuissent, quæ apud illos facta fuerant: atqui supposita necessitate, vel actuali existentia decretorũ Dei prædeterminantiũ, non subsisteret Iustitia huius exprobrationis comparatiuæ, ergo si hæc necesse est subsistat, necesse erit non subsistat sententia de talibus decretis. Minor probatur: etenim, si ad opera præquiruntur similia decreta, infallibiliter ex se connexa cũ eo, ad quod determinant, infallibili etiam consequentia sequitur, quòd si ab initio vitæ vsque ad finem eisdem decretis, & alijs adiumentis præmunisset Deus Corozaitas, & Bethsaiditas, ac præmunierat Tyrios, & Sidonios, isti in nihilo potuissent præuideri antecellere illos: & econtra, si quibus pręmuniuit Tyrios, & Sidonios, præmunisset Corozaitas, & Bethsaiditas; quibus verò præmuniuit hos, præmunisset illos: isti illos pręcellerent, non illi hos; ergo stantibus decretis, non est, in quo alij alijs ex hominibus ratione sui postponi possint, & comparatione ad illos hos exprobrari, nisi velint aduersarij causam exprobrationis refundere in decretũ Dei, & non in inæqualitatem voluntatum hominis, sicut inæqualitatem in bono refundimus omnes in Dei gratiam.

68 Secundò sic argumentor, cùm dicitur in præfato loco; *Si in Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ in vobis factæ sunt, olim in cinere, & cilicio, &c.* vel nomine virtutum apud Corozaitas, & Bethsaiditas factarum, volũt intelligi sola signa, & virtutes extrinsecas, nõ incluso decreto, & intrinsecis auxilijs necessarijs, & falsum esset, quòd per eadem sola potuissent Tyrij, & Sidonij præuideri pœnitentiam acturi, quia impossibilis est futuritio effectus sine sua adæquata causa, ergo impossibile est præuideri effectum, vt futurũ, sine suppositione, atque præuisione suæ causæ adæquatæ. Vel intelligunt nomine virtutũ factarũ, &c. tũ signa, & virtutes exteriores tũ decreta, & auxilia Dei, quæ habuit, & præstitit Corozaitis, & Bethsaiditis, & falsũ etiã esset, ꝙ si eadẽ fecisset signa, eadẽ habuisset decreta, ac eadẽ præstitisset auxilia Tyrijs, & Sidonijs, quę fecit habuit, & pręstitit Corozaitis, & Bethsaiditis, potuissent illi videri pœnitentiam acturi: quandoquidem decreta, quæ habuit cum Corozaitis, & Bethsaiditis, & auxilia, quæ ijsdem præstitit, fuerunt inefficacia, & si talia fuissent cũ Tyrijs, & Sidonijs, nec isti acturi fuissent pœnitentiam; vel tandem intelligunt de ijsdẽ

signis

signis, & virtutibus exterioribus, sed diuersis decretis, & interioribus auxilijs: & nec staret veritas textus Scripturæ, quæ diuersitatem arguit, supposita paritate signorum: non enim Corozaitæ, & Bethsaiditæ arguũtur, quia pręcisè pœnitẽtiã nõ fecerũt, sicut fecissent Tyrij, & Sidonij, sed in exprobratione mẽtio fit de paritate virtutum: dicitur namque, *quia, si in Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ in vobis factæ sunt*: si autem ista conditionalis paritas causa non esset, vndè obiurgata sit effectuũ imparitas, sed potiùs ista ortũ haberet ex imparilitate virtutum interiorum, impertinenter, & fallaciter adducta esset, vt causa iustæ obiurgationis, paritas virtutum factarũ cum imparitate effectuum. Si ergo nullum ex his defectibus somniari potest in verbis Sacræ Scripturæ, eradenda est sententia de decretis Dei prædeterminatiuis, secundùm quã non potest paritas Scripturę in præfato loco Matthæi subsistere.

69 Respondent autem Aduersarii argumẽto, quod ex præfato loco Matthæi sibi, secũdùm quòd faciliùs possunt aliquid dicere, proponunt: & tot diuersa in vnum congerunt, vt potiùs videantur velle plurium confusione difficultatem, imò euidentiam argumenti obtegere, quã vt vel in minimo solutionem tangãt. Dicunt ergo argumentum, primò iam factum, (nã de secundo nõ cogitarunt,) eò tendere, vt non magis videatur procedere contra decreta de futuris conditionatè, quàm de futuris absolutè: taliter, vt nec Deus iustè possit exprobrare peccatores impœnitentes præ illis, qui pœnitentiam agunt: & perseuerantes præ perseuerantibus: cùm tamen Scriptura plena vbique sit similibus increpationibus. Improbare præterea efficaciam, quam ex se habet diuina gratia: & insuper in tantum procedere, vt etiam eo probari satagatur, non aliàs posse Deum iustè conqueri, vel increpare peccatores præ iustis, nisi dicatur, quòd iustorum ab impiis discretio à nobis sit, & non à Deo: semper enim, quòd talis discretio ponatur à Deo, non videretur posse Deum de peccatore conqueri, vel illum exprobrare comparatione ad iustum, secũdùm argumentum nostrum, iam factũ. Atqui omnes tenemur credere discretionem iusti ab impio esse ex speciali gratia, & fauore Dei, iuxtà illud Pauli prima ad Corinth 4. vbi, vt sæpè probat Augustinus, ad obtundendam superbiam aliquorum, inflantium se aduersus alios fratres, quasi ex se fuissent illis præcellentiores, & ex bono vsu liberi arbitrii, ita ait, *Vt in nobis discatis, ne supra quàm scriptum est, vnus aduersus alterum infletur pro alio. Quis enim te discernit? quid autem habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* ergo, inquiunt, argumentum debemus soluere omnes, etiam scientiæ mediæ Defensores, nisi velint prætactò Apostoli loco contradicere. Vel, si soluere non possumus, debemus omnes recursum habere ad inscrutabilem profunditatem iudiciorũ Dei. Apostolus siquidem, subiungunt, hanc difficultatem, quæ in hac materia est molestior, sibi proposuit ad Romanos 9. cùm, postquam dixerat, *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat*, quod est Deum discernere vnum ab alio, statim quasi ex parte impii sibi respondeatur, subiungit, *Dicis itaque mihi, quid adhuc queritur, voluntati enim eius quis resistit?* & ecce dubium propositũ in argumẽto: si videlicet non ex parte hominũ est discretio, sed Dei miserentis, cuius vult per suã voluntatem, ac decretum: & per eam, quẽ vult, indurantis, vt quid de impio queritur comparatione ad eum, cuius miseretur, cũ voluntati eius, ita descernentis, nemo resistere possit? Nonne istud idem, dicunt Aduersarii, est argumentum, iam factum: sed nũquid Apostolus respondit negãdo esse ex efficaci voluntate, ac decreto Dei discretionem? aut per recursum ad præscientiam mediam iustitiã querimoniarum Dei substinuit? Prorsùs non ita. Sed ita arguentes increpauit, dicens, *O homo tu quis es, qui respondeas Deo*, volens hoc modo indicare id pertinere ad profunditatem iudiciorũ Dei, & nullo modo à nobis perscrutandum. His addunt Augustinum ideò librum de Correctione, & Gratia instituisse, vt eos impugnaret, qui asserebant neminẽ debere corripi de malè peractis, cùm non à nobis, sed à gratia, & voluntate Dei sit facta ista discretio. Ac tandem subiiciunt Prosperi authoritatem libr. 1. de Vocatione Gentium cap. 25. ita loquentis, *Profunditas illius quæstionis, quam, secundùm admirationem Apostoli, impenetrabilem confitemur, per liberi arbitrij velle, vel nolle, non soluitur: quantùmlibet enim impiorum malignitas accusetur, resistens gratię Dei, numquid probabuntur eam, quibus est collata, meruisse?* His autem maiori industria, & fuco, quàm ad propositum, vel veritate constructis, vim apparentiæ solùm ex confusione, & æquiuocatione terminorum exhibentibus

70 Pro directa argumenti solutione dicunt verissimum esse, ideò Tyrios, & Sidonios fuisse præuisos acturos fructus pœnitentiæ, quia fuit in Deo decretum efficax de tali pœnitentia: & si fuissent præuisi, factis apud eos virtutibus, quæ apud Corozaitas, & Bethsaiditas factæ sunt, cum solo decreto, & gratia inefficaci, quod defacto habuit Deus re-

respectu horum, non potuisse præuideri; vt acturos fructus pœnitentiæ: sicut econtra, Corozaitæ, & Bethsaiditæ defacto tales fructus pœnitentiæ habuissent, si respectu eorũ similia decreta absoluta habuisset Deus, ac habuit conditionata ex parte obiecti relatè ad Tyrios, & Sidonios. Negant tamen indè sequi hos præ illis non esse obiurgatione dignos, & huius rationem indè assignant, quòd obiurgatio prædicta non est fundata in æqualitate omnium donorum, quæ se tenent ex parte Dei dantis, sed in æqualitate potentiarum in his, & in illis: vtrique enim erant æquales in posse fructus pœnitentiæ facere per decreta, & auxilia dãtia posse, licèt non fuerint æquales in applicatione, quę nõ pertinet ad posse, sed ad operari: decretum enim Dei, quà efficax, & eodem modo gratia illius executiua, non pertinent ad posse, sed ad operari: quòd autem meritum contrahit obiurgationis, potentia est, non operatio; quia ergo æquale erat in vtrisque posse, sed non æquè Corozaitæ, & Bethsaiditæ coniunxerunt cùm posse, operari, factis apud eos virtutibus: sicut coniunxissent Tyrii, & Sidonii, si apud eos similes factæ fuissent virtutes: ideò illi præ his fuerũt obiurgatione digni: secundùm hanc autem responsionem credunt doctrinæ inhærere Apostoli, Augustini, & Prosperi, absque figmento scientiæ mediæ, quæ indè specialiter hic insubsistens probatur, quòd speciale argumentum, cui innititur, non solùm aliud, quàm scientiam ipsam mediam, probat: sed arguibiles, iuxtà Apostolum, reddit, qui pro illa tuenda eo vtuntur.

71 Verùm crederem, quòd, & si, hanc Aduersariorum congestam seriem Lecturi, aliquid inuenirent apparentiæ in prætacta doctrina ad directam responsionem argumenti: nullus tamen esset, qui responsionem exhibitam, non vt deficientem, infirmam, ac nullatenùs vim argumenti tangentem, statim agnosceret. Nihilominùs, quia ex distinctione eorum, ac æquiuocorum detectione, quæ in tota doctrina, ab Aduersariis confusè, & æquiuocè constructa, continentur, non tantùm scio, omnẽ apparentiæ fucum fore dispergendum: sed etiam plura fore, vt innotescant, quæ viã sternant ad dignoscendas infra plures, & plures similes doctrinæ confusiones, & æquiuoca: ideò minutim totam, & quamlibet doctrinæ Aduersariorum partem ad stateram veritatis, per rationis iudicium, pendendam adduco.

72 Primò ergo in prætactis ad responsionem directam dicunt argumentum à me primò propositum non tendere dumtaxat contra decreta de futuris conditionatè, sed etiam de futuris absolutè. Quid prætendunt per hoc? nonne suprà monui eamdem esse rationem de his, & de illis? an non infra omnia ferè argumenta, quæ afferunt Aduersarii contra scientiam mediam, patebit desumi ex rebus pertinentibus ad futuritionem absolutam? Sed Assertores scientiæ mediæ, replicabunt, admittunt decreta defacto efficacia in Deo de futuris liberis absolutè. Benè, sed distinguant Aduersarii ista, & non confundant cùm decretis, quæ ipsi admittunt, & nos impugnamus: Nos admittimus in Deo defacto decreta efficacia determinatiua effectuum, sed non determinatiua vllo prorsùs modo voluntatis creatæ: quo pacto benè possunt esse decreta directa à scientia media, & nullo modo sine illa. Si ergo argumentum à me propositum impugnat tùm decretũ de futuro conditionato, tum de absoluto, quod sit prędeterminatiuũ voluntatis, quod ego intendo: quomodò ex argumento meo id inferunt, tamquam absurdum? quo pacto autem decretũ efficax actuale directum à sciẽtiam media eodẽ argumento nõ impugnetur, suo loco patebit: pro nunc sufficiat dicere, quòd voluntatem eodem modo sinit operari, ac si non esset: quandoquidem effectus solùm intentiuè est efficaciter à Deo, executiuè verò fallibiliter à volũtate creata eodem modo, ac si non esset decretum, vt videre quis poterit à numero 599.

73 Secundò eodem argumento probari dicũt, si vim haberet, quòd nũquam Deus posse iustè arguere, vel conqueri de impio præ iusto, & non perseuerante præ perseuerante, cum Scriptura similibus obiurgationibus sit plena: sed in primis, cui, argumẽtum meum consideranti, non pateat, me in illo non agere de obiurgatione absoluta, sed comparatiua? An pro eodem volunt Aduersarii habenda illa duo, comparatione ad illum, & præ illo, vt ab æquiuocis non discedamus? Si enim Rex punit, vel arguit seruum deficientem in aliquo, sed non arguit filium in eodem magis peccantem: arguit certè seruum præ filio, sed non arguit comparatè, vel anteponendo illi filium, tãquam in eo non deficientem, aliàs iniusta esset, & falsa obiurgatio: sed obiurgatio serui, non obiurgato filio, iusta est, & vera. Aliud ergo est obiurgare vnum præ alio, & iustè: aliud obiurgare vnum per comparationem, & antepositionem alterius: & omnis obiurgatio comparatiua est obiurgatio vnius præ alio, sed non econtra. Quamuis autem ex meo tertio argumento, prout stat non probetur Deum non posse vllum impium præ iusto, vel perseuerantem præ non perseuerante obiurgare, concedo tamen ex

infra

infra dicendis, & ex dictis in primo; & secundo argumento, sequi ex positione antecedentium, & prædeterminatium decretorum Dei, nullum prorsùs futurũ dignũ obiurgatione, eò quòd talia decreta libertatẽ omnimodè adimerent, & ita ex eorum positione, etiam Adæ peccatum, in quo defacto omnes facti sumus massa Iræ, & contumeliæ, euanesceret; quid autem iuuat dicere Scripturam esse vndiq; plenam similibus obiurgationibus; est ne aliquis, qui id neget? quia ergo hoc verùm est, indè dico conficta esse decreta prædeterminantia, quibus meritum, & demeritum euacuerentur.

74 Tertiò dicunt per nostrum argumentum improbari efficaciam diuinæ gratiæ, quã habet ex se. Sed nego hanc improbari. Ergo dicent; cur negas decreta Dei efficacia? dico negare, quia vt determinatiua efficaciter voluntatis creatæ, auferrent libertatẽ; quàm ergo, subiungent, efficaciam concedis gratiæ diuinæ? Respondeo non posse id dicere, quoniam prohibitum est per Sanctam Sedem. Quia tamen hæc prohibitio non fuit facta, vt catholici adhùc impediãtur ab impugnandis, & conuincendis hæreticis, errantibus in materia de Gratia; sed potiùs ad euitandas lites inter Catholicos ipsos, cùm agam contra Iansenium, qui ideò attribuit ex Augustino hominibus post lapsum necessitatem ab indifferentia, quia ex Augustino decretũ, & gratia efficax indifferentiam propellunt omnem à creata volũtate, ibi, quantùm fas erit, ostendam, vt Iansenistas conuincam, quæ efficacia ex se in gratia ex Augustini doctrina colligi valeat, ad expugnandã necessitatẽ, quã confingũt.

75 Quartò asserunt argumentum iam factũ in tantùm procedere, vt non aliter Deus possit conqueri de peccatoribus præ iustis, nisi dicatur discretionem iustorum ab impijs esse à nobis, & non à Deo, quòd, cùm aduersetur doctrinæ Apostolicæ, debemus illud soluere omnes Catholici, vel omnes recurrere ad profunditatem iudiciorum Dei. Sed hic confundunt, non discernunt aduersarij inter discretionem iustorum ab impijs, & discretionem impiorum à iustis; verum, & catholicum est iustos ab impijs discerni à Deo per suam gratiosam misericordiam, qua ex eadem massa perditionis, aliquos, quos voluit, condidit in vasa honoris: massa tamen hæc, in qua qui remanent vasa iræ, apta sunt ex se in perditionem, hoc est voluntate primi parentis, omnibus posteris moraliter communi, non facta à Deo; hæc inquam, infectionis massa ratione propriæ indignitatis discernit se à segregatione iustorum, & non voluntate Dei, qui hominem condidit rectum, & ad sui imaginem. Qui item in eadem massa permanentes magis, ac magis peccatores fiũt, seipsos, per seipsos discernunt à iustis: nec id habent ratione Dei volentis materialia peccatorũ, à quibus, cũ non possit homo segregare malitias, consequens esset, vt etiam à Deo in maiores implanarentur culpas. An ignorãt aduersarii, quòd homo ab intrinseco potẽs est in malũ, eò quòd potest ex se tendere in delectabilia, non curando de prohibitione, vel difformitate ad rationem: non ita tamen ex proprijs intrinsecis est potens bonũ: & ideò etiam ab initio conditionis, vt potuerit bonum, indiguit iustitia originali, & Gratia eleuante. Vt ergo homo, amissa iustitia originali, & addictus massæ perditionis, ab ea separetur, opus est miserentis Dei gratuitò; vt autem alij ratione originalis, vel etiam propriorum peccatorum discernantur à iustis, sufficit quòd negatiuè se habeat Deus, non impertiendo misericordiam indebitam; cæterùm quilibet ipsorum, tùm per originale; tùm per actualia, tribuente Deo concursum indifferentẽ, & vires sufficientes, se discernit, & magis, ac magis à iustis.

76 Iuxta ergo hanc doctrinam, quæ cuilibet nota est, nec quoad hoc præcisum punctũ formalis discretionis profunditatem vllam continet, euidens etiam fit, quo pacto decretis prædeterminatiuis Dei depulsis in ordine ad actus liberos creatæ volũtatis, & admissis solùm indifferentibus, tanquam completiuis potentiæ eiusdem voluntatis, non tantùm iustissimè Deus conqueritur de peccatoribus omnibus secundùm se, & absolutè: verùm etiam ferè de omnibus, post vsum rationis adiicientibus peccata ad peccata; aut saltem de pluribus, potest comparatè ad alios conqueri, & obiurgare, sicut fecit cũ Corozaitis, & Bethsaiditis relatè ad Tyrios, & Sidonios; cùm enim ad malũ, sufficiat homo ex se, sicut etiam ad maius, vel minùs malum, vel ad opera, nec mala nec bona, si dari possunt in actu practico, possunt homines ex seipsis fieri magis, vel minùs mali, euitando scilicet maius peccatum ex amore minoris: v.g. odium proximi, ne ab eodem incurrat aliquod malũ: occisionem hominis, ne cogatur exulare, vel soluere pecunias: fugere fornicationem ex amore extimationis vanæ hominũ, &c. alii verò econtra, maiori callentes malitia, ad plura labi, & in maiora ruere. His autem positis, quæ nemo rationis compos inficiari potest, quis non videt quod maior requiratur gratia, vt possint à peccatis retrahi magis habituati, & in pluribus; quàm minùs habituati, vel in minoribus? hoc ergo

modo gratia, quæ sufficere potuisset Tyrijs, & Sidonijs, non ita, & in tanta scelera lapsis, ac lapsi erant Corozaitæ, & Bethsaiditæ, non sufficiet, vt dignos fructus pœnitentiæ facerent isti, sicut fecissent illi, si eã habuissent. Est ne hic aliquod profundum mysteriũ, vt ad iudiciũ, & consiliũ inscrutabile Dei pertineat, vnde vnus homo fit alio deterior, vt gratia, quæ sufficeret pro vno, non sit sufficiens pro alio? An potiùs id euidens est, & obuium cuicunque? Profunditas autem Consilij diuini, quæ non nisi spiritus, qui in ipso est, cognoscit, consistit ex Apostolo, cùr sciens Deus Adamum peccaturũ, voluit illum instituere caput posterorum, vt omnes in eadem massa concluderentur perditionis? postquam enim ad Roman. 11. scribit, *Conclusit Deus omnia in incredulitate, vt omnium misereatur*, subiungit, *O Altitudo diuitiarũ Sapientiæ, & Scientiæ Dei, quàm incompræhẽsibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius; quis enim cognouit sensum Domini, &c.* Cæterùm in capite ad eosdem Roman. 9. non recurrit Apostolus ad inscrutabile iudiciorum Dei, vt assignet rationem illius dicti, *Cuius vult miseretur, & quem vult, indurat*, sed statim post conquestum impiorum, *Quid ergo adhuc queritur, voluntati enim eius quis resistit? &c.* Subdit clarissimam rationem dicens: *An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa* corruptionis, videlicet peccati, *facere*, volens misereri, *aliud quidem vas in honorem: aliud verò*, nolens misereri, sed iustitiam suam ostendere, *in contumeliam*, relinquendo illud in sua aptitudine ad interitum. Nullus profectò altitudinem inperscrutabilem inuenire potest in eo, quòd offensus possit, si velit, remittere iniuriam, & gratum sibi reddere iniuriantem: vel non remittere, sed exigere ab illo, quod debet. Potest tamen hic esse aliquid à nobis inscrutabile circa actum secũdum discernentem, de quo innumeris locis id fatetur Augustinus, quare scilicet Deus, potens misereri omnium, vel exigere ab omnibus, non pariter cum omnibus se habeat? adhùc tamen quoad hoc sæpè respondet Augustinus, vt misericordiam in his, quorum miseretur: & iustitiam suam in illis, quos indurat, ostendat; sed cùm venitur ad indiuidua, omnis ratio, & scrutabilitas cessat; quare scilicet ex eadem massa, hunc potiùs liberat, quàm illum, & nõ econtra; & vrget inscrutabilitas in eo, quòd plurium miseretur Deus, quibus plurima, & grauia permisit peccata: & aliorum non miseretur, quibus minora permisit; vnde hæc? certè inscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ.

77 Quòd, si quis hic adhùc quærat, quomodò Deus est, qui discernit iustos ab iniustis, si nec decretũ, nec gratia præcedit efficax. Respondeo & hunc, qui ita inquirit, confusè de decretis Dei sentire. Dico ergo gratiam Dei esse ex se discretiuam, & facere benè operari, quos sibi ex seipsa, & non ex præscientia operis, subijcit; sed de modo tecum loqui nec debeo, nec possum. Quoad decreta autem distingue in Deo decretum de gloria, vt mercede, & consequẽter de electione meritorum; deindè decretum de gratia faciente operari: & tertiò decretum de exhibendo actuali concursu, quo indiget omnis causa secunda. De primo dicam suo loco, quod est efficacissimũ ex se ordine intentionis, sed non ordine executionis; nec posse antecedere scientiã mediam, sed necesse est subsequatur: at nõ propterea efficacitatem habere ab illa, sicut eam non habet à scientia simplicis intelligentiæ per Aduersarios, & si eam necessariò supponat. De secundo dico esse omnimodè efficax, nec vllatenùs, vt Deus possit velle gratiam quamlibet, vel cuicunq; debet præsupponere scientiam mediam, cùm etiam ipsa scientia media supponat conditionatã voluntatem Dei de gratia; si tamen volitio huius gratiæ præ alia est ex fine gloriæ, vt mercedis, & voluntate antecedenti operis liberi, tunc, ne offendatur libertas, necesse est, præcedat scientia media, non quidem ad decretum de gratia ratione sui, sed quia ad hoc decretum præsupponitur volitio Dei efficax intentiuè de opere libero. De tertio autem dumtaxat decreto dico, quod omnimodè debet esse indifferens ad hoc, vt sinat, iuxta Augustinum, & fidem, creatam voluntatem suos motus agere liberos, seipsam ad eos, & cum dominio ex seipsa determinando

78 Quintò antecedenti discursui annexuerãt Aduersarij eandem difficultatem sibi proposuisse Apostolum ad Romanos 9; quam continet nostrum argumentum, in illis verbis, *Dicis itaque mihi, quid adhuc quæritur: voluntati enim eius quis resistit?* & nec respondisse per recursum ad decreta indifferentia, nec ad scientiam mediam: sed argumentantes, vel id proponentes arguere, volens ostendere id pertinere ad imperscrutabile iudiciũ Dei. Sed quantùm in hoc distortè velint ad propriũ trahere sensum Apostoli, & patet ex mox dictis, & nunc euidentiùs ostẽdam. Et quidem in primis relinquo, quòd in Biblia vulgata Sixti V. non lego, *Quid adhuc queritur*, sine dipthongo, vt significet querimoniã. Sed ita, quid adhùc quæritur, vt significet, quid vltra opus est, vt ita eueniat; voluntati enim Dei quis resistit? atque ita potiùs importat querimoniam ex parte

ho-

hominis; quòd Deus alios liberans, ipsum reliquit in massa perditionis, vndè meruerit ab Apostolo audire, *O homo tu quis es, qui respondeas Deo? an non est in potestate figuli, &c.* quo pacto totus contextus est vniformis: quàm ex parte Dei, quasi Deus conqueratur de malè operante. Relicta, inquam, ista responsione, vt ex omni capite voluntariã Aduersariorum conuincam distorsionem: & admisso, quòd in loco citato loquatur Apostolus de querimonia prolata ab impiis ex parte Dei; quid quæso hic casus Apostoli cum casu mei argumenti, qui toto cœlo distant? Ecce euidentiam differentiæ exhibeo: Ponas duos æquè peccatores, quorum vni Deus misereatur, non alteri; poterit ne Deus tunc vnum arguere antepositione alterius, dicens, quòd ipse peccauerit, non ille, præcipuè si ambo sint attriti; sed vnus baptizatus, & alius non, ex defectu ministri? quis hoc somniabit? sed num propterea non potest arguere non baptizatum, & adhuc peccatorem? nemo sanè ita desipit, vt id neget; valde ergo differt meritum arguibilitatis absolutæ à merito arguibilitatis comparatiuæ: in casu autem argumenti arguuntur Corozaitæ, & Bethsaiditæ per antepositionem Tyriorum, & Sidoniorum, quòd isti fecissent fructus pœnitentiæ, & non ita fecerint illi, &c. In loco autem citato ab Apostolo non ita, sed quasi impius vult suam culpam refundere in Deum, eò quòd non ipsum liberauerit, sicut liberauit alios, quasi ex debito id teneatur facere; & non gratia faciat, cui facit: & ideò subiungit Apostolus, *An non est in potestate figuli, &c.* Norent ergo Aduersarii aliam esse comparationem per antepositionem in eadem re, vt cùm dicitur iste peccat, ille non peccaret: aliam comparationem per exclusionem vnius, incluso alio; vt cùm dicitur, ex istis horum miseretur Dominus, non illorum: ex æquè namque peccatoribus nõ potest argui vnus comparatione ad alium, quia ille peccauit, & non iste: sed optimè argui vnus, non arguente, sed miserente Deo alterius: si autem hæc animaduertant, recognoscent argumentum meũ continere ex Scriptura arguibilitatem comparatiuam per antepositionem vnius alteri in eadem re: sermonem verò Apostoli esse de nolente argui cũ exclusione alterius, misericorditer impartita. Et de nolente ita corripi librũ instituit Augustinus, vt cuicumque patere potest, afferens inter alia, exemplum cuiusdam, qui dum corripiebatur, respondit, non me corripias, sed ora Deum, vt det mihi gratiam. Legatur caput 4. Eodem pariter modo loqui Prosperum, non quidem de correctione, sed de profunditate diuinæ voluntatis, cur istos potiùs, quàm illos liberet, patet ex ipsismet verbis, adductis ab Aduersariis, sed omninò extra propositum pro argumenti vi labefactanda.

79 Ne tamen, quæ in præcedente numero de distorsione verborum Apostoli, quis credat gratis à me dici, Augustinum affero, hunc eumdem Apostoli locum tractantem in lib. 1. ad Simpl. quæst. 2. post medietatem, & signanter post conclusionem, vbi in illa verba, *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat*, post exemplum quoddam, quod affert ex humanis, sic habet, *Quis non videat iniquitatis argui neminem posse; qui, quod sibi debetur, exegerit; nec eum certè, qui, quod ei debetur, donare voluerit? hoc autem non est in eorum, qui debitores sunt, sed in eius, cui debetur, arbitrio. Hæc imago*, subsequitur, *vel vestigium negotij hominum de fastigio summæ æquitatis impressum est. Sunt igitur omnes homines vna quædam massa peccati, supplicium debẽs diuinæ, summæque iustitiæ, quod siue exigatur, siue donetur, nulla est iniquitas: à quibus autem exigendum, & quibus donandum sit, superbè iudicant debitores, quemadmodum conducti ad illam vineam iniustè indignati sunt, cùm tantundem alijs donaretur, quantum illis redderetur. Itaque huius impudentiam quæstionis ita retundit Apostolus: homo tu quis es, qui respondeas Deo? Sic enim respondet Deo, cùm ei hoc displicet, quòd de peccatoribus conqueritur Deus, quasi quemquam Deus peccare cogat, si tantummodò quibusdam peccantibus misericordiam iustificationis suæ non largiatur, & ob hoc dicatur obdurare peccantes quosdam, quia non eorum miseretur.* Nonne ex his patet hunc sensum tribuere Augustinum verbis relatis ex Apostolo, *Cuius vult miseretur, & quem vult obdurat: Dicitis itaque mihi, &c.* vt, qui ita respondet, cùm debitor sit, iniustitiæ accuset Deum, quòd non misereatur ei, sicut & alii, quasi ex eo, quòd Deus illius non misereatur, indè cogatur peccare, ac propterea non debere de illo conqueri: non verò quia Deus conqueratur de illo per comparationem ad alios non peccantes, &c? Sed audiatur præterea quid deindè subdit, *Iustè ergo*, ait loquens de Deo, *conqueritur, & misericorditer: sed, si hoc mouet, quòd voluntati eius nullus resistit: quia, cui vult, subuenit: & quem vult, deserit: cùm & ille, cui subuenit, & ille, quem deserit, ex eadem massa sint peccatorum: & quamuis debeat vterque supplicium, ab vno tamen exigatur, alteri donetur: si hoc ergo mouet, homo tu quis es, qui respondeas Deo?* Patet ergo hoc modo Apostolum intellectum fuisse ab Augustino supra præfata verba ad Romanos 9. quòd videlicet superbè impius, cùm debitor sit, iudicet non debere Deum de ipso conqueri, si ex hominibus in

in eadem corruptionis massa inclusis, cuius vult, miseretur, subueniendo: & quem vult obdurat, non miserendo, seu deserendo: cùm nemo possit facere, vt non subueniat, cui vult: & non deserat, quem vult: falsò indè etiam Deo tribuens, quòd, non miserendo, cogat ipsum ad peccatum: vbi est hic obiurgatio comparatiua Dei erga impios præ aliis, ad quam hunc Apostoli locum reducere volunt Aduersarii, iactantes se Apostoli, Augustini, & Prosperi sensibus, relatè ad argumentum, quod procedit de arguibilitate comparatiua, velle inhęrere: cùm potiùs, si comparatiuè loquamur, querimonia sit impii de Deo?

80 Venio nunc ad responsionem directam, quamuis terminos in se ita contradictorios, & implicantes contineat, vt quilibet eam omninò ineptam pro argumenti solutione iudicare possit. Dicitur enim, quòd obiurgatio prædicta non fundatur in æqualitate omnium donorum, quæ se teneat ex parte Dei dantis, sed solùm in ęqualitate in vtrisq; potentiæ sufficientis: ratione cuius æqualitatis potentiæ obiurgantur illi, qui non operati sunt fructus pœnitentiæ, quos poterant operari, sicut illi, qui æquales in posse, licèt inæquales in applicatione, fuissent operaturi. Notentur verba, non fundatur obiurgatio in æqualitate omnium, quæ dãtur à Deo pro operari, sed in æqualitate potẽtię amborũ, quę poterat operari, & nõ in vtrisq; esset coniuncta operatio. Non ergò potentia, quia æqualis est in vtrisq; per hoc præcisè est obiurganda: nam vt talis est à Deo, & æqualis in vtrisque: sed repręhenditur in Corozaitis, & Bethsaiditis, quia non est cõiuncta cum opere, sicut fuisset in Tyriis, & Sidoniis; hęc ergo nõ coniunctio cum opere in illis est ratio, cùr potentia fiat repræhensibilis: sed hæc non coniunctio actualis in illis non habetur primò ex parte potentiæ, sed ex inæqualitate applicationis: implicat namque per Aduersarios ista actualis inæqualitas à causis secundis, nisi supponatur inæqualitas in causa prima, reddente potentias creatas inæquales; ergo non est repræhensibilis potentia vna præ alia, quà æqualis, à qua, vt tali, nõn est inæqualitas effectus, propter quam potentia est repręhẽsibilis: sed quà inæqualiter tendens ad effectum: hoc autem habet à decreto Dei, inæqualiter determinante; videant ergo Aduersarii, ne, dum volunt talia decreta tueri, Deo confingant notam arguibilitatis. Rursus responsio ista nec quidem argumẽti vim tangit: quandoquidem tota argumenti vis in eo sita est, quòd comparatè ad alium, nullus est repræhensibilis, quando ille in omnibus esset isti æqualis, si cætera essent æqualia: atqui per solam æqualitatem potentiæ sufficientis, non attenta inæqualitate applicationis, æquè non fuissent operaturi fructus pœnitentiæ Tyrii, & Sidonii, si non fuissent voliti applicari: & operaturi Corozaitæ, & Bethsaiditæ, si fuissent, applicati, ac econtra; ergo considerata sola æqualitate potentiæ, & æquè præcisa, vel non præcisa applicatione, æquè ambo se habe- rent; ergo non est cur Tyrii, & Sidonii p[illegible] ponantur conditionatè Corozaitis, & Bethsaiditis, qui eodem modo possent, & de facto illos præcellerent, si applicationẽ, quã illi habent, haberent, & quam non volunt considerandam Aduersarii, vt fundamentum obiurgationis.

81 Respondent secundò eidem argumento Corozaitas, & Bethsaiditas fuisse obiurgatos comparatione ad Tyrios, & Sidonios ex eo, quòd, licèt defacto non essent à Deo æquè applicati, ipsi tamen Corozaitæ, & Bethsaiditæ huius inæqualitatis causam dederant propter maiora peccata, quæ antecedẽter commiserant, quanta non patrauerant Tyrii, & Sidonii.

82 Sed non vident Aduersarii, quòd argumentum, iam factum, huic responsioni præcluserat locum, cùm dixi vtrosque futuros æquales ab initio vitæ vsque ad mortem, si æqualiter eodem tempore Deus eos pręmunisset gratiis, & decretis. De hac ergo antecedenti inæqualitate peccatorũ etiam procedit meum argumentum, quòd non potest vnus alteri præponi in eo, in quo esset illi æqualis, si aliunde, quàm ex se, iste inæqualitatem habeat: quam, si habuisset ille, præcelleret istum: non enim iustè posset Deus conqueri de illo, cui dedit duo talenta, quòd non reddiderit fructum quintuplũ, sicut reddidit, qui accepit quinque: eò quòd inæqualitas ista fructuũ ortum ducit ab inęqualitate talentorũ; si ergo ipse Deus ab initio fuit inæqualis cũ Corozaitis, & Bethsaiditis, ab eo, quòd fuerit cũ Tyriis, & Sidoniis, qui aliàs ęquales semper fuissent, si Deus cũ eis æqualiter se habuisset, non possunt illis anteponi, & præferri isti in obiurgatione.

83 Arguo tandem ex Conciliis, præsertim Tridentino Sess. 6. cap. 5. vbi, damnans errores Lutheri, & Caluini, asserentium homines post lapsum libertate omnimoda carere siue ad bonum, per gratiam: siue ad malũ, per concupiscentiam ex eo, quòd per originale deperdidit vim eligendi vnum, vel alterum, licèt non perdiderit vim effectiuam actus voluntatis bonę, vel malę in suo genere: ideòque à Deo necessitate duci siue ad bonum, siue ad malum, non minùs, quàm irrationalia: ac cõsequenter modo quodam mortuo procedere in sui iustificatione,

stificatione, recipiendo ab alio, etiam ipsũ operari, non vitaliter se mouendo: ita definit, *Declarat præterea ipsius iustificationis exordium in adultis à Deo per Christum Iesum præueniente gratia sumendum esse: ita ut, tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omninò agat, inspirationem illã recipiendo, quippequi illam, & abijcere potest.* In quibus verbis sermonem esse de Gratia efficaci, seu de homine, actù gratiæ cooperanti, ex verbis ipsis patet: si enim sermo esset de gratia sufficiente, verba Cõcilii essent de subiecto non supponente: nõ enim agit homo adultus in sui iustificatione, nisi quando actù operatur, & iustificatur per gratiam præueniẽtem efficacem: cęterùm cum sola gratia sufficiente nec agit, nec iustificatur: definiens ergo Concilium, quòd homo agat in sui iustificatione, loquitur de Gratia efficaci, cum qua operatur: & tamen non solum Concilium definit posse hominem talem gratiam abiicere, resistendo, & non cooperando: verùm, quod valde considerandum est, indè probat hominem agere, nimirum liberè, prout requiritur ad meritum, quia potest illam abiicere, iudicans ex hoc, quòd si in sua potestate est abiicere, vel non abiicere, sui etiam est aliquid præbere, dum non abiicit, *Neque homo ipse*, ait, *nihil omninò agat, inspirationem illam recipiendo, quippequi illam, & abijcere potest.* Rursus Canone 4. *Si quis dixerit*, statuit, *liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil operari, assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo, ad obtinendam iustificationis gratiam, se disponat, ac præparet, &c.* numquid definit Concilium hominem operari ad iustificationis gratiã obtinendam, & ad illam se disponere, ac pręparare, cùm solùm sufficienter, & non efficaciter mouetur, atque excitatur, cùm tunc nec per Aduersarios, nec per vllum Catholicum homo operetur, neque iustificetur? loquitur ergo de motu, & excitatione efficaci: sed vide quid subiungat Concilium, *Neque posse*, ait, *dissentire, si velit: sed, veluti inanime quoddam, nihil omninò agere, mereque passiuè se habere, anathema sit.* Gratię ergo efficaci, quæ in Aduersariorum sententia supponit in Deo decretum efficax, potest homo cooperari, liberè assentiendo: vel non cooperari, dissentiendo, si velit; ergo adhuc in sensu composito, & comparatus homo cum gratia, & non solùm in sensu diuiso, pręscindendo à gratia; & decreto Dei, potest dissentire, & resistere ex Concilio Tridentino; ergo ex huius definitione tota obruitur Aduersariorum sententia.

84. Respondent aliqui primò ex Aduersariis Concilium in præfato loco sermonem habere de vocatione, & decreto Dei, prout dant sufficiens posse, non prout applicant, & dant homini operari ad sui iustificationem. Sed contra hoc iam satis superque dictum est: ex verbis namque Concilii explicitè constat, loqui de homine benè operãte: & decernit debere ipsum hominem operari: ita tamen, vt possit resistere, & non operari, gratiam abiiciendo.

85 Addunt tamen alii subtiliùs, non sensum germanum Concilii scire curantes, sed vim argumenti subtilitate potiùs effugere satagentes, quòd Concilium in citato loco de duplici gratia mentionem facit: de Gratia scilicet mouente, atque applicante: & de Gratia excitante, seu vocante, & pręueniente. Hæc secunda, aiunt, pertinet ad posse, & concurrit moraliter, excitando scilicet voluntatem dormientem ab operibus bonis: prima verò est gratia operans, & faciẽs operari, quia voluntatem mouet, & applicat, vt simul ipsi cooperetur: cùm autem Concilium dicit posse hominem abiicere, vel resistere gratiæ, loqui asserunt de excitante, & non de mouente.

86 Sed in primis (quidquid sit pro modo an Concilium in hoc loco duplicis illam gratiæ diuisionem nominet, nec ne?) certum tamen est in prædictis verbis Concilium loqui de gratia, vt faciente operari, quæ non est gratia eleuans, & physicè concurrens ad actũ, vt volũt Aduersarii, sed gratia excitãs, vocans, mouens, præueniẽs: omnibus nãq; his nominibus vocatur gratia actualis, qua volũtas peccatoris, vel etiam iusti, dum aliò est distractus, primò per illuminationem à Deo tangitur: excitans videlicet, quia dormientem voluntatem suscitat: vocans, quia eam ad Dominum conuertit cogitatione, & affectu: mouens, quia sua delectatione cogitationis, & affectus pollicetur, trahit, inclinat: præueniens, quia priùs Deus mouet, & excitat; & deindè cùm expergefacta voluntate ad opus concurrit: hoc autem probo tum euidenti ratione, eò quòd scilicèt in iustificatione, quod eleuat physicè voluntatem, & cum ea physicè concurrit, sunt habitus infusi, qui propterea dicuntur potentiæ supernaturales, dantes voluntati posse, non facilitatem ad operari: isti autem non applicant, nec mouent potentiam, cum etiam sint in iustis dormientibus, vel amentibus: in peccatoribus autem suppletur iste concursus per aliquod auxilium transiens, & præbens id, quod præberet habitus, si esset: vndè in his non deficit, nisi, vt cogitent, & pio affectu afficiantur eorum voluntates ad velle operari: quæ quidem cogitationes, & piæ affectiones voluntatis

luntatis eò magis conuincuntur applicatiuæ; quia experientia constat, quòd, dum vnum cogitamus, non possumus nolle illud: si verò plura habemus in mente, illud semper eligimus, ad quod magis inclinamur; quæcumque ergo maior applicatio requiritur in gratia, benè potest indè nasci, quòd, vt à Deo proueniens talis cogitatio, & pius affectus, taliter voluntatem allicit, vt omnes alias delectationes suo ardore vincat, vt suo loco probabo ex Augustino, & Angelico, qui indè tribuunt ex Scriptura, quòd Diabolus *operatur in filijs diffidentiæ*, vel quòd concupiscentiales motus, vincentes, captiuam ducunt voluntatem in legem peccati, eò quòd cogitationes, & appetitus excitant fortes ad obiecta turpia. Secundò autem, id probo ex verbis ipsis Concilii: nam in primo loco non facit mentionem, nisi de Gratia præueniente, & de hac asserit, quòd, dum cor tangit per pium affectum, simul & cogitationem, quæ est illuminatio Spiritus Sancti, reddit hominem agentem ita, vt etiam ipse agat. In secundò verò loco pro eodem sumere Concilium mouere, & excitare, atque vocare, patet ex verbis ipsis: nam cùm dixisset, *Si quis dixerit liberum arbitrium à Deo motum, atque excitatum nihil cooperari, assentiendo*, non ait Deo mouenti, atque excitanti, sed *Deo excitanti, atque vocanti*, vbi est ergo motus? An non assentietur homo Deo mouenti? nonne euidens est, quòd idem sint Deum mouere, excitare, atque vocare? Tertiò numquid non gratia vocans est eadem, ac gratia præueniens, & excitans? & excitare dormientem non est idem, ac vocare? sed quomodò cum hac responsione cohærent Aduersarii infra, dum plurima loca Augustini pro eorum sententia ex efficacia vocationis desumunt: vt cùm dicit Augustinus ex Apostolo, *Sine pœnitentia enim sunt dona, & vocatio Dei*: & cum alibi non semel distinguit vocationē Electorum ab ea, de qua dicitur, *Multi vocati, pauci verò electi*. Quid ergo est, quòd confingunt nunc de distinctione gratiæ excitantis ab ea, quę fecit operari? Agnoscenda ergo est, iuxtà principia physica de causis, duplex gratia cooperans, alia scilicet, quæ physicè immediatè concurrit effectiuè cum voluntate, & hoc in ordine ad actus supernaturales præstant, vel habitus infusi, vel auxilium actuale transiens, supplens id, quod cum iustorum voluntate, faciunt habitus: alia quæ cooperatur in genere causæ inclinantis potentiam, quæ reducitur ad genus causæ finalis: quo pacto gratia eadem præueniens, & excitans, dum perseueranter mouet, seu dum voluntas, vt mota, & inclinata, operatur, dicitur adiuuans, cooperans, & concomitans. Cùm autem omnes hæreses in materia de gratia semper fuerint circa gratiam primò mouentem, & excitantem; semper de hac, vt preueniente, & adiuuante loquuntur Concilia, dum contra eosdē aliquid definiunt.

87 Contra secundò ex verbis ipsis, & collatione eorumdem, quæ attulimus ex Concilio. In primo namque loco de eodem, de quo asserit Concilium, quòd operatur, & ipsi cooperatur homo, determinat etiam, quòd abiici potuerit, nolente cooperari homine: ecce replico Concilii verba, *Declarat præterea ipsius iustificationis exordium in adultis à Deo per Christum Iesum præueniente gratia sumendum*. Ecce gratiam inchoatiuā operis, quæ est prima: & ideò preueniens, excitans, & vocans, ac primò mouens, quęque consistit in illuminatione Spiritus Sancti, tangentis cor hominis per pium affectum voluntatis, prout idem Concilium ostendit, subiungens, *itaut tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illustrationem*. Nonne ista est gratia excitans, de qua loquimur, per quam cogitatione, per Spiritum Sanctū infusa, & pio voluntatis affectu, item infuso, illuminatur hominis intellectus, & tangitur cor, seu voluntas? quòd autem ista agat, & faciat agere, excipe ex eodem Concilio, subdente, *Neque homo ipse nihil omninò agat, inspirationem illam recipiendo*. Certè neque Aduersarij ipsi vnquam somniarūt hominem liberè agere in primam gratiam, quæ fit in nobis sine nobis: consentire autē ei ad opus, vel dissentire proprium voluntatis est, vt ex Augustino infra omnes Catholici sentiunt: & certum est contra hæreticos, id negantes, definiisse Concilium. Quidquid tamen sit de hoc, nulli dubium est hominem non coagere soli gratiæ sufficienti, quæ, vt talis, numquam actū agit, sed gratię efficaci agenti. De hac ergo, quęcumq; sit illa, definit Conciliū, quòd cum illa agit etiam liberū arbitrium, sed vide ad illa verba eadem, *Neque homo ipse nihil omninò agat, inspirationem illam recipiendo*, quid subiungat Concilium, *Quippe qui illam abijcere potest*. Particula namque *illam*, demonstratiua est eiusdem, de quo præcedit locutio immediata, non de aliis remotis verbis, vt cæci ipsi vident; illam ergo gratiam abijcere potest, quæ agit, & cū qua agit liberū arbitrium: non duę sunt gratiæ in præfatis verbis: altera cui coagit: altera, quam abijcere potest liberum arbitrium, vt confingūt Aduersarij. Simili modo loquitur Concilium in 2. loco: de eadem namq; gratia ibi qua definit, *Si quis dixerit liberum arbitrium à Deo*

à Deo motum , & excitatum nihil cooperari, assentiendo Deo excitanti , atque vocanti , deindem, inquam, subiungit. *Neque posse dissentire, si velit*, & de hac determinat posse hominem ei dissentire, si velit, non de alia, dùm subiungit. *Sed, veluti inanime quoddam, nihil omninò agere: merèque passiuè se habere, anathema sit*; aliter quæ connexio esset inter verba Concilij? esset potiùs confusio certè, quam definitio.

88 Contra est tertiò ex fine, & intentu Concilij; nam hoc Conciliũ fuit destinatum ad damnandas hæreses Lutheri, & sequaciũ, qualis in ijsdem temporibus erat Caluinus; isti autem non de Gratia sufficiente, quàm, vt infra patebit, inficiabantur: sed de Gratia omni Christi, quàm volebant efficacem, asserebant talem esse, cui homo resistere non possit; Ideòque, cùm sine tali gratia homo non possit benè operari, necessitantem asserebant, & vacare in homine, qui non nisi necessitante gratia, vel concupiscentia, benè, vel male operari possit, liberum arbitrium. Si autem Conciliũ hos hæreticos damnans, solùm definijsset liberum arbitrium posse resistere gratiæ sufficienti, nec quidquã contra eos definijsset, nec falsum eorundem fundamentum destruxisset, quòd vbi implicat resistentia, ibi est necessitas. An forsan hoc fundamentum non est ita verùm, vt, si verùm esset hominem gratiæ efficaci nullo modo posse resistere, ineuitabiliter consequatur necessitate, non libertate trahi? Hoc ergo fundamentum destruere volens Conciliũ definit falsũ esse hominem cooperantem gratiæ, & consequenter efficaci, ità cooperari, vt non possit, vel conseruare cooperando, vel eidem resistendo, abijcere.

89 Respondent secundò, & communiter argumento Aduersarij, recurrendo ad solitas phrases, hominem videlicet posse ex Concilio gratiam efficacem abijcere, vel eidem dissentire in sensu diuiso, non in sensu composito.

90 Verùm quàm insubsistens, & chimæricus sit iste sensus compositus Aduersariorũ, desumptus non ex suppositione exercitij libertatis, sed ex suppositione alicuius omninò antecedentis ad omnem vsum libertatis, euidenter ostensum est à numero 52. vsq; ad 64. exclusiuè. Volo tamen in præsenti, vt aduertant hic Lectores, qualis sit hæc verbalis distinctio Aduersariorũ; nec non qualiter vbiq; tradant, putantes ea omnia confusione tegere, nihil attendentes, si distinctio ipsa contradictoria in se deferat, nec ne? Sistant paulisper quæso Lectores, & mente ex dictis, iuxta aduersariorum sententiam, reuoluãt quisnam sit sensus compositus, quisnam diuisus? Dicunt namque voluntatem in sensu composito cum decreto non posse non agere, cùm Deo volenti nihil resistere possit, hoc est voluntas relata, & vt subiecta decreto Dei, seu vt formaliter illo affecta, non potest non operari ratione huius affectionis, & subiectionis; si verò sumatur secundùm se relatè ad effectũ præcisè, & non prout affecta decreto, hoc modo considerari in sensu diuiso; & posse non agere: Videtis ne Lectores Carissimi, quòd sensus compositus est considerare voluntatem in ordine ad decretum, quatenùs ab eius vi, cui subijcitur, deuiare non potest; sensus verò diuisus est eandẽ voluntatem considerare, vt completam in ordine ad effectum secundùm se; cæterùm in ordine ad decretũ ipsum non datur sensus compositus, & diuisus, vt vno modo possit voluntas creata voluntatem Dei, qui omnia quæcunq; voluit, & sicut voluit, fecit in cœlo, & in terra, frustrare: non ita alio modo. Hæc ergo Aduersariorum doctrina de sensu cõposito, & diuiso potentiæ voluntatis relatè ad Dei decretũ; applicetur ad omne aliud, quod ex parte Dei efficaciter trahat, vel determinat voluntatem creatam; & sensus compositus erit, cùm consideratur eadem voluntas relatè ad hoc determinatiuum ex parte Dei, prout scilicet secundùm quòd voluntas ab eo afficitur, potest, vel non potest ab eo dissentire. Sensus verò diuisus, erit, cùm consideratur eadem voluntas secundùm se in ordine ad effectum liberũ, præciso illo determinatiuo, & affectione, quàm ab illo habet ipsa voluntas. Cæterùm non datur sensus compositus, & diuisus in ordine ad idem determinatiuum, vt idem determinatiuum ex parte Dei possit vno modo à voluntate creata frustrari, non ita alio modo: quandoquidem conditionem importat, quòd voluntas creata consideretur in ordine ad tale prædeterminatiuũ, & quòd consideretur præscindendo ab illo, qui esset sensus diuisus. His autem pro inconcussis, etiam iuxta doctrinam aduersariorũ habitis, quisnam locus adesse potest Aduersarijs vti distinctione ista sensus compositi, & diuisi pro aufugienda vi argumenti, firmati in authoritate infallibili Tridentini, quando in eo non est sermo de voluntate in ordine ad effectum, vbi do pro modo, quòd volũtas posset considerari, & secundùm se, & vt est affecta gratia; sed est sermo de volũtate in ordine ad abijciendam gratiam, vel non abijciendam; in ordine ad quam non potest considerari secundùm se, præcisa ipsa gratia; si enim consideratur præscindendo ab ipsa, non erit potentia abijciendi ipsam.

Non-

Nonnè euidens est in hac distinctione absq; vlla consideratione, sed solo sonitu verborũ procedi ab Aduersarijs?

91 Replicabit quis forsitan Concilium loqui de potentia voluntatis remota abijciendi gratiam, quatenùs scilicet, dùm volũtas habet potentiam in sensu diuiso non operandi, habet etiam remotè potentiam abijciendi gratiam; ad posse namque non operari annexum est posse gratiam respuere, & illi dissentire. Sed qui præ oculis veritatem habet, & per vias obliquas eam se reperturum credit, faciliùs amittit, & loco inueniendæ veritatis, tortuosas ambages, & inestricabiles labyrinthos incurret. Hunc ergo, sic respondentem, suismet responsionũ laqueis præpedio, ita arguens; Concedis ergo, volens nolens, quod potentia volũtatis creatæ in sensu diuiso non operandi trahit secum potentiam in sensu composito, idest resistendi gratiæ, & Deo; ac, dùm ea in se afficitur, per hoc, quòd potest secundùm se non operari voluntas creata, indiuisibiliter habet, vt affectionem ipsam, & efficientem gratiam efficacem à se abijciat; aliter Conciliũ explicare, nec per tortuosos calles, potes; & si hoc concedis, valet, quòd vbi est potentia in sensu diuiso non operandi, est indiuisim potentia remota in sensu composito; hoc autem iam à te concesso, vide quid subiungo; atqui sensus compositus proximus, & directus, quem tu negas, aliud non importat, quàm voluntatem creatam esse potentem secundùm se non operari; ergo concedis simul, & negas potentiam proximam non operandi in sensu composito, seù resistendi Deo, & abijciendi gratiam. Probo minorem: quia volũtas nullo alio modo potest dici proximè potens abijcere gratiam, nisi per hoc, quòd secundùm se potest non operari: sed hoc concedis, vt concedas sensum diuisũ: ergo simul concedis potentiam resistendi proximam: Probo maiorem: respectu gratiæ inefficacis concedis potentiam proximam resistendi, sed ibi non aliter resistit voluntas, nisi per posse non operari secundùm se, ergo si idem concedis relatè ad gratiam efficacem, etiam respectu huius concedis posse proximũ. Minor patet, nam gratiæ inefficaci non resistit voluntas per posse habitũ à gratia, hæc enim solùm dat benè agere, non verò posse malè, quòd habet natura ex se; sed resistere illi proximè est non cooperari illi, ergo proximè resistere est per potentiam, quàm habet secundùm se ad non agere. Vel ergo admittendo decreta antecedẽtia, teneberis cõcedere simpliciter creatam voluntatem Deo, vnum efficaciter volenti, posse, etiam in sensu composito, resistere, contra illud Esther 13. *Non est qui possit tuæ resistere voluntati.* & Iob 41. *Quis enim potest resistere vultui meo?* vel costringeris negare voluntati creatæ omnem potentiam, tùm proximam, tùm remotam resistendi, & consequenter etiam potentiam in sensu diuiso operandi oppositum, quod est omninò libertatem creatam inficiari.

CAPVT TERTIVM.

Obiectiones, quas ex Scriptura, Concilijs, & alijs Ecclesiæ statutis cõgerunt Aduersarij, referuntur, & illarum omnimoda fucacitas ostenditur.

92 NVllum sanè ex innumeris argumentis, quæ contra Scientiam Mediam congerunt Aduersarij, reperiet Lector, si quas tradam responsiones, considerare æquo animo, vt a pluribus spero, voluerit, quod non à confusione diuersorum, vel à confictis ad suum eorundem sensum scientiæ mediæ attributis, & à Defensoribus illius nec somniatis, vim apparentiæ sumat, ea autem eodem ordine adducam, quo meam stabiliam sententiam.

93 Obijciunt ergo primò Aduersarij ita ex Scriptura. Plurima defacto ostenduntur ex Scriptura dari in Deo decreta efficacia de futuris conditionatè, in quibus eadem futura possunt per scientiam visionis cognosci: ergo, cùm non sit maior ratio de vno, quàm de alio futuro conditionatè, vacat ex Scriptura scientia ista media. Antecedens probant primò ex illo Matth. 16. *An putas, quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi plusquam duodecim legiones Angelorum.* Vbi notandũ, aiunt Aduersarij, quòd non dicitur exhiberet, sed exhibebit, ad designandam actualem, & firmam Patris voluntatem. Secundò ex illo 4. Regum 13. Vbi refertur, quòd, cùm iussus fuisset Rex Ioas ab Eliseo, vt terram baculo percuteret, & ille dumtaxat percussisset, iratus Eliseus ait, *Si percussisses quinquies, aut sexies, siue septies, percussisses Syriam vsque ad consumptionem.* Consumptio autem ista Syriæ conditionatè futura, si videlicet fuisset quina, vel sena, aùt septena terræ percussio baculo, nõ poterat, nisi ex actuali Dei voluntate esse con-

connexa cum eadem terræ percussione. Tertiò ex illo Ecclesiast. 17. *Testamentum æternum constituit cum illis, & Iustitiã, & iudicia sua ostendit illis*, conseruaturum se scilicet illos in Iustitia originali, cæteraque promissa præbiturum, si non peccarent: nõ ita, si peccarent, & ei obedientes non essent. Quartò ex illo 3. Regum 9. *Si ambulaueris coram me, sicut ambulauit Pater tuus, in simplicitate cordis, & æquitate: & feceris omnia, quæ præcepi tibi, & legitima mea, & iudicia mea seruaueris, ponam Regnum tuum super Israel in sempiternum, sicut locutus sum Dauid Patri tuo.* Quintò tandem ex Apostolo ad Galatas 3. *Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini eius; non dicit, & seminibus, quasi in multis, sed quasi in vno, & semini tuo, qui est Christus*. Illud autem, quod promisit Deus Abrahæ, est fides gentium, vt filij eius essent ex fide: sicut idem Apostolus habet ad Rom. 4. dicẽs; *Vt sit Pater omnium credentium per præputium: Non enim per legem promissio Abrahæ, sed per iustitiam fidei*; & deindè, *ideò ex fide, vt secundùm gratiam firma sit promissio.* In quem locũ Augustinus lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 10. sic loquitur, *Quando ergo promisit Deus Abrahæ in semine eius fidem gentium, dicens, Patrem multarum gentium posui te, non de nostræ voluntatis potestate, sed de sua Prædestinatione promisit.*

94 Respondeo ex locis adductis in argumẽto, vt ea consideranti patet, quatuor solùm prima procedere de futuris conditionatè: vltimum verò de futura absolutè fide gentium; quoniam autem hic vltimus locus, vt constabit, materiam continet valdè diuersam ab ea, quàm continent quatuor prima; ideò non confusè, vt obijciunt Aduersarij, soluam: sed, secundùm eorum diuersitatem, diuersas exhibendo responsiones, eorum detegam insubsistentiam in ordine ad finem, pro quo adducuntur.

95 Quo ad prima ergo loca, quibus similia innumera possent adduci ex Scriptura, dico, hoc esse illud, quòd tetigi numero 15, quòd videlicet non vsus sim pro probanda in Deo scientia futurorum conditionatè, de quibus apud Doctores est difficultas, ratione, qua vtuntur Thomistæ, & Scotistæ; præfatis quippè locis in argumento adductis, alijsque similibus, continentibus Dei decreta promissoria, vel comminatoria, vtũtur, omninò impertinentibus ad materiam, de qua agimus: nulli namque dubium est, Deum, non solùm posse, verùm multa de facto promisisse vel Angelis, vel hominibus dependenter ab aliqua conditione, ab ipsis exigita; vt, *Amen dico vobis, si habueritis fidem, sicut granum Sinapis, & dixeritis huic mõti transi hinc illùc, transibit*; item, *petite, & accipietis; quærite, & inuenietis, &c.* &, ne longior sim, tota Scriptura similibus promissis, sicut, & minis plena est, quæ voluntatem in Deo promittente, vel comminante significant actualem, dependenter in executione à conditionibus, sub quibus est facta promissio, vel comminatio: sed deberent aduertere Thomistæ, & Scotistæ, omnia similia decreta, quæ sunt promissoria, vel cõminatoria sub conditione, & non absolutè, respicere effectum conditionatè futurũ, ponendum à Deo, vel saltem speciali eius auxilio: non verò ponendum à nostra voluntate libera efficienter, sed solùm à nobis exigitur conditio; si ergo à Deo sunt ponendi, quomodò erunt ponendi sine voluntate Dei, determinatiua sui, non nostrũ, ad tales effectus conditionatè futuros? in his tamen decretis nec vestigium inuenient Thomistę, quòd Deus promittens, vel comminans sub conditione nostri operis, determinet nostrã voluntatem, vt ponat conditionẽ: difficultas autem, de qua in præsenti disputamus, est, an futura conditionatè libera voluntatis creatæ sint ita futura, quia volita sunt à Deo sub aliqua conditione saltem primò ab ipso Deo ponenda; qualia continentur in ista, & similibus propositionibus: volo, vt Angelus, vel homo faciat hoc, vel illud, si voluero creare, & dare illi has circumstantias, &c. inter reliquas namque conditiones prima est creatio, vel conseruatio, quæ non est, nisi à solo Deo. De similibus futuris cõditionatè nostræ liberæ voluntatis, circa quæ solùm propugnatur ab eius sequacibus scientia media, exoptarem, vt vel vnum locum afferrent Thomistæ, aut Scotistæ ex Scriptura, in quo vestigiũ sit similis decreti efficacis, & prædeterminatiui voluntatis creatæ: at si totam Sacram Scripturam peruoluant, non inuenient.

96 Quantùm porrò differant ista duo futurorum conditionatè genera, nemo non videt: nam effectus conditionatè futuri vi promissionis, vel comminationis, cùm sint à Deo ponendi, & conditio solùm requiratur à nobis, Deus debet suam voluntatem determinare ad promittendum, vel comminandũ: non nos Deũ, vt ita, vel ita promittat. Nos verò solùm nostra voluntate mouere Deũ possumus, ponẽdo conditionem in statu absoluto, vt promissa ex sua voluntate, vel cõminata ante omne exercitium, etiam præuisum, nostræ libertatis deindè seruet, vel exequatur in statu absoluto. Hæc ergo futura talia fiunt ante omne exercitiũ nostræ libertatis, etiam conditionatè præuisum, sola voluntate Dei, assumentis operationem nostræ voluntatis, tanquam puram conditionem, sub qua promittit, vel minatur, nõ

verò volendo, vt sit futura, etiam conditionatè; cùm ipse actus noster assumatur, vt conditio, non vt conditionatè futurus. Illi verò effectus, qui sunt futuri conditionatè à nostra libertate, conditione saltem primò ponenda à Deo, debent, vt libertatem seruent, determinari à nobis, præhabentibus in signo causæ potentiam ad vtrumlibet; & ideò de his, vt probauimus vsque modo ex Scriptura, & Concilio Tridentino, dicimus non posse esse decreta Dei prædeterminatiua voluntatis creatæ; nec quidem conditionatè cognita, & non solùm actualia. Ecce ergo quàm diuersa confūdit argumentum, vt vim aliquam apparentiæ ei tribuant Aduersarij.

97 His addo, neque ideò præfata decreta de futuris, à Deo ponendis, debere esse actualia, vt hæc reddantur, tanquam futura conditionatè, à Deo cognoscibilia; adhùc enim Deus in priori signo ad eorum existentiam potest eadem cognoscere, vt futura hoc modo: Si vellem, vt percutiente Ioas baculo terrā quinquies, aut sexies, siue septies, percutiatur Syria vsque ad consumptionem, & Ioas ita terram percuteret, Syria esset percutienda vsque consumptionem. Neque enim, vt asserunt Aduersarij, hoc modo esset cognoscere in vi consequentiæ, & connexionis; quando verò decretum Dei est actuale, tunc est ea cognoscere, vt conditionatè futura: eò quòd, in primo casu nihil est actu, vi cuius effectus mutet statū in seipso de possibilitate ad futuritionem conditionatā, prout mutat in secundo vi decreti actualis, in quo, subiungunt, hallucinari Defensores scientiæ mediæ. Non, inquam, vera est ista disparitas, quòd probo euidenter, simul ostendens Aduersarios in hoc ipso, eorūdem pace, hallucinari, non Defensores scientiæ mediæ: Sic argumentor: Effectus non mutat statum in seipso vi soliùs causæ inadæquatæ, sed vi causæ adæquatæ: quandoquidem suum esse indiuisibiliter habere debet ab vtraque, tanquam ab vna indiuisibili causa; ergo, nisi tota causa variet statum, nec effectus variabit statum in se; & aliter, si vi decreti Dei actualis præcisè variat statum, cùm hoc decretum varians in se sit actuale, & ex parte sui absolutum, & solùm ex parte effectus, seu potiùs obiecti, sit cōditionatum, non variat se solo, & vi sua, conditionatè, sed variaret effectum absolutè; non ergo se solo variat, sed simul cū conditione, & indè effectus non variatur absolutè, sed conditionatè; atqui conditio non mutat statum in se, sed solùm attingitur conditionatè: ergo, ideò effectus variatur conditionatè, non quia decretū est actū absolutū, sed quia tota causa, indiuisibiliter accepta, conditionem includit. Et vrgeo: nam, vel solùm decretum variat, & ita variatio erit absoluta: vel etiam conditio; hæc autem vel variat virtute decreti, & variabit absolutè, sicut est virtus decreti: vel ratione sui, & iam aliquod, purè conditionatè attactum, variat effectum; ergo, siue tota causa accipiatur conditionatè, siue partim sit absoluta, partim conditionatè accepta, semper vi sua variaret effectū acceptabiliter in statu obiectiuo, non in seipso à parte rei. Hæc dixerim, vt Aduersariorum doctrinam, adhùc stando eorum principijs, in consequentiæ arguerem: cæterū falsissimum est effectum à Deo volitum sub aliqua conditione euadere futurum conditionatè: euadit namque præcisè cōnexum ab extrinseco cum conditione, per decretum Dei attacta, non verò vllo modo futurum. Ratio est euidens, quia nihil potest induere rationem futuritionis, & nulli tempori, nec etiā imaginario correspondere, sed ab omni præscindere determinato tempore, cùm res existens, saltem connaturaliter alicui tempori correspondere debeat determinato; res ergo futura conditionatè debet alicui tempori determinato conditionatè correspondere, quod scilicet esset in tali tempore; decreta autem Dei, volentia effectum dependenter ab aliqua conditione, non respiciunt determinatum tempus, sed indifferenter quandocūque esset conditio, esset effectus. Quòd autem aliquando tempus requirat, non indè requirit, vt ei correspondeat: sed quia connexio pro tali dumtaxat tempore durat, & non vltra; ergo talia decreta non reddunt effectum volitum conditionatè futurum.

98 Ratio ergo, cur decreta prædicta sint de facto in Deo, aliundè oritur; quàm, quia, vt existentia, debent reddere effectus volitos conditionatè futuros: Sunt autem actū, quia de facto voluit creare creaturam rationalem, & eam eleuare ad gloriam acquirendam per opera bona: ex hoc enim omnia, quæ promisit, ideò promisit, vt promissione incitaret ad bonum amplectendū; & econtra minatus est pœnas, vt terreret à malo; non possent autem actū incitare, nisi actū sint: quod enim esset, incitaret, non verò actū incitat; sicut infra dicemus contra Semipelagianos, qui attribuebant rationem meriti, mouentis actū ad proemiū, etiā operibus conditionatè præuisis. Rursus nulla operatio creaturæ est in se connexa, saltem infallibiliter, cū aliquo effectu ponendo à Deo, sed vel sūt omnimodè disparata, sicut erat percussio terræ baculo cū consūptione Syriæ: vel etiam,

si

si in se habeant aliquam vim meriti, sicùt essent opera bona ex gratia, ad mouendũ Deum, vt det gloriam; nisi tamen Deus ita voluisset cõnectere talibus operibus gloriam, potuisset opera bona exigere à creatura titulo supremi dominij, & debiti cultus, vel titulo gratitudinis: & non sub obligatione ad retribuendum prœmiũ gloriæ; vt ergo creaturas rationales magis ad talia opera incitaret, & suam magis ostenderet bonitatem, vel iustitiam in rebelles, illis se voluit ligare promissis, istis minari pœnas; & ad hunc finem necessarium fuit, quod actù Deus habuerit similia decreta promissoria, vel cõminatoria, nõ quia nõ sufficerent conditionatè cognita pro cognoscendis effectibus, vt in se conditionatè futuris; quãdo autẽ cognoscere cõditionatè sit cognoscere in vi consequentiæ, & connexionis: & quando in vi consequentis, & in seipso effectũ, explicaui numero tertio.

99 Venio iam nunc ad vltimum locum ex Scriptura, qui, cùm procedat de promissione fidei gentium, procedit iam de voluntate Dei promissoria, & volente efficater opus liberũ creatæ voluntatis, nõ quidẽ de voluntate fidei conditionatè futuræ, sed de voluntate fidei eorum, qui ex gentibus defacto euadunt filij Abraham, & veri Israelitæ, quibus spiritualiter fuerunt facta omnia promissa in Christo, secundùm sensũ Scripturæ viuificantem, proùt in capitibus, in argumento citatis, probat Apostolus. Hoc ergo totum verùm est, & totũ ex intimo cordis plures scientiæ mediæ Defensores admittunt, quamuis aliqui promissionem fidei velint solùm esse de fide causaliter, non formaliter, quatenùs videlicet Deus gentibus eam ad fidem prædestinauit gratiam, quam præuidit habituram effectũ; omnes tamen alij communiter, admittentes defacto prædestinationem gloriæ his, & non illis ante prçuisionem absolutam meritorum, dicunt etiam Deum prædefiniijsse efficaciter in his opera bona, & consequenter initium bonorũ operũ, quæ est fides, sed nõ ad ea prædeterminasse volũtatẽ creatã; in quo tota cõtrouersia est inter Defensores sciẽtiæ mediæ, & alios ex opposito.

100 Quòd, si quæras hic aliquam notitiam anticipatam, quomodo possit Deus in statu absoluto prædefinire, & prævelle, ac prçdeterminare opus liberũ, non prædeterminando volũtatem creatam ad illud; si enim remanet potens non ponere, videtur posse frustrare Dei decretum: si autem id non potest, iam prædeterminabitur ad vnum vi decreti absq; læsione libertatis; pari ergo modo erit determinabilis ad effectũ conditionatè futurum, & vacabit omnis necessitas scientiæ mediæ.

101 Si quis, inquam, id scire exoptat, breuitate maiori, qua possum, ab hoc serupulo solutũ reddam ex Augustino, & Angelico Doctore. Ex primò quidem lib. 1. ad Simplic. quæst. 2. prope medium, vbi in illud Matth. 20. *Multi sunt vocati, pauci verò electi*, distinguens vocationem Electorum ab illa, qua vocantur etiam non Electi, sic ait. *Cuius autem miseretur, si eum vocat, quomodo scit ei congruere, vt vocantẽ non respuat.* Vides ne, quòd, quem Deus vult saluare, & propterea benè operari, non vocat, nec vult cæco modo eũ saluare, vel operari benè, sed consilio eius præscientiæ, qua scit talem gratiam, & non aliam inferiorem, ei congruere, vt vocantem non respuat. Hanc autem præscientiam non esse simplicis intelligentiæ, euidens est: quandoquidẽ hæc tendit ad præcisè possibilia, quo ad possibilitatem autem voluntas potest vtrũ libet; ergo dùm cognoscitur cum maiori congruitate ad vnum, accedit ad actum determinatum, supra præcisum statum possibilitatis; ac consequenter extra obiectũ scientiæ simplicis intelligentiæ. Item nec esse scientiam visionis etiã ostenditur; vel enim esset de non respuentia, vt absolutè futura, &, cùm hæc sit vi decreti, non potest esse obiectum scientiæ antecedentis, & dirigentis decretum: nec potest esse scientia de non respuentia conditionatè futura vi decreti absoluti in se, & conditionati ex parte obiecti, sicut defacto docent Aduersarij, quòd euidenter ostendo ex contextu Augustini; Ex eo namq; Sanctus Doctor ad præfata verba peruenit; quia cùm dixisset ex Apostolo ad Romanos 9. *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*, vidit ex hoc inferri vocationem esse effectricem bonæ voluntatis; & sibi ipsi opposuit Augustinus, *Sed si vocatio ista, ita est effectrix bonæ voluntatis, vt omnis eam vocatus sequatur, quomodò verùm erit: multi vocati, pauci electi?* in quod dubiũ sic subiũgit Augustinus. *Quod si verum est, & non consequenter vocationi vocatus obtemperat, atque, vt obtemperet, in eius est positum voluntate, rectè etiam dici potest, igitur non miserentis Dei, sed volentis, atque currentis est hominis: quia misericordia vocantis non sufficit, nisi vocati obedientia consequatur.* Videant Aduersarii in quas difficultatis angustias dubiũ trahit Sanctus Doctor, vt vel auferri debeat ab homine libertas, si verùm est, prout verissimum est, quod *Neque volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*; vel, si requiritur vocati hominis obedientia, non sit verùm, quòd miserentis sit Dei, sed volentis, atque currentis hominis: cuius, cùm requiratur libertas, posse videtur frustrare

strare Dei voluntatem. Sed *non iam verum est*, ait Augustinus, *igitur non miserentis Dei, sed volentis, atque currentis est hominis: quoniam non potest effectus misericordiæ Dei esse in hominis potestate, vt frustra ille misereatur, si homo nolit*. Nonnè eadem est difficultas de futuro opere conditionatè creatæ voluntatis, quòd, si decretum est huius futuritionis causa, non à libertate creata esset operis futuritio conditionatè: vel si ab ista, igitur non vi decreti? Sed videamus qua via soluit Augustinus difficultatem. *An fortè, ait, illi, qui hoc modo vocati non consentiunt, possent, alio modo vocati, accommodare fidei voluntatem: vt & illud verum sit, multi vocati, pauci electi: vt quamuis multi vno modo vocati sint, tamen, quia non omnes vno modo affecti sunt, illi soli sequantur vocationem, qui ei capiendæ reperiuntur idonei: Et illud non minùs verum sit, igitur nõ volentis, neq; currentis, sed miserentis est Dei, qui hoc modo vocauit, quomodò aptum erat eis, qui secuti sunt vocationem? Ad alios autem vocatio quidem peruenit: sed, quia talis fuit, qua moueri non posset, vt eam capere apti essent, vocati quidem dici potuerunt, sed non electi: & non iam similiter verum est, igitur non miserentis Dei, sed volentis, atque currentis est hominis, quoniam non potest effectus misericordiæ Dei esse in hominis potestate, vt frustra ille misereatur, si homo nolit: quia, si vellet etiam ipsorum misereri, posset ita vocare, quomodo illis aptum esset, vt mouerentur, & intelligerent, & sequerenter*. Hanc autem viã approbans Augustinus, totam difficultatẽ per præscientiam soluit, hoc modo concludens, *Verùm est ergo, Multi vocati, pauci verò electi. Illi enim electi, qui congruenter vocati: illi autem, qui non congruebant, vel contemperabantur vocationi, non electi, quia non secuti, quamuis vocati. Item verum est, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, quia, etiam si multos vocet, eorum tamen miseretur, quos ita vocat, quomodo eis vocare aptum est, vt sequantur. Falsum est autem, si quis dicit, igitur non miserentis Dei, sed volentis, atque currentis est hominis: quia nullius Deus frustra miseretur: cuius autem miseretur, sic eum vocat, quomodò scit ei congruere, vt vocantem non respuat.*

102 Ex hac Augustini doctrina ita ad longũ adducta, vt viam fictis commentis præriperem Aduersariis, euidens cuiq; fit, indè Augustinũ totum opus misericordiæ, & nõ volentis, atque currentis hominis, adstruere prædestinationem, illæsa eiusdem libertate, quia ex præscientia operans, non ita, quem saluare vult, vocare præfinit, quomodo præuidit, eum non fore obtemperaturum ob incongruitatem vocationis ad propriam ineptitudinem: sed eo modo, quo prænouit aptum fore, vt gratiæ sit obtemperaturus, taliter, vt eidem vocationi possit vnus præuideri obtemperaturus, quia vitijs, & malis, inclinationibus minùs implicatus, magis delectatur de obiecto bono vi vocationis, quàm de obiecto turpi; alter verò habituatus, vel ex mala dispositione naturali intensiùs, & fortiùs ad turpia propensus, & si eadem vocetur gratia, non est tamen aptus, sicut ille, ei obtemperare: regulam enim millies præscribit Augustinus, & præcipuè in expositione capitis quinti Epistolæ ad Galatas, *Quod ampliùs nos delectat, secundùm id operemur necesse est*. Ergo, & si ex Deo miserente sit opus bonũ, non ideò tamen, quia præcisè illud Deus vult; sic enim nõ esset attẽdenda aptitudo hominis, vt eidẽ vocationi obtẽperet, cui nõ obtẽperat alius; sed quia taliter Deus vult, qualiter præuidit, collata aptitudine huius hominis cũ tali vocatione, fore obtẽperaturũ, & si eidem obtemperaturus non est alter; cuius tamen, si etiam vellet Deus misereri, sciret respectu qualis vocationis esset obtemperaturus: sed non ita statuit eũ vocare; & hinc neque volentis, neq; currentis, sed miserentis est Dei, qui, *cuius miseretur, sic eum vocat, quomodò scit ei congruere, vt vocantem non respuat*. at non ita vocat, cuius misereri non vult, sed debitũ iustitiæ exigit.

103 Concedunt totum hoc Aduersarij, sed adhùc dicunt illam maiorem aptitudinem vocati ex Deo esse, etiam cùm primò incipit actus fieri. Verùm quem similis respõsio non fastidiat? numquid enim Augustinus in doctrina citata non loquitur etiam de primo actu bono, & etiam ad hunc requirit aptitudinem obtemperantis? Prætereà ex modò dictis nonnè patet, quòd eidem gratiæ, v. g. vt quatuor delectanti, aptus est obediat delectatus obiecto turpi vt tria, sed non ita delectatus vt quinque; hæc autem maior, vel minor delectatio ex maiori numero peccatorũ in altero prouenit, & in alio ex minori: vel ex intemperata naturali dispositione, qua vnus magis exardescit in concupiscentias, quàm alter; concedere ergo debent Aduersarij, si Augustino consentiunt, dicenti, *Quod magis nos delectat, secundùm id operemur necesse est*, aptitudinem istam, ex parte subiecti præsuppositam ad congruitatem vocati, non solùm esse ex parte Dei supernaturaliter miserentis, verùm etiam ex parte Dei cõdentis naturas; & quòd præscientia boni operis absolutè futuri, fundatur quidem in Deo antecedenter miserente, & volente ita hic, & nunc vocare, sed præsupposita præsciẽtia, non solius vocationis ad opus, sed, &

voca-

vocationis, & aptitudinis naturalis, ac voluptatis ità, vel ita se oblectantis in opere turpi, quod non est ex Deo; concupiscentia enim carnis, & huius sæculi, non est ex Deo, ex Apostolo Ioanne: & multò minùs maior, quę ex operis mali vsu prouenit; est ergo scientia non fundata in solo decreto Dei volentis opus conditionatè, sed in collatione voluntatis, vt delectatæ minùs ab obiecto turpi, quàm à gratia vocante, & erit scientia media, quam nos ponimus, voluntatis scilicet accomodantis se vocationi magis delectanti, vt verbis vtar Augustini, relatis numero antecedenti.

104 Ex Angelico autem idem non minori claritatę ostenditur. Hic enim lib. 3. contra Gentiles cap. 94. loquens de operibus Prouidentiæ, ita in primis ait, *Cum in quolibet Prouidente duo considerari oporteat, scilicet ordinis præmeditationem, & præmeditati ordinis institutionem in rebus, &c.* vbi, vt patet, pręrequirit ad institutionem in rebus per prouidentiam præmeditationem ordinis, non quidem dumtaxat mediorum inter se, sed etiam cum fine, vt præcedenti lib. 2. contra eosdem Gentiles cap. 24. docuerat his verbis, *Ordinatio enim aliquorum fieri non potest, nisi per cognitionem, & proportionis ordinatorum ad inuicem, & aliquid altius, quod est finis eorum.* Et sanè, si Deus vellet aliquem, nesciens priùs si, & quæ sint media proportionata ad illum, non esset ordinata, sed cæca voluntas; quæ autem sit ista proportionata habitudo mediorũ ad finem, habeas ex eodem secunda secundæ quæst. 48. artic. vnico in corpore, vbi distinguens tres partes requisitas ad prudentiam, *primò quidem*, ait, *vt ordinet aliquid accommodum ad finem*; Non sufficit ergo velle ordinare hoc mediũ ad finem, vt sit aptũ ad finem: sed, quia in se aptitudinem habere præcognoscitur, ideò est prudenter ordinabile ad finem. Hæc autem aptitudo non consistit in sola entitate medij, in se spectata, sed cum relatione ad voluntatem executiuam; adhùc namq; Angelicus, vt probabo num. 381. iuxta Augustini antecedentem doctrinam, docet in id voluntatem determinari, in quod magis propendet, ac consequenter in præmeditatione proportionis medij ad finem debet prænoscere non solùm mediũ secundùm se, sed simul cũ volũtate, taliter in se minùs, vel magis concupiscentijs obsistentibus malè affecta, vt indè discernat, si cũ hoc medio congruenter ordinaretur ad finem, necne; hoc autem modo cognoscere, est scientia media, quam defendimus; & secundùm hanc concludit Angelicus prefato loco lib. 3. contra Gentiles. *In prouidēdo igitur sua Sapientia præmeditatione sempiterna omnia ordinat.* Et pari modo quæst. 24. de Veritate artic. 5. in corpore ait, *Et hunc quidem modum rebus Diuina voluntas præfigit ex ordine suæ Sapientiæ.* Ergo etiam Angelicus ad actualē institutionē in rebus per decretũ absolutũ prærequirit directionē sciētiæ mediæ.

105 Constabit autem ex dicendis à numero 597. quod præsupposita in Deo præscientia hac media de aptitudine mediorum collatorum cum creata voluntate, ad hoc, vt deindè Deus velit absolutè, & efficacissimè futuritionem actus liberi creatæ volũtatis, non requiritur, vt prædeterminet volũtatē ipsã, sed sufficit, si determinet se ad actum intentiuè, & effectiuè ad concursum indifferentem, & propterea ad ponenda illa media, sub quibus præuidit voluntatem creatam se fore accomodaturam: etenim, si Deus sic determinet, volo, vt volũtas creata ponat hoc opus eo modo, quo illam præuidi sub tali medio liberè posituram, & propterea do ei illud medium, non poterit non esse tale opus ex suppositione, quod voluntas creata fuit præuisa fore cũ tali medio illud positura; Quod autem voluntas conditionatè præuisa ponatur in statu absoluto cum tali medio, cui consequitur opus, totũ ex Deo est: ergo pari modo ex efficaci intentione Dei de actu est, quod sit actus: non quidem immediatè effectiuè, cùm debeat effectiuè etiam concurrere creata voluntas: sed intentiuè, vi cuius intentionis ponuntur omnia requisita ex parte causæ, non præcisè secundùm se, sed vt iam ex suppositione ponentia actũ in statu conditionato, & vt positura in statu absoluto vi decreti, prout ponentis causas: Ideòq; nec potest voluntas frustrare Dei voluntatem, vt frustra misereatur Deus, si creatura nolit; non quidem impotentia orta ex decreto, sed antecedenti ad illud, videlicet ex suppositione proprij exercitij libertatis, iam conditionatè præcogniti; ac proindè supponens Dei decretũ in potentia proprium exercitium libertatis, illud lędere non valet. Hæc ergo prædefinitio, vel prædeterminatio Dei ad actum, supposita scientia media, non est volitio actus secũdùm se præcisè, sed volitio illius, vt vi causarum, præuisarum sub statu conditionato, transferatur ad statum absolutum per translationem earundem ad statum absolutũ eodem modo, ac fuerant præuisæ in statu conditionato: ac consequenter vt determinandæ per seipsas in statu absoluto, sicut fuerant præuisę in statu conditionato. Si verò non præsupponatur scientia media ad Dei decretum de actu voluntatis creatæ, nihil supponens exercitij in eadem voluntate creata hoc Dei decretum, necesse est ad efficaciam

ficaciam diuinæ voluntatis, vt ipsum decretũ trahat determinationem voluntatis, quã non supponit, & ita voluntatem reddit non à seipsa, prout ad libertatem requiritur, sed ab alio determinatam ad vnum; Et indè est, quòd nũquam ego nego Deũ posse præuelle, prædefinire, & prædeterminare actũ liberũ, sed decretũ nego voluntatis creatæ prædeterminatiuum.

106 Instat tamen contra responsionem, à me datã primis quatuor locis Scripturæ, recentior quidam Doctissimus Scotista, nimirùm Mastrius ita: in illis duobus locis Scripturæ Matth. 11. *Si in Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, pœnitentiã egissent*. Et Ezechielis 3. *Si mittereris ad eos, ipsi audirent*, Sermo est de futuris conditionatè liberis, & tamen in istis locis continetur implicitè decretũ Dei actuale, ergo ad futura conditionatè datur decretũ Dei actuale. Secundam partem antecedentis probat indè, quia in prædictis locis solùm ponitur conditio ex parte mediorum, non ex parte voluntatis diuinæ, quod non aliundè oriri potest, nisi quia conditio non se tenere debet ex parte decreti, sed ex parte mediorũ ad effectum.

107 Respondeo in primis concedo secũdam partem antecedentis, sed nego consequentiam; cùm enim sermo sit de hominibus, qui actù erant, & cuius voluntas actù libera erat, indigebat consequenter actuali voluntate Dei, volentis cũ illis concurrere, & dantis media sufficientia, licet non dederit efficacia, sub quibus præuidit operaturos, & indè conditio non ponitur ex parte voluntatis Dei, sed hæc voluntas Dei nec colligitur efficax, nec pro futuritione conditionata, sed pro libertate absoluta illorum, ad quam necessarium est decretũ indifferens actuale. Debuisset tamen aduertere Mastrius, quòd, si ex eo posset inferri, decretum esse actuale, quia de eo non fit mentio conditionata; cùm etiam in iisdem locis adductis, nec fiat mentio, nisi de virtutibus exterioribus, & de missione exteriori conditionata Ezechielis, non verò de Gratia efficaci interiori, necesse esset asserere, quod hanc dederit illis absolutè ad effectum conditionatè futurum, & non futurum absolutè, quo nihil magis ridiculum. Cùm ergo ad futurũ conditionatè sufficiat conditio ex quacunq; parte ponatur, non est necesse, vt ad significandũ futurũ conditionatè, omnia, quæ requiruntur, tanquam causa, nominentur, nec conditionatè, nec absolutè, sed sufficit aliquid nominare conditionatè ex parte causæ.

108 Objiciunt secundò, hæc alia loca Scripturæ Esther: 13. *Non est, qui possit tuæ resistere voluntati, si decreueris saluare Israel*. Ad Romanos 9. *Voluntati enim eius quis resistit?* Iob. 41. *Quis enim potest resistere vultui meo*. Et Isaiæ 47. *Non resistet mihi homo*. Ex quibus ita argumentum conficiunt. Loca hæc non possunt verificari, nisi de Decretis efficacibus, & antecedentibus Dei de actibus nostris; ergo datur ex Scriptura hæc decreta. Probant antecedens. Non possunt verificari de decretis indifferentibus: quãdoquidem respectu ad hæc non est conceptibilis resistentia: cùm enim sint ad vtrũlibet, quidquid elegeremus, esset iuxta decretá. Nec item verificari possunt de decretis post scientiam mediam, quia essent de subiecto non supponente; hæc enim decreta supponunt exercitium libertatis, iã præuisum, cui se accommodant: illud autem, quod iam supponitur; non potest aliter esse, quàm supponitur, quid ergo de Dei potentia magnificaretur in prædictis, si impotentia resistendi non oriretur à magnitudine potentiæ, sed ex suppositione libertatis creatæ? ergo, inferunt, debent intelligi de decretis efficacibus omninò antecedentibus.

109 Respondeo primò per instantiam: si, vt arguũnt Aduersarij, respectu voluntatis Dei indifferentis non datur locus conceptibilis resistentiæ, nec item respectu volũtatis efficacis post scientiam mediam, relatè vero ad decreta Dei efficacia, & antecedentia, nemo est qui resistere possit; dequa ergo Dei voluntate verificabunt Aduersarii illud Actorum 7. *Dura ceruice, & incircumcisis cordibus vos semper Spiritui Sancto resistitis*, & plura alia loca similia Scripturæ, in quibus malè operantes dicuntur Deo resistere, & contra eius voluntatem agere? Secundò dico loca iam adducta meam confirmare sententiam, tantùm abesse, vt sint contra illam &c: mirandum sanè est, quòd Aduersarij pro probanda sua opinione, loca ex Scriptura afferant, quæ illam destrũt. Id autem euidenter ostendo, nam præfata loca ostendunt non esse liberum homini Deo volenti efficaciter resistere, ergo ostẽdunt, quòd vbi debet esse libertas hominis, non debent præcedere decreta Dei, ita efficacia, & antecedentia. Probo antecedens examinando singula; nam primus locus Esther non est de salute spirituali, sed de imminente nece; quæ præparabatur ab inimico Aman populo Israel; pro cuius liberatione rogabat Deũ Esther, sciens quomodo aliàs liberauerit ab Ægyptiis, demersis his in mare, non liberè, sed potentia Dei. & alia vice ab exercitu formidabili Sennacherib; occisis ab Angelo 185. mille' militibus

tibus, non liberè, sed coactè, sicut de facto liberauit, iuxta preces Esther, tunc etiam populum suum, suspenso in patibulo persecutore Aman vi, non libertate. Secundus autem locus est de voluntate Dei miserentis, cuius vult, & non miserentis, cuius non vult: hoc autem non est nobis liberũ, sed Deo: nec à nobis vllo modo pendere potest, vt Deus voluerit, vel noluerit misereri. Tertius locus est de conuersione Beemot in bestiam, & de successiua restitutione in pristinum: postquam enim cap. 40. dicitur. *Ecce Beemot, quem feci tecum, fœnum quasi bos comedet*. Deindè cap. 41. reassumitur sermo hoc modo. *Non quasi crudelis suscitabo eum: quis enim resistere potest vultui meo?* numquid hæc libera fuerunt Nabuchodonosor? Quartus tandem est de vltione illata à Deo Babilonicis, contra quã prophetabat Isaias, dicens. *Reuelabitur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum, vltionem capiam, & non resistet mihi homo:* Quis autem non videt vltionem Dei non esse liberam, sed contra voluntatem hominis illatam à Deo?

110 Vt tamen in hac materia, quæ maximæ est considerationis, maiori, qua possũ, claritate distinguenda distinguam. Quatuor operum genera pro modò considero. Primò quidem, quæ pendent à sola voluntate Dei, & nullo modo à nobis, qualia sunt in naturalibus motus cœlorum, & effectus, qui ex tali motu, omnimodè independenter à nobis proueniũt; in supernaturalibus autem velle dare his gratiam præuenientem efficacem, & velle misereri: alijs verò dare gratiam ad posse, quæ nulli est debita, imò est positiuè indebita, ratione saltem peccati originalis: & de his nullus sanè mentis potest vel in dubium vertere, an homo possit Deũ impedire, aut vllo modo resistere, quin faciat quid ei placuerit.

111 Secundò alij sunt effectus, qui, & si ponendi sint à Deo, à nobis tamen possunt aliquo modo pendere, meritoriè, vel demeritoriè, sicut sunt augmentum gratiæ, prœmium Beatitudinis, & omne aliud, quod præcibus à Deo obtinemus, ac etiam pœnæ, quas nobis Deus infert propter peccata: & isti, sicut non sunt nobis liberi in seipsis, cùm non ponantur à nobis, sed solùm in causa meritoria, vel demeritoria: ita nec respectu horum possumus Deo resistere, nisi eo modo, quo possumus resistere in ordine ad actus meritorios, vel demeritorios, de quibus postea.

112 Tertiò alij effectus sunt, qui nec à nobis, siue à nostra libertate immediatè pendent, sed à suis propriis causis necessarijs: possunt tamen à nobis pendere, siuè imperatiuè immediatè, vt eleuare manum, vel oculos, mouere pedes, siue mediatè, vt scribere, fodere terram, applicare ignem ad comburendum, &c. & circa istos dupliciter potest Deus se gerere nobiscum: vno videlicet modo impediendo causas proximas: sicut fecit pluries cum Tyrannis sæuientibus contra Martyres, aliquando immobiles reddendo manus, aliquando impediendo ignem applicatum, ne fideles adureret, item impediendo calamum, ne redderet atramentum, &c. & hoc etiam modo nullum posse habemus resistendi Deo; non enim isti effectus pendent à nobis, nisi imperatiuè; si ergo stante imperio aliundè impeditur opus, nihil vltra potest voluntas agere, vt Deo resistat. Alio verò modo se potest nobiscum gerere Deus, vt videlicet nec nos, nec agentia immediata velit impedire, sed permissiuè ad vtrumque se habere; & ita eo modo, quo voluntas potest, vel non potest resistere in actu suo imperij, eodem prorsus modo potest resistere, vel non resistere Deo in ordine ad tales effectus. Hæc, quæ vsque modo dicta sunt, euidenter costant vnicuique, & probatione non indigent; sicut euidens etiam est de similibus effectibus ab homine nullo modo impedibilibus, vtpotè non ab eo immediatè pendentibus, procedere loca Scripturæ in argumento adducta.

113 Quartò tandem considerandi se offerũt actus voluntatis creatæ immediatè, & effectiuè pendentes ab ea; & præcipuè illi, ad quos voluntas ex se exigit liberè procedere. De his autem in mea sententia adhùc in primis, vt certùm habeo, eos non esse essentialiter actù, sed solùm exigitiuè liberos: ita vltrò concedo posse Deum, tanquam absolutum Dominum, velle efficacissimè voluntatem creatam in eos prorumpere, atque ita nullatenùs hanc posse Deo volenti resistere: sed nego tunc voluntatem operaturam liberè, quo pacto assero esse possibilia decreta Dei omnimodè antecedentia in ordine ad actus nostræ voluntatis, sed non ad eos, vt ab ipsa liberè eliciendos, prout probaui, & infra adhùc diuersimodè probabo. Si autem sermo sit de ijsdem actibus, vt liberè eliciendis: dupliciter procedo, vel enim loquimur de actibus bonis, ad quos suppono ex dicẽdis Deũ habuisse decretũ efficax post scientiam mediam de congruitate mediorum; vel de actibus malis, & prohibitis, in ordine ad quos nullam in Deo suppono voluntatem efficacem, nec quidem de materiali actuũ, sed puram voluntatem indifferentem: quãuis cum hac voluntate simul stet voluntas Dei, qua magis vellet actum oppositũ bonum,

num, de cuius bonitate inefficax, vt ita dicam, habet desiderium, sicut inefficax odiũ de actu malo, & propterea non discedendo à terminis inefficacitatis, ad bonum hortatur, promittit prœmia, subleuat voluntatem sua gratia indebita, &c. in ordine verò ad actum malum intimat nobis suã indignationem; minatur pœnas, &c. In ordine ergo ad hos actus malos creatura non solùm potest, sed defacto semper Deo resistit, quando ea operatur: non quidem decreto indifferenti Dei de concurrendo cũ voluntate creata, cui, vtpotè indifferenti, vt benè dicitur in argumento, nullus actus est oppositus: sed voluntati illi inefficaci eiusdem Dei, qua vellet à nobis opus bonũ, quod ei placet: & non malum, quod displicet: & respectu huius voluntatis Dei, non respectu decreti de præparando concursu suo indifferente, est locus à me allatus ex Actorum 7. Sed de hac mentionem non faciunt Aduersarij, volentes in confusione fucus apparentiæ quærere. In ordine autem ad actus bonos subtiliùs est res secernenda; nam post scientiam mediam, & decretum Dei efficax de opere bono, cùm voluntas creata transeat de statu potentiæ conditionatè ad statũ absolutum eodem modo, quo fuit in eo statu præuisa, sicut ibi ex se potens vnum, & oppositum, fuit cognita vt conditionatè determinata ad vnum, ac consequenter potens vtrumlibet potentia antecedenti, & causæ: sed non potens, nisi vnum, impotentia orta ex effectu, qui non compatitur secũ oppositum: pari modo transit ad statũ absolutũ cum potentia antecedenti ad vtrumlibet, & cũ sola potentia ad vnum ex suppositione præscientiæ Dei. Ex quo fit, quòd creata voluntas potest potentia antecedenti, & in sensu diuiso à proprio effectu, non vt docent Aduersarij, in sensu diuiso à præsupposito decreto, vel gratia, &c: non benè operari, gratiam abijcere, ac eidem resistere; licet non possit impotentia orta ex suppositione sui proprij effectus præuisi; sicut sedens potest non sedere: at non, supposito, quòd sedet; Non indè tamen sequitur posse vllo modo Deo resistere, eò quòd resistere esset non operari, voluntas autem potest non operari ex se potentia antecedenti, non verò ex suppositione effectus voluntatis præuisi: atqui decretũ Dei efficax non fuit in eodem Deo, nisi ex suppositione effectus præuisi, ergo nullatenùs potentia illa antecedens voluntatis est potentia Deo resistendi, sicut non est potentia, vt non sit, quod supponitur esse; sed sicuti est potentia, vt non fuerit suppositio effectus, nec scientia media Dei de illo; ità est potentia, vt non fuerit in Deo hoc decretum de actu, vt liberè eliciendo; secùndùm quod non potest Deus velle, vt creatura operetur liberè, & non habeat potentiam ad non operandum ex se; non enim Deus potest velle actum creatæ voluntatis, vt liberum, nisi supposita præuisione liberi exercitij illius, & si hoc non fuisset præuisum, nec in Deo fuisset decretũ, de quo clariùs suo loco.

114 Instabis nõ potest voluntas creata præuideri operatura conditionatè per aliud, quàm per quod operatur in statu absoluto, cùm causa conditionatè præuisa sit eadem, quæ est in statu absoluto, prout antecedenter conditionatè attingibilis; atqui causa libera, seù voluntas creata in statu absoluto ideò operatur liberè, quia vi Dei, ita volentis, habet, vt se determinet ad opus; ergo pari modo præuidetur operatura in statu conditionato: & consequenter scientia media vacat. Minor probatur pluribus Scripturæ locis, vt 1. Reg. 10. *Immutauit ei Deus cor aliud*. Deus ergo immutat voluntatem hominis, præbendo ei, vt nouam habeat determinationem. Eccles. item 33. *In multitudine disciplinæ Deus separauit eos, & immutauit vias eorum.* Esther 14. *Transfer cor illius in odiũ hostis nostri.* Prouerb. 21. *Sicut diuisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini, quòcumque voluerit, inclinabit illud.* Isaiæ 16. *Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine.* Ad Ephes. 2. *Ipsius enim factura sumus, creati in operibus bonis, quæ præparauit Deus, &c.* Ezech. 36. *Faciam, vt in iustificationibus meis ambuletis*. & eiusdem 11. *Auferam à vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum*. 1. ad Corinth. 14. *Omnia autem hæc operatur vnus, atque idem Spiritus, diuidens propria vnicuiq; prout vult*. & tandem ad Philippenses 2. *Deus est, qui operatur in vobis velle, & operari pro bona voluntate.*

115 Respondeo hoc argumentum, quod, inter omnia Aduersariorum, est maximũ, nihil prorsùs conducere ad obijcientium intentum; si enim vim vllam haberet, probaret etiam Deum determinare homines, non ad materiale dumtaxat, verùm adhùc ad malitiam formalem peccati: quod euidenter conuinco ex Apostolo ad Romanos primo in illis verbis, *Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum in immunditiam*: materiale namque actuum non est immunditia, sed formale culpæ: & clariùs deindè, *Tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt faciant ea, quæ non conueniunt*; numquid enim materiale est reprobum, & non conuenit, an formale? cùm tamen Deo tribuatur, quòd ad hæc gentes, idolatriæ deditas, tradiderit. Similia sunt, quæ habentur Isaiæ 19.

Do-

Dominus enim miscuit illis Spiritum erroris, & seduxerunt Ægyptum in omnibus operibus suis. & eiusdem 36. *Quid errare fecisti nos Domine à via tua, obtudisti corda nostra; vt non timeremus te?* Ezech. 14. *Et Propheta, cùm errauerit, & locutus fuerit verbum, ego Dominus decepi prophetam illum.* 3. Reg. 22. *Et exijt Spiritus, & stetit in conspectu Domini, & dixit, ego seducam eum: & dixit Dominus ad eum, in quo? & dixit, exibo, & ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum eius: & dixit seduces, & præualebis: exi, & fac sic.* Quid ad hæc dicent Aduersarij? nonnè cũ Augustino, Angelico Doctore, & sensu Sanctorum aliorum Patrũ respondebunt Deum ad hæc se habere purè permissiuè: sed quia sine eius permissione fieri similia ab homine, vel Diabolo non possunt, ideò tanquã puræ causæ permissiuæ Deo ipsi attribuuntur? Quid ergo conuincere loca, ab Aduersarijs adducta, poterunt, quando eo modo, quo in illis Deo tribuũtur opera bona, in adductis à me tribuũtur mala ratione soliùs puræ permissionis?

116 Addo, quòd, sicut opera bona Deus dicitur in nobis operari: ita & pari modo mala dicitur in nobis operari vel concupiscentia, prout habetur Iacobi 1. *Vnusquisque verò tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus: deindè concupiscentia, cùm conceperit, parit peccatum*: Vel Diabolus tentans, vt dicitur ad Ephesios 4; *Qui operatur in filijs diffidentiæ*. Infra præterea plurimis Augustini locis probabo pari momento dici hominẽ necessitari ad malũ, (intellige tamen de necessitate quadam morali, sicut suo loco contra Ianseniũ probabo,) à cõcupiscentia præponderante motui gratiæ: ac ab ista ad bonũ, cùm eius motus præponderat impulsui concupiscentiæ: circa quod aliquid tetigi numero 102. afferens illud in expos. cap. 5. Epistolæ ad Galatas, *Quod ampliùs nos delectat, secundùm id operemur, necesse est*; infra autem numer. 241. loca adducam omnia paria, tàm de concupiscentia exundante, quàm de gratia illi præpollente. Numquid ergo propterea concupiscentiæ, & Diabolo tribuent, vt etiam voluntatem nostram infallibiliter prędeterminent ad vnum? cùm hoc, ideò Deo tribuant, quia ratione primæ causæ id competere prætendunt Deo, perficienti secundas; & hinc conentur sustinere libertatem non auferre? Si ergo concupiscentia, & Diabolus idem præstant, quæ non sunt causæ perficientes, sed imperficientes, vel coguntur Aduersarij concedere, quòd homines mala operantes, concupiscentia illiciente, aùt Diabolo tentante, non peccant, contra Iacobum supra relatum; vel quòd tales modi attribuendi opera alicui solùm aliquem influxum ad eadem opera indicant, non infallibilem prædeterminationem causæ liberæ.

117. Vt ergo prerecensitorum Scripturæ locorum germana nota fiat intelligentia, atq; simul appareat speciali certè modo Deo attribui debere opera bona, supra quàm cuilibet alij, non tantùm concupiscentię preallicienti, aùt Diabolo tentanti, sed etiam voluntati ipsi creatę operanti, attribui valeant siue bona, siue mala; relinquo in primis, quòd Deus dat posse, & quòd, ipso nolente concurrere, creatura nihil est ad agere. Relinquo etiam, quòd ad opera bona Deus hortatur, promittit prœmia magna, minatur supplicia, subministrat vires, creatę voluntati indebitas, adhùc positiuè, ratione peccati originalis. Relinquo tandem id, quod suo loco dicemus, Deum videlicet in ordine ad opera bona pręhabuisse decretum prędefiniens, & prędeterminans ea efficaciter, licèt non prædeterminando voluntatem liberam; His, inquã, relictis, exemplis in praxi vtar ad modũ explicandum, quo benè dici potest, & debet Deus facere, vt nostrum liberũ arbitriũ, etiam vt formaliter liberum, operetur: non econtra liberũ arbitriũ facit, vt Deus cooperetur illi ad determinatũ opus bonũ. Pone namq; sitientem satis mediocriter, cui vicinus, vel pręsens sit potus, nemo dubitabit istũ, siti allectũ, bibiturũ fore; at si, vt bibat, necesse sit iter arripiat decem milliariorũ, quis nesciat faciliùs eundem passurũ fore mediocrem sitim, quàm tanto itineris labori se commissurũ, & si vtrobiq; eadem sit libertas? Si mercenario pręterea offeras obolũ pro subeũdo longo itinere in tui vtilitatem, obolũ, & te despiciet; at si offeras duplicatũ, aùt triplicatũ prętiũ, quam mereatur, absque mora oblationi consentiet, & vtrobique par est libertas àrbitrij: & ita quisque discurrere potest in omnibus casibus, in quibus voluntas simul allicitur ad duo opposita, quòd scilicet libertas ipsa non ita, vel alio modo operatur præcisè, quia ita determinat àrbitrium: sed quòd arbitriũ, & si possit vtrũlibet, facilè tamen, vel semper, aut ferè semper se accommodat, vbi intensiùs allicitur, & delectatur: non tamen in his somniabit quis homines, etiam à talibus obiectis infallibiliter prædeterminari, nisi homines, more belluarum, capistro quarumlibet inclinationũ duci, etiam somniet.

118. Hoc autem modo operari Deũ in cordibus hominum quodcumque voluerit, ex loco ipso, quem adducunt Aduersarij ex

Prouerb. 21. patet, *Sicut impetus aquarum, ita cor Regis in manu Domini, quòcumque voluerit inclinabit illud*: ideò namque cor Regis, vt liberū, est in manu Domini, quia quodcumque voluerit Dominus, vt Rex liberè faciat, cor eius exundantiùs supra omne aliud aduersans, inclinat, & ex hoc facit, vt faciat. Et hinc supra omne creabile, etiam simul sumptū, magnificatur Dei omnipotentia, quia videlicet totū creabile non potest tantùm voluntatem creatam delectare, quantùm eam potest delectare Deus. Hinc etiam magis Dominus est Deus voluntatis creatæ, etiam vt liberæ, quàm sit ipsamet domina suipsius: quia quocunque suipsius dominio polleat, non potest impedire, quin Deus tandiù eam trahat, quousq; seipsā per seipsam, victa, Domini voluntati, dulcitèr trahenti, subijciat. Hoc item modo captiuata voluntas concupiscentiæ stimulis supra motus gratiæ sufficientis, iuxta Apostolum ad Romanos 7. *Condelector enim legi Dei secundùm interiorem hominem: video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati*: (vbi, vt patet, fit mentio de gratia delectante secundùm debitū rationis, & de concupiscentia repugnante, & captiuante sibi miseram voluntatem,) gratiam maiorem à misericordi Deo exagitat dicens, *miser ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum*. Gratia, inquam, Dei magis me condelectare faciens, quàm delectabar priùs secundùm interiorem hominem, per quam captiuam teneam concupiscentiam, quæ me priùs captiuū ducebat in lege peccati. Ità Deus immutat corda, ita ex ligneis, vel saxeis, carnea facit: ac ita tandem Deus sua gratia sibi subijcit, & pedissequam facit volūtatem, adhùc vt formaliter liberam: nullo autem modo volūtas creata sibi subijcit gratiam: quamuis namque non præstet Deus suū actualem cōcursum, nisi in signo priori à quo volūtas creata se determinat; adhùc tamen verū est, quòd ideò voluntas se determinat, quia à Deo, dulciùs trahente, habet, vt se determinet. Qua propter falsum est, quod aduersarij apud omnes Assertores scientiæ mediæ supponunt, eam videlicet, etiam in ordine ad opera bona fundari in suppositione exercitij libertatis præcisè; fundatur namque exordialiter in operari antecedēti conditionatè gratiæ præuenientis, quæ trahit exercitium conditionatū liberi arbitrij, loquendo de hominibus post lapsū, licèt fundetur in præuiso exercitio libertatis pręcisè, si sermo sit de Angelis, & Adamo ante lapsū, vt suo loco patebit.

119 Directè autem nunc argumento respōdens, distinguo minorem. Voluntas creat ideò operatur in statu absoluto, quia v Dei habet, &c. infallibiliter prædeterminātis ipsam, nego id colligi ex præadductis locis. Physicè ipsam mouentis, seù inclinantis, atque moraliter saltem prædeterminantis, concedo minorem. & distincto eodem modo primo consequenti, nego vltimam consequentiam. Quibus tamē adde, quòd opera bona in posteris Adæ speciali modo attribuuntur Deo, quia ea efficaciter præuult post scientiam mediam, & ex hac efficaci voluntate omnia præuisa operatura in statu conditionato, transferūtur à Deo ad statum absolutum.

120 Obijciunt 3. ex eodem loco Concilij Tridentini, quo nos firmauimus nostram sententiam, ludricas reflexiones: ex illis namque verbis, *Iustificationis exordium in adultis à Deo per Christum Iesum præueniente gratia sumendum esse*, ita, ne præfato loco cōuicti videantur, arguere cogitarunt. Exordium iustificationis per Concilium desumendum est in adultis à gratia præueniente, *quo nullis eorum existentibus meritis*, prout idem Concilium subiungit, *vocantur, vt qui per peccata auersi erant, per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam ad conuertendū se ad suam ipsorum iustificationem, eidem gratiæ liberè assentiendo, & cooperando, disponantur*: Ex quibus verbis patet Concilium loqui de gratia efficaci: atqui Concilium ita loquens declarat exordium hoc efficax desumendum esse à gratia præueniente, & non à nobis, ergo excluditur per Concilium scientiæ mediæ fundamentum.

121 Respōdeo in primis, si stemus relatis verbis Concilij, totum argumentum ruere: nam non declarat Concilium exordium efficax iustificationis fore desumendum à gratia præueniente, vel adiuuante, sed pręcisè dicit exordium, vt scilicet nihil possit voluntas sine præueniente gratia, à qua priùs debet moueri, vt deindè ipsa possit liberè operari; cæterū à quo sit ipsa efficacia non declarat. Et mirum est, quàm inconstantes sibi ipsis sint, qui ita arguunt: nam respondentes ijdem nostro argumento, desumpto ex eodem loco, distinguunt gratiam præuenientem, seù excitantem à mouente, seù applicante, & dicunt præuenientem pertinere ad posse, & non includere ratione sui efficaciam, sed ratione gratię applicantis, quæ voluntatem iam præuentam, & excitatam applicat determinatè ad opus, prout videre est supra numero 85. nunc autem, obliti prorsùs illius doctrinæ, efficaciam dant gratiæ, prout pręueniens est: nā exordiū à prima gratia, re-

quisita

quisita ad opus, est, quæ est gratia, vt præueniens. Concedo ergo Concilium loqui de gratia actù efficaci, sed nego definire, vndè sit efficax; nec de hoc ego vel aliquid acu tangere præsumo. Ex dictis tamen patet, nec ab omnibus Assertoribus scientiæ mediæ negari omnem rationem efficaciæ gratiæ ex se, cum numero 117. & 118. id sufficientissimè explicauerim: Secundùm autem illam doctrinam respondeo secundò concedendo maiorem, & minorem argumenti, & nego suppositionem consequentię: supponunt enim primum, & exordiale fūdamentū efficax scientiæ mediæ esse liberū arbitrium creatum secundùm Assertores scientiæ mediæ, quod est falsissimum; cùm, vt præcitato numero dixi, gratia debeat sibi subijcere liberū arbitriū, non hoc illam. Vide ibi dicta.

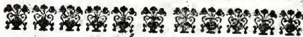
122 Obijciunt quartò ex orationibus Ecclesiæ, ex quibus ita argumentantur principio desumpto ab Augustino; Quod, orantes, petimus, à Deo petimus fieri in nobis ipsis, aliter non esset orare, sed illudere: atqui à Deo petimus, vt nostras rebelles cōpellat volūtates, & faciat, vt faciamus, quæ à nobis fieri iubet: ergo hæc ipsa debent à Deo, non solùm inchoari, sed etiam determinari, & perfici ita, vt faciat nos liberè operari.

123 Respondeo ex dictis ea, quæ petimus à Deo in ordine ad seruanda mandata, nō esse vnius, sed duplicis generis, licèt vnū sit consequens, & effectus alterius; aliud namque est petere gratiam, qua conuertātur ad ipsum in actu primo efficaci nostræ rebelles voluntates, seù, vt auferat à nobis cor lapideum, & det cor carneum, quod est totum à Deo, & perficitur non semel in nobis sinè omninò nobis, vt cùm primò præuenit, etiam non orantes, sicut fecit cū Apostolo Paulo, & vniuersaliter facit cum omnibus ad primum actum bonū, ad quem sola gratia, & nullum meritum præcedit, quamuis in ordine ad alios subsequentes actus possit dari nobis gratia præueniens merito orationum, vt suo loco dicam, contra Iansenium agens, ex Tridentino: siue tamen detur nobis merito orationum, siue omninò gratis, & antecedenter, nulli certè dubium est, quòd gratia præueniens non producatur liberè à nobis, sed à Deo in nobis; hanc ergo petimus, orantes, vt nos exaudiat, & se solo nobis det. Aliud autem est, cùm petimus, vt quæ nobis facienda iubet, ipse perficere dignetur; hoc enim est opus liberum nobis, & tale opus non possumus petere, vt perficiat in nobis sine nobis, liberè operantibus; petimus ergo in hoc, vt nobis det, quò nos ipsi liberè operemur, videlicet taliter dignetur nobiscum se gerere, vt nos trahat ad opus, quod à nobis exigit, nostrum arbitriū sibi subiciendo modo explicato num. 117. & subsequenti; ex quo nihil sequitur contra scientiā mediam, sicut ex dictis ibidem cuilibet patere potest.

124 Obiciunt vltimo locum desumptū ex Catechismo Pij V. in quo numero 22. sic habetur; *Non solùm Deus vniuersa, quæ sunt, tuetur, atque administrat; verùm etiam, quæ mouentur, & agunt aliquid, intima virtute ad motum, atque ad actionem ita impellit, vt quāuis secundarum causarum efficientiam non impediat, præueniat tamen: cùm eius occultissima vis ad singula pertingat: & quemadmodum sapiens testatur, attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter*, Ex quo loco duo præcipuè considerantur ab Aduersarijs: primum est particula illa, *impellit*, quę de omni effectu creaturæ dicitur, & consequenter etiam de materiali actus mali, hoc autem impellere non est vllo modo explicabile, nisi per determinationem actus quo ad materiale. Secūdū sūt illę aliæ particulæ, *attingit à fine vsq; ad finem fortiter*; ergo etiam materiale actus mali attingit fortiter, & cōsequenter determinatè ità, vt à creatura, in sensū composito cū dispositione Dei, non possit quid in contrarium effici.

125 Respondeo, quòd, si præcitata Catechismi verba proportione accommoda sumantur, & seiuncta confusione, meam, non Aduersariorum continent doctrinam. Vndè quoad primam particulam, in qua significatur Deum omnia sua intima virtute impellere ad motum, non est Catechismus intelligendus, quasi Deus se solo impulsum, qui non est ab homine, tribuat præueniendo, ad physicam actionem furādi, blasphemandi, &c. sed, quia impulsus, & impetus naturalis, quo ab intrinseco creatura, appetitu innato in suo genere causæ secundæ, impellitur ad agendum, nō exit in actum, nisi Deus, vt causa prima suum concursum, iuxtà creaturæ indigentiam, præstet completiuum: dicitur autem hoc modo Deus impellere, eo prorsùs modo, quo obstinatos in peccato dr. obdurare, sed hoc *non ita intelligendum est*, ait Augustinus lib. de Prædest. & Grat. cap. 4. *Quasi Deus in homine ipsam, quæ non esset, duritiem cordis operetur; indurare enim Deus dicitur, quē mollire noluerit*: sic ergo, nec ad materiale operis mali impulsum, qui non esset, creatæ voluntati tribuit: sed impellere dicitur, quia impulsus intrinsecus concupiscentiæ, quos posset frenare, vt fecit cum Adam, dùm primo rectum creauit, post peccatū in pœnā nō frenat. Vniuersaliter ergo, quod facit

creatura, in eo, in quo Deo indiget siue volente, siue permittente, cũ proportione accomoda Deo tribuitur, siue volenti, siue permittenti, sicut loquitur idem Augustinus in Psalmum 110. *Magna*, ait, *opera Domini, exquisita in omnes voluntates eius, vt miro, & ineffabili modo non fiat præter eius voluntatem, quod etiam contra eius fit voluntatem: quia non fieret, si non sineret: nec vtique nolens sinit, sed volens.* Et conformiter ad prædictam doctrinam, necnon ad locum adductum Catechismi, loquitur in Enchyridion cap. 96. *Non ergo*, inquit, *fit aliquid*, ecce motũ, & impulsum vniuersalis, & intimæ Dei virtutis in omnes effectus, *Nisi omnipotens fieri velit; vel sinendo, vt fiat, vel ipse faciendo*; ad omnem ergo motum, præueniendo, impellit Deus, sed proportione accommoda, vel permittendo impulsum, vt ad actus malos: aùt præstando impulsum, vt ad actus bonos. Eodem modo neque huic accõmodæ proportioni contraria sunt alia verba, quòd scilicet Deus *attingit à fine vsque ad finem fortiter*; Tò enim, *fortiter*, non appellat, vt malè volunt appellare Aduersarij, supra determinationem effectus; hoc enim modo campus daretur hæresi Lutheri, qua impiè asseruit, non minùs esse proprium effectus Dei proditionem Iudæ, quàm vocationem Pauli: sed appellant supra fortissimam subsistentiam voluntatis Dei, tùm ex parte eiusdẽ Dei, qui immutabilis est in eo, quod semel vult: tùm ex parte cuiuslibet creaturæ, quatenùs nec extra Dei volũtatem agere potest, nec facere, vt Dei voluntas, aùt non fuerit, aut mutetur; & ita modo, quò res omnes sua voluntate attingit, siue sinendo, vt fiant, siue volendo, vt faciat, immobiliter attingit.

CAPVT QVARTVM.

Conuincitur numquam Augustinum scientiam mediam reprobasse secũdùm se spectatam: imò, tanquam quid lumine naturæ notum, semper præsupposuisse.

126 Liceat mihi hic præmonere Lectores, ita, in hac materia præcipuè, me ex intimo cordis deuinctum semper extitisse Augustini sensui, vt pura intentione eiusdem perscrutandi sententiam, omnia eius opera minutim, & legere, & trutinare satagerim: & eo mentis proposito, vt, & , si sententia opposita numquam placere, vel minimùm potuerit, sufficeret ad hoc, vt eãdem toto amplecterer affectu, quòd conformis fuisset Augustini doctrinæ, de qua scio quid ad Possessorem Episcopum scripserit Summus Pontifex Horsmida, nimirùm, *Ea, quæ sentit Romana Ecclesia de gratia, & libero arbitrio ex libris Sancti Augustini, maximè ad Prosperum, & Hilarium, cognosci posse*; sicut quid scripserit Ioannes Secundus ad Albianum Senatorem, nempe, *Item Sancti Augustini, cuius doctrinam, secundùm statuta Prædecessorum meorum, Romana sequitur, & probat Ecclesia*. Sed ingenuè fateor non solùm mè nihil penitùs in Augustino inuenisse, quòd quoquomodo scientiam mediam offendat: sed econtra eam, tamquam quid indubitabile, semper præsupposuisse: quamuis luxuriantes in ea Semipelagianos, & plus æquo dilatantes, vbi opus fuit, damnauerit, prout patebit ex dicendis. Eodem animo legi, quantùm sat iudicaui, Angelicũ, quẽ etiam, sicut solet, omninò conformem sensui Augustini inueni, prout suo adhùc loco ostendam.

127 At quoniam video in eo maximam adhibere curam scientiæ mediæ oppugnatores, vt, vel ei secundùm se attribuant, quæ ex malo excessu, & vsu superaddebant Semipelagiani: vel verba aliquorũ Catholicorum, non benè, saltem quoad explicitum, sonantia, quasi indiuisibiliter scientiæ mediæ annexa, impingant, vt similibus offuscatam odibilibus adiunctis, difformẽ deindè clarori doctrinæ Augustini ostendant: ideò, antequam ad doctrinam Augustini cõsiderandam accedam, puritatem scientiæ mediæ secundùm se ab ijs, quæ illi, secundùm quòd quisque in suo proprio sensu abundat, malè attribuuntur, priùs seiungam, vt lucidiùs appareat, quòd non sciẽtia media, sed superapposita penicula illi deformitatem ingerunt, quam laxo ore vbiq; inclamant eius oppugnatores.

128 Præmoneo ergo primò id, quod suprà tetigi, & infrà clarè ostendam, Semipelagianos scientiam mediam non solũ supposuisse, vbi reuera est, sed prætereà docuisse, vbi reuera non est, scilicet circa obiecta impossibilia, nempè circa veram fidem, & bonam voluntatem recurrendi ad Deum antecedenter, & independenter à gratia, & per solas vires liberi arbitrij; necnon circa rationem meriti, vel demeriti, actù mouentis, in obiecto conditionatè præuiso. Hanc autem scientiam mediam, nemo est qui ex Catholicis non oppugnet, & neget in Deo; qui verò scientiam mediam defendunt his temporibus, in operibus, quæ essent bona, semper præsupponũt ex parte conditionis gratiã: nec

nec propterea in opere conditionatè futuro admittunt rationem meriti, vel demeriti; si ergo ostendam Augustinum illa solùm duo oppugnasse, ac expugnasse in scientia media Semipelagianorum, nonnè euidens erit non scientiam mediam secundùm se, quam iugiter supponit, sed confictam eius latitudinem, vtpotè de obiecto falso, expunxisse? hoc ergo præstabo, confusione rerum, ab Aduersarijs composita, depulsa.

129 Præmoneo secundò, nec omnes scientię mediæ defensores eam vbique fundare in suppositione liberi arbitrij, veluti ita ex se determinantis in quolibet statu opus, vt ideò Deus scientiam habeat mediam, quia ita, si esset in tali circumstantia, determinaret liberū arbitrium: hoc quidem liberè fatemur omnes in ordine ad mala opera, quòd videlicet, saltem tamquam in prima radice mali, omnis Dei præscientia media de operibus malis fundamentum habeat in peccato Adami ex sola, & perfecta libertate in linea libertatis, commisso, vel præuiso, quòd committeretur; licet omnis alia deindè præscientia de operibus, quæ essent ex suppositione concupiscentiæ exundantis, potiùs in hac, quàm in libertate volūtatis actualis, radicem habeat. Et ego ex Augustino, prout suo loco probabo, idem assero in ordine ad opera bona conditionatè priùs præuisa Angelorum, qui defacto ceciderunt de rectitudine, in qua Deus eos creauit, præuidisse nimirùm eos scientia media, quòd, si cum tali rectitudine crearet, ab ea, vi proprij liberi arbitrij, vt ita eleuati, non caderent. Cæterùm in ordine ad opera bona, quæ Deus priùs per scientiam mediā præuidit habituros aliquos, si crearet, & originale permitteret, &, eo non obstante, gratis suo auxilio roboraret, non omnes dicimus radicem habere in libero arbitrio, sed in gratia præueniente efficaci, quatenùs ideò Deus præuidit hos operaturos benè, si gratiam tribueret, quia ista conditio est de gratia efficaci, faciente ex se operari arbitrium, non econtra: ita vt ex suppositione originalis, siue in statu absoluto, siue conditionato, gratia præuideatur in vno, & in alio bonos à male operantibus discernere, non liberum arbitrium, (præscindendo tamen à modo, quo eos discernat.) Ex quo etiam sequitur, quòd, dum Augustinus hanc discretionem in posteris Adæ soli gratiæ tribuit, non scientiam mediam secundùm se oppugnat, sed secundùm modum eorum, qui eam defendunt, vt habentem radicem obiecti in vigore liberi arbitrij. Nō aliter autem loqui Augustinum, euidenter ostendam.

130 Præmoneo tertiò, valde equiuocam esse propositionem hanc, quam breuitati verborum consulentes, proferre solent defensores Scientiæ mediæ, & deindè ab Aduersarijs, in sensū distortū intellectā, video impugnari; nimirùm, nullum Deus prædestinat, nisi ex præscientia media: vel, quos Deus prædestinat, scientia media prædestinat; vt autem æquiuocatio hæc magis clarescat, similes propositiones relatè ad scientiam simplicis intelligentiæ efformo; quis namque ita insaniat, vt neget verissimas esse istas propositiones, nullum Deus prædestinat, nisi ex scientia simplicis intelligentiæ: vel, quos Deus prædestinat, scientia simplicis intelligentiæ prædestinat? sunt nāque istę verissimæ, si relatè ad posse dicantur: falsissimæ verò, si extendantur ad actū prædestinationis: Sunt, inquam, verissimę ad posse: quia euidens est nihil posse Deum efficaciter velle, quod non præcognouerit possibile: & ita nullum prædestinare potuit, nisi scientia de possibilitate directus: sūt verò falsissimæ, si referantur, siue vt motiuū, siue, vt conditio, siue vt circumstantia, siue quocumq; alio modo, ad actum; vt ideò dicatur Deus potiùs prædestinasse, quàm nō prędestinasse, quia sua scientia simplicis intelligentię prænouit obiectum possibile: cùm plura, quæ prænouit posse, non prædestinauerit: Hoc ergo modo sunt æquiuocæ primæ propositiones, & verissimæ extimantur à defensoribus scientiæ mediæ, si referantur ad posse, asserendo nihil posse à Deo prædestinari eliciendum liberè, vel liberè consequendum à creata voluntate, nisi scientia media dirigente: si verò eædem propositiones ad actum prædestinādi potiùs, quàm non prædestinandi referantur, falsissimæ sunt, & Semipelagianistæ, ab Augustino oppugnatæ, & explicitè oppositæ illi loco Matth. 11. *Væ tibi Bethsaida, væ tibi Corozain: quia, si in Tyro, & Sidone fuissent factæ virtutes, quæ in vobis factæ sunt, egissent olim in cinere, & cilicio magnos fructus pœnitentiæ*; cùm tamen non propterea virtutes illæ apud Tyrios, & Sidonios factæ fuerint, nec fuerint isti à Deo prædestinati, vt ex eodem capite Matth. patet in subsequentibus verbis, *Verumtamen dico vobis, Tyro, & Sidoni remissiùs erit in die iudicij, quàm vobis*: quia nimirùm non tam grauis est culpa proueniens ex ignorantia, etiam crassa, quanta est ea, quæ committitur à sciente, & volente. Augustinum autem Semipelagianos impugnasse ex eo, quòd asserebant Deum defacto prædestinasse paruulos, ante vsum rationis cum baptismo ex hac vita decidentes, ad gloriam: & alios ad pœnam, motiuo, conditione, vel circum-

stantia

ſtantia habita ex præuiſione bonæ, vel malæ operationis futuræ, ſi vixiſſent; & eodem modo prædeſtinaſſe his Euangelij prædicationem, quos præuidit credituros, ſi illis prædicaretur: ijs verò, quos præuidit non credituros, noluiſſe prædicari, euidenter patet ex Epiſtolis Proſperi, & Hilarij, & nos infra oſtendemus; Quid ergo eſt Aſſertoribus ſciẽtiæ mediæ attribuere, quaſi idẽ doceant, vt indè contra Auguſtinum, & cum Semipelagianis conſentire in hoc videantur: cùm tam longè, ſicut ex modo dictis patet, diſtent?

131 Præmoneo tandem diſtinguendum eſſe in decretis diuinæ voluntatis ſtatum conditionatum à ſtatu abſoluto non minùs, ac diſtinguntur ſtatus effectuũ; & hoc concedere coguntur Aduerſarij de decreto conditionis; quãuis enim defacto admittãt in Deo decretũ de magna Tyriorum, & Sidoniorũ pœnitentia, ſi apud eos factæ fuiſſent virtutes: non tamen fuit in Deo defacto decretum, vt fierent apud eos tales virtutes, ſed ſolùm fuit conditionatè cognitum, hoc modo: ſi vellem, quod apud eos factæ fuerint virtutes; vndè Aduerſarij ſciſcitanti, cur ergo Tyrij, & Sidonij non egerunt defacto, pœnitentiam, reſponderent, (notent benè Lectores, quæ dico,) non quidem, quia Deus noluit illorum pœnitentiam nam de hac admittunt decretum actuale, & efficax; ſed quia non prædeſtinauit defacto fieri apud eos illas virtutes, ſub quibus ſunt voliti acturi fructus dignos pœnitentiæ. Qui ergo nullum in Deo admitteret defacto decretum, neque de pœnitentia Tyriorum, & Sidoniorum, neque de virtutibus faciendis apud eos: ſed diceret Tyrios, & Sidonios fuiſſe à Deo præuiſos acturos pœnitentiam vi decreti de virtutibus, atque decreti de concurrendo indifferenter, hoc modo, ſi voluiſſem fieri apud Tyrios, & Sidonios virtutes, &c. & concurrere indifferenter, feciſſent magnos fructus pœnitentiæ: Qui, inquam, hanc teneret doctrinam, interrogatus, cur ergo id defacto nõ fecerunt, nonnè benè reſpondet, quia defacto non fuerunt prædeſtinati; quis hoc non videt? Adde tamen vnum ſubtiliùs ad intentum; qui tenet actum pœnitentiæ fuiſſe defacto prædeſtinatum, ſed non prædeſtinatam conditionem, hic certè vt ſupra interroganti non benè reſpondet, quia eis non prædeſtinauit Deus pœnitentiam: ſed debet reſpondere, quia non prędeſtinauit Deus fieri apud ipſos virtutes, &c. Econtra verò, qui aſſerit in Deo poſſibile eſſe efficax decretum de pœnitentia abſolutè futura poſt ſcientiam mediam, & propter illam prędeſtinationem mediorũ, verò optimè interroganti, cur Tyros, & Sidonios defacto non pœnituit, reſpondebit, quia illis Deus non prædeſtinauit pœnitentiam, & ideò nec prædeſtinauit fieri virtutes, &c. nonnè hæc ita euidentia ſunt, vt neminem latere poſſint? Si ergo Auguſtinus ſimilibus interrogationibus reſpondet hoc vltimo modo, crederem etiam ſatis obtuſum mente eſſe, qui Auguſtinum credit ſimul defacto docere in Deo decretum de pænitentia Tyriorum, & Sidonioru m; & deindè interrogationibus reſpondere; ideò Deum defacto noluiſſe apud eos fieri virtutes, &c. quia non prędeſtinauerat illis pœnitentiam; ac conſequenter rectè ſentiens potiùs ex his reſponſis colligit apud Auguſtinum illam ſcientiam, quam habuit Deus de pœnitentia Tyriorũ, & Sidoniorũ, eſſe mediam, non verò fundatam in decreto aliquo actuali Dei. Videndũ ergo eſt, quomodo loquatur Auguſtinus, vt indè euidẽter appareat, quàm inconſequenter, & cõfusè diſcurrant Aduerſarij. His ergo adnotatis, principalia loca adducam, in quibus conantur Aduerſarij oſtendere Auguſtinũ ſcientiam mediam ſibi aliquando propoſuiſſe, ſed deindè reſpuiſſe: & ego conabor oſtendere, quòd ſemper, quando de ſcientia media loquitur, eam ſecundùm ſe, tanquam quid indubitatum, ſupponat, quamuis oppugnet vel falſam dilatationem de obiecto impoſſibili, vel malum vſum: vndè.

132 Primus locus, qui ad proprium probandum intentum adducitur ab Aduerſarijs, deſumitur ex libro primo de Anima, & eius origine cap. 14. vbi Auguſtinus contra Vincentium Victorem, aſſerentem animam rationalem ſuo demerito habuiſſe, vt in carne peccatrice fuerit religata, ex pluribus capitibus hoc demeritum animæ ante carnem, cùm ante ipſam non fuerit, improbans; tangit tandem recurſum, quem Victor habere forſan ſibi poſſe perſuaſit, ad ſcientiam mediam, vt diceret, (verba ſunt Auguſtini,) *Eas animas paruulorum, ſine baptiſmate moriturorum, à iuſto Deo in carnem peccatricem religari, atque damnari, quas præſciuit ſi ad ætatem perueniſſent, in qua libero vteretur arbitrio, malè fuiſſe victuras*. Hunc namque recurſum, aiunt quidam ex aduerſarijs, prout ego ipſe legi, non aliter impugnat Auguſtinus, quam negando ſcientiam mediã his verbis, *Quid? quòd ipſa exinanitur omnino præſcientia, ſi, quod præſcitur, non erit; quomodo enim dicitur præſciri futurum, quod non eſt futurum?* En quomodo, inquiunt, ſcientiã mediam ſibi propoſitam, improbat.

133 Sed in quantis peccet hic diſcurſus, accipiant volo Lectores. Et in primis ſciant hos eoſdem, qui hic ita diſcurrũt, ſibi omnimodè

dè

dè oſtendi inconſtantes: nam alibi quærentes, an Deus cognoſcat futura conditionatè libera, (quod & nos fecimus in primo articulo,) hunc locum, quo nunc vtuntur, contra ſeipſos ex Auguſtino adducunt ad probandum in Deo non dari ſimilium futurorum ſcientiam certam, & infallibilem, & reſpondent Auguſtinum non negare per præfata verba ſcientiam futurorum conditionatè ſecundùm ſe, ſed ſolùm negare ſcientiam Dei inuenire in eis futuritionē meriti, vel demeriti: quare ergo, id non dixiſſe fingentes, hunc eundem locū nobis opponunt, cùm iam videant reuera ita eſſe, quòd in loco citato non ſcientiam in Deo negat Auguſtinus de eo, quod quiſque facturus eſſet, ſi viueret, (vt deindè conuincam,) ſed ſcientiā meriti, vel demeriti in futuro conditionato, quod eſſet obiectum chimericum? Secundò ſic Aduerſarios interpello: vel Auguſtinus per præfata verba negat ſimpliciter omnem ſcientiam de futuritione peccatorum in talibus infantibus, ſi viuerent, etiam vi decreti actualis permiſſiui: vel ſolùm negat ſcientiam mediam: ſi primum, vt quid ergo contra nos adducitur, cùm etiam in eo negetur ſcientia viſionis de talibus futuris conditionatè? Si ſecundum, ergo nihil contra Victorem concludit; quia non negaret Auguſtinus præſcientiam futuri peccati vi decreti permiſſiui, ſed ſolùm ſcientiam mediam de eodem; cùm autem Victor non Dei ſcientiam puniendam, vel punibilem potuerit ſōniare, ſed peccatū ſcitum, dummodo hoc ſubſiſteret, quod iam peccatum eſſet ſcitū, nihil pœnitus concluderet contra eius errorem Auguſtinus, negando ſcientiam mediā in illis verbis, & nō futuritionem conditionatam peccati, ſcitam per ſcientiam viſionis.

134 Vt tandem pateat Auguſtinum in præcitato loco ſolùm negare rationem meriti, vel demeriti, ſcientiam verò mediam non ſolùm nōn impugnare, ſed etiam approbare, &, vt quid indubitabile ſupponere, diſcurſum afferam Auguſtini, & non verba diſcerpta. Poſtquam enim recurſum refert Auguſtinus, quem quis poſſet ex parte Vincentij Victoris facere ad præſcientiam de futuritione conditionata culpæ; ac dixerit, quòd nec Victor ipſe id auſus eſt dicere; ita diſcurrit: *Nam, ſi peccata, quæ, ſi homo viueret, commiſſurus eſſet, etiam non commiſſa damnātur in mortuo, nullum beneficium collatum eſt illi, qui raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius: quandoquidem iudicabitur ſecundùm eam, quæ in illo fuerat futura malitia, non ſecundùm eam, quæ in illo inuenta eſt innocentia.* Vides ne, quòd ſcientiam non negat malitiæ conditionatè futuræ, ſed eam ſupponit, imò confirmat verbis deſumptis ex libro Sapientiæ 4. tamen probat nullum iudicandum ſecundùm ſcientiam eorum, quæ faceret, ſed ſecundùm id, quod actū fecerit? *Et de nullo mortuo*, ſubdit, *baptizato poterit eſſe ſecuritas: quia, & poſt baptiſmum, non qualitercumque peccare, verùm etiam apoſtatare homines poſſunt. Quid, ſi ergo baptizatus hinc raptus eſt, apoſtata erat futurus, ſi viueret, nullum ne illi beneficium putabimus eſſe collatū, quòd raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius: & propter Dei præſcientiam, non ſicut fidele membrum Chriſti, ſed ſicut apoſtatam iudicandum eſſe cenſebimus? Quantò enim meliùs, ſi peccata non dùm facta, non dùm cognita, ſed præcognita, & futura, puniuntur, proijcerentur illi duo de paradiſo ante peccatum, ne in loco tàm Sancto, & beatifico peccaretur.* Negat ne Auguſtinus peccata eſſe præcognita, quæ eſſent? an ſolùm aſſerit non eſſe punibilia propter præſcientiam illa, quæ dùm non ſunt, nec cognita ſunt, vt peccata, ſed eſſent; & ideò nec præcognoſcuntur tanquam actū punibilia? atq; hinc immediatè ſubiūgit, *Quid, quòd ipſa exinanitur omninò præſcientia, ſi quod præſcitur,* (tāquam ſcilicet pecccatū punibile, iuxta totum ſuum diſcurſum,) *non erit: quomodo enim rectè diciiur præſciri futurum, quod non eſt futurum, quomodo ergo puniuntur peccata, actū, quæ nulla ſunt* actū? Cæterùm ſi in diſcurſu ſcientiam mediam ſemper ſupponit, & nihil contra eam dicit, ſed ſolùm reprobat punibililitatem actualem peccati conditionatè futuri, quæ quæſo cōnſequentia eſſet Auguſtini, ſi in vltimis verbis, abſque vlla aſſignata, vel ante, vel poſtea, ratione, ſcientiam præcisè mediam reprobaret? Ego nō crederem homini ſenſato, atque, quæ dicta ſunt, trutinanti, poſſe ſimile accidere iudicium.

135 Secundus locus deſumitur ab Aduerſarijs ex libro de Predeſtinatione Sanctorum cap. 9. vbi reſpondens Auguſtinus Hilario, (qui eidem ſcripſerat Semipelagianos, ad proprios errores confirmandos, vſos fuiſſe quadam doctrinā, quam idem Auguſtinus tradiderat in libro ſex quæſtionum contra Pelagianos quæſtione 2.) verba aliqua ſua ex ibi traditis, in quibus Semipelagiani offenderant, primò refert, nempe: *Hoc ſolùm eis breuitatis gratia in huius quæſtionis diſputatione dicamus, tunc voluiſſe hominibus apparere Chriſtum, & apud eos prædicari doctrinam ſuam, quando ſciebat, & vbi ſciebat eſſe, qui in eum fuerant credituri; his enim temporibus, & his locis, quibus Euangelium eius non eſt prædicatum, tales omnes in eius prædicatione futuros eſſe præſciebat, quales, non quidem omnes, ſed tamen multi in eius corporali præſentia fuerunt, qui nec*

ſu-

suscitatis ab eo mortuis credere voluerunt. Ex his enim verbis duo, aiunt Aduersarij, colligebant Semipelagiani, tanquam aliquando asserta ab Augustino: vnum nimirùm, quòd ob meritum fidei, vel demeritum infidelitatis conditionatè præuisarum, voluerit Deus apparere, & prædicari doctrinam suam in his locis, & temporibus, in quibus præuidit futuros, qui in eũ crederent, & non in alijs, in quibus prænouerat non futuros, qui crederent; quamuis Augustinus similẽ præscientiam fidei, vel infidelitatis non posuerit, vt causam, vel motiuum, sed simpliciter, tamquam quid materialiter præsuppositum ad aduentum Christi in his locis, & temporibus, & non alijs. Secundum est, quòd præfatam scientiam asserebant ex Augustino debere præcedere decretum, & potiùs decretum debere subsequi scientiam. Quod clariùs elucet ex refutatione Augustini, dùm contra hunc sensum, quem illi attribuebant, sic prædicto loco de Prædestinatione Sanctorum loquitur; *Cernitis me sine præiudicio latentis consilij Dei, aliarumque causarum hoc de præscientia Christi voluisse dicere, quod conuincendæ Paganorum infidelitati, qui hãc obiecerant quæstionem, sufficere videretur? Quid enim est veriùs, quàm præsciisse Christum, qui, & quando, & quibus locis in eum fuerant credituri? sed vtrum prædicato sibi Christo, à seipsis habituri essent fidem, an Deo donante sumpturi, idest vtrum tantummodo eos præscierit, an etiam prædestinauerit, quærere, aut differere tunc non putaui. Proinde, quod dixi, tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinã suam, quando sciebat esse, qui in eum fuerant credituri, posset etiam sic dici, tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & vbi sciebat esse, qui electi fuerant in ipso ante mundi constitutionem.* Euidens autem est his Augustini verbis, præcipuè vltimis, dicunt Aduersarij, ipsum se explicasse, quòd, cùm scripsit contra Paganos, *Tunc voluisse apparere Christum, &c.* id scripsit absque præiudicio latentis consilij Dei; cæterùm, quod dixerat, *posset etiam sic dici. tunc voluisse hominibus apparere Christum; & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & vbi sciebat esse, qui electi fuerant in ipso ante mundi constitutionem.* In eo ipso ergo, in quo Semipelagiani non requirebant decretum, & pro se citabant Augustinum, in eodem hic eos refutat, & explicat se non prætermisisse, quantùm expediens iudicauit, tunc etiam necessitatem decreti, & latentis Consilii Dei: non requirebant autem Semipelagiani decretum Dei, eiusque latens Consilium ad fidem præuisam, vt patet ex eodem loco Augustini, *Sed vtrum prædicato sibi Christo à seipsis habituri essent fidem, an Deo donante sumpturi, idest vtrum tantummodo eos præscierit, an etiam prædestinauerit, quærere, aut differere tunc non putaui, &c.* Ad fidem ergo præuisam, ad quam Semipelagiani non requirebant prædestinationis decretum, illud requirit Augustinus, & quidem actuale, cùm vtatur illo Apostoli, *Qui electi fuerant in ipso ante mundi constitutionem.*

Subsumunt nunc Aduersarij ita: Atqui tam Semipelagiani, quàm Augustinus loquebantur de fide præuisa conditionatè futura; ergo ad hanc præscientiam illi non requirebant decretum prædestinationis, iste verò requirebat. Minor hæc subsumpta patet: quandoquidem implicat fidem esse absolutè futuram ante absolutè futuram notitiam obiecti credendi, cùm ergo Augustinus, scribens contra Paganos, dicat ideò his locis, & temporibus; & non alijs voluisse apparere Christum, & prædicari doctrinam suam, quia in his, & non in illis prænouerat futuros, qui crederent, non poterat loqui, nisi de fide, quæ esset, si prædicaretur illis Christi doctrina; non quæ futura erat, ante quàm esset illis volita prædicatio doctrinæ Christi. Tùm quia in his tẽporibus, & locis, in quibus Euangeliũ non fuit prædicatum, non potuit cognosci infidelitas, vt absoluta futura, quæ supponit prædicationem doctrinę, cui non credatur, sed Augustinus dicit, *Tales omnes in eius prædicatione futuros esse præsciebat, quales, non quidem omnes, sed tamen multi in eius corporali præsentia fuerunt*; ergo loquitur de præuisa infidelitate, quæ esset, non quæ erat absolutè futura.

136 Mirandum tamen est quanta sęuitia, atque prorsùs voluntaria, scientiam mediam insequantur Aduersarij, vt dummodo aliquid contra eam ex Augustino videantur dicere, non aduertant, quòd Sanctum Doctorem Semipelagianum faciunt tunc, & in eo ipso, in quo Semipelagianos expugnabat; si enim de fide, vt præuisa tamquam cõditionatè futura, locutus fuisset; cùm ait, *Tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat; & vbi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri, &c.* Iam ergo fidem, vt conditionatè futuram docuisset, tamquam motiuum, vel conditionem, siue vt occasionem gratię prędicationis Euangelij: atq; quod infidelitas, vt conditionatè pręuisa, fuerit motiuũ vel occasio, vt alijs fuerit negata Euangelij prędicatio. Quid enim iuuat Aduersarijs, quòd dicant Augustinũ hanc scientiam, tãquam quid materialiter pręsupposuisse: cùm verba ipsa clarè ostendant in eo ponere rationem, & motiuũ aduentus Christi, & prędicationis Euangelij Augustinum in his tem-

temporibus, & locis potiùs, quàm in alijs, quia in his, & non in illis præuidit esse, qui in eum crederent. Et quidem, si Paganorum argumentum, cui respondet Augustinus, cõsiderarent Aduersarij, non ita Sanctum Doctorem extorquerent. Pagani namque Christi aduentum indè impugnabant, quòd, si Deus factus fuisset homo pro redimendis hominibus, debuisset incarnari ab initio mundi, & ab eodem initio suã propalare doctrinam, quo pacto plures ex antiquis fuissent saluati, qui defacto in tenebris ignorantiæ perierunt; huic autem argumento respondens Augustinus, dicit, quòd non fuit incarnatus Christus in alijs temporibus, & locis, nisi quando, & vbi sciebat esse, qui in eum crederent; si autem non pro motiuo, & ratione aduentus Christi, & prædicationis Euangelij scientiã prædictam fidei, atq; infidelitatis assignasset Augustinus: iam argumento Paganorum non satisfecisset.

137 Sed vide benignè Lector aliũ barbarismum, quem Augustino attribuunt, adhùc nolentes, Aduersarij in præcedenti eorum discursu: nam volunt in ordine ad fidem conditionatè futuram adduxisse Augustinum illud Apostoli ad Ephes. 1. *Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi: qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo: sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus Sancti, & immaculati in conspectu eius in charitate; qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum, secundùm propositum voluntatis suæ, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius, secundùm diuitias gratiæ suæ, &c.* Quamuis namque Augustinus hęc omnia non afferat in locis citatis ab Aduersarijs, euidens tamen est secundùm hũc locum afferre illa, *Proindè, quod dixi, tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & vbi sciebat esse, qui in eũ fuerant credituri; posset etiam sic dici, tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & vbi sciebat esse, qui electi fuerant in ipso ante mundi constitutionem:* Vltima hæc verba, *qui electi fuerant in ipso ante mundi constitutionem*, conformiter ad id dicta sunt, secundùm quòd Apostolus dicit loco iam adducto ad Ephesios, *Sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*. Si autem totus locus Apostoli est de Prædestinatione Electorum, qui actù saluandi erunt, ac de ijsdem, de quibus ad Roman. 8. scripserat, *Quos prædestinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iustificauit: quos autem iustificauit, illos & glorificauit:* & barbarismus esset asserere Tyrios, & Sidonios comprehendi in illo asserto ab Apostolo de Electis in Christo ante mundi constitutionem, propterea, quòd præuisi fuerant conditionatè acturi magnos fructus pœnitentiæ: nonnè barbarismũ attribuit Augustino, qui asserit ipsum pro fide adstruenda conditionatè futura eodem vsũ fuisse Apostoli asserto?

138 Duo autẽ ego in præsenti demonstrare curabo. Primùm erit Augustinũ in præcitato loco de Prædestinatione Sanctorum probandum suscepisse, quòd, cùm dixit in quæstione secunda contra Paganos, *Tũc voluisse, hominibus apparere Christum, quando, & vbi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri, &c.* se sufficienter explicauit locutũ fuisse de fide absolutè futura, & supernaturali, danda à Deo: non de fide conditionatè futura, & naturali, ponenda ab hominibus, vt prætendebant locutũ fuisse Semipelagiani, qui, & fidem volebant esse opus naturæ, & esse meritum, vel occasionem conferendæ deindè gratię, etiam vt præuisam sub conditione futuram: secundò ostendã, quòd adhùc admisso locutũ fuisse Augustinum de fide, vel infidelitate conditionatè futura, cùm ait, *Quando sciebat, & vbi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri: &, tales omnes in eius prædicatione futuros præsciebat, quales, &c.* Quando tamen mentionem facit de latente Consilio Dei, vel de eius decreto, & prædestinatione, non relatè ad eãdem fidẽ, vel infidelitatem conditionatè futuras ea requirat, sed, ad Semipelagianos refellendos, explicare se, quòd præter illam præscientiam, adhùc de Consilio latente, & prædestinatione Dei in eodem loco mentionẽ fecerat, vi cuius gratuitò, & non ex merito, vel occasione fidei conditionatæ, Deus, quos voluit, prædestinauit absolutè credituros: & ex hac prædestinatione, secundùm tempus, loca, & homines prædefinita, venisse Christum, & voluisse prædicari doctrinam suam; quamuis id transeunter tetigerit, non ex professo asseruerit, ne nouæ quęstioni apud Paganos aperiret locum.

139 Primùm æquidem ex præassertis facillimè cuilibet insinuabitur, si mentẽ reuocet ad ea, quæ & Aduersarij docent, & ego tetigi numero 101. videlicet prædestinationem ad gloriam defacto non fuisse post merita absolutè pręuisa, sed antecedenter: itaut, quos voluerit Deus à communi massa perditionis misericorditer liberare, priùs illis gratuitò prædestinauerit gloriam, vt coronam, & mercedem, & propterea deindè in 2. naturæ signo prædestinauerit

merita, & deindè in 3. propter habenda merita prædestinauerit media, scilicet gratiam, prædicationem, vel notitiam credendorũ, &c. quamuis deindè, iuxta commune adagium, quòd, quę sunt priora in intentione, sunt in executione posteriora, meritum sit in executione posteriùs gratia, & prædicatione, aùt notitia credendorum, sicut gloria posterior meritis. Iuxtà hanc autem doctrinam, quam sine dissidio cũ Aduersarijs simul fatemur esse Augustini, vt clariùs pateat huius mens in verbis, quæ ab Aduersariis referuntur ex quæstione secunda contra Paganos, tacenda adhùc non sunt alia, quæ ad relata præcedunt; hoc enim modo scribit Augustinus, obiicientes Paganos refellens, *Proindè, cùm Christo non obijciant, quòd eius doctrinam non omnes sequuntur: sentiunt enim, & ipsi nequaquam hoc rectè obijci posse, vel sapientiæ Philosophorum, vel etiam numini Deorum suorum: quid respondebunt, si excepta illa altitudine Sapientiæ, & Scientiæ Dei, vbi fortassis aliud Diuinum Consilium secretius latet, sine præiudicio etiam aliarum fortè causarum, quæ a prudentibus inuestigari queunt, hoc solùm eis, breuitatis gratia, in huius quæstionis disputatione dicamus, tunc voluisse hominibus apparere Christum, &c.* Ex his autem euidenter patet tetigisse in illa quæstione Augustinum, non quidem consiliũ latens Dei circa fidem conditionatè futuram, quę non discernit, iuxtà Sapientiam, & Scientiam Dei, vasa honoris à vasis contumeliæ; sed *aliud*, ait, circa fidem absolutè futuram, & quę per charitatem operans, ea discernit; cùm autem nemini liceat rectè suspicari Augustinũ deindè in iis, quæ dixerit, contra idem latens Dei Consiliũ dixisse, sed conformiter, licet explicare omninò noluerit, ne nouę daret, vt ex dicendis patebit, Paganis quæstioni locũ, intelligere quisque debet, quòd iuxtà tactũ aliud latens Diuinum Consilium, hunc in seipsis sensum habeant verba illa Augustini. *Tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & vbi sciebat esse, qui* prędestinati iam, & Electi per latens Diuinũ Consiliũ in Christo ante mundi constitutionem, vt essent Sancti, & immaculati in conspectu eius, atq; consequenter fideles, *in eum fuerant* voliti *credituri: his enim temporibus, & his locis, quibus Euangelium eius non est prædicatum, tales omnes,* eò quòd nec ad gloriam, nec ad bona opera fuerant eodem latenti Dei consilio prædestinati, sed solùm inefficaciter voliti saluandi, *in eius prædicatione futuros* absolutè *esse præsciebat, quales de facto, non quidẽ omnes, sed tamen multi in eius corporali præsentia fuerunt, qui nec suscitatis ab eo mortuis credere voluerunt.*

140 Huic sanè relatorũ verborum intelligentiæ, quæ iuxtà Augustini Aduersariorũ, & meam de prædestinatione Sanctorum ante præuisa merita sententiam, tota cohærens est, peroptimè congruunt, quæ in pręcitato capite 9. dicuntur de actuali decreto, prædestinatione, & electione in Christo ante mundi constitutionem; non verò, si Augustinus relata verba, *Tunc voluisse hominibus apparere Christum, &c.* intellexisset de præscientia fidei, vel infidelitatis cõditionatè futuræ. Hoc est ergo, quod ait Augustinus in illis verbis, *Cernitis me sine præiudicio latentis consilij Dei, aliarumque causarum, hoc de præscientia Christi voluisse dicere, quod conuincendæ Paganorum infidelitati, qui hanc obijcerant quæstionem, sufficere videretur? Quid enim est verius, quàm præscisse Christum, qui, & quando, & quibus locis in eum fuerant credituri? Sed vtrum, prædicato sibi Christo, à seipsis habituri essent fidem,* vt falsò, & me cũ ipsis sentijsse credunt Semipelagiani, *an Deo donante* supernaturalem fidem, *sumpturi: idest, vtrum tantummodo eos præscierit*, pro vt ipsi errando dicunt, *an etiam prædestinauerit Deus*, sicut ego sentiebam; *quærere, aut differere tunc non putaui*ne, vt in fine capitis dicit, *Lectorem facerem intentum ad ea requirenda, quæ nunc ex admonitione Pelagiani erroris necesse est copiosiùs, & laboriosiùs disputari. Proindè,* ad antecedentia verba subiungit, *quod dixi, tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & vbi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri, posset etiam sic dici,* sicut, & ibi à me dicebatur, *tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & vbi sciebat esse qui,* iuxtà Apostolum ad Ephes. 1. *Electi fuerant in ipso ante mundi constitutionem.* Hoc item est, quòd in eodem capite 9. dicitur, *Ac per hoc, & quibus omninò nunciata non est, in illorum exemplum demonstrantur; quibus autẽ credituris annunciatur, in Regno Cœlorum, & Sanctorum Angelorũ societate præparantur.* Consequenter etiam ad illa verba, *Tunc voluisse hominibus apparere Christum,* post pauca subiungit, *& tamen ab initio generis humani aliàs occultiùs, aliàs euidentiùs: sicut congruere temporibus diuinitùs visum est, nec prophetari destitit, nec, qui in eum crederent, defuerunt: & ab Adam vsque ad Moysen, & in ipso populo Israel, quæ speciali quodam mysterio gens prophetica fuit, & in alijs gentibus, antequam venisset in carne: cùm enim nonnulli commemorentur in Sanctis Hebraicis*

libris

libris iam ex tempore Abrahæ, nec de stirpe carnis eius, nec ex populo Israel, nec aduentitia societate in populo Israel, qui tamen huius Sacramenti participes fuerunt. Cuius Sacramenti? prædestinationis ne fidei conditionatæ, an de absoluta prædestinatione aliquorū Sanctorum Patrum ad gloriam, & fidem Christi sunt omnia antecedentia verba? sicut & subsequentia post illa subiecta, *Ita salus Religionis huius, per quam solam veram salus vera, veraciterque promittitur, nulli vnquam defuit, qui dignus fuit, & cui defuit, dignus non fuit*. Numquid forsan salus veræ fidei conditionatè futuræ, an futuræ absolutè, & quę per charitatem operatur, veraciter promissa est: neq; vlli, qui ex Dei gratuita prædestinatione dignus fuit, nūquam defuit, cui autem defuit, originali peccato, vel etiam proprijs adiunctis, dignus non fuit?

141 Patet ergo ex modo tradita doctrina paucis verbis vtramque malam, & hæreticam intelligentiam, quàm verbis Augustini in libro de Sex quæstionibus contra Paganos Semipelagiani adhibebant, ab eodem Augustino fuisse expugnatam; per hoc nimirùm, quòd, quę ibi dixerat de aduentu Christi in his, & non alijs temporibus, quia in his, & non alijs sciebat esse, qui in eū essent credituri, intellexit de fide, vt iam actù prędestinata ea prędestinatione, qua, qui a Deo sua gratia voliti fuere, electi sunt in Christo ante mundi constitutionem; & consequenter quòd locutus est de fide absolutè, non conditionatè futura, & quæ erat gratuitò à Deo pręuolita, atque adeò supernaturalis, non tantūmodo pręscita, & naturalis, vt somniabant Semipelagiani.

142 Ad rationes autem, quibus Aduersarij se certò credunt probare Augustinū in illis verbis, *Quando sciebat, & vbi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri. &, tales omnes in eius prædicatione futuros esse præsciebat, quales, &c.* locutū fuisse de præscientia fidei conditionatè futura, cuilibet mediocris intelligentię facile est respondere. Ad primam ergo concedo, quòd ad futuritionem executiuā fidei, necesse est pręcedat futuritio notitię credendorum, sicut ad futuritionem executiuam glorię necesse est pręcedat futuritio meritorū, sed in futuritione intentiua, & vi decreti intentiui opposito modo res se habet, iuxtà etiam Aduersariorū principia: quia enim Deus voluit gloriam, vt prœmium, & mercedem, ideò voluit in prœmiandis merita: quia voluit merita, ideò pręparauit illis efficacia auxilia cum notitia credendorum, &c. Ad secundam, etiam Aduersariorum principijs ex parte inhærendo, dico, quòd statum futurum absolutū, vel conditionatū obiecti non constituit, neq; variat id, à quo obiectum non pendet, nisi tamquam ab aliquo presupposito, vel connotato, si hoc supponitur ab aliquo alio completum. Exemplū pono: ignis pendet in agendo ab approximatione, si autem ignis sit approximatus ab alio, quam à me, non propterea quòd est vera ista conditionalis, si ego approximarem talem ignem, combureret, ideò combustio non est defacto absolutè in se existens; & propterea monui numero 2. differentiam esse inter veritatem conditionatam, seù conditionalem obiecti, & veritatem conditionatè futuram. Pari ergo modo exterior apparitio Christi in carne, & exterior prædicatio Euangelij est ex Augustino, Apostolo, & cōmuniter conditio per modum exterioris plantantis, & irrigantis, at non dantis intrinsecum incrementū, quod datur à Patre intrinsecùs edocente: vndè, (siue hæc fiat à Christo, (loquēdo purè extrinsecè,) siue ab Apostolis, vel Scriptura, vel Prophetis, aùt alio modo, dummodo sit, parùm refert à quo sit, nec variat statum obiecti per hoc, quòd sit hoc modo, & non illo, vel ab hoc, & non ab illo. Cuicunque autem, vt suo loco probabimus, sufficiēs notitia tribuitur, saltē ad quærendam perfectam cognitionem doctrinæ credendæ; & id supra ostendi insinuatum fuisse ab Augustino illis verbis, *Et tamen ab initio generis humani, &c.* neminem enim Deus gratia, saltem sufficienti priuat. Illi ergo Antiqui, de quibus asserit Augustinus, quòd præuisi fuerant non credituri, ideò tales præsciti fuerunt, quia non erant ex illis, quos Deus elegit in Christo ante mundi constitutionem, ac consequenter, quibus præuoluerat gratiam sufficientem, sed non efficacem: cum sufficienti, etiam notitia ad quærendam doctrinam veræ fidei, qua gratia iam erant præuisi non credituri independenter ab apparitione Christi in carne, & prædicatione sui Euangelij, ac proindè per puram additionem conditionalem prædicationis huius, sicut fecit in præcedētibus verbis Augustinus, non tollitur, quin aliundè illi non fuerint præuisi absolutè non credituri; & sensus verborū Augustini est iste, noluisse scilicet Christum illis temporibus apparere, & prædicari doctrinam suam, quia iam sciebat eos, vtpotè quorū non misertus fuerat, non fore credituros absolutè, adhùc prædicato Euangelio, quod idem fuisset respectu eorū, ac si prædicatum non fuerit. Crederem hæc ita

euidentia esse, vt solùm illi conuinci non valeant, qui conuincti videri nolunt.

143 Secũdùm verò, quod etiã me ostensurũ promisi, nimirùm adhuc dato, quòd Augustinus in illis verbis, *Quando sciebat, & vbi sciebat esse, qui in eum fuerant creaituri*: sicut, &, *tales omnes in eius prædicatione futuros esse præsciebat, quales, &c.* locutus fuerit de præscientia fidei, & infidelitatis conditionatè præuisarũ: non tamen, cùm deindè requirit latens consilium Dei, & actualem prædestinationem contra Semipelagianos, pro fide, vt sic conditionatè futura, requirat; & quod in eo ipsos oppugnet, quia talẽ fidem antecedentem ad gratiam in quocũque statu admittebant, etiam absoluto, tãquã meritũ, aùt conditionẽ, vel occasionẽ, qua mediãte Deus prędestinasset & augmẽtum fidei, & cætera opera bona sua gratia, & eodem modo aduentũ Christi, & prædicationem Euangelij: quando Augustinus hęc omnia ex gratuita prędestinatione docebat, etiam ipsum initiũ fidei: ex ijs, quæ vsque modo dicta sunt, cuique patere potest, præcipuè verò ex numero 134. in illis verbis relatis ex Augustino, *vbi fortassis aliud Diuinum consilium secretius latet*: si enim aliud dicit Augustinus, non poterit esse idem, quod Aduersarij requirunt ad futurum conditionatum; sed consilium discretiuũ vasorum honoris à vasis contumeliæ in statu absoluto. Iuxtà ergo hanc admissam gratis, imò falsam intelligentiam, sed pro modo datam, ita se explicat Augustinus pręfato capite 9. de prædestinatione Sãctorum intellexisse, cùm contra Paganos supradicta scripsit verba, quòd scilicet ad conuincendam Paganorum infidelitatem, absque eo, quòd mentionem faceret de diuino, & occultissimo simul, & iustissimo iudicio, (quo ante mundi constitutionẽ seperauit, quos misericoditer voluit, à massa perditionis: & voluit in eo tempore apparere, in quò plures, ac præteritis temporibus, saluandos elegerat,) ne nouam induceret quæstionem: sufficiens fuerit eis dicere, quòd tunc voluit apparere, & prędicari doctrinam suam, quando sciebat esse, qui in eum crederent; pręscindendo à declaratione status, ad hoc, vt sic vterque possit verè intelligi; status quidem absolutus propter actualem prędestinationem glori, & indè meritorum, & gratię: status verò conditionatus ex eo, quòd necessariò pręsupponitur ad prędestinationem glorię antecedentis ad pręuisionem meritorum, sub prędestinatione gratię efficacis pręcognitorũ conditionatè; & conuincerentur Pagani in ea, quam obiecerant quęstionẽ, ac locus relinqueretur gratię actuali, vt diuidat lucem à tenebris, & non gratię pręuisę conditionatè cognitę; cùm Tyrij, & Sidonij non per hoc fuerint diuisi à tenebris, quia fuerunt conditionatè pręuisi acturi magnos fructus pœnitentię, si in eis factę fuissent virtutes, & non nisi sub conditione gratię potuerint ita pręuideri.

144 Quia verò contra hunc sensum Augustini præscindentem quoad explicita modo dicto, Semipelagiani acceperant de puro sensu conditionato, vt indè ex Augustino captare possent auxilium ad suos protegendos errores, circa rationem præcipuè meriti, vel occasionis prædestinandi gratiam ad bona opera, malam eorũ intelligentiã refutat Augustinus, dicens, quòd in illis verbis non ita locutus est de præscientia futuræ fidei, vel infidelitatis, vt excluserit secretum Dei iudicium actuale, quo diuisit vasa honoris à vasis contumeliæ, dùm illa elegit in Christo ante mundi constitutionem, non alia: nec non illa in Regno Cœlorum, & Sanctorum Angelorum societati præparauit, non alia, vt constat in locis præcitatis ex Augustino: ac consequẽter non tantùm præuidit, vt futura conditionatè à voluntate hominũ, sed tùm conditionatè vi gratiæ conditionatè præcognitæ: tùm absolutè vi prædestinationis actualis. Quòd totum duobus præcipuè relatis locis ex cap. 14. de bono perseuerantiæ patet, nimirùm, *vbi Tyrij relicti sunt, & Sidonij, qui etiam credere potuerunt, si mira illa Christi signa vidissent: sed quoniã, vt crederent, non erat eis datum: etiam vndè crederent est negatum*: non tamen potuerunt videri credituri fide, quæ attulisset in ipsis magnos fructus pœnitentiæ, sine gratia: nihilominùs absolutè verũ est non fuisse eis datũ, vt crederent; & deindè *Non erant ergo sic excæcati oculi, nec sic induratum cor Tyriorum, & Sidoniorum: quoniam credidissent, si qualia viderunt isti signa, vidissent; sed nec illis profuit, quòd poterant credere, quia prædestinati non erant ab eo, cuius inscrutabilia sunt indicia, & inuestigabiles viæ.* Vides ne ab Augustino negari esse Tyrios, & Sidonios prædestinatos, vt credant, quamuis fuerint conditionatè credituri, quia nimirùm non erat eis datũ, vt crederent, & ideò nec prædestinatũ, vndè crederent? Quid ergo somnias Augustinũ de prædestinatione fidei conditionatè futuræ voluisse vti illo Apostoli, *Electi sumus in ipso ante mundi constitusionem?* Cogita, quæ dicta sunt, & sile, nec ex Augustino contra scientiam mediam in futurũ exclames: maiora enim his tibi promitto offerre conspicienda.

145 Tertius locus desumitur ex libro de bono

no perseuerantiæ cap. 9. vbi, inquiunt aduersarii, impugnans Augustinus Semipelagianos in eo, quòd negabant tale posse à Deo aliquibus donū perseuerantiæ dari, vt non possit eorum voluntate amicti, vel conseruari; ad commendandum gratuitæ prædestinationis mysteriū, in eo præcipuè ostendit insinuari, quod Assertores scientiæ mediæ pro hac probanda magnificant, illud nimirùm. Matth. 11. *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida, quia, si in Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ in te factæ sunt, olim in cilicio, & cinere, pœnitentiam egissent*: Nam *in his verbis* subiungunt Aduersarii, asserit Augustinus, quòd *Dominus Iesus altiùs nobis mysterium suæ prædestinationis ostendit*; *si enim quæratur à nobis, cur apud eos tanta miracula facta sint, qui ea non fuerant credituri: & apud eos facta non sint, qui crederent, si viderent, quid respondebimus? numquid dicturi sumus, quod in libro alio dixi, vbi sex quibusdam quæstionibus Paganorum, sine præiudicio tamen aliarum causarum, quas prudentes possunt inuestigare, respondi?* Referens autem deindè responsionem, quam in libro illo Paganis tribuerat, videlicet, *quòd his temporibus, & his locis, quibus Euangelium eius non est prædicatū, tales omnes in eius prædicatione futuros esse præsciebat, quales multi in eius corporali præsentia fuerunt, qui in eum, nec suscitatis ab eo mortuis, credere voluerunt*, subdit ad ista, *Hæc certè de Tyro, & Sidone non possumus dicere, & in eis cognoscimus ad eas causas prædestinationis hæc diuina iudicia pertinere, sine quarum causarum latentium præiudicio tunc ista respondere me dixi*. Cap. item 14. ad eosdem Tyrios, & Sidonios sermonem conuertens, sic loquitur, *Vbi*, (in massa scilicet perditionis,) *Tyrij, & Sidonij relicti sunt, qui etiam credere potuerunt, si mira Christi signa vidissent: sed quoniam, vt crederent, eis non est datū, etiam vndè crederent, est negatum. Ex quo apparet habere quosdam in ipso ingenio diuinum naturaliter munus intelligentiæ, quo moueantur ad fidem, si congrua suis mentibus, vel audiant verba, vel signa conspiciant; & tamen, si Dei altiori iudicio à perditionis massa non sunt gratiæ prædestinatione discreti, nec ipsa eis adhibentur, vel dicta diuina, vel facta, per quæ possent credere, si audirent vtique talia, vel viderent.* Et deindè concludens, *audiunt hæc*, inquit, *& faciunt, quibus datū est: non autē faciūt, siue audiāt, siue non audiant, quibus non datum est.*

146 Nolo hic Aduersarios censurare de discerptione verborum Augustini à proprio loco, & translatione in alium, vt diuersū aliqualem faciant sensum: non enim post, vel relatè ad illa verba, *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida, &c.* prout refertur supra ab Aduersariis, subiungit Augustinus, *In his verbis Dominus Iesus altiùs nobis mysteriū suæ prædestinationis ostendit*: sed immediatè post hæc alia, & relatè ad eadem; *Nec dānarentur Tyrius, & Sidon, quamuis remissiùs, quā illæ Ciuitates, in quibus, non credentibus, à Domino Christo mirabilia sunt facta: quando, si apud illas facta essent, in cinere, & cilicio pœnitentiam egissent, sicut se habent eloquia veritatis: in quibus verbis suis Dominus Iesus altiùs nobis mysterium prædestinationis ostendit.* Non ergo in illis verbis, *Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida, &c.* asserit Augustinus Dominum Iesum nobis mysterium prædestinationis ostendisse: sed in his, quæ Matth. 11. ad præfata ex ore Christi, subsequentia præscribuntur, *Verumtamen dico vobis, Tyro, & Sidoni remissiùs erit in die iudicij, quàm vobis*: quia videlicet adhùc damnantur, & si remissiùs, qui, si vidissent illa signa, credidissent, & ideò nō crediderūt, nec egerūt fructus pœnitentiæ, quia illa signa non viderunt. In hoc certè altiùs ostendit Deus nobis mysteriū prædestinationis, volens signa, & miracula fieri apud Corozaitas, & Bethsaiditas, qui non erant credituri, & indè maiorem subituri pœnam: & non prædicari apud eos, qui fuissent credituri, & pœnitentiam acturi: qui, & si remissiùs, adhùc damnarentur. *Ad hæc* certè ex Apostolo, *quis idoneus.* Propterea Augustinus cōformiter ad dicta subdit, *Si enim quæratur à nobis, cur apud eos tanta miracula facta sint, qui videntes ea, non fuerant credituri, & apud eos facta non sint, qui crederent, si viderent, quid respondebimus, &c.* vt supra. Quare autem ab Aduersarijs istæ verborum discerptiones, & translationes fiant, capiant, qui possunt. Ego vnum scio, ideò ab Augustino in præcitato capite 9. sermonem haberi de Tyrijs, & Sidoniis, vt Semipelagianos conuincat contra id, quod asserebant, habere rationem meriti, vel conditionis, vel occasionis, aut alio quolibet modo fidem conditionatè præuisam, vel, vt Deus det suam gratiam, vel, vt præstet prædicari suum Euangelium: ad hæc enim præfatum sermonem reassumit Augustinus, quia probans à Deo esse donum perseuerantiæ, sibi obijcit, quare ex duobus iam pijs vni det Deus, vt perseueret, & non alteri, & respondet, *Non erant ex eis: quia non erant secundùm propositum vocati, &c.* deindè de his, qui non perseuerant, in capite citato 9. subiungit, *Certè poterat illos Deus, præsciens esse lapsuros*, (ecce scientiam mediam: non enim poterat, si præsciret lapsum absolutè futurum,) *antequam id fieret, auferre de hac vita. An eò*, inquit, *redituri sumus, vt adhùc disputemus, quanta absurditate*

ſurditate dicatur iudicari homines mortuos, etiam de his peccatis, quæ præſciuit eos Deus perpetraturos fuiſſe, ſi viuerent. Cùr enim non dicatur, & ipſum Euangelium cum tanto labore, paſſionibuſque Sanctorum fruſtrà eſſe prædicatum, vel adhùc etiam prædicari, ſi iudicari poterant homines, etiam non audito Euangelio, ſecundùm contumaciam, vel obedientiam, quam preſciuit Deus eos habituros fuiſſe, ſi audiſſent? Et ecce iterum ſcientiam mediam ratificat, ſed non, ſecundùm eam poſſe homines iudicari aſſeuerat; his autem connectit, *Nec damnarentur Tyrus, & Sidon, &c.*

147 Sed hac, res, & verba Auguſtini ita pro ſuo libitu componentium, poſtpoſita cenſura, videamus quæſo, quid ex antecedenti congeſta materia contra ſcientiā mediā inferant Aduerſarij: euidens enim eſt ex omnibus præfatis verbis non negare Auguſtinum cognouiſſe Deum fidem, & pœnitentiam conditionatè futuram Tyriorū, & Sidoniorum, cùm ait in eodem capite, *Hæc certè de Tyro, & Sidone nō poſſumus dicere: & in eis cognoſcimus ad eas cauſas prædeſtinationis hæc diuina iudicia pertinere, ſine quarum cauſarum latentium præiudicio tunc iſta reſpondere me dixi*. Nec, cùm capite 14. dixit, *ſed quoniam, vt crederent, non erat eis datum, etiam, vndè crederent, eſt negatum*: vel infra, *ſed nec illis profuit, quòd poterant credere: quia prædeſtinati non erant ab eo, cuius inſcrutabilia ſunt iudicia, & inueſtigabiles viæ*: Si namque Aduerſarii ex præfatis locis prætendant Auguſtinum negaſſe, fuiſſe Tyriis, vel Sidoniis datum, vel prædeſtinatum, vt crederent, vel pœnitentiam agerent conditionatè: euidenter contradicerent Auguſtino, qui referens aliàs dixiſſe, ideò Chriſtū non veniſſe in anterioribus ſæculis, nec ſuū fuiſſe prædicatum Euangelium, quia præuiſi fuerant non credituri, deindè de Tyriis, & Sidoniis ſubijcit, *hæc certè non poſſe dici*: Preterea ex dictis patet de ijſdem aſſerere, *Nec damnarentur, &c. quoniam, ſi apud illos facta eſſent, in cinere, & cilicio pœnitentiam egiſſent ſicut ſe habent eloquia veritatis*. Et infra, *Facile eſt quippe, vt infidelitatem accuſemus Iudæorum, qui, factis apud ſe tam magnis virtutibus, credere noluerunt; ſed numquid poſſumus dicere etiā Tyrios, & Sidonios, talibus apud ſe virtutibus factis, credere noluiſſe, aùt credituros non fuiſſe, cùm eis ipſe Dominus atteſtetur, quòd acturi eſſent magnæ humilitatis pœnitentiā, ſi in eis facta eſſent diuinarum illa ſigna virtutū?* Cùm ergo Auguſtinus dicit, *in his cognoſcimus ad eas cauſas prædeſtinationis hæc diuina iudicia pertinere, &c.* &, *Quoniam, vt crederent, non erat datum: etiam, vnde crederent, eſt negatum*; ſicut, cùm aſſerit, *ſed nec illis profuit, quòd poterant credere, quia prædeſtinati nō erant ab eo: &c.* de Iudicio, & Prædeſtinatione diuina in ordine ad fidem, & pœnitentiam faciendam in ſtatu abſoluto ſermonē haber: & quidem poſt præſcientiam, quòd egiſſent pænitentiam, ſi apud eos facta fuiſſent ſigna, & miracula, &c. vndè per illa nihil certè negatur de præſciētia, quæ ſupponitur.

148 Videamus ergo quid ex his colligant, vt illis ſcientiā mediam Auguſtinum reſpuiſſe probent. Ex dictis, aiunt, firmat Auguſtinus generalem regulam, quòd nihil, quod ſit donum Dei, præſcitur à Deo, niſi ſit priùs ab eodem prædeſtinatum; vt indè ſoluat quæſtionem Proſperi, an ea, quæ ſūt præſcita, ſint etiam prædeſtinata, & decretata: an econtra decretum præſcientiæ innitatur? ſoluit, inquam, reſpondendo generaliter, nihil nimirùm præſciri poſſe à Deo, quod non ſit prædefinitum, & decretatum, pro eodem ipſo ſtatu: Contradictoriè autem opponuntur, nihil bonū præſcitur à Deo, quod non prædeſtinetur, aliquod bonum præſcitur, quod non prædeſtinatur ſub eo ſtatu conditionato, in quo præſcitur; Primum docet Auguſtinus, ſecundùm autem Authores ſcientiæ mediæ.

149 Oh certè admirandus diſcurſus, nihil aliud apparentiæ præferens, niſi in doctrinę Auguſtini confuſione, ac tranſportatione. Quid enim eſt, quòd ſemper, cùm Auguſtinum legunt de prædeſtinatione loquentem, ſumere volunt Aduerſarij pro voluntate, decreto, & prędeſtinatione Dei efficaci de ipſo actu libero bono, faciendo à prædeſtinato: cùm Auguſtinus nomine prædeſtinationis ſimpliciter, & ſine addito præparationem intelligat gratiæ, & aliorū mediorum facientium hominem operari? An non eodem cap. 14. de bono perſeuerantiæ, quod citant Aduerſarij, prædeſtinationem definiens, ait; *Hæc prædeſtinatio Sanctorum nihil aliud eſt, quàm præſcientia ſcilicet, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur, quicumque liberantur*; & clariùs de prædeſtinatione Sanctorum cap. 10. *Inter gratiam porrò, & prædeſtinationem hoc tantùm intereſt, quod prædeſtinatio eſt gratiæ præparatio, gratia verò iam ipſa donatio*: & infra, *Quo circa prædeſtinatio Dei, quæ in bono eſt, gratiæ eſt, vt dixi, præparatio?* Prædeſtinatio ergo Dei non eſt voluntas Dei de operibus noſtris bonis immediatè, ſed mediante præparatione gratiæ, qua nos facit liberè operari; ſed quomodo opera noſtra Deus vi gratiæ prædeſtinet, ſi veritatem requirerent Aduerſarij in Auguſtino, & non proprium ſenſum, inuenire potuiſſent apud eun-

eundem; & in eodē loco de bono perseuerantiæ cap. 17. vbi loquens de operibus nostris bonis, vt à Deo prædestinatis, quibus perseueramus in bono, sic stabilit, *Ista igitur sua bona quibuscumque Deus donat, procul dubio donaturum se esse præsciuit, & in sua præscientia præparauit; nam in sua, quæ falli mutarique non potest præscientia opera sua futura disponere, id omninò nec alind quidquam est, quàm prædestinare*. Videsne, qua ratione Deus sua prædestinatione beneficiorum certissimè liberat, quoscumque liberat: quia videlicet beneficia sua Deus, quibus, quos voluit, liberat, non cæcè præparauit, sed prædestinando ea in sua, quæ falli, mutarique non potest præscientia, eo modo quo dixerat lib. 1 ad Simpl. quæst. 2. *Cuius autem misereretur, sic eum vocat, quomodo scit ei congruere, vt vocantem non respuat*?

150 Eodem pari modo volunt Aduersarij fore intelligendum Augustinum, loquentem de Secreto Consilio, voluntate, siue decreto, & prædestinatione actuum bonorum nostrorum in statu absoluto, ac in statu conditionato, vt vnum credant infallibiliter inferri ex alio, cū tamen ista duo ita diuersa sint, vt omnes ferè Assertores scientiæ mediæ admittant defacto actus nostros bonos liberos esse à Deo præuolitos, & prædefinitos efficaciter: & quòd, eos à Deo prædestinari in sua, quæ falli, mutarique non potest præscientia, non importat nostram voluntatem prædeterminasse: sed solùm velle eam transferre ad eum statum, sub quo sua infallibili, & immutabili præscientia præuidit iam liberè operaturam: eam de cætero relinquendo, vt eodem modo operetur. At verò in ordine ad statum conditionatum, qui est primus status determinationis ad vnum, si Deus vellet opus nostrum determinatè, iam primò determinaret voluntatem, & non sineret præuideri, & ex se seipsam determinantem, sed vt determinatam ab alio: & hinc contradictionem dicit actum posse cognosci, ut futurum conditionatè liberè: ac propterea ijdem Propugnatores scientiæ mediæ negāt posse esse, vel cogitari decretum prędefiniens actum nostrum liberum, vt conditionatè futurum. Ex quibus euidens fit non nisi confusione rerum, earumque transportatione indebita, contra scientiam mediam in omnibus arguere Aduersarios.

151 Ad eorum ergo argumētum dico Augustinum eo modo, quo loquitur, firmam stabilire, & vniuersalem regulam, quòd ea, quæ à Deo dantur, ab eodem sunt prædestinata: si videlicet dantur ab ipso solo, ab ipso immediatè prędestinantur efficaciter: & talia sunt omnia auxilia, quæ dat nobis Deus sine nobis; si verò nobis danda à Deo sūt non immediatè, sed mediis suis auxiliis, & non exclusa nostra libertate, sic dat, quo modo post dare, libertatem non offendendo; in statu videlicet absoluto directus à sua, quæ falli, mutarique non potest præscientia, & efficaciter prædestinando: non quia hæc sit necessaria, sed quia ita ei placet, vt potens dare gratiam facientem operari alio fine, vt suo loco dicam, quā ex fine operis, defacto dat ex fine operis: quod tamen eodem modo esset futurum, siuè eādem gratiam Deus det ex fine operis, siue alio fine. In statu verò conditionato nego Deum aliquid dare: cùm enim conditionatè futurum nihil dicat actù, sed tantùm cognoscitur, quòd diceret: nec Deus dat, sed cognoscitur, quòd daret actum, si daret gratiam.

152 Ad id autem, quod addunt Aduersarij hac responsione Augustinum soluere quæsitum Prosperi, an ea quæ sunt præscita, sint accipienda prædestinata: an verò prędestinatio innitetur pręscientię, dico, quòd hic etiam valdè diuersa volunt confundere Aduersarii, de quibus infra: pro nunc sufficiat dicere ex dictis sensum Semipelagianorum quoad hoc duplicē fuisse: vno modo, vt ideò Deus voluerit huic dare gratiā benè operandi, quia pręuidit illum naturali fide crediturum, & naturali nisu voluntatis quęsiturum, petiturum, & pulsaturum pro his, quę per prędestinationem gratię danda sunt, & dictę pręscientię dicebant inniti propositum prędestinationis: hoc autem modo concedo Augustinum in pręfata doctrina Semipelagianorum hęresim obtundere, probans propositum Dei non inniti illi pręscientię de fide, & nisu voluntatis fictitiis, & chimericis: sed scientiam fidei, & bonę voluntatis futurę nasci ex gratuita Dei prædestinatione. Alio modo Semipelagiani dicebant propositum inniti præscientiæ, quia videlicet dicebant etiam opera conditionatè præuisa habere rationē meriti, vel demeriti, (quamuis ipsi, vt suo loco ostendam, semper loquebantur de operibus naturalibus, in quibus solùm admittebant libertatem:) & ita dicebant Deū apparuisse, & voluisse prædicari doctrinam suam, quando, & vbi præsciebat esse, qui in eum crederent: & alijs, quos præuidebat non credituros, noluisse apparere, nec prædicari illis doctrinam suam. Pari modo ex infantibus decidentibus ante vsum rationis prædestinasse baptismum ijs, quos præuidit benè operaturos, si diù vixissent: non præparasse illis, quos econtra futuros

præ-

prænouit. Et similiter hoc etiam modo falsissimum est, & impugnatum ex Augustino Dei propositum inniti simili præscientiæ, vt patet ex dictis de Tyrijs, & Sidonijs. Tertio modo propositum Dei de opere libero potest dici inniti prescientiæ de futuritione conditionata ipsiusmet operis: non quidem vt sit, vel non sit: sed vt possit esse efficax, & non læsiuum libertatis, quo solùm pacto admittunt Assertores scientiæ mediæ; Aduersarij autem omnia ista in vnũ confundunt, vt videantur aliquid dicere contra scientiam mediam: sed non reflectunt, quòd contra Augustinum ipsum loquũtur, volẽtes loqui ex Augustino: hoc enim tertio modo propositũ Dei inniti suæ præscientiæ ipse Augustinus docet, dum dicit, *Nam in sua, quæ falli, mutariq; non potest præscientia opera sua futura disponere, id omninò nec aliud quidquam est, quam prædestinare,* Item cùm dicit, *cuius autem miseretur, sic eum vocat, quomodo scit ei congruere, vt vocantem non respuat.*

153 Ex his tandem patet, quid dicendum sit ad contradictoria, quæ aducunt Aduersarij, vt vnum eorum tribuant Augustino, alterum Assertoribus scientiæ mediæ. Nego enim propositionem, quam falsò impingunt Augustino, nimirùm nihil posse præsciri à Deo, quod non sit predefinitum, & decretatum, esse veram: nam esse decretatum dicit actualitatem decreti, pura autem futura conditionata nihil sunt, & ideò non possunt ratione sui requirere decretum actuale. Similem autem propositionem sõniant, quia videlicet capite 17. de bono perseuerantiæ sic loquitur, *Hæc dona Dei, si nulla est prædestinatio, quam defendimus, non præsciuntur à Deo.* Ex quo regulam ad sui ipsorum voluntatem, tamquam ex Augustino, formant, nihil præscitur à Deo, quòd non sit prædestinatum. Quis hic fallaciam non comprehendat? Plusquam verum est, nihil boni, vt futuri absolutè præsciri à Deo, quod non sit ab æterno prædestinatũ actù, & quidquid actù prædestinatũ à Deo non fuit, non potuit præsciri, vt actù, vel absolutè futurum: pœnitentia autem Tyriorum, & Sidoniorum fuit præscita, non quidem vt actù futura, sed vt conditionatè; & Augustinus dicit, quòd non fuit datum, vt crederent, nec vndè crederent: & quòd non profuit illis, quòd poterant credere, quia prædestinati non erant; Vtquid ergo volunt semper sub confusione procedere Aduersarij? In capite 17. supracitato loquitur Augustinus de operibus bonis Electorum, quæ actù sunt; sic namque antecitata verba loquitur Augustinus. *Hæc vtique dona Dei, quæ dantur Electis, secundùm Dei propositũ vocatis, in quibus donis est incipere credere, & in fide vsque ad vitæ huius terminũ perseuerare, sicut tanta ratione, atque authoritatum attestatione probauimus: hæc inquam Dei dona, si nulla est prædestinatio, quam defendimus, non præsciuntur à Deo.* Vides ne, quid contra Semipelagianos agat Augustinus? ipsi volebant ex fide præcognita, ac bona naturali voluntate recurrendi ad Deum, prædestinatam fuisse ab hoc gratiam operandi; & Augustinus dicit, si hæc fides, & bona voluntas petendi, quærendi, &c. nõ est à Deo prædestinata sua gratia, nec scitur à Deo, vt futura: & falsa erit, imò chimerica prescientia, non quidem media, sed visionis, quam de fide absolute futura, independenter à Dei gratia, tribuebant Deo Semipelagiani. Regula ergo vniuersalis currere debet in omnibus, quando agitur de ijsdem rebus secundum solum statum variatis, & de necessarijs ad existentiam, vel variationem status eorumdem; atque ita, si actù non est gratuita Dei prædestinatio, nec actù erunt sua dona, nec possunt, vt actù existèntia, vel futura absolute cognosci; & pari modo, si in statu conditionato non intelligitur proportionata, & necessaria prædestinatio, nec futura conditionatè erunt opera, nec poterunt, vt talia à Deo cognosci; sed dicere, si non est actu prædestinatio, licet esset, non esset effectus, nec scientia in Deo, quod esset, est compositio chimerica de causa actu causante, & effectu, qui, cùm non sit, sed esset, non causatur, sed causaretur.

154 Posse hic relinquere duo alia, quæ aduersarii hic, & sepè falso, confusè sententię de scientia media impingere volunt, de quibus monui à numero 35. vsque ad 42. sed ne videar hic reticere, quasi aliquid in præsenti negotio faciant, non relinquam. Contra ergo antecedentem doctrinam, quã ex parte sibi opponunt Aduersarij, sic instant. In statu conditionato iuxta doctrinã de scientia media præscitur aliquod sub ratione boni, non descendens à Deo, se à nobis; quandoquidem talis scientia respiceret suum obiectum ante decretum, & voluntatem Dei, & esset de actu bono conditionatè futuro. Et vrgent, quia actus, vt liber, non intelligitur esse, vt determinatè talis, nisi vi causæ physicè determinantis illum: sed hæc determinatio inciperet à libero arbitrio, & non à Deo; ergo in priori signo esset liberè à nobis, quàm à Deo: atqui ratio boni moralis fundatur in ratione liberi; ergo bonitas illius actus, conditionatè futuri, pro eo statu priùs esset præuisa, vt

vt talis ; quatenus est à nobis, quàm à Deo.

155 Falsis præsuppositis hæc duo argumenta inniti, patet ex numero 31. iam citato: vndè breuiter nego antecedens argumenti. Ad primam probationem nego antecedẽs: quamuis enim obiectum scientiæ mediæ non pendeat à prædestinatione Dei, actù existente, quia chimera est actualis pendẽtia eius, quod actù nihil est; eo tamen modo, quo dicitur futurum conditionatũ, eodem prorsùs modo à decreto, vt conditionatè accepto, pẽdet; & ad ipsum subsequitur. Ad secundam autem iam in eodẽ loco monui implicare determinationem voluntatis creatæ ad hunc effectum, nisi supponat Deum ex parte sua prædeterminatũ ad hunc simul, & ad oppositum; vndè actus priùs intelligitur exire ex parte Dei, vel hic vel ille, & deindè determinatè hic à creatura: vide, quæ loco citato dixi; & infra etiam non deficiet longior occasio idem meliùs explicandi.

CAPVT QVINTVM.

Plurima referuntur Augustini loca, in quibus explicitè scientiã mediam aut adstruit, aut supponit.

156 NOn repeto hìc locum illum Augustini ex libro primo ad Simpl. quæst. 2. *Nullius Deus frustrà miseretur, cuius autem miseretur, sic eum vocat, quomodò scit ei congruere, vt vocantem nõ respuat*: ac sic, sicut, vt actù non frustretur Dei misericordia, actù vocantis, prærequirit Augustinus præscientiam de congruitate medij relatè ad voluntatem illius, cuius miseretur; ita ad voluntatem Dei, ab æterno volentis misereri, & vocare, necesse est etiam, ne sit cæca, & frustrabilis, pręcedat scientia de cogruitate mediorum relatè ad eamdem: vt scilicet ita voluerit vocare, sicut prænouit ei congruere, quòd vocantem non respueret. Non repeto, inquam, quia de illo satis egi à numero 101. vsque ad 104. exclusiuè, vbi diffusè probaui hunc locũ clarè concludere scientiam mediam, & non posse intelligi de præscientia fundata in cõsensu conditionatè pręuolito, sed in pura congruitate mediorum ex se relatè ad voluntatem vocandi. Videantur, quę dicto loco attuli.

157 Alijs ergo innumeris locis intentũ probare possum ex Augustino, sed ne frustrà longior, quàm necessitas exposcat, sim, aliqua solùm ad sufficiẽtiam adducam. Porrò lib. 5. in Deuterom. cap. 4. loquens de textu, in quo dicitur de Sole, Luna, & Stellis, quòd ea Deus distribuit adoranda Gentibus, sic habet, *Non ita dictum est, tamquam Deus præceperit ea coli à gentibus, à solo autem populo suo non coli: sed, aut ita dictum est, quòd Deus præsciuit gentes culturam exhibituras his cœlestibus, & tamen, hoc præsciens, creauerit eas, &c.* in libro item de catechizandis rudibus cap. 18. *Nam quòd & omnes*, inquit, *diluuio deleuit, excepto vno iusto cum suis, quos in arca seruari voluit, nouerat quidem, quòd nõ se correcturi essent, &c.* Vbi aduertendum hanc præscientiam non futuræ correctionis non assumi ab Augustino, tamquam motiuũ, vel conditionẽ, &c. sed quia noluerat illorum misereri, & condere in vasa honoris per gratiam efficacem, ex quo prænouit quòd, si diù vixissent, semper restituri fuissent gratiæ sufficienti, &c. Et eodem loco post pauca. *Hoc autem*, ait, *facit Deus, etiam illis, quos nouit in malitia perseueraturos, dans pœnitendi spatium.* Et de Ciuitate Dei lib. 11. cap. 18. sic loquitur, *Neque enim Deus vllũ, non dico Angelorum, sed vel hominum, crearet, quem malum futurum esse præscisset, nisi prior nosset, quibus eos bonorum vsibus commodaret.* Insuper lib. 14. cap. 27. *Cùm igitur*, ait, *humani futuri casus Deus non esset ignarus, cur eũ non sineret Angeli malignitate tentari, nullo modo quidem, quòd vinceretur incertus* (vndè excluditur sententia de præscientia Dei coniecturali,) *sed nihilominus præscius quòd ab eius semine, adiuto sua gratia, idem ipse Diabolus fuerat, Sanctorum gloria maiore, vincendus.* & lib. 22, cap. 1. *Qui, cùm præsciret Angelos quosdam per elationem, qua ipsi sibi ad beatam vitam sufficere vellent, tanti boni desertores futuros, non eis ademit hanc potestatem*; Ac paulò post loquens de Adamo, *Quem*, inquit, *similiter, cùm pręuaricatorem Legis Dei per Dei desertionem peccaturum esse præsciret, nec illi ademit liberi arbitrij potestatem, simul præuidẽs, quid boni de malo eius esset ipse facturus.* Libro præterea primo contra Aduersarium Legis cap. 14. loquens de ligno scientiæ boni, & mali, sic habet, *Cur enim occultaret, de quo mandatum dabat, & per quod obedientiam commendabat: nec ignarus fuit hominem peccaturum, sed simul etiam quid iusti, & boni fuerat de peccante facturus, summa vtique diuinitate præsciuit.* Libro etiam primo contra Crescentium Grammaticum Donatistam cap. 8. loquẽs de Iudæis, Pharisæis, & Saducæis, sic habet, *Et vtique nouerat, quia præscius erat, nihil ad*

eorum salutem, cùm hæc ad eos, vel in eos, vel aduersus eos diceret, profecturum. Insuper lib. 2. de Nuptiis,& Cõcupiscentia cap. 16. *Sicut enim*, ait, *de ipsius Diaboli malitia nouit ille, quid agat: & quod agit, iustum est, & bonum, quamuis sit, de quo agit, iniustus, & malus: nec eum propterea creare noluit, quia malum futurũ esse præsciuit, &c.* Et libro de Correctione, & Gratia cap. 8. *De his enim*, inquit, *disserimus, qui perseuerantiam bonitatis non habent: sed ex bono in malum deficiente bona voluntate, moriuntur; respondeant, si possunt, cur illos Deus, cũ fideliter, & piè viuerẽt, nõ tunc de vitæ huius periculis rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum; & ne fictio deciperet animas eorum? vtrum hoc in potestate non habuit? an eorũ mala futura nesciuit? nempè nihil horum, nisi peruersissimè, & insanissimè dicitur,* Libro item 11. de Genesi ad litteram cap. 1. *Sed præsciebat*, ait, *quid eorum esset voluntas mala, præsciebat sanè: & quia falli non potest eius præscientia, ideò non ipsius, sed eorum est voluntas mala. Cur ergo eos creauit, quos tales futuros esse præsciebat? quia, sicut præuidit, quid mali essent facturi, sic etiam præuidit de malis factis eorum quid boni esset ipse facturus.* & cap. 22. *Præsciens eum propria voluntate malum futurum, fecit tamen, nõ abstinens bonitatem suam in præbenda vita, atq; substantia, futuræ etiam noxiæ voluntati: simul præuidens quanta de illo bona esset sua mirabili voluntate, & potestate facturus.* & in supplemẽto, vt alia taceam, lib. 2. numero 142. *Posset enim*, inquit, *Omnipotens non creare, quòs omnium rerum præscius, malos futuros ignorare non posset.*

158 In his omnibus adductis locis loqui Augustinum de præscientia futuri, non absolutè, sed conditionatè, nemo est, qui nõ videat: loquitur nãq; de tali præscientia futuri, qua stãte potuisset Deus siue Angelos, siue homines creare, aut nõ creare: vel eis adimere, aut non adimere libertatẽ, vt euidens cuique est: futurum autem absolutè, nec per Deum fieri potest, vt non sit absolutè futurum: imò eò ipsò, quòd posset non esse, esset possibile ad vtrumlibet, non futurum absolutè. Quod item est futurum absolutè, supponit suas causas absolutè futuras, sine quibus esse non potest futurum; causæ autem, nempè Angelus, & homo, ideò sunt futuræ, quia Deus ita voluit efficaciter creare: & supposito, quòd ita voluit, ridiculum esset dicere, quòd Deus posset non creare in suo determinato iam tempore. Loquitur ergo Augustinus de præscientia Dei, qua, quid vterque facturus esset, cognouit, si eos crearet, post quam cognitionem in potestate adhuc habebat, vt voluerit, vel noluerit creare.

159 Nunc ita argumentor. Augustinus talium futurorum conditionatè scientiam in Deo tanta securitate admittit, vel tamquam quid certum, & inconcussum supponit, vt peruersissimum, atque insanissimum asserat extimandum, qui eam negaret, vt patet ex loco citato de Correctione, & Gratia: atqui, si hæc scientia præsupponere deberet decretum actuale in Deo, quod requirunt Thomistæ, & oppugnantes scientiam mediam, potiùs insanus esset extimãdus, qui talem scientiam admitteret in casibus, de quibus loquitur Augustinus; ergo hanc præscientiam non fundauit Augustinus in similibus somniatis decretis, sed in veritate ipsa rerum secundùm se, qualẽ docent Assertores scientiæ mediæ. Probo minorem. Tùm ex Apostolo ad Rom. 11. *Quis enim cognouit sensum Domini, aut quis Consiliarius eius fuit*; & prima ad Corinth. 2. *Ita, & quæ Dei sunt, nemo cognouit, nisi spiritus Dei.* Tum ex eodem Augustino lib. 12. de Ciuitate cap. 15. vbi, *Affirmare*, inquit, *àliquid pertimesco: quia & me ipsum intueor, & scriptum recolo, quis hominum potest scire consilium Dei? aut quis potuerit cogitare, quid velit Dominus?* & lib. 21. capit. 24. *Frustrà itaque homo*, ait, *positus in hoc corpore, occultorum iudiciorum Dei sibi notitiam arrogare præsumit.* Contra Faustum Manichæum item libro 26. cap. 4. *Vtrum*, inquit, *futurum sit, nescio, & ideò nescio, quia quid habeat de hac re diuina voluntas, me latet*, Ac tandem lib. 2. de peccatorum meritis, & remissione in fine, *Vbi enim*, ait, *de re obscurissima disputatur, non adiuuantibus diuinarum Scripturarũ certis, clarisque documentis, cohibere se debet humana præsumptio, nihil faciens in partem alteram declinãdo.* Quid autem nobis altius, quid obscurius, quid occultius diuinis iudiciis, & liberis decretis Dei secundùm se? Insanissimus ergo erit ille, qui sibi persuadet scire, quid liberè voluerit Deus, vbi nec effectus apparet talis voluntatis, nec de hoc Scriptura mentionem facit, vel reuelationem habet particularem: atqui futura conditionatè talia non sunt, vt seipsis omnibus nota fiant; reuelatio specialis de omnibus illis, de quibus loquitur Augustinus, nec facta Augustino præsupponi debet, nec ipsemet in reuelatione suam assertionem fũdat, cùm insanum dicat quęcumque, si talium futurorum in Deo scientiam negaret; in Scriptura item de nullo eorum, prout futuro conditionatè, fit mentio, sed ad summum de aliquibus, vt futuris absolutè, ad quæ impertinens est decretum conditionatum antecedens ex parte obiecti, cùm sufficiat absolutũ; nec item omnia nominantur

nantur in Scriptura, vt futura absolutè, cũ etiam Augustinus impœnitentiam conditionatè præuisam asserat omnium eorum, qui diluuio deleti sunt, si vlterius vixissent, quę defacto nō fuit. Ergo nō nisi insanissimi potiùs iudicandi essent, qui scientiam, & decreta admitterent eorum futurorum, quæ admittit supra Augustinus, tantùm abest, vt insanissimus dici possit, qui in Deo taliũ futurorum scientiam negaret, vel nollet cōcedere, si pro tali scientia concedenda admitti deberent in Deo actualia decreta libera, de quibus iudicium, an sint, vel non sint in Deo, nonnisi insanissimè ferre possit. Ergo euidenter concluditur non funset. Ergo euidenter concluditur non fuisse Augustinum tantam certitudinem asserendi præfatorum futurorum præscientiã in Deo in decretis actualibus de illis, sed in eo, quòd euidens est nullam veritatem excogitabilem, & de qua Deus possit à creatura consuli, ipsum latere.

160 Respondent huic argumento, seu potiùs respondere possent ex eorum principijs Aduersarij, quòd, quamuis de præfatis futuris conditionatè nō fiat mentio in Scriptura, licet tamen ex ijs, quæ ex Scriptura cognoscimus decreta Dei, pertinentia ad suam actualem prouidentiam, iudicium ferre de alijs, quæ ad eandem prouidentiam pertinere possunt; & ex hoc prudentissimè admisisse Augustinum actualia decreta in Deo, atque scientiam eorum futurorũ cōditionatè, de quibus locutus est in præcitatis locis.

161 Refugium hoc, sub quo occultari volunt aduersarij, ne manibus contrectabilem veritatem, vel inuiti cogantur fateri, certè non eis iuuabit. Vndè sic primò contra eos arguo. Ad actualem Dei prouidentiam impertinentia omninò sunt decreta actualia, vbi nihil actuale rebus præuisis additur: nō enim prouidentia est, vbi voluntas Prouisoris in nullam pœnitus vtilitatem resultat prouidendorum. Est enim prouidentia ex Angelico 1. par. quæst. 22. art. 1. in corpore, *ratio ordinandorum in finem*; si autem nihil actù est vi decreti diuini, quod aliquo modo conducat ad actualem consecutionem finis, aut saltem possit conducere, non habebit actù rationem ordinis ad finem, ergo non potest includi sub ratione prouidentiæ actualis. In prouidentia præterea sunt duo distinguenda, decreta videlicet, & ratio ordinandorum specialis pro vno, vel pro alio, & non pro omnibus, quæ est prouidentia specialis; & decreta, atque ratio ordinãdorũ vniuersalis, siue pro omnibus creaturis subiectis, qualis est prouidētia vniuersalis motus cœlorum, vt fiat variatio temporum; siue pro viuentibus, qualis est subministratio alimenti: siue pro hominibus omnibus, qualis est subministratio temporis laborandi, & temporis quiescendi: item rerum, quibus possint vestiri, defendi à frigore, calore, &c. vel tandem vniuersalis prouidentia pro omnibus prædestinatis, vltra specialem, & differentem, qua siue aliqui, siue singuli, speciali modo diriguntur ad finem.

162 Iuxtà autem modò dicta, in prouidentia suo proportionali modo vniuersali non arguimus ex vno decreto prouidentiali, cognito ex Scriptura, alia decreta libera similia, sed cognoscimus solùm idem decretũ, vtpotè vniuersale, se extendi ad reliqua sub eodem ordine contenta; ideò namque vniuersale in suo ordine dicitur, quia se extendit ad reliqua sub eodem ordine contēta; circa verò prouidentias speciales insanissimum est arguere ex vno in aliud decretũ sine ductu Scripturæ: quis enim non insanus est, qui expectet vocari à Domino Deo, quo modo ex speciali gratia vocauit Paulum, vel quo modo vocauit Apostolos, &c? quis non insanus erit, si doctrinam Euangelij nō vult ab homine, vel Scriptura addiscere, sed expectet à Deo doceri, sicut didicit Paulus? quis Rex, vel Monarcha non insaniret, si expectaret à Domino, ipso percutiente terram bacuio quinquies, vel sexies, aut septies, vt consumet terras, & exercitus inimicorum, arguens ità Deum pro se statuisse, sicut statuerat percutiendam Syriam vsque ad internecionem, ad percussionem quinam, vel senam, aut septenam Ioas? Quis tandem, ne lōgior sim, non est censēdus insanus, si ex decreto Dei, quo statuerat se missurum duodecim legiones Angelorũ ad deprecationē Christi filij, idem decretum arguat in Deo pro alijs: vel quòd, sicut promisit stabilitatem Regni Salomoni, si, quæ ei præceperat, obseruasset: ita etiã promisit cæteris Regibus? & sic dicendum in alijs prouidentijs Dei particularibus, quæ ideò particulares sunt, quia Deus eas habuit respectu quorum ei ita placuit, & insanissimus est, qui hanc Dei voluntatem ex proprio iudicio vult ex vno respectu aliorum arguere; vbi ergo est, quòd liceat nobis ex vno decreto Dei libero arguere ad alia, quæ nobis nec à Scriptura, nec ab effectibus innotescunt?

163 Sed adhuc fortiùs Aduersarios perstringo. Omnia libera decreta Dei, quæ ex Scriptura nobis innotescunt, siue absoluta omnimodè sint, siue conditionata ex parte obiecti, sunt de cōditionibus requisitis ab hominibus, qui defacto sunt, & dependentibus

bus ab eorum libera voluntate, quam cõstituũt potentem suo actu ponere in statu absoluto effectum præuolitum à Deo conditionatè, & ideò spectant ad vniuersalem, vel specialem prouidentiam actualem hominum: Cæterùm totam peruoluãt Aduersarij Scripturã, & videant, si inueniant reuelari in ea vel vnum Dei decretum actuale circa ea, quæ homines facturi erant, si diù vixissent. Reuelatam quidem inueniẽt præscientiam Dei de eo, qui raptus est, ne malitia mutaret intellectũ eius: non tamen quid decreuerit Deus, vt facturi essent, qui non ad hũc finem sunt rapti: sed vel in pœnam delictorum iam factorum, vel alio fine; decreta namque similia de futuris, quę facienda essent ab hominibus, si viuerent vltra, sed non victuris, nulli prorsus essent prouisoria, & sub ratione prouidentiæ cadere non possunt, cùm prouidentia alicui prouidere debeat de ordinandis in finẽ; ex quo ergo colligere potuit Augustinus, quòd præscierat Deus non fuisse conuertẽdos, sed permansuros in sua obstinatione, quos Deus diluuio deleuit: cùm potuerit Deus nihil determinare de illis, quos non erat conseruaturus?

164 Arguo secundò contra eãdem responsionem; quamuis ex Scriptura colligamus aliqua decreta cõditionata ex parte obiecti respectu aliquarum rerum, quæ fuissent, si creata voluntas cõditionem posuisset, qualia sunt decreta promissoria, vel comminatoria, explicata à numero 43. vsque ad 110. exclusiuè: nullum tamen adducere valebũt Aduersarij circa ea, quæ iam sunt prouisa à Deo, vt absolutè futura; ita vt de eodem, quod Deus defacto voluit, vel permissiuè prouidit, vt sit dependenter à talibus causis & circumstantiis, existentibus in suo determinato tempore, priùs idem, & cum dependentia ab ijsdem causis, & circumstantijs præuoluerit cõditionatè. Certè de similibus decretis conditionatis ex parte obiecti, nec vestigium inuenient in Scriptura: essẽt enim decreta frustranea omninò, & ad prouidentiam actualem Dei impertinentia: quandoquidem quidquid prouidẽtiæ posset excogitari in decretis conditionatis de obiecto conditionatè volito, iam confertur actũ ei, cui prouidetur, per decretum actuale absolutum de eodem obiecto, & circũstantiis, e. g. per decretum absolutum Dei, quo defacto voluit creare Angelos, & Adã in talibus circumstantijs, & permittere aliquibus ex illis, sicut, & huic cadere, habetur defacto totum id, quod potuisset haberi per antecedens decretum conditionatũ, huiusmodi, volo permittere Angelos hos, & Adam casuros, si voluero creare: quid enim excogitari potest prouidentiæ actualis in hoc decreto, quòd actũ nõ sit in illo absoluto, volo creare hos Angelos, & Adã, & permittere eos casuros? nihil certè; inueniant ergo, si possunt Aduersarij in Scriptura vnum dumtaxat simile decretum, superuacaneum Deo, circa ea, quæ defacto sunt præuisa, vt absolutè futura. Ego crederem non reperiri hominem, rationi annixum, peruersissimum iudicantem, ac insanissimum illum, qui talia decreta, Deo superuacanea pro actuali prouidentia, negaret: sed potiùs crederem à quolibet cordato viro prudentem iudicari, qui talia decreta Deo, sapientissimo prouisori, negaret, aut nollet consiliarium fieri, si quid in his conditionatè voluerit, aut decreuerit Deus: atqui Augustinus ferè in omnibus locis à me adductis loquitur de præscientia conditionatorum, quæ deindè fuerunt de facto prouisa, sicut sunt casus Angelorum, & Adami, ac permissio Diaboli de tentando homine, & scientia non futuræ conditionatè perseuerantiæ eorum, qui defacto nõ perseuerarunt, de quibus est locus desumptus ex libro de Correctione, & Gratia; & peruersissimum, & insanissimum vocat eũ, qui aut negaret, aut nollet affirmare Deum præsciuisse tales non perseueraturos, si vltra viuerent; ergo non eum talem iudicat, quia talia decreta in Deo negaret, qualia pro similibus obiectis, conditionatè prouidendis, requirunt Aduersarij actualia: sed quia aliundè notum euidenter supponit, nihil esse secundùm se à Deo incognoscibile in qualibet possibili combinatione taliter, vt interrogatus Deus, quid esset in tali, vel tali suppositione, non valeret respondere hoc potiùs, quàm illud futurum fore.

165 Arguo tertiò probando, quòd, tota Aduersariorum admissa responsione, non adhuc Augustinus censuram effugeret, quòd fieri voluerit consiliarius Dei, & iudicium ferre, quid voluerit Deus in his, vbi nihil notitiæ dãt nobis Scripturæ, si ad præscientiam futurorum conditionatè præsupponeret requiri decretum actuale, modo explicato ab Aduersarijs. Ex quo eò Augustinus se redderet maiori censura dignum, quò nolentes secum ipso Scrutatores fieri incomprehẽsibilium iudiciorum Dei, peruersissimos, & insanissimos vocaret: an autem, hæc de tam magno Ecclesiæ Doctore vel somniari possint à Catholicis, prudentiæ Lectorum relinquo iudicandum. Ita ergo probo assumptũ: aut Deo magis congruit; vt in ostẽdẽdo sua attributa, priùs voluerit ostendere suam bonitatem in volendo

do creaturas rationales efficaciter producendo, cum earundem libertate, cæterisque donis, quæ ei complacuit dare, eleuando eas ad posse filios Dei fieri; aut saltem æquè congruum est simul voluisse efficaciter bonitatem suam demonstrare, & iustitiam punitiuam in peccata; vel tandem æquè indifferens est, vt vnam, aut alteram independenter ab altera demõstrare potuerit, vel voluerit. Cæterùm, quòd non possit Deus aliter velle sua attributa demonstrare, nisi inchoando à iustitia punitiua, chimericum est id somniare, cùm potiùs iustitia punitiua supponat in subiecto culpam puniendam; at verò velle bonum creaturæ, gratia esse potest, nihil in eo, cui præbẽda est, supponẽs. Si porrò Scripturam consulere velimus, quid priùs de facto ostendere voluerit Deus, semper reperiemus bonitatem anteponi iustitiæ, cùm de vtraque fit sermo, vt cùm dicitur, *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat.* Item, *bonitas Dei ad pœnitentiam te adducit, tu autem thesaurizas tibi iram in die iræ*; Item, *an non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud, quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam, &c.* & præcipuè Prouerb. 16. *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus, impium quoque in diẽ malum.* Qui ergò indubitanter, & tutò assereret priùs Deum voluisse permissionem peccati, propter ostendendam suam iustitiam, quàm voluisse dare esse homini, & reliqua bona in ostensionem suæ bonitatis, nonnè ipse fieret scrutator iudiciorum Dei potiùs contra, quàm iuxtà modum loquẽdi Scripturæ. Sed talis fuisset Augustinus, si pro præsciẽtia futuri cõditionati supponeret in Deo decretum actuale, ergo. Minor probatur ex locis ipsius supra adductis, in quorum pluribus patet Augustinum indubitanter asserere post scientiam de futuro peccato potuisse Deum, vel Angelos, vel homines non creare, ergo supponeret in Deo decretum permissiuum peccati in ostensionem iustitiæ punitiuæ, antequam Deus fuerit determinatus producere hominem, & communicare illi bona in ostensionem suæ bonitatis: quandoquidem, supposito hoc decreto, non potuit deindè Deus non creare hominem potentia impeditiua præuisi peccati; ergo, si ad præuisionem futuri peccati supponeret decretum actuale in Deo sub conditione, si vellet creare Angelos, vel homines, iam priùs voluisset determinatè permissionem peccati propter ostensionem iustitiæ punitiuæ, quàm determinatus fuisset creare Angelos, & homines in ostensionem suæ bonitatis; ne ergo hæc attribuantur Augustino, omninò dicendũ est, nunquam eũ somniasse decreta, quæ ab Aduersarijs finguntur pro præuisione futuræ culpæ conditionatè, sed hanc antecessisse quodcumque decretum Dei actuale de permissione culpæ.

166 Respondere possent secundò, iuxtà Aduersariorum morem, Augustinum in præcitatis locis non fuisse locutum de effectibus, vt conditionatè futuris in se, & vi decreti permissiui, sed de inclinationibus causarũ ad effectus, vt conditionatè cognitis.

167 Sed in primis Aduersarios interrogo, an loquatur Augustinus de inclinationibus causarum, vt infallibiliter coniunctis cum peccato ante actuale Dei decretum, & quãtùm est ex parte sua, an verò de inclinationibus contingẽter connexis. Si primum, ergo iam per scientiam mediam præuidetur effectus, vt futurus infallibiliter in sua causa, conditionatè accepta, & non vi decreti actualis. Si secundùm, non stat cum loco citato ex lib. 14. de Ciuitate cap. 27. *Nullo modo quidem, quod vinceretur, incertus: sed nihilominus præscius, &c.*

168 Contra secundò: Quia Angeli, & homo fuerunt creati à Deo recti, & non maiori inclinatione ad malum, quàm ad bonum; ergo ante peccatum non poterant præuideri potiùs peccaturi, quàm non peccaturi in maiori inclinatione ad malum, quàm ad bonum: esset enim non Dei præscientia, sed error: ergo non poterat Augustinus ita loqui.

169 Contra tertiò, ex locis ipsis Augustini, ex quibus patet loqui de futuro peccato in se, & non in inclinatione causarum: non enim loquitur de inclinationibus causarũ, cùm ait, *Nouerat quidem, quòd non se correcturi erant*: quia inclinationes sunt in nobis sine nobis, & non possumus eas auferre, vel corrigere, nisi per actus oppositos. Cùm item ait, *Quos nouit in malitia perseueraturos, dans pœnitendi spatium*: non enim spatiũ datur ad pœnitendum de inclinationibus, sed de operibus malis actualibus. Item cùm dicit, loquens de præuiso peccato Adami, & Angelorum, *Nisi prior nosset, quibus eos bonorum vsibus accommodaret*, istos autem bonos vsus, qui sint, explicat lib. 14. cap. 27. subsequenter citato, quia videlicet ab Adami semine adiuto Dei gratia, *Idem ipse Diabolus fuerat Sanctorum gloria maiore vincendus*: vel, vt alibi docet, ad exercendos bonos: aut tandem, vt exemplo illorum, humilitatem suam cognoscant, &c. hæc autẽ omnia nõ sunt de peccato in inclinatione, sed in seipso. Rursus quando dicit, *Cùm Deus humani futuri casus non fuisset ignarus*, numquid casus est mala causę inclinatio, cui

cui, si resistatur, firmior redditur homo? Idem dico, cùm ait, *Sed ex bono in malum deficiente voluntate, moriuntur*: non enim sermonem habet de defectu voluntatis in causa, sed de eo loquitur Augustinus, propter quem tales damnantur; & tamen de his ipsis docet Augustinus, quòd Deus præsciẽtiam habuerat, & impedire poterat, si voluisset. Nonnè euidens est, quòd Aduersarii non veritatem, sed latebras quærunt in doctrina Augustini, vt quoquo modo sententiam propriam defendant.

CAPVT SEXTVM.

Alijs Augustini locis scientia media, tanquam quid apud eundem indubitatum, conuincitur.

NEque, quæ vsque modò dicta sunt, volo sufficiant ad stabiliendum apud Lectorum corda, quàm certum sit Augustinum, quam his temporibus vocamus mediam, eodem modo semper in Deo præsupposuisse, ac præsupponebat scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis: sed pluribus adhuc euidentissimis textibus id ipsum cõuincam.

170 Probatur ergo insuper ex mente Augustini scientia media doctrina, quam tradit in libro de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 21; vbi, loquens de libertate data homini, & de ea secundùm quòd permansit post originale, inter alia sic habet, *Postquam verò seductione Serpentis per Euam cecidit*, nimirùm Adam, & in eo omnes posteri, *naturæ bonum perdidit, pariter & vigorẽ arbitrij, non tamen electionẽ, ne nõ esset suum, quòd euitaret peccatum: nec merito indulgeretur, quod non arbitrio diluisset. Manet vtique ad quærendam salutem arbitrij libertas, idest rationalis voluntas, sed admonente priùs Deo, & inuitante ad salutem: vt vel eligat, vel sequatur, vel agat occasione salutis; hoc est inspiratione Dei: vt autem consequatur, quod eligit, vel quod sequitur, vel quod occasione agit, Dei esse liberè confitemur. Initium ergo salutis nostræ Deo miserente habemus: vt acquiescamus salutiferæ inspirationi, nostræ potestatis est: vt adipiscamur, quod, acquiescendo admonitioni, cupimus, diuini est muneris: vt non labamur in adepto salutis munere, sollicitudinis nostræ est, & cœlestis pariter adiutorij: vt labamur potestatis nostræ est, & ignauiæ, &c.*

171 Ex his autem Augustini verbis diligenter cum ipso animaduertenda est differentia inter eligere, seu acquiescere, ac manũ dare vni præ alio ex duobus propositis, & inter operari: primum non conuenit, nisi potentiæ rationali, & discretiuæ: secundũ verò etiã conuenit cuilibet potentiæ actiuæ in suo genere; hac distinctione autem posita asserit Augustinus, hominem deperdidisse quidem vires actiuas per peccatum originale in ordine ad operandum bonum; sed non vim electiuam: non quia possit eligere, qui operari non poterit, cùm etiã ipsa electio sit operatio voluntatis: sed quia non omnis operatio, etiam voluntatis, est electio: nam, vt infra patebit ex Angelico, voluntas non est electiua in ordine ad sibi amandum vltimum finem: potentia ergo electiua aliquid aliud importat præter posse operari: sed sine hoc non potest exire in actum; vndè, quia liberum arbitrium per peccatum deperdidit vires operandi, deperdidit vis electiua ipsa vigorem, seù vires, quæ requiruntur in electione: sed non deperdidit id, quod addit vis electiua supra vires operandi, taliter, vt statim ac adiũgantur ei vires præcisæ, quæ, cùm rationales non sint, nec vim electiuam secum deferant, ipsamet potentia libera arbitrij per id, quod ei remansit, sit electiua, secundũ quòd vis electiua addit supra posse operari. Hoc est ergo, *post quam verò homo seductione Serpentis per Euam cecidit, naturæ bonum*, idest vires, naturæ per iustitiam originalem, & gratiam superadditas, *perdidit, pariter & vigorem liberi arbitrij*, vires nimirùm, quibus liberum arbitrium exire poterat in actum, *non tamen*, ait, *electionem*: quandoquidem, si aliundè haberet eligere, à quo restituta foret vis electiua, *non esset suum, quòd euitaret peccatum*, sed illius solùm, à quo esset vis electiua restituta: *nec merito indulgeretur, quod non arbitrio diluisset.*

172 Procedit præterea in supradicto loco sic distinguens inter eligere opus gratiæ, aut opus concupiscentiæ: siue inter acquiescere, & manum dare potiùs suadenti gratiæ, quam suadenti concupiscentiæ: & inter ipsum operari, vel agere, seù sequi suadentẽ gratiam, vt eligere det speciali modo libero arbitrio, operari verò speciali modo Deo, dicens, *Manet vtique ad quærendam salutem arbtrij libertas, idest rationalis voluntas, sed admonente priùs Deo, & inuitante*, vires subministrando, *ad salutem: vt vel eligat, vel sequatur, vel agat occasione salutis, hoc est inspiratione Dei; vt autem consequatur, quod eligit, vel quod sequitur, vel quod occasione agit, Dei esse liberè confitemur.* Et clariùs, *Initium*

tium ergo salutis nostræ, Deo miserente, excitãte videlicet, & vires subministrante nobis sine nobis, *habemus: vt acquiescamus salutiferæ inspirationi*, potiùs, quàm concupiscentiæ trahenti in oppositum, quod est eligere, *nostræ potestatis est: vt adipiscamur, quod, acquiescendo admonitioni, cupimus, diuini est muneris: vt non labamur in adepto salutis munere, sollicitudinis nostræ est*, perseuerando in electione, *& cælestis pariter adiutorij*, perseuerantis, ac permanentis. Quia ergo vires ad opera gratis, & misericorditer nobis Deus restituit, quas per originale amiseramus, quod eligimus, acquiescendo gratiæ suadenti, quod sequimur in opere, quod agimus, Dei est: sed quia per gratiam non restituitur nobis vis electiua, vt supra, eligere, & acquiescere gratiæ liberi arbitrii speciali modo est, supra quàm sit ipsum agere, & operari. Atqui ipsum *operari* non attribuitur speciali modo Deo, quia liberum arbitrium non etiam secundò agat, agente primò Deo, sed quia hoc agere bonum sua gratia gratis subministrat, non excludendo liberum arbitrium; ergo, si etiam ipsum eligere, & determinari ad bonum pariter priùs est à Deo, quàm à nobis, non esset cur non prorsùs eodem modo tribuatur Deò, quod est explicitè contra locum citatum Augustini: iuxtà autem hanc doctrinam non erunt futura conditionatè cognoscibilia in Dei decreto determinante opus; ergo per scientiã mediam ratione veritatis conditionatæ rei in seipsa.

173 Hoc ipsum est quod docet Augustinus libro de Spiritu, & litt. cap. 34. cùm dicit: *Profectò & ipsum velle Deus operatur in nobis, & in omnibus misericordia eius præuenit nos, consentire autem vocationi Dei, vel dissentire, sicut dixi, propriæ voluntatis est.* Quid quæso est, quòd, *ipsum velle Deus operetur in nobis: consentire autem, vel dissentire propriæ voluntatis est?* an illa particula, *autem*, cùm dicit, *consentire autem*, nihil restringit, nihil diuersificat: vt, & si velle nostrum Dei sit potiùs, quàm nostrum, consentire verò, vel dissentire quodã modo sit nostrũ potiùs, quã Dei? quia videlicet velle à uiribus est, Deo præueniente, subministratis ex gratia; eligere autem, seù vni potiùs manum dare, quàm alteri, nostrum est, non secundùm id, quod dicit de opere, sed secundùm id, quod operi superaddit tò, eligere, quod per peccatum non amisimus, nisi secundùm vires, & vigorem operandi. Hinc adiungit Sanctus Doctor, *Quæ res non solùm non infirmat, quod dictum est, quid enim habes, quod non accepisti: verùm etiam confirmat, accipere quippe, & habere anima non potest dona, de quibus hoc audit, nisi consentiendo.* Ecce actum electionis nostræ simul, & doni Dei, in eligere potiùs velle, quàm nolle: sed audi Augustinum, *Et per hoc*, ait, *quid habeat, & quid accipiat, Dei est*, subministrantis ex gratia vires, *Accipere, autem, & habere*, non quidẽ mortuum, quale somniauit Lutherus: sed vitale, per electionem vitalem, *consentiendo*, ait Augustinus, *vtique accipientis, & habentis est.* Si autem eligere consentire potiùs, quàm dissentire, secundò est à nobis, Deo primò eligente, & dante determinatum consensum, non aliter esset nostrum, quàm sit etiam secundò nostrum ipsum velle, & ipsum donum operis; quis autem ita crassa minerua hæc audit, vt nõ uideat diuerso modo ex August. esse nostrũ vnũ, quã aliud.

174 Probatur secundò idem assertum ex alia doctrina, quam de libertate tribuit Augustinus lib. præmorato de Spiritu, & Littera cap. 31. vbi, quærens an fides, quæ est nostræ salutis exordium in operando, constituta sit in nostra potestate, distinguit priùs posse, & velle intersese, dicens, *Vndè nec, qui vult, continuò potest: nec qui potest, continuò vult: quia, sicut & volumus aliquando, quod non possumus: sic etiam possumus aliquando, quod nolumus*; aliqua præterea subiungit ad finẽ explicandi quid importet aliquid esse in potestate alicuius, & deindè concludit, *Quid igitur vltra quærimus: quandoquidem hanc dicimus potestatem, vbi voluntati adiacet facultas faciendi: vndè hoc quisque in potestate habere dicitur, quod, si vult, facit: si non vult, non facit.* Audiant nunc Aduersarij, qui doctrinæ Augustini volunt videri Sectatores, quomodo è regione huic loco opponitur sententia eorum de decretis prædeterminantibus. Duæ potentiæ profectò sunt intellectus, & voluntas, taliter, vt vnius actus sit omninò distinctus ab actu alterius, licet intellectus subijciatur, cùm aliundè non impeditur, libero imperio voluntatis, sicut subijcitur oculus ad videndum, pes ad motum, & cæteræ potentiæ in ipsorum actibus. Pone ergo, quod, (sicut pluries Deus fecit cum Tyrannis, impediens potentias exteriores, nõ impedita eorũ mala voluntate, imperãte potentias,) ita nõ impedita voluntate ad velle, vel nolle credere, & determinante se volũtate ad actũ infidelitatis, Deus suo decreto determinet actum fidei, vel carentiã actus infidelitatis in intellectu, non auferendo tamen potentiam ad oppositum: sicut ponunt Aduersarij in determinatione actus liberi. Numquid casum negabunt, quod experiuntur in Tyrannis respectu voluntatis, & cæterarum potentiarũ, & plus dabunt voluntati createç respectu intellectus,

tellectus, vt possit scilicet mouere suo imperio, prout vult, & non ita Deus opponente se ei voluntate? an non defacto volenti efficaciter cogitare turpia, Deus, voluntate creata rebellante, infert in nobis sine nobis bonas, & pias cogitationes? sed ego nolo disputare de his: pone suppositionem in ambabus potentijs, siue per possibile, siue per impossibile, & vide, quòd suppositio est de diuersis; & non destruit seipsam: suppono namque actum voluntatis imperantem sufficientem ex se, si Deus nō determinaret actum oppositum intellectus, & non simul pono, quod non sit actus imperans, sed quod actus intellectus impediatur à decreto Dei determinante intellectū ad actum oppositum.

175 Tunc sic arguo; in tali casu, & si voluntas creata posset vtrumlibet ea proxima potentia, quam oretenus talem vocant Aduersarij, non stat definitio potestatis, tradita ab Augustino. *Hoc quisque in potestate habere dicitur, quod, si vult, facit: si non vult, nō facit*: quia vult actum infidelitatis, & non facit, nullatenus deficiente in illa posse, quod confingunt sufficere ad libertatem Aduersarij: sed per solam determinationē Dei de opposito, incompossibili cum effectu; ergo hæc decreti Dei determinatio, quodcumque imaginetur dare posse, etiam ad oppositum, quia determinatio est ad vnum, impedit potestatem voluntatis ad oppositum: sed non stat libertas sine potestate voluntatis ad vtrumlibet; ergo, si per tale decretum impeditur potestas, quam requirit Augustinus, vt actus fidei sit liber, eodem modo impedietur omnis alius actus, qui à voluntate fit, præcedente simili determinatione ad vnum, à ratione liberi.

176 Probatur tertiò eadem essertio ex capite 33. eiusdē libri de Spiritu, & Littera: quādoquidem totum fundamentum, in quo distinguntur Assertores scientiæ mediæ à Thomistis, & Scotistis in eo consistit, quòd illi nolunt in Deo decreta efficacia determinata ad vnum: sed ea volunt debere esse indifferentia ad vnum, vel alterum: & conditionata, si accedat videlicet consensus voluntatis creatæ: quamuis de cætero velint determinata ad vnum, vel alterum ex oppositis ita, vt non possit creatura agere extra omnem voluntatem Dei, benè verò extra voluntatem Dei de vno: Aduersarij verò similia decreta indifferentia, & cōditionata respuunt, & ea volunt absoluta, ac ex se efficacia, & determinata de vno. Atqui Augustinus loco citato decreta Dei astruit indifferentia ad duo, quorum alterū non possit transgredi voluntas creata, non verò decreta determinata ad vnum; ergo. probatur minor. *Vult auem Deus*, inquit præfato loco Augustinus, *Omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: non sic tamen, vt eis adimat liberum arbitrium, quo vel benè, vel malè vtentes, iustissimè iudicentur.* Nonnè agit Sanctus Doctor de puncto litis inter Assertores scientiæ mediæ, & reliquos ex opposito, qualis scilicet debeat esse volūtas ex parte Dei in ordine ad opus, quod vult, vt compleat, & non adimat liberum arbitrium creatæ voluntatis? Audiamus ergo ipsum spoliati proprio sensu, non præuenti, non excæcati: videamus quomodò explicet Dei volūtatem non adimere à nobis liberum arbitrium: *Quod, cùm sit*, sequitur, *Infideles quidem contra voluntatem Dei faciunt, cùm eius Euangelio non credunt:* Quid est hoc, quod asserit infideles contra Dei voluntatem agere, qui omnia, quæcunque voluit, fecit in cælo, & in terra? Ita est, contra voluntatem Dei agunt, & non propterea Deus non facit quæcumque vult; sileas, & id te docebit Augustinus; *Nec ideò tamen*, subiungit, *eam vincūt, verùm seipsos fraudant magno, & summo bono, malisque pœnabilibus implicant, experturi in supplicijs potestatem eius, cuius in donis misericordiam contempserunt*; *Ita voluntas*, ait, *Dei semper inuicta est: vinceretur autem, si non inueniret, quid de contemptoribus faceret, aut vllo modo possent euadere, quod de talibus ille constituit.* Vides ne, vndè sit, quòd semper Dei fiat voluntas, etiam quando homines contra illam agunt, quia videlicet non est absoluta voluntas de vno, cui contradicat liberum arbitrium creatum: sed disiunctiua, & conditionata de vno, vel altero, vt, & si liberum arbitrium videatur contra illam agere, secundùm quod est voluntas de vno, non sit tamen simpliciter contra illam, quod agitur: quia non est determinata de vno, sed indeterminata de vno, vel de altero? an voluntaria est hæc mea intelligentia? legas ipsummet Augustinum, se clariùs exemplo explicātem, *Qui enim*, subsequitur, *dicit v.g. volo, vt hi omnes serui mei operentur in vinea, & post laborem, requiescentes, epulentur, ita vt quisquis eorum hoc noluerit, in pistrino semper molat*. Quid est, *ita, vt quisquis eorum, &c.* nonnè idem, ac dicere ità, volo, quòd laborent, vt, si quis eorum laborare nolit, in pistrino semper molat? ideò concludit, *Videtur quidem quicumque contempserit, contra voluntatem Domini sui facere: sed tunc eam vincet, si & pistrinum, comtemnens effugerit*. Quarè, si contempserit illud, volo, non

non esset vincere voluntatem Domini sui: esset autem, si & illud contemnens, etiam pistrinum effugeret? nisi quia illud, volo, non est ad vnum, quo contempto, vincatur: sed ad vnum, vel alterum, vndè non vincitur, nisi in vtroque vincatur?

177 Addo, quòd, si hìc decreta determinata excogitentur, tota rueret Augustini doctrina: falsum enim esset, quòd vinceretur voluntas Domini, etiam si voluntate eius contempta, pistrinū seruus effugeret; quia id, quod seruus non faceret, ex voluntate efficaci Domini, determinantis illum ad oppositum, non faceret; non ergo ipse vinceret, non ipse priorem inefficacem Domini voluntatem contemneret: sed Deus voluntate propria efficaci suam antecedentem inefficacem impediret: & seruus voluntatem Dei inefficacem relinqueret, adimplendo efficacem.

178 Dicent forsan Aduersarij Augustinum in præcitato loco non habere sermonem de materiali operationum serui, sed de formali malitiæ, quam Deus nunquam voluit, nec determinauit, sed nec etiam impediuit: & ideò ob malitiam contemnitur Deus, nolens malitiam: sed non vincitur, quia pœnas non effugit, ita Deum contemnens.

179 Contra tamen est primò euidenter; nā, vel Deus sua prohibitione prohibet nobis solam malitiam actus, vel etiam ratione malitiæ prohibet positiuum. Si primum, quis est, qui malitiam amet, & non potiùs positiuum actus vellet, odio prosequendo malitiam, si sciret malitiam esse prohibitam, non positiuum actus? nullus ergo peccaret, si ipse amor positiui actus non diceret, quà amor positiui, indiuisibiliter carentiam rectitudinis; ratione ergo huius annexionis etiam positiuum actus prohibetur; ergo etiam ratione eiusdem positiuum actus est oppositum Dei voluntati; & vinceretur Deus, si, qui positiuum liberè poneret, sciens esse ipsi prohibitum, pistrinum posset effugere.

180 Vrgeo, nam non solùm Deus vult nullum esse infidelem, sed præterea vult omnes ad agnitionem veritatis venire; qui ergo præcisè physicam carentiam actus fidei ponit liberè, & sciens Deum velle ab eo fidem: per præcisum velle præfatæ carentiæ physicæ ponit aliquod, oppositū Dei voluntati, & adhuc per physicum obiecti vinceret Dei voluntatem illā de fide, etiā si nulla alia supponeretur in Deo voluntas: & non per solam malitiam actus.

181 Insto, nam, si de solo nolle malitiæ esset Augustini doctrina, non cohærerent subsequentia verba, allata in exemplo, *Vt deindè quiescentes, epulentur*: quies enim est post laborem, non post carentiam nolitionis, nec epulare debetur negatiuè se habenti, sed positiuè operanti. Non ergo quando dicit Augustinus, *Volo, vt hi omnes serui mei laborent in vinea*, sensus est negatiuus, prohibens solam malitiam, quasi dicat, nolo, vt malitiosè non laborent: sed positiuus, volo, vt laborent, volo, vt credant: primo namque modo non cohærent, *vt deindè quiescentes, epulentur*: benè verò secundo, qui laborem positiuum operis supponit, & non ita primus purè negatiuus; ergo explicatio contenta in responsione frustranea est, & voluntariè adinuenta.

182 Contra est secundò à priori: quia malitia volitionis voluntatis creatæ in eo consistit, quòd recedat à debita rectitudine conformitatis ad diuinam voluntatem: sed implicat ista carentia rectitudinis in actu voluntatis creatæ, vbi efficaciori Dei voluntati conformatur; ergo implicat Deū prohibere carentiam conformitatis, vbi in actu creatæ voluntatis est conformitas ad suum efficacius velle: atqui Deus nolens infidelitatem, inefficaciter non vult: efficaciter verò vult positiuum infidelitatis; ergo, qui ponit hoc positiuum, non habet carentiam conformitatis, nisi ad Dei voluntatem inefficacem, habet verò conformitatem absolutè ad Dei voluntatem; ergo non est quid Deus prohibeat in hoc actu, quando magis Deo volenti esset voluntatis creatæ disconformatio, si ipsum non poneret: etenim non ponendo, disconformaretur Deo efficaciter volenti.

183 Contra est tertiò: quia præfata distinctio explicitè aduersatur sensui Augustini cap. 31. eiusdem libri: cùm enim hoc nomen, voluntas, non importet in suo conceptu malitiam, nisi addatur, mala: tam enim perfectissimè est voluntas in ratione voluntatis, bona, quàm mala: consequēter, dum simpliciter dicitur voluntas, substratum, & materiale voluntatis significatur, cui per tò mala, vel bona, additur formale malitiæ, vel bonitatis; cùm ergo, stante sententia, negante scientiam mediam, omnis voluntas sub ratione voluntatis sit prædeterminanda, & præuolenda à Deo, benè staret, quòd, sicut dicitur ad Romanos 13. *Non est potestas, nisi à Deo*, etiam loquendo de potestate naturali, taliter, vt etiā Pilato dixerit Christus *Non haberes in me potestatem, nisi desuper tibi datum fuisset*: & defacto Apostolus loco citato de potestate principum temporalium

loquitur; ita etiam dicatur simpliciter, nō est voluntas, nisi à Deo. Ni fallor, discursus totus est legitimus. Atqui loco citato Augustinus, postquam ex Apostolo dicit, *Non est potestas, nisi à Deo*, subiungit, *numquam autem legimus in Sanctis Scripturis, non est voluntas, nisi à Deo: & rectè non scriptum est, quia verum non est: alioquin etiam peccatorum, quod absit, author est Deus, si non est voluntas, nisi ab illo*. Hic Aduersarij ad vnum adstringuntur concedendum, vel quòd scilicet discursus Augustini sit deficiens, dum infert, Deum Authorem futurum peccatorum, si non esset voluntas, nisi à Deo: non enim sermo suus est de voluntate, vt mala, sicut non est sermo de mala potestate, sed de potestate, & voluntate secundùm se simpliciter: quo pacto, si potest bene stare, vt materiale, & voluntas omnis simpliciter sit à Deo, absque eò, quòd indè sit author peccati, non benè discurreret Augustinus; vel velint nolint, concedant opus est, numquam in mentem Augustino incidisse, quòd à Deo possit determinari materiale voluntatis, & non esse etiàm author formalitatis malitiæ inseparabilis.

184 Probatur quartò, ex doctrina, quam tradit Augustinus libro 3. de libero arbitrio cap. 17. & 18. vbi postquā sciscitanti, quæ nam sit causa malæ voluntatis, respōderit, aliam non esse, nisi eandem ipsam voluntatem, cupiditatibus affectam; & illo non adhùc satisfacto, ac iterum replicante, & inquirente, vt paucis à similibus se expediret replicationibus, ait, *Sed nescio, cur aliud te quærere libet: denique quæcumque est illa causa voluntatis, aut iusta profectò est, aut iniusta; si iusta, quisquis ei obtemperauerit, non peccabit: si iniusta, non ei obtemperet, & non peccabit; an fortè violenta est, & cogit inuitum? Num eadem toties replicaturi sumus? reminiscere superiorum, quæ à nobis tàm multa de peccato, & voluntate libera dicta sunt: sed, si laboriosum est omnia mandare memoriæ, hoc breuissimum tene. Quæcumque ista causa est voluntatis, si non ei potest resisti, sine peccato ei ceditur*. Duplici via, & medio ex hoc Augustini loco intentum meum de scientia media stabilio.

185 Primò quidem ita, *Quæcumque est causa voluntatis, aut iusta profectò est, aut iniusta: si iusta, quisquis ei obtemperauerit, non peccabit*. Sed Deus per Aduersarios est causa omnis nostræ voluntatis, huius potiùs, quàm illius, apud quem non est iniustitia, ergo creata voluntas determinans se secūdò in id, ad quod fuit efficaciter à Deo prædeterminata per suum velle, Dei voluntati obsequitur, obtemperat, se conformat; ergo non peccat. Quod est argumentum supra factum à priori num. 182. & nunc conuincitur ex Augustino.

186 Quod, si quis dicat, hominem non peccare, quia vult materiale actuum prohibitorum, sed quia vult formale. Iam loco citato probaui non dari formale malitiæ consistens in carentia debitæ conformitatis ad voluntatem Dei, vbi voluntas creata quærit se conformare magis Deo volenti efficaciter, quàm inefficaciter. E hic ex eodem Augustino lib. in Leuiticum cap. 24. addo neminem prorsus po[illegible] se velle malitiam, nisi præcisè quia vu[illegible] actum; ergo, si hoc est velle malitiam, quod est velle positiuum actus, hoc esse velle malitiam, velle id per quod confo[illegible]matur voluntas creata Dei voluntati; qu[illegible] autem non videt has laruas, & chimer[illegible] sequi ex doctrina Aduersariorum. Ante cedens ergo probo ex Augustino loco ci tato, sic enim habet, *Nam, si diligenter con sideretur, ipsum peccare nemo vellet, sed propte[r] aliud fit, quod vult, qui peccat; omnes quippe homines, qui scienter faciunt, quod non lice[t] vellent licere: atque adeò ipsum peccare nem[o] appetit propter hoc ipsum, sed propter illud, qu[od] ex eo consequitur*. Et ratio est euidens, qu[ia] malum, vt malum non est volibile, & ide[o] non potest ratione sui appeti, sed solùm ratione boni appetibilis, à quo separari nō potest.

187 Quod si dicas 2. nobis notam esse voluntatem Dei prohibentem actum furti v. g. non verò, quòd in nobis prædetermina uerit actum furandi, & ideò, dum quis furatur, scit contra voluntatem Dei agere, non verò, quòd conformiter ad Dei voluntatem: ac propterea peccare. Contra, quia licèt nesciat fur antecedenter ad furtum, quid in ipso determinatè voluerit Deus, sciret tamen nihil determinatè velle, quod non sit præuolitum à Deo; ergo dum se determinat ad quodcumque, scit iuxtà Dei voluntatem esse suam determinationem, & dum furtum determinat, scit ita præuoluisse Deum: numquam ergo peccaret, quia numquam ageret sciens, vel volens, contra voluntatem Dei. Addo, quòd saltem post actum scit ita fuisse Dei voluntatem; posset ergo delectari de facto turpi in hoc, quòd illud faciens, voluntatem Dei fecerit. Quis hæc considerans, non respuat sententiam, vndè sequuntur, cogitans ex hac sententia vnum infallibiliter ex his concedendum fore, quòd videlicet Deus efficaciter velit in nobis, quod nobis prohibet, nosque peccaturos, vbi magis Dei voluntatem

tatem

tatem exequimur, quàm exequamur, si stā-te eadem Dei voluntate non poneremus: vel quòd nunquam peccaremus, cùm nū-quam recedamus à sua efficaci volunta-te.

188 Quòd, si dicas tertiò simile argumentum fuisse oppositum Augustino à Pelagianis, dicentibus, quod fideles, dum petunt in oratione Dominica, vt fiat volūtas Dei in cœlo, & in terra, peterent, vt fiat ipsis, quòd præuoluisset Deus, scilicet cadant, & ruant: eò quòd talis fuisset antecedens Dei voluntas, vt nimirùm aliqui perirent morte æterna. Sed contra, quia Pelagiani obijciebant Augustino, quòd ipse numquam asseruerat, Deum videlicet præuoluisse casum, vel ruinam aliquorum, qui, quantùm est ex parte sua, vult omnes homines saluos fieri, & nulli prædeterminat id, à quo homines ruinā, & casum separare non possent. Sed ego non attribuo Aduersarijs quidquam, quod non concedant; dico enim, Deus per eos vult efficaciter materiale furti, hæc est ipsorum doctrina; ex hoc infero, qui vult ergo materiale furti, & physicam illius vtilitatem, exequitur in hoc Dei voluntatem; ergo nihil est in hac voluntate formale malitiæ, consistens in disconformitate ad Dei voluntatem; quilque ergo posset omnia, prohibita inefficaciter, facere, intendens exequi voluntatem Dei efficacem, & non peccare. Respondeant Aduersarij, vt respondet Augustinus, & non eis opponetur, quod nunc obijcitur. Videant quid respondeat Augustinus. *Qui à pietate deficiunt, nõ ex Dei opere, ex sua voluntate deficiunt*; Item, *Quamdiù in oratione Dominica dicunt fiat voluntas tua, non hoc contra se petunt, quod Deus nulla ratione facturus est, vt cadant, & ruant: hæc enim ipsorum nequitia, ipsorum est consumata libertas*. Dicant etiam Aduersarij, nullum opus est nobis à Deo, ex se infallibiliter connexum cum hominis ruina, & ita negabunt physicum actus esse à Deo præuolitum, à quo non potest homo separare malitiam: si enim separabilis esset hæc ab illo, futuritio peccati non posset cognosci, vt infallibiliter connexa cum decreto isto Dei, quod vocant permissiuum. Dicant etiam, nihil Deus facturus est vlla ratione, vndè cadant, & ruant: & sic non prædefiniet Deus materiale, secum ineuitabiliter trahens casum, & ruinam, cùm non possit homo velle materiale actus, & separare illud à casu, & ruina: cæterū, si nolint Deo negare id, ex quo infallibili connexione infertur aliud, quid mirum, si quod falsò Pelagiani attribuebant Augustino, non falsò, sed verè eis attribuatur?

189 Secundò ex eodē loco sic arguo, *Quæcumque ista causa est voluntatis, si non potest ei resisti, sine peccato ceditur*. Verba sunt hæc Augustini, in quibus locum non habet sensus compositus, & diuisus; cùm enim dicitur. *Si non potest ei resisti*, in ordine ad illam, vt voluntatem afficientem, fit consideratio, qui est sensus compositus: atqui Deo efficaciter præuolenti nemo potest resistere; ergo Deo præuolente materiale furti, blasphemiæ, &c. sine peccato cedit voluntas creata, idem amplectendo.

190 Respondent Aduersarij, paucis se expedientes ab hoc argumento, dicendo Augustinum loqui de causa cogente, & faciente voluntatem creatam inuitam operari: non verò de causa purè prædeterminãte, & non cogente, qualis est Deus: hoc autem, aiunt, euidenter patet; nam ad præfata verba argumenti hæc alia fecerat Augustinus præcedere; *An fortè violenta est, & cogit inuitum?* de hac ergo causa deindè asserit, quæ supra.

191 Sed ecce ob verbū æquiuocū statim in promptu tegumentum veritatis doctrinæ Augustini, relictis reliquis, quæ germanam mentem illius insinuant. Sciunt benè Aduersarij ex similibus verbis ęquiuocis coactionis, & violentiæ apud Augustinum fucos sumere Iansenium, vt non aliam admittat in hominibus post lapsū libertatē, nisi à coactione, & violētia, quãdo Augustinus his terminis vtitur lato modo, iuxtà cō munē vsū pro eodē, ac determinatione ad vnū. Nolo tamē, vt litigemus verbis, accedamus ad factū, vt appareat quis Augustinū, prout sibi placet, interpretetur. Dixerat antè prædicta verba Augustinus causā malæ voluntatis esse ipsāmet improbā volūtatē, hoc est cupiditatibus affectam. *Hæc autem, ait, auaritia cupiditas est, cupiditas porrò improba voluntas est, ergo improba voluntas malorū omnium causa est.* Ad quæ subiungit Augustinus, se interroganti. *Tu autem si huius radicis causam requiris, quomodo erit ista radix omnium malorum? illa enim erit, quæ causa huius est, quam, cùm inueneris, etiam ipsius causam quæsiturus es, & quærendi nullum habebis modum*. Et ad hæc connectit, quæ in principio adduxi ex Augustino pro argumento: ex quibus patet, quod ea, quæ dicit, *An violenta est, & cogit inuitum?* de cupiditate, & concupiscentia asserit: cui in fine capite 18. adiungit ignorantiam vincibilem, sic loquens. *Nam sunt re vera omni peccanti animæ duo ista pœnalia, ignorantia, & difficultas: ex ignorantia dehonestat error,*

ror, ex difficultate cruciatus affligit. Sed approbare falsa pro veris, vt erret inuitùs: & resistente, atque torquente dolore carnalis vinculi, non posse à libidinosis operibus temperare, non est natura instituti hominis, sed pœna damnati. Vides ne, quid per Augustinum importent illa verba, an violenta est, & cogit inuitū? an scilicet tanta est vis concupiscentiæ, & ignorantiæ in approbando falsa pro veris, vt ex ignorantia inuitus, & ex motu concupiscentiæ, ita violentetur, vt resistere nullatenus possit? & si ita est, dicit Augustinus, non peccat, qui cedit. Quis autem non videt iudicio falso, quo falsa approbantur pro veris, & concupiscentia mouēte, & alliciente non trahi homines verè violenter, sed dulcedine potiùs, & suaui delectatione? quid ergo est, quòd veritatem obtegere volunt Aduersarij per illud æquiuocum, *An violenta est, & cogit inuitū,* quasi Augustinus de stricta locutus sit violentia?

192 Vt tamen clariùs tota hæc doctrina de vera mente Augustini cuilibet pateat, legat hunc eumdem locum Augustini, eidem oppositum à Pelagianis libro de natura, & gratia cap. 67. sic enim sibi oppositum fuisse à Pelagio refert Sāctus Doctor. *Item, inquit Augustinus Episcopus in libro de libero arbitrio. Quæcumque ista causa est voluntatis, si non potest ei resisti, sine peccato ei ceditur; si autem potest, non ei cedatur, & non peccabitur. An fortè fallit incautum? ergo caueat, ne fallatur, an tanta fallacia est, vt caueri omninò non possit? si ita est, nulla ego peccata sunt.* Nonnè ista sunt de quibus agimus? sed videamus quæso, si ad violentiam, & coactionem recurrit Augustinus, vt volunt Aduersarij: siue ad ludicras responsiones sensus compositi, & diuisi: an potiùs se explicet de simplici impossibilitate in libro de libero arbitrio locutum fuisse? *Agnosco*, ait Augustinus, *verba mea sunt: sed etiam ipse dignetur agnoscere superiùs cuncta, quæ dicta sunt: de gratia quippe Dei agitur, quæ nobis per mediatorem medicina opitulatur: non de impossibilitate iustitiæ. Potest ergo ei causæ, quæcumque illa est, resisti? Potest planè, nam in hoc adiutorium postulamus, dicentes, ne nos inferas in tentationem; quod adiutorium non posceremus, si resisti nullo modo posse crederemus. Potest peccatum caueri, sed opitulante illo, qui non potest falli, &c.* Numquid dicit, quamuis non possimus, non tamen cogimur, nō agimus inuiti, vt aiunt intellexisse Aduersarij? non ita prorsùs: sed asserit, quòd, quamuis natura non possimus vitare peccata, iustitiā amplecti, &c: possumus tamen, Deo opitulante: & manente firmo, quòd quæcumque foret causa voluntatis, cui resisti non possit, sine culpa ei cederetur, adhùc stat, quòd homines, cedendo cuicumque causæ, peccant, quia possunt non cadere, si ad miserentem, & opitulantē Deū, prout quisque potest, cùm nemini negetur gratia sufficiens, recursum vellent habere. Hinc.

193 Vrgeo fortiùs, *Quod adiutorium non posceremus*, ait Augustinus, *si resisti nullo modo posse crederemus.* Qui ergo scit Deo præuolenti nullum hominem posse resistere, atque iuxta Aduersariorum sententiam, Deum prædefiniisse efficaciter omnia materialia actionum, quid quæso poscit, cùm Deum deprecatur, ne illum inferat in tentationē? vt Deus mutet suam voluntatem? scit possibile non esse; ergo hoc non exposcit; vt Deus determinando illi materiale mendacij liberum, & cum physico præcognitionis, adiuuet, ne inferatur in formale? impossibile etiam scit esse; quid ergo potest in oratione Dominica petere? vt auferantur forsan tentationes, & si non possit, Deo iam ab æterno prædefiniente materiale impediri formale culpæ? & nonnè materiale tentationum etiam prędefinitum fuit? vltra quàm quòd peteret grauius fieri peccatum suum, eò enim grauius est peccatum, quò magis liberum, & eò liberiùs agit voluntas, quò minùs ad obiectum per concupiscentiam allicitur. Assignent ergo, quid petit iste à Deo, quod non sciat esse antecedenter prædefinitum independenter à sua petitione, & impossibile, vt mutetur? Quid ergo est, quod asserit Augustinus, *Quod adiutorium non posceremus, si resisti nullo modo posse crederemus?* Potest quidem quisque petere, quod credit ideò forsan voluisse Deum, quia præuidit futuram suam petitionem; sed quòd petat auferri à Deo, vel non fuisse in Deo, quod independenter à sua petitione immutabiliter fuit, nemo certè possibile sibi persuadere potest, quod ex mox dicendis clariùs patebit.

194 Probatur quintò idem assumptum ex doctrina, quam, Semipelagianos impugnans Augustinus in eo, quòd asserebāt inutilem fore correctionem, si prædestinatio Electorum antecedens ad omnem actum libertatis humanæ prædicetur, scribit cap. 15. de bono perseuerantiæ: inter cætera namque, postquàm ex Prospero, & Hilario Semipelagianorum errorem refert his verbis, *Sed aiunt, vt scribitis, neminem posse correctionis stimulis incitari, si dicatur in Conuentu Ecclesiæ, audientibus multis; ita se habet de prædestinatione definita sententia voluñ-*

voluntatis Dei, vt alij ex vobis de infidelitate voluntatis Dei, vt alij ex vobis de infidelitate, veneritis ad fidem: accepta obediendi voluntate, veneritis ad fidem: vel accepta perseuerantia, maneatis in fide: cæteri verò, qui in peccatorum delectatione remoramini, ideò nondum surrexistis, quia necdum vos adiutorium gratiæ miserantis erexit: verùm tamen, si qui estis necdum vocati, quos gratia sua prædestinauerit eligendos, accipietis eandem gratiam, qua velitis, & sitis electi; &, si qui obeditis, si prædestinati eritis reijciendi, subtrahentur obediendi vires: vt obedire cessetis. Postquã hũc Semipelagianorũ sensum refert, ita ipsum redarguere incipit. *Ista cùm dicũt, ita nos à confitenda Dei gratia, idest, quæ non secundùm merita nostra datur: & à confitenda, secundùm eam, prædestinatione Sanctorum deterrere non debent, sicut non deterremur à confitẽda præscientia Dei, si quis de illa populo sic loquatur, vt dicat, siue nunc rectè viuatis, siue nõ rectè, tales vos eritis postea, quales vos Deus futuros esse præsciuit: vel boni, si bonos: vel mali, si malos. Numquid enim, si hoc audito, nõ nulli in torporem, segnitiemque vertantur, & à labore, procliues ad libidinem, post concupiscentias suas eant, propterea de præscientia Dei falsum putandum est esse, quod dictum est? Nonnè, si Deus illos bonos futuros esse præsciuit, boni erunt, in quamtalibet nunc malignitate versentur: Si autem malos, mali erunt, &c.*

195 Ne autem hic quisque pro suo libitu Augustinum explicet de præscientia supponente Dei decretum, vel pro ipsa prædestinatione, quo pacto pluries sumere solet: sed clarè pateat, quòd loquatur de pura præscientia intellectus diuini, infallibiliter vera in ratione cognitionis præcisè, etiam si nulla præsupponatur prædestinatio, id in primis indè conuincitur, quia alitèr Augustinus ex paritate præscientiæ nihil concluderet contra Semipelagianos, qui, sicut negabant antecedentem prædestinationem, quam, vt suo loco ostendam, falsò putabant auferre libertatem: ita & præscientiam supponentem prædestinationem, vel acceptam pro ipsa prædestinatione negassent: imò discursus Augustini esset petitio principij. Sed quid hic immoror, cũ ipsemet Augustinus se explicet, de qua præscientia loquatur, de illa nempè eadẽ, quã adstruebant Semipelagiani ipsi, etiam independente à prædestinatione, qualem nimirùm somniabãt esse scientiã Dei de fide, & voluntate petendi, quærendi, & pulsandi; vndè contra eos de hac præscientia, quã negare non poterant, argumentum ipsorum retorquet Augustinus. Ecce ex retorsione quomodo concludit capit. 21. *Nimiæ igitur contentionis est*, ait, *prædestinationi contradicere, vel de prædestinatione dubitare; quæ tamen non ita populo prædicanda est, vt apud imperitam, vel tardioris intelligentiæ multitudinem redargui quodammodò ipsa sua prædicatione videatur: sicut redargui videtur, & præscientia Dei, quam certè negare non possunt, si dicatur hominibus, siue curratis, siue dormiatis, quod vos præsciuit, qui falli non potest, hoc eritis.* Euidens ergo est de ea præscientia argumẽtum retorquere Augustinum, quam admittebant Semipelagiani de fide, in quo vnumquemque, qualis futurus fuerit, præcognouit ab æterno Deus: quòd videlicet non propterea, quòd hæc, etiam apud Semipelagianos infallibiliter sit vera, viã præcludit correctioni: ergo neq; pariter infallibilitas prædestinationis, &c.

196 Ex hoc autem discursu Augustini sic argumentor. Nisi ad prædestinationẽ Augustinus præsupponat scientiam mediam cuilibet, etiam ignaro, euidens esset, quòd claudicaret exemplum de præscientia, quo Semipelagianos oppugnat, nihilque prorsùs probaret; stabile verò firmum, & conuincens est, supposita scientia media: sed nemo sanæ mentis est, qui potiùs doctrinam Augustini claudicãtem admittat, præcipuè in hac materia de prædestinatione, quàm sententiam illam, ex qua similis defectus inducitur in præfato discursu Augustini; ergo cuilibet fatendum sententiam, oppugnantem scientiam mediam, omninò claudicare. Maiorem probo, quia cuilibet, etiam ignaro, notum est, quòd ea scientia, quæ exercitium libertatis ideò attingit, quia iam est, & supponitur futurũ, non ipsa facit, vt sit, vel non sit futurum: sed econtra, quia iam est, attingit, vt futurum: & si futurum non esset, attingeret, vt non futurum: ergo euidens cuilibet est talem scientiam libertatem omninò intactam præsupponere: & quòd eius prædicatio correctioni non obstat: quia talis est scientia, qualis vi correctionis liberè operabitur, vel non operabitur voluntas creata: non econtra, ideò hæc vi correctionis operabitur, quia Deus præsciuit. Hæc non solùm erat doctrina Massiliensium, sed etiã in seipsa euidens, loquendo de scientia speculatiua futuri, vt futuri, & non de practica; ergo, si ad prædestinationem Sanctorum, de qua loquitur Augustinus, nullum præsupponeret exercitium præuisum libertatis creatæ, nulla curreret paritas inter scientiam, & prædestinationem; nam statim, & cũ distinctione respondissent Semipelagiani, quòd scientia præsupponit; non ponit vi sua exercitium libertatis, atq, ideò præscientiæ prædicatio, sicut non impedit libertatẽ creatam fore ex se operaturam,

ram, ita nec impedit correctionem, qua ipsamet voluntas incitetur, & qua forsan mediante sit voluntas operatura. At verò prædestinatio omne exercitium libertatis præcedẽs, sua infallibilitate traheret opus, ideòque eius prædicatio esset valde diuersa à prædicatione presscientiæ, & paritas omninò claudicaret. Si verò supponatur præscientia media ad prædestinationem, qua Deus pręcognouisset, quòd cùm aliquis corrigeretur, & tribueretur talis gratia, operaretur benè, & ideò vellet eũ ita operaturum cum tali gratia, & cum tali correctione, paritas omninò curreret; ergo dicẽdum est hoc modo in præfato discursu locutum fuisse Augustinum, qui alibi dicit. *Cuius autem miseretur, sic eum vocat, quomodo scit ei congruere, vt vocantem non respuat*, atque ità prædestinatio pręsupponens præscientiã de futuro opere libero conditionatè, media etiam correctione, locum non præripit correctioni, sicut non præripit præscientia.

197 Probatur sextò idem assumptum ex doctrina, quam innumeris locis insinuat Augustinus, quorum tamen sufficiat hìc aliqua adducere; lib. ergo de prædestinatione, & gratia cap. 4. in illud Apostoli, *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat*. hæc pro eiusdem loci germana intelligentia mónet aduertenda, *Non ita intelligendum est*, ait, *quasi Deus in homine ipsam, quæ non esset, duritiem cordis operetur; indurare enim Deus dicitur, quem mollire noluerit; sic etiam excæcare dicitur eum, quem illuminare noluerit: sic repellere eum, quem vocare noluerit*. Pari modo monet lib. 2. in Exodum num. 36. supra illud, *Ego enim grauaui cor eius, & seruorum eius, vt ordine superueniant signa mea hæc super eos*, ita scribens, *Sed sic intelligendum est, ac si diceret, ego enim patiens fui super eum, & seruos eius, vt ordine superueniant signa mea hæc super eos: quia cum patientia Dei obstinatior fiebat malus animus, ideò pro eo, quod est patiens fui, dicitur, grauaui cor eius*. Et sermone tandem 88. de tempore regula vniuersali similem indicit aduertentiam, *Hoc ergo*, inquit, *definitissimè credite fratres, & hoc intelligite, quia quoties Dominus dixit, ego indurabo cor Pharaonis, non aliud intelligi voluit, nisi ego, inquit, suspendo plagas meas, & flagella, vndè eum per indulgentiam meam contra me obdurari permitto*.

198 Et quamuis libro 5. contra Iulianum cap. 3. refellat Augustinus eundem hæreticum in eo, quòd illum Apostoli ad Rom. 1. *Tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt faciant ea, quæ non conueniunt*, explicabat, quòd Deus dicitur ita tradere, deserendo, seu non puniendo statim, sed suspendendo plagas, & debitas pœnas; hoc nihilominus non opponitur doctrinæ antecedenti, imò in eodem loco etiam ipsam denuò tradit per hæc verba, *Cùm ergo dicitur homo tradi desiderijs suis, indè fit reus, quòd desertus à Deo, cedit eis, atque consentit, vincitur, trahitur, capitur, possidetur*. Impugnat autem in prælibato loco Iulianum Pelagianum Augustinus in eo, quòd desertionem istam Dei, vel plagarum suspensionem adstruebat omnimodè suspẽsiuam vindictæ ex parte Dei, nihil includentem pœnale, nimirùm quòd, cùm, iuxtà eorum hæresim, nõ admittebatur peccatum originale, asserebant, quòd homines non indigebant gratia Christi ad benè operandum: sed ad id sufficere naturam; nec admittebant concupiscentiam insurrexisse in pœnã peccati, sed eam volebant esse quid bonum, traditũ à Deo ad finem prolis: ideòque non concedebant tradi à Deo Peccatores concupiscentijs suis, auferendo gratiam, & iustitiæ originalẽ, qua soporabantur concupiscentiæ, sed solùm tradi dicebant, quatenus Dei patientia expectantur, vt conuertantur, & ipsi peiores fiunt; contra quod Augustinus præcipuè vrget illis verbis orationis Dominicæ. *Ne nos inferas in tentationem*, inculcans, quòd, si Deus non alio modo infert in tentationem, nisi expectando, & suspẽdendo plagas, fidelis in præfatis verbis, festinã contra se exposceret vindictam. Hanc ergo desertionem Dei purè suspensiuã debitæ pœnæ, impugnat ibi Augustinus, sed non desertionem, adhuc negatiuam, per ablationem gratiæ, ex cuius ablatione cõcupiscentię, quæ supponuntur in homine, vel ex originali, vel etiam auctæ ex habitibus malis, potentiores euadunt. Cæterùm firmum manet, quòd concupiscentiæ ipsæ non sunt, quasi noua passio ad malum, datæ in pœnam peccati, vt *Deus ipsam, quæ non esset, duritiem cordis operetur*: esset nãque Deum implanare homines in peccata; his autem ex Augustino suppositis.

199 Argumentor ita: durities ista cordis, vel excæcatio, &c. non hominem inclinat, vel trahit ad formale culpæ, quam nemo vellet, si posset: sed ad positiuam delectationem, vel vtilitatem physicam actuũ, quibus annexa est malitia carentiæ conformitatis ad Dei voluntatem: nec tamen ex se connexa est infallibiliter cum tali positiuo actuum, sed solùm inclinat, & facilitat ad eos: & nihilominus Augustinus alienum à Dei bonitate, & æquitate existimat Deum præstare, etiam in pœnam peccati, id, quod inclinat ad materiale peccati, quia eo modo,

do, quo inclinaret ad materiale, inclinaret ad formale ab eo inseparabile: sin assignēt Aduersarij, quare Deus ad tale materiale non potest qualitatē dare inclinantem; ergo multominùs non poterit ad tale materiale infallibilitare, & firmare suo antecedenti infallibili decreto; omnis namque ratio excludens illud, maiori modo excludit hoc, vt cuilibet ex terminis patet.

CAPVT SEPTIMVM.

Speciali alia ratione scientia media conuincitur, tamquam de mente Augustini.

200 IAm sæpè explicatum est totum discrimen inter Assertores sciētiæ mediæ, & eiusdem oppugnatores in eo situm esse, quòd isti volunt nihil posse in se esse futurum, & vt tale consequenter à Deo cognosci, nisi decreto actuali Dei, illud efficaciter prædeterminante, simul & voluntatem creatam; illi verò dicunt, Deo, indifferenter præparato ad vtrumlibet, posse aliquod esse existens, vel futurum ex præcisa determinatione voluntatis creatæ, ac consequenter vt tale à Deo cognosci, non in Dei decreto, sed in se ipso; & cùm quid cognoscitur, vt conditionatè futurum, si non vi decreti Dei, sed vi determinationis creatæ voluntatis, vt futurum conditionatè cognoscitur, hoc erit cognoscere per scientiam mediam: vt diffusè explicaui à numero 35. Si ergo conuincam ex Augustino aliquod futurum, imò existens, non vi diuini decreti antecedentis, sed vi liberi arbitrij creati, conuincam iam scientiam mediam esse, & fuisse ex mente Augustini; ad id accingor.

201 Edisserens Augustinus in libro de correctione, & gratia de bono perseuerantiæ, sibi difficultatem proponit cap. 10. an, & quomodo Adam, cùm à Deo fuit creatus rectus, donum perseuerantiæ acceperit, si iam non perseuerauit, sed cecidit? Et vt talem difficultatis nodum resoluat, agens de Adamo; pari modo agit de rectitudine, in qua fuerunt à Deo creati Angeli omnes: ex quibus aliqui in eadem permanserunt, alij uerò ceciderunt, vt etiam de his explicet, an, & quomodo donum perseuerantiæ acceperint? Pro hac autem resoluenda difficultate, ita discursum suum inchoat, *Quapropter saluberrimè confitemur, quod rectissimè credimus, Deum, Dominumque rerum omnium, qui creauit omnia bona valde, & mala ex bonis exortura esse præsciuit: & sciuit magis ad suam omnipotentissimam bonitatem pertinere, etiam de malis bene facere, quàm mala esse non sinere: sic ordinasse Angelorum, & hominum vitam, vt in ea priùs ostenderet, quid posset eorum liberum arbitrium: deindè quid posset suæ gratiæ beneficium.* Neminem, crediderim, ita nebulis passionum obtundi, vt non videat aliquam differentiam in modo operādi præstitisse Deum Adam ante peccatum, ac etiam Angelis, in quibus voluit, ex Augustino, priùs ostendere, non quid posset specialiter suæ gratiæ beneficium, sed eorū liberum arbitrium, ab eo, quem præstitit post casum Electis: ad ostendendum in his, non quid posset liberum eorum arbitrium, sed speciale suæ gratiæ beneficium: si enim pari modo dedisset illis, ac istis modum operandi, pari modo ostendisset, in illis, ac istis, quid eorum possit liberum arbitriū, vel suæ specialis gratiæ beneficium; nec esset, per quod ita potuisset distinguere Augustinus, vt dicat, *Sic ordinasse Angelorum, & hominum vitam, vt in ea priùs ostenderet, quid posset eorum liberū arbitrium, deindè quid posset suæ gratiæ beneficium.*

202 Nota tamen beneficium hoc gratiæ, quod deindè post casum voluit in hominibus ostendere, non esse collationem gratiæ, vt sic præcisè, quasi Adamo, & Angelis gratiam indebitam non dederit, subleuantem eos ad posse supernaturaliter operari. Vide namque quid circa hoc dicat Augustinus cap. 11. *Quid ergo*, ait; *Adam non habuit Dei gratiam? imò verò habuit magnam, sed disparem.* & rationē assignat infra, dicēs, *Nec ipsum ergo Deus voluit esse sine sua gratia, quem reliquit in eius libero arbitrio: quoniam liberum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem nihil est, nisi adiuuetur ab omnipotenti bono.* & post pauca idem asserit etiam de Angelis his verbis, *Si autem hoc adiutorium vel Angelo, vel homini, quamprimùm facti sunt, defuisset: quoniam non talis natura facta erat, vt sine diuino adiutorio posset permanere, si vellet, non vtique sua culpa cecidissent: adiutorium quippe defuisset, sine quo manere non possent.* Vtrobique ergo ex Augustino requiritur gratia eleuans, indebita, & gratuitò data: vtrobique præterea libertas arbitrij, cùm etiam Sancti post lapsum liberè operentur; at beneficium gratiæ non est vtrobique æquale, sed dispar, atque tale, vt in primo ordine vitæ hominum, & Angelorum non talis fuerit gratia, quòd ostenderit Deus posse illius, sed posse liberi arbitrij: in gra-

tia verò collatâ Electis post casum non ostendit Deus, quid valeat liberum arbitrium, sed quid valeat suæ gratiæ beneficium.

203 Hoc ergo discrimen expectandum est ex Augustino, in quo situm sit, an videlicet, quia loquatur solùm de gratia, quæ in primo ordine fuerit sufficiens, qualem ponunt Oppugnatores scientiæ mediæ, & Sanctis post lapsum detur efficax modo, quo ijdem Oppugnatores docent: an verò alia sit ista differentia, prædeterminationem operis voluntatis creatæ liberæ oppugnans? & certè, si Augustinus differentiam gratiæ, qua voluit Deus ostendere, quid posset liberum arbitrium, ab ea, qua voluit ostendere, quid valeat eiusdem gratiæ beneficium, in eo poneret, quòd in primo vitæ hominum, & Angelorum ordine, non obstante auxilio gratiæ, cecidit liberum arbitrium: in secundo verò ordine non cadit, sed beneficio ipsius gratiæ stat: ego libenter concedo nihil hîc peculiare me posse adducere in fauorem scientiæ mediæ: nam dicent, & benè secundùm eorum principia, Aduersarij, ostēdisse Deū in primo ordine imbecillitatē liberi arbitrij cadētis per gratiā dantē solū posse: in secundo verò ordine ostendisse vigorē suæ gratiæ, facientis stare Electos, ne cadant, finaliter saltem, aut vt operentur benè. At si Augustinus differētiam istam gratiæ primi ordinis vitæ, à secundo non posuit solùm inter cadentes ex primo ordine, & stantes in secundo: sed inter tùm cadentes, tùm stantes in primo, & secundo ordine, itaut æquè stare aliquorū Angelorum, ac cadere cæterorum, & Adam asserat ostendisse vigorem liberi arbitrij, & non gratiæ: huius autem vigorem reseruasse Deum ostensurum in Electis post peccatum, poterit ne quis se iactare sequi doctrinā Augustini, & simul asserere, quòd Angeli, qui steterunt, specialitate gratiæ præ illis, qui ceciderunt, habuerint, vt starent? hoc enim stante, non erit verum dicere, quòd, qui steterunt, vi liberi arbitrij potiùs, quàm gratiæ, steterunt, sed econtra: nec verum erit dicere, quòd Deus æquè in vtrisque Angelis stantibus, & cadētibus ostenderit vigorem, & potentiam liberi arbitrij, & quòd vigorem gratiæ reseruauit ostendere in Electis post lapsum, iam enim ostendisset in Angelis vigorem gratiæ præ alijs non cadentibus.

204 Attendamus ergo Augustinum, in quo prefatam differentiam gratiæ primi ordinis vitæ à secundo ordine vitę Electorū constituat. Statim ac S. Doctor distinxit, vt supra, *Sic ordinasse Angelorum, & hominum vitam, vt in ea priùs ostenderet, quid posset eorum liberum arbitrium, deindè quid posset suæ gratiæ beneficium*. Rem ipsam exemplificans, immediatè subiungit, *Denique Angeli quidam, quorum Princeps est, qui dicitur Diabolus, per liberum arbitrium à Domino Deo refugæ facti sunt: cæteri autem per ipsum liberum arbitrium in veritate steterunt: eamque de suo casu numquā futuro certissimam scire meruerunt*. & post pauca loquens de Adamo, *Sic hominem*, ait, *fecit cum libero arbitrio: & quamuis sui casus ignarum, tamen ideò beatum, quia non mori, & non miserum fieri in sua potestate esse sentiebat: in quo statu recto, ac sine vitio, si per ipsum liberū arbitrium manere voluisset, profectò sine vllo mortis, & infelicitatis experimento, acciperet illam merito huiusmodi permansionis beatitudinis plenitudinem, qua & Sancti Angeli sunt beati, vt cadere non possint vlteriùs; & hoc certissimè sciret*. & deindè in cap. 11. *Tunc ergo*, inquit, *dederat homini Deus bonam voluntatem, dederat, & adiutorium, sine quo in ea non posset permanere, si vellet: vt autem vellet, in eius libero reliquit arbitrio; posset ergo permanere, si vellet, quia non deerat adiutorium, per quod posset, & sine quo non posset perseueranter bonum tenere, quod vellet: sed, quia noluit permanere, profectò eius culpa est, cuius meritum fuisset, si permanere voluisset*. Quid est, quæso, *Vt autem vellet, in eius libero reliquit arbitrio?* & *Profectò eius culpa est, cuiùs meritum fuisset, si permanere voluisset?* *Sicut*, subiungit, vt videas pari modo loqui de Angelis, etiam stantibus, *Fecerunt Angeli Sancti, qui cadentibus alijs per liberum arbitrium, per idem liberū arbitrium steterunt ipsi*. Quid inquam, est hoc *Per idem liberum arbitrium steterunt ipsi, & huius debitam mercedem recipere meruerunt?* Numquid Electis post originale non relinquitur liberum arbitrium? aut non etiam post originale profectò eius culpa est, qui cadit, cuius meritum fuisset, si permanere voluisset: sicut faciunt Sancti, qui cadentibus reprobis per liberum arbitrium, per idē liberum arbitrium non cadunt ipsi, & huius debitam mercedem, ac coronam iustitię, vt docet Apostolus, recipere merentur? Sed vide quomodo post pauca subiūgit Augustinus, loquēs de isto merito, & mercede. *Quid erit autem*, inquit, *liberius libero arbitrio, quando non poterit seruire peccato, quæ futura erat & homini, sicut facta est, & Angelis Sanctis, merces meriti: nunc autem per peccatū perdito bono merito in his, qui liberantur, factum est donum gratiæ, quæ merces meriti futura erat?* Cernis ne, quòd nunc perdito bono facta est Sanctis merces ista donum gratię: non tamen excluso merito liberi arbitrij: Angelis verò stantibus merces fuit meriti liberi arbi-

arbitrii, & talis fuisset Adamo, si permanere voluisset, non tamen exclusa indigentia, & cooperatione gratiæ.

205 An non eodem modo loquitur Augustinus in libro de bono perseuerantiæ cap. 7. respondens Hilario, qui de Semipelagianis ad ipsum scripserat nolle eos præfatam differentiam gratiæ recipere, his verbis, *Deindè molestè ferunt ita diuidi gratiam, quæ vel tunc primo homini data est, vel nunc omnibus datur, vt ille acceperit perseuerantiam, non qua fieret, vt perseueret, sed sine qua per liberum arbitrium perseuerare non posset: nunc verò Sãctis in Regnum Dei per gratiam prædestinatis, non tale adiutorium perseuerantiæ datur, sed tale, vt eis perseuerantia ipsa donetur?* Legas quomodo in prætacto loco respondeat Augustinus, *Si ergo*, ait, *alia documenta non essent, hæc Dominica oratio nobis ad causam gratiæ, quã defendimus, sola sufficeret: quia nihil reliquit, in quo, tamquam in nostro, gloriemur: siquidem, & vt nõ discedamus à Deo, non ostendit dandũ esse nisi à Deo, cùm poscendum ostendit à Deo: qui enim non infertur in tentationem, non discedit à Deo; non est hoc omninò in viribus liberi arbitrij, quales nunc sunt, fuerat in homine antequam caderet.* Nota quę docet, *non est omninò in viribus liberi arbitrij, quales nunc sunt; omninò*, ait; nam defacto in viribus liberi arbitrij adhuc est, cùm liberè benè operetur: sed non est omninò: *fuerat autem* omninò in viribus liberi arbitrij. *antequam caderet*: sed quomodo? in viribus naturalibus, & sine gratia? & vbi erit, quod dixerat, *Quid ergo Adam non habuit gratiam? imo habuit magnam, sed disparem.* &, *quoniam liberum arbitrium ad malum sufficit, ad bonum autem nihil est, nisi adiuuetur ab omnipotenti bono?* vt notaui numero 202. fuit ergo omninò in viribus liberi arbitrij hominis antequam caderet, sed vt adiuto gratia: non ita est nũc in viribus liberi arbitrij, quales sunt post casum, sed dandum est à Deo, cùm ostenditur poscendum esse à Deo. Qualiter autem fuerit in homine antequam caderet, & quòd per idem fuerit, per quod steterunt Angeli boni, per verba, quę immediatè subnigit, ostendit, *Quæ tamen*, inquit, *libertas voluntatis in illius primæ conditionis præstantia quantùm valuerit, apparuit in Angelis, qui Diabolo cum suis cadente, in veritate steterunt: & ad securitatem perpetuam non cadendi, in qua nunc eos esse certissimè scimus, peruenire meruerunt.*

206 Firmum ergo, & inconcussum stat ratione præstantiæ liberi arbitrij, quam in prima suipsorum conditione acceperunt Angeli, & Adam, istorum omnimodæ potestati per Augustinum relictum fuisse, vt adiutorio gratiæ vtantur, vel non vtantur, quo modo vellent: non verò per gratiam habuisse, vt velint, vel Dei decreto prædefiniente, vt nolint. *Nunc autem per peccatum perdito bono*, vt habet cap. 11. de correctione, & gratia, hac scilicet præstantia liberi arbitrij, *meritò in his, qui liberantur, factum est donum gratiæ, quæ merces meriti*, si præstantia liberi arbitrii Adam gratia data vti voluisset, *futura erat; sicut fecerunt Angeli Sãcti, qui cadentibus alijs per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi: & huius debitam mercedem recipere meruerunt; post casum autem*, item ait lib. & cap. 7. citato de bono perseuerantiæ, *hominis non nisi ad gratiam suam Deus voluit pertinere, vt homo accedat ad eum: neque, nisi ad gratiam suam voluit pertinere, ut homo non recedat ab eo.* post casũ inquam, sed non ante casum tùm cum homine, tùm cum Angelis, in quibus præstãtiam primę conditionis libertatis voluit ostendere, *Quæ quantùm valuerit, apparuit in Angelis, qui Diabolo cum suis cadente, in veritate steterunt, & ad securitatem perpetuam non cadendi peruenire meruerunt.*

207 Quę autem fuerit ista arbitrij præstantia in prima hominis, & Angelorum conditione, ratione cuius congruum fuit, vt omnimodè libero arbitrio relinqueretur determinatio operis, & vsus, vel non vsus gratię datę, prout vellet: & ex cuius defectu post casum, non nisi ad suam gratiam Deus voluit pertinere, vt Electi accedant, vel non recedant à Deo: non à me, sed ex eodem Augustino excipiãt Lectores in eodem cap. 11. *Illi*, inquit, *non opus habebãt adiutorio, quod implorant isti, cùm dicunt, uideo aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ est in membris meis: Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius, gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum: quoniam in eis caro concupiscit aduersus spiritum & spiritus aduersus carnem: ac in tali certamine laborantes, ac periclitantes, dari sibi pugnandi, uincendique uirtutem per Christi gratiam, poscunt.* Hic certè, non nisi ad gratiam spectare potest Victoria: quandoquidem ex eodem Augustino in explicatione capituli sexti Epistolę ad Galatas, *Si ex aduerso existant duo, præceptum iustitiæ, & consuetudo carnalis, & utrumque diligitur, id sectabimur, quod ampliùs dilexerimus; si tantumdem utrumque diligitur, nihil eorum sectabimur: sed, aut timore inuiti trahemur in alterutram partem; aut, si utrumque æqualiter etiam timemus, in periculo sine dubio remanebimus, fluctu dilectionis, & timoris alternante, quassati.* Post casum ergo deperdita pręstantia liberi arbitrij, quam ha-

habuit Adam, sicut & Angeli in prima eorum conditione, consistente in eo, vt idem Augustinus docet eodem cap. 11. de correctione, & gratia, quòd, *Ille*, scilicet Adam, *nulla tali rixa à seipso aduersus seipsum tentatus, atque turbatus, in illo beatitudinis loco sua secum pace fruebatur*, hac inquā, liberi arbitrij deperdita præstantia, necnon sui ipsius ad seipsum pace: & exorta concupiscētiarum rixa, repugnantibus his legi mentis, ad nihilum valet liberum arbitrium, vt per solum adiutorium dans posse prorūpat in actum bonum, & concupiscentias reluctantes vincat; non quia non possit, aliter liberum non esset: sed quia numquā vincet: sed, vel vinci se sinit à concupiscentijs, si istæ magis trahunt, quàm gratia: vel ad nihil se resoluet, si æquè ab hac, quàm ab illis trahatur, non obstante tota sua libertate, & posse; & indè gratiæ, excedenti motus concupiscentiæ, vt sic faciat liberum arbitrium operari, reseruatur victoria; prout in citato loco explicationis Epistolæ ad Galatas docet Augustinus, subdens, *Sed pax Christi vincat in cordibus nostris; tunc enim orationes, & gemitus, & in auxilium inuocata dextera misericordiæ Dei, sacrificium contribulati cordis non despicit, charitatemque sui ampliorem, commendatione periculi, de quo liberabit, exuscitat.*

208 Vides iam, quæ fuerit præstantia primæ conditionis liberi arbitrij, ratione cuius congruum fuit ei omnimodè relinquere, vt sicut vellet, se determinaret ex seipso, & ex seipso esset permanentia in bono, vel casus; an clarioribus vis insinuari verbis? nolo hoc desiderio te defraudare, accipe ex cap. 13. eiusdem de correctione, & gratia, *Vt ergo*, ait Sanctus Doctor, *non acciperet hoc donum Dei, idest, in bono perseuerantiam, primus homo, sed perseuerare, vel non perseuerare in eius relinqueretur arbitrio, tales vires habebat eius voluntas, quæ sine vllo fuerat instituta peccato, & nihil illi ex seipsa concupiscentialiter resistebat; vt dignè tantæ bonitati, & benè viuendi facilitati perseuerandi committeretur arbitrium.* Sed non obliuiscaris eorum, quæ vsque modo probata sunt, eodem nimirùm modo per Augustinum dici relictum fuisse præstantiæ liberi arbitrij primæ conditionis, vt perseueraret, si vellet, Adam, ac Angeli, non solùm qui ceciderunt, sed etiam, qui steterunt: *Nunc verò*, subsequitur, *posteaquam est illa magni peccati merito amissa libertas, etiā maioribus donis adiuuanda remansit infirmitas: ac per hoc, nec de ipsa perseuerantia boni voluit Deus Sanctos suos in viribus suis, sed in ipso gloriari, qui eis non solùm dat adiutorium, quale primo homini dedit, sine quo non possint perseuerare, si velint: sed in eis etiā operatur & velle: vt quoniam non perseuerabunt, nisi & possint, & velint, perseuerandi eis possibilitas, & voluntas diuinæ gratiæ largitate donetur: nam si in tanta infirmitate vitæ huius*, inquit, *in qua tamen infirmitate, propter elationem reprimendam, perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua, vt in adiutorio Dei, sine quo perseuerare non possent, manerent, si vellent, nec Deus in eis operaretur, vt vellēt: inter tot, & tantas tentationes, infirmitate sua voluntas succumberet: & ideò perseuerare non possent, quia deficientes infirmitate, nec vellent: aut non ita vellent infirmitate volūtatis, vt possent; subuentum est ergo infirmitati voluntatis humanæ, vt diuina gratia indeclinabiliter, & inseparabiliter ageretur: & ideò, quamuis infirma, non tamen deficeret; neque aduersitate aliqua vinceretur. Ità factum est*, concludit, *vt voluntas hominis inualida, & imbecilla in bono, adhùc paruè perseueraret per virtutem Dei, cùm & voluntas primi hominis fortis, & sana in bono amplior non perseuerauerit, habens virtutem liberi arbitrij, quamuis non de futuro adiutorio Dei, sine quo non posset perseuerare, si vellet: non tamen tali, quo in illo Deus operaretur, vt vellet: fortissimo quippe dimisit, atque permisit facere, quod vellet: infirmis seruauit*, aduertis ne promissum hoc verbum *seruauit*, *ut ipso donante inuictissimè, quod bonum est, uellent, nec hoc deserere inuictissimè nollent.*

209 Concludamus ergo, & nos totum nostrum satis longum discursum, assignantes ex eodem Augustino differentiam gratiæ, quam habuit Adam, & Angeli in prima conditione vitæ, in qua Deus voluit ostēdere potentiam, & vigorem liberi arbitrij ab ea, quam habent Electi post casum, vt vigorem, & firmitatem iam gratiæ, non verò liberi arbitrij ostenderet. *Prima est enim*, ait Augustinus eodē præcit. loco cap. 11. de correct. & gratia, *qua fit, ut habeat homo iustitiam, si uelit; secunda ergo plus potest, qua etiam fit, ut uelit: & tantùm uelit, tantoque ardore diligat, ut carnis uoluntatem, contraria concupiscentem, uoluntate spiritus uincat.* Sed quid illa prima, qua factum est, *ut habeat homo iustitiam, si uelit*, & de quà subijcit Augustinus, *Nec illa quidem parua erat, qua demonstrata est etiam potentia liberi arbitrij, quoniam sic adiuuabatur, ut sine hoc adiutorio in bono non maneret: sed hoc adiutorium, si uellet, desereret*: Est ne illa, quæ ideò dicitur dare posse, & non operari, quia deficit applicatio ex parte Dei, an verò, quia soli libero arbitrio relinquitur, vt suo vigore applicet se, vel non applicet? Audiant Aduersarij Augustinum, *Tunc ergo*, subiungit, *dede-*

dederat homini Deus bonam voluntatem: in illa quippe eum fecerat, qui fecerat rectum: dederat & adiutorium, sine quo in ea non posset permanere, si vellet: ut autem vellet, in eius libero reliquit arbitrio. Posset ergo permanere, si vellet, quia dederat adiutorium, per quod posset, & sine quo non posset perseueranter bonum tenere, quod vellet; sed quia noluit permanere, profectò eius culpa est, cuius meritum fuisset, si permanere voluisset: sicut fecerunt Angeli Sancti, qui cadentibus aliis per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi, & huius mansionis debitam mercedem recipere meruerunt. En vbi demonstrata est potentia liberi arbitrij, (quod sic adiuuabatur, vt posset, si vellet adiutorium non deperdere,) in Sanctis Angelis nimirùm; qui, cæteris cadentibus, non gratia, sed libero arbitrio steterunt. Indiges ne vlteriori probatione, vt pacatus permaneas, quòd Augustinus in Angelis Sanctis, qui steterunt, eandem adstruat gratiam, quam adstruit datam fuisse Adamo in prima conditione, vt in vtrisque valorem ostenderit liberi arbitrij: & propterea in vtrisque, siue bonum, siue malum æquè libero arbitrio tribuat, & non gratiæ: atque illius mercedem esse simpliciter asserat, non donum gratiæ? non crediderim non esse id vsque modò superabundanter probatum. Cùm ergo eodem modo loquatur Augustinus de prima conditione vitæ hominum, & Angelorum, tùm stantium, tùm cadentium, & in vtroque casu potestati liberi arbitrij, non gratiæ, tribuat, etiam Angelorum bonorum permanentiam, euidenter probatū remanet, quòd sicut Adam, & Angeli mali per liberum arbitrium ceciderunt, quia gratia, dante posse perseuerare, non vsi sūt: ita boni, qui steterunt, per liberum arbitrium steterunt, non vi gratiæ: quia hæc non dedit eis perseuerare, sed posse perseuerare, si vellent: at per opus proprij liberi arbitrij voluerunt perseuerare: & ideò hæc in eis perseuerantia meritum fuit proprium liberi arbitrij, & non donum gratiæ speciale, quale datur, *Sanctis, in Regnū Dei prædestinatis* post casum Adæ, vt Augustinus habet cap. 12. quibus *non tantùm tale adiutorium perseuerantiæ datur: sed tale, vt eis perseuerantia ipsa donetur: non solùm, vt sine isto dono perseuerantes esse non possint, verùm etiam, vt per hoc donum non nisi perseuerantes sint.* Ac consequenter probatum remanet aliquod bonum opus, nimirùm Angelorum stantium, & pari modo malum Angelorum cadentium vi liberi arbitrij existentiam habuisse, & futuritionem: non verò vi decreti diuini, æquè prædefinitis, & prædeterminatis, vt volunt Aduersarij, omne opus creatæ voluntatis.

210 Proponunt sibi hoc argumentum Aliqui, Thomisticæ doctrinæ sectatores, inter quos recens Illustrissimus Marinarius tom. 2. de Gratia Disputat. 2. cap. 10; & dupliciter respondet: primò dicendo, non colligi ex tota præallata doctrina Augustini, quòd alia secundùm entitatem fuerit gratia data Angelis, qui steterunt, ab ea, qua post casum stant Electi in Christo: sed in vtrisque esse efficacem, & dantem non solùm posse, verùm etiam operari: sicut pari modo fuit ex se inefficax, & dans solùm posse ea, quæ fuit collata Adamo, & Angelis, qui ceciderunt, ac datur nunc ijs, qui cadunt; in prima nihilominus conditione vitæ Angelorum, & hominum opus speciali modo ex Augustino, attribui libero arbitrio, quàm attribuatur nunc post originale ex eo, quòd tunc ante peccatum, & in statu illo rectitudinis, in quo homo, & Angeli creati fuerunt, gratia erat modo quodam negatiuo veluti debita, idest nō positiuè indebita libero arbitrio, ratione meriti status, quo pacto non est debita nunc post peccatum, sed positiuè indebita: & ideò in primo statu benè etiam opera gratiæ dicuntur ab Augustino opera quodammodo propria liberi arbitrij, & non ità nunc.

211 Subtilis certè responsio, vellē tamē, vt iste Illustrissimus reflecteret, quòd opera gratiæ per ipsū sūt opera gratiæ, ex se efficacis; si ergo ista quoquo modo erat debita libero arbitrio, ratione primi status rectitudinis, cū Adā, & omnes Angeli fuerint creati recti à Deo, & nullus cū demerito, omnibus æquè saltē proportionaliter, fuisset à primo vsque ad vltimū debita; aliquali ergo iniustitia processit Deus, cùm primò eam absque antecedenti culpa, (nam de prima permissione peccati loquor,) aliquibus non dedit, concessa alijs. Quāmuis ergo non fuerit indebita ratione iuris demeriti, nullatenus tamen quoquo modo potuit inducere rationem debiti, vt eius opera, tamquā propria liberi arbitri, adscribi potuerint. Et multominùs, vt ita propria dicta fuerint ratione æqualis determinationis, sicut propria eiusdem dicta sunt mala opera, prout loquitur Augustinus, dum ait, *Posset ergo permanere si vellet: sed quia noluit permanere, profectò eius culpa est, cuius meritum fuisset, si permanere voluisset.* Quomodo enim eius meritum fuisset, cuius fuit culpa, si meritum ex gratia indebita, & culpa ex iuribus proprijs? nisi ergo determinatio operis æquè fuit expectanda à libe-

 ro

ro arbitrio, non ſtabit, quòd eius meritum fuiſſet, cuius fuit culpa. Rurſus, ſi legit iā Illuſtriſſimus iſte, vt aſſerit maxima attentione legiſſe, omnia Auguſtini opera, quomodo credit poſſe cohærere reſponſionem ſuam illis verbis Auguſtini cap. 12. de correctione, & gratia; *Placuit enim Deo, quo maximè humanæ ſuperbiam præſumptionis extingueret, vt non glorietur omnis caro coram ipſo, ideſt omnis homo: vndè autem non glorietur caro coram ipſo, niſi de meritis ſuis, quæ quidem potuit habere, ſed perdidit, & per hoc, quod habere potuit, per hoc perdidit, hoc eſt per liberū arbitrium*? Ex his namque patet illa vocare Auguſtinum merita propria hominis, in quibus placuit Deo nullum fore gloriandum, quæ potuit habere Adam, ſed perdidit; ſi enim meritum operis eſſe non potuit actù, & ſub ratione meriti, abſque ſpeciali indebita gratia; vndè quis gloriari potuiſſet de meritis ſuis prę alio? Quomodo item per idem liberum arbitrium habere potuit, per quod perdidit, ſi ad habendum non ſufficit id, per quod perdidit: ſed requiritur ſpecialis gratia applicatiua? Quomodo inſuper ſuę reſpōſioni cohęrere poſſe credit verba illa Auguſtini, ſupra adducta, *Sicut fecerunt Angeli Sancti, qui cadentibus alijs per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium ſteterunt ipſi*. Non ſatisfuit Auguſtino dicere, per liberum arbitrium ſteterunt ipſi; ſed addidit particulam illam reſtrictiuam, *per idem liberum arbitrium*: ad quid quęſo addere *idem*, cùm potuiſſet dicere ſimpliciter, per liberum arbitrium? Numquid fruſtrà id addit, vt falſitatem induceret ſuę doctrinę, quando nō fuiſſet per idem, ſed per arbitrium magis liberum: &, (vt dicunt Aduerſarij) applicatum per gratiam efficacem ad bonū? an propterea addidit *idem*, vt ſignificaret ex ſola pręciſa poteſtate arbitrij eſſe determinationem operis ſiue boni, ſiue mali?

212 Pręfata etiam reſpōſione quomodo ſaluabit iſte modernus Deum in prima Angelorum, & hominum vitę conditione oſtendiſſe, prout ex Auguſtino probatum eſt à numero 201. vſque ad numerum 208. quid poſſet liberum arbitrium ſua pręſtantia, potentia, & vigore; deindè quid poſſet ſuę gratię beneficium; & ſi enim admittatur gratiā operandi fuiſſe illi ſtatui quoquo modo debitam, numquid propterea vigor ille, quo in primo ſtatu liberum arbitrium bonorum Angelorum benè operatum eſt, ita eſt vigor liberi arbitrij, vt non ſit beneficium gratię ſanitatis, licet non ſit benificium gratię ſanantis? non ergo verùm eſſet, quòd inter gratię, & liberi arbitrii vigorem diſtinxit Auguſtinus, ſed potiùs Deus ſemper oſtendiſſet debilitatem liberi arbitrii, quod cum ſolo poſſe numquam operatur: ſed à gratia ſit ſemper operari: à gratia, inquam, vel ſanitatis, vel ſanante. Quid eſt ergo, quod dicit Auguſtinus; *Quæ tamen libertas voluntatis in illius primæ conditionis præſtantia, quantùm valuerit, apparuit in Angelis, qui Diabolo cum ſuis cadente ſteterunt ipſi*? &, *Nunc autē per peccatum perdito bono merito in his, qui liberantur, factum eſt donum gratiæ, quæ merces meriti futura erat*; item, *quæ futura erat & homini, ſicut facta eſt & Angelis Sanctis, merces meriti*? Quid ex eo, quòd primo ſtatui non erat indebita poſitiuè, propterea ita fuit debita, vt nō ſit donum ſpeciale gratiæ, quòd Deus gratis dediſſet, non omnibus, ſed quibus placuiſſet? quomodo ergo nunc, deperdito bono, eſt donum gratiæ merces boni operis, non tunc, ſed fuit in Angelis Sanctis merces meriti, prout etiam fuiſſet homini, ſi operari benè, ſicut voluerunt iſti, & ipſe voluiſſet?

213 Vrgeo ex numero 207. quia Auguſtinus potiùs fundat præſtantiam primę conditionis in non indigentia auxilij, quòd implorant Sancti nunc, cùm dicunt, *Sentio aliam legem in membris meis, &c.* quàm in æquali indigentia gratię, licet non omninò, ſicut iſtis, indebitæ: ex præfato nāque numero conſtat nec Angelos, nec Adamum indiguiſſe eo auxilio, quo datur pugnandi, vincendique virtus, & robur; ſed hoc auxilium ideò facit vincere, quia facit operari; ergo, ſi hoc auxilio non indiguerunt, iam non indiguerunt auxilio faciente operari, rixam, & pugnam in ſeipſis aduerſus ſe ipſos non habentes: Ideò enim, vt eodem numero ſimul, & numero 209. probaui, hoc auxilio indigent Sācti nunc, quia aliter concupiſcentię motibus traherentur ad opera concupiſcentiæ: aut, ſi æquè gratia, ac illi mouerentur, fluctu dilectionis, vel etiam timoris, alternante quaſſati, ſuſpenſi manerent; hæc autem ratio non militat in his, qui nulla tali rixa à ſeipſis aduerſus ſeipſos tentati, atque turbati, in illo beatitudinis loco ſua ſecū pace fruebantur; non erat ergo in his ratione huius rixæ periculum, ne ſuccumberent: ergo neque erat neceſſe ad hos, vt benè operati fuerint, quòd aliqua gratia indeclinabiliter, & inſeparabiliter agerētur; hoc enim ideò admittit Auguſtinus, ne inter tot, & tantas tentationes infirmitate ſua voluntas ſuccumberet; ſi enim non hinc eſſet periculum cadendi Sanctis nunc, ſed vniuerſaliter defectus ortum haberet,

quia

quia voluntas non esset efficaciter applicata, totus discursus Augustini, quem retulimus numero 208. deficeret.

214 Remanet tandē præfata respōsio impugnata ex ijs, quæ dicta sunt numero 201. dū probabā ex Augustino duplicem conditionem vitæ in statu viæ; aliam scilicet tùm hominum, tùm Angelorum prima, in qua Deus ostendit, quid posset liberum arbitrium creatum; aliam deindè post Adæ casum, in qua Deus ostendit, quid posset suæ gratiæ beneficium; & ex ijs, quæ dixi numero 209. ostendens in hoc sitam esse harum duarum conditionum vitę differentiam, quòd in prima non fuit data, nisi gratia dans posse agere, vel perseuerare, etiam Angelis, qui steterunt; non verò fuisse datum, vt starent: sed id habuisse vigore liberi arbitrij; in secunda verò dedisse vi gratiæ non solùm posse, sed etiam operari, & perseuerare.

215 Quod si alicui non sufficiant, quæ dicta iam sunt, illis alia addam, vt omnis, quæ adhuc posset circa hoc remanere, dubietas, funditùs eradicetur. Secundùm ergo primæ, & alterius vitę hominum, & Angelorum conditionem ante, & post peccatum, sic vnius, & alterius gratiam distinguit Augustinus incipiens à cap. 11. de Correctione, & Gratia, *Per hunc mediatorem Deus ostendit eos, quos eius sanguine redemit, facere se ex malis in æternum bonos*. Ecce gratiam secundæ conditionis electorum per Christum, vi cuius ex malis post originale facit bonos. *Istam gratiam*, subiungit, *non habuit homo primus, qua numquam vellet, esse malus, sed sanè habuit, in qua, si permanere vellet, numquam malus esset, & sine qua, etiā cum libero arbitrio, bonus esse non posset, sed eam tamen per liberum arbitrium deserere posset.* Nōnè hęc est gratia sufficiēs dans posse, sed non operari: seu, vt distinguit Augustinus cap. 12. adiutorium, sine quo nihil fit, nō verò adiutorium, quo aliquid fit? Sed videamus modo, si respectu solius Adami, vel etiam Angelorum, qui ceciderunt hoc adiutorium sine quo adstruat; an respectu omnium, etiam Angelorum, qui in prima conditione vitę, quam habuerunt cum cęteris, idest in statu rectitudinis, in quo creati fuerunt, & Angeli omnes, & Adam cū Eua? *Hæc est*, inquit, *prima gratia, quæ data est primo Adam. Sed hæc potentior est in secundo Adam*, Audis primam, & secundam gratiam; numquid per primam de solo Adamo loquitur, an de omni gratia primæ conditionis, & per secundam de gratia Christi datam Electis in secundæ conditionis vitæ? progrediamur vltra. *Prima est enim*, ait, *qua fit, vt habeat homo iustitiam, si velit: secunda ergo plus potest, qua etiam fit, vt velit: & tantùm velit, tantoque ardore diligat, vt carnis voluntatem, contraria concupiscentem, voluntate spiritus vincat*. Dices certè adhuc de prima Adami, & secunda posterorum Electorum suum Augustinum protrahere sermonem; Sed, si ita est, primam conditionem vitæ Euę, & Angelorum tùm stantium, tùm cadentium, vbi ostendendam reliquit? Oblitus ne fuit? Non ita, profectò, vide vbi includit, *Nec illa*, subdit, *parua erat, qua demonstrata est potentia liberi arbitrij: quoniam sic adiuuabatur, vt sine hoc adiutorio in bono non remaneret, sed hoc adiutorium, si vellet, desereret*. Nonnè hoc est adiutoriū, sine quo non fit, non verò, quo fit; hoc ergo adiutorio demonstrata est potentia liberi arbitrij, de qua dicit Augustinus, *Sic ordinasse Deum Angelorum, & hominum vitam, vt in ea priùs ostenderet quid posset eorum liberum arbitrium*. Et denique *Angeli quidam, quorum Princeps est, qui dicitur Diabolus, per liberū arbitriū à Domino Deo refugæ facti sunt; cæteri autē per ipsū liberū arbitriū in veritate steterunt, &c.* Hoc adiutorio demonstrata est præstantia liberi arbitrii, dum ait, *Quæ tamen libertas voluntatis in illius primæ conditionis præstantia quantùm valuerit, apparuit in Angelis, qui, Diabolo cum suis cadente, in veritate steterunt*. Habes ne quid replices; audi hoc in eodem cap. 11. explicitè ex Augustino ita ad supradicta verba, *nec illa parua erat*, &c. subiungente *(Posset ergo*, de eodem adiutorio, sine quo, loquitur,*) permanere si vellet, quia dederat adiutorium, per quod posset, & sine quo non posset perseueranter bonum tenere, quod vellet: sed quia noluit permanere, profectò eius culpa est, cuius meritum fuisset, si permanere voluisset: sicut fecerunt*, inquit, *Angeli Sancti, qui cadentibus alijs per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi, & huius mansionis debitam mercedem recipere meruerūt.* Intelligis ne vndè probet illam primā gratiam non fuisse paruam, qua demonstrata est potentia liberi arbitrij? si enim de solo adiutorio, dato Adamo, ibi esset mentio, languor, vel defectus solùm liberi arbitrij Adami cadentis fuisset per eam monstrata: ac simul paruitas gratiæ, non huius magnitudo, & liberi arbitrij potentia, & prçstantia illius primę conditionis. Si ergo Augustinus de ea gratia dicit, *Nec illa parua erat, qua demonstrata est potentia liberi arbitrij*, de qua dicit, *quoniam sic adiuuabatur, vt sine hoc adiutorio in bono non maneret: sed hoc, adiutorium desereret, si vellet*, quod est adiutorium, sine quo non fit, non verò quo fit; indè

indè in Angelis Sanctis demonstratum est hoc adiutorium non esse paruum, & quòd validum, & potens tunc fuerit liberum arbitrium, eò quòd non vi adiutorij, quo non obstante, alij ceciderunt: sed vi liberi arbitrij ipsi steterunt. Audi item quid de Angelis, qui steterunt, post immediatè dicta adiungat, & indè videbis, quo adiutorio steterunt, *Si autem*, ait, *hoc adiutorium, vel Angelo, vel homini, quamprimùm facti sunt, defuisset, quoniam non talis natura facta erat, vt sine diuino adiutorio posset manere, si vellet, non vtique sua culpa cecidissent, adiutorium quippe defuisset, sine quo manere non possent*. Numquid quibus non datur adiutorium efficax, sed sufficiens, non cadunt culpabiliter? dicès ergo Augustinus, quod, si *Angelo, vel homini quamprimùm facti sunt, defuisset, non vtique sua culpa cecidissent*, de Adiutorio sufficienti loquitur. Sed reflecte nunc ad particulam illam, *hoc*, demonstratiuam, & conspice, quale adiutorium demonstrat in his Augustinus verbis, *Sicut fecerũt Angeli Sãcti, qui cadẽtibus alijs per liberũ arbitriũ, per idẽ liberũ arbitriũ steterũt ipsi, & huius mãsionis debitã mercedẽ recipere meruerũt, tãtam scilicet beatitudinis plenitudinem, qua eis certissimum sit semper se in illa esse mansuros. Si autem hoc adiutorium vel Angelo, vel homini, quamprimùm facti sunt, defuisset, quoniam non talis natura facta erat, vt sine diuino adiutorio posset manere, si vellet, non vtique sua culpa cecidissent*. Potest ne quisquam dubitare, quòd de illo adiutorio dicitur particula, *hoc*, de quo dixerat quòd per ipsum Angeli Sancti steterunt? non enim aliud adiutorium intercedit, sed indiuisibiliter ponitur pro eo adiutorio, quo & Adam, & Angeli mali ceciderunt, & boni steterunt: immediatè autem cadit super illud, quo ipsi steterunt, quandoquidem reliqua, quæ subsequuntur, tamquam ratio assignãtur, dicente Augustino, *Quoniam non talis natura facta erat, vt sine diuino adiutorio posset manere, si vellet*, non autem tamquam antecedens, cui referri possit particula demõstratiua, *hoc*; Illud ergo adiutorium, quo Angeli Sancti, cæteris cadentibus, steterũt, adiutorium fuit sufficiens, & sine quo nõ fit, non verò, quo fit, & commune tùm Adamo, tùm omnibus Angelis, & qui ceciderũt, & qui steterunt: & in his vltimis ostensa fuit potentia liberi arbitrij. Audi præterea, quæ subsequuntur, *Nunc autem quibus deest tale adiutorium, iam pœna peccati est: quibus autem datur, secundùm gratiam datur, non secundum debitum: & tantò amplius datur per Iesum Christum Dominum nostrum, quibus id dare Deo placuit*. Nota quid nunc amplius datur, ac consequenter, quòd tũc in prima conditione non fuit datum, *Vt non solùm*, inquit, *adsit, sine quo permanere non possumus, etiam si velimus: verùm etiam tantùm, ac tale sit, vt velimus*. Ergo in prima conditione nulli dedit hoc ampliùs, ita vt vellent: quòd nũc dat: sed solũ sine quo permanere non poterant. Et propterea omnia primę conditionis ab iis, quæ nunc dãtur Electis, in principio cap. 12. distinguẽs ait, *Numquid, quia erunt bona nouissima potiora, atque meliora, ideò fuerunt illa prima, vel nulla, vel parua?* Et si vis scire, quæ fuerint prima, quæque nouissima, accipe paulò ante ad prædictum caput 12. *Prima ergo*, ait, *libertas voluntatis erat, posse non peccare: nouissima erit multò maior, non posse peccare: prima immortalitatis erat, posse non mori: nouissima erit multò maior, non posse mori; prima erat perseuerantiæ potestas, bonum posse non deserere: nouissima erit fęlicitas perseuerantiæ, bonum non posse deserere*. Cernis credo iam, quòd prima non de solo Adamo, sed de omnibus, in quibus voluit Deus ostendere, quid posset liberum arbitrium, dicuntur: & consequenter omnibus datum fuit posse non operari. Hoc item est, quod, postquam distinguit in dicto cap. 12. auxilium, sine quo nullum bonum fit, ab auxilio, quo bonum fit: & primum asserat habuisse Adamum, secundum verò Electos post lapsum: vt ostendat, quòd idem intelligat de omnibus in prima conditione vitæ, quòd dicit de Adamo, subiungit, *Maior quippe libertas est necessaria aduersus tot, & tantas tentationes, quæ in Paradiso non fuerunt, dono perseuerantiæ munita, atque firmata*; & infra, loquens de Electis post casum, *Huic peccato vltra non seruiunt, non prima conditione, sicut ille, liberi: sed per secundum Adam Dei gratia liberati*. Numquid de solo Adam, & non de Angelis, qui steterunt, verificatur, quòd in Paradiso tot, & tantas tentationes non habuerint; aut iste solus, & nõ illi fuerunt prima conditione libertatis liberi. Nisi ergo obstet propriæ opinionis passio, quis erit rationis compos, qui ex dictis non discernat, ex Augustino auxilium dans operari, seũ quo fit, solùm hominibus reseruasse Deum post lapsum, secundùm quòd electis in Christo ostendat, quid possit suæ gratiæ specialis beneficium; vt, qui gloriari vult, non in seipso, sed in Domino glorietur; omnibus autem antè peccatum dederit solùm posse permanere, si vellent: vt, qui operati sunt, libero arbitrio operati sint, non vi specialis gratiæ: nec enim dicit Apostolus, vt nemo de seipso gloriari possit, ad excludendum

etiam

etiam Angelos, qui steterunt: *Sed, vt non gloriëtur omnis caro coram ipso*; *Placuit enim Deo*, ait Augustinus cap. 12. *Quo maximè humanæ superbiam præsumptionis*, quo scilicet quolibet, vel minimo circumfertur flatu, *extingueret, vt, non glorietur omnis caro coram ipso, idest omnis homo*, explicat idem Sanctus Doctor; numquam autem quid simile dictum est de Angelis, qui non ita facilè vento vanæ gloriæ circumferuntur: cùm præcipuè statim confirmati fuerint in gratia, ne vltra cadere possint, vt infra constabit.

216 Secundò autem respondet ad nostrum antecedentem discursum, iuxtà modum, secundùm quem sibi proposuit idem Modernus, quòd differentia gratiæ datæ Adamo, & Angelis in prima conditione ab ea, quæ datur Electis post peccatum, in eo cōsistit, quòd, cùm Adam, & Angeli in illa conditione non turbati fuerint, & conquassati alia lege, repugnante legi mentis, non indigebant illo auxilio ex Augustino, quod implorant Electi post lapsum, vt liberentur per Iesum Christum Dominum nostrū de corpore mortis huius:& ideò speciali modo in his prę illis, tribui gratiæ benè operari, & permanere.

217 Sed iam ex huius Moderni responsionibus, quisq; videt eū non sibi aliud proposuisse ex tota antecedenti Augustini doctrina, nisi id, quòd est, quomodo opera hominum, & Angelorum in prima conditione tribuerit Sanctus Doctor speciali modo libero arbitrio, quàm tribuantur opera bona Electorum post lapsum. Cæterùm, qui se iactat magna attentione peruoluisse totum Augustinum, vt eius sensū germanum acquirere potuerit, &, cùm prius fuerit scientiæ mediæ Defensor, adstrictum fuisse eam respuere, doctrina Augustini conuictum: non curauit attendere ad reliqua, quæ vsque modo dicta sunt ex eodem Sancto Doctore, quòd videlicet in prima liberi arbitrij creati conditione, noluit Deus suę gratię beneficium ostendere, sed potentiam, & pręstantiam arbitrij, & quòd propterea tunc non dedit ei gratiam, qua facerent; sed sine qua non potuerint benè agere, vt euidenter ostensum est. Et quidem nolo hic anteponere vnum, quod dicam suo loco, agens contra Lutherum, & Caluinum, nullam videlicet prorsùs creaturam, nec Angelicam, creari sine suis naturalibus inclinationibus, quibus priùs fertur, operans naturaliter, ad seipsam, quàm extra se: & ideò nec Angelum, secundùm pura naturalia, posse amare Deū super omnia; atque adeò, sicut homo per donum iustitię originalis in prima conditione non turbabatur concupiscentiis propriis, ita etiam quodam proportionali dono indiguisse etiam Angelos, ne turbarētur suis naturalibus inclinationibus: per hoc enim tàm Angeli, quàm homo dicūtur fuisse creati recti, cum aliquo scilicet dono, quo recto ordine potuerint ad Deū super omnia conuerti, & in eodem ordine permanere, si voluissent: cùm hæc autem etiam sint dona indebita naturæ secundùm se, & gratuita, iam etiam isti ex gratia non ita turbabantur: vndè omnis ratio benè operandi esset à Deo, si non relictum eorum arbitrio fuit se applicare quocūque voluerit, sed à Deo etiam fuisset applicatum.

218 Hoc, inquam, relicto; sic arguo istud adiutorium, quod petunt Electi post lapsum, vt liberentur, &c. est ne illud idem, quod facit operari, an non? Augustinum consule cap. 11. de Correctione, & Gratia in illis verbis, *Quoniam in eis caro concupiscit aduersus spiritus, & spiritus aduersus carnem: ac in tali certamine laborantes, ac periclitantes dari sibi pugnandi, vincendique virtutem per Christi gratiam poscunt*. Hoc ergo auxilium exposcunt, quo aduersantes concupiscentias, ad malum trahentes, vel à bono impedientes, vincant, operando; si ergo etiam illi indigebant, hoc auxilio faciente operari, iam in hoc vtique essent pares, & in ratione operantium vtrique pari modo à gratia haberent, non libero arbitrio; quamuis Electi post casum non solùm haberent operari per gratiam, sed etiam vincere tentationes: vndè eadem gratia esset duplici titulo gratuita in Electis post casū; ante lapsum autē, & in prima conditione fuisset vno solo titulo gratuita.

219 Vrgeo: nam, quòd gratia sit duplici titulo gratia, sanans scilicet gratuitò, & faciens operari: vel vno solo, faciens nimirùm operari, dumtaxat facit, quòd opus in vno casu est magis gratuitum, & maius beneficium, quàm in alio: non uerò quòd opus tribui plus possit libero arbitrio, quòd nihil plus ad opus ex se præstat in vno, quàm in alio casu; ergo doctrina responsionis iam datæ vndècumque ruit, dum ex eo, quòd in prima conditione non indigebant homines, & Angeli gratia sanante, sed benè, faciente operari: propterea vult prælibatus Modernus opus tribuendum fore magis, imò simpliciter libero arbitrio, non facienti operari, quàm gratiæ, facienti operari.

220 Proponunt præterea sibi alij, inter quos noster Majgnan insua Philosophia Sacra cap.

cap. 35. propos. 12. relatam à nobis Augustini doctrinam, sed ex motiuo omninò oppositoilli,quo sibi proponunt Thomistæ propter defendēda decreta Dei in ordine ad omne opus creatæ voluntatis antecedētia,& efficacia: nam isti sibi proponunt, vt indifferentiam omnimodam decretorum Dei, & gratiæ secundùm vires intrinsecas, tùm respectu Angelorum, & hominis ante lapsum, tùm respectu Electorum post lapsum, quàm defendunt, ostendant non oppugnari per præfatam Augustini doctrinam. Quapropter dicunt vtrobique pari modo se gerere Deum præbendo solùm gratiam dantem posse, & relinquendo libero arbitrio determinationem actus:hoc nihilominus non obstāte,speciali quodā modo opera primæ conditionis vitæ debuisse tribui plus libero arbitrio,quā gratiæ; & econtra gratiæ,plus quā libero arbitrio opera bona post lapsū. Quatuor autē rationes assignat noster Maignā pro sua stabiliēda doctrina.

221 Prima est, quā tetigimus ex Marinario nu. 110. quòd videlicet Adā, & Angeli aliquod ius indirectū habebāt: non quidē ad gratiam efficacem,vt vult Marinarius, quo pacto Deus contra hoc ius egisset,illam nō tribuendo omnibus, cùm primò creauit homines, & Angelos rectos, & innocentes: sed solùm gratiam dantem posse, qualem isti Doctores volunt esse, secundùm entitatem,omnem gratiam, etiam qua operamur: hoc autem indirectum ius ita explicat cap. 34. propos. prima numero 1. quòd, licèt Deus nihil debeat nec Angelo, nec homini, ratione independentiæ, & supremi dominij, etiam cùm eos creauit innocentes, præcipuè ea, quæ non spectant ad ordinem naturæ: & ità nullum ius, quasi proprium,potuerint habere in gratiam; sibi tamen ipsi, vt sapientissimo, & optimo conditori debet, vt opera sua faciat in suo genere perfecta, ac consequēter vt creaturam rationalem condiderit rectam, & cum posse ordinare sua opera in laudem, & gloriam ipsius Dei: quod fit per gratiam dantem illi posse se erigere supra seipsam ad Deum; ex quo aliquod ius indirectum in opere, quatenus facto à Deo, insurgit ad gratiam: ideóque ratione huius indirecti iuris, quidquid auxilio gratiæ operati fuerunt benè Angeli Sancti, libero arbitrio, quasi viribus proprijs operanti, fuit attributum; Quoniam vero homines post lapsum deformes sunt à prima Dei conditione, non ex Deo, sed originali culpa, iam omne tale ius indirectum amiserunt: & ideò, quamuis non nisi libero arbitrio determinent opus bonū, hoc tamen non debet tribui, nisi gratiæ, dāti vires, omninò gratis datæ.

222 Secunda est, quòd creatura rationalis, non habens in prima conditione concupiscentias turbantes cor, & propellentes ad malum, vel impedientes à bono,non indigebat adiutorio,tangente immediatè volūtatem, scilicet inspiratione charitatis, seu pio affectu voluntatis, quò vinceret motus aduersantis concupiscentiæ: sed sola illuminatione intellectus, ad quam non parùm iuuabat etiam claritas naturalis intellectus,non offuscati tunc tenebris pœnalis ignorantiæ: minùs namq; requiritur ad illuminandum intellectum clarum, quàm requiratur pro illuminando obtuso: & ideo tunc in illa prima conditione valde adiuuabat status, & potentia naturalis intellectus & liberi arbitrij, ratione cuius meritò speciali modo poterant illi attribui opera bona; post lapsū verò non sufficit illuminatio intellectus,licet valdè maior: sed præterea requiritur gratia,tāgens volūtatē, & ad nihil horū iuuat potentia voluntatis lapsorū & ideò non nisi gratiæ potest tribui opus.

223 Tertia ratio fundatur in modo dictis quia videlicet, cùm in homine post lapsum sit necessaria diuinitùs inspirata dulcedo, tangens voluntatem, qui consistit in actibus indeliberatis, iam per hos immediatè applicatur voluntas ad actum bonum deliberatum inclusiuè: & ideò huic inspirationi tribuenda est applicatio voluntatis ad opus: econtra verò, quia illuminatio tangit intellectum immediatè, nō voluntatem, indè est, quòd non ita ipsi, sed potiùs libero arbitrio dicitur relinqui vt se applicet.

224 Quarta; & vltima ratio est, quia nimirùm gratia in natura lapsa valde maior est tū in ratione doni, tū in ratione beneficij, quàm fuerit in natura sana, & innocenti & ideò non mirum, si opus bonum Electorum post lapsum speciali modo tribuatur gratiæ, & non ità in natura sana. Est autem maior gratia in ratione doni, quia natura lapsa nō solùm indiget dono Dei,vt possit operari supernaturaliter: sed etiam, vt sanetur de infirmitate contracta, tùm ignorantiæ, tùm concupiscentiarum, captiuantium eam in malum; sana autem solùm indiguit primo dono, non secundo. Est etiā maior in ratione beneficij, adhuc quando non esset maior in ratione doni, quia beneficium dicitur, cùm tribuitur indebitum; ergo quò magis crescit ratio indebiti, eò maius est beneficium: atqui naturæ sanæ non erat gratia positiuè indebita iurè culpæ, vt est indebita naturæ lapsæ; ergo, si idem, ac illi, huic tribuatur do-

dónum; erit maius benificium factum huic, quàm illi; quantò ergo erit maius, quando etiam donum est valde excellentius.

225 Mihi quidem ad impugnandam totam hanc Maignani doctrinam, tamquam alienam, non solùm à mente Augustini, verùm etiam Apostoli, sufficeret hoc caput, quòd eam indè conatus est construere, vt etiam alibi ostendam, cùm agam de prædestinatione gloriæ ante merita præuisa, vt absolutè futura: quia non vult admittere Maignan, Deum speciali gratia præuenire Electos præ reprobis, etiam post peccatum: nisi solùm aliquos, quos vocat specialiter dilectos, & prædestinatos, loquendo de gratia secundùm entitatem: quamuis asserat omnes prædestinatos præuenire speciali gratia in ratione beneficij, ob quemdam specialem affectum, quē habet cum illis, de quo suo loco: indè enim est, quòd neque hanc specialitatem gratiæ secundùm se, nisi modis explicatis, vult admittere inter Adamum, & posteros, seù ante, & post peccatum: neque respectu omnium Electorum: taliter, quòd per ipsum gratia Electorum per Christum secūdùm entitatem nihil aliud præstat, nisi restituere eorum libertatem ad eundem indifferentiæ statum, quem habebat voluntas Adæ ante peccatum: non verò, quòd maior in Electis, quàm in reprobis, vel Adamo ante culpam, quia in illis plus trahit, ideò faciat operari.

226 Hanc sanè doctrinam opponi illi sententię Apostoli primæ ad Corinth. 4. *Vt in nobis discatis, ne supra quàm scriptum est, vnus aduersus alterum inflectur pro alio: quis enim te discernit? quid antem habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* & illi capitis 1. *vt non glorietur omnis caro in conspectu eius*: sed, *qui gloriatur, in Domino glorietur.* Item doctrinæ Augustini vbique, & præcipuè in libro de Correctione, & Gratia cap. 12. agentis in eundem præcitatum locum Apostoli cap. 1. & ita asserentis; *Non enim*, ait, *gloriantur iniusti, quia non habent vndè: nec iusti, quia non habent gloriam suam, nisi ipsum, cui dicunt gloria mea, & exaltans caput meum*: ego profectò tamquam certissimum habeo: semel enim, quòd operans benè præ non operante non id habet ex speciali intrinseca motione gratiæ, sed præcisè ex determinatione vnius liberi arbitrij præ alio, quæcumque assignetur maioritas gratiæ ex parte Dei siue beneficij, siue affectus, siue præscientiæ: & ratione horum operans debeat gloriari in Deo: non tollitur per hoc, quòd ipse non ponat aliquid vi liberi arbitrij, quod non ponat alius, habens arbitrium æquè intrinsecè potens: & quòd ratione huius se posset etiam præferre illi, & gloriari etiam in seipso aduersus illum.

227 Adhùc nihilominus volo in examen adducere quatuor supradictas rationes, vt videantur, si fucatæ potiùs sint, an subsistentiam habentes: & quidem quis non videt, quòd ius illud indirectum, (si tamen ius vocari potest, & non potiùs terminus iuris diuini,) fundatur in laude, & gloria Dei, quàm Deus ipse intendit in operibus suis? quomodo ergo deindè propterea non Deo danti gratiam, sed libero arbitrio, cui confertur, debebit attribui laus operis? est ne discursus iste legitimus, ius istud est ex debito laudis Dei, ergo laus potiùs libero arbitrio debetur, quàm Deo? Secunda etiam non aliquid plus vigoris habet: vera namque est doctrina de maiori indigentia naturæ lapsæ, quàm sanæ: sed quid inde? numquid propterea respectu primæ debet laus attribui libero arbitrio potiùs, quàm Deo, quando tota illa sanitas non facit, quin Deus discernat in vtroque casu operantem à non operante? vel, si non Deus discernit, sed liberum arbitrium, æquè ex se seipsum determinās vtrobique, maius posse, quod daret infirmo præ sano, deberet attribui Deo, non operatio, quæ vtrobique ex præcisa libertate potiùs esset, quàm non esset. Tertia autem eadem ratione ruit, quod enim in natura sana intellectus immediatè moueatur, non voluntas, non propterea operatio non est ex isto motu: concupiscentia enim ex Apostolo captiuam ducit voluntatem, si gratia non vincatur: & tamen non mouet eam, nisi media cognitione; dum ergo ita mouet gratia intellectum, vt faciat operari, ipsi attribuenda est operatio: &, si non ipsa ita moueat, vt faciat operari, sed liberum arbitrium, huic semper attribuenda erit operatio: & ratio motus immediati, vel mediati impertinens est, cùm non immediatus motus voluntatis, quia immediatus, faciat operari, vt patet in resistente gratiæ: & mediatus ipse aliquando faciat operari, vt patet in victo à concupiscentia dominante. Quarta tandem non differt à secunda: quòd enim gratia sit maior in ratione tùm beneficij, tùm doni, hoc pertinet ad posse, non ad operari, si verùm esset, prout prætendit Maignan, æquè vtrobique remanere liberum arbitrium indifferens, vt operetur, vel non; iam enim sic maior gratia esset requisita in lapso, non vt sit magis disposi-

 tus,

tus, vel accinctus ad opus, ſed vt fiat æquale in poſſe, *naturæ ſanæ*; ergo poſſe, non operatio, eſſet magis attrbuendū gratiæ, quàm libero arbitrio.

228 Reſtant modò eneruanda aliqua argumenta ab vtriſque aduerſarijs ex authoritate congeſta: quibus, licèt ex diuerſis motiuis, vt patet ex dictis, probare prætendunt æquè ex Auguſtino ob maioritatem gratiæ, ſiue entitatiuè, & ſecundùm vires, vt volunt primi: ſiuè ſolùm in ratione doni, & beneficij, vt aſſerunt ſecundi, operari benè nūc Electos, ac Angelos, qui, alijs, cadentibus, in veritate ſteterunt.

228 Arguunt ergo, & probare id conantur ex eodem Auguſtino lib. 12. de Ciuit. Dei cap. 9, vbi loquens de neceſſitate gratiæ, quam habent etiam Angeli ad operandū benè, ſic habet, *Voluntatem quamlibet bonam inopem fuiſſe, & in ſolo deſiderio remanſuram, niſi ille, qui bonam naturam ex nihilo ſui capacem fecerat, ex ſeipſo faceret, implendo, meliorem, priùs faciens, excitando, auidiorem.* Ecce, inquiunt, quòd operantes benè impleri vlteriori gratia debuerunt, ne ſteriles, ſicut alij, remanerent. Et infra, *Iſti autem*, ait, *qui, cùm boni creati eſſent, tamē mali ſunt: aut minorem acceperunt amoris diuini gratiam, quam illi, qui in eadem perſtiterūt: aut, ſi vtrique boni æqualiter creati ſunt, illis mala voluntate cadentibus, iſti ampliùs adiuti, ad eam beatitudinis plenitudinem, vndè ſe nunquam caſuros, certiſſimi fierent, peruenerunt.* Quibus in verbis, aiunt, operari in vno præ alio indè aſſeritur, quòd, vel iſte minùs amoris, vel ille aliquod aliud ſpeciale adiutorium acceperit. Ex dictis proindè concludit, *Confitendum eſt cum debita laude Creatoris, non ad ſolos Sanctos homines pertinere, verùm etiam de Sanctis Angelis poſſe dici, quòd charitas Dei diffuſa ſit in eis per Spiritum Sanctum, qui datus eſt eis.* Sermone præterea 11. de verbis Apoſtoli cap. 2. de Adamo ita ſcribit, *Creatus eſt rectus, non ſe fecit rectum: quid ſe autem ipſe fecerit, notum eſt: cadens à manu figuli, fractus eſt: regebat enim eum ipſe, qui fecerat: voluit deſerere, à quo factus erat, permiſit Deus, tamquam dicens, deſerat me, & inueniat ſe, & miſeria ſua probet, quia nihil poteſt ſine me.* Vbi clarè adſtruit Auguſtinus Adamum non cecidiſſe, quouſque Deus ſuo ſpeciali regimine protexit: cecidiſſe verò, cùm, permittendo, reliquit: vt probaret experimento, quòd nihil poſſet ſine ſuo ſpeciali regimine: nam de cętero ſi abſq; vllo adiutorio ſufficienti reliquiſſet, non *vtique* ex eodem Auguſtino ſupra, *Sua culpa cecidiſſet: adiutorium quippe defuiſſet, ſine quo manere non poſſet.*

Quibus addunt authoritatem Fulgentij, cuius doctrina communiter cenſetur A guſtini. Scribens ergo Fulgentius ad Tra mundum de natura Angelica, inter alia ita ſcribit, *Suis autem ad iuſtitiam ſibi ſat e viribus non incongruè crederetur, ſi nulla pa eius in deterius laberetur.* Et deindè *Profect* inquit, *cognoſcitur vniformi cunctos opprim potuiſſe ruinę conſortio: niſi, quos vellet, à c ſu prauitatis virtus illa defenderet, quæ ſola naturaliter mutari, depreuaricarique non poſſe* & tandem, *Non alia*, inquit, *ſtantem A gelum à ruina potuit cuſtodire, niſi illa, quæ la ſum hominem à ruina potuit reparare: vna in vtroque gratia operata: in hoc, vt ſurgere in illo, ne caderet: in illo, ne vulneretur, iſto, vt ſanetur: ab hoc infirmitatem repulit, lum infirmari non ſinit: illius eſca, iſtius med cina, &c.* Quid, inquiunt aduerſarij, cla riùs poterat dicere Fulgentius, vt ſig ficaret eadem prorſus gratia non cecidi Angelos bonos, qua reſurgunt Electi p peccatum, ad Deum reuertendo. Reli quo huc adducere plurima alia, quæ c gerit Marinarius omninò extra propoſit vel enim pertinent ad ſolos Electos po lapſum; vel ſolùm probant in Angelis n ceſſariam fuiſſe gratiam ſupernaturalem, indebitam, dantem illi vires operand quod nemo negat, aut negare poteſt.

230 Iſthæc autem, quæ tùm ex Augu no, tùm ex Fulgentio congerunt, m tùm fidentes aduerſarij, nihil prorſus co ducere ad eorum intentum, partim ex i ſiſmet verbis adductis, partim ex doctri nā Auguſtini de Correctione, & Grati probabo, oſtendens valde in eis diuerſu contineri ſenſum ab eo, quē ipſis attribu re ſatagunt aduerſarij.

231 Ad primum ergo Auguſtini locum d co in eo duo tangere Auguſtinum: p mum eſt, quòd naturā Angelorum, ciendo Deus rationalem, ipſe fecit bon non ipſi ſe fecerunt bonos: creando ſcili cet Angelos rectos, & conuerſos ad ipſū nòn verò Deus creauit eos in ſe, ipſi dein dè liberè ſe conuerterunt ad ipſum, aman do Deum ſupra ſeipſos. hoc patet euiden ter ex verbis antecedentibus Auguſtini. *Si autem*, ait, *boni Angeli fuerunt priùs ſine bona voluntate, eamque in ſeipſis, Deo non operante, fecerunt; ergo meliores à ſeipſis, quàm ab illo facti ſunt, abſit.* Secumdum autem eſt, quòd, ſi Deus eandem naturam, quam fecerat ſui capacem, & ad ſeipſum conuerſam per amorem, qui excitat auiditatem, & deſiderium poſſidendi Deum amatum, modùm non attribuiſſet ex ſeipſo, & gratuitò, vt ſui poſſeſſione impleretur, inops certè, & in ſolo deſiderio mãſiſſet. Et mi;

mirum est, quòd aduersarij vberiorem gratiam velint intelligi per illa verba, *Ex seipso faceret, implendo, meliorem,* quasi gratia, & non visio beata sit illa, quæ desideria expleat Beatorum: imò gratia, quo maior est, eò maiorem auiditatem inducere potest, non desiderii expletionem ratione sui. Sed demus, quòd præfata verba cadāt supra specialitatē gratiæ: quid indè? aliā significat esse necessariam ad benè operandum, & perseuerandum, eam scilicet, quę dat vires, & posse physicum, & non sufficere sola bonā volūtatē erga obiectum; lege Augustinum de Correctione, & Gratia cap. 11. quid asserat de Adamo; *Tunc ergo,* ait, *dederat homini Deus bonam voluntatem; in illa quippe eum fecerat, qui fecerat rectum: dederat & adiutorium,* Legis ne adiutorium supra bonam voluntatem, in qua fuit creatus rectus? Sed scis iam quale adiutorium dederit. *Tale quippe,* inquit, *erat adiutorium, quod desereret, cùm vellet: & in quo permaneret, si vellet, non quo fieret, vt vellet.*

232 Ad secundum successiuè locum, qui cōtinet quasi solutionem dubij, orti ex primis verbis, quomodo scilicet deindè mali Angeli ceciderint; si omnes fuerunt creati recti, & cum bona voluntate, conuersi, & amantes Deum; cui respondet cecidisse mala propria voluntate: hæc enim sunt verba Augustini: *Isti autem, qui, cùm boni creati essent, tamen mali sunt propria voluntate, quam bona natura non fecit, nisi, cùm à bono spontè defecit.* assignans deindè vndè possit esse, quod isti, & non alii defecerunt, subiungit inter alia, *aut minorem acceperunt amoris diuini gratiam, quàm illi, qui in eadem perstiterunt: aut, si vtrique boni æqualiter creati sunt, istis mala voluntate cadentibus, illi ampliùs adiuti, ad eam beatitudinis plenitudinem, vndè se nunquam casuros certissimi fierent, peruenerunt.* Ad hunc, inquam, locum possem in primis, & benè respondere, quòd tunc Augustinus, scribens contra Gentiles, non aliud probare volebat, nisi quòd Angeli fuerunt creati boni, & non seipsos fecerūt bonos: quamuis deindè per liberum arbitrium in bonitate steterint, vel defecerint: nec tamen ita, vt sine Dei adiutorio ex se ipsis stare potuerint; de cætero non resoluit quomodo steterint, qui steterunt, sed tantummodo transeunter tangit disiunctiuè duos modos, qui relatè ad Gentiles sufficere poterāt: eo modo, quo fecit, scribens ad Porphirium in Sex Quæstionibus, quas ei obiecerat: vbi fatetur se non egisse cum illo de Gratia, sed respondisse, quantùm sufficere visum fuit; in libro autem de Correctione, & Gratia, deindè difficultatem ex professo exagitat; vndè huic doctrinæ in hac differentia standū est, non illi, quam tradiderat transeunter, & prout tūc sufficiebat in libro de Ciuitate Dei. Nolo tamen vti hac, quamuis optima responsione: sed aduersarios volo conuincere ipsismet verbis Augustini: quomodo enim in eorum sensu ipsi componunt hæc verba, *Aut, si vtrique boni æqualiter creati sunt, illi ampliùs, adiuti,* numquid adiutorium nō est quid bonum? si ergo æqualiter boni creati sunt, quomodo simul stabit, quòd alij præ alijs ampliùs adiuti sint? an forsā in primo instanti creare voluit æquales, deindè sine eorum defectu, quasi se emendans, fecit in secundo instanti inæquales? non est ergo, quem aduersarij tribuunt, illorum verborum sensus; vt *ampliùs adiuti,* appellet supra primam mansionem liberā in rectitudine, quàm habuerunt: sed supra statim succedentem confirmationem merito primæ mansionis, ratione cuius deindè confirmationis non potuerunt ampliùs cadere, vt clarè constabit, cum ad loca Fulgentij respondebo. Sensus ergo illorum verborum disiunctiuus est iste, *Aut minorem acceperunt amoris diuini gratiam, quam illi, &c. aut, si vtrique boni æqualiter creati sunt, istis* solis in prima operatione libera mala voluntate *cadentibus, illi,* qui non ceciderunt fuerunt deindè merito huius permansionis, *ampliùs adiuti,* & confirmati, ne possint vltra cadere: sed ad beatitudinis plenitudinem peruenirent, vndè se numquam casuros certissimi fierent. Et quidē hunc esse sensū disiunctiuū illorum verborū, clarè quisque habere poterit in libro antecedenti cap. 13. vbi simili omninò modo, sed magis claro, loquitur Augustinus, *Restat,* namque ait, *vt, aut impares fuerint: aut, si pares fuerunt, post istorum ruinam illis certa scientia suæ sempiternæ felicitatis accesserit.* Vide quid de Angelis quærat, an scilicet, saltem in veritate permāsuri, sciuerint à primo instanti creationis se futuros esse beatos? hoc est ergo maius auxilium, quòd præ alijs, vel habuerunt in primo instanti, vel non præ alijs in primo, aut secundo, sed post quam cæteri ceciderunt, & ipsi steterunt. An casum tibi credis esse diuersum; legas attentè Augustinum, & non ita credes; post antecedētia enim verba libri 12. immediatè subiungit, *Sicut iam etiam in libro, quem sequitur iste, tractauimus;* non dicit sicut à pari diximus, sed *sicut etiam tractauimus.* Quis autem non videt, quòd certitudo summæ fælicitatis cor firmat in eius amorem, & desiderium, supra valde quàm firmet spes dubia, & incertitudo

certitudo desiderij? hæc est ergo firmitas, & maius adiutorium, quod affirmat Augustinus habuisse Angelos bonos, non priùs, sed post casum aliorum, & merito permanentiæ ipsorum, de qua idem Augustinus mentionem facit lib. de Correctione & Gratia cap. 10. dum ait; *Cæteri autem per ipsum liberum arbitrium in veritate steterunt, eamque de suo casu nunquam futuro certissimam scire meruerunt*. Et quòd loquatur de certitudine ante adeptam visionem, & per reuelationem patet ex verbis, quæ subiūgit. *Si enim*, ait, *de Scripturis Sanctis nosse potuimus Sanctos Angelos nullos esse casuros, quantò magis hoc ipsi, reuelata sibi sublimiùs veritate, nouerunt*.

233 Ex his patet quid dicendum sit ad tertium: verissimum namq; est, *Etiam de Angelis Sanctis posse dici, quòd charitas Dei diffusa sit in eis per Spiritum Sanctum, qui datus est eis*, sed nota modum loquendi Augustini *posse dici*, ait, non verò posse eodem modo dici; Angeli quidem fuerunt creati cum amore Dei, vt eodem loco dicit Augustinus, sed non vi huius charitatis steterunt, cùm etiam mali ita creati fuerint in delitijs Paradisi, & non steterint; at verò Sancti homines vi charitatis, in eis diffusæ per Spiritum Sanctum, stant; potest ergo dici Angelis diffusam fuisse per Spiritum Sanctum Dei charitatem, sed sufficientem ad permanere, non quæ fecerit permanere, vt diffunditur in Sanctis hominibus.

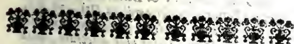
234 Ad quartum, dico indignum esse tantis viris illum adducere pro se, cùm euidenter sit contra ipsos: notent enim verba Augustini, *Regebat enim*, ait, *eum ipse, qui fecerat: voluit deserere, à quo factus erat: permisit Deus, tamquam dicens, &c.* Si namque, secundùm sensum aduersariorum, Adā non cecidit quousque eum Deus rexit, cecidit autem cùm eum non ita rexit; Deus ergo priùs cessauit à regimine, permittendo casum; nō enim potuit esse primū peccatum, regente eum Deo eodem modo efficaciter; ergo desertus à Deo, ipsoque permittente priùs, Adam cecidit; sed vide, si id continent verba Augustini, an oppositum; cùm dicat, quòd quia voluit Adam deserere eum, à quo factus erat, & regebatur, tunc Deus permisit, quasi dicens, &c. Sensus ergo est, quòd Deus regebat Adàm iustitia præceptorum, & sua gratia sufficienti, quam dum secutus fuit Adam, stetit; deindè autem fidem dans Euæ, & Serpenti, dicenti fallaciter, quòd pomum comedentes, erunt sicut Dei, reliquit Adam directionem eandem Dei, quam vsq; ad illud tunc secutus fuerat, & amplexus est priùs superba voluntate, qua voluit esse sicut Deus, regimen fallentis Diaboli; & non impediente Deo, in pœnam superbiæ pomum vetitum comedit, cui tota ruina obligata erat; atque hinc cecidit de manu figuli, & fractus est ipse, & omnes posteri cum eo: vndè, & vidit quid potuerit ipse sua, cui confidit, superba voluntate, aliena à Deo.

235 Ad quintum tandem Fulgentij, incipiendo ab vltimis verbis, vt indè clariùs eluceat sensus cæterorum, dico, quòd aduersarij in verbis allatis solùm attendunt, quæ possint ad eorum sensum trahere, non ad veritatem verborum; quis enim non videt neminem dici stare in aliquo, cùm primò peruenit, sed cùm permanet; hoc enim modo boni Angeli dicūtur in veritate stetisse, nō mali, licet in ea creati fuerint. Notent ergo, quòd, quidquid asserit Fulgētius eodem proportionali modo de Angelis bonis, ac de hominibus reparatis per Christi gratiam, non asserit de ijs, post quàm creati sunt, sed de ijs, vt iam stantibus, ratione cuius mansionis confirmati fuerunt in gratia, vt supra dicebam; hoc ergo est, quòd, nisi cōfirmationis gratia fuissent, qui steterunt, virtute diuina solidati, potuissent in alijs instantibus cadere, & opprimi aliorum ruinæ consortio; sicut namque isti, non obstante, quod primò fuerunt creati recti, & conuersi ad Deum, adhuc deindè ceciderunt: ita potuissent post mānsionem etiam cadere illi, nisi Deus firmasset: quo modo loquitur Gregorius lib. 2[...] moralium cap. 8. dum ait, *Alijs cadentibus, alios à Deo fuisse solidatos*, non dicit, ne caderent, sed, *vtique similiter casuros* pro tempore futuro, *nisi solidati fuissent*. Et clariùs Bernardus serm. 22. super Cantica, *Qui erexit*, inquit, *hominem lapsum, dedit stanti Angelo, ne laberetur*. Si autem per illam particulam, *stanti*, solùm significasset rectitudinem Angeli, cùm omnes fuerint recti, de omnibus id dici deberet; *stanti* ergo ponitur pro eodem, ac perseueranti in veritate, cuius merito datum fuit, ne vltra laberetur. Illa autem prima Fulgentii verba, *Suis autem ad custodiam sibi sat esse viribus nō incongruè crederetur, si nulla pars eius in deterius laberetur*, necessitatem gratiæ confirmationis innuunt pro continuata permanētia, non verò diuersitatem gratiæ pro primo præciso opere.

136 Sed dices hanc responsionem opponi doctrinæ Angelici Doctoris, qui indè obstinationem malorum Angelorum, inter alias rationes, probat, quia sunt inflexibiles,

les, & nulla poterat esse spes resipiscentiæ; & hoc probat ex perfecta comprehensione obiecti, quod semel amplectitur: nec ergo Angeli boni poterant veritatem, quam semel amplexi sunt, deserere.

237 Respondeo in primis, & si id doceat Angelicus, non ita sentiebant illi Sancti Patres, qui in Angelis, qui steterunt adhuc periculum agnoscebant, ne in futurū caderent. Secundò dico, quòd doctrina illa Sancti Thomæ non est ita crudè intelligenda; cùm etiam, qui ceciderunt, fuerint creati recti, cognoscentes Deum bonum super omnia, & illum amantes, & tamen deindè mutati sunt; non loquitur ergo Angelicus de Angelis in paucis instantibus sui ipsorum esse: cùm enim etiam ipsi sint finitæ virtutis, non possunt statim omnia motiua voluntatis cognoscere; sed loquitur post aliquod tempus, in quo potuerint omnia penetrare; & deindè se determinare: tunc enim difficulter possunt à prima determinatione recedere, quia non potest illis proponi noua ratio, aliter mouens; cæterū in paruo viæ Angelorum tempore, benè etiam dici potest, quòd Angeli, qui steterunt, poterant noua cognitione superueniente mutari; & addo, hoc dici posse, etiam si concedam non ita malos potuisse resipisci, quādoquidē illis nihil noui promitti poterat à Deo, quod non fuerit antecedenter promissū, & cognitum ab ipsis, sed superbè non curarunt, capti propriæ naturæ amore, in quo seipsos liberè applicauerunt; illi verò, qui steterunt, quasi ex toto, vt ita dicam, se applicauerunt in contemplādo Deū, & parum curarunt de alijs extra Deum: vndè cū tempore poterant, noua consideratione adueniente, mutari, sicut se mutauerunt primi.

CAPVT OCTAVVM.

Argumenta, quæ Aduersarij ex mala doctrinæ Augustini intelligētia cōgerunt in scientiam mediam, deferuntur, & eorum fallacia ex eodem S. Doctore detegitur.

QVamuis in antecedenter dictis omnia tetigerim, quæ ad claram argumentorum afferendorum solutionum intelligentiam quemque inducere possent, præcipuè verò numero 105. 117. & 129. ne tamen Lectoris mentem aliò transmittam, atque vt hìc vnitùm habeât, quæ in antecedentibus sunt dispersa, antequam argumenta aduersariorum proponam, plura præmonere, & prænotare curo.

238 Prænoto ergo, & præmoneo primò, sententiam de scientia media non consistere in indiuisibili modo propugnandi eam: Alij enim voluntatem creatam ratione suæ libertatis talem esse asserunt, vt etiam in posteris Adæ, non solùm possit, verùm etiam defacto, mota ad opposita duobus contrarijs, vel disparatis motibus, resistat motui fortiori, & operetur secundùm quòd à debiliori motu trahitur: quo pacto nullus effectus eius liber potest dici absolutè, vel conditionatè futurus, aut non futurus vi motus fortioris trahentis, vel remouentis voluntatem ipsam: sed præcisè vi liberi arbitrij, ita se determinantis: quo modo forsàn scientiam mediam propugnauit, saltem quo ad modum loquendi, Molina, & alij cum ipso. Quem quidem modum esse contra sensum Augustini libenter concedo, vt mox constabit, imò supra numero 226. probaui esse contra Apostolum: Alij verò dicunt, quòd voluntas, etsi mota ad opposita, physicè possit proximè, & etiam in sensu composito eligere, quod maluerit: semper tamen, vel ferè semper se accommodat motui vehementiori, eò quòd ab illo magis allecta, faciliùs habet, vt se illi accommodet: in quorum sententia non valet simpliciter, ideò hic effectus liber est, vel non est futurus, quia determinauit liberum arbitriū; valet quidem proximè, & efficienter, valet physicè; sed absolutè, & moraliter nō valet; nam adhuc assignatur prior ratio, cur hìc, & nunc ita determinat liberum arbitrium, videlicet, motus eiusdem vehementior ad hunc effectum potiùs, quam ad alium. Notet quisque, quæ modò dico: si duo proximam habeant aquam, & vnus bibat, alter non, interrogāti, cur nō idem ambo faciant, non respondet vnus volo, alter nolo: sed, ille, quia sitio; hic, quia non sitio. Ratio est euidens, quia, non obstante tota libertate, nunquam bibit nauseans potum: nec se abstinet à potu ardore sitis concitatus; ergo, quòd hìc, & nunc potiùs quis bibat, quàm non bibat, libertate quidem determinat, quod facit, sed secundùm quòd magis, & fortiùs mouetur. Scientia ergo media secundùm primam sententiam fundatur in præcisa

cisa conditione libertatis: at verò secundùm posteriorem sententiam fundatur principalitèr, & tanquam in prima radice, in conditione qualitatis, fortiùs hìc, & nunc mouentis, vel moturæ, si esset, voluntatem creatam.

239 Hæc tamen ita sunt, quando in volũtate ipsa creata supponuntur motus oppositi, vel disparati; & vnus alio fortior: sed, si vel nullus, vel æquales supponantur in ea motus, aliter discurrendum est. Si enim nullus supponitur motus, vt fuit voluntas Adæ, & Angelorum, prout in antecedenti capite ex Augustino probatum est, tunc stat omnimodè in libertate voluntatis, determinare se ad quod voluerit. Et eodem modo dicendum est, quando voluntas volens finem, duo oblata habet media, æquè conducentia; cùm enim media non moueant ratione sui, sed ratione finis, diuersitas illa mediorũ materializat in ordine ad motionem finis: & ità in ordine ad eligendum vnum præ alio ex æqualibus, ita se habet volũtas, ac si neuter illam moueret: vndè non potest eligere vnũ ex amore efficaci finis: sed quo ad vnum præ alio, si sint omninò paria, eligit, quod maluerit. At verò quando motus sunt formaliter dispares, vel oppositi, & simul æqualiter mouentes, non ita currit ratio: sed potiùs voluntas, hinc indè quassata, suspensa remanet, quousque alter motus, alterum excedat. Iuxtà hos ergo alios casus scientia media de futuro conditionatè libero voluntatis non motæ, siue tùm materialiter, tùm formaliter: siuè solùm formaliter, non poterit fundari, nisi in solo arbitrio voluntatis: & concedo talem fuisse præscientiã, quam habuit Deus de futuro casu Angelorum malorum, & Adam, sicut & de futura permansione eorum, qui defacto steterunt, antequam Deus determinauerit creare: & hoc probatum est toto capite antecedenti; nec vllum argumentum ex afferendis vel apparentem vim habebit contra scientiam mediam, prout respicientem opera primæ conditionis vitæ Angelorum, & hominum. In secundo autem casu dico nullam esse in Deo scientiam mediam de opere libero volũtatis, sed de sola eiusdem suspensione: quæ quidem libera est, quandoquidem, si voluntas est libera ad vincendum fortiorẽ motũm, multò magis ad vincendum æqualem: nihil tamen aget vi motus, sed potiùs vi amborum omnem operationem suspendet.

240 Doctrinam hanc esse totam ex Augustini mente, pluries probaui, sed nunc opportunus est locus, vt memoria ad eadem reuocetur; loquar tamen de iis, quæ pertinent ad opera post casum Adæ, ob quod insurrexerunt in hominibus motus concupiscentiarum: nam de statu primæ conditionis vitæ Angelorum, & hominũ satis superque dictum est capite antecedenti: cùm præcipuè contra scientiam mediã illius status nihil habeant prorsus aduersarij ex Augustino dicendum; nec etiam differentia Propugnantium scientiam mediam cum aduersarijs consistit in eo, quòd voluntas æquè mota operetur, vel non operetur; sed tota in eo sistit, quòd aduersarij prætendunt scientiam mediam esse figmentum; quia volunt futura conditionatè voluntatis creatæ liberæ cognosci à Deo in suo decreto actuali, prædeterminante illa. Econtra Defensores scientiæ mediæ putant figmenta similia decreta de talibus futuris: & dicunt, quòd sicut defacto vi motus superexcedentis alterum voluntas operatur determinatè, Deo præparante solùm concursum indifferentem; ita, cognoscens Deus conditionatè volũtatem sub eodem motu, & concursu Dei indifferenti, cognoscit, quòd talis in seipso esset determinatus effectus. Hoc ergo præcipuè stabiliendum est ex Augustino, vt indè appareat nihil prorsùs aliud probari argumentis, ex Augustini doctrina desumptis, nisi similem vnius motus supra alium excessum, & vi illius dici liberum arbitrium operari; vltimò tamen etiam ex Augustino stabiliam nihil prorsùs determinare voluntatem creatam, cùm æquè ad diuersa, vel contraria mouetur, vndè.

241 Venio iam ad primum, & animum Lectoris aduoco, vt corde puro subsequentia Augustini loca consideret, nimirùm ex libro de Spiritu, & Littera cap 29. *Per fidem confugiat ad misericordiam Dei, vt det quod iubet: atque inspirata gratiæ suauitate per Spiritum Sanctum, faciat plus delectare, quod præcipit: quàm delectet, quod impedit.* vide ne benigne Lector, vndè ex Augustino dat Deus, vt faciamus, quod iubet? Item in Enchyridion cap. 118; *Si autem*, inquit, *respexerit Deus, vt ad implenda, quæ mandat, ipse adiuuare credatur, & agi homo cœperit Dei Spiritu, concupiscitur aduersus carnem fortiore robore charitatis: vt, quamuis sit adhuc, quod homini repugnet in homine, non dum tota infirmitate sanata, ex fide tamen iustus viuat, iustèque viuat.* Sed audi vndè: *in quãtùm*, sequitur, *non cedit malæ concupiscentiæ, vincente dilectione iustitiæ.* Sed scio iam te dicturum hoc esse, quod quæris, esse videlicet

delicet hoc proprium gratiæ, facientis operari. Si tamen distinguas distinguenda, id profectò non dices. Nemo dubitabit omnipotentiam Dei infinitè excedere omnem motum contrarium, qui posset voluntatē creatam ab opere bono impedire: ideòq; Deo, volenti conuertere corda hominum, nullus poterit resistere. Actamen non est hoc, de quo disputamus: sed vide, quod est, an hæc dulcedo charitatis in homine tentato, & allecto, vt duo, fortior est motu opposito concupiscentiæ, & ideò facit agere; in homine verò tētato, vt quatuor, vel vt sex eadem sit debilior, & indè uincat concupiscentia, & ruere hominem faciat? Si id concedas, non aliud desidero à te; si negas, aduertas, si poteris te iactare cum Augustino sentire? nam, sicut modò probatum est de gratia superante motus concupiscentiæ, eodem prorsùs modo tūc ex Augustino hæc vincit gratiā, & hominē sibi subijcit, cùm motus eius fortior est motu charitatis. Legas quæstionem primam lib. 1. ad Simplicianum, & conspicies sic ibi loqui Sanctum Doctorem, *Peccatū non legitimè vtens lege, ex prohibitione aucto desiderio, dulciùs factū est, & ideò fefellit.* Cernis ne vndè fallit, atque ruere hominem facit? Lege caput 82. Enchyridion, & reperies, quod rationem assignans, cur aliquando, homo, inspiratus ad pœnitentiam agendam, non agat, ita loquitur. *Plerumque infirmitate non agitur, quia & pudor timor est displicientiæ, dum plùs delectat hominum extimatio, quàm iustitia, qua se quisque humiliat pœnitendo.* Lege item eundem, agentem contra Iulianum Pelagianum in supplemento libro 4. numero 40. vbi, loquens de Concupiscentia, quæ in Paradiso Terrestri, Adamo non peccante, ad sūmum fuisset, sic habet, *Aut talis esset carnis concupiscentia, quæ, nisi anima, hoc est, Dei imagine, volente, non surgeret, nec mergeret cogitationem mentis exundantia voluptatis.* Vides iam credo, vndè motus concupiscentiæ voluntatem hominis mergit, quia videlicet exundans est, & super excedens motus oppositos retrahentes. Vt tamen nullum tibi in hoc remaneat dubium, & euidenter agnoscas pari modo ex Augustino quoad hoc punctum te habere motum gratiæ, quòd tunc vincere faciat, cùm exuberat eius motus, & illū cōcupiscentię excedit, ac pariter supra gratiā vincat cōcupiscētia, cū motus illius hæc excedit, loca tibi exhibebo vtrumque continentia. In libro ergo 3. eiusdem supplementi numero 169. ita habet, *Sed quodlibet de illa, nempè de concupiscentia carnali, sentias, talem te illam, qualis nunc est, vt ad illicita perpetranda, etiam castorum, siue coniugatorum, siue continentium corda sollicitet, & nisi robustiore voluntate resistatur, euertat, in Paradiso constituere posse non crederem.* Euertit ergo corda etiam castorum, concupiscentia; si ipsa est robustior: superatur verò, quando robustior est amor castitatis. Similiter loquitur lib. 4. numero 28. *Et quoniam*, ait, *si non aduersus eam spiritus fortiùs concupiscat, ad mala pertrahit, malam esse conuincitur.* libro etiam 6. numero vltimo, *Nec huius*, inquit, *cōcupiscentiæ reatus, nisi in renascentibus soluitur, vt eo post hanc absolutionem non inquinetur: nisi qui ei ad perpetrandum opus malum, spiritu aduersus eam, vel non concupiscente, vel non fortiùs concupiscente, consentit.* Requiris ne aliud, dum audis Augustinum, quòd cōcupiscentia mouens ad malum perpetrandum, suum consequitur malum effectum, etiam dum concupiscit aduersus eam spiritus, si non fortiùs hic concupiscat, quam illa? libro item de Spiritu, & Littera capite 19. nonnè vides quomodo loquatur? *Ex hac*, ait, *promissione, hoc est, ex Dei beneficio ipsa lex impletur, sine qua promissione præuaricatores facit, vel vsque ad effectum mali operis, si etiam repagula timoris concupiscentiæ flamma trascenderit: vel certè in sola voluntate, si timor pœnæ suauitatem libidinis vixerit.* Concludat tandem totum hunc satis longum discursum exemplum, quod idem Sanctus Doctor pro vniuersali præsentis doctrinæ stabilienda, quam dederat, regula, subiungit in expositione capituli 6. Epistolæ ad Galatas, vbi sic loquitur, *Manifestum est certè secundùm id nos uiuere, quod sectati fuerimus, sectabimur autem, quod dilexemus. Itaque, si ex aduerso existant duo, præceptum iustitiæ, & consuetudo carnalis, & vtrūque diligitur, id sectabimur, quod ampliùs dilexerimus: si tantumdem vtrumque diligitur, nihil eorum sectabimur: sed, aut timore inuiti trahemur in alterutram partem: aut, si vtrumque etiam æqualiter timemus, in periculo sine dubio remanebimus, fluctu dilectionis, & timoris alternante, quassati.* Et hic patet, quòd quando motus sunt æquales, suspensi remanemus: sed quia in præceptis positiuis etiam ipsa libera suspensio est peccaminosa: & in negatiuis, facilè potest Diabolus sua subsidia concupiscentiæ adiungere, ideò subiungit Augustinus, *Sed pax Christi vincat in cordibus nostris: tunc enim orationes, & gemitus, & in auxilium inuocata dextera misericordiæ Dei, sacrificium contribulati cordis nō despicit, charitatemque sui ampliorem, commendatione periculi, de quo liberabit, exuscitat.* Crediderim assumptum esse ita ex dictis demonstratum, vt quemlibet relata Augustini loca conuincant.

242 Prænoto autem secundò Prædestinationem hominum Electorum in Christo ante mundi constitutionem, vt loquitur Apostolus ad Ephesios 1. per quam Deus ex hominibus defacto saluat, quos saluat, fuisse factam post præuisionem peccati originalis ex Augustino, quod euidenter patet pluribus eiusdem locis: sed præcipuè ex libro 6. hypognosticon, vbi respondens imposturæ, quam ipsi attribuebant Pelagiani circa prædestinationem Sanctorum ad gloriam, & reproborum ad pœnam, quòd nimirùm Sanctus Doctor ita illorum electionem, & istorum reiectionem Dei præcisa, & antecedenti voluntate peractam docuerit, nullo habito respectu ad illorũ opera, *Vt*, si illi *nolint orare, aut ieiunare, aut in omni opere diuino vigiles esse, eos omninò perire non posse: nec prorsù, debere solicitos esse, quos Deus, quia voluit, semel iam eligẽdo, prædestinauit ad vitam: quosdam verò sic prædestinauit in gehennæ pœnam, vt etiam, si credere velint, si ieiunijs, & orationibus, omniq; se voluntati diuinæ subiecerint, in his Deum non delectari, & vitam illis æternam in toto dari non posse, sic electione prædestinatos esse, vt pereant.* Huic, inquam, imposturæ respondens, sic in primis eos adhortatur. *Inclinate igitur,* ait, *aliquantulum patienter aurem cordis vestri, & qualiter mysterium prædestinationis credamus, &c.* Deindè explicans ipsum nomen prædestinationis, *quod à præuidendo, & præueniendo, vel præordinando futurum aliquod, dicitur.* Tandem ad promissam explicationem prædestinationis, secundùm quòd dixerat credi, deueniens, sic habet, *Massæ itaque humani generis, quæ in Adam, & Eua præuaricatione damnabilis, mortalisque facta est, non conditione diuina generaliter, sed ex debito pœna, cruciatusque gehennæ debetur: venia verò non merito, sed Dei iusti iudicis misericordiæ largitate confertur. Quia verò iustus, & misericors Dominus Deus, præsciusque futurorum, ex hac damnabili massa.* (Ecce assumptum à me secundo loco positum) *non personarum acceptione, sed iudicio æquitatis suæ irreprehensibili, quos præscit misericordia gratuita, præparat, idest prædestinat ad æternam vitam; cæteros autem pœna, vt prædixi, debita punit: quia quid essent futuri præsciuit: non tamen ipse fecit puniendos, vel prædestinauit, sed tantùm, vt dixi, in damnabili massa præsciuit.* Rursus, *Quòd si à me quæris scire,* subiungit, *cur duos ita indifferentes fecit Deus, si personarum acceptor non est, quia generaliter, aut punire debet iustitia, aut misericordia liberare.* Vides iã, quòd & misericordia est prædestinatio liberans à miseria: & iustitia damnans, & puniens in pluribus communis massæ peccatum. *Contende,* respondet, *cum Paulo, imò, si audes, argue Paulum, qui dixit* ad Romanos 9. *Christo in se loquente, ò homo, tu quis es, qui respondeas Deo? numquid dicit figmentum ei, qui se finxit, vt quid me sic fecisti? an non habet potestatem figulus Luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?* Infra item, *diximus namque,* ait, *de damnabili humani generis massa Deum præscisse misericordia, non meritis, quos & electione gratiæ prædestinauit ad vitam. Cæteros verò, qui iudicio iustitiæ eius, &c.* Cernis credo secundum Apostolum ad Romanos 8. loqui, *Nam quos præsciuit, & prædestinauit, &c.* quæ verba sunt de ordine intentionis; nam ordo executionis deindè in subsequentibus ponitur, *Quos autem prædestinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iustificauit: & quos iustificauit, illos & glorificauit.* Euidens ergo est ex Augustino præscientiam, & prædestinationem Electorum præ reprobis fuisse defacto post præscientiam communis corruptionis per Adæ peccatum.

243 Imò ex Augustino hoc decernitur, tãquam quid de fide, cum ita intelligat illa verba Apostoli, *An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vas in contumeliam;* massa eadem luti idem sit, ac communis conspersio originalis culpæ. Et certe non de ordine executionis solùm, sed de ordine intentionis sunt illa verba Pauli ad Romanos 9. *Ergo cuius vult miseretur, & quem vult indurat,* cùm conformiter ad ea, sint illa alia, *Quòd enim Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ, apta in interitum, vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam.* Euidẽs enim est, quòd lõganimitas Dei in sustinendo vasa iræ ex motiuo ostendendi iram, & potentiam suam, hanc ostensionem respexit, tamquam causam finalem; sicut rationem causæ finalis habet ostensio diuitiarum gloriæ suæ respectu sufferentiæ reproborum propter Electos; & tamen has dicit ostensas in vasis misericordiæ, illam in vasis iræ, aptis iam in interitum. Si autem res ita se habet, quid ergo? Adæ, & Euæ nihil prœmij fuerat volitum ante præuisionem casus, atque si non cecidissent? Certè quòd aliquid fuerat præuolitum; cũ Ecclesiastici 17. dicatur, *Addidit illis disciplinam, & legem vitæ hæreditauit illos: testamentum æternũ constituit cum illis, & iustitiam, & iudicia sua ostendit illis.* vndè.

244 Prænoto tertiò aliud, in quo confusè procedendo aduersarij, volunt debere

bere semper sumendum pro eodem, quod nunc vnum, nunc alterum significat; Est autem hoc, ipsum nomen, prædestinatio: nam, vt patebit, cùm de ea agemus, & etiam ipsis annuentibus aduersariis, hoc nomen aliquando sumitur pro omni eo, quod est à Deo præuolitum, aut prædefinitum: & ex Augustino dicitur, quòd Deus prædestinauit, vt Cælum moueretur, Terra autem vt immobilis permaneret. Ordinariò verò sumitur pro destinatione creaturæ rationalis ad gloriam. Sed etiam in hac plurima includuntur diuersa, quæ, si confundantur, hallucinationem, non veritatem gignent; vt enim Deus destinet aliquem ad gloriam, tamquam præmium, & mercedem, requiritur in eodem Deo voluntas, siue promissio gloriæ; Item in creatura requiruntur merita, quibus datur merces; vt autem creata voluntas possit efficere actus meritorios, indiget gratia, siuè sanitatis, vt in Angelis, & Adam ante peccatum: siue sanans, vt in omnibus hominibus post lapsum Adæ; & tandem requiritur, vt Deus velit concurrere suo concursu ad actus, liberè eliciendos à volũtate creata. Quanta autem in his sit differentia, quis non videt? gloria namque pendet à nostra libertate, non elicitiuè, & proximè, sed meritoriè, & remotè; non enim beatus ex sua libertate potest videre, aut cessare à visione Dei, sed necessitatur à lumine gloriæ, quo est perfusus: potuit tamen non mereri gloriam; Merita autem nostra pendent, & elicitiuè, & proximè à nostra libertate. Gratia tertiò; siuè sanans, siuè sanitatis, præcipuè prima, nullo modo pendet à nobis: si enim esset ex nobis, merces esset, non gratia, ex Apostolo. Quòd tandem Deus velit concurrere, nec à nobis pendet, sed à solo Deo; habet tamen quemdam respectum ad nos, in quãtùm, licèt Deus concurrat, vel non concurrat, prout ipsi placet, supposito tamẽ, quòd velit concurrere, non destruit, sed perficit nostram libertatem, præstando cõcursum suum, qualem exigit, vel indiget creatura rationalis, & libera.

245 Hinc patet, quòd prædestinatio gratiæ, quæ ordinariò, & absolutè loquendo tùm ex Augustino, tùm ex Angelico, tũ communiter, vt dicetur suo loco, vocatur prædestinatio, cùm antecedat omne opus nostrum bonum, imò detur, vt possimus, vel operemur bonum, non est indifferens ad hanc, vel illam gratiam, & à nobis determinanda, vt Deus det hanc, vel illam: sed Deus sua voluntate, decreto, consilio secreto, & occulto, atque præcedenti, efficaci, & determinato prædestinauit omnibus gratiam determinatam, siue his efficacem, siue illis inefficacem, secundùm quod ei placuit. In hoc conuenimus omnes; an autem in ordine ad gloriam Deus efficaciter præuoluerit his gloriam, & non illis. Item in ordine ad opera bona, an Deus præuoluerit determinatè in saluandis hæc opera bona. Ac tandem an præparando concursum præparet ex se, antecedenter ad nostram determinationem liberam, determinatum ad vnum, an verò æquè indifferentem ad vtrumlibet, in his est lis, & dissensio cum aduersariis.

246 Non ergo sunt confundenda, & pro eodem accipienda prædestinatio gratiæ, & aliorum auxiliorum (de qua omnes conuenimus esse omnino gratuitam, antecedentem omnimodè ad nostram libertatem, non indifferentem, non inefficacem, sed determinatam ad vnum, & efficacem) cũ prædestinatione gloriæ, & voluntate Dei de nostris operibus bonis, ac decreto de cõcurrendo nobiscum ad ea, in quibus est lis. Et neque par in omnibus, vt mox patebit.

247 Prænoto præterea quartò, quòd, quãuis ego relatè ad Angelos omnes, etiam qui steterunt, nullam de facto, vt suo loco dicam, prædestinationem efficacem ad gloriam, vel ad ipsa opera bona admittã in Deo, sed indifferentem promissionem benè operantibus, & comminationem pœnæ æternæ malè operantibus, reseruata cum hominibus, non verò cum Angelis, conditione, nisi velit in Christo misereri. Nihilominus concedo post præscientiam peccati Adæ, vt absolutè futuri, Deum habuisse in Christo ante mundi constitutionem decretum secretum, incomprehensibile, efficax, determinatũ, gratuitũ, & antecedẽs de danda gloria his præ illis, & propterea de futuritione operum bonorum in his, quorum voluit misereri; sed id, quod constanter nego, est Deum potuisse ad opera meritoria prædeterminare suo efficaci decreto voluntatem creatam, vt liberè operaturam; atque adeò in omnibus, & relatè ad omnes liberè operaturos, dico nũquam Deum præparasse concursum determinatum ab eo ad vnum, concursum, inquam, efficientem, quo indiget creata voluntas, tamquam causa secunda à prima; sed semper æquè indifferentem ad opposita, prout essentialiter requiritur ad hoc, vt voluntas creata operetur liberè. Et quoniam post scientiam mediam Deus benè potest determinatè velle gloriam, vt præmium, & mercedem: item & deter-

minatè velle merita, eaque efficaciter prædefinire, absque eo, quòd voluntatē creatam determinet ad vnum, prout tetigi numero 105; & probabo, cùm de prædestinatione agam, non sic autem ante, vel independenter à scientia media: ideò cōcedo, imò suo loco propugnabo, Deum omnes Electos ex hominibus, quos in secunda adnotatione ostendimus, quòd elegerit post peccatum Adæ, prædestinasse ad gloriam antecedenter ad præuisa merita; imò quia efficaciter voluit illis gloriā, vt præmium, & mercedem, ideò voluit illlis efficaciter opera bona, & propter habenda hæc, voluit illis gratiam, quam per scientiam mediam præuidit facturam, vt liberum arbitrium operetur, seu subiecturam sibi liberum arbitrium, non verò, qua præuidit liberum arbitrium subiecturum sibi Dei gratiam, vt omnibus Assertoribus scientiæ mediæ Aduersarij attribuunt.

248 Quatuor has adnotationes, quæ, secūdùm quòd probatione indigebāt, iam probatæ manent euidenter ex Augustino, in reliquis verò doctrinam continent propugnantium scientiam mediam, si benignè curauerint Lectores memoriæ firmiter tenere, ego fideli promissione me eis deuincio luce solis clariùs conspiciēdum exhibiturum, nihil prorsus adinuenire Oppugnatores scientiæ mediæ siuè in Augustino, siuè in Angelico Doctore, quod limites eorum, quæ in præfatis adnotationibus continentur, transgrediatur, & cōsequenter nihil aliud pœnitùs eosdem probare, quàm quòd prædestinatio gratiæ sit antecedens, efficax, gratuita, & determinata à Deo ad vnum, & non determinanda à nobis, in quo omnes conuenimus, & laborant litigando, vbi lis cum ipsis nō est. probabunt item ex Augustino, & Angelico, quòd Deus defacto gloriam his præ illis, post lapsum Adæ voluit antecedenter ad merita nostra præuisa, vt absolutè futura, & propter eā opera bona, sed non ante scientiā mediā; & in hoc ferè omnes Assertores sciētiæ mediæ manus ipsis damus; de cætero nūquam probabunt aliquid ex præfatis Sanctis Doctoribus, vel alijs Patribus, quod vel leuiter aduersetur scientiæ mediæ. Ad obiectiones ergo, ex Augustini doctrina confectas, pro modò referendas procedo; sed ne longitudine earundem confusio aliqua gignatur plures distinctis proponam, & soluam Paragraphis. Vndè sit.

§. PRIMVS.

Quædam ex Augustino obiectio proponitur, & enodatur.

249 OBijciunt primò Aduersarij ex Augustino locum de Prædestinatione Sanctorum cap. 17. in quo ita habet, *Electi sunt itaque ante mundi constitutionem ea prædestinatione, in qua Deus sua futura facta præscivit.* Ex quo loco sic arguunt. Si daretur scientia media, vel ea Deus futurum conditionatè cognosceret in seipso, vt determinans habiturum esse conditionatè: vel in voluntate creata, vt conditionatè cognita, vel in conditione gratiæ, & decreto Dei conditionatè cognito, vel tandem in suo actuali decreto absoluto, ex parte sui, & conditionato ex parte obiecti. Si hoc vltimū, iam non erit scientia media, sed scientia visionis in medio actuali, nisi litigemus de solo nomine. Si tertium, iam ergo admittitur, Deum etiam omninò antecedentèr ad voluntatem creatam determinare opus liberum, sed hoc erit cognoscere futurum conditionatè in vi consequentis non in vi consequentis, & vt verè in se futurum. Secundum autem dici non potest; quia causa creata, & voluntas, vt libera, est indifferens, & non infallibiliter connexa cum opere, scientia autem Dei est infallibilis, ergo non potest suum obiectum attingere in voluntate creata. Neque tandem dici potest primum, quia, si posset futurum liberum conditionatè cognosci in seipso, multò magis posset ita cognosci futurum absolutè, sed per Augustinum non ita cognoscitur, sed in sua prædestinatione, *In qua Deus sua futura facta præscivit*, ergo ruit ex Augustino scientia media.

250 Respondeo: Deum futurum conditionatè nullo ex tribus vltimis modis cognoscere, tamquam in medio, in quo: sed solùmmodo in seipso; quia videlicet verè in seipso esset, si essent, quæ requiruntur ex parte causarum. Ad probationem autem in contrarium, iam quisque videt, quòd transitum aduersarij faciunt de futuro absoluto defacto respectu hominum post lapsum originale ad futurum conditionatè; cùm defacto id nos non negemus, vt patet ex quarta adnotatione, eo quòd hoc modo non inuoluit determinationem voluntatis creatæ, si prædestinatio supponat scientiā me-

mediam; vt dicimus ſupponere Auguſti-num : *Cuius enim miſeretur* Deus ex Augu-ſtino , *ſic eum vocat , quomodo ſcit ei con-gruere , vt vocantem non reſpuat* , &, *in ſua præſcientia, quæ falli , mutarique non poteſt , opera ſua futura diſponere , id omninò nec aliud quidquam eſt , quàm prædeſtinare* , vt dicebam numero 149. at verò prædeſtinare determi-natè opus, ſiue defacto independenter à ſcientia media , ſiue futurum conditiona-tè , importat determinare voluntatem cre-atam, prout tetigi numero 105. & probabo diffusè ſuo loco.

251 In forma ergo ad argumentum conce-do conditionalem maioris : & ad mino-rem in primis nego primam , & ſecundam partem , iuxta ſenſum , quem propoſitio-ni Auguſtini tribuunt aduerſarij , quòd nimirum Deus in ſua prædeſtinatione co-gnoſcat futura noſtra libera abſolutè, quæ dona ſunt, nobis deſcendentia à Patre luminum, tamquam in medio, in quo : ſed dico prædeſtinationem, de qua ibi lo-quitur Auguſtinus, eſſe puram cauſam re-motam efficientem , ſcilicet prædeſtina-tionem gratiæ facientis hìc, & nunc ope-rari potius , quàm non operari ; vndè in ea poteſt benè cognoſci futuritio gratię, non futuritio operis gratię: non enim in loco citato Auguſtinus loquitur de imme-diata prędeſtinatione operum bonorum , ſed de prędeſtinatione gratię , quę mediatè poteſt dici prędeſtinatio operum , quate-nùs illa gratia deindè facit operari, modo explicato numero 118; qui non eſt ſuffi-ciens , vt talia opera cognoſcantur in ipſa prædeſtinatione: quādoquidē illo modo vi illius prędeſtinationis opera nō sūt infalli-biliter futura ſiue phyſicè, ſiue metaphyſicè: ſed tantùm moraliter. Quòd autem de prędeſtinatione gratię loquatur Auguſti-nus, patet ex ipſo principio capitis , quod ita ſe habet , *Intelligamus ergo vocationem, qua fiunt Electi* , *&c.* ecce electionem , non operum , ſed vocationis; & ad verba ipſa, quę adducunt aduerſarij , ſic ſubdit Augu-ſtinus , *Electi ſunt autem de mundo ea vocatio-ne , qua Deus id , quod prædeſtinauit, impleuit.* Itaque prędeſtinatio hęc gratię , de qua lo-quitur Auguſtinus, cùm ex ſe non ſit in-fallibiliter connexa cum opere, non eſt ra-tio , in qua cognita cognoſcatur opus li-berum noſtrum futurum , ſed benè ratio, qua mediante idem opus ſit in ſeipſo co-gnoſcibile, quia eſt cauſa, vt effectus eua-dat in ſe futurus potiùs , quàm non futu-rus. Nec obſtat, quòd Auguſtinus dicat, *In qua Deus ſua futura facta præſciuit* . Idem namque Sanctus Doctor aduertit particu-lam , in, ſignificare non ſemel in Scriptu-ra cauſam efficientem, vel illius inſtrumē-tum : loquens enim tom. 10. in Euange-lium Matth. ſerm. 11. de illis verbis , *Si in digito Dei eicio Dæmonia* , ſic habet, *vt quod dictum eſt in Spiritu Sancto eicio Dæmonia , tan-quam diceretur ſpiritu eicio : ſolent quippe ita loqui Scripturæ interfecerunt in gladio, ideſt gla-dio , ſuccenderunt in igne , ideſt igni , & accepit Ieſus cultros petrinos , in quibus circumciderunt filios Iſrael , ideſt quibus circumciderunt , &c.* Eadem ergo phraſi dixit Auguſtinus, *In qua,* hoc eſt , qua *Deus ſua futura facta præſciuit.* Dicet quis forſan , hoc voluntariè , & gra-tis à me dici . Nolo, vt quis id de me ſuſpi-cetur , diſcat ex eodem Auguſtino , & in eodem libro capite 10. vbi non ponit parti-culā illam, in, ſed, de eadem materia loquēs, prędeſtinationem ponit, vt cauſam efficiē-tem, dicens, *Prædeſtinatione Deus ea præſci-uit, quæ fuerat ipſe facturus.*

252 Hæc eſt vera reſponſio , quantùm ſpe-ctat ad locum , quem obijciunt aduerſarij; ſed quia ego ipſe ſuo loco probabo, Deū defacto ex Auguſtino prædeſtinaſſe gloriā Electis poſt originale ante præuiſionem ab-ſolutam meritorum , & propter gloriam aſſequendam prædeſtinaſſe efficaciter meri-ta , ac deindè propter merita gratiam faci-entem operari, nec nego cōſequenter Deū in prædeſtinatione, non quidem glorię, ſed meritorum , cognoſcere defacto futura me-rita Electorum , tamquam in medio , in quo : quandoquidem talis prædeſtinatio, cùm ſit efficax meritorum volitio , eſt cū illorum futuritione infallibiliter connexa, ac conſequenter proportionatum medium ad illa cognoſcenda ; ſed, quod dico, eſt talem prædeſtinationem meritorum non eſſe neceſſariam , vt eadem merita eſſent abſolutè futura ; etenim , ſi Deus eandem gratiam prædeſtinaſſet, abſque preſuppo-ſitione decreti efficacis de gloria, & meri-tis , ſed alio motiuo , adhuc eodem modo eadem opera eſſent abſolutè futura , & vt talia à Deo cognoſcerentur ; non ergo ſo-lùm in prædeſtinatione per Auguſtinum talia dona Dei , ſcilicet opera noſtra bona, ſunt à Deo cognoſcibilia : ſed etiam, vt fu-tura in ſeipſis vi electionis gratiæ facientis operari ; vndè ad minorem argumenti, concedo ſecundam partem , ſed nego pri-mam.

253 Inſtabit quis forſitan ex eodem Augu-ſtino lib. 11. Confeſſ. cap. 18. vbi explicitè aſſerit futura nullatenus eſſe cognſcibilia in ſeipſis , cùm in ſe non ſint : ſed ſolùm in cauſis , in quibus eſt determinatio actū futuritionis illorum ; cùm ergo nulla cau-

ſa

sa actu sit ex se connexa cùm futuritione effectus liberi, nisi sola Dei actualis voluntas, non poterunt infallibili Dei scientia cognosci in seipsis, nec in alio, nisi in suo decreto. Antecedens verò probatur, nã prefato loco sic habet Augustinus, *Futura ergo non dum sunt, & si non dum sunt, non sunt; & si non sunt, videri omninò non possunt: sed prædici possunt ex præsentibus, quæ iam sunt, & videntur*. Et paulò ante, *Cùm ergo*, ait, *videri dicuntur futura, non ipsa, quæ non dum sunt, idest quæ futura sunt, sed eorum causæ, vel signa forsitan videntur, quæ iam sunt: ideò non futura, sed præsentia sunt iam videntibus, ex quibus futura prædicuntur, animo concepta.*

254 Respondeo percontando priùs ab Aduersarijs, quomodo Deus cognoscat futurum peccatum? iam enim in seipso non potest cognosci, vt est eorum sententia: non in causa libera, quia, vt talis, non est connexa infallibiliter cum peccato, aliter eadem ratione posset in ea cognosci futuritio actus; numquid ergo vi decreti Dei fit infallibiliter futurum? at cùm ita hoc decretum sit antecedens, iam antecedenter ad nostram voluntatem peccatum erit vi decreti Dei absolutè futurum. Dico ergo in præfato loco Augustinum nõ loqui de Deo cognoscente, cuius cognitio, vt actus vitalis immutabilis, non habet ab obiecto creato rationem visionis, sed ab obiecto primario, scilicet à sua essentia, & omnipotentia, vt continent obiecta creata: ab his autem solùm habet extrinsecam variationem in ratione scientiæ liberæ, & ita omnis extrinseca variatio cognoscibilitatis obiecti sufficit respectu Dei, vt varietur extrinsecè cognitio in ratione liberæ, vt probaui in materia de Scientia: quandoquidem ipsamet cognitio Dei, qua cognoscit suum decretum actuale, quod potuit in Deo non esse, nihil Deo addit, & si aliquid addat decretum: hoc enim addit Deo aliquem respectum actiuum, qui reddit Deum mutantem, non mutatum: cognitio autem, vt cognitio formaliter, constituit cognoscentem: vndè omnis noua ratio cognitionis mutat cognoscentem, si est intrinseca; loquitur autem de cognitione, qua creatura potest cognoscere futura; & respectu huius, quæ specificatur intrinsecè per diuersum ordinem ad sua obiecta, optima, & verissima est doctrina Augustini. Quòd autem ita loquatur Augustinus patet, quia difficultatem mouet ex compositione temporis præsentis, præteriti, & futuri; respectu autem Dei non datur nec preteritum, nec futurum. Item deindè de seipso subiungit, *Si enim sunt futura, & preterita, volo scire vbi sunt?* Et post loca adducta ab aduersarijs ita etiam subdit, *Tu itaque regnator creaturæ tuæ, quis est modus, qu[o] doces animas ea, quæ futura sunt, docuisti enim Prophetas tuos, &c.*

§. SECVNDVS.

Aliud ex Augustini doctrina cõpactum argumẽtum refertur, & soluitur.

255 OBijciunt secundò ex eodem Aug[u]stino ita. Fundamentum scien[tiæ] mediæ situm est in eo, quòd determi[nans] tiuum actionum voluntatis creatæ libe[rarum] non sit Dei voluntas, sed voluntas ips[a] creata: atqui hoc pluribus aduersatur A[u]gustini locis; ergo. Probatur minor, qui[a] Augustinus omnia reducit ad Dei volun[ta]tem, & potentiam, vt sint, vel non si[nt], etiam libere create voluntatis actiones, i[ta] vt non ideò talis actus create voluntatis [sit], quia ipsa vult: sed potiùs ideò creatu[ra] velit, quia Deus vult, vt illa velit. [In] Enchyridion quippe cap. 95. ita loquit[ur]: *Tunc videbitur, quàm certa, immutabilis, & efficacissima sit voluntas Dei: quàm mult[a] possit, & non velit: nihil autem velit, qu[od] non possit. Quàmque sit verum, quod in Psa[l]mo canitur, Deus autem noster in cælo, & in terra omnia, quæcumque voluit, fecit: qu[od] vtique non est verum, si aliqua voluit, & non fecit: & quod est indignius, ideò non fecit, quo[niam], ne fieret, quod volebat omnipotens, volu[ntas] hominis impediuit. Non ergo fit aliquid, n[isi] omnipotens fieri velit, vel sinendo, vt fiat, v[el] ipse faciendo.* & capite 97. *In cælo, & in ter[ra]*, inquit, *non quædam voluit, & fecit: quæ[dam] verò voluit, & non fecit: sed omnia, quæ[cum]que voluit, fecit. Quis porrò tàm imp[iè] desipit, vt dicat, malas hominũ voluntates, qu[as] voluerit, quando voluerit, & vbi voluerit, in bonum non posse conuertere?* Libro item de Correctione, & Gratia cap. 24. similiter loquitur: ait enim, *Non est itaque dubitandum voluntati Dei, qui in celo, & in terra omnia, quæcumque voluit, fecit, humanas voluntates non posse resistere, quò minùs faciat ipse quod vult: quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus, quod vult, cùm vult, facit: nisi fortè quando voluit Sauli Regnum dare, sic erat in potestate Israelitarum subdere se memorato viro, siuè non subdere, quòd vtique in eorum*

eorum propositum erat voluntate, vt etiam Deo valerent resistere: qui tamen hoc non fecit, nisi per ipsorum hominum voluntates, habens sine dubio, humanorum cordium, quò placuerit, inclinandorum omnipotentissimam potestatem. Et infra modum explicans, subdit, *Numquid corporalibus vllis vinculis alligauit? intus egit, corda tenuit, corda mouit, eosque voluntatibus eorum, quas ipse in illis operatus est, traxit.* Rursùs in eodem libro cap. 7. *Illi*, inquit, *Electi, qui secundùm propositum vocati, qui etiam prædestinati, atque præsciti. Horum, si quispiam perit, fallitur Deus: sed nemo eorum perit, quia non fallitur Deus: horum, si quispiam perit, vitio humano vincitur Deus: sed nemo eorum perit, quia nulla re vincitur Deus.* & cap. 8. *Quis ignorat*, ait, *fuisse perituram fidem Petri, si ea, quæ fidelis erat, voluntas ipsa deficeret: & permansuram, si eadem voluntas maneret? sed, quia præparatur voluntas à Domino, ideò pro illo non posset esse inanis oratio. Quando rogauit ergo, ne fides eius deficeret, quid aliud rogauit, nisi, vt haberet in fide liberrimam, fortissimam, inuictissimam, perseuerãtissimam voluntatem?* Insuper in libro de gratia, & libero arbitrio cap. 16. pari loquitur modo, dum ita scribit, *Certùm est nos facere, cùm facimus: sed ille facit, vt faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dicit, faciam, vt in Iustificationibus meis ambuletis, & iudicia mea obseruetis, & faciatis. Cùm dicit, faciam, vt faciatis, quid aliud dicit, nisi auferam à vobis cor lapideum, vndè non faciebatis: & dabo vobis cor carneum, vndè faciatis? & hoc quid est, nisi auferam cor durum, vndè non faciebatis: & dabo cor obediens, vt faciatis?* Quid clariùs, inquiunt Aduersarij? à nobis est id, vndè non facimus: id autem, vndè facimus, non à nobis, sed ex Deo est; ergo à Deo est determinatio boni operis potiùs, quàm mali: Iuxtà hanc autem doctrinam loquitur etiã libro de prædestinatione Sanctorum cap. 10. cùm ait, *Quando ergo promisit Deus Abrahæ in semine eius fidem gentium, non de nostræ voluntatis potestate, sed de sua prædestinatione promisit; promisit enim, quod ipse facturus fuerat, non quod homines.* Benè ergo concludimus, inquiunt Aduersarij, scientiam hanc mediam, atque figmentum cum Augustino respuendo, & omnia ad Dei volũtatis efficaciam referendo, verbis eiusdem Sanctissimi Doctoris in libro de Gratia, & libero arbitrio cap. 21. *His, & talibus testimonijs diuinorum eloquiorum*, quæ scilicet ex Scriptura desumpsit Augustinus, *Satis quãtùm existimo, manifestatur operari Deum in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates, quòcumque voluerit: siue ad bona pro sua misericordia: siue ad mala pro meritis eorum, iudicio vtique suo aliquando aperto, aliquando occulto, semper tamen iusto.*

256 Respondeo in omnibus præcitatis Augustini locis, & innumeris similibus alijs, nihil prorsùs contineri, quod limites excedat eorum, quæ in prima, & secunda adnotatione dixi. Vndè vltro concedo per ea euidenter oppugnari scientiam mediam de operibus bonis post originale, fundatã, tamquàm in vnica radice, in præcisa libertate creatæ voluntatis, qualem aliquos tenere dicebam in prima adnotatione, etiam respectu Electorum post communem casum. Cæterùm scientia illa media, quam defendo cum alijs, fundata absolutè, & simpliciter respectu Electorum post Adæ peccatum, tamquam in prima radice, in diuina misericordia conditionatè præconcepta, nec minimò tangitur per doctrinam allatam Augustini, imò potiùs firmatur. Ad argumentum ergo in forma distinguo maiorem, scientia media fundatur in eo, quòd determinatiuum voluntatis creatæ liberę physicum, & metaphysicum, non sit Dei voluntas, sed ipsamet voluntas creata, concedo: quòd determinatiuum moraliter loquendo, & quod moraliter facit potiùs operari, quàm non operari, non sit Dei voluntas: subdistinguo, in ordine ad opera, quibus annexa est malitia, vel in ordine ad opera bona in prima conditione vitæ Angelorum, & hominum, etiam concedo: in ordine ad opera bona post communem hominũ ruinam, nego maiorem, vt patet ex dictis; iuxtà autem distinctionem hanc loqui Augustinum, iam satis superque probatum est; vt tamen maiori claritate, & euidentia pateat longè alienam esse Augustini mentem ab ea, quàm impingere ei volunt aduersarij, singula in examen adduco.

257 Ad primum ergo, desumptum ex libro Enchyridion, antequam respondeam, ab aduersarijs exposco; si voluntas Dei in cœlo, & in terra ita fit, vt nihil faciant homines, nisi sit à Deo præuolitum, quid est illud Actorum 7. *Duræ ceruice, & incircumcisis cordibus, & auribus vos semper Spiritui Sancto resistitis, sicut Patres vestri, ita & vos?* Quid est illud Augustini in Psalmũ 110. *Magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates eius, vt miro, & ineffabili modo nõ fiat præter eius voluntatem, quod etiam contra eius fit voluntatem?* Aliquid ergo fit ab homine contra Dei voluntatẽ, quid est cõtra, nonnè impediendo, vel nõ ponendo, quod Deus vult? Cùm hoc tamen, ex Augustino

no miro modo componitur, quòd quidē fiat contra Dei voluntatem, non tamen præter, sed intra Dei voluntatem; secundùm aliquod ergo fit contra, sed secundum aliud intra, numquam tamen præter. Totum autem hoc ex Augustino explicaui numero 176, aliquo præsupposito ex numero 125. quæ nunc breuiter iterum referam. Nihil profectò fit præter Dei volūtatem, quia iuxta quòd Augustinus loquitur tùm in prefata explicatione Psalmi 110, tùm in Enchyridion cap. 96. *Non fit aliquid, nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo, vt fiat, vel ipse faciendo: nec vtique nolens, sinit, sed volens.* Quia ergo creatura, vt causa secunda, sine prima nihil potest: ex ijs tamen, quæ potest, aliqua Deo placent, aliqua displicent: circa ea, quæ Deo placent, dum ad illa vult concurrere, dicitur illa velle: circa verò, quæ displicent, non dicitur velle, sed sinere, hoc tamen sinere voluntas Dei est, sed cum aliqua inefficaci displicentia, Et ex his etiam patet, quomodo contra voluntatem Dei aliquid fiat; quia videlicet, quòd volens sinit, eidem Deo displicet, etiam quoad materiale, licèt non ratione sui, sed ratione culpæ annexæ: non enim entitas damnati ratione sui displicet Deo, sed ratione peccati, & tamē entitas ipsa punitur priuatione Dei,& pœna ignis: propterea Augustinus libro de Spiritu, & Littera cap. 31. monet, *Nūquam autem legimus in Sanctis Scripturis, non est voluntas, nisi à Deo. Et rectè non scriptum est, quia verum non est: alioquin etiam peccatorum, quod absit, author est Deus, si non est voluntas, nisi ab illo*, vt dicebam numero 183. Quod ergo, Deo volente quidem fit, sed cum aliqua eiusdem displicentia, contra eiusdem voluntatem fit: sed adhuc intra, quia, non nisi eo volente fit. At nō per hoc non fit omnimodè eius voluntas, vt eodem numero 176. explicaui; quandoquidē volūtas illa permissiua Dei nō vnius est, sed duorū disiūctiua: ūdè quodcūq; fiat, sēper impletur eius voluntas: *Vult autē Deus*, ait Augustinus in prefato libro de Spiritu,& Littera cap. 33. *Omnes homines saluos fieri: non sic tamen, vt eis adimat liberum arbitrium, quo benè, vel malè vtentes, iustissimè iudicentur: quod, cùm sit, infideles quidem contra voluntatem Dei faciunt, cùm eius Euangelio nō credunt: nec ideò tamen eam vincunt, verum seipsos fraudant magno,& summo bono, malisque pœnalibus implicant, experturi in supplicijs potestatem eius, cuius in donis misericordiam contempserunt. Ita voluntas Dei*, ait, *inuicta est: vinceretur autem, si non inueniret quid de Contemptoribus faceret. Qui enim*, subiūgit, *dicit V. G. volo, vt hi omnes serui mei operentur in vinea, & post laborem requiescentes epulentur, ita vt quisquis eorum hoc noluerit, in pistrino sēper molat.* Ecce Dei volūtas de labore in vinea, aut de pœna in pistrino: indè est, quòd *Videtur quidem quicumque contēpserit contra voluntatem Domini sui facere: sed tunc eam vincet, si & pistrinum, contemnens, effugerit.*

258 Quis ergo est ille, qui non toto animo amplectatur, quod non tam ex Augustino, sed ex Sacra didicimus Scriptura, atque ratione ipsa naturali inditum habemus, Deum nimirùm facere, quæcumque vult: & nec, si tota virtus creaturarum possibilium simul esset vnita, posset vel in nihilo impedire, ne fiat quæcumque minima Dei voluntas, cùm tantùm operari possint creaturæ, quantùm ipsis dat Deus? Semper ergo, & in omnibus, quæ fiunt, Dei voluntas adimpletur: sed eo modo, quo est voluntas; si est voluntas, vt ipse solus faciat, ita fiet; si est voluntas, vt faciat etiam creatura, velerit, vt faciat creatura vnum, & hoc vnum fiet: vel, si tandem est voluntas, vt creatum arbitrium faciat vnū aut alterum, promittendo vni operi mercedem, alteri pœnam; ita, aut vnum, aut alterum erit opus creatæ voluntatis: &, aut mercedem, aut pœnam retributurus est Deus: atque consequenter omnia, quæcumque voluit Deus, fecit in cœlo, & in terra: & pro vt voluit, ità fecit. Et hinc patet etiam solutio secundi loci Augustini, seù potiùs ad verba secundo loco ex eodem capite adiunctà, quoad spectat voluntatis Dei admpletionem: circa reliquum verò contentum in eodem loco, dicam mox.

259 Ad secundum autem locum, secundū quòd continet in potestate Dei esse, *vt malas hominum voluntates, quas uoluerit, quando uoluerit, & ubi uoluerit*, conuertere possit in bonum, quis hoc negat: sicut & quòd hoc Deus miserēntis opus sit, non volentis, neque currentis hominis? Sed ad hoc dicimus sufficere, si id præstet modo, quo sitiens ratione sitis bibit, non præcisè, quia vult: imò ideò vult bibere, quia sitit: non bibiturus, si aquam nausearet. Quod autem voluntas creata à Dei voluntate sit prædeterminanda, & infallibilitāda sua efficacia ad vnum, hoc est ab Aduersariis probandum, de quo apud Augustinum nec vestigium inuenient. Nec item negamus Deum possè, imò defacto velle efficaciter voluntates creatas, sicut placuerit ei, in bonum conuerti: sed supposita illa scientia, de qua dicit Augustinus. *Cuius autem miseretur, sic eum uocat, quo modo*

modo scit ei congruere, ut uocantem non respuat, vt Deus volens, non eum contra propriã naturam faciat operari, sed præbendo ei media, quibus scit, secundùm proprium modum operandi, fore responsurum.

260 Ad tertium autem desumptum ex libro de Correctione, & Gratia, dico in triplici sensu verum esse humanam, vel creatam voluntatem non posse Deo resistere; vno modo ratione dominij absoluti, quo, si velit, ipsam priuare potest omni opere: vel ad opus, quod Deo placuerit, necessitare; certum tamen est Augustinum in præfato loco non ita fuisse locutum, sed in ordine ad actus liberos. Secundò ergo modo potest intelligi, iuxtà communem modum loquendi, quo scilicet omnes motibus, & inclinationibus vehementibus dicimus non posse nos resistere: sicut fortiter tentatus dicitur resistere non posse: vitio affectus ludendi, non posse ab eo abstinere, sitiens non posse se compescere à potu, &c: quo pacto explicat Augustinus illud Ioannis, *Propterea non poterant credere, quia iterum dicit Isaias, &c. Quare autẽ non poterant,* ait Sanctus Doctor tract. 13. *si à me quæratur, citò respondeo, quia nolebãt.* Et deindè, *Sic autem dictum est, non poterant, vbi intelligendum est, quòd nolebant* excęcati, & indurati in vitijs: hoc ergo modo nullus homo potest Deo resistere, quò minùs faciat ipse, quod vult, etiam de ipsis hominum voluntatibus; non quia physicè, vel metaphysicè non possit homo resistere: atque adeò idem est non posse resistere, ac si diceretur, cùm Deus voluerit, nũquam homo resistet, & indè est, quòd & in Scriptura, & apud Augustinum ipsum, alibi non legitur Deo volenti non potest humanum resistere arbitrium, *sed nullum resistit arbitrium.*

261 At non discedamus à loco, de quo agimus: sed consideremus quo pacto ex Augustino de ipsis hominum voluntatibus faciat Deus, dum vult, quod vult. *Intus,* inquit, *egit, corda tenuit, corda mouit, eosque voluntatibus eorum, quas ipse in illis operatus est, traxit;* benè: adhuc tamen inquiritur, quomodo egit, mouit, & traxit: numquid ait, habens sine dubio humanorum cordium, quò placeret, determinandorum omnipotentissimam potestatem? non ita: sed *inclinandorum,* dixit; inclinando ergo id facit, delectationibus internis cordà alliciendo: in quo non potest Deus ab vllo creato, & cõcupiscibili obiecto, cùm vult, superari. Et hac ratione Deus habet plus in potestate sua corda nostra, etiam vt liberè operatura, quã habeamus nos ipsi: eò quòd nostra potestas tota quanta est, & si possit, quia potestas est, affecta tamen qualitatibus allicientibus, non operatur, prout præcisè potest, sed secundũ quòd magis allicitur. Tertiò tandem potest verè dici hominem Deo volenti nec physicè, nec metaphysicè posse resistere in sensu composito, & si possit in sensu diuiso; sed nõ eo sensu composito, & diuiso, quem adstruunt Aduersarij, quique communis est causæ necessitanti simpliciter; adhuc namque voluntas necessitata, præcisa necessitate, potest vtrumlibet: & solùm non potest alterum, in sensu composito cum necessitante causa: sensus autem compositus, de quo loquor, est suppositio ipsa liberi arbitrij, quòd, dum ex se determinat vnum, ex se, non aliundè impeditur ab opposito; quoniam autem Deus nihil vult à nobis liberè, nisi secundùm quòd scit nos nõ fore, vt ipsum respuamus, huius suppositionis scientia non potest homo non agere id, quòd fuit præuisus acturus sub tali Dei inclinatione: quodque iam sub eadem scientiæ suppositione est efficaciter à Deo volitum, vt ex statu conditionato transeat eodem modo ad statum absolutum, prout suo loco explicabitur.

262 Ad quartum desumptum ex capite 7. eiusdem libri, antequam etiam respondeã, vellẽ vnum ab Aduersarijs scire, non paruę considerationis dignum, quid nimirùm sit, quòd non solùm Augustinus, verùm etiam Apostolus, propositum, & voluntatem Dei de fine gloriæ vocant absoluto nomine præscientiæ? *Nam quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imagines filij sui,* ait Apostolus ad Romanos 8. quos scilicet voluit saluandos, ipsis præordinauit, & præparauit media, secundùm propositum voluntatis suæ. Et alibi, *Non repulit Dominus plebem suam, quam præsciuit.* Item, *nouit Dominus, qui sunt eius.* Nonnè ita loquitur Apostolus, & cum eo Augustinus, quo pacto ex Sacra Scriptura habemus, quòd omnia per verbũ, quod est terminus intellectus, speciali modo dicuntur facta, quã per Spiritũ Sanctũ, qui est terminus voluntatis ex eo, quia opera artis tribuuntur scientiæ artificis, dirigentis volũtatem, potiùs, quàm voluntati imperanti, quæ agit, vti impressa, & secundùm directionem intellectus? nisi enim de intellectu practico, vt dirigente opus, sermonem haberet Apostolus, non esset cohærens sermo; nam priùs deberet poni actus voluntatis, quam præscientia, subsequens actum: debuissetque dicere Apostolus, quos prædestinauit

con-

conformes fieri imaginis filij sui, hos & præsciuit. Videant ergo Aduersarii, quòd hæc præscientia directiua est illa, quam dicimus mediam, & secundùm quam ex Apostolo prædestinat Deus, quos prædestinat; non quia omne, quod præcognouit Deus, prædestinauerit, sed quia nihil prædestinauit cæcè; sed secundùm suam infallibilem, immutabilemque præscientiam, qua non solùm cognouit possibilitatem finis, & mediorum secundùm se, sed etiam congruitatem huius medij præ illo, relatè ad determinatam futuritionē actus meritorij: quod est cognouisse Deū hoc medio, nō illo fore, vt poneretur actus proportionatus, tanquā meritū ad mercedē gloriæ: in quo situs est cōceptus scientiæ mediæ.

263 Hac ergo regula Augustinus in loco adducto ab Aduersariis in cap. 7. nō priùs dixit, *Horū, si quispiā perit, vitio humano vincitur Deus, &c.* & deindè, *horum, si quispiam perit, fallitur Deus, &c.* sed econtra, ponendo prius infallibilitatē præsciētiæ diuinæ, & deindè potentiæ insuperabilem potestatem; vt significet voluntatem prædestinandi actum liberum non esse in Deo, nisi post præscientiam medij, quo uincenda sit durities cordis humani: & ideò Deus, qui non fallitur, vinci non potest ab obstinatione voluntatis humanæ, supposito, quod voluerit misereri, & illam emollire, non obstante tota potestate eiusdem voluntatis creatæ ad oppositum; & pariter nec potest liberū arbitrium creatum Deo volenti resistere. Atque eodem modo dicēdum non potuisse orationem Christi, ne deficeret fides Petri, esse inanem: eò quòd id sua oratione Petro obtinuit, vt haberet in fide liberrimam, inuictissimam, fortissimam, atque perseuerantissimam voluntatem per Spiritus Sancti infusam charitatem, excedentem omnes insultus, quos Diabolus, & inimici hominis, vel etiam concupiscentiæ carnales subministrare potuerint, vt deijcerent. Quid enim prodest aduersarijs, quòd strepitum faciant sonitu verborum superlatiuorum: cùm non minùs similia superlatiua attribuat Augustinus concupiscentiæ motibus, dum lib. 1. ad Simpl. quæst. prima ait, *Quæ duo, scilicet natura, & consuetudo carnalis robustissimam faciunt, & inuictissimam cupiditatem, quod vocat peccatum, &c.* & libro 19. de Ciuitate Dei cap. 4. loquens de eo, qui desperatione occidit seipsū, *Profectò fatendum est,* ait, *non solùm mala, sed etiam intolerabilia mala esse, quæ hoc eum perpetrare compellunt.* Quantò ergò magis potest dici fortissimum, & inuictissimum id, quod hæc omnia suauia, & dulcia reddit; eaque vincens, patienter ferri facit. Pro quo tamen, vt ex prima adnotatione patet, sufficit, si alter motus sua dulcedine malorem alterius superexcedat.

264 Hac eadem ratione patet sensus verborum desumptorum ex cap. 16. de Gratia, & libero arbitrio, nec non illorum, quæ afferuntur ex libro de Prædestinatione Sā-ctorum: si enim ad Ephesios 2. Apostol[...] tribuit Diabolo opera malorum hominum dicens, *Qui operatur in filijs diffidentiæ*, I[...]cobus item concupiscentiæ partum pecc[...]ti, cùm ait, *Deindè concupiscentia, cùm con[...]ceperit parit peccatum*, & Augustinus cupiditati omne peccatum, cùm lib. 1. ad Simp[...] quæst. prima ait, *Cupiditas quippe id oper[...]tur, cui superanti ceditur*: non quia hæc [...] determinatiua voluntatis ad vnū, sed qui[...] dum motus aduersantes Spiritus Sancti s[...]perat, cadat facit liberum arbitrium; qu[...]tò magis bona operatio tribui debet Deo cui, & ex hoc, & innumeris alijs capitibus id debetur, vt constat ex pluries iam dictis?

265 Conclusio ergo Aduersariorum vndequaque conuincitur illegitima, ac valdè distans à sensu verborum Augustini, qui[...]bus vestitur, quando enim Sanctus Doc[...] libro de gratia, & libero arbitrio ait, *Sa[...] quantùm existimo, manifestatur operari Deu[...] in cordibus hominum ad inclinandas eorum vol[...]tates quòcumque voluerit, siuè ad bona pro su[...] misericordia, siue ad mala pro meritis eorum, &c.* Contra Pelagianos agebat, qui negātes peccatum originale, non solùm negabant necessitatem gratiæ ad benè operandum, qua Deus faciat homines delectar[...] iustitia, quos ex se delectabāt concupiscentiæ, & iniquitas, prout idem Sanctus Doctor ait in Psalm. 57. his verbis. *Venit eni[...] gratia Dei, vt delectet te iustitia, sicut delectaba[...] iniquitas*: sed etiam dicebant concupiscentias, & cupiditates non esse pœnas peccati[...] sed bona naturalia, ac consequenter negabant, quòd motus, quibus homines trahuntur vi concupiscentiarum, sint à Deo permissæ per denegationem gratiæ superātis; contra has blasphemias probat Augustinus in libro præfato necessitatem gratiæ, qua nos Deus, corda alliciendo, & inclinādo, faciat operari; & quòd eodem modo pœna peccati sit huius gratiæ negatio, ex qua negatione homo deindè vincitur à proprijs passionibus; non quia Deus ipsā, quæ non esset, inclinationem ad malum operetur, vt loquitur Sanctus Doctor lib. de prædestinatione Sanctorum cap. 4. Deus ergo omnia in nobis, vel in cordibus ho-

minum

minum operatur, eorum inclinando volũtates: at non eodem modo respectu omnium, sed ad bona, tamquam causa volẽs, operans, & complacens; ad mala autem permittendo, quatenus denegando, in pęnam antecedentium peccatorum, suam vincentem gratiam, non impedit hominũ malas cupiditates, inclinantes ad malũ. Multa possem exempla ex eodẽ libro huc trãsferre, quę in ipso affert Augustinus, & ex eodem non habent aliud, nisi puram promissionem, iam explicatam, significare: sed breuitati consulens, vnum afferam. Inter alia ergo addũcit illud Psalmi 104. *Et conuertit cor eorum, vt odirent populum eius, & dolum facerent in seruos eius*: sed legant Aduersarij, quomodo hęc eadem verba explicet in declaratione Psalmorum tom. 8. *Numquidnam*, ait, *intelligendum est, vel credendum; quòd Deus cor hominis ad facienda peccata conuertat? an peccatum non est, vel paruũ peccatum, odisse populum Dei?* Si autem Deus potest conuertere ad materiale odij, ad quid hæc Augustini interrogatio? Vide tamen ad quid, quia nimirùm de hac conuersione ad materiale odij indignum est aliquid suspicari in Deo; assignat autem Augustinus, quomodo conuertit: *Non enim*, subdit, *antequam odissent populum eius, boni erãt: sed maligni, & impij: tales erant, qui facilè incolis suis fœlicibus inuiderent; in eo ergo, quòd populum suum multiplicauit, hoc beneficio suo ad inuidendum conuertit: non illos malos faciendos, sed illis bona, quibus mali facillimè possẽt inuidere, largiendo.* Nõ ergo bene inferũt aduersarij ex præfatò loco Augustini, quòd Deus operetur in cordibus hominũ, ea inclinando, etiam ad mala, in pœnã antecedentium peccatorum, cùm videant Sanctum Patrem laborare, ne Deus dicatur cõuertisse homines ad odium, aliquam, quę non esset, in illis malam inclinationem tribuendo; sed solùm, quia, alijs bona largiẽdo, illi propria malignitate traherentur ad odium.

266 Hic scio multa congerere Aduersarios ad probandum, quòd, si Deus bona opera non prędeterminaret suo decreto, nisi post scientiam mediam, iam Dei decretum efficaciam emendicaret à libertate hominum, quòd Deus expectaret à libertate creata complementum suę voluntatis, ac mille alias confingunt imposturas, de quibus aliquid dictum est in cap. 3. sed quia similia argumenta potiùs ex ratione desumuntur, quàm ex authoritate Augustini, ideò alibi referuo refellenda, ostensurus solũ hic nihil aduersarios apud Augustinũ inuenire, quod vel leuiter suę opituletur sententię.

§. TERTIVS.

Aliud item ex eodem Augustino refertur, & soluitur argumentum.

267 OBijciunt tertiò ex eiusdem Augustini doctrina Aduersarij: Quęcũque causa creata in suo genere est mutabilis, & sola Dei voluntas est, quę semel quòd est, vltra mutari non potest: sed Augustinus omnia reducit ad Deum, vt inuariabilem causam; ergo vt agentem, & immutabiliter facientem agere sua pręcedente, & efficaci voluntate. minorem probant subiunctis Augustini locis. primò ex tract. 106. cap. 17. in Euanglium Ioannis, vbi habet, *Qui enim certis, & immutabilibus causis omnia futura prædestinauit, quod facturus est, fecit*. Secundò ex Tractatu 110. cap. 17. in idem Euangelium, vbi, *Sed more suo*, ait, *propter immobilitatem prædestinationis præteriti temporis verbis futura significat*. Tertiò, ex libro de prędest. Sanctorum cap. 16. quo in loco sic habet, *Sine pœnitentia sunt dona, & vocatio Dei: idest sine mutatione stabiliter fixa*, subiungit. Quartò tandem ex libro de Correct. & Gratia: cap. 12. vbi ita monet, *Subuentum est ergo infirmitati voluntatis humanæ, vt diuina gratia indeclinabiliter, & inseparabiliter ageretur, & ideò, quamuis infirma, non deficeret, neque aduersitate aliqua uinceretur*.

268 Respondeo neque vllo ex prefatis locis aliquid prorsùs colligi, quod scientiam mediam, fundatam in Deo miserente, prout in prima adnotatione, vel in minimo lędat. Vndè ad argumentum in forma distinguo maiorem, quęlibet causa creata est in suo operari mutabilis, & non ita diuina, mutabilitate antecedenti, siue formali, siue purè actiua, nego secundã partem maioris; non enim Deus de necessitate vult, quę vult: sed liberè, & potuit nolle, ac consequenter potestate antecedenti, & in genere purè actiuo poterat Deus absq; intrinseca sui passiua mutatione in alterutram partem ferri: mutabilitate subsequẽti, & ex suppositione, subdistinguo, relatè ad eundem actum, & idem tempus, adhuc nego primam partem maioris; nam impossibile est, vt causa creata pro hoc tempore habeat hunc actum, & pro eodem tempore non habeat; relatè ad diuersa tem-

pora, vel ad diuersos actus, concedo maiorem. Hęc est differentia inter velle Dei, & operari causę createę, quòd velle Dei non habet tempus ratione sui, licet obiectum, tempore mensurandū, respiciat: vndè quod voluit Deus, vt ponendum tempore determinato, ęternitate voluit: & ideò nunquam potest relatè ad idem tempus nolle: at verò creatura, quod nūc vult crastina die ponendum, potest in instantibus subsequētibus, non quidem eodem voluntatis actu, sed alio, nolle idem obiectum fore crastina die ponendum: imò etiam dolere, & pœnitere de primo actu volitionis: quę omnia aliena sunt ab incommutabili Dei voluntate; Cęterū idem actus, vel operatio creaturę nō potest esse, & nō esse eodē tēpore: ac consequenter supposito, quod sit pro tali tempore futurà, eadem inuariabiliter erit in tali tempore, sed inuariabilitate ex suppositione.

269 Voluntas ergo Dei, & voluntas creata quoad actum primum, & potentiam antecedentem conueniunt in hoc, quòd vtraque, antequam se determinauerit, poterat velle, & nolle: at in hoc ipso differunt, quòd determinabilitas Dei non est formaliter passiua, sed actiua ad variandum, & mutandum, non vt varietur ipse, vel mutetur, determinabilitas verò voluntatis creatæ est etiam, vt varietur, vel mutetur ipsa, recipiens intrinsecè actum, quo vult. Rursus quoad actum secundum volitionis, & nolitionis conueniunt in eo, quòd, supposita existentia, vel futuritione actus, impossibile est, secundū quòd supponitur, vt possit idem actus non esse: sed differunt, quòd actus secundus Dei non mensuratur tempore, sed æternitate: & ita supposito, quòd est, per æternitatem non potest non esse; actus verò secundus creatæ voluntatis mēsuratur tempore: vndè potest esse in vno tempore, vel instanti, & non esse in alio: & ita supposito, quòd est, inuariabiliter est secundùm tempus, in quo supponitur, sed non secundùm aliud tempus. Quoad tandem obiectum volitum plus differunt: quandoquidem, cùm Dei volitio mensuretur æternitate, & si eius obiectum mensuretur tempore, semel, quòd Deus voluit, vt aliquod obiectum sit in tali tempore, vi huius actus ita sit pro eodem tempore futurum, vt per nullum alium actum oppositum possit fieri non futurum: essent enim in Deo duo actus oppositi simul æternales; sed non ita respicit suum obiectum voluntas creata: cùm enim ista tempore mensuret suos actus, potest nunc efficaciter velle crastina die iter fore aggressuram, taliter vt si hæc voluntas perseueraret, iter crastina die aggrederetur: & ita huius volitionis vi iter euadit quodammodò futurum: sed, quia ista volitio potest deficere, & aduenire opposita, adhuc obiectum vi primæ volitionis remanet variabiliter futurum: atque adeò obiectum non euadit inuariabiliter futurum, nisi per suppositionem illius actus: qui respicit obiectum, vt mensuratum eodem tempore, quo mensuratur actus, sic namque, sicut non potest pro eo tempore, quo est, non esse actus: ita nec potest pro eodem tempore, quo supponitur, non esse obiectum. Hæc quidem cuicumque euidentia sunt; de qua autem immutabilitate loquatur in locis adductis Augustinus mox constare faciam, singula ex eodem Doctore desumpta examinando.

270 Primus ergo Augustini locus est de obiecto à Deo volito antecedenter, & efficaciter, ac inuariabiliter: sed ista Dei voluntas non est de actibus nostris liberis, in quibus procedit nostra lis cum aduersariis, imò potiùs de effectibus ponendis à solo Deo: agit enim Augustinus in illo loco de verbis illis Ioannis, *Omnia, quæ audiui à Patre, nota feci vobis*, cùm alibi idem Christus dixerit, *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò: Spiritus, qui à Patre procedit, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis*: quoniam autem non videntur ista duo loca cohærere inter se, *omnia nota feci vobis*, & *adhuc multa habeo uobis dicere*, & sermo erat de tempore futuro, in quo mittere debebat cum Patre Spiritum Sanctum, ideò Augustinus dixit hoc, quod est, *habeo uobis dicere*, benè potuisse significari verbo præteriti temporis, *nota feci uobis*: *qui enim certis, & immutabilibus causis omnia futura*. Similia, de quibus sermo erat, *prædestinauit, quod facturus est, fecit*; sed iam videas de quibus futuris loquatur, quæ nempè facturus erat Christus Deus, non quæ facturi essent homines.

271 Secundus autem locus de similibus est futuris; ea enim habet Augustinus in explicando illa alia Euangelij verba. *Et ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis*, cùm non adhuc dedisset, sed daturus erat.

272 Sed demus similia verba protulisse Augustinum de futuris hominum liberis effectibus, quid quæso indè inferre possunt aduersarii? Tota Augustini doctrina eò tēdit, vt saluet quomodò futurum possit significari verbis temporis præteriti; ad hoc autem sufficit immutabilitas decreti Dei, adhuc vt omnimodè indifferentis, quod cui-

euidenter ostenditur; supposito enim decreto indifferenti, iuxta Propugnatores scientiæ mediæ, adhuc creata voluntas determinabit se ad vnum: & posito, quod se determinabit, non poterit non se determinare, & hoc cognouit Deus; ergo bene, quod est futurum, supposito, quod est, & cognoscitur à Deo, vt futurum, potest ob suæ infallibilitatem suppositæ futuritionis, pronunciari verbis præteriti temporis; nō posset autem ita pronunciari, & esse necessariò, ac immutabiliter futurum; nec quidem ex suppositione, si Deus esset, sicut creatura, in volendo mutabilis; si enim talis esset Deus, non valeret, Deus voluit indifferenter concurrere ad hunc actum liberum, cum quo decreto creata voluntas se determinabit ad talem actum, ergo talis actus erit futurus; quandoquidem, si vel le Dei, etiam indifferens, non esset æternum, quod prius voluisset pro futuro tempore, deindè potuisset nolle: & ita non esset verum, cum tali Dei velle creata voluntas se determinabit, ergò se determinabit: quia iam posset deindè Deus nolle, & creata voluntas nec posset se determinare. Stat ergo immutabilitas futurorum ex suppositione, quòd sint; & quòd à Deo prænoscantur, vt futura, propter immobilitatem voluntatis diuinæ, non solùm efficacis, & prædeterminatiuæ operis, sed etiam indifferentis ad vtrumlibet; & hoc sufficiebat Augustino: vndè ex præfatis duobus locis nihil, nisi explicando, prout ipsis placet, Augustini sensum, contra scientiā mediam colligere possunt aduersarij: at non in re.

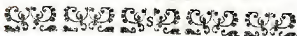
273 Tertius locus nec procedit de actibus nostræ liberę voluntatis, sed de donis antecedentibus, & causantibus nostros actus bonos, scilicet de vocatione Dei, prout includit, non solùm gratiam excitantem, sed etiam, vt non permittatur tentari Electum supra id, quod potest, & vt omnia cooperentur in bonum, &c: vide namque contextum Augustini, qualis sit; *Quoniam reliquiæ per electionem gratiæ saluæ factæ sunt. Hæc electio consecuta est, cæteris excæcatis: secū-dùm hāc electionem Israëlitæ dilecti propter Patres: non enim vocatione illa vocati sunt, de qua dictum est, multi vocati: sed illa, qua vocantur Electi: vndè, postea quàm dixit, secundū electionem dilecti propter Patres, continuò subiecit, vndè agimus, sine pœnitentia enim sunt dona, & vocatio Dei, idest sine mutatione stabiliter fixa sunt*. Non ergo sensus est, quod dona, & vocatio Dei sint sine mutatione stabiliter habitura effectum, sed quòd hæc dona nō dātur nobis ex nostris meritis, sed antecedenter ex gratia, & voluntate diuina fuerunt, quibus Deo placuit, stabiliter fixa, & præuolita: ad hunc enim finem adducuntur præfata verba; nam ante illa sic dixerat, *Iam porrò electio, quam dicit, quia secundùm gratiam, non secundùm debitum, debet vtique occurrere*. Et ad hoc probandum adducit antecedentia verba, ad quæ vide, quid etiam concludit, *Ad hanc*, ait, *vocationem qui pertinent, omnes sunt docibiles Dei: nec potest eorum quisquam dicere credidi, vt sic vocarer; præuenit eum quippe misericordia Dei, quia sic vocatus est, ut crederet*. Et deindè, *Intelligamus ergo vocationem, qua fiunt Electi, non qui eliguntur, quia crediderunt*, quo pacto electio non esset firma ex gratia, *sed qui eliguntur, ut credant*.

274 Sed gratis etiam do aduersarijs, quòd sit sermo in præfato loco de stabilitate operū bonorum. Quid indè inferunt contra sciē-tiam mediam? numquid propterea respuē-da sunt alia eiusdem Augustini verba, *Cuius autem miseretur, sic eum vocat, quomodo scit ei congruere, vt vocantem non respuat*: &, *in sua, quæ falli, mutarique non potest præscientia, opera sua futura disponere, id omninò nec aliud quidquam est, quàm prædestinare*? Concedo ergo opera bona Electorum post originale, de quibus ibi contra Semipelagianos loquitur Augustinus, esse defactò vi decreti Dei fixa, & stabilia: sed post scientiā mediam, fundatam tamen in misericodia Dei conditionalè præconcepta, non in puro libero arbitrio, vt dicebam in prima, & quarta adnotatione: quomodò ergo scientiam mediam similibus locis oppugnant aduersarij, in quibus id, quod continetur, libenter admittimus, imò fundari dicimus in præsuppositione scientiæ mediæ cū Augustino?

275 Quartus locus nihil concludit, nisi cōtra scientiam mediam fundatam in præciso libero arbitrio, & negante indeclinabilitatem ex parte Dei miserentis: Cęterùm, si licuit Augustino in explicatione capitis quinti ad Galatas dicere, *Quod enim magis nos delectat, secundùm id operemur, necesse est*: nec tamen concupiscentia magis delectans, ac captiuans sibi liberum arbitrium, physicè, vel metaphysicè necessitatem, aut determinationem inducit, cùm non sit prima causa determinatiua secundę, & aliàs, more brutorum, omni superante appetitu infallibili fræno duceretur creatura rationalis; solùm autem concupiscentia superās dicitur necessitare moraliter, quatenus cupiditati superanti cedit misera voluntas; ergo potest eodem modo dici de Electorum voluntate, quòd indeclinabiliter, & inseparabiliter

parabiliter agatur gratia Dei. Cui responsioni adde indeclinabilitatem, & inseparabilitatem ortam ex decreto Dei, subseque̅te ad scientiam mediam.

276 Solutum hinc autem maneat aliud argumentum, quod desumitur ex libro 18. de Ciuitate Dei cap. 11. vbi Augustinus ita scribit, *Nouit Dominus, qui sunt eius: quos enim præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imagini filij sui, ex eis perire nullus potest*; Verissimum quidem totum est hoc: sed quia, *Nullius Deus frustrà miseretur, cuius autem miseretur, sic eum vocat, quomodo scit ei congruere, vt vocantem non respuat*. Præscitus ergo, & prædestinatus perire non potest, quia nec fallitur, nec vincitur Deus; vndè ordine intentionis non potest perire vi decreti Dei miserentis; ordine verò executionis non potest perire impotentia subsequenti, & suppositione scientiæ mediæ, vt suo loco dicetur.

§. QVARTVS.

Quatuor alia argumenta leuioris momenti adducuntur, & eneruantur.

277 OBijciunt etiam quartò Aduersarij locum Augustini, desumptum ex libro vltimo de Ciuit. Dei cap. vltimo, in quo docet, *Nec ideò liberum arbitrium non habebunt, quia peccare non poterunt, magis quippe erit liberũ à delectatione peccandi vsque ad delectationem non peccandi indeclinabili libertate*. Ergo, aiunt, impotentia peccandi habita etiam vi decreti diuini in Electis, libertatem non aufert: at non aliundè, nisi quia vi eiusdem decreti Deus vult vtrumq; scilicet impotentiam peccandi, & libertatẽ voluntatis, & vtrumque causat; ergo pariter dicendum in omnibus, & ruet scientia media.

278 Respondeo in præfato capite agere Augustinum, non de libertate Viatorum, sed Beatorum in Patria; in quibus est quidem libertas tùm contrarietatis, tùm contradictionis: sed non ad bonum, & malum, qualis est in Viatoribus: possunt namque Beati amplecti hoc, vel illud bonum, & similiter amplecti, vel non amplecti hoc bonum: sed statim ac inuenirent in eo aliquam rationem mali, vel quòd displiceret Deo, non possunt illud amore prosequi: nec habent proindè libertatem ad peccandum, vel non peccandum: sed libertatem omnem ad bonum præcisè. Vndè potius hinc sequitur mea, quàm aduersariorum assertio, videlicet, quòd aufertur libertas vbi per aliquod aufertur posse ad vtrum-bet: neque enim Augustinus asserit in Be-tis maiorem libertatem ad peccandum, non peccandum, dum dicit, quòd eoru liberum arbitrium *erit magis liberum à dele-ctatione peccandi*: non enim sumit in his ve-bis libertatem pro potentia ad vtrumlibe sed pro carentia seruitutis, & alligationis quatenus videlicet Beati carent omni motu, quo turbantur Sancti Viatores, du dicũt, *Video aliam legem in membris meis, captiuantem me in lege peccati, miser ego ho quis me liberabit de corpore mortis huius?* ja enim ab hac lege Beatos liberauit *grati Dei per Iesum Christum Dominum nostrum.*

279 Obijciunt quintò ex libro 26. contra Faustum Manichæum cap. 4. subsequenti verba, *Sed utrum futurum sit nescio, quia, q habeat de hac re Dei voluntas, me latet*; ex qui bus verbis inferunt, ergo supponit Augu stinus nihil esse cognoscibile, nisi in volu tate Dei.

280 Quis crederet hæc verba adduci ab A uersarijs contra scientiam mediã? ego c non credidissem, nisi legissem. Legat, vacauerit, in præcitato loco Augusti & conspiciet, quòd quærit, an caro hui vel illius hominis mutari possit in corpu cœleste; & concedit posse, & quòd, si De us voluit, erit sine dubio futurum: sed a ita erit, respondet, vt ponitur in argum to. Hoc autem quis non videt non poss à nobis fieri, sed à solo Deo; nec ergo p test esse futurum, & vt tale cognoscibil nisi dumtaxat ex, ac in voluntate Dei; vn dè ergo inferunt, quòd ea, quæ possunt nobis liberè fieri, nec possint esse futura nec vt talia cognoscibilia à Deo, nisi ex, in prædeterminante voluntate sua? hin certè apparet, quæ emendicare curet e Augustino Aduersariorum sententia, non valens propria consistere subsistentia.

281 Obijciunt sextò Alium locum ex libro 5. de Ciuitate cap. 10. *Si autem illa*, inqui Augustinus, *definitur esse necessitas, secundùm quam dicimus, necesse est, vt ita sit aliquod, vel ita fiat, nescio cur eam timeamus, ne nobis libertatem auferat voluntatis; neque enim & vitam Dei, & præscientiã Dei sub necessitate ponimus, si dicamus, necesse est Deum semper viuere, & cũcta præscire*. Ergo, aiunt aduersarij, non omnis necessitas libertatem dirimit ex Augustino; ergo nec ex eo, quòd stante Dei decreto efficaci valet dicere, necesse est, vt

vt voluntas creata operetur, sequitur, quòd lædatur eius libertas.

282 Ego sanè inimicus sum confusionis, & anfractuum; propterea exopto ab Aduersarijs scire, quem sensum tribuant verbis Augustini, ex quibus pro suo intento specialem inferunt conclusionem, vt indè appareat, si benè, vel malè inferant? *Neque enim*, ait Augustinus, *& vitam Dei, & præscientiam Dei sub necessitate ponimus, si dicamus necesse est Deum semper viuere, & cuncta præscire*. Quid hic per uitam, & scientiam intelligunt aduersarij? numquid liberè Deus intelligit, & amat seipsum? Si ita est, non alia esset libertas, nisi à coactione per Augustinum, quam nec Lutherus, nec Caluinus, nec Iansenius vnquam negarunt, vt ostendã suo loco; & quid quæso magis necessarium, & à potestate ad vtrumlibet magis alienum, quàm necessitas Dei ad intra, quæ est necessitas essentialis omni prorsus potentialitate ad oppositum expers.

283 In præfato ergo loco sermonem habet Augustinus de necessitate ex suppositione liberi arbitrij, coniuncta cum Dei immutabilitate, secundùm quam dicimus, quidquid Deus semel voluit, numquam potest nolle, & quidquid semel præsciuit, numquam potest non præscire: loquitur namq; contra Stoicos, & Ciceronem, qui necessitatem in nostris actibus inferebant, si eos Deus sua præscientia, quæ falli mutarique non potest, præcognouisset futuros: contra quos arguens Augustinus, dicit non esse timendum, ideò à nobis auferri libertatem, quia verissimum est non posse nos aliter operari, vel necesse fore operaturos, secundũ quòd nos operaturos præcognouit Deus; non enim est necessitas absoluta, sed ex suppositione nostri liberi arbitrij, in quantum nimirùm non Deus sua præscientia facit nos operaturos: sed econtra, quia nos sumus operaturi, ideò nos cognouit liberè operaturos; aliter Deo nos ipsos cognituro, si aliàs ex nostra libertate essemus operaturi. An non hoc totum in eodem loco explicat Augustinus? duplicem sanè distinguit necessitatem, aliam quidem antecedentem, seù independentem a nostra libertate, & velle actuali, qualis est necessitas mortis, *Quæ etiam, si nolumus, est*, ait. aliam subsequentem exercitium libertatis, *sicut*, ait, *cùm dicimus, necesse est, esse, vt cùm volumus, libero velimus arbitrio*. *Neque enim*, subiungit, *ideò peccat homo, quia Deus illum peccaturum præsciuit: imò ideò non dubitatur ipsum peccare, cùm peccat, quia ille cuius præscientia falli non potest, ipsum peccaturum esse præsciuit, qui, si nolit, omninò non peccat: sed, si peccare noluerit, etiam hoc ille præsciuit*. Videsne, quòd Augustinus vtitur exemplo mali, non boni operis, vt clariùs explicet præscientiam hanc Dei nihil conferre futuritioni operis, de quo post Dei præscientiam dicitur non posse aliter euenire; hoc namque non nascitur, quia Dei præscientia infallibilis illud reddit infallibiliter futurum: sed econtra, ideò Deus sua infallibili scientia, vt futurum cognoscit, quia supposito, quod erit, erit: & si erit, non poterit simul non esse: si autem non esset, tamquam non futurum Deus cognouisset, non verò vt futurum? Hac eadem ergo ratione loquitur Augustinus de vita voluntatis, & præscientiæ liberæ Dei, quòd ideò Deus secundùm eam necessariò viuit, quia semel quòd sunt, non possunt amplius non esse, quando ita fuerunt in Deo, vt potuerint nõ esse, licèt non secundùm rationem perfectionis intrinsecæ, sed, vel secũdum rationem actiuam mutantis, aut ratione connotati, vt probatur suis in locis.

284 Sed instabis hanc nostram responsionẽ opponi doctrinæ, quam habet Augustinus lib. 6. de Trinitate cap. 9. dum asserit: *Non enim hæc, quæ creata sunt, ideò sciuntur à Deo, quia facta sunt, & non potiùs ideò facta sunt, quia immutabiliter à Deo sciuntur*. Ex quo inferunt Aduersarii aliam esse rationem de præscientia peccati, quod non fit, sed est defectus creaturæ rationalis; aliam de re positiua, quæ fit, quia scitur; non scitur à Deo, quia fit.

285 Respondeo me à principio monuisse eadem verba posse diuersas induere significationes alijs diuersis adiunctas: indè, si ex verbis discerptis à proprijs locis esset venanda veritas, tota Scriptura posset probari plena contradictionibus, non tam Augustinus, & alij Sancti Patres; sensus ergo verus verborum est consulendus sæpè ex cõtextu doctrinæ: non paucis inclusus verbis, & ab alijs discerptis. In libro de Ciuitate Dei loquitur Augustinus contra Stoicos, & Ciceronem, qui non arguebant ex Dei præscientia infallibili interitum libertatis creatæ in solo peccato, sed in omni præscito, & si Augustinus de solo peccato doctrinam præfatam de præscientia non causante, sed supponente futuritionem, tradidisset, Stoicos, & Ciceronem non sufficienter repulisset. de omni ergo præscientia futuri dependentis à nostra libertate contra eos locutus est, nec propterea illa doctrina opponitur isti, quam tradidit in libro 6. de Trinitate: quandoquidem de alia scientia est sermo hic, de alia ibi. Plures namque communiter distinguimus cũ D. Thoma

ma

ma scientias in Deo: aliam simplicis intelligentiæ, quæ habet obiectum necessarium, & creaturas attingit in seipso etiam necessarió: & hæc non est factiua rerum actù, sed potentia, si videlicet adiungitur voluntas, vt docet Angelicus prima par. quæstio. 14. artic. 16. ad primum dicens, *Scientia Dei est causa, non quidem sui ipsius, sed aliorum: quorumdam quidem actù, quæ secundùm aliquod tempus fiunt. quorumdam verò virtute, scilicet eorum, quæ potest facere, & tamen nunquam fiunt.* Alia est scientia visionis, quæ, etiam ex eodem Angelico, & præcitato articulo in corpore, est duplex, alia practica directiua practicè potentiæ executiuæ actù, in qua dicit consistere formaliter rationem prouidentiæ, & prædestinationis, cùm de his agit; alia purè speculatiua, qua opus factum intuetur.

286 Secundùm autem has diuersas scientiæ Dei acceptiones patet, quòd scientia simplicis intelligentiæ secundùm se non est de futuro, sed euadit deindè scientia de futuro, accedente actu voluntatis diuinæ; eo tamen modo, quo futurum est à Deo volitum, ita dictat potentiæ executiuæ, illamque dirigit. Tertio autem modo scientia speculatur, quod iam supponitur, non quod iam facit. Prima ergo scientia, vt talis non causat futurum, sed est indifferens; & de hac non loquebantur Stoici, & Cicero. Secunda eo modo est scientia, quo est voluntas: & ita, si voluntas vult obiectum indifferenter, vt sit, vel non sit, nec ita scientia respicit obiectum, vt infallibiliter futurũ: atq; adeò neq; de ista scientia loquebantur Stoici; sed de tertia, quæ obiectum speculando, infallibiliter vera est de futuritione obiecti, & indè arguebant auferri nostram libertatem, si Deus ab æterno nostros actus prænouisset: & Augustinus eos refellit ex eo, quòd hæc infallibilitas sciẽtiæ non ponit, sed supponit futuritionem nostri actus: & ideò non potest tollere, quod iam supponit futurum, exercitium libertatis. In præfato libro de Trinitate loquitur de scientia Dei, qua creaturæ videntur incommutabiliter in verbo, tamquam in dicto Patris, creaturæ autem in verbo continentur necessariò, & independenter à voluntate, & in eo consequenter videntur per scientiam simplicis intelligentiæ; de hac ergo cognitione, quæ euadit factiua accedente actu voluntatis, dicit, quòd hæc, quæ creata sunt, non ideo sciuntur à Deo, quia facta sunt: sed potiùs ideò potuit Deus facere, & fecit, quia eorum possibilitatem, & modum, quo fieri possent, immutabiliter in verbo cognouit. Quod articulus fidei est; sed nihil contra scientiam mediam facit, secundùm quam non dicimus scientiam simplicis intelligentiæ, adiecta voluntate diuina, attingere nostros actus, quasi à nobis solùm factos, & non simul, imo per priùs à Deo: sed solùm dicimus Deum non præparare concursum determinatum ad vnum, benè verò ad vtrumlibet.

§. QVINTVS.

Aliud proponitur argumentum simul ex Augustino, & Scriptura confectum, & eiusdem Augustini doctrina fallacia detegitur.

287 OBijciunt Aduersarij septimò illud Actorum 4. *Conuenerunt in veritate in Ciuitate ista aduersus Sanctum puerum tuum Iesum Herodes, & Pilatus, & Populus Israel facere, quanta manus tua, & Concilium prædestinauit fieri.* In quem locum Augustinus lib. de Prædest. Sanctorum cap. 16. ait: *Tanta quippe ab inimicis Iudæis manus Dei, & Consilium prædestinauit fieri, quanta necessaria fuerunt Euangelio propter nos.* Ex quo loco prætendunt Aduersarij eodem prorsus modo, quoad entitatem, & materiale actuum posse, imò defacto à Deo prædestinata, & prædefinita esse bona, ac mala, cùm Herodes, Pilatus, & Populus Israel in malo conuenerint contra Iesum Christum Dominum nostrum: & tamen idipsum dictum fuisse per diuinum Consilium prædestinatum.

288 Respondeo, quòd, si Aduersarij vellent verba Scripturæ, & Augustini diligenter considerare, non ea nobis obijcerent: nunquid enim legunt alicubi siue in Scriptura, siue in Augustino, quòd manus, vel consilium Dei prædestinauit Herodem, Pilatum, & Populum Israelem facturos, quod fecerunt? an nolunt discernere, quòd agere fuit per conuentionem Hæbreorum, fieri verò fuit à Deo efficaciter præuolitum, & prædestinatum, quoniam illorum actio displicuit, sed Christi passio odor fuit suauissimus Deo. hæc ergo fuit efficacissimè volita, sed illorum actio purè permissa.

289 Dupliciter autem ex Augustino id intelligi potest. Vno modo, vt, præuisa pri-

primò mala futuritione volũtatis Hæbreorum contra Iesum Deus voluerit Christum voluntariè, & libenter suscepturum passionem, non verò quia voluerit passionem Christi, ideò permiserit illorum malam actionem. Hoc modo explicat Augustinus præfata verba Actorum 4. in loco citato de prædestinatione Sanctorum, dum ait, *Quid ergo apertiùs dici potest, quam id, quod dictum est, secundùm Euangelium inimici propter vos. Est ergo*, subiungit, *in malorum potestate peccare: vt autem peccando, hoc, vel hoc illa malitia faciant, non est in eorũ potestate, sed Dei diuidentis tenebras, & ordinantis eas*. Vides ne, quòd Deus sua prędefinitione nõ prædestinauit tenebras peccatorum Hębreorum, sed has illorum potestate præuisas, tãquam futuras, diuisit, ac ordinauit, in beneficiũ nostræ redemptionis. Alio modò ex codẽ Sancto Doctore in cap. 21. Exodi numero 79. intelligi potest, vt videlicet Deus prædestinauerit quidem ante præuisionem peccati Hæbreorum, passionem Christi, imò etiam actionem Hæbreorum; sed præscindendo ab hac actione malitiosa, vel ab alia puræ obedientiæ: poterat namque occidi Christus innocentissimus Agnus Dei, & occidi sine malitia occidentium, siue in pura ignorantia inuincibili diuinitatis, siue alio modo. Audi Augustinum loco citato in illa verba Exodi, *Si quis percusserit aliquem, & mortuus fuerit, morte moriatur: qui autem nolens, sed Deus tradidit in manus eius, dabo tibi locum, in quem fugiat*, quomodò loquatur inter alia, *Sed non facit Deus*, inquit, *vt homo; Deus enim non, nisi iustè, homo autem pœna dignus: non quia illum occidit, quem Deus nollet occidi: sed quia per iniquitatem; non enim ministerium Deo iubenti præbuit, sed suæ malignæ cupiditati seruiuit*. Eadem applica Deo volenti mortem, & passionem Christi, & Hærodi, Pilato, ac Hæbreis inferentibus, *Sed non fecit Deus, vt homo*, nempè prædicti Hærodes, Pilatus, & Hæbrei: *Deus enim nonnisi iustè*, exigendo condignam satisfactionem pro peccatis hominum, quæ non poterat, nisi ab homine Deo exiberi: *Homo autem pœna dignus, non quia illum occidit, quem Deus nollet occidi*, iam enim fuerat prædestinatus occidendus; *sed quia per iniquitatem; non enim ministerium Deo iubenti præbuit, sed suæ malignæ cupiditati seruiuit. In vno igitur*, post dicta subdit, *eodemque facto, & Deus de occulta æquitate laudatur, & homo de propria iniquitate punitur: non enim quia Deus* (Ecce casum de quo loquimur) *proprio Filio suo nõ pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, ideò Iudas excusatus est, qui eumdem ad mortem tradidit Christum*: quia nimirùm Deus iustè, Iudas verò, suæ inseruiens malignæ cupiditati, Christum ad mortem tradidit.

§. SEXTVS.

Argumentum, cui satis confidit Mastrius, proponitur, & enodatur.

290 OBijcit octauò Mastrius ita: Assertores scientiæ mediæ, ideò eam adstruunt, vt concilient libertatem voluntatis humanæ cum diuina prouidentia, & efficaci Dei prædestinatione; atqui ad hanc conciliandam Augustinus non recurrit ad scientiam mediam, sed ad secretum, & inscrutabile consilium Dei; ergo talis scientia est contra mentem Augustini. Probat minorem pluribus locis eiusdem Augustini: quandoquidẽ hic lib. de Spiritu, & Lit. cap. 34. hanc sibi difficultatem proponens, *Si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suadeatur, vt persuadeatur, illi autem non ita*, Respondet, *Duo sola occurrunt interim, quæ respondere mihi placeat, O altitudo diuitiarum, &, numquid iniquitas est apud Deum? Cui responsio ista displicet, quærat Doctiores, sed caueat, ne inueniat præsumptiores*. Epistola item 105. *Cur ille*, inquit, *credat, ille non credat, cùm ambo idem audiunt, & si miraculum in eorum conspectu fiat, ambo idem vident; altitudo est sapientiæ, & sciẽtiæ Dei, cuius inscrutabilia sunt iudicia*. & infra, *Cur illum potiùs, quàm illum liberet, aut non liberet, scrutetur, qui potest, iudiciorum eius magnum profundum: verumtamẽ caueat præcipitium*. & tandem de Prædestin. Sanctorum cap. 9. vbi, *Cur istum potiùs*, inquit, *quàm illum liberet, inscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius: meliùs enim, & hìc audimus, aut dicimus, ò homo tu quis es, qui respondeas Deo? quàm dicere audeamus, quasi nouerimus, quod occultum esse voluit*. Ita discurrit Mastrius in 1. Sẽtent. disp. 3. quæst. 4. art. 2. num. 234.

291 Si hoc argumento Mastrius directè voluisset impugnare scientiam mediam, secundùm quòd eam omnes Oppugnatores sibi indiuisibiliter proponũt impugnãdam, vt videlicet forsan ab aliquibus defenditur, tamquam præcisè fundatam in libero arbitrio, scrupulosi audire Deum vnum præ alio voluisse saluare, vel vni præ alio specia-

le

le aliquod donum tribuere: Ipsum cum alijs excusarem, & dicerē benè hoc scrupulum habentes, vbi oppositum potiùs est maximè scrupulosum, impugnare, propterea, quòd dona Dei, quasi debita extimant, vt non possit, aut Deum dedeceat, prout placuerit ei, sua dona tribuere, vel non tribuere: cùm idem Deus dicat in Euangelio. *An non licet mihi, quod volo facere: an oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum*. Contra hos ergo benè argueretur prędictis locis Augustini, si tamen sint, qui ita sentiant, quandoquidem etiam primi Assertores scientiæ mediæ non ad hoc attendebant, sed ad impugnandam infallibilitatem physicam, & metaphysicam, quāuis in aliqua proruperint verba, quæ vidētur hoc significare; hanc, inquam, scientiam mediam benè oppugnaret, quia non esset, vndè Deus vnum præ alio liberaret, si ex parte sua ęqualia omnibus tribueret; non tamen indè impugnaret scientiam mediam, fundatā in Deo miserente, & liberante, de qua vsque modò locutus sum.

292 Quod tamen Mastrius illis locis velit probare Augustinum in difficultate de cōponenda libertate creatæ voluntatis cum diuina prouidentia, & prædestinatione recursum habuisse ad secretum, & inscrutabile consilium Dei, ego certè stupidus maneo, nec satis mirare possum de simili illusione; Quis namque ita cæcutit, vt non videat in illis nec vestigium contineri de libertate creatæ voluntatis: sed dumtaxat de libera, & gratuita, aut iusta voluntate Dei: quare scilicet, iuxtà Apostolum, ex eadem massa corruptionis, quos Deus misericorditer vult, condat in vasa honoris: alios verò, exigens ab eis debitū, in vasa contumelię? quod eandem difficultatem habet, ac si dicatur, Deus, viso per præsciētiam mediā, quod Iudas, si fuisset vocatus ea vocatione, qua fuit vocatus Latro in Crucę, aut Maria Magdalena e. g. se pœnituisset, sed ita illū Deus noluit vocare, sicut hos. Tyrij, & Sidonij, si fuissent vocati, sicut gētes, quæ de facto conuersæ sunt, fuissent, sicut istæ, conuersi, has tamen vocauit, non illos, quare? si hęc à me similia quęras, dicit Augustinus, respondeo, vt supra. Hoc ergo est valde diuersum à difficultate componendę libertatis creatę cum prędestinatione, cùm etiam vim habeat apud componentes talem libertatem per scientiam mediam.

§. SEPTIMVS.

Pelagianorum errores nihil prorsus commune continere cum doctrina scientiæ mediæ euidenter ex Augustino conuincitur.

SVnt, qui modestè, sunt etiam, qui summa audacitate, & imprudentia scientiam mediam censura afficiunt, quòd aut de erroribus Pelagianorum, & Semipelagianorum particeps sit: aut saltem aliquod commune habeat, quod illi admittebant in materia de necessitate gratię ad bene operari, sed tamquam insufficiens ab Augustino refellebatur, nec non aliud admitti requirebat, quo scientia media radicitus euertitur. Nunc quid de erroribus Pelagij isti cōponant, atque confingāt, tractandum erit, in subsequenti verò Paragrapho quid de Semipelagianorum erroribus. Loquar tamen cum modestibus modestè, nihil curans de verbosis, quibus vox pergrandis quidem est, sed preterea nihil.

293 Summā errorum Pelagij ego quidem ex Augustino in his sitam esse video; quòd negabat posteros Adæ fuisse huius peccato ita obnoxios, quòd omnes homines nascātur in peccato originali, filij iræ, filij vindictę, & gehennę: sed solùm dicebat Adę peccatum dici ab Apostolo commune omnibus ob malum exemplum, quod dedit omnibus peccandi. Hinc asserebat, omnes homines nasci innocentes, & cum ijsdem innocentię donis, cum quibus fuit Deo creatus Adam: vndè, sicut ille habebat in linea naturę posse adimplere omnia precepta Dei, licèt non sine aliqua difficultate, orta ex proprijs naturę inclinationibus: ita dicebat, homo quilibet in natura, quā accipit à Deo conditore, nascitur cū potentia cognoscitiua, & voluntate libera, quibus mediantibus, & solis, omnia quidem potest simpliciter Dei præcepta obseruare, & eorum notitiam intellectus perspicacitate acquirere, ac voluntatis arbitrio implere: at non sine difficultate, tùm ex parte intellectus, vi cuius non facilè potest omnia penetrare: tùm ex parte voluntatis, quia non sine difficultate potest proprias compescere passiones.

294 Iu-

294 Iuxtà autem hunc errorem, alios adiũgebat circa necessitatem gratiæ, non quidē omninò negando gratiam Christi Redēptoris, sed certè valdè exinaniens: asserebat namque hanc sanè per Christum nobis gratis datam fuisse, nimirum, vt peccatorum, quæ fortè commiserimus, non nisi per eius merita, & Sacramenta, puta Baptismi, vel Pœnitentiæ, remissio nobis tribuatur: vt suo exemplo incitaremur, & stimularemur ad faciliùs proprias subigendas passiones: ac tandem vt eius doctrina, & Euangelio facilè notitiam credendorum, & agendorum acquiramus: quæ nō nisi difficulter, aut ageremus, aut scire possemus: & quoniam per hæc non explicabat, quomodò gratia Christi sit necessaria ad singulos actus bonos faciēdos, addidit tandē ad singulos actus excitari in nobis à Deo naturalē *reminiscentiā remissionis peccatorum, exempli, & exhortationum* Christi, ac præcepti Dei, nos obligantis: & in hac naturali reminiscentia totam Christi gratiam ad benè operandum constituebat, qua videlicèt voluntas, proposito obiecto per talem reminiscentiam, & propensa cogitatione exempli Christi, & eius exhortationibus, per proprias, & innatas vires sola prorumperet ad actus, & faciliùs.

295 Omnem autem aliam gratiam quoad substantiam supernaturalem pro posse operari benè, sicut expedit ad salutem, & vt Catholici necessariam fatentur: tùm scilicet gratiam physicè eleuantem potentiā, & dantem physicas vires ad actum supernaturalem, tum præuenientem, & dirigentem, seu excitantem, quæ consistit in cognitione intellectus, dirigente homines supra se ipsos: & pio affectu voluntatis, eosdē supra se ipsos trahente, omninò negabat: & in hoc, sicut & in negando commune peccatum originis, erat hæreticus, & continuò fuit ab Augustino impugnatus, & expugnatus: in hoc autem nihil pænitùs commune habet cum Assertoribus scientiæ mediæ, prout talibus: nam, (quidquid sit, an aliqui substineant sufficere gratiam præuenientem, supernaturalem quoad modum pro posse operari benè, & meritoriè, de quibus non curo:) cōmuniter tamen Assertores scientiæ mediæ pro præmio supernaturali quoad substantiam, qualis est vita æterna, requirunt meritum, & opus bonum eodem modo supernaturale, vt sint proportionata in ratione meriti, & præmij: & pari etiam modo pro opere supernaturali requirunt eamdem supernaturalitatem etiam in gratia præueniente, & excitante.

296 Huius autem rationem ego in antecédenter dictis explicaui; quia videlicèt totum quanta esse potest, aut excogitari naturæ rectitudo, non potest ferri, supra, & contra se ipsam: vndè, & si intellectus speculatiuè possit ferri in rectum ordinem, quòd omnia sint referenda, & ordinanda ad Deum: non potest tamen id practicè iudicare: vel adhuc si intellectus id posset efficere ratione veritatis obiecti, non tamen posset per hoc naturale iudicium caussare affectum, sed potiùs fugam in voluntate: eo modo, quò verè iudicans malum esse malum, fugam, non amorem in eo excitat: quādoquidem in illo iudicio practico includitur, quòd ipsa met voluntas debet deprimere se, & compescere suas inclinationes naturales: in quo, cùm natura reluctet, tale iudicium, vtpotè contra naturam, fastidium, & odium suimet in natura ipsa induceret, non affectum: cùm autem supernaturale quoad modum, sit in se opus naturale, & contentum in natura, implicat, vt per aliquam gratiā solùm supernaturalē quoad modū, naturā rationalis dirigatur ad opera, supernaturalia quoad substantiam, in quibus natura ferri debet saltem inchoatiuè supra, & contra se ipsam: sed necesse est, vt sit specialis gratia, quæ, tamquam Dei instrumentum, naturā eleuet directiuè, & effectiuè ad Deum, vt vltimum finem supernaturalem, ac supra totius naturæ limites, consequenter sit omnimodè supernaturalis.

297 Sed vide beneuole Lector, quæ congerat odium scientiæ mediæ apud eius Oppugnatores: in substantia conantur probare, quòd Pelagius, & sequaces admittebant gratiam sufficientem Christi in hominibus, necessariam ad singulos actus bonos: sed negabant voluntatem applicari in actu secundo à Deo, asserendo in potestate voluntatis remanere, etiam in sensu composito cum gratia, se applicare sua intrinseca libertate ad vnum, vel ad oppositum, atque in hoc fuisse impugnatos semper ab Augustino: hanc autem esse doctrinam, & fundamentum scientiæ mediæ patet ex dictis: quid hinc, inquiunt, sequatur, iudicent, qui legunt.

298 Vt huic autem aereæ machinæ subsistētiam præbeant, nubilosas aggerunt apparentias, veris simul commixtas, & falsis, quæ omnia maiori, qua potuero, breuitate adducam, & deindè simplicis veritatis statu ex Augustini doctrina refutabo, nec vestigium totius machinæ remaneat, præstabo.

299 Primò ergo dicunt quater Pelagium

suum moderasse errorem, sed non nisi in quarta moderatione admisisse necessitatẽ gratiæ sufficientis: quamuis enim in tertia, pressus authoritate Cõcilii, fassus fuerit gratiam Christi necessariam esse ad singulos actus bonos, subdolè tamen, & æquiuocè locutum fuisse detegit Augustinus, vt videre est apud eumdem Augustinum lib. de Gratia Christi cap. 2. intelligendo nomine gratiæ Christi remissionem peccatorũ, exemplum, exhortationes, & doctrinam Christi. In quarta nihilominùs moderatione dicunt verè admisisse gratiam sufficientem, antequam autem id probent

300 Secundò dicunt, quòd, sicut intellectus, & voluntas sunt duæ potentiæ interiores, sed voluntas est interior intellectu: quãdoquidem intellectui subministrant sensus externi, voluntati autem non subministrat, nisi intellectus: ita in qualibet potentia ex his duplicem proportionali modo distinguunt gratiam: respectu scilicet intellectus aliam exteriùs per sensus subministratam, & hæc habetur ex positione legis, & doctrinæ, atq; exemplo, exhortationibus, &c. Aliam verò intrinsecùs subministratam per Spiritum Sanctum illuminãtẽ, & illustrantem eundem intellectũ: respectu item voluntatis duplex etiam, aiunt, est gratia, sed vtraque interior: alia tamen subministrata medio intellectu ex positione obiecti, cuius cognitione voluntas trahitur, & afficitur: & hæc dicitur moralis motio voluntatis: altera verò non subministratur ab obiecto, sed immediatè à Spiritu Sancto, præsupposita tamen cognitione obiecti: & hæc consistit in quadam subministratione suauis, & efficacis virtutis, qua mediante voluntas acceptat bonum, sibi propositum, & fugit à malo culpæ: & in hac constituunt rationem applicationis, & determinationis, qua Deus applicat, & determinat voluntatem. Ex his ergo gratiis, concludunt, admisit Pelagius vtramque pertinentem ad intellectum, ac etiam primam pertinentem ad voluntatem, ortam scilicet ex propositione obiecti, media illuminatione, & illustratione Spiritus Sancti, ac consequenter totam rationem gratiæ, pertinentem ad sufficientiam potentiæ, in sua quarta moderatione: solùm autem negauit actualem applicationem suauem gratiæ, suauiter determinantis opus, propter quod non cessauit Augustinus ipsum iugiter impugnare.

301 Hanc autẽ fuisse quartam moderationẽ Pelagii pluribus locis probant ex præcitato libro Augustini de Gratia Christi: & quidem quoad spectat gratiam pertinentem ad intellectum, primò ex cap. 7. Cùm enim Augustinus Pelagiũ oppugnasset, eò quod gratiam constituebat in lege, atque doctrina, quæ est gratia intellectus interior, vt notatum iam est; ita in præfato capite refert Augustinus contra se scripsisse Pelagium, *Quam gratiam, non vt putas, in lege tantummodò; sed in Dei esse adiutorio confitemur:* quale autem sit hoc adiutorium his explicat verbis, *Adiuuat nos Deus per reuelationem, & doctrinam, dum cordis nostri oculos aperit, dum futura demonstrat, dum Diaboli pandit insidias, dum nos multiformi, & ineffabili dono gratiæ cœlestis illuminat.* Cùm ergo neget Pelagius se constituere gratiam Christi in lege, & doctrina, & dicat eam ponere in multiformi, & ineffabili dono Dei reuelantis & docentis: aperientis oculos cordis, & aliam gratiam interiorem intellectus admittit. Secundò ex cap. 13. vbi sic habet Augustinus, *Hæc gratia, si doctrina dicenda est, certè sic dicatur, vt altiùs, & interiùs eam Deus cum ineffabili suauitate credatur infundere: non solùm per eos, qui plantant, & rigant extrinsecùs, sed etiam per se ipsum, qui incrementum suum ministrat occultus: ita vt non ostendat tantummodò veritatem, sed etiam impertiat charitatem.* Quid est, aiunt Aduersarii, *ita vt non ostendat tantummodò veritatem sed etiam impertiat charitatem?* nisi quòd primum concedebant Pelagiani, & negabant secundùm? Rursus cap. 24. eodem modo refellit Augustinus Pelagium dicens, *Legant, & intelligant, intueantur, & fateantur, non lege atque doctrina, insonante forinsecùs: sed interna, atque occulta, mirabili, & ineffabili potestate operari Deum in cordibus hominum, non solùm veras reuelationes*: hoc ergo concedebant Pelagiani, *sed etiam bonas voluntates.* En quod negabant, loquendo tamen de operari gratiæ relatè ad voluntatem vltimo modo. Insuper ex cap. 26. vbi Pelagium impugnans Augustinus habet, *Cogitationem, & delectationem, sicut discernendæ sunt, discernat, quia scientia inflat, charitas autem ædificat: &, cùm vtrumq; sit donum Dei, alterum minus, alterum maius, non sic iustitiam nostram super laudem iustificatoris nostri extollat, vt horum duorum, quod minus est, tribuat adiutorio: quod autem maius, humano vsurpet arbitrio.* Cogitationem ergo, inquiunt Aduersarii, tribuebat Pelagius diuino adiutorio, sed dilectionem, qua voluntas determinatur ad bonum, tribuebat arbitrio. Quoad spectat autem gratiam pertinentem ad voluntatem, scilicet primam ex propositione obiecti, fuisse admissam à Pelagio probant ex cap. 10. in quo hæc ab Augustino referuntur Pelagii verba, *Operatur in*

nobis

nobis velle; & perficere, dum nos terrenis cupiditatibus deditos, mutorum modo animalium, tantùmmodò præsentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione succendit, dum reuelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem suscitat voluntatem: dum nobis, quod tu alibi negare non metuis, suadet omne, quod bonum est. Ecce gratia primo modo explicata, consistens in Dei desiderio, ad quod suscitatur stupens voluntas, & in suasione orta à Deo, qua suadetur, & trahitur ad bonum, post reuelationem sapientiæ, qua obiectum desiderabile, & ad quod voluntas suadetur, ipsi voluntati creatæ proponitur. Hæc sunt, quæ maiori industria, quàm veritate, componunt aduersarij, vt probent doctrinam de scientia media maximam communicationem habere cũ erroribus Pelagij.

302 Verùm in primis adhuc admisso, quòd concesserit Pelagius, quæ Aduersarij eum admisisse ostentare conantur, & solùm negauerit gratiam interiorem suauis ardoris voluntatis per Spiritum Sanctum infusam, non ortam ex propositione obiecti, quid indè contra scientiam mediam probatur? Quòd enim Aduersarii dicant hanc secundam interiorem voluntatis gratiam à Pelagio negatam, consistere debere in infallibili applicatione, atque actuali determinatione voluntatis creatæ, numquid aliqua ex parte probant? aut potiùs gratis, & omninò voluntariè sibi confingunt? Concedunt namque Assertores scientiæ mediæ ardorem hunc voluntatis non posse oriri ex pura propositione obiecti, quatenus propositio obiecti est: quia, vt supra dicebam, si talis propositio non induat ex aliquo dono Dei, ordinante voluntatem creatam ad Deum, & eleuante supra seipsam, specialem quamdam intrinsecam suauitatem, ipsamet obiecti propositio, vtpotè contra naturales inclinationes ipsius volũtatis, ei fastidio esset, & odiosa, ac trahens ad fugam, non ad prosecutionem. Necessaria est ergo suauitas ista ardoris voluntatis à Spiritu Sancto ineffabili modo proueniens: sed dicent scientiæ mediæ Defẽsores eam consistere in qualitate excedente sua suauitate illam, quam præstant motus concupiscentiales, ac sufficere, si ita trahat ad opus bonum, sicut probatum est numero 117, & 118. dum autem ita dicitur, iam receditur ab eo, in quo impugnabatur Pelagius, sed scientia media in suo permanet vigore. Quòd enim dicas non ita loqui scientiæ mediæ Defensores. Respondeo ita me loqui, & scientiam mediam propugnare. Quid ergo? tu non scientiam mediam oppugnas; sed speciales modos loquendi Authorum. Credo tamẽ nullum scientiæ mediæ Authorem negare, quæ à me dicta sunt, sed videri aliter loqui, eo quòd in punctum determinationis voluntatis creatæ à Deo totũ suum dirigunt sermonem.

303 Addo nec omnes præfatas gratias, spectantes duas ad intellectum, & duas ad voluntates, sufficere ad operari, prout expedit ad salutem: omnes namque prædictæ gratiam integrant præuenientem, excitantem, & vocantem, præter quam requiritur gratia physicè, & effectiuè eleuans voluntatem, & dans illi supernaturales vires effectiuas, quæ est gratia cooperans; hãc autem requiri negabat Pelagius negando originale peccatum: aut saltem non admittebat reacquiri ex meritis Christi: & de hac forsan loquebatur Augustinus, cùm aliam à Pelagio requirebat gratiam, præter posse naturæ, quam Pelagius asserebat ita potentem, vt sola, & sine adiutorio in actum secundum prorumperet, licet indigeat adiuuari, vt possit: in quo Augustinus iugiter ipsum oppugnat.

304 Sed tempus iam est, vt ad prædictam aduersariorum machinam ex fundamentis dissipandam accedam, probaturus nullam aliam gratiam Pelagium, & sequaces admisisse, nisi exteriorem legis, doctrinæ, exempli, & exhortationum Christi in ordine ad operandum benè: quamuis non negauerit remissionem antecedentium, quæ commissa fuerint, peccatorum, gratis nobis dari ex meritis Christi, & quidem

305 Vellem ante omnia Aduersarios percõtari, si legerint in 10. tom. Augustini (quẽ edidit post omnes libros, iam contra Pelagianos scriptos, vt videre est in libris retractionum) sermonem, qui inscribitur, ad populum contra Pelagianos, positum paucis folijs ante finem; si enim legerint, mirum prorsus est, quòd errores maximos Pelagij tantùm diminuere velint; Videãt, quæ in tali sermone scribat Augustinus, *Sanctus Frater, & Coepiscopus meus Vrbanus noster, qui hic Presbyter fuit, & modò est Sicensis Episcopus, cùm remeasset ab Vrbe Roma, & ibi cum quodam, talia sentiente, confligeret, vel se conflixisse referret, cùm vrgeretur pondere orationis Dominicæ; vrgebat enim eum, & dicebat, si in nostra potestate est non peccare, & in nostra potestate est omnes peccatorum tentationes, solis voluntatis nostræ viribus.* (Notent Aduersarij, solis voluntatis nostræ viribus) *superare, quare Deo dicimus; ne nos inferat in tentationem? quid eum putas respondisse? Rogamus, inquit Deum, ne nos inferat in tentationem,*

nem; ne aliquid mali patiamur, quod non habemus in potestate: ne ruam de equo, & ne frangã pedem, ne latro me interficiat, & quid huiusmodi: hæc enim, inquit, non habeo in mea potestate; nam vincere tentationes peccatorum meorum, si volo, & possum, nec Dei adiutorio possum. Vbi est nunc gratia sufficiens? vbi duplex gratia relatè ad intellectum, & vna relatè ad voluntatem? *nec*, ait, *Dei adiutorio possum.* Et sanè, si necessitatem huius adiutorij agnouisset, vtique respondisset, pro eo nos Deum deprecari: & non recursum habuisset, ne cadat de equo, ne frangat pedem, vel ne ab inimicis interficiatur. Sed pergamus vlteriùs, & videamus, quod signanter de Pelagio subiũgat Augustinus. *Illum*, de Pelagio loquens, ait, *nemo dicat absolutum esse ab Episcopis: absoluta est, sed confessio, quasi correctio ipsa est absoluta, quia ea, quæ dixit ante Episcopos, Catholica videbantur: quæ autem scripsit in libris suis, Episcopi, qui absoluerunt, nescierunt.* Ruit ne tota Aduersariorum machina? absolutam fatetur Sanctus Doctor ab hæresi confessionem, quam fecit coram Episcopis Pelagius: quia ea, quæ ante Episcopos protulit, verba Catholica videbantur: sed subdolè, & æquiuocè loquebatur, & deindè in scriptis suis in alium transferebat sensum. Non ergo verum est, quòd adhuc ab Augustino secundùm vltimam, quam fecit Pelagius, moderationem, fuit tamquã hæreticus impugnatus?

306 Hęc quidem sufficerent pro falsa demõstranda locorum ab Aduersarijs adstructa congerie: sed nolo ista sufficere; dolos Pelagij ex Augustino in ijsdem locis detectos, quos Aduersarij tacent, aperiam, ad ostẽdendũ nihil pænitus gratiæ, sed solã exteriorem doctrinam in illis sub fucatis verbis admisisse; ac tandem deindè, quæ ego proposui, tamquam errores Pelagij, talia fuisse, qualia à me dicta sunt, ostendam.

307 Quando ergo Aduersarij legerunt caput septimum Augustini de lib. Gratię Christi, illa ne verba sola legerunt, *Quam nos, non vt tu putas, in lege tantummodò, sed in Dei esse adiutorio confitemur. &, adiuuat nos Deus per reuelationem, & doctrinam, dum cordis nostri oculos aperit, dum futura demonstrat, dum Diaboli pandit insidias, dum nos multiformi, & ineffabili dono gratiæ cælestis illuminat?* Ea verò, quibus dolos Pelagii detegit Augustinus, nimirùm. *In his omnibus non recessit à commendatione legis, atque doctrinæ, hanc esse adiuuantem gratiam diligenter inculcans. Denique Dei adiutorium multipliciter insinuandum putauit, commemorando doctrinam, & reuelationem, & oculorum cordis adapertionem, & demonstrationem futurorum, & adapertionem Diabolicarum insidiarum, & multiformem, & ineffabilem dono gratiæ cælestis illuminationem, ad hoc vtique, vt diuina præcepta, & promissa discamus. Hoc est gratiam Dei ponere in lege, atque doctrina.* Hæc, inquam, non legerunt? Monet ergo Augustinus Lectores de versutia Pelagij, ne in illis verbis multiformis gratiæ Dei, aliquid credant diuini, & per Spiritum Sanctum immediatè infusum ipsum admisisse, sed sub diuersis verbis interiorem legis, atque doctrinæ propositionem (quibus cordis nostri oculi bonum, & malum agnoscant, adaperiuntur, promissa futura demonstrantur, Diaboli panduntur insidiæ) tantummodò voluisse significare, credendo sub ta speciositate verborum se occultum futurum fore. An non totum hoc, eadem Pelagij verba improbans, adstruit Augustin[us] cap. 9. *Quid enim iuuat*, ait, *Pelagium quia diuersis verbis eamdem rem dicit, vt non intelligatur, in lege, atque doctrina gratiam constituere, qua possibilitatem naturæ asserit iuuari: quantùm autem existimo, ideò vere[tur] intelligi, quia damnauit eos, qui dicunt gra[tiam] Dei, & adiutorium non ad singulos actus [dari,] sed in libero arbitrio esse, vel in lege, atq[ue] doctrina, & tamen latere se putat; cùm [...] atque alijs locutionibus versat significatione[m le]gis, atque doctrinæ.*

308 Quod, si quis, dicat Augustinum ni[hil] aliud per verba citata voluisse insinuare, n[i]si, quòd gratiæ illæ intellectus, etiam si [...] per Spiritum Sanctum infasę, non discedunt à limitibus legis, atque doctrinæ.

309 Si, inquam, quis ita dicat; non, ergo latenter locutus est Pelagius, sed secund[um] id, quod mente tenebat, se explicau[it.] Non ità subdolè locutus est, vt non intelligatur, nec veritus est intelligi, sed cla[re] gratiam, quam admittebat, expressit. Qu[id] ergo dicit Augustinus? de qua versutia Lectores monet? debuisset potiùs dicere, quòd talis gratia non sufficit, sed alia præterea admittenda est; & non asserere, quod diuersis rebus eandem rem dicit, vt non intelligatur; quòd veritus fuerit intelligi, quòd latere se crediderit. Sileat iste, qui credit sufficere, si loquatur; & videat, quæ sit doctrina (de qua sub speciosis nominibus latere posse credens, Pelagius loquebatur) ex cap. 10. in quo ex Pelagio sic refert Augustinus, *Operatur in nobis velle, quod bonum est velle, quod Sanctum est, dum nos terrenis cupiditatibus deditos, mutorum more animalium, tantummodò præsentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione succendit; dum reuelatione sapientiæ in*

in desiderium Dei stupentem suscitat voluntatẽ,
dum nobis, quod tu alibi negare non metuis, sua-
det omne, quod bonum est Quid est ista reuela-
rio, nonnè gratia infusa per Spiritum San-
ctum secundùm sensum aduersariorum?
hunc enim eundem locum afferunt ad pro-
bandum admisisse Pelagium primam gra-
tiam voluntatis, ex propositione obiecti di-
uinitùs habitã; sed vide, quæ sit ex Augu-
stino ista reuelatio. *Quid manifestius,* inquit,
nihil aliud eum dicere gratiam, (notent Ad-
uersarii, tò nihil aliud eum dicere gratiã,)
qua Deus in nobis operatur velle, quod bonum
est, quàm legem, atque doctrinam? In legis
atque doctrinæ verbis adhuc sumus, sed
quid horum nominum per Pelagij sensum
iudicauerit venire Augustinus, explicandũ
expectemus. *In lege namque,* subiungit, *&*
doctrina Sanctarum Scripturarum futuræ gloriæ,
atque præmiorum promittitur magnitudo; ad do-
ctrinam pertinet etiam, quod sapientia reuela-
tur: ad doctrinam pertinet, cùm suadetur om-
ne, quod bonum est: & si inter docere, & sua-
dere, vel potiùs exhortari distare aliquid vide-
tur, etiam hoc tamen doctrinæ generalitate con-
cluditur, quæ quibuscumque sermonibus, vel lit-
teris continentur: nam & Sanctæ Scripturæ, &
docent, & exhortantur: & potest esse in docen-
do, & exhortando etiam hominis operatio. Vi-
des ne, quid per legem, atque doctrinam intellexerit Augustinus, nempè Sanctas Scripturas, in qua continetur lex, qua docemur, exhortationes, quibus suademur, vbi etiam in docendo, & exhortando accedere potest operatio hominis docentis, & exhortantis: seu, vt sub aliis verbis explicat Augustinus, *Quæ sub quibuscumque sermonibus, & litteris continentur.*

310 Et sanè, si sub nomine legis, & doctrinæ intellexisset ex Pelagio Augustinus internas cognitiones, per Spiritum Sanctum infusas, extra propositum Pelagium ipsum impugnans, diceret Augustinus cap. 13. *Hæc gratia, si doctrina dicenda est, certè sic dicatur, vt altiùs, & interiùs eam Deus cum ineffabili suauitate credatur infundere, non solùm per eos, qui plantant, & rigant extrinsecùs: sed etiam per seipsum, qui incrementum suum ministrat occultus.* Et pari modo impertinenter contra Pelagium dixisset cap. 24. *Non lege, atque doctrina forinsecùs sonãte, sed interna, atq; occulta, mirabili, & ineffabili potestate operari Deum in cordibus hominum, non solùm veras reuelationes, sed etiam bonas voluntates.* Iam enim per Aduersarios non in lege, & doctrina contenta in extrinseca Sacra Scriptura, vel etiam Prædicatoribus, & Doctoribus extrinsecè, & forinsecùs sonantibus, Pelagius constituebat gratiam in quarta moderatione, sed in interiori Spiritus Sancti illuminatione, causante etiam in voluntate successionem charitatis, & desiderium Dei. Nec item gratiam cõstituebat solùm in extrinsecùs plantante, & rigante, sed etiam in Spiritu Sancto intrinsecùs infundente suum incrementum. Quid ergo falsam censuram impingebat Augustinus Pelagio, talia ipsi objiciens, post quam iam negabat, & se retractauerat? Euidens ergo est illam multiplicem, & speciosam gratiæ nominationem non in alio constituisse Pelagium, quàm in Scriptura Sacra, extrinsecùs proposita, qua adaperiuntur nobis oculi mentis, dum per eam instruimur de his, quæ fugere, nec non de his, quæ amplecti debemus: qua futura præmia, nobis promissa, demonstrãtur: quæque Diaboli, continuò circuentis, vt deuoret, pandit insidias. Hoc autẽ gratiam specialem Dei vocabat, quia reuelatio Scripturæ per Spiritum Sanctum, etiam gratiosè facta fuit Prophetis, & Apostolis: & licèt nobis fiat per homines, & Scripturam naturali modo; hoc tamen fieri nõ posset, nisi gratia præcessisset. Ad primũ ergo locum ab Aduersariis adductum, patet dicendum Pelagium voluisse subdolè se videri admittere aliam gratiam Christi a lege, & doctrina: sed in re non admisisse aliam.

311 Quando item legunt Aduersarii Augustinum in cap. 13. numquid per saltus verba considerant, vt applicare valeant sensum, quem maluerint? Cur namque illa sola, & vltima considerant verba, *Ita vt non ostendat tantummodò veritatem, sed etiam impertiat charitatem,* ad hoc vt isto modo prima pars videatur fuisse à Pelagio admissa, & secunda negata; quasi quod cætera Augustini verba, quæ huic sensui opponuntur, considerari etiam non debeant, nimirùm, *Hæc gratia, si doctrina dicenda est, certè sic dicatur, vt altiùs, & interiùs eam Deus cum ineffabili suauitate credatur infundere?* Hoc ergo altiùs, & interiùs infundi à Deo non credebat Pelagius. Item *non solùm,* ait, *per eos, qui plantant, & rigant extrinsecùs: sed etiam per seipsum, qui incrementum suum ministrat occultus.* Ex his ergo primum concedebat Pelagius, at non secundum. Sed quia hoc dumtaxat secundũ non sufficit ad operari, ideò addidit Augustinus, *Ita vt non ostendat tantummodò veritatem: sed etiam impertiat charitatem,* quæ voluntatem supra concupiscentiam alliciens, faciat operari: non autem ista adiecit, vt volunt Aduersarii, quasi Pelagio concedenti iam vnum, aliud, quod negagat, insinuare

nuare voluerit Augustinus.

312 Quando insuper in cap. 24. reflectunt Aduersarii ad verba illa, *Non solùm veras reuelationes, sed etiam bonas voluntates*, cur transgrediuntur antecēdentia, *legant, & intelligant, intueantur, & fateantur non lege, atque doctrina insonante forinsecùs, sed interna, atque occulta mirabili, & ineffabili potestate operari Deum in cordibus hominum*. Ad quid ista? nonnè etiam cæci vident, non aliam Dei operationem, quos redarguit Augustinus, admisisse, nisi per legem, atque doctrinam, insonantem forinsecùs: nullam verò internam, atque occultam? quia tamē neque hæc sola sufficit, superaddit Sanctus Doctor, *sed etiam bonas voluntates*, vt paulò ante dicebam.

313 Quod autem addunt Aduersarij ex capite 26. mirum est quomodò adduci possit ab hominibus, de cætero Doctissimis; quis enim ita desipit, vt nesciat libero arbitrio non tribui opus illud præueniens, sed quæ ex ipso sunt. Dum ergo Augustinus exprobrat Pelagium, quòd cogitationem tribuat Deo, & dilectionem libero arbitrio, iam non loquitur de ardore charitatis præueniente, & applicante voluntatem, vt volunt intelligi Aduersarij: sed de dilectione libera elicita post omnem Dei gratiam præuenientem, & cooperantem, seù eleuantem physicè voluntatem: Ad quid ergo hic locus ab Aduersarijs adducitur, vt probent Pelagium solùm non admisisse gratiam præuenientem applicatiuam, & determinatiuam voluntatis.

314 Quod tandem adducunt Aduersarij ex cap. 10. Augustini, nimirùm quòd Pelagius admiserit primam gratiam voluntatis, procedentem ex præcisa propositione obiecti, iam satis dictum est numero 307. patet enim ex ibi dictis aliam non admisisse, nisi quam somniauit ex extrinseca propositione obiecti per legem, atque doctrinā, de quibus idem Augustinus cap. 8. ait, *Cùm ad hoc potiùs valeat legis agnitio, si gratiæ desit opitulatio, vt fiat mandati præuaricatio*: quandoquidem ex Apostolo ad Romanos 7. *Peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam*: rei namque prohibitio desiderium auget, non minuit: & ideò ab eodem Apostolo, iuxtà Augustinum libro 1. ad Simpl. quæst. 1. dicitur ad Romanos 5. *Lex subintrauit, vt abundaret delictum*; & 2. ad Corinth. 15. *Virtus verò peccati lex*. Somnium ergo, & demētia Pelagij fuit, quòd cognitio rei per legem mandantem, naturæ viribus habita, amorem, vel desiderium eius suscitet in voluntate, cùm potiùs odiosa sit voluntati, & concupiscentia ex legis oppositione vires desumat, nisi gratia opitulante, legis cognitio altiora habeat principia, quæ simul suauitatem in voluntatem ad rem præceptā diffundant: quidquid sit pro modò, an hæc suauitas afferatur ab ipsa supernaturali cognitione, an verò sit specialis actus distinctus, de quo non est hic agendum. Ex quibus concluditur non solùm in tertia, verùm etiam in quarta moderatione, & semper subdolè ex Augustino locutum verbis fuisse Pelagium, aliud seruando in mente, & scriptis deindè propalando.

315 Restat modò pro huius Paragraphi complemento ostendendum, tùm quòd Pelagius simpliciter necessitatem omnis gratiæ negauit, asserendo solam naturam creaturæ rationalis sufficientem sibi esse ad totam implendam legem: gratiam verò, quæcumque sit illa, quem admisit, solùm posuisse ad faciliùs operandum: Tùm quòd hāc gratiam, quā ad faciliùs posse admisit, nullo modo posuerit influentem in actum, sed tamquam conditionem adiuuantem ipsum posse.

316 Hæc autem non ex alio Augustini libro ostendam, nisi ex eodem, ex quo probant Aduersarii præscriptam quartam Pelagij moderationem, & quidem post omnia capita ab Aduersarijs adducta, nimirùm ex cap. 41. vbi, post quam alia refert Pelagij verba, in quibus conqueritur, quòd ipsum *Iniquè negatione gratiæ infamare gestierint*, monens de eius dolo, subdit Sanctus Doctor: *Ab illo enim suo manifestissimo dogmatè non recedit omninò, vbi tria illa constituit, possibilitatē, voluntatem, actionem: & solam possibilitatem dicit diuino semper adiuuari auxilio: voluntatem autem, & actionem, nullo Dei adiutorio existimat indigere. Ipsum verò auxilium, quo possibilitatem naturalem perhibet adiuuari in lege constituit, atque doctrina, quam nobis fatetur etiam Sancto Spiritu reuelari, propter quod, & adorandum esse concedit; sed hoc auditorium legis, atque doctrinæ etiam Propheticis fuisse temporibus; adiutorium autem gratiæ, quæ propriè gratia nuncupatur, in Christi esse arbitratur exemplo; quod nihilominùs ad doctrinam pertinere perspicitis, quæ nobis Euangelica prædicatur: vt videlicet, tamquam via demonstrata, qua ambulare debeamus, iam viribus liberi arbitrij, adiutorio nullo alterius indigentes, sufficiamus nobis, ne deficiamus in via: quamuis & ipsam viam contendat, etiam sola inueniri posse natura, sed faciliùs, si adiuuet gratia*. Remanet ne vltra, quid in Pelagianorum erroribus, tam longè distantibus à luminosa veritate scientiæ mediæ, contra eandem cōgerant Aduersarij?

§. OCTA-

§. OCTAVVS.

Semipelagianorum errores omninò distare à doctrina scientiæ mediæ indè conuincitur, vndè oppositum quidam probare conantur.

317 NOn dissimilis ab antecedenti, iam diruta, contra scientiam mediam ab aliquibus alia construitur machina, materiam desumentibus ex Epistolis Prosperi, & Hilarii, quas ad Augustinum, (vt videre est *in tomo 7.* ante tractatum de Prædestinatione Sanctorum,) contra Massilienses, qui dicti sunt Semipelagiani, scripserunt, eorumdem referentes errores: formā tamen explicationis, & intelligentiæ, non qualem in se continent, sed iuxta propriū libitum tribuentibus, vt indè probent sciētiam mediam cum eisdem communicare erroribus.

318 Antequam autem machinam hāc, qualis sit, ostendam, priùs, quæ Semipelagiani asserebant, fideliter ex Epistolis Prosperi, & Hilarii recensebo: deindè, quæ Aduersarii, verba discerpentes, & in alium transferentes sensum, prout ex proprio libitu placet, componant, distinctè proponam, & eorum commenta detegam.

319 Primò ergo Semipelagiani, (qui ideò tales dicuntur, quia aliquid ex Pelagiana hæresi, & non ex toto retinebant,) concedebāt peccatum originale in posteris Adæ, ac consequenter liberum arbitrium fuisse per illud infirmatum, & sauciatum: sed hanc sauciationem, non talem, ac tantam esse volebant, vt nulla reliquia potentiæ ad bonum remāserit in natura creaturæ rationalis: sed distinguebant duplex posse in voluntate: aliud scilicet ad velle credere in Deum, & velle ad illud recurrere petendo, quærendo, & pulsando: aliud ad facienda opera præcepta, ab istis distincta: exemplo vtentes infirmi infirmitate corporali, qui, & si non possit opera sanitatis efficere, nisi à medico curetur, non propterea non est sanus in eo, vt fidem habeat in medicum, & eum velit inuocare, vt ipsum sanet. Voluntatem ergo hominis sanam, adhuc post originale, volebant, & per vires naturales potentem credere in Deum, & Christum Redemptorē: nec non orare, & Deū inuocare, petendo, quærendo, pulsando: quoad reliqua verò opera sauciam, & infirmam. Ecce clarissima Hilarii verba, vt videre est infra post Prosperi Epistolam littera C. *Consentiūt omnem hominem in Adam periisse, nec indè quemquam posse proprio arbitrio liberari: sed id conueniens asserunt veritati, vel congruum prædicationi, vt, cùm prostratis, & numquam suis viribus surrecturis, annunciatur obtinendæ salutis occasio, eo merito, quo voluerint, & crediderint à suo morbo se posse sanari, & ipsius fidei augmentum, & totius sanitatis suæ consequantur effectum: cæterùm ad nullum opus, vel incipiendum, nedum perficiendum, quemquam sibi sufficere posse consentiunt: neque enim alicui operi curationis eorum annumerādum putant, exterrita supplicij voluntate, vnumquemque ægrotum velle sanari. Vndè nō consequens putant exigendam ab eo fidem, cuius naturæ id voluntate conditoris concessum est: & nullam ita deprauatam, vel extinctam putant, vt non debeat, vel possit se velle sanari. Nec negari gratiam, si præcedere dicatur talis voluntas, quæ tantùm medicum quærat, non autem quidquam ipsa iam valeat.* Et infra litt. M. *Nec de hac fide posse dici, quid habes, quod non accepisti? cùm in eadem natura remanserit, licèt vitiata, quæ priùs sana, & perfecta donata sit.* Et post aliqua lit. Q. *Asserunt inutilem exhortandi consuetudinem, si nihil in homine remansisse dicatur, quod correctio valeat excitare: quod quidem in esse naturæ sic se dicere confitentur, vt hoc ipso, quòd ignoranti veritas prædicatur, ad beneficium præsentis gratiæ referendum sit.* Ecce iam reliquia Pelagianæ hæresis, quòd homo post originale adhuc vires in natura habeat credendi in Deū, & recurrendi ad illum, vt sanetur, solo adiuuamine extrinsecæ prædicationis.

320 Secundò dicebant futurum acceptatorem personarum Deum, & duarum quasi naturarum conditorem, si vnum præ altero prædestinasset ex sua præcisa voluntate, vel aliquid sua sola gratuita Prædestinatione tribuisset: vndè ad hunc hæreticū scrupulum euitandum, asserebant Deum ex parte sua æquè omnibus paratum voluisse regnum, & dona gratiæ: ita tamen, vt nulli det nec istam, nec illud, nisi secundùm quòd homines per id, quod in natura, adhuc post lapsum, remanere censebant, se præparassent, vt videlicet ideò his, & non aliis gratiam curationis, siue ad benè operari tribuat, quia illi, & non isti bono, quod in natura vitiata remansit, vtētes per naturalem facultatem, credunt in Deum, & quærunt, petunt, pulsant, vt gratiam operandi illis tribuat: non ita faciunt alii. Totum hoc explicitè constat ex Pro-

Prosperi Epistola lit. G. illis verbis, *Remoueri itaque omnem industriam, tollique virtutes, si Dei constitutio humanas præueniat voluntates: & sub hoc prædestinationis nomine, fatalem quãdam induci necessitatem: aut diuersarum naturarum dici Dominum Conditorem, si nemo aliud possit esse, quàm factus sit. Itaque,* concludunt lit. V. *quantùm ad Deum pertinet, omnibus paratam vitam æternam: quantùm autem ad arbitrij libertatem, ab his eam apprehendi, qui Deo sponte crediderint, & auxilium gratiæ merito credulitatis acceperint.* Quomodò autem auxilium gratiæ merito credulitatis dixerint accipi, habeas ab eodem Prospero litt. K. *Atque ad hanc gratiam,* scribit, *qua in Christo renascimur, peruenire scilicet per naturalem facultatem petendo, quærendo, & pulsando, vt ideò accipiat, ideò inueniat, ideò introeat, quia bono naturæ benè vsus est, vt ad istam saluantem gratiam initialis gratiæ ope meruerit peruenire.* Vocabant autem initialem gratiam gratuitam creationem, vt patet ex antecedentibus verbis litt. I. *Quidam verò horum in tantùm à Pelagianis semitis non declinant, vt, cùm ad confitendam eam Christi gratiam, quæ omnia præueniat merita humana, cogantur, ne si meritis redditur, frustrà gratia nominetur: ad conditionem hanc velint vniuscuiusque hominis pertinere, in qua eum, nihil priùs merentem, quia nec existentem liberi arbitrij, rationalis gratia Creatoris instituat, vt per discretionem boni, & mali, & ad cognitionem Dei, & ad obedientiam mandatorum eius possit suam dirigere voluntatem.*

321 Tertiò Consequenter rationem meriti attribuebant operi naturali, scilicet fidei, & voluntatis recurrendi ad Deum, (quas asserebant opera naturæ, quoad has solummodò sanæ,) in ordine ad supernaturale præmium gratiæ: quamuis deindè alii voluerint non inesse illis propriam rationem meriti, sed conditionis, vel occasionis, qua Deus potiùs his, quàm illis tribuat gratis suum adiutorium. Hoc patet ex verbis antecedentibus, *Et auxilium gratiæ merito credulitatis acceperint.* Atque illis iam etiam citatis, *Vt ad istam saluantem gratiam initialis gratiæ ope meruerit peruenire.*

322 Quartò dicebant Prædestinationem gratiæ, seu Dei propositum auferre à nobis libertatem in operando: & ideò, si tali gratia quoad omnem actum bonum præueniret voluntatem, inanis esset correctio, & nullus liberi arbitrii industriæ relinqueretur locus: ac propterea liberum arbitriũ in eo solùm saluabant, quòd ante gratiam, & secundùm reliquias facultatis naturalis, in sua potestate habet, vt velit, vel nolit credere, & ad Deũ recurrere pro gratia [...]nante impetranda. Liquet hoc clariùs [...] Epistola Hilarii lit. N. in illis verbis, *Quod autem dicit Sanctitas tua neminem perseuerantem nisi perseuerandi virtute percepta, hactenus ac[...]piunt, vt quibus datur, inerti licèt, præced[...] tamen proprio arbitrio tribuatur, quod ad hoc [...]tùm liberum asserunt, vt velit, vel nolit adm[...]tere medicinam.* Idipsum explicat Prosp[...] illis verbis, *Remoueri omnem industriam, &c.* vt retuli numero 318 & in illis aliis li[...] F. *Hoc autem propositum vocationis Dei, q[...] vel ante mundi initium; vel &c. & lapsis c[...]ram resurgendi adimere, & Sanctis occasion[...] teporis afferre: eò quòd in vtramque partem [...]perfluus sit labor, si neque reiectus vlla in[...]stria possit intrare, neque Electus vlla neglig[...]tia possit excidere.*

323 Quintò tandem hanc rationem me[...] in fide, & voluntate Deum inuocandi, [...] secundùm alios, conditionis, vel occasio[...]nis, vt Deus suam gratiam vni præ alio tri[...]bueret, extendebant ad fidem, & volu[...]tatem conditionatè præuisam, vt futura[...] pressi duobus argumentis, quæ contra [...] fiebant: altero nimirum desumpto ex p[...]uulis, decidẽtibus ante vsum rationis, q[...]rum aliqui, morientes post susceptum b[...]tismum, saluantur sola gratia Dei, fac[...]tis ex eadem massa luti alios quidem in [...]sa honoris, & non ita omnes: altero exe[...]plo Aduẽtus Christi, & prædicationis Eu[...]gelii, quæ fuerunt gratiæ concessæ aliqu[...]bus, non omnibus: in his enim casibus re[...]cursum habebant ad fidem, & bonam voluntatem, (quas in hominibus fingebant tamquam opera naturæ,) præuisas, con[...]ditionatè futuras, sicut videre est in Prosperi Epistola lit. N. *Cumque inter hæc innu[...]merabilium multitudo obijcitur paruulorum, ta[...]les, aiunt, perdi, talesq; saluari, quales futuros il[...]los in annis maioribus, si ad actiuã seruarentur [...]tatem, scientia diuina præuiderit* Et infra litt. R. *Hanc sanè de humanis meritis præscientiam Dei, secundùm quam gratia vocantis operetur, multò sibi rationabiliùs videntur adstruere, cùm ad earum nationum contemplationem veniunt, quæ, vel in præteritis sæculis dimissæ sunt ingredi vias suas, vel nunc quoque adhuc in veteris ignorantiæ impietate depereunt, nec vlla eis, aut Euangelij illuminatio coruscauit, &c. Præuisos, inquiunt, à Domino, &c. Et ad vnamquamque gentem ita dispensata tempora, ac mynisteria magistrorum, vt exortura erat bonarum credulitas voluntatum.*

224 Conformiter autem ad præcedentes errores duo alia adstruebant Semipelagiani, in quibus ex parte erronicè, & hæreticalitèr loquebantur, sed non ex toto. Vnum est

prædestinationis ad gloriã: est circa seriem prædestinationis ad gloriã: non solùm enim eam negabant defacto ante merita absolutè præuisa, in quo nõ erant hæretici, cum plures Theologici Catholici id adhuc substineant: sed hoc ipsum indè negabant, quia aliàs Deum iudicabant acceptatorem personarum, si aliquibus, & non omnibus gratiam hanc contulisset, cõtra illud Christi, *An non licet mihi, quod volo facere, an oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?* Negantes insuper ex hoc impio motiuo prædestinationem gloriæ ante merita, peiorem construxerunt prædestinationis ordinem, videlicet eam totaliter reducendo ad meritum naturale confictæ fidei, & voluntatis naturalis inuocandi Deum; asserebant namque ex præscientia Dei de futura horam, & non illorum fide, ac bona voluntate, conditionatè futura, voluisse Deum his, & non aliis prædicari doctrinã suam: hac autem iam futura prædicatione doctrinæ præuidit Deus, qui iam essent in eum credituri, & inuocaturi, atq; his, & non aliis determinauit dare gratiã facientem necessariò, & non liberè operari, vt ostensum est numero 320. ex qua prædestinatione gratiæ, præuisa etiam vt futura adimpletione legis per gratiam, prædestinauit tandem gloriam: vndè, vt patet, totã rationẽ meriti gratiæ, & per eam gloriæ refundebant in opera naturalia, elicita per solas vires naturales liberi arbitrij. Legas totum hunc ordinem in Epistola Prosperi paucis conclusum verbis lit. D. nimirùm, *Qui autem credituri sunt, quiue in ea fide, quæ deinceps per Dei gratiam sit iuuanda, mansuri sunt, præcisse ante mundi constitutionem Deum, & eos prædestinasse in Regnum suum, quos gratis vocatos, dignos futuros electione, & de hac vita bono fine excessuros esse præuiderit.* & similiter in subsequentibus verbis Hilarij, *Cæterùm præscientiam, & prædestinationem, vel propositum ad id valere contendunt, vt eos præsciuerit, vel prædestinauerit, vel proposuerit eligere, qui fuerant credituri: nec de hac fide posse dici, quid autem habes, quod non accepisti? cũ in eadem natura remanserit, licèt vitiata.* Alterum est, quòd, cùm per ipsos gratia nõ detur, nisi ex præcedenti merito fidei, & bonæ voluntatis naturalis, in quo solummodò voluntatem asserebant liberam, non vero in ordine ad alia opera ex gratia, cõsequenter ad hunc errorem dicebant nulli dari donum perseuerantiæ, quod non possit propria voluntate nolentis liberè aut credere, aut petere, amitti. Sicut loquitur Hilarius lit. N. in illis verbis, *Quod autem dicit Sanctitas tua, neminem perseuerare, nisi perseuerandi virtute præcepta, hactenus accipiunt, vt quibus datur, inerti licèt, præcedẽti tamen arbitrio tribuatur, quod ad hoc tantùm liberum asserunt, vt velit, vel non nolit admittere medicinam.* & infra lit. A A. *Cæterùm quidquidlibet donatum sit prædestinatis, id posse amittere, & retinere propria voluntate contendunt.*

325 Hæc sunt, quæ in erroribus Semipelagianorum verè contenta fuisse, euidenter, vt probatum est, ex Prosperi, & Hilarij Epistolis colligitur; sed his non obstantibus, videant, exoro Lectores, quæ, & quanta moliantur contra scientiam mediã Aduersarii, nullatenus ad sensum Epistolarum Prosperi, & Hilarij secundùm cohærentiam attendentes, sed verba discerpendo, atque iisdem, quem sibi ipsis cõmodiorẽ iudicant, sẽsũ attribuendo. Ne tamen ex multiplicitate, necnon diuersitate eorum, quæ congerunt, confusio potiùs, quàm comprehensio suboriatur veritatis, si post longam cõfictionum seriem, responsa, & repulsa transferrem: satagam, secundùm quòd opus fuerit, ibidem singulas machinationes in Aduersariorũ manibus confringere, vbi à veritate diuertunt.

326 Arguunt ergo Aduersarij ad probandũ scientiam mediam communionem habere cum erroribus Massiliensium, ita: Scientia media, qua vtebantur Semipelagiani in ordine ad explicandum propositum, & voluntatem Dei, & contra quam Prosper, & Hilarius Augustinum monebant, talis erat, vt nimirùm nihil Deus prædestinet, nisi priùs per eam explorauerit, quid facturum esset liberum arbitrium, vtens Dei concursu, seu diuino adiutorio: quod probãt tum ex illis verbis Prosperi, signatis litteris II. *Penè omnium par inuenitur, & vna sententia, qua propositum, & prædestinationem Dei secundùm præscientiam receperunt, vt ob hoc Deus alios vasa honoris, alios contumeliæ fecerit, quia finem vniuscuiusque præuiderit: & sub ipso gratiæ adiutorio, in qua futurus esset voluntate, & actione, præscierit.* Tùm ex Fausto Rhegiensi libro 2. de libero arbitrio, & gratia cap. 4. asserente, *Nisi præscientia explorauerit, prædestinatio nil decernit*. Atqui, subsumunt Aduersarii, hæc est scientia media, quæ à Molina, & suis sequacibus defenditur: atque eodem modo in ordine ad prædestinationem, ergo.

327 Cernunt credo Lectores ex iis, quæ notaui numero 318. & 319. nec non 321. quæ confundant Aduersarii, non iuxtà Semipelagianorum sensum: sed illorum verba proprio accomodando, vt scientiam mediam, quam nullo subsistente fundamen-

to oppugnare valent, saltem sophismatibus impetere curent. Patet namque ex prælibatis adnotationibus Semipelagianos non vsos fuisse præscientia media in ordine ad prædestinationem gloriæ, nisi respectu paruulorum decidentium ante vsum rationis: cæterùm respectu adultorum vsi sunt conficta scientia visionis de fide, & volūtate inuocandi Deum, *Vt ideò accipiat, ideò inueniat, ideò introeat, quia bono naturæ benè vsus est, vt ad istam saluantem gratiam initialis gratiæ ope meruerit peruenire*: refert Prosper lit. R; non verò quia præuisus est, quòd vteretur, & mereretur peruenire. & lit. D. *Qui autem credituri sunt*, rescribit, non qui credituri essent, *quiue in ea fide, quæ deinceps per Dei gratiam sit iuuanda*, non esset iuuanda, *permansuri sunt*, non permansuri essent, *præscisse ante mundi constitutionem Deum, & eos prædestinasse in Regnum suum, quos gratis vocatos, &c.* Imò Hilarius refert in sua Epistola lit. CC, quòd non patiebantur Semipelagiani adduci paruulorum causam in exemplum maiorum. Ecce verba Hilarij, *Paruulorum autem causam ad exemplum maiorum non pàtiuntur afferri, quam & tuam Sanctitatem dicunt eatenus attigisse, vt incertū esse volueris: ac potiùs de eorum pœnis malueris dubitare.* In locis ergo ab Aduersarijs adductis locuti sūt Semipelagiani de præsciētia visionis; videant ergo iidem Aduersarij, si admittentes scientiam visionis, communicant cum erroribus Semipelagianorum.

328 Quidquid tamen sit de hoc, gratis ipsis do locutos fuisse de præscientia media, dicant tamen Aduersarij, in quo Catholico scientiæ mediæ Propugnatore, inuenient, qui requirat futurum, vt conditionatè præuisum, tamquam meritum, siue conditionem, aut occasionem, vt Deus hos, vel illos prædestinet? certè apud neminem id inuenient, nisi iuxta eorumdem solitum velint confundere conditionem requisitam ad posse, cum conditione requisita, vt actù sit potiùs prædestinatio, quàm non prædestinatio: quæ inter se sūt valde diuersa; quandoquidem nihil potest Deus prædestinare, quod non præcognouerit possibile: sed non ideò prædestinat, quia cognouit possibile, cùm non omne possibile prædestinauerit futurū fore. Semipelagiani autē nō attendentes illud Matth. 11. *Væ tibi Corozain, uæ tibi Betsaida, quia, si in Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ in te factæ sunt, olim in cinere, & cilicio, egissent magnos fructus pœnitentiæ*, quos tamen non propterea prædestinauit, non verebantur asserere Deum eos prædestinasse, quos præuiderat credituros: atque indè eodē Matthæi textu impugnati fuerunt ab Augustino lib. de bono perseuerantiæ cap. 9; & 1. vt dictum est numero 147: hoc autem omninò alienum est à Propugnatoribus Catholicis scientiæ mediæ, qui eam præ quirunt, vt possit Deus, inoffensa libertate, quos voluerit, prædestinare: non vt prædestinauerit, quos ita præscierit.

329 Rursus de quacumque scientia locuti fuerint, siue visionis, siue media, ea c figmentum ipsorum erat, non realis, v tè de obiecto impossibili, nempe de & bona voluntate recurrendi ad Deum facultatem, & vires naturales liberi a trij, quod, nisi aliqua Dei gratia eleu à Patre luminum, à quo omne bonum scendit, non potest, nisi malum: *lib* namque *arbitrium*, etiam Angelorum Adæ ante peccatum ex Augustino lib. Correctione, & Gratia cap. 11. *Ad ma sufficit; ad bonum autem nihil est, nisi adi tur ab omnipotenti bono*, & indè probat e Angelos, & Adamum hoc auxilio indi se, vt potuerint benè operari: *Si aute adiutorium, vel Angelo, vel homini, qua mùm facti sunt, defuisset, quoniam non ta tura facta erat, vt sine diuino adiutorio, manere, si vellet, non vtique sua culpa sent: adiutorium quippe defuisset, sine q nere non possent*, Post prædicta, & in capite ait Augustinus. Chimerica ergo scientia, siue visionis, siue media fue quam adstruebant Semipelagiani de fid & bona voluntate antecedente, & indep dente à gratia, imò vi cuius gratia ip donetur. At Propugnatores Catholici lis scientiæ pari passu procedunt, sed p portionato, de scientia media, ac de sci tia visionis, vt videlicet, sicut nihil a bonum est, quod non descendat à Pat luminum, præueniente sua gratia, q faciat hominem operari; ita nihil con tionatè futurum bonum admittunt, n eodem prorsus medio Patris luminum a iutorio conditionatè præconcepto: & lùm negant debere esse actù pro eo, quod non est actù futurum: sed merè cognosci tur, quod esset, si esset tale adiutorium. Quid ergo est, quòd æquiuocè, & terminis confusis Assertoribus Catholicis scientiæ mediæ attribuunt Aduersarij, eos nimirùm conformiter ad Semipelagianos, etiam docere Deum præuidisse, ante omne suum decretum de gratia, bonum opus conditionatè futurum, cùm illi re vera ante omnē prædestinationem Dei, etiam conditionatè præconceptam, & per solas vires liberi arbitrij hoc idipsum docuerint: non ita au

tem doceant isti: sed requirant prędestinationem, & gratiam ad quodcumque bonum: eo tamē modo, quo est futurum, absolutè scilicet, si cognoscitur, vt absolutè futurum: conditionatè verò præconceptā, si dumtaxat cognoscitur, quòd esset, si esset adiutorium; non autem, quòd esset pręciso adiutorio.

330 Sed ecce, replicant Aduersarij, vanum aufugium, quod Propugnatores scientię medię arripiunt, vt se alienos ostentent ab erroribus Semipelagianorum, dicendo, quòd isti scientiam mediam admittebant de futura fide, & bona voluntate recurrendi ad Deum per solas vires liberi arbitrij, & independenter ab omni prædestinatione, & gratia: hoc enim, inquiunt, falsum est: quandoquidem Semipelagiani ad fidem, & bonam voluntatem recurrendi ad Deum admittebant gratiam præuenientem, sed sufficientem, non ex se efficacem: hoc autem idē admittit Molina, & sequaces; ergo. Probant autē assumptum pluribus locis desumptis ex iisdem præfatis Epistolis, ex illa quidem Prosperi tùm in illis verbis lit. O. *Et neminem per opera sua, sed per Dei gratiā regeneratione saluari: vniuersis tamen hominibus propitiationem, quæ est in Sacramento Sanguinis Christi, sine exceptione esse propositam, &c.* Tùm illis alijs lit. D, *Et eos prædestinasse in Regnum suum, quos gratis vocatos, dignos futuros electione, & de hac vita bono fine excessuros esse prauiderit.* Vbi illa verba, *gratis vocatos*, non possunt appellare supra vocationem, ac opera distincta à fide, & voluntate recurrendi ad Deum, quia vocationem asserebant debitam merito fidei, & bonæ voluntatis Deum inuocandi; ergo appellāt supra gratuitam vocationem ad prędictos actus voluntatis, & fidei. Tùm 3. in illis lit. K. *Vt ad istam saluantem gratiam, initialis gratiæ ope meruerit peruenire*; ergo cognoscebāt gratiam saluantem, scilicet efficacem ad opera: & initialem, seu sufficientem ad fidem, & bonam voluntatem. Tùm 4. in his lit. L. *Propositum autem vocantis gratiæ in hoc omninò definiunt, quòd Deus constituerit nullum in Regnum suum, nisi per Sacramentum regenerationis assumere: & ad hoc salutis donum omnes homines vniuersaliter, siue per naturalē, siuè per scriptam legem, siuè per Euangelicam prædicationem vocari.* Tùm tandem in subsequentibus lit. P; *Nec considerant se gratiā Dei, quam comitem, non præuiam humanorum volunt esse meritorum, etiam illis voluntatibus subdere, quas ab ea secundùm suam phantasiam non negant esse præuentas*; concedebant ergo gratiam præuenientem: sed in ordine ad fidem, & bonam voluntatem inuocandi Deum subijciebant libero arbitrio, quia ponebant eam purè sufficientem. Ex Epistola item Hilarij lit. E. idem colligitur in illis verbis, *Cæterùm ad nullum opus vel incipiendum, nedum perficiendum, quemquam sibi sufficere posse consentiunt.* & in illis lit. X, *Vndè in hoc solo volunt à primo homine omnium distare naturam, vt illum integris viribus volūtatis iuuaret gratia volentem, sine qua perseuerare non poterat: hos autem, amissis, & perditis viribus, credentes tantùm, non solùm erigat prostratos, verùm etiam suffulciat ambulantes.*

331 Quibus addo quemdam Modernum afferentem aliqua verba Augustini ex Epistola ad Vitalem Semipelagianum, nempè, *Si ergo ità præpararet, atque operaretur Deus hominis voluntatem, vt tantummodò legem suam, atque doctrinam libero eius adhiberet arbitrio: nec vocatione illa, atque secreta sic eius ageret sensum, vt eidem legi, atque doctrinæ accommodaret assensum: procul dubio eam legere, vel intelligere legendo, vel etiam exponere, vel prædicare, sufficeret; nec opus esset orare, vt Deus ad fidem suam fidelium corda conuerteret, &c.* Ex quibus verbis subtiliter se credit arguere iste Modernus, cùm ita discurrit: nisi Vitalis supponeretur admisisse illuminationem infusam à Spiritu Sancto, & non solam extrinsecam propositionem legis, atque doctrinæ, verba præfata Augustini redderentur identica, & ridicula; haberent namque hunc sensum, si Deus ita præpararet, atque operaretur hominis voluntatem, vt tantummodò exhiberet legem suam, atque doctrinam libero arbitrio per lectionem, vel explicationem, & prædicationem; ergo sufficeret eam exhibere per lectionem, vel explicationem, & prædicationem: qui esset discursus identicus, & ridiculus; ne ergo talis notetur Augustini discursus, benè conuincitur Vitalē admisisse illuminationem Spiritus Sancti circa præcepta legis, & obiecta: & Augustinus cum arguat ex eo, quòd, si id sufficeret, & non opus præterea esset, vt Deus ipse vocatione sua alta, & secreta accomodaret eidem legi, atque doctrinæ voluntatis assensum, procul dubio sufficeret eamdem legem, & doctrinā legere, &c.

332 Verùm quis erit, qui hanc Aduersariorum molem simul, & quæ in adnotationibus dicebam, considerans, non videat Oppugnatores scientię medię non vera inquirere, quę adinuenire nequeunt pro ea impugnanda: sed, sicut Prouerbio dicitur, pilos in ouis. Si enim aliquam diuinitùs infusam gratiam, etiam ad actus fidei, & voluntatis inuocandi Deum, admisissent

ſent Semipelagiani, quid eſt, quod refert Proſper lit. I. *Vt, cùm ad confitendum Chriſti gratiam, quæ omnia præueniat merita humana, cogantur, ne, ſi meritis redditur, fruſtrà gratia nominetur, ad conditionem hanc velint vniuſcuiuſque hominis pertinere, in qua eum nihil priùs merentem, quia nec exiſtentem liberi arbitrij, rationalis gratia Creatoris inſtituat: vt per diſcretionem boni, & mali, & ad agnitionem Dei, & ad obedientiam mandatorum eius, poſſit ſuam dirigere voluntatem.* Certè nec Proſper potuiſſet Semipelagianos arguere, quòd nullam aſſignarent gratiam, omnia merita humana præuenientem, ne gratia fruſtrà dicatur; nec Semipelagiani fuiſſent conſtricti recurrendi ad gratiam creationis, antecedentem omne meritum, ſi iam cognouiſſent ad omne meritum gratiæ præuenientis, & diuinitùs illuminantis neceſſitatem. Quid item eſt illud eiuſdem litt. K, *Atque ad hanc gratiam, qua in Chriſto renaſcimur peruenire per naturalem ſcilicet facultatem, petendo, quærendo, &c. vt ideò accipiat, ideò inueniat, ideò introeat, quia bono naturæ benè vſus, &c.* Quomodò per naturalem ſcilicet facultatem, ſi agnoſcebant non ſufficere, niſi priùs eleuaretur, & ſupernaturalizaretur gratia ſufficienti, diuinitùs infuſa? atque quomodò, *quia bono naturæ benè vſus eſt*? imò potiùs, quia bono gratiæ, dantis poſſe, benè vſus eſſet. Quid rurſus eſt illud lit. L. *Et ad hoc ſalutis donum omnes homines vniuerſaliter, ſiue per naturalẽ, ſiue per ſcriptam legem, ſiue per Euangelicam prædicationem vocari*: vbi eſt hic illuminatio per Spiritum Sanctum infuſa? numquid ad percipiendam legem, & Euangelium? ſed legas in lit. S. *Nec vacillare*, ex Semipelagianis refert, *illud, quod Deus vult omnes homines ſaluos fieri, & in agnitionem veritatis venire: quandoquidem inexcuſabiles ſint, qui & ad vnius Dei cultum potuerint inſtrui intelligẽtia naturali, & Euangelium ideò non audierint, quia nec fuerant recepturi.* Hæc ne eſt illuminatio Spiritus Sancti, intelligentia naturalis? Et ſi dicebant Euangelium non audiuiſſe, quia præuidebantur non recepturi, vbi eſt illuminatio ad percipiendam legẽ, & Euangelium, cùm potiùs huius defectum docuerint in pœnam præuiſæ infidelitatis conditionatè futuræ? Quid inſuper eſt illud Hilarij lit. G. *Vndè non conſequens putant exigendam ab eo fidem, cuius naturæ id voluntate Conditoris conceſſum eſt, & nullam ita deprauatam, vel extinctam putant, vt non debeat, uel poſſit ſe velle ſanari?* Quid eſt, *& nullam ita deprauatam, vel extinctam putant*, naturam? in natura ergo non omninò deprauata, & extincta, non in ſuperaddita gratia, ponebant poſſe; ſecundùm quòd eti[am] refert lit. M. *Nec de hac fide poſſe dici, qui[d] autem habes, quod non accepiſti, cùm in eadem natura remanſerit, etiam vitiata.* Sed tand[em] pro coronide accedat intelligentia Aug[u]ſtini, vt ex ipſo appareat, ſi puram natu[ram] volebant Semipelagiani ſufficientem ad fi[dem], & voluntatem recurrendi ad Deum, an verò aliquam gratiam diuinitùs infu[ſam] admiſerint. Certè nullus dubitat librum de prædeſtinatione Sanctorum, ſicut & ali[um] de bono perſeuerantiæ, reſpodendo Epiſto[]lis Proſperi, & Hilarij, cõtra Semipelagia[]nos Aug. ſcripſiſſe: ſed vide quid inter ali[a] in primo eorumdẽ cap. 5. pro eis impugnan[]dis ex illo 1. ad Corinth. 4. *Quis enim te diſcernit,* habeat: *in hac Apoſtoli euidentiſſima intentione, ait, qua contra humanam ſuperbiam loquitur, ne quiſquam in homine, ſed in Domino glorietur, dona Dei naturalia ſuſpicari, ſiue ipſam totam, perfectamque naturam, qualis in prima conditione donata eſt: ſiue vitiatæ natur[æ] qualeſcumque reliquias, nimis, quantùm e[xi]ſtimo, abſurdum eſt.* Vides ne, quid ex E[pi]ſtolis Proſperi, & Hilarij de ſenſu Semi[pe]lagianorum conceperit Auguſtinus, ne[m]pè dona naturalia, quæ ſecundùm aliq[uas] reliquias, remanſerint in vitiata natura propterea Deo, naturam condenti, a[tri]buatur etiam vnius hominis ab alio di[ſcre]tio, non verò ratione alicuius doni ſup[er]naturalis. Vt quid ergo tot nebulis, & t[ot] æquiuocis ſub caliginoſo ambagum lat[i]bulo lumen veritatis obtegere?

333 Tria ergo gratiarum genera diſtingue[]bant Semipelagiani, vt colligere quiſque poteſt ex dictis; vnam nimirùm, quam vo[]cabant initialem, cõſiſtentem in gratuit[a] productione naturæ rationalis, potentis di[]ſcernere bonum, & malum, & dirigere ab bonum ſuam voluntatem; vt adnota[vi] numero 318. Secundam verò completi[uam] extrinſecè liberi arbitrij conſtituebant in lege, & Euangelij doctrina extrinſecùs pro[]poſita, vel prædicata, prout patet ex 4. lo[]co adducto ab Aduerſarijs, *Et ad hoc ſalu[]tis donum omnes homines vniuerſaliter, ſiue per naturalem, ſiue per ſcriptam legem, ſiue per Euangelij prædicationem uocari.* & Epiſtola Hilarii lit. M. *Quod quidem in eſſe natura ſi[c] ſe dicere confitentur, ut hoc ipſo, quòd ignorantis ueritas prædicatur, ad beneficium præſentis gratiæ referendum ſit.* Qua ſcilicet mediante poſſit naturalis facultas voluntatis, non obſtante peccati originalis fauciatione, in Deum credere, & ipſius inuocare adiutorium in ordine ad reliqua inchoanda, & perficien[]da opera, vt probatum eſt in numero an[]tecedenti, ac etiam in numeris 317; & 318.

Ter-

Tertiā autem gratiam admittebant supernaturalem quoad substantiam, qua mediāte inchoarentur, atque perficerentur omnia opera præcepta distincta à fide, & bona voluntate recurrendi ad Deum, quam asserebant dari ex merito fidei, & bonæ voluntatis, petentis, quærentis, pulsantis, vt patet etiam in eodem numero 318; negabant tamen cum hac voluntatem creatam operari liberè. Prout ex Hilario præcipuè probaui num. 327: iuxtà autē harū gratiarū diuersitatem, quas Aduersarij satagunt cōfundere, procedit machina, quam construunt, ad probandum Semipelagianos admisisse gratiam sufficientem, prout admittitur à Propugnatoribus scientiæ mediæ.

334 Ad primum ergo ex locis in argumento adductis dico in eis verbis solùm contineri, quòd gloria non datur ex sola fide, & bona voluntate inuocandi Deum, sed ex operibus bonis; ad quæ requirebant gratiam supernaturalem: sed hanc non asserebant gratis dari, sed ex merito fidei: & bonæ voluntatis præcedentis, sicut probatum est numero 323: & quoniam de omnibus hominibus idem ferebant iudicium, habere nimirùm in viribus naturæ posse credere in Deum, & posse velle sanari, ideò dicebant, omnium simili voluntati, & fidei propitiationem, quæ est in Sacramento Sanguinis Christi, esse æquè propositā. Ad secundum patet ex numero 337. quare gratia faciens operari, licèt per Semipelagianos dictum fuerit dari ex merito fidei, adhuc vocata fuit gratia, quia videlicet etiam fides, & bona voluntas supponunt gratiam creationis, & prædicationis Euāgelij. Addo per tò, *gratis vocatos*, intellexisse de primo, & secundo genere gratiæ, non de tertio. Ad tertium nihil est addendum: probaui enim pauló ante nomine gratiæ initialis intellexisse gratiā creationis. Ad quartum patet Semipelagianos vocasse gratiam sufficientē legem, atque Euangelicā prædicationem, quæ reuera gratia est, sed medio ministro plantante, & irrigante, & quæ percipitur sensibus à natura: ideòque, absq; alia Patris interiùs docētis, siue efficaciter, siue sufficiēter, illa nullo modo est sufficiens ad fidem, & bonā voluntatē supernaturalem. Ad quintum dico, cur attendūt Aduersarij ad vltima verba, & de antecedentibus non curant; nonnè vident, quòd priùs refert Prosper, *Quam comitem, non præuiam humanorum volunt esse meritorum*. Quid? simul præuiam, & non præuiam docebant? Vide ergo, quæ dixi ex Epistola Hilarij in prima adnotatione; volebant enim Semipelagiani initium, & inchoationem fidei, ac bonæ voluntatis esse ex nobis, & deindè augumentum, & perfectionem ex gratia, & hoc inter alia erat insania, vt in eadem linea ad initium sufficeret natura, gratia non præuenta: sed ad augumentū requirebant præueniri debere gratia, vndè ad initium fidei gratiam non præuenire, sed potiùs comitari, vel subsequi dicebāt, præuenire autem ad augmentum eiusdem fidei; contra quam insaniam plura affert Augustinus lib. de Prædestin. Sanctorum cap. 2. præcipuè verò hæc habet verba, *Sed nunc eis respondendum esse video, qui diuina testimonia, quæ de hac re adhibuimus, ad hoc dicunt valere, vt nouerimus, ex nobis quidem nos habere ipsam fidem: sed incrementum à Deo, tamquam fides, non ab ipso donetur nobis, sed ab ipso tamen augeatur in nobis, & merito, quo cæpit à nobis*. Ad illud autem, quod additur primò ex Hilario, deberent notare aduersarij, quòd de opere, quod distinguebant à fide, & bona voluntate, ac pro quo, etiam quoad inceptionem, prærequirebāt Semipelagiani gratiam, loquitur Hilarius, non de fide, & bona voluntate inuocandi Deum; de his autem, quæ referat, vide in prima, & secunda mea adnotatione. Pari modo in alio ex eodem adducto loco nonnè vident Aduersarij verba Hilarij, *Hos autem, amissis, & perditis viribus, credentes tantùm, non solùm erigat prostratos, &c.* Gratia ergo de qua loquitur, supponebat ex Semipelagianis iam credentes, quos erigere debebat, & deindè suffulcire ambulantes.

335 Ad id autem, quod ex Epistola ad Vitalem subiungit Modernus, iam citatus, dico ipsum sola attentione ad proprium finē, verba Augustini considerantem, non aduertisse, quòd si talis, qualem impingere vult, fuisset verborum Augustini sensus, irridendum fuisset eiusdem argumentum: quæ enim consequentia esset, si sufficit supernaturalis illustratio Spiritus Sancti, proponens opus actu supernaturali amplectendum; ergo etiam sufficit propositio naturalis per lectionem, aut prædicationē? easdem ne tribuit vires ad opus supernaturale, prout expedit ad salutem, propositio naturalis, ac supernaturalis illuminatio Spiritus Sancti? An non videt Augustinum non inferre illam consequentiam, quam ex propria phantasia infert ipse, sed aliam valde diuersam? reflectat mecum ad verba Augustini, *Si ita præpararet, atque operaretur Deus hominis voluntatem, vt tantummodò legem suam, atque doctrinam libero eius*, extrinsecè, vt ego explico, atque intelligenda

da esse dico; *adhiberet arbitrio, procul dubio,* seu per consequentiā, vt vult Modernus iste, ergo *non opus esset orare, vt Deus ad fidem suam fidelium corda converteret: sed eam legere, vel intelligere legendo, vel etiam exponere, uel prædicare, sufficeret.* Ista ne consequentia, in qua infertur, quod nulla esset necessitas orandi, identica est cum antecedenti argumenti? an aliquid diuersum ab hac consequentia videt in illis verbis Augustini Modernus iste, *Procul dubio eam legere, uel intelligere legendo, uel etiam exponere, uel prædicare sufficeret: nec opus esset orare, ut Deus ad fidem suam fidelium corda converteret?* Sed admittamus iam huic talem esse consequentiam Augustini, qualem vult ipse; certè ad summum Vitalis admisit illustrationem Spiritus Sancti supernaturalem quoad modum, vt videlicet faceret Spiritus Sanctus hic, & nunc, quod faceret lectio, & prædicatio Scripturæ, si esset; aliàs consequentia Augustini esset omninò impertinens: Quid ergo? putat iste Modernus gratiam sufficiētem esse ad opus supernaturale quoad substantiam illustrationem quoad substantiam naturalem? aut hoc sibi persuasit asseri à Propugnatoribus scientię medię? Si, inquam, alterum ex his putat, longè se sciat à veritate aberrare.

336 Arguunt præterea ita. Indè Semipelagiani fuerunt inducti ad asserenda merita fidei, & bonæ voluntatis inuocandi Deum antecedenter ad Dei gratiam, quia putabāt per diuinum decretum, seu constitutionem, & prędestinationem auferri à nobis libertatem, si nostras pręuenirt operationes, *Remoueri*, namque refert Prosper lit. G. *tollique uirtutes, si Dei constitutio humanas præueniat uoluntates: & sub hoc prædestinationis nomine fatalem quamdam induci necessitatem.* & Hilarius lit. N. *Quoad hoc solùm*, scribit, *liberum asserunt, ut uelit, uel nolit admittere medicinam.* Contra hoc autem Semipelagianorum assertum vterq; Augustino scribit, vt doceat rursus, atque clariori doctrina, quomodò Dei constitutio, & prædestinatio, & si præueniat, non propterea auferat liberum arbitrium. Atqui subsumunt Aduersarij, Propugnatores scientiæ mediæ in eo ferè totam eorum fundant sententiam, quòd Dei decretum, & prædestinatio libertatem auferrent; ergo subsunt ijsdem Augustini argumentis, & impugnationibus, quibus obnoxij sunt Semipelagiani.

337 Reticent Aduersarij, ac sub silentio prętereunt Prosperi verba lit. EE. quibus Augustinum exorat, vt doceat quomodò per Dei prædestinationem liberum non impediatur arbitrium; ne, illa referendo, fallaciam argumenti detegant; sic namque loquitur Prosper, *Primùm, quia plerique non putant Christianam fidem hac dissensione violari, quantùm periculi sit in eorum persuasione patefacias. Deindè quomodò per istam præoperantem & cooperantem gratiam liberum non impediatur arbitrium.* Vides ne quam ob causam reticebant, ne videlicet appareret, quod Semipelagiani non loquebantur de decreto prædeterminante voluntatem, de quo nullum quam vestigium inuenerant apud Augustinum: sed de prædestinatione gratiæ facientis benè operari, qua putabant auferri liberum arbitrium, tolli virtutes, inanem reddi correctionem, &c? Hoc autem non sentiant Assertores scientiæ mediæ: omnes enim admittimus sub potestate figuli esse ex eadem massa luti alios condere in vasa honoris, & alios in vasa contumeliæ; quid ergo velle confundere prædestinationem gratiæ antecedentis ad omne opus bonum, quam omnes admittimus, asserimusque contra Semipelagianos nullatenus offendere libertatem, cum decreto Dei prædeterminatiuo voluntatis creatæ ad vnum quod ideò dicimus offendere libertatē, quia non sineret illam suos agere motus, prout exigit eius natura?

338 Arguunt tertiò hoc modo: Assertores scientiæ mediæ eadem prorsus ratione, qua Semipelagiani, ponunt in Deo propositum & prædestinationem: sed isti fuerunt ad preces, & relationes Prosperi, atq; Hilarij ab Augustino impugnati; ergo similiter, & illi. Probant maiorem: nam Semipelagiani duplex in Deo distinguebant propositum & prædestinationē; vnum omninò antecedens libertatem creatam, vniuersale, & indifferens; per quod Deus decreuit omnibus aliqua media sufficientia ad acquirendam salutē, vt colligitur ex illis verbis Prosperi lit. T, *Propositum autem vocantis gratiæ in hoc omninò definiunt, quòd Deus constituerit nullum in Regnum suum, nisi per Sacramentum regenerationis assumere: & ad hoc salutis donum omnes homines vniuersaliter, siue per naturalem, siuè per scriptam legem, siue per Euangelicam prædicationem uocari.* Ecce, aiunt quidam ex Aduersarijs, quòd vocationem generalem in remedium peccati, quæ vtique se habet, vt sufficiens gratia, ponebant Semipelagiani dependentem à decreto Dei indifferenti, gratuito, & omninò antecedenti ad nostram libertatem. Aliud verò decretum adstruebant, dependens quo ad efficaciam à nostra libertate, sub conditione præuisa operatura cum adiutorio gratiæ sufficientis, prout constat ex alijs verbis Prosperi

speri circa finem Epistolæ lit. II; *Penè omnium par inuenitur, & una sententia, qua propositum, & prædestinationem Dei secundùm præscientiam receperunt, vt ob hoc Deus alios vasa bonoris, alios contumeliæ fecerit, quia finem vniuscumque prævuiderit: & subipso gratiæ adiutorio, in qua futurus esset voluntate, & actione præscierit*. Illis præterea verbis lit. D. *Qui autem credituri sunt, quiue in ea fide, quæ deinceps per Dei gratiam sit iuuanda, mansuri sunt, præsciisse ante mundi constitutionem Deum: & eos prædestinasse in Regnum suum, quos gratis vocatos, dignos futuros electione, & de hac vita bono fine excessuros esse prævuiderit.* Ac tandem verbis illis Fausti Rhegiensis num. 320. relatis, *Nisi præscientia explorauerit, prædestinatio nil decernit*. Hanc autem præsciẽtiam, à qua dependeat efficacia diuinæ prædestinationis, ideò requirunt, vt cum ea conciliarent libertatem creatam, quam ex decreto efficaci antecedenti putabant offẽdi, vt constat illis verbis lit. F. *Hoc autem propositum vocationis Dei, quo vel ante mundi initium, vel in ipsa conditione generis humani eligendorum, vel reiiciendorum dicitur facta discretio, vt secundùm quòd placuit Creatori, alij vasa honoris, alij vasa contumeliæ sint creati, & lapsis curam resurgendi adimere, & sanctis occasionem teporis afferre, &c.* Talis autem est doctrina, & sententia Propugnantium scientiam mediam; ergo, &c.

339 Huic argumento, quod super omnia alia componunt commentitijs suppositionibus, respondeo, negando maiorem. Ad probationem concedo Semipelagianos docuisse per decretum illud vniuersale legis, siue naturalis, siue scriptæ, aut prædicationis Euangelij quemlibet sufficienter vocari ad actum fidei, & bonæ voluntatis naturalis: sed satis demirari non possum, aliquos ex Aduersarijs dicere, quòd talis vocatio vtique sit gratia sufficiens; imò quoad hoc consequentiùs loquuntur Semipelagiani, quàm Aduersarij; illi enim talem vocationem requirebant ad fidem, & bonam voluntatem naturalem, ad quos actus somniabant remansisse vires in natura, adhuc vitiata. Sed Aduersarij isti, qui sic arguunt, plùs illis chimerizant, dicentes esse gratiam sufficientem ad opera supernaturalia extrinsecam propositionem legis, & Euangelij, naturalibus viribus cognoscibilem. Videant ergo quid dicant; nam Assertores scientiæ mediæ etiam requirũt ad gratiam sufficientem Patrem intrinsecùs docentem, & non solùm extrinsecùs; & cum doctrina necessariam etiam volunt supernaturalem piam affectionem voluntatis: ita tamen, vt vires det supernaturales quoad substantiam libero arbitrio: at non ita excedentem motus oppositos, vt faciat operari: sed solùm vt relinquat eidem libero arbitrio, quòd velit, vel nolit operari.

340 Circa secundam verò partem probationis antecedentis, quòd Semipelagiani admittebant decretum consequens ad scientiam mediam, cuius efficacia dependeat ab eadem, omnia certè sunt somnia, tùm, quæ de Semipelagianis, tùm, quæ de Assertoribus scientiæ mediæ componunt: dixi enim numero 325. Semipelagianos non vsos fuisse Scientia media, nisi in ordine ad prædicationem Euangelij, & causã paruulorum, decidentium ante vsum rationis, quam, vt ibi monui ex Hilario, nolebant adduci in exemplũ maiorum; & si non sufficit Hilarius, legant idem apud Prosperi Epistolam lit. GG. in illis verbis, *An per genera causarum, & species personarum ista uarietur, vt quia diuersæ sunt uocationes in his, qui, nihil operaturi, saluantur*, Ecce vbi significãtur paruuli ante vsum rationis e x hac vita decidentes, *Quasi solùm Dei propositum uideatur existere? in his autem, qui aliquid boni acturi sunt*. En hic adultos ab illis distinguit, *per præscientiam possit stare propositum? an uerò uniformiter præscientia quodam ordine sit subnixa proposito, &c.* Vides ne, quòd nomine præscientiæ non venit semper scientia media apud Semipelagianos: sed respectu adultorum significabant scientia visionis de futura fide, & bona voluntate, quas cõfingebant præcedere gratiam, tamquam ipsius meritum.

341 Do tamen aduersarijs semper Semipelagianos loquutos fuisse de præscientia media in locis ab ijsdem adductis: quomodò indè probant decretum Dei subsequens efficaciam desumere per eosdem à præscientia operis? numquid decretum efficax Dei dandi prœmium post præuisum meritum non ponit ratione sui prœmium, quod vult? Semipelagiani autem præscientiam fidei, vel operum volebant, tamquam meritum, vel conditionem, aut occasionem, vt Deus propterea daret suam gratiam, aut vellet saluare; sed non indè somniabant, quòd, si non fuisset præscientia, & fuissent in Deo talia decreta, non poneretur gratia, vel saluatio: sed dicebant, quòd non fuerunt talia decreta in Deo, respectu quorum non præuidit credituros, vel benè operaturos; ergo non ponebant decreta ex se non efficacia, & efficaciam habentia à præscientia: sed dicebant decreta ex se efficacia habuisse Deum relatè ad eos, quos præuidit credituros. Et sanè ridiculum valde est dicere non esse ex se efficax illud de-

decretum, quod, si præcederet liberum arbitrium, illud ratione sui necessitaret: cū verò subsequitur, necessitat ad reliqua, & solùm non necessitat ad id, quod iam supponit liberè exercitum. An non talem adstruebant Semipelagiani Dei constitutionē, & decretum? lege numerū 300: & cernes ex Hilario, *Quod ad hoc tantùm liberum afferunt, ut uelit, uel nolit admittere medicinā*: quam quidem voluntatem, vt ex eodem Hilario notaui numero 318. præcedere dicebant diuinam prædestinationem, *Nec negari gratiam*, refert ex Semipelagianis Hilarius lit. H, *Si præcedere dicatur talis uoluntas, quæ tantùm medicum quærat*. Cernes etiam ibidem ex Prospero, *Remoueri omnem industriam, tollique uirtutes, si diuina constitutio humanas præueniat uoluntates, & fatalem quamdam necessitatem induci.* Item, *Hoc autem propositum uocationis Dei, quo uel ante mundi initium, &c. & lapsis curam resurgendi adimere, & Sanctis occasionem teporis afferre, si neque reiectus ulla industria possit intrare, neque Electus ulla negligentia possit excidere.* Quę ergo componunt Aduersarij, tamquam ex Semipelagianorum doctrina, propria phantasia cōponunt, non ex illis.

342 Rursus falsum est, & chimericum, quòd in doctrina propugnantium scientiam mediam supponunt Aduersarij, videlicet efficaciam alicuius decreti diuini pendere à nostro libero arbitrio; sed dicimus eo modo, quo Deus res vult, eodem prorsus modo vi sua facere, vt ponantur: vndè, si vult actus nostros bonos poni à nobis liberè, & nos ipsos per nosmet determinari, non debet ipse nos determinare; sed modum tribuere, vt à nostra determinatione sint opera, non à sua; hoc autem facere Deum directum à sua scientia, ex Augustino adnotaui numero 149. *In sua namque, quæ falli, mutarique non potest præscientia: opera sua futura disponere, id omninò nec aliud quid quam est, quam prædestinare*. A sua, inquā, scientia, qua præuidit, non quæ facturi essemus nos per vires superstites in vitiata natura, vt volebant Semipelagiani; sed per vires, quas Deus ipse communicaret; vt sub quibus vidit fore nos accommodaturos nostram determinationem, eas, si deindè vellet, posset præstare: non verò vt propterea præstet.

343 Sed ecce, replicant Aduersarij, in quo conuenimus cum Semipelagianis, necnon discedimus ab Augustino, & fingimus longè ab illis distare: quandoquidem hoc eodem modo componunt libertatem cū prædestinatione Semipelagiani: quia videlicet Deū sua prędestinatione illud opus prędestinare dicebant, quod sua præscientia explorauerat sub suo adiutorio nos forè facturos: vt, referendo Semipelagianorum sensum, Augustinum consulit Prosper in illis verbis, *Tum vtrum præscientia Dei ita secundum propositum maneat, vt ea ipsa, quæ sunt proposita, sint accipienda præscita: an per genera causarum, &c.*

344 Iterum ne redire debeo ad probandum, Semipelagianos nullum supernaturale auxilium admisisse ad fidem, & bonam voluntatem, (quas solas asserebant nobis liberas,) nec etiam in statu absoluto? Videantur, quæ dixi num. 319. 331, & 333. Nūc autem, vt quisque videat, qui? nos, an Aduersarij ab intelligentia Augustini discedant? plurima eiusdem Sancti Doctoris ex cap. 2 de Prædest. Sanctorum, ad præsens negotium spectantia, consideranda offero, vt indè appareat prædestinationem, iuxta errorem Semipelagianorum, non cadere supra id, quod à Deo fuerat præscitum vt conditionatè futurum: sed supra id, quod debebat per ipsos esse præmium præuisæ fidei, & recursus ad Deum, tamquam absolutè futurorum vi dumtaxat liberi arbitrij creati; *Sed nunc*, inquit Sanctus Doctor, *eis respondendum esse video, qui diuina testimonia, quæ de hac re adhibuimus, ad hoc dicūt valere, vt nouerimus ex nobis quidem nos habere ipsam fidem, sed incrementum ex Deo; tamquam fides non ab ipso donetur nobis, sed ab ipso tantùm augeatur in nobis*, & deindè afferens illum Apostoli, *Vobis donatum est pro Christo, non solùm vt credatis in eum*, ita subiungit Augustinus, *Nec ait, vt pleniùs & perfectiùs credatis in eum: sed vt credatis in eum: Nec seipsum misericordiam consecutum dixit, vt fidelior, sed vt fidelis esset: quia sciebat non se initium fidei suæ priorem dedisse Deo, & retributum sibi ab illo incrementum.* & post aliqua, *Redditur namque hoc pacto debita, non donatur gratis; debetur enim credenti, vt à Domino ipsa fides augeatur: & sic merces esset fidei ceptæ fides aucta.* Rursus, *Cur autem*, ait, *non totum tribuatur homini, vt, qui sibi potuit instituere, quod non habebat, ipse, quod instituit, augeat?* & tandem *nolens ergo*, concludit, *his tàm claris testimonijs repugnare, & tamen uolens à seipso sibi esse, quod credidit homo, quasi componat cū Deo, ut partem fidei sibi uindicet, atque illi partem relinquat: &, quod est latiùs, primam tollit ipse, sequentem dat illi, &c.* Superest ne adhuc dubium vllum de errore Semipelagianorum, secundùm quòd possint Aduersarij superimponere, quòd in eorumdem errore per id componebatur libertas voluntatis creatæ cum prædestinatione, quòd prædestinatio decerneret ponendam

eam

eam ipsam fidem, quæ fuerat sub adiuto-rio gratię præuisa sub conditione futura? an claret iam ex Augustino partem fidei, & quidem initium, eos posuisse, tanquam ex nobis, ad finem, quòd deindè Deus in-præmium daret subsequenti efficaci præ-destinatione alias partes, & augmentum: sub qua tamen prædestinatione augmenti cessaret iam liberum arbitrium, *Quod ad hoc tantùm liberum asserũt, ut uelit, uel nolit ad-mittere medicinam?* Alia ergo, si habent, ad-ducant contra scientiam mediam Aduersa-rij argumenta, & non eam censurent con-fictis ab ipsismet machinis, & doctrinis. Ad id autem, quod ex Prospero afferunt, dico esse intelligendum conformiter ad Semi-pelagianorum doctrinam, nimirùm, an gratia, & dona prædestinata, seù proposita sint intelligenda pręscita, tamquam credi-ta, quòd Deus dabit, & tamquam quæsi-ta, petita, &c. quod erat Semipelagianorũ error.

345 Arguunt tandem sic. Tale adstruebant Semipelagiani donum perseuerantię, qua-le adstruunt, & adstruere coguntur Asser-tores scientię medię, vt scilicet possit reti-neri, vel amitti vi humani arbitrij. *Cæte-rùm*, scribit Hilarius, *quidquidlibet donatum sit prædestinatis, id posse, & amittere, & re-tinere propria uoluntate contendunt. Quod tunc falsum esset, si uerum putarent eam quosdam perseuerantiam accepisse, ut nisi perseuerantes esse non possint*. Ad id autem asserendum co-gi Assertores scientię medię euidens est, cũ negent à decreto Dei de dando perseueran-tię dono infallibilitari voluntatem creatã. Cùm ergo aduersus hunc Semipelagianorũ sensum scripserit Augustino Hilarius, tam-quam contrarium ipsius doctrinę, tales e-tiã conuincuntur Assertores scientię medię.

346 Respondeo, quòd, si Aduersarij Epi-stolam Hilarij, ex qua pręcitata verba in sensum valde diuersum ab errore Semipe-lagianorum distrahunt, puro animo lege-rent, non obijcerent contra scientiam me-diam simile argumentum. Semipelagiani enim in ordine ad donum perseuerantię nõ discedunt à prima radice suorum errorum, nimirùm nullum donum specialis gratiæ à Deo tribui vni pr̨ę alijs, nisi ex præcedenti merito fidei, & bonę voluntatis, siue se ha-bentibus his, vt conditione, siue vt occa-sione; consequenter autem ad hunc erro-rem dicunt, quòd donum perseuerantię tribuitur merito perseuerantis fidei, & bonę voluntatis; quòd, si istę deficerent, defice-ret etiam donum perseuerantię illis tribu-tum; & quoniam libertatẽ voluntatis crea-tę non admittebant, nisi in his duobus acti-bus pręcedentibus gratiam, & elicitis libe-rè viribus naturæ, indè dicebãt, quòd, sicut quilibet potest suo naturali arbitrio crede-re, vel non credere, inuocare, vel non in-uocare Deum in auxilium: ità quilibet & perseuerantiæ, & omne aliud Dei donum potest, vel perseuerando in fide, & bona voluntate, retinere: vel, deficiendo ab illis, etiam dona, in ipsorum intuitum à Deo data, deperdere. An non clarè sic refert Hilarius lit. N. in illis verbis, *Quod autem dicit Sanctitas tua neminem perseuerare, nisi per-seuerandi virtute percepta, hactenus accipiunt, vt quibus datur, inerti licèt, præcedenti tamen proprio arbitrio tribuatur, quod ad hoc tantùm liberum asserunt, vt velit, vel nolit admittere medicinam: nolunt autem ita hanc perseuerantiã prædicari, vt non vel supplicetur emereri, vel amitti contumaciter possit?* Cùm ergo aliam libertatem in nobis in benefaciendo non agnouerint, nisi in ordine ad fidem, & vo-luntatem inuocandi Deum: & per has di-cant posse quemlibet donum perseuerantię mereri, vel contumaciter amittere, totam rationem perseuerandi, vel non perseuerã-di à perseuerantia fidei, & bonæ volunta-tis, quæ essent à nobis, & possent esse, vel non esse, desumebant, quæ doctrina hæ-retica est. Assertores autem scientię medię, duplex donum perseuerantiæ distinguunt; vnum causale, consistens in continuata Dei gratia præueniente, & faciente operari liberum arbitrium; & hanc dicunt esse ex Deo sine nobis: ideoq; neq; in potesta-te nostra esse, vt nobis detur, neq; vt eam a-mittamus (loquendo cum Augustino de dono speciali perseuerantiæ, quod Deus gratuitò, quibus vult, dat ex posteris Adæ, quandoquidem Adam ante culpam non habuit donum faciens perseuerare, sed quo potuisset perseuerare, si voluisset: & ideò in potestate etiam habuit, vel retinere, vel amittere: verumtamen non ita euenit post originale, quo supposito, etiam ex nolen-tibus Electos suos Deus facit volentes.) Alterum donum perseuerantiæ est actuale, in quantùm scilicet numquam moraliter cadit, qui donum perseuerandi in Dei iu-stitia accepit; & de hoc dono sæpè dixi ho-minem electum dupliciter non posse perse-uerantiæ donum amittere: vno modo im-potentia subsequenti, quatenus Deus quẽ-cumque elegit, *in sua præscientia, quæ falli, mutarique non potest*, pręparauit, & *cuius mi-seretur, sic eum vocat, quomodo scit ei congruere, vt vocantem non respuat*; quamuis de cętero potentia antecedenti, etiam qui donũ per-seuerantię accepit, possit non perseuerare: & gratiam, iuxta Concilium Tridentinũ,

Q vt

vt ſuo loco dixi, reſpuere. Alio modo impotẽtia morali, iuxtà quã Auguſtinus in expoſitione capituli quinti Epiſtolæ ad Galatas ait, *Quod enim magis nos dilexerimus, ſecundùm id operemur neceſſe eſt.* Hoc ergo modo, quo dicit Auguſtinus, neceſſe eſt operari id, quod voluntas præuenta magis dilexerit, dicit etiam, quòd, qui perſeuerantẽ à Deo accipit maiorem dilectionem ad bonum, quàm retrahunt concupiſcentiales motus, neceſſe eſt, vt perſeuerans ſit, ſeù vt non niſi perſeuerans ſit. In quo etiam, vt patet, tùm quoad ſubſtantiam, quia hanc perſeuerantiam, & omne opus bonum fatemur eſſe donum Dei; tùm quoad modum, ſecundùm quem dicimus à Deo etiam habere, vt & impotentia morali, & impotentia ſubſequenti, orta ex dono gratiæ conditionatè præconceptæ, non poſſit non perſeuerare, qui perſeuerantiam acceperunt, omninò alieni, & ex oppoſito ſtamus erroribus omnibus Semipelagianorum.

347 Pro coronide autem totius doctrinæ, quam in præſenti Paragrapho hactenus tradidi, ad hoc, vt quiſque præ oculis habeat, quæ ego, & quæ aduerſarij ex Epiſtolis Proſperi, & Hilarij dicimus: & cõmodiùs, quis ex nobis ſophiſmata componat, diſcernere valeat, eas ex Auguſtino huc integras transferre opere pretium duxi; ipſis, pro maiori, ad inuenienda, quæ cito, loca, facilitate ſuperadditis, vbi opus fuerit, Alphabeticis litteris: ſperans hinc etiam certiores reddendos fore Lectores, quòd non diſſimili modo procedunt Aduerſarij in antecedenti Paragrapho, referendo Pelagianorum errores pro oppugnanda ſcientia media.

PROSPERI

Epiſtola ad Auguſtinum de reliquijs Pelagianæ hæreſeos.

DOmino Beatiſſimo Papæ, ineffabiliter mirabili, incomparabiliter honorando, præſtantiſſimo Patrono Auguſtino, Proſper. Ignotus quidem tibi facie, ſed iam aliquatenus, ſi reminiſcaris, animo, & ſermone compertus: nam per Sãctum Fratrem meum Leontium Diaconum miſi Epiſtolas, & recepi: nunc quoque Beatitudini tuæ ſcribere audeo, non ſolùm ſalutationis, vt tunc, ſtudio: ſed etiam fidei, quæ Eccleſiæ viuit effectu. Excubante enim pro vniuerſis mẽ-
bris corporis Chriſti vigilantiſſima induſtria tu
& aduerſus hæreticarum doctrinarum inſidias ve-
ritatis virtute pugnante, nullo modo mihi ver-
dum putaui, ne oneroſus tibi, aut importunus eſ-
ſem in eo, quòd ad multorum ſalutem, ac pro-
indè ad pietatem tuam pertinet: quin potiùs re-
futurum eſſe me crederem, ſi ea, quæ valde per-
nicioſa intelligo, vel ad ſpecialem Patronum
A. *fidei non referrem. Multi ergo Seruorũ Chri-*
ſti, qui in Maſſilienſi Vrbe conſiſtunt in Sancti-
tatis tuæ ſcriptis, quæ aduerſus Pelagianos hære-
ticos condidiſti, contrarium putant Patrum opi-
nioni, & Eccleſiaſtico ſenſui quidquid in eis de
vocatione Electorum ſecundùm Dei propoſitum
diſputaſti. Et, cùm aliquandiù tarditatem ſuam
culpare maluerint, quàm non intellecta reprehẽ-
dere, quidamque eorum lucidiorem ſuper hoc, at-
que apertiorem Beatitudinis tuæ expoſitionem
voluerint poſtulare, euenit ex diſpoſitione miſeri-
cordiæ Dei, vt, cùm quidam intra Africam
ſimilia mouiſſent, librum de Correctione, &
Gratia, plenum diuinæ authoritatis, emitteres.
Quo in notitiam noſtram inſpirata opportunitate
delato, putauimus omnes querelas reſiſtentium
ſopiendas: quia vniuerſis quæſtionibus, de quibus
conſulenda erat Sanctitas tua, tam plenè illic
abſolutèque reſponſum eſt, quaſi hoc ſpecialiter
ſtudueris, vt quæ apud nos erant turbata, com-
neres. Recenſito autem hoc Beatitudinis tuæ li-
bro, ſicut, qui Sanctam, atque Apoſtolicam
doctrinæ tuæ authoritatem antea ſequebantur, in-
telligentiores multò, inſtructioreſque ſunt fa-
ita, qui perſuaſionis ſuæ impediebantur obſcur-
auerſiores, quàm fuerant, receſſerunt. Quorum
tàm abrupta diſſenſio primùm propter ipſos mo-
tuenda eſt, ne tam claris, tamque egregijs in
omnium virtutum ſtudio viris Spiritus Pelagia-
næ impietatis illudat: ne ſimpliciores quique,
apud quos horum magna eſt de probitatis contem-
platione reuerentia, hoc tutiſſimum ſibi exiſti-
ment, quod audiunt eos, quorum authoritatem
B. *ſine iudicio ſequuntur, aſſerere. Hæc enim*
ipſorum definitio, ac profeſſio eſt, omnem quidem
hominem, Adam peccante, peccaſſe, & neminem
per opera ſua, ſed per Dei gratiam regeneratione
C. *ſaluari: Vniuerſis tamen hominibus propi-*
tiationẽ, quæ eſt in Sacramento Sanguinis Chri-
ſti, ſine exceptione eſſe propoſitam: vt quicum-
que ad fidem, & ad baptiſmum accedere volue-
D. *rint, ſalui eſſe poſſint. Qui autem credituri*
ſunt, quiue in ea fide, quæ deinceps per Dei gra-
tiam ſit iuuanda, manſuri ſunt, præſciſſe ante
E. *mundi conſtitutionem Deum: & eos prædeſti-*
naſſe in Regnum ſuum, quos gratis vocatos, di-
gnos futuros electione, & de hac vita bono fine
exceſſuros eſſe præuiderit. Ideòque omnem homi-
nem ad credendum, & ad operandum diuinis in-
ſtitutionibus admoneri, vt de apprehendenda
vita æterna nemo deſperet, cùm voluntariæ de-

notioni

notioni remuneratio sit parata. *Hoc autem*
F. *propositum vocationis Dei, quo, vel ante mundi*
initium, vel in ipsa conditione generis humani,
eligendorum, & reijciendorum dicitur facta di-
scretio, vt, secundùm quòd placuit Creatori,
alij uasa honoris, alij uasa contumeliæ sint crea-
ti, & lapsis curã resurgendi adimere, & Sanctis
occasionem teporis afferre: eò quòd in utramque
partem superflaus labor sit, si neque reiectus ul-
la industria possit intrare, neque Electus ulla
negligentia possit excidere; Quoquo enim modo
se egerint, non posse aliud erga eos, quàm Deus
definiuit, accidere: & sub incerta spe cursum
non posse esse costantem, cùm, si aliud habeat
prædestinantis Electio, cassa sit annitentis inten-
tio. Remoueri itaque omnem industriam, tol-
G. *lique uirtutes, si Dei constitutio humanas pre-*
ueniat uoluntates: & sub hoc prædestinationis no-
mine fatalem quamdam induci necessitatem: aut
diuersarum naturarum dici Dominum conditorẽ,
si nemo aliud possit esse, quàm factus sit. Atque,
ut breuiùs, ac pleniùs, quod opinantur, expo-
nam, quidquid in libro hoc ex contradicentium
sensu Sanctitas tua sibi opposuit: quidquid etiam
in libris contra Iulianum, ab ipso sub hac quę-
stione obiectum, potentissimè debellasti, hoc to-
tum ab istis Sanctis intentiosissimè conclamatur.
Et cùm contra eos scripta Beatitudinis tuæ uali-
dissimis, & innumeris testimonijs diuinarũ Scrip-
turarum instructa proferimus, ac secundùm
formam disputationum tuarum aliquid etiam
ipsis, quo concludantur, astruimus, obstinationẽ
suam uetustate defendunt: ut ea, quæ de Epi-
stola Apostoli Pauli, Romanis scribentis, ad ma-
nifestationem diuinę gratiæ, pręuenientis Electo-
rum merita, proferuntur, à nullo unquam Eccle-
siasticorum ita esse intellecta, ut nunc sentiun-
tur, affirment. Cùmque, ut ipsi ea exponant,
secundùm quorum uelint sensa, deposcimus, ni-
hil se profitentur inuenisse, quod placeat: & de
his taceri exigunt, quorum altitudinem nullus at-
H. *tigerit. Eò postremò peruicacia tota discendit,*
ut fidem nostram edificationi audientium con-
trariam esse definiant: ac sic, etiam si uera sit, nõ
promendam: quia & perniciosè non recipienda
tradantur, & nullo periculo, quæ intelligi neque-
I. *ant, conticeantur. Quidam verò horum in-*
tantùm à Pelagianis semitis non declinant, vt,
cùm ad confitendam eam Christi gratiam, quæ
omnia praeueniat merita humana, cogantur, ne
si meritis redditur, frustrà gratia nominetur: ad
conditionem hanc velint pertinere, in qua eum,
nihil priùs merentem, quia nec existentem liberi
arbitrij, rationalis gratia Creatoris instituat: vt
per discretionem boni, & mali, & ad cognitio-
nem Dei, & ad obedientiam mandatorum eius,
K. *possit suam dirigere voluntatem: atque ad hãc*
gratiam, qua in Christo renascimur, peruenire
per naturalem scilicet facultatem petendo, quærẽ-
do, pulsando: vt ideò accipiat, ideò inueniat,
ideò introeat, quia bono naturæ benè vsus est, vt
ad istam saluantem gratiam, initialis gratiæ ope,
L. *meruerit peruenire. Propositum autem vocã-*
tis gratiæ in hoc omninò definiunt, quòd Deus
constituerit nullum in Regnum suum, nisi per Sa-
cramentum regenerationis assumere; & ad hoc
salutis donum omnes homines vniuersaliter siue
per naturalem, siue per scriptam legem, siue
per Euangelij prædicationem vocari: vt, & qui
voluerint, fiant filij Dei: & inexcusabiles sint, qui
fideles esse noluerint: quia iustitia Dei in eo sit,
vt, qui non crediderint, pereant: bonitas in eo ap-
pareat, si neminem repellat à vita: sed indiffe-
renter vniuersos velit saluos fieri, & in agnitio-
nem veritatis venire. Iam hic proferunt testimo-
nia, quibus diuinarum Scripturarum cohortatio
ad obediendum inuitat hominum voluntates, qui
ex libero arbitrio, aut faciant, quæ iubentur, aut
M. *negligant: & consequens putant, vt quia*
pręuaricator, ideò dicitur non obedisse, quia
noluit: fidelis quoque non dubitetur ob hoc deuo-
tus fuisse, quia voluit: & quantùm quisque
ad malum, tantùm habeat facultatis ad bonum:
parique momento animum se, vel ad vitia, vel
ad virtutes mouere: quem, bona appetentem, gra-
tia Dei foueat: mala sectantem damnatio iusta
N. *suscipiat. Cùmque inter hæc innumerabilium*
illis multitudo obijcitur paruulorum, qui vtique,
excepto originali peccato, sub quo omnes homines
similiter in primi hominis damnatione nascuntur,
nullas adhuc habentes voluntates, nullas pro-
prias actiones, non sine Dei iudicio secernuntur,
vt ante discretionem boni, & mali de vsu vitæ
istius auferendi, alij per regenerationem inter cæ-
lesti Regni assumantur hæredes; alij sine Baptis-
mo inter mortis perpetuæ transeant debitores:
O. *Tales aiunt perdi, talesque saluari, quales*
futuros illos in annis maioribus, si ad actiuam ser-
uarentur ætatem, scientia diuina præuiderit.
P. *Nec considerant se gratiam Dei, quam comi-*
tem, non præuiam humanorum volunt esse meri-
torum, etiam illis voluntatibus subdere, quas
ab ea secundùm suam phantasiam, non negant es-
Q. *se præuentas. Sed in tantùm quibuscumque*
commentitijs meritis electionem Dei subijciunt,
vt quia præterita, quæ non extant, futura, quæ
non sunt futura, confingant: nouoque apud illos
absurditatis genere, & non agenda præscita sint,
R. *& præscita non acta sint. Hanc sanè de hu-*
manis meritis præscientiam Dei, secundùm quam
gratia vocantis operetur, multò sibi rationabi-
liùs videntur adstruere, cùm ad earum nationũ
contemplationem venitur, quæ vel in præteritis
sæculis dimissæ sunt ingredi vias suas, vel nunc
quoque adhuc in veteris ignorantiæ impietate
depereunt: nec vlla eis aut Legis, aut Euan-
gelij illuminatio coruscauit: cùm tamen, in quã-
tùm Prædicatoribus ostium apertum est, & via

Q 2 *facta*

facta est, gentium populus, qui sedebat in tene-
bris, & in vmbra mortis, lucem viderit magnam:
& qui quondam non populus, nunc autem popu-
lus Dei sit: & quorum aliquando non misertum
est, nunc autem misereatur, præuisos inquiunt
S. *à Domino credituros: & ad vnãquamque gen-*
tem ita dispensata tempora, ac ministeria Ma-
gistrorum, vt exortura erat bonarum credulitas
voluntatum. Nec vacillare illud, quòd Deus
omnes homines velit saluos fieri, & in agnitionẽ
veritatis venire: quandoquidem inexcusabiles
sint, qui & ad vnius veri Dei cultum potue-
rint instrui intelligentia naturali, & Euangeliũ
ideò non audierint, quia nec fuerant recepturi.
T. *Pro vniuerso autẽ humano genere mortuũ esse*
Dominũ nostrum Iesum Christum, & neminem
prorsus à redemptione Sanguinis eius exceptum,
etiamsi omnem hanc vitam alienissima ab eo men-
te pertranseat: quia ad omnes homines pertineat
diuinæ misericordiæ Sacramentum: quo ideò plu-
rimi non renouentur, quia, quod nec renouari
V. *velle habeant, prænoscantur. Itaque quantũ*
ad Deum pertinet, omnibus paratam vitam
æternam: quantùm autem ad arbitrij libertatem,
ab his eam apprehendi, qui Deo spontè credide-
rint, & auxilium gratiæ merito credulitatis ac-
X. *ceperint. In istam verò talis gratiæ prædi-*
cationem hi, quorum contradictione offendimur,
cùm priùs meliora sentirent, ideò se vel maximè
contulerunt: quia, si profiterentur ab ea omnia
bona merita præueniri: & ab ipsa, vt possint es-
se, donari, necessitate concederent Deum se-
cundùm propositum, & consilium voluntatis
suæ occulto iudicio, & opere manifesto, aliud vas
condere in honorem, aliud in contumeliam: quia
nemo, nisi per gratiam iustificetur: & nemò, ni-
si in præuaricatione nascatur. Sed refugiunt istud
fateri, diuinoque adscribere operi Sanctorum
AA. *merita formidant. Nec acquiescunt præde-*
stinatum Electorum numerum nec augeri posse,
nec minui, ne locum apud infideles, ac negli-
gentes cohortationum incitamenta non habeant;
ac superflua sit industriæ, ac laboris indictio,
cuius studium, cessante electione, frustrandum
BB. *sit. Ita demùm enim posse vnumquemque*
ad correctionem, aut profectum vocari, si se
sciat sua diligentia bonum esse posse, & liber-
tatem suam ob hoc Dei auxilio adiuuandam,
si, quod Deus mandat, elegerit. Ac sic, cùm
in his, qui tempus acceperunt liberæ voluntatis,
duo sint, quæ humanam operentur salutem, Dei
CC. *scilicet gratia, & hominis obedientia, prio-*
rem volunt obedientiã esse, quam gratiã, & ini-
tiũ salutis ex eo, qui saluatur, nõ ex eo credendum
sit stare, qui saluat: & voluntas hominis diuinæ
gratiæ sibi pariat opem, non gratia sibi humanam
subijciat voluntatem. Quod, cùm peruersissi-
mum esse, reuelante Dei misericordia, & in-
struente nos tua Beatitudine, nouerimus, possu-
mus quidem ad non credendum esse constantes,

sed ad authoritatem talia sentientium non su[...]
pares: quia multùm nos, & vitæ meritis a[...]
cellunt, & aliqui eorum, adepto nuper sum[...]
Sacerdotis honore, supereminent. nec facilè q[...]
quam, præter paucos, perfectæ gratiæ intrep[...]
amatores, tantis superiorum disputationibus[...]
sus est contraire. Ex quo non solùm his, qui[...]
audiunt, verumtamen etiam ipsis, qui audi[...]
tur, cum dignitatibus, creuit periculum: d[...]
& multos reuerentia eorum aut inutili cohibe[...]
lentio, aut incuriosos ducit assensu: & salub[...]
rimũ ipsis videtur, quod penè nullius contradi[...]
DD. *tione reprehẽditur. Vndè, quia in istis [...]*
lagianæ prauitatis reliquijs non mediocris v[...]
lentiæ fibra nutritur, si principiũ salutis m[...]
in homine collocatur: si diuinæ voluntati im[...]
voluntas humana præfertur, vt ideò quis adiu[...]
tur, quia voluit: non ideò, quia adiuuatur, [...]
lit: si originaliter malus receptionem boni no[...]
à summo bono, sed à semetipso inchoare malè c[...]
ditur: si aliundè Deo placetur, nisi ex eo, q[...]
ipse donauerit: tribue nobis in hac causa P[...]
Beatissime, Pater optimè, quantùm, donante [...]
mino, potes: diligentiam pietatis tuæ obse[...]
vt, quæ in istis quæstionibus obscuriora, &[...]
percipiendũ difficiliora sunt, quàm lucidis[...]
EE. *expositionibus digneris aperire. Ac pri[...]*
quia plerique non putant Christianam fide[...]
sensione violari, quantùm periculi sit in [...]
FF. *persuasione patefacias. Deindè quomo[...]*
istam præoperantem, & cooperantem gra[...]
GG. *liberum non impediatur arbitrium. T[...]*
vtrum præscientia Dei ita secundùm proposit[...]
maneat, vt ea ipsa, quæ sunt proposita, sint[...]
pienda præscita: an per genera causarum, & [...]
cies personarum ista varientur: vt, quia diue[...]
sunt vocationes, in his, qui nihil operaturi s[...]
uantur, quasi solùm Dei propositum videat[...]
existere; in his autem, qui aliquid boni a[...]
sunt, per præscientiam possit stare propositum[...]
an verò vniformiter, licèt diuidi præscienti[...]
à proposito temporali distinctione non possit, p[...]
scientia tamen quodam ordine sit subnixa propo[...]
to. Et, sicut nihil sit quorumcumque neg[...]
rum, quod non scientia diuina præuenerit: i[...]
nihil sit boni, quod in nostram participatio[...]
HH. *non Deo authore defluxerit. Postremò q[...]*
admodum per hanc prædicationem propositi D[...]
quo fideles fiunt, qui præordinati sunt ad vita[...]
æternam, nemo eorum, qui cohortandi sunt, i[...]
pediatur: nec occasionem negligentiæ habea[...]
II. *se prædestinatos esse desperent. Illud etia[...]*
qualiter diluatur, quæsumus, patienter insipie[...]
tiam nostram ferendo, demonstres, quòd retr[...]
tatis priorum de hac re opinionibus, penè om[...]
par inuenitur, & vna sententia, qua proposit[...]
& prædestinationem Dei secundùm præscienti[...]
receperunt, vt ob hoc Deus alios vasa honor[...]
alios vasa contumeliæ fecerit, quia finem vni[...]
cuiusque

cuiusque prouiderit, & sub ipso gratiæ adiutorio, in qua futurus esset voluntate, & actione præscierit. Quibus omnibus enodatis, & multis insuper, quæ altiori intuitu ad causam hanc pertinentia magis potes videre, discussis, credimus, & speramus, non solùm tenuitatem nostram disputationum tuarum præsidio roborandam, sed etiam ipsos, quos meritis, atq; honoribus claros caligo istius opinionis obscurat, defecatissimum lumen gratiæ recepturos. Nam vnum eorum præcipuę authoritatis, & spiritualium studiorum virum Sanctum Hilarium, Arelatensem Episcopum, sciat Beatitudo tua admiratorem, sectatoremque in alijs omnibus tuæ esse doctrinæ: & de hoc, quod in querelam trahit, iampridem apud Sanctitatem tuam sensum suum per litteras velle conferre. Sed quia vtrum hoc facturus, aut quo fine sit facturus, incertum est, & omnium nostrum fatigatio, prouidente hoc præsenti sęculo Dei gratia, in tuę Sanctitatis, & scientiæ vigore sperat, adde eruditionem humilibus, adde increpationem superbis. Necessarium & vtile est etiam, quæ scripta sunt, scribere, ne leue existimetur, quod non frequenter arguitur. Sanum enim putant esse, quod non dolet: nec vulnus, superducta cute, sentiunt: sed intelligant peruenturum ad sectionem, quod habuerit perseuerantem tumorem. Gratia Dei, & pax Domini nostri Iesu Christi coronet te in omni tēpore, & ambulantem de virtute in virtutem glorificet in æternum, Papa Beatissime, ineffabiliter mirabilis, incomparabiliter honorande, præstantissime Patrone.

HILARIVS.

Augustino de eadem materia.

DOmino Beatissimo, ac toto affectu desiderādo, & multùm in Christo suscipiendo, Patri Augustino Hilarius. Si cessantibus contradicentium quæstionibus gratæ sunt plerumque studiosorū inquisitiones, vt etiam illa, quę absq; periculo ignorarentur, edificant: arbitror gratiorem fore sedulitatem nostræ relationis, quæ dū indicat, secundùm quorumdam prosecutiones, quę dam aduersantia veritati, non tam sibi, quàm illis, qui turbantur, & turbant, per consilium Sanctitatis tuæ satagit prouideri, Domine Beatissime, ac toto affectu desiderande, & multum in Christo suscipiende Pater. Hæc sunt itaq; quæ Massiliæ, vel alijs etiam locis in Gallia venti-
A. lantur. Nouum, & inutile esse prædicationi, quòd quidam secundùm propositum eligi dicantur: & id nec arripere valeant, nec tenere,
B. nisi quòd credendi voluntate donata. Excludi putant omnem prædicandi vigorem, si nihil, quod per eum excitetur, in hominibus remansisse dica-
C. tur. Consentiunt omnem hominem in Adam periisse, nec indè quemquam posse proprio arbi-
D. trio liberari: sed id conueniens asserunt veritati, vel congruum prædicationi, vt, cùm prostratis, & numquam suis viribus surrecturis, annunciatur obtinendæ salutis occasio, eo merito, quo voluerint, & crediderint à suo morbo se posse sanari, & ipsius fidei augmentum, & totius
E. Sanctitatis suæ consequantur effectū. Cæterùm ad nullum opus, vel incipiendum, nedum perficiendum, quemquam sibi sufficere posse consentiunt:
F. neque enim alicui operi curationis eorum annumerandum putant, exterrita supplicij voluntate, vnumquemque ægrotum velle sanari; quod enim dicitur, crede, & saluus eris, vnum horum exigi asserunt, aliud offerri, vt propter id, quod exigitur, si redditum fuerit, id, quod offertur, de-
G. inceps tribuatur; vndè non consequens putant exigendam ab eo fidem, cuius naturæ id voluntate conditoris concessum est: & nullam ita deprauatam, vel extinctam putant, vt non debeat, vel possit se velle sanari: propter quod sanetur quis à sua: vel, si noluerit, cum sua ægritudine
H. puniatur. Nec negari gratiam, si præcedere dicatur talis voluntas, quæ tantùm medicum quærat, non autem quidquam ipsa iam valeat: nam illa testimonia, vt est illud, sicut vnicuique partitus est mensuram fidei, & similia, ad id volunt valere, vt adiuuetur, qui cœperit velle, non etiam donetur, vt velit, reiectis ab hoc dono alijs pariter reis, & qui possent similiter liberari, si ea, quæ pariter indignis præstatur credendi voluntas, etiam ipsis similiter præstaretur.
I. Si autem, aiunt, dicatur vel talem omnibus remansisse, qua vel contemnere quis valeat, vel obedire, de compendio putant rationem reddi Electorum, vel reiectorum in eo, quòd vnicui-
K. que meritū propriæ voluntatis adiungitur. Cū autem dicitur eis, quare alijs, vel aliquibus prædicetur, vel non prædicetur; vel nunc prædicetur, quod aliquando penè omnibus, sicut nunc aliquibus gentibus, non prædicatum sit? dicunt id præscientiæ esse diuinæ, vt eo tempore, & ibi illis veritas annunciaretur, vel annuncietur, quando, & vbi prænunciabatur esse credenda. Et hoc non solùm aliorum Catholicorum testimonijs, sed etiam Sanctitatis tuæ disputatione antiquiore se probare testantur: vbi tamen eandem gratiam non minore voluntatis perspicuitate docueris: vt est illud, quod dixit Sanctitas tua in quæstione contra Porphyrium de tempore Christianæ Religionis: Tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinā suam, quando sciebat, & vbi sciebat esse, qui in

eum fuerant credituri. Vel illud de libro in Epi-
stola ad Romanos, dicis itaque mihi, quid adhuc
conqueritur: nam voluntati eius quis resistit? cui
sanè inquisitioni, inquis, sic respondet, vt intel-
ligamus spiritualibus viris, etiam non secundùm
terrenum hominem viuentibus, patere posse pri-
ma merita fidei, & impietatis, quomodò Deus
præscientia eligat credituros, & damnet incredu-
los: nec illos ex operibus eligens, nec istos ex ope-
ribus damnans: sed & illorum fidei præstans, vt
benè operentur: & istorum impietatem, deseren-
do, obdurans, vt malè operentur. Et item in
eodem libro superiùs, æquales omnes sunt ante
meritum: nec potest in rebus omnimodò æqualibus
electio nominari, quoniam Spiritus Sanctus non
datur, nisi credentibus. Non quidem Deus eli-
git opera, quæ ipse largitur, cùm dat Spiritum
Sanctum, vt per charitatem bona operemur: sed
tamen eligit fidem: quia, nisi quis credat, & in
accipiendi voluntate permaneat, non accipit do-
num Dei, idest Spiritum Sanctum, per quem,
infusa charitate, bonum possit operari. Non ergo
eligit Deus opera cuiusquam in præscientia, quæ
ipse donaturus est; sed fidem eligit in præscientia,
vt quem crediturum esse præsciuit, ipsum elege-
rit, cui Spiritum Sanctum daret, vt bona ope-
rando, etiam æternam vitam consequeretur: di-
cit enim Apostolus, idem Deus, qui operatur om-
nia in omnibus: nusquam autem dictum est, De-
us credit omnia in omnibus: quod enim credimus
nostrum est: quod autem operamur, illius: & cæ-
tera in eodem opere, quæ se acceptare, & proba-
re testantur, tamquam conuenientia Euangelicæ
L. *veritati. Cæterùm præscientiam, & præde-*
stinationem, vel propositum ad id valere contē-
dunt, vt eos præscierit, vel prædestinauerit, vel
M. *proposuerit eligere, qui fuerant credituri. Nec*
de hac fide posse dici, quid habes, quod non accepi-
sti? cùm in eadem natura remanserit, licèt vi-
tiata, quæ priùs sana, ac perfecta donata sit.
N *Quod autem dicit Sanctitas tua neminem per-*
seuerare, nisi perseuerandi virtute percepta, hac-
tenus accipiunt, vt quibus datur, inerti licèt,
præcedenti tamen proprio arbitrio tribuatur, quod
ad hoc tantùm liberum asserunt, vt velit, vel no-
lit admittere medicinam. Cæterùm & ipsos a-
bominari se, & damnare testantur, si quis quid-
quam virium in aliquo remansisse, quo ad Sa-
O. *nitatem progredi possit, existimet. Nolunt*
autem ita hanc perseuerantiam prædicari, vt non
vel suppliciter emereri, vel amitti contumaciter
possit. Nec ad incertum voluntatis Dei deduci
se volunt, vbi eis, quantùm putant, ad obtinē-
dum, vel omittendum, euidens est, qualecum-
que sit, initium voluntatis. Illud etiam testimo-
nium, quod posuisti, Raptus est, ne malitia
mutaret intellectum eius: tamquam non cano-
P. *nicum, definiunt omittendum. Vndè illam*
præscientiam sic accipiunt, vt propter fidem fu-

turam intelligendi sint præsciti: nec eu[...]
dari talem perseuerantiam, à qua non perm[...]
præuaricari: sed à qua possit sua voluntat[...]
Q. *cere, & infirmari. Asserunt inutilem[...]*
tandi consuetudinem, si nihil in homine [...]
sisse dicatur, quod correctio valeat exci[...]
R. *Quod quidem inesse naturę sic se dicere[...]*
tentur, vt hoc ipso, quòd ignoranti verit[...]
dicatur, ad beneficium præsentis gratiæ re[...]
sit: nam si sic prædestinati sunt, inquiunt, [...]
tramque partem, vt de aliis ad alios nullu[...]
sit accedere, quò pertinet tanta extrinsecù[...]
rectionis instantia, si ab homine, & si ne[...]
integra, saltem vel dolor compunctæ infir[...]
exoritur, aut periculum demonstratæ morti[...]
retur? nam, si non potest timere quis, vnd[...]
retur, nisi ea voluntate, quæ sumitur, no[...]
culpandus, quòd nunc non vult. sed in eo, [...]
eo, qui sic aliquando voluit, vt eam dam[...]
nem cum suis posteris mereretur incurrere, [...]
quam recta, semper autem praua vellet a[...]
S. *Si autē est qualiscumq; dolor, qui ad exhor[...]*
nem corripientis oriatur, hanc ipsam dicu[...]
sam, propter quam vel reiiciatur alius, v[...]
assumatur; atque ita non opus esse partes [...]
quibus nec adiiciendum sit aliquid, nec d[...]
T. *dum. Deindè molestè ferunt ita diuid[...]*
quæ vel tunc primo homini data est, vel [...]
nibus detur, vt ille acceperit perseuera[...]
non qua fieret, vt perseueraret, sed sin[...]
liberum arbitrium perseuerare non possi[...]
verò Sanctis in Regnum per gratiam præd[...]
tis non tale adiutorium perseuerantiæ detur[...]
tale, vt eis perseuerantia ipsa donetur: non [...]
vt sine isto dono perseuerantes esse non possi[...]
rùm etiam, vt per hoc donum non nisi pe[...]
V. *rantes sint. His verbis Sanctitatis tuæ [...]*
mouentur, vt dicant quamdam desperation[...]
hominibus exhiberi: si enim, aiunt, ita Ad[...]
adiutus est, vt & stare posset in iustitia, & [...]
stitia declinare; & nunc ita Sancti iuuantu[...]
declinare non possint: siquidem eam accepe[...]
volendi perseuerantiam, vt aliud velle n[...]
possint: vel sic quidam deseruntur, vt, a[...]
accedant: aut, si accesserint, & recedant [...]
illam voluntatem pertinuisse dicunt exhort[...]
nis, vel comminationis vtilitatem, quæ & [...]
sistendi, & desistendi obtinebat liberam pote[...]
tem: non ad hanc, cui nolle iustitiam ineuita[...]
li necessitate coniunctum est: præter illos, qui [...]
concreati sunt his, qui cum vniuersa massa da[...]
nati sunt, vt exciperentur per gratiam liberan[...]
X. *Vndè in hoc solo volunt à primo homine omn[...]*
um distare naturam, vt illum, integris virib[...]
voluntatis, iuuaret volentem sine qua perse[...]
rare non poterat; hos autem amissis, & perditi[...]
viribus, credentes tantùm non solùm erigat pr[...]
stratos, verùm etiam suffulciat ambulante[...]
AA. *Cæterùm quidquidlibet donatum sit prædes-*
stinatis

stinatis, id posse & amittere, & retinere pro- pria volunta e contendunt; Quod tunc falsum esset, si verum putarent eam quosdam perseuerã- tiam percepisse, vt nisi perseuerantes esse non possint. Indè est, quòd & illud pariter non
BB. accipiunt, vt & eligendorum, reijciendorum- que esse definitum numerum velint: atque illius sententiæ expositionem, non eam, quæ à te est deprompta, suscipiant, idest, vt nonnisi omnes homines saluos fieri velit, & non eos tantùm, qui ad Sanctorum numerum pertinebunt, sed om- nes omninò, vt nullus habeatur exceptus. Nec hoc timendum, quòd quidam eo inuito perire dicantur. Sed quomodò, aiunt, non vult à quo- cumque peccari, vel deseri iustitiam, & tamen iugiter illa deseritur contra eius voluntatem, cõ- mittunturque peccata: ita eum saluare velle omnes homines, nec tamen omnes homines velle saluari. Testimonia etiam Scripturæ, quæ de Saule, vel David posuisti, non pertinere putãt ad quæstionem, quæ de exhortatione versatur. Alij autem ad id referunt, vt ex his eam gratiam accipiant commendari, qua unusquisque post vo- luntatem iuuatur; uel ad ipsam uocationem, quæ præstatur indignis: hoc enim, & illis locis tuorum opusculorum, & aliorum, quæ persequi
CC. longum est, se demonstrare testantur. Paruu- lorum autem causam ad exemplum maiorum non patiuntur afferri: quam & tuam Sanctitatem dicunt eatenus attigisse, ut incertum esse uolue- ris, ac potiùs de eorum pœnis malueris dubitari. Quod in libro 3. de libero arbitrio ita posuisse meministi, ut eis hanc occasionem potuerit exhi- bere. Hoc etiam de aliorum libris, quorum est in Ecclesia authoritas, faciunt: quod perspi- cit Sanctitas tua non parùm posse iuuare Contra- dictores, nisi maiora, aut certè uel paria pro- ferantur à nobis; non enim ignorat prudentissimæ pietas tua quantò plures sint in Ecclesia, qui au- thoritate nominum in sententia teneantur, aut ad sententiam transferantur. Ad summum fatigatis omnibus nobis, ad id prosecutio eorum, uel poti- ùs querela conuertitur, consentientibus etiam his, qui hanc definitionem improbare non au- dent, ut dicant, quid opus fuit huiuscemodi di- sputationis incerto tot minùs intelligentium cor- da turbari? neque enim minùs utiliter sine hac definitione, aiunt, tot annis, à tot tractatoribus, tot praecedentibus libris, & tuis, & aliorum, cùm contra alios, tùm maximè contra Pelagia- nos Catholicam Fidem fuisse defensam. Hæc mi Pater, & alia interminabiliter plura, si summa mea uota confitear, per me deferre maluissem, uel quia hoc non merui, saltem prolixiore tempo- re omnia, quibus mouentur, collecta dirigere, ut quidquid de hac re contradicitur, quatenus refelli, uel, si id non potest, tolerari deberent, audirem; sed quia neutrum ex uoto prouenit, malui, quomo- dò potui, hæc comprehensa dirigere, quàm peni- tùs de tanta quorumdam contradictione reticere. Sunt ex parte tales personæ, ut his consuetudine Ecclesiastica Laicos summam reuerentiam necesse sit exhibere. Quod quidem ita curauimus, Deo iuuante, seruare, ut, cùm opus fuit, non tacere- mus, quæ ad quæstionis huius assertionẽ exiguitas nostrarum uirium suggerebat. Sed nunc summa- tim, quantùm festinatio perlatoris admisit, hæc, uelut cõmonendo, suggessi. Tuæ Sanctæ prudentiæ est despicere quid facto opus sit, ut talium, & tã- torum superetur, uel temperetur intentio; cui ego iam parùm prodesse existimo te reddere rationem, nisi & addatur authoritas, quam transgredi in- fatigabiliter contentiosa corda non possint. Sed pla- nè illud tacere non debeo, quòd se dicant tuam Sanctitatem, hoc excepto, in factis, & dictis om- nibus admirari. Tuũ erit decernere, quomodò sit in hoc eorũ contradictio toleranda. Nec mireris, quòd aliter, uel aliqua in hac Epistola addidi, quã- tùm puto, quæ in superiore non dixeram: talis est enim nunc eorum definitio præter illa, quæ per fe- stinationem, aut obliuionem fortasse præterij. Li- bros, cùm editi fuerint, quos de uniuerso opere moliris, quæso habere mereamur, maximè ut per eorum authoritatem, si qua tibi in tuis displicent, à dignitate tui nominis, iam non trepidi sequestre- mus. Librum etiam de Gratia, & libero arbitrio non habemus: superest, ut eum, quia utilem quę- stioni confidimus, mereamur accipere. Nolo autẽ Sanctitas tua sic me arbitretur hæc scribere, quasi de ijs, quæ nunc edidisti, ego dubitem. Sufficiat mihi pœna mea, quòd à pręsentię tuæ delicijs exu- latus, vbi salubribus tuis uberibus nutriebar, non solùm absentia tua crucior; uerùm etiam per- uicacia quorumdam, qui non tantùm manifesta respuunt, sed etiam non intellecta reprehendunt. Cæterùm hac suspicione in tantùm careo, vt potiùs infirmitatem meam, qua tales parùm patienter fe- ro, notabilem putem. Qualiter autem ad hæc cõ- sulendum iudices, ut dixi, tuæ sapientiæ derelin- quo; nam ad me hoc pertinere credidi pro eã, quã Christo, uel tibi debeo, charitate, ut quæ in quæ- stione ueniunt, non tacerem. Quidquid pro ea gratia, quã in te pusilli cum magnis miramur, uo- lueris, aut ualueris, gratissimè accipiemus, tam- quam à nobis charissima, & reuerendissima autho- ritate decretum. Sanè quia, vrgente perlatore, ti- mui me uel nõ omnia, vel hæc ipsa minùs dignè, cõ- scius mearum virium, posse dirigere, egi cum viro tùm moribus, tùm eloquio, & studio claro, vt quã- ta posset, collecta suis litteris, intimaret, quas cõ- iunctas his destinare curaui; Est enim talis, qui, etiam præter hanc necessitatem, dignus tuæ Sancti- tatis notitia iudicetur. Sanctus Leontius Diaco- nus cultor tuus, cum meis parentibus, multum te salutat. Memorem mei paternitatem tuam Domi- nus Iesus Ecclesiæ suę annis pluribus donare di- gnetur, Domine Pater.

CAPVT NONVM.

Angelicum Doctorem præsuppo- suisse, vt quid indubitabile, scientiã mediam pluribus concluditur.

348 NE ex proposito assumpto censuræ audaciæ, & præsumptionis, extẽplò quis me notet, quasi præsumam supra innumeros, atque Excellentissimos Doctores, ab incunabulis ferè in S. Doctoris doctrina versatissimos, eiusdemque lacte nutritos, illius mentem percalluisse, vnum volo beneuolis Lectoribus animaduertendum afferre, quòd nimirùm aliud sit considerari vniuscuiusque fœcunditatem, aut perspicacitatem intellectus secundùm se; aliud verò vt certo legum termino restrictas: quem namque latet, quòd, si ego ipse à scientia media propugnanda compescerer, nunquam procurarem ostendere eam fuisse per Angelicum Doctorem defẽsam, ac præcipuè si eiusdem Doctoris me fidum profiterer discipulum? Quid ergo mirum, si talibus nunc non deuinctus legibus ostendere satagam id, quod illi, & si vellent, exequi non possent. His adde me non esse solum, qui id ipsum de mente eiusdem Sancti Doctoris censeam, sed ferè omnes, qui scientiam mediam tuentur; quare, ni fallor, qui arbitri in hoc prudenter munus gerere curat, vim hinc indè rationum pensare debeat, extimarẽ, non titulos.

349 Moneo præterea in inuestiganda Angelici Doctoris mente circa prędentem materiam, non esse confundenda decreta Dei, quatenus respiciunt opera bona, & supernaturalia absolutè futura, qualia sũt opera meritoria Electorum in Christo, cum decretis de operibus malis, etiam quoad materiale, pari modo absolutè futuris: vel cum decretis de quibuslibet futuris liberis conditionatè: ferè namque omnes, qui scientiam mediam tuemur, vt sæpè dixi, concedimus de facto Deum prædefiniisse in Electis post originale, & quidem efficacissimè, eorum bona opera, quibus mercãtur Beatitudinem; & hanc esse doctrinam, tùm Augustini, de quo in antecedentibus satis dictũ est, tùm Aquinatis Doctoris, prout patet in iis, quæ docet quæst. 6. de Veritate artic. 3. vbi loquens de certitudine prædestinationis, sic habet, *Non potest dici, quòd prædestinatio supra certitudinem prouidentiæ nihil aliud addit, quàm certitudinem præscientiæ: vt, si dicatur, quòd Deus ordinat prædestinatum ad salutem, sicut & quemlibet alium: sed cum hoc de prædestinato scit, quòd nõ deficiet à salute: sic enim dicendo; non diceretur prædestinatus differre à non prædestinato ex parte ordinis, sed tantùm ex parte præscientiæ euentus: & sic præscientia esset causa prædestinationis, nec prædestinatio esset per actionem prædestinantis, quod est contra authoritatem Scripturæ, & dicta Sanctorũ.* Idem etiam docet prim. par. quæst. 23. art. 4. & 5; vbi adstruit gloriam ordine causæ finalis esse à Deo Electis priùs volitã, & propter gloriam merita, ac tandem propter habenda merita gratiam.

350 In ordine ergo ad merita Electorum absolutè futura concedimus de facto præcessisse in Deo, sicut ex mente Augustini, ita & Angelici, decretum Dei actuale efficax, & prædefinitiuum eorum. Sed eodem modo, quo diximus de Augustino, dicimus etiam de Angelico Doctore, & præsupponere, & docere ad hoc decretum in meritis absolutè futuris dirigi Deum scientia antecedenti media, fundata principaliter in gratia conditionatè præcoceptà, verò in libero arbitrio: quo pacto suo loco dicemus, decretum non determinare voluntatem creatam ad vnum, & ideò libertatem eius nullatenus lædere; læderet autem si scientiam mediam non prępuponeret. Non ergo aliquid contra nos probabunt Aduersarij ex Angelico per decreta Dei efficacia de futuris absolutis; nisi probent hęc non dirigi pręscientia media; de quo suo loco; nunc autem hęc notaui, ne non miretur quis, si in his, quibus ex Angelico probabo scientiam mediam, contineri videat decreta Dei efficacia, & actualia, quando hac directione indigent scientię medię in ordine ad opera liberè eliciẽda à creata voluntate; tantùm abest, vt eã destruant. His ergo pręhabitis.

351 Probo primò assumptum ex 3. parte quęst. 1. artic. 5. vbi quęrens Angelicus, an conueniens fuerit Verbum incarnari ab initio mundi; & dubio respondens negatiuè, argumentum sibi soluendum proponit, quod Augustino obiecerat Porphyrius, vt videre est in libro de Sex quæstionibus contra Paganos, nimirùm, quòd plures, qui in diuersis anterioribus sæculis in ignorantiæ tenebris perierunt, saluati fuissent, si Verbum carnem assumpsisset, & suum Euangelium prædicasset ab initio mundi. Huic autem argumento respondens, refert priùs quæ

quæ pro simili soluendo argumento dixerat in præfato libro Augustinus, quòd scilicet, *Tunc voluit Christus hominibus apparere, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando, & vbi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri, &c.* Quam responsionem asserit reprobasse in libro de bono perseuerantiæ, secundùm videlicet sensum, quem tribuerant Semipelagiani; cæterùm ibi Augustinus probat sufficienter se explicasse, quantùm oportebat, in prædicto libro contra Paganos iuxta germanum, & Catholicum sensum. Quapropter Angelicus aliam, quam in eodem libro de bono perseuerantiæ dedit explicitiorem Augustinus, affert, & approbat his verbis, *Proindè ipse soluens argumentum, subdit, sicut Apostolus ait, non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei, qui his, quos præuidit, si apud eos facta essent, suis miraculis credituros, quibus voluit, subuenit; alijs autem non subuenit, de quibus in sua prædestinatione, occultè quidem, aliud iustè iudicauit. Ita misericordiam eius in his, qui liberantur, & veritatē in his, qui puniuntur, sine dubitatione credamus.* Ex quibus Angelici Doct. verbis ita arguo. Ex his, quos præuidit Deus suis miraculis credituros, si apud eos facta fuissent, quibus voluit, subuenit, alijs autem, quales fuerũt Tyrii, & Sidonij, quos idem Angelicus nominat, non subuenit, & si præuiderit fore credituros, eò quòd aliud in sua prędestinatione, occultè quidem, sed iustè iudicauit. Atqui in his verbis euidenter prę-supposuisse liquet scientiam mediam; ergo. Probo minorem; quandoquidem in præfatis verbis duo distinguit Angelicus in Deo, vnum nimirum circa scientiam eorum, quos præuidit credituros, & aliud circa decreta Dei, asserens, quòd ex eis, quos præuidit ita credituros, alijs misericorditer subuenit gratuita prædestinatione, alijs verò suo occulto quidem, sed iusto iudicio noluit subuenire; ergo agnoscit Angelicus etiam scientiã de fide, quæ esset in his, si subueniret, quæ tamẽ nõ erit, quia eis subuenire noluit suo occulto, atque iusto iudicio: atqui hæc scientia de fide, quæ esset, si Deus subueniret, & non erit, quia noluit subuenire, non fundatur in decreto, quod est, sed si esset, & non est; ergo erit scientia media.

352 Respondebunt iuxtà solitum Aduersarij, duo in Deo per Angelicum distingui decreta, aliud absolutum ex parte actus tãtùm, & conditionatum ex parte obiecti, quo pacto sunt decreta de futuris conditionatè; aliud verò etiam absolutum ex parte obiecti, qualia sunt decreta de futuris absolutè: in illis autem verbis, *Alijs autem non subuenit, de quibus in sua prædestinatione, occultè quidem, sed aliud iustè iudicauit,* negat Angelicus Deum respectu horum habuisse gratuitum decretum absolutum ex parte etiam obiecti pro fide absolutè futura, non verò decretum pro eadem conditionatè futura, si voluisset apud eos fieri miracula, &c. hoc namque decretum supponit significatum in illis alijs verbis, *Qui his, quos præuidit, si apud eos facta essent, suis miraculis credituros, &c.* Non poterat namq; eos præuidere defacto ita credituros, nisi sua actuali voluntate, refundente illis actualem futuritionem conditionatam fidei.

353 Sed nolo hìc, vt ad rationes recurrant Aduersarij, an videlicet futuritio conditionata dicat aliquid actù illi communicandũ ab aliqua causa actuali: hoc enim suo loco examinabitur; non ergo arguant à ratione, quòd Angelicus in prædictis verbis, *His, quos præuidit, &c.* debuit supponere decretum actuale in Deo, vt tali fidei cõmunicata fuerit futuritio actualis conditionata: sed, si habeant, afferant eiusdē Angelici verba, quòd pro cognoscendo à Deo futuro conditionato, necessarium sit ex eodem aliquod quodcumque decretũ actuale, & ego eis litem cedam, simul & victoriæ palmam. Sed certè nec vestigium similium verborum apud Angelicum reperiēt: inueniam tamen ego, & non longè ab articulo citato, quo aduersariorum responsionem iugulem. Legãt namq; quid in articulo antecedēti ad præcitatum, in quo quęrit, An Adam non peccante, Dei filius incarnatus fuisset, in corpore dicat Angelicus: ita namque scribit, *Alij verò contrariũ afferunt*, nimirum, quòd homine non peccante, nec Dei filius incarnatus fuisset, *Quorum assertioni*, subiungit, *magis assentiēdum videtur; ea enim, quæ ex sola Dei voluntate proueniunt supra omne debitum creaturæ, nobis innotescere non possunt, nisi quatenus in Sacra Scriptura traduntur, &c.* Numquid autem debita est futuritio conditionata fidei supernaturalis, aut decretum Dei de tali fide creaturæ rationali? aut in aliquo loco Scripturę legit Angelicus, quòd Deus, quos voluit saluandos, priùs voluit conditionatè credituros, & non solùm absolutè, vt dicat, *Qui his, quos præuidit, si apud eos facta essent, suis miraculis credituros, quibus voluit, subuenit?* Cũ ergo id nullibi legatur in Sacra Scriptura, si pro fide conditionatè præuisa, iudicasset Angelicus requiri in Deo decretum actuale, de quo iudicium non potuisset ferre, an Deus habuerit, necne, abstinuisset etiã asserere, quòd Deus, quos saluat, non solùm absolutè, sed etiam cre-

dituros conditionatè præuiderit, vel non. Non autem abſtinuit, ſed indubitatò aſſeruit ita Deum præuidiſſe credituros; ergo talem præſcientiam non fundat in decreto Dei, de quo nullatenus iudicare poterat, ſed in aliquo alio, quod aliundè ſupponit non poſſe Deo denegari, ſcilicet in veritate ipſa obiecti, quæ Deum latere non poteſt.

354 Quòd ſi replicant id dixiſſe, quia Auguſtinum legit ita locutum fuiſſe. Si, inquam, ita replicant, verba velim Auguſtini afferant, in quibus, ſicut Angelicus, locutus fuerit, *Qui his, quos præuidit, ſi apud eos facta eſſēt ſuis miraculis credituros, quibus voluit, ſubuenit, &c.* Certè enim ita ſcriptū nō inueniēt apud Auguſtinū in toto libro de bono perſeuerātiæ; Angelicus ergo ſenſū, nō verba deſūpſit ex Auguſtino, atq; ipſemet proprio marte ait, *his, quos prauidit, &c.* ſed dato id inueniſſe apud Auguſtinum, quid indè? nonnè apud ipſum, eundem timorem comperit, ne iudicium feratur de occultis Dei iudicijs, vt probaui num. 159? quòd ergo vterque indubitanter ita loquatur, ſignum nobis euidens eſt neutrum vnquam de ſimili actuali Dei decreto pro futuris liberis conditionatè cognoſcendis ſōniaſſe.

355 Hinc etiam maximè patet nec Angelicum potuiſſe, à ſimili arguendo, (ſi tamen ſimilitudo aliqua poſſet excogitari inter decreta de futuris nobis liberis, quorū conditio pendet à Deo, & decreta de futuris Deo liberis, quorum conditio pendet à nobis, prout videre erit à numero 95. vſque ad 100.) talia decreta pro futuris conditionatè admittere: Quid enim certius ex Scriptura omnia propter ſeipſum, & ſui gloriam operatum eſſe Deum? non tamen hinc audet Angelicus arguere, Adamo nō peccante adhuc futuram Dei incarnationem, in quo maximè relucet ſui bonitas: quandoquidem in Dei occultiſſima libertate ſtat, qualem, & quantam ſui gloriam extrinſecam voluerit; ergo multò minùs potuit Angelicus ex aliquibus decretis actualibus in Deo de futuris conditionatè, vtpotè promiſſorijs, vel comminatorijs, arguere defacto alia decreta de futuris conditionatis, nobis liberis, quæ nō ſolùm nō ſunt promiſſoria, ſed etiam vana, eò quòd reſpiciunt conditionem à ſolo Deo ponendam, ſed non poſitam vi talis decreti, quale eſſet hoc, volo Tyrios, & Sidonios fore conuertendos, ſi vellem apud eos fieri ſigna, & miracula, &c. Imò in ipſis decretis promiſſorijs nemo poteſt ex vno promiſſo Dei arguere ad alia, quæ potuiſſet Deus pro-

mittere, niſi in Scriptura fundamentum habeat, quātò quæſo minùs ſupponi pote[st] arguiſſe ita indubitanter Angelicum ex d[e]cretis promiſſorijs in Scriptura, alia om[ni]nò diuerſa, vt patet.

356 Reſpondere poſſent ſecundò, Angel[i]cum in præcitato loco ſolùm locutum f[u]iſſe de præuiſione inclinationum cauſar[um] non de futuris conditionatè liberis in ſe.

357 Sed contra ſimilem reſponſionem, da[tam] ab Aduerſarijs ad ſimile argumentum [ex] Auguſtino, argumentatus ſum num. 16[.] & ſequentibus; quibus modò addo, qu[od] inclinationes cordium Tyriorum, & Sid[o]niorum erant actuales, non conditiona[tè] futuræ, aliàs de ipſis inclinationibus redi[t] argumentum: Diuus autem Thomas ſe[r]monem habet, non de eo, quod erat, [ſed] de eo, quod fuiſſet, ſi miracula fuiſſe[nt] ergo non loquitur de inclinationibus c[au]ſarum, ſed de effectu, qui vi cauſarum miraculorum, ſi fuiſſent apud eos fact[a] futurus foret, & Deus alijs ſubuenit, v[el] alijs non ſubuenit. Vrgeo, quia inclin[atio]nes cauſæ liberæ non dicunt infallibi[lem] cum effectu ex ſe; atqui Angelicus [in] in citato loco ſubſequentia verba, qu[æ] ſumpſit ex Auguſtino, *Numquid poſſu[m] cere Tyrios, & Sidonios tali bus apud ſe [...] bus factis credere noluiſſe, aut creaturos [...] fuiſſe, ſi fierent: cùm ipſe Deus atteſtetur [...] acturi eſſent magnæ humilitatis pœnitentiam, [ſi] eis facta eſſent diuinarum illa ſigna virtutu[m]* Ex quibus patet de eo loqui, quod eſſet, [ſi] fuiſſent diuinarum illa ſigna virtutum, no[n] de inclinatione, quæ iam fuit ſine illis [ſi]gnis: & tamen aſſerit non poſſe dici, quò[d] forſan non erant crediturì, quia Deus at[te]ſtatur eos fuiſſe credituros; ergo non lo[]quitur de ſcientia Dei in inclinatione ca[u]ſæ fallibilis: ſed de infallibili ſuppoſition[e] effectus in ſe, ſi talia ſigna virtutum ſuppo[]nerentur, quæ tamen actù non fuerunt ſup[]poſita.

358 Probo ſecundò idem aſſumptum[,] nam decretum, quod ponunt Aduerſari[j] efficax, & actuale pro futuris conditiona[]tè, vel ponitur vt determinatiuum ſoli[us] effectus liberi, & non voluntatis creat[æ] vel etiam, vt determinatiuum ipſius et[iam] voluntatis. Primo modo eſt ſententia Sco[]tiſtica, quamuis ſuo loco probabo, ſim[i]lem determinationem effectus, ſi non ſup[]ponat in Deo ſcientiam mediam, non po[ſſe] ſe non determinare etiam voluntatem; de[]cretum autem ſecundo modò ponitur [à] Thomiſtis; atqui ſimile decretum eſt om[]ninò alienum, & ex diametro oppoſitum

ſen-

quam innumeris tentétiæ Diui Thomæ; ergo. Probo minorem ex trudit in locis; quia Angelicus Doctor quandocum-eò; quia Angelicus Doctor quandocunque explicat constitutiuum libertatis, distin-quo explicat constitutiuum libertatis, non explicat per tò ctum à necessitate; vt explicant Thomistæ, cũ posse opposita; vt explicant Thomistæ, cũ etiam intellectus, & appetitus sẽsitiuus bru-torum sint ad opposita: sed requirit præte-rea, vt ad vnum ex his à nullo alio deter-minetur, nec etiam à Deo, sed solùm à seipsa; ergo decreta illa, quæ ponunt Tho-mistæ in Deo, determinantia voluntatem creatam ad vnum, sunt omninò aliena à doctrina D. Thomæ. Antecedens probo: nam prima parte quæst. 22. art. 2. ad quar-tum distinguens modum operandi liberum voluntatis creatæ à modo operandi cau-sæ necessariæ, sic loquitur, *In hoc, quod dici-tur Deum hominem sibi reliquisse, non excludi-tur homo à diuina prouidentia: sed ostenditur, quòd nõ præfigitur ei virtus determinata ad vnũ, sicut rebus naturalibus; quæ aguntur, tamquam ab altero directę in finem: non autem seipsas agũt, quasi dirigentes in finem, vt creaturæ rationales per liberum arbitrium, & consiliantur, & eligũt.* Et quæstion. 41. artic. 2. in corpore, *Quæ voluntas, & natura,* inquit, *secundùm hoc differunt in causando, quia natura determinata est ad vnum, sed voluntas nõ est determinata ad vnũ.* Quæst. item 83. artic. 1. in corpore indè pro-bat hominem esse liberi arbitrij, & non agere ex necessitate, quia ad diuersa se ha-bet, & determinatus non est ad vnum, his verbis, *Particularia autem operabilia sunt quę-dam contingentia, & ideò circa ea iudicium ra-tionis ad diuersa se habet, & non est determinatũ ad vnum.* Rursus prima secundæ quæst. 10. arti. 1. ad primum sic opus naturæ à vo-luntario, & libero distinguit, inquiens, *Voluntas diuiditur contra naturam, sicut vna causa contra aliam: quædam enim fiunt naturali-ter, quædam voluntariè; est autẽ alius modus cau-sandi proprius voluntatis, quæ est domina sui ac-tus, præter modum, qui conuenit naturæ, quæ est determinata ad vnum.* Et art. 4. in corpore, *Ad prouidentiam diuinam,* ait, *non pertinet na-turam rerum corrumpere, sed seruare: vndè om-nia mouet secundùm eorum conditionem; ita quòd ex causis necessarijs per motionem diuinã sequãtur effectus ex necessitate; ex causis autem contingẽ-tibus sequantur effectus contingenter; quia igi-tur voluntas est actiuum principium, non deter-minatum ad vnum, sed indifferenter se habens ad multa: sic Deus ipsam mouet, quòd non ex necessitate ad vnum determinet: sed remanet mo-tus eius contingens, & non necessarius, nisi in his, ad quæ naturaliter mouetur.*

359 Sed ecce, aiunt Aduersarij, ex ipsomet Angelico hoc vltimo loco patefactum sen-sum omnium antecedentium locorũ, quos extorquere procurant Assertores scientiæ mediæ: duplicem enim distinguit Ange-licus Doctor determinationem ad vnum, alteram nimirum præcisæ infallibilitatis, quæ stat cum posse ad oppositum: alteram necessitatis, quæ aufert proximum posse ad oppositum; hanc vltimam autem de-negat in omnibus præfatis locis voluntati, vt operanti liberè, & attribuit naturæ: non verò primam. Quod euidenter ostendere sibi persuadent ex 1. par. quæst. 23. artic. 1. vbi ex Damasceno hoc sibi obijcit argu-mentum Angelicus, *Omnia quidem præco-gnoscit Deus, non autem omnia prædeterminat: pręcognoscit enim ea, quæ in nobis sunt, non au-tem pręmdeterminat ea.* & respondet, *Quòd Da-mascenus nominat prędeterminationem impositio-nem necessitatis; sicut est in rebus naturalibus, quæ sunt determinatę ad vnum.* Ergo sentit Angelicus Deum prædeterminare ea, quæ à nobis liberè sunt; sed non ea determi-natione, quæ faciat voluntatem nostram ex necessitate operari: sed quæ facit deter-minatè quidem, & infallibiliter operari, ad-huc tamen liberè, & non necessariò.

360 At contra est, & quidem primò à con-firmatione incipiam, vt, quæ in ea confũ-dunt Aduersarij, paucis aperiam, & dein-dè ex hoc gradum faciam ad reliqua. No-tent in primis Lectores, quæ sit difficultas, quam in citato articulo 1. exagitat Angeli-cus, *vtrum,* nimirum, *homines prædestinentur à Deo.* Et pro parte negatiua ponit Ange-licus primum argumentum ita ex Dama-sceno, *Oportet cognoscere, quòd omnia quidem pręcognoscit Deus, non autem omnia prædetermi-nat: pręcognoscit enim ea, quæ in nobis sunt, non autem prędeterminat ea: sed merita, & demerita humana sunt in nobis, in quantùm sumus nostrorũ actuum Domini per liberum arbitrium; ea ergo, quæ pertinent ad meritũ, vel demeritũ, non præde-stinantur à Deo: & sic hominũ prędestinatio tolli-tur.* Patet ex his argumentũ non procedere de determinatione voluntatis creatæ, sed de prædestinatione actuum, in quibus est ratio actualis meriti, vel demeriti; & quã-uis pro vtraq; ratione tũ meriti, tùm de-meriti fiat, Angelicus tamen ipsum sol-uit, prout oppugnat prædeterminationem Dei de actibus meritorijs; non enim sermo-nem habet in sua assertione, nisi de præde-stinatione hominũ in vitã æternã, propter quã Deus, vt monui in principio capitis, prę-uoluit, prædestinauit, prædeterminauit etiã merita; circa enim finem corporis sic cõ-cludit. *Vndè ratio prędictæ transmissionis creatu-rę rationalis in finẽ vitę ęternę prędestinatio no-minatur.* Quid ergo mirũ, si distinguit Ange-licus

licus duplicē prædeterminationem; alterā, qua prædefinitur, & prædeterminatur opus meritoriū, sed non tangitur voluntas, & ideò non ex necessitate procedit: alteram, qua etiam prædeterminatur voluntas, vt ad amorem suæ beatitudinis in genere, ad quā ex eodem Angelico naturaliter, & ex necessitate fertur? hoc quidem concedimus cum eodem Sancto Doctore, & Augustino ferè omnes Assertores scientiæ mediæ. Vt quid autem transitum faciunt Aduersarij ex duplici prædeterminatione actuum, quarum vna ideò libertatem nō offendit, quia libertatem creatæ voluntatis non determinat ad vnum, ad duplicem determinationem voluntatis: & quòd peius Angelicum loquentem de determinatione actuū, quasi locutum afferunt de determinatione voluntatis? Assertores ne ergò scientiæ mediæ extorquent doctrinam Angelici, an Aduersarij?

361 Similem transitum faciunt Thomistæ in principali responsione: nam particulæ illæ, *non ex necessitate*, quæ ex Angelico appellant supra determinationem ad vnum, transferunt, vt appellent supra actum voluntatis. Libremus quæso locum iterum Angelici, *Ad prouidentiam*, ait, *diuinam non pertinet naturam rerum corrumpere, sed seruare: vndè omnia mouet secundùm eorum conditionem, ita quòd ex causis necessarijs per motionem diuinam sequantur effectus ex necessitate: ex causis autem contingentibus, sequantur effectus contingenter.* Si ad hæc præmissa subiungeret Angelicus: *Quia igitur voluntas est actiuum principium*, nō necessarium, sed liberum, *sic Deus ipsā mouet, quòd nō ex necessitate ad vnū determinet*, posset quoquo modo aliquā inducere apparentiā aduersariorū respōsio. At non talis est discursus Angelici, sed valde diuersus, nimirum: *Quia igitur voluntas est actiuū principiū, non determinatū ad vnū, sed indifferenter se habens ad multa, sic Deus ipsam mouet, quòd non ex necessitate ad vnū determinet, &c.* Summulistas adduco, vt idem argumentum, & ijsdem Angelici verbis in formam reducant, & indè consequentiam inferant; nonnè hoc erit argumentum? *Ad prouidentiam diuinam non pertinet naturam rerum corrūpere, sed seruare: vndè omnia mouet secundùm eorum conditionem, ita quòd ex causis necessarijs per motionem diuinam sequantur effectus ex necessitate; ex causis autem contingentibus sequantur effectus contingenter.* Muta nunc illud subsequens, *quia igitur*, in *sed*, & dicito, *Sed voluntas est actiuū principiū non determinatum ad vnū, sed indifferenter se habens ad multa*. Nonnè illa erit consequentia; ergo Deus sic eam mouet, vt non determinet ad vnū,

sed relinquat, ac seruet indifferent... ergo significat Angelicus in illis ve... *Sic Deus ipsam mouet, quòd non ex necessi... ad vnū determinet*, vt idem sit, ac dicere... motio diuina, quæ conformis est... rerum, non trahat necessariò ex se de... minatione ad vnum, nisi quādo natura... bilis est ex se determinata ad vnum;... do verò hæc est indifferens, eamdem i... seruet, ac relinquat indifferentiā prou... tia diuina: & propterea subdit Angel... *Sed remanet motus eius contingens*. Qui... contingens? nisi indifferens, vt sit, v... sit? non ergo remanet determinatu... voluntate creata, sed adhuc indifferen... contingens eius motus; & quia ex A... lico idem est non determinatum in ca... ac non necessarium, hoc ipsum subi... per illa verba, *& non necessarius*. C... ergo etiam principalem Aduersario... responsionem extorsionē esse doctrinæ... gelici Doctoris, quod deindè latiùs pro... bo.

362 Nunc autem ostendere volo talem... sponsionem mendosam, & deficiētem... dere doctrinam Angelici in omnibus... citatis locis; si enim non omnis de... natio ad vnum, proueniens ab ext... principio, libertatem offēderet, n... distinguens Angelicus liberum à... rio, distinctionem hanc attigisset... mus ad loca iam adducta. In primo loco explicans, quid sit hominem relic... fuisse in manu Consilij sui, ait, *In hoc... dicitur Deū hominem sibi reliquisse, non e... ditur homo à diuina prouidentia: sed ostendi... quòd non præfigitur ei virtus determinata a... num, sicut rebus naturalibus.* Explicant A... uersarij non præfigitur ei virtus dete... nata necessitans ad vnum, sicut rebu... turalibus; hoc est, quod quæritur, q... modò non necessitatur homo, sicut... naturales determinatæ ad vnum, si pe... uinam prouidentiam etiam homo præfigi... tur vni? subiungit Angelicus de reb... naturalibus, *Quæ aguntur, tamquam ab al... ro directæ in finem, non autem seipsas agunt, q... si dirigentes in finem, vt creaturæ rationales, e...* Quid per hæc verba explicaret Angelicus... etiam homo ab altero dirigitur, & dete... minatur ad finem; etiam bruta se agunt co... gnitione, & appetitu in finem: vndè erg... est, quòd non agunt ex consilio, & electi... ne vnius præ alio, vt creaturæ rationale... nihil ergo ad propositum dixisset Angel... cus, nisi regula valeat generalis, quò... bruta cognitione determinantur ad vnum... & ideò non consiliantur, non eligunt; ho... mo verò in obiecto cognoscit plura;... quo-

quorum singula est indifferens; & ideò ratione consiliatur: & voluntate, quod voluerit, determinat eligendum. In secundo loco assignans rationem, quare productio Spiritus Sancti, etiam si sit per volũtatem, sit naturalis, & necessaria, non verò libera libertate opposita necessitati, ait, *Quia voluntas, & natura secundùm hoc differunt in causando, quia natura determinata est ad vnũ, sed voluntas non est determinata ad vnũ*; Etiam voluntas per Aduersarios est determinanda ab alio ad vnum, etiam intellectus, & appetitus brutorum sunt indifferentia, & determinanda ad vnum; nihil ergo sua ratione concludit Angelicus; adhuc enim deberet assignare, quare natura ex necessitate sit ita determinata, & non voluntas, si iam potest dari determinatio ab alio, præcisa necessitate in voluntate. In tertio loco probans hominem esse liberi arbitrij, ait, *Voluntas diuiditur contra naturam, sicut vna causa contra aliam: quędã enim fiunt naturaliter, quædam voluntariè; est autem alius modus causandi volũtatis, quæ est domina sui actus, præter modũ, qui conuenit naturę, quę est determinata ad vnũ.* Nihil per hæc diceret Angelicus, si admitteret voluntatẽ esse ab alio determinandam ad vnum: nam intellectus, & bruta, quæ naturaliter agunt, sunt ex se indifferẽtia ad plura, & ab alio determinanda ad vnum; sed dicunt Aduersarij hæc esse determinanda determinatione necessitante, non ita homo. Benè, hoc est assignandũ ab Angelico, sed nõ assignat, nisi præcisam rationem determinationis ad vnum; ergo non benè probat hominem esse liberi arbitrij per prædicta: nec sufficientem assignat diuersitatem naturæ, & voluntatis in operando. In quarto tandem loco nõ assignaret Angelicus quomodò prouidentia diuina seruaret sua motione naturam voluntatis creatæ indifferentis, & contingentis in operando, si esset per eam determinanda ad vnum; iam enim sic nec eam relinqueret in sua conditione naturali indeterminationis, nec vt contingenter acturam: cũ determinatum, & contingens sint inter se opposita: & nihil in eo ipso, in quo est determinatum, sit contingens, vt ex eodẽ Angelico clariùs infra, diffusiùsque ostendam.

361 Refellere tamen præterea eandem responsionem satagam, ac simul intentum conuincere alijs eiusdem D. Thomæ locis, similem voluntatis creatæ determinationẽ omninò profligando; probans enim Angelicus quæst. 6. de malo artic. vnico in corpore, electionem humanam esse liberã, à priori ita rem aggreditur probandam: *Forma rei naturalis est forma indiuiduata per materiam, vndè & inclinatio, ipsam consequens, est determinata ad vnum: sed forma intellecta est vniuersalis, sub qua multa possunt comprehẽdi; vndè, cùm actus sint in singularibus, in quibus nullum est, quod adæquet potentiam vniuersalis, remanet inclinatio voluntatis indeterminatè se habens ad multa*. Sed quoniam tùm intellectus, tùm voluntas tamquam causæ creatæ præmouendæ sunt à Deo, volens deindè probare, quòd nec huius pręmotionis necessitas libertati electionis humanę obstet, sic post aliquem discursum concludit, *Relinquitur ergo, sicut concludit Aristoteles in cap. de bona fortuna, quòd id, quod primò mouet voluntatem, & intellectum, sit aliquid supra voluntatem, & intellectum, scilicet Deus: qui, cùm omnia moueat secundùm rationem, vt leuia sursum, & grauia deorsum, etiam voluntatem mouet secundùm eius conditionem, non vt ex necessitate, sed vt indeterminatè se habentẽ ad multa.* Vides ne benignè Lector, quid sit volũtatẽ creatam moueri à diuina prouidentia secundùm conditionem suæ naturę, atque non ex necessitate determinari ad vnũ? vt nimirum remaneat indeterminata, & adhuc se habens, post diuinam motionem, ad multa. Determinari autem ad vnum, & se habere indeterminatè ad multa post Dei pręmotionem, crederem contradictoria inuoluere, quorum primum docent Thomistæ, secundum Angelicus. An etiam hic dicent Angelicum solùm sentire, quòd remanet inclinatio voluntatis indeterminatè se habens ad multa, secundùm quòd indeterminatio excludit determinationem necessitantem: non verò quòd excludat determinationem infallibilitatem. Obliti sunt ne regularum logicę, quòd negatio negat totum, quod inuenit: non enim potest dici nudus, qui vna induitur veste, & non alia? nec ergo indeterminatus, qui vna specie determinationis affectus est, & non alia; non ergo deberet Angelicus nominare indeterminationem simpliciter, sed solam carentiam necessitatis. Sed si ita concluderet, totus eius discursus rueret, quandoquidem, nec etiam intellectus ita est indiuiduatus à materia ad vnũ, vt eius appetitus innatus sit ad vnum obiectũ: nec bruta ita sunt restricta à natura, vt non appetant, nisi vnum; nihil ergo concluderet Angelicus, si solùm concluderet indeterminationem hanc ad vnum, & non omnem: nam adhuc probandum esset, quomodò alia determinatio orta ex indigentia motionis diuinæ non variet conditionem voluntatis, & libertatem indifferẽtiæ nõ offendat, in quo tota in hac materia con-

consistit difficultas: de quo tamen agens ex professo, & probans libertatem voluntatis creatæ à priori, nec verbum vnum habet; ergo signum est, quòd similis diuisio duplicis determinationis voluntatis, nec in somnijs vnquam venerat Angelico.

364 Rursus in secundo quæst. 59. artic. 1. in corpore explicans dominium, quod habet homo in suos actus, ita habet, *Hoc autem est in homine secundùm illam potentiam, quæ ad plura se habet, nec ad aliquod eorũ determinatur, nisi ex seipsa, quod tantùm voluntati conuenit.* Nemo autem ignorat particulam illam, *nisi*, restringere significatum vocis vniuersalis in eodem ordine, & linea: qui enim dicit, nemo studet, nisi Petrus, idem studium, quod negat de cæteris, affirmat de Petro: & similiter discurrendum semper in omnibus talibus propositionibus restrictiuis; cùm ergo voluntatem creatam asserit Angelicus à nullo alio determinari, nisi ex seipsa, de eadem determinatione affirmat determinari à se, secundùm quam negat determinari ab alio: sed à se non determinatur determinatione necessitante, sed determinatione reddente illam liberè operantem; ergo simili determinatione negat determinari ab alio, eò quòd esset destructiuum determinationis liberę.

365 Similis est locus in quæst. 4. de Veritate artic. 3. ad quintum; in quinto namque loco tale sibi proponit Angelicus argumẽtum. *Omne, quod se habet ad vtrumlibet, indiget aliquo determinante, ad hoc, quòd exeat in actum: sed liberum arbitrium hominis ad vtrũlibet se habet, scilicet ad bonum, & malum; ergo ad hoc, quòd exeat in actum peccati, indiget, quòd ab aliquo determinetur ad malum, maximè autem id fieri videtur à Diabolo.* In hoc argumento vt patet, conclusio est magis restricta, quàm sint pręmissę: ex quibus eo modo, quo verę sunt, hęc directè infertur consequentia; ergo vt liberum arbitrium hominis exeat in actum, siue bonum, siue malum, ab aliquo indiget determinari, & ideò Angelicus eo modo, quo pręmissas concedit vniuersaliter, etiam satisfacit conclusioni, vt patebit. Adde, quòd nemo intendens ad malum operatur: Malum namque non est volibile, nisi indirectè, quatenus connectitur cum bono physico, vel delectabili, quod volumus; non ergo ad malum datur specialis volitio, nec specialis determinatio: sed volitio, & determinatio ad bonum, vt in agente defectibili, est etiam volitio. & determinatio ad malum, cum tali bono annexum: videndum ergo est, à quo sit talis determinatio, siue ad bonum, siue ad materiale mali ex Angelico in libero arbitrio ho- minis. Argumento ergo Angelicus respon- dens, sic habet, *Ad quæsitum dicendum, quòd voluntas, cùm sit ad vtrumlibet;* hæc erat mi- nor argumenti, quam concedit, *per aliquid determinatur ad vnum*, & in his verbis con- cedit etiam maiorem: sed veniens deinde ad conclusionem, vt assignet, per quid de- terminetur ad vnum, *scilicet*, subiungit, *per consilium rationis, nec oportet hoc esse per ali- quod agens extrinsecũ.* Nũquid distinguit ma- teriale, vel formale peccati, vel distinguit determinatiuum ad bonũ à determinatiuo ad malum? nihil prorsus tale ponit: sed vniuersaliter docet, iuxta vniuersalitatem præmissarum, liberum arbitrium determi- nari per consiliũ rationis, & nullatenus ab aliquo extrinseco.

366 Hanc porro esse mentem Angelici Do- ctoris, quòd videlicet non solùm volunta- non determinetur ab extrinseco, nec qui- dem à Deo, sed à seipsa dumtaxat, pręsup- posito consilio rationis: imò, quòd volu- tas creata determinet etiam, non quidem Deum, sed eius concursum, quem ipsi vo- luntati offert, seu parat, atque exhibet in- differentem, non vno, sed pluribus p- eiusdem Sancti Doctoris locis, quæ e- beo; In tertio namque distinctione 23. ... stion. 3. artic. 1. quæst. unic. in corp- sic docet, *Actio primi Agentis est prior, & po- sterior: prior in mouendo, quia actiones om- secundorum agentium, fundantur supra actio- primi agentis: quæ, cùm sit vna consequenter om- nes firmans, specificatur eius effectus in hoc, & in illo secundùm exigentiam illius: sicut vno præcepto Ducis vnus accipit gladium, alius pa- rat equum, & sic de alys: est autem posterior in vtendo aliorum actibus in finem proprium.* Quid quæso est, quòd actio primi agentis est prior in mouendo actione causę secun- dę; quàm quod, nisi priùs velit Deus cõ- currere, & communicare creaturæ suum agere, non potest hæc agere? quid verò est, quòd eadem actio deindè in vsu ad proprium actionis finem sit posterior actione creaturæ, à qua in vsu specificatur? nisi quia actio ista Dei vniuersalis est, & completiua indifferenter omnium agentium ad omnes effectus, sicut vniuersale est, proportione sua, præceptum Ducis ad omnes milites: sed deindè, quòd cum hoc agente exeat actio Dei in hunc effectum, & cum alio in alium, habetur à determinatione vel huius determinatæ virtutis huius agentis, vel huius determinationis voluntatis? idipsum tamen accipias volo clarè ex quæst. 1. de potentia artic 4. ad tertium, *Licèt*, ait, *causa prima maximè influat in effectum, tamen* (nota,)

eius

eius influentia per causam proximam determinatur, & specificatur: & ideò eius similitudinem imitatur effectus. & quæst. 5. de Veritate art. 9. ad decimum, *Effectus*, inquit, *causæ prima magis assimilatur causæ secundæ, quia per eã determinatur quodãmodò actus causæ primæ ad hunc effectum.* Nonnè hæc omninò est sententia scientiæ mediæ? Vide in numero 395.

367 Concludat tandem totum nostrum discursum Angelicus Doctor lib. 20. contra Gentiles cap. 47. subsequentibus verbis, *Principium cuiuslibet operationis est forma, per quam aliquod est in actu, cùm omne agens agat, in quantùm est in actu; oportet igitur, quòd secundùm modum formæ sit modus operationis, consequentis formam. Forma igitur, quæ non est ab ipso agente, per formam causat operationem, cuius agens non est dominus: si quæ verò fuerit forma, quæ sit ab eo, quod per ipsam operatur, etiam consequentis operationis dominiũ habebit.* Cùm autem nomine formæ, nec per Thomistas ipsos veniat virtus actiua præcisè, sed id, per quod actuatur virtus, quandoquidem etiam voluntas per se ipsam est virtus actiua actualis: euidens est, quòd, si forma hæc actuans, & determinans voluntatem creatam est Dei motio, quæ non est à nobis, nec sub nostro dominio, consequenter nec consequens operatio ex Angelico esset sub nostro dominio; vt ergo sub nostro sit dominio operatio, necesse erit, quòd determinatio operis, quæ voluntatem actuat ad agere, sit à nostra volũtate, & non ab alio, quod sub nostro dominio non est.

368 Ex his autem expugnata manet commentitia aliquorum responsio, qui distinguunt duplicem determinationem ad vnũ in causa secunda, sicut duplex in eadem datur motio; quo enim modo, aiunt, causa secunda, secundùm omnium sensum, mouetur à Deo, & per hoc non tollitur quin adhuc eadem causa secunda moueat seipsam: pariter causa secunda determinatur primò à Deo, & non per hoc impedietur, quin determinet secundò seipsam? Manet, inquam, ex doctrina Angelici expugnata, qui non nisi à seipsa docet voluntatem creatam determinari, nullo verò modo ab agente extrinseco, imò potiùs, quòd Dei influxus per ipsam causam secũdam determinetur ad hunc effectũ, tantùm abest, vt determinatus influxus Dei determinet voluntatẽ creatã. Sed videat Lector beneuolus quomodò Aduersarij sẽper sub terminorũ cõfusione versẽtur, dicẽdo, quòd sicut Deus mouet volũtatẽ creatã, & per hoc nõ tollitur, quòd secundò moueat seipsã: ita benè poterit à Deo prædeterminari, & non indè impediri, quin possit seipsam secundò determinare; nomen namque motus multipliciter stat ex Angelico, vt infra in solutione argumentorum constabit: ex quo fit, vt alio modo dicatur moueri à Deo, quàm mouere seipsam: numquam verò, quòd in eo ipso, secundùm quòd mouetur, sit mouens seipsam: dicitur enim Deus mouere voluntatem ex parte obiecti, quatenus ipse dat obiecto creato bonitatẽ, vt moueat, hoc autem modo non mouet seipsam; quia non ipsa creat obiecta. Dicitur item mouere immediatè, vt obiectum, quia Deus est summum bonum, & in hoc locum non habet voluntas. Ex parte item potentiæ dicitur mouere Deus, quatenus dat esse volũtati, & cõseruat, illiq; dat inclinationes ad obiecta, siue innatas, siue superadditas per adiũctas qualitates naturales, vel supernaturales; in quo nihil præstare potest voluntas. Rursus mouet Deus voluntatem sua prouidentia excitando, siue per seipsum, siue alia creata specie ad primam cognitionem, præcedentem omnem actum voluntatis, quod nec præstare sibi potest voluntas. Ac tandem mouet ipsam exhibendo suum concursum; & in hoc stat difficultas præsens, vtrum moueat determinatè ad vnum, an indifferenter; sanè si moueret determinatè, benè arguerent aduersarij; at in hoc, vbi videmus moueri à Deo determinatè, prout ex Angelico mouetur ad suum finem vltimum in genere, relatè ad idem non mouet voluntas creata seipsã, vide numero 425. Si verò Deus mouet ad duo indifferenter; & voluntas se mouet ad vnum determinatè, iã non in eo ipso, in quod mouetur, se mouet voluntas, sed aliter; nos autem dicimus moueri hoc secũdo motu, non primo; quid ergo est, quòd ex confusione huius nominis motus, arguunt aduersarij, cùm in omni motu distincto à motu determinationis ad vnũ, sit mota, non mouens: in hoc autem vltimo motu sit aliter mota, quàm mouens: ac pari modo aliter determinata, ac seipsam determinans: determinatur namque à Deo ad vnum, vel ad alterum; à se autem ad vnum; excluso, & repudiato altero, quæ est mea conclusio? His addo; si daretur prima determinatio Dei, vel ista ratione sui trahit infallibiliter secundam creatæ voluntatis, vel non? Si primum, ergo vi sua antecedenti ponit etiam secundam determinationem, & ita non relinquit secũdò determinandam, sed vi sua reddit secundò determinatam. Si secundum, ergo nõ est vndè infallibilitetur volũtas ad secũdam determinationem; sed adhuc remanet secun-

ſecundò indifferens, vt ponat hanc, vel illã determinationem; impertinẽs ergo erit Dei prima determinatio, quæ poſſet à creata voluntate fruſtrari.

369 Conuincunt taliter, tùm iſtæ rationes, tùm ex Angelico adducta loca quemlibet diſciplinatum intellectum, vt ex Thomiſtis ipſis, qui, volentes nolentes, neceſſe eſt concurrant omnes contra ſcientiam mediam, non deficiant, qui à tam clara doctrina diſcedere erubeſcant, talis eſt Ioſeph de Vita, pro ſe etiam citans plures ex Antiquioribus Thomiſtis, nempè Capreolũ, Ferrarienſem, Herueum, atque Caietanum. Hic ergo in prima ſecundæ §. 22. numero 4. acriter tuetur non componi ex Angelico Doctore libertatem creatam cũ determinatione ad vnum ab extrinſeco, etiã à Deo habita; vndè docet voluntatem creatam determinari à ſe per conſilium rationis, prout agens in virtute ipſiuſmet volũtatis; nè tamen labatur in ſcientiam mediam, admittit decretum in Deo efficax, & omninò antecedens de effectu libero voluntatis, & de quadam complexione cauſarum, ita diſpoſitarum, vt indè ſequatur infallibiliter effectus, quamuis vi talis decreti non determinetur cauſa liberè operatura: de cuius ſententia infra diffuſiùs agã.

370 Probo tertiò meum aſſertum quibuſdã Diui Thomæ locis, quibus Aduerſarij vtũtur inter alia pro iugulanda ex eodem Angelico ſcientia media: quapropter attentos exopto Lectores, vt inter meum, & Aduerſariorum diſcurſum iudicium ferant. Loca ergo Angelici ſunt ſubſequentia, nimirum 1. par. quæſt. 19. art. 8. in corpore, vbi circa finem habet, *Non igitur propterea effectus voliti à Deo eueniunt contingenter, quia cauſæ proximæ ſunt contingentes: ſed propterea, quia Deus voluit eos contingenter euenire, contingentes cauſas ad eos præparauit.* Et lib. 1. perihermen: lect. 14. *Ad effectus enim*, ait, *quos voluit contingentes, ordinauit cauſas contingenter agentes, ideſt potentes deficere.* In prima item ad Anibaldum epiſt. 47. quæſt. vnica, artic. 4. inquit, *Voluntate Dei non ſolùm res in eſſe producuntur; ſed etiam rebus producẽdis modum, quo producantur, prædeterminauit; diſpoſuit autem Deus ad complementum vniuerſi, vt quædam fierent neceſſariò, & his præparauit cauſas neceſſarias: quædam verò, vt fierent contingenter, & his præparauit cauſas cõtingẽtes.* Hoc ipſum docet pluribus in locis, ſed ſufficiant, quæ adducta ſunt.

371 Ex his autem locis quomodò contra ſcientiam mediam arguant Thomiſtæ, patebit infra, cùm eorum adducam argumẽta. Ego autem arguo in fauorem eiuſdem ſcientiæ, ita. Certum eſt non indè effec[tus] eſſe contingentes, quia præcisè cauſæ pr[o]ximæ ſunt ex ſe contingentes, Deus na[m]que, tamquam Dominus ſupremus [om]nium, poteſt & cauſas ex ſe conting[entes] neceſſitare ad actionem: & hanc eande[m] ſicut & neceſſariam, impedire. Ver[iſſi]mũ ergo eſt, quod dicit Angelicus, e[ffe]ctus non eſſe contingentes, vel neceſſar[ios] quia huiuſmodi ſunt cauſæ eorum pro[xi]mæ: ſed principaliter ideò aliquid ne[ceſ]ſarium eſt in ordine naturæ, quia ſic [vo]luit Deus; & idem dico de effectu con[tin]genti. Quia tamen Deus voluit effectus quos contingenter eſſe, non ſolùm apt[auit] cauſas, quæ ex ſe poſſint contingente[r a]gere, ſed vt contingenter agant, ſeù [con]tingenter agentes, vt verbis vtar Sancti [Do]ctoris: ſed cauſa, vt infallibiliter agens, [&] cauſa vt contingenter agens opponunt[ur;] quod enim infallibiliter habet, vt ſit, n[on] contingenter eſt; ergo, ſi Deus voluit effe[c]tus aliquos contingenter eſſe, & propter[ea] aptauit cauſas contingenter agẽtes, non [eas] infallibilitauit ad agere, ſed eas reliquit [in] ſua indifferentia, & contingentia.

372 Vrgeo ex eodem Angelico; nam [iuxta] eius doctrinam contingens ſub ea rati[one,] ſub qua induit determinationem ad v[num,] exuit ſub eadem rationẽ contingentis; [ergo] implicat contradictionem in terminis [iuxta] Sanctum Doctorem, vt, dum Deus v[ult] effectum aliquem contingenter eſſe, præp[a]ret cauſam determinatam ad vnum; eſ[t] namque præparare cauſam ſpoliantem eff[e]ctum contingentia præuolita. Anteceden[s] probo ex prima parte quæſt. 14. artic. 1[3.] in corpore, vbi ſic loquitur, *Contingens a[li]quod dupliciter poteſt conſiderari, vno modo in ſeipſo, ſecundùm quòd iam in actu eſt, & [ſic] non conſideratur, vt futurum, ſed vt præſe[ns,] neq; ad vtrumlibet contingens, ſed vt determina[tum] ad vnum. Alio modo poteſt conſiderari con[tingens, vt in ſua cauſa: & ſic conſideratur, v[t] futurũ, & contingens, non dũ determinatũ ad vn[um].* Quid clarius poterat dicere Angelicus, [&] quidem replicatò? Primò ſanè effectus d[um] actù eſt, non conſideratur, vt conting[ens,] quia iam determinatum ad vnum: pro[ut] in cauſa verò ſecundò conſideratus, ita e[ſt] contingens, quia vt ſic non dum eſt de[ter]minatus ad vnũ; qua ratione ergo ſta[re] poterit, vt Deus dicatur præparare cauſa[s] contingenter agentes, ſi ſua præparation[e] eas optat, vt determinatas ad vnum?

373 Sed reſpondent ſolita verborum circu[m]locutione, vt clara obnubilent, Aduerſa[rij,] quòd ea determinatio ad vnum aufer[t] contingentiam in cauſa, quæ tollit poſſ[e] ad

ad oppositum, non verò ea, quæ stat cum posse vtrumlibet, qualis est causa contingens prædeterminata à Deo: quod, & patet ex verbis ipsis Angelici in secundo loco citatis, dum dicit, quòd Deus ad effectus, quos voluit contingentes, *Ordinauit causas contingenter agentes, idest potentes deficere,* non quæ deficiant.

374 Non poterat profectò Angelicus dicere, quòd pro effectibus contingenter habendis ordinauerit Deus causas, quæ deficerent; sic enim iam etiam ordinasset, vt determinatas ad vnum, scilicet ad defectū; debuit ergo dicere, vt *potentes deficere*. Sed quæ sit ista potentia colligi potest non solū ex his, quæ dicta sunt numero 113, verùm ex loco, à me mox vltimò citato; si enim contingens sub ea ratione seruat contingētiam, sub qua non est determinatum ad vnum: ac eamdem exuit, sub qua est ad vnum determinatum, & quidem sermonē habet Angelicus de determinatione ex suppositione, in illo statu intelligit Angelicus applicare Deum causam contingentem, & potentem deficere, vel operari, sub quo eadem causa ab omni præscindit determinatione ad vnum, scilicet in priori naturæ causæ. Ex quibus liquet Aduersariorum responsionem, nec vel minimò lędere nostri argumenti vim: licèt namque ex Angelico contingens, adhuc dum existit, estque ad vnum determinatum, retineat rationem contingentis: hoc tamen indè est, quia in causa sua, non determinata adhuc ad ipsū, fuit potens non esse; si autem causa numquam fuisset non determinata, numquam certè fuisset contingēs. Vndè sic repeto argumentum. Contingēs ex Angelico in eo contingentiam seruat, quia in sua causa nō determinata ad vnū, fuit indifferens ad vtrumlibet, vt sit, vel non sit: cæterùm vbi determinationem ad vnum induit, secundùm id contingentiam amittit, & non per hoc causa potens vtrumlibet, dum determinatè vnum agit, potentiam amittit ad oppositum: sed per Aduersarios Deus ad contingentia numquam applicaret causas, vt non determinatas, sed quæ vi applicationis fierent determinatæ ad vnum; ergo pro effectu contingenter ponendo, poneret causas, vt spoliatas contingentia, non vt contingentes, etiā admissa in iisdē potentia ad oppositū.

375 Vrgeo: nam præfatam distinctionem contingentis, prout in seipso, & prout in sua causa dat Angelicus pro soluendo hoc argumento, *Omne scitum à Deo necesse est esse; sed nullum contingens futurū necesse est esse; ergo nullum contingens futurum est scitū à Deo,* quod ante doctrinā suā in corpore articuli posuerat; ex præfata autē distinctione concludit, *Vndè quicumque cognoscit effectum contingentem in causa sua tantùm, non habet de eo, nisi coniecturalem cognitionem: Deus autem cognoscit omnia contingentia, non solùm prout sunt in suis causis, sed etiam prout vnumquodq; est actù in seipso: Vndè manifestum est, quòd contingentia & infallibiliter à Deo cognoscuntur, in quantùm subduntur diuino conspectui secundùm suam præsentialitatem: & tamen sunt futura contingentia suis causis proximis comparata.* Tota autem hæc doctrina defectuosa esset, si Angelicus supposuisset in Deo decretum determinatiuum causarum; quandoquidē in causis, vt ita determinatis, esset etiam cognoscibilis effectus infallibiliter, & non ratione solius pręsētialitatis in seipso. Quòd si argumentum velint retorquere contra nos de causa, vt à seipsa iam determinata, in qua etiam esset cognoscibilis effectus, Ludicra erit retorsio, quia hæc determinatio est temporalis, non ab æterno, qualis est determinatio habita vi decreti Dei: vndè de determinatione vi voluntatis creatæ, eadem est difficultas, quomodò fuerit à Deo cognita, vt futura, ac de effectu: & ideò de hac non meminit Angelicus: quòd si cognouisset determinationem causæ creatæ ab æterno, de illa mentionem facere debuisset, & non dicere, quòd quicumque cognoscit effectū in suis causis tātùm, non potest habere, nisi coniecturalem cognitionē de eo; Deū autē habere infallibilē, quia illum etiam cognoscit secundùm suā præsentialitatem: sed debuisset etiam addere, quòd taliter etiam cognoscit in suo decreto determinante causas, &c.

376 Respondere quis posset secundò argumento, voluntatem creatam determinari ad vnum non per aliquid distinctum ab effectu, sed per ipsum effectum: vndè, dum applicatur effectui, non applicatur, vt determinata, sed vt indifferens, & determinanda ab effectu. Sed qui sic responderet, ridiculè loqueretur; per hoc enim, quòd causa formaliter applicatur huic effectui, & non illi, nonne determinatè applicatur vni præ alio? ergo ui applicationis formaliter determinatur, & non applicatur, vt determinanda. Vrgeo, nam effectus liber non potest intelligi determinare causam, nisi cùm intelligitur determinatè esse potiùs, quàm non esse: atqui effectus liber indifferens est, vt sit, vel non sit; ergo, vt sit, debet priùs ab aliquo habere determinatè esse: non potest intelligi autem effectus liberè esse, nisi vi suæ causæ liberę; ergo sua causa in priori signo causæ debet esse determinata,

terminata: aliter in eodem ordine prioritatis causa esset prior effectu, vt determinans illum, & hic esset prior causa, vt determinans illam. Dices datam rationem probare, neque Deum posse velle efficaciter actum liberum post scientiam mediam, quia vi talis voluntatis actus fieret determinatè futurus; ergo vi suæ causæ, iam determinatæ; ergo etiam tale decretum applicaret causam, vt iam determinatam, non vt determinandam.

377 Respondeo duo in hoc casu reperiri, & scientiam scilicet mediam, qua attingeretur futurum conditionatè, vt determinatè tale: & decretum Dei absolutum, determinatum ad absolutam futuritionem effectus. Prima attingit quidem determinatū effectum, qui esset, non qui erit: vndè nō aufertur indifferentia vt sit, vel non sit: sed vt esset, vel non esset: adhuc ergo causa est applicabilis ad effectum, tamquam indifferens, vt ponat, vel non ponat ipsum in statu absoluto. Secundum verò, nempe decretum ad determinatum effectum, ad ipsum determinatè tendit, vt suo loco constabit, intentiuè, non effectiuè: ideòque causa effectiua remanet indifferens in sua ratione causandi, & applicatur, vt effectiuè per seipsam determinanda.

378 Probo quartò idem assertum ex quadā doctrina, quam tradit Angelicus de necessitate ex suppositione, docens quando lędat, & quando non, libertatem: ex qua vulgaris illa diuisio sensus compositi, & diuisi apud Thomistas aliena prorsus, vt puto, à mente Angelici Doctoris, ostendetur. Quæst. ergo 3. de Veritate artic. 10. quærens, an commissa ex infirmitate passionū sint peccata, ita in corpore discurrit, *Considerandum est, quòd necessitas, quæ est ex suppositione alicuius, quod subiacet voluntati, non tollit rationem peccati mortalis: sicut, si gladius infigatur alicui in membris vitalibus, necesse est, quòd moriatur: sed infixio cultelli est voluntaria. Similiter dicendum est in proposito; posito enim, quòd ratio sit ligata per passionem, necesse est, quòd sequatur peruersa electio: sed in potestate voluntatis est, hoc ligamen rationis repellere: dictum est enim, quòd ratio ligatur ex hoc, quòd intentio animæ applicatur vehementer ad actum appetitus sensitiui, vndè auertitur à considerando in particulari id, quod habitualiter in vniuersali cognoscit: applicare autem intentionem ad aliquid, vel non applicare, in potestate volūtatis est: vndè in potestate volūtatis est, quòd ligamē rationis excludat, &c. Sed si ligatio rationis per passionē in tantū procedat, quòd nō esset in potestate volūtatis huiusmodi ligamen remouere, puta, si per aliquas animæ passiones in insaniam verteretur, quidquid cōmitteret, nō imputaretur ei ad culpā.* Ex qua doctrina euidens cuique fit, regulā pręscribi ab Angelico vniuersalē, quod id, quod necessariò sequitur ad suppositionem alicuius, liberum est voluntati, si hoc aliud, ad quod sequitur, ex eiusdem voluntatis libertate pendet, vt sit, aut remoueatur; non sic verò, si hoc aliud à voluntate non pendet: propterea, quòd dum consequens necessariò sequitur ad præsuppositum antecedens, nec in se, nec in suo antecedenti libertatem includit: non ita verò rés se habet, quando antecedens est liberum voluntati: dum namque vellet vnum, vellet liberè & aliud, necessariò consequens ad illud: Atqui decretum Dei à voluntate nostra non pendet, vt sit, vel non sit, & ad illud impossibile est non sequi effectum decretatū; ergo huius positio, iuxta doctrinam Angelici, non esset nobis libera: ergo distinctio illa Thomistica sensus compositi, & diuisi, explicata in ordine ad id, quod, cuius existentia, vel remotio à nostro non pendet arbitrio, omninò commentitia est, & prorsus aliena à mente Angelici Doctoris.

379 Respondere possent Aduersarij doctrinam Angelici esse in diuersa materia ab ea, de qua agimus; nam, qui ligatam habet rationem ad vnum, non potest eligere nò oppositum; vndè non potest circa illud haberi libertas immediata, sed solùm mediata circa antecedens, ad quod sequitur: ergo hoc non est pendens à nobis, non eo modo illud poterit esse nobis liberum: verò in casu nostro circa obiectum à Deo decretatum datur nobis posse immediatum, & libertas; & ideò potest esse nobis liberum, siue id, ad quod sequitur, pendeat, siue non pendeat à nobis.

380 Sed vanum est hoc effugium; nam ab Angelico nō dicitur ligata ratio ad vnum, quasi non sufficienter cognoscatur malitia retrahens ab illo; si enim ita sentiret Angelicus, non diceret, quòd *In potestate voluntatis est hoc ligamen rationis repellere*: si enim potest repellere; ergo habet sufficiens posse ad oppositum per sufficientem cognitionem malitiæ retrahentis ab applicatione: sed quia vincit vehemens applicatio, & ea stante, non valet voluntas oppositum, indè sequitur necessitas, quæ libertatem impedit immediatam, non verò mediatam: atqui maior, efficacior, & infallibilior est applicatio decreti Dei; ergo cum hoc non potest, iuxtà doctrinam Angelici, stare libertas immediata; neque causa, vt patet, cùm decretum non pendeat à nobis; ergo nulla. Notanda ergo sunt

ſunt verba Angelici : non enim dicit, ratio auertitur à cognoſcendo in particulari id, quod habitualiter in vniuerſali cognoſcit, ſed *à conſiderando* : conſiderare enim rem, non ſignificat ſimpliciter cognoſcere, ſed cum aliqua ſpeciali attentione : & ab hac aſſerit auerti per vehementem applicationē ad obiectū ſenſibile : non verò, quòd non ſufficienter proponatur malitia obiecti per illam cognitionem habitualem, & vniuerſalem, quòd obiectum ſenſibile ſit malum. Taceo nunc ea, quæ toties dicta ſunt contra hanc potentiam ad oppoſitum, ſtante ineuitabili infallibilitate ad vnum, proueniente à Dei decreto, cui reſiſtere omninò creaturæ eſt impoſſibile.

381 Probo adhuc quintò. Nulla eſt maior infallibilitas operandi in ſtatu viæ, ſeu præſentis vitæ ea, quæ reperitur in confirmatis in gratia ad operandum benè : vel in obſtinatis in peccato ad operandum malè; atqui in his Angelicus nullam aliā agnoſcit infallibilitatem, niſi moralem; ergo ex eius mente exulat omninò decretum Dei infallibilitans phyſicè, vel metaphyſicè creatam voluntatem ad opus. Minorem probo, & quidem primò circa confirmatos in gratia: queſt. namque 24. de Veritate art. 1. quærens num liberum arbitrium in ſtatu viæ poſſit confirmari in bono, ita in corpore ſentit, *Dicendum, quòd aliquis poteſt in bono confirmari dupliciter. Vno modo ſimpliciter, ita ſcilicet, quòd habeat ex ſe ſufficiens ſuæ firmitatis principium, quòd omninò peccare non poſſit: ſicut Beati ſunt confirmati in bono. Alio modo dicuntur aliqui confirmati in bono per hoc, quòd eis datur aliquod munus gratiæ*. (Notent Thomiſtæ quale munus detur gratiæ ex Angelico, & quid in ſenſu compoſito cum illa detur confirmatis in bono:) *quo ita*, inquit, *inclinantur in bonum, quòd non de facili poſſunt a bono deflecti; non tamen per hoc*, ſubiungit, *ita retrahuntur à malo*, Nonne illę particulæ, *per hoc*, ſignant ſenſum compoſitum? ſed vide quid tribuit huic ſenſui compoſito Angelicus, *Quin omninò, ut, peccare non poſſint, niſi diuina prouidentia cuſtodiente: & hoc modo aliqui in ſtatu viæ poſſunt confirmari in bono, non primo*. Videntne quale eſt munus gratiæ datum confirmatis in bono? tale nimirum, quo non ita facilè poſſit confirmatus cadere: ſed adhuc aliquando caderet, niſi exterior prouidentia principia cadendi conprimeret, nō excedendo tamen terminos infallibilis permanentiæ moralis, prout ex Angelico totũ hoc oſtendam. Pro modo ita mihi liceat arguere: munus interioris gratiæ, prout diſtinctum ab exteriori prouidentia, non tribuit tale nō poſſe peccare, quòd nō ad huc præterea requiratur diuina prouidentia cuſtodiens; ergo aliquid ſuperaddit exterior cuſtodia prouidentiæ, quod non præſtatur ab interiori gratia; de hoc alio per prouidentiam ſuperaddito peto quid addat confirmatis in bono? vel enim addit, per eam nec in ſenſu diuiſo confirmatum poſſe cadere, & ita cuſtodia hæc libertatem euacuaret: quandoquidem etiam auferret poſſe oppoſitum in ſenſu diuiſo; vel per eam tribuitur, vt omninò non poſſit homo peccare in ſenſu compoſito, & ita donum gratiæ interioris id non tribuet ex Angelico, ſed ſolùm, vt non de facili peccent.

382 Quid ſit autem confirmatum in gratia nonniſi de difficili cadere poſſe, & quomodò adhuc cadere valeat; qualis præterea ſit cuſtodia Prouidentiæ: ac tandem quid præſtet, ſuperaddatque gratiæ interiori, ſingula ex eodem Angelico oſtendam. Et quidem primum ex præcitato articulo 9. de Veritate, vbi hoc ipſum explicitè declarat his verbis. *Sed tamen per gratiam viæ ita poteſt homo bono adſtringi, quòd non niſi valde de difficili peccare poſſit per hoc quòd ex virtutibus infuſis inferiores vires refrenantur, & voluntas in Deum fortiùs inclinatur*; Ex doctrina Auguſtini explicata numero 241. *Et eſſe*, ſubſequitur, *perficitur in contemplatione veritatis diuinæ; cuius continuatio ex feruore amoris proueniens*, Nota continuationem ex feruore amoris, quo nimirum voluntas in Deum fortiùs inclinatur, *hominem retrahit*, inquit, *à peccato*. Similiter loquitur in quæſtion. 6. de malo articul. vnico in corpore, vbi diſtinguit tres modos, quibus voluntas fertur magis ad vnum, quàm ad aliud, duos ſpectantes ad neceſſitatem, & vnum ad libertatem rationis, his verbis. *Et quòd voluntas*, ait, *fertur in id, quod ſibi offertur, magis ſecũdũ hāc particularē cōditionem, quàm ſecundùm aliam, poteſt contingere tripliciter. Vno quidem modo, in quantùm vna prępōderat, & tunc mouetur voluntas ſecundùm rationem, hoc eſt liberè, puta cùm homo praeligit id, quod eſt vtile ſanitati, & quod eſt vtile voluptati. Alio verò modo, &c.* id ipſum docet lib. 3. contra Gentil. s cap. 160. illis verbis. *Cùm enim mens hominis à ſtatu rectitudinis declinauerit, manifeſtum eſt, quòd receſſit ab ordine debiti finis: illud igitur, quod deberet eſſe in effectu præcipuum efficitur minùs dilectum illo, ad quod mens inordinata conuerſa eſt, ſicut vltimum finem*. Signa particulas, *præcipuum*, & *minùs dilectum*, & deindè vide quas ex illis regulas tradat vniuerſales, conformes ad regulas explicatas Auguſtini, *Quandocumq; igitur*, concludit, *occurrerit aliquid conueniens inordinato fini*, quem iam in ſupradictis

verbis ſupponit magis dilectum apud declinantes à ſtatu rectitudinis, *repugnans fini debito*, à quo etiam ſupponit in iiſdem verbis iam receſſiſſe, *Eligetur*, inquit, *niſi reducatur ad debitum ordinem, vt finem debitum omnibus præferat, quod eſt gratiæ effectus*. Poteſt ne quid clarius deſiderari pro explicando gratiæ effectu, ac ſimul concupiſcētiarum, à quibus ortum ducit receſſus hominis à fine debito, & declinatio à ſtatu rectitudinis? & ex his patet quomodò homo gratia ſpeciali confirmatus in bono cadere poſſet, præciſa exterioris prouidentiæ cuſtodia, puta, ſi excitantur, vel ab intrinſeca cupiditate, vel à ſuggerente Diabolo, motus tentationum fortiores, & magis ponderantes, quàm ponderet gratia interior cōfirmationis; qualis autem ſit, & quid præſtet cuſtodia diuinę Prouidentiæ, accipias primò adæquatè ex libro 3. contra Gentiles cap. 162. vbi ita habet, *Hoc autem auxiliū eſt, nō ſolū infuſio gratiæ, ſed etiā exterior cuſtodia.* ecce iam Prouidentiæ cuſtodia qualis ſit, nempè exterior; vide nunc, quid ipſa ſuppeditet, *Per quam*, ait, *occaſiones peccandi homini ex diuina Prouidentia tolluntur, & prouocantia ad peccatum comprimuntur*. Et prim. part. quæſt. 22. artic. 2. ad quartum, *Hominum autem iuſtorum*, inquit, *quodam excellentiori modo Deus habet Prouidentiam, quàm impiorum, in quantùm non permittit contra eos euenire aliquid, quod finaliter impediat ſalutē eorū.* Hoc ergo modo eſt cuſtodia diuinæ Prouidentiæ erga confirmatos, in quantùm non permittit eis euenire aliquid, quod fortiùs ponderans, quàm gratia interiùs infuſa, eos faciat à gratia excidere. Ideòque præcitato articulo 9. de veritate, in quo de taliter cōfirmatis ſermonem habet, vt ſupra monui, poſtquam dicit, quòd *Continuatio, ex feruore amoris proueniens, hominē retrahit à peccato*, tentationes, quæ poſſent iiſdem fortiores inſurgere, ſibi obiiciens conſiderandas, ad Prouidentię cuſtodiam recurſum habet his verbis, *Sed totum, quod deficit ad confirmationem, completur per cuſtodiam diuinæ Prouidentiæ in illis, qui confirmati dicuntur, vt ſcilicet quādocumque occaſio peccati ſe ingerit, eorum mens diuinitùs excitetur ad reſiſtendum*. In hoc ergo ſtat diuinæ Prouidentiæ cuſtodia, vt vel non permittantur tentationes præponderantes; vel, dum iſtæ permittuntur, mens confirmati nouo interioris gratiæ auxilio adiuta, robuſtior fiat ad reſiſtendum, conformiter ad Apoſtolum; *Fidelis Deus, qui non permittet vos tentari ſupra id, quod poteſtis: ſed faciet cum tentatione prouentum, vt poſſitis ſuſtinere.*

383 Eodem autem modo loqui de obſtin[atis] tis in malo, videre quiſque poterit in [eo]dem quæſt. 24. de veritate artic. 2. in co[r]pore, vbi ita diſcurrit, *Quòd autem al[iquis] non poſſit à peccato reuerti, poteſt intelligi [sim]pliciter. Vno modo ita, quòd vires ſuæ non ſ[uf]ficiant ad hoc, quòd à peccato totaliter libe[re]tur, &c. Alio modo habet aliquis firmitatem [in] peccato, ita, quòd nec cooperari poſſit ad hoc, q[uòd] à peccato reſurgat. Sed dupliciter eſt hoc, [uno] modo, ita, quòd nullo modo poſſit cooperari; [&] hæc eſt perfecta obſtinatio, qua Dæmones ſunt [ob]ſtinati, &c. Alio modo, ita, quòd non de fa[cili] poſſit cooperari ad hoc, quòd exeat à peccato, [&] hæc eſt obſtinatio imperfecta, qua aliquis poteſt [es]ſe obſtinatus in ſtatu viæ*. Vndè autem ſit h[æc] difficultas, audias, *dum ſcilicet*, ſubdit, *[ha]bet aliquis ita firmitatem in peccato, quòd no[n] ſurgunt motus ad bonum, niſi debiles*. Nu[m]quid tamen ita debiles, vt non ſufficia[nt]: non quidem ita: ſubiungit enim Ang[eli]cus, *Quia tamen aliqui ſurgunt, ex eis [da]tur via, vt præparentur ad gratiam*. Su[nt] ergo debiles relatè ad firmitatem, qu[am] habent ſimiles obſtinati in peccato, quæ [fir]mitas voluntatis in malum magis præpo[n]derans, ſteriles reddit debiliores inſu[rgen]tes motus gratiæ.

384 Probo item ſextò eandem conclu[ſionem] ratione cohærente ad antecedētem, f[un]ta ſcilicet in maiori proportione aliq[uorum] mediorum præ aliis, quam ex ſe hab[ent] in ordine ad finem, atque ita argument[or]. Illa ſcientia Dei de re, quæ antecedit D[ei] decretum diſpoſitiuum de illa, & fundat[ur] in intrinſecis eiuſdem rei, non in decre[to] Dei connectente, habetque pro obiect[o] rem extra præciſum ſtatum poſſibilitat[is], eſt ſcientia illa media, quæ propugnat[ur] ab eius defenſoribus; atqui ex Angelic[o] Doctore ad quamcumque prædeſtination[em] & ordinationem mediorum in finem deb[et] præcedere in Deo ſimilis ſcientia; ergo t[an]tùm abeſt vt ſcientia media ſit contra m[en]tem Angelici, quòd ipſe ſemper ad om[nem] voluntatem de fine, & prædeſtination[em] mediorum, requirit, vt directiuam di[ui]næ voluntatis. Probo autem minorem [ex] libro 2. contra Gentiles cap. 24. vbi, ita lo[quitur], *Ordinatio enim aliquorum fieri non p[o]teſt, niſi per cognitionē habitudinis, & proporti[o]nis ordinatorū ad inuicē, & aliquid altius, qu[od] eſt finis eorū*. Quæ ſit autē iſta proportio, [&] habitudo mediorū ad inuicē, & cū fine, n[e]mo nō videt, quòd cōſiſtat in eo, vt ad inu[i]cem comparata vtilia ſint pro executione finis: quod & Angelicus docet 2. 2. quæſt. 48. artic. vnico in corpore, vbi explica[ns] partes prudentiæ, ſic loquitur, *Ratio autem ad*

ad hoc, vt rectè præcipiat, tria debet habere, primò quidem, vt ordinet aliquid accomodum ad finem, & hoc pertinet ad Prouidentiam, &c. Quòd verò ista cognitio debeat præcedere actum ordinatiuum voluntatis diuinæ, constat tùm ratione: aliter enim Deus cæco modo prouideret, nesciens, si sit fini accõmodum, quod ad finem ordinaret: tùm ex Angelico pluribus in locis, vt libro 3. contra Gentiles cap. 94. dùm ait, *Cùm in quolibet prouidente duo considerari oporteat, scilicet ordinis præmeditationem, & præmeditati ordinis institutionem in rebus, &c.* Prior ergo est ordinis meditatio, propterea namque dicitur præmeditatio, quia ordinis institutionem præcedit. Quæst. item 24. de veritate art. 5. in corpore sic habet, *Et hunc quidem modum rebus diuina voluntas præfigit ex ordine sua sapientiæ.* Liquet ergo ex his nihil Deum velle vt finem, nec aliqua ad illius executionem præordinare, nisi præcognoscat, non solùm possibilitatem finis secũdùm se, atque mediorum, verùm etiam talia media esse magis accomoda pro fine hoc modo acquirendo, quàm alia: sed hæc præscientia non est simplicis intelligentiæ, nec visionis, fundata in decreto actuali absoluto ex parte sui, & conditionato ex parte obiecti; ergo media. Minor probatur; & quidem quoad primam partem est euidens: etenim aliud est cognoscere effectum esse possibilem, si est possibilis causa, aliud effectum existere, si existit causa, & primũ pertinet ad scientiam simplicis intelligentiæ, non secundum, in quo res attingitur, vt conditionatè extracta à statu possibilitatis: atqui ad prudentem, atque prouidam voluntatem finis non sufficit præcognoscere, quòd finis per talia media sit possibilis: sed requiritur, vt etiam præcognoscatur, quod hoc medium præ illo sit accommodum pro executione finis; tam enim gratia sufficiens, quàm efficax est potens ponere actum meritorium gloriæ; sed non esset Prouidentia prudens, & efficax, si Deus pro tali actu volito poneret solùm gratiam sufficientem; ergo præmeditari media accomoda ad finem, non est ea præcognoscere, vt potentia ponere finem, sed quòd vnum præ alio executiuè poneret: ergo debet attingi medium, quod ratione propriæ congruibilitatis extraheret præ alio finem ad executionem. Quoad secundã verò partem eadem facilitate probatur: nam scientia visionis fundata in decreto conditionato ex parte obiecti suum obiectum attingit in decreto, vi cuius cognoscibilitatem habet: atqui hoc medium præ illo esse accõmodum ad finem habet ex se, non vi decreti conditionati ex parte obiecti; non enim gratia sufficiens potest esse medium accommodum ad finem vi decreti conditionati eodem modo, ac efficax, pro habenda gloria, & aliàs pro naturaliter comburendo, non minùs esset accommoda aqua, quàm ignis, & pro exhortando peccatore ad pœnitentiam non minùs esset accommodum insensitiuum, ac homo; ergo habitudo, & proportio mediorum ad finem non est præcognoscenda in vi decreti conditionati, à quo eam non habet: sed in seipsis secundùm propriam naturam; ergo talis cognitio non est fundata in decreto conditionato ex parte obiecti, & consequenter non est visionis.

385 Respondere huic argumẽto possent Aduersarij, quòd omnis causa est proportionata in suo genere in actu primo, non verò in actu secundo, vt exeat in effectum: sed ad id est determinanda à Deo; & ita, quòd Deus in ordine ad finem præcognoscat aptitudinem vnius medij præ alio ex se in actu primo, non in executione actus secundi: ac consequenter primo modo non requiritur decretum actuale cõditionatum ex parte obiecti: & pertinet ad scientiã simplicis intelligentiæ: vt verò præcognoscatur medium accommodum secundo modo, requiritur decretum actuale determinans medium ad actum secundum, sed conditionatè: atque ita præcognoscitur scientia visionis.

386 Sed contra est: quid namque quæsò indifferentiæ potest excogitari in causa ex se necessitata ad vnum, vt sit determinanda à Deo ad hoc, quòd exeat in actum secundum? si enim tali causæ violentum esset nõ agere, connaturale verò agere, quomodò ex se non est determinata potiùs ad agere, quàm non agere? aliud ergo est indigere concursu Dei determinato ad vnum, eò quòd eius natura est determinata ad vnum: aliud verò, quòd per hunc Dei concursũ sit in se determinanda: imò potiùs, quia est ex se determinata, exigit concursum determinatum. Sed progrediamur ad responsionem, prout respicit voluntatẽ creatam liberam, & media, quibus agere debet: & trutinandã propono differentiam gratiæ sufficientis ab efficaci, in quo sita sit; si enim gratia efficax est solùm ex se efficax in actu primo, & ad actum secundum sit præterea determinanda; ex se ergo non habet, nisi posse, non verò agere, quod est actus secundus; ergo gratia sufficiens non deficit solùm ab agere, sed etiam à posse, vel ex se est æquè efficax, ac illa. Quòd si dicas efficacem exigere vt determinetur

minetur ad agere, non ita sufficientem, dupliciter arguam. Primò quia, si efficax prę sufficiente exigit determinari ad agere; ergo sua exigentia est potiùs ad agere, quàm non agere; ergo est determinata ex se, & non determinanda potiùs ad agere, quàm non agere, & ex sua intrinseca determinatione habet, vt exigat concursum determinatum, qui ideò sit determinatus ad agere, quia talis est exigentia gratiæ efficacis, non econtra, ideò hæc determinatur, quia Dei concursus est determinatus. Secundò, quia, si hæc esset istarum gratiarũ differentia; ergo gratiæ sufficienti, vel esset impossibilis determinatio, & coniunctio cũ opere, vel saltem non connaturalis; ergo cui Deus dat gratiam sufficientem, aut dat principium, cui impossibilis est operatio, aut cui nõ sit cõnaturalis: dũ ergo abeo exigit opus, exigit aliquod, vel quod ei repugnat, vel quod, vt taliter posito, cõnaturaliter & sine nouo miraculo euenire nõ potest; quandoquidem determinatio operis constituto cum sola gratia sufficienti non potest esse connaturalis. Potest ne quidquã ridiculosius excogitari, vt Deus à creatura exigat, quod non solùm non habeat, sed nec etiam connaturaliter competere ei possit pro eo statu, pro quo Deus ab illa exigeret: non minùs quàm, si à me, prout nunc sum, exigeret, vt me penetrem cùm pariete? Quòd si iterum replices gratiam sufficientem esse indifferentem ex se, vt determinetur ad agere, non verò esse illi supernaturalem ipsam determinationem. Benè, ergo gratiæ efficaci connaturale est determinatum agere præ non agere, & ei debetur concursus determinatus ad agere; redi ergo mecum ad meum argumentum, quòd maior habitudo, & proportio mediorum ad finem non fundatur nec in decreto conditionato ex parte obiecti; nec in solo actu primo mediorum; sed etiam in maiori connaturalitate actus secundi cum hoc medio præ illo, ratione cuius hoc medium præ illo esset ex se magis accommodum pro executione finis, si esset tale medium, in quo tota mei argumenti vis fundatur.

387 Probo idem assertum septimò signanter in materia ipsa, de qua agimus, quomodò scilicet componi possit libertas liberi arbitrij creati cum infallibilitate prædestinationis; Sanctus ergo Doctor quæst. 6. de veritate artic. 3. quærit, *Num Prædestinatio certitudinem habeat?* pro cuius difficultatis solutione duplicem in corpore articuli distinguit certitudinem, alteram nimirum formalem, seu cognitionis, quæ potest esse ex sola suppositione obiecti: alteram or[...] nis, seu obiectiuæ connexionis, quæ rep[...] ritur inter obiecta ex aliqua voluntate o[...] dinantis, scilicet Dei prædestinantis [...] dia in ordine ad finem; atque vtramqu[...] asserit includi in Prædestinatione: agit [...] men in præcitato articulo præcipuè Ang[...] licus de certitudine ordinis, quam d[...] consistere in eo, quòd causa infallibili[...] sit positura effectum. Distinguit deindè c[...] titudinem ordinis Prouidentiæ vt sic, à c[...] titudine ordinis Prædestinationis per h[...] quòd ordo Prouidentiæ, licèt semper [...] beat respicere aliquem finem vniuersal[...] non tamen respicit finem particularem [...] euentum rei, ad quam est, nisi in pro[...] dendo, & ordinando causas necessari[...] Prædestinatio verò Electorum ad salute[...] respicit infallibili certitudine ordinis [...] terminatum euentum, etiam effectus lib[...] producendi à voluntate creata. Ecce ve[...] Angelici, *Nec tamen hoc modo certus est o[...] Prædestinationis, sicut erat ordo Prouidentiæ; [...] in Prouidẽtia ordo non erat certus respectu pa[...] cularis finis, nisi quando causa proxima necess[...] producebat effectum suũ. in Prędestinatione [...] inuenitur certitudo respectu singularis finis, [...] men causa proxima, scilicet liberũ arbitriũ [...] producit effectum illum, nisi contingente[...]* quo difficultatem, de qua agimus, at[...] communem tangit his verbis. *VN[...] DIFFICILE VIDETVR CONCOR[...] RE INFALLIBILITATEM PRÆDES[...] NATIONIS CVM LIBERTATE AR[...] TRII.* Hic autem constat Prouidentiam diuinam, prout distinctam à Prædestinati[...] ne Electorum, de qua agit in toto citato [...] ticulo Angelicus, non respicere euentu[...] rei, ad quam prouidet causas liberas, [...] solum, cùm prouidet causas necessari[...] vbi est ergo decretum efficax, & antece[...] Dei prædeterminans voluntatem creatam etiam ad materialia peccatorũ, iuxtà Th[...] mistarum sensum? nonne vident quàm [...] curatè distinguit Angelicus opera bon[...] Prædestinatorum, quibus Deus præuol[...] gloriam, infallibiliter exequendã per m[...] rita, à cæteris operibus prouisis, non [...] cundùm speciales fines euentus ipsorum nisi in causis necessarijs; in liberis aute[...] non habere, nisi fines vniuersales, oste[...] dendi suam scientiam, potentiam, mu[...] perfecti Authoris naturæ, gubernatione Vniuersi, &c? Quid ergo, demptis ope[...] bus Prædestinatorum, quæ specialiter p[...] definit, ac prædestinat Deus, adstruunt vn[...] uersaliter Thomistæ?

388 Attendamus autem nunc, quomodò [...] prædestinatione operum bonorum Elect[...]

rium componat Angelicus libertatem arbitrii, an nimirum eò, quòd Deus, dum vult determinatè opus, ita ad illud determinet voluntatem, vt eam infallibiliter, & simul velit in ea posse ad oppositum, sicut est doctrina Thomistarum? an verò per præcedentem scientiam mediam, qua preuiderit Deus ipsam huic, aut illi vocationi nō consensuram, alij verò maiori consensurā, & deindè prædestinando, vt docent Assertores scientiæ mediæ?

389 Thomisticum quidem sensum de decreto, aut medio quocumque alio physicè voluntatem prædeterminante, è regione opponi doctrinæ Diui Thomæ nemo inficiabitur, si huius verba recto animo considerare velit: ad explicandum enim quomodò Dei Prędestinatio infallibilis libertatē nō offendat creatæ voluntatis, in quo tota huius materiæ est difficultas, ita procedit, *Quod hoc modo,* inquit, *potest considerari: inuenimus enim ordinem compossibilem respectu alicuius dupliciter. Vno modo in quantùm vna causa singularis producit effectum suum ex ordine diuinæ Prouidentiæ; alio modo quando ex concursu causarum multarum contingentium, & deficere possibilium, peruenitur ad vnum effectum, quarum vnamquamque Deus ordinat ad consecutionem effectus loco eius, quæ deficit, vel ne altera deficiat: sicut videmus, quòd omnia singularia vnius speciei sunt corruptibilia, & tamen per successionem vnius ad alterum, potest in eis secundùm numerum saluari perpetuitas speciei, diuina Prouidentia taliter gubernante, quòd non omnia deficiant, vno deficiente: & hoc modo est* (Notet quisque paritatem hanc ex Angelico) *in Prædestinatione: liberum enim arbitrium deficere potest à salute: tamen in eo, quem Deus prædestinat, tot alia adminicula præparat, quòd vel non cadat, vel si cadat, quòd resurgat: sicut exhortationes, & suffragia orationum, & alia huiusmodi, quibus Deus adminiculatur homini ad salutem. Si ergo consideremus,* concludit, *salutem respectu causæ proximæ, scilicet liberi arbitrij, non habet certitudinem, sed contingentiam: respectu autem causæ primæ, quæ est Prædestinatio, habet certitudinem.*

390 Ex hoc autem Angelici Doctoris discursu euidenter patet duo per ipsum distingui genera causarum in ordine ad aliquē effectum per diuinam Prouidentiam dispositā: alterum nimirum, in quo, & si concurrant plures causæ inadæquatæ, vna tamen non subrogatur loco alterius deficiētis, sed omnes vnam constant causam singularem adæquatam in ordine ad suum effectum; quales sunt intellectus, visus, &c. ad quorum actus plures concurrunt causæ, vnam componentes adæquatam. Alterum verò est, in quo, & si plures designantur causæ propter aliquem effectum habendū, singulæ tamen pro eodem effectū sufficiūt: & quia singulæ possunt deficere, designantur à prudentissimo Prouisore tot, & tot, singulæ in aliorum defectum, vt ex tali supplemento non deficiat effectus: & ita species hominis in singulis hominibus cōseruaretur, si homines essent incorruptibiles, sicut Angeli, & Sol, vel Luna: sed, quia homo corruptibilis est, diuina Prouidentia, ne species deficeret, subrogauit succedentes homines continuò loco illorum, qui corrumpuntur: vndè, licèt singuli sint in se corruptibiles, & defectibiles, species tamen non deficit ob continuatum supplementum. Hoc autem secundo modo asserit Angelicus futurum infallibiliter à nobis opus bonum liberum, per diuinam Prædestinationem præuolitum, & prædefinitum; vt nimirum, ad eum modum, quo conseruatur, & non deficit species, nō ex eo, quòd ponatur aliquis homo indefectibilis, vel incorruptibilis: sed ex eo, quòd, licèt singuli sint defectibiles, quia tamē ad defectū aliquorum succedunt cōtinuò alij, semper sint, in quibus conseruetur species: ita, & si voluntas sit defectibilis ex se in ordine ad opus prædefinitū à Deo, tot tamen ipsi alia subministrantur, ac præparantur adminicula, vt, quamuis etiā hæc sint singula defectibilia, per multiplicitatem tamen, & subrogationem aliorum ad supplendum defectum illorum, cum quibus voluntas deficeret, non deficiat: vel si deficiat, quòd resurgat. Nisi totum Angelici discursum, & exemplum ab eodem allatum velimus eneruare, certè hæc est Angelici doctrina; ergo decretum infallibilitans, & determinans voluntatem creatam: aut quodlibet aliud determinatum adminiculum subrogatum, quod ratione sui infallibilitet, & determinet volūtatem eamdem, iuxtà sensum Angelici Doctoris omninò gratis excogitata sunt in Dei Prædestinatione ad componendam cū ea, libertatem: & ex sensu Thomistarum est, non Angelici Doctoris, infallibilitas ad vnum cum posse ad oppositum: si enim libertas voluntatis staret cum eiusdem infallibilitate, & determinatione ad vnum, ac posse oppositum, non recursum haberet Angelicus ad continuam subrogationem adminiculantium auxiliorum ad supplendum defectum illorum, quibus deficeret voluntas, pro habendo infallibiliter effectu; ad modum, quo infallibilis est conseruatio speciei per hoc, quòd singulis deficientibus

cientibus alij subrogantur succedentes homines: nec, sicut ad saluandam defectibilitatem speciei in singulis hominibus, singuli subrogantur alij defectibiles: ita ad conseruandam libertatem volũtatis requireret concursum *causarum multarum contingentium, & deficere possibilium, quarum vnamquamque Deus ordinat ad consecutionem effectus, loco eius, quæ deficit, vel ne altera deficiat*: cùm iam in hoc causarum multarum concursu aliquam adstrueret indefectibilem,& quæ voluntatem infallibilitaret; atq; adeò difficultas rediret à principio, & totius Angelici discursus rueret simul, & exemplum.

391 Sed videant nunc curiosi Lectores,quomodò sobriè aliqui insignes Thomistæ sibi hunc locum obijciant, vt aliquem sibi relinquant aditum ad doctrinam Angelici in alium sensum reducendam; solùm enim sibi obijciunt hæc verba, *In Prædestinatione, licèt liberum arbitrium deficere possit, tamen in eo, quem Deus prædestinat, tot alia adminicula præparat, quòd non cadat: vel si cadat, quòd resurgat, sicut exhortationes & suffragia orationum, donum gratiæ, & alia, huiusmodi*: Vt deindè per saltum se expediant,dicendo,quòd inter alia adminicula adstipulatur etiam ab Angelico decretum prædeterminatiuum: & sub dono gratiæ illa, quæ infallibilitat ad opus. Cùm autem nostra ratio non fũdetur in verbis ab Aduersariis adductis, sed in antecedentibus, quæ hoc ipsum determinatiuum voluntatis, quodcumque sit illud, excludunt,nihil contra eorum responsionem addendum est.

392 Probandum modò remanet Angelicũ in prætatis verbis adstruere scientiam mediam, directiuam voluntatis Dei prædestinantis: quod sic ostendo; nam illa adminicula, quæ ponit Angelicus intelliguntur relatè ad scientiam mediã, nõ in facto esse, vt sensus sit, quòd Deus tot adminicula præparat, secundùm quæ videt, quòd voluntas non caderet: vel quòd, si caderet, resurgeret. Tùm quia aliàs Deus cæco modo vellet adminicula, nesciens quando, & cui consensura sit voluntas, quod quantò distet à diuina Maiestate, nemo non videt. Tùm quia voluntas, quæ potest singulis adminiculis deficere, solùm moraliter potest non deficere omnibus, non physicè: aliter relatè ad omnes perderet libertatem: sicut,si ab vno determinaretur, eam perderet per Angelicum; decretum autem Dei debet esse infallibile etiam metaphysicè; ergo ad illud non sufficit illa moralis certitudo ordinis obiectorum,sed prærequirit certitudinem metaphysicam scientiæ. Tùm tandem quia Deus præuidit Tyrios, & Sidonios conditionatè benè operaturos per illa eadem signa,& virtutes, quibus non cooperati fuerunt Corozaitæ, & Bethsaiditæ; ergo per signa, & virtutes, quæ non infallibilitabant, nec collectiuè, ex se voluntatem creatam; ergo non in decreto infallibilitante per illa, sed ex suppositione consensus, qui fuisset vi voluntatis Tyriorum, & Sidoniorum ponendus, quod est cognouisse per scientiam mediam.

393 Probo tandem assumptum meum argumento negatiuo huiusmodi; ex iis, quæ vsque modò dicta sunt de mente Angelici Doctoris circa scientiam mediam, saltem non mediocriter persuadetur ipsum eam admisisse: & nisi alicubi principia tradiderit, quibus non cohæreat scientia media, contumax conuincitur, qui, dictis non obstantibus, atque nullo prorsus aduersante principio, id ipsum voluntariè inficiari contendit: Atqui nihil prorsus reperitur apud Angelicum Doctorem, quod non cohæreat cum præsuppositione scĩetiæ mediæ; ergo non benè procedit, qui eam à mente Angelici inficiatur. Probo autem minorem in stateram iudicij adducendo omnia ea, quæ ab Aduersarijs ex Sancto Doctore adducuntur, tamquam scientiæ mediæ incõpossibilia, & aduersantia, vt inde fit.

CAPVT DECIMVM.

Loca, quæ ex Angelico pro impugnanda scientia media adduci solent, referuntur, & eorumdem æquiuocatione detecta, nullatenus ad propositum finem conducere efficacissimè ostenditur.

IN hoc etiam capite, vt maiori claritati consulam, & desidiam, ex latitudine materiæ, atque multiplicitate rerum induci solitam, euitem, per varios, & distinctos Paragraphos singula Aduersariorum argumenta, & quidem potiùs eis addendo, quàm vel in minimo diminuendo, adducam, atque efficaciter soluam.

§. PRI-

§. PRIMVS.

Argumentum desumptum ex ratione primæ causæ mouentis secundas proponitur, & soluitur.

394 OBijciunt primò Aduersarij contra scientiam mediam Angelici Doctoris plurimas phrases, quas de Deo, vt prima causa solitus est edicere; argumentum hoc modo formant. Deus, vt prima causa, & vniuersalissima, se habet ex Angelico in ordine ad omnem operationem creaturæ, etiam voluntatis, non solùm tamquam dans esse, & posse operari, verùm etiam tamquam primò causans ipsammet operationem creaturæ, & tamquam primò mouens ipsam causã creatã ad suũ operari; ergo in omni statu siuè absoluto, siuè conditionato, non potest intelligi eadem operatio, vt aliquod habens esse à causa creata, quin per priùs, atque intimiùs sub eodem statu intelligatur idem esse habere à Deo, tùm vt prima causa, tùm vt primo mouente: atqui non potest Deus intelligi, vt causans, & mouens ad hanc operationẽ, nisi intelligatur, vt iam determinatus ad eam causandam, atque ad mouendum; ergo etiam in statu futuritionis conditionatæ supponitur Deus determinatus ante voluntatem creatam ad determinatum effectum; ergo in tali Dei determinatione redditur quilibet effectus, siuè absolutè, siuè conditionatè cognoscibilis, & non in seipso, vi causæ secundæ, se determinãtis ad ipsum: & ita ex radice conuellitur scientia media.

395 Antecedens, in quo sibi persuadẽt Thomistæ totam in præfato discursu litem cum Assertoribus scientiæ mediæ habere, sic probant, Primò ex libro 3. contra Gentiles cap. 88. vbi habet Angelicus, *Si voluntas mouetur ab exteriori principio, erit violentus motus: dico autem moueri ab extrinseco principio, quasi ab agente; sed oportet, quòd omnis motus voluntatis ab interiori procedat, nulla autem substantia creata coniungitur animę intellectuali, quantùm ad sua interiora, nisi solus Deus, qui solus est causa ipsius, & substinens eam in esse; à solo ergo Deo potest motus voluntarius causari*. Et infra, *Illud*, ait, *solum agens potest causare motum voluntatis absq; violentia, quod causat principium intrinsecum huius motus, quod est potentia ipsa voluntatis, hoc autem est Deus, qui animam solus creat*. Secundò ex prima parte quæst. 105. artic. 4. in corpore, quo in loco ita discurrit, *Sicut intellectus mouetur ab obiecto, & ab eo, qui dedit virtutẽ intelligendi: ita voluntas mouetur ab obiecto, quod est bonũ, & ab eo, qui causat virtutẽ volẽdi: virtus autẽ volẽdi à Deo solo causatur; velle autẽ nihil aliud est, quàm inclinatio quædam in obiectum voluntatis, quod est bonum vniuersale: inclinare autem in bonum vniuersale est primi mouentis, cui proportionatur vltimus finis*. & ad secundũ, *Moueri*, inquit, *volũtariè est moueri ex se, idest à principio intrinseco: sed illud principiũ intrinsecũ potest esse ab alio, & sic moueri ex se nõ repugnat ei, quod mouetur ab alio*. Rursus in eadẽ prim. parte quæst. 83. artic. 1. ad tertium. *Liberum*, inquit, *arbitrium est causa sui motus, quia homo per liberum arbitrium seipsum mouet ad agendum: non tamen hoc est de necessitate libertatis, quòd sit prima causa sui id, quod liberum est: sicut nec ad hoc, quòd aliquid sit causa alterius, requiritur, quòd sit prima causa eius. Deus igitur est prima causa mouens, & naturales causas, & volũtarias: & sicut naturalibus causis, mouendo eas, non aufert, quin actus earũ sint naturales: ita mouendo causas voluntarias, non aufert, quin actiones earum sint voluntariæ, sed potiùs hoc in eis facit: operatur enim in vnoquoque secundùm eius proprietatem*. Et tandẽ prim. secundę quæst. 109. artic. 1. in corpore sic loquitur, *Vsus autem quilibet quemdã motum importat, largè accipiendo motum secundùm quòd intelligere, & velle motus quidam esse dicuntur, vt patet per Philosophum in 3. de Anima: videmus autem in corporalibus, quòd ad motum non solùm requiritur ipsa forma, quæ est principium motus, vel actionis: sed etiam requiritur motio primi mouentis: primum autem mouens in ordine corporalium est corpus cæleste; manifestum est autem, quòd, sicut motus omnes corporales reducuntur in motum cælestis corporis, sicut in primum mouens corporale: ita omnes motus tàm corporales, quàm spirituales reducuntur in primum mouens simpliciter, quod est Deus: & ideò quãtumcumque natura aliqua corporalis, vel spiritualis ponatur perfecta, non potest in suum actum procedere, nisi moueatur à Deo: quæ quidem motio est secundùm suæ Prouidentię rationem, non secundùm necessitatem naturæ: sicut motio corporis cælestis*. & deindè, *sic igitur*, ait, *actio intellectus, & cuiuscũque entis creati dependet à Deo in quãtùm ad duo: vno modo in quantùm ab ipso habet perfectionem, siuè formam, per quam agit; alio modo in quãtùm ab ipso mouetur ad agendum*.

396 Respondeo vanum esse Aduersariorum laborem in probando ex Angelico id, in quo nullus scientiæ mediæ Propugnator cũ eis litem habet: quis enim (paucis cum

Durando exceptis) negat Deum esse causam omnis actionis creatæ, non solùm, quia dat creaturæ esse, & potentiam operandi, verùm etiam, quia immediatè per priùs, essentialiùs, atque intimiùs ipsissima actio creaturæ pendet à Deo: à quo, sicut ipsi cōmunicatur esse, & posse operari per identitatem, & formaliter: ita etiam communicatur efficienter operatio, in ordine ad quam multis, & non vno modo mouet Deus causam creatam, vt deindè ostendam? Id, quod solùm negamus, est, quòd Deus agentibus liberis exhibeat vnum operari determinatè, atque dicimus offerre illi ex parte sua Deum duo operari opposita, vel operari, & non operari, relinquendo agentiū liberorum arbitrio, vt determinet se ad id, quod maluerit: & hoc ipsum dicimus explicitè doceri ab Angelico, prout patet ex numero 366; quibus addo nunc explicitiorē locū prout facit ad præsens ex quęst. 3. de potentia artic. 7. vbi, postquam ad quartum dixerit. *Quòd tàm Deus, quàm natura immediatè operantur, licèt ordinĕtur secundùm priùs, & posteriùs,* non per hoc nō fatetur ad 13. loquens de operari libero volūtatis creatæ, *Quòd voluntas dicitur habere dominium sui actus, non per exclusionem causæ primæ, sed quia causa prima non ita agit in voluntate, vt eam ex necessitate ad vnum determinet, sicut determinat naturam; & ideò determinatio actus relinquitur in potestate rationis, & voluntatis.* Agit ergo Deus per priùs, quàm agat voluntas creata, sed non determinat ipse actum, aliàs non voluntas, & ratio illum determinarent, sed à Deo reciperent determinatum: & ad summum posset secundò determinare seipsam, sed non actū, qui determinatus iam, & priùs præstaretur à Deo, & nihil indifferens ab eodem Deo, ei offerretur determinandum à ratione, & voluntate.

397 In forma ergo ad argumentum concedo totum antecedens, & primam cōsequētiam, & distinguo minorem subsumptam; non potest Deus intelligi causans, & mouens ad hanc operationem, nisi intelligatur, vt iam determinatus ad eam causandam, & ad mouendum determinatè nego, nisi intelligatur determinatus ad causandū, & ad mouendum indeterminatè, concedo minorem, & nego consequentiam. Videntur forsan noui alicui isti termini determinatum indeterminatè? An non taliter loquutus est Christus cùm dixit, vnus vestrum me traditurus est? dicendo enim, vnus vestrum, ex duodecim determinauit iam vnū, & non alios, sed non determinauit, quis eorum futurus esset. Qui præterea determinat equitare, adhuc indifferens manet, equitet hoc, vel illo equo: pari ergo mo Deus, vt prima causa, indifferens est prim vt producat, vel nō producat creaturā, de dè, vt productā cōseruet, vel nō conseruet determinatus, vt producat, & conseruet, i differens est, vt velit cum ea agere, non agere: agere hoc, vel illud: deter nat autem se ad agendum cum creatur & præcipuè cum voluntate, non tame determinat ipse, quid agat voluntas, solùm determinat se præstare concursu ad vtrumlibet, sicut eget voluntas; q autem hic, & nunc præstetur, determi tur à creata voluntate. Eodem modo d de motu ad actionem; nam determinat Deus mouere creaturam ad motum, sed determinatè, relinquendo voluntati, vt q motu voluerit, vtatur. Pro huius aute maiori claritate.

398 Notandum est etiam ex Angelico p ribus modis mouere Deum, vt prima causam, quascumque causas creatas, præ puè autem voluntatem liberam, quam ma diuisione mouet dupliciter, nim ex parte obiecti, & ex parte potentiæ. Q tuor autem modis mouet Deus ex p obiecti; vno modo in ratione obiect est summum bonum amabile: alio tribuendo cognitionem eiusdem suæ tatis, Ecce verba Angelici prim. part. q 106. artic. 2. in corpore, *Voluntas, in immutatur dupliciter: vno modo ex parte obi alio modo ex parte potentiæ: ex parte quide obiecti mouet voluntatem & ipsum bonum quod est voluntatis obiectum: sicut appetibi mouet appetitum: & ille, qui demonstrat ob tum, puta qui demonstrat aliquid esse bonum sed nihil sufficienter mouet voluntatem, nisi num vniuersale, quod est Deus, & hoc bon solus ipse ostendit.* Tertiò mouet quate ab ipso Deo est omnis virtus motiua obi torum creatorum: sicut enim dicitur D per Angelicum mouere causam ex pa agentis, quia ab ipso est virtus actiua, & eo conseruatur prim. part. quæst. 105. ar 3. in corpore, dum ait, *Sic igitur Deus uet intellectum, in quantùm dat ei virtutem intelligendum, & in quantùm imprimit ei cies intelligibiles, & vtrumque tenet, & seruat in esse*: pari modo, cùm omnis vi obiecti creati ad mouendum sit à Deo præstita, & conseruata in esse, etiam obiecta creata mouet Deus voluntatem quartò eandem mouet, quia vel Deus p ducit species, quibus mediantibus cog scatur, & ostendatur obiectum, vel ip sua prouidentia disponit agentia, aut et in ordine ad opera meritoria cognition illu

illuminantem producit ipse:quo modo loquitur prim. 2. quæst. 109. artic 2. istis verbis, *Ad primum dicendum, quòd homo est Dominus suorum actuum, & volendi, & non volendi propter deliberationem rationis: sed quòd deliberet, vel non deliberet, & si huiusmodi etiam sit Dominus, oportet quòd hoc fit per deliberationem precedentem: & cùm hoc non procedat in infinitum, oportet quòd finaliter deueniatur ad hoc, quòd liberum arbitrium hominis moueatur ab aliquo anteriori principio, quod est supra mentem humanã, scilicet à Deo.*

399 Ex parte item agentis pluribus etiam modis mouet Deus voluntatem creatam: & quidem primò in quantùm dat, & conseruat esse actiuum voluntati, sicut modò dicutum est de intellectu. Secundò in quantùm voluntatem applicat ad agere, communicando ei, tamquam causæ secundæ, & suo instrumento, suum operari, hoc, vel illud, modo supra explicato, prout habet quæst. 3. de potentia artic. 7. in corpore illis verbis, *Sequitur de necessitate, quòd Deus sit causa actionis cuiuslibet rei naturalis, vt mouens, & applicans virtutem ad agendum.* Tertiò immutat Deus voluntatem, seu mouet, quia præter esse actiuum, dat ei siue appetitum, puta ad bonum, siue odium, nempe ad malum, aut identificatum ipsi volũtati, & innatum in ordine ad actus naturales: aut superadditum, & gratuitum per gratiam præuenientem in ordine ad actus supernaturales: quo pacto loquitur in prim. parte quæst. 100. artic. 2. in corpore, dum sic scribit, *Ex parte verò ipsius potentiæ volũtatis nullo modo potest moueri, nisi à Deo: operatio enim voluntatis est inclinatio quædam volẽtis in volitum; hanc autem inclinationem solus ille immutare potest, qui virtutem volendi creaturæ contulit: sicut & naturalem inclinationem solum illud agens potest mutare, quod potest dare virtutem, quam sequitur inclinatio naturalis: solus autem Deus est, qui potestatem volendi tribuit creaturæ.* Quilibet præterea ex his motibus tenentibus se ex parte potentiæ suas habet subdiuisiones, quas longum esset, & sine necessitate recensere. Vnum sufficiat hic memoriæ seruare, quòd cùm tot modis dicatur Deus mouere voluntatem nostram, ex quibus quidam sunt necessarij, & non nobis liberi, alij verò liberi, Aduersarij idem volunt intelligi per Angelicum nomine motionis Dei, ac determinationẽ voluntatis creatæ ad actum liberum, prouenientem à Deo.

400 Examinemus ergo loca adducta ab Aduersarijs ex Angelico, vt videamus quid valeant ad probandam præfatam prædeterminationem voluntatis creatæ ad vnum à Deo. Ad primum itaque locum dico sermonem in eo habere Angelicum de motione, quæ est in voluntate per inclinationem ad obiectum, & probat hoc modo non posse directè, & absque violentia moueri, nisi à solo Deo: quærit namq; Angelicus, an substantiæ creatæ separatæ possint esse causæ electionum, & voluntatum nostrarum, & respondet non esse causas, sed posse dumtaxat habere rationem suadentis, idest ostendentis id, quod causare potest voluntatem, non quidem directè, sed indirectè applicando, vel excitando. Tota autem substantia discursus Angelici cõsistit in eo, quòd causa voluntatis nostræ est obiectum, & voluntas; vel ergo substãtiæ creatæ separatę mouerent nos, causando obiectum, & hoc non, quia obiecta causantur à Deo; solùm autem possunt tales substantiæ de obiecto excitare in nobis species, quod est applicare agens, non agere: atque applicare indirectè, non producendo agens, quod esset applicare directè: & ideò secundùm hunc modum mouendi ex parte obiecti, concludit Sanctus Doctor, *Nulla igitur substantia creata potest mouere voluntatem, nisi mediante bono intellectu: hoc autem est, in quantùm manifestat ei aliquod esse bonum ad agendum, quod est persuadere; nulla igitur substantia creata potest agere in voluntatem, vel esse causa electionis, nisi per modum suadentis.* Vel mouerent ex parte potentiæ, nimirum voluntatis; & hoc neque, quia mouere ex parte potentiæ est vel producere, & conseruare virtutem, vel producere in ea inclinationes, vel communicare illi suam actionem. Hoc autem vltimum pertinere ad Deum, vt primam omnium causam, cuilibet est euidẽs. Dare autem voluntati inclinationes proportionatas suo esse, illius est, qui dat esse, prout explicitè dicit Angelicus, *Inclinationes autem naturales dare, non est, nisi illius, qui naturam instituit; ergo & voluntatem inclinare in aliquid, non est, nisi eius, qui est naturę intellectualis causa.* Virtutem randẽ actiuam voluntatis producere, & cõseruare solius Dei est, vt in verbis citatis ab Aduersariis patet, nimirum, *Nulla autem substantia creata coniũgitur animę intellectuali quãtũ ad sua interiora nisi solus Deus, qui solus est causa ipsius, & substinẽs eã in esse.* Benè ergo ex parte potẽtiæ cõcludit Angelicus, *A solo ergo Deo potest motus voluntarius causari. &, si voluntas mouetur ab exteriori principio, erit violentus motus: dico autem moueri ab extrinseco principio, quod mouet per modum agentis, & non per modum finis;* Ac deindè, *Illud solum agens potest causare motum voluntatis absque violentia,*

quod causat principium intrinsecum huius motus, quod est potentia ipsa voluntatis: hoc autem est Deus, qui animam solus creat. Quid autem ex hoc motu per inclinationem inferunt Thomistæ? numquid enim quia voluntas naturaliter est inclinata ad omne bonum, & ad maius bonum magis inclinata, indè, sicut bruta, à natura erit determinata ad vnum? Sicut ergo formaliter hæc inclinatio non est determinatio voluntatis ad vnũ; & aliàs substantiæ separatæ eam excitando per applicationem boni, voluntatem determinarent indirectè ad vnum: ita neque Deus mouendo, hoc est talem inclinationẽ voluntati dando directè, ipsam ad vnum determinat.

401 Ad secundum dico ex verbis ipsis patere; quòd loquatur de duplici motione, alia nimirum ex parte obiecti, secundùm quam Deus, tamquam bonum vniuersale, mouet per suam obiectiuam bonitatem voluntatem creatam: alia verò ex parte potẽtiæ, secundùm quam virtutem dat ei actiuam volendi. Quid hinc volunt Thomistę? numquid Deus creat voluntatem cum virtute determinata ad vnum, quod opponitur essentiali conceptui creaturæ rationalis, & omnibus locis, quos attuli ex Angelico numero 361, & 366? Circa Deum autem, vt vniuersale bonum, distinguendum est cũ eodem Angelico; vel enim sermo est de bonitate Dei, vt visa per visionem beatam, & hoc modo non solùm determinat, sed etiam necessitat voluntatem creatam; vel vt cognita per speculũ, & in ęnigmate, & ita mouet quidem, sed nec necessitat, nec eã ad sui amorem determinat, aliter nullus cogitans Dei bonitatem, ipsum offenderet, & vtinam sic esset. Legatur Angelicus prim. part. quæst. 82. art. 2. in corpore, *Sed tamen*, inquit, *antequam per certitudinem visionis necessitas huiusmodi connexionis demonstretur, voluntas non ex necessitate Deo inhęret, neque his, quæ Dei sunt: sed voluntas videntis Deum per essentiam de necessitate inhæret Deo.* Hoc eodem modo loquitur, cùm dicit, *Moueri voluntariè est moueri ex se, idest à principio intrinseco: sed illud principium intrinsecũ potest esse ab alio principio: & sic moueri ex se non repugnat ei, quod moueatur ab alio.* Verba enim ipsa clarè ostendunt non loqui Angelicum de motu determinante ad vnum, quòd hic sit à Deo: sed dicit, quòd principium motus sit intrinseca virtus voluntatis, & quòd hæc intrinseca virtus sit à Deo: & propterea Deus est mouens voluntatem, secundùm doctrinam datam in corpore, quia ipse producit virtutem voluntatis, seipsam ex seipsa mouentis.

402 Ad tertium, Respondeo loqui in loco Angelicum de motione actuali, qu voluntas actù agit, & de hac dicit; qu non est ita à voluntate, vt non sit etiam Deo, tamquam à prima causa: quærit cui ibi Angelicus, an homo sit liberi arbit & argumento in contrarium, quo ita obijcit, *Liberum est, quod sui causa est; q ergo mouetur ab alio, non est liberum, &c.* R spondet, quòd non est de ratione liberta quòd sit prima causa sui id, quod liber est, &c. imò, quia Deus ipsum mouet, p ut essentialiter requiritur ad libertatem, mirum mouendo ad vtrumlibet; *Opera enim in vnoquoque secundùm eius proprietate &c.* per hoc ipsum, mouendo, causat voluntate liberum operari, dando illi i moueri, vt ex qua parte motui se applic liberè se applicet.

403 Ad quartum dico Angelicum in co co quærere vtrũ homo sine gratia aliqu verum cognoscere possit; & ad proban quòd ad aliquas veritates, excedentes sp ram naturalem, indiget speciali gratia il minante, non ita ad cognoscendas ver tes, contentas intra limites naturalis ræ; monet primò, quòd cùm cogni habeat, vt actio, & motus, duplicit eam mouet Deus, & producendo pium eius, & illud applicando, trib scilicet, tamquam instrumento, suu perari, sicut tribuit omnibus alijs c creatis. Quis ex Assertoribus scientiæ diæ id negat, quòd scilicet operari c turæ sit priùs à Deo, quàm ab ipsa natu Id, quod dicimus, est Deum priùs p parare, & determinare se ad communi dum suum cõcursum actualẽ creaturæ i tà huius naturam, determinatum vid cet ad vnum causis necessarijs, indiffer tem ad vtrumlibet causis liberis; con hoc autem nec vsque modò, nec vnquã quid afferent Thomistæ.

404 Instant tamen; Deus sua motione, ex Angelico, mouẽndo voluntatem cr tam, eam determinat ad vnum; ergo tota doctrina antecedens. Probant assum tum: Deus sua motione infallibilitat, metaphysicè, volũtatem creatam ad vnu sed non eam ita infallibilitaret, si non e ad idem vnum determinaret; ergo. P bant maiorem pluribus Diui Thomæ lo Primò quidem ex quęst. 6. de malo ar vnico ad tertium, vbi sic habet, *Deus m voluntatem immutabiliter propter efficacia virtutis mouentis, quæ deficere non potest: propter naturam voluntatis motæ, quæ indiff ter se habet ad diuersa, non inducitur necess sed manet libertas; sicut etiam in omnibus nidenti*

uidentia diuina infallibiliter operatur, & tamen à causis contingentibus proueniunt effectus contingenter, in quantum Deus mouet omnia proportionaliter, vnumquodque secundùm modum suum. Ex quo loco euidens est, aiunt Thomistæ, vacare prorsus recursum ad præscientiam mediam, cùm totam infallibilitatem operis refundat Angelicus in efficaciam diuinæ virtutis, mouentis voluntatem creatam. Secundò ex prim. secundæ quæst. 10. artic. 4. ad tertium, vbi, *Si Deus*, inquit Sanctus Doctor, *mouet voluntatem, impossibile est, quòd voluntas ad illud nō moueatur, sed non est impossibile simpliciter*. Tertiò ex quæst. 112. artic. 3. in corpore, quo in loco, *Si ex intentione Dei mouentis est*, ait, *quòd homo, cuius cor mouet, gratiam consequatur, infallibiliter eā consequitur*. Quartò ex quæst. 6. de veritate articulo primo in corpore, vbi ita loquitur. *Praexigitur etiam electio, per quam ille, qui in finem infallibiliter dirigitur, ab alijs separatur.* Quintò ex quæst. 3. artic. 7. vbi vniuersali doctrina ait Angelicus, *Quia nos ponimus Deum immediatam causam vniuscuiusque rei, secundùm quòd in omnibus causis secundis operatur: & quòd omnes effectus secundi ex eius prædefinitione proueniunt, ideò non solùm primorum entium, sed etiam secundorum ideas ponimus*. Sextò ex libro 3. contra Gentiles cap. 94. vbi habet, *Prouidentia diuina per se est causa, quòd hic effectus contingenter proueniat: & hoc cassari non potest. Ex quo patet, quòd hæc conditionalis non est vera, si Deus prouidit hoc futurum, hoc erit: sed sic erit, sicut prouidit illud esse futurum; prouidit autem illud esse futurum contingenter; sequitur ergo infallibiliter, quòd erit contingenter, non necessariò.* Septimò ex lectione 3. super cap. 5. Diui Dionysii de diuinis nominibus, vbi in hæc Diui Dionysij verba, *Exemplaria dicimus existentium rationes substantificas, & singularitates præexistentes, quas Theologia prædefinitiones vocat: & diuinas, & bonas voluntates existentium prædeterminatiuas, & factiuas, secundùm quas substantialis essentia omnia prædefiniuit, & produxit*, sic subiungit Angelicus, approbans eadem verba, *Huiusmodi rationes Scriptura Sancta vocat prædefinitiones Rom. 8. quos prædestinauit, hos & vocauit. Quæ quidem prædefinitiones, & voluntates sunt distinctiuæ entiū, & effectiuæ ipsorum*. Octauò ex libro item 3. contra Gentiles, & cap. 94. *Si autem*, ait, *omnia, quæ possunt agere, necesse est, vt in agēdo ei ministrent, impossibile est, quòd aliquod agens diuinæ Prouidentiæ executionem impediat, sibi contrarium agendo: neque enim possibile est diuinam Prouidentiam impediri per defectum alicuius agentis, vel patientis; cùm omnis virtus actiua, & passiua sit in rebus secundùm diuinam dispositionem causata.* & post pauca, *Deus*, inquit, *qui est vniuersi Gubernator, intendit, quòd effectuum eius hic quidem stabiliatur per modum necessitatis, hic autem contingenter: & secundùm hoc diuersas causas eis adaptat*. Et clariùs idem antecedens ostenditur, aiunt quidam ex Aduersarijs, tùm ex prima ad Anibaldum distinct. 47. quæstion. vnica artic. 4. vbi habet, *Voluntate non solùm res in esse producuntur, sed etiam rebus prouidendis modum, quo producantur, prædeterminauit.* Tùm ex quodlibeto 12. quæst. 3. artic. 4. vbi, *A Prouidentia*, inquit, *Dei omnia sunt prædeterminata, & ordinata*. Tùm tandem ex secundo physicorum lectione 8. vbi vniuersali doctrina sic docet, *Sicut potentia motiua, quæ est ad vtrumlibet, non exit in actum, nisi per potentiam appetitiuam determinetur ad vnum; ita nihil, quod est in potentia ad vtrumlibet, exit in actum, nisi per aliquod determinetur ad vnum*, nempe à Deo, aiunt Thomistæ: quandoquidem Angelicus prima parte quæst. 105. artic. 1. ad tertium dicit, *Quòd hoc ipsum, quòd causæ secundæ determinantur ad suos effectus, est illis à Deo*, ...

405 Sed priùsquàm ad præfatorum locorū germanum exhibēdum sensum deueniam, animaduertant volo Lectores qua & quanta passione procedant Oppugnatores scientiæ mediæ pro ea refellenda, vt, dummodò videatur aliquid aduersus ipsam ex Angelico discerptum adducere, non curent, si contradictoria apud eumdem Angelicum componant. Quis non videt maiorem partem locorum, in antecedenti instantia allatorum, in diuinæ Prouidentiæ infallibilitate fundari? Si ergo quid probarent, vtique probarent diuinam Prouidentiam infallibilitate ex Angelico voluntatem creatam ad hoc determinatum opus liberum taliter, vt vi diuinæ Prouidentiæ infallibiliter sit futurum hoc determinatum opus, licèt fallibiliter, & contingenter vi voluntatis creatæ, ambo ita disponente diuina, & efficaci Prouidentia. Si ita ergo res se habet, quid est illud, quod docet Angelicus de veritate quæst. 6. artic. 1. in corpore, *Sed tamen Prædestinatio quantùm ad duo à Prouidentia differt. Prouidentia enim dicit vniuersaliter ordinationem in finem. Prædestinatio autem respicit tantùm illum finem, qui est principalis creaturæ rationali, &c. differt etiam alio modo: in qualibet enim ordinatione ad finem est duo considerare, scilicet ipsum ordinem, & exitum, vel euentum ordinis, nō enim omnia, quæ ad finē ordinantur, finem consequuntur; Prouidentia ergo ordinem in finem respicit tantùm: vndè per Dei Prouidentiam omnes homines ad Beatitudinem ordinantur: sed Prædestinatio respicit etiam exi-*

exitum, vel euentum ordinis: vndè non est, nisi eorum, qui gloriam consequuntur. Sicut igitur se habet Prouidentia ad impositionem ordinis, ita se habet Prædestinatio ad ordinis exitum, vel euẽtum, &c? Quid item, quod in eadem quęstione artic. 5. in corpore replicat, & clariùs, *Cùm Prædestinatio sit quædam Prouidentiæ pars, sicut secundùm suam rationem super Prouidentiam addit, sic & certitudo eius super certitudinem Prouidentiæ: ordo enim Prouidentiæ dupliciter certus inuenitur: vno modo in particulari, quando scilicet res, quæ à diuina Prouidentia in finem aliquem ordinantur, absque defectu in finem illum particularem deueniunt. Aliò modo in vniuersali, & non in particulari, &c. & sic nihil potest deficere à generali fine Prouidentiæ, quamuis quandoque deficiat ab aliquo particulari: Sed ordo Prædestinationis est certus, non solùm respectu vniuersalis finis, sed etiam respectu particularis, & determinati: quia ille, qui est ordinatus per Prædestinationem ad salutem, nunquam deficiet à consecutione salutis; nec tamẽ hoc modo certus est ordo Prædestinationis, sicut erat ordo Prouidentiæ, quia in Prouidentia ordo non erat certus respectu particularis finis, nisi quando causa proxima necessariò producebat effectum suũ: in Prædestinatione autem inuenitur certitudo respectu singularis finis?* Credi ne poterat posse vel vnum reperiri doctrinæ Angelici Professorem, qui ex prætactis locis non secernat, quàm accuratè, & diligenter distinguat Sanctus Doctor infallibilitatem Prouidentiæ, sicut & finem, ab infallibilitate Prædestinationis, atque ab huius fine? nimirum, quòd Prouidentia vniuersali sua ratione in eo sita sit, quòd ordinem ponat in rebus sub aliqua ratione vniuersali, atque ad finem vniuersalem: ideòque hoc modo suam certitudinem, & infallibilitatem seruet indefectibiliter; sicque ordinauit vniuersaliter aliqua genera effectuum fieri necessariò, & propterea aptauit eis causas necessarias: hoc posito ordine implicat aliquem ex his effectibus fieri, & non fieri necessariò. Rursus ordinauit alia genera effectuũ fieri liberè, siue contingẽter. Pari modo ordinauit opera bona meritoria, & supernaturalia, præcipuè finalia prœmianda fore consecutione Beatitudinis, & peccaminosis reddendos æternos cruciatus: implicat hoc ordine posito, aliquod opus siue bonum, siue malum, ab hoc ordine exire. Cæterùm nihil in liberis, & contingentibus, sed solùm in causis necessarijs, iam ex se determinatis ad vnum, determinatè præuoluit futurum: sic enim iã respiceret determinatum euẽtum futurum huius particularis finis vi sua, & vt Prouidentia est, quòd, si ita esset, tota rueret antecedens Angelici doctrina. Mirum ergo, quòd ab Aduersarijs tot loca Angelici de diuina Prouidentia contra nostram supra datam responsionem adducantur?

406 Vt tamen etiam ex Angelico latiorem præstem viam intelligentiæ eorum, quę dicam, alias opus duco hic eiusdem præbere doctrinas, vim omnem Aduersariorum obiectionibus eneruantes. Legant ergo doctrinę Sancti Doctoris Amatores, quę in quęst. 12. de veritate artic. 10. in corpore docet, triplex genus prophetię ex Diuo Hieronymo distinguens, nimirum comminationis, prędestinationis, & pręscientię: differentiam namque assignans inter duas vltimas à prima, dicit, quòd ista respicit tantum ordinem causarum: illę verò etiam euentum rei; distinguens deindè inter se duas vltimas, quę respiciunt euentũ rei, sic loquitur, *Impletio verò ordinis eorũ fit dupliciter: quandoque quidem ex sola operatione diuinæ virtutis, vt suscitatio Lazari, & conceptio Christi, & huiusmodi: & secundùm hoc est prophetia Prædestinationis, quia, vt dicit Damascenus, ea, quæ Deus prædestinat, non sunt in nobis; vndè Dei Prædestinatio, quasi quædam Dei præparatio dicitur: hoc autem aliquis præparat, quod facturus est ipse, non quod alius. Quędam verò explentur operatione causarum aliarũ, siue naturalium, siue voluntariarũ: & hæc, in quantùm per alias causas.* (Notet quisque particulas has restrictiuas, & secũdùm quid, non simpliciter,) *complentur, non sunt prędestinata, sunt tamen præscita: vndè horum dicitur prophetia secundùm præscientiam.* Cernũt ne Aduersarij, quòd hęc, non quidem, quę sunt solùm à causis secundis, quo pacto Angelicum possent explicare de malitia peccati; sed quę explentur, & complẽtur per causas secundas, non sunt ex Angelico prędestinata, & pręuolita prout sunt à causis secundis, quid est hoc? nisi quòd licèt prędestinata forsitan sint in se, vt opera Electorum, hæc tamen prædestinatio nõ tangit ea, prout expleri debent à causa secunda, quasi sua voluntate Deus causam afficiat, & determinet ad ea. Audiant præterea quomodò loquatur, respõdens ad tertium. *Dicendum,* inquit, *quod præscientia hìc accipitur contra Prædestinationem, diuisa quantùm ad ea, in quibus præscientia Prædestinationem excedit, non autem excedit præscientia Prædestinationem in malis solùm, si Prædestinatio strictè accipiatur: sed etiam in omnibus bonis, quæ non fiunt sola virtute diuina.* Sunt namque omnia bona præscita, etiam prout à causa secunda, sed vt talia non prædestinata, prout dicit in corpore, & aliàs non esset, in quo in bonis præscientia excederet Prędestinationem

stinationē. Et clariùs ad quartū, *Dicēdū*, ait, *quòd meritū nostrū, & est ex gratia, & ex libero arbitrio, nō autē subiacet Prædestinationi, nisi secūdū quòd est ex gratia, quæ à solo Deo est: vndè id, quod ex nostro arbitrio est, Prædestinationi subesse dicitur p accidēs*. Quomodò ergo stare possūt, quòd voluntas Prædestinatione determinatur taliter, vt vi illius agat, & producat hunc actum: & quòd actus non subiaceat Prædestinationi, prout est à voluntate, sed solùm prout à gratia? nonne hæc sunt luce Solis clariora? his ergo positis.

407 In forma ad argumentum nego antecedens; ad cuius probationem nego maiorē, si sermo sit de infallibilitate physica, vel metaphysica; concedo verò, prout sępè dictum est, si solùm sit sermo de morali, & in ordine ad actus bonos eliciendos ab homine post originale. Ad primum autē locum adductum ex Angelico dico diuinā motionem esse infallibilem non relatè ad euentum rei simpliciter, quasi ex se nō possit esse, & non poni effectus vi suę infallibilitatis; sed pręcisè quantùm pertinet ex parte Dei mouentis, quatenùs videlicet, cū Deus mouet, ità ex parte sui est determinatus ad effectum, vt si non deficiat ex parte causę secundę, non possit Deus non ponere opus: cùm enim Deus sit immutabilis, quod semel voluit, immutabiliter vult, eo modo, quo voluit, quia tamen, *Omnia mouet, vnumquodque proportionaliter secundùm modum suum*, sua motio non respicit euentum rei: sed ordinem proportionatum causarum, relinquendo cum liberis modū determinandi se ad vnum, non ipse determinando: aliàs enim non moueret secundùm modum earum fallibilem, & contingentem, sed reducendo eas ad propriū modum ipsiusmet Dei infallibilem, & immutabilem, quod destrueret doctrinam Angelici in eodem loco contentam. Atque eodem modo infallibilis est ordo Prouidētiæ diuinæ, vt patet ex dictis: & quoad hoc concedo nullo modo prærequiri scientiam mediam: hanc namque requirimus, solùm ad Prædestinationem actus determinati, ne huius determinatione offendatur libertas, quo pacto non est motio, nec Prouidentia diuina, quæ respiciunt actū, vel in genere, vel indifferenter.

408 Ad secundum dico rectissimè dici ab Angelico, *Si Deus mouet voluntatem, impossibile est, quòd voluntas ad illud non moueatur, sed non est impossibile simpliciter*: loquitur enim Angelicus de motione, qua Deus mouet, applicando eam ad opus, sicut procedit argumentum, ad quod respondet, quod tale est, *Possibile est, quo posito, non sequitur impossibile; sequitur autem impossibile, si ponatur, quòd voluntas non velit hoc, ad quod Deus eam mouet, quia secundùm hoc operatio Dei esset inefficax*. Loquitur ergo Angelicus de Deo priùs operante, & communicante suum operari creatæ voluntati, secundùm quòd dicitur illam mouere. In hac autem motione tria sunt, nempè quòd Deus moueat, quòd sua motio communicetur creaturæ, & quòd ista se moueat, agendo liberè. *Quoad primum Deus mouet omnia, vnumquodq; proportionaliter secundùm modum suum*, ex Angelico, vt in primo loco adducto ab Aduersarijs patet; mouet ergo voluntatem Deus quantùm est ex parte sua, motione indifferenti, & se habente ad vtrumlibet, per voluntatem suam antecedentem, quam voluntatem creatam vult, tamquam prima causa, complere: sed hac motione determinatus remanet Deus ad vtrumlibet, non creata voluntas, quousque creatæ voluntati intelligatur communicari Dei actio; communicatur autem ipsi, cùm ex duabus actionibus à Deo ipsi oblatis, vni se applicat; Deus ergo per priùs mouet, sed motiōne indifferenti, & ideò benè dicit Angelicus, *non esse simpliciter impossibile*, quòd voluntas non moueatur ad hoc determinatum velle, secundùm quòd procedebat argumentum; sed quia non intelligitur Deus voluntatem mouere, quousque ei intelligatur communicari motus, & hic tunc intelligitur cōmunicari actū, cùm intelligitur voluntas se applicare illi, ac consequenter cùm iam intelligitur ex se determinari ad alteram partem determinatam motus: Deus namque vult agere cum creatura, non ad vtrumque, sed ad vnum, quod ipsamet elegerit: ac consequenter non communicatur ipsi motus, nisi cùm eligit, propterea optimè etiam dicit Angelicus, *Si Deus mouet volūtatem*, quod inuoluit iam communicationem actualem actionis Dei, & consequenter actualem determinationem voluntatis, qua ex se seipsam applicat vni parti motus, *impossibile est, quòd voluntas ad illud non moueatur*: quia tamen ista impossibilitas non nascitur ex Deo mouente, sed ex suppositione propriæ determinationis liberæ volūtatis, propterea, *non sequitur*, vt concludit Angelicus, *quòd voluntas à Deo ex necessitate moueatur*,

409 Ad tertium millies dictum est Deum post scientiam mediam posse, & defacto efficaciter præuelle in Electis merita; quid ergo nouum affertur, cùm dicitur, quòd, *Si ex intentione Dei mouentis est, quòd homo, cuius cor mouet, gratiam consequatur, infallibiliter eam consequitur*? si enim Deus hanc gratuitam intentionem habet, non mouet cor, nisi

nisi ex prænotione medij accommodi ad finem, vt ex Angelico probaui num. 384; in quo Deus extrinseca suæ Prouidentiæ dispositione etiam prouidet, vt nõ occurrant tali homini tentationes supra id, quod potest: sed facit cum tentatione prouentum, vt possit substinere; cæterùm notanda sunt verba Angelici, & non confusè accipienda. Non enim dicit, sic mouet, vt infallibiliter consequatur gratiam, sed infallibilem consecutionem soli Dei intentioni tribuit, non motioni; imò eius verba talia sunt, vt significent, quòd stante eadem motione, si intentio Dei non esset, vt talis homo gratiam consequeretur, non consequetur: non ergo motionem, sed Dei intentionē adstruit infallibilem, quæ quo modo infallibilis sit, & ex se, non ex pręscientia, infra patebit. Atque eodem modo respondeo ad quartum, concedēdo scilicet electionē Electorũ, de qua ibi loquitur Angelicus, agens de Prædestinatione, esse eorumdem infallibilem directionem in finem, sed per electionem mediorum pręcognitorum, vt accommodorum ad finem.

410 Ad quintum eadem proportione respõdeo; omnes nempe res esse ex Dei prædefinitione, & immediato concursu: sed secundùm modum cuiusque rei, scilicet in necessariis ex prædefinitione determinata ad vnum; in liberis verò ex prædefinitione prædolitiua vtriuslibet.

411 Ad sextum patet quid sit dicendum ex numero 405. si enim Prouidentia non habet ex Angelico finem particularem, sed vniuersalem; cùm deindè dicit. *Prouidentia diuina per se est causa, quòd hic effectus contingenter proueniat, & hoc cassari non potest.* Ac, *quòd hæc conditionalis non est vera, si Deus prouidit hoc futurum, hoc erit: sed sic erit, sicut prouidit illud esse futurum, &c.* Omnia verba hæc appellant supra ordinem vniuersalē prouisorum, non supra determinatum euentum rei: & eorum præcisus sensus est, Prouidentia diuina per se est causa, quòd, si sit hic effectus, siue ille, aut omnis alius, quē prouidit cõtingēter futurũ, cõtingēter proueniat: quòd tamen hic determinatè, aut ille eueniat, non habetur ex Prouidentia, quæ in solis causis necessarijs certitudinem habet de euentu rei. Sed, si admitterem etiam Prouidentiam diuinam respicere euentum determinatum huius rei, quid indè? nonne in eodem capite, ex quo nobis obijciunt Aduersarij, docet Angelicus, *Cùm in quolibet Prouidente duo considerari oporteat, scilicet ordinis præmeditationem, & præmeditati ordinis institutionem in rebus:* & deindè, *In prouidendo igitur suæ sapientiæ præmeditatione sempiterna omnia ordinat*, præscientia nimirum mediorum accommodorum ad finem, vt probaui numero 384? Quid ergo probant similibus locis Aduersarii contra nos, qui non negamus Deum posse, imò defacto asserimus Deum prædefinijsse efficaciter merita Electorum, sed post scientiã mediam? An iterum redeũt ad calumnias, quasi nos asseramus decreta talia Dei efficaciam emendicare à suppositione operis præsciti? Sæpè dixi hoc falsũ esse: nõ enim præscientiã requirimus, vt indè efficaciam desumat Dei decretũ: sed ecõtra ne efficacia, quã ex se habet decretũ diuinũ, libertas voluntatis creatæ eradicetur, sicut clarè constabit suo loco.

412 Ad septimum respondeo, prout ad quintum, tùm secundùm quòd spectat ad Diuum Dionysium, tùm ad Angelicum: in artifice enim non sunt solùm exemplaria, dum est determinatus ad vnum: sed etiam cùm indifferenter cogitat de vno, vel altero opere construendo, quantò magis cũ determinatè vult alterutrum? & eodem modo, si Angelicus loquitur de omni opere extra Prædestinationem Electorum, vocat prædefinitiones quascumque Dei voluntates, etiam ad vtrumlibet, exemplo vtens verborum Apostoli ad Romanos 8. non quoad omnia, sed solùm in eo, quòd diuina voluntas ordinatiua ad finem dicatur prædefinitio, siuè deindè respiciat finem vniuersalem, vt in prouidendo, siue particularē, vt in prædestinando Electos.

413 Ad octauum breuiter respondeo, prout ad sextum, neminem nimirum posse impedire diuinam Prouidentiam, secundùm quòd est Prouidentia: hæc autem ordinē respicit prouisorum, non euentum rei. Et, si respiceret euentum, illum præfigeret post, non ante scientiam mediam.

414 Ad nonum dico nihil in eo, sciētię mediæ aduersum, contineri: in primo enim loco ex prima ad Anibaldum solùm continetur, quòd Deus rebus modum, quo producuntur, scilicet, vel necessariò, vel cõtingenter, prædeterminauit: non verò quòd prædeterminauerit euentum determinatum, vel causas. In secundo patet ex responsionibus ad sextum, & ad septimum, secundùm quòd omnia per Prouidentiam Dei dicantur prædeterminata, & ordinata, scilicet secundùm ordinem, non secundũ euentum, nec non post, non ante scientiam mediam. In tertio sermonem habet Angelicus de potentijs vitalibus ex se indeterminatis, & non liberis, sed subditis imperio voluntatis, quæ cùm liberæ non sint, & aliundè

undè sint indeterminatæ, determinari debent, & non à se. Dicam tamen adhuc voluntatem indigere aliquo primo determinante, & actuante, sed quà simul natura est, non quà voluntas libera ex eodem Angelico. In quarto tandem quid omninò impertinens adducitur; loquitur enim ibi Angelicus de potentia materiæ, vt reducibili ad formã,& quærit vtrũ materia possit reduci ad formam immediatè à Deo, & respondet affirmatiuè. Et obiectioni ita se habenti, *Sicut esse commune dependet à prima causa vniuersali, ita esse determinatum dependet à determinatis causis particularibus: sed determinatum esse alicuis rei est per propriam eius formam; ergo propriæ rerum formæ non producuntur à Deo, nisi mediantibus causis particularibus.* respondens, ait, quòd *hoc ipsum, quòd causæ secundæ ordinantur ad determinatos effectus, est illis à Deo.* Vbi, vt patet, sermo est de causis necessarijs necessariò, nõ liberè producentibus formas in materia. Sed admisso iam, quòd etiam loquatur de causis liberis, numquid Assertores scientiæ mediæ dicunt aliquid esse in volũtate creata, quod non sit à Deo illis communicatum? Dicã autem suo loco, cùm obiectiones Aduersariorum, desumptas à rationibus, examinabo, quid importet, quòd determinatio operis in causis liberis dicatur esse à voluntate creata, & non à Deo; hinc enim sciẽtiæ mediæ Assertores videntur admittere aliquid à nobis in nobis, quod non sit à Deo per priùs: dicã, inquã, quòd in ista determinatione sunt duo cõsideranda, nimirũ esse, in, & esse, ad, & quòd secundum esse, in, est quid reale positiuum indistinctum à voluntate, & cùm voluntas sit tota à solo Deo, etiam hujusmodi determinatio, secundũ hoc esse est tota à solo Deo. At non est libera, nec habet voluntatem determinare ad opus per hoc esse, sed per esse, ad, secũdùm quòd dicit quidem realem respectũ, purè tamen actiuum, nihil addentem ex parte voluntatis: agere namque non est aliud nouiter acquirere agens, sed aliud nouum dare esse; vndè aliquod de non agente fieri agens, non dicit quid sibi nouiter additum, sed quid effectui nouiter datum: & si potentia agit immanenter non mutatur, quà agens, sed quà in secundo signo recipiens id, quod producit: secundùm autem hunc respectum actiuum habet rationem determinationis, & secundùm hunc respectum non est proximè à Deo, sed solùm remotè, quatenus dedit voluntati posse se actiuè determinare; quam doctrinam tenentur omnes admittere, nisi velint negare rationem causæ in creatura: si enim quod creatura causet, à Deo immediatè est, non ergo creatura, sed solus Deus causat; causatio ergo naturæ prout à creatura nõ est immediatè à Deo, sed mediatè, quatenus ipse dedit creaturæ, vt ratione suæ entitatis distinctæ à Deo, etiam cum Deo immediatè concurrat. Hoc id ipsum ergo dicimus nos de determinatione volũtatis creatæ: hoc namque, quod est volũtatem creatam se determinare ad agẽdum, nihil superaddit voluntati, nisi purum respectum actiuum, sine quo tamen potest esse voluntas: & ideò Deus dans esse volũtati, non dat hunc respectum immediatè, sed mediatè, & radicaliter, quatenus dat esse, vi cuius deindè est hic respectus & hinc dicimus determinationem hanc voluntatis, vt sit, vel non sit, non esse à Deo, sed à voluntate creata, secundùm quòd nimirum hic respectus importat voluntatem creatam ratione suæ entitatis agere; sicut enim voluntas creata non est Deus, ita agere volũtatis, indistinctum ab ipsa, non est agere Dei indistinctum à Deo, & solùm vtrumque superaddit in vtroque agente purum respectum actiuum actuale, & separabile à causis. Conformiter autem ad hanc doctrinam procedit nostra assertio in tota hac materia, cùm dicimus effectum liberum creatæ voluntatis non determinari à Deo, sed à voluntate, nimirum per illum respectum actiuum proprium voluntatis, qui, vt talis, seu vt actù reddens voluntatem agentem, non est à Deo, sed à sola voluntate, licèt radicaliter sit à Deo.

415 Vrgent tamen contra nostram responsionem Thomistæ argumento desumpto ex doctrina Angelici, quod iactant insolubile, quamuis reuera sit antecedentibus facilius. Sic ergo arguunt; inter aliàs motiones, quibus ex Angelico, vt constat ex locis iam citatis, indiget voluntas creata præmoueri à Deo, vna est, per quam debeat applicari actioni; atqui hæc applicatio non potest ex eodem Angelico esse ad vtrumlibet, vt nos explicamus, sed necessariò debet esse determinatiua ad vnum, ergo. Probant minorem, quia principium, ex quo Angelicus requirit talem motionem applicatiuam, probat applicationem debere esse determinatiuam ad vnum, ergo. Probant antecedens: quandoquidem illius necessitatem ex hoc probat, quòd voluntas, cùm sit indifferens ad vtrumlibet, non potest exire in actum determinatum, nisi ab aliquo alio determinetur priùs ad vnũ; ergo principium, vndè talis motionis necessitatem probat Angelicus, eam probat debere esse determinatiuã voluntatis creatæ ad

ad vnum. Antecedens hoc pluribus cogũtur locis Angelici probare, sed quia omnia idem continent, sufficiat afferri duo principaliora. Primum nimirum ex 6. metaphy. lect. 2. vbi sic loquitur, *Contingens ad vtrũlibet non potest esse causa, in quantùm huiusmodi; secundùm enim, quòd est ad vtrumlibet, habet dispositionem materiæ, quæ est in potentia ad duo opposita: nihil enim agit secundùm quòd est in potentia: vndè oportet, quòd causa, quæ est ad vtrumlibet, vt voluntas, ad hoc, vt agat inclitur magis in vnam partem per hoc, quòd mouetur ab appetibili*. Secundum verò ex quæst. 8. de veritate artic. 10. in corpore, quo in loco ita habet, *Quidam effectus futuri sunt, quorum causæ indifferenter se habent ad vtrumq; hæc autem vocantur contingentia ad vtrumlibet, vt sunt illa præcipuè, quæ dependent ex libero arbitrio: sed quia ex causa ad vtrumlibet, cùm sit quasi in potentia, non progreditur aliquis effectus, nisi per aliquam aliam causam determinetur magis ad vnum, quàm ad aliud, vt probat Commentator in secundo physicorum, ideò hic effectus in causis ad vtrumlibet nullo modo cognosci possunt, per se acceptis*. Si quis autem alia similia loca ex Angelico desiderat, legat eumdem in 2. physi. lect. 8. Item in 2. Sẽtentiarum distinct. 25. quæst. 1. Insuper in lib. 3. contra Gentiles cap. 2. In Epistolam ad Romanos cap. 9. lect. 3. In quæst. 3. de malo art. 3. ad quintum, & in prim. part. quæst. 14. art. 8.

416 Ratio autem à priori præfatæ doctrinæ, dicunt Thomistæ, desumitur ex illo principio per se noto, quòd nihil potest actù agere, nisi in quantùm est in actù: quòd autem est indifferens ad vtrumlibet, se habet, sicut ens in potentia; quãuis enim nõ sit re vera ens in potentia, dum actù existit: nihilominus in ordine ad agere se habet, sicut si esset ens in potentia: illud enim dicitur ens in potentia, quod est indifferens, vt sit, vel non sit: sed quod est ad vtrumlibet agendum, indifferẽter se habet, vt agat, vel non agat: hoc, vel illud; ergo in ordine ad agere se habet, sicut ens in potentia. Sicut ergo implicat, vt ens in potentia fiat ex se ens in actù, sed hoc habere debet ab alio: ita implicat, vt indifferens ad agere, fiat ex se determinatè actù agens, sed debet ab aliquo alio mouente actuari, seu determinari. Qui est discursus Angelici in secũdo Sententiarum dist. 25. quæst. prima art. 1. vbi, *Nihil agit*, inquit, *nisi secundùm quòd est in actù: & indè est, quòd oportet omne agens determinatum esse ad alteram partem: quod enim ad vtrumlibet est, æqualiter se habens, est quodammodò potentia respectu vtriusque: & indè est, quòd ab eo, quod est ad vtrumlibet, nihil sequitur, nisi determinetur.*

417 Hoc argumentum, quod tam magni faciunt Thomistæ communiter, sibi proponit Ioseph de Vita, qui, vt dicebam numero 369, vltrò fatetur non componi ex Angelico Doctore libertatem creatam cũ decreto Dei determinatiuo quoquo modò intrinsecè voluntatis, nec cum motione intrinseca, eandem determinante ad vnũ: quapropter, & si concedat præfatis locis Angelici probari voluntatem creatam indigere aliquo alio, determinante ipsam ad vnum, negat tamen determinari proximè siue diuino decreto, siue intrinseca motione habita à Deo, sed asserit determinari proximè à consilio, seu à sententia, & iudicio practico rationis, prout agente in virtute voluntatis: remotè verò à decreto Dei, disponente quamdam congeriem causarũ, quibus infallibiliter erit opus, licet tali dispositione nullo modo tangatur intrinseca indifferentia voluntatis creatæ: ac proindè, cùm consilium rationis voluntatem ipsam non determinet propria virtute, sed virtute eiusdemmet voluntatis, sequitur, quòd indigeat aliquo superaddito, ita illam determinante, vt non excludat propriam sui ipsius determinationem.

418 Componit autem isthæc omnia sub sequenti discursu. Sicut intellectus in ferẽdo iudicium de suis obiectis dupliciter se habet, nimirum circa aliqua, siue speculatiua, siue agibilia, statim ac apprehendit, iudiciũ præbet, nec potest ab illo se compescere ratione suæ euidentiæ, prout euenit in hoc obiecto speculabili, omne totum est maius sua quaque parte; & in hoc operabili, bonum, quà bonum, est amplectendum, & malum, quà malum, fugiendum: circa alia verò non nisi industria, & collatione plurium principiorum inter se potest iudicium præbere, sicut euenit, cũ consentit conclusioni ratione antecedentiũ præmissarum: vbi etiam duplici modo se gerere solet; aut enim præmissæ sunt ex se notæ, & in eis etiam nota fit connexio subiecti cum prædicato conclusionis: aut cũ, vel prẽmissæ ex se non sunt notę, vel, & si notæ sint, quia tamen malè dispositę, indicant probabilem cognitionem de obiectis conclusionis, sed non claram, & euidentem: & in primo casu adhuc intellectus ex assensu præmissarum necessitatur ad assentiendum conclusioni: in secundò verò, quia præmissæ videntur posse stare, siue cum hoc obiecto, siue cum opposito cõclusionis; hoc enim est probabile, quod ita potest esse, vt possit etiam esse oppositũ, vt intellectus præbeat assensum determina-

to

to obiecto conclusionis, huic, vel opposito, determinandus est ab imperio voluntatis, cui subditur. Pari proportionali modo se habet voluntas ad sua obiecta: cùm enim voluntas, sicut discurrit Angelicus, in aliqua natura fundetur, non potest ita esse libera, vt omninò subfugiat modum operandi naturæ, idest necessariò: & ita circa aliquod obiectum, nempe circa beatitudinem suam, quæ est suus vltimus finis, naturali necessitatis pondere fertur, tamquam ad quid adæquans illius appetitum; non quidem in indiuiduo, ad quod scilicet re vera est sua beatitudo, sed saltem in genere: cùm enim voluntas non possit ferri ad obiectum, nisi vt cognitum, & cognitio aliquando sit falsa, vel dubia in repræsentando, quodnam re vera sit beatitudo voluntatis, est autem infallibilis in genere, quòd aliquod obiectum est illius adæquatiuum: hinc est, quòd ad beatitudinem vt sic necessitatur voluntas; sed non ad hoc, vel illud obiectum. Supposito tamen, quòd iam voluntas amat aliquod, tamquam finem, cùm huius acquisitio pendeat à medijs, necessitatur etiam voluntas ad volenda media in genere; in ordine verò ad hoc, vel illud dupliciter se habere potest; vel enim vnum, siue plura media cognoscuntur, & proponuntur illi, tamquam necessaria ad acquisitionem finis, & ita ex amore finis necessitatur, & nō remanet libera ad amorem talis, siue talium mediorum; vel ad executionem finis plura repræsentantur apta media, ita vt singulis eorum sine reliquis possit haberi finis, & tunc remanet voluntas libera, & indifferens, vt eligat hoc, vel illud: atque circa similia media tota est libertas voluntatis; & quamuis voluntas sit etiam libera, vt amet hoc, vel illud, tamquam sibi præfixum finem determinatum, adhuc tamen inquisitio talis finis nascitur ex necessitate amoris fœlicitatis propriæ in genere, in ordine ad quam requiritur specialis finis: vndè etiam inquisitio huius, vel illius finis imperatur à voluntate, tamquam medium ad beatitudinem, quam supponitur in genere ex necessitate amare. Et ideò communiter cum Angelico totam libertatem voluntatis diximus cōsistere in electione mediorum.

419 His autem ita positis, quæ communia sunt apud Doctores; infallibilem futuritionem actus volūtatis creatæ, præuoliti à Deo, ortam ex complexione causarum, à Deo dispositarum, intacta indifferentia intrinseca voluntatis, sic explicat prærecensitus P. Ioseph de Vita. Voluntas creata ex amore finis vltimi, seu beatitudinis, siue in genere, siue in indiuiduo, nō potest nō amare media in genere: quia tamē acquisitio finis nō potest haberi per media in genere; sed habenda est per media singularia, & à parte rei, sicut, si voluntati repræsentaretur vnū medium, tamquam necessarium ad finem, non posset non illud amplecti ex efficacitate, qua tendit ad finem: ita illustrata, quòd aliquod medium necessarium sit ad finem hoc, vel illud, ea efficacitate, qua tendit ad finem, imperat intellectui, vt inquirat medium proportionatum pro executione finis; intellectus autem huius imperij efficacitate motus inquirit media, & ea ad inuicem, ac cum fine comparat, vt discernat quod, vel quæ ex illis sit aptius, vel aptiora ad executionem finis: atque hac discretione habita, & eadem efficacitate motus, iudicium fert definitiuum, & sententiat hoc, vel hæc media esse amplectenda, & per hoc efficax iudicium efficacitate cōmunicata ipsi ab imperio voluntatis, vltimò determinatur voluntas ad amplectendū hoc, vel hæc media: non enim potest nō determinari voluntas illo iudicio definitiuo, quod non aliundè hic, & nunc est definitiuum, nisi vi ipsiusmet efficacis volūtatis volentis media pro executione finis; hæc autem omnia, vt patet, sunt inter se infallibiliter connexa, quòd voluntas velit aliquem finem in genere, & ex hoc aliquem in particulari, in quo iudicat intellectus reperiri propriam creaturæ rationalis fœlicitatem; huic autem volitioni connectitur volitio medii in genere, atque huic efficax imperium in intellectum, qui subditus imperio voluntatis, non potest nō inquirere, vel non iudicium ferre, nec tādem voluntas iudicio intellectus agentis, vt ab ipsa moti, non acquiescere. Ex quo cōcludit voluntatem ad hunc liberum actum electionis medij remotissimè determinari ab amore finis, deindè minùs remotè ab amore medij in genere, postea proximiùs à proprio imperio, quo intellectui imperat inquisitionem medij: vltimò autem, & omninò proximè ab imperio intellectus, vt sententiantis in vi, & motu, ei præstito à præcedenti imperio voluntatis.

420 Tria autem deindè ex hac doctrina distinguit præfatus Thomista, quæ singula probare curat ex mente Angelici Doctoris. Primum est, quòd voluntas ad ea, quæ sūt ad finem, nimirum ad tale, vel talia media determinetur proximè, ac tamquam à forma vltimò determinante, à iudicio, seu sententia definitiua rationis, licèt vt agente, non vi propria, sed in vi præcedentis imperij voluntatis. Secundum est, quòd talis definitiua sententia sic deliberatio de obiecto

obiecto ex consilio, seu collatione mediorum inter se, & cum fine. Tertium est, quòd ad talem intellectus sententiam necessariò necessitate, vt vocant, sequelæ, & ex suppositione, sequatur electio voluntatis de obiecto, de quo intellectus definiuit fore amplectendum.

421 Primum ergo ex his pluribus probat D. Thomæ locis, vt ex quæstione 3. de malo artic. 3. ad quintum, vbi habet, *Voluntas, cùm sit ad vtrumlibet, per aliquod determinatur, scilicet per consilium rationis*. Ex 6. Metaphy. lect. 2. in quo loco, *Oportet*, inquit, *quòd causa, quæ est ad vtrumlibet, vt voluntas, ad hoc, quòd agat, inclinetur magis ad vnam partem per hoc, quòd mouetur ab appetibili apprehenso per rationem determinantem*. Ex primo item contra Gentiles cap. 82. vbi scribit, *Bonum apprehensum voluntatem, vt proprium obiectũ, determinat*. Rursus ex quæst. vnica de virtutibus artic. 9. in corpore, vbi, *Quia igitur*, ait, *vis appetitiua se habet ad vtrumlibet, non tendit ad vnum, nisi secundùm quòd à ratione determinatur ad illud*. & tandem ex secundo Sent. distinct. 25. artic. 1. in quo loco sic habet, *Determinatio agentis ad actionem est à cognitione præstituente finem actioni.*

422 Secundum verò, de quo non est difficultas, cùm, ipsa magistra experientia, notum sit omnibus, vnico probat Angelici Doctoris testimonio, nimirum ex quæstione 24. de veritate artic. 2. vbi ita loquitur, *Cũ actus liberi arbitrij sit electio, quæ cõsiliũ, idest deliberationem rationis sequitur, ad illud liberũ arbitrium se extendere non potest, quod deliberationem rationis subterfugit*. Ex quò est illa actuum volũtatis ex Damasceno distinctio, nimirum in Thelesim, qui est actus indeliberatus, præcedens consilium rationis, & communiter dicitur motus naturalis, & actus primò primus: & in Bulisim, qui est actus deliberatus, sequens ad consilium rationis, & vocatur communiter actus rationalis, & simpliciter voluntarius.

423 Tertium tandem probat ex Angelico tùm quæst. 24. de veritate artic. 2. in corpore, vbi, *Tota*, inquit Angelicus, *ratio libertatis ex modo cognitionis dependet; appetitus enim cognitionem sequitur: cùm appetitus non sit, nisi boni, quod sibi per vim cognoscitiuam proponitur: & quòd quandoque videatur appetitus cognitionem non sequi, hoc ideò est, quia non circa idem accipitur appetitus, & cognitionis iudicium. Est enim appetitus de particulari operabili, iudicium verò rationis quandoque est de aliquo vniuersali, quod est quandoque contrariũ appetitui: qui enim vult fornicari, quamuis sciat in vniuersali fornicationem malum esse, tamen iudicat sibi, vt tunc bonum esse fornicationis actum, & sub specie boni illum eligit*. Tùm ex 3. Ethycorum lectione 9. vbi explicans verba quædam Aristotelis, sic habet, *Comparat ergo primò consilium, & electionem dupliciter: vno modo quantùm ad obiectum, siue materiam vtriusque; in quo conueniunt: & quantùm ad hoc dicit, quòd idem est consiliabile, & eligibile: quia vniuersaliter tàm consilium, quàm electio est de ijs, quæ operamur propter finem: alio modo quantùm ad ordinẽ vtriusq; & quantùm ad hoc dicit, quòd quando iam determinatum est aliquod per consilium, tunc primò eligitur, quasi consilio præcedente electionem.*

424 Thomista iste incidit in maiores Scyllæ vertices cupiens euitare Charybdim, coactus ab odio scientiæ mediæ: volens namque euitare læsionem libertatis, quam cognoscit inferri ex efficacia diuini decreti, diuinæq; intrinsecæ motionis omninò præcedentium, recursum habet ad quamdam causarum subordinationem talem, quæ si vera esset, necessitatem naturæ inferret in voluntatem ad omnem suiipsius actum. Vt autem hoc ex Angelico probem.

425 Supponi ex eodem priùs necesse est, voluntatem necessitate naturali, & non solùm specie quadam infallibilitatis, trahi ad amandũ aliquem finem, in genere saltem, supposito quòd aliquam habeat operationem, taliter quòd ex ipso Angelico volũtas sic amans dicitur operari, vt natura, non vt voluntas: quod explicitis verbis docet de veritate quæst. 22. artic. 5. in corpore, ita discurrens, *Natura autem, & volũtas hoc modo ordinata sunt, vt ipsa voluntas quædam natura sit: & ideò in voluntate oportet inuenire, non solùm id, quod voluntatis est, sed etiam quod naturæ est: hoc autem est cuiuslibet naturæ creatæ, vt à Deo sit ordinata in bonum naturaliter appetens illud: vndè & voluntati inest naturalis quidam appetitus sibi conuenientis boni: & præter hoc habet appetere aliquid secundũ propriam determinationem, non ex necessitate, quod ei competit, in quantùm voluntas est. Et ideò, quod voluntas de necessitate vult, quasi naturali inclinatione ad ipsum determinata, est finis vltimus, & beatitudo: ad alia verò, &c.* Simili necessitate duci voluntatem ad media, sine quibus finis haberi non potest, pluries etiam docet Sanctus Doctor, & præcipuè prima secundæ quæst. 10. artic. 2. ad tertium his verbis, *Dicendum, quòd finis vltimus ex necessitate mouet voluntatem, quia est bonum perfectum: & similiter illa, quæ ordinatur ad hunc finem, sine quibus finis, haberi non potest, sicut esse, & viuere, & huiusmodi. Alia verò, sine quibus finis haberi potest, non ex necessitate vult, qui vult finem*. Cùm ergo sine aliquo medio in genere, & indetermi-

natè

natè finis haberi non possit, eadem naturali necessitate, qua quis vult finem vltimũ, saltem in genere, vult etiam in genere, vel indeterminatè aliquod medium, nõ solùm quadam conficta specie infallibilitatis, vel sequelæ, naturalem necessitatem excludēte. His autem ex Angelico, imò & ratione suppositis.

426 Arguo contra præscriptam Iosephi de Vita doctrinam ita: primus actus voluntatis de fine saltem in genere, est necessarius necessitate naturæ, vt probatum est: actus item voluntatis ad media, saltem indeterminatè, quia sine his finis haberi non potest, est etiam necessarius necessitate naturæ: applicatio item, qua voluntas applicat intellectum ad inquirendum de medijs, eadem necessitate ex amore finis nascitur, quia finis non est acquisibilis, nisi per media determinata, & singularia; ergo amans necessariò executionem finis, eadem necessitate applicat ea, quibus inuestiganda sunt media ad acquisitionem finis; nec enim finis potest acquiri sine applicatione potentiæ inquisituræ media: intellectus tandem, tùm quia potentia est necessaria, tùm quia à voluntate, necessitata à natura, determinatur ad inuestigandum, & iudicandum, de necessitate iudicium suum fert; & voluntas hoc iudicio operante in virtute eiusdem voluntatis, necessariò applicantis intellectum, determinatur ad vnum; ergo ex necessitate naturæ est omnis operatio voluntatis, tùm circa finem, tùm circa media, & quidem necessitate simpliciter, non verò ex suppositione, cùm sit necessitas orta ex alia necessitate naturæ, & non ex suppositione alicuius actus liberi.

427 Alio modo resolutorio procedere potest argumentum: nimirum: vel intellectui, sententiam laturo, vnicum solum mediũ relucet, tamquã necessarium ad finem: & ita, vt patet ex dictis, necessitatus ad finē, erit eadem necessitate necessitatus ad medium: vel plura relucent media; & iterum peto, vel ista relucent, vt æquè conducētia, vel vt vnũ aptius præ alio ad finē: si primũ indifferens remanebit intellectus, vt ferat iudicium de vno potiùs, quàm de alio, & determinandus à voluntate, vt ex adnotatione eiusdem Ioseph de Vita numer. 418. patet, & de hoc imperio voluntatis redibit sermo, vndè sit hoc determinatũ potiùs imperium, quàm aliud, cùm non possit esse ex amore finis, cuius executio æquè posset haberi ab vno, ac ab alio medio? ergo erit à voluntate: atque consequenter à voluntate indifferenti, vt eliciat hoc, vel illud imperium, exiet vnum ex his determinatum. Si secundum repeto, vel voluntas potest intellectum compescere, ne ferat sententiam de medio aptiori, vel non potest; si potest, determinanda adhuc erit voluntas & petetur à quo determinanda sit, vt supra; si non potest, ergo intellectus à maiori aptitudine vnius medij præ alio ad finem, necessitatur in iudicio ferendo; voluntas autem necessitatur ad sequendum iudicium intellectus, quod patet; nam ideò hoc iudicium determinat voluntatem in virtute eiusdem, quia procedit ab ea, vt applicante intellectum ad inquirenda media, mota ex amore finis: sed voluntas necessitate naturæ applicat intellectum, amans finem, vt inquirat media, & aliàs, si non ex necessario amore finis intellectum applicaret, quęrendum esset, à quo determinaretur, vt ipsum intellectum applicaret; ergo ordo iste excogitatus ab isto Doctore inducit in voluntate creata determinationem ad vnum ex necessitate naturæ.

428 Vrgeo simpliciter contra hunc excogitatum ordinem causarum. Amor finis nõ potest plus addicere voluntatem ad media, quàm sit horum necessitas pro consecutione finis, cùm nihil possit excedere suam causam, & amor mediorum sit ex amore finis; vel ergo ex medijs vnum iudicatur necessarium ad consecutionem finis, & ad hoc ex Angelico voluntas necessitata erit ex amore finis, nec à iudicio rationis erit nouiter determinanda: & quidquid sit de hoc, non seruabit relatè ad hoc medium voluntas libertatem, ad quod necessitate naturæ constringitur; vel plura media extimantur sufficientia singula, sed vnum aptius alijs, & tunc nullatenus voluntas poterit determinari à iudicio rationis ad vnũ: quod sic probo: nam iudicium rationis non determinat voluntatem, vt agens virtute propria, sed ad summum, vt agens motum ab ipsamet voluntate: vt patet ex Angelico tùm quæst. 22. de Veritate artic. 14. in corpore in illis verbis. *Nam quantumcũque ratio vnum alteri præfert, non dum est vnum alteri præacceptatum ad operandum, quousque voluntas inclinetur in vnum magis, quàm in aliud: non enim voluntas de necessitate sequitur rationem*. Tùm prima secundæ quæstio. 17, artic. 1. dum ita loquitur, *Primum mouens in viribus animæ ad exercitium actus est voluntas; cùm ergo secundum mouens non moueat, nisi in virtute primi mouentis: sequitur, quòd hoc ipsum, quod ratio mouet, imperando, sit ei in virtute voluntatis*. Non ergo potest ratio plus determinare voluntatem, agendo in virtute voluntatis, quàm acceperit à volun-

luntate, applicante intellectum ad inquirẽda media: sed voluntas ex amore finis solùm inducitur ad applicandum intellectum pro exquirendis medijs sufficientibus, non verò pro inquirendo medio aptiori; ergo iudicium rationis sententians pro medio aptiori, non aget in virtute voluntatis applicantis intellectũ ex amore finis præciso, sed vel non ita debet ratio iudicare, nisi de sufficientia medij: vel si ita iudicat, non aget in virtute voluntatis applicantis intellectum ex præciso amore finis, sed ex alio libero imperio, quo voluntas liberè vellet maiorem facilitatem ad consecutionem finis. Minor argumenti patet: nam amor finis mouet ad media, quia consecutio finis non potest haberi sine illis; non ergo plus monet, quàm necessarium sit pro consecutione ipsius finis. Consequentia autem Syllogismi, iam facti, ex se est euidens, quòd videlicet, si voluntas vi amoris finis solùm applicat intellectum ad querendum medium sufficiens, non poterit, nisi de mediorum sufficientia vi huius applicationis iudicium facere; si autem etiã de maiori aptitudine iudicabit, non erit præcisè vi amoris finis, sed vi voluntatis volentis certiùs, vel faciliùs acquirere finem; hic autem amor non est ex necessitate naturæ, sed voluntarius, ac liber, & de hoc redibit sermo, per quid ad illum determinatur voluntas, cùm iam præcedat, imò applicatiuus sit rationis? Vel, si etiam hic amor est necessarius, cùm etiam ad cõsequendum finem certiùs, & faciliùs sit necessarium medium aptius, & voluntas ex necessario amore finis necessitetur ad medium, secundùm quòd hoc est necessarium, iam voluntas ex necessitate naturæ amans faciliorem consecutionem finis, eadem necessitate necessitabitur ad amandum medium aptius, & sumus à principio.

429 Insto fortiùs: nam sæpè in ordine ad aliquem finem possunt occurrere media omninò prorsus æqualia, vt ad pergendum in aliquem locum vicinæ, & æquales viæ: ad extinguendam famem, vel sitim æquales panes, vel pocula æquè distantia, in æqualibus vasibus, ex eadem parte: ad subleuationem miseriæ æqualia adiuuamina, taliter vt nihil in vno medio aliquid peculiare præ aliò inueniat intellectus, ratione cuius vnum præ alio iudicet esse preferendum, motus ab obiecto. Pone ergo taliter fame laborãti, vel sitienti æqualia applicari pocula, vel cibos, quid dicent Aduersarij? vel intellectus ex se vnum præferet alij, indifferens ad preferendum hoc, vel illud, & iam ex indifferenti exiet actus determinatus; vel intellectu æquè iudicante de vtroque, voluntas determinabit vnum, & pariter ex voluntate indifferenti exiet actus determinatus; vel vtrumque remanebit suspensum, & nec ego, nec quisque crederet, quòd ita fame periens, vel sitiens remanebit suspensus, & quòd nesciens, quid eligat, permittat potiùs se mori. Sed dicunt semper intellectum, vel verè, vel falsò aliquid in vno medio præ alio apprehẽdere, ratione cuius vnum præferat alteri. Quis tamen experientia non contrarium experiatur in duobus ouis æqualibus; aut duobus panibus, siue nummis aureis omninò similibus, quòd cum aliquis vnum ex illis offerat, ratione æqualitatis, quam in eis conspicimus, vni, vel alteri applicamur, nulla maiori inclinatione, sed æquo animo?

430 Confundit ergo iste Thomista plurima falsa veris in doctrina Diui Thomæ, & non distinguendo ea, quæ á Sancto Doctore distinguntur, satis superque æquiuocè incedit. Sed hoc indè, quoniam, si, vt distinguenda sunt, distingueret, scientiam mediam propulsare non posset. Primò ergo confusè procedit de iudicio rationis circa finem vltimum voluntatis, & media omninò necessaria ad illius consecutionẽ, ac circa media sufficientia quidem, sed nõ necessaria ad finem consequendum, puta cùm finis haberi potest hoc, vel illo medio. Probaui autem ex Angelico numero 425, ad finem, & ad media pro illius consecutione necessaria voluntatem non tẽdere liberè, sed necessitate naturæ: ex quo euidens est, quòd in ordine ad hæc libertatem non habet, sed statim ac accedit iudicium rationis, iudicans in hac determinata re consistere fœlicitatem, & beatitudinem, & hæc media esse necessaria, per illud iudicium vltimò determinatur voluntas ad amorem necessarium finis, & talium mediorum in actù ponendum, à quo solùm impediri poterat à carentia cognitionis finis, & medij necessarij, vt patet ex Angelico prima secundæ quæst. 10. artic. 2. in corpore, vbi de necessitate voluntatis quoad exercitium ita loquitur, *Voluntas à nullo obiecto necessariò mouetur, potest enim aliquis de quocumq; obiecto non cogitare, & per consequẽs neque actù velle illud.* Cùm ergo cogitat, & adest iudicium rationis, supponit iam necessitari à fine. Quòd clariùs docet in antecedenti quæst. 9. art. 3. in corpore his verbis, *Hoc modo se habet finis in appetibilibus, sicut principium in intelligibilibus: manifestum est autem, quòd intellectus per hoc, quòd cognoscit prin-*

principium reducit seipsum de potentia in actum, quantùm ad cognitionem conclusionis, & hoc modo mouet seipsum; & similiter voluntas per hoc, quòd vult finem, mouet seipsam ad volenda ea, quæ sunt ad finem. Ad finem ergo non mouet seipsam liberè, sed, posito iudicio rationis, ad illum fertur, vt natura, sicut etiā ad medium necessarium; atque in his verum est iudicium rationis determinare voluntatem in virtute eiusdē voluntatis, nēpe in virtute impetus naturalis, quem habet voluntas ad finem, & ad media necessaria ad finem: sed non ita respectu mediorum, quorum vnumquodque sufficit; sed nullū est determinatè necessarium; consequenter amor finis mouet voluntatem, non ad aliquod determinatè, sed indeterminatè: nec voluntas applicat intellectum ad medium aptius, sed ad media, quæ sufficiūt pro finis executione, electura deindè ipsa, quod maluerit: & respectu horum loquitur Angelicus, cùm quæst. 22. de Veritate artic. 14. in corpore docet, *Quantumcumque ratio vnum alteri præfert, non dum est vnū alteri præacceptatum ad operandum, quousque voluntas inclinetur in vnum magis, quàm in aliud; non enim voluntas de necessitate sequitur rationem.* Si enim hæc verba solùm significarent, quòd ratio non determinat voluntatem in virtute sua, sed in virtute ipsiusmet voluntatis, falsum esset, quod, dum ratio vnum alteri præfert, non adhuc vnū est alteri præacceptatum, quousque, &c: nam voluntas, vi cuius vnum medium esset præferendum per rationem, iam præcederet ipsam rationem, applicando eā, qua stante de necessitate voluntas sequi deberet rationem: & non deindè deberet inclinari.

431 Confundit secūdò iste modernus Thomista motionem obiectiuam, seu quoad speciem actus, & motionem potentiæ, seu quoad exercitium actus: euidens namque est voluntatem non esse liberam, neque à se ipsa determindam, vt amet, vel odio habeat bonum, quà bonum: sed ad illud nō potest tendere, nisi amore; & econtra ad malum, quà malum, non potest tendere, nisi odio, atque quoad hoc etiam voluntas ab intellectu, & ratione vltimò determinatur, quæ dicitur determinatio quoad specificationem actus. Libera autem est in his, quæ sunt ad finem, vt amet hoc, vel illud medium, & ita singula potest hic, & nunc velle, vel non velle in ordine ad finem: & hæc est determinatio ex parte potentiæ, seu quoad exercitium potentiæ: & tota nostra difficultas de hac secunda determinatione procedit, vbi voluntas est libera, non de prima, in qua voluntas libertatem non habet. An non tota hæc doctrina est explicita mens Angelici quæst. 6. de malo artic. vnico in corpore his verbis, *Si ergo consideremus motus potentiārum animæ ex parte obiecti specificantis actum, primum principium motionis est ex intellectu; hoc enim modo bonum intellectum mouet eam ipsam voluntatem: si autem consideremus motus potentiarum animæ ex parte exercitij actus, sic principium motionis est ex voluntate: nam semper potentia, ad quam pertinet finis principalis, mouet ad actū potentiam, ad quam pertinet id, quod est ad finem: sic ergo ad ostendendum, quòd voluntas non ex necessitate mouetur, oportet considerari motum voluntatis, & quantùm ad exercitium, & quantùm ad determinationem actus, quæ est ex obiecto. Quantùm ergo ad exercitium actus primò quidem manifestum est, quòd voluntas mouetur à seipsa, &c.* Imò Angelicus, loquens de motione, determinante exercitiū, omninò excludit motionem intellectus, prima secundæ quęst. 9. artic. 3. ad tertium his verbis, *Dicendum, quòd non eodem modo voluntas mouetur ab intellectu, & à seipsa: sed ab intellectu quidem mouetur secundùm rationem obiecti, à seipsa verò quantùm ad exercitium actus.* & artic. 1. ad tertium, *Dicendum*, inquit, *quòd voluntas mouet intellectum quantùm ad exercitium actus, sed quantùm ad determinationē actus, quæ est ex parte obiecti, intellectus mouet voluntatem: & sic patet quòd non est idem mouens, & motum secundùm idem.* Si ergo ad exercitiū voluntas determinaretur à iudicio rationis, iam idem esset mouens, & motum secundùm idem, & rueret Angelici hæc doctrina.

432 Confundit tertiò accipiendo semper pro eodem hæc verba, iudicium rationis, cùm tamen Angelicus prima secundæ quęstion. 14. artic. 1. ad primum moneat ex Damasceno, quòd, *Consilium est appetitus inquisitiuus*, nomine ergo consilij, vel iudicij rationis aliquando non significat solùm actū intellectus, sed etiā actū voluntatis subsequentem ad iudicium intellectus, eo modo, quo scientia dicitur practica ratione actus voluntatis adiunctæ, & determinantis opus iuxtà directionem artis: atque hoc modo voluntatem determinari à cōsilio, vel iudicio rationis, idē est, ac determinari ex se, supposito consilio, & iudicio rationis. Vndè

433 Ad authoritates desumptas ex Angelico pro probanda prima parte ex tribus, quas iste Thomista distinguit, facilè ex eodem Sancto Doctore respondeo, & ad primam dico loqui ibi Angelicum de determinatione obiectiua, de qua dicam postea, soluens

uens instantiam suprafactam numero 415, distinguam enim duplicem indifferentiam voluntatis, vnam auferendam ab obiecto, quam vocabo determinationem obiectiuã, aliam auferendam ab ipsamet voluntate, quam vocabo determinationem actiuam, seù exercitij voluntatis, quà voluntas est, prout vocat Angelicus: quarum secunda est libera, & de qua disputamus: prima autem non est libera, & non est de ea lis. Et si velint Thomistæ adhuc Angelicum loqui de determinatione exercitij, dicam, quòd, vt Angelicus sit in doctrina sua cõstans, nomine consilij rationis intellexit appetitum inquisitiuum, non primum actum intellectus.

434 Ad secundam respondeo eodem modo; loquitur enim ibi Angelicus de indifferentia voluntatis, secundùm quam se habet vt materia, quam probabo ex Angelico consistere in voluntate secundùm se, præcisa cognitione finis, & mediorum, quę indifferentia non potest tolli per ipsammet voluntatem: ecce verba Angelici, *Contingens ad vtrumlibet non potest esse causa inquantùm huiusmodi: secundùm enim quòd est ad vtrumlibet, habet dispositionem materiæ, quæ est in potentia ad duo opposita: nihil enim agit secundùm quòd est in potentia: vndè oportet, quòd causa, quæ est ad vtrumlibet, vt voluntas, ad hoc, quòd agat, inclinetur magis in vnam partem per hoc, quòd mouetur ab appetibili, apprehenso per rationem determinantem.* Et mirũ est, quod iste Thomista nomine apprehẽsionis appetibilis per rationem velit intelligi consilium, & iudicium rationis.. Et ne absque necessitate tempus teram, eodẽ modo dico ad tertiam, quartam, & quintam: ex verbis enim ipsis, adductis ab isto recentiore, constat loqui Angelicum de determinantione obiectiua, non de actiua, & quo ad exercitium actus.

435 Circa secundam partem ex tribus, quas distinxerat idem Thomista, concedo doctrinam. Vndè transeo ad tertiam partem, quam, vniuersaliter loquendo, nego: nam in medijs iudicatis æqualibus dixi iam voluntatem solam determinare se ad vnum. Regulariter autem concedo voluntatem sequi iudicium rationis, sed nego aliqua infallibilitate metaphysica, concedendo de morali: quapropter ad primum locum, desũptum ex Angelico, dico ibi loqui Angelicum de determinatione voluntatis quoad speciem actus, non quoad exercitium; & aliàs non probaret, quòd intenderet, sed oppositum: si enim probat totam libertatem originem ducere ex modo cognitionis, non alium sensum habent eius verba, nisi quòd voluntas non fertur, nisi in cognita: & cùm cognitio non sit ad vnum, sed ad multa, talis est etiam potentia voluntatis, & ideo libera. Cui opponit, quòd iudicãs fornicationem esse malam, eam amplectitur, vndè non videtur sequi ductum rationis quoad speciem actus: & respondet, simul talem fornicarium iudicium habere de malitia fornicationis in genere, & aliud iudicium, quo hic, & nunc iudicat esse bonam ratione delectationis. Cæterùm, si probaret Angelicus voluntatem determinari in exercitio à iudicio rationis, cùm intellectus sit causa necessaria, potiùs probaret necessitatem, quàm libertatem voluntatis. Ad secundum autem locum dico me nescire quid ex illo inferre velit iste Thomista; quis enim negat electionem includere etiam aliquid ex parte cognitionis, cùm voluntas rationalis supponat consiliũ, quod dicit collationem plurium, in quibus iudicium rationis vnum præfert alijs? *At non dum est vnum alteri praacceptatum*, ex Angelico, *quousque voluntas inclinetur in vnum magis, quàm in aliud: non enim voluntas de necessitate sequitur rationẽ.* Vt notaui num. 428. Incipit ergo electio ex iudicio rationis, præferente vnum alteri ex eligibilibus: sed quantùm est ex parte intellectus, non verò quasi adæquatè per illud sit determinatio: sed completur simpliciter à determinatione voluntatis, quæ, cùm ordinariè eam partem amplectatur, ad quam magis propendet, ordinariò consequenter id acceptat, quod fuerat reliquis per iudicium rationis prælatum; ita se accommodando ex seipsa, non determinata à iudicio rationis, quòd non de necessitate ex eodem Angelico sequitur voluntas.

436 Vt ergo instantiam, quam ex Thomistis retuli numero 415. euidentissimè soluã, simulque probem nullam prorsus Oppugnatoribus scientiæ mediæ offerri viam, nisi confusionis, & æquiuocorum.

437 Duplicem noto statum indifferentiæ in potentia voluntatis, alterum nimirum indifferentiæ obiectiuę, alterum indifferentię actiuæ: seu vnũ quoad speciem actus, alterũ quoad exercitiũ actus; Prima indifferentia cõsistit in voluntate, secundùm se cõsiderata, ex qua nascitur in ipsa ratio libertatis; & hæc indifferentia est vniuersalis in ordine ad omne obiectum, quatenus scilicet indifferens ex se est, vt ei proponatur per intellectum hoc, vel illud obiectum, vel nullum, prout euenit in dormiente. Secũda verò est indifferentia proxima, quatenus scilicet adhuc voluntas ex obiectis sibi propositis indifferens est, vt eligat vnum

præ

præ alio, & hæc non est, ex dictis numero 425. ita vniuersalis: quandoquidem in ordine ad finem suum vltimum, saltem in genere, atque ad media huic fini necessaria, non est, supposita illorum propositione, indifferens: sed necessitate naturæ tendit in illa; solùm autem indifferentiam seruat, vel ad velle inquisitionem finis particularis, & determinati, vel ad velle hoc, aut illud medium ex ijs, quæ sufficiunt, sed nō sunt necessaria ad finem, vt patet ex Angelico in præcessito numero. Voluntas considerata secundùm primum statum indifferentiæ se habet quasi materia, & in potentia ad sua obiecta, eò quòd forma, per quā actuatur ad suum obiectum, est idem obiectum præconceptum per rationem: necnō hoc idem obiectum est ratio agendi; quousque ergo non intelligitur obiectum præconceptum, & propositum voluntati, hæc non habens rationem agendi, se habet vt in potentia, & tamquam materia ad formam. Cæterùm considerata secundo modo, nec se habet vt materia, nec vt in potētia, quæ importat rationē recipiētis; sed vt pura potentia actiua iam actuata, & proximè potens agere, & seipsam determinare ad opus.

438 Totum hunc discursum esse explicitam mentem Angelici euidētissimè demonstro. Et quidem quoad primam partem, nimirū quòd forma potentię volūtatis, eam actuās, sit obiectum præcōceptum, præcipuè finis: & quòd hic ita præconceptus actuet voluntatem, sicut, (seruata proportione,) forma naturalis: atque etiam sit ratio agendi, colligere est ex quæst. 22. de Veritate artic. 12. in corpore, vbi sic loquitur, *Dicendū, quòd intellectus aliquo modo mouet voluntatem, & aliquo modo voluntas mouet intellectum, & alias vires; ad cuius euidentiam sciendum, quòd tàm finis, quàm efficiens mouere dicuntur, sed diuersimodè, cùm in qualibet actione duo considerētur, scilicet agēs, & ratio agēdi: vt in calefactione ignis est agens, & ratio agēdi calor: in mouendo dicitur finis mouere, sicut ratio mouēdi: sed efficiēs, sicut agens motum. Ratio autem agendi est forma agentis, per quam agit, vndè oportet quòd in sit agenti ad hoc, quòd agat: non autem inest secundum esse naturæ perfectum, quia hoc habito quiescit: sed inest agenti per modum intentionis; nam finis est prior in intentione, sed posterior in esse: & ideò finis præexistit in mouente propriè secundùm intellectum, &c.* Vides ne, quòd finis est forma, & ratio agendi voluntatis, præexistens in illa, non quidem secundùm esse naturæ, sed per modum intētionis secūdùm intellectum: atq; ideò, quòd tamquam forma actuet voluntatem, prout clariùs expressit prima secundæ quęst. 1. artic. 2. in corpore his verbis, *Dicendum, quòd omnia agentia necesse est agere propter finem. Cuius ratio est, quia materia non sequitur formam, nisi secundùm quòd mouetur ab agente, nihil enim reducit se de potentia in actum: agens autem non mouet, nisi ex intentione finis: si enim agens nō esset determinatum ad aliquem effectum, non magis ageret hoc, quàm illud; ad hoc ergo, quòd determinatum effectum producat: necesse est, quòd determinetur ad aliquid certum, quod habet rationem finis.* Quid clarius dicere poterat ad significandum, quòd per determinatum finem aufertur indifferentia voluntatis ad agendum hoc, vel illud determinatè, & quòd se habeat vt forma, actuans potentiā voluntatis?

439 Quoad secūdā verò partē discursus pręfatus patet ex quæst. 6. de malo artic. vnico in corpore, vbi, postquam etiam docet, quòd finis præconceptus sit forma voluntatis, qui, cùm sit forma vniuersalis, sub qua multa possunt comprehendi, causat in eadē voluntate indeterminationem ad multa, ita concludit, *Sic ergo ad ostendendum, quòd voluntas non ex necessitate mouetur, oportet considerare motum voluntatis, & quantùm ad exercitium actus, & quantùm ad determinationem actus, quæ est ex obiecto. Quantùm ergo ad exercitium actus, primò quidem manifestum est, quòd voluntas mouetur à seipsa, &c.* Indifferētiā ergo exercitij tollit voluntas à seipsa, seipsā mouens; quamuis indifferentiam obiectiuam, non possit à seipsa tollere, quia cæca potentia est, & se applicare non potest in incognitum, & non propositum à cognitione; & præterea, cùm in aliqua natura fundetur, & participare debeat modum operandi naturæ, ad primum suum obiectū, quòd est vltimus finis, aliundè, quàm à seipsa illi propositum, de necessitate naturæ tendere debet; sed ab hoc iam actuata, à seipsa se actuat in ordine ad ea, quæ sunt ad finem; & in hoc est tota Thomistarum ęquiuocatio, dum volunt Diuum Thomā, loquentem de actuatione voluntatis habēdā à fine, extendere ad actuationem, quæ est in ordine ad media; nolentes reflectere, quæ ad prædicta subiungit Angelicus, *Nec propter hoc*, ait, *sequitur, quòd voluntas secundùm idem sit in potentia, & in actu: sicut enim homo secundùm intellectum in via intentionis mouet seipsum ad scientiam, in quantùm ex vno noto in actù, venit in aliquid ignotum, quod erat solùm illi in potentia notum: ita per hoc, quòd homo aliquid vult in actù: mouet se ad volendum aliquid aliud in actù: sicut per hoc, quòd vult sanitatem, mouet se ad volendum sumere potionem.*

440 Ratio autem huius ex ipsa doctrina Angelici colligitur, si benè pensetur; quia

enim in voluntate est aliquid considerare, quatenus quædam natura est, determinata ad vnum, vt ex codē Sancto Doctore notaui numero 425. & aliquid voluntatis, se habentis ad multa: atque voluntas potentia sit ex se cæca, non habens sibi præsens obiectum, cui intentionaliter, & affectiuè vniatur, nisi sibi priùs per intellectum proponatur: nec vt natura, nec vt voluntas potest agere, nisi priùs actuetur per obiectum cognitum, & sibi propositum; antequam ergo se moueat, vel agat voluntas, necesse est, vt ab alio proponatur ipsi obiectum hoc, vel illud: & in hoc non determinat voluntas, quid sibi proponatur, cùm antecedere debeat omne agere voluntatis: & ideò hæc indifferentia veluti passiua, & materialis in recipiendo præsentiam intentionalem sui obiecti, actuanda est ab intellectu intrinsecè, & formaliter, effectiuè verò à diuina Prouidentia, ordinante omnia ad suum proportionatum finem; sic autem passiuè à sua forma intentionali actuata voluntas, incipit tendere ad opus proprium: &, sicut voluntas fundatur in natura, non verò natura in voluntate; ita primum eius opus est naturale, scilicet amor necessarius sui proprij, & vltimi finis, quem, cùm non semper cognoscat, nisi in genere, de necessitate amat in genere, & consequenter in ordine ad illud, supposita cognitione, non est in potentia, sed actuata, cùm non sit ex se indifferens, sed determinata ad illum: sicut autem finis nō potest haberi sine medijs in genere, ad quæ etiam voluntas est necessitata: ita etiam ad media in genere actuatur per illud idem, per quod actuatur ad finem; in amore ergo finis iam aliquo modo voluntas actuatur ad media, sed imperfectè: hac tamen actuatione imperfecta mouetur deindè voluntas, vt per seipsam perfectiùs actuetur; eo modo, quo intellectus, dum actuatur per præmissas notas, quia in ipsis conclusio continetur, per illas actuatur taliter, vt vi illarum tendat ad actualitatem perfectam conclusionis formalis, cum hac solùm differentia, quòd intellectus non est liber, vt actuet se ad id, quod maluerit: sed voluntas est libera, & ex pluribus medijs actuat se complerè, & determinatè, ad quod ex pluribus maluerit. His ergo adnotatis.

441 Respondeo argumento, & priùs in forma concessa maiori argumenti, nimirum, quòd inter alias motiones, quibus Deus mouet voluntatem creatam, vna sit, qua eam applicat actioni: nego minorem, quòd hæc ex Angelico debeat esse determinatiua eiusdem voluntatis ad vnum. Et ad eius probationem nego antecedens. Ad huius probationem nego causalem; adhuc enim, quæ sunt determinata ad vnum, indigent præmoueri à Deo motu hoc actualis applicationis, cùm omne agens creatum non possit agere, nisi Deo præuolente cū eo ad tale opus concurrere, & communicare illi suam actionem. Ad probationem autem antecedentis nego loca adducta in argumēto ex Angelico, vel citata procedere de motione applicatiua, quæ se tenet ex parte agentis: sed semper sermonem habet de motione, qua finis vltimus de necessitate mouet voluntatem, & sine qua nihil posset voluntas producere: vndè admirabilis est iste transitus, & æquiuocatio Thomistarum, vt, quæ docet Angelicus de motione vltimi finis, ad quem voluntas tendit ex necessitate, velint transferre ad motionem exercitij, se tenentis ex parte potentiæ: & in ordine ad ea, ad quæ eadē voluntas non est necessitata, sed libera; in stateram ergo examinis adduco omnia loca Angelici, tùm allata, tum citata in argumento. Et quidem

442 Primus locus ex 6. Metaphysices per se ipsum clarè ostendit sermonem in eo habere Angelicum de necessitate motionis finis ad vnum; ait enim, *Vndè oportet, quòd causa, quæ est ad vtrumlibet, vt voluntas, ad hoc, vt agat, inclinetur magis in vnam partem per hoc, quòd mouetur ab appetibili apprehenso per rationem determinantem*: quod autem simpliciter dicitur appetibile, est finis, non mediū: hoc enim nō est appetibile ratione sui, sed ratione finis; quòd item mouet, vt apprehensum, est finis; nam medium non mouet, vt apprehensum, sed vt iudicatum per consilium rationis: vbi est ergo hic motio per applicationem actiuam Dei, quæ ex parte agentis determinat, applicādo & se, & creatam voluntatem ad opus, vt probare prætendunt Aduersarij?

443 Secundus autem locus ex quæstione 8. de Veritate, nescio quomodò contra Propugnatores scientiæ mediæ adducatur ab Aduersariis, cùm potiùs iugulet prætensā ab ipsis prædeterminationem physicam voluntatis creatæ. Quærit namque in citato loco Angelicus, num Angeli cognoscant futura? & postquam docet futura necessaria, qualis est ortus Solis, cognoscere in suis causis; venit ad contingentia, & distinguit duplicē statū causarum ad illa, nimirū, quòd aliquæ sūt magis inclinatæ ad vnū effectū, quā ad aliū & in his asserit posse solùm cōiecturaliter cognosci futura: aliquæ verò sunt omnimodè indifferentes ad vtrumlibet, & de his subiungit verba, quæ adducuntur

cuntur ab Aduersariis, *Ex causa ad vtrumlibet, cùm sit, quasi in potentia; non progreditur aliquis effectus, nisi per aliquam aliam causam, determinetur magis ad vnum, quàm ad aliud, vt probat Comment. in 2. physic: ideò huiusmodi effectus in causis quidem ad vtrumlibet nullo modo cognosci possunt, per se acceptis: sed, si adiungantur causæ illæ, quæ causas ad vtrumlibet inclinant magis ad vnum, quàm ad aliud, potest aliqua certitudo coniecturalis de effectibus prædictis haberi: sicut de his, quæ ex libero arbitrio dependent, aliqua futura conijcimus ex consuetudinibus, & complexionibus hominum, quibus inclinantur ad vnum, &c.* Videat quisque, si per præfata verba adstruitur, an potiùs depellitur omnis determinatio voluntatis ad vnum circa ea, ad quæ est libera; posita namque determinatione causæ ad vnum, effectus est infallibiliter futurus, taliter vt per Thomistas ipse Deus in suo decreto, ita voluntatem prædeterminante, cognoscat infallibiliter futura creata libera; sed in præcitatis verbis duo asserit Angelicus de similibus futuris liberis, primò quòd in causis, per se acceptis, nullo modo ab Angelis cognosci possũt: secũdò, quòd in illis, adiunctis alijs causis, magis inclinantibus ad vnũ, quàm ad aliud, possunt cognosci coniecturaliter, ita vt concludat idem Angelicus, *Cognitione igitur naturali illa tantùm per formas innatas futura præscire possunt, quæ in causis naturalibus sunt determinata, vel in vna tantùm causa, vel in collectione plurium.* Vbi ergo colligunt Thomistę ex præfato loco voluntatem fore ab alio ad exercitium suũ liberum physicè prædeterminandam? Notanda sunt ergo, ac trutinanda verba Angelici, & non proprio sensui accomodanda: dicit namque, *Ideò huiusmodi effectus in causis quidem ad vtrumlibet nullo modo cognosci possunt, per se acceptis*; de ijsdem ergo, vt per se acceptis, loquitur, cùm antea asserit, *ex causa ad vtrumlibet, cùm sit, quasi in potentia, non progreditur aliquis effectus*, atque de causa finali, seu fine vltimo sunt subsequentia (si loquamur de voluntate creata ad vtrũlibet, & non de causis naturalibus contingentibus) *nisi per aliquam aliam causam determinetur magis ad vnum, quàm ad aliud*: finis namque, dum voluntatem, ex se ad ipsum necessitatam, mouet, eam etiam ex sui amore magis inclinat ad vnum mediũ aptius, & vtilius, quàm ad aliud: & hinc ex necessario amore finis coniecturari potest futura libera electio huius medij aptioris præ alio.

444 Tertius locus citatus in argumento, iã à me explicatus fuit numero 414. sed quia ibi tetigi rationem finis vltimi determinãtis, non tamen adæquatè declaraui, nunc addo, quòd potentia loco motiua est essẽtialiter ordinata ad causam efficientem, & passiuam: mouetur enim loco quælibet res, vt agat, vel perficiatur: vndè non habet diuersum finem ab agente: indè est, quòd in homine finis voluntatis, determinans eã ad vnum, fit etiam finis potentiæ loco motiuæ; & ratione proprij finis voluntas, sicut determinat intrinsecè seipsam, determinat etiam potentiam loco motiuam ad media, quando eis indiget.

445 Quartus locus citatus ex secundo libro Senten. dist. 25. artic. 1. explicatione non indiget, cùm sit explicitè de ipso fine: hæc namque sunt verba in ipso contenta, *Determinatio autem agentis ad aliquam actionem oportet, quòd sit ab aliqua cognitione, præstituente finem illi actioni.* Vndè, vt patet, sermonem habet de determinatione obiectiua, & remota: non enim agens vllum agere potest sine fine, vt docet idem Angelicus tum lib. contra Gentiles cap. 30. illis verbis, *Agens enim in tantùm agit, in quantùm finem intendit, tàm in naturalibus, quàm in voluntarijs.* Tum prima secundæ quæst. 1. artic. 2. in corpore, *Dicendum, quòd omnia agentia necesse est agere propter finem.* Benè ergo probat Angelicus, quòd *determinatio agentis*, etiã qua determinat se per seipsum, *oportet, quòd sit ab aliqua cognitione* anteriori, *præstituente finem tali actioni.*

446 Quintus locus citatus ex libro 3. contra Gentiles etiam explicitè est de determinatione finis; ita enim ibi discurrit Angelicus, *Si agens non tenderet ad aliquem effectum determinatum, omnes effectus essent ei indifferẽtes: quod autem indifferenter se habet ad multa, non magis vnum eorum operatur, quàm aliud: vndè à contingente ad vtrumque non sequitur aliquis effectus, nisi per aliquid determinetur ad vnum, impossibile igitur esset, quòd ageret. Omne igitur agens tendit ad aliquem determinatum effectum, qui dicitur finis eius.*

447 Sextus, desumptus ex cap. 96. in Epistolam ad Romanos, vtramque determinationem continet explicitè, & obiectiuam, nimirum ex fine, & actiuam ex ipsa voluntate; ideoque nescio, quare contra scientiam mediã adducatur. Ecce Angelici verba, *Cùm enim homo habeat potentiam ad opposita, puta ad sedendum, vel non sedendũ, oportet quòd reducatur in actum per aliquid aliud: reducitur autem in actum alterius horum per consilium, per quod vnum oppositorum præeligit alteri: sed cùm iterum homo habeat potentiam consiliandi, oportebit esse aliud, per quod reducatur in actum consilij; & cùm in hoc non sit procedere in infinitũ, oportet esse aliquod principium extrinsecum superius*

tius homine, quod ipsum moueat ad consiliandũ, & hoc non est aliud, quàm Deus. Ecce duo determinantia, vnum primum, quod actiuè est Deus, sua Prouidentia mouens ad primam cognitionem, præstituentem finem, ex cuius deindè amore est consilium de medijs: consilium namque est de medijs, & supponit voluntatem finis ex Angelico prima secundę quæst. 14. art. 2. in corpore: aliud verò est idẽ consiliũ rationis, nimirũ appetitus inquisitiuus determinans ex pluribus sufficientibus medijs vnum præ alijs. An non consilium rationis est actus voluntatis præsupponens consilium? Legant Angelicum non solùm citatum numero 432, verùm etiam in Compendio Theolog. capit. 96. vbi, *Quod autem*, inquit, *indeterminatè se habet ad diuersos effectus, determinatur ad vnum producendum per desiderium, vel determinationem voluntatis; sicut homo, qui potest ambulare, vel non ambulare, quando vult, ambulat.* An forsan potens ambulare, vel non ambulare, ad vnum ex his determinatur per desiderium, & determinationem voluntatis? Et potens sedere, vel non sedere, per consilium rationis, & non per desiderium, & determinationem voluntatis? Nomine ergo consilij rationis intelligit Angelicus determinationem voluntatis ex præsupposito consilio.

448 Septimus explicatus fuit numero 433. quòd scilicet determinetur voluntas per consilium rationis determinatione obiectiua, & quoad speciem actus: non verò determinatione actiua, nisi per consilium rationis intelligatur determinatio voluntatis supponens consilium.

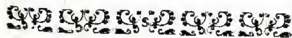
449 Vltimus tandem locus ex prima parte quæstion. 14. pro mea facit, non pro Aduersariorum sententia: ita enim ibi habet Angelicus, *Et similiter forma intelligibilis nõ nominat principium actionis secundùm quòd est in intelligente, nisi adiungatur ei inclinatio ad effectum, quæ est per voluntatem: cùm enim forma intelligibilis ad opposita se habeat (cùm sit eadem scientia oppositorum) non produceret determinatum effectum, nisi determinaretur ad vnum per appetitum, vt dicitur in 9. Metaphys.* Appetitus ergo, & inclinatio adiuncta, non quę præcedit iudicium rationis, determinat effectum, qui est per voluntatem, ex Angelico.

450 Insurgunt adhuc ex eodem Angelico in prima parte quæst. 19. artic. 3. ad quintum, vbi assignans differentiam inter voluntatẽ diuinam, & creatam sic habet, *Dicendum, quòd causa, quæ est ex se contingens, oportet, quòd determinetur ab aliquo exteriori ad effectũ: sed voluntas diuina, quæ ex se necessitatem habet; determinat seipsam ad volitum, ad quod habet habitudinem non necessariam.* Ex quibus verbis Angelici dupliciter argui potest cõtra nostram responsionem. Primò, quia determinabilitatem ab alio respectu voluntatis creatæ fundat Sanctus Doctor in ratione contingentiæ ad esse, ratione cuius, sicut indiget determinari ab alio, vt sit, ita indiget determinari ab alio, vt operetur; cùm ergo etiam sit contingens ad agendum in ordine ad media, etiam in ordine ad illa, & quoad exercitium, debet ab alio determinari. Secundò, quia eam determinabilitatem ab alio docet in voluntate creata, quam excludit à diuina; & quam admittit in diuina, vt se determinet, excludit à voluntate contingente secundùm esse: sed voluntas diuina quoad exercitium determinat se, ergo non ita voluntas creata: sed etiam quoad hoc indiget determinari ab alio, nempe à prima causa.

451 Respondeo adhuc in præfato loco Angelicum loqui de determinatione obiectiua: quærit namque vtrum quidquid Deus vult, de necessitate velit? Cui quæsito respondet, *Quòd aliquid Deum velle est necessarium absolutè, non tamen hoc est verum de omnibus, quæ vult: voluntas enim diuina necessariã habitudinem habet ad bonitatem suam, quæ est proprium eius obiectum. Vnde bonitatem suam esse Deus ex necessitate vult: alia autem à se Deus vult, in quantùm ordinantur ad suam bonitatem, vt finem: ea autem, quæ sunt ad finem, non ex necessitate volumus, volentes finem, nisi sint talia, sine quibus finis esse non potest. Vnde, cùm bonitas Dei sit perfecta, & esse possit sine alijs, cùm nihil ei perfectionis ex alijs accrescat, sequitur, quòd alia à se eum velle non sit necessarium absolutè.* In hac autem doctrina fundat Angelicus doctrinam supra allatam ab Aduersarijs in argumento: quòd enim est ex se contingens, non habet suam bonitatem, sed aliam à se, nimirum Dei, pro fine, & proprio obiecto, à quo est in suo esse perficiendum: & ideò ad hanc perfectionem vnionis affectiuæ cum illo, tamquã cum vltimo fine, est determinandum ab alio; quod verò ex se necessarium est, sicut voluntas Dei, non habet pro obiecto, & fine proprio aliud à se, sed suã propriam bonitatem, quæ, cùm à nullo alio sit perfectibilis, à nullo alio est determinabilis ad aliquem actum suum, sed ad alia à se seipsam per seipsam determinat: Ad primum ergo argumentum concedo Angelicum in contingentia creatæ voluntatis ad esse fundare determinabilitatem eiusdem ab alio, tamquam à fine: sed non tamquam à causa efficiente; quod enim est contingens, implicat

plicat, quòd sit suum esse, non verò implicat, vt sit causa efficiens per participationẽ à prima: & eodem modo nec implicat, vt sit sui determinatiua per hoc, quòd creata libertas sit diuinæ libertatis in suo genere participatio: ideòque, sicut illa determinat seipsam, ita ista, cum hac differentia, quòd diuina ad se determinãdum non supponit aliam causam determinantem se: & creata supponit essentialiter priùs Deum determinare seipsum, & communicare illi suum concursum ad vtrumlibet. Ratio autem disparitatis est, quia finis creatæ voluntatis debet includere omne bonum; & ideò ratio finis non potest communicari creaturæ: causa autem efficiens non debet includere omnem vim agendi, nec etiam determinans se debet includere omnem vim determinatiuam, sed solùm in suo genere: & indè vtrumque potest creaturæ à Deo communicari. Ad secundum patet ex dictis, quòd eam determinabilitatem includit Angelicus in diuina voluntate, & excludit à creata, quæ se tenet ex parte finis, non quæ se tenet ex parte agentis.

452 Ex dictis colligi debet verum esse in aliquo sensu creatam volũtatem fore ad quẽlibet suum actum, etiam de medijs ad finẽ, prædeterminandam à Deo: sed remotè, & radicaliter, non proximè, quatenus scilicet nihil posset determinatè agere, nisi esset ad aliquem finem prædeterminata: cùm autem prædeterminatio finis sit illi à Deo, à quo habet esse naturaliter determinatum ad propriũ finẽ: & ab eodẽ sit Prouidentia primæ cognitionis, qua moueri possit voluntas ad suum primum actum, benè stat, quòd omnis determinatio creatę voluntatis primò, & radicaliter sit à Deo; non tamen proximè, & immediatè; quasi Deus ad hunc potiùs actum, quàm ad illum, per velle vnum potiùs, quàm alium, ipsam uoluntatem determinet.

§. SECVNDVS.

Aliud argumentum, fundatum in vniuersalitate primæ causæ, refertur, & eneruatur.

453 SEcundum argumentum componũt ex Angelico Aduersarij ijs, uel alijs similibus locis, quibus ego scientiam mediam probaui numero 370, atque sic arguunt: Deus tamquam prima causa ex Sãcto Doctore non solum continet in vi sua rationem entis creati producibilis, verùm etiam differentias, & modos omnes eiusdem entis, inter quos sunt contingens, & necessarium: sed quod Deus continet in sua virtute, potest seipso, & suæ voluntatis efficacitate facere, vt sit, & non debet expectare, quasi emendicans, vt ab alio ponatur; hoc namque modo non esset continere, sed potiùs alterius opere indigere; ergo independenter, & antecedenter ad omne opus voluntatis creatæ, vi, & voluntate sua præcisa potest Deus facere, vt sit effectus necessarius, & ut sit effectus contingens, & liber; ergo eodem modo potens est facere, ut sit conditionatè futurus, atq; hinc radicitus euulsa manet scientia media. Totum hoc argumentum uidetur lumine naturæ notum, si maior probetur, quæ pluribus ostenditur Angelici Doctoris locis: & quidem 1. ex 6. Metaph. lect. 3. ubi ita habet, *Ens, in quantùm ens, habet causam ipsum Deum: vndè sicut diuinæ Prouidentiæ subditur ipsum ens, ita etiam omnia accidentia entis, in quantùm est ens, inter quæ sunt necessarium, & contingens. Ad diuinam igitur Prouidentiam pertinet, non solùm quòd faciat hoc ens, sed etiam quòd det ei contingentiam, vel necessitatem.* & infra, *Sic ergo patet,* ait, *quòd, cùm de diuina Prouidentia loquimur, non est dicendum solùm, hoc est prouisum à Deo, vt sit: sed, hoc est prouisum à Deo, vt contingenter sit, vel necessariò sit; quòd quidem singulare est in hac causa, scilicet in diuina Prouidentia, reliquæ enim causæ non constituunt legem necessitatis, vel contingentiæ, sed constituta à causa superiori vtuntur: vndè causalitati alterius causæ subditur solùm, quòd eius effectus sit: quòd verò sit necessariò, vel contingenter, dependet ex causa entis, à qua ordo necessitatis, & contingentiæ in rebus prouenit.* Secundò ex primo Periherm. lect. 14. ubi, *Voluntas,* inquit, *diuina est intelligenda, vt extra ordinem entium existens, velut causa quædam profundens totum ens, & omnes eius differentias; sunt autem omnes differentiæ entis possibile, & necessarium, & ideò ex ipsa voluntate diuina originantur necessitas, & contingentia in rebus, & distinctio vtriusque secundùm rotionem proximarum causarum; ad effectus enim, quos voluit contingentes, ordinauit causas contingenter agentes, idest potentes deficere, & secundùm harum conditionem causarum effectus dicuntur contingentes, quamuis omnes dependeant à voluntate diuina, & à prima causa, quæ trascendit ordinem necessitatis, & contingentiæ: hoc autem non potest dici de voluntate humana, nec de aliqua alia causa, quia omnis*

alia

alia causa cadit iam sub ordine necessitatis, & contingentiæ. Tertiò ex quæstione 23. de Veritate artic. 5. ubi docet, quòd, *Voluntas diuina est agens fortissimum: vndè oportet eius effectum ei omnibus modis assimilari, vt non solùm fiat id, quod Deus vult fieri: sed vt fiat eo modo, quo Deus vult illud fieri, vt necessariò, vel contingenter, citò, vel tardè, &c.* Quartò ex prima parte quæst. 19. artic. 8. ubi, *Cùm enim*, inquit, *aliqua causa efficax fuerit ad agendum, effectus consequitur causam, non tantùm secundùm id, quod fit: sed & secundùm modum fiendi, vel essendi; cùm igitur voluntas diuina efficacissima sit, non solùm sequitur, quòd fiāt, ea, quæ Deus vult fieri: sed etiā, quòd eo modo fiant, quo Deus vult ea fieri; vult autem quædam fieri necessariò, quædam contingenter, vt sit ordo in rebus ad complementum vniuersi: & ideò quibusdam aptauit causas necessarias, quæ deficere non possunt, quibusdam contingentes, & defectibiles*. & solutione ad secundum, *Ex hoc ipso*, ait, *quòd nihil voluntati diuinæ resistit, sequitur, quòd non solùm fiant ea, quæ Deus vult fieri, sed quòd fiant contingenter, vel necessariò, quia sic vult fieri*. Similiter loquitur in prima ad Anibaldum distinct. 47. quæstio. unica art. 4. & lib. 3. cōtra Gentiles cap. 94.

454 Sed pro hoc librando argumento curiosos aduoco Lectores, ut quid eo probetur, notent, si uim haberet in sensu, secundùm quem necessariò ab Aduersariis sumi debet, ut scientiam mediam oppugnet: Tota namque illius uis in eo sistat opus est, quòd ea, quæ Deus continet in sua uirtute, ui, & efficacia suæ uoluntatis, ponere possit, nihil expectando à uoluntate creata, quasi ab ea aliquid emendicans, ad consecutionem eius, quod Deus uult fieri. Si ita res est, ergo ad nostros actus liberos à Deo præuolitos nihil præstat nostra uoluntas: nam si aliquid præstare debet, secūdùm hoc, nō præstaret solus Deus, sed expectaret, & emendicaret à nobis; manus ergo hoc argumento, si uerum esset, daretur Luthero, quòd figmentum in rebus, & titulus sine re sit nostrum liberum arbitriū, quod nihil præstat in actum: sed potiùs, tamquam inanimatum instrumētum, quidquid habet, passiuè recipiendo à Deo, habeat. Cùm autem hoc sit apertè & falsum, & damnatum, apertè etiam erit falsum, quòd Deus se solo, ut prima causa, potest præstare non solùm ens, ut ens, verùm etiā omnes differētias entis: sed in ordine ad aliquas differentias entis necesse est interueniat concursus creaturæ: quando ergo dicitur, quòd Deus, ut prima causa, omnia continet; atque quòd omnia uoluntatis efficacia præstare potest, non est sensus proximus, & immediatus, atque exclusiuus creaturæ: sed siue proximus, siue radicalis, quòd videlicet, omnia Deus prēstare potest, siue se solo, siue ponendo ea, quibus mediantibus ponatur effectus à Deo volitus.

455 Non ergo actus liber creatæ voluntatis ita continetur in Deo, vt prima causa, quòd se solo possit facere, vt sit talis actus liber, sed solùm potest ponere ea, quibus possit esse actus liber; nec sua præcisa, & solitaria efficacia potest facere, vt actū sit: quandoquidem ita esset contingens Deo, non voluntati creatæ; vndè cùm ista contingētia in eo sita sit, quòd relatè ad voluntatē creatam possit eidem coniungi vel vnum, vel alterum ex oppositis indifferenter, non potest Deus velle contingentiam, & velle determinatè vnum: sed velle vnum, vel alterum; atque ita Deus continet, vt prima causa, istam contingentiam, in quantùm potest ponere causam ad vtrumlibet, non in quantùm potest ponere causam determinatam ad vnum; hoc enim est ponere necessitatem, non posse ponere contingentiam. Quia ergo Deus tamquam prima causa, vtrumque continet, & posse ponere causam necessariò agentem, & posse ponere causam contingenter agentem: continet consequenter, & posse ponere causā determinatam ad vnum, & posse ponere causam non determinatam ad vnum, sed indifferentem ad multa: non tamen continet, vt ponat, & componat simul causam contingenter acturam, & determinatam ad vnum: sicut potest Deus ponere corpus, potest, & ponere spiritum: sed non potest ponere corpus, quod sit spiritus. Vndè potest quidem Deus, etiam in ordine ad voluntatem creatam, velle vnum actum determinatè, & ad ipsum determinare eandē voluntatem: sed secundùm hoc non est continere contingentiam actus, imò potiùs necessitatem actus: quia tamen præterea potest velle vel hunc, vel illum actum, & voluntatem creatam ponere indeterminatè se habentem ad vtrumlibet, & seipsā per seipsam determinaturam, per hoc etiā continet contingentiā actus. His ergo præhabitis.

456 Respondeo in forma ad argumentum, distinguo maiorem, Deus, vt prima causa, ex Angelico Doctore, non solùm continet rationem entis, sed etiam omnes eius modos, præsertim contingentiam, & necessitatem, se solo agendo, nego maiorem: quandoquidem etiam inter alios modos agendi continet hos, vt possit agere vel se solo, vel cum creatura, & contradictionē in-

innoluit, vt se solo contineat hoc, quod est agere cum creatura; siue se solo agendo, siue communicando creaturæ suum agere, concedo maiorem: distinguo etiam minorem; quod Deus continet in sua virtute, eo modo, quo continet, potest seipso, & suæ voluntatis efficacitate ponere, non expectando, quasi emendicans, vt ponatur ab alio, concedo; diuerso modo, quo cōtinet, nego primam partem minoris, & suppositionem secundæ partis, nego nimirum posse se solo proximè ponere, quod, & si se solo remotè contineat, non tamen se solo proximè continet, secundùm quod est producendum simul cum creatura; atque etiam nego, quòd hoc sit expectare, quasi emendicans ab alio, quod Deus vult, vt ponatur ab alio; si enim ita Deus ex suo dominio, & voluntate vult, vt effectus pendeat etiam à creatura, non mendicando, sed, suo vtens dominio, id facit. Vndè ad primam consequentiam nego secundā partem, quòd scilicet Deus possit facere, vt existat determinatus effectus contingens ex sua præcisa voluntate antecedenter, & independenter à voluntate creata, hoc enim modo velle, esset illū velle vt necessariò, nō vt contingenter existat. Et tandem nego vltimam consequentiam, quòd ex mente Angelici vllo modo exulet scientia media.

457 Ad primum ergo locum adductum ex Angelico nego, quòd apud Assertores scientiæ mediæ supponunt Aduersarij, nimirum, quòd modus ipse contingentiæ in actu libero sit nobis liber; benè enim possumus facere, vt actus sit, vel non sit, sed non est in nostra potestate, vt actum ponamus siue liberè, siue necessariò: sed, siue ponimus, siue non ponimus, non aliter possumus, nisi liberè ponere, vel non ponere in ijs, in quibus dominium habemus; libera ergo est nobis positio, vel non positio actus, sed non est nobis liber modus siue contingentia tùm actus, tùm carentiæ actus: quia non valemus aliter agere, nisi secundùm quòd sumus à Deo constituti: quod idem est, ac euentum, vel non euentum actus, qui non est nobis à Deo prædefinitus, esse nobis liberum: ordinem verò actus, qui per diuinam Prouidentiam est nobis constitutus, non esse nobis liberum: quare satis accuratè asserit in eodem loco Angelicus, quòd, *Reliquæ causæ non constituunt legem necessitatis, vel contingentiæ: sed constitutæ à causa superiori vtantur: vndè causalitati alterius causæ subditur solùm, quòd eius effectus sit: quòd verò sit necessariò, vel contingenter dependet ex causa altiori, à qua ordo necessitatis, & contingentiæ in rebus prouenit.* Si hic ordo contingentiæ non subditur causalitati causæ creatæ; nō ergo contingentię ordo est nobis liber, sed solùm, vt effectus, qui quoad cōtingentiā, à sola causa superiori est constitutus, sit, vel non sit, secundùm quòd nobis subditur; non ergo claudant, sed aperiant vel hinc Aduersarij mentis oculos, & videant, quòd vbi præuenit diuina constitutio, non remanet in nobis libertas: sed solùm in ordine ad determinatū euentū, quē non præfigit nobis diuina Prouidentia; ex quo etiam patet, quid dicendum sit ad secundum Diui Thomæ locum.

458 Ad tertium ex verbis ipsis Angelici dico eum loqui vniuersaliter de omni diuina voluntate: & consequenter proportione accommoda, & eo modo, quo est sua voluntas, vt videlicet fiant omnia, quę Deus vult, eo modo, quo vult: siue à se solo, si vult fieri à se solo, siue etiam concurrente creatura, si vult, vt ipsa concurrat; fiat necessariò, si determinatè vult fieri hunc singularem effectum: fiat contingenter, si uult hunc, vel illum fieri. Fiat secundùm quòd præuisus est futurus liberè, si iuuat ad finem intentum: non fiat liberè, si præuisus est, quòd finem impediret, &c. Omnia namque Deus sua sempiterna præsciētia præordinat, ut sæpè ex Angelico dictū est. Et eodem modo loquitur idem Angelicus in 4. loco, seruata semper proportione accommoda, & illæsa manente doctrina alibi tradita. Ad quintum autem, & sextum locum citatos iam responsum est numero 414; vndè non sunt hic repetenda, quæ iam ibi dicta sunt.

§. TERTIVS.

Aliud ex eodem compactum argumentum refertur, & soluitur.

459 Obijciunt tertiò argumentum, quod Aduersarij uocant iugulum sciētiæ mediæ, ita arguendo. Quidquid creata uoluntas, seu liberum arbitrium præstat circa suum actum, est eidem uoluntati ex Angelico communicatum à Deo, tamquā instrumento, & causæ secundæ à sua causa principali, & omnium prima, à qua omnes

nes aliæ pendent in esse, & operari; ergo ipsissima determinatio, per quam creata uoluntas se determinat ad unum, est illi cõmunicata à Deo: atqui quælibet ratio cõmunicata priùs exit à communicante, quã ponatur in usu ab eo, cui communicatur, saltem prioritate à quo; ergo per priùs creata uoluntas redditur à Deo, communicãte illi ipsam determinationem, determinata ad unum, quàm seipsam deindè in usu determinet per seipsam ad idem unum: in quo consistit tota sententia Thomistarum. Discursus hic, posita ueritate primi antecedentis, est ita ex se euidens, ut aditum omnem præcludat tergiuersationibus. Imò antecedens ipsum ita etiam clarum est per seipsum, ut probatione non indigeat; adhuc nihilominus ostenditur tùm authoritate Angelici, tùm euidenti ratione.

460 Ex Angelico quidem pluribus demonstratur locis. Primò ex libro 3. contra Gẽtiles cap. 89. ubi sic habet, *Vndè non solùm virtutẽ volẽdi à Deo habemus, sed etiã operationẽ*. & deindè, *Deus ergo*, ait, *est causa in nobis, non solùm voluntatis, sed etiam volendi*. & libro 1. cap. 68. *Dominium*, inquit, *quod habet voluntas supra suos actus, per quod in eius potestate est velle, vel nolle, excludit determinationem virtutis ad vnum, & violentiam causæ exterioris agentis: non autem excludit influentiam superioris causæ, à qua est ei esse, & operari*. Secundò ex libro 2. Sententiarum dist. 25. quæst. 1. artic. 1. ad Tertium, ubi, *In libero autem arbitrio*, ait, *hoc modo agit, vt virtutem agendi subministret, &, ipso operante, liberum arbitrium agat*. Tertiò ex quæstion. 22. de Veritate artic. 8. in quo ita scribit, *Sicut omnis actio naturalis est à Deo, ita omnis actio voluntatis, in quantùm est actio, non solùm est à voluntate, vt immediatè agente, sed à Deo, vt primo agente, qui vehementiùs imprimit; vndè, sicut voluntas potest mutare actum suum in aliud, vt ex dictis patet: ita & multò ampliùs Deus*. Quartò tandem clariùs ex prima parte quæst. 105. artic. 1. ad Tertium, ubi, *Dicendum*, inquit, *quòd hoc ipsum, quòd causæ secundæ determinãtur ad determinatos effectus, est illis à Deo*.

461 Ratione autem idipsum conuinci ita probatur; nam determinatio ista creatæ voluntatis ad opus non est nihil, & chimericũ, cùm voluntas à parte rei sit realiter ex indifferenti ad multa, determinata ad vnum præ alijs: & non agat, vt realiter indifferens, sed vt realiter determinata ad vnum; ergo est quid reale in voluntate, quod potuit in voluntate non esse: sed quidquid reale est à parte rei per priùs debet esse à Deo, tamquam à prima causa, a qua & esse, & operari communicatur creaturæ; ergo ipsissima determinatio creatæ voluntatis per priùs est à Deo, & ab eo communicatur illi.

462 Ex quo ruit tergiuersatio illa, inquiũt Thomistæ, quòd Deus exhibet creatæ voluntati concursum suum ad opposita, & deindè voluntas seipsam applicat, & accõmodat, ad quem maluerit. Ruit, inquã, funditus: quandoquidem de ista applicatione, accommodatione, determinatione, aut quomodocumque alio vocetur nomine, redit argumentum, nimirum vel est aliquid reale, vel nihil: secundum dici non potest, quia realiter, à parte rei vi huius applicationis, accommodationis, & determinationis voluntas creata est potiùs ad hunc, quàm ad illum physicum actum, ac physicè determinatè agit, impotens agere, quousque non est applicata, accommodata, vel determinata. Ergo est aliquid; ergo per priùs à Deo, à quo volũtati creatæ communicatur; ergo, quia per priùs Deus applicat, accommodat, & determinat volũtatem creatam ad vnum, ideò deindè hæc se accommodat, applicat, & determinat ad vnum. Et hæc, aiunt Thomistę, est fouea, quam Propugnatores scientiæ mediæ euadere, & prætergredi numquam valebunt.

463 Fateor sanè argumentum hoc esse vnũ ex ijs, quæ, dum non reducuntur ad sua prima principia, sed dumtaxat secundùm id, quod facialiter præferunt, considerantur, plures decipiunt ad falsa pro veris approbanda. Sed in primis vellem, vt quisq; consideret ad quæ disrupta, minùs, quàm par est, rem hanc trutinantes, reducit hoc argumentum, si prout extat, subsistentiã haberet; quandoquidem concludit etiam Deum nos primò determinare ad formale peccati: nam homo non est ex se determinatus ad peccatum, sed indifferens, vt peccet, vel non peccet; vel ergo determinatur ad formale peccati per ipsum determinare se ad materiale, vel per aliam determinationem. Si primum, cùm à Deo determinetur ad materiale, si iam hoc ipsum est determinari ad formale, dùm Deus determinat ad materiale, determinat etiam ad formale: si est alia, vel secunda, vel qualiscumque vocetur determinatio, hæc verè, qualis est, à parte rei est, & potuit non esse; ergo aliquid est; ergo per priùs à Deo. Neque enim dici potest peccatum esse purum defectum rectitudinis debitæ, & ad defectum non dari determinationem realem. Non valet, inquam, quia sicut cognitio carentiæ non est carentia, sed quid reale

reale, licèt obiectum nihil sit: ita determinatio ad defectum est quid reale, non nihil. Ratio à priori est, quia determinatio debet reddere voluntatē ex physicè, & realissimè indifferente, physicè, & realissimè determinatam, licèt non semper ad terminum, qui sit aliquod physicum; ergo determinatio voluntatis, ad quodcumque sit, debet, pro physicè determinanda voluntate, esse quid physicum, aliàs per nihil tolleretur physica indifferentia voluntatis.

464 Tota ergo vis argumenti in æquiuoco hoc fundatur, nimirum quid importet à parte rei id ipsum, quod est voluntatem creatam determinari ad vnum? quo explicato, apparebit non aliam argumētum præcedens parare Propugnatoribus sciētiæ mediæ foueā, quàm confictā, & chimærizatā.

465 Circa hoc autem primò secernenda sūt duo in voluntate creata, operante vitaliter suos actus, scilicet & indifferentia, quæ tollitur per determinationem ad agendum: & indifferentia, quæ tollitur per determinatā receptionem actus, iam producti: aliud est enim agere, aliud recipere in se, quod agit: ex his autem priùs natura, vel ratione est agere, quàm recipere: non enim potest intelligi aliquid recipi, quod nō sit in se productum: benè autem potest intelligi aliquid in se, & nō adhuc intelligi in alio. Cū autē voluntas creata non possit producere actus suos, & eos in se nō recipere, euidēter sequitur, quòd tota voluntatis creatæ libertas, & formalis indifferentia, non consistit, nisi in posse agere, vel non agere; quia enim potest agere, vel non agere, ideò potest recipere, vel non recipere; cæterùm supposito, quòd agat, non potest non recipere: & supposito, quòd non agat, non potest per seipsam determinari ad recipiendum; sed, si aliquid, non agendo, recipit, sicut dona gratiæ, non liberè, sed necessitata recipit. Constat ergo, quòd totus pūctus præsentis difficultatis situs est in eo, quid videlicet à parte rei importet hoc, quod est creatam voluntatem in priori signo ad receptionem sui actus determinari, ex indifferenti ad producendum, vel non producendum: siue ad producendum hunc, aut illum, ad vnum ex his.

466 Secundò ex communi Philosophorum sensu, Duce tùm Aristotele, tùm Angelico, considerandum offero causam actiuam, quà actiua est, non mutari præcisè, quà agit: sed, si mutatur, non id habet, quia agit; sed quia recipit deindè, quod produxit; vndè causæ, quæ agunt, transeunter, non mutantur per hoc præcisè, quòd agunt: sed mutant, vel effectum de non esse ad esse, vel passum, in quo aliquid de nouo producunt: causæ verò immanentes, mutant agendo, & mutantur recipiendo, quod egerunt. Ratio est, quia agere est dare esse, non recipere esse per hoc, quòd agat: recipere autem est agi, non dare; quod ergo agit, quà agens est præcisè, mutat, nō mutatur. En totum id clarissimè ex Aristotele in 3. Physicorum textu 19. *Actio*, inquit, *est actus actiui, & passio actus passiui.* Actio ergo actuat agens, hoc est constituit agens in actuali exercitio agendi, non verò patiendi, quia id præstat passio; ergo actio nō mutat agens, quà agens, quia ita esset passio, non actio. Angelicus autem prima secundæ quæst. 3. artic. 2. ad Tertium, distinguens actionem transeuntem ab immanente, sic habet, *Duplex est actio, vna, quæ procedit ab operante in exteriorem materiam, sicut vrere, & secare: & talis operatio non posset esse beatitudo; nam talis operatio non est actio, & perfectio agentis, sed magis patientis.* Neque hoc, si stemus terminis, poterit ab vllo negari: quamuis enim plurimi Thomistæ velint actionem inchoatiuè subiectari in agēte, cuius est actualitas, reddens ipsum de nō agente agens: nihilominus rem subtiliùs trutinemus in ordine ad ipsam actionē; hæc enim, si est modus superadditus, suū esse modale, vel formalitatem non habet à se, sed etiam ab agente, vt quo, & in suo genere: vt autem ipsa eadem recipiatur, priùs debet intelligi esse, non verò priùs recipitur, & deindè est; per quid ergo agens in eo signo, in quo dat esse vt quo actioni, constituitur formaliter dans esse? numquid per aliam actionem in infinitum? firmum ergo stet, quòd transitus agentis de non dante esse ad dare esse, quia est transitus actiuus, dicit ex suo genere, quòd mutet, nō quòd mutetur: seu quòd det, non quòd recipiat.

467 Ex quibus satis euidenter constat, quòd actualitas agentis, secundùm quam hoc de non agente, & potente agere, transit ad actuale agere, importat quidem quid nouum, & reale ex parte effectus recipientis esse, quod priùs non habebat: non quidē, quia effectus fit actualitas causę, se tenens ex parte causæ, sed tamquam terminus productus, & mutatus de non esse ad esse, vi causæ: actualitas autem, prout se tenet ex parte causæ, cùm sit purè actiua, in illo priori signo, in quo agens intelligitur agere, & nondum recipere, nihil aliud dicit, nisi ipsissimam entitatē virtutis agentis, & quēdam respectum, seu tendentiam actiuam purè ad ipsum effectum, secundùm quam agens, sicut physicè, vel realissimè dat esse,

non recipit: ita realiſſimè, & phyſicè trãſit de non dante eſſe ad dandũ eſſe; ſed quia hic eſt phyſicus tranſitus dandi, non recipiendi, ideò addit quid phyſicum ex parte termini, non ex parte agentis. Actualitas ergo agentis, prout formaliter eſt actualitas, ſe tenens ex parte agentis, nihil aliud eſt, quàm entitatiuè ipsũ agens, prout ex nõ dãte euadit dãs eſſe effectui; & ita entitatiuè, & prout in ſe cõſiderata, eſt quid phyſicũ formaliter in ſe ipſo dicens eſſe, ſed non aliud eſſe, niſi ipſiſſimũ eſſe virtutis agentis, quo pacto vocabimus actualitatem agentis ſecundùm eſſe, in; eadem ratio, prout eſt ad effectum, addit agenti reſpectũ, & tendentiam purè actiuam, quæ quid nouum dicit ex parte effectus; ſed nihil nouæ entitatis ex parte cauſæ, cùm ſit nouum dare, non nouum recipere eſſe: & hoc modo vocabimus actualitatem agentis ſecundùm eſſe, ad, ſcilicet prout tendit ad effectum.

468 Cùm ergo actualitas iſta agentis aliud non ſit, niſi ipſiſſima virtus agentis, quatenus dat eſſe effectui, ſicut entitas virtutis agẽtis creati nõ eſt Deus, ſed quid productũ, & diſtinctũ à Deo; ita dare Dei, prout ſe tenet ex parte cauſæ, quæ eſt Deus ipſe, eſt quid entitatiuè diuersũ à dare creaturæ, quod eſt ipſa entitas creaturę: ex parte tamẽ effectus producti, ſiue vt quo, ſiue vt quod, idẽ, quod datur à Deo, datur à cauſa creata, ſed à Deo intimiùs, eſſentialiùs, & per priùs, prioritate dumtaxat à quo, quàm detur à creatura: quia tamen ipſa entitas virtutis createę etiã eſt producta à Deo, ſequitur, quòd etiam ipſum dare, prout eſt à virtute creata, ſit dare Dei, ſed remotè, quatenus à Deo eſt virtus creata, non verò proximè: quandoquidem virtus iſta, data à Deo, poteſt actù non agere; ergo dare hanc virtutem, non eſt dare ipſum actuale agere eiuſdem virtutis, niſi in cauſa, & remotè; non hinc tamen ſequitur reperiri aliquid in creatura, quod proximè non ſit à Deo, quandoquidem ipſum actuale agere creaturæ nihil reale ſuperaddit ipſi cauſæ creatæ, ſed purum reſpectum actiuum eiuſdem ad effectum: & cùm cauſa ſit immediatè à Deo, totum, ſecundùm quòd eſt aliquid, eſt immediatè à Deo, ſecundùm quòd verò eſt reſpectus actiuus cauſæ creatæ ad effectum, chimericum eſſet dicere, quòd ſit immediatè à Deo: ſic enim non cauſa creata cũ Deo ageret, ſed ſolus Deus, imò creatura eſſet Deus; cùm enim agere ſit ipſa cauſa, & agere creaturæ eſſet agere Dei, creatura eſſet ipſe Deus; reſtat ergo, quòd agere creatæ voluntatis eſt quidem immediatè à Deo ſecundùm eſſe, in: at ſecundùm eſſe, ad, eſt à ſola voluntate immediatè: à Deo verò non, niſi remotè, & in cauſa. His præhabitis.

469 Venio iam ad clariſſimam ſolutionem argumenti, & dico, quòd, cùm indifferentia voluntatis creatæ, in qua conſiſtit formaliter ratio eius libertatis, vt oſtenſum eſt num. 465. ſit ad agendum, vel non agẽdum, ſiue ad agendum hunc actum, aut illum, eſt iam indifferentia purè actiua ad actualitatem determinatam actiuam: ſicut autẽ Deus, primum liberum, ex indifferẽti ad producere, vel non producere mundum, ex ſeipſo determinat ſeipſum ad producẽdum: mutans quidem effectum, ipſo omnimodè immutato, & nihil acquirendo per actualitatem, eò quòd eſt actualitas purè actiua: ita libertas creata, quæ eſt diuinæ libertatis participatio, virtus eſt actiua participata, indifferens ad agendum, vel nõ agendum, ex ſeipſa ſeipſam determinans, immutata in eo, quòd agat, & mutans ſuum actum ex eo, quòd iſta determinatio eſt purè actiua; quamuis deindè, quia creatura mutabilis etiam eſt, non ſolùm agat, & mutet: ſed etiam quod agit recipiat, & mutetur; Deus autem agit, ſed non recipit in ſe, quod agit. Creata ergo voluntas conuenit cum Deo, à quo participat, & agere, & liberè agere, in eo, quòd, agẽdo, non mutatur; ſed differt à Deo, quia ipſa perfectibilis eſt, & mutabilis per ſuum effectum: & ideò recipit ipſum, & non ſolùm producit; Deus autem, qui eſt purus actus, agit, ſed recipere non poteſt, nec perfici, aut mutari per id, quod agit. Id ergo, per quod creata libertas ex indifferenti liberè tranſit ad determinationem actus, formaliter nihil aliud eſt, niſi purus reſpectus actiuus, qui potuit in ea non eſſe; reſpectus autem iſte, vt oſtenſum eſt num. antecedenti, non eſt immediatè à Deo, ſed à ſola voluntate creata, à Deo verò ſolummodò eſt remotè, quatenus ipſe talem virtutem dedit voluntati, quæ poſſet actiuè determinare ſeipſam: vndè falſum eſt, quòd determinatio, per quam voluntas determinat ſeipſam, ſit per priùs à Deo; ipſa enim non dat voluntati actù ſe determinare, ſed virtutem actus primi, qua illa poſſit ſe determinare; ipſa autem actualitas, quia determinatur, prout actualitas eſt, & ſecundùm eſſe, ad, ſecundùm quod poterat eſſe, vel non eſſe in voluntate, cùm agere ſit voluntatis creatæ, non Dei, à ſola creata voluntate eſt, à qua non diſtinguitur, non à Deo, à quo realiter diſtinguitur.

470 In forma ergo ad argumentum diſtinguo antecedens, quidquid creata voluntas præſtat in ſuum actum, eſt illi communicatum

tum

tum à Deo, siue immediatè, siue mediatè, concedo: solùm immediatè, subdistinguo, quoad esse, in, & formale concedo: quoad respectum, ad, & actiuum, nego antecedens. Distinguo etiam consequens, ergo ipsissima determinatio, qua voluntas determinat se, est illi à Deo, mediatè concedo; immediatè subdistinguo: quoad esse, in, dumtaxat, secundùm quòd non est formaliter actualitas, & determinatio, concedo: quoad esse, ad, secundùm quòd est formaliter actualitas, & determinatio, nego consequentiam. Nego autem deindè suppositionem minoris; supponit namque ipsam actualem determinationem voluntatis creatæ, prout actualem, & secundùm quòd dicit de esse, ad; esse voluntati creatæ communicatam à Deo proximè, & immediatè, ita vt per id ipsum, quod Deus dat voluntati, ipsam determinet ad vnum, quod est falsum: cùm id, quod dat Deus voluntati, sit virtus determinandi se, non determinatio: etenim eadem virtus potest esse determinata, & potest esse non determinata; ergo secundùm quòd est à Deo, non est determinatio, sed virtus determinabilis à se.

471 Loca autem Angelici Doctoris omninò extra propositum adducuntur à Thomistis, cùm non procedant de determinatione libera voluntatis, qua, ex parte causæ, actiuè se determinat: sed, vel de actione, quæ est effectus vtquo determinationis, non ipsa determinatio: quo pacto procedunt primus, & secundus locus: vel de determinatione Dei, prout procedit tertius locus, in quo docet Angelicus, quòd dominium voluntatis creatæ in suos actus, non dicit, quòd ipsa sola in eum se determinare debeat, & influere: sed etiam prærequirat Deum esse prædeterminatum ad influendū cum illa, determinatione tamen ad vtrumlibet, vt explicaui numero 397: vel tandem de determinatione causæ necessariæ, prout procedit quartus locus, quem iam aliàs examinaui, scilicet numero 414.

472 Ad rationem autem iam patet ex dictis, quid sit dicendum; nimirum quòd determinatio ipsa voluntatis creatæ non est nihil, sed quid reale physicum à parte rei, cū sit ipsamet voluntas; secundùm verò esse, ad, nec est nihil, sed quid reale nouum ex parte termini, ex parte verò agentis non addit aliquid, sed purum respectum actiuum.

473 Quod si dicas, ergo voluntas creata ex realiter à parte rei indifferenti transit ad statum determinatum per nihil, & consequēter, si nihil est determinatio, voluntas aget, vt iam in se indifferens à parte rei. Respondeo primò, vt idem argumentum soluant Aduersarij in Deo, de quo nec dubitare quis potest eum esse ex se indifferentē ad agendum, vel non agendum: nec quòd transeat ad determinatū statum agendi, nihil prorsus nouiter habendo. Dico ergo, quòd respectus ad effectum, nec mente præscindibilis est ab esse, in; non enim potest concipi, nisi in aliquo: quamuis econtra esse, in, non solùm concipi, sed etiam realiter sit sine esse, ad, à parte rei: eo modo, quo differentia entis non potest concipi præciso ente; sed ens potest concipi sine differentia: determinatio ergo voluntatis creatæ, etiam prout determinatio, & secundùm esse, ad, est quid reale, & includens esse, in: sed superaddit quòd esse, in, sit hic, & nunc ad aliquid determinatum, actiuè tamen, non passiuè; quod est addere quid nouum determinatum ex parte effectus, sed nihil nouum determinatè ex parte causæ; hoc autem non est agere, vt indifferens, quandoquidem, vt indifferēs, respicit non minùs vnum, quàm alium effectum; dum ergo respicit determinatè vnum; iam in actiuo respectu accedit determinata tendentia causæ ad vnum, & ita agit, vt determinata, sed actiuè: non verò, vt indeterminata. Atque eodem modo dico de applicatione, & accommodatione, qua voluntas actiue se applicat, vel accomodat ad vnum ex concursibus oppositis, quos Deus exhibet voluntati creatæ.

474 Tota autem hæc doctrina ita clara in terminis est, & iuxta communem sensum Scholasticorum de causa actiua, vt actiua, quòd fouea, quam iactant Thomistæ per antecedens argumentum parari scientiæ mediæ, alium locum non habet, nisi in eorumdem mente, secundùm quam nolūt reducere scientias ad sua prima, & radicalia principia. Nescio tamen si foueam, quæ ipsis paratur circa determinationem ad formale culpæ, valebunt & ipsi simili facilitate euadere, prout videre est numero 463.

475 Instant: illud, quod educit effectum de potentia in actum, non se habet indeterminatè, sed determinatè ad illum: sed Deus, qui est causa prior cuiuslibet effectus, quàm causa creata, educit effectum de potentia in actum; ergo, vt causa prior, non se habet indeterminatè ad vtrumlibet, sed determinatè ad vnum; ergo, vt prior, non dat concursum determinandum, sed determinatum voluntati creatæ. Minor probatur ex Angelico quæst. 3. de potentia artic. 7. in corpore, vbi ita loquitur, agens de Deo,

Deo, vt prima causa: *Quantò causa aliqua est altior, tantò est communior, & efficacior, & quantò est efficacior, tantò profundiùs ingreditur in effectum, & de remotiori potentia ipsum reducit in actum.*

476 Respondeo ex sæpè dictis distinguendo maiorem; quod educit, vt causa adæquata, effectum de potentia in actum non se habet indeterminatè, sed determinatè ad illum, concedo: quod educit, vt causa inadæquata, principalior, & prior, subdistinguo: quando alia concausa in suo genere est ex se determinata, vel ab alio determinanda ad vnum, vt sunt causæ creatæ necessariæ, concedo: quando est causa libera, non ab alio, sed à seipsa determinanda, nego: & eodem modo distincta minori, nego vtramque consequentiam. Notare deberent Thomistæ, quòd Angelicus non dicit Deum proximè educere quemlibet effectum de potentia in actum, ne præiudicium ferat causæ liberæ, quæ est proxima causa, hunc præ alio educens effectum: sed dicit, quòd de remotiori potẽtia educit in actum: non quia Deus non etiam concurrat, sed quia Deus non cum omnibus causis est causa proxima, vt iste potiùs effectus educatur: est tamen quoad hoc causa remota: quia, nisi Deus pararet priùs suũ concursum ad hunc, vel illum effectum, nunquam causa creata posset hũc effectum, determinatum educere: ergo etiam relatè ad hunc determinatum remotè Deus est causa educens illum in actum, tamquam scilicet causa intimior, & profundior, & essentialiùs necessaria, quàm sit causa creata.

§. QVARTVS.

Argumentum fundatum in veritate futuri in sola prima causa adducitur, & diluitur.

477 OBijciunt quartò Thomistæ ex doctrina Angelici hoc modo: quodcumque futurum siue absolutum, siue cõditionatum, non habet ex Diuo Thoma aliam veritatẽ certò cognoscibilem, nisi in solo decreto Dei determinato, & infallibiliter connexo cum illo: sed scientia media ponit futurum conditionatè, tamquam cognoscibile in seipso, & extra decretum Dei determinatum, ac infallibiliter connexum cum illo; ergo doctrina de scientia media est opposita doctrinæ Angelici Doctoris. Probant maiorem primò ex ijs, quæ docet Angelicus in 1. Periherm. lect. 13. ita enim habet, *Falsum est, quòd omne, quod est, verum fuerit determinatè dicere esse futurum. Ad cuius euidentiam considerandum est, quòd, cùm verum hoc significet, vt dicatur aliquid esse, quod est, hoc modo est aliquid verum, quod habet esse; cùm autem aliquid est in præsenti, habet esse in seipso: sed quamdiù aliquid est futurum, nondum est in seipso, est autem aliqualiter in sua causa; quod quidem contingit tripliciter: vno modo, vt sic sit in sua causa, vt ex necessitate ex ea proueniat, & tunc determinatè habet esse in sua causa: vndè determinatè potest dici de eo, quod erit: alio modo aliquid est in sua causa, quæ habet inclinationem ad suum effectum, quæ tamen impediri potest; vndè & hoc determinatum est in sua causa, sed mutabiliter: & sic de hoc verè dici potest, hoc erit, sed non per omnimodam certitudinem: tertiò aliquid est in sua causa, sed purè in potentia, quæ etiam non est magis determinata ad vnum, quàm ad aliud; vndè relinquitur, quòd nullo modo potest de aliquo eorum determinatè dici, quòd sit futurum, & quòd sit, vel non sit.* Cùm ergo futurum cõditionatè non dum sit in seipso, adhuc nãque potest remanere in statu possibilitatis, aliam veritatem habere non potest, nisi in sua causa; nulla autem alia causa talis est, quę sit infallibilis, & impediri non possit, nisi solùm diuina voluntas; ergo in hac dumtaxat potest habere cognoscibilitatem infallibilẽ futurũ cõditionatè. Secũdò idem probãt authoritate Angelici ad hominẽ: hic enim prim: part. quæst. 16. art. 7. cognoscibilitatem futuri, quam adstruunt Assertores scientiæ mediæ, sibi in 3. argumento proponit his verbis, *Id, quod est verum in præsenti, semper fuit verum esse futurum: sed, sicut veritas propositionis de præsenti est veritas creata, ita veritas propositionis de futuro; ergo aliqua veritas creata est æterna.* Nonne hæc est doctrina Assertorum scientiæ mediæ, aiunt Thomistæ? & tamen Angelicus non eam approbat, sed refutat, ita respondens, *Ad tertium dicendum, quòd illud, quod nunc est, ex eo futurum fuit, antequam esset, quia in causa sua erat, vt fieret: vndè sublata causa, non esset futurum illud fieri, sola autem causa prima est æterna: vndè ex hoc non sequitur, quòd ea, quæ sunt, semper fuerit verum ea esse futura, nisi quatenus in causa sempiterna fuit, vt ea essent futura: quæ quidem causa solus Deus est.* Ex quibus verbis euidenter, & destruitur fundamẽtũ sciẽtiæ medię, cognoscibilitas nimirũ futuri in seipso, & stabilitur doctrina Thomistica

mistica de futuri cognoscibilitate in solo diuino decreto.

478 Respondeo hoc etiam argumētum vim aliquam fucatam, veluti doctrinam Diui Thomæ continentem, ex confusione quorumdam terminorum induere: duo namque in eo, quæ deberent suo modo distingui, omnimodè confūdūtur. Primum est, quòd id, quod docet Angelicus de futuris absolutè, & debet proportionaliter applicari futuris conditionatè, Thomistæ intelligunt eodem prorsus modo absoluto. Secundum est; quòd nomen futuri, quod aliter sumitur ab Angelico, quàm sumatur ab Assertoribus scientiæ mediæ, Thomistę volunt quasi eodem modo ab vtrisque sumatur, & hac terminorum confusione veritatem rei etiam confundunt.

479 Circa primum ergo aduertendum est, quòd Angelicus in neutro loco ex adductis loquitur dè eo, quod esset, sed semper de eo, quod est; illud autem, quod est, absolutè est, & eodem modo, quo fuit futurum, antequam fuit, erat futurum absolutè; de eo porro, quod est, vera sunt hæc duo, quòd, dum est præsens, & in seipso absolutè existens, habet veritatem, & est vt tale cognoscibile, quòd est; dum verò est futurum, est cognoscibile, quòd erit, si causam habet infallibilem: de futuro autem conditionatè neutrum ex his verificatur, neque videlicet quòd sit in seipso, neque, quòd erit, si causam habet infallibilem: & ita loca Diui Thomæ non cadunt supra futurū conditionatè, sed supra futurum, & præsens absolutè; intelligenda sunt tamen suo proportionali modo, etiam de futuris conditionatè, cùm etiam futura conditionata sint cognoscibilia: nimirum, quòd futura conditionata, sicut absoluta, dupliciter possunt accipi, & vt cōditionatè præsentia in seipsis, si essent suæ causæ: (verum nāq; est, quòd, si causæ essent, essēt in seipsis pręsentes, & extra suas causas tales effectus:) & secundò vt contenta in causa, atque ita quod Diuus Thomas asserit de futuro pro tempore, in quo est in seipso, intelligi debet de futuro conditionato pro tempore, in quo esset in seipso; & pari modo, quod asserit de futuro absolutè, vt in causa, debet intelligi dictum de futuro conditionato, vt in causa; non verò confundi ita eius doctrina, vt, quod asserit de futuro absoluto, prout solùm in causa, debeat accipi omnimodè de futuro conditionatè: quamuis enim futurum conditionatè nec fit, nec erit forsan in seipso: hoc tamen verum est absolutè, non conditionatè, loquimur enim de effectibus, qui essent, si esset conditio, licèt numquam erunt; ergo in futuris conditionatè non attendenda sunt, quæ erunt, vel non erunt, quo pacto considerantur absolutè, non conditionatè: sed consideranda sunt, quæ essent tum in seipsis, tum in causa, quo solùm modo sunt futura conditionata.

480 Circa autem secundum sunt plura consideranda. Primò quidem, quòd, sicut possibile dicitur dupliciter: & intrinsecè, quatenus in se repugnantiam non habet: & extrinsecè, quatenus causa potest illud producere. Præteritum insuper potest dici pręteritum intrinsecè, quatenus fuit, & non est: & extrinsecè, quatenus in causa fuit iam contentum, & nunc non ampliùs cōtinetur; sic futurum dicitur dupliciter: & intrinsecè, quatenus erit in seipso, sed nō dum incœpit esse: & extrinsecè, quatenus in causa habetur, quòd vi illius erit. Et certè sæpè nos, eo modo, quo, dum audimus præteritum, concipimus aliquod, quod erat, sed nunc non est; ita, cùm audimus futurum, Antichristum v. g. concipimus hominem, qui erit in seipso, & nunc non est, non verò illū solùm cogitamus in causa. Secundò aduertenda est differentia, qua res dicitur nobis præsens ab ea, qua dicitur præsens Deo. Diuus Thomas, & Thomistæ, quibus & ego adhæreo, in materia de scientia visionis Dei, tuentur nihil relatè ad Deum esse præteritū, nihilque futurū: sed omnia indiuisibiliter cohesistētia, tū quę nobis sunt præsentia, tum quæ relatè ad nos fuerunt, & non sunt, vel non sunt, & erūt: vndè cùm nihil sit Deo futurum, quod pro aliqua differentia temporis sit in seipso, non datur relatè ad Deum alia futuritio rerum, nisi extrinseca, quatenus scilicet res consideratur, prout in causa, & non prout in seipsa. Et propterea Angelicus hoc nomē futuri absolutè semper sumit pro re, vt in sua causa, quamuis relatè ad nos res ipsa habeat aliā futuritionem: quia tamen hæc non est vniuersalis: & relatè ad nos res nō sit, vt futura cognoscibilis certò in seipsa, sed solùm in causis aliquo modo, parum de hac acceptione futuri curat Angelicus: sed nomine futuri semper vtitur pro effectu, vt in causa. Econtra plures Assertores scientiæ mediæ non valent intelligere, quomodò res, quæ non semper est, relatè ad Deum sit immutabiliter præsens: & propterea negant Deo indiuisibiliter, & eodem modo posse esse præsentia futura, & præterita, sicut existentia: ac consequenter asserunt, quòd etiam respectu Dei omnia creata ab æterno erant futura; secundùm autem hunc eorum sensum, nomen futuri

non

non accipiunt pro re, vt in causa, sed pro re, quæ non dũ est, & erit in seipsa; atque ita, quæ Angelicus relatè ad Deum vocat præsentia, ipsi dicunt futura Deo, antequã essent. Non ergo benè arguunt Thomistæ ex verbis Angelici, quæ habet de futuris, ad impugnandam doctrinam Propugnantium scientiam mediam, & vocantium futura, quæ Angelicus vocat præsentia, & existentia: est enim arguere de subiecto nõ supponente: sed tunc benè arguerent, quãdo, si ex his, quæ docet Angelicus de præsentibus Deo, aliquid contra Assertores scientiæ mediæ afferrent, qui ea vocant futura.

481 In forma ad argumẽtum distinguo maiorem: quodcumque futurum siue absolutè, siue conditionatè non habet ex Angelico aliam veritatem certò cognoscibilem, nisi in solo decreto Dei determinato de illo, sumpto futuro, prout sumitur ab Angelico pro effectu nimirum, vt in causa, cõcedo: quandoquidem, cùm solum decretum Dei sit inimpedibile, non nisi in solo decreto Dei, si supponitur, potest futurum, sic acceptum, certò cognosci: sumpto futuro pro re existente in seipsa suo tempore, & non dum in seipsa existente, prout solet accipi ferè communiter ab Assertoribus scientiæ mediæ, dum dicunt futura esse cognoscibilia in seipsis, & nullatenus in causa libera, nego maiorem: & eodem modo distincta minori, nego consequentiam. Omnes, qui propugnamus scientiam mediam, afferimus futura libera voluntatis creatæ non esse cognoscibilia in sua causa, nisi ad summum in Dei decreto de illis, quo ea prædefinit post scientiam mediam; si ergo hoc solùm modo vult Angelicus dici aliquid futurum, iam in hoc conuenimus cũ illo: nihilominus, quia Assertores scientiæ mediæ, siue non admittunt rem creatã coexistere Deo, dum non est: siue res exstituras considerant in ordine ad nos, respectu quorum sunt verè in seipsis futura nunc, & non existentia: cùm quærunt, quomodò Deus cognoscat futura libera, non solùm difficultant, an ea cognoscat in suis causis, sicut accipit Angelicus Doctor futura: verùm etiam, an quæ nobis sunt futura, siue, an quæ ab æterno in seipsis non fuerunt, fuerunt verò, vel erunt in tempore, Deus cognouerit, vt suo tempore in seipsis extitura; idipsum ergo, quod Angelicus vocat Deo præsens, Assertores scientiæ mediæ vocant futurum: hoc autem cognosci à Deo, vt in seipso determinatè existens, semper docet Angelicus, quandocumque agit de scientia Dei erga contingentia, vt lib. 1. contra Gentiles cap. 67. vbi concludit, *Ex his autem iam aliqualiter patere potest, quòd contingentium singularium ab æterno Deus infallibilem scientiã habuit, nec tamen contingẽtia esse desistunt: contingens enim certitudini cognitionis non repugnat, nisi secundùm quòd futurum est, non autem secundùm quòd præsens est: diuini autem intellectus intuitus ab æterno fertur in vnumquodque eorum, quo temporis cursu peraguntur, prout præsens est*. Item quæst. 2. de Veritate artic. 12. in corpore, vbi habet, *Contingens, vt futurum est, per nullam cognitionem sciri, cui falsitas, subesse non possit, vndè cùm diuinæ scientiæ non subsit falsitas, nec subesse possit, impossibile esset, quòd de contingẽtibus futuris scientiam haberet Deus, si cognosceret ea, vt futura sunt*. & assignans deindè modum, quo ea cognoscat, post aliqua, subdit, *Sicut ergo noster visus non fallitur vnquam, videns contingentia, vt sunt præsentia, & tamen ex hoc non remouet, quin illa contingẽter eueniant: ita Deus infallibiliter videt omnia contingentia, siue quæ nobis sunt præsentia, siue quæ præterita, siue quæ futura, quia sibi non sunt futura, sed ea inspicit esse tũc, quando sunt, &c.* Vident ne Thomistæ, quòd adhuc Angelicus cũ Assertoribus scientiæ mediæ vocat nobis præterita, vel futura, quæ talia nõ sũt Deo, sed præsentia: & ea asserit cognosci à Deo, vt in seipsis præsentia? & prima parte quæst. 10 artic. 13, *Contingens aliquod*, inquit, *dupliciter potest considerari: vno modo in seipso, secundùm quòd iam in actu est, & sic non consideratur, vt futurum, sed vt præsens: neque ad vtrumlibet contingens, sed vt determinatum ad vnum: & propter hoc sic infallibiliter subdi potest certæ cognitioni*. & deindè, *Vnde manifestum est, quòd contingentia, & infallibiliter à Deo cognoscuntur, in quantùm subduntur diuino conspectui secundùm suam præsentialitatem, & tamen sunt futura contingentia suis causis proximis.*

482 Ex his autem euidenter colligitur, quòd numquam, cùm agit Angelicus de cognitione Dei erga futura contingentia, ea asserit, quòd cognoscantur, vt futura in suo decreto: sed simpliciter docet, quòd, vt futura, sunt contingentia, & non determinata ad vnum, atque ita non possunt subdi cognitioni, cui non potest subesse falsitas, qualis est cognitio diuina: possunt verò infallibili cognitione cognosci, vt iam in actu in seipsis, quia sic iam sunt determinata ad vnum, & infallibilia ex suppositione: non quia nihil futurum sit infallibile in sua causa, cùm futura vi decreti Dei sint infallibilia in illius decreto; sed quia de futuris liberis non supponit Angelicus decretum efficax in Deo, & propterea vniuersaliter

uersaliter loquendo, docet, quòd futura contingentia, vt futura, non possunt subdi cognitioni, cui non potest subesse falsitas, qualis est diuina; & quòd contingens certitudini cognitionis non repugnat, nisi secundùm quòd futurum est. Cùm autem Angelicus nunquam, loquens de cognitione ista Dei erga futura contingentia, distinctionem faciat de futuris absolutè à futuris conditionatè; sed semper vniuersaliter asserat, non esse cognoscibilia, vt futura, idest in causa, quia sic non habent determinatam veritatem, cùm causa sit ad vtrumlibet; esse verè cognoscibilia in seipsis secundùm eorum præsentialitatem, eò quòd ita non sunt ad vtrumlibet, sed iam determinata ad vnum ex suppositione, sicut est determinatum obiectum visus: sequitur, quòd pari proportione intelligat de futuris conditionatè, nimirum, quòd non sunt cognoscibilia, vt futura, & conditionatè contenta in sua conditione, quæ est ad vtrumlibet: sed solùm, vt conditionatè in seipsis præsentia, & in actù, quo pacto sunt conditionatè determinata ad vnum, in quantùm hoc præ illo esset in tali tempore in seipso, si esset causa indifferens, & libera. Aliter valde defectuosè locutus fuisset Angelicus, nunquam tradens modum, quo à Deo cognoscantur ea, quæ contingenter essent, si esset conditio.

484 Ad primum ergo locum, adductum ex Angelico, dico verissimum esse, quòd nō omne, quod est, potest determinatè dici, quòd fuit futurum, sumpto nomine futuri, prout in verbis subsequentibus sumit Angelicus dicens, *Cùm autem aliquid est in præsenti, habet esse in seipso, sed quamdiù aliquid est futurum, nondum est in seipso, sed aliqualiter in sua causa.* Imò ex hoc loco conuincūtur Thomistæ: nam per ipsos nihil est præsens in seipso, quod non fuerit efficaciter, & determinatè præuolitum, & prædecretatum à Deo; ergo de omni, quod est, verum erit dicere determinatè, quòd fuerit futurum: nec enim Angelicus solùm dicit, falsum est, quòd omne, quod est, verum fuerit determinatè dicere esse futurū in causa creata, sed simpliciter loquitur de futuro, prout in causa; Addo, quòd, cùm decretum Dei per Thomistas determinet etiam causam creatam ad vnum, etiam relatè ad eam, vt ita determinatam, erit de omni, quod est, verum, quòd fuerit determinatè futurum.

484 Ad secundum locum dico ex verbis Angelici in argumento sibi proposito constare, in id tendere idem argumentum; vt probetur aliquid extra Deum esse in seipso ab æterno, quod omnes Assertores scientiæ mediæ anathematizant, tantùm abest; vt sit eorum doctrina: aliud enim est aliquid ab æterno potuisse cognosci, vt verum pro suo tempore, aliud, quòd ab æterno fuerit in seipso verum: hoc secundum est hæresis, & est id, quod probari intenditur argumento: primum est doctrina omnium non blasphemantium de Deo; quis enim negabit Deum ab æterno cognouisse, quod nunc est in seipso verū, non quod ab æterno erat in seipso verum: cùm nihil creatū fuerit ab æterno? Quod ergo est futurum per Assertores scientiæ mediæ, erit, non est, à Deo autem omnia fuerunt cognita ab æterno, vt futura vera (loquendo de obiectis extra se extituris) non vt actù in se vera: & ideò nulla veritas creata in seipsa fuit ab æterno, sed fuit cognita, vt in seipsa futura; quomodò autem id possit esse patebit in solutione afferendæ instantiæ: pro nunc redeo ad verba Angelici Doctoris, qui disertissimè, iuxtà solitum, argumento fallaci sibi proposito respondet, dicens, *Quòd illud, quod nunc est, ex eo futurum fuit, antequam esset*, futuritione dicente aliquid actù, prout procedebat argumentum: *quia in causa sua erat, vt fieret: vndè sublata causa non erat futurum illud fieri: sola autem causa prima est æterna: vndè ex hoc non sequitur, quòd ea, quæ sunt, semper fuerit verum ea esse futura*, futuritione importante aliquid actù, *nisi quatenus in causa sempiterna fuit, vt ea essent futura, quæ quidem causa solus est Deus:* non quia omnia in causa sempiterna fuerint futura; cùm ex eodem Angelico, *falsum est dicere, quòd omne, quod est, verum fuerit determinatè dicere esse futurum*, vt patet ex primo loco: sed quia, quæ ab æterno futura erant futuritione dicente aliquid actù, quales sunt effectus pendentes à solo Deo, non nisi in sola causa sempiterna, quæ est solus Deus, potuerunt esse futura, licèt contingentia non fuerint hoc modo futura.

485 Instant, his non obstantibus, Aduersarij. Deus ab æterno cognouit, quidquid cognouit, etiam mutabilia, & contingentia, cùm nihil Deo adueniat in tempore; ergo eius obiectum debuit ab æterno esse cognoscibile, vt verū: sed nihil creatū habuit ab æterno veritatē qualēlibet in seipso ex parte obiecti, vt docet Angelicus quæstion. 1. de Veritate artic. 5. in corpore illis verbis, *Si autem accipiamus veritatem pro veritate creatorum verorum eis inhærente, quam inuenimus in rebus, sic veritas nōn est æterna:* sed solùm quatenus in causa sempiterna habuit, vt sit futurum; ergo nihil mutabile

le fuit ab æterno in ſeipſo cognoſcibile. Et ratio à priori eſt, quam tangit Angelicus eodem loco ad decimumoctauum, quia nimirum, *Ratio veri fundatur ſupra ens:* cùm ergo nullum fuerit ab æterno ens creatum in ſeipſo, nihil conſequenter potuit eſſe cognoſcibile, vt in ſeipſo verum.

486 Vrget autem idem argumentum, præcipuè in mea ſententia, ſecundùm quam in materia de ſcientia libera Dei aſſero, quòd licèt decreta Dei libera conſtituantur per quid adæquatè intrinſecū, eò quòd in ratione liberi conſtituuntur per agere, vel non agere, quod non diſtinguitur à cauſa: ſcientia tamen libera, quæ vt ſcientia, non agit ratione ſui, ſed ſolùm in genere formali repræſentat, non poteſt eſſe libera intrinſecè, ſecundùm quod non eſt variabilis, ſed ſolùm ratione variabilitatis obiecti; & ideò in ratione ſcientiæ liberæ conſtitui aſſero per extrinſecam variationē obiecti: hoc autem ſtante concludit euidenter argumentum, quòd ſcientia Dei libera fuit in Deo ab æterno, etiam vt libera, aliàs neſciret obiecta libera, niſi in tempore, dum ſunt, quod infinitis Scripturæ locis opponitur, dum in ea indè probatur nullum alium, quàm vnicum eſſe Deum, quia ipſi ſoli ſunt cognita futura. Cùm ergo talis ſcientia libera conſtituatur per obiectū, debuit hoc habere veritatem ab æterno: ſed nihil liberum, & contingens habuit variationem, niſi in cauſa ſempiterna, volente ab æterno liberè obiecta; ergo contingentia, & libera non potuerunt à Deo ab æterno cognoſci, niſi præcisè in ſuo decreto determinato de illis.

487 Reſpondeo hoc argumentum non magis vrgere Aſſertores ſcientiæ mediæ, quàm omnes, quandoquidem, quod nobis obijcitur de cognitione futuri, alijs obijci poteſt de cognitione cōditionis; nam in hoc decreto, quod propugnatur à Thomiſtis, volo, vt Petrus conteratur, ſi voluero dare gratiam efficacem, Deus cognoſcit hoc, quod eſt, ſi voluero dare gratiam, quod ab æterno non fuit actù; quomodò ergo iſtæ conditiones fuerunt ab æterno cognitæ, ſi ab æterno non fuerunt? Non enim Deus voluiſſet, niſi priùs conditiones concepiſſet, & conſequenter antequam Deus voluiſſet contritionem Petri dependenter à gratia efficaci ſub conditione, neceſſe eſt eādem gratiam, tamquam conditionem præconceperit ad ipſum decretum de contritione. Non ergo hæc difficultas radicem ſumit à ſcientia media, ſed ab inuariabilitate cognitionis diuinæ, eiuſdemque æternitate relatè ad obiecta variabilia, & temporalia: pro quo in primis breuiter dico, quòd licèt nulla variatio obiecti creati fuerit ab æterno, ſed in tempore, omnis tamen eo prorſus modo, quo eſt in tempore, fuit applicabilis variabiliter ab æterno intellectui diuino, & ratione variabilis applicationis quodlibet temporale fuit ab æterno variabiliter variatione extrinſeca, ab eodem cognoſcibile, conſtituendo cognitionem diuinam extrinſecè variabilem ab æterno, ratione extrinſecę applicationis variabilis ab æterno: quam doctrinam ex eodem Angelico, & loco ab Aduerſarijs citato, clarifico, & ſtabilio.

488 Duplex communiter, & ex Angelico eſt veritas obiecti; alia intrinſeca, & tranſcendentalis, alia extrinſeca, & formalis: prima conſiſtit in re cognoſcibili in recto, connotando intellectum, cui, ſicut eſt in ſe, repræſentari poteſt; ſecunda econtra conſiſtit in cognitione repræſentante cognoſcenti rem, ſicuti in ſe eſt, à qua cognitione etiam obiectum denominatur verè cognoſcibile; eo modo, quo ſupra dicebam de poſſibili, quod dicitur poſſibile, & intrinſecè ob non implicantiam terminorum, ſeu prædicatorum; & extrinſecè ob potentiam potentem illum producere: veritate quidem tranſcendentali nihil hic, & nunc eſt in ſe verum, niſi hic, & nunc in ſe ſit ens; quod tamen hic, & nunc cognoſcitur tamquam futurum craſtina die, ſicut erit futurum, hodie, & hic, & nunc dicitur verè cognoſci, & quod verè erit in ſe, ſicut nunc cognoſcitur, quæ denominatio actualis non naſcitur ex veritate actuali obiecti, ſed ex actuali conformitate cognitionis ad obiectum, quod erit, prout erit. Ecce totum hoc ex doctrina Angelici in loco citato in argumento ab Aduerſarijs: *Veritas*, inquit, *adæquationem, & commenſurationem importat; vndè ſecundùm hoc denominatur aliquid verum, ſicut denominatur aliquid menſuratum: menſuratur autem corpus menſura intrinſeca ſicut linea, vel ſuperficie, vel profunditate; & menſura extrinſeca, ſicut locatum loco, & motus tempore, & pannus vlna: vndè poteſt aliquid denominari verum dupliciter, vno modo à veritate inhærente, alio modo ab extrinſeca veritate, & ſic denominantur omnes res veræ à prima veritate; & quia veritas, quæ eſt in intellectu, menſuratur à rebus ipſis, ſequitur, quòd non ſolùm veritas rei, ſed etiam intellectus, vel enunciationis, quæ intellectum ſignificat, à veritate prima denominetur; in hac autem adæquatione, vel commenſuratione intellectus, ac rei non requiritur, quòd vtrumque extremorum ſit in actu (* notent Thomiſtæ *) intellectus enim noſter poteſt nunc adæquari his, quæ in futurum*

erunt,

erunt, nunc autem non sunt, aliàs non esset hæc vera; Antichristus nascetur. Similiter etiam intellectus diuinus adæquari potuit ab æterno his, quæ non fuerunt, sed in tempore sunt facta; & sic ea, quæ sunt in tempore, denominari possunt vera ab æterno, à veritate æterna. Et post hæc subdit, quę in argumento à proprio sensu discerpta adducuntur. *Si autem accipiamus veritatem pro veritate creatorum verorũ inhærente eis, quã inuenimus in rebus, sic veritas non est æterna.*

489 Per hæc nihilominus scio non adhuc sufficienter explicatum esse per quid intellectus diuinus ab æterno in se inuariabilis potuerit adęquari potiùs huic futuro, quàm opposito, cùm potuerit esse vtrumque; necesse enim erit assignare aliquid ab æterno, ratione cuius intellectus diuinus, idem inuariabilis secundùm se, potiùs vni contingẽti futuro defacto adæquatus fuerit, quàm alteri. Pro huius ergo claritate.

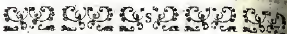
490 Rem istam compono, ordinatim ad sua principia reducendo: sicut res creata in ratione entis tripliciter comparatur ad Deum, vt causam; vno modo, vt possibilis, alio modo, vt signatè existens, & tertiò, vt existens exercitè: primò enim ex eo præcisè, quòd Deus sit participabilis, & potens extra se agere, creatura denominatur possibilis, imò etiam redditur in se non repugnans. Secundò quia Deus potest velle, vel non velle producere, non verò potest velle, vel non velle, quòd res sit possibilis, possibilitas huius liberæ voluntatis respicit rem creatam, vt existentem, sed non exercitè, at tantùm purè signatè: non enim possibilitas voluntatis liberæ Dei respicit possibilitatem creaturæ, quæ nascitur ex præcedenti Dei omnipotentia; imò quia creatura supponitur possibilis, ideò Deus potest velle eam producere. Tertiò tandem decretum Dei actuale respicit existentiam creaturæ, vt actualiter suo tempore exercitam: iuxta autem hunc triplicem respectum, dum Deus cognoscit suam omnipotentiam, cognoscit creaturas, vt possibiles: dum verò cognoscit suum decretũ actuale, cognoscit creaturam volitam, vt existentem, vel futuram exercitè; cognoscendo verò suum decretum possibile, cognoscit obiectum decreti, vt signatè existens, & hoc est cognoscere aliquid conditionatè, cùm dicimus Deum cognoscere aliquid sub conditione; dum videlicet, cognoscendo suum decretum possibile de tali re, eamdem rem attingit, vt signatè existentem, quod modo nostro explicamus per particulam conditionatam, si existeret. Pari modo veritas creata, quæ indiuisibiliter comitatur ens, tripliciter respicitur à veritate diuina: & vt participabili ex se, quo pacto redditur possibilis veritas creata: & vt potente communicari per diuinam voluntatem, quo pacto respicitur, vt existens signatè veritas creata: & vt actù communicata per actuale velle; & respicitur eadem creata veritas, vt actù in se exercitè existens.

491 Per hoc ergo, quòd Deus cognoscit suã veritatem transcendentalem, vt participabilem, cognoscit, vt possibilia vera creata: & ex eo, quòd cognoscit se posse velle communicare suam veritatem, cognoscit in suo possibili decreto omnia vera creata signatè; quod est cognoscere sub conditione: ac tandem dum cognoscit se actu velle communicare suam veritatem, cognoscit verum creatum, quod communicare vult, tamquam quid exercitè suo tempore existens. Sed quoniam Deus, siue in communicando esse, siue in cõmunicando veritatem, dupliciter se gerere potest, aut nimirum se solo, aut communicando concursum causis secundis: in cognoscendo possibilitatem sui decreti, quo potest cum causis secundis communicare esse, & veritatem effectui, cognoscit consequenter causas creatas talis effectus sub conditione, seu signatè in ordine ad tales effectus: sicut autẽ suorum decretorum possibilitatem ab æterno, necessariò, & inuariabiliter cognoscit: ita in suorum decretorum possibilitate ab æterno, necessariò, & inuariabiliter cognoscit, vt signatè existentes, omnes combinationes causarũ, quas in agẽdo Deus secũ, tamquã causas secũdas admittere potest, quod est Deum, non liberè, non variabiliter, sed necessariò cognoscere omnes possibiles combinationes causarum secundarũ sub conditione, seu vt signatè existentes; & harum applicationem ad intellectum diuinum haberi per ipsam cognoscibilitatem possibilitatis suorum decretorum liberorum.

492 Hæc, quæ vsque modò dicta sunt, meo videri ita sunt clara, & euidentia, vt nemo mentis compos inficiari valeat; ex his autem deindè colligere est, quomodò per necessariam applicationem signatam intellectui diuino causæ liberæ, & cæterorum, quę requiruntur ad effectum liberum creatæ voluntatis, etiam applicetur variabiliter, & contingenter futuritio libera actus ab æterno eidem diuino intellectui, vt verè futura conditionatè, etiam si ex parte rei nullam ab æterno mutationem, aut veritatem exercitam in se dicat: ita enim res se habet ad cognosci, sicut ad esse, cùm cognoscibilitas

bilitas sequatur esse; ergo sicut causa secũda, licèt mutabilis, & potens operari, vel non operari ex se, in his circumstantijs absolutè ponit liberè effectum in seipso: ita dum cognoscitur, & applicatur intellectui diuino signatè cum ijsdem circumstantijs, trahit etiam secum applicationem eiusdem effectus, simul & tamquam potentis non esse, & tamquam signatè, seu conditionatè futuri liberè vi talis causæ cum talibus circumstantijs: & sicut, quod potest absolutè non esse, ex suppositione tamen, quòd est, non potest non esse; ita applicatio signata causæ liberæ intellectui diuino, & si potuerit non esse applicatio effectus, ex suppositione tamen, quòd est applicatio illius, non potest effectus non esse applicatus intellectui diuino, vt conditionatè futurus. Eodem ergo modo prorsus, quo causa libera actû existens, quoad esse potest non ponere effectum, sed liberè ponit: atque ex suppositione, quòd ponit, non potest non ponere: ita quoad cognosci, potest ipsa applicata, & cognita ab intellectu diuino, non secum trahere effectum liberum: in his tamen circumstãtijs trahit: & ex suppositione, quòd trahit, non potest non trahere applicationem, & cognitionem sui effectus liberi: vndè.

493 In forma ad argumentum concesso antecedente, distinguo primum consequens: ergo obiectum diuinæ cognitionis debuit esse cognoscibile ab æterno cognoscibilitate intrinseca ab æterno, & inhærente, nego: cognoscibilitate extrinseca ipsi communicata per extrinsecam applicationem sui, concedo consequentiam: & eodem modo distincta minori subsumpta, nego consequentiam. Tam locus autem Angelici, quàm ratio à priori adducta in argumento probant nihil creatum habuisse ab æterno cognoscibilitatem sibi inhærentem, sicut non habuit rationem entis: non verò, quòd non potuerit esse cognoscibile ratione extrinsecæ cognoscibilitatis suæ causæ, quæ etiam, secundùm quòd dicit de creato, fuit extrinsecè cognoscibilis ratione possibilitatis decreti liberi idẽtificati cum Deo. Ex quibus etiam solutum manet argumentum, prout vim sumit à mea sententia de constitutiuo scientiæ diuinæ liberę; concedo enim, quòd, vt scientia diuina libera fuerit ab æterno, potiùs de hoc futuro creato libero, quàm de opposito, debuit ab æterno esse aliqua variatio huius potiùs obiecti, quàm de alio: non intrinseca, & inhæsiua, sed extrinseca consistens in applicatione passiua extrinseca huius potiùs obiecti, quàm oppositi intellectui diuino: quod totum, licèt variabiliter, & contingenter, habetur vi necessariæ applicationis suæ causæ creatæ proximę, quæ sicut in esse ponit contingenter effectum in seipso; ita applicata quoad cognosci, trahit contingẽter applicationem sui effectus in seipso.

§. QVINTVS.

Aliud ex doctrina Angelici malè confectum argumentum adducitur, & soluitur.

494 OBijciunt quintò Aduersarij ita: Angelicus Doctor admittit de facto in Deo decreta absoluta ex parte actus, & conditionata ex parte effectus in ordine ad futura conditionata: sed hoc est destruere scientiam mediam: ergo. Probant maiorem: nam in quæstione 2. de Veritate artic. 12. ad nonum sic habet, *Non est inconueniens, quòd ponatur, quòd Deus scit aliquid futurum esse, quod non erit, in quantùm scilicet scit aliquas causas esse ad aliquem effectum inclinatas, qui non producetur*: Vbi subiungunt Aduersarij, sed tales causas esse ita inclinatas, & ordinatas ad effectum, non est sine Dei decreto eas ordinante, cùm ordo causarum sit prouisus à Deo; ergo Deus ex Angelico habet de facto aliqua decreta prouisoria circa effectus, qui non erunt, sed essent, si esset aliud decretum de conditione. Item quæst. 12. pariter de Veritate artic. 10. ad octauum, *Si prophetia*, inquit, *comminationis referatur ad ordinem causarum, quem directè respicit, sic est absque omni conditione: absolute enim est ita ordinatum esse in causis, vt hoc contingat.* Ecce, aiunt Aduersarij, decretum absolutum actuale Dei ordinans causas: *Si autem*, subiungit, *referatur ad euentum, quem respicit indirectè, sic intelligẽda est sub conditione causæ*, & ecce, addunt Aduersarij, effectum sub conditione futurum. Rursus prima parte quæst. 19. artic. 7. ad secundum, *Vtrumque horum*, ait, *Deus vult, scilicet, quòd aliquid quandoque sit futurum secundùm causam inferiorem, quòd tamen futurum non sit, secundùm causam superiorem, vel è conuerso*. Tandem in primo distin. 46. quæst. 1. artic. 1. ad secundum, sic scribit Angelicus, *Voluntas antecedens potest dici cõditionata, nec tamen est imperfectio ex parte volun-*

voluntatis diuinæ, sed ex parte voliti, quod non accipitur cum omnibus circumstantijs, quæ exigũtur ad rectum ordinem in salutem.

495 Non credidissem sanè, nisi in fonte legissem, potuisse ab aliquo similia Angelici loca cōtra scientiā mediā adduci, cùm sint omnimodè impertinēntia, imò potiùs probēt oppositum fini intento ab Aduersarijs: si enim benè trutinentur loca prædicta, apparebit, quòd ex qua parte in Deo est decretū actuale de aliquo effectu futuro, hic sit absolutè futurus; ex ea autem remanet conditionatè futurus, ex qua defacto non est in Deo decretum de illo; quantùm namque est ex parte causæ actù ordinatę, & promisæ ad aliquem effectum, si ex alio capite nihil deficeret, effectus actù in statu absoluto poneretur: & quòd non ponatur absolutè, nascitur, quia aliæ concausæ, vel requisita non sunt posita, nec ordinata in statu absoluto: quis enim non videt, quòd ignis Babylonicus, quantùm fuit ex parte sua, defacto combussisset pueros, si Deus nō suspendisset suū concursū? non fuit ergo cōbustio actualis in statu absoluto, nō defectu ignis, sed quia nō fuit cōcursus Dei; ergo effectus nō remāsit futurus cōditionatè ex ea parte, ex qua causa erat actù absolutè disposita: sed ex ea, ex qua non fuit absolutè disposita: & ideò vera est conditionalis, si Deus concurrisset cū igne Babylonico iuxta eius naturalem actiuitatem, tres illi pueri fuissent consumpti. An non totum hoc continent loca Angelici, præcipuè secundus locus, *Si prophetia comminationis referatur ad ordinem causarum, quem directè respicit, sic est absque omni conditione; absolutè enim est ita ordinatum esse in causis, vt hoc contingat: si autem referatur ad euentum, quem respicit indirectè, sic intelligenda est sub conditione causæ?* Si ergo futurum conditionatè non fit tale vi decreti absoluti, sed vi alterius causæ cōditionatè acceptæ, impertinens omninò est pro futuro conditionatè decretum absolutum: sed hoc potiùs datur relatè ad causas, vt indè appareat Dei potentia, & subiectio omnis creaturæ ad Deum, constituitque causam creatam actù ex se potentem, non effectum conditionatè futurum. Non est tamē hic transcuranda animaduersio, quòd effectus vi causæ inadæquatæ non potest dici nec simpliciter, nec adæquatè futurus, sed restrictè, & cum addito, quantùm scilicet est ex parte talis causæ: cū enim causa inadæquata sola nec contineat, nec possit producere effectū, neq; etiā vi illius solùm poterit idem effectus esse futurus; si ergo causa creata, Deo non concurrente, nihil sola potest, nihil dici poterit in illa siue absolutè, siue conditionatè futurum, sed dumtaxat quantùm est ex parte sua.

496 His addo loca adducta in argumento esse de effectibus omninò impertinentibus ad materiam, de qua agimus: primus nāque locus procedit de effectibus; ut necessariis, non vt liberis; nam procedit de effectibus prout in causa, secundùm quòd hæc est magis inclinata ad vnum, quàm ad alium; inclinatio autem ista, aut est à natura, aut à cognitione obiecti præcedente libertatem; ergo effectus, prout taliter in causa, non est liber, sed libertas exercetur, cùm voluntas illum ponit in se, non per id, quod continetur in causa. Secundus verò de prophetia comminationis procedit de conditione prohibita à Deo nobis, & de effectu comminato exhibendo à Deo, non liberè ponendo à nobis, de quibus vide, quæ dixi à numero 95. Tertius procedit de causis necessarijs simul, & liberis: nam verba illa adducit post quam affert exemplum de resuscitatione Lazari, quæ non erat futura vi causarum. Sed non vident Aduersarij, quòd hoc loco seipsos suffocant: si enim ait Angelicus, *Vtrumque horum Deus vult, scilicet quòd aliquid quandoque sit futurum secundùm causam inferiorem, quod tamen futurum non sit secundùm causam superiorem, vel è conuerso;* Ergo aliquid est futurum, quantùm est ex parte Dei (de Deo nāque agitur, probante Angelico, quòd non sit mutabilis; quamuis aliqua non faciat, quæ comminatus est se facturum,) quod non erit futurum defectu voluntatis creatę? Supponit ergo Angelicus in Deo determinationē ad aliquē effectū, qui tamē nō erit, liberè nolente creatura, non quia creatura vincat Deum; sed quia vtrumq; Deus vult, vt scilicet sit futurum; si creata voluntas ita voluerit; non sit futurum, si eadem volūtas creata noluerit; & ideò, quòd non sit effectus futurus, non est defectus voluntatis Dei, sed creatæ. Quartus tandem locus est sicut secundus de conditione pēdente à nobis, & effectu pendente à Deo, qualis est voluntas saluandi omnes, quæ non est omnimodè absoluta, volens scilicet efficaciter omnia media; sed solùm est voluntas de fine, & de medijs sufficientibus, exigito à voluntate creata opere bono, tamquam cōditione: talia autem sunt omnia decreta promissoria, & comminatoria, quæ sunt actù in Deo, non pro danda effectui futuritione conditionata, cùm potiùs ex parte sua dent futuritionem absolutam: sed pro actù mouenda, vel territāda voluntate creata in statu absoluto, prout dixi numero supracitato.

497 In forma autem ad argumentum respōdeo

deo, nego maiorem: nam decreta, quæ admittit defacto Angelicus in Deo, non sunt ad hoc, vt effectus reddatur conditionatè futurus; sed vt causæ fiant actû in statu absoluto per diuinam Prouidentiam dispositæ, respectu quarum effectus fit in seipsis, prout in ipsis absolutè futurus; remanet autem cōditionatè futurus relatè ad eas causas, circa quas non est in Deo actû decretum, easdem disponens.

§. SEXTVS.

Vltimum proponitur ex doctrina Angelici equiuocum argumentum, eiusdemque insubsistentia ostenditur.

498 OBijciunt vltimò ex Angelico Doctore Aduersarij ita. Sāctus Doctor quæst. 6. de Veritate artic. 3. sibi proponit scientiam mediam eo modo, quo defenditur ab eius Propugnatoribus, tamquam precedens decretū Prædestinationis, & nihilominus eam refutat; ergo, signum est, quòd eam nunquam approbauit, tamquam antecedentem ad efficaciam suorum decretorum circa actus libere creatæ voluntatis. Antecedens probant; nā agens in præcitato loco an Prædestinatio certitudinem habeat? hoc pro parte negante ponit 3. loco argumentum, *Si aliqua causa habet certitudinem ad aliquem effectum, effectus ille ex necessitate proueniet, nisi aliquod possit resistere virtuti agētis: sed Prædestinationi diuinæ, nihil potest resistere, voluntati enim eius quis resistet, vt dicitur Roman. 9. Si igitur habet certum ordinem ad effectum suum, effectus eius necessariò producetur*. Huic autem argumento proponit deindè quasi respondeatur ab aliquo sic, *Sed dicetur, quòd Prædestinationis certitudo ad effectum est cum suppositione causæ secundæ.* Ecce, aiunt Thomistæ, responsionem Propugnātium scientiam mediam. Quasi autem hæc responsio refutetur ab obijcientibus argumentum, subiungit Angelicus, *Sed contra. Omnis certitudo, quę est ex suppositione alicuius, nō est certitudo absoluta, sed conditionalis tantùm; sicut in me est certitudo, quòd Socrates mouetur, si currit, & quòd iste saluabitur, si præparabit se; & ita non est in diuina Prædestinatione alia certitudo de saluandis, quàm in me, quod est absurdum*. Tali autem proposito argumento respondens Angelicus sic habet, *Deus in voluntate agit non per modum necessitatis, quia voluntatem non cogit, sed mouet eam, non auferendo ei modum suum, qui in libertate ad vtrūlibet consistit; & ideò quamuis diuinæ voluntati nihil resistat, tamen voluntas, & quælibet alia res exequitur diuinam voluntatem secundùm modum suum, quia & ipsum modum diuina voluntas rebus dedit, vt sic eius voluntas impleretur*. In quibus verbis adhuc excludit omnem præsuppositionem liberi arbitrij, & scientiæ mediæ, quandoquidem non recurrit ad suppositionem scientiæ mediæ pro saluanda libertate, sed ad efficaciam volūtatis diuinæ, quæ simul causat actum, & modum libertatis actus; ergo libertas non saluatur ex Angelico, per scientiam antecedentem exercitij libertatis, sed per ipsā efficaciam diuinæ voluntatis. Clariùs autē, aiunt Thomistæ, antecedens argumenti solidatur, scientiaque media iugulatur ex Angelico, cùm deindè examinans responsionem præsuppositionis scientiæ mediæ, sic subdit, *Dicendum, quòd causa secunda, quam oportet supponere, ad inducendum Prædestinationis effectum, etiam ordini Prædestinationis subiacet; & ideò ordo Prædestinationis, quamuis sit cum suppositione voluntatis humanæ, nihilominus tamen absolutam habet certitudinem, & si in exemplo inducto contrarium appareat*. His autem verbis, ait quidam Thomista, iugulat Angelicus scientiam mediam, non minùs, ac si ex fine eam iugulandi de ipsa ageret: etenim scientia media ponitur, tāquam præsupponens exercitium libertatis, vt certitudo deindè, & efficacia diuinæ voluntatis illud non offendat; Diuus autem Thomas docet, quòd etiam præsuppositio exercitij causæ secūdæ subiacet, & causatur ab efficacia diuinæ Prædestinationis; ergo in terminis ipsis Angelicus Doctor refutat talem præscientiam,

499 Respondeo hoc argumentum totum confusionibus, & falsa terminorum suppositione esse congestum; non mirum tamen, quòd odio habens lucem scientiæ, tenebras inquirat. In primis ergo nego, quòd in toto præfato Angelici Doctoris discursu vestigium vllum contineatur siue propositionis, siue refutationis scientiæ mediæ: Aduersarij enim pro eodem volunt accipi suppositionem causæ secundæ, & suppositionem conditionatè futuram exercitij causæ secundæ, quod est omninò falsum; quandoquidem omnis causa inadæquata, vt actû agat, debet supponere aliam concausam, non quasi conditionatè priùs agētem, sed in statu absoluto, vt in statu absoluto

luto actio fit ab vtraque concausa; qui ergo, dum agitur de concausis, vt actù in statu absoluto agant, requirit ad vnā causam, quòd debeat præsupponi alia, e.g. qui diceret, Sol, vt producat ranam, necesse est præsupponat alias dispositiones actiuas ranæ in terra, non ageret hic de præsuppositione talium dispositionum, tanquam in statu conditionato præuisarum, quòd agerent; sed de necessitate causæ actualis in statu absoluto, pro effectu habendo in statu absoluto; hoc modo agit Angelicus in casu argumenti, vt ostendam. Rursus Aduersarij, qui sæpè, etiam vbi non est verū, sciunt distinguere cognoscere in vi consequentiæ à cognoscere in vi consequentis; seu cognoscere puram cōnexionem terminorum, præscindendo à veritate terminorum in se, à cognoscere etiā veritatem terminorum in se, nunc ipsa eadem confundunt, accipiendo vnum pro alio; quis nāque non videt, quòd, qui propositiones conditionales facit de rebus actù existentibus, ad connexionem terminorum attendit, non ad conditionalem existentiam eorum? e.g. si quid creatum est, à Deo est, si quodlibet non est à se, ex his, quæ sunt, aliud est à se, aliud ab alio: & pari modo, si Sol supponit virtutem in planta benè dispositam, causat in ea fructum, si verò non ita supponit, non causat: nonne omnes istæ sunt propositiones conditionales, & nō de futuro conditionatè, sed de rebus in statu absoluto, in quibus solùm affirmatur, vel negatur connexio terminorum, non verò existentia, vel non existentia conditionatè futura eorum secundùm se? Hoc etiā modo loquitur Angelicus in casu, de quo agimus; ergo Aduersarij, non habentes, vbi pedem figant, pro scientia media impugnanda ex Angelico, ad confusiones recursum semper habent.

500 Vt ergo appareat veritas eorum, quæ modò dicebam, verba, & discursum Angelici, prout extat, referam, non omittēdo ea, quæ germanū sensum S. Doctoris indicant, sed tacentur ab Aduersarijs, ne fallacia argumēti, ab ipsis facti, detegatur. Quęrit ergo in loco citato ab Aduersarijs in argumento Angelicus, non de quacumque prædestinatione, sed de Prædestinatione Electorum ad gloriam de facto absolutè futuram, & quam in articulo antecedenti probat esse donum gratuitum, & non ex præuisione meritorum; de hac, inquam, Prædestinatione quærit, an certitudinem habeat? & probat in corpore non esse Dei Prædestinationem solummodò certam certitudine præscientiæ, in quantùm sciat Deus, quòd aliqui non deficient à salute: sed etiam certitudine ordinis causæ ad determinatum effectum. *Quia*, ait, *ille, qui est ordinatus per Prædestinationem ad salutem, numquam deficit à consecutione salutis*: huic autem infallibilitati consecutionis salutis vi, & efficacia Prædestinationis ordinantis Prædestinatum, videtur opponi libertas voluntatis creatæ in ea acquirenda; & ideò inter alia argumēta proponit 3. loco illud, quòd, *Si aliqua causa habet certitudinem ad aliquem effectum, effectus ille ex necessitate prouenit, &c.* Cui argumento respondet ex persona tertia, quòd posset dici nō auferri per talē Prædestinationem libertatem, quia non causat suum effectum, nisi simul cum libertate: hoc enim significant illa verba, *Sed dicetur, quòd Prædestinationis certitudo ad effectum est cū præsuppositione causæ secundæ*, hoc est, non causat sine causa secunda, vt ostendam deindè ex eodem Angelico: tali autem responsioni subiungit Angelicus ex parte obijcientis, *Sed contra, Omnis certitudo, quæ est ex suppositione alicuius, non est certitudo absoluta*, hoc est habita vi illius, & independens ab alio, *sed conditionalis tantùm*, pendens nimirum ab alio, quod si non supponitur, deficit certitudo absoluta, eo modo, quo *in me est certitudo, quòd Socrates mouetur, si currit, & quòd iste saluabitur, si preparabit se, &c.* non verò absolutè.

501 Hunc autem esse germanum sensum doctrinæ Angelici euidenter apparebit, si verba, quæ relinquuntur ab Aduersarijs, suo loco adiungantur: in prædicto enim, *Sed contra*, ex parte obijcientis sic habet Angelicus, *Omnis certitudo, quæ est cum suppositione alicuius, non est certitudo absoluta, sed conditionalis; sicut non est certum, si Sol causat fructum in planta, nisi cum hac conditione, si virtus generatiua in planta fuerit benè disposita, propter hoc, quòd dispositio Solis ad effectum prædictum præsupponit virtutem plantæ, quasi causam secūdam: Si igitur certitudo Prædestinationis sit cum præsuppositione secundæ causæ, non est certitudo absoluta, sed conditionalis tantùm; sicut in me est certitudo, quòd Socrates mouetur, si currit, & quòd iste saluabitur, si præparabit se, &c.* Vides ne benigne Lector, vndè Thomistæ detruncata verba afferunt? vt nimirum nō appareat, quòd Angelicus loquatur de veritate purè conditionali, non verò de futuro conditionatè; quid enim significat, *Non est certum, si Sol causat fructum in planta, nisi cum hac conditione, si virtus generatiua in planta, fuerit benè disposita?* Numquid sine virtutis dispositione in planta, Sol causat conditionatè; cùm dicat Angelicus, *Non est certum, nisi cum hac conditione?* Cum hac

autem

autem conditione non causat conditionatè, sed in statu absoluto; docet ergo Angelicus, quòd non possumus affirmare de Sole dumtaxat, quòd causat fructum in planta, sed cum dependentia ab alio, scilicet, si simul supponatur dispositio virtutis generatiuæ in planta, *propter hoc*, ait Angelicus, *quòd dispositio Solis ad effectum prædictum præsupponit virtutem plantæ, quasi causam secundã*: vndè de Sole præcisè non possumus habere certitudinem, an causabit absolutè fructũ in planta, nisi etiam certi simus, quòd plãta sit benè disposita, & aliàs solùm poterimus habere certitudinem conditionalem, non conditionatè futuram; sermo enim est de connexione influxus Solis cum dispositione virtutis plantæ: non de veritate extremorum in se, si planta videlicet, vel Sol habeant virtutem causandi fructum cõditionatè futurum. Ex quo exemplo infert obijciens; ergo, si par est certitudo Prædestinationis, non ex se erit efficax, & certa, sed conditionaliter, si voluntas creata præparabit se. Cui obiectioni respondet Angelicus, quòd Prædestinatio diuina ad cõsecutionem effectus præsupponit etiam cõcursum causæ secundæ, seù voluntatis creatæ; sed non eo modo, quo Sol præsupponit dispositionem virtutis in planta: quandoquidem Sol ita præsupponit, vt non possit ipse Sol talem virtutem illi dare; sed supponit aliunde habendam: & ideò de ipso Sole dumtaxat, non possumus certè dicere, quòd causabit fructum in planta, sed conditionaliter, si fuerit scilicet dispositio virtutis in planta: at verò Prædestinatio virtute sua ponit dispositionem virtutis voluntatis, & cætera requisita; & ideò de se infert omnem certitudinem absolutam consecutionis effectus. Ecce verba Angelici omnia, & non detruncata, quæ præfatæ obijcientium instantiæ dat loco citato, *Dicendum, quòd causa secunda, quam oportet supponere ad inducendum Prædestinationis effectum, etiam ordini Prædestinationis subiacet; non autem est ita in virtutibus inferioribus respectu alicuius superioris virtutis agentis: & ideò ordo Prædestinationis, quamuis sit cum suppositione voluntatis humanæ, nihilominus tamen absolutã habet certitudinem, & si in exemplo inducto*, nimirum Solis relatè ad plantam, *contrariũ appareat.*

502 Sicut ergo alibi dixi, nimirum numero secundo, quòd aliud est dicere futurũ conditionatum, aliud futurum conditionatè, & quòd primum solùm significat dependẽtiam vnius ab alio, seu connexionem, & verè dicitur de eo, quòd est, vel erit in statu absoluto, dicimus enim verè, si creatura est, Deus est, & si Sol nascetur, dies erit: secundum verò præterea dicit modum futuritionis: vndè non potest verè affirmari de eo, quòd est, vel erit: non enim dici potest Deus est conditionatè futurus, si creatura erit, nec crastinus dies erit conditionatè futurus. Imò primus modus verificatur etiam de præterito, si ignis fuit, cõbussit; aliud ergo est conditionatum, quod transcendit omne tempus, aliud verò conditionatè futurum, quod significat modũ futuritionis: ita pari modo, aliud est dicere aliquid habere absolutam certitudinem, aliud habere certitudinem absolutè: primũ significat habere certitudinem ratione sui, & non dependenter ab alio, & hoc est verũ pro omni tempore, & statu: secundum verò præterea modũ temporis significat, quod nimirum de facto habet, vel habuit, aut habebit, non verò quod haberet. Angelicus autem non dicit, quòd Prædestinatio habet certitudinem absolutè, prout distinguitur à conditionatè: sed absolutam, prout excludit dependentiam ab alio, cum ipsa virtute sua ponat reliqua.

503 Sed demus Thomistis Doctorem Angelicum in adducto argumento, & in illis verbis, *Sed dicetur, quòd Prædestinationis certitudo ad effectum est cum suppositione causæ secundæ*, voluerit intelligere scientiam mediam: nonne, si ita intellexisset, sententiæ Propugnantium scientiam mediam fautorem se exhibuisset in responsione? numquid enim respondendo, hanc suppositionem negauit? imò potiùs bis ratificat, & solùm addit, quòd id, quod conditionatè præsupponitur, ordinat deindè Deus in statu absoluto sua Prædestinatione absoluta, qua Electos ad gloriam destinauit. Ita namque sunt sua verba, *Dicendum, quòd causa secunda, quam oportet supponere ad inducendum Prædestinationis effectum, &c.* Concedit ergo debere præsupponi, de quo asserit, quòd, *etiam ordinationi Prædestinationis subiacet*: id ergo, quod præsupponitur, subiacet deindè, quoad ordinationem, diuinæ Prædestinationi: hæc est doctrina Propugnantium scientiam mediam. Et rursus, *Ideò ordo diuinæ Prædestinationis, quamuis sit cum suppositione voluntatis humanæ, &c.* Ecce iterum ratificat suppositionem, *nihilominus tamen absolutam habet certitudinem*; absolutã, ait; in statu ergo absoluto, omnia sibi, suæ efficaciæ, & ordinationi, subijcit, non in statu conditionato, secundùm quem iam concesserat præsupponi. Si ergo in præfato loco scientiam mediam sibi proposuisset Angelicus, iam explicitè eam in terminis approbasset, non iugulasset, vt prætendũt Tho-

Thomistæ. Fateor tamen non de scientia media, sed de cognitione attingente connexiones rerum, quæ est simplicis intelligentiæ, ibi sermonem esse apud Angelicum.

504 Hæc argumenta, quę componunt Thomistæ ex Angelico, & si quæ alia circumferuntur, non recedunt à substantia eorum, quæ iam examinata sunt: quam autem vim veritatis, an potiùs confusionum, ęquiocationum, & falsarum suppositionum, impictarum Asseclis scientiæ medię, pręferãt, relinquo iudicio, & prudentiæ Lectorum, librantium animo, à passionibus libero, & pondus rationum à me adductarum, & earum, quę à Thomistis iam adductę sunt. Et interim ego ad alia fundamenta pro vtraq; parte à ratione ortum ducentia, examinanda accedo.

CAPVT XI.

Rationibus improbantur decreta antecedentia, determinatiua volũtatis creatæ ad actus liberos.

505 ANtequam ad rationes deueniam pro improbanda Thomistica sententia, astruente decreta diuina antecedẽtia, & efficaciter prędeterminantia voluntatem creatam ad actus liberos, vnum pręnotare necessarium duco, nimirum, quòd, quamuis iudicem, prout deindè rationibus probabo, efficacissimè conuinci similia decreta nullatenus posse componi cum libertate voluntatis creatę ad suos actus; nõ indè tamen infertur, sicut plurimi inconsideratè faciunt, quòd Thomistica sententia alicuius erroris censura taxari possit: in eo enim Lutherus, & Caluinus, sicut & Iansenius damnantur, quia talia decreta admittentes, contumaciter etiam docent per ea auferri libertatem indifferentiæ, & electionis: & ita negant homini post lapsum competere defacto talem libertatem, quod opponitur infinitis locis Scripturæ, & definitionibus Conciliorum. At verò Thomistæ ex opposito sentiunt, & totis viribus sustinent per talia decreta, non solùm nõ auferri, sed etiam causari libertatem indifferentiæ; ergo nihil docent, quod erroris nota censurari valeat: quòd enim dicatur hæc duo componi non posse: hoc ipsum est probandum; quandoquidem ipsi defẽdunt componi. Et addo nec sufficere, si talis incompossibilitas probetur rationibus, vt iure erroris taxari possit talis opinio: sed deberet probari Scriptura, vel Concilijs, aut Sũmi Pontificis definitione, quod certè à nullo præstari potest. Hoc ergo tamquam certo præsupposito.

506 Probo primò talia diuina decreta, prædeterminantia voluntatem creatam ad vnũ, nullatenus esse admittenda, ratione Theologica; quia nimirum ex fide habemus nos esse liberos in operando benè, vel malè, atque in nostra potestate esse eligere vitam, & mortem: sed libertas in operando non stat cum prædeterminatione ad vnum, habita vi decreti diuini; ergo talia decreta nullo modo sunt admittenda in ordine ad actus liberos creatæ voluntatis. Pro huius minoris, in qua tota huius controuersiæ consistit difficultas, probatione plura dixi à numero 53. Ex quibus nunc tria solùm specialiter motiua recolo.

507 Primum sit à prima radice libertatis: etenim libertas creata in eo differt ab increata, quòd ista sit à se, independens, & infinita, illa verò participata, dependens, & finita; cæterùm in ratione libertatis ita proportionaliter conueniunt, vt contradictionem inuoluat, quòd aliquod constituat libertatem creatam, & participatam, quod, si esset in Deo à se, & imparticipatè, constitueret necessitatem, non libertatem à se, & imparticipatam: sed in Deo, vbicumque opus prouenit ab aliquo principio ipsi necessario, & non libero, atque cum illo infallibiliter connexo, prouenit necessariò; & illud prouenit liberè, quod vel principium habet contingens, vel contingenter cum illo connectitur opus: si enim in Deo esset necessariò volitio creaturarum, & cum ea infallibiliter esset connexa existentia earumdem, non liberè, sed naturaliter eas produceret: sicut naturalis, non libera, libertate, de qua agimus, est productio Spiritus Sancti, proueniens ab amore, Deo necessario; ergo pariter, si opus creatæ voluntatis infallibile erit vi alicuius, creatæ voluntati necessariò, non liberè aduenientis, erit opus necessitatis, non libertatis participatæ: sed decretũ Dei præueniens, & efficax est Deo liberum, non liberum creatæ voluntati, & opus per illud volitum, est cum ipso infallibiliter connexum; ergo, si ponitur antecedens ad operari voluntatis, reddet illam necessariò, non liberè libertate participata operantem.

508 Respondet huic primæ probationi Aduersarij; negando paritatem à libertate diuina ad creatam, ex eo, quòd vbi in diuinis est necessitas, seu infallibilitas antecedens ad vnum, ibi non est potentia ad oppositũ, quæ requiritur ad libertatem: at verò in voluntate creata non solùm per decretum Dei antecedens, & infallibile non impeditur, verùm etiam causatur, siue complectur potentia proxima ad oppositum; & inde est, quòd operatio infallibilis in Deo, nõ potest esse libera libertate indifferentiæ, benè verò in creatura.

509 Sed istæ Aduersariorum phrases non sunt ad aliud inuentæ, quàm ad fugiendã vim difficultatis, non ad inueniendam rei veritatem: vndè responsionem ita primò oppugno. Vbi in Deo est formalis, & immediata libertas non potest inibi stare simul infallibilitas operandi antecedens suppositionem libertatis, nec potest componi potentia ad vtrumlibet cum infallibilitate antecedenti ad vnum: imò, si aliquod, Deo necessarium, esset ex se infallibiliter secũ trahens existentiam creaturarum, eo ipso tolleretur Dei dominium in creaturas, potentia ad vtrumlibet, & libertas: sed non aliundè similis infallibilitas antecedens operandi tot auferret à Deo perfectiones, nisi quia infallibilitas, antecedens vsum propriæ libertatis, opponitur ex se cum potentia, dominio, & libertate ad oppositum, aliàs non esset cur cum illis perfectionibus non esset in Deo componibilis libertas, sed formaliter eas auferret; ergo vbicumque similis reperitur infallibilitas, easdem etiã rationes dominij, potentiæ ad vtrumlibet, & libertatis aufert. Secundò, quia determinari intellectum ab euidentia cognitionis ad obiectum, qui ex se, adhuc stante cognitione, indifferens est, (si euidentia præscindatur) ad assensum, vel dissensum, nihil penitùs aufert de potentia proxima ad assensum, vel dissensum: statim enim, ac euidentiam tollas à cognitione, fit intellectus proximè potens assentiri, vel dissẽtiri: & tamen non est formaliter liber, eò, quòd indiget ab alio determinari; & idem dico de appetitu brutorum, qui à cognitione determinatur ad vnum; non ergo sola potentia ad vtrumlibet sufficit ad constituendam libertatem, sed præterea excludit determinationem, & infallibilitatem ad vnum, ortam aliundè, quàm à proprio exercitio potentiæ. Quòd enim dicunt Aduersarij voluntatem determinatam à Deo, adhuc remanere determinabilem secundò à seipsa, non sic intellectum, & appetitũ brutorum, verba dicunt, sed nihil in re; quandoquidem, si in sensu composito voluntas non potest aliud determinare; non ergo est indifferens in sensu composito; ergo neque in sensu cõposito determinanda, cùm determinatio debeat cadere supra indifferens, aliàs assignent cur non etiam intellectus, & appetitus sensitiuus non dicatur determinari secundò, cùm concurrunt ad determinatum actum: determinabilitas verò in sensu diuiso nõ est aliud, quàm potentia ad vtrumlibet, quam habent etiã intellectus, & bruta.

510 Vrgeo adhuc in Deo: nam Deus volẽs producere v. g. hominem, est indifferens adhuc, vt ipsum producat album, vel nigrum, aut rubrum, hic, vel alibi, &c. & distincto actu libertatis determinatur ad ea, cùm quibus homo est fallibiliter, & contingenter annexus; non sic autem potest animam, & corpus vnita producere absq; potentijs intellectus, voluntatis, &c. eò, quòd istæ sunt cum anima infallibiliter, & inseparabiliter annexæ: vnde eadem volũtas, & libertas producendi animam, est voluntas, & libertas producendi potentias: & si Deus non liberè produceret animam, nec etiam liber posset esse, nec potentiam ad vtrumlibet habere relatè ad potentias: ergo etiam in ordine ad omnipotentiam Dei, summumque eius dominium implicat, vt comparatè ad duo inseparabiliter connexa, Deus habeat dominium, potentiam ad vtrumlibet, & libertatem cum vno, & non cum alio; & econtra necessitas ad vnũ si esset, esset etiam necessitas ad aliud; ergo pariter idipsum implicabit in creatura: atqui decretum Dei est infallibiliter, & inseparabiliter connexum cum obiecto suo, nõ minùs, imò magis, ac sit annexa anima cum suis potentijs; ergo, si hoc decretum non est creatæ voluntati liberum, nec liberum eidem poterit esse obiectum decreti, nimirum actus per illam volitus.

511 Secundum motiuum pro probatione antecedentis minoris desumo ex eo, quòd quousque voluntas creata intelligitur impossibilitata ad ponendum suum libertatis vsum, chimericum est dicere, quòd sit libera proximè ad ponendum, vel non ponendum; vel liberè non ponat, quod impossibile est ponat: atqui voluntas semper esset huiusmodi, si ad operandum deberet prædeterminari à Deo, & numquam haberet possibilitatem proximam ad vtrumlibet; ergo numquam esset libera. Maior patet: quia libertas est potentia operandi vnum, vel alterum; ergo non stat libertas in actu, cùm voluntas ante exercitium suũ est iam impossibilitata ex se ad vnum. Hinc

enim

enim sunt illæ versatæ propositiones, quòd ad impossibile nemo tenetur, & quòd Deus non exigit à nobis impossibilia, contra hæretica dogmata Lutheri,& Caluini. Probo nunc autem minorem argumenti ex principijs ipsis Aduersariorum. Creata voluntas est causa secunda essentialiter pendens ita à prima,vt implicantiā dicat,quòd causa secunda hic, & nunc agat, non agē te prima: quod autem implicatorium est, impossibile est; ergo eo modo, quo hic, & nunc implicat actio creatæ voluntatis nō agente Deo, impossibile etiam erit, quòd agat voluntas creata, non agente Deo: sed per Aduersarios implicat voluntatem creatam determinare se ad aliquid, non determinato priùs Deo ad idem, siue non determinante etiam Deo priùs ad idem ipsam voluntatem; ergo quousque Deus non determinat se, simul & voluntatem creatam ad aliquid, implicat, & impossibile est, vt voluntas determinet se: sed numquam potest Deus determinare se, & voluntatem creatam simul ad opposita; ergo semper voluntas creata, ante omne suæ libertatis exercitium,esset solùm potens vnū, & impossibilitata ad aliud ex oppositis: numquam verò proximè potens vtrumlibet.

512 Vrgeo: potentiam amandi, vel odio habendi non habet voluntas ab intellectu, sed ex se: ab intellectu autem habet approximationem, seu præsentiam obiecti, quod intentionaliter applicatur voluntati; nullus tamen somniabit voluntatem esse liberam proximè ad amandum, vel non amandum obiectum omninò incognitum, & nullo modo præsentatum voluntati, eò,quòd impossibilis est amor, vel odium, non quidē secundùm se, sed hic, & nunc, in quo obiectum non supponitur repræsentatum, cū voluntas non agat, nec possit ferri in incognitum actù. Atqui eodem modo implicat determinatio voluntatis creatæ ad aliquid, ad quod non supponitur determinatus Deus, & determinans ipsam voluntatem, cùm voluntas creata, & secunda eius determinatio essentialiter per Aduersarios supponant determinationem primæ causæ: ergo, sicut voluntas non est libera hic, & nunc ad incognitum hic, & nunc: ita nec hic, & nunc erit libera ad id, ad quod hic, & nunc non est Deus determinatus, nec determinans ipsam voluntatem.

513 Rursus insto: est chimerica positio entis creati independens à Deo; ergo est chimericum, & impossibile, quòd a creata voluntate sit positum aliquod, quod non sit positum à Deo: sed nihil potest à creata voluntate poni determinatum per Aduersarios, nisi Deus determinet priùs se, & voluntatem creatam; ergo impossibile, & chimericum est posse hic, & nunc proximè aliquid poni à voluntate creata, non determinato Deo ad illius positionem: sed Deus non determinat se ad vtrumque ex oppositis, imò nec potest; ergo numquam voluntas, nisi chimericè, est potens ponere vtrumlibet; dum ergo Deus determinās voluntatem creatam ad odium, & non ad amorem, exigit ab ea amorem, exigit ab ea chimeram, nimirum actum ab eo non determinatum, & consequenter exigit hic, & nunc, vt ponat actum independenter ab ipso: illum enim exigeret pro eo tempore, pro quo ipse non est ad illum determinatus.

514 Hinc autem clarè liquet, quàm ludrica sit illa Aduersariorum responsio, quòd, dū Deus vult determinare voluntatem creatā ad vnum, vult etiam in illa proximam potentiam ad oppositum; cùm enim impossibile sit voluntatem creatam determinare se ad aliquid, non determinata ad idem priùs à Deo, in hoc enim per Aduersarios consistit dependentia creaturæ à Deo,quam exuere non potest, contradictionem importat Deum velle, quòd potentia creata possit proximè id, ad quod non determinatur à Deo, esset enim proximè posse agere independenter à Deo.

515 Patet similiter insubsistentia alterius Aduersariorum responsionis, secundùm quam dicunt determinationem creatæ voluntatis habitam à Deo se tenere ex parte actus secundi, non ex parte actus primi; & ideò sine illa adhuc stare adæquatum proximum posse voluntatis creatæ: patet, inquam, Aduersarios in hoc confundere actum secundum vnius causæ cum actu secundo alterius causæ: quomodò namque erit actus secundus creatæ voluntatis id, quod non est ab ipsa, sed à Deo? etiam cognitio intellectus est actus secundus intellectus, sed non propterea se tenet ex parte actus secundi relatè ad voluntatem, ita vt voluntas dici possit proximè potens amare obiectum, antequam cognoscatur; & hoc non aliundè, quàm ex eo, quòd cognitio obiecti relatè ad actus voluntatis debet præcedere exercitium voluntatis: vndè, cùm non est, voluntas non est proxima potentia sui actus, deficiente aliquo medio prærequisito inter ipsam, & actum suum; cùm ergo determinatio voluntatis creatæ, habenda à Deo,debeat antecedere exercitiū proprium voluntatis, quousque non est ta-

lis determinatio, potentia in ratione potẽtiæ non erit proxima ſuo actui; ergo pertinet ad potentiam in ratione potentiæ proximæ: non ad ſuum actum ſecundum, licèt ſit actus ſecundus Dei.

516 Tertium deſumitur ex ratione impedimenti, inſuperabiliter impedientis actũ: etenim etiã actus ſecũdus impediẽs inſuperabiliter oppoſitum, ſiue ſit à Deo, ſiue à quocumque alio, dummodò non ſit ipſum liberum exercitium voluntatis, libertatem adimit, & proximum poſſe ad ipſam requiſitum: atqui decretum Dei, quà decretum Dei, non eſt exercitium noſtræ libertatis: & dum eſt efficax, & ad vnum determinatũ, inſuperabiliter impedit voluntati creatæ, ratione ſui, actum oppoſitum; ergo, & proximum poſſe ad libertatem requiſitum, & libertatem ipſam adimit. Maiorem probo mille, & omnibus excogitabilibus exemplis: etenim quiſque habens poſſe aperire ianuam, iam clauſam à Deo, ſiue clauim ad reſerandam vectem, quamdiù Deus efficaciter velit clauſuram conſeruare, & homini non tribuat vires ſuperandi impedimentum, non erit iſte liber ad ianuam aperiendam, vel vectem reſerandam; nec poteſt Deus, volens inſuperabiliter ianuam clauſam, hominem obligare, vt aperiat, ſtante illa inſuperabili clauſura. Similiter, ſi ferrum, mobile à me, inueniatur inſuperabiliter muro affixum, quamdiù iſta inſuperabilis affixio durat, nec hoc impedimentum motionis ferri eſt à me auferibile, non ſum liber ad illud mouendum, nec poteſt Deus me obligare, vel dare poſſe ad mouendum ferrum, quouſque non dat mihi vires ad auferendum impedimentum. Eodem modo veſtes, quas poſſem in capſa occludere, non poſſum ipſas ita occludere liberè, ſi capſa ſit plumbo, à me inauferibili, plena. Et ita diſcurrat quiſque in omni actu ſecundo impediente oppoſitum, dũmodò aliunde, quàm à voluntate ſupponatur impedimentum inauferibile. Oſtendo autem nunc minorem: diſtinguendo in noſtro caſu decretum efficax Dei de actu v. g: odij quoad materiale, & ipſum actum odij: quem, cùm prætendant iidem Aduerſarij eſſe à nobis, non obſtante decreto Dei, adhuc liberè, dicunt impedimentum ad oppoſitum amorem eſſe à noſtra libertate, ex ſuppoſitione, quòd habet actum odij: ſicut ſeſſio impedit deambulationem: ſed vides iam benigne Lector æquiuocum, quo ſe contegunt Aduerſarij, tranſitum faciendo de decreto Dei ad actum: non tamen ego arguam ex actu, ſed argumentum formo de diuino decreto cauſante actum odij quoad materiale, & antecedente, tamquã cauſa determinatiua voluntatis, ipſum exercitium voluntatis, & argumentor ita. Decretum Dei, quà Dei, vt terminatum ratione ſui, & non ratione voluntatis creatæ, ad actum odij, ratione ſui eſt infallibiliter connexum cum materiali odij, & impediens, prout ratione ſui tendit ad odium, actum amoris; cùm ratione ſui non poſſit reddere compoſſibilia amorem, & odium eiuſdem obiecti in iiſdem circumſtantiis; ergo antecedẽter, & in ſigno antecedẽti cauſæ, atque independenter à volũtate noſtra, & ui præciſa decreti diuini efficacis de odio, redditur incompoſſibilis amor cum tali Dei decreto; ergo impedimentum inſuperabiliter impediens poſitionem actus amoris haberetur antecedenter ad actum voluntatis creatæ vi diuini decreti ratione ſui; ſed Deus non poteſt tribuere voluntati creatæ, vt ſuum antecedens decretum poſſit auferre, vel ſuperare; ergo non poteſt tribuere poſſe proximum requiſitum ad liberè non ponendum, vel ponendum amorem.

517 Nec locum hic habet diſtinctio ſenſus compoſiti, & diuiſi; ſicut enim exempla adducta illam non admittunt ex eo, quòd impedimentum in illis non eſt ex ſuppoſitione liberi exercitij voluntatis, qualis eſt caſus ſeſſionis liberæ, ſed aliunde: ita nec locum habet, cùm impedimentum naſcitur ex decreto Dei, non ex noſtro exercitio. Ruit etiam illud aliud aufugium, quòd Deus ſuo decreto vult ſimul materiale odij, & poſſe proximum in voluntate creata ad amorem: ſicut enim hoc poſſe non poteſt Deus velle in exemplis relatis, niſi det vires ſuperandi impedimentum, multò magis non poterit velle, vbi non poteſt dare voluntati creatæ poſſe auferre, vel vincere ſuum decretum impediens.

518 Probo ſecundò inſubſiſtentiam ſententiæ de decretis prædeterminantibus, euertendo fundamentum, in quo omnis Contrariorum ratio radicem habet: quæcumque enim ratio ſiue naturalis, ſiue ab authoritate pro probandis ſimilibus decretis in id vltimò reſoluitur, quòd cauſa quæcumque creata nihil poteſt agere, vtpotè eſſentialiter ordinata, & pendens à prima in eſſe, & operari, niſi præagente Deo, & communicante ipſi operari: ſed hæc eſſentialis dependentia nihil probat contra ſcientiam mediam, vel in fauorem Thomiſticæ ſententiæ; ergo Thomiſtica iſthæc ſententia vndequaque ruit. Minorem euidenter probo: quia tota ratio pendentiæ creaturæ à Deo, & independentiæ huius ab illa ſita eſt in ordine intentionis, non verò in ordine exe-

executionis, hoc est, quòd nihil possit creatura in operando exhibere, nisi idipsum præintenderit Deus, non verò, nisi executio operis præincipiat à Deo, vniuersaliter loquendo: benè namque potest Deus aliquid intendere, vt exequendum dependẽter ab exercitio creaturæ, tamquam à primo incipiente ordine executionis; eo namque modo, quo Deus intendit ostensionem suę iustitiæ punitiuæ, & non incipit huius executio, nisi ex suppositione peccati, & demeriti, ad cuius executiuam positionem nullum penitus Deus influxum habet: in ordine etiam ad præmium, hoc, vt tale, non est à Deo executiuè ponendum in recompensationem operis boni, prout à Deo, sed præcisè, vt prouenientis liberè à voluntate creata: non enim Deus præmiat se, sed voluntatem creatam, cùm non ipse apud seipsum mereatur, sed creata voluntas, vt liberè Deo respondens: ac consequenter executio præmij non incipit à Deo, sed à nobis, quamuis non ita intentio: vniuersaliter enim verum est, quòd, si creata voluntas sua libertate non responderet Deo, saltem finaliter, numquam præmianda foret, ac numquam damnanda, si finaliter respondet; ergo amborum horum decretorum Dei, & pœnę, & præmij executio essentialiter pendet à nobis: non quidẽ ex se, sed supposito decreto Dei volentis, & intendentis pœnam, vel præmium; ergo benè stat, quòd in ijs, in quibus creatura potest aliquem influxum habere, licèt Deus, vt intendat, vel non intendat, hoc, aut illo modo, nec pendeat, nec expectet aliquid à creatura: potest tamen in obiecto ipso velle dependentiam executionis à creatura, vt videlicet executiuè non sit ponendum obiectum volitum, nisi posita à creatura aliqua conditione.

519 Pari ergo ratione, licèt Deus, vt velit cũ creata voluntate concurrere, vel non concurrere: hoc, aut illo modo: adhunc, siue ad alium effectum, non pendeat, nec expectet aliquid à creata voluntate, sed seipsũ determinet, prout sibi placuerit: potest tamen in his velle quoad executionem depẽdentiam à creata voluntate, nimirum velle poni hoc, si ad illius positionem accedat determinatio secunda, idest propria creatæ voluntatis: & poni oppositum, si ad oppositum accedat determinatio creatæ voluntatis: eo modo, quo decretis promissorijs, & minatorijs vult præmium, si creata voluntas respondebit Deo: & vult pœnam, si Deo vocanti respondere restiterit; sicut ergo nec rationem causæ primæ offendit, quòd Deus non exequatur pœnam, & præmium, nisi dependenter ab aliquo voluntatis creatæ, neque idipsum causam creatã supra se ipsam extollit: ità, quòd Deus executiuè nõ ponat concursum suum ad amorem, nisi accedat propria determinatio creatæ voluntatis: vel ad odium, nisi pariter ad illud se determinet voluntas creata, nec Dei Maiestatem offendit, nec creatam voluntatem extollit. Et, sicut decretum Dei de præmiando, vel puniendo benè, vel malè operantem, est formaliter, vel virtualiter duplex: pari modo duplici siue formaliter, siue virtualiter decreto complet Deus voluntatem creatam sub ratione liberi: atque vtroque conditionato ex parte voliti, exhibendi scilicet hunc concursum, si ita se determinauerit creata voluntas, vel ad oppositum, si hæc se determinauerit ad oppositum.

520 Ratio hinc patet à priori totius doctrinę, quare nimirum Deum ita conditionatè velle, nec suam dedeceat Maiestatem, nec creaturam supra seipsam eleuet: non enim hoc modo velle importat Deũ à nobis pendere in volendo, aut nos non pendere ab illo; sed potiùs eius dilatat supra creaturam Dominium, vt possit multipliciter obiecta creata velle, aut scilicet se solo, absque vlla dependentia vnius obiecti ab alio; vel cum dependentia ad inuicem: & ita potest Deus in nobis velle actum, necessitando nos suo concursu ad vnum; potest item velle concursum suum ex parte obiecti habere dependentiam à nostra libera determinatione; ac consequenter dependentiam inuoluit in obiectis secundùm placitum voluntatis diuinæ, non verò dependentiam eiusdem diuinæ voluntatis à nobis: id namque, quod executioni mandandũ est, non est diuina voluntas, quæ iam supponitur esse, sed eius obiectum, secundùm quod fuit ab eadem intentum.

521 Hinc appareat volo, quàm ludicræ sint scrupulosæ propositiones illæ, quæ ab Aduersarijs objiciuntur contra Assertores scientiæ mediæ, quòd ex ea videlicet sequitur, Deum in suis decretis expectare debere opus creaturæ: Deum non determinare se ad suum operari, sed fore determinandũ à creatura: sua item decreta non ex se habere efficaciam, sed illam à nobis emendicare, ac tandem non nos Deo subijci, sed ipsum suam omnipotentiam, & voluntatẽ subijcere nobis: ludicra certè conficta, orta aut ex mala intelligentia doctrinæ de scientia media, aut ex confusione eorum, quæ solertiùs deberent distingui; nunquid enim quia Deus non punit, nisi peccatorem, & peccatum non est nisi à nobis, sequitur Deũ

in ſuo decreto comminatorio pœnæ expectare aliquid à nobis, vel determinari à nobis, & non à ſe; aut ſuum hoc decretũ efficaciam habere à noſtra culpa, ac ſuam omnipotentiam, & velle ſubijcere nobis? Si ergo diſtinguerent, prout diſtinguere deberent Aduerſarij, ordinem intentionis decreti ab eius paſſiua executione, ſeu ab executione obiecti voliti, non hæc contra Aſſertores ſcientiæ mediæ obijcerent commenta: hac enim ſuppoſita diſtinctione, diſcernerent, quòd non expectat Deus in eo, quod noluit fieri ſimpliciter, ſed fieri, ſi ſit conditio ab eo requiſita: non fieri, ſi non ſit conditio (loquendo de rigoroſa expectatione; cæterùm Scriptura non Deum lædit, cùm dicit, *Expectaui, vt faceret vuas, & fecit labruſcas*,) potiùs autem, ſi fas eſſet, dici deberet, quòd executio obiecti voliti expectet ad ſuum eſſe determinationẽ creatæ voluntatis. Rurſus, quòd nullatenus creata voluntas determinat Deum, ſed ipſe à ſeipſo dumtaxat determinetur: determinatio enim voluntatis non eſt executio, ſed intentio operis: voluntas namque determinat omnes alias potentias ſibi ſubditas intendendo, non exequendo earum opus; ergo pariter ſeipſam determinat intendendo, non exequendo ſuum operari, cùm potiùs executio operis ſupponat iam voluntatem determinatam; cùm ergo Deus antecedenter ad noſtram voluntatem intendat concurrere, & ſola executio pendeat à noſtra determinatione, tamquam à conditione præuolita, executionem operis, non Dei voluntatem vllo modo determinamus nos. Inſuper cùm Dei decretum in caſu noſtro de actibus liberis pendentibus à nobis, non ſit, niſi conditionatum ex parte obiecti, accedente ſcilicet noſtra determinatione, non aliam efficaciam habere poteſt, niſi quale eſt, nimirum, vt, poſita conditione, infallibiliter ponatur effectus: quis autem negat, quòd, accedente determinatione creatæ voluntatis, infallibiliter erit opus? Ac tandem, cùm non ideò Deus velit, & intendat concurrere, quia vult creata voluntas, non ſequitur, quòd ſe, vel ſuam omnipotentiam ſubijciat Deus creatę voluntati, ſed opus, & concurſum actualem creatum.

522 Dupliciter autem huic argumento reſpondere poterunt Aduerſarij. Primò dicendo, quòd, & ſi præmium debeatur operi bono, prout liberè prouenit à voluntatę creata, nihilominus, vt ab hac proueniat, idipſum habetur, & cauſatur à Deo ſuo præcedenti decreto determinato ad vnum: in pœnæ autem executione, licèt decretum non cauſet peccatum, cui debetur, adhuc tamen poteſt ſeruare ſuam antecedentem efficaciam, & infallibilitatem ex eo, quòd, poſito decreto permiſſiuo, infallibiliter voluntas creata ponet peccatum, ob quod infallibilis etiam erit executió pœnæ: atque ideò ſemper ſaluatur efficacia antecedens, & determinatio ad vnum decreti diuini: at non talia ponuntur Dei decreta ab Aſſertoribus ſcientiæ mediæ, ſed expectantia executionem ſuorum obiectorum à voluntate creata. Secundò, quòd adhuc admiſſo decretum pœnæ non poſſe eſſe ex ſe efficaciter executiuum, eò, quòd ex ſe non poteſt habere connexionẽ cum peccato, cui pœna debetur: non inde valeat inferri, quòd talia poſſint eſſe decreta Dei in ordine ad effectus phyſicos, ad quos repugnantiam non habet, imò de neceſſitate Deus debet priùs, quàm creatura concurrere.

523 Vtraque tamen reſponſio ſic reijcitur. Prima ſanè, quæ videtur aliqualiter ſcrupuloſa: quia ſecundùm id, quod ſpectat præmium, meminiſſe deberent Aduerſarij, quòd ad ſaluandam libertatem, & rationem electionis in creatura, diſtinguunt duplicem determinationem in ea, primam, quæ ſit à Deo, & ſecundam, qua creatura determinat ſe ipſam liberè; nunc autem dicunt illud idem ipſum, quo creatura liberè operatur, eſſe cauſatum illi à decreto Dei antecedente; vbi eſt ergo determinatio ſecunda ſui ex ſe, ſi etiam hæc eſt à Deo, ac conſequenter fruſtra excogitata, cùm ſit per primam ſit à Deo determinata? vel impertinens eſt prima, ſi etiam ſecunda eſt priùs à Deo. Ni fallor, ita eliget, & ſe determinabit homo in ſententia eorum, qui taliter reſponderent, ac eligunt, & ſe determinant bruta, in quantùm nimirum actus determinatus potentiæ indifferentis ad plura eſt ſimul per priùs à Deo, & ſecundò à creatura: numquid enim actus appetitus brutorum non eſt etiam à potentia appetitiua ipſorum? Quidquid tamen ſit de hoc; inſto contra reſponſionem ſic; præmium, quà præmium, non debetur operi bono, vt formaliter cauſato à Deo, ſed vt cauſato à voluntate creata, cuius, & nõ Dei, eſt mereri; ergo executio præmij nõ habetur formaliter vi operis boni, prout à Deo, ſed prout à voluntate: ergo diuinũ decretum pendet executiuè à voluntate creata, prout principium creatum eſt operis boni, & conſequenter hæc dependentia executiua, quæ, vt dicebam, eſt dependentia operis, non voluntatis diuinæ, à nobis, non dedecet diuinam Maieſtatem.

For-

Fortiùs autem responsionem obtundo ex parte pœnæ, & ita argumentor. Cùm dicitur, quòd, posito decreto permissiuo, voluntas creata infallibiliter ponit peccatum, vel supponitur hanc infallibilitatem induci in ipsam vi eiusdem decreti, vel ex se hanc infallibilitatem habere. Si primum, vide quid dicas; iam ergo Dei decretum esset causa inducens peccatum, & nos infallibilitans ratione sui ad illud; Deus ergo nos implanat in peccatis; & quid quæso aliud requiritur, vt dicatur Deus nos implanare in peccatis, vel esse causa inductiua peccati in nobis? Si secundum nos ergo ab intrinseco sumus determinati,& infallibilitati ad vnum, nempè ad malum,& vbi est indifferentia, vnde peccatum? Vbi est rectitudo, in qua creatus est Adam, si cum tota iustitia originali, stante solo decreto permissiuo infallibili impetu ab intrinseco erat connexus cum peccato, quod est malorum omnium summum? Addo, quòd dato hominem ex se esse infallibiliter connexum cum malo; nemo certè sanæ mentis negabit decretum Dei non trahere ex se & ratione sui intrinseca peccatū: atqui ad executionē pœnæ requiritur executio peccati; ergo decretū Dei, non trahens ex se peccatum, non trahit ex se pœnæ executionem; & cùm neque supponat ratione sui peccatum, sed potiùs aliunde sit futurum, si ponatur decretum subsequens permissiuum, nullo consequenter modo habebit ex se infallibilitatem executionis, sed dependenter ab aliquo posteriori, ponendo à creatura, non ex se; ergo, si hoc posterius non ponetur, decretum antecedens, quod auferri non potest, non erit executiuè efficax: ergo ex se, & antecedenter non poterit esse, nisi conditionatum.

524 Secunda reijcitur etiam. Semel enim quòd conceditur, aliquod decretum Dei de aliquò effectu positiuo, qualis est executio pœnæ, posse esse conditionatum, & pendens quoad effectum ab aliquo extra Deum; non ergo est contra rationem primæ causæ, vt eius effectus possit pendere ab aliquo extra se quoad executionem voluntatis diuinæ; neque ergo erit contra rationem Maiestatis diuinæ, vt effectus ab eo volitus pendeat ab aliqua conditione creata bona; quis enim ita cæcutit, vt dicat decere Deum, vt eius effectus possit pēdere quoad executionē ab aliquo malo, alio ponendo: sed non ita decere, vt possit pendere ab aliquo bono? quasi pendentia voluntatis diuinæ à malo non dedeceat Deum, pendentia verò à bono dedeceat: & ideò ne pendeat à bono, illud causat: à malo verò pendere potest, sed non illud causare. Sed vide vndè ista confingunt Aduersarij: quia nimirum confundunt rationem pendentiæ cum ratione mala, vel bona termini; aliud namque est, an decretū Dei possit ab aliquo extra se pendere, aliud an illud, à quo pendere posset, sit malum, vel bonum: quis enim non videt, quòd, cæteris paribus, melius est pendere à bono, quàm à malo? sed quia omnis pendentia imperfectio est, nihil Dei potest, nec à malo, nec à quocumque bono pendere; si ergo imperfectio est pendentia, chimęra erit dicere, quòd Dei decretum possit in sua efficacia pendere à malo nostro, & eodem modo à nostro bono: sed quia in casu, de quo agimus, non importatur pendentia decreti, sed obiecti eiusdem decreti, quod est quid creatum, hæc, siue sit pendentia à malo, siue à bono, non Deo, sed obiectis creatis imperfectionem redolet: & ideò pari passu siue à malo, siue à bono esse potest.

525 Probo tertiò idem assertum ex ineuitabili absurdo, quod sequitur, nimirum, quòd Dei voluntas esset in nobis causa peccati, vi sua ineuitabili illud in nobis inducens, ac consequenter à Deo nos implanari in peccata, quod non solùm aures cuiuscumque conditionis hominum offendit, sed explicitè sacræ opponitur Scripturæ. Id autem ineuitabiliter sequi ex sententia Aduersariorum, euidenter probo, adhuc in eorum principijs, duplici medio. Primò, quia cùm Deo volenti nulla creatura resistere valeat, adhuc in Aduersariorum sententia, creata voluntas, vt formaliter affecta decreto Dei antecedenti de materiali furti v. g., vel mendacij, seù, vt vtar eorum principijs, in sensu cōposito, non potest nō ponere materiale furti, & mendacij: atqui voluntas creata non potest separare formale culpæ ab eo materiali, cui est annexa carentia rectitudinis debitæ: ergo per id, per quod redditur impotens in sensu composito non ponere materiale, per idem redditur impotens in eodem sensu composito, & prout affecta decreto, non ponere formale; ergo vi decreti ineuitabiliter, seu in sensu composito decreti, ac ratione illius efficaciæ voluntas creata esset infallibilitata etiam ad formale culpę, & solùm in sensu diuiso, & præciso decreto, non esset infallibilitata ad culpam. Maior argumenti est radix doctrinæ Aduersariorū, qui ideò requirunt similia decreta, vt in ijs, tamquā infallibiliter connexis cum obiecto decretato, possint futura cognosci: ac consequēter, si vi decreti antecedentis Dei res sit futura,

tura, non poteſt voluntas creata deindè facere, vt non ſit futurum, quod iam eſt futurum vi decreti diuini. Minor etiam præ omnium eſt oculis; ſi enim poſſ.mus ſeparare malum culpæ à materiali furti, mendacij, &c. nemo prorſus eſſet, qui appetens materiale, non odio haberet malum culpæ; nemo enim appetit malum culpæ, niſi quia non poteſt illud ſeparare à phyſico delectationis actus. Conſequentia autem eſt euidens: nam creata voluntas ex ſe, & præciſo decreto, ſicut eſt indifferens ad furtũ, & carentiam furti: ita pariter eſt ex ſe indifferens ad illius malitiam, vel non malitiã; quòd ergo deindè determinata à Deo ad materiale, nõ poſſit in ſenſu cõpoſito nõ incurrere actũ determinatè formale culpæ, ab eo habet, ratione cuius hìc, & nunc in ſenſu compoſito non poteſt non ponere materiale. Secundò idem probatur etiam ex principijs Aduerſariorum, quia in cauſa ex ſe indifferenti ad multa, qualis eſt volũtas, non poteſt (vt patet ex dictis, ex Angelico, & Thomiſtis ipſis, eiuſdem Sancti Thomæ loca nobis obijcientibus) cognoſci à Deo, vt futurus, determinatus effectus, eo, quòd, vt indifferens, ſe habet ad multa, & non determinatè ad vnum: atqui per Aduerſarios Deus in ſuo decreto antecedẽti permiſſiuo cognoſcit determinatam futuritionem culpæ, v. g. furti potiùs, quàm aliud futurum; ergo hanc determinatam futuritionem infallibiliter futuram trahit ſecum infallibiliter in voluntate tale decretum permiſſiuum, quà tale, per hoc, quòd eſt volitio determinata de tali materiali, cui infallibiliter annectitur tale formale culpæ.

526 Vrget autem magis hoc argumentum in Adam, & Angelis ante primum peccatum, & ſecundùm quòd fuerunt recti à Deo creati: horum namque voluntas, vt ſic à Deo creata, certè, vt talis, non erat magis, vel minùs annexa cum permanentia in bono, aut cum caſu; & quantùm erat vi voluntatis, vt ita creatæ, non poterat Deus cognoſcere vt infallibiliter futurum ipſorum caſum; accedente autem decreto Dei permiſſiuo voluntati ita rectæ creatæ, cognouit Deus, vt infallibiliter futurum, illorum peccatum. Tunc ſic: non cognouit Deus, vt infallibiliter futurum, tale peccatũ, infallibilitate orta à voluntate, vt ita creata recta, quia vt talis erat omninò indifferens: ergo hanc infallibilitatem futuræ culpæ inducit illi decretum Dei permiſſiuum, quà tale, quatenus ſcilicet determinans, & infallibilitans illam ad materiale, eadem infallibilitate reddit illam annexam futuro formali; ab aliquo namque ortum habet noua hæc infallibilitas futuræ culpæ: ſed non à voluntate, vt creata à Deo, quo pacto eſt omnimodè indifferens; ergo à decreto permiſſiuo, quod ei adiungitur.

527 Probo quartò ex alio abſurdo, quod pariter ſequeretur, nẽpe quòd ex oppoſita ſententia infallibiliter exulat ratio meriti, vel demeriti ab operibus creatę volũtatis; quod ita ex communi omnium ſenſu oſtendo: nã, tamquam lumine naturali notum, indubitatum eſt apud Summiliſtas, & pariter apud omnes Prudentes, eò, cæteris paribus, decreſcere, ac diminui rationem culpæ, (& idem proportionaliter intelligendum de ratione meriti) in opere inordinato hominum, quò efficacior eſt tentatio, cui ſuccumbit, & econtra eò maior, cæteris paribus, & in eodem genere eſt culpa, quò minor eſt tentatio, à qua homo vincitur, & non aliundè, niſi quia, quò maior eſt tentatio, eò magis trahitur ad obiectum concupiſcibile, & recedit ab indifferentia ad vtrumlibet, ac à ratione liberi, licèt tentatio, non reluctantem trahat voluntatem, ſed dulciter, & ſuauiter; ergo ex omnium ſenſu, quò voluntas ab alio, quàm à ſe, trahitur ad vnum, & recedit ab indifferẽtia, eò minùs meretur, vel demeretur, receditque à modo operandi liberè; quæ ergo omnimodè trahitur ad vnum, & recedit ab indifferentia ab oppoſito, nihil meretur, vel demeretur, deperditque omninò rationem operantis liberè; atqui decretum Dei eam omninò infallibilitat, & trahit ad vnum, & recedere facit ſua efficacia ab indifferentia; ergo ſimilia decreta, & rationem libertatis, & rationem meriti, vel demeriti omninò euacuant à voluntate creata.

528 Probo tandem idem aſſumptum ex innato veluti ſenſu quorumcumque hominũ. Quiſque enim talem de ſcientia diuina ſibi veluti innatum conceptum habet, vt interrogatus quid iudicet de rebus, quæ conditionatè eſſent, non ſolùm iuxta actualẽ Prouidentiam Dei, ſed circa eam, quæ poſſet Deus habere; e. g. an iudicet, ſi Deus crearet alium mundum, crearet in eo Angelos, & homines: & ſi crearet, an quales ſunt defacto, vtrum potentes operari benè, & ſaluari, & quomodò operaturi eſſent; & vt ſummatim loquar, de omnibus combinationibus, quæ poſſent in tali ſuppoſitione eſſe; ſtatim reſponderet, non niſi Deum hæc poſſe ſcire: imò blaſphemiam exiſtimaret, Deum etiam neſcire, quæ voliturus eſſet in tali caſu, licèt defacto noluerit; ergo omnes iudicium firmum habent

habent de eo, quòd ipse certò cognoscat, non solùm, quæ vult defacto, verum etiam quæ sub tali, vel tali conditione vellet: & quid vellent etiam creaturæ: hæc autem est in terminis scientia media; ergo scientia media in Deo habetur apud homines, tamquam quid lumine naturæ notum, tantum abest, vt sit inuentum Semipelagianorum, vt vociferant extra propositum eius Oppugnatores.

CAPVT XII.

Obiectiones adducuntur à ratione desumptæ, & enodantur.

529 OBijciunt etiam Aduersarij ratione primò contra scientiam mediam argumentum, totum fundatum in falsa suppositione, & æquiuocatione terminorum: supponunt namque, vt videre est apud Ioannem à Sancto Thoma prima parte quæst. 14. disput. 20. artic. 14. numero 4. Assertores scientiæ mediæ ponere pari necessitate Deum cognoscere per illam futura conditionatè, nulla expectata voluntatis diuinæ determinatione, ac per scientiā simplicis intelligentiæ cognoscit possibilia, ante omne suum decretum, eò, quòd vtrobiq; ponitur obiectum in se ipso verum, & cognoscibile ante decretum Dei. Hac autem facta suppositione, sic arguit prælibatus Doctor: Veritas futuri conditionati est defacto veritas determinata, & vt talis à Deo determinatè cognoscibilis, licèt obiectum eius non nisi sub conditione sit existens; e. g. defacto determinatè verum est, quòd, si mansisset Dauid Ceilæ, tradidissent Ceilitæ ipsum Sauli, taliter, quòd hæc veritas nō est sub conditione pendens, & suspensa, sicut est pendēs, & suspensa existentia traditionis; ergo talis determinata veritas, prout extracta à puro statu possibilitatis, & indifferentiæ, ex aliquo principio, & causa esse debet. Sed non ex se ipsa, cùm ex se sit contingens, vt manente Dauide Ceilæ, sit futura traditio, vel non traditio: non à voluntate creata: quandoquidem hæc non potest in aliquem influxum sibi facere locum, in quem locum non etiam habeat diuina voluntas; ergo vbi defacto non influit hæc, neq; locum influendi habere potest illa; ergo ante decretum Dei illa actualis veritas ortum habere non potest à voluntate creata: neque ex præcisa omnipotentia ante decretum, quia ex hoc ortum ducit rerum possibilitas, non futuritio, nisi accedat Dei decretum liberum; ergo non remanet à quo alio possit præfata actualis veritas oriri, vt determinatè talis, nisi à Dei actuali decreto, illam determinante, & extrahente à puro statu possibilitatis.

530 Respondeo ex sæpè dictis falsam in primis esse suppositionem, quòd Assertores scientiæ mediæ ponunt Deum pari necessitate cognoscere futura conditionatè ante decretum Dei, ac per scientiam simplicis intelligētiæ possibilia; & satis mirū est, quòd semper Aduersarij volunt confundere tò ante decretum existens, cum tò ante decretum conditionatè præconceptum, seù signatè attactum, & sub hoc æquiuoco scientiam mediam impetere, quod non nisi in præsenti magis elucet; per scientiā nāque simplicis intelligentiæ Deus attingit possibilia omninò antecedenter, adhuc ad possibilitatem suæ voluntatis liberæ: cùm possibilitas rerum oriatur ex præcisa omnipotentia, vt communicabili, & priùs sit rem esse possibilem, quàm Deum posse illam liberè velle producere; si ergo pari necessitate ponerent Assertores scietiæ mediæ cognoscere Deum futura conditionatè ante suum decretum, ponerent aliquid cōditionatè futurum indepēdēter omnimodè à Dei voluntate tum existente, tum conditionatè præconcepta, tum etiam possibili, quod nec somniarunt Assertores scientiæ mediæ; cùm ad futurum conditionatum præquirant, non solùm possibilitatē decreti diuini, sed etiam conditionatam existentiam, seu existentiā illius, vt signatè præconceptam, hoc nimirum modo, si esset decretum, & cætera se tenētia ex parte causæ, esset effectus. Rursus, quid vult Ioannes à Sancto Thoma per illa verba, *pari necessitate*, nonne nouum inducit æquiuocum? Scientia namque simplicis intelligētiæ, non solùm est necessaria secundùm intrinseca scientię, quo pacto omnis sciētia est Deo necessaria, sed etiam ratione obiecti, cùm possibile necessariò sit possibile: at verò scientia media ratione obiecti non minùs est libera, quàm sit scientia visionis, cùm futurū conditionatè nō minùs pēdeat à voluntate sub conditione attacta, quàm futurū absolutè à voluntate absolutè existente, vel futura. Quæ ergo, tamquam in doctrina de scientia media contenta, supponit iste Author?

531 Sed venio iam ad argumentum, in quo sub æquiuocis laboratur. Quid namque est, veritas futuri conditionati est defacto veritas determinata, licèt obiectum eius non nisi sub conditione sit existens? Illa namque particula, *licèt*, diuersitatem significat in existentia obiecti ab ipsa veritate, quasi existat veritas, & non existat obiectum, quòd dicitur verum, quando verum, & ens conuertuntur. Quis metaphysicus id vnquam somniauit? nego ergo reperiri vllam diuersitatem in existentia obiecti ab eius veritate; sed dico tam obiectum esse conditionatè obiectiuè existens in mente diuina, & non in se ipso, quàm eiusdem veritatem, prout explicaui à num. 489. vsque ad 494. inclusiuè. Quid item est, quòd veritas traditionis Dauid Sauli, si permāsisset idem Dauid Ceilæ, non est pendens, & suspensa, sicut existentia eiusdem traditionis, nonne confusio, & transitus fit de statu conditionato veritatis, ad statum absolutum existentiæ traditionis veræ? nūquid enim non attingit diuinus intellectus futuram conditionatè existentiam traditionis, si Dauid permansisset Ceilæ, sed solam veritatem præcisam ab existentia traditionis? quæ quæso sunt ista? suspensa est ergo traditio, vt sit, vel non sit in statu absoluto, & in se ipsa: at non erat suspensa cōditionatè, & in statu conditionato, sed determinatè fuisset existentia traditionis sub determinata conditione permansionis Dauid Ceilæ: & pari modo suspensa fuit veritas traditionis in statu absoluto, & determinata in statu conditionato; non enim verum est, quòd fuit ista traditio, sed dūtaxat, quòd fuisset, si Dauid mansisset Ceilæ. Quando autem dicimus, defacto verum est, quòd Ceilitæ tradidissent Dauidē Sauli, tò defacto, non cadit supra veritatem obiecti, quasi hæc sit actualis in se: sed est denominatio extrinseca habita ab eo, quo mediante actū applicatur diuino intellectui veritas, quæ esset, non veritas, quæ non defacto in se est, prout à præcitato numero 489. cū Angelico Doctore, & ex illius doctrina, explicaui.

532 In forma ergo ad argumentum, nego maiorem quoad primā partem, quòd nimirū veritas futuri conditionati sit defacto veritas determinata: esset namque veritas determinata, si esset determinatè sua causa: sed non est, quamuis defacto veritas, quæ esset, fiat in se ipsa cognoscibilis, seu terminet defacto cognitionem diuinam mediante aliquo extrinseco, eam applicante, vt explicaui numero iam dicto. Quòd, si idipsum intelligat obijciens, concedo maiorem, & nego secundam partem minoris, nimirum, quòd hunc statum conditionatum veritatis non possit tradere voluntas creata sub conditione attacta: ad cuius probationem nego suppositionem argumenti, natam ex terminorum confusa acceptione: numquam enim Assertores scientiæ mediæ dicunt dari voluntati creatæ aliquem locum influendi sine voluntate diuina, sed hanc semper requirunt præsuppositam: eo tamen modo, quo ponitur influxus causæ creatæ, videlicet conditionatè præconceptam, cùm sermo est de influxu conditionato: & existentem, cùm sermo est de influxu in statu absoluto, vt sæpè dictum est: at Aduersarij nolunt distinguere, sed volunt confundere causam, & influxum actualē in ordine ad effectum, qui non est, sed esset, quasi eodem modo debeat esse causa, & influxus ad effectum, qui esset, & non erit, ac ad effectum, qui est: nos autem pari passu procedimus de causa, & effectu, quæ sunt relatiua: vt ad effectum, qui est, requiramus causam, quæ sit: ad effectum verò, qui esset, requiramus causam, quæ esset, non quæ sit.

533 Instat Ioannes à Sancto Thoma numero 7. qui responsionem iam datam sibi aliquatenus proponit, sed deindè volens ipsam impugnare, quasi de ea oblitus, iterum ad confusiones redit: ita ergo arguit à decreto Dei conditionato non potest certò, & infallibiliter deriuari veritas futuri conditionati, nisi infallibiliter, & certò constet, quòd tale decretum erit, posita illa conditione, quòd Dauid maneret Ceilæ: sed non potest hoc Deo constare, nisi saltem defacto habeat complacentiam efficacem de tali decreto habendo, verificata conditione, quæ quidem actualis efficax complacentia, proindè se habet, ac reflexa voluntas de decreto habendo; ergo semper pro veritate futuri conditionati requiritur aliqua Dei voluntas actualis efficax.

534 Vrget autem insuper sic: decretum Dei conditionatè habēdum esset decretum supponens veritatem conditionatam futuri; ergo recursus ad decretum Dei conditionatū est vanus. Probat antecedens: quia veritas futuri conditionati, consistit in eo, quòd voluntas se determinabit, si ponetur conditio, & Deus concurrat suo concursu generali: decretum verò conditionatum est decretum de concurrendo cum voluntate creata concursu indifferenti, ab eadem voluntate creata determinando: sed hoc decretum aduenit postquam voluntas est præuisa operatura, si esset conditio, & concursus

sus Dei generalis; ergo veritas conditionata futuri antecedit decretum Dei conditionatum.

535 Quis profectò crederet ab homine tam eximio, qualis reuera est Ioannes à Sancto Thoma, talia obijci? Ad primum ergo argumentum nego in primis suppositionem, quòd veritas futuri conditionati liberi, de quo loquimur, debeat quodcumque supponere decretum Dei, à quo certò, & infallibiliter deriuetur: liberum namque essentialiter excludit quamlibet infallibilitatem vi causæ: hoc enim modo non esset opus contingens, sed necessarium; vt autem à Deo certò, & infallibiliter cognoscatur, id habet ex suppositione sui conditionatè, nõ verò ex infallibilitate causæ: sicut, vt exẽplo vtar Angelici, visus attingit obiectum infallibiliter existens, sed quia non attingit, nisi ex suppositione, quòd est, & suppositio, quòd est, non potest non esse: ita Deus infallibiliter cognoscit futurum, quod esset, ex suppositione, quòd esset, non verò infallibilitate orta ex parte causæ. Sed examinemus reliqua argumẽti. Quid est, quod dicit Ioannes à Sancto Thoma, à decreto conditionato Dei non potest certò, & infallibiliter deriuari veritas futuri conditionati, nisi infallibiliter, & certò constet, quòd tale decretum erit, posita illa conditione, quòd Dauid maneret Ceilæ? quid, inquam, dicit? oblitus est, quòd loquitur de futuro conditionato? si enim supponatur conditio, & decretum Dei erit, traditio Dauidis iam erit absolutè futura, non sistẽs in statu conditionato. Quòd si nomine positionis conditionis intelligit acceptionem mentalem conditionis, non in re, hoc est, quod à principio semper negauimus, scilicet ad futurum conditionatum, siue ad mẽtalem acceptionem conditionis requiri decretum, quod sit, aut erit. Tale enim decretum esset absolutè existens, aut futurum, non conditionatè acceptum, prout requirunt Assertores scientiæ mediæ: vndè Ioãnes à Sancto Thoma impugnat conficta supposita, non doctrinam de scientia media.

536 Ad secundum nego antecedens. Et ad probationem nego suppositionem secundę partis maioris, decretum namque, quod in ea ponit Ioannes à Sancto Thoma, est decretum non conditionatum ex parte sui, sed ex parte obiecti: ex parte autem sui est actuale, & absolutè existens, vel præcisiuè futurum, quo posito, & verificata conditione effectus euadit absolutè futurus, non verò remanet futurus conditionatè: quandoquidẽ hoc supponit Ioannes à Sancto Thoma decretũ in Deo, futurũ post scientiã mediã, quo nimirũ Deus actù velit concurrere ad amorem, si voluntas se determinabit ad amorem; vel ad odium, si se determinabit illa ad odium: similia autem decreta nos in Deo ponimus pro futuris absolutè, non pro futuris conditionatè; cùm actù sint in Deo ad complendam actualem indigentiam, quam habet creata voluntas à Deo; stante autem causa actù, effectus aut absolutè erit, aut absolutè non erit: atque consequenter recessit à statu conditionato; decretum ergo conditionatum, quod nos requirimus ad futurum conditionatè, includitur in prima parte maioris, quam cõficit Ioannes à Sancto Thoma; dum dicit, veritas futuri conditionati consistit in eo, quòd voluntas se determinabit, si ponatur conditio, & Deus cõcurreret suo concursu generali: in illis namque verbis conditionatis, *Et Deus concurreret suo concursu generali*, ponitur iam Dei voluntas conditionatè, nõ enim potest Deus concurrere, nisi volens; idem ergo est dicere, *& Deus concurreret*, ac, & vellet concurrere: & hoc est decretum, quod ex parte Dei nos requirimus pro futuro conditionatè, & non aliud diuersum, vt supponit Ioannes à Sancto Thoma: hoc autem sic conditionatè acceptum supponitur, tamquam causa sub conditione accepta, ad futurum conditionatè; ergo decretum, quod nos requirimus, antecedit futurum conditionatè, tamquã illius causa, nõ illud supponit.

537 Obijciunt secundò ita: ex positione scientiæ mediæ diminuitur Dei potẽtia, libertas, & dominium erga effectus liberos creaturæ rationalis, redditurque Prouidentia diuina dependens à libertate creata; ergo positio talis scientiæ est omninò eliminanda. Antecedens sic probant: nam posita tali scientia, qua Deus e. g. præuidit, quòd Apostolus Petrus sub talibus circumstãtijs, incutientibus eidem timorem: & sub tali auxilio, & concursu indifferenti pauore correptus, negaret Christum, vel adhuc potest Deus stantibus ijsdem circumstantijs velle, quòd Petrus non timeat, nec Christum neget: vel non potest; si potest; ergo nõ adhuc est determinata veritas futuri, sed permanet indifferens: & exulat scientia media, fundata in determinatione futuri conditionati in se ipso: si non potest; ergo sequuntur omnia præfata absurda. Probant consequentiam: positis præfatis circumstãtijs, liberum est creatæ voluntati sub statu illo conditionato, vt ponat, vel non ponat determinatum effectum, cùm à circumstãtijs illis non determinetur potiùs ad vnum,

quàm ad oppositum; non esset autem liberum Deo, iisdem positis circumstantijs velle vnum, vel alterum ex oppositis; ergo per talem præscientiam ponitur libertatem, potentiam, & dominium creatæ voluntatis in suos actus præcellere libertatem, potentiam, & dominium Dei in eosdem: nec potest aliter Deus prouidere, quàm præuiderit creatam voluntatem operaturam; ergo talis scientia exaltat perfectiones creatæ voluntatis, Deique libertatem, potentiam, & dominium deijcit, atque diuinam Prouidentiam dependentem constituit à nostra libertate: vt, nisi præscientia diuina explorauerit, Prædestinatio nihil decernat, quod est assertum Fausti Semipelagiani, damnatū ab Ecclesia Catholica.

538 Respondeo non considerasse Aduersarios idem argumentum fieri posse, si vim haberet, contra ipsosmet in effectu absolutè futuro: nam Deus non potest nunc velle me non sessurum, & tamē ego liber sum nunc, vt velim, vel nolim sedere; ergo magis possum ego nunc in meam sessionē, quàm Deus: nonne dicent Aduersarij Deum nō esse mutabilē, & quidquid voluit, ab ęterno voluit, nec potest aliter in tempore velle, vel nolle: imò supposito, quòd semel voluit, nec ab æterno potuit, idem secundùm idem, & easdem circumstantias, nolle; ego verò quousque non supponor velle sedere, semper ero liber ad velle, vel nolle sedere: sed, si supponor velle, non ero ampliùs potens, impotentia orta ex suppositione? an non hæc etiam pueris nota sunt? Considerent nunc Aduersarij eorum argumentum, & videbunt non aliam habere vim, quàm habeat argumentum à me iam factum de Dei, & mea libertate in actualem sessionem temporaneam; cùm enim dicunt posita scientia, qua Deus vidit Petrum Apostolum sub talibus circumstantiis, &c. negaturum Christum, debēt ex parte circumstantiarum, & causarum supponere decretum conditionatum Dei de ita concurrendo, & non aliàs: nisi enim fiat suppositio de conditione causæ completæ, & carentia impedimenti, impediētis in eodem statu conditionato effectum, numquam poterit effectus præuideri, vt cōditionatè futurus: eodem prorsus modo, quo nec in statu absoluto esset futurus, nisi præfata omnia ponantur in statu absoluto; Præscientia ergo media supponit ex parte conditionis, & causæ, non modum, quem restrictè ponunt Aduersarij, vt ex æquiuocis vim sibi relinquant doctrinam de scientia media confundendi: sed ita, Deus præcognouit, quòd, si Petrus Apostolus esset in talibus circustantijs incutientibus timorem, & Deus vellet concurrere iuxta exigentiam circumstantiarum, & nollet alio speciali decreto impedire causas secundas, Petrus negaret Christum; his autem conditionibus, & suppositionibus ex parte Dei positis, quis non conspicit, Deum non posse pro eodem statu aliter velle: si enim aliter vellet, iam non maneret eadem suppositio. Quia tamen suppositio hæc est in statu conditionato, non in statu absoluto, nō potest Deus poni aliter velle in statu conditionato: sed in statu absoluto, potest Deus velle, vt ei placuerit: at ita variaretur iam suppositio causarum, vel circumstantiarum in eodem statu absoluto, quo pacto non erant in statu conditionato, & variatis causis, variaretur effectus in statu absoluto, firma manente veritate futuri conditionati, prout defacto verissimū permāsit, quòd si Dauid mansisset Ceilę, descendisset Saul, & Ceilitæ tradidissent eū: sed quia conditio māsionis nō fuit in statu absoluto, nec Saul descēdit, nec Ceilitæ tradiderunt eum Sauli. Non potest ergo Deus, supposita scientia media de aliquo futuro cōditionatē, aliter velle pro eodem statu impotentia ex suppositione, quòd ita vellet, & non aliàs: quæ nec libertatem, nec potentiam, aut dominium minuit: imò includit conditionatè exercitium ipsum libertatis, potentiæ, & dominij: creata autem voluntas, aut accipitur ab Aduersarijs ex suppositione iam scientiæ mediæ Dei, qua præuidit Petrum negaturum, & si ita accipiunt, nego, quòd in eodem statu possit vlterius velle, vel nolle: quia iam supponitur cognita, vt determinata ad negationem; vel accipitur, vt in priori signo ad scientiam, & tunc ideò potest, quia non supponitur determinata, vt supponitur determinatus Deus in conditione causæ, & circumstantijs determinatis; vel tandem accipitur pro statu absoluto, & pro hoc nec creata voluntas, nec Deus supponuntur determinati, sed ambo in suo genere liberi, potentes vtrumlibet, & dominium in opus habentes. Cernit, credo, quisque, in quo omnia Aduersariorum argumenta versentur. Quoad autem spectat diuinam Prouidentiam nihil dico: quia millies dictum est diuinam Prouidentiam habere finem vniuersalem, qui non pendet à nostra libertate, sed hæc est effectus illius: non verò respicere effectus determinatos, nisi relatè ad causas necessarias. Circa verò specialem Prouidentiam Prædestinatorum nec sunt repetenda, quæ non semel iam dicta sunt.

539 Ob-

539 Obiiciunt tertiò argumento, quod iactant valde mordere Defensores sciẽtiæ mediæ, eius tamen, quæ ab ipsis confingitur, non quæ defenditur à Catholicis. Ita ergo argumentantur. Obiectum scientiæ mediæ, quod ei attribuitur à suis Defensoribus, est necessarium, & per necessariam sequelam ex sui conditione inductum; ergo non ad aliam, quàm ad scientiam simplicis intelligentiæ spectat; ac consequenter media, quæ nominatur scientia, omninò vacat. Antecedens sic probare conantur: Deus non potest cognoscere futurum conditionatè, nisi suppositis ijs, quæ requiruntur ex parte conditionis, à qua pendet: atqui ex parte conditionis, quæ ponitur à Propugnatoribus scientiæ mediæ, includitur aliquod necessariò, & essentialiter connexum cum futuritione conditionata, seu potiùs conditionali; ergo. Minorem probant:nã, iuxtà eosdem Propugnatores, inter requisita ex parte conditionis vnũ est concursus Dei: sic enim e. g: formatur conditio, si Petrus fuerit in talibus circumstantijs, & Deus concurrerit cũ eo,iuxtà indigentiam, vel exigentiam causarũ, nec eas impedierit, negabit Christum: sed in hoc complexo conditionis includitur necessaria connexio cum negatione iam dicta; ergo. Probant minorem: in hoc complexo conditionis includitur concursus Dei, sine quo in nullo statu causa creata potest vel cõcipi agere: sed concursus iste est essentialiter, & non tam necessariò connexus cum futuritione conditionata effectus; ergo. Minorem hanc etiam probant: etenim concursus iste non potest esse indifferens, sed debet esse determinatus: atqui concursus determinatus de tali futuro habet necessariã, & essentialem connexionem cum illius futuritione; ergo. Probant autem maiorem pluribus: tum quia omnis indeterminatio nascitur à potentialitate, & imperfectione; concursus autem Dei est actualior, & perfectior, imò perficiens concursum ipsum creatæ voluntatis, qui tamen est determinatus ad vnum; ergo multò magis erit determinatus concursus Dei. Tum quia talis effectus non potest euadere futurus vi concursus indifferentis, cùm hic sit ad vtrumlibet; ergo non potest scientia media attingere tale futurum, si ex parte conditionis ponitur Dei concursus indifferens. Tum quia ille idem concursus conditionatus reddit effectum conditionatè futurum, qui ipsum reddit futurum absolutè, dum concursus est absolutè futurus: in statu autem absoluto non actuatur effectus per cõcursum indifferentem, qui est actuatio ad vtrumlibet: atque in hoc, ait Ioannes à Sancto Thoma numero 34, hallucinantur Propugnatores scientiæ mediæ, quòd attẽdentes ad id solùm, quòd requiritur ad rationem liberi in effectu, non animaduertunt, quid requiratur ex parte concursus ad determinationem eiusdem effectus, quando primum est quid se tenens ex parte potentiæ causæ, secundum ex parte actualitatis effectus. Tum tandem, quia concursus creatæ voluntatis non est alius à concursu Dei, cùm nihil exhibere valeat creatura, quod non sit etiam à Deo; sed creata voluntas ad hunc determinatum effectum prę illo non præbet indifferentem, sed determinatum concursum, aliàs non poneretur potiùs hic effectus, quàm ille; ergo eodẽ modo est determinatus concursus Dei. Firma ergo manet maior propositio, quæ probanda suscepta fuit. Minor autem eiusdem Syllogismi, quòd nimirum concursus determinatus est necessariò, & essentialiter connexus cum futuritione effectus, euidens est: quandoquidem concursus est vltima actualitas, & essentialiter consistit in actuali positione effectus, quæ, si posset separari ab effectu, nec positio, nec vltima actualitas illius esset, sed indigeret alio determinante ad positionem effectus: & ita nõ illa, sed ista haberet rationem actualis concursus.

540 Vrget idem Ioannes à Sancto Thoma ad magis stabiliendum pręfatum argumentum numero 36, sic arguens. Adhuc, iuxtà Propugnatores scientiæ mediæ, si ex parte conditionis ponatur in ordine ad actum bonum vocatio Dei, & non illius concursus, hoc v. g. modo, si vocauero Petrum, consentiet, non poterit Deus cognoscere effectum, vt determinatè futurum, eò quod sola vocatione, non tollitur à Deo indifferentia, vt concurrat suo concursu, vel nõ; ergo pro certa cognitione futuri requiritur etiam ex parte conditionis, vt includatur concursus Dei simultaneus. Hic autem ab intrinseco est essentialiter connexus cum effectu; ergo cognoscere effectum ex vi talis conditionis pertinet ad scientiam necessariam simplicis intelligentiæ, non ad mediam, quæ obiectum deberet habere, vt liberè futurum. Videte hinc, clamat præfatus Doctor, quàm aspero, & quanto telorum imbre circumfunditur hoc scientiæ mediæ figmentum.

541 Non nego scientiam, quam iste Author vocat mediam, & credit, vel ostentat defendi à negantibus decreta Dei, præuenientia efficaciter actus liberos creatæ volũtatis, eamque sibi proponit impugnandam, nulla-

nullatenus eſſe ſcientiam mediam:ſed hinc non nota hallucinationis alios, ſed ſeipſum debet afficere,qui medullã ſciẽtię medię aut non percallet, aut fingit non percallere, vt ſuæ doctrinæ Lectores hallucinationibus ſuffundat. Legit namque iſte Author, vt credo, Angelicum Doctorem in quæſt. 3. de potentia artic. 3. tum in corpore, tum ad tertium diſtinguentem creationẽ, ſicut quamlibet actionem, in actiuam, quo pacto non diſtinguitur à Deo, ſed eſt ipſemet Deus per ſe ipſum tranſiens ex indifferenti ad ſtatum determinationis abſque aliquo, ipſum intrinſecè determinante: & paſſiuã, quæ conſiſtit in relatione pendentiæ effectus à Deo, eſtque quid in ſuo genere creatum, & habens eſſe ſuo etiam modo à Deo; & hic eſt concurſus actualis, ſimultaneus, atque communicatus creaturæ à Deo, non primus: non enim Deus communicat ſe ipſum cauſæ creatæ, dum cum illa concurrit ad effectum eodem concurſu: cùm Deus non fiat idem cum cauſa creata, quãdo cum ea concurrit; legit inquam, quãdoquidem id ipſum adſtruit ipſe Author 8. Phyſicorum quæſt. 21. artic. 1. dicens cõcurſum ſimultaneum, quo ſimul cum cauſa creata temporaneè agit, eſſe effectũ cauſalitatis æternæ, qua Deus ab æterno ſe determinauit ad agendum cum cauſa creata. Rurſus meminiſſe deberet iſte Author, quæ docet in prima parte quæſt. 19. artic. 4. loquens de conſtitutiuo volitionis Dei liberæ, & præcipuè numero 9. aſſerit namque non conſtitui per variationem extrinſecam obiecti voliti, ſed per habitudinem quamdam actiuam non neceſſariam voluntati Dei, quæ ſit cauſa mutationis obiecti; & ſecundùm quam Deus immutatus mutat non neceſſario obiectum; vndè hæc mutatio eſt Deo intrinſeca, non neceſſariò tendens ad obiectum; actus ergo Dei, quo liberè vult, & ſe determinat ad concurrendum cum creatura, non eſt ipſe extrinſecus concurſus communicatus creaturæ, qui eſt ſimultaneus, hoc eſt ſimul à Deo, & à creatura: ſed habitudo actiua, intrinſeca Deo, & non neceſſaria, ac conſequenter æterna, quæque non communicatur creaturæ. Hæc ergo, quæ ita loco citato benè diſtinguit cum Angelico hic Author, ſi etiam in præſenti diſtingueret, non tot figmentis afficeret ſcientiam mediam, vt deindè impugnet ſua commenta, non ſcientiam, quam tuentur illi, qui negant decreta præuenientia, & efficacia ad actus liberos.

542 Reſpondeo ergo in forma ad argumentum iuxta prælibatam doctrinam tum Angelici, tum ipſiuſmet Ioannis à Sãcto Thoma obijcientis, negando antecedens, nimirum, quòd obiectum ſcientiæ mediæ ſit quid neceſſarium, vel neceſſariò inductum ex ſua conditione. Ad probationem nego minorem, quæ eamdem neceſſitatem refert. Ad huius probationem diſtinguo maiorem: inter alia requiſita ex parte conditionis per Propugnatores ſcientiæ mediæ, vnum eſt concurſus Dei, temporaneus, ſimultaneus, & communicatus cauſæ creatæ, nego; hic enim etiam eſt effectus, vt quo ipſius voluntatis, cognoſcendus, vt futurus, aut non futurus vi conditionis: eſt cõcurſus Dei purè actiuus, & æternus, cũ Deo indentificatus, ipſum actiuè determinans, atque conſtituens in ratione liberè volentis, concedo maiorem. Diſtinguo pariter exemplum, quod adducitur, quando enim à Propugnatoribus ſcientiæ mediæ dicitur, ſi Petrus fuerit in talibus circumſtantijs, & Deus concurrerit, nec impedierit, &c. non intelligunt de concurſu temporaneo, & ſimultaneo: ſed de determinatione Dei æterna, & actiua, ſeu de voluntate, qua ſe determinauerit concurrere, & non impedire, &c. Quapropter diſtinguo etiam minorem: in complexo conditionis, prout dicentem concurſum Dei ſimultaneum, & temporaneum, includitur neceſſaria, & eſſentialis connexio cũ futuritione effectus, concedo; in complexo conditionis, prout dicente concurſum Dei purè actiuum, iam explicatum, ſeu voluntatem Dei de concurrendo, includitur neceſſaria, & eſſentialis cõnexio cum futuritione effectus, ſubdiſtinquo: quando Dei volitio eſt de concurrendo ad vnum determinatè, concedo: quando eſt de concurrendo ad vtrumlibet, prout vult concurrere cum cauſis liberis, nego minorem, & conſequentiam. Pari etiam modo diſtinguenda eſt maior ſubſequentis Syllogiſmi, nimirum, quòd in complexo conditionis exempli adducti, ſi nomine concurſus Dei intelligatur temporaneus, & ſimultaneus, ſit falſa: ſi verò intelligatur æternus, & purè actiuus, Deo identificatus, & per quem fit formaliter volens, ſit vera. Atque eodem modo diſtincta minori, neganda eſt conſequentia.

543 Veriſſimum ergo eſt, quòd concurſus Dei ſimultaneus, qui eſt ille idem, quo cauſa ſecunda concurrit ad effectum hic, & nunc, non poteſt eſſe indifferens, ſed eſt determinatus ad hunc effectum præ illo, & cum eo eſt neceſſariò, atque eſſentialiter connexus: ideoque, ſi ipſe in conditione poneretur, eſſet cognoſcere effectum vi con-

conditionalis, non vi conditionis, & per scientiam simplicis intelligentiæ, non mediam: sed non talis est concursus purè actiuus Dei, determinans intrinsecè, purè tamen actiuè, eumdem Deum, ac constituens formaliter volentem; cùm enim volũtas sequatur directionem intellectus, & iste possit pluribus modis tendere ad obiecta, siue scilicet ad vnum, siue ad multa copulatiuè, & simul: siue etiam determinatè, siue indeterminatè, siue absolutè, siue cõditionatè, &c. ijsdem modis potest Dei voluntas, vt libera, tendere actiuè ad sua obiecta; si namque potentia actiua potest esse ad vnum, vel ad multa, determinata in necessarijs, indifferens in contingentibus, multò magis id ipsum habere poterit voluntas, vt formaliter voluntas. Nec id negare possunt Aduersarij, qui nec negant decreta promissoria, nec communatoria, & in vniuersum decreta conditionata ex parte obiecti, cuius executio suspenditur, eò quòd est volita conditio: talis est per Propugnatores scientiæ mediæ concursus Dei, requisitus ex parte conditionis, nempè determinatio actiua voluntatis diuinæ, respiciens suum obiectum conditionatè, qua Deus vult concurrere ad hunc effectũ, si accedat determinatio voluntatis creatæ ad illum: & ad oppositum, si ad illum se determinabit voluntas creata: hoc, inquã modo se determinat Deus in ordine ad effectus liberos createç voluntatis pro statu absoluto: in statu verò conditionato, non supponitur à parte rei talis determinatio, sed concipitur ex parte conditionis, hoc modo, si Petrus esset in talibus circumstãtijs, & Deus vellet cõcurrere ad hũc effectũ, si ita se determinet volũtas creata: & ad illũ si hęc ad illũ se determinaret, Petrus negaret Christũ. Vniuersali autẽ regula est hìc notandum nihil videlicet posse esse indeterminatum quoad esse: quandoquidem vnitas est passio entis, & omne ens est vnum; rem autem esse vnam dicit indiuisionem in se, & exclusionem aliorum: potest autẽ esse indeterminatio in ordine ad tẽdẽdũ extra se: eò quòd potest aliquid successiuè respicere multa, sed nõ simul: & inde nascitur indifferẽtia tẽdẽdi hìc, & nunc siue ad vnũ, siue ad aliud, quãdo tamẽ ista tẽdẽtia est per modum determinabilis, siue intrinsecè per aliquid recipiendum, siue extrinsecè per modum conditionis requisitæ ex parte obiecti, quo pacto remanet determinabilis actus voluntatis conditionatus ex parte obiecti, qui suum obiectum non ponit quoadusque accedat conditio: sed tendentia per modum vltimæ actualitatis nullomodo potest esse indifferens, & determinabilis, aliàs non esset vltima actualitas, sed esset actuanda.

544 Patet autem ex his quatuor argumenta adducta ab Aduersarijs ad probandam vltimam maiorem, vim habere in ordine ad concursum simultaneum, & temporaneum Dei, non verò in ordine ad concursum purè actiuum, Deo identificatum, per quem constituitur Deus formaliter liberè volens: vndè ad primum nego omnem indeterminationem, & potentialitatem importare imperfectionem; verum est enim hoc de indeterminatione passiua ad aliquid habendum, quæ supponeret in potentia carentiam perfectionis, non adhuc habitę: non verò de indeterminatione, & potentialitate actiua, quæ est ad dandum; si enim non dat, non dicit imperfectionem, sed perfectionem dominij in non dante, dicit autem imperfectionem in eo, cui non datur. Hoc tamen non obstante concedo, quòd concursus Dei temporaneus, & simultaneus, qui etiam est concursus creaturæ, sit actualior, prout est à Deo, à quo intimiùs, priùs, & essentialiùs res educuntur ex sui nihilo, quàm prout est à creatura: sed nego id de omni concursu Dei æterno, & purè actiuo, qui non est semper vltima actualitas rei, sed aliquando est conditionatus ex parte obiecti, & extrinsecè actuandus, seu potius relinquens locum alteri actualitati obiecti. Ad secundum concedo, de concursu simultaneo, nego de purè actiuo, identificato Deo, vt patet ex dictis; nihil namque aliud requiritur, quàm vt accedat determinatio actiua creatæ voluntatis, qua posita statim Deus, & creata voluntas exeunt ad effectum. Ad tertium cõcedo benè procedere argumẽtũ de cõcursu simultaneo Dei, sed nego, si extendatur ad concursum, seu determinationem purè actiuam Dei: quandoquidem Deus defacto habet determinationem concurrendi cum libertate creata ad vtrumlibet, & non propterea vterque effectus erit: & per Aduersarios ipsos Deus defacto voluit pœnitentiam Sidoniorum, & Tyriorum actu absoluto ex parte sua, & non propterea pœnitentia ista fuit absolutè futura; loquendo ergo de voluntate determinante Deum, nõ est verum, quòd, si concursus est absolutè futurus, effectus eius est absolutè futurus; est autem verum, si sermo sit de concursu simultaneo, qui est vltima actualitas: ac ita, cùm est, non potest non ponere actũ effectum, aliàs adhuc esset actuandus. Ad quartum concedo de concursu simultaneo, nego de purè actiuo: concursus namque simul-

ſimultaneus eſt effectus etiam, vtquo, tum Dei, tum creaturæ, indiuiſibiliter ab vtroque proueniens, per quem vltimò, & vt quod actuatur effectus: ſed concurſus Dei purè actiuus, conſentiẽtibus Thomiſtis, idẽtificatur Deo, & per me pari modo concurſus purè actiuus creaturæ identificatur ipſi cauſæ creatæ, quæ, cùm ſit à Deo diſtincta, etiam concurſus erunt diſtincti.

545 Ad id tandem, quod, ad confirmandũ ſuum argumentum, addit Ioannes à Sancto Thoma, dico transeat non ſufficere ex parte conditionis ſolam vocationem, vt Deus poſſit cognoſcere futuritionem conditionatam actus boni: & quod ea poſita adhuc Deus poſſit nolle concurrere: ſed non deberet deindè idem Doctor confundere velle Dei cum concurſu ſimultaneo, cùm illud ſit ab æterno, Deo idẽtificatum: iſte verò ſit temporaneus, & effectus Dei volentis licet vtquo: ex dictis autem patet, quòd, ſi ſit Dei vocatio, & ſimul eiuſdẽ volũtas de concurrẽdo, accedente determinatione volũtatis creatæ, hoc ſufficit, vt poſſit Deus cognoſcere, an effectus ſit futurus, necne. Non ergo Telorum, ſed confictionũ, æquiuocorum, & confuſionum imbre ſcientiam mediam circumfundunt Thomiſtæ.

546 Obijciunt quartò, ſi aliquis actus volũtatis creatæ poſſet acquirere aliquam rationem futuri abſque præuio decreto Dei determinante illum, hanc eamdem rationem futuri haberet præter intentionem Dei; hoc autem eſt contra Scripturam, adſtruentem, quòd Deus omnia, quæcumque vult, facit in Cœlo, & in Terra: imò etiam contra eſſentialem dependentiam cauſæ creatæ à Deo; ergo, &c. ſequelam maioris probãt. Quandoquidem ſi decretum Dei non eſt determinatum ad vnum, ſed indifferens, vi illius non magis eſt futuritio huius, quàm illius actus; ergo, quòd ſit futuritio huius præ illo, eſt præter intentionem Dei.

547 Reſpondeo hoc argumentum, ſicut & reliqua, ex plurium etiam confuſione procedere; in primis namque intentio propriè non dicitur de medijs, ſed de fine, media autem dicuntur volita propter finem, non intenta; atque adeò media dici præter, vel intra intẽtionem, eſt propoſitio de ſubiecto non ſupponente. Loquendo autem magis latè, ſecundùm quòd dicere ſolemus vnũ intendere propter aliud, debent etiam Aduerſarij diſtinguere, prout alibi diſtingunt, intentionem efficacem ab inefficaci: quis enim negare poteſt Deum velle voluntate inefficaci omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, iuxtà Apoſtolum? debent præterea diſtinguere voluntatem Dei de complenda voluntate creata in ratione proximè potentis vtrumlibet, à voluntate de tali determinato effectu, & non de alio: quantùm namque pertinet ad velle complere potentiam voluntatis creatæ ad vtrumlibet, ſemper Dei voluntas eſt efficax, non ita in ordine ad determinatum effectum. Iuxtà ergo hæc dico, quòd, ſi ſermo ſit de voluntate, & intentione Dei cõplẽdi potentiã liberam, prorſus nullus actus creatæ voluntatis eſt præter Dei intentionem: quia quilibet actus, ſiue ſit hic, ſiue ſit ille, eſt exercitium potentiæ completæ iuxtà intentionem Dei: imò, ſi aliquis non eſſet iuxtà intentionem Dei, potentia non eſſet completa ad vtrumlibet, nec libera; ſecundùm quòd verò ſpectat ad volũtatem, & intentionem Dei de actu determinato, dico nullum prorſus actum bonum eſſe præter voluntatem, & intentionem Dei: quandoquidem ſemper circa actum bonum Deus habet voluntatem, ſaltem inefficacem, vt fiat præ malo: & hac ratione, cùm benè operamur, dicimur cõformari Dei voluntati: cæterùm actum malum, & ſi non ſit præter, fieri tamen ex parte contra Dei voluntatem, quatenus Dei voluntas eſt de actu bono, aut de pœna incurrenda à malè operante: Deus enim ab omnibus vult bona opera, & non mala, ita vt benè operantibus velit præmium, malè operantibus pœnam: atque ita, qui diſconformantur voluntati Dei, volentis actũ bonum, non effugient voluntatem eamdẽ diſiunctiuam, prout Dei volentis pœnam: quod totum explicaui ex Auguſtino num. 176; & denuò 257. Quibus nunc addo Angelicum Doctorem tum prima parte quæſtion; 19. articul. 6. in corpore, vbi ait, *Cùm igitur voluntas Dei ſit vniuerſalis cauſa omnium rerum, impoſſibile eſt, quod diuina voluntas ſuum effectum non conſequatur: vnde quòd recedere videtur à diuina voluntate ſecundùm vnum ordinem, relabitur in ipſam ſecundùm alium: ſicut peccator, qui quantùm eſt in ſe, recedit à diuina voluntate, peccando, incidit in ordinem diuinæ voluntatis, dum per eius iuſtitiam punitur*. Tum quæſt. 4. de Veritate articul. 7. in corpore, vbi, *Ex hoc*, ait, *patet, quòd alio modo diuina Prouidentia gubernat bonos, quàm malos: mali enim, dum ab vno ordine Prouidentiæ exeunt, vt ſcilicet Dei volũtatem non faciant, in alium ordinem dilabuntur, vt ſcilicet de eis diuina voluntas fiat*. Conſtat ergo in malè operando, contra Dei volũtatem ſe gerere peccantes, ſed non præter; quandoquidem nihil operari poſſunt, ad quod ſe extendere valet diuina voluntas, niſi

nisi Deo priùs volente, saltem disiunctiuè: & ita quodcumque fit, intra Dei voluntatem fit.

548 In forma autem ad argumentum respôdens, nego maiorem. Ad cuius probationem concesso antecedente, nego consequentiam: ex antecedenti namque infertur, quòd non sit ex voluntate Dei hic actus pre illo, sed non præter, qui enim vult alterũ ex duobus à seruo, non offenditur, quasi non sit facta eius voluntas, exequente seruo alterum ex his: hoc namque etiam fuit volitum, & consequenter in eius executione factum iam est, quod voluit Dominus: & nihil factum est, quod ab eo non fuit volitum. In opere tamen bono magis fit voluntas Dei, eò quòd præter hanc volũtatem disiunctiuam, habet Deus aliam voluntatem saltem inefficacem de illo, quam non habet de opere malo: imò hoc vellet non fieri: atque ita in opere bono non solùm agit voluntas creata intra voluntatem Dei vniuersalem, verùm etiam conformiter ad voluntatem particularem: in opere verò malo agit contra Dei specialem volũtatem, sed non præter voluntatem vniuersalem. Quod ergo agit voluntas creata, ex parte obiecti est volitum à Deo, siue directè, etiam voluntate speciali, sicut est opus bonum: siue indirectè in voluntate vniuersali complendi potentiam liberam ad posse agere vtrumlibet: sed ex modo tendendi voluntatis diuinę est volitum disiunctiuè solùm, quando opus est malum; & deinde à voluntate creata est volitum determinatè: ideòque dumtaxat sequitur, quòd idem ab vtraque est volitum, sed diuerso modo tendendi: & quòd voluntas creata agit intra, non præter voluntatem Dei, sed diuerso modo: non quidèm ex parte obiecti, sed ex parte modi tendendi; & hic etiam modus tendendi est volitus à voluntate diuina voluntate vniuersali, non speciali: quãdoquidem etiam vult Deus relinquere in potestate voluntatis creatæ, vt se ipsam determinet ad vnum, quod maluerit. Quod autem adducitur ex Scriptura, per Augustinum loco iam citato patet, quomodò intelligendum sit, nimirum, quòd omnia, quæcumque vult Deus, facit in Cœlo, & in Terra, aut determinatè, volendo, & faciendo: aut indeterminatè, & disiunctiuè, *Vt miro, & ineffabili modo non fiat præter Dei voluntatem, quod etiam contra Dei fit voluntatem*, vt loquitur Augustinus.

549 Instat Ioannes à Sancto Thoma quæst. 23. de Prædestinatione disput. 7. articul. 3. numero 11. Adhuc positiuum actus mali Deus efficaciter vult, & non solùm inefficaciter in voluntate complendi causam, & disiunctiuè; ergo ruit tota responsio. Probat antecedens, quando voluntas operatur malè, supponitur Deus non nisi inefficaciter voluisse bonum oppositum: atqui Deum voluisse inefficaciter bonum oppositum, dicit voluisse efficaciter positiuum actus mali; ergo. Probatur minor: voluntas Dei non potest reddi inefficax à voluntate creata, inducente oppositum; ergo antecedenter ad voluntatem creatam est ex se inefficax ad bonum; ergo ex se affert positiuum mali. Probatur consequentia: quia non poni e. g. actum præceptum habetur vi volũtatis Dei inefficacis: sed non poni actum præceptũ, est materiale peccati; ergo materiale peccati est vi voluntatis Dei in priuatiuis; ergo multò magis in positiuis.

550 Respôdeo nego antecedẽs. Ad probationem nego minorem. Ad huius probationem concedo antecedens, ac primam consequentiam, & nego secundam. Ad cuius probationem distinguo antecedens: non poni actum præceptum habetur præcisiuè vi voluntatis Dei inefficacis, hoc est vi talis volũtatis nec ponitur actus præceptus, nec excluditur, vt ponatur à voluntate creata, concedo: habetur positiuè vi voluntatis Dei inefficacis, taliter quòd nõ solùm ipsa non faciat poni, sed inducat oppositum, impedientem voluntatem creatã ad ponendum actum præceptum, nego cõstantissimè maiorem. Et eodem modo distinguo minorem. Non poni positiuè actũ præceptum est materiale peccati in priuatiuis, concedo: non poni priuatiuè, nego minorem: quia adhuc potest aliunde, scilicet à voluntate creata, iam completa in suo posse, vt supponimus, haberi actus præceptus: atque ita nego vtramque consequẽtiam.

551 Vrgeri contra hanc responsionem posset ita: in Deo ex communi Theologorum doctrina non datur suspensio realis, & æterna actus; ergo adhuc in ordine ad positiuum actus mali, vel voluit, vt fit, & ideò erit, quia voluit: vel noluit, vt fit, & non erit; ergo ideò voluntas de actu bono aliquando est inefficax, quia alia voluntate voluit positiuum actus oppositi.

552 Respondeo argumentum hoc se ipsum implicare: nam si omnis Dei voluntas adimpletur, & in Deo non datur suspensio, necesse esset, vel semper poni simul actus oppositos, vel nullo modo Deum velle actum bonum, nec inefficaciter in ijs, in quibus vult materiale mali: nam in his fit idem argumentum; vel Deus etiam vult bonum, & erit: vel si non erit, ideò non erit,

erit, quia non vult: quòd si admittis iam voluntatem inefficacem ad bonum, non erit bona consequentia, quòd materiale mali ideò erit, quoniam Deus voluit; potuit namque illud Deus inefficaciter velle in complendo causam creatam liberam, & deindè esse vi voluntatis creatæ, non vi voluntatis Dei inefficacis. Dico ergo, quòd voluntates Dei non solùm sunt circa actus, verùm etiam circa modos illorum, & diuersimodè, iuxta diuersitatem actuum: in ordine autem ad effectus, à causa necessaria producendos, vel à se ipso, Deus vult effectus, & modum producendi necessariò, quia istæ duæ voluntates non repugnant; in ordine verò ad actus nostros liberos, quia eos velle determinatè repugnat indeterminationi, quam debet habere causa creata, vt sit libera, Deus determinatè vult modum actuum, sed non actum: neque tamē hinc sequitur Deum remanere suspensum: quandoquidem determinatè non vult actū produci vi suæ voluntatis antecedentis sciētiam mediam, vult autem determinatè modum producendi liberè; ex quo pariter determinatè vult causā creatam producere, quod maluerit; vndè in nihilo remanet suspensus.

553 Obijcit quintò Aluarez: Deus ante actuale decretum suæ voluntatis, & vi solius voluntatis conditionalis, si vellet creare alium mundum, non potest cognoscere quot genera, & species, & quot indiuidua in eo crearet; ergo, si voluntate conditionata non potest cognoscere entia ab ipso solo dependentia, multò minùs vi similis voluntatis potest cognoscere quid factura sit creata voluntas, determinanda à se.

554 Respondeo me velle scire, quomodò in antecedenti sumatur ab Aluarez voluntas Dei conditionalis de alio mundo, an scilicet confusè; vt intelligatur Deus sub conditione, seu conditionatè determinatus de producendo alio mundo, præscindendo à determinata productione generū, & specierum, & indiuiduorum: an verò distincta, & determinata etiam de his: vt non solùm in conditione Dei voluntas ponatur ita, si vellem creare alium mundum: verùm etiam, & in eo creare hæc genera, & species entium, atque hæc determinata indiuidua? Si sumat primo modo, concedo gratis Aluarez antecedens, & nego cōsequentiam: quid enim mirum, si Deus non potest determinatè cognoscere, vbi nulla supponitur causa determinatè volēs? sed falsa est consequentia, quia in futuro conditionatè libero creatæ voluntatis reperitur causa determinans cōditionatè suū actum, nempe ipsamet voluntas creata, à qua dicimus haberi determinationem. Si verò sumat secundo modo, nego antecedens: nam etiam nos in vi consequentiæ saltem, cognoscimus, quòd, si Deus vellet creare alium mundum, & vt in eo talia genera, tales species, & talia indiuidua essent, hæc certò essent, & non alia; quomodò ergo id ipsum non cognosceret Deus? vltro tamen concedo hanc non futurā scientiam mediam, quia fundatur in necessaria connexione voliti cum diuina voluntate, & obiecta necessaria attinguntur à scientia simplicis intelligentiæ, non media. Dixi paulò ante gratis do Aluarez antecedens: nam implicat in Deo decretum præcisiuum, quo pacto nihil mutaret, cùm nihil, nisi in indiuiduo, sit mutabile: ideòque esset chimærizare in Deo, si quis in eo conciperet decreta confusa, & præcisiua.

555 Obijcit sextò Machinus argumentum purè verbale, quod est istud, possibile est auxilium congruum connexum cum effectu: sed possibilitas rerum antecedit omnem existentiam earum quocumq; modo; ergo tale auxilium erit connexum cum effectu antecedenter ad scientiam mediam; ergo hæc omninò vacat.

556 Respondeo me nolle tangere, quod nō debeo, qua ratione nimirum auxilia gratiæ sint congrua; sed libenter concedo, quòd eo modo, quo sunt ex se congrua, sint talia ante scientiam mediam, imò assero scientiam mediā fundari in congruitate gratiæ potiùs, quàm in libero arbitrio, vt patet ex nō semel dictis. Addo, quòd argumentum facit transitum; nam benè stat, quòd possibilitas effectus antecedat existentiam causæ, sed subsequatur causæ possibilitatem; & ita adhuc, quantùm est ex hoc capite, benè posset stare, quòd possibilitas auxilij cōgrui antecederet actualitatem scientiæ mediæ, sed quòd sequatur possibilitatem scientiæ: & eodem modo actualitas congruitatis auxilij actualitatem scientiæ.

557 Obijciunt septimò ita: à causa determinata non potest exire effectus indifferēs; ergo nec à causa indifferenti effectus determinatus: ita namque proportionaliter se habet effectus determinatus relatè ad causā indifferentem, sicut effectus indifferens ad causam determinatam.

558 Respondeo hoc argumentum, & euidentibus obtundi instantijs, & falsum supponere, & in æquiuocis fundari. Insto ergo primò: quandoquidem Deus, vt determinatè agens, non potest producere effectū indifferentem; ergo neque Deus posset ef-

se

se indifferens ad effectum determinatum, sed deberet priùs ab alio determinari; vel si potest determinari à se, ita poterit determinari causa participatiua Dei, quà libera, & ruit argumentum. Insto secundò: tale peccatum est determinatum; ergo non potest esse à causa indifferenti, nisi etiam ad illud determinetur ab alio: & cùm voluntas non sit determinabilis ab alia creatura, deberet determinari à Deo. Insto tertiò ad hominem contra Thomistas: à causa determinata non exit effectus, adhuc secundò determinandus; ergo effectus determinatus non potest exire à causa, secundò determinanda; negent ergo Thomistæ voluntatem, determinatam à Deo, esse adhuc ex se determinandam secundò. Falsum item supponunt Aduersarij: numquam enim asserunt Propugnatores scientiæ mediæ effectum determinatum exire à causa indifferenti: sed dicunt causam indifferentem esse priùs determinandam: at, si est libera, determinat seipsam ex se ipsa, sicut se determinat Deus, quà liber, cuius creata libertas est participatio, determinatione tamen purè actiua: ad differentiam causæ necessariæ, cuius indifferentia auferri debet ab alio, sicut se habent intellectus, & appetitus sensitiuus. Æquiuocis tandem inniti argumentum euidenter patet: nam aliter sumunt Aduersarij indifferentiam, & determinationem ex parte causæ, aliter ex parte effectus: indifferentia etenim, quam ponunt ex parte causæ, non est, quòd causa possit in suo esse indifferentiam habere, vt sit hoc esse, vel illud: sed est talis determinata voluntas, quæ dicitur indifferens, quatenus, potens est producere hunc, vel illum actum, ac consequenter est indifferentia respectiua ad effectum: non ita verò deinde sumunt indifferentiam ex parte effectus; si enim ita sumerent, falsum esset antecedens: quandoquidem à causa determinata exit effectus, qui indifferens est ex se, vt sit ab hac, vel illa causa, vt probaui in Physicis: vel vt sit, aut non sit, quo pacto etiam est causa: non verò vt hic effectus sit hic, aut alius; cùm ergo dicunt à causa determinata non exit effectus indifferens, sumunt indifferentiam in ordine ad esse, hoc est non exit hic, vel ille effectus, & fit transitus de indifferentia, & determinatione respectiua causæ ad indifferentiam, & determinationem absolutam effectus.

559 In forma ergo ad argumentum distinguo antecedens: à causa determinata non exit effectus indifferens, sumpta indifferētia relatiuè, nego antecedens: sumpta indifferentia absolutè, & quoad esse, nego suppositionem antecedentis, quandoquidem neque ex parte causæ, neque ex parte effectus dabilis est alia indifferentia, nisi purè relatiua: neque enim hæc causa est indifferens, vt sit hæc, vel illa causa, neque hic effectus est indifferens, vt sit hic, vel ille effectus: sed solùm hæc causa est indifferens ad hunc, vel illum effectum; & hic effectus, est indifferēs ad hāc, vel illam, causā vel vt sit, aut non sit à causa, sicut hæc, vt illum producat, aut non producat. Quid ergo mirum, si à causa determinata non potest exire effectus indifferens indifferentia, quam neque habere potest à causa indifferenti; vndè implicantia non oritur ex eo, quòd causa sit determinata, sed ex eo, quòd effectus non potest esse ita indifferens. Ad probationem ergo consequentiæ distinguo antecedens: ita proportionaliter se habet, &c. sumptis indifferentia, & determinatione relatiuè, vel simul absolutè cōcedo; sumptis vna relatiuè, & altera absolutè nego: quia in propositionibus de subiecto non supponente, negatiua semper est vera, quæ negat etiam subiectum: affirmatiua semper est falsa, eò quòd falsò supponit, quando suppositio manet de eodem: sed, si varietur suppositio, non manet proportio in propositionibus, atque adeò fallax est argumentum. Ecce exemplum in materia, de qua loquimur: vera est propositio negatiua, à causa determinata non exit effectus indifferens, quia effectus indifferens est subiectum non supponens; in consequentia autem, ergo à causa indifferenti non exit effectus determinatus, iam in hac subiectū, *effectus determinatus*, verè supponit, & ideò negatiua falsa est: & benè stat, quòd à causa ex se indifferenti relatiuè, exeat effectus in se, & absolutè determinatus.

560 Obijci potest octauò ita: scientia media trahit secum circulum vitiosum; ergo non est admittenda. Probatur antecedens: quia scientia libera, quà libera in Deo, & quæ, vt talis, potuit non esse, nihil addit eidem Deo intrinsecè, sed solùm extrinsecam variationem obiecti, prout & ego substineo in materia de scientia Dei; ergo valet hæc causalis, ideò Deus cognoscit aliquod obiectum liberū, quia obiectum dicit in ratione cognoscibilis aliquā variationem in se, & extrinsecam scientiæ mediæ, atqui secūdū Propugnatores scientię medię, negantes actualitatem decreti diuini in ordine ad futurum conditionatè, hoc nullā variationem dicit extra scientiam, sed purè obiectiuam, & vi cognitionis; ergo in horum sententia futurum conditionatè, ideò dicitur tale, quia ita cognoscitur: ideò

autem cognoſcitur ſcientia media libera, quia ſupponitur tale; ergo euidenter ponitur circulus vitioſus.

561 Reſpondeo ex dictis à numero 489. negando antecedens: ad cuius probationem concesso antecedenti, & conſequentia, nego minorem ſubſumptam: dicit enim variationem extrinſecæ applicabilitatis,& cognoſcibilitatis liberæ, ob neceſſariā applicabilitatem ſuæ cauſæ liberæ: quæ, vt loco dicto dicebam, neceſſariò ſignatè attingitur, dum à Deo cognoſcitur poſſibilitas ſui decreti de tali cauſa, & circumſtantijs: ſicut autem cauſa libera, dum eſt, ex ſe ponit, licèt liberè, & contingenter, in eſſe reali ſuum effectum: ita, cùm cognoſcibilitas ſequatur ad eſſe, dum eadem cauſa applicatur intellectui diuino, applicat etiam eodem modo liberè, & contingenter ſuum effectum; vndè falſum eſt, quòd futurum conditionatè ideò præcisè dicitur tale, quia ita cognoſcitur vi diuinæ cognitionis: ſed præterea radicaliter,quia vi applicationis ſuæ cauſæ redditur taliter applicabile, & cognoſcibile: ac ita euanuit confictus circulus vitioſus.

562 Obijciunt vltimò communiter Aduerſarij plurima abſurda, quæ contra ſcientiā mediam congerunt ex particulariū Doctorum parùm penſatis verbis, quaſi hæc neceſſariò connectantur cum ſcientia media. Sic ergo arguunt: ſcientia media ponit futuritionem obiecti, non vi voluntatis diuinæ, ſed voluntatis creatæ, determinantis ſe ipſam ad opus; ergo ſcientia futuri liberi conditionatè, ac etiam abſolutè, non eſt in Deo, vt talis, vi ſuæ voluntatis, ſed creatæ; ergo aliquam fœlicitatem cognitionis expectat Deus ab opere creaturæ,quā non habet à ſe ipſo: cùm omnis cognitio in ſuo ordine aliquam afferat Deo fœlicitatem ratione ſui. Item, talis cognitio nō eſt in Deo vi ſuæ voluntatis, ſed creatæ;accidit ergo Deo fortuitò, ſic volente creatura. Rurſus, prædeſtinatis ergo cecidit ſors ex propria induſtria, & voluntate, non ex Dei beneficentia, & miſericordia. Inſuper, inuenta ergo eſt gratia Prædeſtinationis à quærentibus: non, ſicut dicit Scriptura, *Inuentus ſum à non quærentibus me, & palam apparui eis, qui me non interrogabant.* Præterea, non ergo Deus adduxit ad nos Theſauros ſuæ miſericordiæ, & bonitatis: ſed nos ipſi, vaſa fictilia, ad nos adducimus. Tandem, non ergo Deus, *Portat omnia verbo virtutis ſuæ*, ſed potiùs nos Deum portamus ad actus noſtros liberos.

563 Reſpondeo non omnia, quæ in argumento adducuntur, vt abſurda, eſſe reuera abſurda: quis enim vnquam ſomniare poterit cognitionem Dei liberam, vt liberam, quæ, vt talis, nihil addit intrinſecè ſupra cognitionem neceſſariam, ſed ſolùm variationem extrinſecam obiecti, nouam dicere in Deo rationem fœlicitatis, cùm fœlicitas dicat formaliter actum vitalem? Si ergo Deus noluiſſet mundum producere, fuiſſet minùs fœlix, quia mundum non cognouiſſet, vt futurum, ſicut defacto cognoſcit? non ergo verum eſt, quòd Deus à creatura haberet aliquam fœlicitatem, ſi per eam futura libera redderentur cognoſcibilia. Ad ſecundum vellem ſcire ab Aduerſarijs,quid dicant de cognitione, qua Deus cognoſcit peccatum? accidit ne iſta Deo fortuitò? Si dicant, quòd ita, quid timent id ipſum affirmare de cognitione actus liberi, cum hæc non ſuperaddat, niſi extrinſecam variationem termini? Nihil tamē poteſt dici accidere Deo fortuitò, nec quidem extrinſecè:eò quòd nihil eſt,quod non Deo volente, vel permittente, fit. Ad tertium dicant mihi Aduerſarij, quid ſit illud Scripturæ, *Regnum Cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*? numquid Deus ſolus ſibimet ipſi violentiam facit, vt rapiat ex ſe ipſo Regnum Cœlorum? Dico ergo Deum principaliter eſſe cauſam ſortis Sanctorum, quia ab eo eſt gratia, quæ facit vt liberum arbitrium benè operetur, non econtra, vt ſæpè probaui: non per hoc tamen ſequitur, quòd liberum arbitrium nō etiam ſuæ ſorti cooperetur. Ad quartum in primis, ſi Deus à non quærentibus inuenitur, quomodò Scriptura dicit, *Quærite, & inuenietis*, &, *quærite Dominum, dum inueniri poteſt*? Aliud ergo eſt loqui de inquiſitione ſuperba, qua Hæbrei ſibi perſuadebant deberi ipſis gratiam, & gloriam ex lege timoris, quæ data erat eis, quæque non tollebat peccata, ſed oſtendebat; aliud de inquiſitione humili, habita ex præcedēti Dei gratia, qua Sancti Deum quærunt. Contra primos dictum eſt, non contra ſecundos, *inuentus ſum à non quærentibus me, &c.* Quibus addo ſermonem in præfato loco Scripturæ eſſe de prima gratia, qua Deus præuenit omnem, etiam noſtram inquiſitionem, ſed ipſa facit inquirire: non de alia, quæ datur quærentibus Deum. Ad quintum dico etiam ex Scriptura haberi, *Theſaurizate vobis theſauros in Cœlo.* Nos ergo theſauros pro nobis condimus in Cœlo. Sed ita theſaurizamus, vt principaliùs Deus theſaurizet nobis. Ad ſextum tandē dico adhuc Scripturam docere, *Qui ſtat, videat, ne cadat.* Non ergo negandum etiam nos portare nos ipſos: ſed relatè ad Deum, ipſe

ipse portat omnia, sine quo nihil sumus, nec quidquam possumus: & in ordine ad bona supernaturalia ipse facit nos operari benè, non nos ipsum, prout sæpè dictum est.

564 Relinquo hic plurima argumenta, quæ vt libros repleant, sæpè inculcant Aduersarij, quale est illud, quòd scientia media viā sternit erroribus Semipelagianorū. Et, quòd, iuxtà doctrinam scientiæ mediæ, Prædestinatio Sanctorum non est specialis electio, & prælectio contra illud, quod canit Ecclesia; elegit eam Deus, & præelegit eam. Item, quòd ex eadem doctrina sequitur Deum neque futura absolutè, neque futura conditionatè cognoscere in sua Prædestinatione: ac tandem inconueniens illud, quòd iuxta eamdem doctrinam, Dei decreta non essent ex se efficacia, sed pendentia in sua efficacitate ab arbitrio creaturæ. Relinquo, inquam, quia iam alibi ea adamussim examinaui, & confusiones arguentium, in quibus fucatis apparentijs argumenta vestiunt, detexi; ac proindè ea iterum adducere, esset sine fructu tempus, & labores terere.

565 Hæc sunt, quæ contra scientiam mediā malè, & non in germano sensu præconceptam, tanta animi auersione congerunt Thomistæ, vt talia decreta in Deo in ordine ad actus nostros liberos propugnent, quę voluntatem ineuitabili infallibilitate ad obiecta adducendo, inintelligibile prorsus reddant quomodò cum ipsis seruari possit libertas: ex quo tot errores ortum duxerūt. Cùm ergo satis faciliùs propugnabilis sit, vt euidenter ex dictis liquet, scientia media, quæ omnes prætactos errores, absque vllo prorsus, aut Maiestatis diuinæ dispendio, aut creaturæ eleuatione, ex radice præcidit: quàm sit doctrina de decretis Dei prædeterminatiuis, quæ viam eisdem strauit: nonne hoc sufficere deberet, vt ab omnibus Theologis vnanimi voce conclametur, & foueatur. Ego certè, quando aliud non haberē motiuum, vt occasionem hæreticis præriperem, ne eorum Asseclas ex Catholicorū principijs, falsis ipsorum maiori cum facilitate imbuerent dogmatibus, sciētiam mediam toto fouerem, & propugnarem corde: sed quia quisque abundat in suo sensu, relinquo solùm Lectoribus, passionibus proprijs haud implicatis, quatenus de his duabus oppositis sententijs iudicium ferant. Et interim ad mediam, vt dici potest, Scotistarum sententiam gradum facio.

CAPVT XIII.

Concomitantia, iuxtà Scotistarum sensum, Dei decreta examinantur, & deportantur.

566 Moderniores Scotistæ, Duce Iosepho Neapolis à Drepano, Siculo, nolentes, cum eorum Scholæ Antiquioribus, viam in materia, de qua agimus, Thomistarum calcare, putando nullatenus cum decretis Dei prædeterminatiuis posse componi arbitrij creati libertatem: nec etiam in semitam scientiæ mediæ dilabi; quamdam aliam tertiam aggressi sunt, adinuenientes, vel potiùs perscrutātes in Deo quoddam genus decretorum efficacium erga actus nostros liberos, in quibus possint libera futura siuè absolutè, siuè conditionatè cognosci, nec tamen antecedentium, nec subsequentium, sed comitantium liberum arbitrium creatum: quod decretorum genus, si subsistentiam vllam habere posset, absque dubio præferendum esset omnibus alijs sensibus de diuinis decretis in ordine ad actus liberos creatæ voluntatis, saltem quoad substantiam doctrinæ. Sed reuera decreta Dei, quæ ab istis Scotistis vocantur comitantia, aut nullatenus sunt talia, sed illa eadem, quæ propugnantur à Thomistis: aut in terminis concomitantiæ potiùs sunt chimeræ, & conficta, quàm decreta, Maiestati diuinæ conuenientia, vt mox patebit.

567 Duo ergo decretorū genera distinguūt in Deo isti Doctores in ordine ad actus liberos creatæ voluntatis, vnum respiciens potentiam ipsam, se habentem ad vtrumlibet, & per hoc, dicunt, complendam fore voluntatem, vt possit proximè vtrumlibet: ac consequenter non posse esse determinatum ad vnum, sed indifferens relatè ad effectus, ad quos debet fieri potens voluntas. Sicut tamen ad determinatum effectum non sufficit tale posse voluntatis, quod non magis est ad vnum, quàm ad alium: sed præterea requiritur ex parte voluntatis creatæ, vt se determinet potiùs ad vnum, quàm ad aliū: pari modo, vt Deus hic, & nunc concurrat ad vnū, potiùs quàm ad aliū effectum liberum, non sufficit præfatum decretum indifferens, sed est præterea à se, & non à determinatione creatæ volūtatis determinandus;

nandus: & hoc est aliud genus decretorum Dei, quibus se determinat ad determinatè concurrendum; eis nihilominus dicunt solùm Deum determinari, non verò etiã voluntatem creatam, prout asserebãt Thomistæ, sed hanc omninò relinqui determinandam à se ipsa: atque adeò similia decreta, cùm non sint causa determinationis voluntatis creatæ, iam non antecedunt illam in ratione causæ, licèt antecedant tempore. Rursus, nec ideò se determinat ad hunc effectum Deus, quia præuidit ita se determinandam voluntatem creatam, modo, quo admittunt in ordine ad actus bonos Assertores scientiæ mediæ decreta prædefinietia in Deo: sed præcisè ex propria libertate, nullo habito respectu ad priorem, siue præuisam liberã determinationem creaturæ: ac consequenter talia decreta non sunt quoquomodò cõsequentia libertatem creatæ voluntatis. Sunt ergo comitantia, quatenus simul Deus determinat se ad eũdem effectum, ad quem se determinat creata voluntas: & neutra ex his determinatio quoquomodò antecedit aliam. Hæc est summa doctrinæ horum Doctorum.

568 At quoniam vident præfatam doctrinã, sic nudè acceptam, euidenter obtundi hoc argumento; si Dei decretum tale est, vt voluntatem creatam non tangat, sed in sua indifferentia relinquat; ergo sicut voluntas ex se est determinabilis ad vtrumlibet, & non magis ad vnum, quàm ad aliud: ita nihil impediet, quominùs, determinato Deo ad vnum, voluntas creata prorumpat in determinationem ad oppositum: sicut enim, si Deus determinaret se ad oppositũ, voluntas etiam ad illud se determinaret, ita nihil prorsus impediet, quin eodem modo se determinet, non se determinante Deo ad idem, cùm hoc decretum nullo modo tangens voluntatem, eam à tali determinatione non auertat. Quid ergo tunc erit, aut adimplebitur determinatio voluntatis creatæ, & iam Dei decretum erit frustrãdum, nec erit ex se efficax: aut adimplebitur Dei decretum, & ita voluntas creata non erat potens sine decreto, cùm iam exercens se quantùm poterat, non ideò ponat effectum: imò daretur vltima actualis determinatio causæ creatæ ad agendum, & nõ ageret: atq; ita esset, & nõ esset vltima determinatio sui ad agendum. Rursus, & si cõcipiamus voluntatem creatam semper determinare se ad illud idem, ad quod se determinat Deus, non tamen hoc habebit vi decreti Dei, sed aliunde: atqui sine determinatione voluntatis creatę non esset effectus liber; ergo diuinum decretum non est ratione sui efficax: quia ratione sui non ponit totum id, quod requiritur, vt sit effectus liber.

569 Huic argumento, probanti, vt cuicumque patet, similia decreta efficacia esse chimærica, & conficta in Deo, non realia, occurrere volentes Moderni Scotistæ, recedunt omninò in re à comitantia decretorum: & non nisi verbis se ostendunt alienari à Thomistis: dicunt namque, quòd Dei volitiò, qua determinat seipsum ad vnum, ratione infinitæ perfectionis, quam habet à potentia voluntatis, eminenter, & virtualiter continet omnem modum volẽdi creaturæ; & ratione huius continentiæ, dum Deus determinat se, inuoluit infallibili connexione concomitantiam determinationis creatæ voluntatis: quod exemplo confirmare conantur: quando namque, aiunt, experimur duos sæpè sæpius in idem coincidere volitum, absque eo, quòd vnus trahat alium, vel præuideat illum tale obiectum voliturum, eos symbolos genio, & voluntate dicimus, & quasi eadem prædites voluntatis potentia: pari ergo proportionali, sed superexcedenti modo, quia voluntas Dei ratione suæ infinitæ perfectionis continet incommutabiliter, quidquid ratione symboleitatis, & genij præstant cõcomitanter, & sine alterius ad alteram causalitate, duæ voluntates creatæ, benè poterit incommutabiliter concomitantiam istam creatæ voluntatis ad suam exhibere, absque vlla causalitate in illam.

Hæc tamen doctrina, quomodò quieret mentem tot Illustrium Doctorum, mihi sanè mirum videtur, cùm in terminis ipsis implicantiam explicitam, seu duo præferat contradictoria, negando esse causam, dum ponitur decretum Dei causa determinationis creatæ: nec etiam euitando illud idem, quod in doctrina Thomistica eos offendit. Ita ergo contra præfatam explicationem

570 Arguo primò. Continentia virtualis, qua Deus ratione suæ infinitæ perfectionis continet, quidquid continent creaturæ, vel est in genere causæ formalis, lato modo acceptæ, seu terminatiuæ, sicut subsistentia diuina continet in genere termini, quidquid continet subsistentia creata: vel est in genere effectiuo, quia Deus causat, ac efficit, quidquid est in creatura: & in vtroque genere Deus præcedit natura quidquid præstat, tamquam effectum in suo genere: cæterùm, quòd Deus contineat virtualiter, & in sua eminentia aliquid, tamquam quid distinctum ab illo, & non contineat, vt causa, à qua sit illud esse, quod continetur, sed vt quid essentialiter, seu necessariò cõnexum

nexum pura concomitantia, hoc est facere creaturam sub aliqua formalitate Deũ: & ex æquo connexam cum Deo, ac Deum cum ipsa, quomodò sunt connexa attributa diuina: nec esset continere illam in virtute, & eminentia, sed præcisè illam necessaria connexione comitari, & hanc ex æquo Deum. Si ergo Scotistæ isti indè volũt determinationem creatæ voluntatis comitari diuinum decretum, quia continetur omnis illius ratio in eodem decreto, comitabitur illud, tamquam effectus causam, quę concomitantia nõ aufert prioritatem causę: & hæc est sentẽtia Thomistica in terminis.

571 Vrgeo: quia concomitantia tripliciter excogitari potest: vno modo, quando duo nullo modo ex se sunt connexa, & per accidens reperiuntur simul: alio modo, quãdo duo ex æquo cõnectuntur, non verò quia vnũ trahit secũ aliud, & nõ ecõtra: tertio tãdẽ modo quãdo vnũ trahit secũ aliud, hoc verò supponit, non trahit illud. Hoc certè vltimo modo causam necessariã comitatur suus effectus, vt lux Solem, quæ semper sunt simul, sed vnum est causa alterius. Nunc sic argumentor, vel determinatio creaturæ primo modo, & per accidens comitatur determinationẽ Dei, & ita redit argumentum in suo robore, cui Scotistæ isti respondere volebant. Vel comitantia mutuæ ex æquo connexionis; & hoc est plusquam chimęricum; tum quia, quæ sunt ita connexa non sunt separabilia, vt existat vnum, non existente alio, cùm tamen existentia in tẽpore determinationis creatæ nõ impediat, quin decretum diuinum fuerit ab æterno; tum quia, si ita essent istæ duæ determinationes connexæ, non minùs vna traheret aliam, quàm econtra; nec minùs vna causa non determinans se esset etiam ratio, vt non determinetur alia; ergo creata voluntas, non minùs, quàm Deus cum ipsa, esset indifferens determinandi se, & Deum; cùm enim sua determinatio ex æquo sit connexa cum determinatione Dei, sicut potens est se determinare, & in suo dominio id habet, ita in suo dominio haberet determinandi Deum ratione connexionis, quam haberet Dei determinatio cum sua propria. Tum tandem quia isti Doctores fundant istam variabilem comitantiam in infinitate perfectionis Dei, ratione cuius continet omnem modum creatæ voluntatis; cùm ergo Deus contineat perfectionem omnem creatæ voluntatis, & non ista omnem modum voluntatis diuinæ: connexio non ex æquo ortum duceret, sed solùm Dei voluntas traheret secum determinationem creatæ voluntatis, & non econtra: hoc autem dicere rationem prioritatis, ac consequenter causæ, siue principij prædeterminantis in decreto diuino respectu determinationis volũtatis creatæ, ceci ipsi vident; quandoquidem prioritas naturæ, & causæ in eo sita est, quòd causa non pendet in suo esse ab effectu, & effectus pendet in suo esse à causa; ergo quod ita se habet, vt secum trahat existentiam alterius, & non econtra, prioritatem eamdem seruat cũ illo.

572 Insto: quia quidquid in se est determinatio ista creaturæ, profectò eo modo, quo potest esse, causanda est à Deo, quandoquidem Deus potest eam permittere, vel impedire; vel ergo causatur per decretũ determinatũ ad illam, & ecce Thomisticam sententiam; vel decreto indifferenti, & ita voluntas creata potest determinationem hanc habere, supposito decreto indifferenti ad hanc, vel ad illam determinationem: vndè ergo non poterit eo modo supponi ad effectum ipsum determinatè producendum?

573 Arguo secundò contra eamdem sententiam; quia decretum efficax in hoc distinguitur ab inefficaci, quòd illud vel est adęquata causa, se solo ponens effectum: vel vi sua, & sua efficacia ponit reliquas cõcausas, & requisita ad illum, & non ita inefficax: vel ergò decretum Dei de opere libero, se solo ponit illud, nullo admisso concursu voluntatis creatæ, & ita non esset opus voluntati creatæ liberum; vel vi sua ponit concausas, & requisita, & cùm inter reliqua requisita vnum sit determinatio creatæ volũtatis, aut illam vi sua trahit, & iam erit causa trahens sua efficacia præfatam determinationẽ creatæ voluntatis, ac ita erit priùs illa, tamquã principium efficax trahens eamdem, nõ tã quam ratio concomitans, nullum exercens influxum in ipsam: aut non illam trahit ratione suæ efficaciæ, & ita non erit ex se efficax: adhuc namque dato, quòd istæ determinationes sint cõnexæ, non per hoc ab efficacia decreti diuini haberetur opus, sed indiuisibiliter ab vtraque; non ergo decretũ Dei esset ex se efficax: nisi inadæquatè, quomodò etiam est decretum Dei inefficax: hoc enim, si reliqua requisita ponerentur, adhuc inadæquatè vi sua poneret effectum.

574 Hanc autem sententiam non effugere scopulos sententiæ Thomisticæ, quã Scotistæ isti oppugnant, tamquam læsiuam libertatis, etiam si gratis admittatur decretũ Dei esse purè concomitans, ex dictis patet: quãdoquidem hoc Dei decretũ ratione sui trahit infallibiliter determinationem volũtatis creatæ: sed voluntas creata non potest Deum impedire, ne se determinet ex se,

pro-

prout vult; ergo nec potest facere, vt non sit sua determinatio:& hoc aliūde, quàm ab exercitio propriò libero; ergo redditur infallibilitata ad vnum aliunde, quàm ex suppositione sui exercitij; ergo in proprium exercitium non prorumpit ex indifferenti ad vtrumlibet; cùm iā aliunde impediatur ad vnum; ergo non ex libertate.

575 Ex his pateat, quòd non benè se gerit Mastrius in primo Sent. disp. 3. quæst. 3. art. 9. numero 184. ad sextum, cùm vult saluare decretum Dei non lædere libertatem creatam, quia non est priùs determinatione illius prioritate in quo, sed solùm à quo: quasi Thomistæ aliam prioritatē, quàm à quo, admittant inter decretum Dei prædeterminans, & determinationem voluntatis: non enim volitio potest in aliquo signo intelligi sine proprio obiecto; cùm ergo Dei decretum sit causa determinationis causæ creatæ, tamquam sui obiecti, non potest respectu illius prioritatem habere, nisi solam signi à quo. Sed age quæso, num forsā prioritas præcisa decreti est illa, quæ libertatem creatam eneruat, cùm per omnes debeat decretum Dei, saltem indifferens præcedere determinationem creatam; non ergo prioritas causæ, extrinsecæ voluntati creatæ, eius lædit libertatem: sed infallibilitas exercitij voluntatis orta aliunde, quàm ex eius suppositione: hoc namque modo non procedit iam à voluntate creata, vt indifferenter se habente: sed vt infallibilitata aliundè, quàm ex proprij exercitij suppositione. Si ergo decretum Dei ex se habet infallibilem connexionem cū determinatione voluntatis creatæ, sicut voluntas non est potens impedire decretum Dei, ita neque potest non ponere suam determinationem, infallibiliter connexam cum Dei decreto.

576 Vrgeo: quia in priori signo causæ non est potens voluntas creata impedire Deum operaturum independenter omnimodè à libertate creata; ergo non est potens facere, vt signo posteriori effectus, non sit hic, vel ille, quem volet Deus; ergo nec in signo causæ seruat potentiam ad vtrumlibet, nisi ad summum modo Thomistico; si ergo horum modus impugnatur ab his Scotistis, ijsdem impugnationibus impugnatur etiā ipsorum sententia.

577 Exemplum tandem, quo Scotistæ isti volunt propriam confirmare sententiam, est omninò absre: in illo enim habetur accidentaria concomitantia voluntatum in idem volitum, non quia vna contineat effectum alterius, vel sit connexa cum illa; sed quia sunt similibus dispositionibus dispositæ ambæ, atque similiter ad idem obiectum inclinatæ: Deus autem nec trahitur ab obiecto, sicut trahitur voluntas creata, nec diuersitate dispositionum fertur magis in vnum, quàm in aliud, sicut fertur illa; vndè non solùm nulla inter Deum, & creatam voluntatē est symboleitas in volendo, sed maxima diuersitas: solùmq; vt causa potest, cōtinere immutabiliter diuina volūtas, quidquid accidētaliter cōpetit symboleitatis duabus creatis volūtatibus: sed si, vt causa id præstat, iam non est ampliùs concomitantia volendi, sed prioritas in Deo, & posterioritas in voluntate creata, quæ est sententia Thomistica, qua verbis tenus volunt videri recedere Scotistæ isti; ergo, &c. Et hæc sufficiant in præsenti quoad spectat Dei præscientiam.

TRA-

QVÆSTIO SECVNDA.
DE PRÆDESTINATIONE ELECTORVM.

578 ICVT in præcedẽtibus non egi de omnibus, quæ spectant ad diuinam scientiam, sed solùm de scientia media, de qua maxima est cõtrouersia inter Doctores: ita acturus de Prædestinatione, & deindè de Reprobatione, non eas exagitabo, nisi secundùm quòd difficultates cõtinent maximi põderis: præcipuè verò totus meæ intentionis scopus in eo sistit, vt maiori, qua potero, claritate ostendam, qua ratione nullatenus Prædestinatus gloriari possit in se ipso, sed in solo Deo miserente: econtra verò Reprobus nullam aliam causam, & originem prorsus suæ Reprobationis agnoscere debeat, siue ordine intentionis, siue executionis: siue positiuè influentem, siue negatiuè, nisi præcisè malum vsum libertatis, remotè quidem in Protoparentibus, proximè in propria voluntate, loquendo de Reprobatione Adultorum, qua incurrunt tum dãni, tum sensus pœnam: licet respectu solius pœnæ damni, quam incurrunt infantes, decidentes solo originali, in re, ac iustè hoc solùm debeat cognosci, tamquam adęquata causa moralis, & demeritoria. Electũ porro (loquendo de hominibus,) nullo prorsus modo posse in se ipso, & de se ipso præ Reprobis gloriari, ac pariter Reprobũ nullo etiam modo posse in Deum suę damnationis causam refundere, ex infra dicendis constabit tenendum esse de fide. Hæc autem non sufficienter saluari mihi videntur in sententia asserente decreta Dei efficacia de materiali operum malorum, siue vocentur antecedentia, siue concomitantia: quandoquidem etiam ex parte Dei assignabilis esset causa siue antecedens, siue concomitans, cur isti reprobentur, eò quòd nimirum Deus non se determinauit cum istis ad opera bona, sed ad ea, cum quibus esset infallibiliter annexa Reprobatio. Nec item apud omnes Propugnatores scientiæ mediæ saluatur, qua ratione Electus, & si gloriari debeat in Deo, non tamen etiam possit gloriari in se ipso per hoc, quòd præ alio suum arbitrium accommodet Deo miserenti. Hæc ego facilè ex antecedenter dictis saluare curabo: explicans etiam eadem via, qualiter numerus prædestinatorũ sit certus Deo, non tantùm præscientia, sed etiam infallibilitate ordinis, & suæ voluntatis, quoad positiuum inclusorum: non verò quoad negatiuum exclusorum, si sermo sit de Prædestinatione gloriæ: non ita verò loquendo de Prædestinatione gratiæ saluantis. Vndè sit.

ARTICVLVS PRIMVS.

Quid, & quotuplex sit in præsenti Prædestinatio, & an detur de facto in Deo?

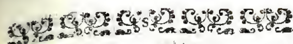
579 PRædestinatio quoad Ethymologiã nominis idem est, ac antecedens de-

destinatio: atque adeò quot modis res aliqua dici potest destinari, totidem dici valebit prædestinari: duobus autem modis sumi solet destinatio: aliquando namque idem significat, quòd firma voluntas, seu statutum aliquid agendi: quo modo sumitur secunda ad Corinthios 1. in illis verbis, *Vnusquisque prout destinauit in corde suo*, idest statuit. Aliquando verò est destinatio, ac ordinatio, & directio vnius rei in aliam, siue tamquam in finem, siue tamquam in terminum: & hæc aut est personalis, sicut dicuntur destinari Nuncij: quo pacto dicitur primo Machabæorum 1. *Destinauerunt aliqui de populo, & abierunt ad Regem*: aut est realis, sicut dicitur destinari sagitta in scopum, & media ad finem: & ita 2. Machab. 6. dicitur de Eleazaro, *Destinauit non admittere illicita propter vitę amorē.* Omnibus ergo his modis sumi etiam potest Prædestinatio: hic tamen non agimus de Prædestinatione in ampla sua latitudine omniū rerum, quæ dici possunt prædestinari: sed restrictè de speciali Prædestinatione, secūdùm quam creatura rationalis dicitur fuisse à Deo prædestinata ad gloriam, eidemque præordinata, ac prædestinata media pro ea assequenda. Secundùm autem hanc restrictam significationem, & si omnibus etiam iam explicatis modis sumi soleat à Theologis, siue scilicet pro decreto stabili, ac efficaci Dei, cùm gloriam ipsam vocant prædestinatam, nempè stabiliter volitam: siue pro directione creaturæ rationis ad gloriam, prout dicitur ad Ephesios 1. *Qui prædestinauit nos in adoptionem Filiorum*: siue pro pręordinatione mediorum ad gloriam consequendam, secundùm quòd accipitur, cùm dicitur etiam ad Ephesios 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus Sācti, & immaculati*: ordinariè nihilominùs sumitur pro directione creaturæ rationalis ad gloriā, & pro præordinatione gratiæ, ac cæterorum mediorum ad benè operandū, & promerendam ipsam gloriam: imò sæpè sæpius sumitur vltimo modo, & quidem pro directione actiua, scilicet decreto, & voluntate Dei, ea ipsa, quæ dicta sunt, ordināte.

580 Definitur autem communiter Prædestinatio personalis cum Angelico prima parte quæst. 23. artic. 1. in corpore, *Ratio transmissionis creaturæ rationalis in finem vitæ æternæ*. Prædestinatio autem realis cum Augustino lib. de bono perseuerantię cap. 14. *Præscientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur, quicumque liberantur* Hæc tamen definitio, vt patet, non est vniuersalis, sed solùm respectu Prædestinatorum post præuisum originale: nam Angeli Sancti, fuerunt quidem à Deo prędestinati, sed non liberati, cùm numquā ceciderint in peccatum. Vnde communiter pręfata definitio, quæ respiciebat solùm Electos ex hominibus, de quibus cōtra Hæreticos agebat Augustinus, accommodatur Prædestinationi vniuersali sub his verbis, Præscientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè gloriam cōsequuntur, quicumq; consequuntur. Qualis autem debeat esse ista præscientia, an, scilicet radicata in gratia, an in opere liberi arbitrij, pręditi gratia, an in decreto de gloria, & meritis, an in solo decreto pręcedente de gratia, patet ex iam dictis. Qualis item debeat esse certitudo liberandorū, vel eorum, qui consecuturi sunt gloriam, an scilicet sola certitudo præscientiæ, an verò etiam ex infallibilitate pręcedētis voluntatis Dei, adhuc ex dictis patet, qui enim prædestinati sunt ante præuisa eorum merita, certitudinem suæ Prædestinationis supponunt etiam vi decreti: sed non ita, qui non sunt prędestinati, nisi post prę-uisa merita, quo pacto probaui ex Augustino fuisse prędestinatos Angelos Sanctos, & infra etiam circa hæc diffusiùs erit agendum.

581 Dari autem defacto in Deo Prædestinationem, vtroq; modo explicatam, de fide est: prima namque ostenditur ex Apostolo loco citato ad Ephes. 1. *Qui prædestinauit nos in adoptionm Filiorum*. & ad Romanos *Quos prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui*. Secunda verò tum ex eodem Apostolo ad Ephes. 1. *Signati estis Spiritu promissionis Sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ.* Tū Actorum 13. *Crediderunt, quotquot erant præordinati ad vitam æternam.* Nec inueniri possunt, qui his contradicant, nisi vel Atheistæ, qui & Deum negant, & animam rationalem esse immortalem, de quibus dicitur Sapientiæ 2. *Nescierunt Sacramenta Dei, nec sperauerunt mercedem iustitiæ, nec iudicauerunt honorē animarum Sanctarum.* Vel qui ex Gentilibus diuinam Prouidentiam, & scientiam, præsertim relatè ad hæc sublunaria, negauerunt, de quibus dicitur Psalm. 93. *Et dixerunt non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob.* Item Iob. 22. *Nubes latibulum eius, circa cardines Cœli perambulat, nec nostra considerat.* Contra quorum amentiam sufficiunt relata ex Scriptura, & plurima dicentur infra, cùm agemus contra Hæreticos.

AR-

ARTICVLVS SECVNDVS.

An possibilis sit Prædestinatio gloriæ, vt præmij, & mercedis absoluta, & efficax ante præuisionem meritorum, saltem post scientiam mediam.

582 NOn est hic iterū ineundū certamē aut cum Thomistis, aut cū Scotistis in disputando, an possibilis sit, independenter, & præcisa scientia media, Prædestinatio gloriæ, vt præmij,& coronæ,(ac consequenter, quæ sit etiam efficax volitio meritorum, sine quibus non stat ratio,præmij, & coronæ,)causans,& non supponens vllo modo, tamquā futura, eadē merita? iā enim tota antecedenti quæstione similia Dei decreta ātecedētia in ordine ad actus liberos nostros refutauimus. Remanet nūc discutiendum, an saltem possit Deus, indepēdēter à sciētia media, velle in aliquo signo gloriā Electis, præscindendo à ratione præmij,& coronæ,& deindè in signo posteriori præuisis meritis eam velle, vt præmium, & coronam, sicut docet Suarius lib. 1. de Prędest. cap. 8. Preterea post scientiam mediam an, & quomodò possit velle efficaciter, seu prędestinare gloriam, vt prēmiū, & coronam ante merita præuisa, vt absolutè futura? pro quibus difficultatibus.

583 Prenoto primò cum Angelico prima parte quæst. 19. art. 1. in corpore, & Theologis communiter, quòd, cùm quæritur, an in Deo scientia antecedat decretum, vel an decretum de gloria sit prius, aut posterius, quàm voluntas de meritis, & de gratia:& vniuersaliter, cùm agitur, an vnum decretum liberum sit prius alio, &c. dupliciter potest intelligi, vel scilicet prioritate virtuali, & ęquiualentiæ: quatenus nimirum, si essent quędam duo distincta,& causabilia, vnum causaret aliud: vel potiùs denominatione desumpta ab obiectis, eò quòd scilicet vnum obiectum est causa alterius, vt tunc scientia dicatur prior decreto, quando ex directione scientię Deus vult obiectum; si verò Deus non vult, vt directus tali scientia, sed econtra ideò Deus cognoscit, quia vult, tunc decretum antecedere dicitur scientiam; si item, quia mutare vult finem, ideò mutat media, aliàs hęc non mutaret, volitio finis antecedit volitionem mediorum: si verò ideò vult finē, quia pręuidet futura media, & aliàs nollet finem; tunc volitio talium mediorum esset aliunde, quàm ex voluntate talis finis, eamque antecederet. Exemplum pono in casu, de quo agimus, vt difficultas ipsa magis clarescat. Si Deus v. g. ex sola voluntate constituendi causam liberam potentē benè operari, etiā opera supernaturalia, vellet illi gratiam benè operandi, vel ex complacētia, & voluntate laudis, & obsequiorum pręstandorum ipsi à creatura rationali, & vidēs obsequia ista esse in se digna prêmio, propterea vellet gloriam ijs, quos præuidet sibi obsequuturos, tunc voluntas Dei de meritis pręcederet voluntatem de gloria: quia merita, vt pręuisa, mouerent Deum ad decernendam gloriam. Si verò non ita procedat Deus, sed ad ostendendā suam bonitatem in beneficando creaturæ rationali, vellet aliquibus se prębere tamquam obiectum beatificans, & volens etiam seruare titulum iustitię, vellet ijsdem se communicare, tamquam prēmium, & coronam aliquo modo debitam, & propterea vellet in illis merita, & vt habeant merita, vellet eisdem gratiam, qua benè operentur: in isto casu volitio de gloria, vt prēmio, & corona, antecederet voluntatem de meritis, & volitio de meritis voluntatem de gratia; eò quia, quod mouet agens, vt velit, vel producat aliquod, est causa intentionalis, seu finalis illius, ad quod mouet: & denominatione desumpta ab obiectis vna volitio dicitur prior alia: cęterùm, cùm nec volitio Dei causetur à scientia; nec vna volitio causet aliam, quandoquidem sunt ipsemet Deus, eidemque identificatę, & improductę, non datur in ipsis ratio prioris, vel posterioris quoad intrinseca, nisi ad summū virtualiter, quatenus si essent actus Deo superadditi,& producibiles, hic, & nūc vnus esset causa alterius.

584 Prenoto secundò, quòd apud Thomistas pro eodem sumuntur hęc duo nomina prędeterminatio, & prędefinitio, eò quòd negantes scientiam mediam, putant non posse à Deo prędefiniri actum nostrū liberum, nisi causando determinationē nostrę voluntatis: at Scotistę cōcedūt decreta prædefinitiua cōcomitātia, nō causātia determinationē nostræ voluntatis,& ideò negant pro eodē accipi:& multò magis Assertores scientię mediæ, qui, & si concedant ferè omnes, quòd actus nostri liberi possint à Deo post scientiam mediam definiri, hoc est esse à Deo efficaciter voliti, semper tamē negant posse à Deo voluntatem nostram

prędeterminari, & permanere liberam. Cum istis ego nomen prędeterminationis sumam pro decreto, non solùm determinante actum, sed etiam prędeterminante voluntatem creatam, nomen verò prędefinitionis pro pręcisa voluntate Dei efficaci de actu libero: & ita hęc duo nomina pro diuersa significantibus habebo. His ergo præhabitis.

585 Circa primum punctum difficultatis nō est nobis immorandum: pręter enim Suarium supra citatum, non inuenio aliū, qui ita circa eandem gloriam duo distinguat in Deo decreta efficacia, vnum de ipsa quoad substantiam, aliud de eadem sub titulo pręmij, & coronę: & primum sit omninò independens à scientia media, secundum verò supponat etiam scientiam visionis de meritis, vt absolutè futuris.

586 Circa secundum verò difficultas non est ordinaria, sed suas pro vtraque opposita sententia patitur argumentorum angustias. Plurimi ergo, quos citat Suarius opusculo 1. lib. 1. cap. 16. num. 3. sentiunt nullo prorsus modo posse Deum velle efficaciter gloriam, vt pręmium, & coronam, antequam pręuideat merita, vt absolutè futura: eò quòd, si ista non pręuideat, vt futura, necesse erit, vt volens gloriam, tamquam coronam, & pręmium, velit etiam merita, quibus detur, vt corona, & pręmium ipsa gloria; omnis autem Dei efficax volitio vi sua intrinseca ponit effectum; ergo etiam post scientiam mediam, si Deus vellet merita efficaciter, ista ponerentur vi voluntatis diuinæ, non vi voluntatis creatæ, potentis vtrumlibet: non enim hæc posset non ponere, quod Deus efficaciter vellet fore ab ea ponendum. Huic sententiæ, videtur se subscribere Vasquez in prima parte disput. 89. cap. 9. num. 75. Communiter nihilominus Patres Societatis, & qui ex neutralibus propugnant scientiam mediam, defendunt non implicare, nec vllo modo offendi libertatem creatæ volūtatis, si Deus post scientiam mediam primò decernat efficaciter ex sua largitate, & beneficentia dare gloriam, vt pręmium, & coronam, deindè decernat efficaciter futuritionem meritorum: & propter hæc habenda, gratiam facientem operari, vel sub qua fuerat præuisum liberè benè respōsurū arbitrium creatum. Vt autem circa hæc puncta distinctiùs procedam.

587 Assero primò subsistentiam non habere sentētiam Suarij de duobus decretis circa gloriam secundùm substantiam, & sub titulo pręmij, & coronæ.

588 Probo assertum hoc ratione euidenti: decreta namque, & voluntates Dei liberæ, cùm, vt tales, potuerint in Deo non esse, nō possunt superaddere, sub ratione liberi, nouam rationem intrinsecam vitalis, & affectuosæ propensionis ad obiectum, prout addunt in creata voluntate; ita quippe Deus esset intrinsecè mutabilis, & perfectibilis; sed solùm superaddunt quamdam tendentiam, siue habitudinem actiuam mutandi, & variandi obiectum, quod poterat Deus non mutare; ergo implicat concipi rationem aliquā decreti liberi in Deo, quod non sit eo modo, quo concipitur esse decretum, mutatiuum sui obiecti; aut scilicet conditionatè, & inadęquatè ex parte sui, si ad mutare requirit conditiones ab alio ponendam, quo pacto sunt decreta conditionata, & inefficacia: aut absolutè & adęquatè; si nimirum sit decretum efficax, & absolutum, vi sua ponens omnia, quæ requiruntur ad mutandum obiectum. Si ergo Deus primo suo decreto efficaciter concipiatur velle gloriam quoad substantiam, pręscindendo à ratione præmij, & coronæ; gloria ipsa erit infallibiliter vi huius decreti quoad substantiam ponenda, & executioni mandanda; ergo vi secundi decreti nihil noui erit ponendum, nisi dumtaxat titulus pręmij, & coronæ, quatenus scilicet gloria, iam aliunde ponenda, acquireret nouum titulum pręmij, & coronæ debitæ, hoc autem non solùm aduersatur Scripturæ, sed etiam rationi. Scripturæ quidem, eò quòd Matth. 25. dicitur, *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis Regnum à constitutione mundi: esuriui enim, & dedistis mihi mãducare: sitiui, & dedistis mihi bibere, &c.* non verò dicitur possidete pręmium, vel coronam; ergo non solus titulus pręmij, & coronæ, sed etiā substantia ipsa beatitudinis datur Electis ex meritis; ergo non supponitur aliud decretum efficax vi cuius, independenter à meritis, detur gloria quoad substantiam. Rationi item, quia merita facta ex gratia, præcipuè habitualis digna sunt & substantiæ gloriæ, & tituli pręmij dicti; ergo, si Deus solum titulum meriti his rependeret, diminutè, & citra merita præmiaret, non minùs, quàm si Dominus vineæ operarios compensare vellet titulo præmij addito alicui rei, quam adhuc haberet operarius, si in vinea non laboraret, vbi nullum crederem amplexurum labores, si solo titulo nouo, sed nullo nouo fructu, crederet fore compensandum.

589 Assero secundò eadem ratione, quæ decreta Dei, siue antecedentia, siue concomitantia vocentur, si in ordine ad actus nostros antecedenter, vel concomitanter de-

determinant voluntatem ad vnum ante scientiam mediam, & eius libertatem eradicant, id ipsum præstabunt, eamdem voluntatem determinando, data scientia media.

590 Probo facillimè assertum; quia scientia non est de effectu, vt futuro in statu absoluto, sed dumtaxat in statu conditionato: nec effectus per hoc, quòd sit conditionatè cognitus, vt futurus, transit ad statū absolutum: imò benè stat, quòd plura cognoscuntur, quòd essent, si essent suæ causæ liberæ, taliter dispositæ; at quia tales causæ numquam erunt in statu absoluto, neque vnquam effectus erunt; ergo transit ad statum absolutæ futuritionis vi transitus suæ causæ ad statum eiusdem futuritionis; ergo talis transit ad statum absolutum, qualis trāsit sua causa, sed voluntas creata prædeterminatà ad vnum post scientiam mediam, iam in statu absoluto non retineret indifferentiam in actu primo, per quam constituitur libertas: sed vt ab alio determinata, quod est constitutiuum necessitatis; ergo cognita, vt liberè operatura in statu conditionato absque decreto prædeterminante, transiret deindè per decretum, eam determinans, ad statum absolutum, vt necessitata: & ita effectus in statu absoluto prodiret ab ea necessariò, non liberè.

591 Vrgeo: quandocumque constitutiua rei non permanent eadem, sed variantur, nec permanere potest idem constitutum, sed variatur: atqui constitutiuum libertatis est indifferentia in actu primo: & determinatio ad vnum ab exteriori agente est constitutiuum necessitatis; ergo quandocumque ista variantur, variatur libertas, aut necessitas; ergo id, quod in statu conditionato, vt sit liberum, debet excludere determinationem ad vnum ab exteriori agente: ad hoc, vt permaneat idem in statu absoluto, debet pro eodem statu retinere camdē exclusionem determinationis ad vnum: & si hanc non retinet, sed induit determinationem istam, nec retinebit libertatem, sed induet necessitatem.

592 Insto: quia per te, præcisa scientia media (prout præscindunt pro statu absoluto decretorum Dei Thomistæ, & Scotistæ, eam negantes) similia decreta prædeterminantia voluntatem creatam ad vnum ponunt in voluntate eadem cōstitutiuum necessitatis, nō libertatis: atqui sciētiæ mediæ suppositio nihil pręstat ad libertatē actus pro statu absoluto, quādo hic non dirigitur ab illa: & eodem modo se habet, siue talis scientia præcesserit, siue non; ergo siue præcesserit, siue non, eodem modo semper destruet libertatem determinatio ad vnum ab exteriori principio in statu absoluto. Minor probatur, quia suppositio conditionatæ futuritionis, & scientia media in pluribus defacto stant absque prorsus futuritione absoluta, prout stat pœnitentia Tyriorum, & Sidoniorum; ergo status futuritionis absolutæ, nisi procedat, vt à tali scientia directus, ex se omninò præscindit à statu conditionato, quem nec includit, vt causam directiuam: & solùm pro suo absoluto statu importat causas absolutas sui status: sed per te præcisa scientia media, determinatio actus ab exteriori principio illum constituit necessarium, non liberum; ergo etiam pręsupposita scientia media, quæ nihil pręstat statui absoluto, idem pręstabit similis prædeterminatio.

593 Assero tertiò. Quamuis, si nulla præsupponatur in Deo scientia de futuritione meritorum, implicet, quòd decretum de gloria, vt præmio, & corona, non sit etiā eodem modo efficax volitio de meritis: qualibet tamen pręsupposita scientia de futuritione eorumdem meritorum, potest Deus efficaciter velle gloriā absque eo, quòd vi eiusdē decreti efficaciter velit merita. Duas habet partes conclusio.

594 Prima pars probatur ratione satis conuincente: sic ergo discurro: licèt, quando medium prænoscitur, vt existens, siue vt absolutè futurum, pro consecutione finis non necessitetur volens efficaciter finem, nec quidem complacere de medio, eò quòd tota connexio volitionis medij cum volūtate finis indè nascitur, quòd sine medio, necessario ad positionem finis, nullam efficaciam haberet voluntas erga finem, quia hic sine medio haberi non potest, ac consequenter voluntas, quæ non ponit illa, quæ necessaria sunt, vt ponantur pro executione finis, non ponet vi sua finem: cùm autē medium iam supponitur existens, vel ita futurum aliunde, vt ex se iam sit aptum, & conducens ad finem, benè, qui vult finem, etiam si de medio nec complaceat, habebit consecutionem finis vi medij aliūde suppositi, vel ponēdi: atq; adeò pro efficaci volitione cōsecutionis finis, nec complaceat indiget de medio, & si possit, quando est amabile, complacere liberè de illo; si nihilominùs nulla ad volitionem efficacem finis præsupponitur in agente præscientia de existentia, vel futuritione mediorum apta ad finem, contradictionem dicit, quòd volitio agentis sit efficax erga finem, & nō sit eodem modo efficax volitio medij necessarij ad finem: atqui, vt gloria in ratione finis habeat rationem præmij, & coronæ, ne-

neceſſaria ſunt merita, vt media; ergo, qui vult efficaciter gloriam, vt præmium, & coronam, & nullam prȩhabet ſcientiam de futuritione meritorum, implicat, vt non eadem efficacitate velit merita. Secundam partem maioris probo ratione ſupra tacta, quia illa eſt efficax intentio finis, vi cuius finis ponetur in executione: ſed finis non ponetur in executione vi intentionis agentis, ſi vi illius non ponentur media neceſſaria ad conſecutionem finis, quando notitiam non habet de exiſtentia, vel futuritione eorumdem mediorum, ergo. Probatur minor clariſſimè, quoniam, ſi vi intentionis finis non determinatur agens ad media; ergo remanet eodem modo indifferens, ac erat ante intentionem finis ad velle, vel nolle media neceſſaria, & non prȩſuppoſita; ergo poſſet nolle media: ſed ſi nollet media, iam finis non poneretur in executione; ergo decretum intentionis finis non eſſet efficax; ordine ergo inuerſo, ſi intentio finis eſt efficax, finis determinatè eſt ponendus; ergo ponendum eſt vi eiuſdem decreti medium neceſſarium, & non determinatè poſitum, vel ponendum aliũde antecedenter ad decretum; ergo decretum intentionis finis eſt determinatio voluntatis volentis finem ad volẽdum eadem efficacitate medium neceſſarium, & non præſuppoſitum.

595 Ratio à priori huius differentię eſt, quia medium, vt medium non amatur ratione ſui, ſed ratione finis, in quantùm haberi non poteſt bonitas finis, quę ratione ſui amatur, niſi ſit medium requiſitum ad finem: vndè intendens efficaciter poſitionẽ finis, tantùm amat medium, quantùm neceſſe eſt amari, vt ponatur finis: atqui, quãdo medium iam cognoſcitur aliunde poſitum, vel infallibiliter ponendum, ponetur per intentionem agentis finis, etiam ſi agẽs non ponat medium; ergo in tali caſu efficacia intentionis finis nullo modo eſt neceſſe, vt ſit volitio, vel complacentia medij: econtra verò quando medium non cognoſcitur, vt iam exiſtens, vel futurum, non cognoſcitur, vt determinatum, ſed vt determinabile, ſecundùm quòd poteſt ad finem conducere; ergo ſi intentio finis non determinat poſitionem medij neceſſarij, vi huius intẽtionis nõ ponetur finis, eò quòd, non determinata poſitione medij, numquã erit poſitus finis.

596 Secunda verò pars aſſertionis, quòd nimirum, etiam ſi ſola prȩſcientia media prȩſupponatur de futuritione meritorum, non ſit neceſſe voluntatem finis glorię eſſe etiã voluntatem meritorum, remanebit probata in aſſertione ſubſequenti: ſicut enim meritum eſt medium ad conſecutionẽ gloriæ, vt præmij, & coronæ, ita determinatio actiua voluntatis creatæ eſt medium ad poſitionem actus liberi eiuſdem voluntatis: ſed in ſubſequenti aſſertione probabo poſſe Deum velle poſt ſcientiam mediã actum liberum voluntatis creatæ, abſque eo, quòd velit determinationem ipſam actiuam voluntatis creatæ: ſed ſufficit, ſi velit ipſam voluntatem, & circũmſtantias, ſub quibus fuit præuiſa ſe determinaturam ſe ipſam; ergo pari modo efficax intentio gloriæ, vt præmij, & coronæ non eſt neceſſe poſt ſcientiã mediam, vt ſit volitio meritorum: ſed ſufficiet, ſi ſit volitio ipſius voluntatis creatæ, & earum circumſtantiarum, ſub quibus eadem volũtas fuit præuiſa benè operatura; quapropter.

597 Aſſero quartò non implicare actum noſtrum liberum, quà liberum, cui nulla annexa eſt ab intrinſeco malitia, efficaciter prædefiniri, & intendi à Deo in nobis poſt ſcientiam mediam, qua cognouerit Deus, quòd ſub tali circumſtantia liberè à nobis poneretur: ac proindè nec implicare gloriam, vt præmium, & coronam eſſe à Deo efficaciter nobis volitam, & propter ipſam eſſe volita merita, quantùm eſt ex hoc capite, ne lędatur noſtra libertas in merendò.

598 Dixi, quantùm eſt ex hoc capite, ne offendatur noſtra libertas: nam an aliunde implicet dicam poſtea. Secunda ergò pars tota pendet à probatione primæ: ſi enim poſt ſcientiam mediam non implicat, vt Deus prædefiniat actum noſtrum liberum, quà liberum; ergo quòd poſt ſcientiam mediam velit gloriam, vt præmium, & coronam, & propter ipſam velit in nobis merita, quæ non ſupponit, vt futura, nec libertatem vllo modo lædet, ac conſequenter ex hoc capite nulla eſt implicantia, vt ita velit Deus.

599 Probatur autem prima pars aſſertionis, in qua maxima eſt difficultas, primò à priori, & ratione euidente, trutinando nimirum in quo conſiſtat efficacia voluntatis cuiuſcumque volentis: eamque, ſecundùm quòd maior, vel minor eſſe poteſt, ſaltem quoad explicitum, & formale, diſtinguendo ex ſua radice: ita ergo diſcurro: volũtas, & ſi libera ſit in ſuo operari, vel non operari, ſecundùm quòd opus ſpecificatur à potentia: non tamen eſt libera, imò ſimpliciter eſt impotens operari extra directionem intellectus: non enim poteſt amare quod cognoſcitur, vt ſolùm malum: nec odio habere, quod cognoſcitur, vt dumtaxat

taxat bonum: & pari modo nec potest liberè ferri circa id, quod repræsentatur, vt necessarium ad sui ipsius finem, nec necessariò tendere ad id, quod iudicatur non necessarium ad eumdem finem: talis ergo, & tanta est efficacia voluntatis in ordine ad sua obiecta, qualis, & quanta est directio intellectus, ita vt, quando intellectus ei repræsentat aliquem finem, & in ordine ad illum talem, & tantam necessitatē mediorum, & non maiorem, de necessitate quidem voluntas tendet efficaciter ad talia, & tanta media, supposito, quòd vult finem: sed non de necessitate tendit ad alia, & multò minùs, si medium conducens ad vnum finem esset impedimentum ad alium finem, qui hic, & nunc intenditur; ergo efficacia voluntatis, qua tendit ad finem, non est mensuranda indiuisibili modo in ordine ad media, vt, qualia, & quanta velle potest, & debet in ordine ad vnum finem, tanta, & talia velit, & debeat velle in ordine ad alium: sed solùm indiuisibiliter est mensuranda sub ratione necessitatis mediorum pro consecutione finium; vt scilicet, sicut efficacia voluntatis huius finis nō stat, nisi vi eiusdem voluntatis sint volita omnia media ad illius positionem necessaria: ita nec subsistat efficacia volitionis cuiuscumque alterius finis, nisi vi illius tendat efficaciter ad media necessaria pro illius executione, maiora, vel minora, hoc, aut illo modo, secundùm quòd sunt necessaria, & non aliter. Hæc sunt cuicumque euidentia: non enim eadem, vel tanta medicamina necesse est velit parùm infirmus, volens restitui illi sanitatem, ac necesse est velit mortaliter ęgrotans.

600 Ex his autem principijs, in sua radice patentibus, ita assertionem conuinco. Actus ille voluntatis de fine, qui ita tendit ad finem, vt vi illius ponantur media requisita ad consecutionem infallibilem finis, secundùm quòd sufficit ad talem infallibilē cōsecutionem, est actus ex suo genere, & proportionaliter ad proprium finem, efficax, cùm vi illius sit infallibiliter ponendus finis: atqui decretum istud Dei, subsequens ad scientiā mediam, qua Deus præcognouerit Petrum Apostolum fore sub talibus circumstantijs conterendum liberè, nimirum volo Petrum liberè conterendum, & ideò volo illi exhibere in statu absoluto easdem circumstantias, ex se ponit omnia, quæ sunt necessaria ad infallibilem futuritionem contritionis, absque eo, quòd vllo modo determinet voluntatem Petri ad vnum, sed potiùs causando in voluntate illius indifferentiam proximam ad vtrumlibet, tum ex parte actus primi, tum actus secundi, in signo causæ; ergo erit efficax, & nullo modo ęsiuum, sed causatiuum potiùs tum actus primi, tum actus secundi liberi. Duas habet partes minor argumenti: singulas probo: & quidem primam ita demonstro: scientia Dei est infallibilis; ergo supposita scientia media, quòd in talibus circumstantijs Petrus contereretur liberè, licèt ex parte causę staret indifferentia, ex parte tamen effectus esset suppositio, ratione cuius, sicut res ex suppositione, quòd est, non potest non esse, eo modo, quo est: ita per scientiam Dei cognoscitur infallibilitas effectus ex supositione, si essent circumstantiæ, licèt causa cognoscatur, vt indifferens; ergo per hanc scientiā, repræsentatur voluntati diuinæ, quòd, si Petrus esset in talibus circumstantijs, etiamsi causa sit indifferens, infallibiliter erit effectus infallibilitate orta ex suppositione: non erit autem, si tales circumstantiæ non erūt; ergo qui ponit Petrum, & tales circumstantias, causabit illam infallibilitatem actus ex suppositione: & si, infallibiliter ponit Petrum, & circumstantias, infallibiliter causabit illam infallibilitatem actus, infallibiliter trahendo à statu conditionato ad statum absolutum eamdem suppositionem; ergo per hoc, quòd post scientiam prærecensitā mediā Deus velit efficaciter Petrum, & tales circumstantias, vi sua, & infallibiliter ponet omnia ea, per quæ infallibiliter transferetur actus liber ille contritionis de statu conditionato ad statum absolutum; quæ erat prior pars minoris probanda. Ostendo autem nunc secundam partem eiusdem minoris ex eo, quòd prælibatum decretum subsequens modo dicto ad scientiam mediam, non indè est efficax, quia se solo in genere causæ efficientis ponit actum volitum: sed efficaciam suam se solo habet ordine intentionis, immutando se solo causas eius à statu conditionato ad statum absolutū, vt vi illarū simul immutetur suppositio conditionata effectus ad statum absolutum: est enim volitio, vt contritio Petri cognita, quòd liberè esset, si essent tales circūstātiæ, defacto fiat, & extrahatur eodē modo ad statū absolutū, sicut fuit cognita: & vt taliter extrahatur, transfertur etiā Petrus, & circūstantiæ ad statum absolutum: hoc autem modo stat efficacia decreti ordine intentionis relatè ad actum nostrum liberum: quandoquidem ex intentione Dei de actu immutantur omnes causæ de statu conditionato ad absolutum, cū quibus, ex suppositione præuisa conditionatè eiusdem actus, implicat non etiam in statu absoluto immutari actum, licèt physicè

ficè actus, & in genere causæ efficientis nō immutetur à solo tali decreto Dei, sed simul cum voluntate libera: & contingenter, spectato actu primo, & præcisa suppositione præuisa actus;ergo translatio actus ad statum absolutum tota, & totaliter est à Deo hoc modo, nimirum actus ordine intentionis vi antecedentis decreti redditur absolutè futurus, licèt non vi eiusdem dumtaxat reddatur futurus effectiuè: Petrus autem, & circumstantiæ etiam in genere effectiuo transferuntur ad statum absolutum vi decreti Dei; ergo hoc Dei decretum seruat ratione sui efficaciam, vt vi sua, accepta copulatè ordine intentionis, & ordine executionis, fiat tota translatio actus de statu futuritionis ad statum absolutum per hoc solùm, quòd ordine intentionis intendens actum, transfert ad statum absolutum Petrum, & circumstantias, sub quibus fuit præuisus conterendus, eo prorsus modo, quo fuit præuisus: sed non fuit præuisus, vt conterendus, tamquam determinatus ab extrinseco: sed liberè à se ipso;ergo vi præfati decreti, vt efficacis,trāsfertur ad statum absolutum, non vt determinatus à decreto, sed vt determinandus à se ipso, & liberè; & consequenter tale decretum causat tum efficienter actum primum libertatis, tum ordine intentionis actum secundum; tantùm abest, vt libertatem lædat.

601 Et hoc est, quod docet Augustinus sæpè, præcipuè verò lib. de Correctione, & Gratia cap. 14. *Quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus, quod vult, cùm vult, facit, habens sine dubio humanorum cordium, quò placuerit inclinandorum,omnipotentissimam potestatem*: facit enim quod vult, cùm vult, etiam de ipsis hominum voluntatibus, vt liberis, tribuendo ipsis eas inclinationes, quas præuidit facturas, vt liberum arbitriū cooperetur, *Cuius enim miseretur, sic eum vocat, quomodò scit ei congruere, vt vocantem non respuat*, ex eodē Augustino. Hoc itē est, quod docet Angelicus in omnibus locis, quæ adduximus tum num. 370; tum num. 453. nempè, *Non propterea effectus voliti à Deo eueniunt contingenter, quia causæ proximæ sunt contingentes;sed propterea,quia Deus voluit eos contingenter euenire, contingentes causas ad eas præparauit. Sed hunc quidem modum rebus diuina voluntas præfigit ex ordine suæ Sapientiæ:* vt loquitur quæst. 24. de Verit. artic. 5. in corpore.

602 Ex his autem clarescit, quàm contra propositum clamitent Oppugnatores scientiæ mediæ, volentes ostendere eam eneruare efficaciam decreti diuini, si, vt Prædestinatio actuum nostrorum liberorum non offenderet nostram libertatem, prærequireret scientiam mediam, quasi non ex se sit efficax, sed efficaciam emendicet à præsuppositione vsus nostræ libertatis,conditionatè præcogniti. Clarescit, inquam, quia, si isti volunt omnem efficaciam decreti diuinæ voluntatis, vt sit talis, debere indiuisibiliter, & efficienter causare vi sua omnia media requisita ad finem, & ipsum finem, euidenter sequeretur nullum concursum debere præstare causam liberam in suos actus, ne decreta diuina, quæ se solis ponunt finem, & media, quando hæc producenda sunt à solo Deo, efficaciora videantur decreto Prædestinationis, quod nō se solo ponit media: similiter, si ad efficaciam diuini decreti requiritur, vt vi illius ponantur etiam omnia media, non posset dici Deus velle efficaciter ostendere suam iustitiam vindicatiuam, quia non posset ponere peccatum, quod necessariò ad illius ostensionem præsupponitur: nec certè homo posset dici efficaciter velle comedere, nisi qui cibos se solo facere posset; nec velle transfretare, nisi omnia præstet, quæ ad transfretandum requiruntur; quis autem hæc non irrideat? verùm quippe est, quòd, qui media non supponit, nec potest velle efficaciter finem, nisi ipsemet causet media; at si omnia supponat, sufficit, si ea applicet: vel si aliqua dumtaxat præsupponit, sufficit, si applicet hæc, & alia, quæ non supponuntur, causet. Et ratio à priori est, quia efficacia voluntatis in eo sita est, vt ex se præstet totum, quem potest, conatum pro executione finis; inefficacia verò quando voluntas non conatur, quantùm potest; tunc namque ex se deficit in positione finis; cùm autem conatum suum præstet voluntas, directa ab intellectu, non potest conari respectu illius, quod repræsentatur, vt iam positum: sed respectu illius, quod repræsentatur, vt ab ipsa voluntate ponendum; ergo semper, quòd voluntas ita vult finē, vt vi illius ponat, quæ iudicantur esse ponenda, efficax erit, licèt non omnia alia ponat requisita, eò quòd semper in his casibus ponit totum, quem ponere potest, conatum. Hæc, ni fallor, cuique euidentia sunt.

603 Inanis est ergo horum Doctorū clamor: non enim scientia media est de futuro absoluto, neque per hoc, quòd Deus cognouerit Petrum fore conterendum, si essent istæ circumstantiæ, ideò defacto conteretur; sed conteretur, cùm in his circumstantijs ponetur; ponetur autem in his circumstantijs vi decreti Dei volentis ipsum conteri; ergo translatio contritionis Petri de

de statu conditionato ad statum absolutum, nõ est vi scientiæ mediæ, nec vi vsus creatæ libertatis conditionatè præcogniti: sed intẽtiuè vi solius antecedentis diuinæ voluntatis, executiuè verò mediatè à solo etiam Deo producente voluntatem in statu absoluto, & dante illi virtutem, & circumstantias: immediatè verò tum à Deo, tum à voluntate creata, tum à circumstantijs, ac consequenter, cùm hæc omnia vi voluntatis diuinæ, & eius efficaciæ transferantur ad statum absolutum, & cum ipsis contritio Petri; quæ ante talem diuinam voluntatẽ non erat, nisi conditionatè futura: non vi scientiæ mediæ, nec vi vsus creatæ voluntatis, præuisæ in statu conditionato: sed vi diuini decreti redduntur absolutè futura, sed intentiuè: executiuè verò mediatè, non verò immediatè, cùm nemo negare valeat actus nostros etiã pẽdere immediatè à nobis.

604 Quòd verò hoc decretum debeat supponere scientiam mediam, indè nascitur, quòd actus debet esse nobis liber: &, vt à nobis liberè eliciendus, est volitus à Deo: ideòque infallibilitas decreti non debet esse talis, vt infallibilitet voluntatem creatã, quo pacto eneruaret in ea contingentiam ad vtrumlibet: sed talis, quòd causet in ea contingentiam, transferendo de statu cõditionato ad statum absolutum infallibiliter, & simul in illa eodem modo actum eiusdem liberum; non ita autem posset velle transferre, nisi per scientiam mediam cognosceret, quòd transferendo causam, transferret cũ illa effectum; quòd ergo erat in puro statu conditionato futurum, totum vi decreti, & non vi scientiæ, transfertur ad statum absolutum, & ita tota efficacia est intrinseca decreto, sed immediatè relatè ad causas, mediatè relatè ad effectum ordine executionis: ordine verò intẽtionis immediatè relatè ad omnia. Vbi ergo inueniunt Thomistæ, & Scotistæ, quòd diuinum decretum efficacitatem suam emendicat à libero arbitrio, cùm liberum arbitriũ supponatur tantùm præuisum in statu conditionato, à quo statu deindè omnia vi solius decreti, siue immediatè, siue mediatè trãsferũtur ad statũ absolutũ, aut intẽtiuè, aut executiuè, quod etiã cõcedere debent Aduersarij ipsi, qui nõ possunt excludere concursum proprium liberi arbitrij?

605 Probo secundò eamdem conclusionem ita: nam si per impossibile Deus necessitatus esset ad mihi tribuenda illa eadem, quæ nunc ex sua præcisa libertate tribuit ad posse operari liberè, nimirum posse indifferẽs, & præparationem indifferentem sui cõcursus: non propterea necessitas Dei ad hæc mihi tribuenda, quibus nunc ego fio potens operari liberè, non relinqueret in casu posito me eodem modo liberum: ijsdem namque positis in me constitutiuis, non potest variari constitutum. Atqui efficax decretum Dei de mea contritione præuisa conditionatè, vt libera, quo decernat, vt à me ponatur in statu absoluto ijsdem principijs, & circumstantijs actiuis, sub quibus fuerat conditionatè præuisa, nihil meæ liberæ potentiæ superaddit, quod non diceret in prædicto casu impossibili; ergo sicut in casu meam libertatem Dei necessitas nõ offenderet, ita nec, post scientiam mediam de actu, efficax prædefinitio eiusdem actus. Minorem probo: & quidem relatè ad Deũ euidens est, quòd eius efficax prædefinitio se haberet, sicut Dei necessitas in casu; supposito namque, quòd Deus vellet efficaciter actum, non posset non ponere, sed esset vi huius decreti necessitatus ad ponẽda ea, quæ necessaria sunt ad executionem actus. Tota ergo difficultas superanda in minori argumenti remanet, relatè ad voluntatẽ creatã. Pro qua sic arguo: Si quid ex parte volũtatis creatæ superaddere deberet efficax prædefinitio Dei de meo actu cõtritionis, quod non superadderetur in casu dicto, maximè indè, quòd efficacia decreti trahens secum infallibiliter actum meæ voluntatis, non posset stare cum indifferẽtia meæ voluntatis in priori signo causæ in statu absoluto, ne ita possit frustrare decretum: sed hoc totum falsum est; ergo prædefinitio actus mei liberi post scientiam mediam, relatè ad meam voluntatem eodem modo se habet, ac Dei necessitas in casu. Probo minorem attentè pensando duo genera decretorum, quæ possumus concipere in Deo de actu v. g. meæ contritionis, etiã post scientiã mediã: aut namque cogitamus Deum post talem scientiam mediam ita decernere efficaciter, volo Petrum cõteri, nullo habito respectu ad prædictam scientiam, vt videlicet, siue fuerit, siue non fuerit talis scientia, adhuc posset permanere idem decretum: & hoc modo cõcedo non posse definiri actum liberum creatæ voluntatis, adhuc post scientiam mediam: eò quòd tale decretum, non directum à scientia media, totam executionem infallibilem effectus voliti trahit ratione sui, & nullo modo supponit; atque ita debet etiam ratione sui infallibilitare voluntatem creatam, & non relinquere eam determinandam à se. Alio autem modo possumus in Deo post scientiam mediam, quòd ego sub talibus circumstantijs liberè contererer, in Deo ipso cogitare decretum, nimirum,

quo efficaciter velit me fore conterendum eodẽ modo,quo præuidit, quòd contererer, & propterea velit me ſub iiſdem circumſtantijs; & huius decreti efficaciam benè componi cum omnimoda indifferentia voluntatis: neque ex hac ſequi poſſe fruſtrari decretum,quod totum cõtinet minor probanda, ita ex iam dictis euinco: nam non omnis efficacia voluntatis de fine eſt per ſe ipſam executiua finis, ſed benè ſtat voluntatis efficacia, etiam cum ſola intentione finis, & pura applicatione mediorum: qui enim intendit ſyluam incendere, vt efficaciter id præſtet, non eſt opus, vt ipſe producat accẽſionem, vel vt producat ignem, ſed ſufficit, ſi accẽſionem intendat, & propter eam ignem, aliunde exiſtentem, applicet:licèt,ſi media aliunde nõ ſupponeret, neceſſe eſſet, vt ea poneret; ergo quamuis, ſi in Deo non ſupponeretur ſcientia media de mea contritione, non poſſet Deus illam efficaciter velle, niſi ratione ſui traheret voluntatem meam infallibiliter ad illam; nihilominus, quia ſuppoſita ſcientia media, ſtat infallibilitas futuræ meæ cõtritionis per ſolam intentionem de illa, & poſitionem meæ voluntatis in ſtatu abſoluto cum eadem indifferentia, & circumſtãtijs, ſub quibus fuit præuiſa conterenda: (hac enim ſcientia præſuppoſita, nõ poſsũ deindè translatus ad ſtatũ abſolutũcum iiſdem, ſub quibus fui præuiſus, circumſtantijs non conteri impotentia ſubſequenti, licèt poſſim oppoſitum potentia antecedenti:) euidens remanet, quòd, vt ſaluetur infallibilitas decreti Dei non requiritur, vt vi illius infallibilitetur mea voluntas: ſed ſufficit, ſi ponantur vi illius in ſtatu abſoluto illa, ſub quibus fuit conditionatè præuiſa conterenda: quo pacto etiam euadit in ſtatu abſoluto neceſſariò conterenda neceſſitate ex ſuppoſitione, licèt potentia antecedenti remaneat indifferens.

606 Vrgeo, & magis explico eamdem argumenti vim: nam in decreto efficaci Dei, quo, poſt ſcientiam mediam, decernat me conterendum eodem modo, quo fui præuiſus, quòd liberè contererer, cogita præciſum reſpectum intentiuum Dei de mea contritione, & quòd ex hac intentione Deus moueatur ad ponendum me in ſtatu abſoluto ſub iiſdem circumſtantijs, ſub quibus fui præuiſus, quòd contererer: & præſcinde à diuino decreto omnem aliam efficacitatem, quam tu prætẽdis relatè ad meã voluntatem: nonne per ſola duo prædicta infallibiliter erit opus, & vi decreti diuini in ſtatu abſoluto, nõ excluſo libero cõcurſu voluntatis? Infallibiliter, inquam, quia ſuppoſito, quòd Deus cognouit, quòd eſſet, ſi eſſent tales circumſtantiæ, implicat, quòd iſtæ ſint, & non ſit opus, aliàs ſcientia falſa fuiſſet, & falſum eius obiectum. Rurſus vi decreti diuini, intendentis actũ, hæc omnia transferuntur ad ſtatum abſolutum, ſiuè mediatè, ſiue immediatè efficienter: ideò namque, quia Deus intendit meam contritionem, transfert hic,& nunc me, & circumſtantias dictas ad ſtatum abſolutum: & quia ego, & circumſtantiæ ita transferimur ad ſtatum abſolutum, mea etiam contritio, quæ fuerat præuiſa conditionatè futura, euadit abſolutè futura; ergo ex efficacia decreti diuini euadunt omnia prædicta abſolutè futura, ſiue immediatè, ſicut euado ego, & circumſtantiæ productæ à Deo: ſiue mediatè, ſicut euadit mea contritio, per hoc, quòd ego præuiſus conditionatè liberè operaturus cum his circumſtantijs, transferor eodem modo liber, & nihil ſuperaddito, ad ſtatũ abſolutum. Atque conſequẽter remanet probatum,quòd caſus decreti prædefinitiui eodem modo ſe habet relatè ad voluntatem creatam, ac caſus impoſſibilis poſitus in argumento.

607 Aſſero vltimò nec implicare gloriam ſub ratione præmij, & coronæ eſſe præuolitam, tamquam finem, ante præuiſa merita, vt abſolutè futura: & iſta eſſe à Deo volita,tamquam media ad gloriam, ſub ratione coronæ, & præmij, ex conceptu cauſæ moralis mouentis agens ad præmiandum. Hęc concluſio eſt contra Vaſquez, Pennottum, & alios, qui ex ratione cauſæ moturæ agens ad præmiandum, inferunt merita debere præuideri ad hoc, vt agens intendat præmium; atque conſequenter, aiunt, etiam ordine intentionis, vt agens intendat, debet moueri à meritis præuiſis.

608 Probo tamen concluſionem hanc communiſſimam ita: etenim cauſa moralis mouens agens ad aliquid, non ſemper mouet ad intendendum: ſed benè ſtat motus cauſæ moralis in ordine ad executionem rei, iam præintentæ: defacto namque decreta promiſſoria ſunt conditionatè intentiua ante futuritionem conditionis: cùm autem deindè ponitur conditio, non indiget Deus nouo decreto, vt iterum intendat promiſſa dare, ſed vi prioris decreti, & cognitionis, quòd ſit poſita conditio requiſita, neceſſitatur ad executionem promiſſorum:nõ tamen neceſſitaretur, niſi accederet cognitio poſitionis conditionis requiſitæ; ergo cognitio futuræ conditionis iam mouet agens,non ad intendendum,ſed ad exequendum;

dum, quod ante futuritionem conditionis promiserat: & consequenter positio talis conditionis mouet quidem agens, tamquã causa moralis, sed ad executionem, non ad intentionem promissorum. Ratio autẽ huius à priori est: quia causa moralis meritoria debet mouere agens liberum, præmians per voluntatem; voluntas autem non solùm indiget cognitione, vt intendat aliquid: sed etiam, cùm exequitur, per cognitionem directa exequitur; ergo adhuc in executione indiget moueri à cognitione; atque ita benè stat, quòd medium nõ mouens voluntatem ad intendendum finẽ, moueat illam sui cognitione, vt executioni ponat finem præintentum. Hoc ergo modo benè potest Deus velle alicui ex præcipuo amore gloriam, sed vt præmium, & coronam, ac propterea velle illi merita; non hinc tamen voluntas diuina vnquam id executioni mandabit, nisi per intellectũ dirigatur esse iam in tali Electo merita prærequisita, vi cuius cognitionis executiuè moueatur voluntas diuina, vt, quod præintenderat, opere compleat.

609 An non hoc etiam suo proportionali modo euenit in hominibus? Quis namque non experitur, quòd parentes præcipuè Ecclesiastici, habentes prælaturas, aut prouentus dispensandos, & eos ex speciali affectu in consanguineos, his potiùs, quàm alijs, dispensare curantes, & intendentes, hinc mouentur, vt suis consanguineis merita procurent, numquam id exequturi, nisi post preuisa merita? nõne isti priùs intẽdũt præmia, & ex hac intentione procurant merita, quę deinde executionẽ causãt, nõ intẽtionẽ, quã iã præsupponũt? Dixi, tamẽ suo proportionali modo: nã in hominibus voluntas vnius non est ita subdita alteri, vt Pater v. g. possit infallibilitare voluntatem filij ad acquirenda media: sed hic benè potest omninò discordare à voluntate Patris, intendentis illi præmia; at non ita creatura rationalis à voluntate Dei, in cuius potestate est vertere cor hominis, quòcumque ipse voluerit: ideòque in hominibus non potest ita efficaciter quis velle priùs pręmium, quàm meritum, sicut potest Deus: potest tamẽ suo proportionali modo.

610 Obijcies nunc primò contra quartam assertionem ita: illud idem, quod præstat decretum Dei prædeterminatiuum post scientiam mediam voluntati creatæ, præbet etiam decretum pędefinitiuum: sed illud implicat in ordine ad nostros actus, vt liberos; ergo etiã hoc. Probatur maior: nã non minùs prædefinitiuum, quàm prædeterminatiuum traheret secum, & ratione sui determinationem voluntatis creatæ ad vnum; ergo. Antecedens ostenditur: ideò prędeterminatiuum trahit determinationem voluntatis creatæ, quia ex se est volũtas Dei efficax de actu nostro: sed etiã prædefinitiuũ, de quo loquimur, esset voluntas Dei efficax de actu nostro; ergo &c. Maior difficultate caret: nam efficacia decreti diuini, quà tale decretum est, non potest non trahere ratione sui determinationem volũtatis creatæ; si enim non traheret; ergo voluntas remaneret indifferens ad ponendum oppositum; ergo remaneret potens frustrare diuinam voluntatem efficacem, quod est ridiculum.

611 Respondeo ex iam dictis in forma, nego maiorem. Ad probationem nego antecedens; ad huius probationẽ distinguo causalem maioris: ideò prædeterminatiuum trahit determinationem voluntatis creatæ, quia ex se est voluntas Dei efficax de actu nostro, non directa à scientia media, concedo: præcisè quia decretum Dei est efficax de actu nostro, nego causalem maioris: & eodem modo distincta minori, nego consequentiam. Voluntas tantùm conatur, cùm efficaciter aliquid vult, quantùm, iuxta directionem intellectus, opus est, ac potest conari: vndè quando aliquod medium præuidetur iam aliunde futurum pro executione finis, ex huius voluntate non conatur ad volendum illud, conaretur autem, si illud non esset præuisum aliunde futurum; decretum ergo efficax Dei non directum à scientia media est ex se conatus ad volendam determinationem creatæ voluntatis, quæ est necessaria ad futuritionem actus nostri, & non supponit aliunde futuram, quantùm est ex se, cùm non dirigatur à scientia media, licèt hæc comitetur ipsum decretum: at verò prædefinitiuũ dirigitur à scientia media, vi cuius cognoscit Deus determinationem voluntatis creatæ euasuram absolutè futuram per hoc præcisè, quòd creata voluntas, cũ cæteris circũstantijs præuisis, transferatur ad statum absolutum, absque eo, quòd Deus velit ipsam determinationem voluntatis creatæ: & ideò voluntas efficax de actu nostro præuiso, vt conditionatè futuro, non est voluntas de determinatione nostræ voluntatis: sed solùm de translatione nostræ voluntatis, & circumstantiarum ad statum absolutum, eo modo, quo fuerant præuisæ. Ad probationem ergo maioris distinguo assumptum: efficacia diuini decreti de actu nostro non potest non trahere determinationem volũtatis creatæ, si non supponit præuisam, vt conditionatè futuram, concedo: si sup-

ponit ita præuisam, nego; nam ita superuacaneus esset conatus voluntatis diuinæ:& ad probationem in contrarium distinguo conditionalem: si non traheret, voluntas remaneret indifferens, & potens oppositum potentia antecedenti, concedo: potentia subsequenti, nego; supposito namque, quòd fuit præuisa operatura in talibus circumstantiis, implicat, vt non sit operatura, posita in talibus circumstantiis: quòd verò absolutè possit oppositum, & nulla facta suppositione, solùm dicit, quòd Deus antecedenter potuisset nolle nostrum actum liberum, non verò, quòd possit frustrari Dei voluntas, quæ, directa à scientia media, supponit futuritionem actus conditionatè, qui non potest nō transire in statum absolutum, translatis voluntate, & circumstantiis eodem modo, quo fuerunt præuisæ.

612 Instabis: decretum prædefinitiuum hoc vel præsupponit aliud decretum indifferens, vel non: si hoc secundum; ergo libertatem aufert non minùs, ac prædeterminatiuum; quandoquidem, cùm sit decretū efficax de vno, & non de vtrolibet, non daret voluntati creatæ, nisi posse vnum, & non vtrumlibet. Si primum; ergo omninò superuacaneè ponitur decretum prædefinitiuum: nam vi decreti indifferentis voluntas creata supponitur habere auxilia, quibus habeat posse operari, & in quo statu iam videbit Deus, quid esset operatura.

613 Respondeo in primis dicendo relatè ad homines post originale non habere Deum æquale decretum indifferens cum Electis, ac Reprobis, sed discretiuū illorum ab istis: respectu namque Reproborum, etiam post scientiam mediam, habet decretum indifferens, non solùm ad media, scilicet ad auxilia sufficientia, verùm etiam ad finem, quatenus vult eos saluos fieri, sed inefficaciter, relinquendo in libero eorū arbitrio ipsorum salutem: respectù verò Electorum non ita, sed habet decretum efficax intentiuè circa eorum salutem, & indifferens circa media, ea indifferentia, quæ necessaria est ad libertatem: vndè comparatè ad hos non admitto post originale, nisi decretum prædefinitiuum, quod tribuit totum illud, quod tribueret decretum indifferens, vt patet ex dictis; est enim efficax, & determinatum ad vnum solùm intentiuè, non efficiēter; cū nāq; sit voluntas efficax de operibus bonis, vt liberè à nobis eliciendis, debet effectiuè nobis præstare posse ad vtrumlibet, vt fiet nostra libertas, atque ita non sequitur, quòd, si non sit, nisi decretum prædefinitiuum, solùm det voluntati posse vnum, & non vtrumlibet. Admisso tamen, quòd, præter decretum prædefinitiuū, præsupponatur aliud decretum indifferens, nego indè sequi prædefinitiuū superfluere: quia decretum indifferens non determinat Deum ad hæc potiùs auxilia, quæ faciunt operari, quàm ad alia, quæ solùm dant posse: vt autem Deus eligat potiùs dare illa, quæ faciunt operari, præ aliis, ex alio speciali fine id præstat, scilicet ex fine eos discernendi à Reprobis: & hoc erit decretum prædefinitiuum, quod pręstat aliquid aliud ab eo, quod præbetur à decreto indifferenti.

614 Obiicies secundò. Si decretum prædefinitiuum esset necessarium ad hoc, vt voluntas creata possit operari in statu absoluto, tale decretum auferret libertatem; ergo pari modo aufert, quomodocumque ponatur. Antecedens patet: quia, si esset necessarium in statu absoluto, esset etiam necessarium in statu cōditionato: nisi enim conditio secum ducat quęcumque sunt necessaria ad absolutam existentiam effectus, nec poterit secum ducere existentiam effectus; ergo nec in statu conditionato voluntas posset præuideri operatura sine efficacia decreti, quod esset eradicare scientiam mediam. Probatur ergo consequentia principalis argumenti ex eo, quòd libertatem nihil lędit per hoc, quòd necessariò, vel non necessariò requiratur, cùm etiam decretū indifferens sit necessariò requisitum, & non libertatem lædat, sed causet; ergo ideò lædit in casu dicto decretum prædefinitiuū, quia efficax ex se est; cùm ergo semper sit efficax, quomodocumque ponatur, semper libertatem lędet.

615 Respondeo concessa conditionali antecedentis, nego consequentiam. Ad probationē distinguo antecedens: necessariò, vel nō necessariò requiri aliquid ad actus creatę voluntatis solitariè sumptum non lædit eius libertatem, concedo, vt patet ex exemplo adducto de decreto indifferenti: necessariò requiri coniunctim cum efficacia huius requisiti, independentis à voluntate creata, non lædit eius libertatem, nego antecedens: distinguo pariter consequens: ergo ideò lædit, quia est efficax efficacitate omnimodè antecedenti ad exercitium libertatis, cōcedo cōsequētiā: quia efficax est quomodocūq; nego consequētiam. Distinguo eodem modo causalem vltimæ consequentiæ, nimirum; cùm ergo decretum definitiuum semper sit efficax, &c. efficacia semper antecedenti omnem vsum libertatis, nego: efficacia inadæquata, & in suo genere, concedo causalem, & nego consequentiam.

616 Di-

616 Distinctio tota hæc patet ex iam dictis: si enim decretum efficax Dei de actu volũtatis creatæ esset necessarium in statu absoluto pro positione actus, esset etiam necessarium in statu conditionato, vt benè probatur in argumẽto; ergo etiã in statu conditionato tale decretum deberet præcedere futuritionem conditionatam actus; cùm autem decretum efficax illud sit, quod vi sua ponit ea, quæ non supponit aliunde ad executionem sui obiecti, tale decretum deberet vi sua ponere determinationem volũtatis, quam non supponeret, nec in statu conditionato, & ideò nõ relinqueret volũtatem creatam determinandam à se: at verò supposito, quòd decretum prædefinitiuum non sit pro nullo statu necessariò requisitum, sed sufficiat indifferens; iam sic potest præsupponere præuisum, vt futurum, effectum, si ponantur causæ, & circumstãtiæ cum concursu indifferenti in statu conditionato, & hac cognitione dirigi Dei voluntas, vt propter effectum transferantur in statu absoluto ea omnia, quæ fuerunt præuisa liberè operatura, & eodem modo: quo pacto decretum hoc non causaret omnia immediatè, sed actum liberum intentiuè, causas, & circumstantias effectiuè, ac voluntatem creatam relinqueret determinandam à se, sicut fuerat præuisa in statu conditionato: & ideò libertatem non offenderet.

617 Instabis: vel hæc prædefinitio taliter ex se est efficax, quòd adhuc considerata ratione sui, & præciso opere voluntatis, sit cõnexa cum effectu, vel non: si primum; ergo in se, & ratione sui est trahens determinationem voluntatis creatæ, non minùs, quàm prædeterminatio: si secundum; ergo ex se non est connexa, sed per aliud, cũ effectu, nempe per determinationem voluntatis creatæ; non ergo erit ex se efficax, sed efficacitatem habebit à voluntate creata, ex se autem erit indifferens.

618 Respondeo nego suppositionem dilemmatis, nimirum, quòd talis prędefinitio possit considerari ex se, præcisa determinatione voluntatis; cùm enim eius obiectum sit opus voluntatis, vt liberè ab ea determinandum, non potest considerari præcisa determinatione voluntatis. Sed quia adhuc sine hac præcisione posset vrgeri alio modo argumento, quòd videlicet determinatio voluntatis creatæ sit necessaria ad efficientiam operis, & hæc non est infallibiliter vi decreti; ergo decretum non est ex se efficax.

619 Aliàs ex dictis huic argumento respondeo: distinguendo scilicet secundam partẽ antecedentis: & hæc non est infallibiliter vi decreti immediatè concedo: mediatè nego: cùm enim decretum sit directũm à scientia media, qua cognoscitur, quòd, si essent tales circumstantiæ, esset opus, per hoc, quòd immediatè vi decreti transferuntur ad statum absolutum eædem circumstantię; redditur etiam infallibiliter absolutè futura determinatio voluntatis creatæ, quæ, si decretum non esset, nullo pacto esset absolutè futura: vndè ad consequentiam distinguo efficacitatem decreti; ergo decretum non est ex se efficax quantùm sufficit ad efficaciter vi sua transferendum effectum in statu absoluto siue mediatè, siue immediatè, nego: non est efficax omni antecedenti efficacitate incompossibili cum actu libero creatę voluntatis, concedo consequẽtiam: habet namque efficacitatem proportionatam ad suum obiectum: & cùm talis definitio non sit volitio de determinatione voluntatis ad vnum, sed de actu, vt eliciẽdo à voluntate indifferenti, & à se determinanda, eo modo, quo fuit præuisa: non debet esse efficax in ordine ad determinationem voluntatis: sed in ordine ad ea, quibus præuisa est voluntas se fore determinãdam; per hoc namq; infallibiliter erit opus liberum intentum à Deo.

620 Obijcies nunc tertiò cum Vasquez cõtra vltimam assertionem. Ratio præmij, & coronæ in obiecto essentialiter præsupponit præscientiam meriti; ergo implicat prędefiniri gloriam, vt præmium, & coronam, antecedenter ad præuisa merita. Probatur antecedens, quia merita in ordine ad præmium non se habent, vt aliqua media physica, causatura physicè executionem finis præintenti, sed vt media moralia motura agens ad ipsũ finem: atqui media ita agens mouentia, non mouent ad solam executionem, verùm præcipuè ad intentionem finis; ergo ratio præmij, & coronæ in obiecto volito non stat absque meritis pręuisis, mouentibus agens ad illud intendendum. Minor patet: nam causa moralis, meritoriè mouens, illa est, cuius intuitu mouetur agens, vt velit finem, tamquam præmium; ergo non solùm mouet ad executionem, verùm etiam ad intentionem finis. Probatur antecedens: nam causa ista moralis meritoria se habet per modum impetrationis, quatenus merens à præmiante sit impetraturus finẽ; ergo implicat, vt sub prælibata ratione pręmii sit volitus aliquis finis, & non præsupponatur ratio meriti præuisa. Probatur consequentia: quia quãdo ab alio essentialiter est ponendum medium, quàm à solo volente finem, implicat, vt sit efficax volitio finis, nisi præsupponatur

ponatur infallibiliter iam futurum mediũ; ergo &c. Antecedens probatur; etenim, niſi medium præſupponatur futurum aliũde, iam fieret infallibiliter futurum vi volentis finem, & non vi voluntatis creatæ, & ita potiùs deperderetur ratio liberi, & meriti.

621 Reſpondeo nego antecedens; ad probationem nego minorem vniuerſaliter eſſe veram, quamuis poſſit aliquando talis eſſe, quando nimirum Deus ex alio fine, quàm ad dandam gloriam, prout infra dicemus poſſe, tribueret gratiam finalem efficacem. Ad probationem diſtinguo antecedẽs: cauſa moralis eſt illa, cuius intuitu mouetur agens, vt velit finem, ſiue ſolùm executiuè, ſiue adhuc intentiuè, concedo, ſemper intentiuè, nego antecedens, & conſequentiam: diſtinguo pari modo eiuſdem antecedentis probationem, quòd nimirum cauſa moralis ſit impetratoria, ſiue ſolius executionis finis, ſiue etiam intentionis, ſed non ſemper eſt impetratoria intentionis. Ad huius autem antecedentis probationem concedo ex dictis, quòd quando à libertate alterius eſt ponendum medium, quàm à ponente finem, non poſſit hic efficaciter velle finem, niſi præſupponatur aliqua ſcientia, ſiue abſoluta, ſiue media de futuritione finis: ſed nego requiri abſolutam, & non ſufficere mediam. Ad cuius tandem probationem nego, quòd adæquatè finis euadat infallibiliter futurus vi volentis ipſum, ſed tantùm, quantùm requiritur, vt media ex ſtatu conditionato tranſeant ad ſtatum abſolutum, prout videre eſt ex dictis à numero 607.

622 Inſtabis cum ijſdem. Non poteſt e. gr. Rex in humanis velle efficaciter dare alicui præmium legitimi certaminis ante præuiſum in facto eſſe legitimum certamen, ſed ad ſummum conditionatè, & promiſſoriè; ergo neque pari modo Deus. Probatur cõſequentia: quia nos in Deo non alio modo concipimus decreta ſecundùm rationes prioris, & poſterioris, niſi per analogiam, & ſimilitudinem ad decreta creatæ voluntatis.

623 Reſpondeo conceſſo antecedente, nego conſequentiam; ad cuius probationem diſtinguo antecedens: nos non alio modo diſtinguimus decreta in Deo, niſi per analogiam, & aliqualem ſimilitudinem ad decreta creatæ voluntatis, tranſeat: per ſimilitudinem in omnibus, nego antecedens, & conſequentiam. Sicut in creata voluntate illud decretum, quod eſt cauſa alterius, dicimus prius illo: ita in Deo dicimus decretum prius, cuius obiectum eſt cauſa alterius obiecti voliti; & in hoc eſt aliqua analogia, & ſimilitudo inter decreta Dei, & decreta creatæ voluntatis ſecundùm rationes prioris, & poſterioris. Cæterùm non non ſunt comparanda decreta voluntatis creatæ ad diuina quoad efficaciam eorum intrinſecam: non enim omnia, quæ poteſt Dei voluntas, poteſt & humana: atque ita in caſu, imò vniuerſaliter in humanis numquam poteſt vnus velle efficaciter finem, quando medium pendet à voluntate futura alterius; non quia, vt ſibi ſuadet Vaſquez, medium morale debet præexiſtere, vel præcognoſci futurum; cùm id vniuerſaliter verificetur, adhuc quando medium eſt phyſicum; nemo namque poteſt omninò velle efficaciter transfretare, ſi ab alterius voluntate pendet commoditas vel vſus nauis: ſed quia nullus hominum habet in poteſtate ſua volũtatẽ alterius, nec infallibilem ſcientiam de eo, quod alter eſſet facturus: ſed ad ſummum maiorem, vel minorem certitudinem moralem, ſecundùm quam experientiam cõſpicimus, quòd eò quiſque ſibi fortiùs ſperat mediũ, pendẽs à voluntate aliena, quo ſibi perſuadet alterũ fore illi reſponſurum. Cùm autem Deus in ordine ad actus liberos creatæ voluntatis ſummam habeat poteſtatem, ſummamque præſcientiam, atque potentiam eos transferendi ad ſtatum abſolutum ex ſtatu conditionato, indè eſt, quòd ſolus ipſe poteſt eſt velle efficaciſſimè finem, cuius medium pendet à voluntate creata.

624 Vrgebis. Ratio præmij, quà talis, non poteſt ante præuiſionem abſolutam meriti, alitud in præmiante ſupponere decretum, niſi conditionatum, & nullatenus abſolutum de ipſo; ergo purè promiſſorium; ergo diſparitas aſſignata inter Regem humanum, & Deum præmiantem impertinens eſt, & tota ratio in caſu argumenti fundatur in ratione cauſę moralis, & meritoriæ. Antecedens, in quo tota ſiſtit difficultas, ſic probatur: etenim ratio præmij non ſubſiſtit in actu, niſi ſubſiſtat ratio meriti; ergo de ratione præmij ſemper erunt veræ iſtæ conditionales, ſi hic, vel ille homo operabitur, ſaltem finaliter, benè, præmiabitur; ſi malè, non præmiabitur, imò potiùs punietur; ergo ratio pręmij non ſupponit aliud decretum in pręmiante, niſi pręmiandi merentem: non pręmiandi, ſed puniendi demerẽtem, quod eſt decretum eſſe conditionatum, & promiſſorium.

625 Reſpondeo ex alibi dictis diſtinguendo primam partem antecedentis. Ratio præmij, &c. nullum aliud poteſt ſupponere decretum in præmiante, niſi conditionatum,

tum, siue materialiter, siue formaliter, concedo: semper formaliter, nego primam partem antecedentis, ac simul secundam, & pariter consequentiam. Dupliciter aliquod dicitur absolutum, vno modo, quatenus nõ pendet ab alio in suo esse: alio modo, quatenus est in statu actualis existentiæ, & si actu pendeat ab alio etiam existente. Pari modo dupliciter Dei decretum potest dici conditionatum ex parte obiecti: vno modo, quatenus respicit obiectum vnum cum dependentia ab alio, & si vtrumque vi sua trahat ad statum existentiæ actualis; & hoc modo voco conditionatum materialiter, & absolutum formaliter: alio modo, quatenus vi sua nullum trahit obiectum ad statũ absolutum, sed expectat conditionem ab alio ponendam; & ita voco decretum conditionatum formaliter. Verum ergo est omne decretum de præmio debere esse cum dependentia huius à merito, sed potest idẽ decretum vtrumque trahere ad statum absolutum ex se, ac consequenter antecedere, tamquam causa, futuritionem meriti absolutam. Ad probationem in contrariũ, concedo antecedens, & primam consequẽtiam, & nego secundam. Sicut enim etiã de Petro existente, verum est dicere, si Petrus viuit, existit, & si non viuit, non existit: ita, & de præmio absolutè futuro vi decreti veræ sunt illæ conditionales, si meritum erit, erit præmium, si meritum non erit, nec erit præmium. Ratio est quia similes conditionales fundantur in cõnexione vnius cum alio, non verò in futuritione conditionata rei.

626 Insistes: de pœna, vt pœna, nullum in Deo potest dari decretum absolutum ante præuisionem absolutam culpæ, sed dumtaxat conditionatum, & comminatorium; ergo similiter de præmio, vt præmio, non poterit ad meritum aliud præcedere decretum, nisi conditionatum, & promissoriũ. Probatur consequentia, tum ex paritate: tũ quia, sicut Deus voluntatem de præmio habet ad ostensionem suæ bonitatis, vel misericordiæ: ita voluntatem de pœna habet ad ostensionem suæ iustitiæ punitiuæ: sed voluntatem ostendendi iustitiam punitiuã ante præuisam culpam, non potest habere, nisi comminatoriam, & non absolutam; ergo neque voluntatem ostendendi suam bonitatem poterit ante meritum præuisum habere, nisi promissoriam, & conditionatam.

627 Respondeo concesso antecedente, nego consequentiam, & paritatem. Ad huius probationem distinguo maiorem: sicut Deus voluntatem prẽmij habet ad ostensionẽ suæ bonitatis, ita voluntatem pœnæ ad ostẽsionem suæ iustitiæ punitiuæ, & istę ostensiones sunt ambæ pari modo vndequaque bonæ, & amabiles, nego: & sunt diuerso modo amabiles, concedo antecedens, & nego consequentiam. Aduerterent, vellẽ, Aduersarij quale absurdum inferret argumentum, si vim haberet; concluderet nãque, quòd, sicut Deus nullum malum potest velle, ante culpam, in ostensionem suæ iustitiæ punitiuæ: etiam nullum bonũ posset velle, ante meritum, in ostensionem suæ bonitatis, & ita nec primam gratiam posset dare gratis. Ostensio ergo bonitatis, & misericordiæ Dei vndequaque est bona, & amabilis ex se, quandoquidem Deo est bona extrinsecè, & creaturæ rationali, quę est Dei opus, eiusdemque imago, est bona intrinsecè: & propterea est à Deo absolutè ratione sui volibilis: at ostensio iustitiæ punitiuæ, licèt sit Deo extrinsecè bona, est tamen suæ createę imagini intrinsecè mala, & vt talis ratione sui non est à Deo volibilis: redoleret namque aliquid crudelitatis in Deo, si propter præcisum extrinsecum bonum sui, complaceret de intrinseco malo sui operis, & imaginis: nisi ergo sit tale malum creaturæ rationali ratione culpæ debitum, & ob tale debitum reddatur volibile, numquam Deus poterit illud absolutè velle creaturæ rationali.

628 Obijcies quartò contra eamdem conclusionem: implicat gloriam habere rationem præmij, & coronæ in executione, & nõ dari executiuè post merita; ergo implicat intendi, vt prẽmium, & coronam, & non intendi post præuisa merita. Patet consequentia, tum ex paritate: tum ex eo, quia Deus ita exequitur res in tempore, sicut eas ab æterno decreuit, aliàs Deus aliter res in tempore poneret, ac voluit ab æterno; ergo, si gloriam exequitur in tempore post merita, ipsam etiam ab æterno voluit post merita.

629 Huic argumento respondent aliqui, inter quos Mastrius in 1. lib. Senten. disp. 5. quæst. 2. articul. 6. num. 152. concedendo totum argumentum: docent enim isti gloriam Electorum in primo signo, quo intelligimus esse illis volitam à Deo ordine intentionis, non intelligi volitam explicitè sub ratione prẽmij, & coronę: nec item sub ratione doni ex parte obiecti, sed præcisè sub ratione finis, ad ostensionem diuinæ bonitatis, & misericordiæ, præscindendo ab omni medio: quia tamen voluntas finis est implicita volitio alicuius medij indeterminatè, vi huius implicitæ volitionis medij determinatur Deus, vt eligat in secundo

do signo merita, tamquam media, & ad executionem gloriæ ex meritis, atque eodem modo dari deindè gloriam in tempore ex meritis.

630 Verùm hæc doctrina, qua etiam vtuntur isti Doctores in materia de Incarnatione, vt defendant Verbum adhuc fuisse incarnandum, si homo non peccasset, licèt in illa materia possit aliquo modo subsistere, in præsenti tamen est purum commentum. Potest quidem in materia de Incarnatione subsistere respectu duorum obiectorum, quę in ea possunt esse, non respectu eiusdem: in carne namque humana Christi duæ sunt distinguendæ passibilitates: quarũ remota, cõsistens in ipsa substantia carnis ex se passibili, diuinitus potest impediri per donum impassibilitatis, sicut defacto erunt impassibiles Beati post resurrectionem, & caro Christi ex quo resurrexit; vt ergo caro humana sit proximè passibilis, debet etiam habere carentiam dotis impassibilitatis, prout habuit Christus ex voluntate Patris ad hoc, vt pro nobis potuerit pati, licèt ipsi erat debitum tale donum ab instanti conceptionis, ratione vnionis hypostaticæ. Hac ratione potuit in primo signo esse volita incarnatio Verbi in carne passibili remotè, præscindendo ab eo, an ipsi sit danda, vel suspendenda vsque ad aliquod tempus dos impassibilitatis: cùm enim ista sint duæ res realiter distinctæ, potest in aliquo signo esse volita efficaciter vna, præscindẽdo ab alia; & deindè post præuisum peccatum, siue in remedium peccati potuit esse volita passibilitas proxima, & suspensio ad tempus dotis impassibilitatis. Cæterùm respectu eiusdem obiecti chimæricum est decretum efficax, non exequens suum obiectum.

631 Ratio à priori est, quia cùm decreta libera Dei nihil intrinsecè addant, quod potuerit non esse in Deo, sed solùm respectum actiuum mutantis, implicat esse explicitum decretum, quod non explicitè mutet suum obiectum ex parte sua: atqui finis est mutandus per media singularia, & non per medium in genere, vel implicitũ; ergo in Deo est purum figmentum decretũ efficax de fine, præscindendo ab omni medio, mutante executiuè. Sed vide vnde hæc insubsistẽs doctrina ortum ducit, quòd volunt isti Doctores pari modo discurrere de Deo intendente, & exequente, ac de creata voluntate: non attendentes, quòd intentio in voluntate creata non est actiua, sed affectiua, inclinans formaliter subiectum efficaciter, vt ponat media actiua: in Deo autem, in quo non datur inclinatio defectibilis, etiam intentio ipsa est formaliter purè actiua, sub ratione liberi, & ita ratione sui, non, inclinando subiectum, causat electionem mediorum: sed formaliter mutando media, quia mutandus est finis, ac consequenter figmentum est admittere in Deo intentionem finis, præscindẽdo ab omni medio executiuo: sed vel mutat executiuè se solo, vel mutat media, quibus mutandus est finis.

632 Respondeo ergo ad argumentum: concesso antecedenti, negando consequentiã, ac paritatem; ad cuius probationem distinguo paritatem antecedentis: ita Deus exequitur res in tempore, sicut voluit ab ęterno, quoad entitates causarum, & effectũ, concedo: quoad ordinem prioritatis, & posterioritatis inter ea, nego antecedens, & consequentiam. Cùm voluntas Dei à nullo impediri possit, quidquid ab æterno voluit, & secundùm omnes circumstantias, quas voluit, erit in tempore: sed in executione implicat, quòd sit idem ordo prioritatis, & posterioritatis in obiectis volitis, eò quia, quod est causa in intentione ex obiectis, necesse est, vt in executione sit effectus, sed in alio genere causæ: quis enim non videt, quòd intendens nauim, & ambulationem ad visendos parentes, totum id ipsum in executione ponit: sed electio nauis oritur affectiuè ex voluntate videndi parentes, at deindè in executione vsus nauis præcedit, tamquam causa, vel conditio causę efficientis, visionem parentum? sic ergo ex intentione gloriæ, vt præmij, & coronę, Deus vult nostra merita, sed deindè in executione merita, tamquam causa moralis, præcedunt executionem gloriæ sub ratione præmij, & coronæ.

633 Instabis: gloria, vt præmium, & corona, non est finis vltimatus intentionis Dei, sed solùm intermedius; omnia enim propter se ipsum, & sui gloriam operatus est Deus, ac consequenter finis vltimatus intẽtionis Dei, est sui ipsius gloria: atqui ad hunc finem vltimatum priùs debuerunt esse volita merita, quàm horum præmium, & corona: ergo. Probatur minor: in ordine ad finẽ vltimatum illud priùs debet esse volitum, quod immediatiùs, & magis directè ad illũ iuuat: sed merita nostra immediatiùs, & magis directè iuuãt ad Dei gloriam, quàm pręmium, & corona nobis tribuenda: ergo. Minor probatur, eò quòd merita nostra sunt actiones liberę, elicitæ à nobis in obsequium, & honorem Dei: Beatitudo verò nostra, vt præmium, & corona, potiùs redundat in nostram vtilitatem, quàm in obsequium, & honorem Dei.

634 Re-

634 Respondeo nego minorem; ad cuius probationem nego etiam minorem, & ad huius probationem nego secundam partem antecedentis; adhuc enim Beatitudo nostra consistens in visione, & amore, redundat in Dei gloriam, & honorem, supra quàm redundent merita, & actiones liberę, quas elicimus in via. Ratio est euidens, quia honor iste, & extrinseca gloria Dei consistit in eo, quòd eius perfectiones cognoscantur, extimentur, & amentur propter seipsas: eò autem res magis extimatur, & amatur, quò magis cognoscitur, vt extimabilis, & amabilis; cùm ergo Beati per visionem beatificantem, & glorificantem sine comparatione magis cognoscant Dei perfectiones, quàm homines in via, absq; dubio magis, & sine comparatione ad istos, extimabunt, & amabunt, ac consequenter etiam sine comparatione gloria nobis à Deo volita resultat in maiorem sui honorē, quàm merita nostra.

635 Plures aliæ adduci possent obiectiones ad probandum gloriam, vt præmiū, & coronam, fuisse volitam à Deo post præuisa merita: at, quia istæ non procedunt de possibili, sed de facto, infra examinabuntur, cùm discutietur, qualiter de facto fuerit à Deo intenta gloria Electis, ante, an post meritorum præuisionem: ideòque aliam nunc de possibili examinandam propono difficultatem. sit ergo

ARTICVLVS TERTIVS.

An possibilis fuerit in Deo Prædestinatio gloriæ post præuisionem meritorum.

636 IN præsenti difficultate, de qua agimus, nemo, quem legerim, possibilitatem Prædestinationis post pręuisa merita explicitè inficiatur, sed dumtaxat plures negant talem esse de facto, de possibili autem mentionem non faciunt, quamuis, si Scotistarum ratio benè pensetur, videatur probare, nec similem Prædestinationem esse possibilem, vt patebit, cùm argumenta contra meam assertionem soluam. Et certè difficultas hæc connexionem non habet cum asserto, vel negatione scientiæ mediæ; siue namque ad opera libera prærequiratur decretum prædefiniens, siue comitans, siue indifferens, adhuc locum habet difficultas, an nimirum Deus potuerit primò velle opera in obsequium sui, vel ad alium finem, quàm propter finem ea præmiandi, & deindè ne præmio vacua relinqueret, velle iisdem tribuere mercedem gloriç? pro solutione ergo difficultatis, breuiter me expediam: vndè.

637 Dico potuisset Deus ex sua libera volūtate prędestinare Electis gloriam in præmium, & coronam post pręuisam, absolutam futuritionem meritorum, præciso, & excluso omni decreto antecedenti de ea. Est communis sententia eorum, qui de hac difficultate explicitè agunt.

638 Probatur conclusio, ratione à priori, & euidēte; quia licèt mediū, quà mediū, nō sit volibile, nisi ex præsupposita voluntate finis, eò quòd medium, vt tale, dicitur ratione bonitatis respectiuæ, nimirum vtilitatis, & conducentiæ ad finem; nihilominus plurima sunt, quæ vel simul habent bonitatem per se appetibilem, & præterea vtilitatis, & conducentiæ ad aliud: sicut cibi suaues gustui per se sunt amabiles, & simul propter conseruationem vitę: vel bonitatem vtilitatis habent relatè ad plures fines, per se expetibiles: sicut deambulatio, tum ad digerendos humores propter conseruationem sanitatis, tū ad peragenda negotia, & ad alios fines. In his autem neminem latet, posse quempiam appetere cibos suaues propter illorum amabilitatem, & deindè cogitando de salute, etiam ad huius ordinare cōseruationem; & pari modo velle deambulationem ad aliquod peragendum negotiū, & deindè eamdem iam peractam ordinare ad videndum Amicum. Cùm autem gratia, & opera bona supernaturalia sint simul in se expetibilia, atque ad plurimos conducere possint fines: gratia namque iuuat ad constituendam creaturam rationalem potentem supernaturaliter, & liberè operari: itē ad ostendendam potentiam, & bonitatem Dei: ac etiam ad habenda opera bona, & meritoria. Hæc insuper possint iuuare ad obsequendum Deo, vel ad ipsi rependendum pro beneficijs acceptis, sicut etiam ad reddendam creaturam rationalem iustam, ac tandem ad merendum proportionatum præmium: euidenter sequitur, quòd poterunt in primo signo esse volita à Deo, vel propter se ipsa, vel ad alium finem, præter finem retribuendi gloriam: & deindè, ne ratio meriti remaneret vacua præmio, fuisse illis definitam mercedem.

639 Confirmatur: quia opera bona, & supernaturalia de facto reperiuntur pluries in Reprobis, & consequenter gratia efficax, quę

quæ tamen non fuerunt illis volita ex actuali efficaci Prædestinatione ad gloriam, sed ex alio fine: atqui in Reprobis non deficit possibilitas perseuerandi in iustitia iam acquisita, aliter non peccarent, eam deperdendo, & deperderent non peccando; ergo possent acquirere gloriam illis efficaciter volitam post, non ante præuisa merita: atque adeò possibilis est similis Prędestinatio.

640 Vrgetur fortiùs, quia id, quod Deus semel vult, potest suo arbitrio conseruare, si res ipsa conseruabilis est: atqui defacto vult Deus sæpè Reprobis gratiam efficacē, & opera bona ex alio fine, quàm ex actuali Prædestinatione efficaci glorię, & nō propterea talia opera carent ratione meriti; ergo potuit Deus velle conseruationem gratiæ, & perseuerantiam bonorum operum, & meritorum ex alio fine, quàm ex præcedenti Prędestinatione gloriæ: sed in tali casu Deus non relinqueret impræmiata talia bona opera perseuerantia, etiam finaliter, aut saltem non deficeret Deo posse illa pręmiare; ergo posset talibus sic benè perseuerantibus velle pręmium glorię post pręuisa merita, ac consequenter possibilis est similis Prędestinatio.

641 Objicies argumentum quoddam Scotistarum, quo vtuntur ad probandum defacto gloriam Electis fuisse prædestinatam ante preuisionem meritorum ita: quicumque ordinatè volens priùs vult finem quàm media conducentia ad talem finem: sed quandocumque gloria datur, vt præmium, & corona meritorum, illa habet rationem finis, & hęc rationem mediorum; ergo, cùm Deus non possit inordinatè velle, nec poterit velle gloriam, vt præmium, & coronam, nisi voluntate antecedenti ad voluntatem mediorum.

642 Respondeo hoc argumentum esse insufficiens tum ad probandam impossibilitatem Prędestinationis gloriæ post merita, tum ad probandum defacto Prędestinationem eiusdem gloriæ præcessisse scientiam meritorum. Tunc namque (vt ostendam primum meum assertum) maior argumēti est vera, quando medium non est expetibile, nisi propter aliud, nec nisi propter vnicum finem; in hoc enim casu medium appeti non potest, nisi ex talis specialis finis amore: cæterùm quando medium ratione sui est bonum, potest ratione sui terminare amorem, absque vllo ordine ad alium finem, quamuis alio actu possit ordinari ad illud. Et similiter, cùm idem medium potest conducere ad plures fines, potest prima intentione esse volitum propter vnum, & deinde ordinari ad alium finem, supposito, quòd iam est: sæpè enim volumus ex. gr. currum, vel nauim ad peragenda negotia; sed oblata occasione deindè vidēdi Amicū, vel satisfaciendi curiositati, vtimur ex consequenti voluntate medio, iam oblato, & existente. Et hinc apparet, quàm friuolum etiam sit antecedens argumentum ad probandum ratione defacto Prædestinationem pręcessisse præuisionem meritorum; cùm enim gratia, & merita potuerint esse volita ex alio fine à Deo, vndè probabunt ratione Scotistę, quem defacto voluerit Deus ex duobus modis, quibus pro sua summa libertate poterat velle Electos prædestinare?

643 In forma ergo ad argumentum respondeo distingendo maiorē: qui ordinatè vult, priùs vult aliquem finem, siue hunc, siue illum, quàm media, concedo maiorem; priùs vult hunc determinatum finem, subdistinguo, si medium non est per se expetibile, nec conducit, nisi ad vnicum finem, concedo: si est per se expetibile, vel potest conducere ad plures fines, nego maiorem: & eodem modo distincta minori, nego cōsequentiā. Distinctio patet ex dictis.

644 Objicies secundò: saltem post peccatum originale Prædestinatio ad gloriam non potest non pręcedere pręuisionem meritorum: sed hanc distinctionem nos non facimus in assertione; ergo assertio est manca. Maior probatur: quia post originale saltem non potest vnus homo benè operari præ alio, nisi sit maioribus, & vberioribus pręuentus auxilijs: sed hæc auxiliorum discretio non alium potest habere finem, nisi quia vni præ alio sit volita gloria; ergo.

645 Respondeo requirendo ab arguente, vndè sit, quòd aliquando Reprobi præueniuntur maioribus auxilijs, & benè operantur, cùm id non habeant ex Prædestinatione gloriæ? eūdem ergo finem posset habere Deus pro primo signo cum Electis: cum hac differentia, quòd cum Reprobis similem finem nollet pro semper, quo pacto vellet cum Electis. Ad omnes ergo fines, de quibus supra mentionem feci, non minùs potest ordinari gratia ante peccatum Adæ, quàm gratia vberior, quæ datur posteris post idem peccatum. Vndè in forma, nego maiorem argumenti: ad cuius probationem nego minorem ex dictis.

ARTICVLVS QVARTVS.

Qualis fuerit defacto Prædestinatio gloriæ, antecedens, an subsequens præscientiam meritorum?

646 PRæsens controuersia plurimas in se admiscet difficultates, quę non paucorum animos, res parùm considerantium, valdè conturbant. Principalior itē articuli pūctus ita, ob pręsuppositas ex parte Dei omninò antecedētes infallibiles quasdā discretiones, redditur imperceptibilis, vt plurimæ indè pestilentissimę ortę sint Hæreses. Vt ergo in re tanti momenti confusionem omnem excludam, & difficultates omnes suo ordine dissoluam, distinctos cōstituam Paragraphos, enodando in primo leuioris momenti difficultates. sit ergo.

§. PRIMVS.

Aliquibus leuioribus difficultatibus satisfit.

647 SOlent aliqui, cùm sermo ipsis ingeritur de Prædestinatione, & Reprobatione, hac angi difficultate, quare Deus, sciens iam hominem, & aliquos Angelos fore peccaturos, si ita crearentur, non potiùs se abstinuit ab eorum creatione, vel nō ita adiuuerit, quòd nullus peccauerit, sed omnes saluarentur?

648 Huic autem difficultati pluribus in locis occurrit Augustinus, sicut lib. 14. de Ciuit. Dei cap. 27. his verbis. *Quis enim audeat credere, aut dicere, vt neque Angelus, neque homo caderet, in Dei potestate non fuisse? Sed hoc eorum potestati maluit non auferre, atque ita quantùm mali eorum superbia, & quantùm boni sua gratia valeret, ostendere.* Præcedenti item lib. 11. cap. 18. sic loquitur, *Neque enim Deus vllum, non dico Angelorum, sed vel hominum crearet, quem malum futurum esse præscisset, nisi prior nosset, quibus eos bonorum vsibus commodaret: atque ita ordinem sæculorum, tamquam pulcherrimum carmen, etiam ex quibusdam antithetis honestaret. His antithetis etiam Paulus Apostolus in secunda ad Corinthios Epistola illum locum suauiter explicat, vbi dicit, per arma iustitiæ à dextris, & à sinistris, per gloriam, & ignobilitatem, per infamiam, & bonam famam, vt seductores, & veraces, vt qui ignoramur, & cognoscimur, &c: sicut ergo ista cōtraria contrarijs opposita sermonis pulchritudinem reddunt: ita quadam, non verborū, sed rerum eloquentia, contrariorum oppositione, sæculi pulchritudo componitur.* Rursus lib. 11. de Genesi. ad litteram cap. 22. loquens de Adamo ait, *Præsciens eum propria voluntate malum futurum, fecit tamen, non abstinens bonitatem suam in præbenda vita, atque substantia, futura etiam noxiæ voluntatis, simul præuidens quanta de illo bona esset sua mirabili bonitate, & potestate facturus.*

649 Plures ergo conuenientias, & motiua assignat Augustinus, quare Deus præuidēs hominem, & plures Angelos peccaturos, non debuit se abstinere ab illorum creatione, nec aliter eos creare, vt peccare non potuerint. Et quidem finis vltimatus, atque super omnes alios conuenientissimus fuit, quia non debuit Deus priuare se à propria gloria, & honore in ostendendo bonitatem suam, dando creaturæ rationali substantiam, & vitam, eò quod præuiderit, quòd ipsa, sua sola, & præcisa volūtate, foret peccatura, præcipuè cùm etiam præscierit Deus adhuc peccata ipsa ordinare ad plurima alia bona: & indè magis ostendere suam bonitatem, scientiam, & potentiam, atque pietatem: bonitatem, inquam, in cōstantia Martyrum superantium furorem Tyrannorum, & patientia humilium aduersus persecutiones Superborum, &c. pietatem verò in miserendo eorū, quorum sua gratia voluit misereri: vndè Prouerbiorū 16. dicitur, *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus, impium quoque in diem malum.* Secundum motiuum est, ne vniuersum priuaret suo complemento, & pulchritudine: non quidem, quia peccata spectent ad pulchritudinem vniuersi: sed quia oppositione peccatorum magis relucet bonitas, quam indidit rebus Deus: atque ex contrapositione peccantium, & superborum, magis redduntur mirabiles iusti, & humiles corde. Tertium tandē, propter bona specialia creaturæ rationalis; libertas enim in operando est distinctiuum principale creaturæ rationalis à reliquis creaturis: vndè benè operantes plurima possent mereri bona, ideoque non decebat Deum priuare libertate eos, quos præuidit benè operaturos, ne permitteret aliquos casuros, sua malè vsuros voluntate.

650 Solet itē quæri secundò, quare Deus nō dedit Angelis, qui peccarunt, sicut dedit hominibus post lapsum, remedia, vt potuerint resurgere, & saluari? In qua difficultate aliqui recurrunt ad naturæ Angelorum inflexibilitatem, & contrariā volubilitatem hominum. Sed hæc ratio non sufficit; quis enim audeat asserere defuisse Deo modum, vt inflexibilitati, quæcumque cogitetur in Angelis, non potuerit vbertate suæ gratiæ occurrere? Meliùs respondeo cum alijs, vt nimirum magis clāresceret gratia Dei miserentis: ne scilicet, si ōnibus, & hominib', & Angelis peccātibus prouidisset, daretur intelligi fuisse aliqua ratione debitā, & nō omninò gratiosam talem prouisionem: atque indè infimis creaturis rationalibus potiùs prouidit, quàm superioribus, vt euidentiùs agnoscatur quantùm debeant Dei gratiæ miserenti.

651 Solent hic tandem aliqui stultè, quasi de Deo conquerentes, scrutari, cur Deus ex æqualibus vel ante peccatum, vel post originale, omnibus commune, alios elegit ad gloriam, seu misereri voluit: alios verò non elegit, siue noluit misereri? quam querelam, stultumque quæsitum millies exprobat Augustinus. Circa ergo hoc punctum breuiter dico cum Apostolo, supposito, quòd Prædestinatio, & Reprobatio sint post peccati originalis præuisionem, de quo suo loco infra: numquid non est in potestate, figuli ex eadem massa luti, apta iam totam in perditionem, alios, quorum misereri gratiosè voluerit, cōdere in vasa honoris: & alios, quorum noluerit misereri, debitum exigere, vt simul cùm illis se ostendat misericodem, & benignum Dominum: cum istis verò iustum, & potentem: quando etiam apud homines, si quispiam, ex duobus debitoribus, alteri gratiosè debitum remittat, & ab alio exigat, à nullo reprehendi rationabiliter valeat, imò potiùs laudabilis reddatur, eò quòd, & iustitiā ab vno exigat, & misericordem cum alio simul se ostendat? Et si quis replicet, & cur potiùs à me, quàm ab alio iustitiam exigit? Respondeo in primis, & si exigeret ab illo, & non à te, nonne idem diceret ille, cur scilicet ab illo, & non à te exigeret Deus? Secundò, respondeo cum Augustino de bono perseuerantiæ cap 8. *Quia in hac re, sicut iusta est ira eius: sic & magna est misericordia eius: ita inscrutabilia iudicia eius*. Et cap. 12. respondente eidem quæsito, *Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris*. His addo conuenientissimum fuisse Deum aliquorum hominum gratiosè misereri, vt ostenderet diuitias misericodiæ suæ; ab alijs verò debitum exigere, vt simul ostenderet iustitiam, & potentiam Maiestatis suæ, quòd videlicet non ex aliquo debito, vel necessitate misertus est, quorum misertus est; sed ex sua gratiosa, & summè libera voluntate, potens eorum non misereri, sicut non est aliorum misertus: *Vniuersa*, namque, *propter semetipsū operatus est Dominus, impium quoque in diem malum*. Numquid enim debebat Deus priuare se honore, & gloria ostendēdi suas perfectiones, vt omnium hominum nequitiæ benè consuleret? quis id somniet? hoc enim esset relaxare habenas vitijs, non ab eis homines compescere. Si autem supponamus Prædestinationem aliquorum fuisse ante omnem præuisionem peccati, sicut & non inclusionem aliorum, non tamen exclusionem; dicam breuiter, quòd gratia ideò est gratia, quia non est ex debito, & ideò benè, æquè, & iustissimè ex æqualibus ante peccatum poterat Deus vni, & non alteri gratiam præbere, imò eò magis rationem gratiæ ostendisset, quia non omnibus, sed quibus voluisset, tribuisset.

§. SECVNDVS.

Quæ circa præcipuum punctum difficultatis exortæ fuerint, hæreses recensentur.

652 Cardo præcipuus pręsentis difficultatis in eo consistit, an videlicet Prędestinatio, seù efficax Dei voluntas dādi his prę alijs gloriam, & vitam beatam, fuerit antecedens præuisionem operum bonorum futurorum in his præ alijs, imò quia voluit illis gloriam prę aliis, voluerit in illis opera bona, & non ita in aliis? an potiùs econtra, quia pręuiderit in illis opera bona futura, & non in istis, sed mala, illos voluerit saluare, istos damnare: vbi an eodem modo discurrendum sit de hominibus electis, ac de Angelis.

653 Hæc autem difficultas tot pluribus, proprijs indulgentibus sensibus, & de Scripturarum, ac Patrum testimonijs non curantibus, perniciosos intulit scrupulos, vt in varios, & pestilentissimos defluxerint errores: satiùs alij iudicantes Deum facere, etiā donorum supernaturaliū, debitorem: quàm liberū, cui placuerit, donatorē: alij verò supponētes Deū ōnia sua insuperabili volūtate, nec nō infallibili pręderterminasse, eodē modo

do fecerunt malorum Authorem, sicut & bonorum: ac liberum arbitrium creaturæ rationalis purum figmentum existimarunt.

654 Primus ergo error in hac materia fuit, non quidem inuentus, sed acerrimè propugnatus à Pelagio, & sequacibus: qui in primis negarunt Deum potuisse constituere Adam caput morale posterorum, vt eius siue opus bonum, siue peccatum transfunderetur in posteros: & indè negabant homines nasci cum peccato originali; sed quemlibet asserebant in eodem statu innocentiæ nasci, in quo fuit creatus Adam. Ex quo secundò asserebant, quòd, sicut Adam proprijs naturæ viribus poterat omnia præcepta, etiam amandi Deum super omnia, seruare: ita & omnes eius posteri absque vlla indigentia gratiæ Christi Redemptoris: quamuis ad faciliùs posse admittebant adiutorium extrinsecum legis, & doctrinæ, vt satis insinuaui à numero 293. vsque ad 316. Tertiò putantes iniuriosum Deo, si ex se aliquos præ alijs voluisset saluare, quasi hinc Deus fieret acceptor personarum, & duarum naturarum in eadem natura humana conditorem: imò hinc aliquod genus crudelitatis in ipsum Deum refundi, quasi ex sola sua voluntate creasset aliquos, (vt non semel inculcabant contra Augustinum,) ad finem eos damnandi: dixerunt neminem Deum saluare, nisi quem præuiderit benè viribus naturalibus arbitrij vsuros: atque eos damnare, quos ijsdem viribus præuidit malè vsuros.

655 Dixi hunc errorem non fuisse inuentũ à Pelagio: euidens enim est ex Apostolo Hæbreos sui temporis gloriatos fuisse de operibus legis, tamquam ex proprio arbitrio elicitis, vt millies inculcat Augustinus, & præcipuè serm. 13. de verbis eiusdem Apostoli, vbi, *Commendat ita Apostolus*, inquit, *propter Iudeos; qui de lege gloriabantur, & libero suo arbitrio legem sufficere arbitrabantur*. Origines etiam eundẽ errorem longè ante Pelagium propugnauit, vt notat Angelicus lib. 3 contra Gentiles cap. 9. Idque expressè insinuauit Hieronymus in Epistola ad Ctesiphontem, in qua, Pelagium exprobans, scribit, *Doctrina tua*, inquit, *Origenis ramusculus est*. Quòd ergo iste error simpliciter tribuatur Pelagio, & sequacibus, dicaturque hæresis Pelagiana, hoc indè est, quia nemo ante ipsum tam impudenter, & seriò pertractauit, tenaciterque propugnauit.

656 Secundus error, qui fuit propugnatus à quibusdam Massiliensibus, reliquia extitit à principio erroris, secundo loco adnotati, Pelagianorum: sed deinde alius diuersus ei adiunctus fuit. Isti ergo pari modo scrupulosi, ne, Deo attribuendo discretionem Electorum à Reprobis, ipsum facerent acceptorem personarum, & veluti duarum naturarum conditorem, licèt concedebant homines nasci in peccato originali, ac cõsequenter cum libero arbitrio sauciato, & inepto ad facienda opera bona sine præueniente auxilio gratiæ Redemptoris, crassa nihilominus paritate discurrentes, asserebãt, quòd, sicut ęgrotus, non valens opera sanitatis efficere, adhuc potest credere in medicũ, & velle ab ipso sanari: ita hominum arbitrium sauciatum in pœnam peccati originalis, non valens opera bona, & meritoria efficere, adhuc potest, aiebant, absque vllo auxilio medicinalis gratiæ Christi in eumdem credere, & velle ab eodem sanari, quærendo, pulsando, petendo.

657 Atque hinc dicebant Deum ex parte sua esse cum omnibus æquè paratum, vt cuicumque quærenti, petenti, & pulsanti auxilium suum præberet: at, quia alij suo proprio, & solo libero arbitrio ita credẽdo, & inuocando, recurrunt, non omnes: ideò illis, & non omnibus subuenit. Ex quo, vt patet, initium salutis æternæ viribus naturalibus liberi arbitrij, & non gratiæ Christi tribuebant, in quo conueniebant ex parte cum Pelagianis: vndè dicti sunt Semipelagiani. Quoniam verò vrgebantur a Diuo Augustino exemplo paruulorum, decidentium ex hac vita ante vsum rationis, quo potuerint credere, & auxilium gratiæ inuocare: & nihilominus alij decidunt post susceptum Baptismum, & saluantur: alij verò ante susceptum Baptismum, & damnantur: præfato errori adiũxerunt alium, rationẽ meriti, vel demeriti attribuentes operibus cõditionatè solùm præuisis, & quę numquam erunt, dicendo hos ex paruulis prædictis saluari, qui fuerũt præuisi, quòd, si ad vsum rationis peruenissent, credidissent: damnari verò eos, qui non ita præuisi sunt credituri, si ad vsũ rationis peruenissent. Et eodem modo procedebant de Euangelij prædicatione, asserentes his gentibus, locis, & temporibus fuisse Euangelium prędicatum, vbi, & quando præuisi fuerãt, qui in illud crederẽt: vbi verò, & quãdo præuiderat Deus non futuros, qui crederent, non fuisse prædicatum. Atque ita dicebant Prędestinationem efficacem gloriæ in Deo respectu Electorum fuisse post pręuisam fidem, & voluntatem quærendi, petendi, & pulsandi; siue vt absolutè futuram in eis, qui ad vsum rationis perueniunt: siue vt conditionatè futuram in illis, qui ante eumdem rationis vsũ ex hac vita discedunt: ante istas autem prę-

ſcientias ab ipſis chimęrizatas, vt loquens de ſcientia media dixi, nullum aliud admittebant in Deo decretum, niſi vniuerſale pro omnibus, conditionatum, & promiſſorium.

658 Tertius autem error, ferè ex diametro oppoſitus prænarratis, fuit Lutheri, cui, vt potè in ſuis dogmatibus ex toto habenas ſenſuum illecebris relaxanti, libenter adhæſit verſutiſſimus Caluinus. Iſti ergo ita antecedentem in Deo Prædeſtinationem, ſicut, & Reprobationem admiſerunt, vt eidem Deo non tam ęque tribuerint Electorum pręciſam cauſam ſalutis, & Reproborum vnicam damnationis originem: verũ etiam eumdem Deum fecerint non minùs malorum moralium, quàm bonorum Authorem: negantes radicitus in creatura rationali arbitrium, atque aſſerendo eſſe purum figmentum, & titulum ſine re: in qua materia tanta horribilia monſtra truculenta parturijt hominum iſtorum nequitia, vt mirum ſit, quòd vel vnum ſequacem adinuenire potuerint; ſed, quoniam in eorum doctrina, vt dicebam, lata ſenſibus tribuitur via, *Dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem, quoniam erant eorum mala opera.*

659 Initium autem iſta peſtilentialis doctrina deſumpſit ex ingenti odio, quod in totius Eccleſiæ tunc temporis Pontificem turbulentus Lutheri animus cõcepit, eò quòd, cùm priùs indulgentiarum Prædicatoris, vel Promulgatoris munus exerceret, ab eo, propterea quòd abutebatur, abdicatum fuerit: hinc enim ſimili odio ductus incepit priùs neceſſitatem, atque indulgentiarum vtilitatem oppugnare: & quia hunc errorem defendere non poterat, niſi lata aliorũ catena adijceretur, eò peruenit, vt omni conſcientiæ depoſita ſynderesi, innumerabilibus ſeſe implicauerit erroribus: ex quibus aliquos tũ Lutheri, tum Caluini, ad pręſentem materiam pertinentes, dumtaxat adducam, vt deindè pro viribus oppugnem.

660 Primò ergo Hæretici iſti in eo diſtingũt ſtatum naturæ integrę hominis à ſtatu naturę lapſę: quia in primo ſtatu agnoſcunt fuiſſe in homine quamdam indifferentiam eligendi vtrumlibet ex ſe, & quoad præciſè intrinſeca: non verò quia ad actum ſecundũ electionis potuerit deuenire ex ſe, impeditus quoad hoc ab efficacia diuini decreti extrinſeci: à ſtatu verò naturę lapſæ hominis etiam deijciunt quamcumque indifferentiam eligendi ex ſe, ſed neceſſitatum omnimodè volunt ad vnum. Expreſſius id apparet in verbis Caluini: hic enim lib. 1. cap. 15. numero 8. ſic loquitur, *In hac integritate libero arbitrio pollebat homo, quo ſi vellet, adipiſci poſſet æternam vitam: hic enim intempeſtiuè quæſtio ingeritur de occulta Prædeſtinatione Dei: quia non agitur quid accidere potuerit nec ne: ſed qualis fuerit hominis natura; potuit igitur ſtare, ſi vellet, quando non niſi propria voluntate cecidit; ſed: quia in vtramque partem flexibilis erat eius voluntas, nec data erat ad perſeuerandum conſtantia, ideò tam facilè prolapſus eſt: libera tamen fuit electio boni, & mali.* In his verbis clarè patet admiſiſſe Caluinum in homine integro libertatem electionis, & flexibilitatem ad vtrumlibet, ſi conſideretur natura hominis integri ſecundùm ſe: non verò, ſi conſideretur ſecundùm id, quod ei extrinſecùs accidit ex occulta Dei Prędeſtinatione, quod euidentiùs conſtat ex his, quæ tradit lib. 3. cap. 23. num. 7. vbi ita loquitur, *Liberi arbitrij Adamum fuiſſe dicunt, vt fortunam ipſe ſibi fingeret: Deum verò nihil deſtinaſſe niſi, vt pro merito eum tractaret. Tam frigidum commentũ, ſi accipitur, vbi erit illa omnipotentia, qua ſecundùm arcanum conſilium, quod aliunde non pendet, omnia moderatur.*

661 In Adamo ergo libertatem indifferentiæ admittit, quatenus conſideratur ſecũdùm ſe; intempeſtiuam verò putans quæſtionem, quid ei ex occulta Prędeſtinatione accidere poſſit, ita hanc adſtruit, vt non fuerit tale liberum arbitrium eius relictum, quòd fortunam, aut infortunium: ſiue vitam, aut mortem ſibi fingere potuerit. In homine autem lapſo etiam flexibilitatē ſecundùm ſe adimit, vt patet ex illis verbis lib. 1. cap. 5. num. 18. *Eſto*, ait, *acceperit homo à ſua creatione facultatem adipiſcendæ vitæ, aut mortis, quid, ſi ex aduerſo reſpondemus perdidiſſe?* Non ergo ſolam facultatem adipiſcendę vitę docet deperdidiſſe hominem per originale, ſed etiam facultatem ad mortem. Et vide vndè hoc commentum ſibi confinxit, quia nimirum hanc ad vtramlibet partem facultatem in quadam connaturali organica diſpoſitione partium conſtituit, quam docet hominem per peccatũ deperdidiſſe: ita namque loquitur lib. 4. cap. 15. num. 8. ſupracitato de Adamo ante peccatum, *Libera tamen fuit electio boni, & mali: neque id modò, ſed in mente, & voluntate ſumma rectitudo, & omnes organicæ partes ritè in obſequium compoſitæ, donec ſe ipſum perdendo, bona ſua corrupit.* Iſtam ſanè mentis, ac voluntatis rectitudinem, ac partiũ organicarum in obſequium compoſitionē, non dona Dei, ſed bona propria vocat, tãquam naturę debita, cui debita eſt libertas, in his conſiſtens. Clariùs id ipſum expreſſit Lutherus in Comment. ad tertium caput Geneſis illis verbis, *Porrò hæc probant iuſtitiā*

eſſe

esse de natura hominis : *ea autem per peccatum amissa, non mansisse integra naturalia, vt Scholastici delirant*, nimirum asserendo naturalia non fuisse per originale amissa.

662 Idem paucis docuisse Lutherum patet ex artic. 36. ad Leonē, in quo sic scribit, *Liberum arbitrium post peccatum res est de solo titulo. Imò simpliciter debui dicere, liberum arbitrium est figmentum in rebus, seu titulus sine re.* Cùm ergo libertatem ita negauerit post peccatū, non negauit ante, aliàs frustra addidisset, *post peccatum*. Cùm item indè Lutherani libertatem, quàm admittunt Catholici, oppugnent, quia si in nostra potestate esset bonum, & malum, motio Dei non esset efficax, nec Deus esset omnipotens, & faciēs quæcumque vult: & hæc ratio eodem modo valeat ante peccatum: si bona esset, sequitur etiam, quòd Lutherani, sicut Caluinistæ, nec in homine integro admittunt aliam libertatem, nisi spectata natura hominis integri secundùm se; non verò prout hæc subiacet diuinæ Prædestinationi, ipsi extrinsecæ.

663 Vnum tamen pro vtrisque hîc, contra Iansenium infra, est notandum: quòd neuter ex illis libertatem à coactione negauit, etiam post peccatum. En verba Caluini lib. 2. cap. 2. num. 5. *Obtinuit autem in Scholis distinctio, quæ triplicem libertatem numerat, à necessitate primam, secundam à peccato, tertiā à miseria: quarum prima sic homini naturaliter inhæreat, vt nequeat vllo modo eripi: duæ alteræ per peccatum sint amissæ. Hanc distinctionē ego libenter recipio, nisi quòd illic necessitas cum coactione perperàm confunditur.* Admittit ergo in homine libertatem primam ex dictis, quæ ita cōnaturaliter inhæreat, vt nequeat vllo modo eripi, nec sit amissa per peccatū, dummodò hæc sit à coactione, & non à necessitate, prout vocatur in Scholis. Et clariùs eodem libro cap. 3. num. 5. *Porrò*, ait, *quòd libertate abdicatam voluntatem dico necessitate in malum vel trahi, vel duci, mirum est, si cui videatur aspera locutio, quæ nec absonum habet quidpiam, nec à Sanctorum vsu aliena est: offendit autem eos, qui inter necessitatem, & coactionem distinguere nesciunt.* Asserit ergo se in voluntate abdicata libertate non affirmare coactionem, sed puram necessitatem ad vnum: & ideò solùm offendi eos, qui inter hæc duo distinguere nesciunt, sed accipiunt pro eodem. Et tandem cap. 2. num. 7. dum ita concludit de homine post lapsum, *Liberi ergo arbitrij dicetur homo, non quia liberam habeat boni æquè, ac mali electionem: sed quia malè voluntate agit non coactione.* Id ipsum admisisse Lutherum patet ex libello Imper. in illis verbis, *In natura lapsa retinemus libertatem à coactione.*

664 Secundò asserunt hominis naturam taliter fuisse per originale peccatum inquinatam, vt non solùm omnis eius naturalis operatio, etiam concupiscentia, cui fortiter resistitur, vinciturque, sit actuale peccatū mortale, verùm etiam & natura ipsa, quæ principium est concupiscentiarum, quatenus infecta per peccatum, sit peccatum. Ita expresè docet Caluinus lib. 1. cap. 1. num. 8. *Quidquid*, inquit, *in homine est ab intellectu ad voluntatem, ab anima ad carnem vsque, hac concupiscentia coinquinatum, refertumque est: aut, vt breuiùs absoluatur, totum hominem non aliud ex se ipso esse, quàm concupiscentiam*: de hac autem concupiscentia deinde loquens cap. 8. num. 28. ait, *Pupugit nos animi aliquod desiderium, iam concupiscentiæ rei tenemur, ac simul constituimur legis transgressores. Non est igitur, quòd vel leuissimas cupiditates iudicio mortis eximamus.* & lib. 3. cap. 3. numero 10. *Nos autem*, inquit, *illud ipsum pro peccato habemus, quo aliqua omninò cupiditate cōtra legem Dei homo titillatur: imò ipsam prauitatem, quæ eiusmodi cupiditates nobis generat, asserimus esse peccatum.* Lutherus autem, & si non ita expresè scripserit, eius tamen mentem indicant ipsius discipuli, vt Melanthon in locis communibus, vbi sic loquitur, *Scriptura non facit differentiam inter actuale, & originale peccatum: nam & originale actualis est quædam praua concupiscentia.* Et in reformationis dogmate, quod Lutherani appellant Didagma, sic asserunt, *Licèt homo nihil iniqui animo deliberato concupiscat, illa nihilominus volatilis concupiscentia, à qua se in omni mansuetudine, & pietate continet, coram Deo peccatum est.*

665 Tertiò etiam opera bona elicita ex gratia, propterea, quòd semper fiunt cum aliquo concupiscentiali naturæ luctamine, & in eadem natura coinquinata, asserunt esse peccata, Deo odiosa, ac digna opprobrijs, vtpotè immunditijs plena. Poterat ne Diabolus ipse horribiliora eructare? & tamen Lutherani, & Caluinistæ id ipsum nō erubescunt pleno ore proferre. Illi enim ex Luthero artic. 31. ad Leonem hæc didicerunt verba, *Omne opus bonum, optimè factum, peccatum mortale est in iudicio Dei.* Isti verò ex Caluino lib. 3. cap. 14. num. 9. libenti animo receperunt subsequentia. *Habemus nec vnum à Sanctis exire opus, quod, si in se censeatur, non mereatur iustam opprobrij mercedem.* Et hæc alia numero 11. *Duobus his fortiter insistendum, nullum vnquam extitisse pij hominis opus, quod, si seuero iudicio examinaretur, non esset damnabile*, ac illa cap. 5. num. 3. *Quid promereantur opera nostra, Scriptura ostendit, cùm*

Dei conspectum ferre posse negat, quia immunditiæ sint plena.

666 Quartò, dicūt nullū opus etiam Sāctorū posse habere rationem meriti apud Deum, etiam si sit opus gratiæ. Ideòque Caluinus lib. 1. cap. 17. num. 3. ait, *Ipsa seruorum suorum opera cū venia suscipit, non imputata imperfectione, qua omnia inquinata peccatis magis, quàm virtutibus, accēsenda alioqui forent.* Et Melanthon Lutheri discipulus in sua apologia, *Iustificatio iusti*, inquit, *nihil aliud est, quàm reputari iustum, non propter iustitiam operis, sed per misericordiam Dei fide apprehensam.*

667 Quintò, asseuerant obseruantiam legis esse hominibus impossibilem, quodcumq; auxilium gratiæ superaduenait. Circa quod Caluinus lib. 2. cap. 7. ita scribit, *Quòd autem impossibilem legis obseruantiam dicimus, id est paucis verbis explicandum, simul, & confirmandum; solet enim vulgò absurdissima sententia videri, vt Hieronymus non dubitauerit anathema illi denunciare.* Et Lutherus in libello de libertate Christiana, *Præcepta legis*, inquit, *impossibilia esse omnia, quæ à nobis implentur.*

668 Sextò, volunt, quòd Sanctis, & iustificatis in Christo nullum imputatur peccatū, licèt in omni opere peccent, eò quòd ratione fidei omnia nostra opera in Christo intuetur Deus. Muscipulas vsque modò hominum cordibus parauerunt Hæretici isti: sed iam nunc incipiunt ad libertatem sensuum eadem paulatim mulcere, docendo, quòd, qui Dei voluntate Sancti sunt, nullum eis nocet peccatum, propterea, quòd non intuetur Deus eorum opera, nisi in Christo, ratione fidei in eumdem. En quæ pestilenti calamo scribit Caluinus tum loco supra citato lib. 1. cap. 17. num. 3. *Ipsa seruorum suorum opera cum venia suscipit, non imputata eorum imperfectione, qua omnia inquinata peccatis magis, quàm virtutibus, accensenda alioqui forent*: tū lib. 3. cap. 17. numero 9. *Quòd si constat*, ait, *à iustificatione fidei proficisci, vt opera impura alioqui, immunda, dimidiata, indigna Dei conspectu, ne dum amore, iustitiæ imputentur, &c.* & veluti huius assignans rationem num. 3. habet, *Porrò vndè venia, nisi quia Deus nos, & nostra omnia in Christo intuetur?* media nimirum fide, de qua docet per ipsam, *Non tantùm nos, sed opera etiam nostra iustificari*. Et Lutherus artic. 14. *Nemo*, ait, *debet respondere Sacerdoti se esse contritum, Nec Sacerdos requirere, quoniā Paulus aiebat, nihil sibi conscium esse, neque in hoc iustificatum esse: & David, delicta quis intelligit; ergo etiam, si opera nostra peccata sint, nihil in hoc debemus perscrutari, quia per fidem illa non imputantur peccata.*

669 Septimò, Conscientiæ timorem extirpare volentes, docent Sanctis, & Electis, nec bona opera iuuare, nec mala obesse: sed sola in Christum fide iustificari, ad quam deindè sequi asserunt opera; imò addunt tristari, & dolere de antecedentibus peccatis, non solùm nō prodesse, sed nouū superaddere peccatum hypocrisis. Vndè Caluinus lib. 3. cap. 16. num. 1. *Non enim*, inquit, *aut fidem somniamus bonis operibus vacuam: aut iustificationem, quæ sine ijs constet: hoc tantùm interest, quòd, cùm fidem, & bona opera inter se cohærere fateamur, in fide tamen, non in operibus iustificationem ponimus*. Impudentiùs loquitur Lutherus lib. de libertate Christiana, cùm ait, *Solam fidem sufficere ad salutem, opera nullo modo iustificare*. Et in expositione Epistolæ ad Galatas, vbi scribit, *Sola fides necessaria est, cætera omnia opera liberrima, neq; præcepta, neque probibita*. Quidquid ergo aliud fiat, neque peccatum est, neque bonum. Quid profectò pestilentius? Et de contritione, ac detestatione malæ vitæ anterioris loquens artic. 6. ita scribit, *Contritio, quæ paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccatorum, qua quis recogitat ad annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderādo peccatorum grauitatem, multitudinem, fœditatem, amissionem æternæ Beatitudinis, & acquisitionem æternæ damnationis: hæc contritio facit hypocritam, imò magis peccatorem.* Ex quo etiam negant necessitatem, vel vtilitatē cæterorum Sacramentorum, dempto Baptismo, in quo fit professio fidei.

670 Octauò, vt omnem conscientiæ scrupulum à suorum sequacium animis abigāt, & tutos faciant, vbi omninò exulat æternæ salutis, vel vmbra aliqua spei, fidem, quam docent sola Electos iustificari, nec volunt esse, qua rebus omnibus per Scripturam, vel Ecclesiam, vt credendis, propositis, assensū damus: nec etiam alicui speciali obiecto vniuersaliter proposito: sed quemdam specialem assensum simul, & fiduciam, quibus quisque singillatim indubitāter credit, & absq; hæsitatione confidit sibi hìc, & nūc remitti, seu non imputari à Deo per solum Christum peccata: atq; per eumdem vitam æternam sibi pollicetur, quæcumque sint eius bona, vel mala præcedētia opera. Ita loquitur Lutherus in libro de libertate Christiana, & articu. 1. ad Leonem, *Cùm docemus*, inquit, *sola nos fide iustificari, non intelligimus de fide historiæ, qua credimus veram esse Scripturam: sed de fide, hoc est fiducia, qua quisque fidere debet promissionibus Dei de remissione peccatorum per Christum facienda*. Et expressiùs infra, *Fides*, subiungit, *qua iustificamur, non est fiducia sola in genere, qua confidimus*

dimus Deum paratum esse reconciliare vniuersos per Christum, si sua duritie, & culpa non obstiterint: sed est fides, & fiducia, qua quisque in particulari, & absque vlla conditione firmiter credit, certòque confidit, nunc in facto sibi remitti peccata à Deo gratis per Christum. Caluinus pariter eamdem fidem definiens lib. 3. cap. 2. numer. 7. ita scribit. *Nunc ista fidei definitio constabit, si dicamus esse diuinæ erga nos beneuolentiæ firmam, certamque cognitionem, quæ gratuitò in Christo promissionis veritate fundata, per Spiritum Sanctum, & reuelatur mentibus nostris, & cordibus obsignatur.* Et deindè num. 16. *Insumma verè fidelis non est, nisi, qui solida persuasione Deum sibi propitium, beneuolumque Patrem esse persuasus, de eius benignitate omnia pollicetur: nisi qui diuinæ erga nos beneuolentiæ promissionibus fretus, indubitatam salutis expectationem præsumit.*

671 Vltimò tandem adstruunt neque hanc fidem, seu fiduciam iustificare, quia ratione sui meritoria sit, cùm etiam hanc, vtpotè, quia cum reluctatione concupiscentiarum elicitur, dicant esse inquinamentū subiecti, & immunditiam, non minùs, ac cætera opera: sed iustificare dicunt, tamquam instrumentum, quo apprehenditur ipsa iustificatio, & sicut ditare aliquem dicitur olla, pecunijs referta. Ita loquitur Caluinus lib. 3. cap. 11. num. 7. *Vim iustificandi*, ait, *non inesse fidei ex se ipsa, sed quatenus Christum recipit, libenter admitto: neque enim diuersa ratio est, quin fides, etiam si nullius dignitatis sit, vel pretij, nos iustificet, Christū afferendo, sicut olla pecunijs referta hominem locupletat.* Lutherus verò in libro de libertate Christiana, *Cùm autem*, inquit, *verbum, & promissio sola fide per intellectum apprehendatur, ille solus assensus apprehendit misericordiam.* Et discipulus eius Melanthon in apologia, *Sola fide*, inquit, *apprehendimus misericordiam, quia illa accipit promissionem, qua Deus pollicitus est, quòd propter Christum velit propitius esse credentibus in eum.*

672 Has inter innumeras alias construxerunt perfidi isti hæretici chimæras, vt necessitatē, vel vtilitatem Indulgentiarum pro animabus in Purgatorio purgantibus, vel etiam in hac vita debita relaxantium, à fidelium cordibus euellerent: eò laruas suas tendētes, vt adstruerent, quòd, cùm nos pro debitis nostris satisfacere nullo modo possimus: sed solùm per merita Christi, fallaci ab ijsdem conficta fiducia apprehendenda, sit nostris debitis satisfaciendum, quæ non tàm adæquant, verùm etiam superexcedūt, quæcumque illa esse possint: nihil hinc prætendunt remansurum fore in Electis, quod siue hìc, siue in alia vita sit per nos ipsos purgandum, quodque per Indulgētias relaxetur.

673 Vltimus error est Iansenij, qui & si non contineat tot fœditates, quot continet ille Lutheri, & Caluini, plures tamen illarum amplectitur, & aliquid aliud adiungit. Prędestinationem itaque Electorum, sicut & damnandorum reprobationem post peccatum originale ita docet antecedentem ad merita, vel demerita futura actualia, vt auferre dicat omnem libertatem indifferētiæ, & solùm relinquat libertatem à coactione, siue ad benè, siue ad malè operandum: ex quo plura colligit cum erroribus prærecensitis Caluini, & Lutheri communicantia, & aliquid addit de suo, quæ omnia, ne repetere cogar, infra, cùm ea impugnabo, recensere duxi.

§. TERTIVS.

Aliqua à ratione naturali contra Pelagianorum, & Semipelagianorum errorē ad hominem adducuntur.

674 NOn opus hìc duxi immorari in impugnandis erroribus, quos ita impugnauit Diuus Augustinus, vt etiam funditus expugnauerit: sed dumtaxat aliqua à ratione librare decreui ad nonnullas doctrinas, quas adhuc his temporibus apud Catholicos lego, vel non benè explicatas, vel non benè sonantes, extirpandas: cùm, nisi clariùs explicentur, non mediocrem viam aperiant, saltem errori Semipelagianorum. Lego enim apud aliquos, posse hominem, etiā post originale, vel in puris naturæ constitutum, Deum amore quodam imperfecto amare super omnia, absque vllo auxilio gratiæ. Apud alios verò, eumdem hominem per easdem naturæ vires, & si nō possit omnia, posse tamen aliqua implere præcepta, & efficere consequenter aliquas operationes moraliter bonas. Et tandem nonnullos scrupulosos esse, &, quod peius, eumdem scrupulum velle apud alios inserere, ne dicatur Deus post originale ex æquè infectis, alios propria, & discretiua per seipsum voluntate voluisse liberare, & alios in eadem relinquere, illis contribuendo specialē gratiā liberātem, non istis: afferentes

tes id aliquid sapere acceptionis personarum.

675 Quantùm autem ista erroribus Pelagianorum, & Semipelagianorum faueant, nõ crediderim latere posse, nisi eos, qui de horum errore non plenam notitiam habẽt. Primum namque errori Pelagianorum latam viam aperit: quandoquidem, si potest homo absque vlla gratia, siue in pura natura, siue post originale, quoquo modo Deũ super omnia, etiam ad breue tempus, amare, cùm Dei amor super omnia sit voluntas subiectiua omnium Deo, erit saltem, votum efficiendi omnia, quæ Deo placent, & implicita detestatio eorum, quæ eidem Deo displicent; qui ergo in fine vitæ ita Deum diligeret, moreretur cum adæquata obseruantia legis Dei in voto, & nescio quomodò Deum ita actù amans, & offensas in ipsum detestans, posset damnari. Secundũ verò inimpugnabilem reddit Semipelagianorum doctrinam, cùm tamen Augustinus ipsam euidentissimis Scripturæ locis expugnauerit: supposito namque, quòd homo per vires naturales superstites post originale potest aliquod bonum morale efficere, quod quæso faciliùs bonum opus excogitabile erit, quàm credere Deum nos posse sanare, & ipsum inuocare, vt sanet, cùm ad sanitatem natura ipsa inclinet, & nemo velle possit per se malum suum? semel ergo, quòd admittatur hominẽ per vires naturales prædictas posse aliquod bonũ opus morale efficere, inimpugnabilis euadet Semipelagianorum doctrina: ac consequenter illis rationibus, quibus Augustinus illorũ errorem expunxit, expũxit etiam, & horum Catholicorum somnium. Tertium tandem vtrisque fauet: nam, si Deus acceptor personarum esset extimabilis per hoc, quòd sua dona indebita, vni præ alio tribueret; non erat ergo damnandus scrupulus prædictorum hæreticorum negantium Deum alios præ alijs velle liberare: cũ tamẽ eos in hoc ipso damnauerit Augustinus ex illo Pauli ad Romanos 9. *An non est in potestate figuli ex eadem massa luti alios condere in vasa honoris, alios in vasa contumeliæ?* Explicãs illud Scripturæ, quòd Deus non sit acceptor personarum ex parte ipsarum personarum, non ex parte Dei, hoc est, non veretur Deus personam hominum, vt alibi loquitur Scriptura, quasi plus extimet Nobiles, quàm Ignobiles, plus diuites, quàm pauperes, qui mortuus est pro hominibus, & pro humilibus, non pro Angelis peccatoribus typho propriæ perfectionis superbientibus: quique infima, & contemptibilia mundi elegit, vt confundat fortia; hoc ergo modo non est Deus, vt homines, acceptor personarum, non quia, secundùm inscrutabilia sua iudicia, non plus diligat aliquos, quos præ alijs placuerit liberare.

676 Nullum ergo posse creaturam in puris naturæ, vel post originale, absque gratiæ auxilio bonum morale efficere, iuxtà illud Pauli ad Romanos 14. *Omne, quod non est ex fide, peccatum est*, & illud Ecclesiæ in festo Pentecostes, *Sine tuo numine, nihil est in homine, nihil est innoxium*, etiam naturali ratione ostenditur ex eo, quòd quælibet substantia, præcipuè rationalis, habet ab intrinseco naturæ concupiscentiales inclinationes, quibus per prius, & fortiùs trahitur ad propria, quàm ad alia extra se: sicut nãque res priùs est in se, quàm ad alia: ita per priùs, & fortiùs est ad sui cõplementũ, cõmodũ, & vtilitatẽ, quàm ad alia extra se; ergo substãtia rationalis, licèt possit ferri ex se in bona extra se, non tamen in bona opposita concupiscentialibus eius inclinationibus: atqui bonum virtutis moralis non est bonum cõcupiscentiale naturale, sed bonum in se, oppositum singulorum concupiscentiæ, vndè dicitur opus virtutis arduum; ergo nulla creatura rationalis ex proprijs præcisè viribus poterit vllum opus bonum morale efficere.

677 Ex quo etiam concluditur nullum prorsus posse creaturam rationalem per proprias vires, & absque Dei auxilio adimplere Dei præceptum, eò quòd, cùm creatura rationalis non agat sine fine, eius actiones bonitatem, vel malitiam non desumunt ex præciso obiecto, quod materialiter amplectitur, vel fugit, sed præcipuè ex fine, propter quem id facit: semper autem creatura rationalis secundùm se concupiscẽtijs mouetur; atque ideò, & si aliqua aliquando videatur facere in se bona, ea tamen facit propter finem sibi bonum, non verò cum ordine ad superiora bona extra se, & ideò eius actio ab inordinato fine malitiã suscipit: atqui Deus id, quod suis præceptis præcipit, non absque directo ordine præcipit; ergo quamuis aliquando creatura rationalis, v. g. infidelis videatur, absque auxilio gratiæ, rem præceptam adimplere, non tamen præcepto satisfacit, quo non res præcepta præcisè iubetur, sed præcipuè rectus ordo eiusdem in Deum. Quo discursu vsus est Augustinus lib. 4. contra Iulianum Pelagianum à cap. 3. vbi sic refert ex prædicto Iuliano, *Sed acerbissimi gratiæ huius inimici exempla nobis opponitis impiorum, quos dicitis alienos à fide abundare virtutibus, in quibus sine adiu-*

adiutorio gratiæ; solùm est natura bonum, &c. Post longam autem huius Iuliani dicti impugnationem, circa medium eiusdem capitis concludit, *Absit autem, vt veræ virtutes cuiquam seruiant, nisi illi, vel propter illum cui dicimus, Deus virtutum conuerte nos. Proinde virtutes, quæ carnalibus delectationibus, vel quibuscumque commodis, & emolumentis temporalibus seruiunt, veræ prorsus esse non possunt: veræ quippe virtutes Deo seruiunt in hominibus, à quo donantur hominibus: Deo seruiunt in Angelis, à quo donantur & Angelis. Quidquid autem boni fit ab homine, & non propter hoc fit, propter quod fieri debere vera sapientia præcipit, & si officio videatur bonum, ipso non recto fine peccatum est,*

678 Absit ergo omninò à Catholicorũ cordibus, vt quis asserat posse ab homine in puris naturæ, vel post originale aliquod verè adimpleri diuinum præceptũ absque auxilio gratiæ: & multò minùs amari Deum super omnia: quamuis possit dici ad hæc non deficere potentiam remotã, sed solùm proximam, in quantùm illa impeditur à reluctantibus concupiscentiis: quandoquidẽ (quidquid sit pro modò an iustitia originalis, quã dedit Deus Adæ, cùm illũ creauit, sit donũ supernaturale, vel intra limites naturæ illum perficiens, licèt sit indebitum) certum est, quòd in tali statu, sopitis per tale donum propriis hominis concupiscentiis, poterat homo adhuc amare naturali amore Deum super omnia, & totam legem seruare obseruantia naturali, sicut communis est sententia Theologorum, duce Angelico: licèt etiam potuerit id facere Adam, obseruantia supernaturali, eò quòd, vt ex Augustino supra numero 202. probaui, Adam, vltra iustitiam originalem, magnam habuit gratiam, sed disparem ab ea, quam habent Electi post originale peccatum.

679 Credo sanè de præfato posse remoto loqui Catholicos Doctores, cùm dicunt hominem in puris naturæ, vel iustitia originali iam destitutum, posse aliquo modo Deũ super omnia diligere: ac similiter de pura materiali obseruantia præcepti loqui illos, qui asserunt ab eodem homine aliqua posse absque auxilio gratiæ seruari præcepta. Sed deberẽt clariùs se explicare, ne indè aliquid periculosum in fide sugant, qui ea ipsa nõ satis explicata legunt. Atq; ex his patet, quantùm diuinæ Maiestati, eiusque dominio, & libertati contrarius sit scrupulus ille plurimorum, quòd acceptor sit personarum Deus, si ab ipso fiat discretio Electorum ab impiis, & vasorum misericordiæ à vasis contumeliæ; quasi quòd non liceat Deo sua dona, cui ei placuerit, erogare, quando & hoc ipsum licitum est hominibus. Cur isti, ita inconsideratè scrupulosi, non etiam dubitant acceptorem esse Deum personarum in eo, quòd ex hominibus, vel aliis creaturis, quas poterat creare, non omnes, sed quas placuit, creauit? Cùm ergo in hoc sita sit ratio libertatis, & dominij, vt ex iis, quæ agens liberum potest, eligat, prout ei placuerit: & Deus sit summè liber: quomodò scrupulus inducitur, si sua dona, cui placuerit, donauerit? Bonus sanè, & misericors est Deus, sed etiam iustus, & in his quoad exteriores effectus liber, potens vel debita exigere, vel remittere, ideòque remittit, cui placet: & à quo vult, debitum exigit, vt in vtrisque suam libertatem, & dominium ostendat.

§. QVARTVS.

Lutheri, & Caluini error quoad actualem necessitatem operum, ortam ex efficaci Dei Prædestinatione, etiam respectu Angelorũ, & Adami ante peccatum, expungitur.

680 IN impugnando Lutheri, & Caluini commenta Conciliorum non vtar authoritate, ne sine fructu tempus teram, cùm ipsi impudenti fronte eorum infallibilem veritatem inficiari non erubescant. Nec item aliorum, Augustino excepto, Sãctorum Patrum sensu, eò quòd non minori audacia, & temeritate ipsum floccipẽdũt. Satagam autẽ ea expugnare euidentissimis Scripturæ locis, ac etiam Augustini, quem vterque ad suos stabiliendos errores magna versutia adducere conantur, vt patebit: & de quo Caluinus lib. 2. cap. 8. num. 10. sic loquitur, *Ad hanc intelligentiam mihi primùm viam aperuit Augustinus, ne graui suffragio destitui eam putes*. Et lib. 3. cap. 2. nume. 35. *Cuius rei*, inquit, *ante citauimus testimonia*, ex Scriptura ad proprium sensum nimirũ intellecta, *quorum fidus*, subiungit, *Interpres Augustinus exclamat, &c.* lib. etiam 4. cap. 14. num. 26. *Atque id est*, ait, *quod voluit idem Augustinus, quem, vt optimum ex tota antiquitate, & fidelissimũ testẽ, sæpiùs citauimus,*

His tādē aliqua adiūgā, desūpta ex ratione.

681 Id autem, quod primò mihi impugnandum propono, est diminuta illa libertas, imò potiùs simpliciter necessitas, quàm hæretici somniarunt tum in Adamo ante peccatū, tum in Angelis, secundùm quam fuerint solummodò quoad intrinseca potentes vtrumlibet: ratione verò extrinseci decreti Dei non eis relictum fuerit, vt fortunam, sibi sponte à Deo oblatam, acceptarent; imò potiùs, vt asserit Caluinus lib. 3. cap. 23. num. 7. contra Catholicos, Dei efficaci voluntate fuisse prædestinatum, & non dumtaxat permissum, vt periret Adam, & secum suos in interitum traheret posteros; ita enim loco citato habet, *Disertis verbis hoc extare negant decretum fuisse à Deo, vt sua defectione periret Adam, quasi verò idem ille Deus, quem Scriptura prædicat facere quæcumque vult, ambiguo fine condiderit nobilissimam ex suis creaturis. Decretum quidem horribile fateor: inficiari tamen nemo poterit.* Rursus præcedenti num. 6. *Consilio*, inquit, *motuque suo ita indicat, vt inter homines nascātur ab vtero certæ morti deuoti, qui solo exitio nomen eius glorificent.* Et lib. 10. cap. 23. num. 4. *Cùm ergo*, ait, *in sua corruptione pereunt, nihil aliud, quàm pœnas luunt eius calamitatis, in quam ipsius Prædestinatione lapsus est Adam, ac posteros suos præcipites secum traxit. An non itaque iniustus, qui creaturis suis tam crudeliter illudit? Fateor sanè in hanc, qua nunc illigati sūt conditionis miseriam, Dei voluntate decidisse vniuersos filios Adam.*

682 Porrò antequam commentum hoc, & blasphemiam oppugnem, semper supponēdum est non posse creaturam rationalem fortunam æternæ vitæ sibi fingere absque vllo Dei antecedenti decreto promissorio, & gratuito, quo eam voluerit eleuare ad tale posse: ac cōsequenter absq; etiā decreto efficaci dādi ei gratiā, qua detur, siue posse, siue etiam operari vt §. antecedenti probatum est contra Pelagianos, & Semipelagianos. Quod ergo impugnandum remanet, est, tale fuisse in Deo decretum, vt non relictum fuerit Adami, & Angelorum libertati, siue fortunam, sibi gratis oblatam, dono gratiæ fretus, acceptare: siue mortem comminatam sua libertate amplecti: & sola Dei efficaci, ac præcedenti voluntate euenisse, vt alii ad vitam, alii ad mortem infallibili extrinseca necessitate tenderent. His præhabitis.

683 Refellitur primò hæreticorum istorum figmentum ex illo Ecclesiast. 15. *Deus ab initio cōstituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui. Adiecit mandata, & præcepta sua, si volueris mandata seruare, conseruabunt te: apposuit tibi ignem, & aquā, ad quod volueris porrige manū tuā: ante hominē vita, & mors, bonum, & malum, quod placuerit ei dabitur illi.* Ex quo triplici iaculo cōfoditur horū hæreticorū error. Primò quidē illis verbis, *Deus ab initio constituit hominē*, per quæ non poterunt negare hęretici significari creationem hominis secundùm intrinseca, & cōsequenter secundùm sibi intrinsecā libertatem, *& reliquit*, subiungitur, *eum in manu consilij sui.* Dicant nunc isti Scripturarum extortores, quid est illud, *reliquit eum, &c.* numquid relictum fuisse in, & cum sola libertate intrinseca, & indifferentia actus primi ex se? & quis cæcutit ita, vt nō videat neminē cōsulere posse de suo actu primo, quē nec auferre, nec diminuere in potestate habet, sed de hoc, vel illo actu secundo? an nō videtur infinities in Scriptura per nomē manus significari opera? nūquid nāq; (vt à præsenti loco nō recedā,) manu apprehēdimus vitā, vel mortem æternā, an potiùs merito operū? cùm ergo dicitur, *ad quod volueris porrige manum tuam*, nomine manus opus significatur. Illud ergo, *reliquit eū in manu consilij sui*, non significat, quòd reliquerit illū cum sola indifferentia actus primi, sed reliquit sibi consulendum per se ipsum in opere: atqui consiliari homo non potest, vbi inevitabiliter necessitatur ad opus: siue enim cōsilietur, siue non, tale erit opus ex necessitate, ac consequenter vanum, superfluum, & deridendum esset consilium; vel ergo dicere coguntur isti hæretici, quòd Deus deridendum consilium reliquit in homine, atque quòd reuera non reliquit in manu consilij sui, sed in præcisa manu necessitate ipsius Dei, & ita Deum facient falsò loquentem: vel volentes, nolentes concedere tenentur Deum sua Prædestinatione nō necessitasse Adamum, & Angelos in actu secundo: sed eos reliquisse liberè operaturos ex proprio ipsorum consilio. Secundò consideranda appono subsequentia verba, *Apposuit tibi ignem, & aquam, ad quod volueris, porrige manum tuam*: Et, *Ante hominem vita, & mors: bonum, & malum: quod placuerit ei, dabitur illi.* Vbi sermonem esse de operibus, non de solo actu primo, nemo nō videt: in actu enim primo vtrunq; potest, actus autem secundi non possunt esse simul, sed vnus, vel alter; cùm ergo dicitur, *ad quod volueris, porrige manū tuā*: &, *quod placuerit ei, dabitur illi*, de opere hoc, vel illo est sermo: sed necessitatus ad vnum, & non habens proximum posse ad aliud, non habet ante se, seu in suo posse, vnum vel alterum; ergo non esset verum, quòd Deus postquam creauit hominem, posuit ante illum

illum vitam, & mortem, bonum, & malum: sed solummodò mortem, & malum, quoniam suo decreto necessitante, vnum solum opus, ante hominem posuisset. Tertiò tandem in vltimis verbis non dicitur, quod dabitur ei, placebit illi: sed econtra, *quod placuerit ei, dabitur illi*, vt significetur homini dari vitam, vel mortem, bonum, aut malum, quia ita placuit ei: atqui per hæreticos istos priùs est, quòd Deus suo decreto necessitante voluerit dare mortem homini, & deinde, quòd ei operanti placuerit; ergo isti hæretici oppositum ex diametro docent, quàm doceat nos Scriptura, & Deus.

684 Similia antecedenti sunt plurima alia Scripturæ loca, quæ, & si dicantur de homine lapso, multò magis erunt vera de homine integro, in quo solo vmbram aliquã remotam libertatis admittunt isti hæretici. Talis est locus ille Genesis 4. *Nonne si benè egeris, recipies: sin autem malè, statim in foribus peccatum aderit? sed sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius*. Agitur ne hic de posse dumtaxat vtrumlibet in actu primo, & ex se, an de actualitate operis? Nemo sanè recipiet, quia potest benè agere, sed quia actù benè agit: sicut nec peccatum adest, quia & malè agere potest, sed cùm ita agit: nec sub homine, & illius dominio est habere, vel non habere posse, sed frænare actus secundos appetitus, aut non frænare.

685 Vt autem ab vltimis verbis incipiam, istos hæreticos percontor, quid importet per eos aliquid esse sub potestate, & dominio alicuius? Numquid Dominum dicent, vt ambulet, vel currat, vni deuinctum strictis ligaminibus loco, licèt extrinsecis, eò quòd ex se, ab illis expeditus, posset? Dominum actù vocabunt extrinseca necessitate seruum, quia ab intrinseco tali seruitutis necessitate caret? quis nisi insensatus hæc diceret? quomodò ergo dicendus est liber homo in opere, dum non exit ad opus, nisi, extrinseco quidem Dei decreto, sed necessitante, ad illud deuinctus trahatur? ad summum dici posset liber in actu primo, sed non liberè operari actum secundum. Rursus (vt ad priora verba reditum faciã) si in opera homo non prorumpit, nisi antecedenti decreto necessitatus à Deo ad vnum, deceptoria essent illa verba, *Nonne si benè egeris, recipies, sin autem malè, statim in foribus peccatum aderit?* hæc enim verba, vel dicuntur de vno, vel, si de omnibus, ideò sub nomine vnius, vt comprehendant singulos homines singillatim acceptos; ac consequenter supponunt in vnoquoque seorsim sumpto expeditum posse, vt ab eo fit, aut opus bonum, aut malum: non est autem Deus, sicut homo mendax; non sunt ergo illa verba deceptoria; sed Lutherus, & Caluinus, in quorum falso dogmate nemo dicitur habere expeditum posse ad vnum, vel alterum, sed necessitatem ad vnum.

686 In hoc ipso clariùs falsitatis conuincũtur iidem hæretici ex illo Deuteronomij 36. *Testes inuoco hodie Cœlum, & Terram, quòd proposuerim vobis vitam, & mortem, benedictionem, & maledictionem: elige ergo vitam.* Vbi eadem phrasi post propositionem omnibus factam, quasi vni sit loquutum, dicitur: *Elige ergo vitam*, vt significetur, cuicumque singillatim fieri adhortationem electionis vitæ: ac pari modo ex illo Matthei 11. *Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum: aut facite arborem malam, & fructum eius malum.* Si enim homo in opere non potest, nisi vnum, ad quod prænecessitatur extrinsecè à Deo, quænam, nisi illusoria poterit esse adhortatio voluntatis ad bonum, præcipuè illius, qui fuit prænecessitatus ad malum: non minùs, quam, si Princeps tenens aliquem in vinculis hortetur, vt ei inseruiat in bello, in iisdem vinculis sistens? & ego certè vellem experiri, vtrum, si ita cum aliquo ex istis hæreticis se gereret Princeps, eum laudaret potentiæ; an potiùs, saltem tacitè, accusaret crudelitatis, & iniustitiæ, si præcipuè pœnam mortis tali hæretico non aliunde reo, nisi quia vinculatus non posset obedire, comminaretur?

687 Insuper an laude dignum existiment isti hæretici eum, qui potẽs in actu primo, ex se furari, non furatur, quia aliunde impeditur, & necessitatur? mirum sanè, si tanta stoliditate tenentur. Non ergo de solo actu primo remoto sunt illa verba Ecclesiastici laudantis iustum cap. 31. *Qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit.* Propter quod sunt stabilita bona illius in Domino: sed de tali potentia ad trãsgredi, & facere mala, quæ non aliunde, sed propria iusti voluntate, & libertate fuit coarctata à malo, & ideò talis laudatur voluntas.

688 Occludit tandem pestilens horum hæreticorum os Apostolus prima ad Corinth. 7. in illis verbis, *Non habens necessitatem, potestatem habens suæ voluntatis, quod vult faciat.* Non enim dicit Apostolus, quod vult, vel quod vellet, potest facere, vt explicari valeat sit de posse remoto, sed, *quod vult*, ait, *faciat*, vndè sermonem habet de actu ipso secundo, significans nullam esse necessitatẽ, sed meram voluntatis potestatem, vt nubat, vel

vel non nubat: atque adeò quidquid horũ pro suo arbitrio faciat, prout potest, non peccet homo. Quid ergo dicitis vos perfidi hæretici, etiam Adamum ante peccatũ necessitate extrinseco decreto vnum solùm in opere potuisse? nonne conuincimini Antipaulistæ?

689 Refellitur secundò idem hæreticorum commentum, præcipuè, prout spectat lapsum Adæ, & spiritualem creaturæ rationalis interitum, quã etiam volunt, vt impudentiùs loquitur Caluinus ex horribili quidem, sed non negando Dei efficaci, & antecedenti decreto: tum illo Ecclesiast. 15. *Non dixeris, per Deum abest: quæ enim odit ne feceris, non dicas, ille me implanauit*: vbi sermonem esse de absentia boni operis, & implanatione in peccata neminem credo latere: hæc enim Deũ odio habere clamat Psalmista Psalmo 5. versiculo 5. *Quoniam non Deus volens iniquitatem tu es*; & Psalmo 44. versic. 8. *Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem*: Prouerbiorum etiam 15. id ipsũ docetur, dum dicitur, *Abominatio est Domino via impij*. Quænam autem est cogitabilis maior implanatio, quàm necessitare hominem ad peccata, & ad carentiam boni operis? si ergo non per Deum abest bonum opus, nec ipse hominem implanat in vitia, ad neutrum ex his necessitat. Tum 2. ex illo Oseę 13. *Perditio tua ex te Israel, tantummodò in me auxilium tuum*: si autem non minùs Deus suo efficaci, & prænecessitante decreto præuellet perditionem, quàm liberationem, siue auxiliari homini, quomodò perditio ex Israel dumtaxat diceretur, & auxilium à Domino Deo: nonne particula illa, *tantummodò in me auxilium tuum*, excludit Dei influxum in perditionem Israel? Tum 3. ex Ezechiele 18. *Numquid voluntatis meæ est mors impij, dicit Dominus Deus, & nõ vt conuertatur à vijs suis, & viuat*? Et deindè *Quare moriemini domus Israel, quia nolo mortẽ peccatoris dicit Dominus Deus: reuertimini, & viuite*. Cap. itẽ 33. *Viuo ego, dicit Dñs, nolo mortẽ impij, sed vt conuertatur impius à via sua, & viuat*. Clamat Dominus Deus iure iurando, *Nolo mortẽ impij*. Clamãt Lutherus, & Caluinus, *Fateor sanè in hãc, qua nunc illigati sunt, conditionis, miseriã, Dei volũtate decidisse vniuersos filios Adã*. Sũt ne isti Sacrę Scripturæ Asseclę, an Adulteri, & Mendaces, filij Diaboli?

990 Video iam his Scripturæ locis posse veritatis Oppugnatores occurrere dicentes, quòd, cùm Dominus clamat, *Nolo mortem peccatoris*, &, *quare moriemini filij Israel, &c.* sermonem non dirigit ad eos, qui moriuntur, sed ad Israel Euangelicum, & Electos, quos defacto efficaciter vult non fore morituros, & nõ moriuntur. Sed in primis hæc responsio nullatenus locum habet ad vim argumenti diminuendam, prout refert verba Ecclesiastici, & Oseæ, vt cuicumque patet. Secundò dico, quòd & si loca Ezechielis allegoricè dicta sint de Israel in nouo Testamento, non per hoc tamen aufertur veritas historiæ, & fidelitas diuinæ promissionis respectu Israel, etiam veteris Testamenti; in capite namque 18. contra eos loquitur Dominus, qui dicebant ex Filijs Israel, *Non est æqua via Domini*, id in cofũdantes, quòd, *Patres nostri*, vt in Prouerbio tunc erat, *Comederunt vuam acerbam, & & dentes filiorum obstupescunt*: quos reprehendens Dominus, inter alia per os Ezechielis sic loquitur, *Et dicunt filij Israel non est æqua via Domini, numquid viæ meæ non sunt æquæ, domus Israel, & nõ magis viæ vestræ prauæ? Id circò vnumquemque iuxtà vias suas iudicabo, domus Israel, ait Dominus Deus, conuertimini, & agite pænitentiam, &c.* & *quare moriemini domus Israel, &c.* Eos ergo, qui ita tunc temporis impiè conquerebantur, monebat Dominus simul, & hortabatur, vt conuerterẽtur, & non morerentur, aliàs subdolè, & falsò illis per os Ezechielis fiebat ista adhortatio, & promissio, quod est impium. Pari modo in cap. 33. mittitur à Domino Propheta contra eosdem, qui dicebant, *Iniquitates nostræ, & peccata nostra super nos sunt, & in ipsis, nos tabescimus, quomodò ergo viuere poterimus*? Dominus autem sic iubet Prophetæ, *Dic ad eos, viuo ego dicit Dominus, nolo mortem impij, &c.* Ne ergo dicatur, falsò hæc fuisse ad illum populum à Propheta dicta, debent talia Scripturæ loca quoad historicam promissionem etiã intelligi de illo populo, qui in iniquitate sua moriebatur: quamuis quoad sensum allegoricum dirigebantur eadem verba ad Israel noui Testamenti, vt contra Iulianum Pelagianum, ex his Ezechielis capitibus, improbantem originale peccatũ, benè probat Augustinus.

691 Nec tamen hìc, vt Caluinistas rubore suffundam, tacere debeo eorum Magistri confusionem, atque inconstantiam: Idem namque Caluinus, qui numquam sibimet ipsi constans fuit, oppositum antecedenti doctrinæ non semel volens, nolens compulsus est edicere: nam lib. 2. cap. 1. num. 6. ita scribit, *Naturam verò illic notari, non vt à Deo condita est, sed vt in Adam vitiata fuit, facilè colligitur: quia minimè consentaneum esset Deum fieri mortis Authorem*. Et numer. 11. *Quomodò*, inquit, *creaturæ omnium nobilissimæ infensus esset Deus, cui placent infima quæque opera sua? sed operis sui corruptioni magis infensus est, quàm operi suo*. Et iterum capit.

16. num.

16. num. 3. *Vtcumque enim*, ait, *peccatores vitio nostro simus, manemus tamen eius creaturæ: vtcumque mortem nobis adsciuerimus, ipse tamẽ nos ad vitam condiderat*. Quomodò autem ista concordent cum ijs, quæ ex eodem Caluino attuli num. 682. *Decretum fuisse à Deo, vt sua defectione periret Adam: decretum quidẽ horribile, fateor: inficiari tamen nemo poterit.* Et, *Cùm in sua corruptione pereunt, nihil aliud, quàm pœnas luunt eius calamitatis, in quam ipsius Prædestinatione lapsus est Adam, ac posteros suos præcipites secum traxit. Fateor in hanc, qua nunc illigati sunt, conditionis miseriam, Dei voluntate decidisse vniuersos filios Adam. Atque consilio, nutuq suo ita iudicat, vt inter homines nascãtur ab vtero certæ morti deuoti, &c.* videant, qui talem versipellem habere Magistrum non erubescunt. Ego interim ad authoritates Diui Augustini gradum facio.

692 Refellitur ergo idẽ error tertiò ex Augustino, quem solùm inter omnes Sanctos Patres isti hæretici, tamquam fidum Scripturarum Intepretem, profitentur; & quidem plurimis euidentissimis testimonijs. Primò ergo, quòd Augustinus libertatem, quàm habuit Adam ante lapsum, non posuerit, vt Lutherus fingunt, & Caluinus, in præcisa intrinseca indifferentia voluntatis ad vtrumlibet: sed præterea requisierit posse proximum, etiam spectatis ijs, quæ ab extrinseco requiruntur: ac carentiam necessitatis ad vnum; satis liquere cuilibet potest ex ijs, quæ docet lib. de Correctione, & Gratia à cap. 10. vsque ad 14. præcipuè verò cùm loquens de auxilio diuino dato eidem à Deo, cùm primò creatus fuit, sic habet cap. 11. *Tale quippe erat adiutoriũ, quòd desereret, cùm vellet, in quo permaneret, si vellet. Posset ergo permanere, si vellet, quia dederat adiutorium, per quod posset, sed quia noluit permanere; profectò eius culpa est, &c.* Qui ergo permanere noluit, poterat permanere, si voluisset, non solùm ratione intrinsecæ indifferentiæ naturæ, vt chimerizant isti hæretici, sed etiam post Dei decretum; aliter gratia, & auxilium illi superadditum non dedisset vi sua potuisse permanere, si voluisset: imò frustra post decretũ data fuisset ei, qui iam supponebatur ita necessitatus, vt nullo auxilio permanere potuisset. Quod clariùs euincitur ex iis, quæ post pauca subdit. *Si autem hoc adiutorium, ait, vel Angelo, vel homini, quamprimùm facti sunt, defuisset, quoniam non talis natura facta erat, vt sine diuino adiutorio posset manere, si vellet, non vtique sua culpa cecidissent: adiutorium quippe defuisset, sine quo manere non possent.* Vident ne hæretici isti, quòd non sufficit ex Augustino sola intrinseca indifferentia naturæ ad liberè operari, sed requiritur præterea, vt hic, & nunc proximè possit voluntas vtrumlibet, taliter, quod, si naturæ ex se indifferenti ad vtrumlibet, deficiat adiutorium Dei, quia sine eo non posset proximè operari bonum, sed esset necessitata ad malum, non vtique sua culpa cecidissent Adam, & Angeli, qui ceciderunt. Si ergo per Dei decretum fuisset voluntas Adami necessitata ad casum, nõ minùs, quàm per carentiam auxilij, imò fortiùs, & potentiùs, non vtique ex Augustino sua culpa cecidisset: decretum quippe Dei id effecisset, cum quo non poterat non deficere, & bonum operari non poterat, si voluisset.

693 Rursus ex Augustino lib. 3. de libero arbitrio cap. 18. habetur, *Quæcumque ista causa est voluntatis, si non ei resisti potest, sine peccato ceditur: si autem potest, non ei cedatur, & non peccabitur, an forte fallit incautum? ergo caueatur, ne fallatur; an tanta fallacia est, vt caueri omninò non possit? si ita est, nulla peccata sunt, quis enim peccat in eo, quod nullo modo caueri potest?* Atqui nemo resistere, aut vllo modo cauere potest necessitatem prouenientem ob efficaci Dei voluntate; ergo si talis præcederet necessitas in operibus voluntatis, nec peccata, nec vlla libertas, etiam in Adamo ante lapsum fuisset.

694 Possent hic, tergiuersando respondere hæretici, quòd Augustinus loquitur de causa necessitante per coactionem, & violentiam: non verò de quacumque causa necessitante: antecedenter namque ad relata verba dixerat, *An fortè violenta est illa causa peccati, & cogit inuitum?* & deindè subdit, *quæcumque ista est causa voluntatis, &c.*

695 Sed similem voluntariam respõsionem exhibitam iisdem Augustini verbis retuli num. 192. vbi in subsequentibus crederem, quòd non tam eam ad sufficientiam refutauerim, verùm etiam, quòd radicitus expugnauerim. Videat Lector quæ ibidem dico, non enim sunt denuo eadem hic replicanda.

696 Insuper eodem præcitato libro cap. 25. *Quia voluntatem, inquit, non allicit ad faciendum quodlibet, nisi aliquid visum: quid autẽ quisque sumat, vel respuat, est in potestate: sed quo visu tangatur, nulla potestas est.* Quomodò etiam loquitur lib. de spiritu, & littera cap. 34. *Visorum, ait, suasionibus agit Deus, vt velimus, & vt credamus, vbi nemo habet in potestate sua quid ei veniat in mentem: sed dissentire, vel assentiri propriæ voluntatis est.* Indifferentiam porrò habere ex se hominẽ, vt cogitet, vel non cogitet, siue vt cogitet hoc, aut illud obiectum, non minùs, quàm

quàm, vt amplectatur, vel non amplectatur, siue vt amplectatur hoc, aut illud obiectũ, nemo est, qui compertum non habeat. Quid ergo est, quod Augustinus negat esse in potestate hominis, cuius obiecti visu, siue cogitatione tangatur: esse verò in eiusdem potestate, vt sumat, vel respuat, siue vt assentiatur, aut dissentiat: nisi quòd præter indifferentiam intrinsecam ex se, aliam in opere agnoscit voluntati, quam negat in antecedenti cogitatione intellectus: quãque etiam requirit, vt dicatur homo sua potestate, & liberè operari?

697 Tandem ne supra quàm par est, prolixus sim, lib. de Natura, & Gratia cap. 65. referens quoddam sibi a Pelagianis ex doctrina Hieronymi obiectum, nimirum, *Liberi arbitrij, nos condidit Deus, nec ad virtutem, nec ad vitia necessitate trahimur: alioqui, vbi necessitas, nec corona est.* Et quidem Pelagiani ab Augustino non expostebant libertatẽ à coactione, sed prætendebant naturam hominis non indigere gratia, vt possit per se ipsam prorumpere, siue ad bonum, siue ad malum, quæ est libertas à necessitate, subsequentibus respondit verbis, *Quis non agnoscet, quis non toto corde suscipiat, quis aliter conditam humanam neget esse naturam? sed in rectè faciendo, ideò nullum est vinculum necessitatis, quia libertas est charitatis.* Cernunt, credo, Lutherani, & Caluinistæ, quantùm distent eorum errores à Catholico sensu Augustini, quem, vt fidum Scripturarum Interpretem proclamant eorum fabulatores Magistri. Ille toto corde suscipiendum docet, *Nec ad virtutem, nec ad vitia necessitate trahimur*, & ita, *conditam humanam esse naturam*: isti ex opposito dicunt trahi necessitate proueniente ab extrinseco. Ille adstruit, *In rectè faciendo ideò nullum est vinculum necessitatis, quia libertas est charitatis*: isti vndè Augustinus excludit vinculum necessitatis, indè omninò asserunt necessitatem, nimirum a Deo nos necessitari siue ad virtutes, siue ad vitia.

698 His tamen omnibus, tam euidentibus, Augustini locis, illudendo potiùs, quàm respondendo, quasi puerulos alloquens, Caluinus ita occurrit insulsè, quòd Augustinus in illis, & similibus locis vsus fuerit terminis ab aduersantibus sibi concessis, non vt proprijs; vel quod deinde se retractauerit, contrarium docendo, vt infra probare prætendit.

699 Sed loqui Augustinum ex proprio sensu, & non vtendo ab alijs concessis, euidẽter cuicumque loca consideranti patere potest, præcipuè vltimum, dum dicit, *Quis non agnoscat, quis non toto corde suscipiat, quis aliter conditam humanam neget esse naturã?* Quibus addo hoc ipsum, tamquam articulum fidei definiisse Augustinum lib. 3. Hypognosticon circa principium; audiant nũc isti versipelles Augustini verba, *Ipsum igitur*, ait, *liberum arbitrium hominibus esse certa fide credimus, & prædicamus indubitanter*: est ne hoc vti terminis ab Aduersarijs concessis, an alacritate fidei proprio fateri sensu? Ne tamen aufugium quærant isti hæretici sub remota libertate intrinsecæ indifferẽtiæ: audiant quid subiungat, *Sed cur dicatur*, subdit, *liberum arbitrium, est paululum differendũ: arbitrium ab arbitrando rationali consideratione, vel discernendo quid eligat, quidue recuset, puto quòd nomen accepit: vel ideò liberum arbitrium dictum, quòd in sua positum sit potestate, habens agendi, quod velit, possibilitatem.* Non ergo possibilitatem adstruit purè remotam, & quoad sola intrinseca ex se, vt confingunt hæretici isti, sed quoad actus secundos, & motus actuales, *Quod est*, inquit Sanctus Doctor, *vitalis, & rationalis animæ motus.* Quòd verò, nescientes vndè vertantur, addunt Augustinum præcedentem doctrinam retractasse, deberent, afferendo locum retractationis, probare, non pro libitu dicere. Et ego num. 192. ostendi in hac doctrina non solùm semper fuisse constantem, tamquam fidissimum Catholicum in doctrina Catholica, verùm etiam in libris ipsis retractationũ non semel ratificasse. Cæterùm loca, quibus hæretici vtuntur pro eorum falso dogmate authoritate tanti Doctoris substinendo, quam distortè, & ad propriũ sensum, à regione oppositum sensui Augustini, accipiantur, atque accommodentur, infra ostendam. Hæc sufficiant pro nunc ex Augustino, latiùs de eodem locuturus §. subsequenti, cùm agam de libertate hominis post lapsum.

700 Refellitur tandem idem figmentum horum hæreticorum ratione, & discursu, quo vtitur Angelicus Doctor quæst. 6. de Veritate articulo vnico, vt probet in homine libertatẽ electionis. Ita ergo discurro. Sicut in homine datur potentia cognoscitiua, tum sensuum, tum intellectus, secũdùm quas potens est ex se nunc vnum, nunc aliud sentire, aut cognoscere, ac consequẽter cum intrinseca indifferentia sentiendi, & cognoscendi, siue hoc, siue illud: & ad has cognoscitiuas potentias sequuntur suæ proportionatæ potentiæ appetitiuæ, nempè ad cognoscitiuam sensitiuam appetitus sensitiuus, ad cognoscitiuam rationalem appetitus rationalis, qui dicitur voluntas: ita in brutis datur ex parte potentia cognoscitiua sensitiua cum suo proportionato appetitu,

tiju, quæ nec semper feruntur ad omnia sensibilia, nec semper ad idem: sed nunc ad vnum, nunc ad aliud: ac consequenter indifferentiam etiam intrinsecam habēt bruta reddendi siue ad hoc, siue ad illud sensibile suis potentijs sensitiuis: & ab aliquo determinanda erunt, vt hic, & nunc potius ad vnum, quàm ad aliud sensibile tendant. Non differunt autem inter se bruta, & homo ex hoc præcisè, quia bruta per sensus non se extendunt, nisi ad sensibiles qualitates: homo verò per intellectum, & volūtatem plus se extendit, nempe ad omne aliud obiectum: sic enim homo non differret, nisi quasi purè extensiuè à brutis: cæterùm in modo operandi traherētur homines, more brutorum, necessitati ad vnum aliunde, & non se ipsos ex se ipsis determinantes: atque adeò, sicut bruta, licèt non careant indifferentia intrinseca ad plura, non tamen ideò in ordine ad illa dicuntur libera, & liberè operari, propterea, quòd, proposito illis per sensum vno obiecto, naturali pondere ita trahuntur, vt potestatem non habeant ab illo abstinere: ita homines nec vllo modo, nisi ad summum magis extensiuè præ brutis, dici possent liberi, & liberè operari, si non se ipsos ex se ipsis determinarent; sed pondere quodam extrinseco ita ad vnum traherentur, vt ab illo abstinere non possent. Imò, ni fallor, perfectiora quoad modum operādi essent bruta, quàm homo: nam illa vi cognitionis sensitiuæ intrinsecæ exirent ad opus: homo verò nulla vi intrinseca esset actuabilis ad opus, sed à decreto Dei omninò extrinseco foret actuandus: & ita ex se esset magis in potentia, quàm bruta.

701 Differunt ergo præterea, & non in vno, sed in pluribus. Primò quidem, quòd, cùm sensus sint solùm circa singularia, & præsentia, vt talia: non enim auditur, non videtur, non tangitur, non odoratur, non gustatur, nisi tale singulare, & existens: nūquam verò vniuersale, nec præteritum, aut futurum: & iuxtà hāc cognitionē sequatur appetitus, bruta nō percipiunt, nec appetūt, nisi singularia, & præsentia. Cùm verò intellectus sit etiam de rationibus vniuersalibus, & de obiectis etiam præteritis, & futuris: & talis sequatur appetitus rationalis, homo præ brutis intelligit, & vult non tam singularia, sed etiam vniuersalia, & non tam præsentia, sed etiam præterita, & futura. Secundò, quia sensus, & appetitus, ad illum sequens, non attingunt in rebus, nisi esse absolutum, ad quod naturali quodā pondere inclinationis, vel fugæ feruntur; cæterùm omnē prorsus sensuum operationem subterfugiunt respectus, & relationes; siue vtilitatis, & conuenientiæ, siue inutilitatis, & disconuenientiæ ad subiectum, quas includunt eædem res. Non ita intellectus, & voluntas, quibus etiam subduntur proportionaliter tales respectus physici rerum. Tertiò, in quo præcipuè differunt sensus, & appetitus sensitiuus ab intellectu, & voluntate, illud est, quòd, cùm sphœra obiecti sensuum non progrediatur terminum aliquarum qualitatum secundùm purum esse physicum, nullatenùs verò percipiant rerum moralitates, nimirum conformitatem, siue disconformitatem ad debitas operandi regulas, aut ad causas superiores, illas præcipientes, vel prohibentes: & esse physicum similium qualitatum non possit esse simul bonum, & malum physicè in se absolutè, vel eidem sensui: hinc est, quòd sensus, posita sensatione obiecti, non remanet indifferens, sed determinatus, vel ad amplectendum, si per sensationem trahitur: vel ad fugiendum, si sensatio reddit illud ingratum. Intellectus econtra, ad quē sequitur potentia volitiua, potest simul in eadem re cognoscere, & bonitatem physicā v.g. delectabilitatis: & similem physicam malitiam, quòd obsit sanitati: & non solùm hoc, sed, quòd aliquādo physicè delectabile, sit moraliter malū, nimirum prohibitum à causa superiori sub pœna indignationis, aliarumque comminatarum mulctationum: vndè voluntas illinc ad rem amplectendam allicitur: hinc ad fugam propellitur: ex quo necesse est voluntatem, quæ sequitur ad potentiam intellectiuam, ex se indifferentem esse in ordine ad sua obiecta, vt velit hoc, vel illud, quando æquè sunt volibilia, & vnum velle sufficit: aut, vt idem velit, vel nolit. Hæc tam clara sunt, vt non credam, vel vnum reperiri posse hominem, rationis cōpotem, qui perspecta nō habeat. Quartò tādem, in quo cum hæreticis istis, & ex parte cum Catholicis disputamus, aliam inter appetitum sensitiuum, & appetitum rationalem cognoscunt Catholici omnes differentiam, quā negant isti hæretici: illi enim agnoscunt, & fide profitentur voluntatē in suos actus non fore ita ab alio determinandam, vt sicut bruta, necessitentur ad vnum ab alia causa exteriori, nec etiam interiori: sed à se ipsa, & proprio marte esse determinādā: quāuis inter Catholicos sint, qui sentiant voluntatem determinari à se, non excludere hoc, quod est determinari à Deo: alij verò hoc assertum etiam negent, cum quibus & ego, vt in superioribus, dum decreta prædeterminatiua voluntatis creatæ

 ad

ad actus liberos oppugnabam, satis dictum est. Hæretici autem isti totũ constitutiuum libertatis creatæ in eo constituunt, quòd voluntas ex se sit indifferens ad bonum, vel ad malum: cæterùm non obesse dicunt libertati Adami ante peccatum, & Angelorum, si, vt exeat in opus non sit nullatenus à se ad vnum determinanda, sed à Deo suo decreto necessitanda, etiam ad malum.

702 Contra hos autem præcipuè, & ex parte contra prædictos Catholicos, tũ ex modò dictis, tum aliis motiuis, à ratione ductis, sic arguo. Primò, quia, si voluntas creata non posset exire in opus actũ, nisi vel necessitata, vel determinata priùs à diuino decreto, esset in modo operandi imperfectior sensu, & pluribus, imò omnibus causis necessariis; quia fœcunditas in opere est perfectio: ista autem fœcunditas non stat sine determinatione agentis: atqui sensus, & causæ necessariæ habent ab intrinseco determinationem operis, & eam non haberet voluntas, nisi ab extrinseco; ergo illa perfectiora essent quoad hoc, volũtate. Quòd autem dicatur voluntas etiam à se ipsa determinari secundò, sæpè ostendi id esse chimæricum: nam vel Dei decretum trahit per se hanc secundam determinationẽ, & ita etiam ista à Deo est in voluntate, & superfluit: vel non trahit, & determinatio Dei ex se non esset efficax: quia sine determinatione voluntatis creatæ non efficitur opus liberũ; ergo, si hæc non est ex efficacia decreti, neque opus erit ex eiusdẽ efficacia. Secundò, quia creatura rationalis prædita est consilio in operari, quo, antequam in opus exeat, res ad inuicem comparat, vt quid amplectendum sit, seligat, id ipsum omnes experientia docente: istud autem consilium essentialiter superfluum, & superuacaneum esset, si voluntas esset à Deo, vel necessitanda, vel determinanda ad opus: quandoquidem stante hac determinatione, non aliter posset esse opus, ac fuit prædeterminatum: &, si consilium esset in oppositum, opus secundùm decretum Dei, non secundùm voluntatis consilium exiret; ergo omninò superuacat hæc perfectio cõsilij, si ab alio, voluntatẽ ipsam necessitante, vel infallibilitante, esset determinandum opus. Tertiò etiam ab experientia, nemo oculum mouet, aut manũ, siue quodlibet aliud membrum, nisi volens; ergo voluntas est ita suo nutu regens alias potentias, vt istæ non exeant in actum ex præcisa extrinseca determinatione Dei, sed vt determinanda ab ipsa voluntate: atqui hæc subiectio potentiarum voluntati impertinens esset, si ipsa, vt determinet easdem potentias, ab illo esset determinanda: superflua enim poneretur intermedia volitio ad determinandas cæteras potẽtias, si à Deo hæc est expectanda siue in vno, siue in alio; ergo non Deo, sed à voluntate determinandæ sunt potentiæ reliquæ, & ipsa per se ipsam. Quartò tandem à priori, quia Deus potest communicare creaturæ per participationem omnes perfectiones, quæ creaturam non abstrahunt ab essentiali pendentia ab ipso, nec eleuant ad infinitatem: cùm quælibet perfectio creaturæ aliud non sit, quàm effectiua participatio perfectionum Dei: voluntatem autẽ creatam determinare se ad opus suum liberum finitum, non inuoluere formaliter infinitatem, nemo non videt: nec item inuoluere causaliter ex eo, quòd veluti à se determinans se ipsam, excludat subiectionẽ, & dependentiam à Deo, clarissimè probatur: quia voluntatem creatam determinare se non dicit agere, Deo non agente, vel determinationem suam antecedere velle Dei: sed solùm dicit, quòd Deus non præuoluerit vnum, sed vel hoc, vel aliud; ergo quodcumque agat voluntas creata, agit, Deo præuolente, & non aliter agere posset; ergo includit essentialiter, tantùm abest, vt excludat dependentiam à Deo, vt prima causa prẹuolente.

703 Dices hoc ipsum importare imperfectionẽ in Deo, quòd Deus velit indeterminatè hoc, vel illud, nesciens ex se quid vi suę voluntatis erit determinatè facturus, sed determinationem expectet à creata voluntate. Sed pro hac refutanda responsione nõ sunt mihi hìc repetenda, quæ alibi contra eamdem attuli, videat ea Lector à numero 518. vsque 525. exclusiuè: ex ibi enim dictis patebit non solùm nõ importare imperfectionem in Deo, verùm etiam addere ex suo conceptu perfectionem extensionis dominij in creaturam hoc, quod est Deum non determinare volũtatem creatam. Nec item propterea dici posse indeterminatum sed determinatum ex se, indeterminata existentia conditionis ad effectum, sicut se gerit in omnibus promissionibus, & comminationibus. Rursus nec propterea nescire quid facturus sit vi sui decreti, sed solùm, quòd in causa creata, vt libera, nullã videt cõnexionẽ specialem cum hoc effectu potiùs, vel alio: ac tandem nec indè Deum fore determinandum, vel expectaturũ suã determinationem à voluntate creata: sed largo modo expectare, quid velit creatura, eo modo, quo in Scriptura dicitur, *Expectaui, vt faceret vuas, & fecit labruscas.*

704 Ex his nunc patet vanitas eorum, quæ sua solita procacitate inculcat suis asseclis Caluinus, illorum garriens auribus. Quid namque est, quod somnians asserit, nimirũ, quòd dũ agitur de libertate Adami, *Intempestiuè quæstio ingeritur de occulta Prædestinatione Dei, quia non agitur, quid accidere potuerit, nec ne: sed qualis fuerit hominis natura?* Intempestiua est ne quæstio illius, quod, si ponitur tale, quale ponitur à Caluino, Adami libertas alia non fuisset, nisi more brutorum, quæ etiam sunt ex se indifferẽtia ad plura? intempestiua est ne illa quæstio, qua non resoluta, nulla prorsus stare posset ratio meriti, vel demeriti, vt dici possit, *Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransijt, in quo omnes peccauerunt*: Sicut docemur ab Apostolo ad Romanos 5? vbi namq; homo hic, & nunc nõ operatur liberè, nec peccare, nec mereri potest: non enim ratione soliùs intrinsecæ indifferentiæ, quam habent etiam bruta, potest homo mereri, vel demereri: aliàs possent etiam mereri, vel demereri bruta. Intempestiua est ne illa quæstio, quæ resoluta, sicut eam resoluit Caluinus, destruit radicitus sui ipsius suppositum? Ea namq; potentia, quæ qualis est, numquam potest reduci ad actum, impotentia, non potentia dici potest, imò chimæra, & figmentũ est in natura: quomodò ergo componi poterunt, quod Adam fuit ita ex se liber, vt ex se potuerit eligere siue bonum, siue malum, si numquam ex se alterum eligere potuisset: sed Prædestinatione, necessitante ad vnum, esset essentialiter prędeterminãdus, tamquam creatura pendens essentialiter à Deo in operari?

705 Ridiculosiùs est autem illud aliud argumentũ, quod paucis illis insinuare vult verbis lib. 3. cap. 23. num. 7. *Liberi arbitrij Adamum fuisse dicunt, vt fortunam ipse sibi fingeret: Deum verò nihil destinasse, nisi vt pro merito eum tractaret.* Quid enim vult in illis verbis contra Catholicos innuere? quod illi forsan asseuerent Adamum sine gratia indebita, & eleuante vires naturales arbitrij, potuerit per solas naturales vires fortunam æternæ vitæ sibi mereri? Catholicorum nõ est assertum hoc, sed Pelagianorum, quos, sicut & Caluinum, tamquam hæreticos dãnamus: an verò, quòd Adamo, per gratiam iam eleuato, relictum fuerit, vt ad quod voluerit siue ad vitam, siue ad mortem porrigat manum suam: & quod id reliquerit Deus in manu consilij sui? si hoc displicet Caluino fateri, & indè Catholicos, id ipsum credẽtes, exprobrat, iam conuincitur Scripturam respuere; quale ergo est, quod sibi tamquam à Catholicis assertum, commẽtum fingit Caluinus, dum subiungit, *Tam frigidum commentum, si accipitur, vbi erit illa omnipotentia, qua, secundùm arcanum consilium, quod aliunde non pendet, omnia moderatur?* Numquid non ex Dei voluntate, & arcano consilio diuinæ bonitatis fuit, vt hominem crearet, & finem supernæ, & interminabilis beatitudinis illi præscriberet, si ad eam manus voluerit porrigere: & ad hoc ipsum vires præberet, suis mandatis, & præceptis dirigeret, eumdem relinquendo in manu consilij sui? an tale vult moderamẽ omnipotentiæ diuinæ iste blasphemus, vt moderantem vocare ei libeat diuinam omnipotentiam, cùm immoderatè ageret, sicut ipse confingit? non enim moderatè ageret cum creaturis Deus, si non iuxta modum operandi, quem illis tribuisset: sed sua præcisa voluntate cum illis deindè vellet semper agere: omnia ergo moderatur Deus, quia omnibus finit suos agere motus eo modo, quo illis virtutem operandi communicauit: & quia creaturam rationalem liberam, & consilio proprio operantem cõdidit, non aliàs dici potest cum ea moderatoris munus exercere, nisi sinendo, vt suo consilio opus suum determinet, non necessitata ab eodem Deo. Nec enim per hoc Dei omnipotentia à creatura quoquo modo pendet, sed hæc vndequaque à Deo pendere conuincitur, in quantùm quidquid agit, & quomodocumque agit, non aliàs agere potest, nisi in quantùm Deus vult, & eo modo, quo vult, vt agat, de quo satis dictum est, cùm contra Thomistarum prædeterminantia decreta agebam.

706 Ex quibus adhuc satis liquet, quàm impudenter, & temerè indè vult Deo attribuere, & non soli Adamo, tamquam in origine, suum, & posterorum interitum vi originalis, ne dicatur Deus, quẽ Scriptura prædicat facere quæcumque vult, ambiguo fine condidisse nobilissimam creaturam. Quis non stupescat de huius hominis sacrilegis cogitationibus, vt indignius iudicet Deo indifferenter se habere ad interitum sempiternum nobilissimæ, quam cõdidit, creaturæ, quàm eam creasse ineuitabiliter addictam cruciatibus sempiternis? Si ergo loquamur de fine proprio, & vltimato Dei, ob quem agit, dico hunc numquã esse ambiguũ, sed semper determinatũ, nẽpè gloriã suã, siue deindè mediũ sit ostẽsio suę bonitatis, siue ostẽsio suę iustitię. *Vniuersa nãq;* ex Prouerb. 16. *propter semetipsum operatus est Dominus, impiũ quoque in die malũ.*

Si verò loquamur de fine proximiori beatitudinis, vel damnationis hominis; assero damnationem nec hominis, nec Dei esse finem: nec enim homo operatur aliquid intendens sui damnationem, nec Deus: sed homini inuitus imponitur, Deus autem in pœnam ex debito peccatorum retribuit, nolens ex se quemlibet perire: non ita beatitudinem, nam Deus illam siue efficaciter, siue inefficaciter intendit omnibus: vult enim omnes homines saluos fieri: & propterea media præstat: nec necesse est, vt eam determinatè, & efficaciter velit, siue nolit: nam conuenientissimum est creaturæ rationali suos finere, iuxtà innatam eius libertatem, agere motus: ac eiusdem bono, vel malo operi præmium, aut pœnam exiberi. Quomodò autem etiam Dei voluntas fiat, cùm creatura contra Dei voluntatem operatur, explicaui ex Augustino num 125. & 176. ne autem eadem hic repetam, videantur ijsdem in locis.

§. QVINTVS.

Figmentum Lutheri, & Caluini circa totalem libertatis humanę interitũ ratione originalis peccati profligatur.

707 Illecebrarum mundi dominatui ita vltro seipsos deuinxere Lutherus, & Caluinus, vt satius iudicauerint tum operibus, tum doctrina similes se fateri iumentis insipiẽtibus: & belluarum more necessitate operantes, quàm veritati, & disciplinæ Catholicę se submittere: in propriam namque, & totius humani generis conditiõnẽ taliter insanierunt, vt post Adæ peccatum specialem liberi arbitrij perfectionẽ, per quam præcipuè homo eleuatur super omnia iumẽtorum genera, redditurque naturæ Angelicæ similis, atq; imago Dei, titulum asseruerint esse sine re, imò purum figmentum in rebus: atque, quod scelestius est, nec formidarunt Deum facere, non minùs malorum, quàm bonorum operum Authorem, vt impiè habet Lutherus articulo 36. ad Leonem: & eius discipulus Philippus in Annotationibus super Epistolam ad Roman. *Certum est*, inquit ille, *omnia à Deo fieri: siue bona, siue mala, non solùm permittendo, sed principaliter, & effectiuè. Quemadmodum igitur confitemur vocationẽ Pauli fuisse proprium opus Dei, ita & adulterium Dauidis, & seuitiam Manlij, atque etiam proditionem Iudæ,*

708 Aduerto autem primò, antequam ad hoc expugnandum scelus accingar, triplicem communiter distingui in Scholis libertatẽ, sicut etiam ex parte consensit Caluinus, prout videre est supra numero 665. aliam nimirum à necessitate, aliam à peccato, aliam à miseria: his tamen tribus adiungi vult Caluinus, cui deindè se subscripsit Iansenius, libertatẽ à coactione, ac propterea non vult confundi necessitatem cum coactione, quod perperam fit, ait, à Scholasticis, Catholicos pungere intendẽs. Libertas ergo à necessitate idẽ est, ac carentia necessitatis in operando, quatenus operans ex se prorumpit in opus: & à nullo ita adstrictum ad vnum, vt in sui potestate non sit illud non operari, vel operari oppositum: & de hac libertate sunt omnia antecedẽtia loca Scripturæ, allata numero 704. & sequẽtibus. Secunda libertas à peccato est illa, de qua loquitur Apostolus ad Romanos 6. illis verbis, *Cùm enim serui essetis peccati, liberi fuistis iustitia,* quia nimirum per Baptismum, de quo ibi sermonẽ habet Apostolus, *Vetus homo noster simul crucifixus est, vt destruatur corpus peccati, & vltra nõ seruiamus peccato.* Idẽ ergo est libertas à peccato, ac non esse aliquẽ obnoxium reatui peccati, per quod incurritur inimicitia cũ Deo: & peccans fit sub iure Diaboli, ab eodẽ mulctandus: hæc autẽ libertas duplici modo esse potest, aut quia aliquis numquam peccauit, sicut fuit libera Virgo Mater Dei: aut quia fuerit contractum peccatum, & deindè remissum, sicut liberi sunt Sancti, qui fuerunt prius mortaliter peccantes: & proportionali modo etiam potest distingui libertas, in suo genere, à peccato veniali. Tertia libertas à miseria dicitur absolutio illa, qua homo aliquo modo liber redditur à seruitute, vel dominio propriæ cupiditatis, & concupiscẽtiarum; quamuis enim istæ ortum in nobis habuerint ex peccato originali, nihilominus, quia adhuc remanẽt in hac vita in homine omninò libero à peccato, ideò liberari deindè ab his tertiam cõstituit speciẽ libertatis, quæ specialitèr dicitur à miseria. Duplicitèr autẽ quis liberari potest à dominatu concupiscẽtiarum, & propriæ cupiditatis: vno modo, vt non trahatur, & vincatur ab illis, etiam si eas exuere non valeat: quo pacto liberi sunt iusti ab

hac

hac miserabili seruitute in hac vita, quæ militia est cum similibus inimicis, nostræ æternæ fœlicitati continuò insidiantibus: in quantùm vincunt, non vincuntur ab illis, de qua libertate loquitur Apostolus in eodē cap. 6. ad Romanos cùm dicit, *Peccatum enim vobis non dominabitur; non enim sub lege estis, sed sub gratia*. Alio modo, vt etiam omninò careat noxijs concupiscentijs: & hoc modo solùm sunt liberi Beati in Patria, de quibus idem Apostolus ad Romanos 8. ait, *Quia & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ Filiorum Dei.*

709 De illo autem quarto genere libertatis à coactione nec Scripturæ, nec Scholastici curant: tum quia impertinens est ad statum creaturæ rationalis, quà talis, si sermo sit de stricta acceptione coactionis, prout scilicet importat motum subiecti, non conferentis, seu reluctantis ad ipsum: esse namq; liberum à tali coactione commune est brutis, quæ in operibus sensuum inclinatione, non coactione trahuntur: si verò sermo sit de coactione magis late sumpta, prout scilicet importat motum fortiter mouentem, secundùm quem modum dicimus fortiter persuasum ad aliquid faciendū coactè, & inuitùs fecisse, iam hæc coactio idem est, ac necessitas, & non cum ea perperam confunditur, vt ineptè loquitur Caluinus: quantùm namque quis fortiùs trahitur ad vnum ex oppositis, eò recedit ab indifferentia ad vtrumlibet: & si ita trahitur, vt nullo modo homo superare possit tractionem, hæc est necessitas opposita libertati indifferentiæ, & potestati vtriuslibet: si verò tractio talis est, vt superari possit ab homine, sed cum difficultate, hæc erit coactio, & necessitas moralis, quæ libertatem indifferentiæ minuit quidē, sed non aufert, cùm retineat posse oppositum. Rursus non curant Scholastici de libertate à rigorosa coactione, quia hæc nec prodest, nec obest merito, vel demerito creaturæ rationalis, cū sit inseparabilis ab operibus voluntatis, quia nimirum omnis actus voluntatis, etiam odium alicuius obiecti, gratus est ipsi voluntati, & non ei reluctanti inest; ac consequenter omnis est essentialiter liber a coactione: ea autem, quæ voluntas habet à sui creatione, nec merito, nec demerito imputari possunt.

710 Benè ergo tres distinguuntur, consideratione dignæ, à Scholasticis Catholicis libertates: sed ex illis tribus solùm prima, nimirum libertas indifferentiæ, & à necessitate, fundat rationem moralem meriti, vel demeriti in operante: indè namque operanti tribuitur bonitas, vel malitia operis, tamquam præmiando, vel puniendo, quia vi sui dominij, & potestatis poterat facere, vt sit, vel non sit opus; si ergo quod ponitur, dignum est mercede, hæc ponenti opus tribuenda est: si verò dignum pœna, eidem ponenti opus, reddi debet. Reliquæ autem duæ libertates à peccato, & à miseria, vel sunt dumtaxat dona Dei, quando antecedenter ad nostra opera à Deo tribuuntur: vel simul effectus nostræ libertatis, quando ea suppliciter à Deo impetramus. Vndè tota difficultas circa id, in quo in præsenti Lutherum, & Caluinum oppugnaturus sum, consistit in eo, vt conuincam adhuc in hominibus post lapsum reperiri in operando, siue benè, siue malè, libertatem dictam indifferentiæ, & à necessitate.

711 Aduerto secundò, quæ distingui debent in proxima ratione potentiæ, tali libertate indifferentiæ liberæ, vt illinc appareat, quid de libertate ista amissum fuerit per originale peccatum, etiam de naturalibus: & quid retentum, etiam in ordine ad operandum benè supernaturaliter. In ipsa ergo potentia libera voluntatis secundùm ea, quæ ad ipsam, vt voluntas est, spectant: & præter ea, quæ requiruntur ex parte intellectus, eam dirigentis, & illuminantis: duo præcipuè omni solertia distinguenda sunt: vnum nimirum ipsum posse plura cum indifferentia ad vnum, vel oppositū; & alterum determinatiuitas eiusdem voluntatis ad vnum ex se, & per se ipsam: ista enim duo diuersa sunt inter se, & ambo indiuisibiliter requiruntur ad cōceptum essentialem libertatis; si quidem bruta, & plures causæ necessariæ per se habent indifferentiam ad plura, sed non cum potestate se determinandi: & ideò neque libera sunt in agendo. Rursus vbi non est indifferentia, nec locum habet determinabilitas ad vnum, vel alterum; ergo ista duo sunt separabilia, & ambo essentialiter constant conceptum libertatis, de qua agimus.

712 Hinc fit, vt volūtas aliquādo nō sit libera defectu potentiæ, sicut sine iustitia originali non fuisset liber Adam ad opera bona moralia, quia defecisset illi posse superare concupiscentias, quibus in omnibus trahitur natura in sui commodum: & sine gratia supernaturali eleuante non fuisset liber ad operandum benè supernaturaliter: quia ad opera supernaturalia requiritur posse indebitum, & eleuatiuum naturæ; aliquādo verò voluntas non est libera, non defectu posse, sed defectu propriæ determi-

nationis: ficut non eſt libera ad actus primò primos, & omnimodè indeliberatos, ſiue ſint actus naturales, ſicut ſunt inuolūtariæ tentationes: ſiue ſupernaturales, ſicut eſt pius affectus voluntatis gratiæ præueniētis: in quibus non voluntas determinat, & deliberat opus, ſed aliunde neceſſitata trahitur.

713 Sed vide nunc quanta differentia ſit inter hæc duo: primum, nempè poſſe, non eſt adæquatè intrinſecum voluntati, vt patet in prædictis exemplis: imò aliquando completur per extrinſeca: ſicut ad liberè recitandum officium, vel ad ſubueniendū egeno, requiritur Breuiarium, vel commoditas exterior. Secundum verò, nēpè libera determinatio operis tota quanta eſt, à voluntate eſt: niſi enim voluntati ſtet determinare opus, vel oppoſitum, liberè non operabitur; ergo ſaltem vltima, & proxima determinatio voluntatis ad opus, licèt aliquando debeat ſupponere poſſe cōpletum per aliquid extrinſecum, vel etiam aliquid intrinſecè ſuperadditum, ipſa tamē non eſt, niſi ab ipſa entitate voluntatis, determinātis ſe ipſam per ſe ipſam: eo modo, quo omnes experientia compertum habemus, hominis ſiue interiores, ſiue exteriores potentias ita ſubdi voluntatis imperio, vt per hoc determinentur ad ſuos actus, dū potentiæ ſunt expeditæ, & habent completum poſſe: ſi verò his deficit aliquid ex parte virtutis, non poſſunt per idem volūtatis imperium determinari; pari ergo modo aliud eſt voluntatem determinare ſe ipſam, aliud eamdem voluntatē poſſe operari: ſed numquam voluntas poteſt determinare ſe in eo, in quo poſſe non habet completum; non quia deficiat aliquid ex parte determinatiuitatis, quæ cùm non ſit ab alio, ſed ab ipſamet voluntate per ſe ipſam, implicat deficere ratione ſui, permanente eadem natura voluntatis: ſed quia iſta determinatiuitas ſupponit poſſe in voluntate, quod completur per plura comprincipia ſuperaddita, ex quibus aliquid poteſt deficere, permanente eadem voluntate.

714 In ſimilibus ergo caſibus, in quibus voluntati deficit aliquid pertinens ad poſſe, impotens eſt liberè operari, non defectu intrinſecæ, & ſibi identificatæ determinatiuitatis: ſed defectu complementi neceſſarij ad poſſe, quod, ſi recuperat, redditur denuò potens liberè operari: ſicut ægrotus nō poteſt ſe determinare ad opera, in ordine ad quæ ſunt imbecilles potentiæ: ſed, ſalute recuperata, iterum poteſt liberè eaſdē potentias ad talia determinare opera.

715 Et ecce id, vnde tota præſentis difficultatis clareſcit notitia, quod, ſi vellent Lutherani, & Caluiniſtæ intelligere, præcipitia, in quibus verſantur, euitarent; perciperent namque, quid libertatis perdiderit homo per originalem lapſum, quidue retinuerit: atque quomodò per Chriſti gratiam reſtituatur ei, non modo priſtina, ſed vberior libertas: & mirum ſanè, quòd qui ſemper Auguſtini magnificant, quando locum reperiunt diſtorquendi, doctrinam, nolint reflectere ad ea, quæ iſte iiſdem verbis doceat tum libro de Spiritu, & Anima cap. 48. tum libro de Eccleſiaſticis dogmatibus cap. 21. præfatam namque à me datam doctrinam his explicitè adſtruit verbis, *Libertati arbitrij ſui commiſſus eſt homo in prima conditione, &c. poſtquam verò ſeductione Serpentis per Euam cecidit, naturæ bonum perdidit, pariter & vigorem: non tamen electionem, ne non eſſet ſuum, quòd euitaret peccatum: nec merito indulgeretur, quod non arbitrio diluiſſet: manet vtique ad quærendam ſalutem arbitrij libertas, ideſt rationalis voluntas, ſed admonente priùs Deo, & inuitante ad ſalutem: vt vel eligat, vel ſequatur, vel agat occaſione ſalutis, hoc eſt inſpiratione Dei, &c.* Perdidit ſanè homo poſt lapſum originalem bonum naturæ, non naturam, eò quòd perdidit id, ratione cuius natura, implicata ex ſe proprijs concupiſcentijs, & tota ſecundùm ſe conuerſa ad ſe ipſam per naturales ſuas inclinationes, non fuerat ita creata à Deo, ſed recta, cum ſcilicet debita, ſiue organica, vt vocat Caluinus, ſubiectione potentiarum inferiorum ad intellectum, & voluntatem, & ſubiectione harum ad Deum, quod ei fuit præſtitum per donum iuſtitiæ originalis, ſoporantis omnes concupiſcentiales inclinationes: vt indè, nihil rectæ rationi repugnante, poſſet hæc ſenſibus dominari, & ſe ipſam Deo perfectè ſubijcere; hoc ergo bonum naturæ perdidit homo per peccatum, eò quòd amiſſo tali dono ſoporante cōcupiſcentias, iſtæ inſurrexerunt, & rebellis facta eſt per iſtas natura quoad potentias inferiores ſuperioribus, & quo ad has Deo: perdidit eadem ratione homo vigorē arbitrij, quia perdidit tum gratiam ad poſſe operari benè ſupernaturaliter, tum poſſe rectè cognoſcere, ac iudicare, & operari in naturalibus, implicatus concupiſcentijs, quibus etiam ipſe intellectus, & voluntas propenſa redduntur in proprium naturæ commodum, non verò in rectam ſubiectionē ad Deum: perdere, inquam, potuit hæc omnia natura rationalis, ipſa in ratione naturæ integra permanente, quia iuſtitia

ori-

originalis, à qua erat iste vigor arbitrij, donum fuerat gratuitum Dei, non aliquod complementum spectans ad exigentiam naturæ: at electionem, quæ consistit in determinare per voluntatem vnum ex pluribus, quæ potest, non perdidit adæquatè: sed in ordine ad opera bona, siue supernaturalia, siue moralia perdidit posse: in ordine verò ad opera commoda, & vtilia naturæ quoad esse delectabile, nihil perdidit: & propterea adhuc defacto destitutus homo omni auxilio Dei, liberè versatur in his, vel illis operibus siue malis, siue nec bonis, nec malis, si possibilis est actio in indiuiduo, præscindens à malitia, & à bonitate, qualis esset amor parentum ex inclinatione naturę: quapropter restituto posse in ordine ad opera bona per gratiam Christi admonentis, & inuitantis ad salutē, & potentiam ipsam eleuantis, redditur homini non solùm pristina libertas, ratione cuius liberè operanti meritò indulgetur, atque suum fit, quod euitet peccatum: sed libertas præterea eidem donatur, vt aduersantibus concupiscentijs non vincatur, imò illis dominetur: quæ, vt patet ex dictis numero 708. est libertas à miseria; prædictā, inquam, rationem electionis in ordine ad ea, ad quæ perdidit, dumtaxat perdidit ratione defectus complementi ad posse, separabilis, prout patet ex dictis, à voluntate: sed non in ratione determinatiuitatis ex se, quæ, indistincta à voluntate, deperdi non potest, nisi deperdatur etiam ipsa entitas voluntatis, & animæ: & indè est, quòd restituto eidem posse per Christi gratiam, proprio arbitrio, non solo, sed vt iam gratuitò eleuato, iterum liberè benè potest operari homo opera supernaturalia.

716 Numquid hæc somnia sunt, aut inuenta Catholicorum, & non inconcussa Sacrę Scripturæ dogmata? Audiant Lutherani, & Caluinistæ, & confusione suffusi, laruas Diaboli respuant, & ad Catholicam reuertantur fidem. Donum ergo superadditum, & indebitum naturæ fuisse in Adamo iustitiam originalem, seu rectitudinem illam, in qua fuit à Deo creatus, prout habetur Ecclesiast. 7. *Solummodò hoc inueni, quòd fecerit Deus hominem rectū, & ipse se infinitis miscuerit quæstionibus*: non verò bonum naturæ debitum, pertinens, vt confingunt Lutherus, & Caluinus, ad quamdam, à natura exigitam, organicam dispositionem subiectionis partium inferiorum ad superiores, & harum ad Deum: itaut hac per lapsum originalem amissa, deperditum fuerit id, in quo isti constituunt naturale hominis liberum arbitrium: euidēter conuincitur ex Ecclesiastici 17. vbi explicitis verbis totum hoc docetur: legimus namque ibi primò, *Deus creauit de terra hominem, & secundùm imaginem suam fecit illum*. Quis autem nesciat hominem vocari atque dici Dei imaginem ratione triplicis potentiæ superioris, intellectus, memoriæ, & voluntatis in eadem, & vna entite animæ? per hæc ergo verba, quibus significatur fuisse homo creatus ad imaginē Dei, explicatur, vt iam creatus, secundùm naturales potentias, etiam intellectus, & voluntatis; cùm ergo subiungitur, *Et iterum conuertit illum in ipsam, & secundùm se vestiuit ipsum virtute*, aliquid aliud de nouo, & gratuitò datum, supra id, quòd pertinet ad naturale esse creationis, clarè indicatur: nēpè, quòd cōuertit ipsū hominē nō ad se ipsum secūdùm se, quòd esset vestijsse peccato, & nō virtute, prout exprimitur deindè in subsequētibus verbis: sed quòd cōuertit ipsum hominem secundùm inferiores potentias ad se ipsum, prout est imago Dei ratione intellectus, memoriæ, & voluntatis, quod est subiecit per donum iustitiæ originalis inferiores vires superioribus: subiecit etiam rationem prædictam imaginis, scilicet intellectum, memoriam, & voluntatem sibimet Deus, hoc enim est, *secundùm se vestiuit ipsum virtute*, nimirum vestiuit illum virtute subiectionis ad se, seu secundùm quòd respicit se. Rursus infra postquam dicitur, *Et cor dedit illi excogitandi, & disciplina intellectus repleuit illos*, per quæ verba, & voluntas sub nomine cordis, & scientia intellectus, conueniens illi statui creationis in robore virili, significantur; subditur deindè nouum donum creationis his verbis, *Creauit illis scientiam spiritus, sensu impleuit cor illorum, & bona, & mala ostendit eis, posuit oculum suum super corda illorum, ostendere illis magnalia operum suorum, vt nomen sanctificationis collaudent, & gloriari in mirabilibus illius, vt magnalia enarrent operum eius*. Vident credo, nisi nolint intelligere, vt benè agant, hæretici isti, quod duplicis creationis cordis, & intellectus in relatis verbis fit sermo, taliter, vt non per hoc, quòd *Cor dedit illum excogitandi*, neque per illud, quod *disciplinā intellectus repleuit illos*: sed quia deindè, *Creauit illis scientiam spiritus, & sensu impleuit cor illorum*, atque, *posuit oculum suum super corda illorum*, fuit illis data virtus, *vt nomen sanctificationis collaudent*, & *vt magnalia enarrent operum eius*. Vndè ergo, nisi chimęrizando ad libitum, nihil curantes de inconcussa veritate Sacræ Scripturæ, somniarunt Lutherus, & Caluinus, quòd rectitudo

tudo illa, seu organica dispositio subiectionis virium inferiorum hominis ad superiores, & harum ad Deum fuerit tale bonum naturale, quòd pertinuerit ad complementum puræ creationis naturalis hominis, & quòd in his consistat libertas voluntatis, quę quoad rationem liberæ determinatiuitatis necesse est, vt sit ab ipsa voluntate indistincta, ne per aliud à se, sicut bruta, sed per se ipsum determinet se ipsum homo?

717 Hoc vndèquaque euidenti discursu, atque in Sacra fundato Scriptura, sufficientissimè expunctum manet figmentum Lutheri, & Caluini circa libertatem hominis post lapsum, firmato videlicet, quòd non operentur siue bonum, siue malum homines ex necessitate: sed vtrumque liberè; malum quidem, quia ad hoc, & vires, & determinatiuitatem habet integras ex se voluntas: bonum verò nonnisi restitutis viribus gratuitò per gratiam Christi Redemptoris: sed non restituta determinatiuitate à se, quæ, vtpotè à voluntate indistincta, non potuit ab eadem voluntate, ipsa permanente, prout defacto permanet, auferri. Atque ita licèt liberum arbitrium hominis integri, & lapsi idem prorsus sit quoad determinatiuitatē sui ex se, quia hæc debet esse indistincta: & nec auferri, nec per aliquid aliud potest, secundum propriū conceptum, perfici: diuersa tamen fuit libertas Adæ in statu integro à libertate hominis lapsi ratione posse: nam Adam in primis triplex poterat operum genus, nimirum mala, bona moralia, & naturalia, eò quòd, concupiscentijs carens ob iustitiam originalem poterat natura ipsa bonum morale amplecti: & tertiò bona supernaturalia ratione alterius auxilij, naturam eleuātis ad talia opera. Homo verò post lapsum, vexatus concupiscentijs, non habet, vt natura ipsa possit se sola amplecti bonum, sed necesse est, vt ad bonum eleuetur supra se, tum gratia præueniente, tum cooperante: & ita non potest operari, nisi ex se opera primi generis: & per gratiam solius tertij generis. Rursus Adam in operando siue bonum, siue malum erat summè liber libertate indifferentiæ, quia ad malum non trahebatur concupiscentijs: & indè nec ad bonum indigebat auxilio illo, quo indigēt Sancti post lapsum, vt motus concupiscentiarū motu vberiori gratiæ vincāt; atq; consequēter isti minùs liberi sūt libertate indifferentiæ, quia semper, vt operentur vnum, debent magis ad illud trahi, quàm ad oppositum: benè operantes tamen gratia Christi sūt magis liberi libertate à miseria, propterea quòd cum delectatione miseriam cōcupiscentiarum vincunt, & illis dominantur: quam libertatem non habuit Adam. Nolo tamē h[illegible] sola sufficiant pro tam pernicioso, & sceleratissimo extirpando errore, sed millies vlteriùs volo, & Scripturæ, & Augustini, (quem solum fidum Scripturæ Interpretem isti hæretici profitentur) euidentissimis confodere authoritatibus. Vndè præter loca Scripturæ in antecedenti §. adducta ad probandam libertatem actualē in homine, quorum plurima, vt euidens est, non fuerunt dicta Adamo, & Euę, sed posteris post peccatum, ac consequenter in his libertatem actualem probant.

718 Confoditur insuper prærecensitum Lutheri, & Caluini commentum omnibus ijs Scripturæ locis, in quibus homines exhortantur, vt abstineant ab operibus illicitis, & sectentur opera bona: istæ namque non fuerunt factæ pro Adamo, & Eua medijs Prophetis, ac Christo, & Apostolis in veteri, & nouo Testamento, sed hominibus post contractum originale: nec opus est aliqua ex illis hic recensere, cumcuique pateat totam Scripturam esse similibus exhortationibus, vel præceptis plenam. Ex illis ergo ita arguo. Exhortationes, vel minæ inutiliter, atque superuacaneè fierent homini, agenti ex necessitate: non enim vnquam exhortationes possent hominem necessitatū ad malū auertere, nec minæ; præcipuè si à Deo, cui nulla creatura præualere potest, esset similis necessitas; necessitato pariter ad bonum, nec minimò iuuant, cùm siue sint, siue nō sint, nō per illas debeat quoquo modo esse opus, sed præcisè iuxtà mēsuram necessitatis ex Deo habendæ; ergo supposita simili necessitate, tota Scriptura, exhortans ad bonum, vel compescere curans homines à malo, redderetur non minùs illusoria, ac essent exhortationes, & minę, quibus afficeretur homo, vt abstineat à motu pulsus, vt impediat malorum humorum commistionem, & similia: quis namque non illuderet illum, quem talia alteri adhortantem audiret?

719 Sed dicent simile argumentum fuisse factum Augustino ad impugnandam eius doctrinam de gratia faciente operari, quòd videlicet, si talis esset gratia Electorum, impertinēs esset corrigere peccantes, eò quòd, qui simili sunt prædestinati præueniri gratia, non possunt non benè operari: & econtra, qui non ita sunt prædestinati, impossibile est corrigi; & ita ad nihil iuuaret correctio. Contra quod argumentum librum integrum instituit Augustinus sub titulo de Correctione, & Gratia: cuius tota summa consistit in eo, quòd debeant homines corrigi,

rigi, propterea quòd illis, quos conuertere vult Deus, media correctione instituit gratiam efficacem conuersionis præstare, licèt non reliquis iuuatura sit correctio; pari ergo modo dici potest de exhortationibus, & minis, quòd nimirum medijs illis voluerit Deus benè operaturos, quos ita instituit operaturos, licèt alijs non iuuent exhortationes, & minæ.

720 Contra tamen est, nam maxima differentia est inter Augustini doctrinam, quæ libertatem supponit in his, qui corrigi debent: & scelestе dogma horum hæreticorũ, qui libertatem inficiantur in illis, quibus exhortationes, & minæ fiunt: supposita namque libertate ex parte operantis, correctio exterior etiam cooperatur cum interiori gratia, vt ita moueatur liberum arbitriũ, quòd suum consensum præstet: sicut namque in naturalibus suasio, vel correctio naturam mouet ad affectum, vel displicentiã naturalem: ita Deus media correctione, extrinsecùs sonante, motum gratiæ interiorẽ præstat, intrinsecùs mouentem, quem si gratuitò non daret, correctio, vel suasio, opposita proprijs concupiscentijs, potiùs motum ingratum, quàm allicientem produceret. Iuuat ergo correctio, quia illa exteriùs sonante, & Deo intrinsecùs excitante mouendum est liberum arbitrium, vt tali motui sua libertate acquiescat, quod aliàs non acquiesceret: sed stante necessitate liberi arbitrij, nec correctio, nec exhortationes, vel minæ mouere deberent liberum arbitrium, vel voluntatem: quia necessitata iam, summè esset mota, & omnis alius motus esset superuacaneus.

721 Replicare posset, quòd etiã solus motus efficax interior Dei sufficeret, sicut sæpè euenit, vt homines benè operentur: & non indè superuacanea est extrinseca correctio, propterea, quòd solùm requiritur, vt modo connaturaliori, & magis naturæ humanæ proportionato, moueatur voluntas; pari ergo modo extrinsecæ exhortationes, & minæ non exhibentur, vt moueant voluntatẽ nostram ad opera: sed vt connaturaliori modo, & magis nobis congruò operemur.

722 Impertinens sanè responsio. Verissimũ est, quòd motus gratiæ efficacis, qui à Deo præstatur, esset se solo sufficiens siue sit, siue non sit extrinseca correctio: & quòd, quando est, tamquam quid pertinens ad connaturaliorem, & magis proportionatũ modum mouendi, ponitur; at non hinc non superfluit correctio exterior, sed indè, quòd gratia interior non destruit, imò viuificat liberum arbitrium, & voluntatem hominis. Audiant iterum isti perfidi differentiam Catholicæ doctrinæ Augustini ab ipsorum scelesti. Correctio exterior ad mouendũ hominẽ dirigitur, quatenus ita alliciat, ita aduocet, vt se illi accommodet, & consensum præstet: vndè si homo aliunde, & nullatenus à se moueri deberet, impertinens etiam, inutilis, & superuacanea esset correctio: sed quia Augustinus supponit cum doctrina Catholica, & infinities ferè probat liberum arbitrium, se ipsum, etiã post lapsum, per se ipsum determinaturum, gratiam interiorem etiam docet, quæ mouet, & allicit ita liberum arbitrium, vt illi se accommodet: atque ita proportionata est pro connaturaliori modo mouẽdi correctio exterior cum interiori gratia, directa ad ipsum liberum arbitrium, & ideò non superuacat: sed si liberum arbitrium non esset, vt blasphemant hæretici isti, iam nec voluntas esset se ipsam per se ipsam motura, sed dumtaxat à Deo; ergo dirigere correctionem ad ipsam voluntatem, esset extra rẽ, inutile omninò, & irrisoriũ, vtpotè quia talis directio esset improportionata interiori motioni ex se necessitãti, & non relinquenti arbitrio, vt se per se ipsũ moueat.

723 Et vt euidentiùs, quæ modò de differẽtia doctrinæ Augustini circa vtilitatem correctionis, ab abominabili Lutheri, & Caluini sẽsu circa exhortationes, & minas, quibus tota Scriptura est plena, dicta sunt, cõuincam, eumdem Sanctum Doctorem cõtra hos perfidos hæreticos aduoco; nonne enim idem Augustinus, qui librum instituit de Vtilitate Correctionis, refutans argumentum prærecensitum supra numero 719. idem ipse librum etiam instituit de Gratia, & libero arbitrio? legant ergo hæretici isti præfatum librum, & in eo conspicient, quòd illum ideò construxit, vt simul, & Pelagianos confoderet, qui ita liberum arbitrium docebant, vt necessitatẽ gratiæ Christi Domini negarent: & alios ex opposito ita gratiã necessitantem adstruentes, vt per eam liberum destrui dixerint arbitrium. Quomodò autem liberum probet arbitrium, videant hæretici isti in capit. secundo, sed præcipuè aduertant, si, à me iam allato, vtatur discursu, *Reuelauit*, inquit, *nobis per Scripturas suas Sanctas esse in homine voluntatis arbitrium, quomodò autem reuelauerit commemoro, non humano eloquio, sed diuino: primùm, quia ipsa diuina præcepta homini non prodessent*, (notent hæretici,) *nisi haberet liberum voluntatis arbitrium, quo ea faciens, ad promissa præmia perueniret*. Rursus, *Quid vult*, ait, *quòd tã multis locis omnia mandata sua custodiri, & fieri iubet Deus? Quomodò iubet, si non est liberum*

rum

vum arbitrium? Et infra, *Tam multa,* inquit, *mandata, quæ ipsam quoque quodammodò nominatim conueniunt voluntatem, sicut sunt noli vinci à malo, & alia similia, &c. quid ostendunt, nisi liberum arbitrium voluntatis humanæ?* Eadē ergo ratione vtitur Augustinus, ac vsus sū ego ad probandum in hominibus liberum arbitrium.

724 Quod, si adhuc dicant Augustinum loqui de arbitrio libero à coactione, non verò libero à necessitate. Si, inquam, id dicant, pertinaciæ statim conuincam: nam post prædicta, volens deindè in capite 4. ostendere non sufficere solùm liberum arbitrium, quòd probauerat ad benè operandum, nisi adiuuetur gratia, inter præcipua sui discursus, ita habet *Proindè carissimi, sicut superioribus testimonijs Scripturarum probauimus Sanctarum ad benè viuendum, & rectè agendum esse in homine liberum arbitrium:* Vident iam hæretici, quòd de eo libero arbitrio loquitur, quòd antecedenter ex Scripturis probauerat, à me iam prælibatis: sed audiant modò quid gratiæ ad benè viuendum cum eodē libero arbitrio, quòd probauerat contra Pelagianos, requirat, *Sic etiam,* subiungit, *de gratia Dei, sine qua nihil boni agere possumus, quæ sint diuina testimonia videamus:* & accedens ad exempla sic habet, *Numquid non liberum arbitrium Timothei est exhortatus Apostolus dicens, contine te ipsum? & in hac re potestatem suæ voluntatis ostendit, vbi ait, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, vt seruet virginem suam: & tamen non omnes capiunt verbum hoc, sed quibus datum est. Itaque, vt hoc verbum, quod non ab omnibus capitur, ab aliquibus capiatur, & Dei donum est, & liberum arbitrium.* Habent ne hæretici isti quid aliud ex perfidia eructent, videntes quale sit liberum arbitriū, quòd ex Scriptura probat Augustinus, & de quo probat non sufficere solum ad benè viuendum, sed requirere secum adiutorium gratiæ: nimirum illud, de quo ait Apostolus prima ad Corinthios 7. *Non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis?*

725 Confoditur secundò, idem error ijs alijs Scripturæ locis, in quibus significatur Deum conqueri de peccatoribus, quòd ipsum pulsantem, vocantem, & adiuuantem respuant, vt cùm dicitur, *Quoties volui congregare filios tuos, sicut gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti:* item, *An expectaui, vt faceret vuas, & fecit labruscas,* & similia. Ex quibus locis ita arguo. Non potest Deus conqueri de eo, quod ideò est, quia ipse voluit, vt sit: ideò enim conqueritur, quia displicet, quòd sit, & nollet esse: sed quòd ipse facit, vt sit, ideò est, quia ipse vult, vt sit; ergo de eo non potest cōqueri. Rursus: opus non potest esse dignū laude, vel vituperio, nisi relatè ad causam illud liberè ponentem, non verò relatè ad causam necessitatam, & si non coactam: nō enim potest Deus brutis imperare opus virtutis, & de illis conqueri, si non faciunt. Vndè Hieronymus in Epistola ad Damasum. *Liberum arbitrium,* inquit, *dedit Deus homini, vt viueret vnusquisque non ex imperio Dei, sed obsequio suo: idest non necessitate, sed ex voluntate, vt virtus haberet locum, & à cæteris animantibus distaremus, dum, ad exemplum Dei, permissum est nobis facere, quòd velimus.* Ergo, si homo à Deo necessitatus operaretur malè, de seipso potiùs, quàm de homine, posset conqueri Deus. Insuper si in hominibus eueniret casus, quòd vrgente ex. gr. præcepto charitatis liberandi innocentem à violenta morte, vel succurrendi in extrema necessitate constituto, ille, qui vel liberare, vel succurrere facultatem haberet, necessitate, & non coactione impediretur ab alio, puta aut soporem illi procurando, vel alijs actionibus applicando, incompossibilibus cum opere illo charitatis: nullus certè esset, qui taliter necessitatum exprobraret de defectu charitatis: sed potiùs, qui illum ita impediuit; ergo, si Deus homines ad omnia opera necessitaret, nō esset vndè de homine posset conqueri.

726 Respondere possent primò, quòd hoc idem argumentum, si valeret, premeret etiam Catholicos illos, qui admittunt in Deo decreta efficacia antecedentia, & prædeterminantia, vndè sicut isti ab argumento se expediunt, ita se expedire possunt, & ipsi.

727 Sed concedo in primis hoc argumento etiam tales Catholicos premi, ac consequēter à nemine debere admitti similia decreta, ne creata voluntas viuat ex imperio Dei, sed suo obsequio, & libertate, vt loquitur Hieronymus. Secundò dico. Tales Catholicos quoquomodo se expedire à prædicto argumento, asserendo per similia decreta non solùm nos non necessitari à Deo, sed potiùs per illa liberos fieri, nam dicunt talibus decretis, & si determinetur vnum, nō auferri tamen, sed causari in nobis posse aliud: ac proindè permanente in nobis potestate ad oppositum, quia non ponimus, propterea de nobis conqueritur. Hoc autē non concedunt Lutherani, & Caluinistæ; ergo non possunt, sicut prænominati Catholici, respondere argumento, & ab eo quoquo modo se expedire.

728 Respondere secundò possent, argumentum vim solùm habere, si necessitas ista non esset orta ex pœna peccati: tunc namque opera non essent ex nobis, sed dumtaxat à Deo: sed quia necessitas ista iusta retributio pœnalis est peccato originali: non Deo, iustè retribuenti, sed peccatori, cui est debita, improperio attribuẽda est. Quidquid ergo mali ex hac necessitate homines operantur, ipsis tribuitur, quia in capite Adamo ab iisdem causata fuit hæc necessitas, contrahendo in Adamo originale, destructiuum libertatis.

729 Verùm nõ reflectunt hæretici isti, quòd de ipsomet peccato originali etiam procedit argumentum: hoc enim ipsum dicunt fuisse ab Adamo commissum, necessitato terribili quidem, sed non inficiando decreto Dei; ergo nec de ipsa origine peccati posset Deus conqueri, tamquam fuerit ex nobis. Contra secundò, quia Deus nõ conqueritur de malis operibus hominum ratione originis, sed ratione propriæ malitiæ actualis: imò quamuis iustissimè puniat Deus in posteris Adæ pœna negatiua, nõ tamen positiua, originale peccatum: numquam legitur in Scriptura, quòd Deus cõqueratur de aliquo peccante solùm originaliter: & si enim conquestum fuisse dici potest de inobedientia Adami, & Euæ, hæc tamen inobedientia respectu ipsorum non fuit originale, sed actuale peccatum, propria voluntate, & libertate commissum: fuit autem originale respectu posterorum, qui non actuali eorum voluntate, sed voluntate capitis negatiuè, & non positiuè malitiã originalem contrahunt, vt infra patebit. Conqueritur autem Deus de peccatoribus, quòd actualiter vocantem, adiuuantem, & in eorum cordibus pulsantem, audire, & ei aperire nolunt; ergo propter specialem malitiam distinctam ab originali, atque actualem, de illis conqueritur. Nec enim vineam Domini Sabaoth vocat Scriptura totam Adami posteritatem, sed specialem gẽtem Israelitici populi, quam sepe specialiũ gratiarum circumdederat: & de hac specialiter conqueritur, quòd expectauit retributionẽ vuæ, & retribuit labruscas; ergo nõ conqueritur de huius defectu in origine, in ordine ad quam impertinens esset recensere specialia dona tali populo ab ipso Deo concessa, si ex necessitate, contracta in origine, non posset reddere, nisi labruscas: sed cõqueritur, quia specialibus donis munita præ cæteris, poterat, & debebat retribuere vuarum fructus actuales, & reddidit labruscas.

730 Confoditur tertiò idem figmẽtum omnibus ijs Scripturæ locis, quibus instruimur gloriam Electis dari, vt præmium, & mercedem, quæ infra afferentur à numero 825. Ratio namque præmij, & mercedis aliquod ius meriti supponit in præmiando, formaliter ortum à proprio arbitrio, non ab eo, qui præmiat, licèt non excludat anteriorẽ gratiam: vt patet ex Apostolo ad Roman. 4. *Ei autem, qui operatur, merces non imputatur secundùm gratiam, sed secundùm debitum.* Et 2. ad Timotheum 4. *Bonum certamen certaui, cursum consumaui, fidem seruaui: in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus Iudex, non solùm autem mihi, &c.* Neminem autem ita ab humano sensu alienum credam, vt nesciat quãcũq; etiã latã rationem iustitiæ, ad alterius adæquationẽ iuris tendere, non eiusdem ad se ipsum; ergo, si gloria datur operantibus ex Apostolo, tamquam corona iustitiæ, in præmium nimirum, & mercedem debitam, aliquod ius meriti supponit in operante, quodammodò contra Deum, non à Deo; & consequenter formaliter ortum à libertate extimabili operantis, non à Deo necessitante: licèt non excludat, sed includat, & præsupponat gratiam creditoris Dei, iuxtà eumdem Apostolum prima ad Corinthios 15. *Gratia Dei sum id, quod sum, & gratia eius in me vacua non fuit: sed abundantiùs illis omnibus laboraui: non ego autem, sed gratia Dei mecum.*

731 Confoditur insuper quartò ex illo Prouerb. 16. *Hominis est animam præparare: & Domini gubernare linguã.* Et infra, *Cor hominis disponit vias suas: sed Domini est dirigere gressus eius.* Ex quibus locis patet, duo in singulis recenseri, quorum vnum soli Deo, alterum etiam homini tribuitur, cùm in ambobus de rebus ad nos pertinentibus, vel operibus nostris sit sermo: aut nimirũ, quia gubernare, & dirigere gratiam præuenientem significat, qua ab eo mouemur: præparatio verò animæ, & dispositio viarum, opus nostrum, ad quod nos ipsos liberè mouemus: vel quia gubernare, & dirigere respicit etiam extrinseca, quæ opera possunt trahere, vel impedire, & hæc non sẽper possunt à nobis pendere, sed benè à Deo, sua Prouidentia gubernante, & dirigente; pręparatio verò animæ, & dispositio viarum opera sunt interiora voluntatis, quæ sunt in nostra potestate. Quæcumque autem sit ista differentia, quod in præsenti contra Lutheranos, & Caluinistas facit, est, quòd ex duobus spectantibus ad nos, vnum, vel soli, vel speciali modo tribuitur Deo, non ita alterum: si autem omne opus nostrum esset in nobis à Deo necessitante, nulla esset

 ratio

ratio pręfatę diuersitatis;ergo ex præfatis locis euidēter colligitur vnū tribui Deo,quia in nobis à Deo est, non à nostra libertate: aliud verò à Deo, & simul à nostro libero arbitrio, & ratione nostræ libertatis tribuitur etiam nobis.

732 Confoditur quintò ex illo Deuteronomij 30. *Testes inuoco hodie Cœlum, & Terram, quòd proposuerim vobis vitam, & bonum; & econtrariò mortem, & malum; elige ergo vitā, vt & tu viuas.* Vbi in primis aduertendū,quòd non agitur in hoc libro de propositione facta Adamo ante peccatum: sed populo Israelitico,cui promittitur, vt,si ad cardines terræ fuerit dissipatus, indè retrahet illum Dominus, dummodò præceptis eius obedierit. Agitur ergo de hominibus post lapsū, & eodem modo asserit Dominus proposuisse illis vitam, & mortem: bonum, & malum: ipsisque non minùs, ac Adamo persuadetur, vt eligant vitam, quod est ex duobus, quæ potest, vitam morti præferre; vacat ergo differentia illa, quā somniauit Caluinus, vt notaui numero 681. quòd in Adamo, *Libera fuit electio boni, & mali*: eius autem posteros libertatem hanc electionis perdidisse in Adamo peccante.

733 Quòd, si dicant in præfato loco sermonem esse de libertate, quam habuit populus Israel in suis Protoparentibus. Contra est, quia in præfato Deuteron. libro recēsentur priùs præcepta, quæ tunc illi populo obseruanda tradebantur, non quæ fuerunt tradita Adamo: & post præceptorum traditionem, atque ad illorum obseruantiæ persuasionem, iurat Moyses, quòd eis proposuerit vitam, & mortem, &c. ac persuadet ad electionem vitæ, quæ persuasio esset ridicula, si sermo fuisset de electione in origine, iam impossibili tunc temporis, cùm per tot sæcula antecesserit in origine electio mortis; quid ergo esset illa protestatio Moysis, *Testes inuoco hodie Cœlum, & Terram, quòd proposuerim vobis vitam, & mortem, &c.* cùm, si de origine esset sermo, mortem solùm in Adamo iam contractā proposuisset?

734 Confoditur tandem ex illo Ecclesiastici 31. vbi laudatur iustus, non Adam ex libera electione cadens; & indè laudatur, quòd *Potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit*; & *ideò stabilita sunt bona illius in Domino*, subiungitur. Quid? dicere forsan hìc poterunt, quòd libertate in origine potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit; cùm Adam nostrum caput transgressus sit præceptum, & fecerit malum, quando per hos hęreticos liberè poterat eligere bonum, aūt malum? Erubescant ergo hæretici isti conuicti peruersores, & non sequaces incōcussæ doctrinæ Catholicæ.

735 Venio iam ad Augustinum, ex quo hæretici isti plurima discerpunt ex proprijs locis, & sensu, vt illecebrarum amatores demulceant. Tria autem ex Sancto Doctore distinguam, & singula euidētissimè ostēdā. Primum est, quod insinuaui numero 715. nimirum summam eam libertatem, quam tribuit Deus Adamo, atque Euæ in ordine ad posse benè siuę moraliter, siue supernaturaliter operari, media gratia, & iustitia originali, cum omnimoda indifferentia ad vtrumlibet, non reluctantibus, sed sopitis omnibus concupiscentijs, fuisse quidē per peccatum deperditam, quoad posse, sicut & quoad æqualitatem indifferentiæ ad vtrūlibet: sed non quoad rationem electionis, identificatam cum voluntate. Et hinc, quod secundò distinguo, est post peccatum remāsisse in homine libertatem physicam, & simpliciter ad hoc, vel illud malum eligendū, sed cum aliquo dominio concupiscentiarū, & quadam morali necessitate super eam. Tertium tandem, quod distinguo, consistit in eo, quòd per gratiam, & auxilia Christi Redemptoris restituitur homini libertas ad bene, & meritoriè operandum, nō quidem sicut fuit in Adamo cum æquali indifferentia ad vtrumlibet, cùm non restituatur in hac vita, nec quidem Electis, sopor concupiscentiarum: sed talis, quæ simpliciter libertas sit, potens vtrumlibet, & vtrumlibet simpliciter in dominio habens, licèt semper hinc indè rixas, & repugnantias experiatur, ratione quarum dicitur in libro Iob, *Militia est vita hominis super terram.*

736 Primum autem ex his satis sufficienter probaui præcitato numero 715. ex verbis Augustini lib. de Spiritu, & Anima cap. 48. quæ repetit deindè in libro de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 21. nimirum, *Postquam verò seductione Serpentis per Euam cecidit, naturæ bonum perdidit, pariter & vigorem, non tamen electionem; ne non esset suum, quòd euitaret peccatum; nec merito indulgeretur, quod non arbitrio diluisset.* Ad maiorem tamen assumpti soliditatem, alium Augustini locū hìc addere decreui, vt viam omnem præcludam hæreticis, veram Augustini doctrinam in sensum, ipsis accommodatum, distorquendi. In libro ergo primo contra duas epistolas Pelagianorū respōdēs Sāctus Doctor obiecto sibi conuicio, quòd cum Manichęis sentiret in eo, quòd doceret per originale peccatum perijsse omnimodè in homine liberum arbitrium, non quidem coactio-

coactione, quod nec somniant Manichei, cùm omnes experiamur non violenter, imò voluptuosè operari: sed à necessitate, ita loquitur. *Quis autem nostrum dicat, quòd primi hominis peccato perierit liberum arbitriũ de humano genere? libertas quidem perijt per peccatum: sed illa, quæ in Paradiso fuit, habendi plenam cum immortalitate iustitiam: propter quod natura humana diuina indiget gratia, dicente Domino, si vos filius liberauerit, tunc verè liberi eritis: vtique liberi ad benè, iustèque viuendum; nam liberum arbitrium vsque adeò in peccatore non perijt, vt per illud peccent maximè omnes, qui cum dulcedine peccant, & amore peccati hoc eis placet, quod eis libet.*

737 Secundum verò ex his, quæ distinxi, adhuc remanet probatum ex verbis modò dictis: sed pro hoc stabiliendo puncto innumera possunt ex Augustino adduci testimonia, sicut est illud lib. 2. contra duas Epistolas Pelagianorum, *Quibus hæc est nostra responsio, peccato Adæ arbitrium liberum de hominum natura periisse non dicimus: sed ad peccatum valere in hominibus subditis Diabolo: ad benè autem, piéque viuendum non valere, nisi ipsa voluntas hominis Dei gratia fuerit liberata, & ad omne bonum actionis, sermonis, cogitationis adiuta*. Et illud lib. de duabus Animabus contra Manichęos cap. 11. *Expecta, sine priùs etiam peccatum definiamus, quod sine voluntate esse non posse, omnis mens diuinitùs conscriptum legit. Ergo peccatum est volũtas apud se retinendi, vel consequendi, quod iustitia vetat, vndè liberum est abstinere: quamuis si liberum non sit, non sit voluntas*. Et illud aliud lib. 1. de libero arbitrio cap. 10. *Ergo relinquitur, quoniam regnanti menti, compotique virtutis quidquid par, aut prælatum est, nõ eam facit seruam libidinis propter iustitiam: quidquid autẽ inferius non potest hoc facere propter infirmitatem, nulla res alia mentem cupiditatis comitem faciat, quàm propria voluntas, & liberum arbitrium*. Insuper illud de Prædest. & Grát. cap. 9. *Liberum verò, quod ab eo habemus, arbitriũ prono ad nequitiam lapsu fluit: & cùm ad virtutis indolem, Dei auxilio deferente, nihil possit, ad genus omne peccati idonea fultum virtute subsistit*. Et tandè, ne longior sim, Lutheranos, & Caluinistas moneo, vt qui Diuum Augustinum fidum Scripturarum Interpretem vltrò confitentur cum eorum Magistris, ad illud eiusdem Doctoris lib. de fide contra Manichęos cap. 9. attenta consideratione reflectant. *Peccatum*, inquit, *fit ab anima rationali, cui liberum voluntatis arbitrium est; & pœna infligitur iustitia à Deo, qui nihil facit iniustè. Aduersus hæc sola cæcitate Manichæi latrant: & cùm contendunt naturam non esse malam, sed in potestate esse hominis facere benè, aut malè, dicunt non esse animæ liberam voluntatem. & non vident cæcitatẽ suam*. His ijsdem verbis cæcos definiri ab Augustino, imò omni humano sensu, & ratione priuatos Lutheranos, & Caluinistas eò euidentiùs est, quò id ipsum non agnoscunt, quando negant cùm Manichęis esse in homine liberum arbitrium. Et quid profectò euidentiùs cæcitatis argumentum, quàm non agnoscere, vt idem Augustinus loquitur contra eosdem Manichęos in lib. de duabus Animabus cap. 11. *Neminem vituperatione, supplicioque dignum, qui aut id velit, quod iustitia velle non prohibet: aut id non faciat, quod facere non potest. Nonne ista cantant & in montibus Pastores, & in Theatris Poetæ, & indocti in Circulis, & docti in Bibliothecis, & Magistri in Scholis, & Antistites in Sacris locis, & in Orbe Terrarum genus humanum?* Lutherani ergo, & Caluinistæ existimantur cũ Manichęis ab Augustino extra genus humanum, non quidem excessu, sed defectu sensuum, ac cæcitate rationis.

738 Sed demulcent in his suos Asseclas Lutherus, & Caluinus primò dicendo, quòd Augustinus loquatur contra eos, qui negabant libertatẽ in homine secundùm se, etiã ante peccatum, quales erant Manichęi: non qui negant libertatem in pœnam primi peccati, libera voluntate commissi.

739 Ridicula certè responsio, quasi non indè definiat Augustinus peccato Adæ nõ perijsse liberum arbitrium, *Ne non esset suũ, quòd euitaret peccatum, nec merito indulgeretur, quòd non arbitrio diluisset*. Sẽtit ergo nec meritum, nec demeritum esse posse, vbi homo non liberè operatur. Rursus neminem vituperatione, vel supplicio esse dignum, *Qui id velit, quod iustitia velle non prohibet, aut id non faciat, quod facere non potest*: de quo dicit, quòd, *cantant & in Montibus Pastores, & in Theatris Poetæ, &c.* numquid ante peccatum Adæ solùm fuit verum, & non nunc? & si nunc quisquam faciat, quod iustitia fieri non prohibet, vituperatione, supplicioque dignus erit? An non actù id ipsum cantat totum genus humanum, præter inhumanatos Lutheranos, & Caluinistas? Insuper legant, si non legerint isti peruicaces, & versipelles, quid cõtra eosdem Manichęos doceat in libro de Genesi, edito contra ipsos, cap. 3. *Illud autem lumen*, inquit, *non irrationabilium animalium oculos pascit: sed pura corda eorum, qui Deo credunt: & ab amore visibilium rerum, & temporalium se ad eius præcepta seruanda conuertunt: quod omnes homines possunt, si velint, quia illud lumen omnem hominem illuminat, venientẽ in*

in hunc mundum. Vident ne hæretici isti de quo lumine id docent Ioannes Apostolus in principio sui Euangelii, credo agnoscant, quòd loquatur de quo subdidit, *In mundo erat, & mundus per ipsum factus est*. Lumen ergo Patris Christus non venit, vt mundū illuminaret ante peccatum Adæ, imò potiùs, vt suo lumine tenebras, quas Adam in mundo adduxerat, euacuaret, ac consequenter, vt peccatores mundaret, & de hoc lumine, ac de his peccatoribus asserit Augustinus, quòd conuerti ad seruanda præcepta, *Omnes homines possunt, si velint, quia illud lumen illuminat omnem hominem, venientem in hunc mundum*. Exulat ergo necessitas omnis ad malum, quia omnis homo sufficienti lumine gratiæ Christi eleuatur, vt possit adimplere præcepta, si velit. Præterea legant, si non legerint, eumdem Sāctū Doctorem in libro 2. contra Faustum Manichæum cap. 5 sic scribentem, *Nos quidē sub fatu Stellarum nullius hominis genesim ponimus, vt liberum arbitrium voluntatis, quo vel bene, vel malè viuitur, propter iudicium Dei, ab omni necessitatis vinculo vindicemus*. De quo quæso libero arbitrio id asserit, de solius ne Adæ, & nostro prout incluso in illo, tamquam in origine? sufficit ergo, si Adam manibus Dei compactus sub stellarum fato non fuerit creatus: cùm autem non ita, sed de omni homine neget stellarū fatum Augustinus, vt liberum arbitrium voluntatis ab omni necessitatis vinculo vindicet, de vniuscuiusq; arbitrio in se ipso loquitur. Ac consequenter verum est, quod Lutherani, & Caluinistæ eadem nota cæcitatis, ac Manichæi, taxantur ab Augustino, dū sicut illi, negant in hominibus defacto liberum arbitrium voluntatis.

740 Dicēt secūdò Augustinū loqui de libero arbitrio à coactione, non à necessitate, quod indè colligitur, quia in loco à nobis citato ex libro de duabus animabus contra Manichæos asserit, *Quamuis si liberum non sit, non sit voluntas*: cùm tamen constet Beatos voluntate amare Deum, & tamen non liberè libertate à necessitate, sed à coactione.

741 Verùm non legerunt hæretici isti solidissimam doctrinam Angelici Doctoris, quam tradit quæst. 22. de Veritate art. 5. quamque ab eodem Augustino suxit, nimirum, *Natura autem, & voluntas sic ordinata sunt, vt ipsa voluntas quædam natura sit, quia omne, quod in rebus inuenitur, natura quædam dicitur: & ideò in voluntate oportet inuenire, non solùm id, quod voluntatis est, sed etiam quod naturæ est; hoc autem est cuiuslibet naturæ creatæ, vt à Deo sit ordinata in bonum, naturaliter appetens illud: vndè & voluntati ipsi inest naturalis quidam appetitus sibi conuenientis boni; & præter hoc habet appetere aliquid secundum propriam determinationem, non ex necessitate: quod ei competit in quantùm voluntas est*. Et in responsione ad septimum, *Dicendum*, ait, *quòd ratio illa procedit de voluntate secundùm quòd voluntas est; hoc enim est proprium voluntati, in quantùm est voluntas, quòd sit domina suorum actuum*. Hoc est ergo, quod asserit Augustinus, *quamuis si liberum non sit, non sit voluntas*, quia videlicet vbi voluntatis potentia operatur naturaliter, & non ex dominio, operatur, vt natura, non vt volūtas, sicut explicitè loquitur Augustinus lib. 1. retractationū cap. 15. in illis verbis, *In tantùm enim libera est, quia liberata est, & in tantùm appellatur voluntas: alioqui tota cupiditas, quàm voluntas propriè nuncupanda est*. Vt autem id ipsum ex Augustino stabiliam adhuc, in primis vellem, vt vel vnum locum ex Augustino demonstrent isti, in quo nomine liberi arbitrij pro sola libertate à rigorosa coactione vsus fuerit, sicut notaui numero 709. hoc certè ipsorum somnium non inuenient apud Augustinum; aliud namque est dicere liberum, quod tribus, vel quatuor modis sumitur, sicut ex dictis in eodem numero patet: aliud verò liberum arbitrium, quod dicitur ab arbitrando practicè in alterutram partem. Legant hoc ipsum, omni obscuritate remota, apud Augustinum in libro 3. Hypognost. con paulò post principium, *Sed cur dicatur liberum arbitrium est paulùlum differendum. Arbitrium ab arbitrando rationabili consideratione: vel discernendo, quid eligat, quidue recuset puto, quòd nomen accepit; vel ideò liberum arbitrium dictum, quòd in sua positum sit potestate, habens agendi, quod velit, possibilitatem*. Et quamuis subiungat Augustinus, *Sed huiusmodi, vt ante iam dixi, fuit in homine protoplastro, cùm ante peccatum maneret illæsus*. Nō id asserit, quasi in reliquis hominibus nō sit simile liberum arbitrium: sed solùm vult monere Pelagianos, contra quos loquitur, ne id dictum credant in reliquis hominibus sine gratia Christi sanante, & restituente vires, etiam ad benè operandum: cæterùm post hanc liberi arbitrij definitionē & breuem discursum contra Pelagianos, videant Lutherani, & Caluinistæ quomodo concludat Sanctus Doctor, *Per peccatum* inquit, *liberum arbitrium hominis possibilitatis bonum perdidit, non nomen & rationem. Esse fatemur liberum arbitrium omnibus hominibus, habens quidem iudicium rationis, non per quod sit idoneum, quæ ad Deum pertinent, sine Deo*, (notent particulas istas sine Deo), *aut inchoare*,

liberare, aut certè peragere: sed tantùm in operibus vitæ præsentis, tam bonis, quàm malis. Bonis dico, quæ de bono naturæ oriuntur, idest velle laborare in agro, velle manducare, & bibere, velle Amicum, &c. In ordine verò ad opera bona, quæ Deo placent, atque meritoria; quomodò adhuc sit liberum arbitrium, restituto posse per gratiam, infra deindè, & non semel explicat, vt cum ait, Alia causa est adhuc non credentis in Deo, alia iam credentis. Et de primo dicit, quòd, In vanitate sensus, atque in tenebris obscuratum habens intellectum liberi arbitrij, lumen verum, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum videre non potest, nisi Deus per suam misericordiam, qui dixit de tenebris lumen splendescere, illuxerit in corde eius, &c. De secundo verò, Cùm autem acceperit spiritum Domini, erit in eo libertas ad capessenda Domini præcepta, quia vbi spiritus Domini, ibi libertas. Iam verò credentis, idest illuminati, atque reparati in libero arbitrio per gratuitam gratiam Saluatoris, vox est, & ex voluntate mea confitebor illi. De isto item discurrens iterū concludit, quòd, Emundat se, quia cum Dei misericordia se præueniente, agit & ipse satis per liberum arbitrium, vt emundetur. Rursus post pauca, Est igitur liberum arbitrium, quod quisquis negauerit, Catholicus nō est. Sed videant quale fateri esse debent Catholici. Et quisquis, subiungit, sic esse dixerit, quod sine Deo bonum opus, idest quod ad eius sensum propositum pertinet, nec incipere, nec perficere possit, Catholicus est. Sed cum Deo adiuuante est, Quibus enim, addit, dicitur in Psalmis, nisi liberum arbitrium habentibus, venite filij audite me, timorem Domini docebo vos? &c. Quomodò autem vnicuique secundùm sua opera redderetur in die iudicij, nisi liberum esset arbitrium? In omni itaque opere Sācto prior est Dei voluntas: qua nimirum sanetur sauciatum in posse liberum arbitrium per originale peccatū, posterior liberi arbitrij, quod, quia non deperderat nomen, & rationem, sed posse, illi hoc restituto, iam reuiuiscit, & dum operatur Deus, sanando, cooperatur homo, suo libero arbitrio, & voluntate. Nemo sit segnis, & remissus ad seruiendum Deo, nec sic de gratia confidat, (confundantur, atque ita confusi taceant Lutherani, & Caluinistæ, audiaturque fidus Scripturarum Interpres Augustinus,) tamquam Deus, inquit, liberi arbitrij eius, quod per mortem Filij eius reparauit, & sibi præparauit, opera non requirat: imò declinet à malo, & faciat bonum, vigilet, quærat, petat, pulset, contendat vincere seculum, Deo placere, &c. Sed hoc est, quòd Lutheranis, & Caluinistis summopere displicet, exhortari nimirum, vt gratia Saluatoris opitulante, sæculi illecebras vincant: amant enim, in his implicati, conscientiæ, non arbitrij ad benè operandum, libertatem.

742 Sufficiunt ne ista, vt agnoscant isti perfidi hæretici etiam in nobis post peccatum, sanatis gratia Saluatoris siue efficaci, siue sufficienti, adesse liberum arbitrium à necessitate, seu indifferentiæ ad vtrumlibet? Alia nihilominus adiungam ex eodem Augustino loca, inter quæ est illud de Prædestinatione, & Gratia cap. 9. vbi habet, Ne verò rursus homo, in vltimam fecem desidiæ resolutus, arduum virtutis iter, & quamuis adiuuāte gratia Dei, non nisi labore gradiendum, incerti sibi credat posse deferri. Ecce hæresim, quam oppugnamus, Et nullius laboris industriam studio sui profectus adhiberet, ita inter se, atque homines Deus, tempora, officiaque distribuens, ordinauit, vt vocatione ipsius, bonorum principia sumeremus: vocati autem, atque illuminati, vias mādatorū eius, boni ingenij intelligentia nosceremus & eas libero, vel eligeremus, vel relinqueremus arbitrio. Est ne hæc à coactione, an indifferētiæ libertas? An nec nō legerūt Caluinus, & Lasnerus, vel potius non legisse se fingunt? sicut & illud lib. 2. de actis cum Felice Manicheo cap. 4. Habet vnusquisque in voluntate, aut eligere, quæ bona sunt, & esse arbor bona: aut eligere, quæ mala, & esse arbor mala: non quidem eligendi bona absque Christi gratia, sed quia iste lux est, quę illuminat omnem hominem, venientem in hunc mundum. Illud item in libro contra Fortunatum, etiam Manicheum, disputatione 2. Hodie namque in nostris actionibus, antequam consuetudine aliqua implicemur, liberum habemus arbitrium faciendi aliquid, vel non faciendi. Rursus illud lib. 12. de Trinitate cap. 12. Neque enim potest peccatum, non solùm cogitandum suauiter, verùm etiam efficaciter perpatrandum, mente decerni, nisi & illa mentis intentio, penes quam summa potestas est, membra in opus mouendi, vel ab opere cohibendi, malæ actioni cedat, aut seruiat. Atque illud tandem, vt alia innumera taceam, sermonis 191. de tempore in fine, Nos verò dicimus hominem semper, & peccare, & non peccare posse, vt nos liberi confiteamur: & addit, hæc est fides dilectissimi fratres, quā in Catholica didicimus Ecclesia, quamq; semper tenuimus, & tenemus.

743 Dicunt tertiò, quòd & si hæc aliquando asseruerit Augustinus, deindè retractauit, vt videre est in libro primo Retract. cap. 15. in illis verbis, Peccatum, quod non est, nisi in voluntate, illud præcipuè intelligendum est, quod iusta damnatio consecuta est: hoc enim per vnum hominem intrauit in mundum. Hoc au-

autem peccatum, quod per vnum hominē intrauit in mundum, originale est, quod fuit commissum ex prima libertate Adami.

744 Sed versipelles isti volunt confundere peccatum originale, (quod sicut nos nō immediatè operamur, sed contrahimus in origine: ita nec nostra libertate, sed originis libero arbitrio incurrimus) cum nostris actualibus peccatis, quæ operibus malis, à nobis immediatè pendentibus, annectuntur, atque ita à nostra voluntate, & arbitrio fiunt: versutia retractationē vocātes, vt incautos decipiant, quæ non retractatio, sed modificatio, siue monitio est. Conspiciens enim Augustinus, quòd similibus locis possent vti Pelagiani, vt indè probent nullum posse nos contrahere originale, in quod nostra voluntas non habet posse ab eo abstinere, vel non abstinere, vt patet ex eodem Augustino his verbis in citato loco exaratis, *Quod dixi numquam, nisi in voluntate, esse peccatum, possunt Pelagiani per se dictum putare propter paruulos, quos ideò negant habere peccatum, quòd eis in Baptismate remittatur, quia nondum arbitrio voluntatis vtuntur*: Ideò explicat, quòd, quando docet peccatum non esse, nisi in voluntate, in cuius potestate sit abstinere, vel non abstinere, &c. intentionem direxerat ad peccatum propria voluntate originis commissum, quod, *Illud præcipuè*, ait, non verò solùm, *intelligendum est, quod iusta damnatio consecuta est*, *&c.* Volens deindè ostendere, quòd sicut est peccatum, siue operis proprii, siue originis, ita & libertatem arbitrij, siue proprij, siue originis requirat, cōcludit, *Sic enim ostenditur sine voluntate nullum esse peccatum; siue in opere, siue in origine*. Vide circa hoc, quę latè offero num. 988. Volūtatē autem per Sanctum Doctorem esse tunc dūtaxat, quando libero arbitrio operatur, ostēdi iam numero 740.

745 Tertium tandem ex iis, quæ distinxi, punctum pluribus etiam explicitis Augustini locis conuincitur, sicut ex illo libri de bono Viduitatis cap. 17. vbi respondens Augustinus conuicijs Pelagianorum, illi falsò attribuentium, quòd dogma est Lutheri, & Caluini, nimirum necessitatem gratiæ Christi auferre liberum arbitrium: sic habet, *Proindè arbitrium voluntatis humanæ nequaquam destruimus, quando Dei gratiam, qua ipsum adiuuatur arbitrium, non superbia negamus ingrata, sed grata potiùs pietate prædicamus; nostrum enim est velle, sed voluntas ipsa etiam monetur, vt surgat, & sanatur, vt valeat, & dilatatur, vt capiat, & impletur, vt habeat.* Et ex libro de Spiritu, & Littera cap. 30. *Liberum ergo arbitrium euacuamus per gratiam? absit: sed magis liberum arbitrium statuimus: sicut enim lex per fidē, sic liberū arbitriū per gratiā non euacuatur, sed statuitur: neque enim lex impletur, nisi libero arbitrio, sed per legem cognitio peccati, per fidem impetratio gratiæ contra peccatum, per gratiam sanatio animæ abolitione peccati, per animæ sanitatem libertas arbitrij, per liberum arbitrium iustitiæ dilectio, per iustitiæ dilectionem legis operatio: & per hoc, sicut lex non euacuatur, sed statuitur per fidem, quia fides impetrat gratiam, qua lex impletur: ita liberum arbitrium non euacuatur per gratiam, sed statuitur: quia sanat voluntatem, qua iustitia liberè diligatur*. Illo item ex libro de Correct. & grat. cap. 1. *Liberum itaque arbitriū, & ad malum, & ad bonum faciendum confitendum est nos habere: sed in malo faciendo liber est quisquis iustitiæ, seruusque peccati: in bonis autem liber esse nullus potest, nisi fuerit liberatus ab eo, qui dixit, si vos filius liberauerit, tunc verè liberi eritis*. Illo præterea lib. 1. ad Simpl. quæst. 1. *Hoc enim restat in ista mortali vita libero arbitrio, non vt impleat homo iustitiā, cùm voluerit: sed vt se simplici pietate conuertat ad Deum, cuius dono eam possit implere*. Sed quando esset finis, si omnia loca Augustini, in quibus liberum arbitrium ad benè operandum adstruit, mediante gratia sanāte, vellem huc adducere? Sufficiat contra hos hæreticos concludere illis verbis Augustini in Exposit. Euangelij Ioannis tractatu 13. *Si quis istam quæstionem*, nimirum de necessitate gratiæ Christi Redemptoris, & subsistentia liberi arbitrij, *liquidiùs, & meliùs nouerit se posse, & confidit exponere, absit, vt non sim paratior discere, quàm docere: tantū ne audiat quisquam liberum arbitrium sic defendere, vt nobis orationem, qua dicimus, ne nos inferas in tentationem, conetur auferre*, quod afferebant Pelagiani. *Rursus ne quisquam neget voluntatis arbitrium, & audeat excusare peccatum*. Quòd, secundùm saltem primā partem, faciunt nunc Lutherani, & Caluinistæ, *Sed audiamus*, subiungit Sanctissimus Doctor, ac etiam, iuxtà confessionē volentis, vel nolentis Caluini, Scripturarū Sanctarum fidus interpres, *Dominum, & præcipientem, & opitulantem: & iubentem, quid facere debeamus, & adiuuantem, vt implere possimus: nam quosdam nimia suæ voluntatis fiducia*, nempè Pelagianos, *extulit in superbiā: & quosdam nimia suæ voluntatis diffidentia* (Lutherani sunt isti, & Caluinistæ,) *deiecit in negligentiam. Illi dicunt, vt quid rogamus Deum, ne vincamur tentatione, quod in nostra est potestate? Isti dicunt, vt quid conamur benè viuere, quod in Dei est potestate? O Domine, ò Pater, qui es in cœlis, ne nos inferas in quamlibet istarum tentationum, sed libera nos à malo. Audiamus*, contra Pelagianos, *Dominum dicentem*

tentem, rogaui pro te, Petre, ne deficiat fides tua: nec sic existimemus fidem nostram esse in libero arbitrio, vt diuino non egeat adiutorio. *Audiamus & Euangelistam*, Contra Lutherum, & Caluinum, *dicentem, dedit eis potestatem filios Dei fieri, ne omninò existimemus in nostra potestate non esse, quod credimus.* Relictis itaque falsariis Magistris, filijs Diaboli, dicant cū sanctissimo Doctore, fido Sanctarum Scripturarum Interpetre, qui vsque modò laruas Lutheri, & Caluini amplexati sunt, *O Domine, ò Pater, qui es in cælis, ne nos inferas in quamlibet istarum tentationum, &c.* Si namque Dominum deprecatur Magnus Augustinus; & nos, vt cum ipso oremus, atque audiamus, exhortatur: ex proprio sensu loquitur, non vt falsarius Caluinus somniat, verbis, ab Aduersarijs concessis, vtitur.

746 An iterum noua dicent versutia, quòd, & si hæc aliquando docuerit, deindè retractauerit? si ita dicent, afferre deberent vbi, & quando doctrinam retractauerit, quam, vt non semel ex dictis patet, in Catholica didicisse Ecclesia fatetur. Sed intelligite insipientes in corde, & stulti aliquando sapite. Legite Augustinum libro 1. Retractationū cap. 10. vbi referens, quæ dixerat lib. de Genesi ad Litteram cap. 3. *Illud autem lumen non irrationabilium animalium oculos pascit, sed pura corda eorum, qui Deo credunt, & ab amore visibilium rerum, & temporaliū se ad eius præcepta seruanda conuertunt: quod omnes homines possunt, si velint, quia illud lumen omnem hominem illuminat venientem in hunc mundum.* Legite, inquam, & inuenietis, si se retractat, an si potius ratificat, quidue moneat, *Non extiment*, ait, *noui hæretici Pelagiani secundùm eos esse dictum: verùm est enim omninò omnes homines hoc posse, si velint, sed præparatur voluntas à Domino*: non quidem omnibus, vt velint, sicut facit cum Electis: sed omnibus, vt possint, *Et tantùm augetur*, subiūgit, *munere charitatis, vt possint.* Legite cap. 9. vbi recenset plurima loca, in quibus egerat probando liberum arbitrium, nulla facta mentione de gratia, qua liberum arbitrium indiget, vt possit benè viuere: & deindè Pelagianos monens, non se retractans, subiungit, *In his ergo huiusmodi verbis meis, quia gratia Dei commemorata non est, de qua tunc non agebam, putant Pelagiani, vel putare possunt, suam nos tenuisse sententiam, sed frustra hoc putant: voluntas quippe est,* (quæ voluntas non est, sed cupiditas, nisi sit libera, vt patet ex dictis,) *qua & peccatur, & rectè viuitur, quod in his verbis egimus. Voluntas ergo ipsa, nisi Dei gratia liberetur à seruitute, qua facta est serua peccati, & vt vitia superet, adiuuetur, rectè, piéque viui à mortalibus non potest.* Legite caput 23. & reperietis Augustinum sic Pelagianos monentē, *In potestate quippe hominis est mutare in melius voluntatem: sed ea potestas nulla est, nisi a Deo detur, de quo dictum est, dedit eis potestatem filios Dei fieri, &c.* Et deindè, *sic intelligēdum est*, ait, *quod & dixi postea in nostra potestate esse, vt vel inseri bonitate Dei, vel excidi eius seueritate mereamur: quia in potestate nostra non est, nisi quod nostram sequitur voluntatem: quæ cùm fortis, & potens præparatur à Domino, facilè fit opus pietatis, etiam quod difficile, atque impossibile fuit.* Legite cap. 24. & inuenietis Sanctum Doctorem retractare se quidē de eo, quod in aliquibus locis dixerat, nempe fidem esse opus nostrum, operari verò bene illius, qui credentibus iam dat Spiritum Sanctum: quasi fides præcedat Christi gratiam, & de hoc verè se retractat, inquiens, *Profectò non dicerem, si iam scirem etiam ipsam fidem inter Dei munera reperiri, quæ datur in eodē spiritu.* Sed nō se retractat de admissione libertatis, imò ad vtrumque opus extendit dicens, *Vtrumque ergo nostrum est propter arbitrium voluntatis: & vtrumque tamen datum est propter spiritum fidei, & charitatis.* Legite tandem, ne prolixior sim, cap. 26. nam videbitis, quòd referens quæsitum quoddam, *Vtrum peccatum, & rectè factum in libero sit voluntatis arbitrio*, quod soluerat, nulla facta mentione de gratia, affirmatiuè in libro 83. Quæstionum, in præfato loco subiungit contra Pelagianos, *Quod ita esse omnino verissimum est: sed, vt ad rectè faciendum liberum sit, Dei gratia liberatur.*

747 Ratione tādem, quæ colligitur ex dictis, idem horum hæreticorum figmentū confoditur: nam vbi non est in agente talis libertas, vt ideò opus sit, quia hæc est causa, vt sit, non illi attribui potest, quòd sit siue bonum, siue malum opus, quod est: sed illi, vi cuius est; ergo, nisi homini tale de facto, & post originale sit liberum arbitrium, quod possit ex se deflecti siue ad bonum, siue ad malum, nec bonum potest illi imputari, vt meritum, nec malum in demeritum; tota autem Scriptura mercedem meritorum appellat gloriam respectu illorum, quibus datur: & pœnam demeritorum cruciatum æternum respectu illorum, quibus infligitur; ergo necesse est, quod Scriptura supponat libertatem operādi in homine, etiam post peccatum. Antecedens autem huius discursus est ita ex se clarum, insitumque à natura creaturæ rationali, vt mirum valde sit reperiri posse vel vnum, rationis compotem, qui illud inficietur, *Neminem vituperatione, supplicioque dignum,*

gnum, qui aut id velit, quod iustitia velle nō probibet: aut id non faciat, quod facere non potest, ait, Augustinus lib. de duabus Animabus contra Manichęos cap. 11. *Cantant & in Montibus Pastores, & in Theatris Poetæ, & Indocti in Circulis, & Docti in Bibliothecis, & Magistri in Scholis, & Antistites in Sacris locis, & in Orbe terrarum genus humanum.* Et legas paulò ante vndè, quia ait, *peccatum sine voluntate esse non posse omnis mens diuinitùs conscriptum legit*. Vndè meritò docet Augustinus lib. 2. de libero arbitrio cap. 1. *Illud bonum, quo commendatur ipsa iustitia in damnandis peccatis, rectèque factis honorandis, quomodò esset, si homo careret libero voluntatis arbitrio? non enim aut peccatum esset, aut rectè factum, quod non fieret voluntate: ac per hoc & pœna iniusta esset, & præmium, si homo voluntatem non haberet liberam: debuit autem, & in supplicio, & præmio esse iustitia, quoniam hoc vnum est bonorum, quæ sunt ex Deo: debuit igitur Deus dare homini liberam voluntatem*. Pari modo loquitur in libro 83. Quæstionum quæst. 24. *Iustus autem*, inquit, *regens, & gubernans vniuersa, nullam pœnam cuiquam sinit immeritò infligi, nullum præmium immeritò dari: meritum autem pœnæ peccatum, & meritum præmij rectè factum est: nec peccatum autem, nec rectè factum imputari cuiquam rectè potest, qui nihil fecerit propria voluntate; est igitur, & peccatum in libero voluntatis arbitrio.*

748 Sed dicere possunt hìc hæretici, quòd in Adamo peccante nullum penitus influxum habere potuit liberum arbitrium posterorum, quod non dum creatum, nec vllo modo erat existens: quidquid namque sit, an omnis creatura coexistat indiuisibiliter æternitati Dei toti, & non habeat nunc coexistit: priùs, dum non erat, non coexistebat: inconcussum tamen est, quòd creaturæ non sibi coexistunt, nisi in se ipsis simul existant; non ergo liberum arbitrium posterorum, quod non erat, poterat quoquo modo influere in peccatum Adæ; vel ergo homines singuli in se non contrahunt peccatum Adæ, si ad peccandum requiritur voluntas libera peccantis, & hoc est hæresis Pelagiana: vel ad peccandum nō requiritur influxus liberi arbitrij, sed sufficit voluntas Dei, volentis homini peccatū, vel bonum factum attribuere: sicut volūtate Dei, non posterorum, cōtrahitur ab hominibus peccatum originale.

749 Sed hic tamen discursus videtur prima facie aliquam difficultatem pręferre, dum confunditur ratio peccati originalis cum actuali: at si ista peccata secundùm quòd diuersa sunt, distinguantur, statim euidēs fiet, quomodò non sit vllo modo iniustus Deus, attribuens posteris Adæ peccatum originale sub ratione peccati, quamuis ad illud concursum habere non potuerit liberum singulorum posterorum proprium arbitrium, non dum existens: esset autem iniustus, si ipsis attribueret peccatum actuale absque concursu proprij liberi arbitrij, vel etiam peccatum Adæ, tamquam actuale peccatum posterorum. Rursus clarescet quomodò ad peccatum originis, vt tale, non requiratur voluntas propria contrahentis illud, sed sufficiat liberum arbitrium alicuius, instituti capitis posterorum: vi cuius etiam liberum arbitrium illius fit moraliter, absque vlla vmbra inconuenientiæ, imò cum maxima conuenientia, proprium posterorum; atque adeò vniuersaliter verùm est, quòd nullum imputari potest cuicumque peccatum, quod non sit voluntate propria commissum, siue physica relatè ad actuale, siue moraliter relatè ad originale, sicut paucis docet Augustinus lib. 1. Retract. cap. 15. dicens, *Sic enim ostenditur sine voluntate nullum esse peccatum siue in opere, siue in origine.*

750 Originale ergo peccatum, quà tale (vt hinc æquiuoca horum hæreticorum detegere incipiam) diuersum est à peccato actuali: non quasi originale non actù contrahatur, cùm actù concipitur homo, & actù, cùm priùs non fuerit, incipiat esse in eo: hoc namque modo aliqualiter est actuale, & conuenit cum peccato, quod absolutè dicitur actuale, in quantùm ambo actù incipiunt esse in homine, cùm priùs non fuerint: ad differentiam peccati habitualis, quod dicit perseuerantiam moralem in peccato, iam physicè præterito: non verò inceptionem. Differt ergo peccatum originale, vt tale, à peccato actuali proprio in hoc, quòd istud importat in peccatore hìc, & nunc actum physicum, quo hic, & nunc physicè, & positiuè peccator auertitur à Deo, & conuertitur ad se ipsum, siue ad bonum commutabile: originale non ita: nec enim cùm homo concipitur, & originale contrahit, habet actum physicū proprium: neque hic, & nunc est ille actus positiuus inobedientiæ Adami, per quem peccauit ipse actualiter: & in se, tāquam in origine, infecit suos posteros: alio autem modo, quàm actu positiuo, hìc, & nunc existente, contrahitur actù peccatum originale. Vt autem notum fiat quomodò contrahatur actù originale peccatum à posteris, necesse est priùs cognoscere rationē peccati, eiusque malitiam, ratione cuius illi debetur pœna: & hinc aliud eorumdē hæreticorum æquiuocum detegemus, quo pœ-

pœnam peccati asserunt esse peccatum formaliter, & nouæ pœnæ meritorium. Peccatum ergo in ratione malitiæ, & vt radix prima mala, cui adiungitur debitum passiuum pœnæ, definitur communiter cum Augustino, magistra ipsa ratione, & experientia, in libro 1. ad Simplic. quæstio. 2. his verbis. *Est autem peccatum inordinatio, atque peruersitas, idest à præstantiore conditore auersio, & ad condita inferiora conuersio*. Hęc ergo est malitia, & peruersitas peccati, ratione cuius meritoriũ est pœnę cuiuslibet: quia nimirum creatura rationalis, paruipendens infinitam bonitatem conditoris, auertit se ab illo, se conuertens ad bonum commutabile, & creatum. Et hinc Adam siue voluntate complacendi Euæ, siue desiderio euadendi, sicut Deus, sciens bonũ, & malum, Dei præceptum despexit, & ad sui commodum conuersus, comedit pomum: ob quam inobedientiam incurrit in pœnam, iram, & odium Dei, perditionem omnium donorum, quæ Deus illi, cùm creauit, supra exigentiam naturæ, contulerat, tum scilicet iustitiam originalem, tum gratiam sanctificantem, & eleuantem. Rursus ex deperditione iustitiæ originalis incurrit bellum cõcupiscentiarum, mortẽ æternam, & temporalem, labores, ærumnas, infirmitates, inimicitias cum animalibus terræ, quæ priùs subiecta erant eius dominio, &c; isthæc ergo omnia pœnæ fuerunt peccati auersionis Adæ à Deo, & cõuersionis ad se ipsum, contra eiusdem Adæ voluntatem, & inuitùs inflictæ, non verò sunt quasi noua, & diuersa peccata. Pari consequenter modo in contractione peccati originalis posterorũ debemus distinguere id, quod, vt pœna, consequitur ad culpam, ab eo, quod est originalis culpa: debemus, inquam, inuenire aliquid auersionis hominum à Deo, & conuersionis ad bonum commutabile, ob quod reliqua omnia, tamquam pœnæ, consequantur.

751 Hoc autẽ facillimè percipitur, si Scripturæ humiliter præbeamus auditum, & nõ superba fronte illi resistamus: præ oculis habentes, quòd Deus creauit, *hominem rectum*, vt docemur Ecclesiastes 7. & deindè sicut dicitur Ecclesiastici 17. *Addidit illis disciplinam, & legem vitæ hæreditauit illos, testamentum æternum constituit cum illis, & iustitiã, & iudicia sua ostendit illis*. In hac ergo iudiciorum Dei ostensione, vnum fuit, quòd Adam constituebat caput, & originem, non solùm quoad naturam posterorum, sed etiam quoad spiritualem vitã: taliter, quòd, si ipse obediens fuerit diuino mandato, omnes ab eo descendẽtes forent producendi cũ ijsdem donis gratuitis, cum quibus fuerat gratuitò & ipse productus, nimirum cùm rectitudine conuersionis ad Deum, cum iustitia originali, cum gratia, tum sanctificante, tum eleuante, &c. si verò ipse peccauerit, non solùm fore Deum spoliaturũ illum omnibus prædictis bonis, sed etiam omnes descendentes fore producturum in puris naturæ, & absque vllo bono gratuito, & naturæ indebito. Numquid pactum hoc vmbram vllam inconuenientiæ dicit, cùm agatur præcipuè de donis, naturæ rationali non debitis? an non etiã ipsi Principes, & Reges terræ conuenientissimè id faciunt, promittendo v. g. Duci militiæ aliquem extimabilem, & fructiferum titulum ipsi, & suis descendentibus supra ordinariam mercedem, si victoriam ab inimicis deferat; nec pro se autem, nec pro suis descendentibus id ipsum consecuturus, si victor non regredietur? Crederem, quòd laudantur Principes ita se gerentes cũ suis subditis, non verò exprobrantur. Quòd autẽ Deus creauit Adam, non in pura natura rationali, sed cum actuali rectitudine ad se ipsum, cum iustitia originali, & gratia sanctificante, ac eleuante, &c. dona sunt indebita: atque adeò benè potuit velle Deus & conseruationem, sicut & communicationem eorumdem descendentibus cum dependentia ab obedientia Adami, qui cõuenientissimè, & absque vllius iniuria poterat eadem vel nulli, vel soli Adamo, aut etiam simul Euæ, tribuere. Hoc autẽ pacto, & testamento cum Adamo inito, facta est voluntas Adami moraliter voluntas etiã posterorum, tamquam causa, à qua bene, vel malè operatura, dependere debuit cõmunicatio, vel carentia præfatorum donorum respectu posterorum. Quis id inficiari poterit?

752 His ita positis, ac etiam probatis, euidens in primis fit, in quo consistat malitia peccati originalis, contracti à posteris, prout distincta à pœnis, quas ijdem posteri per talem malitiam incurrunt: non enim consistit in voluntate Adami formaliter, prout facta moraliter cõmunis posteris, sed causaliter: cùm enim talis voluntas actù non sit, imò fuerit à Deo condonata Adamo, non potest ratione sui actù inficere posteros, & præcipuè, quia nec ad talem voluntatem Adami influxum habuerunt voluntates posterorum: inficit autem causaliter actù posteros, eosdemque, cùm producuntur, seù concipiuntur, & incipiunt esse, reddit causaliter auersos à Deo, & conuersos ad bonum commutabile, in quo consistit formalis malitia peccati: reddit tamen priuatiuè,

non positiuè, ad quod sufficit, si voluntas fuerit, & priuauerit ex parte sua, non autem requiritur, vt actù sit. Videas quàm clara,& ferè manibus tangibilis sit hæc doctrina: vi promissionis Dei, & testamenti initi cum Adamo, omnes posteri acquisierunt conditionatum quoddam ius, vt crearentur, sicut fuit creatus Adam, cum positiua conuersione ad Deum, si non accessisset peccatum Adami; ex quo fuissent vi talis iuris, si nec ipsi deperderent, digni amoris Dei, & hæredes vitæ æternæ, cæterorumque donorum: peccante autem Adamo deperdiderunt talem conuersionem ad Deum in iure promissionis; deperdiderunt, inquam, in causa, sed non subiectiuè, quia tunc non erant posteri, qui subiecta fuerint talis iuris: sed statim, ac concipiuntur, nascuntur cum carentia illius; quod importat priuatiuam auersionem à Deo, & ideò cum merito priuatiuo deperdendi omne aliud donum, quod homini recto, & conuerso ad ipsum Deum, vt in eadem rectitudine posset permanere, tribueret Deus: non tamē cum positiuo demerito: ac propterea omnes Theologi dicunt peccatum originale non esse punibile pœnis positiuis positiuè infligendis, sed priuatiuis, ablatione nimirum illorum bonorum, quæ hominem in prima conditione ex Dei gratia illū felicem reddebant. Euidens sit secundò, quòd malitia peccati originalis non consistit in priuatione iustitiæ originalis, sedantis concupiscentias: nec in priuatione gratiæ, vel iuris ad gloriam: sed in priuatione primi iuris, nascendi cū conuersione ad Deū, & auersione à rebus mutabilibus, cui cōuersioni, sicut cætera dona sunt annexa, vel debita, siue proportionata, ita ad priuationem eius cætera auferuntur in pœnam; nec item in motibus cōcupiscentialibus, vt somniant isti, vi quorum homo trahitur ad delectabilia creata, & auertitur inuoluntariè à Deo, quia isti motus insurrexerunt per ablationem iustitiæ originalis, eos, cùm erat in homine, soporantis; cùm ergo ablatio talis iustitię sit pœna peccati, nō peccatū, motus consequentes erūt etiā pœna peccati, non peccatum. Euidens sit tertiò, quare Deus ita peccatum originale puniens, nō sit iniustus, nec iniustè voluerit Adamū futurum caput cæterorum modo explicato; quia nimirum tale peccatum non communicatur positiuè, sed priuatiuè: nec pœna vlla supra, aut contra naturam, punitur, sed solùm priuatione donorum gratuitorum, quæ in voluntate Adami conditionatè promiserat, quæque, etiam non posito peccato, poterat nō tribuere; nunc verò rationē pœnæ sortiuntur, quia peccato non existente Adami, fuissent vi gratuitæ promissionis Dei omnibus posteris debita.

753 Ad argumentum ergo supra adductum numero 747. dico verum esse voluntates posterorum, quæ non erant, nullum potuisse habere influxum in peccatum Adæ: huius tamen voluntatem, qua peccauit, fuisse factā moraliter nostrā, non quidem ad positiuè nos afficiendum, sed priuatiuè: quatenus, si talis mala voluntas non fuisset, nos ex gratuita Dei voluntate ius haberemus nascendi filij Dei, cum conuersione ad ipsum, hæredes Regni, cæterorumque donorum, quæ Deus nostro Protoparenti, cū creauit, contulerat: sed tali deindè peccantis Adami mala voluntate omne ius ad dona gratuita in causa perdidimus; vndè nascimur filij iræ, filij vindictæ, & gehennæ, priuatiuè, non positiuè, non digni videlicet amoris Dei, sed vindicante etiam in nobis Deo tale originis peccatum, ablatione iurium ad sua dona, quæ nobis in nostro parente promiserat, & in gehennam priuationis Regni exiliante. Atq; ita firmū manet dogma Catholicum, de quo Augustinus supra numero 743. *Sine voluntate nullum esse peccatum, siue in opere, siue in origine.*

§. SEXTVS.

Futilia Hæreticorum argumenta confringuntur.

754 ARgumentum primum, quod plus peruicacia voluntatis, quàm discursu rationis formant hæretici isti, fundant in fucata extollentia omnipotentiæ diuinæ: asserendo non subsistere omnipotentiam diuinam, si in rebus producendis non sit ipsa, & sola causa omnium. Ecce verba Buceri discipuli Lutheri in illud Pauli ad Romanos 1. *Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum.* Ex hoc, ait Bucerus, *quòd Deus non sit efficax nostræ indurationis causa, nostrique traditionis in desideria mala, cōsequitur nō esse Deum, hoc est, rerum omnium primam, & totam causam.* Ita ergo iuxta horum hæreticorum perfidum sensum potest efformari argumentum. Deus solus est prima, & totalis causa omnium, quæ sunt extra Deum, aliter non esset Deus omnipotens; ergo qui admittit aliquid esse à nobis, & non ex solo

lo

solo Deo, vt causa principali, & efficaci, negat Deum, negando illi rationem primæ, & totalis causæ rerum omnium: ac consequenter negando eum esse omnipotentem.

755 Quod argumentum posset roborari ita, quidquid posset creatura alicui effectui, saltem de positiuo, præbere, id habet, ei cõmunicatum ab omnipotentia Dei; ergo omnipotentia continet etiam illum cõcursum, quicũque concipiatur exhibendus à creatura; ergo omnipotentia potest omnia quæcumque extra illã sunt, se sola efficere, vt prima, & totalis causa; ergo ita defacto facit, ne dicatur à nobis aliquid emendicare, vt fiat. Vltra quàm quòd superfluè ponitur concursus creaturæ, quando Deus concurrere debet, & totum præbere potest.

Sed iam obliti sunt hęretici isti de libertate hominis in prima sui conditione: si enim asserere Deũ, nõ esse causam totalẽ nostrarũ actionũ, est asserere per ipsos nõ esse õnipotentem; nec ergo primus homo ante peccatum poterat quidquam præstare in suis operibus, cùm nõ potuerit Deus nõ esse omnipotens: aut si concedunt posse creaturam coagere Deo non prȩiudicare omnipotentiæ, ruit totum argumentum: quod enim possibile est, vt fiat absque prȩiudicio omnipotentiæ, neq; si actù fiat, eidem præiudicabit.

756 Respondeo ergo argumento, quòd Deũ non agere hìc, & nunc, vt causam totalem, sed admittere consortium causæ creatæ, cõstituit, tantùm abest, vt destruat, Dei omnipotentiam: esse namque omnipotentem dicit posse omnia; ergo, si Deus non posset communicare creaturæ agere, iam hoc nõ potens, non esset omnipotens. Non ergo derogat omnipotentiæ diuinæ creaturam simul cum Deo aliquid agere, quia hoc nascitur non ex Dei indigentia, quasi se solo totum non possit: sed ex affluentia, ratione cuius non solùm ipse omnia se solo potest, sed etiã, vt idipsum alijs, cum dependentia ab ipso, communicare valeat: vt & creaturis in agendo ex suo dominio summo vti possit, cùm velit: & non vti, cùm hoc ei placuerit. Vnde ad argumentum in forma, distinguo antecedens. Deus est causa prima, & totalis omnium, quæ sunt extra Deum in actu primo, in quantum potest, concedo: in actu secundo, ita vt defacto omnia ipse se solo producat, nego antecedens. Nõ esset ergo Deus omnipotẽs, si non posset: non verò, si actù non vult se solo agere: imò, quia etiã potest agere non se solo, ideò est omnipotens: atque inde nego consequentiam. Aduertendum tamen est, quòd omnia quoad esse physicum sunt bona, sed aliqua annexam habent negationem quamdam debiti ordinis, & rectitudinis, recedendo à conformitate cum regula rationis: vnde ista, & si ratione physicę bonitatis non inficiant agens, ratione tamẽ negationis annexæ imperfectionem inferũt in agente: & tales sunt omnes actiones ex se peccaminosæ; has ergo continet Deus quoad esse physicum, sed non valet se solo efficere, vel esse causa determinatiua illarum, quia ratione defectus annexi opponuntur Dei bonitati. Atque ita harum tribuit creaturæ posse quoad esse physicũ, prohibens deindè, ne faciat ratione negationis annexæ: &, si suo posse vtens, facit, indè malitia, & peccatum. Quidquid ergo creatura potest, (vt ad confirmationem argumenti respondeam,) à Deo communicatũ habet quoad esse physicũ, & quoad hoc esse totũ potest Deus se solo; sed quia effectus isti creati sunt, non includentes omnẽ perfectionem, inter alios effectus sunt aliqui, qui imperfectionem includunt, imputabilẽ agenti libero: hos autẽ, sicut continet Deus quoad esse physicum, ita & potest creaturæ quoad idem esse communicare: sed ratione defectus, imputabilis agenti libero, se solo nec producere, nec determinare potest, quia summè bonus, & rectus: potest autem id præstare creatura, quia defectibilis est.

757 Instare hìc possent ijdem hæretici hoc modo: si Dei bonitatem dedeceret ponere se solo similes effectus, ne eorum malitiæ Deus dicatur Author, non minùs dedeceret tribuere posse creatæ voluntati ad illos: & vt causa prima liberè se determinare ad concurrendum ad illos cum eadem causa creata: iam enim per hanc liberam determinationem etiam Deus est concausa libera, & principalior eorumdem actuum. Atqui hoc secundum non negatur communiter; ergo nonnisi gratis negatur primũ; atque in vtroque casu negandum est fore Deo imperfectionem malitiæ attribuendam.

758 Respondeo maximã esse disparitatẽ in vno, & in alio casu: in primo namque siue Deus det creatæ voluntati posse, siue cum ea concurrat, vt causa prima, nullo modo ingreditur rationem causæ in ordine ad malitiam: at in secundo, vel esset se solo illius causa, vel principalis: quod euidenter ostendo. Et quidem quoad primum pũctum, nempè quoad posse, certum est, quòd posse deficere à rectitudine conformitatis cum regula rationis, defectũ importat in creatura: defectũ tamen mutabilitatis, & non inclusionis omnis perfectionis: sed non

imputabilem nec ipsi creaturæ, quæ causa talis sui defectus non est: nec Deo, ad cuius perfectionem, non verò imperfectionē pertinet, vt possit infinitas creaturas producere, distribuendo singulis determinatas perfectiones, non omnes: sicut autem posse deficere à regula rationis, & actù liberè non deficere perfectio est: & quid laude, non vituperio dignum, quo pacto non esset, si potentia deficere non posset: ita præbere Deum creatæ voluntati solùm posse deficere, aut non deficere, opus laudabile, atque bonum est, & nihil Deo indignum affert; cùm potiùs effectus bonus huius potentiæ, ideò bonus sit, quia potentia ad vtrumlibet est. Id ergo, quod in hac potētia malum est, & imputabile, nec est ipsa potentia, nec eius actus bonus, sed actus declinans à conformitate ad rectam regulā rationis: qui ei imputatur, quòd causa est, vt sit, cùm potuerit non esse; si ergo Deus se solo poneret, aut ipse determinaret, vt esset, absque dubio ipsi imputandus esset, & non illi, quòd non esset causa, vt fieret; at quando Deus solùm concurrit, vt prima causa, complens creaturam, non ipse est causa, vt sit talis actus, sed creata voluntas: Deus namque non liberè concurrit ad hūc determinatum actum præ illo: sed solùm liberè se determinauit ad complendam potentiam ad vtrumlibet, non ad vnum præ alio; ergo, quòd sit determinatè actus malus, à creata voluntate est, non à Deo; ac consequenter creatæ voluntati imputandus erit, non Deo: non ita discurrendum est de actu bono, ad quem Deus, vltra concursum indifferentem, præstat etiā motus gratiæ facientis, vt voluntas operetur: sicut alibi dictum est.

759 Secundum argumentum formant ex quibusdam Scripturæ locis in sensu peruerso ab iisdem hæreticis explicatis: sunt autē hæc loca subsequentia, nimirum ille ad Romanos primo, *Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum in immunditiam*. Et, *tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt faciant ea, quæ non conueniunt*. Et ille Isaiæ 6. *Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude: ne fortè videat oculis suis, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat, & conuertatur, & sanem eum*. Ille item ad Romanos 1. *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat*. Rursus ille Exodi 10. *Dixit Dominus ad Moysen, ingredere ad Pharaonem: ego enim indurauī cor eius, & seruorum illius, vt faciam signa mea hæc in eo*. Insuper ille Amos 3. *Si erit malum in Ciuitate, quod Deus nō fecerit?* Et tandē ille Matth. 6. *Ne nos inducas in tentationem*: ex quo, aiūt, patet à Deo induci, qui inducuntur in tentationem. Si ergo hæc à Deo per Scripturam dicuntur fieri in pœnam vel originalis, vel præcedentium peccatorum actualium, quis erit, qui Deo pœnas has, replicāt, infligēti resistere valeat? ergo per originale periit funditus liberum arbitrium.

760 Verùm infirmus ad mortem medicinales omnes cibos respuit, & complacet dūtaxat de noxijs: cur namque, qui hæc loca seligunt de scriptura, non etiam mente reuoluunt alia omninò opposita sensui, quē phrenetici isti impingūt iam adductis? si enim Deus sua efficaci voluntate tradit peccatores, & impios in desideria sua, & reprobum sensum, quomodò stabit illud Ezechiel 33. *Viuo ego, dicit Dominus Deus, nolo mortem impij, sed vt conuertatur impius à via sua, & viuat?* Scio, quòd de electis dūtaxat explicabunt hæc verba: hanc tamen responsionem ostendi mendacem numero 690. progrediamur vltra: legerunt ne hæretici isti illud Iacobi 1. *Nemo, cùm tentatur, dicat, quoniam à Deo tentatur, Deus enim intentator malorum est: ipse autem neminem tentat: vnusquisque verò tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus?* An etiam hic sermo est de Electis, & non peccantibus, cū subiungat Apostolus Iacobus, *Deindè concupiscentia, cùm conceperit, parit peccatum?* Quid ergo confingunt hæretici isti, quòd dum Matth. 6. dicitur, ne nos inducas in tentationem, supponitur à Deo induci, qui in tentationem inducuntur? Et si opponitur diuinæ bonitati tentare ad peccatum, quomodò cum eadem componetur, vt Deus sit principalis, imò vnica causa peccatorum? numquid non hominibus post originale, & quibus in pænam surrexit concupiscentia, dicitur, quòd, *Deus intentator malorum est, ipse autem neminem tentat: vnusquisque verò tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus?* Rursus, si, *Non est malum in Ciuitate, quod Deus non fecerit*, vt causa principalis, & efficaciter illud volens, quid est, quod dicitur Ecclesiastici 15. *Non dixeris, per Deum abest: quæ enim odit, ne feceris, non dicas, ille me implanauit?* Non Adamum certè, tot anterioribus sæculis iam defunctum, sed homines præsentes, & futuros compescere satagebat Ecclesiasticus, ne dicerent, *Per Deū abest*: Nec maior vlla potest excogitari implanatio in mala, quàm esset illa conficta ab his hæreticis, vt Deus producat in nobis mala ipsa. Et videant præcipuè isti Sacrilegi, vnde Deus neminem potest implanare in mala, quia nimirum illa odit; ne faciamus; cùm ergo etiam post originale ea odio habeat, nec post originale potest in

in pœnam eadem nobis velle. Relinquo, quòd per hos perfidos hæreticos, vt constat ex dictis, decreto etiam Dei, terribili quidem, sed non inficiando, perijt Adam, &c.

761 Respondeo ergo argumento, loca Scripturę omnia ab eodem Deo summè vero, & veraci fuisse reuelata: ideòque omnia, & singula inconcussam continere veritatem; ac consequenter, si aliqua quoad verborum sonum oppositionem videantur præferre, suum nihilominus sensum, ab omni falsitatis vmbra solutū, seruant: quē, si humiliter, non attrita fronte, & in nobis confidentes, inquiramus, profectò qualis in se est, Deo adiuuante, venabimur. Ille ergo idem Deus, qui, testante Apostolo prima ad Thimotheum 2. *Vult omnes homines saluos fieri*, quique per Ezechielem 33. iure iurando testatur, *Viuo ego, dicit Dominus, nolo mortem peccatoris*: idem Deus, qui iuxtà Iacobum primo, *neminem tentat*, ac Ecclesiastici ore neminem in ea, quæ odit, implanat, tamquam specialis, siue principalis, & efficax causa: idem ipse Deus dicitur tradere impium in sua desideria, & reprobum sensum, vt faciat, quæ non licent, excæcare cor eiusdem, aures aggrauare, oculos claudere, Pharaonem indurasse, mala in Ciuitate facere, atque in tentationem inducere: sed non, vt causa specialis, vel principalis, aut efficaciter volens: sed tantùm, vt causa permissiua: eò quia nimirum potens hæc impedire, dum non impedit, quodammodò facere dicitur. Creatura quidem, si malum proximi impedire poterit, ex præcepto charitatis impedire tenetur: quia causa specialis est, & non eius interest naturas singulorum in suo naturali iure seruare: at Deus, vt causa vniuersalis, & naturæ omnis creatæ Author, debet omnibus sinere, vt suos peragant motus: & ideò non eius dedecet bonitati motus malos creatæ voluntatis non impedire, cùm indè præcipuè plura alia bona possit ipse sua omnipotentia extrahere, nimirum ostensionem suæ iustitiæ in puniendo, vel misericordiæ in subleuando, &c.

762 An non hæretici isti, qui supra reliquos Sanctos Patres Augustinum fidum Scripturarum Interpetrem proclamant, poterāt legitimum sensum locorum Scripturæ, ab ipsis adductorum, ex eodem Augustino sugere, si voluissent? Eumdem namque locum ipsum ad Romanos primo examinans, atque explicans in libro quarumdam propositionum Epistolæ ad Romanos propos. 5. ait, *Quod autem dicit, tradidit, intelligitur, dimisit*. Atque ipsummet locum rursus explicans in libro 5. contra Iulianum Pelagianum cap. 3. ait, *Cùm ergo dicitur homo tradi desiderijs suis, indè fit reus; quòd desertus à Deo, cedit eis, atque consentit*. Videntne, quòd tradi desiderijs suis hominem, sit deseri, non verò veluti à Deo implanari? Illum item locum, *Cuius vult miseretur, & quem vult indurat*, adductum in argumento ab hæreticis, videant quomodò explicat Augustinus in libro de Prædest. & Grat. cap. 4. *Sed non ita*, (Lutherum, & Caluinum exprobrat his verbis) *intelligendum est, quasi Deus in homine ipsam, quæ non esset, duritiam cordis operetur: indurare enim Deus dicitur, quē mollire noluerit, sic etiam excæcare dicitur eum*, (Et ita explicat Augustinus aliū ab hæreticis adductum locum,) *quem illuminare noluerit: sic etiam repellere eum, quem uocare noluerit*. Et quid profectò quoad sonum verborum possent hæretici isti pro eorum errore magis fucatum afferre, quàm sint illa verba Psalmi 68. *Appone iniquitatem super iniquitatem ipsorum*? Videant tamen quomodò, explicando eumdem Psalmum, intelligat, *Et hoc*, inquit, *facit Deus apponens iniquitatem super iniquitatem ipsorū, non uulnerando, sed nō sanando: quomodò enim auges febrim, auges morbum, non morbum adhibendo, sed non succurrendo: sic quia tales fuerunt, ut curari non mererentur, in ipsa malitia quodāmodò profecerunt*. Circa indurationem tandem Pharaonis legant, quæ vniuersali regula adstruit sermone 88. de tempore: sic enim scribit, *Hoc ergo definitissimè credite fratres, & hoc intelligite: quia quoties Dominus dixit, ego indurabo cor Pharaonis, non aliud intelligi voluit, nisi ego, inquit, suspendo plagas meas, & flagella, vndè eum per indulgentiam meam contra me obdurari permitto*.

763 Instant nihilominus hæretici isti, Catholicos irridendo in eo, quòd verbum illud, permittere, quasi mollius existiment, quàm sit verbum, operari, vt causa principalis, vel necessitare ad operandum: atque ita arguunt. Homo, etiam Catholicis consentientibus, post originale, nihil potest boni absque Dei gratia, & auxilio eleuante; ergo tali Dei gratia desertus homo impossibilitatur ad bonum, & necessitatur ad malum; ergo permittere hominem peccare, quod est gratia destitutum deserere, idē prorsus, & non quid diuersum est, quàm sit ad malum ipsum necessitare.

764 Sed ita replicant hæretici isti, quia nolunt agnoscere, quòd abyssus abyssum inuocat: & ex vna in aliam, atque aliam, à recta fide semel præcipitati, dilabuntur hæresim, nolētes ex Scriptura, & Sanctis Patribus agnoscere duplex genus gratiæ, nimirum

mirum efficacis, quæ tentationes superans, facit ipsa, vt liberum arbitrium sibi cooperetur: & inefficacis, quæ eleuat quidem, atq; dat posse libero arbitrio, non tamen ipsũ ducit, sed relinquit, vt semetipsum ducat, sicut potest, ad opus: quod tamen deindè concupiscentiarum illecebris allectus, facilè cedit, atque consentit. Peccatorem autem deseri à Deo non est omni nudatum gratia relinqui: sed dumtaxat gratia efficaci, & vincente: cæterùm neminem Deus deserit negatione etiam gratiæ sufficientis, vt infra suo loco probabo: pro nunc autẽ sufficiat locus in superioribus adductus, cõtinens tum Scripturæ, tum Augustini authoritatem: desumptam partim ex Euangelio Ioannis cap. 1. partim ex libro 1. de Genesi ad Litteram, contra Manichæos, ab Augustino elaborato, cap. 3. nimirum, *Illud autem lumen non irrationabilium oculos pascit, sed pura corda eorum, qui Deo credunt: & ab amore visibilium rerum, & temporalium, se ad eius præcepta seruanda conuertunt, quod omnes homines*, inquit, *possunt, si velint*: vides ne, quòd omnibus datur posse, sed nota vndè id colligit Sanctus Doctor, *Quia illud lumen*, ex Euangelio Ioannis subiungit, *omnem hominem illuminat venientem in hunc mundum*, quæ verba deindè referens in libro 1. Retractationum cap. 10. iterum ratificat dicens, *Verum est enim omnino omnes homines hoc posse, si velint: sed præparatur voluntas à Domino: & tantùm augetur munere charitatis, vt possint*. Non ait, vt velint, prout de Electis, & benè operantibus loquens in omnibus libris, quos scripsit contra Pelagianos, & Semipelagianos, ferè semper concludit, probando contra eosdem, quòd opus bonũ nõ est à solo libero arbitrio, sed præcipuè à Deo, qui dat, ex Apostolo ad Philippen. 2. *Velle, & perficere*.

765 Tertium argumentum construunt ex quibusdam locis Augustini, à proprio distortis legitimo sensu, qualis primò est ille ex libro 5. contra Iulianum cap. 3. vbi aiũt, Iulianum refutat Augustinus explicantem, sicut explicant hodie, qui Catholici vocantur, prærecensita verba ad Romanos 1. ita namque Iulianum exprobrans loquitur, *Audis propter hoc, & quæris inaniter, quomodò intelligendus sit tradere Deus, multum laborans, vt ostendas eum tradere deserendo?* Non ergo approbat, sed reprobat, ac inane inuentũ reputat Augustinus hoc, quod est explicare verba illa, tradi impiũ desiderijs suis, veluti idem sit, ac gratia diuina deseri. Imò contra hoc ipsum afferens deindè multa ex diuina Scriptura exempla, in quibus Deus dicitur fecisse aliquos impios, & occulto suo iudicio fuisse in ijsdem immissam peruersitatem cordis, vt non audierint verbũ eius, atque peccauerint, sitque subsequẽs peccatum præcedentis pœna peccati: postea concludit contra Iulianum, *Quid est autem, quod dicis, cùm desiderijs suis tradi dicuntur, relicti per diuinam patientiam intelligendi sunt, non per potentiam in peccata compulsi?* Et infra, *An & hìc dicturus es, quod ait, ego Dominus seduxi Prophetam illum, intelligendum esse deserui, ut pro eius meritis seductus erraret?* Sentit ergo Augustinus contra Iulianum, Deũ non per diuinam patientiam tradere impios peccaminosis desiderijs suis: sed ad ea in pœnam siue originalis, siue etiam antecedentium actualium, sua potentia compellere: nec, deserendo, Prophetã seduxisse, vt erraret: sed efficaciter volendo: Et indè inscrutabile hoc arcanum scrutari non valens subiungit: *Sed non frustra illi dictum est, iudicia tua abyssus multa: non frustra exclamat Apostolus, O altitudo diuitiarum Sapientiæ, & Scientiæ Dei, quàm inscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius.* Similis est locus ille contentus in lib. de Grat. & libero arbitrio cap. 21. *Quis*, inquit, *non ista iudicia diuina contremiscat, quibus agit Deus in cordibus, etiam malorum hominum, quidquid vult, reddens eis tamen secundùm merita eorum.* Et referens deindè plurima Scripturæ loca, in quibus dicitur Deus seduxisse Prophetam, & quòd conuertit corda inimicorum sui populi, vt odirent illum, & vt dolum facerent: ac quòd idem Deus immiserit spiritum erroris in falsis Prophetis, vt crederetur mendacium, & alia similia, concludit, *His, & talibus testimonijs diuinorum eloquiorum satis, quantùm existimo, manifestatur operari Deum in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates quòcumque voluerit, siue ad bona pro sua misericordia, siue ad mala pro meritis eorũ, iudicio vtiq; suo aliquando aperto, aliquando occulto, semper autem iusto.*

766 Inimici iurati Catholicæ veritatis, & filij Diaboli, quorum intentio tota eò tendit, vt, sicut noctuæ, clarorem declinent fulgentis luminis veritatis, tanta curant diligentia ex Augustini vbique clarescente doctrina aliqua discerpere, & seligere verba, quibus sua caliginosa conficta obtegere valeant. Id ne, peruiuaces, contra Iulianum refutat Augustinus in locis adductis, quod Catholicorum adstruit fides? Quid ergo est, quod in eodem libro 5. contra eumdem Iulianum, & eodem cap. 3. docet Augustinus in illis verbis, *Cùm ergo dicitur homo tradi desiderijs suis, indè fit reus, quia desertus à Deo, cedit eis, atque consentit.* Et infra, *Hos certè, si eos, in quos nobis potestas est, ante*

oculos

oculos nostros perpetrare scelera permittamus, rei cum ipsis erimus: quàm verò innumerabilia ille permittit fieri ante oculos suos, quæ vtique, si noluisset, nulla ratione permitteret, & tamen iustus, & bonus est. Quid est, quod deindè concludit, *Facit hæc miris, & ineffabilibus modis, qui nouit iusta iudicia sua, non solùm in corporibus hominum, sed in ipsis cordibus operari, qui non facit voluntates malas, sed vtitur eis, vt voluerit, cùm aliquid iniquè velle non possit?* His ne Catholicos oppugnat, an potiùs, & Iulianum, & vos ipsos simul cōfodit, qui impiè Deum asseritis, non minùs causam bonæ conuersionis, quàm perfidæ proditionis Iudæ? Oppugnare videtur vobis Augustinus Catholicorum doctrinā, secundùm quam indubitata fide profitentur Deum nullo modo velle in hominibus mala; non enim ad ea ipsa, quæ odit, vt faceremus, nos implanat, sed solùm permittit, deserendo, à quo deserti cedimus desideriis malis, atque consentimus: nec tamen Deus ita permittens causa est nostræ malitiæ, sicut essent causa homines potentes eam impedire, & non impediunt: cùm id ipsum doceat prefato loco Augustinus? Dū insuper legistis in libro de gratia, & libero arbitrio, quæ in argumento tanta versutia adducitis: quare non legistis, aut fingitis non legisse, quæ cap. 20. loquens de verbis illis Dauidis, quibus dixerat, quòd Deus præceperat filio Iemini, vt malediceret eidem Dauidi, in quæ ita loquitur, *Nec causa tacita est: cur ei Dominus isto modo dixerat, maledicere David, hoc est, cor eius malum miserit, vel dimiserit*. His namque patet, quòd pro eodem habet mittere in malum, ac dimittere, seu permittere. Et cap. 23. *Quando ergo auditis dicentem Dominum, ego Dominus seduxi Prophetam illum, & quod ait Apostolus, cuius vult miseretur, & quem vult obdurat: in eo, quem seduci permittit, vel obdurat, mala eius merita credite*. Nonne his vidissetis, quòd talia similia Scripturæ loca, in quibus Deo attribuitur operatio in malum opus, permissiuè intelligit omnia? Sed & illa alia subsequentia verba, quomodò cum vestris figmentis componitis? *Nec ideò auferatis à Pharaone liberum arbitrium, quia multis locis dicit Deus, ego indurau Pharaonem, vel indurabo cor Pharaonis: non enim propterea ipse Pharao non indurauit cor suum: ac per hoc & Deus indurauit per iustum iudicium, & ipse Pharao per liberum arbitrium*.

767 Vt ergo nunc argumento directè respōdeam, & legitimum verborum sensum in locis adductis cuiq; prę oculis apponam, cōsiderādam exhibeo Iuliani hæresim, quā tāto studio impugnauit, atque expugnauit Augustinus, circa peccatum originale; Iulianus namque negabat cum Pelagio homines posse infici peccato originali, ad quod influxum singulorum voluntate non habuerint: & indè negabat, ad euitanda peccata, & bona opera facienda, carere homines ex peccato originali sufficiēti posse, & indigere gratia Redemptoris; docebatque singulos homines eodem posse nasci, quo fuit creatus Adam cum perfecta potentia liberi arbitrij: atque adeò dicebat homines absque adiutorio gratiæ Redemptoris solo libero arbitrio benè operari, qui benè operantur: hanc autem hæresim inter alia argumenta, indè refutauerat Augustinus, quòd ex Apostolo ad Romanos 1. dicitur homo in pœnam antecedentium peccatorum tradi desiderijs suis, vt faciat, quę non conueniunt: si autem homo non indigeret gratia eleuante, sed solo arbitrio, omnia posset adimplere præcepta: cùm sēper remaneret arbitrium, non esset, quomodò dicatur tradi in pœnā desiderijs suis: & indè inferebat, ideò dici tradi huiusmodi, quia in pœnam præcedentium peccatorum desertus gratia Christi, vincēte motus cōcupiscentiarum, cedit harum motibus, atque consentit. Istam autem sanā doctrinā deridens, refutare conabatur Iulianus, vt patet ex eodem Augustino in eodem citato libro, *Quod ergo*, ait Augustinus, *in alijs opusculis meis legisse te dicis, atque id frustra refutare conatus es, esse nonnulla peccata, quæ pœnæ sint etiam peccatorum, deposito vincendi studio, diligenter attende, & inuenies esse verissimum secundùm ea, quæ de cordis cæcitate tractata sunt: quid enim egisti, quæso te, quid egisti cōmemorando Apostolicum testimonium, quo ego illud probaui, quod in alia mea disputatione legisti, quia de quibusdam scripsit dicens, tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt faciant, quæ non conueniunt, &c*. Volens autem idem Iulianus argumento Augustini respondere, explicat eadem verba Apostoli, non per Dei desertionem negationis auxilij vincentis motus concupiscentiarum, sed præcisè per suspensionem vindictæ, & patientiam, secundùm quam impium relinquit in sua malorum desideriorum voluntate, expectando, vt suo arbitrio recedat, & non castigādo. Et hoc est, quod refutat Augustinus verbis in argumento adductis, *Quid est autem, quod dicis, cum desiderijs suis tradi dicuntur, relicti per diuinam patientiam intelligendi sunt, non per potentiam in peccata compulsi?* Quod totū ex impugnationibus, quibus Iulianum Augustinus oppugnat, euidentiùs conuincitur, sic enim contra ipsum arguit, *Quis verò ita desipiat, vt cùm audierit, quòd in psalmo*

mo canitur, ne tradas me Domine à desiderio meo peccatori, hoc dicat orasse hominem, ne Deus sit patiens erga illū, si Deus non tradit, vt mala fiant, nisi patientē bonitatem præbendo, cùm mala fiunt. Si verò prætereà dicat, sicut asserunt Catholici, negationem gratiæ vincētis similia desideria, non valet argumentum ab Augustino factum: nam benè oraret homo, ne deseratur gratia, qua concupiscentialia desideria vincat. Id ipsum probant alia subsequentia verba Augustini, quibus eumdem Iuliani sensum refutat, nimirum, *Quid est autem, quod quotidie dicimus, ne nos inferas in tentationem? nisi, vt non tradamur concupiscentijs nostris, vnusquisque enim tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus? An forte hoc à Deo petimus, vt non sit erga nos patiens bonitas eius?* Benè autem stat orare non deseri illa gratia, qua tentationes concupiscentiarum, quibus abstrahimur, & allicimur, vincamus.

768 Alia est ergo desertio per puram patientiam, & suspensionem pœnarum debitarū, quo pacto subsequens peccatum non esset vllo modo pœna peccati antecedentis: alia est desertio per negationem gratiæ vel originalis, vel facientis vincere tentationes, quę insurrexerunt post lapsum Adæ: hæc est desertio Dei per suā potentiā punientis, & ad hanc gratiæ denegationem, dominatus homo proprijs concupiscentijs, facillimè illis cedit, atque consentit: estque peccatum subsequens pœna præcedentis: non quasi Deus velit, vt in pœnam antecedentis, nouum homo cōmittat peccatum, cùm, vt paulò antea ex Augustino dicebam, Deus non faciat voluntates malas; & ex Sacra Scriptura, *Quæ odit Deus, ne feceris, ne dicas, ille me implanauit*. Sed est pœna peccati mediatè, quia nimirum non esset subsequens peccatum, si Deus sua gratia vincente hominem adiuuaret: eam autē denegando in pœnam peccati antecedentis, vincunt ipsū hominem concupiscentialia desideria, & homo cedit, atque consentit, nouumque peccatum committit. Et hoc est, quod ait Augustinus, hominem traditum desiderijs suis per diuinam potentiam punientem, in peccata compelli: non quidem à Deo, sed à suis desiderijs vincentibus, & repugnantibus, tamquam lege carnis legi mentis, auxilijs sufficientibus. Hinc etiam Augustinus iusta quidem fatetur, prout omnibus fatenda sūt, hęc Dei iudicia, ita punitiua: sed quia hominibus difficillimum est captu, quomodò Deus præuidens ex ablatione suę gratiæ in pœnam antecedentis culpæ, futurū subsequens peccatum, possit, absque offendiculo suæ bonitatis, id velle, recurrit ad illud Apostoli, *O altitudo diuitiarum Sapientiæ, & Scientiæ Dei, &c.* Id ergo, quod propugnabat Iulianus, & refutabat Augustinus erat desertio Dei per puram patientiam: nō verò desertio per potentiam punitiuam, & subtractiuam auxiliorum modo explicato, sed hanc iugiter docuit.

769 Et ex his patet, quid dicendum sit ad secundum locum Augustini, adductum in argumento: ad tria namque in Scriptura dicitur Deus homines inclinare: nēpe ad bonum, & de hoc nulla est difficultas, quòd Deus positiuè, & vt causa principalis corda hominum sua præueniente gratia moueat, alliciat, & incliner, vt probaui ferè per totam antecedentem quæstionem. Secundò ad mala physica, quæ annexam non habent malitiam moralem, qualia sūt infirmitates, paupertas, mors temporalis, &c. & sicut hæc possunt à Deo immediatè fieri, ita & potest homines physicè ad illa inclinare, præscindendo à malo fine, quem in his homines habere possūt. Tertiò ad mala moralia, seu ad peccata, quæ nimirū cōtraria sunt rectæ rationi, & annexam habent offensam Dei: & sicut hæc non possūt à Deo esse volita, ita nec nobis præcipi, vel ad ipsa ab eodem Deo inclinari, tamquam à causa principali, aut efficaciter volente; Deus, namque, *Intentator malorum est*, & *quæ odit, ne feceris, ne dicas, ille me implanauit*. Potest autē dici inclinare ad illa negatiuè, seu permissiuè, non impediendo causas, quę talem ex se inducere possunt inclinationem. Legatur Augustinus in Explicatione Psalmi 104. super illa verba, *Et conuertit corda eorum, vt odirent populum eius, & dolum facerent in seruos eius*, in quæ ita habet, *Numquid nam intelligendum est, vel credendum, quòd Deus cor hominis ad facienda peccata conuertat? an peccatum non est, vel paruum peccatum est odisse populum Dei, & dolum facere in seruos eius? quis hoc dixerit? numquid ergo istorum tam grauium peccatorum author est Deus, qui nullius vel leuissimi peccati author credendus est? quis sapiens, & intelliget hæc?* præfata deindè explicans Psalmi verba, *Non enim*, inquit, *antequam odissent populum eius boni erant, sed maligni, & impij: tales erant, qui facilè incolis suis felicibus inuiderent. In eo ergo, quòd populum suum multiplicauit, hoc beneficio suo malos ad inuidendum conuertit. Sic ergo conuertit cor eorum, vt per inuidentiam odissent populum eius, & dolum facerent in seruos eius. Non itaque cor illorum malum faciendo, sed populo suo benefaciendo, cor illorum spontè malum conuertit ad odium: non enim rectum cor peruertit, sed spontè peruersum ad odium populi sui, vbi eo malo vteretur, conuertit, non illos malos faciendo, sed*

sed istis bona, quibus mali facillimè possent inuidere, largiendo.

770 Quòd si replicet quis causæ purè permissiuę, & non impedienti non posse attribui simpliciter effectum, alitèr posset Deo attribui peccatum, quod permittit, & posset, si vellet, impedire. Respondeo cum Augustino duplicem esse causam permissiuam, & non impedientem, aliam nimirum purè moralem, quæ non importat influxum vllum physicum in effectum, sed solummodò obligationem impediendi, & defectibilitatem in ipsa causa: & talis est causa peccati, quod, cùm sit priuatio debitæ rectitudinis, causam sui physicam non habet, sed dumtaxat moralem, quæ potens, & obligata impedire, non impedit: & hoc modo est causa peccati voluntas creata; Deus autem nec defectibilis est, nec ad aliquid obligatus: imò potiùs, vt author naturæ, tenetur complere, non verò impedire voluntatem creatam ad suos motus. Sic discurrit Augustinus lib. 2. de libero arbitrio circa finem, *Motus ille*, ait, *auersionis, quem fatemur esse peccatum, quoniam defectiuus motus est, omnis autem defectus in nihilo est, vide quò pertineat, & ad Deum pertinere non dubites: qui tamen defectus, quoniam est voluntarius, in nostra est positus potestate, &c.* Alia verò causa permissiua est, quę, & si non habeat influxum immediatè liberum in effectum, habet tamen influxum liberum in eius causam proximam, dando illi potentiam, & facultatem ad effectum, & hoc modo potest effectus tribui non solùm causæ proximæ, sed etiam mediatę: tales sunt omnes actus etiam mali quoad physicum esse. Ecce doctrinam Augustini supra Psalmum 29. *Non enim*, inquit, *quidquid passi ab inimicis fuerimus, hoc inimicis deputandum est, & non Domino Deo nostro: quandoquidem in ipso suo exemplo Mediator demonstrauit, quando nobis desuper permittit homines nocere, non voluntatem nocendi desuper dari, sed potestatem: vnusquisque enim malus apud se habet voluntatem nocendi, vt autem possit nocere, non habet in potestate.* Hinc autem attribui Deo, etiã effectũ malũ quoad positiuũ, non verò quoad defectiuum, patet ex exẽplis Scripturę, adductis ab hæreticis in argumento, quibus hìc addo explicationẽ Augustini in illa verba Iob, *Dominus dedit, Dominus abstulit, &c.* supra quæ sic loco prætitato habet, *Non triumphet inimicus, quia ipse fecit: noui ego, inquit, à quo sit permissus, Diabolo tribuatur nocendi voluntas, Domino meo probandi potestas.* Quia ergo, Domino permittente, & potestatem tribuente, abstulit Iob Diabolus bona, ille humili recognitione dicebat, *Dominus dedit, Dominus abstulit, &c.*

§. SEPTIMVS.

Actus concupiscentiales, quibus homo, diuina opitulante gratia, bene resistit, nullam prorsus habere rationem culpæ contra eosdẽ hęreticos cõuincitur.

771 Nomina hæc concupiscentia, & cupiditas, sicut, & verba concupisco, & cupio non vno dumtaxat modo, etiã secundùm diuinas Scripturas, sumuntur. Aliquando sumuntur pro omni actu delectabili, vel effectu potentiæ volitiuæ, etiam circa bonum: quo pacto dicitur in Psalmis, *Concupiscit anima mea in atria Domini*, &, *Concupiscit anima mea desiderare iustificationes tuas*, & Apostolus ait, *Cupio dissolui, & esse cum Christo*. Non loquimur autem de concupiscentia, & cupiditate ita latè sũptis in pręsẽti, sed strictiori significatione: strictiori namque horum nominum, sicut & verborum vsu simpliciter significamus affectus voluntatis in opera mala moraliter, & delectabilia, vel vtilia naturæ: atque etiam hoc modo multipliciter potest esse concupiscentia, & cupiditas, aut nimirum cùm voluntas deliberatè, & liberè, præcedenti consilio rationis, similia obiecta appetit, vel amat: & de hac concupiscentia nulli dubium est, quòd sit culpabilis, atque in similibus actibus de obiecto delectabili, & prohibito consistere omne peccatum: aut voluntas trahitur ad similia obiecta absque vlla deliberatione, & libero consensu: & hoc modo etiã dupliciter trahi potest: vel scilicet quia, quamuis concupiscentiæ motui non adhuc deliberatè consentit, ipsum tamen motum libera voluntate, & studio procurauit, vt cùm quis liberè vult cogitare de pulchro delectante, & mouente ad fornicationem, & talis concupiscentia etiam est liberè volita, & perniciosa; vel tandem cùm tales motus concupiscentiales omnimodè independentes sunt, atque anteuolant, præceduntque omnem actum liberi arbitrii, puta

ta cùm Diabolus excitat cogitationes ad turpia, quas homo nititur, nec poteſt abjjcere à ſe: cùm inopinatè auditur verbũ, quod hominem allicit ad malum: vel videtur res mouens appetitum ſenſitiuum, &c. & de his actibus, qui ſunt naturales, quãuis non fuiſſent, ſi Adã non peccaſſet, ſoporante iuſtitia originali omnes ſimiles actus concupiſcentiales, agimus hic contra hæreticos Lutheranos, & Caluiniſtas, impiè aſſerentes omnes ſimiles actus, etiam ſi rectè ab homine illis reſiſtatur, per ſeipſos eſſe noua peccata, & meritoria iræ Dei, & gehennæ. Hoc prænotato.

772 Conuincitur primò tales ſimiles actus concupiſcentiales non eſſe ita peccata, vt ratione ſui habeant formalitatem culpæ: nec ſint, vt ſomniant Lutherani, & Caluiniſtæ, offenſa Dei, neque mereantur iram, & indignationem eiuſdem, aut pœnam vllam, pluribus Scripturæ locis, tum nimirum ex Apoſtolo ad Romanos 6. *Conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem: vt quomodò Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus: hoc ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, vt deſtruatur corpus peccati, & vltra non ſeruiamus peccato: qui enim mortuus eſt, iuſtificatus eſt à peccato.* Si autem actus concupiſcẽtiales eſſent peccata, etiã quando illis rectè reſiſtitur, non eſſet verũ, quòd conſepulti in Chriſto per baptiſmum, adhuc Electi, poſſint in hoc ſæculo in nouitate vitæ ambulare: nec fuiſſet per Chriſtũ deſtructum corpus peccati, cùm remanerent concupiſcentiæ, à quibus nullus hic immunis eſt: nec item vllus poſſet non ſeruire peccato: nec tandem, qui mortuus eſt in Chriſto medio baptiſmate, iuſtificatus eſſet à peccato. Sed dicent perfidiæ cultores Apoſtolum loqui de Electis in alia vita, quòd videlicet, cùm ipſis Deus non imputet peccata, mortui ſunt, & conſepulti peccato per non imputationem, vt in alia vita ambulent in nouitate vitæ, & non ſeruiant peccato: non verò, vt ita ambulẽt, & non ſeruiant peccato in iſta vita. Sic tamen reſpondent, qui ſanam doctrinam nolunt intelligere, vt benè agant: ſi enim veritatem requirerent, intelligerent Apoſtolum, dum ſubiungit, *Exiſtimate vos mortuos quidem eſſe peccato, viuentes autem Deo in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, vt obediatis concupiſcentijs eius; ſed neque exhibeatis mẽbra veſtra arma iniquitatis peccato: ſed exhibete vos Deo, tamquam ex mortuis viuentes, & membra veſtra arma iuſtitiæ Deo.* Vident ne ſi de iiſdem mortuis peccato, & viuentibus Deo in Chriſto loquitur? hos autem adh[ortatur], ne regnet peccatum in eorum m[or]tali corpore, ait, non autem in alia v[ita], vbi nõ erit corpus mortale: ſeminatur enim hic corpus mortale, ſurget corpus imm[or]tale ex eodem Apoſtolo. Rurſus, *Non [re]gnet*, inquit, *peccatum in veſtro mortali [cor]pore, vt obediatis concupiſcentijs eius.* Nu[m]quid etiam in alia vita erunt concupiſc[en]tiæ? ibi ergo etiam peccabitur, & no[n] ambulabunt Electi in nouitate vitæ, [ſed] ſeruient peccato? Quid reuoluitis ſt[ulti], quid cogitatis in cordibus veſtris, abijci[te] opera tenebrarum, & induite arma luc[is]. Audite inſuper, & intelligite clariùs cũ Apoſtolum loquentem, dum ſubdit, *N[unc] verò liberati à peccato, ſerui autem facti D[eo], habetis fructum veſtrum in ſanctificationem; [fi]nem verò vitam æternam.* Nunc, ait, fruct[us] habetur ſanctificationis, in fine aute[m] habebitur vita æterna: ſeu, qui nunc lib[e]rati à peccato, & ſerui facti ſunt Deo, fru[c]tum habent in ſanctificationem, finem h[a]bebunt vitam æternam.

773 Tum ſecundò ex cap. 8. in illis Apoſto[]li verbis, *Nihil ergo nunc damnationis eſt i[is], qui ſunt in Chriſto Ieſu, qui non ſecundùm ca[r]nem ambulant.* Qui ergo nunc ſunt in Chri[]ſto Ieſu, & ſpiritu Dei aguntur, ſuntque propterea filij, prout infra idem Apoſto[]lus habet, & non ambulant ſecundùm car[]nem, motibus eius nimirum non adhæ[]rentes, nihil habẽt dignum damnationi[s] æternæ. Sed trita fronte reſpondent hære[]tici, non aſſeri per Apoſtolum nihil eſſe damnabile, ſeu dignum damnationis: ſed præciſè nihil eſſe damnationis, eò quòd, qui ſunt in Chriſto Ieſu Electi, nihil illis imputatur: & ideò nihil habent damna[]tionis propter non imputationem, non quia nihil habeãt damnabile. Verùm quid intelligat Apoſtolus per præfata verba, ip[]ſemet explicat, & horum hæreticorum di[]ſtortionẽ per ſe ipſum confodit; aſſignans enim cur nihil habeant damnationis, ſub[]iungit, *Lex enim ſpiritus in Chriſto Ieſu liberauit me à lege peccati, & mortis*: ſed quomodò liberauit, audiamus, an ſcilicet per non imputationem, an verò per gratiam ſpiritus, qua adimplerentur præcepta, Nã, ſequitur, *quod impoſſibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus filium ſuum miſit in ſimilitudinem carnis peccati: & de peccato damnauit peccatum in carne, vt iuſtificatio legis impleretur in nobis, qui non ſecundùm carnem ambulamus, ſed ſecundùm ſpiritum.* Illud ergo, quod præcipiebatur à lege, ſed impoſſibile erat obſeruari ab homine, infirmato iam in carne ob noxias concupiſcentias, otas

tas ex peccato, factum fuit possibile per Christum damnantem, sua gratia vincente, peccatū in carne, vt ita iustificatio legis impleretur ab ijs, qui secundùm spiritum, & non secundùm carnem ambulant: non autem, sicut somniant isti hæretici, vt non iustificatio, seu inobseruantia legis non imputetur. An non ita præfata verba explicat Augustinus libro 1. contra duas Epistolas Pelagianorum? *Nulla*, ergo ait, *condemnatio est nunc his; qui sunt in Christo Iesu: non enim damnatur, nisi qui concupiscentiæ carnis consentit ad malum: lex enim spiritus vitæ in Christo Iesu liberauit te à lege peccati, & mortis*, audiant autem quomodò, *ne scilicet*; subdit, *consensionem tuam concupiscentia sibi vindicet carnis*. Rursus infra, *Ergo fratres debitores sumus, non carni, vt secundùm carnem viuamus: si enim secundùm carnem vixeritis moriemini: si autem spiritu facta carnis, mortificaueritis, viuetis: qui enim spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei*. Non ergo sunt filij Dei, & nihil damnationis habent, præcisè, quia facta carnis non imputantur ipsis: sed quia ita spiritu Dei aguntur, vt factis carnis fortiter resistentes, vincant, & mortificent ea, morituri aliàs, si secundùm carnem viuerent, ipsi adhærendo, & consentiendo. Atque consequenter non in factis carnis est spiritualis mors animæ per peccatum, sed in viuere secundùm carnē: *Vos autem in carne non estis*, dixerat Apostolus paulò antea, *sed in spiritu, si tamen spiritus Dei habitet in vobis*. Quid est in carne non estis? numquid mortuis, & carne exutis scribebat Apostolus? non erant ergo in carne, si spiritu Dei acti, non viuebant secundùm carnem, sed secundùm spiritum: quomodò autem non erant in carne, stulti, & tardi corde hæretici ad credendum Apostolo, si pleni erant, vt vos impiè cōfingitis, immunditijs carnis, nempe concupiscentijs mortalibus, & meritorijs iræ Dei, & gehennæ?

774 Plurima alia sunt Scripturæ loca id ipsum adstruentia, vt ad Romanos 13. *Sed induimini Dominum Iesum Christum*: videant autem quomodò Christum induimus, *Et carnis curam*, inquit, *ne feceritis in desiderijs*. Ad Galatas 5. *Vos enim in libertatem vocati estis fratres: tantùm ne libertatem, in occasionem detis carnis*. Sunt ergo in libertatem vocati, non qui carnis concupiscentias non habent: sic enim nemo esset in libertatem vocatus, & non esset verum, quod dicit Apostolus, *Vos enim in libertatem vocati estis fratres*: sed qui carni libertatem non tribuunt, illi adhærendo, & consentiendo: & ideò subiungit, *Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis*; spiritu ergo ambulare non est desideria carnis non habere, sed ea non perficere. Iacobi 1. *Vnusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus*: sed, *Beatus vir, qui suffert tentationem, quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ*: vndè verò, *probatus*? quia præcisè peccata concupiscentiarum, quibus non consentit, non imputantur? Somnium est hoc istorum hæreticorum, non Apostoli Iacobi doctrina; videant per Apostolum vndè, quia, inquit, *Concupiscentia, cùm conceperit, parit peccatum: peccatum verò cùm consumatum fuerit generat mortem*. Non est ergo peccatum (loquitur Apostolus, non de Adamo, sed de renatis in Christo sufferentibus tentationes) generans mortem, nisi concupiscentia conceperit, & parturierit consensum: & indè Beatus, qui ita suffert, vt non sinat eam concipere, & parere: si talis namque, *probatus fuerit, accipiet, coronam vitæ*. Coronam, inquam, iustitiæ, debitam operibus, non per præcisam gratiam non imputationis: *non*, enim, *coronabitur*, ex Apostolo Paulo, *nisi qui legitimè certauerit*.

775 Conuincitur secundò eadem Catholica veritas ex doctrina Augustini pluribus locis, vt in Expositione quarumdam propositionum Epistolæ ad Romanos in explicatione quæstionis 17. vbi habet, *Non enim in ipso desiderio prauo: sed in nostra consensione peccamus*. Loquitur autem, vt in eodem loco videre est, de desiderijs concupiscentialibus carnis, quæ pugnant aduersus spiritum, & patet etiam in his, quæ subdit, *Ad hoc valet, quod dicit idem Apostolus, non regnet peccatum in nostro mortali corpore ad obediendum concupiscentijs eius: hîc enim ostendit esse desideria, quibus non obediendo, peccatum in nobis regnare non sinimus*. Rursus ex libro 1. de Ciuitate Dei cap. 25. vbi, *Quòd, si*, inquit, *illa concupiscentialis inobedientia, quæ adhuc in membris moribundis habitat, præter nostræ voluntatis legem, quasi lege sua mouetur: quantò magis absque culpa est in corpore non consentientis, si absque culpa est in corpore dormientis*. Insuper lib. 2. de peccatorum meritis, & remissione, cap. 4. *In grandibus autem*, inquit, *baptizatis, in quibus iam ratione vtentibus, quidquid eidem concupiscentiæ mens ad peccandum consentit, propriæ voluntatis est: deletis peccatis omnibus, soluto etiam reatu, quo vinctos originaliter detinebat, ad agonem interim manet, non sibi ad illicita consentientibus, nihil omnino nocitura*. Quo pacto loquitur libro 1. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 13. vbi ita scribit, *Sed ista concupiscentia carnis fallere eos credo*, vel

vel falli, cum qua necesse est, vt etiam baptizatus, & hoc, si diligentissimè proficit, & spiritu Dei agitur, pia mente confligat. Sed hæc etiam, si vocatur peccatum, non vtique, quia peccatum est, (notent hæretici) *sed quia peccato facta est, sic vocatur: sicut Scriptura manus cuiusque dicitur, quòd manus eam fecerit; peccata autē sūt, quæ secūdùm carnis concupiscētiam, vel ignorantiam illicitè fiunt, dicuntur, cogitantur. Et ista carnis concupiscentia in baptizatis sic dimittitur, vt quamquam tracta sit à nascentibus, nihil noceat renascentibus.* Ac deindè, *Et ideò iam non sit peccatum, sed sic vocetur, siue quòd peccato facta sit, siue quòd peccandi delectatione moueatur; & si ei, vincente delectatione iustitiæ, non consentiatur. Nec propter ipsam, cuius iam reatus lauacro regenerationis absumptus est, dicunt in oratione baptizati, dimitte nobis debita nostra, sicut, & nos dimittimus debitoribus nostris: sed propter peccata, quæ fiunt siue in eius consensionibus, cùm ab eo, quodlibet vincitur, quod placet: siue cùm per ignorantiam malum, quasi bonum, placet.* Ac tandem ex libro 1. de Nuptijs, & concupiscentia cap. 23. vbi, *Nam ipsa quidem*, ait, *concupiscentia iam non est peccatum in regeneratis, quando illi ad illicita opera non consentitur. Sic autem vocatur peccatum, quia peccato facta est, cùm iam in regeneratis non sit ipsa peccatū; sicut vocatur lingua locutio, quam facit lingua: & manus vocatur scriptura, quam facit manus. Itemque sic vocatur peccatum, quia peccatum, si vincit, facit: sicut vocatur frigus pigrum, non quòd à pigris fiat, sed quòd pigros faciat.*

776 Occurrunt autem hæretici his, & similibus locis Augustini, sed ita extra propositum, vt mirandum valde sit, quòd homines rationis compotes inueniantur, qui non vereantur similia componentes sequi; dicunt ergo Augustinum in præfatis locis negare concupiscentiam esse peccatum actuale, & veluti propria voluntate commissum: non verò esse originale peccatum contractum à posteris voluntate parentum.

777 Quis talia non irrideat commenta? nūquid enim peccatum originale non nocet contrahentibus illud? quomodò ergo reddet contrahentes filios iræ, & vindictæ, ac filios gehennæ? Si ergo Augustinus docet in citatis locis, quòd, *Ad agonem interim manet, non sibi ad illicita consentientibus, nihil omninò nocitura*, nec etiam vmbram culpæ originalis in eam admittit. Rursus, si aliquam rationem culpæ in ipsa cognosceret; ergo debitum aliquod cum Deo per eam contraheremus, sicut contrahimus per originale peccatum, pro quo satisfaciendo mortuus est Christus Dominus; quid ergo est, quod dicit Augustinus, nec propter ipsam dicere in oratione Dominica baptizatos, *Dimitte nobis debita nostra*? Insuper, si concupiscentia originale peccatum esset per Augustinum, non diceret, *Deletis peccatis omnibus, soluto etiam reatu, qui vinctos originaliter detinebat, ad agonem interim manet.* Si enim iam concupiscentia manet, & ipsa reatus adhuc originalis est; non ergo supponitur solutum originale, vt Augustinus supponit. An forsan illud ipsum volunt hæretici isti, quod obijciebant Pelagiani Augustino ex eo, quòd malam esse asserebat concupiscentiam, quia ad mala allicit? obijciebant namque, quòd, si concupiscentia mala esset, & ex originali peccato ortum ducens, cùm per baptismum non auferatur concupiscentia, & hæc mala sit; non ergo baptismus omninò abluit ab originali culpa, quia remanet malitia concupiscentiæ. Legatur Augustinus libro 1. contra duas Epistolas Pelagianorū cap. 13. vbi Pelagianos ita sibi obijcere refert, *Baptisma non dare omnem remissionem peccatorum: nec auferre crimina, sed radere, vt omnium peccatorum radices in mala carne teneantur*: nonne hæc est Lutheranorum, & Caluinistarum doctrina, si concupiscētiæ carnis ex necessitate nobis insurgentes, propter originale, peccata sunt siue actualia, siue originalia? Sed videant quid obiecto isti respondeat Augustinus, *Quis hoc*, ait, *aduersus Pelagianos, nisi infidelis affirmet?*

778 Conuincitur tandem Catholica veritas ratione. Quia vel isti motus concupiscentiales anteuolantes omnem nostram libertatem, & ex necessitate insurgentes, fuerūt nobis à Deo datæ independenter ab originali culpa: vel culpa Adami fuit aliquis similis motus, & communicata nobis culpa Adami, communicantur isti motus: vel tandem isti effectus sunt, & pœna originalis culpæ. Si primum, ergo Deus omninò est in nobis prima radix, & causa peccati, & si id posset Deus, vacat omnis ratio etiam hæreticis admittendi in Adamo liberum arbitrium: Deum autem esse primariam causam culpę, antecedenter ad omnem vsum liberum creaturæ, & infinitis Scripturæ locis opponitur, & neminem crediderim tam impium, vt id de diuina bonitate non horreat audire, multò magis asserere. Nec Caluinus ipse, quāuis alias impudentissimus, id ausus est asserere: nam lib. 2. cap. 1. numero 6. ita loquitur de Natura hominis iam corrupta, *Naturam verò illic notari, non vt à Deo condita est, sed vt in Adā vitiata fuit, facilè colligitur, quia minimè consentaneum*

sentaneum esset Deum fieri mortis authorem. Secundum verò, non credam, dicant: sic enim nihil nobis culpæ originalis auferret baptisma, si hæc consistit, vt in sua radice, in motibus concupiscentiæ, & isti non auferantur per baptisma in baptizatis. Rursus vbi erit illa rectitudo organica, in qua etiam per hæreticos istos fuit creatus Adā, si iam etiam ipse peccato concupiscentiæ cecidit, iam enim ita actus concupiscentiales in se sentiebat? Ac tandem iam sic neque primum peccatum Adæ fuisset voluntarium, sed quid antecedens. Si ergo id neque ab hæreticis istis conceditur, necesse erit fateātur actus cōcupiscentiales esse pœnā peccati originalis: non verò peccatum ratione sui, dum ratione sui non addit nouam rationem voluntarij, nec in origine; ergo nec actualem, nec originalem culpam possunt ratione sui afferre actus concupiscentiales, quibus non accedit cōsensus nostræ voluntatis.

779 Quòd si dicant illud ipsum, quod Adamo fuit pœna, esse nobis culpam, ridiculum erit: quod enim non induit ratione nostræ voluntatis formalitatem culpæ, si nec culpa fuit in origine, non habet vndè in nobis euadat culpa; vltraquamquod iam patet ex dictis, in quo nos contrahimus rationem culpæ, in voluntate nimirum ipsa Adami, facta moraliter nostra per hoc, quòd ab ea dependebat conuersio, vel negatiua auersio à Deo, cùm primò concipimur, & creamur. Et aliàs, si quod fuit pœna Adamo, in nobis posset esse culpa, etiā mors, quæ Adamo fuit pœna, nobis esset culpa. Cùm tamen id sit contra Apostolum ad Rom. 5. vbi mortem designat nobis, non vt peccatum, sed vt effectum, & pœnam peccati, dicens, *Propterea sicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, &c.* Remanet ergo ex dictis euidentissimè probatum tum Scriptura, tum Augustini doctrina, tum ratione, actus cōcupiscētiales præcedētes nostram liberam voluntatem, nullatenus esse ratione sui peccata, & culpabiles: quamuis dici possint peccata, quia effectus sunt originalis peccati: itemque, quia sua allicientia, nisi Deus maiori suæ gratiæ dulcedine suffulciat, ad peccata consensionis trahūt; ac consequenter & in sua causa, & ratione effectus, ad quem ex se inducūt, malissimę sunt: non tamen malitiam istam moralem in se ipsis formaliter continent.

§. OCTAVVS.

Ex torta hæreticorum objecta afferuntur, atque diluuntur.

780. OBijciunt primò Lutherani, & Caluinistæ plurima, ad eorum peruersum sensum explicata, Sacræ Scripturæ loca, quale est illud Exodi 20. *Non concupisces*, quod esse præceptum obligans probant ex illo ad Romanos 7. *Concupiscentiam nesciebam esse peccatum, nisi lex diceret, non concupisces.* Hoc autem præcepto prohiberi concupiscentiam antecedentem deliberatum voluntatis consensum, indè ostēdere conantur, quòd hoc est diuersum præceptum ab illo Ecclesiastici 18. quo prohibetur consensus deliberatus, dum dicitur, *Post concupiscentias tuas non eas*. Et confirmant ex Augustino lib. 1. de Nuptijs, & concupiscentia cap. 23. vbi, loquens de cōcupiscentia, ita habet, *Vt si non fit, quod scriptum est, non concupiscas, fiat saltem, quod alibi legitur, post concupiscentias tuas non eas*. Ergo sentit aliud præceptum esse, *Non concupisces*, & aliud, *post concupiscentias tuas nō eas*. Roborant etiam ex illo ad Romanos 6. *Non regnet peccatū in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentijs eius: neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato*. Ex quo loco patet, aiunt, vocare Apostolum concupiscentias peccatum, & prohibere, vt obediamus earum motibus.

781 Respondeo proprium esse hęreticorum voces truncatas ex Scriptura adducere, vt eis possint, secundùm eorum peruersum sensum, aliquam diuersam significationē tribuere: nec enim Exodi citato loco, nec Deuteronomij 5. vbi idem replicatur præceptum, dicitur ita siccè, *Non concupisces*, prout adducitur ab hæreticis, vt indè aliquid apparentiæ videantur afferre, cùm prætendunt præceptum hoc esse omninò diuersum ab illo Ecclesiastici, *Post tuas concupiscentias non eas*: sed dicitur, *Non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis vxorem eius, non seruum, non ancillam, non bouē non asinum, nec omnia, quæ illius sunt*. Si autem hic esset sermo de concupiscentia antecedente consensum voluntatis: cùm non prohibeatur his verbis concupiscentia omnis, sed solùm de rebus proximi; ista solùm esset prohibita, & cōcupiscentia sororis, virginis

ginis, vel liberæ, cõcupiscẽtia dignitatis improportionatæ, & omniũ aliorũ vitiorũ, quę nõ redunt ad rẽ proximi, nõ essent prohibitæ; quis ita cæcutit, vt hæc sẽtire valeat? Dico ergo illud præceptũ Exodi, sicut & illud eidem simile Deuteronomij 5. non esse adęquatè diuersum ab illo citato Ecclesiastic. *Post tuas concupiscentias non eas*: sed distingui tamquam inclusum, & minùs vniuersale ab includẽte, & magis vniuersali: ita ut vtrobiq; prohibeatur cõsensus volũtatis cõcupiscẽtialis: sed in illo Ecclesiastici vniuersaliter õnis talis cõsẽsus prohibetur: in Exodi autẽ, & Deuteronomij citatis locis prohibẽtur speciali præcepto cõsẽsus cõcupiscẽtiales de vxore, & quacũq; alia re, cuius dominiũ residet apud proximum: iam enim in principio antecedentis Paragraphi probaui ex Scriptura nomina illa concupiscentiam, & cupiditatem sumi pro omni actu desiderij voluntatis tum libero, tum præcedente deliberationem voluntatis: tũ circa obiectum bonum, tum malum: ac consequenter non per hoc, quòd dicatur, *Non concupisces, &c.* intelligi debet de cõcupiscentia indeliberata, & præcedente actum liberum voluntatis.

782 Ad locum venio nunc Augustini, & in primis vellem ab hæreticis istis scire cur, dum in loco ab ipsis citato ex Augustino legerunt verba, quæ adducunt in argumẽto, non reflexerunt ad præcedentia, *Ipsa concupiscentia iam non est peccatum in regeneratis, quando illi ad illicita opera non consentitur, atque, vt ea perpetrent, à regina mente membra non dantur*? Scio, quòd hoc ipsum valet pro ipsis: nam Augustinus non dicit, cõcupiscentiam non esse peccatum, eò quòd non sit libera: quandoquidem eodem modo non est libera in regeneratis, ac nõ regeneratis: & tamẽ solùm asserit nõ esse peccatũ in regeneratis; ergo sẽtit nõ esse peccatũ, quia his nõ imputatur: at verò nõ regeneratis imputatur: & ideò in illis adhuc debet dici verè, & propriè peccatũ. Hãc tamẽ respõsionem esse cachinnis dignam neminem crediderim latere sensatum: non enim dũtaxat asserit Augustinus, *Ipsa concupiscentia iã non est peccatũ in regeneratis*: sed restringit hoc ipsum, *quando illi ad illicita opera non consentitur: atque, vt ea perpetrent, à regina mente membra non dantur*. Si ergo non intẽderet, quòd concupiscentia in se ipsa nõ sit peccatum, sed quòd regeneratis non imputetur, sensus Augustini deberet esse iste, concupiscentia in regeneratis non imputatur ad culpam, si illi non consentiatur, nec à regina mente membra dantur, vt opera perpetrent illicita: si verò illi consentiatur, & ad opera illicita perpetranda membra exhibentur, tunc imputabitur ad culpam: atqui hæc distinctio est omninò chimærica, si de non imputatione peccati, non verò de peccato secundùm se fieret; ergo. Probatur minor euidenter: nam cùm dicitur, ipsa concupiscentia in regeneratis non imputatur ad culpã, &c: vel diceretur de regeneratis dumtaxat Electis: vel de omnibus, etiam nimirum de ijs, qui pereunt, & damnantur baptizati. Si primum, non staret distinctio: quia Electis non solùm necesse est dimitti peccata concupiscentiarum, si istæ culpabiles essent, verùm etiam & consensus; non enim poterunt cum peccatis consensuum non remissis saluari: non ergo de his erit verùm, quòd non imputantur eis peccata concupiscentiarum tunc solùm, quando non consentiunt concupiscentijs, prout restrictiuè loquitur Augustinus. Si secundum, nec staret distinctio: regeneratis nãque Reprobis non solùm non dimittuntur peccata consensuũ, sed nec alia quæcumq; quæ commiserint post susceptum baptisma, & non eos pœnituerit de illis; vel, (vt hæreticos hos in suismet falsis dogmatibus perfodiam,) si post baptisma non habuerint certam fiduciam, quod ipsis in Christo dimittuntur hic, & nunc peccata: non enim per hæreticos aliqua, & non omnia in Christi fiducia dimittuntur peccata; ergo neque respectu omnium regeneratorũ stat, quòd non imputantur eis peccata cõcupiscentiæ, tunc solùm, quando illis ad illicita opera non consentitur, &c. stat verò inconcussè distinctio Augustini iuxta Catholicorum sensum, secundùm quem respectu nullius concupiscentia anteuolans arbitrium voluntatis est peccatum; respectu omnium verò peccatum sit consensus ad illicita, quem si habuerint Electi, indè erunt Electi, quia de illis dignum egerint fructum pœnitentiæ, & non sic Reprobi regenerati. Sed si iste esset sensus Augustini, aiunt, quare in solis regeneratis asserit ipsam concupiscentiam, præciso consensu, non esse culpam. Respondeo, quia in solis regeneratis remanet concupiscentia, deleto iam per baptisma vinculo originalis culpæ: in non regeneratis verò stat adhuc originale peccatum, cuius concupiscentia est effectus pœnalis, cùm autem sæpè, iuxtà figuras Rethoricæ, effectus induat denominationem causę, benè in non regeneratis dici potest culpa concupiscentia, denominatione desumpta ab eius annexa causa: vel forsan exemplum clarius attulit Augustinus, vt ostenderet concupiscẽtiam non esse culpam, eam considerando, vbi

vbi sola est, atque seiuncta à culpa originali, quo pacto est in solis regeneratis: ne occasionem præberet Pelagianis, negantibus originale peccatum, extorquendi deindè eius doctrinam, prout sæpè solebant.

783 Vt ergo pateat, quid indicare voluerit Augustinus in verbis illis adductis in argumento, nimirum, *Vt, si non fit, quod scriptum est, non concupisces: fiat saltem, quod alibi legitur, post concupiscētias tuas nō eas.* Animaduertant primò, volo, hæretici isti, quòd nō dicit Augustinus, vt si non fiat, quod iussū, vel mandatum, siue præceptum est: sed, *Quod scriptum est, non concupisces: fiat tamen, quod alibi legitur, post concupiscentias tuas non eas*: hoc namque scriptum, *Non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis vxorē eius, &c.* potest ex se magis latè patere, quàm illud aliud, quod legitur, *post tuas concupiscētias nō eas*; & de facto nostri primi parētes poterāt ante peccatū liberè vtrūq; agere: sed post peccatū, nec ipsi poterāt, nec nos nunc cohiberi possumus in hac vita ab omni actu concupiscentiæ; possumus tamen omni concupiscentiæ denegare cōsensum: & ideò, vt infra ex eodem Augustino, & ex Sacra etiam Scriptura ostendemus, præcipitur nobis, ne concupiscentijs consensum demus, non verò ne concupiscamus vllo modo: vnde benè stant verba Augustini, *vt, si non fiat*, secundùm omnem, quam habere potest, significationem, *quod scriptum est, non concupisces: fiat tamen*, adæquatè, quod in nostra habemus potestate, scilicet, *quod alibi legitur, post concupiscentias tuas non eas.*

784 Alium præterea legitimum sensum possumus prædictis verbis Augustini ex eodem tribuere, vt nimirum sit nobis etiam præceptum, quòd nec concupiscamus: non tamquam opus viæ, sed tamquam finis Patriæ: eò modo, quo præcepta est nobis gloria sempiterna: vt sensus sit, si hic non facimus, *quod scriptum est, non concupisces: fiat saltem, quod alibi legitur, post concupiscentias tuas non eas*: & ita perueniemus ad illud, vt non etiam concupiscamus. Ecce doctrinā Augustini tum in Epistola 200. vbi ita habet, *In qua iustitia, non dum consumata, perseueranter proficientes, ad eius consumationem quandoque veniemus: vbi peccati concupiscentia non cohibenda, atque frenanda, sed nulla sit: hoc enim lex posuit, dicendo, non concupisces, non quòd hic valeamus, sed ad quod proficiendo, tēdamus.* Tum in libro 1. de Nuptijs, & cōcupiscentia cap. 27. vbi in illud Apostoli ad Romanos 6. *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis desiderijs eius.* sic habet, *Non enim ait ad habenda desideria, sed ad obediendum desiderijs eius: vt tamen nec ipsa sint desideria velle debemus, etiam si in corpore mortis huius id obtinere non possumus.*

785 Quòd si hic replicent hæretici isti inintelligibile esse, quòd remaneat debitum pœnæ, vbi deleta est iam culpa; tum quia debitum pœnæ nascitur ex culpa; ergo hac ablata, aufertur illud. Tum quia permanentia culpæ, trāsacto actu, non aliud importare potest, nisi debitum pœnæ; ergo, si concedunt Scholastici Catholici permanere in baptizatis concupiscentiam in pœnam originalis, debent etiam concedere, quòd eadem concupiscentia sit ipsa culpa originalis permanens.

786 Respondeo, quòd iuxtà hoc hæreticorum somnium, nihil prorsus nobis conferret baptisma: nam, si concupiscentia, & cęteræ pœnæ culpæ originalis permanent in nobis, vt culpæ, dignæ iræ Dei, & cruciatus gehennæ, quid quæso culpæ abstulit à nobis baptisma? Quid ergo erit illud Marci 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit saluus erit?* Quid illud Actorum 2. *Baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum?* Quid item illud Apostoli ad Romanos 6. *Consepulti enim sumus cum illo in baptismum in mortem: hoc sciētes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, vt destruatur corpus peccati?* Quid illud eiusdem Apostoli ad Ephesios 5. *Viri diligite vxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & se ipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret, mundās lauacro aquæ in verbo vitæ, vt exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi: sed vt sit Sancta, & immaculata?* Quid tādem illud Augustini in libro 1. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 13. vbi referens, quòd Pelagiani illi attribuebant contra eos scripsisse, docendo, *Baptisma non dare omnem indulgentiam peccatorum, nec auferre crimina, sed radere, vt omnium peccatorum radices in mala carne teneātur,* Conuicium à se abijciens, ait, *Quis hoc aduersus Pelagianos, nisi infidelis affirmet? dicimus enim baptisma dare omnium indulgentiam peccatorum: & auferre crimina, non radere: nec, vt omnium peccatorum radices in mala carne teneantur, quasi rasorum in capite capillorum, vndè crescant, iterum resecanda peccata: nam & istam similitudinem comperi sua illos adhibere calumniæ, tamquam hoc nos sentiamus, atque dicamus?*

787 Ad argumentum ergo, nego esse inintelligibile remanere debitum passiuum pœnæ, ablata, seu deleta culpa, quando præcipuè culpa non aufertur ratione condignę

satis-

satisfactionis exhibitæ à peccante, sed ex gratia creditoris offensi: cùm enim debitũ pœnæ nascatur ex culpa, non est ipsa culpa, sed effectus ab illa ortus; culpa namque consistit in auersione à summo bono, & conuersione ad inferiora bona: siue positiuè in culpa actuali, siue negatiuè in originali, ex quo nascitur dignitas, seu meritum pœnę: bene autem potest auferri causa, & remanere effectus præcipuè in moralibus, in quibus effectus non indiget perseuerantia causæ, vt conseruetur, sed sufficit causam fuisse: Deus tamen summè bonus remissa culpa, remittit etiam simpliciter debitum pœnæ, & solùm relinquit secundùm quid, siue vt indè remaneat memoria gratuitæ remissionis culpæ, & nõ ex necessitate: siue etiã, vt aliquid ex parte suà exhibeat peccans ad obtinẽdã in totũ deletionẽ debiti pœnalis: remittit, inquam, Deus etiam pœnam simpliciter, quia remittit debitum pœnæ æternæ: & solùm relinquit debitum ad pœnas temporales, quę comparatæ ad æternam sunt ferè nihil. Ad primam probationem in contrarium, concedo debitum pœnæ nasci ex culpa: sed nego indè sequi, quòd hac ablata aliundè, quàm ex condigna propria satisfactione offendentis, debeat etiam auferri pœna, cùm hoc stet in voluntate remittentis gratuitò, vt remittat quantùm placuerit. Ad secundam nego perseuerantiam culpæ cõsistere in debito pœnæ: sed in perseueranti auersione siue positiua, siue negatiua à sũmo bono, & simili conuersione ad bona inferiora, vt patet ex dictis.

788 Ad secundum locum adductum ex Apostolo in argumento, concedo per illa verba, *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, &c.* nomine peccati intelligere Apostolum concupiscentiam? sed notanda sunt verba: adhortatur enim, vt non regnet, ne scilicet, vt paulò post subiungit, exhibeamus nosmetipsos seruos ad obediendũ: & simus serui eius, cui obedimus: quæ autem maior seruitus excogitari posset, & Dominium tyrannicum illo, quod confingunt isti hæretici, asserendo nos seruire peccato per concupiscentias, ad quas vi, & necessitate ducimur? vt quid ergo Apostolus diceret, *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore?* Patet autem ex Augustino supra concupiscentiam vocari peccatum: non quia ipsa peccatum est, sed quia effectus est peccati: sicut scriptura dicitur manus scriptoris, & sermo latinus v. g. dicitur lingua latina: itemque quia ad peccatum, si fortius nõ resistatur, trahit: sicut frigus dicitur pigrũ, quia pigros facit.

789 Sed replicant hæretici non esse hìc standum sensui Augustini, eò quòd Apostolus ad Galatas 1. anathematizat eos, qui aliter euangelizauerint, ac euangelizauit ipse. Cùm ergo, aiunt, Apostolus dicat peccatum esse concupiscentiam, non licèt interpetrationem præfatam amplecti Augustini. Et ecce hæreticorum volubilitatẽ: quem namque, cùm pro se ipsis distortè adducunt, vocant fidum super omnes alios Sacræ Scripturæ Interpetrem, nunc anathemati Apostoli Pauli subijciunt. Atque videas vndè, quia Apostolum, ne contrarius sibi ipsi videatur, explicat: non enim stare possunt ista duo, *Nihil damnationis est nunc ijs, qui sunt in Christo Iesu, qui non secundùm carnem ambulant*: &, concupiscentia carnis est peccatum mortale, etiam in his, qui non ambulant secundùm concupiscẽtias carnis. Quid ergo? non debet alterũ ex his ita explicari, vt, quomodò alteri nõ opponatur, pateat? Non ergo explicandus erit Apostolus, cùm secunda ad Corinth. 5. ait, *Eum, qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit*, nimirum Sacrificium ad expiandũ peccatum: sed standum erit per hos blasphemos litteræ occidẽti, quòd Pater fecerit Filium suum peccatum, quando iste nec nouerat peccatum? An potiùs idemmet Apostolus necessitatem similium explicationum in pluribus Sacræ Scripturæ locis requirit, cùm prima ad Corinth. 12. ait, *Alij quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, alij genera linguarum, alij interpetratio sermonum?* Aliud ergo est Euangelium, quando secundùm litteram difficultatem patitur, legitimo explicare sensu: aliud verò eidem Euangelio vel noua addere, aut contrarium docere, prout faciunt Lutherani, & Caluinistæ: hos autem anathematizat Apostolus, non Sanctos Scripturę Interpetres.

790 Obijciunt secundò aliqua Diui Augustini, aut vitiata, aut à proprio sensu discerpta loca; primò namque ex primo libro de Nuptijs, & concupiscentia cap. 25. adducunt hæc verba, *Peccatum remittitur in baptismo, non vt non sit, sed vt non imputetur.* Ex libro autem 5. contra Iulianũ cap. 3. hæc alia, *Concupiscentia carnis, aduersus quam bonus concupiscit spiritus, & peccatum est, quia inest illi inobedientia contra dominatũ mentis: & pœna peccati est defectione consentiẽtis, vel contagione nascentis*. Magnificiunt autem præcipuè hæretici isti secundum locum: quia, aiunt, in eò Augustinus nõ solùm explicitis verbis vocat concupiscentiam carnis peccatum, quia effectus, & pœna peccati est; itemque quia causa peccati du-

duplicitet est, nimirum vel contagione, quando media concupiscentia generatur proles, & trahitur ab ea peccatum originale: vel dum vrente ratione suis motibus ducit ad consensum: sed etiam aliam rationem peccati in ipsa formaliter contentā adstruit, nimirum, *quia inest illi* ratione propria *inobedientia contra dominatum mentis.* Neque dici potest, subiungunt, quòd loquatur de concupiscentia, prout coniuncta cum originali in non regeneratis; eò quòd in illis non verificantur illa Augustini verba, *Aduersus quam bonus concupiscit spiritus,* quandoquidem in non regeneratis, prout non semel docet Augustinus, non datur gratia præueniens, aut adiuuans ad opera, quæ effici non possunt sine fide: sed solùm gratia excitans, & adiuuans ad fidem, siue efficax, siue sufficiens.

791 Respondeo primum locum vitiatum adduci ab hæreticis, vt incautos decipiant: non enim in eo ita habet Augustinus, prout adducitur in argumento, sed prout sequitur, *Si autem quæritur, quomodò ista concupiscentia carnis maneat in regenerato, in quo vniuersorum facta est remissio peccatorum, &c. Ad hæc respondetur dimitti concupiscentiam carnis in baptismo, non vt non sit, sed vt in peccatum non imputetur.* Vide ergo horum hæreticorum versutiam, non enim ponunt verba Augustini, *Dimitti concupiscentiam carnis in baptismo*: quæ cùm possit esse cum sua causa, nempe originali peccato, vel sine illa, benè stat, quòd ipsa sit: & non sit cum ea imputabilis culpa: sed variant verba, ponendo nomen, peccatum, loco nominis concupiscentiæ carnis, vt indè suum firment errorem, quòd concupiscentia ipsa sit peccatum: & dum ipsa est, adhuc peccatum est, sed non imputatur in regeneratis baptismo, prout sonant verba illa, *Peccatum remittitur in baptismo, non vt non sit, sed vt non imputetur.* Distinguant hæretici isti res, prout distingui debent, & æquiuocis non vtantur verbis, vt Lectores decipiant, & indè incautos trahant discipulos post se; quid namque certius, quàm non imputari eis peccata, quibus dimissa sunt? Sed aliud est peccata defacto in se ipsis permanere, non tamen imputari: aliud verò peccata deleri, vt indè non imputētur, quia deleta sunt. Hoc secundo modo Catholicum est, quòd concupiscentia non erat ipsa peccatum, sed effectus originalis culpæ: deletur autem per baptismum reatus culpæ, & solùm remanet pœnalis concupiscentia: quę cùm non sit ipsa culpa, sed quod fuit illius causa: dum illa deleta fuit, iam est ablatum, quod erat, vt culpa, imputabile. Hæreticum autem est, quòd concupiscentia ipsa sit culpa, & in se ipsa permanens, ac non deleta, non imputetur, vt culpa. An non totum hoc cōcludit euidenter exemplo Augustinus cap. subsequenti 26. *Nam sicut,* inquit, *eorum peccatorum, quæ manere non possunt,* secundùm actualitatem actuum, *quoniam, cùm fiunt, prætereunt, reatus tamen manet: &, nisi remittatur, in æternum manebit; sic* contrario modo *illius concupiscentiæ, quando remittur,* secundùm causam, quæ culpa est, *reatus aufertur: hoc est enim non habere peccatum, reum non esse peccati.* Aufertur ergo reatus, non verò manens in se, non imputatur, *Hoc est enim non habere peccatum, reum non esse,* inquit, non verò: reum non imputari.

792 Ad secundum locum dico, quòd, si veritatem, non cauillationes pro veritate ipsa oppugnandā, inquirerent hæretici, dum prærecensitum locum legissent Augustini, discreuissent, quòd aliud est aliquid esse physicè malum in se, aliud esse malum morale, seu imputabile; tamquam demeritum, & dignum pœna: omnis namque carentia boni mala est physicè: sed non ideò mala moraliter, & imputabiliter: aliàs, quia bruta carent potentia cognoscendi, & amandi Deum, quæ impotentia mala est, & defectus, digna essent indè puniri æternaliter: & homo ipse; (quia non est ex se tam perfectus physicè, quàm Angelus: & consequenter in eo, in quo deficit physicè perfectionis Angelicę, malum dicit, quod nihil aliud est, nisi defectus boni,) si secūdùm propriam naturam fuisset à Deo creatus, etiam vt taliter à Deo creatus, & absque alia ab ipso adiuncta malitia, esset ęternaliter punibilis: quis hoc, nisi insanus, diceret? Quamuis autem vsus obtinuerit, vt sub nomine peccati, nisi aliter materia ipsa insinuet, veniat actio mala moraliter, & imputabiliter: non tamen indè impedimur, quin etiam sæpè vocemus mala, & defectus, qui nō sūt imputabiles, peccata; cùm namque videmus hominem bonæ indolis, sed deformem, siue cæcum, vel claudum, peccatum esse dicimus, quòd talis sit corpore deformis, siue cæcus, vel claudus: sic item mulierem pulchram, nuptam deformi viro, & similia. Rursus argumentū deficiens in materia, vel forma dicimus peccare in vna, vel altera; extimabilem picturam malè adornatam, peccatum esse sic inornatam relinqui: amentem peccare in capite, &c. Aliud ergo est hoc præcisū nomen, peccatum, aliud dicere, peccatū imputabile; primum dici potest de omni phy-

physico defectu in se: secundum nonnisi cùm defectus est voluntarius, & ideò est, quia voluntas vult illud esse: quod totum clarè docuit Augustinus ipse lib. 2. de libero arbitrio circa finem, illis verbis, *Motus ergo ille auersionis, quod fatemur esse peccatũ; quoniam defectiuus motus est, omnis autem defectus ex nihilo est, vide quò pertineat, & ad Deũ pertinere non dubites: qui tamen defectus, quoniam est voluntarius, in nostra est potestate: si enim times illum, oportet, vt nolis: si autem nolis, non erit.* Istud ergo peccatum, quoniam defectiuum est, causam sui actiuam non habet, quia ex nihilo est: solùm autem causam, cui attribuatur, habere potest voluntatem, in cuius potestate est, vt illud timendo impediat, ne sit: & si non ita agendo impedit, tunc illi, vt causæ morali, attribuitur.

793 Conformiter autem ad hanc doctrinã, cuique, Augustinum legenti in loco ab hæreticis adducto, patere poterit, quòd, cùm ait, *Concupiscentia carnis, aduersus quam bonus concupiscit spiritus, peccatum est, quia inest illi inobedientia contra dominatum mentis,* nomen peccati vsurpat primo modo, pro physico defectu recessus, & non subiectionis ad rectam rationem: non verò pro malitia, ex se imputabili, & digna iræ Dei, vel pœnæ, prout culpabilem proclamant hæretici isti concupiscentiam præcedentem omnẽ actum liberum voluntatis: agit namque ibi contra Iulianum, qui Augustino obijciebat, quòd, si concupiscentia carnis fuisset à Deo in pœnam peccati originalis data, (modo tamen supra num. 752. explicato, negatiuè scilicet, non positiuè) ipsa concupiscentia esset laudabilis: ecce verba, quibus obiectum Iuliani refert Augustinus, *Et conaris*, inquit, *ostendere hanc inobedientiam carnis potiùs esse laudabilem, si pœna peccati est. Et, tamquam persona sit aliqua, quæ peccatorem scienter affligat, sic eam, velut vltricem sceleris, & in hoc Dei ministram, tãquam magnum aliquod bonum, cothurno sermonis exornas.* Eam ipsam ergo concupiscentiam, quã tamquam personã, cui imputabile sit aliquid in laudem, vel vituperium, negat esse Augustinus, quoniam hæc voluntati, liberè operanti, competere dumtaxat possunt, dicit non esse quid bonum in se: sed physicum malum, quia recessus, & defectus est non subiectionis ad rectam rationẽ: sicut exemplificans idem asserit de cæcitate, quæ facta ex parte dicitur Israel ad Romanos 15. & propterea eodem deindè exẽplo, quod relinquunt hæretici, concludit, *Et sicut cæcitas cordis, quam solus remouet illuminator Deus, & peccatum est, quo in Deũ non creditur: & pœna peccati, qua cor superbi digna animaduersione punitur: & causa peccati, cùm aliquid cæci cordis errore committitur: ita* sequitur, *concupiscentia carnis, aduersus quam bonus concupiscit spiritus, & peccatum est, quia inest illi inobedientia contra dominatum mentis, & pœna peccati est, &c.* Numquid autem cæcitas antecedens ad actum liberum infidelitatis, quæ purè negatio est luminis supernaturalis, non verò actus positiuus in malum, sicut est concupiscentia, est etiam ratione sui malum imputabile? an potiùs malum, seu peccatum physicum, consistẽs in carentia boni, ex qua deindè prolabitur homo in actum infidelitatis? quis id non videt? an non ita paulò ante vocat Augustinus his verbis: *At ista cæcitas fuit Iudæis grãde incredulitatis malum?* Quia ergo Iulianus prætendebat, quòd, si concupiscentia pœna esset peccati, indè laudabilis fieret, & bona: non autem posset malum dici, & peccatum: ad hoc præcisè attendit Augustinus, vt probaret, etiam quod in se malum est, & peccatum physicum, posse esse pœnam retributam à Deo peccatori: & non indè fieri bonum, & laudabile: sicut discurrit de Angelis malis, qui non ideò redduntur laudabiles, quia in psalmo 77. dicitur, *Misit in eos iram indignationis suæ, indignationem, & iram, & tribulationem, immissiones per Angelos malos.* Ad cuius responsionis soliditatem recolenda sunt, quæ ex Augustino Paragrapho antecedenti attuli ad probandum ex eius mẽte concupiscentiã ratione sui nõ esse tale malum, scilicet imputabile, vt pro ea dicamus in oratione Dominica, *Dimitte nobis debita nostra*: si autem ipsa ratione sui esset meritoria iræ Dei, & cruciatus gehennæ, vt dicũt hæretici, adhuc pro ea deberemus rogare, vt dimittatur nobis.

794 Ex his autem soluta etiam manent duo alia ludicra horum hæreticorum argumenta, quorum hoc est primum: omnis natura, aut vis, quæ suæ non respondet regulæ, sed ab ea discedit, peccatum est; ergo etiã natura ipsa humana, prout radix cõcupiscentiarum, & non solùm concupiscẽtia ipsa actualis, dici debet peccatum. Secundum autem ita formatur: id, quod est impedimentum, ne Deus ametur super omnia, sicut diligendus est, peccatum cõuincitur esse: sed natura humana, vtpote prior ad se ipsam, & sui complementum, quàm ad Deum: necnon concupiscentia, tamquã inclinatio naturæ ad se ipsam, impediunt, ne Deus ametur super omnia, sicut diligendus est; ergo vtraque conuincitur esse peccatum. Quis tales crederet laruas in

in hominibus ratione præditis, & non potiùs censeret delirantes, quos ita arguere conspiceret? sic enim omne creabile necesse esset fateri peccatum, etiam animalia, & insensitiua: quia in omni creatura priùs natura est ad se, quàm ad Deum extra se: & in rebus incapacibus amoris Dei, illa incapacitas ortum habet ex propria differentia intrinseca, quæ essentialiter terminat naturam, & impedit vlteriorem perfectionem: atque ita hæc differentia esset maius peccatum, quia etiam impedit potentiam ad diligendum Deum. Hæc ergo omnia, quæ à natura sunt, & non à voluntate, potente oppositum, peccata, mala, & defectus physici sunt, causam non habētia ex Augustino supra, sed fundata in nihilo creaturarum, quod habent ex se, & ex quo deindè omnipotentia conditoris extrahuntur ad esse: & indè, nec rationem meriti, nec demeriti induere possūt. Illa autem sunt peccata, & culpæ imputabiles, quæ recedunt à sua regula, vel impediunt amorem Dei super omnia dependenter à libero arbitrio potente, vel non recedere, vel non impedire; & ita euanescunt horum insanientium hæreticorum conficta.

§. NONVS.

Ostenditur opera gratiæ diuinæ, non solùm nullum induere detrimentū, verùm etiam acquirere augmētum meriti ex concupiscētia reluctante.

795 Contendunt pertinaciter Lutherani, & Caluinistæ, vt notaui numero 666. nullum opus Iustorum bonum, & ex gratia factum, tale in se esse, vt non sit peccatum mortale, & meritorium gehēnæ ratione reluctantis concupiscentiæ, dū fit, & inquinationis naturæ rationalis, in qua fit; Catholica autem doctrina est, opus gratiæ nullum posse, nec quidem veniale inquinamentum in se admittere, vt potè quia tale opus principaliùs, & speciali modo est à Deo potiùs, quàm à nobis: nō quia homo in gratia non possit peccare, & gratiam respuere: sed quia gratia non potest concurrere ad opus malum: vndè si homo habens gratiam peccat, etiam venialiter, non erit opus gratiæ, sed naturæ: illud autem, quod est opus bonum, & à gratia, nec vmbram habere potest maculæ: & quamuis simul possit stare cum opere opposito venialiter malo, orto à sola natura, non tamen cum opere opposito mortaliter malo; dico cū opere opposito, vt nō stet iuxta hæresim, quam impugnamus, quòd sit peccatum mortale concupiscentia mouens ad turpia, & sit deindè opus gratiæ resistentia efficax voluntatis, non consentientis ad eadem: licèt cum hac resistentia aliquando subrepat aliquis actus inefficax consensus, qui sit veniale: cæterùm nullus Catholicus negat posse opus gratiæ admittere in subiecto peccatum mortale in opere diuerso: nam fides supernaturalis est, & opus gratiæ & stat cum peccato luxuriæ, furti, &c. sed non stat cum peccato infidelitatis: potest item quis efficere actum supernaturalem pietatis, etiam dum furatur, sed non potest simul peccare peccato impietatis: solus autem actus amoris Dei super omnia, & perfectę contritionis, cum nullo possunt in codē subiecto peccato mortali componi: & quoniam omnes actus aliarum virtutū sæpè in hominibus Sanctis imperantur à charitate, & ab amore Dei super omnia: hinc contra hos hæreticos probabimus non solùm concupiscentiam reluctantem nō inquinare opera, quæ sunt à gratia, verùm etiam in ijs, qui bene operantur ex motiuo charitatis imperantis, opera esse digna retributionis: tantùm abest, vt sint plena immunditijs, & meritoria gehennæ. Quamuis deindè cum opere soliùs naturæ venialiter malo nedum possint esse, verùm etiam, *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est*, ex Epistola Ioannis cap. 1. propter quę venialia peccata etiam sanctè, & piè viuentibus opus quotidiè est dicere, *dimitte nobis debita nostra*, iuxtà præceptum Dominicum.

796 Et quidem error iste hæreticorum sufficientissimè expugnatus remanet in duobus præcedentibus Paragraphis, dum probauimus actus concupiscentiales, nisi sint voluntarij, & imperati ab ipsa voluntate, vel accedat consensus, in quibus casibus nullum esset opus bonum gratiæ, non esse culpabiles ratione sui: licèt sint causaliter mali, & vitiosi, quia trahunt, cùm non fortiùs resistitur, ad consensum; si ergo non sunt ratione sui mali moraliter, & imputabiliter, cùm resistitur: nec subiectum moraliter inquinant; ergo fortior, & exundans resistentia, quæ est opus gratiæ, nō est, vt chimærizant hæretici isti, exitialiter peccaminosa, & digna in se opprobrijs, atque

que iræ Dei, & gehennæ ratione reluctantis concupiſcentiæ, inquinantis naturā, &c. Hic tamen alijs ſpecialibus rationibus, fundatis in Scriptura, vel Auguſtino, tum etiā in lumine naturæ, denuo eumdem errorem confodere conabor.

797 Impugnatur ergo primò præfatus error pluribus Scripturæ locis, qualis eſt ille ſecundæ ad Timotheum 4. *In reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus Iudex*; & videant hæretici iſti, vndè iuſtitiæ ne coronam dicant iuſtitiæ ex ſola voluntate Dei promittentis, *Quia bonum certamen*, inquit, *certaui, curſum conſumaui, fidem ſeruaui.* Quomodò autē eſſent corona iuſtitiæ, debita ratione boni certaminis, & conſumationis curſus, atque obſeruantiæ fidei, ſi iſta, ſecundùm ſe ſpectata, meritoria eſſent, vt chimærizant hi hæretici, potiùs æternæ mortis, quā coronæ æternæ vitæ? Similis huic eſt locus ille ad Hæbreos 12. *Omnis autem diſciplina in præſenti quidem non videtur eſſe gaudij, ſed mæroris: poſtea autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam reddet iuſtitiæ.* Vbi duo ſunt ad intentum reflectenda, quòd de eadem nimirum diſciplina aſſeritur futuram, vt reddat fructum: & non de Deo, tamquam non imputante malitiam: imò potiùs tamquam retribuente ex iuſtitia merito diſciplinæ: & præterea fructus iſte non redditur vtcumque, ſed *exercitatis per eam*; ergo huic paſſiuo exercitio debitus eſt fructus iſte iuſtitiæ; ſi autem etiam ipſum exercitium diſciplinæ immunditiæ plenum eſſet, mors, non fructus pacatiſſimus, eſſet illi ex iuſtitia debita. Rurſus ex eodem Apoſtolo ad Romanos 7. habemus, *Itaque fratres mei, & vos mortificati eſtis legi per corpus Chriſti, vt ſitis alterius, qui ex mortuis reſurrexit, vt fructificemus Deo; cùm enim eſſemus in carne, paſſiones peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris noſtris, vt fructificarent morti: nunc autem ſoluti ſumus à lege mortis, in qua detinebamur, ita ut ſeruiamus in nouitate ſpiritus, & non in vetuſtate litteræ*, Quid eſt, *nunc autem ſoluti ſumus à lege mortis*, ſecundùm quam fructificabamus morti, *vt fructificemus Deo*, &, *ſeruiamus in nouitate ſpiritus, & non in vetuſtate litteræ*, ſi adhuc mortificati legi per corpus Chriſti, operari non poſſumus, niſi opera mortis? eſſet ne fructificare Deo, an morti? Ex eodem inſuper ad Epheſios 2. *Ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Ieſu in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus.* Nihil autem boni per hos hæreticos potuiſſet in nobis præparare Deus, ſi ratione concupiſcentiæ, quam exuere non poſſumus in hac vita, quidquid præparauit, exitiale eſſet. Pręterea ex Epiſtola ad Titum cap. 2. *Apparuit gratia Dei Saluatoris noſtri omnibus hominibus, erudiens nos, vt abnegantes impietatem, & ſæcularia deſideria, ſobriè, & iuſtè, & piè viuamus in hoc ſæculo.* Erudiuit autem nos Deus, non vt ſæcularia deſideria non habeamus, quæ compeſcere non poſſumus: ſed vt abnegemus, vt nimirum illis non adhæreamus, conſentiēdo: & adhuc per hoc ſobriè, & iuſtè, & piè viuere poſſumus: quod non eſſet, ſi talia opera æternę mortis ratione ſæcularium deſideriorum meritoria eſſent. Claudat tādem venenata horum hæreticorum ora idem Apoſtolus prima ad Corinthios 7. vbi loquēs de honeſtate vſus matrimonij propter euitandum periculum incontinentiæ, docet, *Si autem acceperis vxorem non peccaſti; & ſi nupſerit virgo non peccauit.* & infra, *Si quis autem turpem ſe videri exiſtimat ſuper virgine ſua, quòd ſit ſuperadulta, & ita oportet fieri, quod vult faciat, non peccat, ſi nubat.* Si ergo vſus matrimonij, in quo inſeparabilis omninò eſt, præcipuè poſt originale, carnalis concupiſcentia, non eſt ex ore Prædicatoris veritatis peccatū, nonne euidenter cōuincuntur filij Diaboli, & prædicatores falſitatis, qui omnia opera, etiam gratiæ, adſtruunt eſſe peccata? An forſan dicent Apoſtolum non loqui de vſu matrimonij, ſed de contractu, vel Sacramento? Si ita dicant, inſaniunt: non enim carentiam contractus, vel Sacramenti adhortatur deindè Apoſtolus cùm dicit, *Hoc itaque dico fratres tempus breue eſt, reliquum eſt, vt & qui habent vxores, tamquam non habentes ſint, & qui vtuntur hoc mundo, tamquam non vtantur, &c.* ſed ſecùndùm quòd priùs dixerat, *Quòd, ſi non ſe continent, nubant, melius eſt enim nubere quàm vri.* Atque ſecundùm quòd loquitur ad Theſſalon. 4. *Hæc eſt enim voluntas Dei ſanctificatio veſtra, vt abſtineatis à fornicatione, vt ſciat vnuſquiſque veſtrum vas ſuum poſſidere in ſanctificatione, & honore.* Vas ergo ſuum docet poſſe quemquā poſſidere in ſanctificatione, & non ſolùm contractum, vel Sacramentum inire. Quòd, ſi iterum dicant iſta docere Apoſtolum, eò quòd Deus matrimonio coniunctis in peccatum non imputat vſum carnalem, nō verò quaſi peccatum non ſit. Vanum refugium cōuincuntur inquirere: poſſidere namque in non imputatione peccati, nullo modo eſſet poſſeſſio in ſanctificatione, cùm non excluderet poſſeſſio ipſa peccatum; nec ſtarent illa verba Apoſtoli, *Igitur & qui matrimonio iungit virginem ſuam, benè facit, & qui non iungit, meliùs facit*: vtrique enim malè face-

facerent, sed vtrique æquè non imputarentur: imo qui non iungerent inferiùs facerēt, eò quod ardētioribus vrerētur cōcupiscentialibus desiderijs illi, qui carni resisterent, quàm qui indulgerent, vt experientia patet, & ex eodem Apostolo ad Romanos 7. *Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam.* Quia nimirum probibitione augetur desiderium; meliùs ergo facerent, qui iungerent, quàm qui nō iūgerent, quod aduersatur inconcussæ doctrinę Apostoli.

798 His addo tum illud primæ Petri primo *Fratres magis satagite, vt per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis: hæc enim facientes non peccabitis aliquando.* Tū illud primæ Ioannis 3. *Non sicut Cain, qui ex maligno erat, & occidit fratrem suum, & propter quod occidit eum? quoniam opera eius maligna erant, fratris autem iusta.* Recursus autem in his locis ad non imputationem peccatorum euidenter excluditur: quandoquidem, si per solam non imputationē diceret Petrus, *Non peccabitis aliquando*: nec staret, quòd per talia opera fieret certa vocatio, & electio, sed aliunde ex non imputatione: nec item staret restrictio, *hæc enim facientes non peccabitis aliquando*: quos enim Deus elegit, vt saluos faciat, siue hæc agerent, siue nō agerēt, nullū eis imputaret peccatū: quos autē reprobasset, siue agerēt, siue non agerent, quidquid peccarent, imputaret; ergo recursus ad non imputationem peccati, totum verborum Petri sensū destrueret. Rursus nec opera Abel iusta dicta sūt imputatione, sed ratione intrinsecæ iustitię, ob quā merebātur ita respici à Deo: videāt nāq; quid 4. Genes, de eadē materia dicitur. *Et respexit Dñs ad Abel, & ad munera eius: ad Cain verò, & ad munera illius non respexit: iratusque est Cain vehementer, & concidit vultus eius: dixitque Dominus ad eum, quare iratus es, & cur concidit facies tua: nonne si benè egeris, recipies, sin autem malè, statim in foribus peccatum adest?* His profectò apparet indè Dominum redarguisse Cain, quòd sibi debuerit attribuere non respectū fuisse ad illius munera, sicut fuerat respectū ad munera sui fratris Abel, eò quòd nimirum non eo iusto corde, & animo, quo ille, munera obtulerit: & iniustè in fratrem inuidia exarsisse, quasi aliundè, quàm ex proprio defectu, fuerit frater à Domino illi prælatus.

799 Concludo autem omnia loca Scripturæ illo ad Romanos 8. *Omnia cooperantur in bonum ijs, qui secundùm propositum vocati sunt Sancti.* Ipsamet ergo concupiscentia ex se mala, vitium naturæ, quæque malitiam, & peccata, si conciperet, pareret, adhuc conuertitur *In bonum ijs, qui secundùm propositum vocati sunt Sancti.* Non quidem ratione sui: sed illius, qui etiam de tenebris facit lumen splendescere, nimirum, quia eò gloriosior est Electorum triumphus, quò cum potentiori certantes inimico, per eum, qui infirmos accinxit robore, victoriam reportant.

800 Impugnatur secundò, idem error pluribus Augustini locis: sed quoniam in his quatuor continentur puncta omni animaduersione digna, ea separatim adducā, vt distinctiùs percipi valeant, & mente retineri.

Primum ergo, quod ex doctrina Augustini hic distinguendum offertur, est differentia, quam facit, inter concupiscentiam anteuolantem consensum voluntatis, & ipsum voluntatis consensum, docens, quòd prima nullatenus noceat, benè verò secundus vitæ spirituali, secundùm quam iustus ex fide viuit: hæc enim differentia euidenter conuincit, quòd non loquatur Sanctus Doctor de malitia operis, prout imputata, vel non imputata: sed secundùm se: quandoquidem, si de imputatione, vel non imputatione gratuita dumtaxat Dei esset sermo, præfata differentia nō staret; cui namque Deus non imputat vnū peccatum, seu remittit, iuxtà Psalmistam, *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata*, eidem remittit etiam peccata consensuum: & cui non remittit vnum, nec remittit reliqua, quæ simul habet; si ergo Augustinus speciali solertia asserit solum consensum, qui prębetur cōcupiscentijs, non verò concupiscentias, cōsensum ipsum antecedentes, posse nocere vitæ spirituali, qua iustus ex fide viuit: de nocumento loquitur secundùm se, non verò prout imputatur, vel gratuitò non imputatur. Legant ergo Lutherani, & Caluinistæ Sanctum Doctorem lib. 1. de Nuptijs, & concupiscentia cap. 32. & sic docere conspicient, *Hoc traijcit parens in prolem carnalem, quod & ipse carnaliter natus, non quod spiritualiter est renatus: quia id ipsum, quòd carnaliter natus est, quamuis, reatu soluto, non impediat fructum eius, tamen tamquam in semine oliuæ latet: etiam si propter remissionē peccatorum nihil oleo noceat, ei scilicet vitæ qua secundùm Christum, qui est appellatus ab oleo, idest Chrismate, iustus ex fide viuit.* Sed, vt videāt nunc quando non nocet, legant librum secundum cap. 34. & inuenient sic scribentem, *Quapropter, quamuis & in omnibus natura generatis, gratia regeneratis sit ista carnalis concupiscentia, repugnans legi mentis,*

tamen

tamen quia remissa est in remissione peccatorum, non iam illis in peccatum reputatur: nec nocet aliquid, nisi eius motibus ad illicita consentiatur. Et ne his verbis, quis apprehendat cõcupiscentiam ipsam esse peccatum, & in baptismate solutum fuisse eius reatum, remanente physico eiusdem, videat ex eodem Augustino lib.6.contra Iulianum cap. 5. vbi de eadem concupiscentia,& eius reatu loquitur quid habeat, *Soluitur ergo per indulgentiam, quia tenebat in noxa: conteritur per continentiam, ne vincat in pugna. Agitur itaque, vt non obsit, donec ita sanetur, vt non sit. Tenebat*, ait, *in noxa*, non quòd ipsa erat noxa: tenebat autem dupliciter tum videlicet in eius causa, scilicet in originali, cuius ipsa est effectus: tum in suimet effectu, quia deficiente in nõ baptizatis gratia pręueniente ad opera, quæ supponit fidem, concupiscentia ipsa trahit semper noxium consensum, *Cùm enim essemus in carne*, inquit Apostolus ad Romanos 7. *passiones peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris nostris, vt fructificarent morti: nunc autem soluti sumus à lege mortis, in qua detinebamur, itaut seruiamus in nouitate spiritus, & non in vetustate litteræ.* Et idem Augustinus post pauca ad supra allata, in libro 6. contra Iulianum in illa verba Apostoli Iacobi, *Vnusquisque tentatur à concupiscentia sua, &c.* ita præfatam doctrinam clarè stabilit, *Profectò in his verbis*, ait, *partus à pariente discernitur: pariens enim est concupiscentia, partus peccatum: sed concupiscentia non parit, nisi conceperit: non concipit, nisi illexerit, hoc est, ad malum perpetrandũ obtinuerit volentis assẽsum. Quòd ergo aduersùs eam dimicatur, hoc agitur, ne concipiat, pariatque peccatum.* Cæterùm de ipsa formaliter loquens idem Sãctus Doctor lib. 1. de Nuptijs, & concupiscentia capit. 23. ait, *Sic autem vocatur peccatum, quia peccato facta est, sicut vocatur lingua locutio, quam facit lingua, cùm iam in regeneratis non sit ipsa peccatum. Itemque sic vocatur peccatum, quia peccatum, si vincit, facit, &c.* Concludat totum hunc discursum Sanctus Doctor lib. 2. de meritis, & remissione cap. 33. vbi euidenter se explicat, quid intelligat, cùm reatum originalis peccati vocat non semel reatum concupiscentiæ, non quia, videlicet, hæc ratione sui reatum includat: sed quia effectus,& pœna est reatus, quem supponit, dum sic loquitur, *Qui autem dicunt, si peccato mors ista corporis accidisset, non vtique post remissionẽ peccatorum, quam Redemptor nobis tribuit, moreremur, non intelligunt, quomodò res, quarum reatum, ne post hanc vitam obsint, Deus soluit, tamen eas ad certamen fidei sinit manere. Posset enim & alius non intelligens dicere, si propter peccatum dixit Deus homini, in sudore vultus tui edes panem tuum, & spinas, & tribulos pariet tibi terra, quare & post remissionem peccatorum labor hic permanet, & hæc dura, & aspera parit etiam terra fidelium? Item, si propter peccatum dictum est mulieri, in gemitu paries, cur etiam post peccatorum remissionem fœminæ fideles eosdem dolores parturiendo patiuntur?* Numquid ergo mors corporalis, sudor laborantis, spinæ, & tribuli terræ, & ipsi partus dolores etiam peccata sunt mortifera, quia etiam de his dicit Augustinus, *Non intelligunt quomodò res, quarum reatum, ne post hanc vitam obsint, Deus soluit, &c.* An potiùs originale peccatum vocat prædictorum malorum reatum, tamquam pœnarum incursarum propter originale? Sed videat quicumque similia somniaret, quomodò subsequatur cap. 34. idem Sanctus Doctor, *Hac*, inquit, *quæstione proposita, respondemus dicentes ante remissionem, esse illa supplicia peccatorum: post remissionem verò certamina, exercitationesq; iustorum.* Isthæc ergò omnia, sicut & concupiscentia, quorũ Augustinus asserit fuisse reatũ, supplicia sunt, & pœnæ peccatorum, non ipsa peccata ratione sui: & ideò non obsunt ei vitæ, secundùm quam iustus ex fide viuit: sed potiùs prosunt gloriosè ea vincentibus.

801 Secundum punctum, quod in hac materia distinguit Augustinus, consistit in eo, quòd sicut malè vti bono, malum est, & peccatum, quia indè peior conuincitur voluntas, dum etiam bonum conuertit in malum: ità malo benè vti, bonum est, & indè melior conuincitur voluntas, quòd etiam malum ordinat ad bonum, non eò vtens, sed superans; vndè quamuis concupiscentia sit mala, voluntas tamen fortiter resistens, & non cedens, imò illam superans, bona est, & nihil mali induit, dum eò conuincitur melior, & gloriosior, quò cum fortiori inimico pugnans, illum superat, atque deijcit. Vndè Augustinus in libro 2. de peccatorum meritis,& remissione cap. 28. ait, *Sicut ipsa carne, quamuis corruptibili, benè vtuntur, qui membra eius ad opera bona conuertũt: in qua carne nõ sunt, quia non secundùm carnem eam sapiunt, neque viuũt: sicut denique etiam morte, quæ primi peccati pœna est, benè vtuntur, qui eam pro fratribus, pro fide, pro quacumque vera, & sancta iustitia fortiter, & patienter impendunt: sic illa etiam lege peccati, quod iam remissum, in vetustate carnis manet, benè vtuntur coniugati fideles, qui ex eo, quòd sunt in Christi nouitate, dominari sibi libidinem minimè patiuntur.* Hac eadem ratione vsus ipse carnalis concupiscentiæ

in

vi matrimonij, dum ordinatur in bonum finem propagandæ prolis, redditur bonus, & honestus, nullam in se continens rationem malitiæ, *Ideò quippè*, ait Augustinus lib. 5. contra Iulianum cap. 10. *concubitus coniugalis, qui fit intentione generandi, non est peccatum, quia bene vtitur lege peccati, idest concupiscentia, quæ est in membris, repugnans legi mentis*. Et libro 1. de Nuptiis, & concupiscentia cap. 12. *Quamuis*, inquit, *coniugalis concubitus, qui fit intentione generãdi, nõ sit ipse peccatum*: & videas vnde, *quia subiungit, bona voluntas animi sequentem ducit, non ducentem sequitur corporis voluptatem: nec liberum arbitrium trahitur subiugante peccato, cùm iustè dirigitur in vsum generandi plaga peccati*. Libro tandem 1. de peccatorũ meritis, & remissione cap. 29. *Bonum ergo coniugij*, ait, *non est feruor concupiscentiæ, sed quidam licitus, & honestus vtendi modus, propagandæ proli, non explendæ libidini, accommodatus: sicut autem bono vti malè, malum est; sic malo bene vti, bonum est*. Si autem vti ipsamet concupiscentia induere potest bonitatem ratione boni finis, ad quem ordinatur: quantò magis bona erit, & omnis expers malitiæ concupiscentiarum debellatio, fortisque ab ijsdem reportata victoria? an non hoc est, quod ait Apostolus prima ad Corinth. 7. *Igitur, & qui matrimonio iungit virginem suam bene facit, & qui non iungit melius facit*? Si, inquam, vsus ipse mali potest reddi ex bono fine bonus, quis ita cæcutiet, vt non conspiciat valdè melius esse malum ipsum oppugnare, & vincere, atque illi nulla ratione subijci, quod fit opera gratiæ, secundùm quam per eũdem Apostolum, *Expoliantes nos veterem hominem cum actibus suis, induimus nouum, qui renouatur in agnitionem, secundùm imaginẽ eius, qui creauit illum*, prout scribit ad Colos. 3?

802 Tertium punctum situm est in eo, quòd non idem est dicere malum, vel etiam vitium, aut defectus, quod est dicere peccatum meritorium iræ Dei, vel pœnarum: hoc enim secundum importat prætereà actum libertatis, ratione cuius ei imputabile fit malum, vitium, aut defectus: ac proptereà, & si actus præcedentes concupiscentiæ sint mali, & vitiosi, & defectuosi; nisi tamen ipsis accedat consensus volũtatis, numquam induunt rationem peccati, coinquinantis subiectum, vel eius opera, quæ non sunt talis concupiscentiæ effectus. En hoc totum clarè præscriptum ex Augustino libro 2. contra Iulianum ante medium, *Iamne*, contra Iulianum inquit, *discernis, iamne percipis, iamne respicis, & in baptismate fieri omnium remissionem peccatorum, & cum baptizatis, quasi ciuile bellum interiorum remanere vitiorum: non tamen talia sunt vitia, quæ iam peccata dicenda sint, si ad illicita opera spiritum concupiscentia non trahat: & concipiat, pariatque peccatum*? Vbi considerandum est, quod ait Augustinus, non tamen talia sunt vitia, quæ in peccatum imputentur, seu, *Quæ iam peccata dicenda sint*. Nec ergo sunt, nec peccata dici possunt. Et rursus lib. 6. contra eumdem Iulianum cap. 5. *Tu autem*, inquit, *qui putas, quòd, si malum esset concupiscentia, careret ea, qui baptizatur, multùm erras: omni enim peccato caret, non omni malo, quod planiùs ita dicitur, omni reatu omnium malorum caret, non omnibus malis*. Quòd si exoptas scire vndè concupiscentia sit vitiũ, & mala, si non est peccatum, legas eumdem Augustinum libro 2. de Nuptijs, & cõcupiscentia cap. 2. & id habebis: sic namque ibi scribit, *Et quando nolumus, & quando non consentimus, nec ei membra nostra, vt impleat, quod appetit, exhibemus, habitat tamen in eis: & mentem resistentem, repugnantemque sollicitat, vt ipse conflictus, & si non sit damnabilis*, (notent hæretici, *& si non sit*, ait, *damnabilis*, non verò non sit ex nõ imputatione damnandus,) *quia non perficit iniquitatem: sit tamen miserabilis, quia nõ habet pacem*. Est ergo malum vitium, & defectus physicæ pacis, atque quietis: euasurus defectus moralis, si ad se consensum deindè voluntatis trahat.

803 Quartum punctum, quod vltimò notandum est, in eo stat, quòd opera gratiæ in viuentibus in Christo, eò gratiosiora sint oculis Dei, magisque in se ipsis perfecta, quò cum maioribus reluctantibus concupiscentijs fiunt: quò namque actus, ex sua ratione bonus, robustior, & intensior est, eò est melior, magisque Deo placens: concupiscentiæ autem reluctantes quò plures, & fortiores sunt, eò, vt superentur, robustiora requirunt opera gratiæ: ad hoc autem propositum scribit Augustinus lib. 2. de peccatorum meritis, & remissione cap. 34. *Nequaquam igitur*, inquiens, *in morte pro iustitia subeunda, vel cõtẽnenda laudaretur præcipua patientia, si mortis non esset magna, multùmque dura molestia: cuius timorem, qui vincit ex fide, magnam ipsius fidei, comparat gloriam, iustamque mercedem*. Videant, si è regione differant hæretici isti ab Augustini doctrina, dum iste ex eo rationem laudabilitatis, & augmenti meriti desumit in patientia Martyris, ex quo hæretici isti volunt patientiam Martyrum coinquinari mortaliter, nempe ex timore re-

reluctante naturæ ad ſubeundam mortem. Libro item de Correct. & Gratia cap. 12. *Maior quippe*, ait, *libertas eſt neceſſaria aduerſus tot, & tantas tentationes, quæ in Paradiſo non fuerunt, dono perſeuerantiæ munita, atque firmata*. Et infra, *Hinc eſt, quòd in hoc loco miſeriarum, vbi tentatio eſt vita hominis ſuper terram, virtus in infirmitate perficitur.* Rurſus lib. 2. contra Iulianum de Conflictu mentis cum carnis concupiſcentijs loquens, ſic ſcribit, *Contra quam regeneratus ſua ratione vtitur: & illo ſpectante, atq; adiuuãte*, nempe Chriſto, *velut in agone confligit, quia virtus in infirmitate perficitur, dum contra hoc noſtrum, quod à iuſtitia deficit, illo noſtro, quod ad iuſtitiam proficit, dimicatur: vt vincente profectu, totum ſurgat in melius, ne vincente defectu, totum vergat in peius*. Victoria ergo tentationum dimicantibus auget præmium, cùm per eam ſurgant in melius, tantùm abeſt, vt victoria ipſa euadat plena immunditijs, quia de immunda reportatur concupiſcentia. Numquid etiam hìc dicetur, quòd victoria iſta ſurgit in melius ex non imputatione peccati? non ita ſanè loquitur Auguſtinus: nam profectum vincentẽ aſſignat pro cauſa ſurrectionis in melius, non extrinſecam Dei gratuitam non imputationem.

804 Impugnatur tertiò ratione naturali, omnibus obuia; quia malitia, vel bonitas actus nec ſumitur præcisè ex ſuo obiecto, nec præcisè ex natura, & modo tendendi actus: ſed indiuiſibiliter ex vtroque: nec enim amor, quia amor, indè bonus eſt, cùm amor turpium ſit malus: nec odium, quia odium, malum eſt, cùm odium mali ſit bonum: pari modo nec omne bonum ſpecificat actum bonum, cùm odium boni ſit malum: nec omne malum ſpecificat actum malum, cùm fuga à malo ſit bona; ex proportione ergo, vel improportione obiecti ad actum ſumitur bonitas, vel malitia actus, vt tũc nimirũ actus ſit moraliter bonus quando volũtas vel bonum amplectitur, vel malum fugit: ſi verò actus ſit improportionatus obiecto, vt ſi bonum fugiatur, aut malum amplectatur, tunc actus eſt moraliter malus; ergo ſicut actus fugę à bono eò ipſo conuincitur malus, nec vt fuga à bono poteſt vllam habere bonitatem moralem: ita actus perfectæ fugę à malo eò ipsò, quia fuga eſt, conuincitur ita bonus, vt ſi nullam admittat rationem amoris, nullã prorſus inducere poſſit vmbram malitiæ: atqui ille actus, quo fidelis, gratia Chriſti Redemptoris adiutus, concupiſcentiæ ita reſiſtit, vt non ſolùm ea non vincatur, ſed etiam vellet toto conatu abigere à ſe quod repugnare expertur legi mentis ſuę: & ideò non abigit, quia aliundè eſt, quàm ab ipſa voluntate, talis, inquàm, actus ita eſt fuga eſt à malo concupiſcentię, vt nullam induat vmbram amoris, vel amplexus eiuſdem; ergo iſte actus, & ſi obiectum habeat malum, cui reſiſtit, quia tamen fugiendo, non amplectendo illud reſpicit, bonitatem præciſam moralem induit, nullo verò modo inquinamentum, vel immunditiam. Quòd ſi aliquando aliquis inefficax conſenſus, vel negligentia ſubrepit, hìc defectus à natura eſt, non à gratia; ergo firmũ manet, quòd opera gratiæ in operantibus iuſtè talia sũt, vt nullam in ſe dicant, ratione concupiſcẽtiarum reluctantium, immunditiam: & ſi aliquando alios naturæ actus ſecum compatiãtur, venialiter malos, modo in principio præſentis Paragraphi aſſignato.

805 Quòd ſi dicant hęretici argumentum hoc conuincere, quando malum, cui reſiſtitur, non eſt voluntati eidem reſiſtenti imputabile; tunc namque voluntas comprobatur merè odiendo, & fugiendo circa illud ſe habere: at verò, quando ipſum malum eſt eiuſdem voluntatis inquinamẽtum, afficit reliqua opera voluntatis, vtpotè ab eadem voluntate poſitum ad reſiſtendum legi mentis: ſicut, qui ipſas tentationes procurat, vt deindè fortiter reſiſtat, peccat amando periculum. Cùm autem concupiſcentiæ ſint ex peccato originali nobis voluntarię voluntate capitis, facta moraliter noſtra, adhuc ſtabit peccatum concupiſcentiarum, & ſi illis à Sanctis fortiter reſiſtatur.

806 Verùm in primis iſti hæretici nolunt diſtinguere culpam à pœna: numquid iterum erit probandum, concupiſcentias nõ eſſe culpam originalem, ſed pœnam illius, cùm adhuc ſoluto per baptiſma originali, & omni alio vinculo culpæ, ſi quod fuerit in baptizatis, remaneant concupiſcentiæ ad agonem, & probationem fidei, non ad damnationem, dummodò voluntatis non trahant conſenſum? *Hæc autem lex peccati, quod etiam peccatum appellat Apoſtolus.* Scribit Auguſtinus lib. 2. de peccatorum meritis, & remiſſione cap. 28. *non ſic manet in membris eorum, qui ex aqua, & ſpiritu renati ſunt, tamquam non ſit eius facta remiſſio, vbi omninò plena, & perfecta ſit remiſſio peccatorum, omnibus inimicitijs interfectis, quibus ſeparabamur à Deo: ſed manet in vetuſtate carnis, tamquam ſuperatum, & peremptum, ſi non illicitis conſenſionibus quodammodò reuiuiſcat, & in regnum proprium, dominationemque reuocetur.* Si ergo tota ſupponitur per

Bap-

Baptismum soluta ratio culpæ, manente adhuc malo concupiscentiæ, tamquam pœna, in agonem, & probationem fidei, quid adhuc somniant hæretici isti inquinamenti damnabilis in ipsa concupiscentia, cui resistitur? Sed ne sic videamur concedere nullum opus posse esse ex se bonum, quando subiectum supponitur etiam exitialiter inquinatum, quasi in peccatore fides, & spes non sint opera supernaturalia ex se bona: addendum est hic, quòd inquinamentũ peccati, non est velut cęnũ in peccatore, vt quidquid in ipso sit, inquinari oporteat: sed inquinamentum morale, imputabile peccanti ratione voluntariæ positionis actus, deficientis à rectitudine debita: sicut autem quilibet singularis actus suã distinctam, & diuersam entitatem habet: ita quilibet distinctam rectitudinem, vel defectum dicit rectitudinis debitæ: & sicut vnus non variat entitatem alterius, ita nec defectus rectitudinis vnius, auferre potest ab alio rectitudinem, quam ex se habet; ergo defectus vnius actus non reddit moraliter inquinatum alterum, si iste ex se rectitudinem continet debitam; cùm ergo gratia, vtpotè instrumentum speciale Dei, speciali modo, & vt causæ principalioris operantis, non possit operari, nisi actus, habentes suam in proprio genere rectitudinem, numquam opus gratię, etiam in peccatore inquinato, poterit de illius inquinamento participare: quamuis deindè opera peccatoris, nisi peccatum auferant, non sint ita Deo grata, ac sunt opera iusti; quia non habent eam dignitatem, quam inducunt opera filiorum, vel amicorum, sed pensantur solummodò secundùm proprium valorem.

§. DECIMVS.

Friuolis hæreticorum oppositionibus occurritur.

107 OBiiciunt primò hęretici plura, ad eorum sensum explicata, Scripturę loca, quale est illud Matth. 22. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua*. Exquo ita arguunt. Ratione concupiscentiarũ, quibus homines propendent ad propria commoda, nemo potest in hac vita Deum diligere toto corde, tota anima, tota mente, & totis viribus, quocumque sit prędítus diuino adiutorio; ergo in obseruantia huius præcepti omnes deficimus, & peccamus ratione concupiscentiarum reluctãtium: atqui non solùm omnia alia præcepta debemus ex charitate seruare, iuxtà illud primæ ad Timotheum 1. *Finis autem præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta*: verùm etiam omnia opera nostra, etiam non præcepta, debemus ex charitate peragere, prout habemus primæ ad Corinthios 10. *Siue manducabitis, siue bibitis, siue aliquid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite*; Ergo deficientes in opere charitatis, in omnibus nostris operibus, quæ singula debemus ex charitate peragere, peccamus ob luctam concupiscentiarum, quæ perfectam erga Deũ charitatem nobis impediunt. Secundò afferunt illud ad Galatas 3. *Conclusit Scriptura omnia sub peccato, vt promissio Iesu Christi daretur credentibus*. Ergo, inferunt, omnia peccata sunt, & sola fide in Christum percipimus promissa. Tertiò illud etiã Matthæi 7. *Non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere*. Atqui homines, subsumunt, ob peccatum originale sunt arbores, fructificantes malas concupiscentias; ergo sunt malæ arbores, non valentes bonum vllum facere fructum. Quartò afferunt illud Ioannis 3. *Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est*. Nihil autem, aiunt, operamur, cui caro ex opposito concupiscẽs non obsistat; ergo nihil operamur, quod non sit permixtum mala cooperatione carnis. Quintò adducunt illud Genesis 6. *Videns Dominus, quòd multa malitia hominis esset in terra: & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, pœnituit eum, &c.* Similis est locus eiusdem Genesis 8. *Nequaquam vltra maledicam terræ propter homines: sẽsus enim, & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescẽtia sua*. Si ergo, inferunt, cuncta cogitatio humani cordis est ad malum, nihil homo operari potest bonum, & quod non sit peccatum. Sextò ex illis verbis Genesis 6. *Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est*, ita argumentantur: Deus testatur abfuturũ ab homine in æternum ex eo, quòd caro est; ergo, quia caro mala radix est concupiscentiarum, meretur ex se in omni suo opere Dei absentiam. Septimò magnifaciunt illud Isaiæ 64. *Facti sumus immundi omnes, &, quasi pannus menstruatæ, vniuersæ iustitiæ nostræ*. Quod iactant euidenter conuincere omnia opera, etiam iustorum, plena esse immunditijs, sicut pannus menstruatę. Pari modo

do conuincere dicunt illud Psalmi 142. *Et non intres in iudiciū cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens*. Ex quo, aiunt, conuincitur nullum esse iustū in conspectu Dei, nisi quia Electis ab ipso non imputantur culpæ. Vltimò tandem afferunt illud Iob 9. *Verè scio, quòd ita sit, & quòd non iustificetur homo, compositus Deo*, Idest relatè ad oculos diuinę Maiestatis nullus est extimabilis iustus ex hominibus: pro vt patet ex eo, quod de se ipso subiungit Iob, dicens, *Si iustificare me voluero, cor meum condemnabit me: si innocentem ostendero: prauum me comprobabit*.

808 His distortis rimis pestiferos errores suos in cordibus miserorum sequacium introducere conantur isti blasphemi Lutherus, & Caluinus: atque, dummodò adducant discipulos post se, parùm curāt, aut curare negligunt, si Deum conuincuntur asserere iniustum exactorem, vel impium punitorem, exigendo à nobis impossibilia: ac non reddentes, quæ exiguntur, æternæ mortis pœna, sæuisque cruciatibus puniendo. An retractant forsan, quod toties repetunt, præcipuè Caluinus, nempe inter omnes Sanctos Patres solum Augustinum esse Sacræ Scripturæ fidum Interpetrem? Si autem non retractant, ipsum legant sermone 61. de tempore, & inuenient ita scribentem, *Deus neque impossibile potuit aliquid imperare, quia iustus est; neque punire, quod vitare nō possumus, quia pius est*. Sed quid mirum, si in talia abrupta deflectere cogūtur, qui typho superbiæ ita eleuantur, vt proprios sensus omnium Sanctorum Patrū, ac Conciliorum, nec non totius Ecclesiæ trito, atque indeclinabili præferunt.

809 Respondeo ergo, singula Scripturæ loca iuxtà germanum, & legitimum sensum explicando. Vndè ad primum dico dupliciter ex Augustino locum illud Matthęi, de quo alibi non semel in Sacra Scriptura fit sermo, intelligi posse, & debere. Vno modo, vt nobis præcepta sit Dei dilectio ex toto corde, tota anima, tota mente, & totis viribus, secundùm quòd eædem vires in hac vita prorumpere possunt in ipsum actum dilectionis, præsupposito diuino adiutorio: non verò secundùm quòd aptæ sunt in dilectionem prorumpere in alia vita. Neque enim Deus Matth. 25. à seruo, qui duo talenta acceperat, offerente fructum similem duorum talentorū, aut vberiorem exegit, aut de illo conquestus est, quòd non retulit quintuplum, sicut alius, cui quinque talenta præstiterat, imò ipsum bonitatis, & fidelitatis laudauit: exprobrauit autem illum, qui, vno talento accepto, nullum retulit ex eo fructum. Legatur Augustinus lib. de Spiritu, & Lit. cap. 36. vbi de hoc præcepto loquens ai *At, si credendum est, quòd ad tantam dilectio[nem] Sancti peruenire potuerunt, qua certè maiorem in hac vita esse non posse Dominus ipse testatu[s] est, vt animas suas pro fide, & pro fratrib[us] ponerent: cùm ab hac peregrinatione, in qua per fidem nunc ambulamus, non per speciem peruentum erit ad speciem, quam non dum v[i]sam speramus, & per patientiam expectamu[s] procul dubio, & ipsa dilectio non solùm supra quàm hic habemus, sed longè supraquàm pe[tim]us, & supraquàm intelligimus, erit*. Ecce duos diligendi Deum modos, & hic, & i[n] Patria: sed videant hæretici quid subiun[]gat Augustinus, *Sed dici potest quædam iusti[]tia minor, huic vitæ competens, qua iustus e[x] fide viuit, quamuis peregrinus à Domino: & ideò per fidem ambulans, non dum per speciem non absurdè dicitur etiā ad istam pertinere, ne peccet: neque enim, si esse non dum potest tan[ta] dilectio Dei, quanta illi cognitioni plenæ, per[]fectæque debetur, iam culpæ deputandum e[st]*. Verum ergo est non posse Sanctos in hac vi[]ta, in ęnigmate, & per fidem ambulantes tantùmdem Deum diligere, quantùm di[]ligunt, cùm viuunt per speciem in Patria sed nihilominùs possunt, & si dilectione minori, competente tamen huic statui, ita diligere, vt non peccent. Secundus sen[]sus est, vt charitas ex toto corde, ex tota anima, &c. sit finis præcepti, non exe[]quenda in hac vita: prout habetur loco ip[]so, quem ex prima ad Timotheum 1. ad[]ducunt hæretici, vt nimirum in hac vita iuxtà vires desideremus ita Deum amare, quòd tandem acquiramus in Patria dilec[]tionem eiusdem ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente, & viribus. Id ip[]sum loco citato etiam docet Augustinus subsequentibus verbis, *Proindè hoc erit pri[]mum præceptum iustitiæ, quo iubemur diligere Deum ex toto corde, ex tota anima, & ex tota mente, quod in illa vita complebimus, cùm videbimus facie ad faciem: sed ideò nobis hoc etiam nunc præceptum est, vt admoneamur, quid fide exposcere, quò spem pręmittere, & obliui[]scendo, quę retro sunt, in quæ anteriora nos exten[]dere debeamus*.

810 Hinc patet, quòd, etiam si concedamus teneri homines omnia præcepta ex charitate in Deum adimplere, (de quo hic non est differendum, ne terminos trāsgrediamur, præsenti materiæ præfixos.) sicut possumus præcepto dilectionis, quantùm pro hac vita sumus obligati, satisfacere: ita & cætera valebimus adimplere prę[]cepta: dummodò firmum maneat omni[]bus,

bus, & singulis puris hominibus (Deipara excepta) opus esse quotidie dicere, *Dimitte nobis debita nostra*, saltē pro venialibus, &, *Si dixerimus, quòd peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est, &c.* prout habemus Ioan. 9.

811 Ad secundum dico ex eodem Apostolo clarescere, sicut & ex Augustino, quid importent illa verba, *Conclusit Scriptura omnia sub peccato, vt promissio Iesu Christi daretur credentibus*, si nimirum contextus verborum benè pensetur; agit enim ibi Apostolus, vt probet legem solam sine gratia Christi ostendere quidem peccata, sed nō ea posse auferre: auferri autem per fidem Iesu Christi: non modo, quo hæretici sōniant, sed quia per fidem impetramus gratiam, qua deindè legem implemus. Inter alia namque, Galatas exprobrans Apostolus, tamquam fascinatos, ne obedirent veritati, ait, *Hoc solùm à vobis volo discere, ex operibus legis spiritum accepistis, an ex auditu fidei?* Et deindè, *Qui ergo tribuit vobis spiritum, & operatur virtutes in vobis, ex operibus legis, an ex auditu fidei?* Et infra, *Igitur qui ex fide sunt benedicentur cum fideli Abraham.* Et, *Quoniam autem in lege nemo iustificatur apud Deum, manifestum est, quoniam iustus ex fide viuit: nam si ex lege hæreditas*, inquit, *iam non ex promissione: Abrahæ autem per repromissionem donauit Deus.* Loquens autem deindè de ipsa lege, subiungit, *Quid igitur lex? Propter transgressiones*, ait, *posita est donec veniret semen, cui promiserat, ordinata per Angelos in manu Mediatoris.* Legant autem ad Romanos 7. quid sit legem positā esse propter transgressiones: non enim significat legem peccata causare, sed manifestare, *Quid ergo*, inquit, *dicemus, lex peccatum est? absit, sed peccatum non cognoui, nisi per legem: nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret, non concupisces.* Et infra, *Itaque lex quidem Sancta, & mandatum sanctum, & iustum, & bonum; quod ergo bonum est, mihi factum est mors? absit: sed peccatum, vt appareat peccatum, per bonum operatum est mihi mortem.* Hoc est ergo, *Quid igitur lex? propter transgressiones posita est*, nimirum non ipsa obseruari facit mandata, sed indicando quid facere debeamus, nobis notum facit, quod sine gratia Redemptoris, in omnibus præceptis legis deficimus: & indè Apostolus concludit, *Si enim data esset lex, quæ posset viuificare, verè ex lege esset iustitia: sed cōclusit Scriptura omnia sub peccato*: hoc est ostēdit omnia præcepta sine gratia Christi tenere nos peccato obstrictos, *vt promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus.* Videatur Augustinus in Expositione eiusdem capitis 3. ad Galatas, & signanter in ipsamet verba, *Sed cōclusit Scriptura omnia sub peccato*: sic namque habet, *Non ergo*, inquit, *lex data est, vt peccatum auferret, sed vt sub peccato omnia concluderet; lex enim ostendebat peccatū esse, quod illi, per consuetudinem cæcati, possent putare iustitiam.* Quomodò autem obtineat promissa, infra probabimus. Pro nunc sufficiat detectam iam remanere hæreticorum versutiam, secundum quam locum, de quo agimus, Scripturæ, qui, vt probatum est, procedit de operibus legis, præcisa gratia Christi Redemptoris, imò quibus prætendebant Hæbrei debitam esse eamdem Redemptoris gratiam, volunt transferre ad opera gratiæ: quæ ideò in Christo Iesu datur, vt, quæ per solam legem implere non poterant homines, seruarent deindè suffulti auxilio gratiæ: *Nam quod impossibile erat legi*, scribit Apostolus ad Romanos 8. *in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne, vt iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundùm carnem ambulamus, sed secundùm spiritum.*

812 Ad tertium dico argumentum solùm probare voluntatem hominis post lapsum esse ratione concupiscentiarum arborem malam, si careat auxilio gratiæ: sed per auxilium gratiæ, præsertim efficacis, fieri arborem bonam, potentem fructificare, vel actū fructificantem bona opera, & ideò in eodem citato loco dicitur, *Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum: aut arborem malam, & fructum eius malum*: his verbis namque ostenditur in nostra potestate esse, vt credentes, obtineamus per fidē auxilia gratiæ, quibus fieri valeamus arbores bonæ. An non hoc poterant, quasi iisdem verbis legere apud Augustinum libro 1. contra Iulianum cap. 3. *Et hinc intelligat*, ait, *arborem malam voluntatem malam, quia defectus est à summo bono, vbi bonum creatum bono creante priuatur, vt sit in eo radix mali nihil aliud, quàm indigentia boni: arbor autem bona ideò est voluntas bona, quia per ipsam conuertitur homo ad summum, atque incommutabile bonum, & impletur bono, vt faciat fructum bonum.* Illa ergo gratia præueniens ex Augustino, quæ voluntatem hominis cōuertit ad Deum fortiter, & supra quàm concupiscentia eumdem trahit ad bonum commutabile, facit voluntatem arborem bonam, eam bono implens, vt faciat fructum bonum: & quoniam similem gratiam potest homo impetrare per fidem, recurrendo ad Deum, quamuis aliquando inueniatur ab his, qui non requirunt illum,

indè est, quòd Christus dicat, prout supra, *Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum, &c.*

813 Ad quartum libenter concedo id, quod nascitur ex carne, bonum non esse: sed nō ideò semper peccatum est: aut enim trahit consensum voluntatis, & tunc non tam malum, verùm etiam peccatum est: aut solùm consistit in concupiscentia antevolante opus voluntatis, & tunc quid malum naturæ est, & vitium, sed non imputabile ad specialem culpam: atque ideò, etiam si obsistat operibus spiritûs, non indè huius opera inquinat, vt probatum est ex dictis.

814 Ad quintum dico ridiculè extendi locum Scripturæ, qui procedit præcisè de vno speciali tempore, ad omne tempus. Quis enim non videt, quòd ea, quæ de iisdem hominibus minatus fuit Deus, & opere compleuit, nullo alio tempore fecerit? Agitur ergo in præcitato loco Genesis 6. de hominibus, qui erant in sæculo illo præcedente, & in quo fuit dilluuium, quādo non solùm non erat lex gratiæ, sed neque lex scripta: & de his dicitur in eodem capite, *Cùm homines incepissent multiplicari super terram, videntes filij Dei filias hominum, quòd essent pulchræ, &c.* Horum ergo cor erat communiter corruptum, & cuncta cogitatio illorum intenta erat ad malum; & propterea de his etiam ait, non de hominibus futuris tempore gratię, *delebo hominem, quem creaui à facie terræ*, Et, *Finis vniuersæ carnis venit coram me, repleta est terra iniquitate à facie eorum: & ego dispergā eos cum terra: fac tibi arcam de lignis leuigatis, &c.* Sed nec propterea non etiam tunc repertus fuit Noe, de quo ore Dominico habemus in eodem capite, *Te enim vidi iustum coram me in generatione hac.* Quid ergo versipelles isti prætendunt ex hoc loco, vt probent, quòd in omni tempore, etiam cum gratia Christi Redēptoris, omnis cogitatio hominis intenta sit ad malum? Nō est autem similis locus alius, qui adducitur ex 8. Genesis, cùm dicitur, *Sensus enim, & cogitatio humani cordis in malum prona est ab adolescentia sua*, illi, qui adductus est ex eiusdem Genesis 6. *Et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore*: nam in isto ponitur intentio voluntatis, in illo verò sola sensus, & cogitationum cordis propensio, nimirum naturæ concupiscentiæ, quæ cor inclinant ad malum, quibus tamē adhuc voluntas Dei adiutorio potest obsistere, easque vincere: vndè dicitur in eodem loco, *Ædificauit Noe Altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus, & volucribus mūdis, obtulit holocausta super altare, odoratusque est Dominus odorem suauitatis, & ait, nequaquam vltra maledicam terræ propter homines, sensus enim, & cogitatio humani cordis in malum prona est ab adolescentia sua.* Nonne his euidenter suffocatur horum hæreticorum error: si namque Dominus odoratus est odorem suauitatis in holocausto Noe; non ergo opus Noe opus fuit immunditiæ, sed opus Deo gratum, & suaue; verba enim ipsa indicant, quòd opus ex se attulit Domino odorem suauitatis, non verò ex se immundum, non fuit ita imputatum: hoc siquidem modo non refudisset Domino odorem suauitatis, sed purè negatiuè non fuisset extimatum insuaue, & immundū. Distinguant ergo isti perfidi opus naturæ vitiatæ in se, ab operibus gratiæ: & dicant cum Scriptura, quòd, *Sensus, & cogitatio humani cordis in malum prona est*, non prout perfusa gratia Spiritus Sancti, sed ab adolescentia sua: at gratia cælitùs conspersa reddit Domino *odorem suauitatis.*

815 Ad sextum etiam desumptum ex 6. Genesis patet ex modo dictis quid dicendum sit; non enim cùm dicitur, *Non permanebit spiritus meus in homine in æternū, quia caro est*, id pronunciatur de toto humano genere, sed de gente illa eadem, de qua deindè subdit, *Delebo inquit hominem, quem creaui à facie terræ*, eò quòd cuncta cogitatio cordis hominum illius gentis, *intenta esset ad malum omni tempore.* Neque ibi agitur de permanentia Dei in homine secūdùm gratiā, & vitā spiritualē: sed secundùm quòd cap. 2. dixerat, *Formauit igitur Dñus Deus hominē de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ.* Sensus ergo illorum verborum est, quem tribuit Augustinus lib. 15. de Ciuitate Dei capite 24. nimirum spiritus meus, spirans spiraculum vitæ, nō permanebit in æternum ita spirans cum generatione hac, quia tota carnalis est; *Eruntque dies illius centum viginti annorum*, hoc est, vt deleam gentem istam non expectabo, nisi dumtaxat centum viginti annos, *non sic accepiendum est*, ait præcitato loco Augustinus super prædictis verbis, *Quasi pronunciatum sit, post hæc homines centum viginti annos, viuendo, non transgredi, cùm, & post diluuium etiam quingētos excessisse inueniamus, &c. Sed sic centum viginti anni prædicti sunt futuri vitæ hominum peritorum, quibus transactis diluuio delerentur.*

816 Ad septimum desumptum ex Isaia dico eodem modo loqui, ac loquitur Apostolus ad Philippenses 3. cùm dicit, *Verumtamen existimo omnia detrimētum esse propter eminentem Scientiam Iesu Christi, propter quem omnia*

omnia detrimentum feci, & arbitror vt stercora, vt Christum lucrifaciam. Sed legant hæretici ex quibus operibus ita loquatur Apostolus, hæc namque præmiserat, *Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis, circumcisus octauo die ex genere Israel, de tribu Beniamin, Hebræus ex Hebræis, secundùm legem Pharisæus, secundùm æmulationem persequens Ecclesiam Dei, secundùm iustitiam, quæ in lege est, conuersatus sine querela*, & de his secundùm quæ superbiebant Hebræi, subiungit, *Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta, verumtamen existimo omnia, &c.* vt supra. Et si quærant vndè legis opera detrimenta erant: habeant ex eodem Apostolo, quia nimirum legem spiritualem carnaliter accipiebāt; & in ordine ad promissa terrena, ne perderent, timore legem obseruabant: & indè vocatur ab Apostolo lex timoris, & seruitutis: vt ad Romanos 8. *Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, &c.* Et ad Galatas 4: *Scriptum est enim quoniam Abraham duos filios habuit, vnum de Ancilla, & vnum de Libera: sed qui de Ancilla secundùm carnem natus est, qui autem de Libera per repromissionem, quæ sunt per allegoriam dicta: hæc enim sunt duo testamenta, vnum quidem in monte Sina in seruitutem generans, &c.* In quæ verba, explicando hoc caput quartum Augustinus suo 4. Tomo, *Ille*, inquit, nempe filius, *de Ancilla, quæ Agar vocabatur, vetus testamentum significat, idest populum veteris testamenti propter iugum seruile carnalium obseruationum, & promissa terrena, quibus irretiti, & quæ tantummodò sperantes de Deo, non admittuntur ad hæreditatem spiritualem cœlestis patrimonij.* De hac ergo eadem iustitia, de qua tunc populus ille Hebraicus gloriabatur, loquitur Isaias, cùm dicit, *Et quasi pannus menstruatæ vniuersæ iustitiæ nostræ*: & propterea caput incipit implorando aduentum Christi, *Vtinam disrumperes Cœlos, & descenderes, à facie tua montes defluerent*, vt nimirum per eius gratiam fieret vera operū iustitia.

817 Ad octauum desumptum ex Psalmo 142. dico loqui Psalmistam de iustitia rigorosa, cùm enim nullus homo (Deipara excepta) ita iustus sit, vt non sit ei opus dicere, *Dimitte nobis debita nostra*, saltem venialia, orat Psalmista, vt non rigoroso iudicio, misericordia suspensa, intret cum seruo suo Dominus. Quandoquidem sciebat nullum esse ita iustum apud Deum, vt non plura iniusta opera, saltem venialiter, commiserit. Atque eodem modo loquitur Iob tum in primo, tum in secundo loco adductis in argumento, cùm non semel in eodem libro de Iob testimonium ferat Spiritus Sanctus, quòd, *In omnibus his non peccauit Iob labijs suis, neque stultum aliquid contra Deum loquutus est.* Et nihilominus arguitur à Domino cap. 38. his verbis, *Quis est iste inuoluens sententias sermonibus imperitis?* Et Iob ipse cap. vltimo accusat se ipsum, dicēs, *Ideò insipienter locutus sum, & quæ vltra modum excederent scientiam meam, idcirco ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla, & cinere.* Aliud ergo est aliquem esse iustū, quia nō peccat mortaliter, quo pacto multi reperiuntur Sancti, qui, dempto originali, nullum commiserunt mortale; aliud verò esse omninò, & perfectè iustum, vt Dei indulgentia, & remissione non indigeat, quo modo, præter Deiparam, nullus purus homo iustus est.

818 Obijciunt secundò plurima Augustini loca, nempe primò illa verba, quæ habet in libro de perfectione iustitię ratiocinatione 17. vbi agens, an homo sit sine peccato, *Non vtrum*, ait, *præceptum sit, quæritur, quod valde manifestum est: sed hoc ipsum, quod præceptum esse constat, vtrum in corpore mortis huius possit impleri, vbi caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, vt non ea, quæ volumus, faciamus?* Quibus verbis admittit Augustinus præceptum Dei, & cōsequenter cuius inobseruātia sit peccatum, quamuis ab homine in corpore mortis huius adimpleri non possit. Rursus post pauca, *Nam cùm est aliquid adhuc carnalis concupiscentiæ*, inquit, *quod vel continendo frænetur, non omnimodè ex tota anima diligitur Deus. Cur ergo*, deindè subiungit, *non præciperetur homini ista perfectio, quamuis eam in hac vita nemo habeat?* Ergo docet posse aliquid esse nobis in hac vita præceptū, quod in eadē adimplere non possumus: & cùm omnia teneamur ex præcepto charitatis implere, in hoc deficientes, in omnibus delinquimus. Tertio tandem ex libro 9. Cōfessionum ca. 13. afferunt verba illa, *Væ etiam laudabili vitæ hominum, si remota, misericordia, discutias eam: quia verò non inquiris delicta vehementer, fiducialiter speramus apud te locum inuenire indulgentiæ.* Ergo, aiunt, etiam vita sancta Electorum, & opera gratiæ, si, remota misericordia, discutiantur, reperiuntur digna iræ Dei, & ex sola non inquisitione vehementi, seu non imputatione, fiducialiter saluari sperant Electi.

819 Respondeo breuiter ex dictis: & ad primum dico loqui ibi Augustinum contra Celestium Pelagianum, qui negabat Peccatum originale, & indè negabat etiam cōcupiscentiam esse malam, & pœnā peccati:

ti: Augustinus autem probabat esse malam physicè, & miseriam hominis, vt supra ostendimus: ideòque non congruere perfectæ iustitiæ æternę vitæ: & indè etiam hic prohiberi; sed quomodò hic sit præceptum, *Non concupisces*, ex eodem Augustino non semel ostensum est, tamquam scilicet finis, ad quem tendamus per opera præsentis vitæ: non verò vt hìc à nobis exequendum: atque adeò secundùm quòd obligamur in hac vita, tale præceptum nõ est nobis impossibile, sed possumus facere, quamuis nullus efficiat: obligamur enim ad nolle habere concupiscentias, si possemus; non autem ad non habere. An non legerunt isti hæretici responsionem Augustini ad ratiocinationem decimam sextã immediatè antecedentem, in qua hæc cõtinẽtur verba, *Nos respondemus nullum cum eis de his verbis debere esse conflictum, quia non est ausus dicere hominem esse sine peccato, vel aliquem, vel seipsum: sed tantummodò esse posse respondit, quod neque nos negamus*. Quòd si replicent hæretici nullatenus componi ista duo, quòd omnis homo possit esse proximè sine peccato, & nullus ita sit. Respõdeo ex Angelico Doctore quæst. 24. de Veritate artic. 13. quòd, quamuis homo possit singulis tentationibus, & concupiscentijs malis, etiam ad venialia inclinantibus, obsistere, aliàs, si esset impossibilitatus, non peccaret: est tanta nihilominùs variabilitas cognitionum intellectus, & flexibilitas voluntatis, vt impossibile sit moraliter, quòd aliquando, saltem semideliberatione voluntatis, homo non cadat in hanc, vel in illam tentationem. Et ex his explicatus etiam manet secundus locus Augustini. Ad tertium dico ex eodem citato loco Augustini patere, quòd sermonẽ habet de peccato veniali, nimirũ quòd nulla sit etiam laudabilis vita hominis, quæ non sit permixta pluribus venialibus: & væ tali homini, si illum Deus, semota misericordia, iudicaret, quandoquidem etiam ista venialia deberent pœna ignis Purgatorij, licèt temporali, purgari. Si tamen concedatur, quòd Augustinus loquatur de mortali, nescio quid hìc locus contineret pro hæreticis: non enim dicit Augustinus væ omni actioni laudabili, &c. sed, *væ vitæ*, vndè solùm sequeretur, quòd in tota vita semper misceretur aliquod mortale, non quòd omnis actio vitæ laudabilis sit mortale peccatum. Euidens tamen est ex contextu verborum, quòd loquatur Augustinus de intermixtione venialium; ad recensita nãque, quæ adducuntur in argumento, hęc pręmittit verba, *Quamquam illa in Christo viuificata sic venerit, vt laudetur nomen tuum in fide, moribusque eius: non tamen audeo dicere, ex quo eam per baptismum generasti, nullum verbum exijsse ab ore eius contra præceptum tuũ.*

§. VNDECIMVS.

Error, quo asseritur nullum opus gratiæ posse induere rationẽ meriti, eliminatur.

820 Articulus est fidei definitus contra Pelagianos, & Semipelagianos, cõtra quos satis defatigauit se Augustinus, nõ posse creaturam rationalem, sed præcipuè hominem post lapsum, aliquod bonum opus, & meritorium mercedis apud Deum efficere, aut in pura natura conditum, aut absque gratia Christi Redemptoris post despoliationem à iustitia originali, & accessum, in pœnam, concupiscentiarum. Quia nimirum natura, quæ ab intrinseco prius est ad se ipsam, quàm ad alia extra se, nisi aliquo dono dirigatur ad Deum, vel intrinsecas concupiscentias sopitas habeat, semper in operando finem in suipsius commodum poneret, quod est à Deo auerti, ipsumque offendere: tantùm abest, vt possit esse meritorium mercedis apud Deũ opus. Hoc, de quo toties locutus sum, hic denuo commemoro, vt istorum hæreticorũ conuicia, quibus Catholicos afficiunt, quasi isti, asserendo opera nostra posse esse digna mercede apud Deum, erroribus Pelagianorum, & Semipelagianorum se adscribant, obtundam. Catholici namque & istorum errores, quibus naturam liberi arbitrij, chimærizando, eleuant: & Lutheranorum, ac Caluinistarum laruas, quibus rationem gratiæ pręuenientis, & cooperãtis deprimunt, quasi non habeat posse Deus tale adiutorium homini tribuere, quo eleuetur ad operandum sine peccato, & meriti ius acquirat ad mercedem, damnant, & anathematizant, tamquam oppositos Sacræ Scripturæ. Illorum quidem errores iã Dei gratia euanuerunt ab hominum cordibus; istorum autem hæreses maiores radices fixerunt, quia libertati consulunt conscientiarum, imò concupiscentiarum, sed, *Væ qui dicitis*, iuxtà Isaiæ minas cap. 5. *malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras*

bras lucem, & lucem tenebras, ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.

821 Non ergo contra hos hæreticos prætēdimus posse hominem ex se, & præcipuè post originale, aliquod bonum opus efficere, & meritorium, quasi priùs homo ex suo libero arbitrio aliquid tribuat, cui Deus deindè retribuat, *Quis*, namque ex Apostolo ad Romanos 4. *prior dedit illi*, nempe Deo, *& retribuetur ei? quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia.* Neque enim in hoc loco agebat Apostolus de esse naturali, sed agebat de bene operari: ratione cuius concludit, quòd, *Reliquiæ per electionem gratiæ saluæ factæ sunt*. Sed quod hic stabilire ex Scriptura, simul, & authoritate Augustini satagam, consistit in eo, quòd possit homo, præuentus gratuitò ex Dei præcisa bonitate, & misericordia diuino adiutorio, eleuante vires eius liberi arbitrij, opera elicere meritoria, siue de congruo, siue de condigno (de quo hìc non disputamus) tum primæ gratiæ habitualis, si hanc non supponitur habere: tum augmenti, si iam primam habet: tum tandem vitæ æternæ, iuxtà mensurā gratiæ, quæ semen est æternæ hæreditatis.

822 Ex Scriptura ergo eliminatur prædictus hæreticorum error pluribus vijs. Primò quidem, quia si Deus gloriam Electis non daret ex merito operum, sed sua præcisa voluntate gratuita donandi, cui placuerit, non esset verum, quòd, cui Deus dat, ratione operum illius det, sed rationе suæ propriæ præcisæ voluntatis: si opus namque nihil meretur; non ergo vi operis daret: atqui tota ferè Scriptura, nos docet Deum motum ab operibus, atque illorum ratione præmium retribuere, & non solùm præmium naturale, verùm etiam dona supernaturalia, atque vitam æternam; ergo, &c. Minor probatur tum Genesis 22. *Per memetipsum iuraui, dicit Dominus, quia fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo vnigenito propter me, benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum, &c.* Quod replicatur deindè cap. 26. Tum Matth. 25. *Euge serue bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.* Et infra, *Venite benedicti Patris mei possidete paratum vobis Regnum à constitutione mundi: esuriui enim, & dedistis manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere, &c.* Tum Lucæ 21. *Trademini autem à parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis: in patientia vestra possidebitis animas vestras.* Tum ad Romanos 2. *Qui reddet vnicuique secundùm opera eius: ijs quidem, qui secundùm patientiam boni operis, gloriam, & honorem, & incorruptibilitatem quærunt, vitam æternam; ijs autem, qui sunt ex contentione, & qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati*, quales sunt, contra quos agimus, *Ira, & indignatio*. Tum tandem ad Hebr. 13. *Beneficientiæ autem, & communionis nolite obliuisci: talibus enim hostijs promeretur Deus.*

823 Secundò, quia sicut peccatores dicuntur ex Apostolo ad Romanos 7. fructificare morti: *Cùm enim*, ait, *essemus in carne, passiones peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris nostris, vt fructificarent morti*: fructificare autem morti per opera carnis nihil aliud esse, vel intelligi potest, nisi opera efficere meritoria mortis æternæ: ita consequenter, cùm operantes spiritu gratiæ dicuntur econtra fructificare vitę, nihil aliud significari poterit, nisi quòd fiant opera meritoria æternę vitæ; quomodò loquitur Apostolus idem ad Romanos 6. *Nunc verò liberati à peccato, serui autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem verò vitam æternam*: fructum vestrum, inquit, vt appareat esse fructum ipsiusmet bonæ arboris, secùndùm quòd alibi Christus dicit, *Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum*; vt faciamus nos iubet, non verò vt faciat ipse Deus ex sola non imputatione peccati: quamuis, & fructus bonus arboris sit principaliùs Dei, tribuentis gratiam: sed est etiam nostrum ratione liberi arbitrij. Eodem modo loquitur Isaias cap. 3. *Dicite iusto, quoniam bene, quoniam fructum adinuentionum suarum comedet*; inde ergo bene est iusto, quoniam in cœna Magni Patris familiæ, qui fecit nuptias Filio suo, fructus comedet adinuentionum suarum: suarum, inquam, sed magis Supremi Patris familias, qui cœnam ipsam pręparauit Electis à constitutione mundi, eos eligendo, vt essent sancti, & immaculati in conspectu eius.

824 Tertiò, quia retribuere, & remunerare stant dupliciter, vno modo nimirū per replicationem actuum, cùm quis tribuit, & iterum deindè retribuit: vel munerat, & iterum deindè remunerat: quo pacto dicitur in Psalmo 115. *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit*, nēpe multiplicatò dedit, *mihi*. Alio modo, vt ex ijsdē verbis patet, retribuere, sicut & remunerare, est aliquid intuitu doni prioris, ipsi tributi, rependere, & ita dicitur, *Quid retribuā*, hoc est quid reddā *Dño pro omnibus, quæ retribuit mihi*. Quādo ergo retribuere, vel remunerare multiplicitatem donationis importat, verū est, quòd non significat, nisi gratiam donantis; sed quando retributio, & remuneratio

ratio nõ dicitur ratione multiplicitatis doni: sed ratione accepti, & indè retributi, importat in retributione aliquam rationem debiti ob meritum tributionis & indè dicitur retributio, & remuneratio, quasi satisfactio tributi prioris, & muneris: pluries autem in Scripturis Deus dicitur retribuere, vel remunerare opera bona vi eorumdem operum; ergo ratione meriti in opere, cui retribuit præmium. Ita ad Hæbreos 10. *Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem*. Et cap. 11. *Magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem, maiores diuitias existimans thesauro Ægyptiorum improperium Christi: aspiciebat enim in remunerationem.* Et infra. *Qui per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones*. Ita insuper in Psalmo 118. *Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas propter retributionem*. Ita ad Colossenses 3. *Quodcumque facitis, ex animo operamini, sicut Domino, & non hominibus, sciẽtes, quòd à Domino accipietis retributionem hæreditatis.*

825 Quartò ex ratione mercedis, quæ per Scripturam retribui dicitur operibus bonis: illud namque, quod alicui tribuitur ex præcisa gratia donantis, & non ex merito operum, quasi debitum, nullatenus dici potest merces operis, sed gratia. Econtra verò, quod tribuitur ex merito operis, non ita esse potest gratia, vt non sit etiam aliquo modo debitum ex iustitia, & indè vocatur merces operum; sicut habemus in Parabola Matth. 20. *Dicit Dominus vineæ procuratori suo, voca operarios, & redde illis mercedem*. Et infra, *Nonne ex denario conuenisti mecum, tolle quod tuum est, & vade.* Quod tuum est, inquit, quasi suum ex merito operum: & indè merces operis. Apostolus item ad Romanos 10. *Ei autem,* inquit, *qui operatur, merces non imputatur secundùm gratiam, sed secundùm debitum*. Cùm ergo merces dicitur reddi operi, & labori, non potest id aliter subsistere, nisi ratione meriti operantis, cui correlatiuè respondet merces, vel præmium. Deuoluant autem nunc Scripturam, & inuenient Prouerbiorum 11. *Impius facit opus instabile, seminanti autem iustitiam merces fidelis,* Ecclesiastici 36. *Da mercedem sustinentibus te, vt Prophetæ tui fideles inueniantur*. Et cap. 2. *Qui timetis Dominum credite illi, & non euacuabitur merces vestra*. Cap. item 11. *Benedictio Dei in mercedem iusti festinat.* Rursus cap. 18. *Non impediaris orare semper, & ne verearis vsque ad mortem iustificari, quoniam merces Dei manet in æternum.* Et tandem cap. vltimo, *Operamini opus vestrum ante tempus, & dabit vobis mercedem vestram in tempore suo*. Inuenient item in Genesis 15. *Noli timere Abrahã, ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis.* Hieremiæ 31. *Hæc dicit Dominus, quiescat vox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis, quia est merces operi tuo, ait Dominus.* Matth. 6. *Attendite, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui est in Cœlis*. Et cap. 5. *Beati estis, cùm maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos, mentientes, propter me. Gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in Cœlis.* Cap. item 10. *Quicumque potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantùm in nomine discipuli, Amen dico vobis, non perdet mercedem suam*. Marci 9. *Quisquis enim potum dederit vobis calicem aquę in nomine meo, quia Christi estis, amen dico vobis, non perdet mercedem suam*. Ioannis 4. *Videte regiones, quia albæ sunt, iam ad messem: & qui metit mercedem habet, & congregat fructum in vitam æternam*. Primę ad Corinthios 3. *Qui autẽ plantat, & qui rigat vnum sunt: vnusquisque autem propriam mercedem habet secundùm suũ laborem.* Apocalypsis tandem 22. *Ecce venio citò, & merces mea mecum est, dare vnicuique secundùm opera sua.*

826 Ex his pateat primò, quàm ludicrè similibus locis sibimet, prout placet propositis, respondeant hæretici, quòd sermo in illis sit de aliquo præmio rerum temporalium, non de retributione donorum supernaturalium, & vitæ æternæ. Ludicrè, inquam, respondent, confundentes legẽ gratiæ, cum lege scripta, & carnaliter intellecta cõmuniter ab Hebræis, (exceptis Sãctis Patribus illius temporis:) Hebræi nãque legem seruabant amore rerum temporalium, vt explicitè docet Augustinus supra citatus nume. 816. & ideò non adiuti gratia ob malũ finẽ operantium; ex eodem Augustino in Expositione cap. 5. Epistolæ ad Galatas, *Quædam opera legis, implebant, quæ in Sacramentis sunt: illa verò, quæ ad bonos mores pertinent, omninò non poterant: non enim implet ea,* subiungit, *nisi charitas.* Tali ergo obseruantiæ legis quoad exteriores cęremonias correspondebant præmia terrena, & temporalia: vndè Apostolus ad Romanos 10. *Moyses enim scripsit,* inquit, *quoniam iustitiam, quæ ex lege est, qui fecerit homo viuet in ea,* sed non ita viuit, qui Christi legem seruat, *Ita, & vos,* ait idem Apostolus ad Romanos 6. *existimate vos mortuos quidem esse peccato, viuentes autem Deo in Christo Iesu Domino nostro.* Ac proptereà capite

pite deindè 8. legem Christi asserit, quòd sit, *Lex spiritus vitæ in Christo Iesu*. Prætere a euanescit talis hæreticorum conficta responsio ex pluribus locis à me allatis, in quibus etiam ipsa gloria explicitè dicitur merces, qualia sunt Ioannis 4. Matth. 5.& Ecclesiast. 18. Rursus quid temporalis pręmij agnoscunt isti perfidi in Sanctis i s, de quibus Apostolus ad Hæbreos 11. dicit, quòd ad cōseruationem susceptæ fidei, *Alij distenti sunt, non suscipientes redemptionem, vt inuenirent resurrectionem. Alij verò ludibria, & verbera experti, insuper & vincula, & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt: circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cauernis terræ?* An non legunt, vel fingunt non legere isti proterui, quid canat in Psalmo 72. Regius Vates, *Mei autem penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei: quia zelaui super iniquos, pacem peccatorum videns: in labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Et dixi, ergo sine causa iustificaui cor meum, & laui inter innocētes manus meas: & fui flagellatus tota die, & castigatio mea in matutinis: existimabam, vt cognoscerem hoc, labor est ante me: donec intrem in Sanctuarium Dei, & intelligam in nouissimis eorum. Quomodò facti sunt in desolationem, subitò defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam: in Ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges, &c?* Ex quibus patet, quòd Dauid veluti mirabatur, quomodò iniqui supra iustos in hoc mundo gaudeant: nisi deindè in vtrorum finem animum deuoluens, diuersum agnouisset exitum, felicē pro iustis, miserabilissimum pro impijs. Et in Psalmo 36. *Noli ęmulari in eo, qui prosperatur in via sua: in homine faciente iniustitias*, quia, *Adhuc pusillum, & non erit peccator: quæres locum eius, & non inuenies: mansueti autem hæreditabunt terram, &c.*

827 Pateat secundò nec vllam subsistētiam habere, sed prorsus chimæricam esse illam aliam hæreticorum responsionem, secundùm quam dicunt nostris operibus elicitis ex gratia deberi mercedem præcisè, prout sunt ex gratia; prout verò à nobis, quia mala sunt, deberi iram, & indignationem, licèt istud debitum non imputetur, etiam ex gratia. Non, inquam, subsistit ista chimærica responsio. Tùm quia id ipsum est figmentum, quòd diuina gratia concurrat ad opus nostrum, quod sit in se mortale, vel veniale peccatum. Tum quia meritum, vel demeritum non est operis, sed operantis: non enim operatio, sed operās gaudet in præmio: nec operatio ipsa facit, vt ipsamet sit, sed libertas operantis, in quo consistit ratio meriti. Et indè reflectāt hæretici cui promittitur merces, & quare, in locis à me adductis: nūquid nāq; gratia est, quę sustinet, quę labores patitur, quę persecutionum tormēta sustinet, aut traditur à parentibus, cognatis, & amicis: nōne homines? propter hæc autem promittitur merces, cùm patienter ea sustinent propter, vel ex fide: verum tamen est, quòd sine gratia hæc opera non essent, aut non essent ex recto fine: sed sine libero arbitrio nec meritoria essent, nec præmium illis corresponderet; & gratia ergo, & liberum arbitrium simul requiruntur in opere, vt mercedis dignum, vel meritorium sit.

828 Quintò ex eo, quòd titulus coronæ nō conuenit, nisi legitimè, & iuxtà Ducis directionem certantibus; hoc namque est legitimè certare: si autē quis certans, propria volūtate, & cōtra Ducis volūtatē certat, nō legitimè certat, nec corona, sed mulctatio ei debetur, etiā si vincat, *Nam & qui certat in agone, non coronatur*. Ex Apostolo secunda ad Timotheum 2. *nisi legitimè certauerit*. &, *Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus, vt ei placeat, cui se probauit*. Hanc autem temporalem vitam esse continuam militiam, in qua pugnamus tum cum vitijs interioribus, tum cum hostibus exterioribus, patet ex illo Iob 7. *Militia est vita hominis super terram*, & ex Apostolo prima ad Corinthios 9. *Omnis autem, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet, & illi quidem, vt corruptibilem coronam accipiant: nos autem incorruptā. Ego igitur*, subdit, *sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aerem verberans, &c.* Si ergo ex Scriptura habemus dari aliquibus de facto gloriam, vt coronam certaminis, nonne euidens est, quòd, quibus datur, legitimè certauerint, & Deo in suis operibus placuerint, cui se probauerint, ideòque coronari meruerint? Audiant nunc hęretici, qui indè in nobis demeritum pœnæ, non meritum gloriæ decātāt; quia interioribus motibus concupiscentiarum comprimimur. *Beatus vir*, habet Apostolus Iacobus cap. 1. *qui suffert tētationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus*, non quidem offendentibus, *sed diligentibus se*. Audiant Apostolorum principem in sua prima Epistola cap. 5. *Cùm apparuerit*, inquit, *princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam*. Audiant Apostolum Paulū secunda ad Timotheum 4. *Bonum certamen certaui, cursum consumaui, fidem seruaui: in reli-*

reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus iuſtus Iudex.

829 Sextò tandē,& vltimò ex ratione debiti iuſtitiæ: vbi enim ſupponitur qualecumque iuſtitiæ debitum, neceſsè eſt correlatiuè præſupponi proportionatum ius in creditore: & implicat dari debitum iuſtitiæ, vbi, qui tribuit, ex præciſa gratia id præſtat, *Ei autem, qui operatur*, ait Apoſtolus ad Romanos 4. *merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum*. Hæc ergo duo opponuntur, vt id, quod eſt ex gratia, ſecundùm quòd eſt ex gratia, ſit ſecundùm debitum: quamuis deindè poſſit idem eſſe ex gratia præcedente, & ex conſequente ſecundùm debitum, quale eſt debitum fūdatum in antecedenti gratia creditoris: vt cùm in hominibus diues gratuitò dat pauperi denariorum ſummam, vt mercaturā faciat, & lucretur, & deindè ſecundùm lucrum agit cum eo ex debito iuſtitiæ: hoc namque modo Deus dat ſeruis ſuis talenta gratiæ, quibus vult, vt operentur in eis, & lucrentur: & deindè ſecundùm lucrum mercedem reddit iuſtitiæ: multò magis chimæricum eſſet vocare iniuſtum eum, qui nullo modo debens, non daret, quod non deberet: atqui non ſolùm ex Scriptura habemus Deum ex iuſtitia defacto Sāctis retribuere, verùm etiam, quòd iniuſtus eſſet, ſi non retribueret; ergo neceſſe eſt in Electis, & benè operantibus præſupponi ius meriti ratione bonorum operum. Minor probatur, & quoad primam partē, tum ex citato loco numero antecedenti, *In reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus Iudex.* Tum ad Hebræos 12. *Omnis autem diſciplina in præſenti quidem non videtur eſſe gaudij, ſed mœroris: poſtea autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam reddet iuſtitiæ.* Quoad ſecundam item partem ex illo ad Hebræos 6. *Non enim iniuſtus Deus, vt obliuiſcatur operis veſtri & dilectionis, quam oſtendiſtis in nomine ipſius, qui miniſtraſtis Sanctis, & miniſtratis.* Ac etiam ex illo Matthæi 20. *Amice non facio tibi iniuriam: nonne ex denario conueniſti mecum, tolle quod tuum eſt, & vade.* Vbi non arguitur iſte, quòd gratiam ſibi factam non agnoſcat: ſed quia veluti alijs inuideret de æquali mercede: cæterùm ſupponitur indè non fieri illi iniuriam, quia pretium, in quo conuenerat cum vineæ Domino, iam ſibi redditum habuerat; ſi ergo iſtud non habuiſſet, tunc legitimè cōqueri potuiſſe oſtenditur: aliàs hæc ratio ſuperuacaneè, & fruſtra aſſignaretur pro pretio ſuppoſiti iam laboris.

830 Quòd ſi dicant hæretici iſti rationem iuſtitiæ in Deo dante gloriam non naſci ex merito operum, ſed ex fidelitate promiſſionis. Contra eſt euidenter, quia quamuis ad debitum præfatum iuſtitię neceſſe ſit, præceſſerit Dei promiſſio retribuendi; aliàs namq; cùm Deus ſit Creator noſtri, Conſeruator, & ab eo habeamus omnia, poſſet à nobis quæcumque opera, & titulo dominij, & titulo gratitudinis exigere, abſque vllo debito retribuendi mercedem: atque adeò etiam ex hoc capite promiſſio retributionis, & non exigere à nobis titulis dominij, & gratitudinis pręcisè opera noſtra bona in eius obſequiū, gratia antecedēs ſit: nihilominus hæc promiſſio operibus ex ſe bonis, & quæ Deo placent, facta eſt: non operibus vtcumque, vt patet ex cap. 10. ad Hebręos, *Iuſtus autem meus ex fide viuit, quòd ſi ſubtraxerit ſe, non placebit animæ meæ: nos autē non ſumus ſubtractionis filij in perditionem; ſed fidei in acquiſitionem animæ.* Qui ergo ſubtrahunt ſe à fide, & à fide, quæ per charitatem operatur, vt infra dicemus, Deo diſplicent: & qui Deo diſplicent ſunt in perditionem, quibus ita operantibus non eſt facta promiſſio: qui verò benè operantur, & Deo placent, ſunt filij promiſſionis: & ne id credant hæretici iſti de ſola fide, legant Apoſtolum ad Coloſſenſes primo, vbi hæc inuenient, *Ideò & nos non ceſſamus pro vobis orantes, & poſtulantes, vt impleamini agnitione voluntatis eius in omni ſapientia, & intellectu ſpirituali: vt ambuletis dignè Deo per omnia placētes: in omni opere bono fructificantes, &c.* Vidēt ne quid Coloſsēſibus orabat Apoſtolus, vt conſeruarentur filij promiſſionis? non quidem, vt Deus ſeruaret cum eis promiſſa: ſed vt faceret eos dignè ambulantes & in omnibus ſuis operibus Deo placentes, & fructificantes; non ergo ex ſola Dei promiſſione eſt iuſtitia Dei in danda gloria: ſed ex debito rependendi operibus ex ſe dignis, & Deo placentibus, licèt hæc ſine præcedenti Dei gratia efficere homo nō poſſit,

831 Ex Auguſtino eliminatur ſecundò idē hæreticorum error, qui non tam vocat beatitudinem mercedem, & præmium operum, ſed etiam noſtrorum meritorum, vt lib. 1. de moribus Eccleſiæ Catholicæ cap. 25. vbi, *Vita enim æterna*, inquit, *eſt totum præmium, cuius promiſſione gaudemus: nec præmium poteſt præcedere merita, & priùs homini dari, quàm dignus ſit; non ergo debemus poſcere præmium, antequam mereamur accipere.* Et in libro. 83. Quæſtionum quæſtione 63. *Merces enim cognitionis meritis redditur: credendo autem, meritum comparatur.* Fides ergo noſtra non eſt manuductio gloriæ,

ria, nisi quia meritoria est: sed non sola fides, quæ sine operibus mortua esset, verùm etiam reliqua opera bona eamdem (proportione seruata) habent rationem meriti, vt ex subsequentibus patebit. In Psalmum ergo 72. *Qui aliud*, inquit, *præmium petit à Deo; & propterea vult seruire, carius facit, quod vult accipere, quàm ipsum, à quo vult accipere. Quid ergo? nullum præmium Dei? Nullum, præter ipsum: præmium Dei ipse Deus est.* Videant hæretici quomodò, & quantùm à mente Augustini aberrent, quòd iste docet, petentem à Deo aliud præmium, quàm Deum ipsum, malè petere, eò quod carius facit ipso Deo, quod petit, cùm solus Deus sit operum nostrorum pręmium. Hęretici verò dicunt non Deum esse operum nostrorum præmium, sed ad summum aliquod bonum temporale. Rursus in Psalmū 93. *In vinea*, inquit, *operaris, fac opus tuum, & accipies mercedem tuam: à Patre familias non exigeres antequam opereris, & à Deo exigis antequam opereris: & ista tolerātia ad opus tuum pertinet, vt inuenias mercedem.* Præterea in libro 22. de Ciuitate Dei cap. 30. *Dies ille*, ait, *nescit ortum, nescit occasum: illi diei non succedit crastinus, quia non præcedit hesternus: hunc diem, vel hos dies, & hanc vitam, & veram vitam in promissis habemus; alicuius ergo operis merces est.* Insuper homilia octaua in illa verba secundę ad Timotheum 4. *Reposita est mihi corona iustitiæ, &c.* ita loquitur, *Reddet ergo, quis reddet? reddet ergo iustus Iudex: non enim opere inspecto potest negare mercedem, qui opus inspicit.* Numquid, ait, qui se promisisse inspicit, aut non potest negare, quod promisit? Non ita, sed, *Non enim potest opere inspecto negare mercedem, qui opus inspicit.* Sed quæ sint ista opera videant hęretici, *Bonum certamen*, subiungit, *certaui, opus est: cursum consumaui, opus est: fidem seruaui, opus est: superest mihi corona iustitiæ, merces est: sed in mercede nihil agis, in opere non solus agis: corona tibi est ab ipso, opus autem abs te, sed nō nisi ipso adiuuante.* Item homilia prima de verbis Apostoli, *Proindè fratres*, inquit, *concupiscite vitam, & diligite videre dies bonos, vbi nulla nox erit: vitam, in qua dies malus non timetur: dies bonos, in quibus numquam finimus: sed, si hanc mercedem diligitis, cauete, ne opus, cuius ea merces est, recusetis.*

832 Vt autem nunc ex eodem Augustino horum hęreticorum os obstruam, qui Catholicis conuiciantur, quasi Pelagianorum, & Semipelagianorum hæresibus subscribantur: alia addam loca, in quibus, & merita ante gratiam propellit, secundùm quæ Apostolus sæpè docet, *Non ex operibus, ne fortè quis extollatur*, &, *non ex operibus, quæ fecimus nos: sed secundùm magnam misercordiam suam saluos nos fecit, &c.* à meritis post, & adiuuante gratia, de quibus in probatione antecedenti egimus è Scriptura, & præcipuè ex eodem Apostolo. In Epistola ergo 105. sic clarè vera merita ex gratia, iuxtà Catholicos, à confictis per Pelagianos, & Semipelagianos distinguit Augustinus, *Nulla ne igitur sunt merita iustorum? sunt planè, quia iusti sunt: sed vt iusti fierent, merita non fecerunt.* Et deindè, *Sed nec ipsa remissio peccatorū sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat, neque enim nullum est meritum fidei.* Et post aliqua, *Vndè & ipsa vita æterna, quæ vtique in fine sine fine habebitur, & ideò meritis præcedentibus redditur: tamen quia eadem merita, quibus redditur, non à nobis parata sunt per nostram sufficientiam: sed in nobis facta sunt per gratiam, etiam ipsa gratia nuncupatur, non ob aliud, nisi quia gratis datur: nec ideò quia meritis non datur, sed quia data sunt & ipsa merita, quibus datur.* Quomodò autem sint data merita, & adhuc nostra sint, probaui ex Augustino, cùm ex eodem liberum propugnaui contra hos eosdē hæreticos hominis arbitrium, & præcipuè ex libro 1. Retract. cap. 24. illis Augustini verbis, *Vtrūq; ergo nostrum est propter arbitrium voluntatis: & vtrumque tamen datum est per spiritum fidei, & charitatis.* Epistola item 46. *Nec quisquam*, scribit, *dicat meritis operum suorum, vel meritis orationum suarum, vel meritis fidei suæ sibi traditam Dei gratiam: vt putetur verum esse, quod illi hæretici dicunt, gratiam Dei secundùm merita nostra dari, quod omninò falsissimum est.* Ista est hæresis Pelagiana, & Semipelagiana, contra quos agit Augustinus: audiant tamen doctrinam Catholicam, secundùm quam & ipsi Lutherani cum Caluinistis confutātur, in his, quæ subdit, *Non quia*, inquit, *nullum est meritum, vel bonum piorum, vel malum impiorum, alioquin quomodò iudicabit Dominus mundum? sed misericordia, & gratia Dei conuertit hominem, vt iustificetur impius, hoc est ex impio fiat iustus, & incipiat habere meritum bonum, quod Deus coronabit, quando iudicabitur mundus.* Et tandem sermone 15. de verbis Apostoli, *Gratia*, scribit, *salui estis per fidem, & hoc non ex vobis, sed Dei donum est: non ex operibus, ne fortè dicas, promerui, & ideò accepi: non putes te promerendo accepisse, qui non promereres, nisi accepisses: gratia præcessit meritum tuum: non gratia ex merito, sed meritum ex gratia.*

833 Possent tamen adhuc, solius perfidiæ clypeo muniti, dicere hæretici, in omnibus prædictis locis sermonem non habere Augustinum

guſtinum de rigoroſa ratione meriti, quæ fundatur in opere bono, vt libero, ſecundùm quòd hìc eſt ſermo:ſed de merito,quatenus præcisè dicit dignitatem perſonæ,cui proportionem habet gloria: eo modo, quo dicimus aliquem mereri dignitatẽ à Principe, ratione nobilitatis, bonę indolis, capacitatis, &c. licèt nullum opus operatus fuerit defacto meritorium, vel in obſequiũ Principis, vel in bonum commune, &c. quo etiam modo dicimus meritò dari gloriam infantibus baptizatis, qui ex hac vita diſceſſerint ante vſum rationis, nimirum, quia digni ſunt per gratiam receptam in baptiſmate; hoc ergo modo, dicere poſſent hæretici, meritum ex Auguſtino datur in Electis per gratiam, ſcilicet dignitas ratione gratiæ, quæ eos facit filios adoptiuos, & hæredes gloriæ.

834 Sed iſta poſſent dicere hęretici ijs, quibus proponunt ſelecta, quæ volunt, ex Auguſtino, non loca legentibus, quæ vſque modo, ex eodem Sancto Doctore dicta ſunt: in pluribus namque ex illis opus requirit, vt tamquam merito reddatur merces, prout cuicumque hìc legenti patere poterit; in omnibus etiam alijs meritum operis ante gratiam excludit, & de eodem opere poſt gratiam, iudicando à Domino, ſermonem habet: conformiter ad quam doctrinam ita loquitur homilia ſecunda, *Qui verò de animæ ſuæ ſalute attẽtiùs cogitant, cùm in die Iudicij ante Tribunal Chriſti venerint, mala, quæ ante faciem ſuam poſuerant, & bonis operibus redempta ſunt.*(Videant ſi de dignitate perſonę, an de operum merito loquatur,) *auferentur: bona,quæ propter vanitatem*, vitandam nimirum, *poſt dorſum proiecerant, ante oculos collabuntur, & merebuntur audire, venite benedicti Patris mei percipite Regnum*. Similiter homilia octaua, cùm ait, *Sicut enim in torcularibus,& vua premitur, & oliua, vt vinum, & oleum reponatur in cauea: ita per malitiam malorum hominum, qui boni, & iuſti ſunt multis tribulationibus corporaliter fatigantur, vt animæ eorum, tamquam oleum, & vinum, recondi in æterna tabernacula mereantur*. Et tandem homil. 65. ad Fratres in Eremo, *Diligamus*, inquit, *proximum, ſicut & nos: quia de terra, ſicut & nos, proximi noſtri ſunt formati, vt per hoc vitam mereamur æternam ipſo adiuuante, &c.* Vidẽt ne hæretici iſti vndè meritum doceat vitæ æternæ Sanctus Doctor? ex dilectione nimirum proximi, & patientia boni operis in tribulationibus, non verò ex dignitate perſonæ, ſicut ipſi ſomniant.

§. DVODECIMVS.

Nugacia hæreticorum argumenta diluuntur.

835 OBjiciunt primò hæretici plurima ex Scriptura loca,quale eſt illud ad Romanos 8. *Ipſe enim Spiritus teſtimonium reddit, quòd ſumus filij Dei: ſi autem filij, & hæredes*. Ex quo loco arguunt ita. Per id ſimus Regni hæredes, per quod ſimus filij; ſed ſimus filij per gratiam, ob quam primò ſimus membra Chriſti: & ad primam gratiam non datur meritum; ergo ratio deindè meriti ex gratia in ordine ad id, cuius iam ſumus hæredes, omninò confingitur. Rurſus adducunt verba capitis 6. *Stipendium peccati mors: gratia autem Dei vita æterna*: atque dicunt, ſi gloria eſſet bonorum operum merces, debuiſſet Apoſtolus dicere,quòd ſicut mors ſtipendium eſt peccati, ita & vita æterna ſtipendium virtutis; nõ ita autẽ dicit,ſed quòd iſta ſit gratia:& ſi gratia, non erit ex debito. Adducunt prętcrea verba illa Pſalmi 102. *Qui coronat te in miſericordia,& miſerationibus*: aiuntque, ſi gloria corona eſt miſericordiæ, & miſerationum Domini; cùm ergo dicitur corona iuſtitiæ, non erit iuſtitia reſpiciens meritum, ſed promiſſa eiuſdem Domini. Afferunt inſuper illud ad Romanos item 8. *Exiſtimo enim, quòd non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis*: & ſic arguunt, loquitur hic Apoſtolus de inæqualitate dignitatis operum ad gloriam, non ſimpliciter de improportione: & conſequenter de operibus gratię, non naturę; & dicit, quòd paſſiones huius temporis non ſunt condignę ad futuram gloriam; ergo aſſertio meriti glorię contrariatur Apoſtolo. Tandem adducunt verba illa Lucæ 17. *Quis autem veſtrũ habens ſeruum arantem, aut paſcentem, qui regreſſo de agro dicat illi, ſtatim tranſi, recumbe: & non dicat ei, para quod cœnem, & præcinge te, & miniſtra mihi, donec manducem, & bibam: & poſt hæc tu manducabis, & bibes? Nunquid gratiam habet ſeruo illi, quia fecit quæ ei imperauerat? Sic & vos, cùm feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite, ſerui inutiles ſumus, quod debuimus facere, fecimus*. Ex quo loco iactant proterui iſti hęretici euidenter excludi omnem rationem meriti, etiam in operibus bonis ex gratia: quadoquidẽ com-

comparantur ita operantes seruo Domini temporalis, qui operans in vtilitatem Domini, inutilis est sibi, quatenus nihil apud illud promeretur mercedis, propterea quòd operatur, vt seruus, & ex debito; cùm ergo eodem modo pręcipiantur, qui omnia seruant mandata, vt dicant, *Serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus*. Ergo nullam per talem mandatorum obseruantiam vtilitatem, inquiunt, mercedis acquirunt ratione operum, iam debitorum, apud Dominum.

836 Respondeo proprium esse hęreticorum difficultates facere in ijs Scripturæ locis, in quibus prorsus nulla est difficultas: & deindè alia per se ipsa clara, nullo habito respectu ad contextum verborum, distorquere, prout libet. Iuxta ergo Catholicorum doctrinam de meritis operum, per gratiā factorum, stant omnia, in quibus difficultant hęretici isti, nimirum, quòd Prædestinati fiunt hæredes Regni, & filij per gratiā: quòd ea, quę est corona iustitię, debita operibus, sit etiam absolutè, & simpliciter corona misericordię, & miserationū Domini: quòd item opera, quibus debetur gloria, non sunt ad eadem condigna: ac tandē, quòd necessum sit fateri taliter merentibus, seruos inutiles esse, & fecisse, quod debebant, nullamque gratiam pro talibus operibus debere eis Dominum. At verò negata in operibus ex gratia, prout negant isti hęretici, ratione meriti, nullatenus subsisterent loca Scripturæ à me adducta: non enim subsisteret, quòd propter bona opera, & motus ab illis Deus saluaret, quos saluat ex adultis: neque, quòd malè operantes fructificant morti, operantes verò ex gratia fructum ferūt in sanctificationē, & vitę ęternę: sicut nec tertiò, quòd gloria esset retributio, & remuneratio operum bonorum, sicut pœna retributio malorum: nec quartò, quòd esset operum bonorum merces, & pręmium: nec quintò, quòd esset corona legitimè certantiū: & multò minùs sextò, quòd esset corona iustitię, eis debita à iusto Iudice, prout patet ex dictis. Cùm ergo omnia Scripturę loca cōtineant immobilem veritatem, ille sensus semper, & vbique est amplectendus, secundùm quem stet veritas singulorum locorum, & qui nulli alteri eiusdem Scripturę opponatur. Vt autem nunc ostendā, quomodò cum ratione meriti in operibus ex gratia stent illa quatuor, quæ ab hęreticis adducuntur in argumento, singula ad examen adduco.

837 Ad primum ergo dico, quod ex Scriptura ipsa, gloria non est in omnibus Beatis æqualis: ex Euāgelio namq; Ioannis habemus, *In domo Patris mei mansiones multæ sūt*, in cuius loci explicationē Augustinus tract. 67. *Quia*, ait, *& si alius est alio fortior, alius alio sapientior, alius alio iustior, alius alio sanctior, in domo Patris mei mansiones multæ sunt: nullus eorum alienabitur ab illa domo, vbi mansionem pro suo quisque accepturus est merito.* Et Apostolus primę ad Corinthios 15. *Alia claritas Solis, alia claritas Lunæ, alia claritas Stellarum: stella enim à stella differt in claritate: sic & resurrectio mortuorum*. Vbi, & si agatur de Resurrectione corporum, diuersa tamē corporū gloria ex diuersa gloria animarum redundat. Rursus certum, & de fide est nihil nos posse boni operari, & meritorium, nisi in fide, & gratia Christi: nec gratiam filiationis posse acquirere, destructo corpore peccati, nisi consepeliamur cum eodem Christo in baptismate, vt habemus ex Apostolo ad Roman. 3. *Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu*. Et cap. 6. *Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, vt destruatur corpus peccati, & vltra non seruiamus peccato: qui enim mortuus est, iustificatus est à peccato*. Quoniam autem, & si multi sint baptismatis ministri, vnus tamen, & idem est Christus, qui baptizat, *Numquid*, ait, Apostolus prima ad Corinthios 1. *Paulus crucifixus est pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati estis?* sentiens, quòd schismata inter eos erant, dicentes, *Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ, ego autem Christi*: hinc etiam fit, vt æquale sit in hominibus baptizatis baptisma, æqualis omnium delictorum remissio, & æqualis in Sacramentis gratia filiationis, & Regni hęreditas. Hinc ergo, (vt veniam nunc ad argumentum,) non datur, nisi æqualis Regni hæreditas, & quoad hanc verissimum est, quòd per Christi gratiam tantummodò, nullis nostris præcedentibus meritis, datur nobis: imò potiùs, *Cùm peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est*. Et, *cùm inimici essemus, reconciliati sumus per mortem Filij eius*, vt habet Apostolus ad Romanos 5. Atque ita vsque modò non datur ratio, vt in domo patris nostri mansiones multæ sint. Videant autē hæretici vndè sit ista diuersitas mansionum in domo patris ex prima ad Corinthios 3. *Fundamentum enim aliud*, ait Apostolus, *nemo potest ponere, præter id, quod positū est, quod est Christus Iesus: si quis autem superædificet super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fænum, stipulam, vniuscuiusque opus manifestum erit: dies enim Domini declarabit,*

clarabit, quia in igne reuelabitur, & vniuscuiusq; opus, quale sit, ignis probabit. si cuius opus mãserit, quod superædificauit, mercedẽ accipiet, &c. Non ergo in fundamento spiritualis ædificij est merces gloriæ: sed in superædificatione operum, quæ fiunt, ipso adiuuante fundamento, quod est Christus. Hinc concludo distinctionem illam, Catholicis communem, collationis gratiæ, seu hæreditatis ad gloriam, ex opere operato dumtaxat, nempe Christi: & collationis gratiæ, etiam ex opere operantis hominis. Prima datur hominibus per Sacramenta Christi, quæ cùm ex se sint æqualia in omnibus, non causant ex se, nisi æqualem gratiam: at secunda, etiam in Sacramentis ipsis, inducitur diuersa ex diuersa dispositione subiecti: quis namque dicat æqualem conferri gratiam baptizato infanti, nullam habenti dispositionem, ac accedenti ad baptisma adulto cum feruore charitatis, vel etiam cum firma voluntate subeundi statim Martyrium. Rursus, quia opera operantium iustorum diuersa sunt in obseruantia legis, nimirum vel ex diuersitate honestorum motiuorum, vel ex maiori, aut minori feruore, & intensione actuum, quibus iusti super fundamentum Christi superædificant aurum, & lapides pretiosos, non fœnum, aut paleas, eodem tamen Christo sua præueniente gratia, prout libuerit ei, adiuuante immediatè, & non per æqualem Sacramentorum applicationem: hinc illis debetur diuersa merces: hinc in domo Patris mãsiones multę sũt: hinc, sicut in aliquibus superabundant passiones Christi, ita abundat eorum resurrectio.

838 Ad secundum dico millies dictum esse, quomodò gloria sit Dei gratia, non obstante, quòd sit ex consequenti debita ex iustitia. Est namque gratia primò, quia Deus, vt Dominus, nec non titulo gratitudinis posset quæcumque opera exigere ab hominibus, absque vlla obligatione retribuendi, prout patet ex Luca adducto ab hæreticis in argumento; quòd ergo non ita exigat: sed promissione mercedis gloriæ, gratia est ista gloriæ promissio. Secundò, quia nisi homo satisfaciat pro peccato, siue proprio, siue originali, nihil poterit apud Deum mereri, *Cùm enim*, ait Apostolus ad Romanos 7. *essemus in carne, passiones peccatorum, quæ per legẽ erant, operabantur in membris nostris, vt fructificarent morti*: non poterat autem homo ita satisfacere: & satisfecit pro ipso Christus: atque ita per Christum, cui in baptisma sepelimur, à culpis mundamur, vt ita liberati à seruitute peccati, fructus afferamus in sanctificationem, finem verò vitam æternam, iuxtà Apostolum ad Romanos 6. Præterea tertiò, quoniam gloria datur meritis, & merita etiã nobis gratiosè dantur à Deo: etiam ipsa gloria, imò ius ipsum meritorum ad gloriam gratia est, non exclusa ratione iustitiæ, nimirum debiti in Deo ad retribuendum meritis, quæ antecedenter gratiosè dat. Quomodò autem Deus donet nobis merita, per totã ferè quæstionem primam explicatum est, nunc sufficiat adducere pauca Augustini verba in Epistola 106. vbi *Fateatur esse*, ait, *liberũ arbitrium, & si diuino indigeat adiutorio: fateatur, quando contra tentationes, concupiscentiasque illicitas dimicamus, quamuis & illic habeamus propriam voluntatem, non tamen ex illa, sed ex adiutorio Dei nostram prouenire victoriam*. Nimirum quia, si iustitia per motionem præuenientis gratiæ non plus delectaret, quàm illecebra tentationis, caderemus, non vinceremus nostro libero arbitrio; quòd ergo liberum arbitrium gratię se accommodet, gratia præstat, plus illi dilectionem afferens, quàm obiectum illecebrarum. Ipsissimum ergo meritum nostrum plus à Deo est, & longè plus, quàm à nobis; quid ergo mirum, si gloria, quæ datur meritis, dicatur gratia, cùm plus sit gratia, quam merces. Atque ex his patet quid dicendum sit ad tertium locum; quòd nimirũ corona gloriæ sit plus corona misericordiæ, & miserationũ Domini antecedentium ad ipsum meritum, quod reddunt gratis datum, quàm sit à nostro libero arbitrio: ita tamen, vt trahat liberum arbitrium ad opus, non verò excludat; ipsum namque liberum arbitrium adiuuat, ipsum trahit. Legant Augustinum Epistola 89. ad Hilarium, *Neque enim*, inquit, *voluntatis arbitrium ideò tollitur, quia iuuatur: sed ideò iuuatur, quia non tollitur: qui enim Deo dicit, adiutor meus esto, confitetur se velle adimplere, quod iussit: sed ab eo, qui iussit, adiutorium poscere, vt possit*. Quia ergo opus bonum, & si gratia magis sit, quàm opus nostrum, adhuc tamen opus nostrum est: indè gloria plus corona est misericordiæ, & miserationum Domini, quàm iustitiæ: sed adhuc est corona iustitiæ, quam reddet Dominus in illa die iis, qui diligunt aduentum eius, vt patet in supradictis ex Apostolo.

839 Ad quartum in primis dico, cur versuti isti hæretici considerant, & ostentant dũtaxat verba, quæ in argumento adducunt ex cap. 8. ad Romanos, & nihil cogitant, vel non cogitare fingunt, illa alia ex secũda ad Corinthios 4. *Id enim, quod in præsenti est*

est momentaneum, & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Vt hinc discernerent, quòd licèt, modo deindè explicando, non sint condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis: adhuc tamen eædem operantur in nobis: & cùm non physicè: moraliter, & meritoriè, tam sublimè æternæ gloriæ pondus? Directè autem ad locum dico, quòd opera facta ex gratia in multiplici sunt differentia: atque etiam non eodem modo consideranda sunt in supposito, à quo fiũt. Primò ergo opera vel sunt ex charitate, qualia sunt amor Dei super omnia, & perfecta contritio peccatorum, prout ista sunt Dei, summè amabilis, offensa: vel sunt ex aliarum virtutum motiuo. Secundò aut vtraque ista procedunt ab homine, qui nõ adhuc supponitur filius adoptiuus: vel ab homine, qui iam supponitur filius, & hæres. Tertiò aut ista opera considerantur secundùm valorem sibi proprium: aut prout induunt valorem intrinsecum, siue ex meritis Christi, communicatum illis per Sacramenta: siue ex gratia habituali condignificante, & constituente iam Filium Dei ipsum operans; & iuxtà diuersas has acceptiones, atque considerationes diuersimodè est de illis dicendum. Opera ergo ex charitate primò explicata, etiam si fint ab homine nõ adhuc baptizato, merentur saltem de congruo (supposita tamen Dei promissione) & dona gratiæ, & donum gloriæ: taliter vt similia opera species sint baptismatis, & dicantur baptismus flaminis, eò quòd sunt voluntas, & votum baptismi fluminis, seu baptismi in re suscipibilis. Si verò loquamur de cæteris operibus bonis, elicitis à peccatore, & non vnitis vlli Sacramento, nullam prorsus habẽt rationem meriti apud Deum: quandoquidem opera inimici, non auferentia inimicitiam, saltem ex parte operantis, nullatenus sunt meritoria apud offensum: habent nihilominùs quamdam proportionem, vt Dei, non iustitiam, sed pietatem moueant ad subministrandum operanti vlteriora auxilia, siue pro susceptione Sacramentorum, siue pro eliciendis actibus perfectioribus amoris Dei, vel perfecti doloris de peccatis, vt patet ex cap. 10. Actuum Apostolorum, vbi refertur, quòd Cornelius Centurio ante baptisma acceptus erat Deo propter orationes, & eleemosynas, quas faciebat: vt propterea miserit ei Angelum, qui moneret eum, quatenus accerseret Petrum, qui ipsum de mysterijs fidei, edoceret, & baptizaret: & ita à versu 4. dicitur de Angelo, *Dixit autem illi, orationes tuæ, & eleemosynæ tuæ ascenderũt in memoriã in conspectu Dei.* Et a versu 3. *Aperiens autem Petrus os suum dixit: in veritate comperi, quia non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente, quæ timet Deum, & operatur iustitiam, acceptus est illi.* Post quæ illi prædicauit Christum: & deindè, vt refertur vltimo versu, *Iussit eos baptizari in nomine Domini Iesu Christi.* Si autem tertiò de ijsdem operibus loquamur, prout vnitis in Sacramentis, siue tamquam partibus, siue tamquam dispositionibus, ita induunt meritũ Christi, quòd nulli dubium esse potest fore condignum præmij gloriæ. Si quartò, prout sunt ab homine iam filio adoptiuo per præcedentem gratiam, ita ratione dignitatis personæ, induit vnumquodque bonum opus, proportione seruata, condignitatem ad augmentum gratiæ, & hæreditatis ad gloriam, non ratione valoris præcisè intrinseci, sed à dignitate operantis, ratione gratiæ habitualis: sicut namque in hominibus maioris existimabilitatis est obsequium Principis, quàm simile obsequium hominis plebei: ita, cùm gratia habitualis se habeat in ordine donorũ supernaturalium creabilium, tamquam natura, cui debita sunt in sua proportione cætera dona, condignitatem habet ad illa, eademque condignitate dignificat bona opera operantis. Apostolus autem (vt argumentum hæreticorum nunc eneruam) loquitur, vt patet ex verbis ipsis, de passionibus huius temporis, considerando eas secundùm se, nempè momentaneitatem veluti laborum, & leuitatem eorumdem relatè ad interminabile præmium gloriæ: & tale, quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, sicut alibi inculcat: vt indè spe tanti præmij, hilari corde homines subeant passiones istas leues, & transitorias; non autem considerat eas, vt condignificatas aliundè: cùm talis dignitas non conducat ad mouendos animos pro subeundis ex corde similibus passionibus.

840 Ad vltimum dico, quòd sicut hæretici isti considerant in Euangelio dominum temporalem, vtentem iure suo in seruum: vellem etiam, vt ex alijs infinitis locis eiusdem Euangelii reflecterent ad dominum, cedentem suo iuri erga seruum, & relinquentem ipsum liberum, & in proprio iure, non domini: puta si Dominus diceret suo seruo, ego hodie, vel per totam istam hebdomadam in tua te relinquo libertate, vt facias, quę tibi placuerint: tantummodò tibi propono, quòd si cum meo inimico con-

conuersationē inibis, vapulabis à me plagis: si in vtilitatem meam volueris te applicare, opus tuum magis, minùsque cōpensabo, iuxtà quod operaris: quid in hoc casu dicent hęretici? posset ne Dominus gratiam non habere seruo, qui in sua libertate relictus, adhuc cogitauit, quę Domini sunt, non quę proprię conducerent libertati? an non dignus retributione erit labor ille serui, à quo, pręindulgente Domino, poterat abstinere? quis insaniens id diceret? numquid forsan ex sola promissione esset in hoc casu pręmium, an ex merito operum? si namque esset ex sola promissione, non esset vndè maiori labori deberetur maior merces, cùm promissio sit eadē; promissio ergo nihil facit aliud, nisi quòd sit gratia cessionis iuris Domini in seruum: sed non ipsa est motiuum mercedis, imò potiùs opus. Hoc autem casu posito eosdē hęreticos percontor, numquid simili seruo licebit gloriari in se ipso, quasi ex se debitorem sibi fecerit Dominum suum? an Domino gratias agere, quòd, cùm per se omninò sibi inutilis foret, gratia Domini sibi vtilis factus sit: non excluso tamen suo libero arbitrio, quo, gratiosè in libertate relictus, in Domini vtilitatem operatus est, vt mercede euaderet dignus? credo iam, quòd hanc euidentiam non negabunt. Si autem ita est, vndè proterui iactant locum adductum ex Euangelio Lucę concludere eorum perniciosissimum errorem, cùm iā totam Scripturam videant Dei promissionibus plenam, quibus benè operantibus promittitur merces: ita tamen, vt homo sit relictus in manu consilij sui ad porrigēdam manum vel ad vitam, vel ad mortē suā? Mercedem ergo debet Deus benè operantibus, quia ipso non exigente, tamquā Domino à seruis, (in quo casu, vt loquitur Euangelista, nullam illis gratiam deberet,) sed adhortando promissis, serui, in libertate relicti, quæ Domini sunt, non quæ sua, quęrunt. Adhuc tamen postquam, quæ pręcipiuntur, faciunt, dicere debent, serui inutiles sumus, quia, quæ nos pluribus titulis Domino debemus, fecimus; quòd namque non ita à nobis Deus exigat, sed promissionibus gratuitis mercedis, non ex nobis est, sed ex ipsius gratia, & pietate: non tamen excluso per hoc libero arbitrio, cui relinquitur, vt operi, quod voluerit, manus imponat: atque indè, quia bonum, quod in potestate eius relinquitur, Deo offert liberum arbitrium, ex iustitia ipsi debetur mercedis compensatio.

541 Obijciunt secundò hęretici aliqua Augustini loca, discerpta à contextibus, vt quā malunt, tribuant significationem. Primò quidem obijciunt verba aliqua desumpta ex libro de libero arbitrio cap. 6. nempe. *Dona sua coronat Deus, non merita tua*; ergo euanescunt, inquiunt, ex doctrina Augustini prætensa in Electis merita. Pariter cap. 7. *Non Deus*, ait, *coronat merita tua, tamquam merita tua, sed tamquam dona sua*. Ergo inferunt, non coronat Deus merita nostra, vt à nobis, vel à nostro libero arbitrio, sed quà à sua gratia proueniunt: quibus, quatenus ita proueniunt, promisit compensationem. Rursus sermone 15. de verbis Apostoli sic habet, *Non putes te promerendo accepisse*. Et deindè, citans aliqua verba Psalmi 55. subiungit, *Pro nihilo, inquit, saluos facies eos: quid est pro nihilo saluos facies? nihil in eis inuenies, vndè salues, & tamē saluas, gratis das, gratis saluas: omnia merita pracedis, vt dona tua consequantur merita tua*. Si nihil ex Augustino, imò & ex Psalmo, inuenit Deus in Electis, vndè eos saluet, nōne, inquiunt, omne meritorum vestigiū excutitur? Tertiò tandem ex homilia 14. hęc referunt, *Cùm ergo Deus coronat merita tua, nihil coronat, nisi dona sua*. Vbi illam particulam, *nihil*, appellare ex parte nostra, quòd videlicet nihil, prout ex nobis, sit coronādū, sed dumtaxat dona Dei, ipsamet verba, inquiunt, ostendunt.

542 Respondeo in omnibus prædictis locis agere Augustinum contra Pelagianos, vel etiam contra Semipelagianos, quorū primi exinanibant totaliter gratiā Christi, impiè asserentes solis viribus liberi arbitrij adimpleri legem, vt ostendi, cùm eorum errores retuli. Secundi verò volebant gratiam, facientem obseruari legem, dari his prę alijs ob meritum fidei, vel inuocationis Dei in illis prę alijs, antecedens ipsam gratiam; ac consequenter per primos salus ęterna asserebatur data per merita solius liberi arbitrij, & non per donum speciale Dei, extra dona naturalia spectantia ad primam creationem hominis. Per secundos verò initium salutis eodem modo dicebatur esse ex solo libero arbitrio. Ex quibus erroribus, quos anathematizant Catholici, patet in duplici sensu sumi, cùm dicitur meritum nostrum: vno nimirum ita, vt dicatur nostrum, quia ex solo libero nostro arbitrio sit, & ita sumebant Pelagiani, & Semipelagiani: alio modo, vt solùm dicatur nostrum, quia ratio meriti cadit in creatura rationali, & non in gratia, quę licèt faciat creaturam rationalem benè operari: quia tamen expers est omnis vitę, incapax etiam est meriti, vel pręmij; nec Deus, qui causa principalis est

est actionis meritoriæ, potest apud se ipsum mereri: vndè nostrum dicitur meritũ,quia, prout à nobis est, coronatur, imò veriùs nos pro tali merito coronandi sumus. Impugnãs ergo Augustinus præfatos hæreticos, illud ipsum, secundùm quòd ab ipsis asserebatur, negabat: & ita,quia ipsi merita nostra vocabant, quasi à nostro libero arbitrio se solo, & vt causa principali facta: Augustinus eadem phrasi negando in tali sensu dari in nobis, vel saltem vmbram, siue vestigium meriti, concludebat merita nostra, quæ Deus coronat, non esse nostra, quasi ex nobis: sed merita Dei, quia Deus per gratiam, facientem operari, ac subiicientem sibi liberum arbitrium, est principalior causa nostrorum meritorum. Cæterùm chimæra est dicere, quòd Augustinus negauerit, aut somniauerit non inesse rationem meriti in opere, prout est à nostro libero arbitrio: cùm, vltra allata in nostra secunda probatione, indè probet in nobis liberum arbitrium, vt seruetur in nobis ratio nostri meriti. Legant Augustinum, si forsitan adhuc non legerint, hæretici isti, tum lib. de Spiritu, & Anima cap. 48. tum in lib de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 21. & in vtroque loco ita loquentem inuenient, *Postquam verò seductione Serpentis per Euam cecidit*, nimirum Adam, & cũ eo totum genus humanum, prout docemur ab Apostolo, *naturæ bonum perdidit, pariter & vigorem, non tamen electionem: ne non esset,* inquit, *suum, quòd euitaret peccatum: nec merito indulgeretur, quòd non arbitrio diluisset.* Nec sufficit ad libitum dicere, quòd id ipsum retractauerit: quæ enim in his libris retractauit, in duobus libris retractationũ recensuit, in quibus hoc nec nominatum inuenient hæretici.

843 Ad primum ergo locum, desumptum ex libro de gratia, & libero arbitrio, dico ex contextu verborum patere in quo sensu loquatur Augustinus: antecedenter namque ad verba, adducta ab hæreticis, ita Pelagianos, ac etiam Semipelagianos oppugnans, scribit, *His, & talibus testimonijs diuinis probatur gratiã Dei non secundùm merita nostra dari*. Loquitur ergo, non de meritis per gratiam, sed merita nostra, oppugnando, vocat, iuxtà Pelagianorum phrasim, quæ sint in nobis ex nobis sine gratia, & quibus reddatur, tamquam debita, gratia; ac ideò subiungit, probans ad merita debere præcedere gratiam, dantem posse, & facientem simul operari, *Cui redderet coronam iustus Iudex, si non donasset gratiam misericors Pater? & quomodò esset ista corona iustitiæ, nisi præcessisset gratia, quæ iustificat impium? quomodò ista debita redderetur, nisi priùs illa gratuita donaretur?* Augustinus clariùs loquentem hæretici, *Si enim*, addit, *merita nostra sic intelligerent, vt etiam ipsa dona Dei esse cognoscerent, non esset reprobanda ista sententia: quoniam verò merita humana sic prædicant, vt ea ex semetipso habere hominem dicant, prorsus rectissimè respondet Apostolus: quis enim te discernit, quid autem habes, quod non accepisti: quid gloriaris, quasi non acceperis? Prorsus talia cogitãti*, inquit, *verissimè dicitur, dona sua coronat Deus, nõ merita tua.* Tacẽt ista alia verba hæretici, ne euidẽter appareat, qđ talia merita ex seipso cogitãti, & quę nõ acceperit per gratiã, dicat Augustinus, *dona sua coronat Deus, nõ merita tua*, quę fingẽdo cogitas. Eodẽ ergo modo loquitur deindè, cùm dicit, *Nõ Deus coronat merita tua, tãquã merita tua*, quasi facta ex te ipso, sicut cogitas, *sed tãquã dona sua*, data ab ipso per gratiã, quę liberũ tuũ arbitriũ reducit ad opus; nõ econtra.

844 Ad secundum dico peruersitatem horum hæreticorum ex eodem loco maximè conuinci: vbi enim legunt, *Non putes te promerendo accepisse*, legunt etiam immediatè post, *qui non promereres, nisi accepisses; gratia præcessit meritum tuum; non gratia ex merito, sed meritum ex gratia*. Cur ergo prima verba afferunt discerpta, vt ita videantur præferre negationem meriti, & relinquunt sequentia, in quibus adstruit Augustinus meritum nostrum: sed non primo modo Pelagianistico, quasi ex nobis: at secundo modo Catholico, nimirũ ex gratia, faciente operari? sequens ergo Pelagianos impugnare, subiũgit, *Pro nihilo*, inquit, quod sit ex se ipsis, *saluos facies eos, nihil in eis inuenis* ex se ipsis, *vndè salues: & tamẽ saluas, gratis*, gratiam, vndè mereantur saluari, *das*: & indè *gratis saluas*, vt patet iam ex responsionibus ad primum argumentum ex Scriptura.

845 Ad tertium pari modo dico, eosdem impugnando hæreticos, contra quos totus erat Augustinus, illa adstruere, cùm dicit, *Cùm ergo Deus coronat merita tua nihil coronat, nisi dona sua*: hoc est nihil tuum, quasi ex te: sed ita tuum, vt tuum non sit, nisi ex dono Dei, nempe gratia, faciente te operari. Et ideò in fine concludit. *Hæc ergo, & his similia diligenter, & fideliter cogitantes, non acquiescamus eis, qui liberum arbitrium in superbiam extollentes, præcipitare magis, quàm eleuare conantur*. Pelagianos autem esse, qui, in superbiam elati, liberum arbitrium, eleuando, præcipitant, ex Augustino agnoscere quisque potest in libris, quos contra eosdem scripsit; in primo namque quem edidit contra duas Epistolas Pelagianorum

norum, sic habet capite 2. *Liberum autem arbitrium, defendendo, præcipitant: vt de illo potiùs ad faciendam iustitiam, quàm de Domini adiutorio confidatur: atque vt in se quisque, non in Domino glorietur.* Et cap. 4. loquens de necessitate præcedentis gratiæ ad posse seruare iustitiam, *Hoc isti nolunt,* ait, *elati, & superbi, nec purgando, defensores, sed extollendo, præcipitatores liberi arbitrij.*

§. DECIMVS TERTIVS.

Deum nobis non præcipere impossibilia, contra eosdem hæreticos ostenditur.

846 QVamuis error hic Lutheri, & Caluini, secundùm quem dicunt obseruantiã legis nobis præceptã, esse nobis impossibilem, sufficientissimè sit ex dictis oppugnatus: dum probauimus liberum arbitrium habere eiusdem obseruãtiam legis in suã potestate, prout gratia Christi Domini, qui illuminat omnem hominem venientẽ in hunc mundũ, saltẽ quoad posse, adiuuatur: sicut etiam, dum probauimus cõcupiscentiarum cohibitionem non esse nobis præceptã, nisi secũdùm quòd compescere eas possumus: nolo tamen illa sufficere: sed hic nouis tum Scripturæ, tum Augustini authoritatibus stabilire satagam nihil nobis præcipi, quod, iuxtà obligationem præcepti, non sit nobis possibile.

847 Iugulatur ergo primò prælibatus hæreticorum error pluribus Sacræ Scripturæ locis, ex qua initium sumam à libro Deuteronomij cap. 30. vbi, postquam sit mentio de Dominicis præceptis, & signanter de præcepto diligendi Deum, (quod principaliter esse nobis impossibile prætendunt hæretici,) his verbis, *Si tamen audieris vocem Dñi Dei tui, & custodieris præcepta eius, & ceremonias, quæ in hac lege conscripta sunt: & reuertaris ad Dominum Deum tuum in toto corde tuo, in tota anima tua, &c.* Obseruantia præcipuè huius præcepti diligendi Deũ ex corde ostenditur esse nobis præ cæteris præceptis possibilis: vtpotè, quia non aliundè pẽdet, nisi ab intrinseco cordis, quod supponitur illuminatum gratia Christi, illuminantis omnem hominem venientem in hunc mundum. Legant pertinaces isti præcitatum caput, legant verba illa, *Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum, nec in Cælo situm, vt possis dicere: quis nostrum valet ad Cælum ascendere, vt deferat illud ad nos, & audiamus, atque opere compleamus? Neque transmare positum, vt causeris, & dicas: quis ex nobis poterit trasfretare, & illud ad nos vsque deferre, vt possimus audire, & facere, quod præceptum est? Sed iuxtà te est sermo valde in ore tuo, & in corde tuo, vt facias illum.* An dicent hæretici non esse in his verbis sermonem de dilectione Dei, sed de ceremonijs extrinsecis? Quid ergo est, quòd signanter antecedenter ad hæc verba agitur de amore Dei? Quid est, quòd, *mandatum hoc,* dicitur, non mandata, nisi quia omnia mandata in vno continentur, nimirum in Dei dilectione; qui Deum namque diligit, omnia, quæ Deo placent, exequitur? Quid tandem, quod subiungitur, veluti recapitulando, quæ dicta sunt, *Considera, quòd hodie proposuerim in conspectu tuo vitam, & bonum: & econtrariò mortem, & malum; vt diligas Dominum Deum tuum, & ambules in vijs eius, & custodias mandata illius, & ceremonias, atque iudicia?* Nonne, si non de mandato dilectionis etiam esset sermo, potuisset populus ille de hoc mandato causari, & dicere. Quis nostrum valet ad impossibile pertingere, vt audiamus, & compleamus? & frustranea fuissent verba Moysis, proponentis etiam hoc præceptum cum alijs?

848 Rursus Matth. 11. habemus, *Tollite iugum meum super vos, & discite à me; quia mitis sum, & humilis corde: & inuenietis requiem animabus vestris.* Agitur certè hic de iugo, & onere præceptorum, non de præcisa gratia, quæ nullatenus potest induere rationem iugi: & de tali iugo, quo inueniamus requiem animabus nostris, consequenter de adæquato præceptorum iugo, sine quo non inuenimus requiem prædictã: sed attendãt quid subiungat Euangelista, *Iugum enim meum, inquit, suaue est, & onus meum leue.* Numquid suaue, & leue possunt hæretici dicere iugum, quod impossibile est deferre? Si ergo suauis, leuisque est præceptorum obseruantia, nõ solùm nõ impossibilis, verùm etiam facilis redditur volenti, diuino adiutorio.

849 Præterea Epistolæ primæ Ioannis 5. *In hoc cognoscimus, quoniam diligimus natos Dei, cùm Deum diligamus, & mandata eius faciamus. Hæc est enim charitas Dei, vt mandata eius custodiamus: & mandata eius grauia non sunt.* Nonne hic de præcepto charitatis, & dilectionis Dei agitur, quæ omnium dicitur adimpletio præceptorum? Hoc nihilominùs

minus asseritur non esse graue: si autē esset obseruatu impossibile, nihil illo grauius cogitari posset.

150 Insuper in eiusdem Ioannis Euangelio cap. 15. habemus, *Si non venissem, & locutus fuissem eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* Et, *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent: nunc autem & viderūt, & oderunt & me, & Patrem meum.* In quibus verbis procul dubio agitur de peccato infidelitatis, & odio in Christum: nam de cætero Hebræi non erant absque aliis peccatis, cùm Euangelium sit plenum increpationibus, quibus Christus plurima illorum genera peccatorum arguebat. Si ergo Christus non venisset, & locutus eis fuisset: vel si non opera fecisset, quæ nemo alius fecit, non peccassent peccato infidelitatis in eius doctrinam: nec peccato odij, illum ad mortem vsque persequendo. Ore Dominico id habemus: atqui in similibus conditionatis casibus non aliundè poterāt excusari Hebræi, nisi quia in talibus suppositionibus non habuissent motiuum, sufficienter eos mouens ad fidem, & amorem Christi; ergo carentia sufficientis cognitionis, seu ignorantia sufficientiæ ex parte motiui excusat ore Dominico à peccato, eò quòd defectus non esset ex parte potentiæ: quantò magis excusaret à peccato impossibilitas rei præceptæ, si esset in opere præcepto?

151 Tandem Lucæ primo habemus, quòd postquam annūciauit Angelus Mariæ Verbi Diuini in eius vtero exequendam Incarnationem, volens ostendere, quòd, quę Deus dicit, potens sit & facere, subiunxit, *Quia non est impossibile apud Deum omne verbum.* Quæcumque ergo Deus nobis promittit, potens est & facere: atqui nobis Matth. 7. promittitur, quòd si petamus, dabitur nobis: si quæramus, inueniemus: & si pulsemus, aperietur nobis, *Omnis enim*, citato loco dicitur, *qui petit accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur.* Et, *Si ergo vos, cùm sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris: quantò magis Pater vester dabit bona petentibus se?* Sermonem autem hìc esse de petitione auxiliorum, quibus Dei legem, & præcepta, prout debemus, seruemus, patet ex illatione, quæ ad prædicta connectitur, nempe, *Omnia ergo quæcūq; vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis: hæc est enim lex, & Prophetæ.* Si autem in his verbis non significaret id, quod petere debeamus, esset consequentia omninò extra propositum; vt ergo hæc connexionem habeant, significatur per præfata vltima verba, vt petamus à Deo auxilia talia, quibus faciamus aliis, quæ ab illis volumus fieri nobis, & in his consistere legem. Quod totum clariùs ostēditur Lucę 11. vbi postquam traditur nobis oratio Dominica, exemplo ostendit Christus nō negare nobis Patrem cœlestem, quęcumque per eādem orationem petimus: ac idē refertur, quod loco citato Matthęi, *Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis, &c.* Et, *Si ergo vos, cùm sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris: quantò magis Pater vester de Cælo dabit spiritum bonum petentibus se.* Quid sit autem spiritus bonus, Apostolus indicat pluribus in locis, vt ad Romanos 7. *Itaut seruiamus in nouitate spiritus, & non in vetustate litteræ.* Et cap. 8. *Qui non secundùm carnem ambulamus, sed secundùm spiritum.* Et deindè, *Ergo fratres debitores sumus nō carni, vt secūdùm carnē viuamus: si enim secundùm carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis: quicumque enim spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei.* Cui quæso euidens non est ex his, nomine spiritus venire diuinū adiutoriū, quo agimur, vt vincamus carnem, vitamque carnalem: & viuamus in Christo vita spirituali? Verùm non discedamus à præfato loco Euangelij secundùm Lucam. Certè Christus, quòd post traditum modum orandi per Dominicam orationem, statim subiungat. *Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi, Amice commoda mihi tres panes, &c, Et si ille perseuerauerit pulsans: dico vobis, & si non dabit illi, eò quòd amicus eius sit: propter improbitatem tamē eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios. Et ego dico vobis, petite, & dabitur vobis, &c.* Certè, inquam, hæc subiunxit Christus, vt nos doceret perseuerantiam orationis Dominicæ, promittendo nobis, quòd ita perseueranter petendo, accipiemus: quæ in ea petimus, quærendo inueniemus: & pulsando aperiet nobis ianuam ad suæ gratiæ thesauros: atqui inter alia in oratione Dominica petimus, ne nos Deus inducat in tentationē, sed liberet nos à malo; si ergo, quod promittit, potens est & facere, taliter feruorosè orantibus, atque perseueranter, non solùm non erit impossibile non induci in tentationem inobseruantiæ alicuius præcepti, sed etiam defacto liberabitur; quāuis sæpè permittat peccare venialiter, siue ex defectu feruoris leui in petendo: siue vt suam maximam agnoscat infirmitatem, & ad gratiam confugiat: siue tandem ne in superbiam indè incidat, vbi magis humiliari debet: & glorietur in Deo, nō in se.

852 Patet autem ex his quàm ridiculosè procedant in præsenti Lutherani, & Caluinistæ pro substinendo eorum errore; aliqua namque dumtaxat pro suo libitu sibi opponunt ex Scriptura loca, quibus respondendi detur eis aditus, quòd Deus non potest nobis præcipere impossibilia, quæ talia sint nobis simpliciter: sed potest præcipere aliqua, quæ absolutè à nobis fieri non implicent, licèt implicent nobis ex suppositione peccati. Eo modo, quo nobis impossibilis erat sine Christo satisfactio condigna pro peccato mortali: sed quia hæc voluntaria fuit nobis in peccato, adhuc obligati eramus ad satisfactionem, nobis impossibilem: taliter quòd, si Deus non fuisset misertus nostri, mittens filium suũ ad nos redimendos, damnati fuissemus. Cùm ergo, inferunt, impossibilitas obseruantiæ præceptorũ sit ex reluctantibus nostris concupiscentijs, insurgentibus in nobis ex peccato originali, benè stabit, quòd possimus obligari ad similia impossibilia.

853 Patet, inquam, ridiculè, nec non subdolè procedere tales hæreticos, dum respondentes Catholicis, ita respondent, quasi quòd isti erroribus Pelagianorũ permisceantur; concedunt namque, & fide profitentur Catholici, homines per originale fuisse impossibilitatos ad omnem actũ bonum præceptum, etiam ad initium fidei, contra Pelagianos, & Semipelagianos; cùm hoc tamen gratias agentes Deo, quòd filium suum miserit in similitudinem carnis peccati, vt de peccato, iuxtà Apostolum ad Romanos 8. damnaret peccatum: dicunt per Christi gratiam præuenientem, & adiuuantem, atque illuminantem omnem hominem venientem in hunc mundum, quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, fieri nobis possibile, vt nimirum iustificatio legis impleretur in nobis; sicut docet idem Apostolus loco modò citato: & de hac gratuita potentia nobis per Christum collata procedunt adducta à nobis Scripturæ loca, ad quę nullatenus se extendit hæreticorũ respõsio.

854 Dolosum præterea transitum faciunt in eorum responsione, de impossibilitate ex suppositione consequente, & libera, ad suppositionem antecedentem, absolutam, & necessariam: nunc confundendo actus voluntatis cum voluntate, nunc distinguẽdo. Quod, vt magis clarificem, ab eodẽ exemplo, quod affertur in argumento, euidentiam desumam. Verum namque est, quòd homo offendens Deum, vi huius voluntatis, quæ libera est, ab eaque homo abstinere, vel non abstinere poterat, contrahit debitum satisfaciendi de condigno Deo, quæ satisfactio est illi impossibilis: sed hæc impossibilitas vi eiusdẽ actus, quo contrahitur, potuit non contrahi, per hoc, quòd potuit homo Deũ nõ offendere: & ideò benè imputatur homini ex peccato contractio illa impossibilitatis, quæ potuit non contrahi; hinc tamen non fit, quòd iam impossibilitato homine ad Deo satisfaciendum, noua deindè crescant peccata, vel crescat malitia peccati toto tempore, in quo non satisfacit: vel quòd Deus possit sub noua obligatione culpæ obligare eum ad præbendam satisfactionem condignam: sed tantummodò perseuerat eadem obligatio antecedenter libera, contracta vi primi actus, à quo potuit abstinere: ac ita homo, vel eius voluntas, praua permanet vi primi actus: sed nõ omnis actus deindè voluntatis impossibilitatæ, nouam affert prauitatem. Eo modo, quo proiiciens liberè Breuiarium in mari, dum illud trãsfretat, voluntate non recitandi Officium toto tempore itineris, tunc peccatum contrahit: non verò, cùm impossibilitatus iam, non recitat, nisi complaceat de nouo liberè de illa impossibilitate, à qua complacentia liber est abstinere. Vndè si pœniteat de prima culpa, vel illi remissa supponitur, non de nouo culpatur, cùm tempore impossibilitatis officium non recitat. Et tota ratio à priori est, quia peccata non multiplicantur per præcisam potentiam voluntatis, quæ vna semper, & eadem est: sed per multiplicationem actuum; vt ergo sint plura peccata, debent singuli actus cõtinere, tãquã inter se distincti, & plures, id, quod constituit actũ formaliter prauũ: ergo, sicut volentes, nolentes, concedunt hæretici, quòd, si ad primum actum homo supponeretur aliundè, quàm à se impossibilitatus, non posset sub culpa à Deo obligari ad illum, quia non esset illi voluntaria carentia actus: ita impossibilitatus à se per primum actum, per hunc contrahit quidem malitiã totius obiecti mali voliti: sed deindè noui actus, qui supposita impossibilitate non afferunt nouas rationes voluntarij, non possunt afferre nouam rationem, seu multiplicitatem malitiæ: cùm non isti afferant impossibilitatem, sed supponant: ac consequenter respectu primi actus impossibilitas fuit consequens ex suppositione, & libera, vtpotè per ipsum contracta: at respectu cæterorum, qui eam iam supponunt, est antecedens, absoluta, & nullatenus libera.

855 Ex quibus concludo, quòd vt præcepta dentur à Deo hominibus, obseruanda

ab iisdem propriis actibus voluntatis, non potest Deus illos obligare ad nouam culpam actualem, distinctam ab originali, nisi ipsis obseruantia sit possibilis: ac consequenter nisi ad actus, quos non possunt, saltem sufficientia det auxilia, quibus possint siue mediatè, siue immediatè: non enim omnibus auxilia dat immediatè Deus ad omnia, vt infra ex Augustino probabo. Exempli gratia infideli non dat auxilia ad omnia præcepta, sed vt possit conuerti ad fidem, qua deindè possit mereri auxilia ad alia præcepta; huic enim libera est obseruantia, vel inobseruantia præceptorum omnium, eò quòd liber est, vt credat, & fiat potens reliqua seruare præcepta: & si non vult fieri fidelis, liberè non vult auxilia, quibus seruet reliqua præcepta: quòd enim sine fide non habeat auxilia ad cætera præcepta, & hìc, & nunc sit impossibilitatus ad illa, non est hæc, nisi impossibilitas consequens, quia semper est potens credere, & talia acquirere auxilia.

856 Iugulatur secundò idem error ex Augustini doctrina, ex qua innumera afferre possem loca pro eodem errore expugnando: breuitati tamen consulens, quatuor tantùm seligam, quæ distinctè adamussim trutinabo, vt omnem tergiuersationibus aditum hæreticis occludam.

857 Primus autem sit ex sermone 61. de tempore, quem inchoat Augustinus his verbis, *Scio, & credo charitatem vestram sapienter intelligere non esse sine causa, quòd vos de vera, & perfecta charitate tam frequenter admoneo; hoc enim ideò facio, quia ad omnium peccatorum vulnera nullum medicamentum tam salubre, & tam efficax esse agnosco.* Nonne quæ de charitate in tali sermone, admonẽdo, dicturus est in medelam vulnerum peccatorũ relatè ad suos Auditores, ad Adami posteros, & non relatè ad Adamũ, & Euã ante peccatum, quos monere, aut adhortari non poterat, conuincitur Augustinum esse locuturum? Videant autem hæretici quid his statim subnectat, *Additur*, inquit, *& hoc, quòd, cùm tam magnum sit veræ, & perfectæ charitatis remedium*, intelligunt iterum, quòd cùm de remedio sermo sit, relatè ad infirmos dicitur, *nullus tamen inuenitur*, sequitur, *qui eam, cum Dei adiutorio, non possit habere*. Veram ergo, & perfectam charitatem, qua tenemur omnes Deum super omnia diligere in hac vita, nemo est, qui cum Dei adiutorio habere non possit: cùm tamen isti hæretici impossibilitatem obseruantiæ cæterorum præceptorum ex conficta impossibilitate obseruandi præceptum charitatis colligere conẽtur. *Potest mihi*, præterea subiungit, *dicere aliquis, non possum ieiunare: numquid potest dicere, non possum amare? potest dicere propter infirmitatem corporis mei non possum à vino, vel à carnibus abstinere: numquid potest dicere, nõ possũ diligere? Potest quisquã dicere se virginitatem non posse seruare, &c. nũquid potest dicere non possum inimicos diligere, &c. Cùm enim multa sint, quæ propter fragilitatem humanam corporaliter implere non possumus, charitatem tamen in corde nostro, Deo inspirante, si in veritate voluerimus, sine aliqua dubitatione habere poterimus.* Sed dicent heretici hãc inspirationem Deum non dare Electis in hac vita, sed in alia. Si ita dicunt, progrediantur in legendo eodem loco Augustinum, qui, veluti horum hæreticorũ præscius responsionis, ita subiungit, *Sed dicet aliquis, nulla ratione possumus inimicos diligere:* cui dicto respondet, *In omnibus Scripturis Deus tibi dicit, quia potes, tu contrariò respõdes non posse: considera nunc, vtrum tibi, an Deo debeat credi?* Et audiant vnde id afferat Sanctus, atque erubescant de ipsorummet impudentia. *Quia*, inquit, *nec impossibile potuit imperare, quia iustus est: nec damnaturus est hominem pro eo, quod non potuit vitare, quia pius est.* Iam autem, vt dicebam, non Adamo, non Euæ loquebatur Augustinus, sed præsentibus Auditoribus, & ex parte ipsorum proposuit responsum, non posse diligere inimicũ: atque hoc responsũ impugnans, dicit indè conuinci, Deo loquente, posse: quia illis iubet, qui quà iustus non potest illis præcipere, nisi quæ possunt: & quà pius non potest condemnare hominem ex eo, quòd non vitauit, quod vitare non poterat. Vltraquàm quòd dilectio inimicorum per Euangeliũ iubetur, non verò ante Euangelium.

858 Secundus autem sit ex libro de Natura, & Gratia cap. 43. vbi agens contra Pelagianos, qui negantes originale peccatum, negabant etiam necessitatem gratiæ Christi ad benè operandum, & inter alia obijciebant, quòd aliàs, si natura se ipsa post originale nõ posset benè operari, Deus illi impossibilia iuberet: ita ad propositum discurrit S. Doctor, *Verũ est autẽ quod ait, quòd Deus tã bonus, quàm iustus talem hominẽ fecerit, cui peccati malo carere sufficiat, sed si voluisset: quis enim eum nesciat sanum, & inculpabilem factum: & libero arbitrio, atque ad iustè viuendum potestate libera constitutum? Sed nunc de illo agitur, quem semiuiuum latrones in via reliquerunt: & qui, grauibus saucius, confossusque vulneribus, non ita potest ad iustitiæ volumen ascendere, sicut potuit indè descendere.* Agit vsquemodò Sanctus Doctor de impotentia

potentia naturæ iam vulneratæ per originale: de homine tamen sic saucio subiungit, *qui etiam si in stabulo est, adhuc curatur:* videant autem hæretici, quomodò curatur, respondendo etiam argumento hæreticorum, *Non igitur*, ait, *Deus impossibilia iubet: sed, iubendo, admonet & facere, quod possis, & petere, quod non possis. Iam nunc videamus vndè possis, vndè non possis.* Et concludit, *Medicina potest, quod vitio non potest.* Indè ergo Deus non præcipit impossibilia, etiam in sauciatis per originale, quia etiam si isti deperdiderint posse operari benè in pœnam vitij, ex medicina tamen gratiæ Christi recipit saltem primum posse ad fidem, & per fidem posse recurrere ad Deum, petendo, quærendo, & pulsando: vt faciendo quod potest, petat noua auxilia ad ea, quæ non adhuc potest.

859 Tertius locus sit ex cap. 69. eiusdem libri, vbi contra eosdem Pelagianos sic loquitur, *Valdè autem bona sunt præcepta, si legitimè his vtamur*: quibus verbis patet de nobis loqui, de quibus controuersia solùm erat cum Pelagianis: vt autem legitimè vtamur, hæc, quæ subiungit, requirit, *Eo quippe ipso, quo firmissimè creditur Deum iustum, & bonum impossibilia non potuisse præcipere, hinc admonemur & in facilibus quid agamus, & in difficilibus quid petamus*. Sunt enim quædam præcepta ex se faciliora alijs: facilius namque est amare parentes, & amicos in Deo, quàm inimicũ propter Deum; facilius item est nolle furari, quàm abstinere à fornicatione, &c. atque ita gratia, quæ sufficit ad vincendã vnam tentationẽ, non sufficit ad vincendam aliam: & auxilium, quod sufficit ad vnum opus bonum, non sufficit ad aliud, loquor de sufficientia efficaci, quæ ponit opus. Eo ergo, quo quis firmissimè credit Deum non posse nobis præcipere impossibilia, hinc etiam scit in suo posse esse, vt faciliora præcepta executioni mandet: ea verò, in quibus difficultatem maiorem inuenit, indè etiã scit in suo posse habere, quia in suo posse habet Deum gemitibus, & feruorosis orationibus exorare, vt maiora subministret auxilia, *Ad hoc enim valet*, ait idem Sanctus Doctor libro de Gratia, & libero arbitrio cap. 15. *quod scriptum est*, nempe Ecclesiastici 15. *Si volueris, conseruabis mandata: vt homo, qui voluerit, & non potuerit, non dum se plenè velle cognoscat: & oret, vt habeat tãtam voluntatem, quanta sufficit ad implenda mandata: sic quippe adiuuatur, vt faciat, quod iubetur.* Firmissimè ergo ex Augustino cõtra hos hæreticos credendum, Deum nobis, (quibus ob originale peccatum, ac etiã malos habitus, ex eodem Sancto Doctore prædicto libro de Natura, & Gratia cap. 27. *Sunt reuera duo ista pœnalia ignorantia, & difficultas,*) non posse præcipere impossibilia, vt indè admoneamur, *& in facilibus quid agamus, & in difficilibus quid petamus.*

860 Quartus locus similis antecedenti sit ex prætacto libro de gratia, & libero arbitrio cap. 16. vbi, agens contra Pelagianos, ita habet, *Magnum aliquid Pelagiani se scire putant, quando dicunt, non iuberet Deus, quod sciret non posse ab homine fieri. Quis hoc nesciat?* subiungit: *sed ideò iubet aliqua, quæ non possumus, vt nouerimus, quid ab illo petere debeamus; ipsa est enim fides, quæ orando impetrat, quod lex imperat.* Tota autem lis inter Augustinum (vt monui supra, dum attuli secundum eiusdem Sancti Doctoris locum,) & Pelagianos, non erat de homine ante peccatum, respectu ad quem conueniebant: sed de eo, qui, iacens sauciatus in stabulo, adhuc curatur; de hoc ergo asserit Sanctus Doctor nullum esse, qui nesciat, non fore iussurum Deum, quod sciret non posse ab homine fieri: *sed ideò*, inquit, *iubet aliqua, quæ non possumus, vt nouerimus,* credentes, *quid ab illo petere debeamus*, quatenus, orantes, impetremus eam charitatem, & velle ita efficax, vt quod lex iubet, impleamus: vna nãq; gratia sufficit ad fidẽ, sufficit ad aliquod velle seruare mandata: sed non ad implere opus, quod volumus: vndè Augustinus cap. 18. eiusdẽ libri, *Cur ergo dictum est*, ait, *diligamus inuicem, quia dilectio ex Deo est? nisi quia per præceptum admonitum est liberum arbitrium, vt quæreret Dei donũ, quod quidem sine suo fructu prorsus admoneretur, nisi priùs acciperet aliquid dilectionis, quo addi sibi quæreret, vndè quod iubebatur impleret?* Cõcludo ergo ex Augustino nihil nobis, quod præcipitur, esse ita impossibile, vt diuino adiutorio, non solùm fiat possibile, sed etiam, si voluerimus, facile: *sarcina quippe illa*, ait Augustinus cap. antecedenti ad citatum, *quæ infirmitati grauis est, leuis efficitur charitati*. Licèt autem prima auxilia habere, à nobis non pendeat, sed omnem actum nostrum præcedant: hæc tamen nulli deficiunt, saltem quoad sufficientiã, per eam lucem, quę illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Istis autem, quę operatur Deus in nobis sine nobis, possumus, orantes, & reliqua acquirere, quibus omnia seruemus pręcepta. Vndè Augustinus ibidem, *Vt ergo velimus*, inquit, *sine nobis operatur: cùm autem volumus, & sic volumus, vt faciamus, nobiscum cooperatur.* Atque ita iuxtà illud Ecclesiastici 15. *Si volueris, conseruabis mandata*

certum est, ait Augustinus cap. 16. *Nos mandata seruare, si volumus: sed quia præparatur voluntas à Domino, ab illo, adiuti prima gratia, ipso operante, vt velimus, petendum est, vt tantùm velimus, quantùm sufficit, vt volendo,* Deo nobiscum cooperā te, *faciamus.*

861 Contra inconcussam hanc, quam vsque modò propugnauimus Catholicam veritatem, nihil habent eiusdem veritatis inimici obijciendum præter ea, quæ retulimus §. 10. quæ cùm ibi fuerint omni claritate soluta, non sunt hic iterum deferēda: & ideò ad alium pergo expugnandum errorem. Vndè sit.

§. DECIMVSQVARTVS.

Error, quo asseritur sola fide Electos formaliter, & adæquatè iustificari, repudiandus ostenditur.

862 EÒ Lutheranorum, & Caluinistarum insania in substinendo sola fide saluari, qui saluantur, peruenit, vt non solùm velint hypocrisim esse, graueque peccatum, conteri, & dolere de peccatis præteritis, sicut notaui in principio Articuli: verùm etiam nullum aliud bonum opus fideli esse in præcepto, præter fidem; vt his verbis docuit Lutherus in libro de Libertate Christiana, *Iustus*, scribit, *non operatur ex obligatione, sed ex amore solùm, iuxtà illud Pauli: nemini quidquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis.* Atque indè in eodem libello asserit, *Qui fide certò credit omnia condonari per Christum, illa sola fide non solùm obtinet, vt non sibi imputentur peccata: sed totam legem implet. Atque adeò, qui credit, lege iam liberatus est.*

863 Tria ergo hìc ex Scriptura, Augustini authoritate, ac etiam ratione oppugnare, simul ac expugnare conabor. Primum est, quòd dicunt solam fidem ratione sui saluare, vel sufficere per se ad salutem, & reliqua opera nihil conducere. Secundum est, solam fidem esse in præcepto, reliqua libera credenti. Tertium tandem dolorem de peccatis præteritis, non solùm non conducere ad salutem, sed potiùs esse graue peccatum, & obesse. Ostendam autem ista esse monstra, & conficta, & his asserta opposita inconcussam continere veritatem. Sed quoniam versuti, & versipelles hæretici isti, videntes affluentiam locorū Scripturæ, quibus ipsorum peruersitas obtunditur, plurima construxere, vt vel clarescētem veritatem obnubilare possint, loca Scripturæ nunc vno, nunc alio modo: nō iuxtà verborum contextum, sed prout opportunum iisdem videtur, explicando, ad deludendam veritatem: operę pretium duxi priùs hæc examinare inuenta, vt veris à falsis seiunctis, faciliùs ipsorum astutiam detegamus, & assertorum figmenta expūgamus.

864 Aduertendum ergo primò fidem ab hęreticis istis tripliciter partiri: aliam namque vocant fidem historiæ, aliam fidem promissionis, aliam fidem miraculorum. Primam dicunt consistere in eo, quòd credatur veritas eorum, quæ in Scriptura per Deum loquentem enunciantur fuisse, vel euentura esse in se ipsis. Secundam dicunt consistere in fide, qua credimus Deū donaturum nobis, quod promisit. Tertiam dicunt consistere in ea firma fide, qua quis volens Deum operari aliquod miraculum, absque hæsitatione credit illud Deum facturum. Quamuis autem hæretici isti fateantur omnem actum fidei ex tribus explicatis esse supernaturalem, & ex dono Dei: non tamen volunt omnem sufficere ad salutem, sed dumtaxat secundam, nimirum fidem promissionis: nec quemlibet actum fidei promissionis, sed illum, quo quis hìc, & nunc firmiter credit cōdonari ipsi à Deo in Christo peccata, & donādam vitam beatam.

865 Hæc fidei distinctio, quamuis in præsenti nihil prosit hæreticis, non est tamen prætereunda, quia reuera chimærica est, cùm fides, vt fides, nullam sumat distinctionem ab obiectis, quæ credit, seu quibus firmiter assentitur: sed ab obiecto formali credendi, nempe ex authoritate dicentis: idem enim obiectum, secundùm idem potest sciri, potest opinari, potest credi: ac econtra eadem fides, vt vna potest extendi ad omnia reuelabilia ratione eiusdē motiui, scilicet infallibilis authoritatis eius, qui loquitur; siue ergo dictum sit res facta, siue facienda, siue essentialis, siue accidentalis, siue promissa, siue quocumque modo: cùm fides non tendat ad rem, prout cognitam in se: sed prout infallibiliter connexam cum authoritate dicentis, & aliàs, si ab hac præscindat, fides esse non poterit, sed vel scientia, vel opinio, aut error: semper, si fides est, eiusdem rationis fides erit, & distinctio illa hæreticorum con-

conuincitur esse somnium, ac contraria Apostolo Paulo ad Ephesios 4. vbi habet, *Vnus Dominus, vna fides, vnum Baptisma.*

866 Non est tamen propterea negandum, quòd nomen ipsum fidei non semper sumatur pro assensu credentis. Aliquando namque fides sumitur pro obiecto ipso credēdo, vt cū dicitur in Symbolo Athanasij, *Hæc est fides Catholica, quam nisi quisque fideliter, firmiterque crediderit, &c.* Aliquando verò sumitur pro obiecto formali spei, nimirùm pro constantia, & fidelitate promittentis, vndè ortum ducit illud adiectiuum fidus fida fidum: & ita dicitur in Psalmo 32. *Rectum est verbum Domini, & omnia opera eius in fide*, idest fundata in constantia, & fidelitate: in toto namque ferè dicto Psalmo agitur de constantia, & fidelitate Dei. Rursus fidem sumere solemus pro spe, sicut & verbum fidere pro sperare: & ita dicimus non diffidere obtenturos aliquid, pro non desperare: & fidem habere obtinendi, pro spem habere. Ac tandem fidem sumere etiam solemus pro ipsa promissione, & voto, sicut dicitur prima ad Timotheum 5. *Adolescentiores autem viduas deuita: cùm enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt*, hoc est primam sponsionem. Hæc vera sunt, sed non indè multiplicari rectè fides potest sumpta pro assensu intellectus, vt patet ex dictis modò, & secundùm quòd fides dicitur fūdamentum iustitiæ, & iustus ex fide viuere: nisi namque Deo credamus vero, & veraci, nec ipsum amare, nec in eo sperare poterimus; de hac ergo fide, prout est assensus Deo dicenti, loquentes, probabimus solam non sufficere ad salutem.

867 Aduertendum secundò ab his hæreticis concedi fidem historiæ, & miraculorū posse stare sine spe, & charitate, atque obseruantia cæterorum præceptorum: sed de fide promissorum non ita sentiunt: dicunt namque ad hanc fidem subsequi indubitatò, esseque fidei indiuiduos comites spem, & charitatem. Quod sua solita versutia exemplis stabilire procurat, sed æquiuocādo, Lutherus in libro de Captiuitate Babylonica, vbi cogitemus, inquit, hominem sanæ mentis, & fame grauiter laborantem, & huic, mortem iam metuenti, aduenire, qui eum ad aliquod paratum, lautumque, conuiuium vocet, sitque ille talis, cui miser fidem indubitatò accomodet, posset ne, sublimit, huiusmodi famelicus non statim ex illa fide fiduciā, & spē desiderati cibi concipere, ac properè, quam possit, ad conuiuium illud accurrere, simulque, & conuiuatorem illum toto corde amare, & colere? Simile exemplum affert de graui morbo affecto, & mortem iam expectante, cui Medicus omni fide dignus occurrat, promittatque indubitatò salutem. Hæc autem ita componit Lutherus, vt inculcet maximā differentiam reperiri in intrinseco prædicatorum inter fidem istam promissorum, & reliquas fides historiæ, & miraculorum: prima, quia ita perfecta est, vt secū trahat spem, & Dei amorem, ideò ex se sola, inquit, iustificat: non ita reliquæ, quæ possunt stare sine spe, & charitate. Atque huiusmodi fidei distinctione veritatē Scripturæ obtegere curat, explicando loca Scripturæ, quibus docemur fidem sine operibus mortuam esse, de fide historię, & miraculorum, quę potest esse sine operibus: & negando intelligenda fore de fide promissorum, quę sine illis esse non potest, & propterea est radix vitę, non mortua.

868 Hinc etiam secundò aliam obcęcatis Affeclis foueā parat, dicendo, quòd, cùm in Scriptura legimus vitam æternam reddi, vel promitti operibus bonis, intelligendū sit tamquam de signo, non tamquam id, cui fiat promissio: quia nimirum bona opera supponunt fidem viuam, cui est facta promissio: & hæc fides trahit talia opera: ideò quidquid dici debet de fide, dicitur de operibus, tamquam effectibus, & signis supponentibus fidem: non quia istis sit facta promissio, vel reddantur promissa, quę dumtaxat debita dicit esse fidei. Vndè Melanthon, Lutheri discipulus in sua Apologia, *Sola*, inquit, *fide in Christum, non per dilectionem, aut opera, consequimur remissionem peccatorum, & si dilectio sequatur fidē.* Et Lucerus, pariter Lutheri discipulus in sua Cōcordia, *Fides, ait, vt fides est, & assensus Euāgelij, fides ipsa sola, hoc est primò, & per se est solida, plenaque causa receptiua primùm gratiæ, atque adoptionis Dei, & principis iustificationis, idest qua ex iniustis efficimur iusti: deinde sequitur charitas ad operandum iusta.* Ex hoc autem maledicto aliam proferunt blasphemiam in Sacramenta, negando esse eorum susceptionem necessariam ad salutem: cùm solùm necessariam prædicent fidem, qua credamus verbis Christi; quibus illa confecit, prout loquitur Lutherus in articulo 1. ad Leonem, *Sacramentum*, ait, *non confert gratiam: sed sola fides verbi Christi promittentis, qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit, &c.*

869 Mirandum profectò est, quòd homines taliter excordes reperiantur, qui se similibus accommodent nugis: quis namque, nisi omninò cæcutiat, non videt quòd

quòd famelicus, vel ægrotus, non ideò amat salutem, quia Conuiuatori, vel Medico pollicenti cibum, siue restitutionem salutis, indubitatò credit:sed econtra, quia primus supponitur anhelare cibum, ideò faciliùs credit sibi promittenti conuiuium, an non famelicus eo ipso, quòd famelicus est, cibi appetitor est? & pari modo infirmus timens mortem, nonne indè timet mortē, quia amat salutē? quid ergo cōponit iste nugarum magister, quòd indè famelicus amat conuiuium, quia indubitatò credit pollicenti Conuiuatori: & ægrotus indè amat salutem, quia Medico credit, illam ei pollicenti? Nec vllo modo verū est, quòd ægrotus, vel famelicus indè Medicum, vel Conuiuatorē amat, quia illis pollicentibus, vt supra, indubitatò credit: sed eos amat, vt medium ad finem exoptatum. Cęterum, si ego tota fide crederem mihi pollicenti conuiuium, vel etiam restitutionem salutis: sed cibum nauseare, vel amori exoptarem, non propter talem indubitatam fidem, aut cibum, & Conuiuatorem: aut salutem, & Medicum amarē. Exempla ergo adducta à Luthero omninò extra propositum sunt, cùm sint de casibus, in quibus supponitur amor finis, & fides requiritur, vt amentur, & applicentur media: in nostro autem casu non supponitur amor Dei, vel salutis æternæ, qui sunt actus charitatis, & spei ante fidem: sed potiùs id, quod disquirimus est, vtrum fides promissorum secum indiuiduos comites habeat charitatem, & spem, vt prætendit Lutherus?

870 Sed, vt etiā suismet armis Lutheri monstra suffocem, ab eiusdem exemplis nolo discedere: & Lutheranos ipsos percontor: si quis ex ipsis esset famelicus, vel ægrotus ad mortem, & Conuiuator, aut Medicus accederet, illi spondens conuiuium, vel salutem, cū conditione tamē pretij, offensiua honoris famelici, vel ægroti; etiam si iste totam fidem habeat pollicenti, acceptabit ne conuiuium, siue promissionem reintegrationis salutis? & ita pollicentem amabit? an potiùs spernet, si non odio prosequatur? non dubitarem quemlibet ex Lutheranis responsurum fore, quòd, si talis famelicus, aut ægrotus plus eximat honorem, quàm satisfieri suæ fami, aut viuere, non obstante tota fide, quam haberet pollicenti, incitaretur ad odium potiùs, quàm ad amorem: aut saltem sperneret oblatum cibum, & restitutionem vitæ, ne fędaretur in honore. Non ergo sufficit quæcumque fides pollicenti bonum, nec quælibet fames de illo, siue timor oppositi mali, vt sequatur amor rei promissæ, & erga promittentem: sed præterea requiritur, vt famelicus, vel timens malum, non sit magis affectus ad alia, ratione cuius maioris propensionis impediatur ab amore efficaci promissorum. Et ecce vndè, non obstante indubitata fide credentium Deî promissis, non tamen semper talis fides est viua, trahens amorem, & spem: quia nimirum mundi illecebræ præsentes aliquando magis trahunt, quàm promissa futura: vel quia malus habitus plus incitat: vel quia ad promissa non tanta attentione cogitatur, sicut ad præsentia: aut tandem quia simul aliquis vult pro nunc præsentia, non desperans in futurum posse obtinere promissa.

871 Ruit ergo Lutheri nugarū constructio. Ruit tanto labore excogitata triplicis fidei distinctio. Euanuit nubes, qua oculos sequacium obcæcat, ne lumen veritatis agnoscant; falsumque conuincitur dogma, quòd fides, quæcumque illa sit, etiam promissorum, non possit esse verissima fides intellectualis, licèt sine operibus. Nec præcepta alia spei, & charitatis, &c. tamquam signa fidei requiruntur ad salutem, sed ratione bonitatis rei præceptæ: ac consequenter repellendi sunt, tamquam ingratissimi gratiæ, & bonitati Dei, qui Sacramenta in remedium nostrorum malorum gratuitò à Christo instituta, quoad realem susceptionem spernunt. Et sanè nescio quomodò hæretici isti sibi ipsis insubsistētes sint: si enim propugnant fidem promissorum indiuiduos habere comites charitatem, & spem, ac consequenter obseruantiā cæterorum præceptorum, cùm implicet amantem Deum super omnia, illi displicere, non obseruando illius præcepta: quare non ita dicunt eamdem fidem trahere secum receptionem Sacramentorum? an istam non concedunt nobis præceptam? Quid ergo est, quòd Matthæi vltimo non solùm præcipitur Apostolis, *Euntes docete omnes gentes*, sed etiam additur, *baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*? Et Marci 16. non dicitur dumtaxat, *qui crediderit*, sed additur, *& baptizatus fuerit, saluus erit*? Ioannis item 3. habemus, *Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei*? Rursus ex Apostolo ad Romanos 6. numquid docemur, quòd consepulti sumus cum Christo per fidem in ipsum dumtaxat? non ita certè, sed aliàs docemur: ait, enim, *Quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus: consepulti enim sumus cum illo*

per baptismũ in mortẽ. An dicẽt verũ esse hoc dũtaxat de baptismate, nõ de cęteris Sacramẽtis: de cęteris nãq; fides à nobis exigitur, nõ realis susceptio, vel illorũ confectio? Ita si dicant, falsi dogmatici conuincuntur: numquid enim Matth. 26. Christus fidem Sacramenti Eucharistiæ exegit ab Apostolis in Cœna, an potiùs, *Accepit Iesus panem, ac benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, & ait: accipite, & comedite, Hoc est corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis dicens, bibite ex hoc omnes, Hic est Sanguis meus, &c*? Numquid non noua Sacramenti in Ecclesia confectio præcipitur Lucæ 22. cùm dicitur, *Et accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens, hoc est corpus meum, quod pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem*? An non Iudæis, vltra Apostolos, loquebatur Christus Ioannis 6. cùm postquam dixerat, *Patres vestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt. Hic est panis de Cælo descendens, vt si quis ex ipso manducauerit, non moriatur. Ego sum panis viuus, qui de Cælo descendi: si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternũ: & panis, quem ego dabo, caro mea est pro mũdi vita*, refertur, quòd litigabant Iudæi ad inuicem dicentes, *Quomodò potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum*? quibus Christus respondit, *Amen amen dico vobi, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*? Et quòd de comestione reali sit sermo, patet tum ex illo, quod deindè fecit in Cœna cum Apostolis, tum ex subsequentibus verbis in eodem capite, *Hic est panis, qui de Cælo descendit: non sicut manducauerunt patres vestri manna, & mortui sunt: qui manducat hunc panem, viuet in æternum*: non manducauerunt autẽ Hebræi manna in deserto per solam fidem, sed reali manducatione: non erat tamẽ ille panis vitæ, sicut iste Sacramentalis, & ideò non ille, sed iste viuificat vita æterna dignè sumentes. Nec quia discipulis murmurantibus, *Durus est hic sermo, & quis potest eũ audire*? Et Iesus respondit, *Spiritus est, qui viuificat, caro non prodest quidquam*, significatur; quòd non prodest susceptio Sacramenti carnis Christi: sed respondit Iesus cogitationi carnali, quam conceperant Apostoli, quasi quòd danda foret eis caro Christi comedenda carnaliter, eo modo, quo comeduntur carnes animalium: & ideò ait, hoc modo carnis meæ comestio non prodest, sed proderit spiritualiter manducata in Sacramento: in quo nihil carnis carnaliter sentitur, sed spiritualiter creditur, quòd verè, & realiter mãducetur corpus Christi. Eo modo, quo Ioannis 3. non intelligente Nicodemo verba Christi, *Nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre Regnum Dei*, cogitabat enim nouum ortum carnalem, vndè, & respondit, *Quomodò potest homo nasci, cùm sit senex? Numquid potest in ventrem matris suæ iteratò introire, & renasci*? Iesus respõdit, *Quod natũ est ex carne, caro est: & quod natũ est ex spiritu, spiritus est. Spiritus, vbi vult, spirat &c.* Nõ tamẽ propterea in hac noua natiuitate non requiritur, tãquam materia, corporalis ablutio per aquam, sicut ipsemet Christus ibidem docet, *Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei.* Sic in casu, quòd carnaliter manducatur, species sunt panis, & non caro Christi, vt cogitabant fore manducaturos carnẽ Christi tunc Apostoli: sed docuit Christus suam quidem realem carnem fore manducaturos, non tamẽ carnaliter, carnem sentientes: cùm Christus spiritualiter, non carnaliter, hoc est modo spirituali, non carnali, & sensibili sit in Sacramento. Et tandem nonne omnẽ tergiuersationis locũ his hæreticis claudit Apostolus prima ad Corinthios 11. vbi, postquam affert iam à me relata, concludit, *Probet autem se ipsum homo: & sic de pane illo edat, & de calice bibat: qui enim manducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat, & bibit*? Quid enim est, *probet se ipsum homo*, ne indignè manducans, iudicium sibi manducet? nonne, vt priùs conscientiam, si fędatam habeat, extergat? Numquid dicent, vt probet, si fidem habeat? de fide ergo huius Sacramẽti præmittit ad prædicta Apostolus, *Conuenientibus ergo vobis in vnum, iam non est Dominicam cœnam manducare: vnusquisque enim suam cœnam præsumit ad manducandum: & alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Numquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum? aut Ecclesiam Dei contemnitis? Quid dicam vobis? laudo vos? in hoc non laudo*? Per hoc ne non laudabat, quia vnusquisque habebat fidem suam? an quia ad Ecclesiam conueniebant potiùs vnusquisque ibi carnaliter, quod attulerat, manducans, quàm ad manducandum Dominicam cœnam: de qua statim subiungit, *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis: quoniam Dominus Iesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, & dixit: accipite, & manducate, &c*?

872 Circa Sacramẽtum item Extremæ vnctionis, & Pœnitentiæ quid? fidem ne verbis Domini requirit Apostolus Iacobus cap. 5. cùm dicit, *Infirmatur quis in vobis, inducat Præsbyteros Ecclesiæ, & orent super eum,*

enim, *vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eũ Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei?* Fides quidem requiritur, quoniam sine fide impossibile est placere Deo ex Apostolo: sed non sufficit hæc; imò oportet induci Præsbyteros Ecclesiæ, qui orent pro infirmo, atque vngant, &c. *Confitemini*, subdit etiam, *alterutrum peccata vestra, & orate pro inuicem, vt saluemini*: non ergo sola fides sufficit ad remissionem peccatorũ, sed etiam requiritur confessio, ex dolore proueniens, ac præsbyteri absolutio. Et idẽ dicendum de cæteris Sacramentis.

873 Aduertendum tertiò, quòd, vt locis Scripturæ, quam maluerint, isti perfidi significationem tribuant, tripliciter rationem iustificationis distinguũt. Primò, dicunt, tunc aliquis dicitur iustificari, cùm ex auerso à Deo fit conuersus, saltem in habitu: quo modo quisquis operans ex gratia, dicitur operari iustè, & se iustificare. Secundo modo dicitur quis iustificari, cũ acquirit augmentum gratiæ, quo pacto habetur Apocalypsis 22. *Qui iustus est, iustificetur adhuc*. Tertiò, dicitur quis iustificari, cùm in iudicio, vel ab aliquo declaratur iustus, sicut habetur Prouerbiorũ 17. *Qui iustificat impium, & qui condemnat iustum, abominabilis est vterque apud Deum*. Nõ negauerim triplici isto modo sumi posse iustificationẽ: vellẽ tamẽ, vt locis Scripturę, in quibus de ipsa iustificatione fit mẽtio, illũ sensũ tribuerent, quẽ in se præferũt ex contextu verborum, non quem maluerint, ad eludendam veritatem.

874 Aduertendum tandem, quòd etiam nomen Pœnitentiæ dupliciter versutè sumunt, vt vno modo concedant loca Scripturæ posse, & debere intelligi; non alio modo. Primò ergo dicunt sumi Pœnitentiam pro dolore, & detestatione malę vitæ præteritę, seu præcedentium peccatorum: & de pœnitentia hoc modo non solùm impiè proferunt non conducere ad iustificationem, verùm etiã, quòd sit hypocrisis, & graue peccatum: eò quòd, dicunt, qui ita dolet, quasi suo actu vult se iustificare, & minuit meritum Christi, existimans hoc non sufficere ad iustificationem: sed necessarium esse proprium actum. Alio modo sumunt Pœnitentiam pro puro recessu à perpetratione peccatorum, per nouam vitam in Christo, & hãc asserunt iuuare ad iustificationem negatiuè, quatenus refrenat noua peccata, & impedit nouos obices; atque istam Pœnitentiam dumtaxat volunt, indici nobis per Sacram Scripturam pluribus locis. Ita loquitur Lutherus artic. 7. ad Leonem. *Nullus*, inquit, *est necessarius actus charitatis in conuersione, qui feratur in peccata, & sit detestatio retroactæ vitæ: sed optima Pœnitentia noua vita*. His ergo prænotatis, vt tergiuersationes hæreticorum facilius eludamus.

875 Refellitur error istorum hæreticorum quoad primum punctum, nimirum probando solam fidem, quæcumque sit illa, non sufficere ad iustificationem hominis, pluribus Scripturæ locis, incipiendo ab Euangelio Matthæi, ex quo primò habemus in cap. 5. octo Beatitudinum distinctiones per octo genera operum, non per diuersas fides, quæ semper eadẽ est, etiam iuxtà hæreticos, qui fidem saluantem asserunt esse fidem, qua creditur, quòd hic, & nunc in Christo remittuntur peccata; ergò quia per istã operũ diuersitatẽ alius est alio præstantior, indè octo distinguuntur Beatitudines: & ita dicitur, *Beati pauperes spiritu*, nempe humiles, *quoniam ipsorum est Regnũ Cælorum. Beati mites, quoniam ipsi possidebũt terram. Beati misericordes, quoniam ipsorum miserebitur Deus, Beati qui lugent, &c.* Capite itẽ 18. Parabola ponitur, de quodã, cui Dominus remiserat totũ debitum, ac consequenter, qui, etiam per istos hæreticos, debuit habere fidem, ratione cuius totum eo debitum ei fuerit remissum; quique deinde refertur traditus tortoribus, non quia fidem amiserit, sed quia misericordiam non habuit cum suo conseruo, & notent hæretici vim verborum Christi, arguentis talem seruum; *Nonne*, ait, *oportuit & te misereri conserui tui: sicut & ego tui misertus sum?* Quibus verbis ruit aufugium explicandi opera, tamquam signa fidei iustificantis presuppositę, non enim staret particula illa, *sicut*, si non in defectu misericordiæ, sed fidei, seruus peccasset: nam sensus esset, nõne oportuit, & te seruare fidem de mea remissione, dũ ageres cum tuo cõseruo: sicut & ego tui misertus sum; qui modus loquendi esset omnimodè disparatus. De illo ergo arguitur, quòd non seruauerit, quod requiritur in oratione Dominica, vt dimittat aliis debitoribus suis quisq; si vult dimitti sibi à Deo propria debita. Et tandẽ ex capite 25. vbi possessuris paratum à constitutione mundi Regnum, non asseritur dandum, eò quòd fidem habuerint, sed propter opera: stantibus namque ad dexteram dicet Christus esse paratum Regnum indè, quia, *Esuriui, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere, &c.* & econtra damnandis non refertur dicendũ, quòd fidem non habuerint, quamuis hæc necessaria sit ad salutem: sed, *Esuriui enim & nõ dedistis mihi manducare: sitiui, & nõ dedistis*

stis mihi bibere, &c. Sed dicunt hæretici opera in Euangelio poni, vt signa fidei, vel infidelitatis, non vt causa salutis, vel damnationis. Ridicula certè responsio; tum quia iam probatum est in secunda animaduersione, fidem benè stare posse sine operibus, licèt impossibile sit sine fide, placere Deo; ergo opera non ponuntur, vt signa, sed vt causa damnationis, vel salutis; tum quia, si opera ponerentur, vt signa, vana esset tam longa series verborum in Euangelio, assignando tanta opera bona, vel mala, & admirationem Electorum percontantium, quando Christum viderint esurientem, sitientem, nudum, & in carcere detentum: sicut etiam excusationem Reproborum, & Christum respondentem, *Quamdiù fecistis vni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis*, si propter fidem dumtaxat alij saluarentur, & propter solam infidelitatem damnarentur alij; tum tertiò, quia, vt satis disertè notat Augustinus, infra afferendus, indè in eodem capite dicitur, quòd, *Congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos ab inuicem, sicut pastor segregat oues ab hœdis*: indè etiam refertur, quòd damnandi respondebunt, nō quidē, quòd ipsū Christū non agnouerint, vel eiusdem præcepta ignorauerint: sed, *Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmū, aut in carcere, & non ministrauimus tibi?* vt appareat etiam eos, qui eiusdem fidei pascuis permixtè pasti sunt: quique Dominū, sicut Electi, agnouerunt, & confessi sunt, fore in die illo ab inuicem segregandos: & alios propter opera fore saluādos: alios verò damnādos, quia fidem mortuam sine operibus seruauerunt.

876 Secundò idem conuincitur ex pluribus locis Euangelij Lucæ. Primò quidem ex capite 10. vbi refertur, quòd interrogans Christum quidam Legisperitus ita, *Magister quid faciendo, vitam æternā possidebo?* Christus ait, *In lege quid scriptum est? quomodò legis?* Et ille, *Diliges*, inquit, *Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mēte tua: & proximum tuum, sicut te ipsum*. Cui Christus, *Benè respondisti*, subiunxit, *fac hoc, & viues*. Quomodò autem benè respondisset iste, si de fide saluante nihil dixerat? & quomodò, *fac hoc, & viues*, si nō indè viuitur? Quia, dicitis, hæc supponūt fidem, per quam viuitur? si ergo quis vos interroget, per quid cognoscatis? benè respondebitis per voluntatem: quandoquidem voluntas supponit intellectum, & oritur ex illo: Quis sanè hæc non irrideat infulsa responsa? imò potiùs quærenti Legisperito, quid opus haberet, quo saluaretur, & non afferenti ex lege fidem, sed opera dumtaxat, detegere debuisset verus Magister nuditatem veritatis, & dicere, hæc bona sunt, quia ex fide ortum ducunt: sed non ista, imò potiùs fides saluat; credas ergo, & saluus eris: non autem relinquere eum sub nubilo, respondendo, *fac hoc, & viues*. Sed quia verus Magister vera docuit: hæretici isti contrariū docentes, perfidiæ conuincuntur. Rursus negabunt ne isti hæretici posse aliquem mēdacium proferre, aliud seruando internè, quàm proferat ore? crederem sanè, quòd fateantur totum ferè mundum plenum esse his temporibus fictionibus. Concedere ergo debent posse aliquem internè firmam habere fidem Dei promissis, & Euangelio: & timore mortis negare oretenus dumtaxat coram Tyranno suam fidem; iste ergo saluabitur, quia sola fides interna sufficit ex se ad salutem: nec namque opus est, vt omnes saluandi profiteantur coram alijs eorū fidem: quid ergo est illud Lucæ 12. *Quicumque confessus fuerit me corā hominibus, & filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei: qui autem negauerit me coram hominibus, negabitur coram Angelis Dei?* Nisi quia vltra fidem interiorem, quæ ex se sufficit ad salutem in suo genere, est in præcepto, vt, cùm opus fuerit illam extrinsecùs fateri, fateamur: ac ita qui extrinsecùs eam negaret, haberet quidem fidem, sed mortuā sine opere præcepto? Rursus seruum scire voluntatem Domini sui, & non facere secundùm illam, non est negare voluntatem Dñi: sed operari cōtra voluntatem, quā scit habere Dominum; ergo dum Lucæ 12. dicitur, *Ille autem seruus, qui cognouit volūtatem Domini sui, & non præparauit, & non fecit secundùm voluntatem eius, vapulabit multis: qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis*, duo nobis insinuantur: vnum nimirum, quòd possit quis credere, & scire voluntatem Domini promittentis, vel comminantis nobis, & operari contra eiusdem Domini voluntatē: alterum, quòd ita credens, & non operās secundùm fidem, eò quòd sciens, & non operans secundùm Domini voluntatem, illum spernit: non verò ità, qui nescit: indè fit dignus maiori plaga; tantùm abest, vt sola fides saluet. Præterea, quòd fidelis faciens prandium vocet ad illud potiùs cognatos, Amicos, vel vicinos, quàm pauperes, debiles, aut cæcos, & claudos, non arguit pænitùs defectum fidei, præcipuè si id facient aut titulo gratitudinis, aut pacis

cis conseruandæ, siue amicitiæ: neque circa hoc contraria habemus præcepta: melius tamen ex eiusdem Lucæ 14. est conuocare secundos, quàm primos: & videant hæretici vndè, *Cùm facis*, prætacto loco dicitur, *prandium, aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos diuites: ne fortè te & ipsi reinuitent, & fiat tibi retributio; sed voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos: & beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum*. Consulitur ergo per hæc verba conuocatio pauperum ad prandium potiùs, quàm parentum, amicorum, vel vicinorum diuitum: non quia hoc secundum dicat defectum fidei, neque quia peccatum hoc sit: sed indè præcisè, quia primi habentes, vndè retribuant, pręmium retribuunt temporale. Cùm verò secundi non habeant, vndè retribuãt, præmium expectabitur in resurrectione mortuorum. Si autem opera ex se non conducunt ad salutem, sed sola fides; non staret ista retributio, vel non retributio, vbi nec fidei fit augmentum, nec defectus: sed sola positio operum, quibus hìc fiat, aut non fiat retributio. Similis est locus cap. 16. *Facite vobis amicos de mãmona iniquitatis, vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula*. Vbi mammona iniquitatis nõ dicũtur diuitię, iniquè cõgestę, quæ restitui debent Domino, non dari alijs: sed vocantur ita diuitiæ, quia incitamenta, & occasiones sunt magnis iniquitatibus; non indè autem, quia diuitias proprias aliquis vult relinquere hęredibus, & non dare pauperibus, fidem amittit: vel qui pauperibus dat, augmentum habet fidei: atque ita opus istud subleuandi pauperes opus est misericordię, non fidei: & tamen operatur pręmium in æterna tabernacula; ergo falsum est, quòd sola fides saluat, vel cõducit ad salutem. Non dissimilis est locus ille cap. 18. *Amen dico vobis, nemo est, qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut vxorem, aut filios propter Regnum Dei: & non recipiat multò plura in hoc tempore; & in sæculo venturo vitam æternam*. In his certè nec agitur de fide, nec de illius defectu, nec pręcipiuntur, sed consuluntur fieri, tamquam magis perfecta: atque istis, tamquã ratione sui bonis, promittitur retributio, & hìc, & in sęculo futuro. Vbi magis innotescit sensualis affectus horum hęreticorũ, qui clamitant, quòd obligare se aliquem ad castitatem sit crudelitas, non opus bonum: quando Christus, qui est veritas, adhuc consulit derelictionem vxoris, dummodò id fiat ex mutuo consensu, ne alter alteri, quod illius est, iniustè auferat.

877 Tertiò ex Euangelio Ioannis, in quo habentur præcipuè sequentia. Primò in cap. 12. *Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam*. Quid confingitis pestes humani generis; sola fides promissorũ, est in præcepto, & saluat, reliqua opera libera sunt fideli? quid chimærizatis? est ne homo, qui nollet gaudere de præsentibus mundi voluptatibus, & deindè post mortem simul vita æterna? nemo sanè, si posset, non ita vellet; si ergo sola fides est in præcepto, & reliqua opera non ita; liber ergo esset credens firmiter Dei promissis futuris, illa amare, & simul præsentia; ergo si ita quis faceret, non indè damnaretur. Quid ergo est, quod Christus nos docet, *Qui amat animam suam, perdet eam*? Nonne vos per hæc verba reprobat? Capite item 13. postquam refertur lauatio pedum discipulorum, facta à Christo: & adhortatio, vt alter alterius lauarent sibi pedes, & verba ista, *Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis*, subiungit, *si hæc scitis, beati eritis*, sed numquid indè beati, si scitis, quod est, si ita mihi docenti, & pollicenti creditis? non ita, sed, *beati eritis, si feceritis ea*, ait: si autẽ opera solùm, vt signa fidei saluãtis adducerẽtur ex Scriptura, nonne dissonum esset tribuere signo & non significatę iam simul adductæ causę, effectum? operibus ergo potiùs tribuitur saluatio, quia fides, etiam promissorum, mortua est, & non beatificat, nisi etiam fiat, quod creditur. Capite etiam 15. hæc duo habentur, *Ego sum vitis vera*, (Christus est, qui loquitur,) *& Pater meus agricola est*. &, *Ego sum vitis, vos palmites*. Potest ne aliquis alio modo esse palmes in Christo, nisi per fidem? non credã, quòd vllus id somniare poterit, si rationem nõ omninò deperdiderit. Sed videant hæretici, quid ibidem dicatur, *Omnem palmitem, in me non ferentem fructum, tollet eum*? Palmes ergo, quæ existens in Christo, fructum non facit, tollet eum ex eo, quòd fructum non facit, non econtra priùs Pater tollit, & deindè fructũ nõ facit; quis ergo est iste fructus, qui fieri debet à palmite, indè facta palmes, existens in Christo, quia fide coniungitur Christo viti, & consequẽter, quæ iam supponitur? aliud sanè præter fidem, quæ supponitur, requiritur, nẽpe opera, vt insinuatur paulò pòst, *Si præcepta mea seruaueritis, manebitis in me: sicut ego Patris mei præcepta seruaui, & maneo in eius dilectione. Hoc est præceptum meũ, vt diligatis inuicem*,

uicem, *&c.* Qui ergo iam fide coniunctus Christo, & ea fide, qua Christo promittẽti creditur, imò potiùs omni vnica fide, si deindè fructus non faciet, tollet eum pater, vt, *mittatur foras, sicut palmes, vbi, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet*, prout eodem loco subiungitur. Capite adhuc 16. ita legimus, *ipse enim Pater amat vos* (Christus etiã loquitur discipulis) sed videant hæretici, si propter solam fidem: imò potiùs, quia ista se sola mortua esset, charitas præponitur, tamquam reddens illam dignam amore Patris, quamuis deindè charitas supponat fidem, *Quia*, inquit, *vos me amastis, & credidistis, quia ego à Deo exiui*. Quid sit autem amare Christum, ipse nos docet cap. precedenti 14. *Qui habet, ait, mandata mea, & seruat ea, ille est, qui diligit me*. Nec dicant isti proterui, quòd mandata Christi alia non sint, nisi de fide, eò quòd cætera credenti sunt libera, & non in præcepto: iam enim paulò ante attuli verba illa, *Mãdatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos*: sicut etiam Matth. 5. *Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam Scribarum, & Pharisæorum, non intrabitis in Regnum Cælorum*. Explicando deindè in quo debeant abundare, subditur, *Audistis quia dictum est antiquis, non occides, &c. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: qui dixerit, fatue, reus erit gehẽnæ ignis*. Item, *Audistis quia dictum est antiquis, non mœchaberis; ego autem dico vobis, quia omnis, qui viderit mulierẽ ad concupiscendũ eam, iam mœchatus est eã in corde suo*, & multa alia ibidem referuntur mandata, prout etiã plura insinuãtur cap. 19. eiusdẽ Matthæi, dũ cuidã sciscitanti à Domino, *Quid boni faciam, vt habeam vitam æternam?* Christus respondit, *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata*, & subiungente illo, *Quæ?* ille replicauit, *non homicidium facies, non adulterabis, non facies furtum, non falsum testimonium dices, honora patrem tuum, & matrem tuam, & diliges proximum tuum, sicut te ipsum*. Videntne, quæ vltra fidem, credẽtibus dantur mandata, vt si non obseruent, non intrabunt ex ore Christi in Regnum Cœlorum; tantùm abest, vt non sint in præcepto, prout blasphemat Lutherus, magister mendaciorum?

878 Quartò ex Apostolo, qui ad Romanos 2. postquam de Deo docet, quòd, *Reddet vnicuique secundùm opera eius*: &, *non enim est acceptio personarum apud Deum*, subiungit, *Quicumque enim sine lege peccauerunt, sine lege peribunt: & quicumque in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur: non enim*, inquit, hæreticos istos oppugnans, *Auditores legis iusti sunt apud Deum: sed factores legis iustificabuntur*. Sed dicent isti solius perfidiæ amatores, quòd Apostolus hic loquitur de audientibus legem, non verò de credentibus eidem legi. Si tamen ita respondent, euidenter conuincuntur falsitatis ex ijs, quæ superaddit Apostolus, contra eos, quos arguebat: ita enim arguit, *Si autem tu Iudæus cognominaris, & requiescis in lege, & gloriaris in Deo*; numquid auditores, & non credentes legi, requiescunt in lege, & gloriantur in Deo? aut credentes dumtaxat fide historiæ, & miraculorum, & non fide promissionis? *Et nosti*, subsequitur, *voluntatem eius, & probas vtiliora, instructus per legem*. Hæc ne de audiente, sed non credente legi dici possunt? *Confidis*, item addit, *te ipsum esse ducem cæcorum, lumen eorũ, qui in tenebris sunt, eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientiæ, & veritatis in lege, &c.* Videant autẽ vndè arguat Apostolus, *Qui ergo alium doces, te ipsum non doces: qui prædicas non furandum, furaris: qui dicis non mœchandum, mœcharis: qui abominaris idola, sacrilegium facis: qui in lege gloriaris, prauaricatione legis Deum inhonoras*. Et quamuis ista contra Iudæos dixerit Apostolus, ad finem tamẽ dicebat, vt probaret fidem cuicumque legi non sufficere, nisi per opera consumetur lex: hæc enim omnia affert postquam dixerat, *Tribulatio, & angustia in omnem animam hominis, operantis malum; Iudæi primùm, & Græci: gloria autem, & honor, & pax omni operanti bonum, Iudæo primùm, & Græco*. Vt ergo operum necessitatem probaret, vsus est exemplo legis, & eiusdem non obseruantiæ apud Hebræos, vt conuinceret eos, etiam iuxtà legem ipsius datam. Prima etiam ad Corinthios 13. id ipsum docet, sic loquens, *Si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum*; ergo ex Apostolo quæcumque sit fides, si sine charitate est, per quam amatur Deus super omnia, & adimpletur Dei voluntas, hominem nõ iustificat. Occurrunt hæretici, ex verbis Apostoli dicentes colligi loqui de fide miraculorum, quæ potest stare sine charitate, non de fide promissorum, quæ charitatem comitem habet. Sed iam hunc aditum, atque chimæricum refugium illis occlusi in prima animaduersione, vbi probaui omnem fidem posse stare sine charitate. Hic tamen ad propositum adiungo, percontando ab hæreticis, si reflexerint vnquam etiam miracula fuisse promissa, vt habetur Matth. 17, *Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis mon-*

monti huic, transi hinc illuc, & transibit. Et capit 21. *Amen dico vobis, si habueritis fidem, & non hæsitaueritis, non solùm de ficulnea facietis, sed & si monti huic dixeritis, tolle, & iacta te in mare, fiet?* Etiam ergo fides ista, de qua loquitur Apostolus, est fides promissorum; atque ita ruit omne istorum hæreticorum figmentum. Replicare possent, hæc miraculorum promissa non esse vtilia nobis, sicut sunt promissa gratiæ, & vitæ æternæ: vndè ista, & non illa trahunt secum amorem Dei benefactoris. Sed ò mira peruersitas! fides ergo promissorum concupiscentialium saluat, & vbi reperitur ratio boni vtilis: non autē fides Theologica, prout est honor, & subiectio intellectus nostri Deo loquenti? Id ergo, quod trahit in nobis charitatem, non est assensus Deo loquenti, in quo consistit fides, sed res locuta ratione sui, quia ratione sui bona est nobis, & non ita cætera, quæ nobis promittendo, loquitur Deus: cùm ergo eadem in se sit res, siue sit locuta, siue cognita aliunde, & per scientiam, adhuc si non fide, sed aliunde esset cognita, eodem modo traheret charitatem: ergo non fides saluat, sed charitas vndecumque trahatur. Habetis ne Sacrilegi locum vlteriorem refugij? Videatis cæci, excutite nebulas è cordibus vestris, vna siquidem est fides, cōsistens, non in diuersitate dictorum à Deo, sed in vnitate subiectionis intellectus in obsequium Dei dicentis. Idem Apostolus non ait, si habeam omnem eam fidem, qua montes transferam, sed omnem dixit, hoc est tam intensam, tam magnam, qua mōtes mereri possem hinc illuc transferri, nihil essem. Nec enim Dominus in parabola seminantis Matth. 13. dum ait, *Qui autem seminatus est in spinis, hic est, qui verbum audit, & sollicitudo sæculi istius, & fallacia diuitiarum suffocat verbum, & sine fructu efficitur*, veluti de speciali fide loquitur miraculorum ex se infructifera: sed de vna fide indiuisibiliter accepta, quæ, non quà talis fides, fructum non habet: sed quia suffocatur, ne fructus operum reddat ob sæculi sollicitudinem, & fallacium diuitiarum amorem. Ideò non dixit Christus, quòd fides ista deperditur, vel quòd fructifera non sit: sed quòd tollitur ab ea vita, qua iustus ex fide, quæ per charitatem operatur, viuit; & indè sine fructu efficitur, quoniam fides sine operibus mortua est. Cùm item Marci 10 de iuuene illo, Dominum sciscitante, *Magister bone, quid faciam, vt vitam æternam possideam?* dicitur, *Iesus autem intuitus eum, dilexit illum, & dixit ei, vnum tibi deest: vade, quæcumque habes, vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in Cœlo: qui contristatus in verbo, abijt mœrens: erat enim habens multas possessiones. Et circūspiciens Iesus, ait discipulis suis, quàm difficilè, qui pecunias habent, in Regnum Dei introibunt*: numquid fides promissorum deficiebat isti, qui Christo dicebat, *Magister bone?* item, *quid faciam, vt vitam æternam possideam?* & de quo dicitur, quòd, *Iesus intuitus eum, dilexit:* & cui subiungitur, *vnum tibi deest*, non quidem fides, sed, *vade, quæcumque habes, vende, & da pauperibus:* vt cùm abierit mœrens, ob difficultatem, quā sensijt vendendi diuitias: *erat enim habens multas possessiones*, de illo, & similibus diuitibus dixerit Dominus suis discipulis, *quā difficilè, qui pecunias habent, in Regnum Dei introibunt?* An potiùs ex toto contextu Sole clarius est, totam difficultatem in operibus reperiri, vt nimirum spoliauerit se diuitijs, & daret pauperibus: & ob hoc, non ob difficultatem credendi in Christū, vel eius promissis, de se dici meruerit, quòd difficilè intraturus foret in Regnum Cœlorum? ad intrandum ergo in Cœlum non sufficit fides, quæcumque sit illa, nisi sint opera: nec fides, quæcumque sit, trahit secum opera: sed facilè impeditur à diuitiarum, aliarumque voluptatum mundi amore, quæ quācumque fidem, (nisi speciali gratia Deus superexundantem amorem æternorum promissorū infundat,) facilè suffocant, & sine fructu reddunt.

879 Quintò ex Apostolo Iacobo in sua epistola, qui Spiritu Sancto, ad huic errori aditum occludendum, prouidente, totus est in docendo, quòd fides sine operibus, seù ex se, nisi extet spiritus vitæ ex charitate, mortua est, id ipsum omni possibili claritate ostenditur: hic enim, postquam cap. 1. conformiter ad Apostolum Paulum, paulò ante relatum, docuerit, *Estote autem factores verbi, & non auditores tantùm, fallentes vosmetipsos, &c.* Et, *Qui autem perspexerit in legem libertatis, & permanserit in ea, non auditor obliuiosus factus, sed factor operis: hic beatus in facto suo erit*, non sola fide: atque infra, *Si quis autem putat se Religiosum esse, non refrenās linguam suam, huius vana est Religio*: & cap. 2. *Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? numquid poterit fides saluare eum?* vbi nō distinguit inter fidem, & fidem, sed inter fidem, & opera: tandem eodem capite Catholicam hanc veritatem, quam propugno, omni cum claritate definit, exemplo vsus Abraham, de quo Genesis 22. dicitur, *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam*: & Paulus Apostolus ad Roman. 4. huius

huius exemplo totus eſt ad probandam iuſtitiam ex fide; de Abraham ergo loquẽs ad propoſitum loco citato Iacobus, ait, *Vis autem ſcire, ò homo inanis, quoniam fides ſine operibus mortua eſt? Abraham Pater noſter, nõne ex operibus iuſtificatus eſt, offerens Iſaac filiũ ſuum ſuper altare? Vides, quoniã fides cooperabatur operibus illius: & ex operibus fides conſũmata eſt? Et ſuppleta eſt Scriptura dicens, Credidit Abrahã Deo, & reputatũ eſt illi ad iuſtitiã, & amicus Dei appellatus eſt.* Vident ne iſti peruicaces, quòd, & ſi fides cooperando operibus, cooperetur etiã iuſtificationi, non tamen per illam ſolam, quæcumque ſit fides, ſuppletur Scriptura dicens, *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiã,* ſed per opera, correſpondentia fidei ex Apoſtolo Iacobo? Et propterea concludit. *Videtis, quoniam ex operibus iuſtificatur homo, & non ex fide tantùm?* Audiui hos hæreticos negare præfatam Epiſtolam Iacobi eſſe Canonicam. Si ita eſt; prout etiam ab alijs accepi, quòd adhuc dicant in Scriptura plura eſſe adiuncta à Catholicis, non mirum, quòd homines addicti ſuæ præciſæ voluntati, & directioni Diaboli, ea omni impudentia dicant, quæ vel proprius appetitus, vel mendaciorum pater Diabolus eis ſuggerit, ſubijcientes omnimodè ſenſibus rationem. Si namque nolunt credere, ſicut defacto nolunt, non poſſe Eccleſiam, prout directam à ſuo legitimo capite, errare, dicente Chriſto Petro Matth. 16. *Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ Inferi non præualebunt aduerſus eam:* cur adminùs non conſiderant, quòd, quæ ex Apoſtolo Iacobo, & Scriptura dicuntur, reſtrictiua ſunt libertatis carnalis: quæque, nemo, niſi gratia Dei adiuuante, poteſt grata habere? quo ergo fine potuiſſent homines, niſi Spiritu Sancto dirigente, talia ſibi ipſis fręna imponere? Cur, qui Diuum Auguſtinum prædicant fidum Scripturæ Interpetrem, non reflectunt, quòd in ſuis libris millies Iacobi epiſtolam citat, tum in libro de Prædeſtinatione Sanctorum, tum in libro de fide, & operibus, & innumeris alijs in locis, tamquam non minùs Canonicam, quàm totam Scripturã, & Epiſtolas cæterorum Apoſtolorum? Sed addicti libertati conſcientiæ, atque ſenſibus ligata ratione, ad lucem veritatis oculos leuare non ſolùm non curant, verùm etiam ſpernunt.

880 Sextò ex epiſtola Petri prima cap. 4. vbi fideles ad bona opera exhortans, ait, *Ante omnia autem mutuam in vobiſmetipſis charitatẽ continuam habentes: quia charitas operit multitudinem peccatorum.* Cùm autem charitas fidẽ sẽper ſupponat, vt etiã hæretici iſti adſtruunt, ſemel quòd verum eſſet fidem hominem iuſtificare, non haberet charitas locum, vt peccata operiat, quæ iam ſemper operta ſupponeret; ergo pro exhortando ad charitatem, aliquid ei tribueret Petrus, quæ non illi, ſed fidei conuenirent. Relinquo, quòd fruſtranea eſſent adhortamenta ad charitatem, ſi hæc indiuiduus comes eſſet fidei: ſed ſufficerent ea, quæ fiunt ad fidem. Rurſus cap. 2. epiſtolæ ſecundæ, *Quapropter*, inquit, *magis ſatagite, vt per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis.* Ergo per fidem, niſi accedant opera, non eſt certus fidelis, ſaltem quoad executionem, de vocatione, & electione: tantùm abeſt, vt ſecundùm quòd ſomniant hæretici iſti, teneatur fidelis credere fide firma, quòd per fidem Chriſti, ratione ſolius fidei, ſint ipſi remiſſa peccata, & data hæreditas ad Regnum Cœlorum.

881 Refellitur ſecundò idem error, & quoad eamdem partem, ex Auguſtino, qui librum de fide, & operibus, ad errorem, de quo agitur, expugnandum, inſcripſit. Sed quoniam hæretici iſti plura cõponunt, non pro veritate inquirenda, ſed vt veritatis fulgorem nebulis tegant, illa dumtaxat ſeligam ex Sancto Doctore, quibus probem eam ipſam veram fidem, quæ cum operibus hominem iuſtificat, eamdem prorſus, ſegregatam ab operibus, mortuam eſſe; ac conſequenter quæ ſola iuſtificare non poteſt. In dicto ergo libro cap. 15. ita ſcribit in verba illa Matth. 25. *Ite maledicti in ignem æternum: eſuriui enim, & non dediſtis manducare, &c.* nimirum, *Nec increpat, quia in eum non crediderunt: ſed quia bona opera non fecerunt: nam profectò, ne quiſquam de fide, quæ ſine operibus mortua eſt, promittat æternam vitam: propterea omnes gentes ſegregaturum ſe dixit, quæ permixtè eiſdem paſcuis vtebantur, vt appareat eos illi dicturos, Domine, quando te vidimus illa, & illa patientem, & non miniſtrauimus tibi, qui in eum crediderant, ſed bona operari non curauerant.* Quæ eadem ferè in totum verba refert iterum in libro de octo Dulcitij quæſtionibus, reſpondẽs ad primam quæſtionem. Vel ergo Auguſtinus diuerſitatem fidei non admittit: ſed vnam, prout defacto vna eſt, adſtruit: & hanc mortuam, iuxtà Iacobum Apoſtolum, docet, ſi operibus careat: vel non obſtante triplici fidei diſtinctione, omnem ex illis ſupponit fuiſſe ſine operibus in iis, quibus dicetur, *Ite maledicti in ignem æternum: &c.* & propterea aſſerit, quòd non erunt increpandi, quia in eum non crediderint: ſed

sed quia bona opera non fecerint: vel tandem in iisdem solùm supponit fidem historiæ, & miraculorum, non verò fidē promissorum: & in primis quis sibi hoc persuadeat somnium, quòd aliquis credat fide diuina historiæ, & promissis à Christo de miraculis: & eidem non credat, vitam æternam pollicenti? Deindè, si iam ergo Augustinus supponit specialis fidei, quæ sola saluare potest, defectum, quomodò ob hunc defectum, damnatos asserit non fore increpandos: sed quia bona opera non fecerint. cùm potiùs, iuxtà hos hæreticos, ob huius fidei defectum essent damnati, ob quem non reciperent thesaurum meritorum Christi? Rursus quomodò ex segregatione omnium gentium, eos iisdē pascuis vescentes infert fidei: vt, non quia in fide defecerint, sed in operibus, conuincantur damnandi: si alios pascuis vescentes saluantis fidei, & non ita alios supponeret? nōne ista pura figmenta sunt horū hæreticorum, Catholicæ veritatis inimicorum, & tenebrarum dumtaxat amatorum? Cap. item 26. *Caueamus ergo diligenter*, inquit, *in adiutorio Domini nostri non facere homines malè securos, dicentes eis, quòd, si fuerint in Christo baptizati, quomodolibet in ea fide vixerint, eos ad salutem æternam esse venturos: sed potiùs sanam doctrinam Dei magistri in vtroque teneamus: vt & sancto baptismo consona sit vita Christiana: ne cuicumque homini, si vtrumlibet defecerit, vita promittatur æterna.* Vbi non est sermo de solo Sacramento baptismatis, & operibus, sed de baptismo includente fidem, Sacramento proportionatam, vt patet ex ipsis verbis Augustini, *dicentes eis, quòd, si fuerint in Christo baptizati, quomodolibet in ea fide vixerint*. Non ergo loquitur de vita post baptismum, etiam sine fide: sed de vita in ea fide, quæ includere debet baptisma: fides autem, quam includere debet baptisma, adæquata esse debet, etiam per istos hæreticos: nec enim crederem, quòd tales hæretici baptisma tribuerent adulto, qui profiteretur fidem historiæ, & miraculorum, & negaret fidem promissorum: nō enim ita posset quicumque sepeliri cum Christo in baptismate, destructo corpore peccati, prout docet sepeliendos fideles, Apostolus ad Romanos 6. si in ipsamet susceptione in aliquo Christo loquenti non crederet. De adequata ergo fide loquens Augustinus, malè securos asserit Lutheranos, & Caluinistas, qui soli adæquatè fidei promittunt vitam æternam: nec adhærent sanæ doctrinæ Dei Magistri, iuxtà quam promissam vitam ęternam in vtroque tenere debemus, *vt sancto baptismo consona sit vita Christiana: ne cuicumque homini si vtrūlibet defecerit, vita promittatur æterna*. Videant tandem, & attentè mentē deuoluāt hæretici, qualis sit fides se sola, præcisis operibus, ex Augustino sermone 33. de verbis Apostoli, *Nolite ergo*, inquit, *esse, tamquam de fide securi, adiungite fidei rectæ*: (fides certè recta adæquata est: nam si historiæ, & promissis miraculorum credatur, & non sic promissis reliquis, nemo sanè rectè credi dicet,) *vitam rectam*: sicut autem vita recta non est, vbi deficitur in aliquibus, ita nec recta fides, quæ adæquata non est: *vt Christum*, subsequitur, *confiteamini in carne venisse, & verbis vera dicendo, & factis benè viuendo: nam si confiteamini verbis, & factis negetis, fides talium malorū prope est fidei Dęmoniorum.*

882 Refellitur tandem ratione idem error, & quoad eamdem partem: quia licèt cognitio, & assensus, siue iudicium de bonitate obiecti moueat voluntatem ad amorem, & desiderium eiusdem obiecti, eo modo, quo est cognitio, & iudicium: magis nimirum, vel minùs, sicut cognitio est magis clara, & de obiecto præsente: ac iudicium magis intensum, & fortius; aut econtra cognitio est magis obscura, obiectum magis distans, & iudicium minùs intensum: quis tamen non videt, quòd propter eamdem rationem, quando duo proponuntur obiecta, vnum, vel alterum amplectendum, voluntas ad illud faciliùs se conuertet hic, & nunc, cui intellectum plus applicat, & hic intensiori, atque fortiori iudicio sententiat esse amplectendum? cùm ergo Deus, promittēs æternam vitam, requirat à nobis fugam ab oblectamentis terrenis, quæ nobis sunt magis præsentia, & clariùs, non per speculum, & in ænigmate, cognita: sicut æterna promissa: poterit iam homo simul cogitare promissa, & præsentia delectabilia: & illa quidem absque dubio credere futura, quantùm est ex vi Dei promittentis, sed fortiùs applicari, (nisi gratia specialis obsistat,) ad ea, quę præsentia habet, & inclinationibus naturalibus sunt conformia: & ita hic, & nūc amare præsentia delectabilia, vt non curet hic, nunc, si Deo displiceat. Et vtinam libertas conscientiæ, quam continet Lutheri, & Caluini secta, non esset causa magis allectans, quàm eiusdem conscientiæ restrictio iuxtà Catholicorum fidem, quantùm est ex se, & præcisa dulciori gratia præueniente, quam Deus dat, quibus vult; nec enim vnus esset homo, qui monstra errorum, quos vsque modo oppugnauimus,

mus, non abhorreret; hinc ergo conuincitur, quòd poteſt ſtare firma fides Deo promittenti, ſed applicari voluntas ad opera prohibita ex maiori attentione ad præſētia oblectabilia, ac fortiori iudicio intellectus, quòd ea ſunt amplectenda: cum qua fide, compoſito iam deſpectu Dei promittentis, & prohibentis, fides ipſa mortua erit, nihilque iuuabit, vt Deus hic, & nunc offenſus non indignetur contra talē credentem intellectu, & contradicentem, ac ipſum Deum ſpernentem, voluntate. Atque adeò conuincitur conſequenter ſolam fidem ex ſe, ſine operibus, nullatenus hominem iuſtificare, imò potiùs in cauſa eſſe; prout ſupra dixi ex Lucæ 12. quòd, *Seruus, qui cognouit*, nempe per fidem, *voluntatem Domini ſui, & non præparauit, & nō fecit ſecundùm voluntatem eius, vapulabit multis*: quando, *qui non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.*

833 Secunda verò pars erroris, in qua impiè aſſeritur ſolam fidem eſſe in præcepto, cætera verò eſſe libera credenti, non præcepta, remanet iam expugnata ex antecedenter dictis, tū nimirum cùm in ſecunda animaduerſione probauimus vſum aliquorum Sacramentorum eſſe in præcepto: tum cùm ex Scriptura attulimus, quòd ab illo, cui Deus debitum totum dimiſerat, miſericordia motus, parem exegit miſerationē erga conſeruum: ob cuius defectum eum dedit tortoribus: tum tertiò cùm oſtendimus exteriorem confeſſionem fidei eſſe aliquando in præcepto: tum quartò cùm ſeruum agnoſcentem, ſed non facientem voluntatem Domini ſui, probauimus vapulaturum multis. Cùm item vidimus nobis Deum præcipere odium noſtri, hoc eſt nō operari ſecundum appetitum concupiſcētiarum. Rurſus cùm retulimus, quòd, ſi palmes exiſtens in uite Chriſto per fidem, non reddet fructum, eum tollet Pater agricola, & in ignem mittet, vt ardeat: vbi quamplurima citauimus ex Scriptura præcepta, & mandata: & tandem probato, quòd ſola fides non ſufficit ad iuſtificationem, neceſſe indè oſtenditur, aliqua alia eſſe præcepta, quæ adimpleri debeant, vt acquiratur iuſtificatio. Quibus omnibus alia nunc loca explicitiora addam ex Scriptura, ſicut eſt illud Matth. 5. *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona*, inquit, non fidem, quæ non videtur: & ſubiungit, *Nolite putare quoniā veni ſoluere legem, aut Prophetas: non veni ſoluere, ſed adimplere*: imò, *Qui ſoluerit vnū de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in Regno Cœlorum.* Qui ergo ſoluerit omnia minima, & maxima, excepta fide, & docuerit homines ea eſſe ſoluta, quo modo faciunt iſti hæretici, nonne, niſi reſipiſcant, omninò exulabūt à Cœlorum Regno? Rurſus, *Si oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & proijce abs te: & ſi dextera manus tua ſcandalizat te, abſcinde eam, & proijce abs te: expedit enim tibi, vt pereat vnum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum eat in gehennam.* Et cap. 6. *Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorū, dimittet & vobis Pater veſter cæleſtis delicta veſtra: ſi autē nō dimiſeritis hominibus, nec Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.* Numquid nō præceptū eſt, quòd ſi non fiat, ad mortem deducit æternam? Neque enim valet dicere, quòd ſermo ſit de his, tamquam ſignis fidei; ſi enim non ſunt præcepta, ſed libera credenti; dum ergo non fierent, non committeretur peccatum; non ergo ſtaret, quòd, ſi non dimitteremus proximo peccata eorum, facta contra nos, Deus indè indignaretur, vt non dimitteret nobis peccata noſtra. Si item ſola fides eſt in præcepto, liberum eſt ergo fideli, & non in præcepto, vt diligat proximum ſuum, ſicut ſe ipſum: nam fides in Deum pollicētem ad ſummum comitem haberet ipſiuſmet Dei amorem, ſed quidquid ſit de hac tractione, ſi amor proximi præceptus non eſt, ſaltem peccatum non erit proximum non amare. Quid eſt ergo, perfidi, illud epiſtolæ Ioannis cap. 3. *Nos ſcimus, quoniā tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres: qui non diligit manet in morte*? Quid illud cap. 1. *Qui autem odit fratrē ſuum, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat?* Et illud aliud, *Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo*? An non præcepta ſunt, quia ita placet Luthero, quæ os Domini præcepta docet eſſe in Euangelio Ioannis cap. 15. *Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem*? & rurſus, *Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem*? & quidem non infidelibus loquebatur Chriſtus, vt poſſint dicere hæretici, quòd loquitur de amore proximi, tāquā ſigno præcepti fidei: ſed eos alloquitur, quibus immediatè antea dixerat, *Non dicam vos ſeruos, quia ſeruus neſcit, quid faciet Dominus eius: vos autem dixi amicos, quia omnia quæcumque audiui à Patre meo, nota feci vobis. Non vos me elegiſtis: ſed ego elegi vos, & poſui vos, vt eatis, & fructum afferatis: & fructus veſter maneat: vt quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.* His iam fidelibus, iam Electis, iam Amicis Dei, ait, *Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem.* Inſuper cum Paulus ad Galatas 5. ait, *Vos in libertatem creati eſtis fratres*, Nonne de illis lo-

loquitur, qui liberati erant per fidem, & baptisma de seruitute peccati: sed legant, quod subiungit Apostolus, *Tantùm*, ait, *ne libertatem in occasionem detis carnis*; liberatus ergo à peccato non est liber, sed in obligatione, & præcepto, ne carnis concupiscentijs habenas relaxet. *Sed per charitatem*, subinfert, *seruite inuicem*; *omnis enim lex in vno sermone impletur, diliges proximum tuum, sicut te ipsum*, quia nimirum, qui proximum diligit, sicut se ipsum, non nisi in Deo potest ita diligere: & qui Deum diligit, vt illi non displiceat, omnia, quæ ille præcipit, exequitur. Et ideò ex eodē Apostolo ad Romanos 13. *Dilectio proximi malum non operatur*: nec sola fide, sed, *qui diligit proximum, legem impleuit*. Et, *plenitudo legis est dilectio*, ibidem ex Apostolo, non sola fides.

884 His accedat volo Augustinus, qui vltra supra relata, pluribus in locis horum hæreticorum errorem oppugnat: ex quibus tamen duo solùm seligam, ex diametro eidē errori opposita: & ambo in præcitato libro de fide, & operibus. Primus sit ex cap. 20. in quo ita scribit, *Quantùm attinet ad doctrinam veritatis, ne cuiquam mortifero peccato perniciosissima securitas detur, vel etiam pestilentissima tribuatur authoritas, iste curationis ordo est, vt baptizandi credant in Deum Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum eo ritu, quo symbolo traditur*, ecce adæquatam fidem: audiant tamen hæretici, si hoc sufficiat, *Et à mortuis operibus*, subiungit, *agant pœnitētiam, omnium se remissionem peccatorum in baptismo accepturos esse non dubitent: non vt peccare liceat, sed vt peccasse non noceat: vt sit factis remissio, non permissio faciendi*. Vbi ergo est libertas in alijs operibus extra fidem, si per eam simul cum baptismo, & factorū iam operum pœnitentia, datur solùm factorum remissio, non permissio faciendi? Et clariùs cap. 22. *Nequaquam ergo*, inquit, *mens incauta fallatur, vt se existimet Deum cognouisse, si eum fide mortua, hoc est, sine bonis operibus, confiteatur, more Demonum: & ideò se iam non dubitet ad vitam æternam esse venturum, quia Dominus dicit, hæc est autem vita æterna, vt cognoscant te vnum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum*. Hoc est vnum speciale argumentum ex ijs, quæ cōgerunt hęretici isti: sed fingunt non legisse Augustinum, qui illud soluens sic subiungit, *Venire quippe debet etiam illud in mentem, quod scriptum est, in hoc cognoscimus eū, si mandata eius seruauerimus. Qui dicit, quia cognoscit eum, & mandata eius non seruat, mēdax est, & in eo ueritas non est*: nimirū, quia cognoscens intellectu, negat deindè per voluntatem in facto; ex quo potiùs fit dignus vapulare multis, quia sciens volūtatem Domini sui, non secundum eam operatus est. *Et ne quisquam*, (hos hæreticos refellendo addit:) *existimet mandata eius ad solam fidem pertinere, quamquam dicere hoc nullus est ausus*, (sed ausi sunt deindè hęretici isti, libertatis conscientiæ præ alijs amatores,) *præsertim quia mandata dixit, &c. tamē postea Ioannes ipse aperuit quid diceret, cùm ait: hoc est mandatum eius, vt credamus nomini Filij eius Iesu Christi, & diligamus inuicem.* Poterat ne clariùs hos hæreticos refellere Augustinus, cùm adhuc suo tempore similem peruersitatem nullus ausus fuerat asserere?

885 Nec deest ratio naturalis ad idem conuincendum intentum: experientia namque notū est plus quēq; extimare amari ab aliquo, quàm ab illo cognosci; & multò magis offendi, dum paruipenditur ab eo, qui illum cognoscit, & cui benefecit, ac benefacturum fore pollicetur: quàm ab alio, à quo vel non cognoscitur, vel non tantùm cognoscitur: quoniam autem plura sunt in vniuerso, & præcipuè post Adæ originale peccatū, quæ possūt affectū hominis ad se trahere, & à Deo auertere, iustū erat, vt idem homo totum suum cor, mētem, & vires conuerteret ad Deum, quòd eidem plura prohiberentur, & alia, in maius Dei obsequium, pręciperentur, inter quę amor proximorum in Deo, & propter Deum; ergo iustum, & rationabile omninò fuit plura alia, præter fidei, dedisse Deum nobis præcepta: vel positiua, indicentia opus: vel negatiua, alia opera prohibentia.

886 Tertia tandem erroris pars, qua lata panditur impię permanentiæ in vitiorum illecebris via, dum asseritur pro obtinenda iustificatione: non solùm non esse necessariam detestationem, & dolorem præteritorum peccatorum: verùm etiam hoc esse graue hypocrisis peccatum, infinitis propè Scripturæ locis refelli posset: sed quoniam plura possunt peruersè explicare de pœnitentia, vt supra, nimirum de noua vita in Christo præcisè: ideò dumtaxat aliqua adducam, quæ explicitè sunt de dolore, & detestatione vitæ malæ anteactę; pro quo incipiam à libro Deuteronomij cap. 4. vbi habetur, *Cumque quæsieris ibi Dominum Deum tuum, inuenies eum: si tamen toto corde quæsieris, & tota tribulatione animæ tuæ*. Tribulatio autem animæ non requiritur in seruando mandata, cùm ex Psalmographo potiùs seruire debeamus Domino in lætitia, vt habetur Psalmo 99. tribulatio

tio ergo animæ requiritur pro odienda, & deteſtanda anteriori mala vita. Similiter Paralipomenon 2. cap. 34. habetur, *Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: quoniam audiſti verba voluminis huius, atque emollitum eſt cor tuũ, & humiliatus es in conſpectu Dei ſuper his, quæ dicta ſunt contra locum hunc, & habitatores Ieruſalem, reueritusque faciem meam, ſcidiſti veſtimenta tua, & fleuiſti coram me: Ego quoque exaudiui te, dicit Dominus*: Pſalmo item 6. ita habemus, *Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum, & ſtratũ meũ rigabo: turbatus eſt à furore oculus meus, inueteraui inter omnes inimicos meos. Diſcedite à me omnes, qui operamini iniquitatem: quoniam exaudiuit Dominus vocẽ fletus mei.* Ioel inſuper 2. *Cõuertimini ad me in toto corde veſtro in ieiunio, & in fletu, & in plãctu: & ſcindite corda veſtra, & cõuertimini ad Dominũ Deũ veſtrũ.* Sed videant quare: ſi nouam vitam debeamus in his peragere, an verò dolere de malo præterito, *Quia*, additũr, *benignus, & miſericors eſt, patiens, & multæ miſericordiæ, & præſtabilis ſuper malitia.* Et infra, *Inter veſtibulum, & altare plorabunt Sacerdotes, miniſtri Domini, & dicent, parce Domine, parce populo tuo.* Ploratus ergo requiritur pro peccatis iam factis, vt Deus parcat, non pro noua præcisè inchoanda vita. Similiter habemus Ionæ 3. *Et crediderunt Niniuitæ in Deum*, nimirum, quòd propter peccata eſſent à Deo irato poſt dies quadraginta ſubuertendi, *& prædicauerunt ieiunium, & veſtiti ſunt ſaccis à maiore vſque ad minorem: & peruenit verbum ad Regem Niniue, & ſurrexit de ſolio ſuo, & abiecit veſtimentum ſuum à ſe, & indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere, & clamauit, & dixit: homines, & iumenta, & boues, & pecora, non guſtent quidquam, &c. & clament ad Dominum in fortitudine, & conuertatur vir à via ſua mala, & ab iniquitate, quæ eſt in manibus, &c.* Quidne eſt ieunare, veſtiri ſaccis, & conuerti à via ſua mala, ac iniquitate? numquid hæc noua vita requirit, quia noua, an ad deteſtandã vitam præteritam, & agendam propter eam pœnitẽtiam? Sed videant quid per hæc obtinuerint Niniuitæ, *Et vidit Deus opera eorum, quia conuerſi ſunt à via ſua mala, & miſertus eſt Deus ſuper malitiam, quam locutus fuerat, vt faceret eis, & non fecit.* Quòd ſi dicatur hæc vera fuiſſe in lege veteri ante Aduentũ Chriſti: ſed non ita dicendum in lege gratiæ. Quid? numquid in lege veteri, qui ſaluati ſunt, non meritis Chriſti id obtinuerunt? an non eſt Chriſtus omnium Redẽptor? Sed tranſeamus ad legem gratiæ: nõ legerunt forſan iſti hæretici illud Matthæi 26. *Recordatus eſt Petrus verbi Ieſu: priuſquã Gallus cantet, ter me negabis; & egreſſus foras fleuit amarè?* Et illud Lucæ 7. *Ecce mulier quæ erat in Ciuitate peccatrix: ſtans retrò ſecus pedes eius, lacrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat*: & murmurante ſuper hoc Phariſęo, Chriſtus reſpondit, *dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*, nimirum quoniam hæc faciebat ex amore Dei, priùs offenſi ab ipſa? Atque etiam illud eiuſdem Lucæ 18. *Publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad Cœlum leuare, ſed percutiebat pectus ſuum, dicens, Deus propitius eſto mihi peccatori. Dico vobis, deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam?* Et ne longior ſim in re tam euidenti, eamdem veritatem concludo illo Apoſtoli ſecundę ad Corinthios 7. *Quoniam, & ſi contriſtaui vos in epiſtola, non me pœnitet: et ſi pœniteret, videns, quòd epiſtola illa, et ſi ad horam, vos contriſtauit, nunc gaudeo: non quia contriſtati eſtis, ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam: contriſtati enim eſtis ſecundùm Deũ, vt in nullo detrimentum patiamini in vobis.* Quis autem nõ videt triſtari ad pœnitentiam nõ eſſe, quòd nouam triſtes inceperint vitam peragere, vt ſupra dicebam: ſed contriſtari ob peccata præcedentia, pœnitendo, & dolendo de eorum malitia? triſtari namque in bonis potiùs malum eſt: bonum verò eſt triſtari malè peregiſſe.

887 Ex Auguſtino autem pluribus poſſem eumdem refellere errorem: ſed quoniam vnum præcipuè conſpicio ipſum adæquatè iugulare, hunc vnum volo mihi ſufficere locum. Homilia ergo 50. cap. 15. loquẽs de peccatis adulterij, & homicidij, à Rege Dauide contractis: ac ſimul de pœnitentia, quam pro eis peregit, ita habet, *Non fruſtra de tam immani, & abrupto profundo ſceleris clamauit ad Dominum, dicens: auerte faciem tuam à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele, &c. Quid autem obtulit*, ſubiungit, *Domino, vndè ille propitiaret ſibi? Quoniam ſi voluiſſes, ſacrificium dediſſem vtique, holocauſtis non delectaberis. Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum Deus non ſpernit; non ſolùm ergo deuotè obtulit, ſed etiam iſta dicendo, quid offerri oporteret, oſtendit: non enim ſufficit*, (diſcant ex Auguſtino hæretici iſti) *mores in melius commutare, & à factis malis recedere, niſi etiam de his, quæ facta ſunt, ſatisfaciat Deo per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitũ, per contriti cordis ſacrificium, cooperantibus eleemoſinis.* Nonne euidenter patet hanc Auguſtini doctrinam contradictoriè opponi errori, quem impugnamus hæreticorum?

888 Ratione tandem idem error refellitur: prudentis namque, ac prouidi Medici nõ ſo-

solùm est infirmitati, quæ actù languenti inest, occurrere: sed, si potest, ita eam mederi, vt & curetur: & prouideat, quantùm ex se est, cohibere futuras infirmitates: qui autem ita mederetur actù, vt, & si sanet præsentem languorem, ex ipso tamen medicamine maiores desumeret vires languor, vt peior resurgeret deindè, iste certè non esset prouidus Medicus, nec mederetur ex fine restituendi ægroto salutem, sed aliud profectò haberet in mente motiuum. Nulli Catholico dubium est, tanti valoris esse merita Christi Domini Redemptoris, vt superexcedant omne debitum, quod contrahunt homines ex peccatis: ac consequenter, quòd quantùm est ex parte meritorum Christi, benè potuisset de condigno satisfacere pro omnium hominum peccatis, absque vllo ipsorum actu: sicut iisdem mereri vitam æternam: si tamen Christus voluisset applicare sua merita pro actù peccante, sanaret ne infirmitatem animæ, consistentem in auersione à Deo, cùm non possit homo, dum actù est à Deo auersus, non esse simul, & semel auersus? Rursus, si applicaret eadem sua merita, nihil aliud exigendo ab homine, nisi fidem in ipsum, non verò opera, nō solùm nō cōpesceret peccata futura, sed potiùs facilitas ista condonationis redderet illum facilem ad noua cōmittenda peccata. Ne ergo homo à peccatis sanandus, facilis remaneat ad noua perpetrāda, sed ab iisdem curet se cohibere: congruū, & prudentissimū fuit, quòd ita Christus sua merita Patri pro nobis obtulerit, vt & nos etiam cum ipso ad Patrē offeramur conuersi, atque voluntate ita firmati in ipsum, quòd indè, ex quo veniam præteritorum obtinuimus, retineamur, ne in futurū labamur: cogitantes, quòd, nisi ad minùs reddamus Deo tanti valoris satisfactionem ex parte nostra, quanta fuit voluntas, qua à Deo recessimus, numquam nobis proderunt merita Christi Redemptoris. Quod totum, vt patet, procedit de adultis, potētibus benè operari, non de infantibus ante vsum rationis: & ideò in illis sufficiunt merita Christi, applicata per baptismatin adultis verò etiam ad baptismate delenda peccata, requiritur aliqua propria dispositio, & nō sufficit sola fides, si propria habeant peccata: nam pro solo originali, quod fuit cōtractum voluntate aliena, facta moraliter nostra, sufficit etiam fides aliena, exhibita nomine nostro.

§. QVINTODECIMVS.

Hæreticorum argumenta referuntur, & diluuntur.

889 OBijciunt primò hæretici isti plura Scripturæ loca, ita arguentes: ex Scriptura non solùm habemus fidem dumtaxat esse necessariam ad salutem, verùm etiam explicitè, quòd opera nullatenus ad eam iuuant, aut conducunt; ergo, qui præter fidem, necessaria opera asserunt ad iustificationem, infideles, & alieni conuincuntur à veritate Sacræ Scripturæ. Antecedens probare ostentant ex illo ad Romanos 3. *Arbitramur hominem iustificari per fidem, & non ex operibus legis*. Et ex verbis illis ad Galatas 2. *Non iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi*. Insuper ex illo ad Ephesios 2. *Gratia estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est: non ex operibus, vt ne quis glorietur*. Ex quibus Catholicos exprobrans Melanthon in suis locis communibus, ait, *Si displicet exclusiua, sola, tollant etiam ex Paulo illas exclusiuas, gratis, non ex operibus, &c.* His attexunt verba illa eiusdem Apostoli ad Romanos 4. *Si enim Abraham ex operibus iustificatus est, habet gloriam, sed non apud Deū: quid enim aicit Scriptura: Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam: ei autē, qui operatur, merces non imputatur secundùm gratiam, sed secundùm debitum: ei verò, qui non operatur, credenti autem in eum, qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam, secundùm propositum gratiæ eius. Non enim per legem promissio Abrahæ, aut semini eius, vt hæres esset mundi, sed per iustitiam fidei: si enim, qui ex lege hæredes sunt, exinanita est fides, abolita est promissio*. Ergo, inferunt, si ex operibus legis esset iustificatio, exinaniretur fides, & promissio per Apostolum. Et prætерea verba illa Ioannis Apostoli in Euangelio 6. vbi interrogantibus Christum turbis, *Quid faciemus, vt operemur opera Dei? respondit Iesus, & dixit eis, hoc est opus Dei, vt credatis in eum, quem misit ille*. Et infra, *Hæc est autem voluntas Patris mei, vt omnis, qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, &c.*

890 Respondeo omnia, quæ habemus in Testamento nouo ex Euangelistis, vel Apostolis, fuisse ab iisdem nobis relicta non proprio marte, sed dirigente, vel meliùs di-

dicam, loquente per eos Spiritu Sancto, qui nec falli, nec fallere potest; atque adeò quęcumque in Scriptura continentur, vera sunt: & nihil prorsus inuenitur, quod alteri oppositionem habeat, dummodò in Scriptura quęratur spiritus viuificans, & nõ stetur, more Hebręorum, litterę occidẽti, iuxtà Apostolum secunda ad Corinthios 3. Hęretici quidem, qui non veritatem in Scriptura requirunt, sed fucos ad eorum fucandos errores, non curant de Spiritu viuificante: sed totam exhibent industriam, vt aliquam inueniant litteram occidentẽ. Non ita Catholici, qui pręcipuè attendũt ad spiritum viuificantem. Cùm ergo, vt innumeris locis probatum est, pręcipuè ex Apostolo ipso Paulo, sola fides non sufficiat ad salutem, sed etiam requirantur opera pręcepta, sine quibus fides, quamuis vera, & supernaturalis, mortua esset; in aliis verò eiusdem Scripturæ locis iustificatio fieri dicitur, non ex operibus, sed ex fide Iesu Christi: & hæc in re oppositionẽ continere non possint, vero fideli incumbat opera discernere in lege, quæ ad iustificationem non conducunt: & alia similiter in lege, quæ non tam conducant, sed quæ ad eamdem iustificationem sint omninò necessaria: monente præcipuè Apostolorum Principe Petro in sua secunda epistola cap. 3. fideles, super epistolis Pauli subsequentibus verbis, *Sicut & carissimus frater noster Paulus, secundùm datam sibi sapientiam scripsit vobis: sicut & in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti, & instabiles deprauant: sicut & cæteras Scripturas ad suam ipsorum perditionem*. Quæ verba specialiter Augustinus in libro de fide, & operibus cap. 14. de materia præsenti intelligit, sic loquẽs, *Quare iam illud videamus, quod excutiendum est à cordibus religiosis, ne mala securitate salutem suam perdant, si ad eam obtinendam sufficere solam fidem putauerint: bene autem viuere in bonis operibus, & viã Dei tenere neglexerint: nam etiam*, subiungit, *tempore Apostolorum non intellectis quibusdam subobscuris sententiis Apostoli Pauli, hoc eum quidam arbitrati sunt dicere; quoniam ergo hæc opinio tunc fuerat exorta, aliæ Apostolicæ epistolæ Petri, Ioannis, Iacobi, Iudæ, contra eam maximè dirigunt intentionem; vt vehementer adstruat fidem sine operibus nihil prodesse: sicut etiam ipse Paulus, non quamlibet fidem, qua in Deum creditur, sed eam salubrem, plenèque Euangelicam definiuit, cuius opera ex dilectione procedunt.* Isti ergo, si voluissent Apostolum Petrum, & Augustinum consulere, non ita abruptè procederent, Scripturas adulterando, & ad eorũ peruersum sensum adducendo: sed, quia diligunt magis tenebras, quàm lucem, ne arguantur opera eorum, quærunt pro viribus ex Scriptura litteram occidentem, nihil curando: imò subobscurando spiritum viuificantem.

891 Duo ergo distinguunt Scripturæ operũ legis genera: alia nimirum, quæ fiunt iuxtà legem, spiritualiter intellectam, & in ordine ad Deum, atque eius æterna promissa: huiusmodi fiunt, & facta fuere ab hominibus Electis ab Abel iusto vsque ad vltimum electorũ: nec fiunt, vel fieri possunt, nisi auxiliante gratia Dei, quæ datur, vel data fuit credentibus fide Iesu Christi, qui iam venit: vel venturi, cùm adhuc non venerat; & hoc est illud ad Ephesios 2. *Gratia enim saluati estis per fidem*, quia nimirum, vt habet Augustinus libro de Prædestinatione Sanctorum cap. 7. loquẽs de fide in Christum, *Ipsa prima datur, ex qua impetrentur cætera, quæ propriè opera nuncupãtur*: nam per fidem Dei promissis credentes, ipsum inuocamus, vt auxilia subministret in opportunitatibus ad præcepta adimplenda: sicut idem Sanctus Doctor in explicatione Psalmi 118. concione 16. docet his verbis, *Quid est, Portio mea Domine, dixi custodire legem tuam, nisi quia ita erit portio cuiusque Dominus, cùm legem eius custodierit? sed quomodò custodit, nisi hoc donet, atque ad hoc adiuuet spiritus viuificans, ne littera occidat? Inuocandus est igitur: sic enim ab eo fides impetrat, quod lex imperat: quoniam quicumque inuocauerit nomen Domini, saluus erit.* Alia sunt opera facta secundùm legem carnaliter intellectam, prout legem Moysi intelligebant Hebræi, in ordine nimirum ad promissa terrena, & temporalia: non enim lex hæc carnalis ex se erat, *Lex enim Sancta, & mandatum sanctum, & iustum, & bonum.* Item, *Scimus enim, quia lex spiritualis est. Ego autem carnalis sum, venundatus sub peccato*. Ait Apostolus ad Romanos 7. Lex ergo illa dicebatur carnalis, quia intelligebatur ab Hebręis secundùm litteram occidentem, non secundùm spiritum viuificantem: vndè etiam ad Romanos 2. ait Apostolus, *Circumcisio quidem prodest, si legem obserues: si autem præuaricator legis sis, circumcisio tua præputium facta est. Si igitur præputium iustitias legis custodiat, nonne præputium illius in circumcisionem reputabitur? & iudicabit id, quod ex natura est præputium, legem consumans, te, qui per litteram & circumcisionem præuaricator legis es? non enim*, subiungit, *qui in manifesto Iudæus est, neque, quæ manifesto, in carne, est circumcisio: sed, qui in absconditio Iudæus est, & circumcisio cordis in spiritu, non littera: cuius*

iustans non ex hominibus, sed ex Deo est. Secundum hanc duplicem legis intelligentiā loquitur Apostolus ad Galatas 4. in illud Genesis 16. *Abraham duos filios habuit, vnū de ancilla, & vnum de libera: sed, qui de ancilla, secundùm carnem natus est: qui autem de libera, per repromissionem*; dicens esse dicta per allegoriam, *Hæc enim*, subsequitur, *sunt duo testamenta, vnum quidem in monte Sina in seruitute generans, &c. illa autem, quæ sursum est Ierusalem, libera est, quæ est mater nostra*. Secundùm hanc item duplicem legis intelligentiā asserit de Christo ad Ephesios 2. *Legem mandatorum decretis euacuans*, cùm ad Romanos 3. dicat; *Legem destruimus per fidem? absit: sed legem statuimus*: statuitur namque spiritualiter, euacuatur carnaliter. De operibus iuxtà legem, carnaliter intellectam, ad Philippenses 3. ait; *Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis, circumcisus octauo die, ex genere Israel, de tribu Beniamin, Hebræus ex Hebræis, secundùm legem Pharisæus, secundùm emulationem persequens Ecclesiam Dei, secundùm iustitiam, quæ in lege est, conuersatus sine querela: sed, quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta*: quia nimirum obseruantia legis, carnaliter intellectæ, non erat ex corde recto, sed ex fine temporali: & ideò non ex gratia, sed ex puro libero arbitrio; & propter hoc addit Apostolus, *Vt inueniar in illo, non habens meam iustitiam, quæ in lege est: sed illam, quæ ex fide est Iesu Christi*. Non sic autem loquitur de operibus legis, factis ex gratia, secunda ad Timotheū 4. sed ait, *Reposita est mihi corona iustitiæ, &c.* quia, inquit, *Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui*.

892 Quoniam ergo Hebræi, qui ex lege Moysi conuertebantur ad fidem Christi, superbè existimabant gratiam fidei debitā fuisse operibus præcedentibus, secundū legem Moysi, quoad extrinsecam, & carnalem obseruantiā, factis, vt monet Augustinus lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2. in principio, inquiens, *Vt de operum meritis nemo glorietur, de quibus audebant Israelitæ gloriari, quòd datæ sibi legi seruissent: & ex hoc Euangelicam gratiam, tamquam debitam meritis suis, percepissent, quia legi seruiebant*. Taliter vt schisma commouerint, volentes non debere dari baptisma ijs, qui ex præputio veniebant ad fidem, nisi circumciderentur, & seruarent legem Moysi, vt habetur Actorū 15. *Surrexerūt autē quidā de hæresi Pharisæorum, qui crediderunt, dicentes: quia oportet circumcidi eos, præcibere quoque seruare legem Moysi*: & sermo ibi est de iis, qui ex gentibus conuersi erant ad fidem. Et in principio capitis, *Quidam descendentes de Iudæa docebant fratres: quia, nisi circumcidamini, non potestis saluari*, quasi circumcisioni fuerit debita gratia fidei; & hæc sine illa non valeat ad salutem, etiamsi per charitatem operetur: & schisma hoc sæpè sæpiùs ab aliquibus innouabatur: contra hos, qui opera ista naturalia extrinsecæ obseruantiæ legis, datæ per Moysen, censebant, & docebant esse meritū, cui debitū erat gratia fidei: & sine qua asserebant fidē Christi perfectam, & consūmatā, secundū præcepta Euangelij, non saluare, loquitur Apostolus, cùm opera legis nihil iuuare docet ad salutē: sed dumtaxat fidem, gratis datam, Iesu Christi: fidem, inquam, consummatam, & perfectam intellectu, & voluntate, ore, & factis; vt supra dictum, & probatum à me est. Quod totum clarius ostendo, singula ab hæreticis adducta loca ad trutinam ponendo per contextus verborum.

893 Ad primum ergo desumptum ex 3. ad Romanos, *Arbitramur enim iustificari hominem per fidem sine operibus*, dico ex verbis paulò ante positis, *vbi est gloriatio tua? exclusa est*, patere, quòd loquatur de operibus extrinsecæ obseruantiæ legis Moysi, quibus gloriabatur populus Iudaicus, adhuc illi, qui ad fidem Christi conuersi erant: hoc enim est, quod increpat Apostolus, caput secūdum incipiens his verbis, *Propter hoc inexcusabilis es, ò homo, qui iudicas: in quo enim iudicas alterum, te ipsum condemnas*: nimirū, quia conuersi illi ex Hebræis iudicabant eos, qui venerant ex gentibus ad fidem, quòd non obseruantes legem Moysi, nō saluarentur, cùm etiam ipsi eam non obseruarent corde, sed ceremonijs dumtaxat extrinsecis, & sine carnali; aliter ad quid deindè diceret, *Non est acceptio personarum apud Deum: quicumque enim sine lege peccauerunt, sine lege peribunt: & quicumque in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur; non enim auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores, &c.* Ad quid, *Qui in lege gloriaris, per præuaricationem legis Deum inhonoras: circumcisio quidem prodest, si legem obserues: si autem præuaricator legis sis, circumcisio tua præputium facta est. Si igitur præputium iustitias legis custodiat, nonne præputium illius in circumcisionem reputabitur?* Nonne his patet, quòd contra eos loquatur, qui venerant ad fidem ex circumcisione, & iudicabant illos, qui venerant ex præputio, nec circumcisi fuerant? An non caput tertiū eodem tenore prosequitur, dùm incipit, *Quid ergo amplius Iudæo est? aut quæ vtilitas circumcisionis?* Et infra, *Quid ergo? præcellimus*

limus eos? nequaquam. Causati enim sumus Iudæos, & Græcos omnes sub peccato esse; illa namque lex carnaliter intellecta, & operās, non ex Christi gratia, sed ex fine terrenarū promissionum, peccata ostendebat, sed nō auferebat, vt, subiungens, docet Apostolus, *Quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo: per legem enim cognitio peccati. Nunc autem sine lege*, non quidem sine omni lege, sed sine lege illa carnali, *Iustitia Dei manifestata est*: nam aliàs quomodò in eodem capite diceret, *Legem ergo destruimus per fidem? absit, sed legē statuimus?* Quomodò in capite antecedenti dixisset, *Circūcisio quidem prodest, si legē obserues?* Circumcisionem ne approbat carnalē, cùm alibi dicat, *Nam in Christo Iesu, neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed noua creatura?* Sed videant, quæ circumcisio prosit, quæ nō, *Neque*, inquit, *quæ in manifesto, in carne, est circumcisio, sed qui in abscōdito Iudæus est, & circumcisio cordis in spiritu.* Atque ita per legem carnalem, *Non iustificabitur omnis caro coram Deo*: & sine hac lege *iustitia Dei manifestata est*; non sine illa, de qua dicitur Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata*, nimirum, *non homicidium facies, non adulterabis, non facies furtum non falsum testimoniū dices*, & cętera, quæ ibidem adiunguntur mandata. De operibus ergo huiusmodi legis carnalis, quæ per Christum euacuata fuit, non statuta: ac sine qua *iustitia Dei manifestata est*, deindè afferit Apostolus contra eos, qui in illis gloriabantur, *Vbi est gloriatio tua? Exclusa est. Per quam legem? Factorum? non*: nimirum per similem legem factorum: *sed per legem fidei*, operantis ex gratia, & non ex solo adiutorio extrinseco legis: de ijsdem subiungit, *Arbitramur enim iustificari hominem per fidem sine operibus.*

894 Ad secundum pari modo dico ex contextu verborum clarescere, quòd loquatur de operibus extrinsecæ obseruantiæ legis, & quoad ceremonias; legis inquam, datæ per Moysen, non legis Christi operātis per gratiam: exsuscitatum enim erat denuò apud Galatas schisma prædictum, quòd venientes ex gentibus ab baptisma necesse erat priùs circumcidi, & obseruare legē Moysi, vt per opera ista mererentur gratiam fidei: incipiens namque Apostolus Galatas redarguere ita scribit cap. prim. *Miror, quòd sic tam citò transferimini ab eo, qui vos vocauit in gratiam Christi, in aliud Euangelium: quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos conturbant, & volunt conuertere Euangelium Christi.* Post quæ narrat conuersationem suam in Iudaismo, conuersionem, & multarum Prouinciarum migrationem, & deindè cap. 2. redit ad materiam, de qua loquebatur dicens, *Sed neque Titus, qui mecū erat, cùm esset gentilis, compulsus est circumcidi: sed propter subintroductos falsos fratres, qui subintroierunt explorare libertatem nostram, quā habemus in Christo Iesu, vt nos in seruitutem redigerent.* Legem autem seruitutis esse legem Moysis, carnaliter intellectam iam supra dixi ex eodem Apostolo, scribente ad eosdem Galatas cap. 4. Ad istam ergo legem seruitutis volebant illi falsi fratres redigere fideles. Ad hunc etiam finem refert Galatis monitionem, quam fecerat Petro Antiochiæ, eò quòd ad præsentiam fidelium circumcisorum subtrahebat se à fidelibus, venientibus ex gentibus, his verbis, *Cùm autem venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat: priùs enim, quàm venirent quidam à Iacobo, cum gentibus edebat: cùm autem venissent, subtrahebat, & segregabat se, timens eos, qui ex circumcisione erant. Sed cùm vidissem, quòd non rectè ambularent ad veritatem Euangelij, dixi Cephæ corā omnibus: si tu, cùm Iudæus sis, gētiliter viuis, & nō Iudaicè, quomodò gētes cogis iudaizare?* Et in improbationē huius subortī apud Galatas schismatis, subiūgit, *Nos natura Iudæi, & non ex gentibus, peccatores: scientes autem, quòd non iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi: & nos in Christo Iesu credimus, vt iustificemur ex fide Christi, & non ex operibus legis; propter quod ex operibus legis non iustificabitur omnis caro.* Secundùm quem sensum etiam loquitur cap. 3. cùm dicit, *Hoc solùm à vobis volo discere, ex operibus legis spiritum accepistis, an ex auditu fidei?* Loquitur ergo de operibus præcedentibus spiritum gratiæ, non verò de operibus gratiæ. Et cap. 4. *State, & nolite iterum iugo seruitutis contineri: ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit.* Est ne quid circa hanc euidentem veritatem confingant hæretici?

895 Ad tertiū dico, quòd, & si in epistola ad Ephesios nō fiat mētio de præfato schismate, euidenter tamen patet, quòd Apostolus ad finem impediendi, ne quis glorietur de operibus bonis, quasi suis, & non ex gratia speciali Dei factis: ex gratia, inquam, gratis data, non debita operibus antecedentibus, sicut gloriabatur populus Iudaicus: eò totus tendit, vt doceat fidem in Christo gratiam esse, & non debitam operibus, antecedentibus ad fidem, atque ad gratiam Christi; ac consequenter, non nisi versutè locus, qui est de operibus naturalibus, & quæ non adminiculante gratia, & cri-

exigente hominem ad Deum, non possunt esse, nisi ex fine concupiscentiali, & malo, transfertur ab istis hæreticis ad opera facta ex gratia, & fide Iesu Christi: quæ indè bona, & meritoria sunt præmij, quia, gratia, hominem supra se ipsum eleuante, facit, vt hic se, & opera sua in obsequiũ, & laudem Christi dirigat. Loqui autem modo prædicto Apostolum patet ex cõtextu eiusdem capitis 2. quod ita inchoat, *Et vos, cùm essetis mortui delictis, & peccatis vestris, in quibus aliquando ambulastis, &c. in quibus, & nos aliquando conuersati sumus in desiderijs carnis nostræ, &c. Deus autem, qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos: & cùm essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo* Iesu, *vt ostenderet in sæculis superuenientibus abundantes diuitias gratiæ suæ in bonitate super nos in Christo Iesu.* Ad hoc autẽ secundum probandũ ex primo subiungit, *Gratia enim saluati estis per fidem, & hoc non ex vobis*, quasi ex solo libero arbitrio ipsorum præ alijs, quo pacto potuissent contra alios gloriari non credentes, *Dei enim*, inquit, *donum est: non ex operibus*, quasi datum operibus antecedentibus, dum illud habuistis, sicut nos, cùm essemus mortui delictis: atque ita nemo in se, sed in Domino gloriari potest, ideò concludit Apostolus, *Vt ne quis glorietur*. Cæterùm non excludere opera facta ex gratia, legere poterant hæretici deindè in cap. 6. in quo adhortans singulos ad opera bona, ita habet, *Scientes, quoniam vnusquisque, quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, siue seruus, siue liber.*

896 Ad quartum dico eodem modo loqui Apostolum, ac locutus fuerat in tertio capite antecedenti, prout dixi, explicans primum, ab hæreticis in argumento adductũ, locum. Si namque, cùm dicit, *Si Abraham ex operibus iustificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum*, de omnibus operibus locutus esset, & non de solis operibus extrinsecæ obseruantiæ legis Moysi, ad quid subiungit, *Non enim per legem promissio Abrahæ, aut semini eius, vt hæres esset mundi, sed per iustitiam fidei: si enim, qui ex lege, hæredes sunt, exinanita est fides, abolita est promissio: lex enim iram operatur?* Numquid enim opera bona ex gratia, impetrata per fidem, fidem destruunt, aut promissiones gratiæ? cùm potiùs perfectam supponant fidem; aut lex gratiæ fidei iram operatur? Nonne euidens est, quòd de operibus legis, præcedentibus fidem Euangelij, est sermo, de quibus gloriabantur Iudæi, quòd merito illorum esset illis debita gratia Euangelij: quo pacto fides Euangelica non fuisset illis gratia, sed debita præcedentibus naturæ operibus, *Ei*, namque, *qui operatur, merces non imputatur secundùm gratiam, sed secundùm debitum*? Sed illud, quod subiungit, *Ei verò, qui non operatur, credenti autem in eum, qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam, secundùm propositum gratiæ Dei*, quid est perfidi hæretici? si enim fides est opus gratiæ Dei præcisè, quomodò reputatur credenti ad iustitiam? Dicitis forsan ad iustitiam pertinere, vt obseruentur promissa? si ita dicitis, distinguere debetis duo genera promissorum: alterum, quod est onerosum promissario, & hoc genus certum est, quòd obligat promittentem ad reddendum ex iustitia promissario: sed ita iam ratione oneris promissarius meritorius est rei promissæ: alterum, quod est pura gratia promittentis, & in hoc casu ridiculum est dicere, quòd res promissa sit debita promissario: sed solùm dici potest, quòd iustum sit promittentem stare promissis, seu quòd debeat sibi promissa seruare: non enim, deficiens, deficeret promissario, sed sibi. Si ergo, ait Apostolus, referens verba Genesis 15. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam*, & deindè, *credenti autem in eum, qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam, secundùm propositum voluntatis gratiæ Dei*, non verò secundùm antecedens debitum: debemus simul saluare gratiam propositi, secundùm quod Deus det gratiam, facientem credere, & operari; & simul debitum retribuendi mercedem, promissam oneri operis meritorij.

897 Ad vltimum desumptum ex Euangelio Ioannis cap. 6. dico, etiam apud Matth. cap. 19. referri, quòd sciscitanti Christũ, *Magister quid boni faciam, vt habeam vitam æternam*? responsum fuit, *si vis ad vitam ingredi, serua mandata*: nec tamen replicanti, quæ? facta fuit vlla mentio de fide, sed, *non homicidium facies, non adulterabis, non facies furtum, non falsum testimonium dices: honora patrem tuum, & matrem tuam, & diliges proximum tuum, sicut te ipsum*. Quid ergo? non est necessaria fides ad iustificationem, sed dumtaxat præfata opera? Quòd enim dicant hæc opera supponere fidem: Quid indè? non per hoc sequitur illam iustificare, sed solùm supponi ad opera iustificantia, si verbis modò dictis, solitariè acceptis, possemus stare. Non ergo vnum, vel alterum locum Euangelij debemus accipere, tamquam adæquatam legem in ordine ad salutem: sed omnia simul colligendo, quæ in eo continentur dispersa; Christus namque nunc vnum, nunc alia com-

commendabat, secundùm quòd sua scientia iudicabat opportunum, ex ijs, quæ pro acquirenda salute necessaria sunt. His addo, quòd iustificare hominem specialiter tribuitur fidei pluribus modis: tum nimirum primò, quia fides completa, & consũmata, vt notaui supra ex Apostolo Iacobo, ac etiam ex Augustino, includit opera, aliter esset fides in intellectu dumtaxat, & non quoad voluntatem; atque ita nomine fidei absolutè venit illa, cui nõ cõtradicunt opera. Secundò, quia fides est prima gratia Christi, qua impetrantur auxilia ad cętera opera, vt etiam monui supra ex Augustino; fidelis ergo habet radicem omnis gratiæ, per quam, si vult, saluus fiet. Tertiò, quia fides non solùm est primum ex necessarijs ad salutem, sed etiam directiua operum: & sicut opera artis tribuuntur arti dirigenti potiùs, quàm voluntati imperanti, taliter, vt per Verbum, non per Spiritum Sanctum, dicantur omnia facta esse, licèt opera ad extra sint indiuisibiliter à tota Trinitate: ita, qui saluantur, speciali modo dicuntur saluari per fidem. Quartò tãdem, quia fides mouet voluntatẽ ad credita promissa, & media: vndè, si voluntas non impeditur contrarijs concupiscentijs, trahit amorem Dei, & proximi, ac etiam obseruantiam præceptorum; ergo quantùm est de se, nisi aliundè impediatur, radix est adæquata salutis, licèt non saluet sola. Hoc ergo vltimo, & primo modo, benè stãt dictum, *Hoc est opus Dei: vt credatis in eum, quẽ misit ille*. Relinquo, quòd citato loco Ioannis, in argumento adducto, non quæritur causa iustificationis: sed, quæ sint opera Dei: & Christus assignauit opus, quod est principium cæterorum, & ante reliqua necessarium: non verò causam adæquatam iustificationis.

898 Instant hic hæretici, si non omnis, & sola fides saluat: sed posset dari fides vera, & mortua; ergo non esset verum vniuersaliter dicere, quòd omnis fidelis, & credẽs in Christum saluabitur: sed hoc, subsumunt, pluribus opponitur Scripturæ locis, vt loco illi ad Romanos 1. *Nam virtus Dei est in salutem omni credenti*. Et illi cap. 3. *Iustitia Dei per fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes, qui credunt in eum*. Rursus loco illi Ioannis 3. *Sicut Moyses exaltauit Serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis: vt omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam*. Illi item Actorũ 13. *Per hunc vobis remissio peccatorum annunciatur, & ab omnibus, quibus non potuistis in lege Moysi iustificari: in hoc omnis, qui credit, iustificatur*, Plura alia, quæ similia, imò minoris apparentiæ, referunt loca, breuitatis causa relinquo: cùm quidquid dicam de istis, meliùs dici valeat, & clariùs de alijs.

899 Respondeo: si ex Scriptura omnis in Christum credens, saluaretur, quomodò staret illud Matth. 7. cùm Christus ait, *Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum Cęlorum: sed qui fecerit voluntatem Patris mei, qui in Cælis est, ipse intrabit in Regnum Cælorum*? Numquid Dominum inuocabunt Christum, qui in eũ non credent, cùm Apostolus dicat ad Romanos 10. *Quomodò ergo inuocabunt, in quem non crediderunt*? Idẽ etiam immediatè antea docet, *Omnis enim quicumque inuocauerit nomen Domini, saluus erit*. Quid confingitis hæretici peruersi, qui Scripturas præcisè inquiritis secundùm litteram occidentem? aliud ne prædicat Apostolus, vas electionis: aliud Christus? an, more Hebræorum, videntes Scripturas, non videtis: & audiẽtes, non intelligitis, excæcati corde, & auribus mentis aggrauati? Dico ergo, vt paulò antea dixi, fidem simpliciter illam esse, quę secundùm Iacobum, consummatur, & suppletur operibus: seu, quæ se talem exhibet in opere, qualis est in mente: ea verò fides, quę licèt vera fides mentalis sit, atque supernaturalis, aliundè tamen, à voluntate scilicet, opera annexa habet diuersa, & contraria, absolutè est fides imperfecta, mortua, & quodammodò falsus fidelis est ille, qui opera habet cõtraria fidei, dum nomen retinet fidelis, qui in opere infidelis est; & indè Ioannis epistola cap. 2 dicitur. *Qui dicit se nosse Deũ, & mandata eius non custodit, mendax est, & in hoc veritas non est*. Omnibus ergo pręfatis, vel similibus locis Scripturę, in quibus per fidem promittitur omni credenti salus ęterna, sermo est de fide perfecta simpliciter, consummata in opere. Et eodem modo loquitur Apostolus, cùm dicit, *Omnis quicumque inuocauerit nomẽ Domini, saluus erit*: sermonem enim habet de omnibus ijs, qui toto corde, & mẽtis affectu Deum inuocãt in opportunitatibus, in tribulatione. Christus verò dicendo, *Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum Cælorum*, eos excludit, qui non toto corde ad Christum recurrunt: atque ita cohærẽt omnia allata Scripturæ loca, non iuxtà hęreticorum chimęras.

900 Replicant ex illo Actorum 10. *Huic, nimirum Christo, testimonium perhibent remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes, qui credunt in eum*. Ex quibus verbis ludicrè, non minùs, quàm iactanter victo-

victoriam proclamant, ita arguentes: nomē Iesus nō apprehēditur operibus, sed sola intellectus fide: atqui per tale nomen dicitur iustificari omnis, qui credit in eum; ergo sola intellectus fide, præcisis quibuscumque operibus, habetur iustificatio: & non nisi voluntariè asseritur requiri fidem, opere consummatam.

901 Respondeo in primis, quòd, cùm dicitur, *Per nomen Iesus remissionem accipere peccatorum omnis, qui credit in ipsum*, non est sermo de nomine, prout sonitus est vocis, sed de significato nominis: nomen enim Iesus idē est, ac Saluator: & ita, qui credit Christum esse Saluatorem mundi, quātùm est ex parte illius, qui est *Lux vera, quæ illuminat omnē hominem, venientem in hunc mūdum*: quiq; *vult omnes homines saluos fieri*, potest, si velit, omnium peccatorū remissionē accipere, in quantùm potest per fidē impetrare cætera, quæ requiruntur; efficaciter autē, & quoad effectū, ille remissionē accipit, qui credit fide perfecta, & consūmata, qui nimirū talē se exhibet in opere, qualis est fide in intellectu. Sed demus nomē ipsū Iesus, prout significatiuū, iustificare quotquot in ipsum credunt, quid inde arguunt versuti isti hæretici, non victores, vt audacter iactant? Nomen, inquiunt, non apprehenditur, nisi intellectu. Verissimum est; nā neque res apprehenduntur, nisi intellectu, & aliquo sensu cognoscitiuo: cæterùm voluntas non apprehendit, sed fertur pondere amoris in obiectum: apprehendere nāque est obiectū in se tenere, quod nō conuenit, nisi potentiæ, illud ad se obiectiuè trahenti: si verò magis latè etiam voluntati admittitur apprehensio per affectum, nūquid venerari nomen Iesus: &, cùm illud deuotè proferimus, dulcedine perfundi, non est voluntatis, illud amantis? & caput inclinare, vel genuflectere, non est etiam cæterarum potentiarum, subditarum voluntati? Quid ergo? terminorum æquiuocatione prætendunt isti Scripturas obtegere, & ad peruersum sensum detorquere?

902 Simile est argumentum, quod conficiunt ex aliis Scripturæ locis, loquentibus de verbo prædicationis Euangelicæ, vel veteris testamenti, qualis est ille, *Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei*. Et ille Psalmi, *Misit verbum suum, & sanauit eos*, atque similes: ex quibus locis arguunt pari modo, quòd verbum Dei non apprehenditur, nisi intellectu. Cui argumento dicendum breuiter, quòd quidquid intellectu apprehenditur, vt bonum, amabile est à voluntate, & exequibile per potentias executiuas: si, vt malum, fit voluntati odibile. Sed hic ab istis versipellibus scire exopto: si, qui credit verbo Dei, saluus est, quid est illud Parabolæ seminantis in Euangelio, quam explicās Christus suis Apostolis, ait, vt videre præcipuè est Lucæ 8. *Semen est verbum Dei: qui autem secus viam, hi sunt, qui audiunt, deindè venit Diabolus, & tollit verbum de corde eorū, ne credentes salui fiant. Nam, qui supra petram, qui cùm audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Quod autem in spinas cecidit, hi sunt, qui audierunt: & à solicitudinibus, & diuitiis, & voluptatibus vitæ euntes, suffocantur, & nō referunt fructum, &c.* Quamuis enim ex his primi, & secundi benè intelligantur de his, qui verbum audientes, non credunt, & de his, qui primò credentes, deindè à fide recedunt: tertii tamen non inter istos includuntur, sed illi sunt, qui verbum susceptum, atque retentum solicitudinibus sæculi, atque diuitiis, & voluptatibus suffocant, reddunt mortuum, & sine operum fructu. Non ergo, qui mortuo modo verbum apprehendunt Dei: sed qui ita retinent, vt fructum afferant in patientia, supportātes patienter insulta Diaboli, mūdi, & carnis, eis viriliter resistendo, salui fiunt per fidem perfectam, & cōsummatam verbi Dei.

903 Obiiciunt vltimò Pharisaicum, vt vulgò dici solet, scrupulum, quem, conuiciando Catholicos, magnifaciunt apud imperitos, nimirum, quòd doctrina de necessitate operum pro salute æterna adipiscenda, non solùm imminuit honorem Christi, dum præter Christi gratiam, requiritur etiam opus nostrum ad nostram iustificationem: verùm etiam monstruosa conficitur compositio quædam in medio requisito ex merito Christi, & nostro; cùm ergo, aiunt, hæc aures offendant fidelium, ita & offendere debet doctrina de necessitate operum.

904 Respondeo tamen ex dictis, necessitatē operum nostrorum bonorum non indè asseri à Catholicis, quia merita Christi extiment insufficientia pro merendo, etiam infinitis hominibus, remissionem peccatorum, & vitam æternam: sed ne, iuxtà Christi doctrinam, Sanctum, & filiorum panis, detur canibus: nisi namque Christus voluisset suis meritis, etiam opera nostra, nihil haberent homines, quod eos præpediret, ne tamquam canes redirent semper ad vomitum peccatorum: nec filii essent, qui Patrem amare, timere, & venerari negligerent;

gerent; vt ergo Sanctum, & panis filiorũ, non detur canibus, vult Deus cũ sua gratia etiam opera nostra, quibus veri filij simus summi Patris. Relinquo, quòd etiam opera bona nostra sunt ex Christi gratia, & donum: sed mirabili modo cōponit Christus in nobis suam gratiam cum opere nostro: vt & suum sit per spiritum infusum charitatis: & nostrum per nostræ arbitriũ voluntatis: ad hoc videlicet, vt filij Patris simus, tum ex parte Dei, nos sua gratia adoptantis: tum ex parte nostrum, gratiã adoptantem non respuentium. Hæc ne mirabilis compositio est monstruosa? an quam faciunt ipsi ex pretiossimo auro salutis æternæ cum cœno luxuriantium voluntatum humanarum, dum ipsam dari dicũt ex solis Christi meritis, nullo habito respectu ad voluntatem hominis, qualis sit in se, nempe si longè ab illo luxurietur, vt sues in luto: vel si prope, amore, & charitate in ipsum flagrans? hoc certè monstrum super omne aliud est deforme: non compositio gratiæ, & liberi arbitrij, quæ opus mirabile est digiti Dei.

905 Vnũ tamẽ hic pro cōplemẽto huius catholicæ doctrinæ est notandum, nimirum, quòd quando cum fide requirunt Catholici etiam opera pro adipiscenda salute, loquuntur de adultis, habentibus posse, & vsum rationis ad liberè operandum: non de infantibus, qui, si decidunt baptizati ante vsum rationis, saluantur ex solis Christi meritis, remisso iisdem in Christo originali per baptisma. Quòd si indè arguant hæretici, quare istis potest remitti peccatum ex solis Christi meritis, & non æquè omnibus? Respondeo id nobis insinuari ex Scripturis, secundùm quas requiruntur opera nostra bona, & libertas in operãdo, vt iustificemur, quæ non possunt exigi à paruulis, carentibus vsu rationis: sed his sufficit illud Matth. 19. *Tunc oblati sunt ei paruuli, vt manus eis imponeret, & oraret*: & nota, quòd per alios oblati dicuntur, non se ipsos obtulerunt: *discipuli autem increpabant eos: Iesus verò ait eis, finite paruulos, & nolite eos prohibere, ad me venire: talium est enim Regnum Cælorum*. Ratio etiam huius diuersitatis in promptu est: nam, cùm originale non sit contractum propria voluntate, sed præcisè voluntate aliena capitis: nec importet actualitatem auersionis creatæ voluntatis à Deo, sed in semine, & radice naturæ deformatæ, & corruptæ: proportionaliter aufertur per alterius capitis Christi Redemptoris voluntatem, applicatam ex fide ministri, vel paruulos suscipiẽtium in baptismo: contributa iisdem paruulis in tali Sacramento seminali conuersione ad Deum, qualis est gratia habitualis, quæ radix est cæterorum donorum supernaturalium, semen gloriæ, & adoptio filiorum: econtra verò peccata, propria voluntate commissa, sunt ipsius voluntatis à se, & non per alium: actualis, & non in radice, auersio à Deo: vndè, vt proportionali modo auferantur, & acquiratur adoptio filiorum, debet per se voluntas, & actualiter ex auersa fieri, quantùm potest, ad Deum conuersa, suppleturo Christo capite, quæ ipsa exhibere non potest, pro satisfaciẽdo Deo offenso per peccata antecedentia.

906 Hæc tamen conuersio creatæ voluntatis per se in adultis, adhuc dupliciter esse potest: vel nimirum amoris, ratione bonitatis Dei in se, qualis habetur per charitatẽ, & detestationem peccatorum, eò quòd sũt offensa Dei, in se summè amabilis: quæ, cùm sit perfecta conuersio, statim ex adiũctione satisfactionis Christi capitis, qui venit reconciliare ima summis, sanctificat subiectum, etiam ante Sacramentum: licèt in honorem Sacramentorum velit adhuc Christus obligationem receptionis Sacramenti in re. Altera est conuersio imperfecta, non amoris, sed timoris, secundùm quam quis dolet de sui auersione à Deo per peccata, quia timet habere cœlestem Patrem iratum, & vltorem, ac punitorem; & quoniam hæc etiam est conuersio volũtatis creatæ à se, & actualis ad Deum, licèt imperfecta, & insufficiens, non reliquit Christus misericors simili modo conuersis mederi, instituendo Sacramenta, quibus mediantibus dat ipsis perfectam conuersionem in semine, dando nimirum in Sacramento gratiam habitualem, sine qua isti non perfectè ad Deum conuersi, non essẽt saluandi: & hoc est, quod dicitur, quòd attritus, per Sacramenta fit contritus, nimirum in radice: non in actũ, sicut ille, qui perfectè conteritur.

907 Atque indè est necessitas Purgatorij, ad quod inficiandum Lutherus, in tot hæresum monstra dilapsus est; quia nimirum Christus elegit sibi Sponsam Ecclesiam cœlestem, non habentem rugam, neque maculam, vt habetur ex Apostolo ad Ephesios 5. *Christus dilexit Ecclesiam, & se ipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret, mundans lauacro aquæ in verbo vitæ, vt exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, nõ habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi: sed vt sit sancta, & immaculata*. Et Apocalypsis 21. *Non intrabit in eam*, scilicet in cœlestem Ierusalem, de qua est sermo, *aliquod coinquinatum*,

-ntium, aut abominationem faciens, &c. Cùm ergo Christus Redemptor noster, vt probatum est, nolit Sanctum, & panem filiorum dari canibus: ac propterea nō applicet merita sua sine nostra cooperatione, si capaces sumus, vtentes ratione, vt etiam & nos faciamus, quantùm possumus, & debemus, operantes ex parte nostra adoptioni filiorum, quis indè, nisi cæcus non videt, quòd, si nos cooperamur quidem ad cōuersionem nostram, vt simus actû conuersi, sed non satisfacimus pro præteritis offensis, quantùm possumus, & debemus, aliquid debiti etiam ex parte nostra, sed temporale, remanebit satisfaciendū? Si itē sāctificatus iā peccata venialia cōmiserit, & nec doluerit, nec medicinam pro his applicauerit, numquid ita coinquinatus, & abominationem faciens, intrabit in cœlestē Ierusalem, & non erit priùs igne purgandus? Aut non legerunt, vel legentes noluerunt intelligere hæretici isti Apostolum prima ad Corinthios 3. *Si quis autem superædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, vniuscuiusque opus manifestum erit: Dies enim Dñi declarabit, quia in igne reuelabitur: & vniuscuiusq; opus, quale sit, ignis probabit. Si cuius opus manserit, quod superædificauit, mercedē accipiet. Si cuius opus arserit, detrimētū patietur: ipse autem saluus erit: sic tamen quasi per ignē.* Est ergo in die Domini, quando exiget à nobis quid per corpus gessimus, siue bonum, siue malum, ignis probans opera: ita tamen, vt arso malo opere per ignem, operans saluus fiat, quasi per ignem mundantem. Idem etiam clarè constat apud Matth. 5. vbi loquens Christus de offensis illatis proximo, ait, *Si ergo offers munus tuū ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo. Esto consentiens*, subiungit, *aduersario tuo citò, dum es in via cum eo, ne fortè tradat te aduersarius iudici, & iudex tradat te ministro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies indè, donec reddas nouissimum quadrantem.* Nonne de debito contracto per offensas hìc est sermo, quòd soluere hìc iubemur in via, ne cùm ad mortē peruenerimus, & stricto iudici offeremur iudicandi, seueriori iudicio ad vltimum soluendum quadrantem, etiam reclusi in carcere, cogamur? ex quo tamen non dicitur, quòd numquam simus liberandi, sed quòd non liberabimur, donec vniuersum soluamus debitum. Illud etiam libri secūdi Machabæorum cap. 12. nemini non est obuium, *Et facta collatione, duodecim millia drachmas argenti misit Ierosolimam offerri pro peccatis, mortuorum sacrificium, benè & religiosè de resurrectione cogitans: nisi enim eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret, superfluum videretur, & vanum orare pro mortuis.* Et ne cuiquam peruicaci locus daretur id explicandi de mortuis in hac vita spiritualiter propter peccata, subiungitur, *Et quia considerabat, quòd hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam, &c.* Repositam, inquam, & non adhuc redditam, quoad fructum æternæ gloriæ, quousque à peccatis forent absoluti. Concludamus ergo ex eodem loco cū Ecclesia Catholica contra istos pestilentes hæreticos, *Sancta, & salubris est cogitatio pro Defunctis exorare, vt à peccatis soluantur.*

§. SEXTODECIMVS.
Fides specialis, qua quisque teneatur, vt sibi reuelatum, credere remitti sibi hìc, & nunc in Christo peccata, tāquā chimerica reprobatur, & oppugnatur.

908 VLtimus ex erroribus, quos contra Lutheranos, & Caluinistas, hic expugnandos mihi proposui, consistit, vt notaui in principio, in hoc, quòd, dum asserunt sola fide Electos saluari, hanc fidē nolunt esse pluribus communem: sed specialē, qua quisque sit obligatus credere fide diuina remitti sibi hìc, & nunc peccata ex meritis Christi, & dari ius hæreditatis adoptiuæ ad gloriam. Contra autem hoc erroneum horum hæreticorum assertum non est nobis in præsenti probandum, quòd similis fides neminē saluet: sed quòd fides ipsa sit cōmentitia, ac conficta: & quòd sit audacia, & temeritas, non verò fides. Pro maiori tamen intelligentia.

909 Prænoto nullum esse dubium apud Catholicos ex Concilio Tridentino Sess. 6. capit. 9. ac Canon. 13. & 14. quòd, si Deus reuelaret alicui speciali reuelatione, prudēter extimabili, quòd sit Dei reuelatio, & non delusio Dæmonis, sibi esse hic, & nūc dimissa peccata, aut esse ex numero Prædestinatorum, sicut per os Prophetæ reuelata fuit Dauidi aliquando remissio adulterij,

terii, & homicidii, dum ait illi Propheta, *Dominus quoque trãstulit peccatum tuum*:& piè creditur reueiasse Gloriosissimæ Virgini Mariæ, atque Apostolis, quòd essent ex numero Prædestinatorum, in tali casu nõ solùm, cui est facta similis reuelatio, possit, verùm etiam teneatur credere fide diuina: aliàs peccaret, contemnendo diuinam reuelationem; id autem, in quo prærecensitos hæreticos impugnamus, & anathematizamus nunc, est, quòd cuilibet, qui saluatur, vel etiam, cui hìc, & nunc fit remissio peccatorum, fiat similis specialis reuelatio. Dicimus omnes Catholici esse plures in hac materia reuelationes, sed communes, ac conditionatas ex parte obiecti, e. g: cuilibet hìc, & nunc, sicut & quolibet tempore remitti peccata, si hìc, & nũc, vel alio tempore bene conteratur, vel bene dispositus recipiat Sacramenta; quemlibet etiam fore saluandum, qui præcepta seruauerit, vel absq; peccato ex hac vita discesserit: & omnes paruulos legitimè baptizatos, atque ante vsum rationis ex hac vita migrantes, esse ex Electorum numero. Sed, vt ab hoc vltimo incipiam, non possumus defacto scire, quis sit legitimè baptizatus, quia nescimus intentionem ministri, nec ea nobis reuelata est, sed dumtaxat moraliter non dubitamus ministros legitima intentione baptizare; nec item omnes, imò vniuersaliter forsitan nullus his temporibus, qui absque mortali peccato terminat suam vitam, reuelationem habet pro eo tempore, quo vitam terminat, de suo statu; nec omnis, imò eodem modo forsitã his temporibus nullus, cùm ei fit remissio peccatorum, reuelationem habet de tali remissione; & idem respectiuè dicimus de saluandis; ac consequenter fidem, quam ponunt isti hæretici, vt omnis, qui remissionem accipit peccatorum, vel per gratiam ius ad gloriam, ideò accipiat, quia fide diuina credit se hìc,& nunc id ipsũ per merita Christi fore accepturum, dicimus esse audaciam, & temeritatem, non fidẽ: seu esse fidem temerariam, & impudentẽ, atque falsam, non habentem aliud motiuum, quàm reuelationem somniatam, & chimærizatam ab istis hæreticis: & horum assertum esse hæreticum, prout tale declarauit Concilium Tridentinum loco citato. Vndè.

910 Reprobatur primò tale assertũ ex Scriptura pluribus locis, qualis est ille Ionæ 3. dum, postquam refertur, quòd, prædicata per eumdem Prophetam Niniuitis futura eorum internecione, necnon Ciuitatis subuersione: & quòd isti indixerunt ieiunium, aliasque pœnitentias, ad Deum placandũ, iã ipsis iratũ, prout defacto placarũt: nõ dicitur, credamus firmè, quòd Deus nobis ignoscet: sed cùm spe, simul & metu, *Quis scit, si conuertatur, & ignoscat Deus, & reuertatur à furore iræ suæ, & non peribimus?* Ex quibus verbis patet eos non tam dubios fuisse de liberatione corporalis internecionis, & Ciuitatis subuersionis: verùm etiam de delictorum suorum remissione, dicendo, *Quis scit, si conuertatur, & ignoscat Deus?* Si autem ad peccatorum indulgentiam, specialis, quam hæretici isti asserũt, præcedere deberet de eadem remissione firma, & indubitata fides: iam, dubitantes, peccatum infidelitatis cæteris peccatis addidissent, tantùm abesset, vt ab eorum mala via conuersi fuissent, cùm tamen ibidem dicatur, *Et vidit Deus opera eorum, quia conuersi sunt de via sua mala: & misertus est super malitiam, &c.*

911 Insuper ille Ecclesiastes 9. *Omnia hæc tractaui in corde meo, vt curiosè intelligerem. Sunt Sancti, atque sapientes, & opera eorum in manu Dei: & tamen nescit homo, vtrum amore, vel odio dignus sit: sed omnia in futurum seruantur incerta.* Ex quo loco euidenter patet, quòd nec Sancti, & Sapientes, quorum opera sunt in manu Dei, sciunt, an sint apud eumdem Deum, amore, vel potiùs odio digni: & isti hæretici indè volunt iustificari hominem, quia fide diuina, & indubitatò credit, se hìc, & nunc fieri dignum amore, & hæredem Regni in Christo.

912 Huic loco respondent hæretici, quòd à Catholicis ad alienum distrahatur sensũ, quàm in se contineat: aiunt namque per præfata verba Scripturæ nihil aliud doceri, nisi quòd ex exterioribus euentibus siue prosperis, siue aduersis, nemo potest iudicium facere, an aliqui sint Sancti, & sapientes, vel potiùs econtra: eò quòd similes euentus indiscriminatim accidunt tàm iustis, quàm iniustis; non verò doceri, quòd ille, qui Sãctus, vel sapiẽs est, nesciat, si talis sit. Et addunt, Catholicos subsanãdo, si ille esset sensus, qualem Catholici impingunt, quòd nemo scit in se ipso, an odio, vel amore dignus sit; ergo, qui actualiter sciens, & volens peccat, nescit se esse dignum odio. Vndè dicunt Ecclesiastem ibi contra eos loqui, qui malam eligunt vitam ex eo, quia vident, & bene operantes, & malè iisdem subesse tum prosperis, tum aduersis euentibus, eos monendo, non indè esse cognoscibilem aliquem, an non sit Sanctus, & sapiens: an amore, vel odio dignus: sed id reseruari omnibus notificandum in futurum. Qui

sensus

sensus, inquiunt, ex verborum contextu patefit: nam ad præcitata verba statim subjungitur, *Eò quòd vniuersa æquè eueniunt iusto, & impio: bono, & malo: mundo, & immundo: immolanti victimas, & sacrificia contēnenti: sicut bonus, sic & peccator: vt periurus, sic & ille, qui verum deierat.*

913 Sed quis vnquam ex Catholicis confictum, quod isti hæretici illis impingunt, somniauit, vt indè rationabiliter possint quemquam subsannare? nemo sanè ex illis asserit, quòd nullus sciat an odio, vel amore dignus sit: sed omnes fatemur Deum iniquos odio habere, & iniquitates non solùm, qui faciunt, sed etiā apud alios perspectas de facto esse: nec enim locus Ecclesiastes peccatores continet, sed solos Sanctos, & sapientes, quorum opera sunt in manu Dei; de his ergo dumtaxat dicimus, quòd, cùm gratia Dei, & remissio peccatorum sint supernaturales: & ad hāc promerendam requiratur opus supernaturale ex gratia: & nos, licèt in nobis ipsis sæpè cognoscamus, quid quoad substantiam actus agamus, (nisi opus sit ita forsan momentaneum, vt perspicaciam intellectus aufugiat,) non possumus nihilominus cognoscere, an talis actus sit supernaturalis, & ex gratia, an aliunde? sit ne sufficiens, an non? si sit permixtus aliquo motiuo culpabili, vel aliquo consensu instantaneo mortaliter graui? indè dicimus, quòd bonitas supernaturalis actus, prouenięns à gratia supernaturali, nobis inuisibili, non sit à nobis, nec à Sanctis ipsis in hac vita cognoscibilis, nisi à paucis, quibus facta fuerit specialis reuelatio: cæterùm non negamus nos cognoscere nostros actus quoad substantiam: & ita bene etiam cognoscimus, dum scimus præceptum, & non curamus de eius obseruantia, quòd peccamus: quamuis non semel etiam peccamus, & nescimus: vel quia tenemur pręceptum scire, & negligimus scire: vel quia actus ita momentaneus est, & tanta cogitationum diuersitas, vt non aduertamus de singulis actibus. Est ne forsan aliquis, qui id ipsum in se ipso experientia continua non probet? His autem, pro hæreticorum iniustis conuicijs obtundendis, præmissis.

914 Redeo ad eorum profligandam respōsionem; pro quo, ne confusè progrediar, distinguere priùs debeo duplicem sensum, quos ipsorum responsio posset habere: vnū nimirum, vt ignorantiam istam appellare faciant non supra eosdem, qui dicuntur Sancti, & sapientes, sed supra alios: & sēsus sit: & tamen isti Sancti, & sapientes non cognoscuntur ab alijs esse tales, eò quòd similes in illis experiuntur euentus, atque in alijs impijs, & iniustis: alterum verò, vt eamdem ignorantiam faciant appellare, etiam supra ipsosmet Sanctos, sed præcisè relatè ad euentus prosperos, vel aduersos: & sensus sit: si respiciantur præcisè tales euentus, nemo, nec etiam ipsi, qui sunt Sancti, possunt indè cognoscere, an odio, vel amore digni sint.

915 Ex his duobus explicatis sensibus primū non posse vllo modo subsistere ipsamet verba indicant euidenter: quādoquidē ignorantia, & dignitas amoris, vel odij intransitiuè, & de eodem dicuntur: non transitiuè, & de diuersis: non enim dicitur, & tamen nescit homo vtrum amore, vel odio digni sint, quo pacto ignorantia posset intelligi de alijs, & dignitas amoris, vel odij de illis, de quibus profertur, quòd sunt Sancti, atque Sapientes, &c. Sed huiusmodi, *Sunt Sancti, atque sapientes, & opera eorum in manu Dei: & tamen nescit homo, vtrum amore, vel odio dignus sit.* De eodem ergo, de quo dicitur, *nescit*, intelliguntur reliquæ particulæ, *vtrum amore, vel odio dignus sit*; & cùm totum hoc non intelligi possit de peccatore, de quo in præfato loco non fit suppositio; euidens est, quòd tota illa citata periodus sit de Sanctis, & sapientibus, quorum opera sunt in manu Dei: & asseritur nihilhominus, quòd neque ipsi sciunt, si amore, vel odio digni sint.

916 Atque ita pro expugnanda præfatorum hæreticorum commentitia responsione, restat probandum, quòd præcitatus locus nō sit restrictiuus ad præcisum motiuum euentuum, quasi dumtaxat ex his non possit iustus se discernere ab iniusto, quamuis deindè se discernat certitudine fidei. Vt ergo ostendam, nec etiam ita se posse discernere, præmitto priùs Catholicorum sensum circa totum contextum, quem supra modum versutè fucant hæretici, vt apparentiam præstent suæ responsioni: & dico legitimum totius contextus sensum esse, quòd etiam, qui sunt Sancti, & sapientes, & quorum opera in se ipsis sunt in manu Dei, nesciunt, an amore, vel odio digni sint, eò quòd nō habent vnde id cognoscant. Cuilibet quidem notum est se non cognoscere gratiam Dei, quæ spiritualis est, & supernaturalis, & quando aduenit, & quando discedit, nec sentitur, nec intelligitur: atque eodem modo cuilibet notum est se non discernere, si suum opus sit naturale, vel supernaturale, elicitum ex gratia: supernaturalia namque non cognoscuntur à natura,

tura, nisi aliquem naturalem effectum inducant, naturæ cognoscitiuæ proportionatum: & ideò Ecclesiastes hoc supposito, tamquam cuilibet experimento in se ipso noto, transit ad inuestigandum, si habeãt Sancti, & Sapientes signum aliquod, in quo possint scire se esse Sanctos, & dicit, quòd neutiquam, eò quòd, *Vniuersa æquè eueniunt iusto, & impio; bono, & malo, &c.* Et notetur, quòd non dicit omnes exteriores euentus, prout restringunt peruersi Scripturarum distortores: sed vniuersa, quæ naturæ humanæ eueniunt secundùm cursum naturæ, æquè indiscriminatim eueniunt iusto, & iniusto, bono, & malo, &c. nam etiam Sancti sentiunt interiores luctas concupiscentiarum, & aliquando, vrgente eas inuisibili inimico, fortiores, quàm alij: vndè semper timent, ne aliquẽ momentaneum, & imperceptibilem consensum dederint: & gratiam, si habuerint, deperdiderint: dubitant, si, prout debebant, tentationes fortiter, aut negligenter repulerint, si aliqua forsitan complacentia irrepserit: sæpè exteriorum euentuum cognitione turbantur, nec discernunt, si proprijs passionibus in his casibus indulgent: & indè non habent, vndè cognoscant, vtrum amore, vel odio digni sint apud Deum.

917 Hunc autem esse sensum præfatorum verborum Ecclesiastes, non quem confingunt hæretici, ex consonantia eorum verborum ostendo: atque in primis notanda sunt illa verba, per Spiritum Sanctum dictata, *Omnia hæc tractaui in corde meo, vt curiosè intelligerem*. Quidne videtur hæreticis curiosè in suo corde pertractasse Ecclesiastem, vt intelligeret? ea ne, quæ cuilibet obuia sunt, nimirum, quòd vniuersa æquè eueniunt iustis, & iniustis, &c? hæc sanè non indigere scrutinio, vt intelligantur, quis non videt? aliud ergo in sua curiositate vult nobis indicere, vt videlicet nõ istis attendamus, & indè concipiamus, quasi Deus non prospiciat in hæc inferiora, cũ insipiente, dicente in corde suo, non est Deus: & viam mandatorum, vel relinquamus, vel non curemus sequi: certificans nos Sanctorum, iniquorumque diuersitatem seruari in futurum in alia vita, vt quisque pro suo merito recipiat aut præmium, aut pœnam: atque adeò, quos de hoc adhortatur, supponit nescire omninò certè, an ipsi amore, vel odio digni sint, nõ obstãte, quòd eorum opera in manu Dei sint. Secundò hæreticos ipsos percontor, nõne illa verba, *Sed omnia in futurum seruantur incerta*, hoc indicant, quòd illa, quæ hic incerta habemus, eadem ipsa manifesta habebit homo in futura alia vita? certè hunc illorum verborum esse sensum cæci ipsi vident. Numquid ergo Sancti in Patria ex diuersitate exteriorum euentuum expectabunt se cognoscere, an odio, vel amore digni sint: & non in se ipsis id ipsũ agnoscent? si ergo illud, quod hic incertum est, seruatur ipsis manifestandum in futurum, sicut ibi promittitur manifestãdum etiam certitudine intrinseca: ita, quod hic incertum dicitur, incertum supponitur certitudine intrinseca. Imò ridiculam redderet Ecclesiastes sententiam sensus, quem illi impingunt hæretici: nam iste esset sensus: quæ nescit hic Sanctus ex exteriorũ euentibus, licèt sciat certitudine fidei, sciet in futurum etiam ex exteriorum euentibus, quòd scilicet tunc videbunt, qualis erit iniquorum exitus: quasi velit adhortari, vt gaudeamus de malo aliorum in alia vita, & non sufficiat Sanctis, quòd ipsi in se ipsis Deo fruentur in perpetuas æternitates, de quo supponunt hæretici Sanctos in hac ita indubitatam habere fidei certitudinem. Si ergo hũc sensum hæreticorum supponeret Ecclesiastes, nihil aliud doceret, nisi expectandam esse in alia vita malorum punitionem: hæc certè non nisi mẽte stolidi sibi persuadere possunt. Restat ergo talem esse Ecclesiastes doctrinam, quæ nos doceat non debere turbari, quòd hic nihil diuersitatis experiantur Sancti, quo certi fiant, vtrum amore, vel odio digni sint; eò quòd hæc certitudo hic non prodest, vbi magis proficuum est cum timore, & tremore alacriter ad bona opera intendere: seruari autem istam experimẽtalem certitudinem in illa vita, vbi nullum periculũ est superbiæ, aut iactantiæ: sicut esset in ista.

918 Rursus similia sunt plura loca apud Iob cap. 9. vt cùm loquens de Deo, postquam dicit, *Quis restitit ei, & pacem habuit?* atque, *Qui præcipit Soli, & non oritur: & stellas claudit, quasi sub signaculo, &c.* subiungens ait, *si venerit ad me, non videbo eum: si abierit, non intelligam*; Deus autem, qui non mouetur loco, non venit ad hominem, nisi per gratiam, & ab eo discedit, quando homini irascitur. Et deindè, *Cùm inuocantem exaudierit me*, nonne hic est casus, de quo agimus? sed reflectant hæretici, quid addat Sanctus Iob, *Non credo*, inquit, *quòd audierit vocem meam.* Infra item, *Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea.* Quid clariùs poterant per Scripturas exoptare isti phrenetici ad manibus tangẽdam monstruositatem sui erroris?

919 Ad

919 Adhuc nihilominùs hæc, cuilibet clara, loca Scripturæ peruertere satagunt hæretici isti, dicendo, in prædictis locis nihil aliud docere nos Sanctum Iob, nisi quòd nullus homo sit iustus cōparatione ad Deū, hoc enim modo inchoat prçcitatum caput, *Verè scio, quòd ita sit, & quòd non iustificabitur homo compositus Deo.* Et iuxtà hoc dictū, subiungit adducta verba.

920 Sed miranda prorsus cæcitas eorum, qui tam peruersos sequuntur magistros! Quis namque tàm stolidus est, vt non videat non posse cum veritate dici de eodem, verè scio, & ignoro, vel non intelligo? De eo autem, quòd homo non iustificetur compositus Deo, asserit Iob, *Verè scio*: in aliis non ita, sed, *si venerit ad me, non videbo eum; si abierit, non intelligam.* Item, *Cùm inuocantem exaudierit me, non credo, quòd audierit vocem meam*; & tandem, *si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea.* Quid quæso ignorabat? an fuerit, vel non fuerit simplex, compositus Deo, qui priùs dixerat, *Verè scio, quòd ita sit, & quòd non iustificabitur homo, compositus Deo*? Quia? *si venerit ad me, & si abierit*, idem sunt, ac si comparer Deo? quando etiam dicitur, *Cùm inuocantem exaudierit me*, idem ne est, ac cùm comparatus fuero Deo? non credam, quòd inueniatur vel vnus, sui compos, qui hæc audiat, & non irrideat.

921 Præterea eumdem suffocat hæreticorū errorem Apostolus, dum prima ad Corinthios 4. scribit, *Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Sed volens in hoc tollere à quocumque iudicium inuestigandi, an iste, vel ille fidelis sit in concredito sibi munere, subiungit, *Hìc iam quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur: mihi autem pro minimo est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die: sed neque me ipsum iudico: nihil enim*, inquit, *mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sū. &c.* Discant hæretici à prædicatore veritatis, dicente, *nihil enim mihi conscius sum*, & desinant esse seminatores falsitatis, asserendo fide indubitata, qui iustus est, credere debet se esse iustum.

922 At neque, Apostolo docente, agnoscere volunt propriam perfidiam: sed ad cauillationes recurrunt, dicendo Apostolum non potuisse loqui de se ipso absolutè, qui alibi absolutè asserit, *Mihi viuere Christus est, & mori lucrum.* Et, *viuo ego, iam non ego: viuit verò in me Christus.* Solùm ergo sua doctrina relatè ad opera pronunciabatur, nimirum, quòd, si spectentur opera, quæ in vnoquoque sunt plena immunditijs, nec ipse conscius erat de sua iustitia, & de his Deo iudicium reseruari, si velit imputare, vel non.

923 Hoc sanè proprium hæreticorum est, inuestigare, quid valeant dicere, vt singulorum locorum Scripturæ veritatem operiant, nihil curando de eorumdem cōcordantia inter se: si namque Paulus relatè dumtaxat ad opera, ait, *Nihil enim mihi conscius sum*: quomodò deindè subsistēt Euangelistæ Ioannis loca in prima sua epistola, dum cap. 2. ait, *Qui dicit se nosse Deum: & mandata eius non custodit, mendax est, &c. qui autem seruat verbum eius, verè in hoc charitas Dei perfecta est, & in hoc scimus, quoniam in ipso sumus?* Vbi euidenter patet ex obseruantia præceptorum Dei, & præcipuè charitatis, cognosci, qui in Deo maneat. Cap. item 3. *Qui seruat*, inquit, *mandata eius, in illo manet, & ipse in eo: & in hoc scimus, quoniam manet de spiritu, quem dedit nobis*: quæ verba defacto sunt, & de spiritu, quem iam dederat defacto Deus, ne suis dolis dicant hæretici Ioannem loqui de operibus perfectis, non de iis, quæ fiūt; repugnante defacto concupiscentia, ratione cuius omnia sunt defacto immunda. Et cap. tandem 5. *Si diligamus*, ait, *inuicem, Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est: in hoc cognoscimus, quoniam in eo manebimus, & ipse in nobis.*

924 Verùm hinc possent contra Catholicos aduersarij insurgere, dicentes: si ergo ex obseruantia præceptorum, & præcipuè ex charitate in proximum, scitur, quòd aliquis in Deo maneat: quomodò stabit dictum Pauli, *nihil enim mihi conscius sum*? Et illud Ecclesiastes, *Et tamen nescit homo, vtrum amore, vel odio dignus sit*, atque reliqua loca, iam à nobis adducta? Si tamen hæc loca benè intelligantur, prout intelligi debent, nullo prorsus modo se opponūt: nam loca Ioannis sunt de scientia permanentiæ in Deo, secundùm quòd à nobis possunt sciri opera: qui enim scit se benè operari ex charitate, scit esse in Deo, & Deum in ipso: qui autem moralem solùm notitiam, vel certitudinem habet, non nisi moraliter etiam scit se esse in Deo, & Deum in illo; vt autem quemque ad talia opera adhortetur Euangelista, asserit ex illis, secundùm quòd possumus cognoscere, debere nos metiri, an simus, vel non simus in Deo. Apostolus autem Paulus loquitur de cognitione omninò certa, qualem requirit iudicium, ne fortè aliquis temerè iudicet proximum suum: & propterea dicit, neque sibi ipsi certè omninò conscium esse, quia nemo potest certò cognoscere, an operetur ex gratia, & non ex aliquo mo-

tiuo humano. Pari modò Ecclesiastes de cognitione certa loquitur, non de coniecturali, & moraliter dumtaxat certa: volēs ostendere, non ex euentibus communibus iustis, & iniustis moueri debere homines ad deuiandum à recto tramite iustitiæ; quia similes euentus non indicant, qualis homo sit apud Deum: ac de pari certitudine sunt reliqua loca Scripturę, à nobis adducta.

925 Vt autem nunc redeam ad quod in responsione pro ea formanda dicebant hæretici, nimirum Apostolum non posse absolutè de se ipso dicere, quòd sibi conscius non erat, qui de se alibi absolutè pronunciat, *Mihi viuere Christus est, & mori lucrū, &c.* dico, quòd Apostolus certò sciebat ex reuelatione se esse vas electionis: sed hoc non sciebat aliundè; quoniam autem non omnibus fit talis reuelatio, loquitur de se ipso præcisa reuelatione, transfigurando eos, quibus non fit similis reuelatio, ad se ipsum præcisa reuelatione, vt ex ipso discerent, quid possit quisque cognoscere de se: & nemo infletur superbia, iudicando se meliorem esse alijs: & ideò post adducta, statim subiungit, *Hæc autem, fratres, transfiguraui in me, & Apollo propter vos: vt in nobis discatis, ne supra quàm scriptum est, vnus aduersus alterum infletur pro alio.*

926 Tandem alijs tum Pauli, tum Diui Petri sententijs idem error confoditur: primus namque ad Philippenses 2. sic habet, *Cum metu, & tremore vestram salutem operamini*: operari autem sequitur ad fidem; nemo quippe conatur operari bene pro adipiscenda salute, sine fide promissæ salutis: si autem per fidem quisque debet indubitatò credere se fore ex meritis Christi saluandū, quomodò posset deindè in subsequēti operari ex fide componi metus, & tremor de salute? Secundus verò in sua secunda epistola cap. 1. docet, *Quapropter magis satagite, vt per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis*: si enim præcipitur nobis, vt per opera, supponentia fidem, certitudinem adipiscamur nostræ vocationis, & electionis; ergo ad talia opera non supponitur indubitata fides de nostra salute in Christo. Et ne respondeant hæretici isti per operari intelligi fidem: legant quibus prædicta verba annectuntur in epistola Petri, sic namque promittitur, *Vos autem curam omnem subinferentes, ministrate in fide vestram virtutem: in virtute autem scientiā: in scientia autem amorem fraternitatis: in amore autem fraternitatis charitatem. Hæc enim, si vobiscum adsint, & superent, non vacuos, nec sine fructu vos constituent*; ait, non verò vos constituet, quasi sola fides id præstet, *In Domini nostri Iesu Christi cognitione*: atque ad hæc subiungit, *Quapropter magis satagite, vt per bona opera*, non per bonum opu[s] solius fidei, *certam vestram vocationem, & electionem faciatis*. Addo, quòd, si, iuxta horum hæreticorum figmentum, fides de salute in Christo debet esse firma, & indubitata, quomodò stabit illud Pauli, *Cum metu, & tremore vestram salutem operamini*, quando per eos sola fides operatur salutē ipsam apprehendendo? componi ne possunt istæ tenebræ cum luce Euangelicæ veritatis?

827 Reprobatur secundò ex Augustino id error, & quidem primò ex explicatione Psalmi 50. super illa verba, *Incerta, & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi*: in qu[æ] verba ait, *Quæ occulta? quæ incerta? Quia* respondet, *Deus ignoscit, & talibus: nihil tam occultum, nihil tam incertum*. Sed statim occurrunt, dicentes, loqui de incertitudine relatè ad opera, non relatè ad fidem veniam ipsam indubitabiliter apprehendentem, iuxtà infallibilitatē promissionis De[i]. Ita nō sufficit respondere, prout libet, verba tam fidi Scripturæ Interpetris, vt Augustinum conclamatis, ad vestrum peru[er]sum sensum, quia ita vobis placet, acc[om]modare? legatis versipelles, & fraudole[n]ti, quid subiungat Sanctus Doctor, *Ad ho[c]* inquit, *tam incertum Niniuitæ pœnitentiam egerunt: dixerunt enim, quis nouit, si Deus fl[ec]tat in melius sententiam suam, & misereatur? [in]certum erat, cùm dicitur, quis nouit: de ince[rt]o pœnitentiam egerunt; & certam misericord[iam] meruerunt*. Et deindè, *Sed quia peccata m[a]gna erant Niniuitarum, dixerunt, quis nou[it]. hoc incertum patefecerat Deus seruo suo Dau[id]* (ad verba Psalmi redit,) *cùm enim dix[is]set: stante, & arguente se Propheta, peccaui, [sta]tim audiuit à Propheta, idest à spiritu Dei, q[ui] erat in Propheta, dimissum est tibi peccatum tuum*. Videtis ne, quòd peccatorum Dauidis remissio dicitur incerta, & non pa[te]facta illi per fidem: sed tunc illi patefa[ctam] à Deo fuisse, cùm dixit spiritus, qui erat [in] Propheta, dimissum est tibi peccatum tu[um]: si namque ante hæc verba iam per fidem erat Dauid certus de remissione suorum peccatorum; non ergo tunc incertum h[oc] illi erat, nec tunc spiritus, existens in Pr[o]pheta, illi id ipsum patefecit, quod opp[o]nitur expresse verbis Augustini. Secun[dò] ex libro de perfectione iustitiæ, in quo [sic] scribit, *Quantalibet iustitia præditus sit hom[o], timere debet, ne aliquid occultum lateat*. Si e[r]go fide iustificatur homo indubitata, & h[æc] cùm timore non cohæret, quomodò, *Qu[an]talibet*

talibet iustitia præditus sit homo, timere debet, ne quid lateat? Numquid latentium non acquiritur per veram fidem remissio, aut aliquis fidei potest esse defectus in illo, de quo dicitur, *Quantalibet iustitia præditus sit, &c.* & hæc, quia summè clara, sufficiant ex Augustino.

928 Reprobatur tertiò idem error ratione Theologica: etenim, nisi hæretici inextricabilibus inuolucris implicentur, concedere debent, quòd fides, vt fides, est actus intellectus, distinctus ab actibus spei, & charitatis: intellectus autem omni veritati propositæ potest assentire, etiam si eā non amet: vt cùm quis cognoscit malum esse malum, & non propterea amat malū, vt malum: cùm item cognoscit melius esse amare Deum super omnia, quàm illecebras mundi, & adhuc magis his, quàm Deo adhæret, quia hæc magis illum delectant; ergo, si dum hìc, & nunc quis peccat, e. g: odio prosequens proximum, cogitet simul Scripturam verè proponere, quòd obseruanti præcepta, vel etiam iuxtà falsum horum hæreticorū dogma, credenti Deo, fiat remissio peccatorum, potest per intellectum assentire: nihil enim intellectum prohibere valet, ne veritati propositæ assensum præbeat; ergo fides ista Deo promittenti, stat cum actuali auersione creaturæ rationalis à Deo; numquid ergo dum hìc, & nunc peccat, simul & semel remissionem peccati apprehendit?

§. DECIMVS SEPTIMVS.

Hæreticorum argumenta adducuntur, & profligantur.

929 OBijciunt Lutherani, & Caluinistæ primò ita: per Scripturam docemur firmitatem promissorum gratiæ haberi ex fide: sed non alia, nisi qua firmiter credimus ijsdem promissis de recipienda gratia, & remissione peccatorum in Christo; ergo ex fide illa speciali, &c. Probant maiorem ex illo ad Romanos 4. *Ideò ex fide, vt secundùm gratiam firma fit promissio.*

930 Respondeo maiorem argumenti niti æquiuocationi: minorem verò esse inadæquatam: & consequentiam continere chimæram. Maior quippe confundit firmitatem promittentis Dei in obseruando promissa, cum firmitate promissarij in eo, quòd hìc, & nunc credat se ea apprehendere. Prima se tenet ex parte Dei, qui non potest mutari: & perfectionem dicit in Deo. Secunda se tenet ex parte hominis, seu promissarij: qui, cùm possit, & defacto non semel non ponat conditiones, requisitas in promissario à Deo promittente, nempe bona opera: vel non etiam, qualem debet, fidem, sicut faciunt omnes hæretici: non nisi temerè pro certo credit se acceptur ū fore promissa. Locus ergo adductus ex epistola ad Romanos non est de firmitate nostri assensus erga promissa, sed de stabilitate promissorum Dei erga opera illa, quibus fuit facta promissio: non enim dicitur in præcitato loco, ideò ex fide, vt hęc sit firma erga promissa: sed econtra, *Ideò ex fide*, quæ præueniente gratia fit, sicut & reliqua subsequentia opera bona, *vt secundùm gratiam*, nēpe Christi, & non secūdùm opera legis Moysis, carnaliter intellectæ, *firma sit promissio* ipsa Dei. Sicut namque, si Princeps promitteret Duci militiæ propriæ, illi gratiosè collatæ, præmium grāde, si hostem eiusdem occideret: non nisi occisione hostis firma staret voluntas Principis de præmio illo: cæterùm ridiculè à Principe idem præmium quis exigeret per hoc, quod ex. gr: in ipsius agro, vel vinea laborauerit, cui labori non tale, sed valde inferius præmium promissum supponitur: atque simili prætendenti bene diceretur, si tuo labori debitum esset tale præmium, abolita esset promissio, dum ex debito, non ex gratia deberet præmium cōferri. Pari modo Deus legem contulit Hebręis per Moysen, plura continentem in exteriori quadam obseruantia signa, & figuras interioris spiritus, operaturi ex fide Christi, tunc temporis venturi: cuius legis obseruantiæ proportionatum promisit præmium, nempe obseruantiæ spirituali, qualem habuerunt Prophetæ, & Sancti Patres veteris Testamenti, æternæ vitæ præmia; obseruantiæ verò carnali, quoad legem carnaliter intellectam, præmia temporalia: & quoniam, paucis exceptis, reliqui Hebræi legem dumtaxat carnaliter, & quoad occidentem litteram intelligebant, atque carnaliter, & secundùm exteriores ceremonias obseruabant, vt patet ex epistola Apostoli ad Romanos toto cap. 2. & probaui ex Augustino numero 826. & hoc nihilominùs non obstante, prætendebant legem Euangelij, atque illius æterna promissa esse illis debita ratione legis, sub qua viuebant: ideò hoc exprobrans Apostolus, dicit

cit loco citato, quòd promiſſio fidei in noſtro Patre Abraham, qui iuſtificatus fuit ex fide conſummata, ſecundùm quam promiſerat Deus, quòd benedicerentur in ipſo per Chriſtum omnes gentes, quæ in eum fide conſummata, & perfecta crediderint, non eſt promiſſio facta obſeruantiæ carnali legis, quæ eſt ex libero arbitrio, operante naturaliter ob finem naturalem: ſed promiſſio gratiæ, dandæ per Chriſtum: atque ita nulli eſt debita, ſed gratis datur, cui Deo placuerit dare. Ecce euidenter totam hanc doctrinam, contentam in verborum contextu, *Non enim per legem*, ait præcitato loco Apoſtolus, *promiſſio Abrahæ, aut ſemini eius, vt hæres eſſet mundi, ſed per iuſtitiam fidei: ſi enim, qui ex lege, hæredes ſunt, exinanita eſt fides, abolita eſt promiſſio: lex enim*, vt potè carnaliter, & non ſecundùm ſpiritum intellecta, *iram operatur: vbi enim non eſt lex, nec præuaricatio: ideò ex fide*, quæ nō niſi gratia, præueniente, & hominem ſpiritualiter eleuante, fit, *vt ſecundùm gratiam*, & non ex naturali legis obſeruantia, quæ iram operatur, *firma ſit promiſſio omni ſemini: non ei, qui ex lege eſt ſolùm*, quaſi indè debita *ſed ei, qui ex fide eſt Abrahæ, qui pater eſt omnium noſtrum*, per fidem Chriſti, ei promiſſi: *non*, enim, *qui filij carnis, hi filij Dei: ſed qui filij ſunt promiſſionis, extimātur in ſemine Abrahæ*, vt deindè habet cap. 9. Quod ergo in prædicto loco docet Apoſtolus, eſt, quòd promiſſa Dei ſunt firma, & ſtabilia, ſed ex fide Chriſti, ſecundùm gratiam data, nō ex lege Moyſis: ex fide Chriſti adæquata, & conſummata, non verò ex fide ſpeciali relatè ad promiſſa tantùm: quandoquidem vnus Deus, vna fides, vnum baptiſma: nec poteſt fides in plures diſtingui, dum tota, & in omnibus non niſi eidem Deo loquenti, vero, & veraci nititur; ac propterea dixi, quòd minor argumenti, ab hæreticis facti, inadæquata eſt: quamuis etiam alio modo inadæquata dici debeat, quia nimirum fides quidem iuſtificat, non tamen ſola, ſed cùm cooperatur operibus.

931 Obijciunt ſecundò verba illa Pauli ſecunda ad Corinthios vltimo, *Voſmetipſos tentate, ſi eſtis in fide: ipſi vos probate; an non cognoſcitis voſmetipſos, quia Chriſtus Ieſus in vobis eſt? niſi fortè reprobi eſtis*. Ex quo loco ita arguunt: pro tam certo ſupponit in prædictis verbis Apoſtolus quemlibet Electum cognoſcere ſuam fidem, & ex illa, ſi ſit, vel non ſit in gratia, vt Reprobum dicat, qui id ipſum non cognoſcit: ſed ſimilis certitudo non aliunde poteſt haberi, niſi ex illa fide, ſingulis Electis ſpeciali; ergo, &c.

932 Reſpondeo cum certitudine fidei non poſſe componi metum, & tremorem: cùm tamen Apoſtolus, vt ſupra oſtendi, dicat, *Cum metu, & tremore veſtram ſalutem operamini*. Certitudo ergo, & probatio alicuius rei multiplex eſt: alia infallibilis omnimodè, qualis primò eſt fidei diuinæ, & deindè ſcientiæ: alia moralis, quantùm ſufficit ad quietandum intellectum, vel etiam ad euitandam ignorantiam inuincibilem, & peccaminoſam negligētiam: quo modo aliquis reuera peccatum mortale in ſe habens, etiam ſi non recordetur poſt exactū, & rationabile examen, quietat ſe, moraliter pro certo iudicans tale peccatum non habere: quamuis non ita ſe quietet, vt nō poſſit, aut non debeat timere de aliquo peccato, de quo non recordetur: ſi autem iſte non curet conſcientiam ſuam examinare, quantùm poteſt, & debet, iſte in hoc actu ſignum daret reprobationis, ſed non primus. De ſimili morali probatione locutum fuiſſe Apoſtolum loco ab hæreticis adducto, euidentiſſimum eſt: loquitur namque de ea probatione, qua quiſque cauere debet, ne vel non curando, vel negligenter ignorando, peccet: ad quod ſufficit prædicta certitudo moralis, vt ſcilicet in operando ſuam debitam adhibeat diligentiam, cum quo benè componitur ignorantia inuincibilis: loquitur namque in prælibato capite vltimo cohærenter ad ea, quæ dicit in fine capitis antecedentis, nimirum, *Timeo enim, ne fortè cùm venero, nō quales volo, inueniam vos: & ego inueniar à vobis, qualem non vultis: ne fortè contentiones, æmulationes, animoſitates, diſſenſiones, detractiones, ſuſurrationes, inflationes, ſeditiones ſint inter vos: ne iterum cùm venero, humiliet me Deus apud vos: & lugeam multos ex ijs, qui ante peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam, &c.* Conformiter, & conſequenter ad hæc, ſcribit cap. vltimo, *Ecce tertiò hoc venio ad vos: prædixi, & prædico, vt præſens, & nunc abſens ijs, qui ante peccauerunt, & cæteris omnibus, quoniam, ſi venero iterum, non parcam*: atque ad hunc finem ſubdit, *Voſmetipſos tentate, ſi eſtis in fide, ipſi vos probate: an non cognoſcitis voſmetipſos, quia Chriſtus Ieſus in vobis eſt? niſi fortè reprobi eſtis.* Eā ergo tētationem, & probationem in Corinthijs requirebat, ſi erant in fide perfecta, & conſummata, ſicut etiam, ſi in ijſdem erat Chriſtus, quæ requiritur pro directione morū, & conſcientiæ: ad quam, vt patet ex modò dictis, ſufficit certitudo moralis cognitionis pro euitanda negligentia, & deſidia, quæ, quantùm eſt ex ſe, ſignum eſſet Reprobationis.

933 Ob-

933 Obijciunt tertiò illud primæ ad Corinthios 2. *Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum, qui à Deo est, vt sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis*. Ex quo loco, dicunt hæretici, patet per Apostolũ eos, qui spiritu Dei aguntur, per eumdem addiscere, quæ ipsis à Deo donata sunt: atqui gratia, & remissio peccatorum sunt etiam dona data à Deo; ergo per eumdem spiritum, per quem quis credit, addiscit dona, quæ media tali fide acquirit.

934 Respondeo præfata verba Apostoli in alio valde diuerso sensu dici, quàm accipiantur, vel fingitur accipi ab hæreticis: nam Apostolus loquitur de Dei donis, datis in promissione: non verò de actuali donatione: cùm enim Dei voluntas sit immutabilis: & relatè ad Deum, cuius æternitas comprehendit omne tempus, non detur præteritum, & futurum, quidquid ex parte sua semel dare voluit, iam ex parte eiusdem datum est: si autem non accipimus, defectus nostrum est, nolentium recipere, dum non cooperamur gratiæ: non Dei, incommutabiliter dantis ex parte sua, supposito, quòd promisit. Sensus ergo legitimus præscriptorum verborum Apostoli iste est. *Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum, qui à Deo est, vt sciamus, quæ a Deo donata sunt nobis* in promissione, seu quæ nobis promisit, non quidem absolutè, sed, si diligeremus eum: hoc autem nos scire per fidem verissimum est: sed non per fidem specialem, qua singuli credant spiritui Dei, loquenti singillatim singulis, vt somniant hæretici: sed loquenti per Scripturam simul, & semel omnibus, dum per Scripturam, dictatam à Spiritu Sancto, proponuntur omnibus diuina promissa. Hunc autem esse sensum prædictorum verborum, & non, quem peruersè impingunt hæretici, euidenter indicat contextus, qui talis est, *Loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinauit Deus ante sæcula in gloriam nostrã, quam nemo Principum huius sæculi cognouit: sed sicut scriptum est, quòd oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus*, Vident ne hæretici, quid vsque modò loquatur Apostolus, sapientiam nempe illam, quam præparauit in gloriam nostram, & nemo principium huius sæculi agnouit? Et de ea, secũdùm quòd præparauit, asserit præparasse *ijs, qui diligunt illum*: non ijs, qui credunt præcisè. Quoniam autem Dei volũtatem nemo scit, nisi Deus ipse, & cui voluerit idem Deus manifestare, subiungit, *Nobis autem reuelauit Deus per Spiritum suum: spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei: quis enim hominis scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? ita, & quæ Dei sunt, nemo cognouit, nisi Spiritus Dei*: hæc autem de spiritu Dei in mysterio loquitur contra Arianos, vt indè significaret spiritum Dei esse Deum ipsum, dum scit, quæ sunt in ipso Deo; ac consequenter suum testimonium esse summè infallibile. His autem, quæ, vt constat, sunt de donis, *quæ præparauit Deus*, non absolutè, sed in promissis, *ijs, qui diligunt illum*, annexuit, *Vt sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis*, medio spiritu, quem accepimus per gratiam in baptismate; ergo loquitur de scientia, seu fide donorũ, quę nobis præparauit in promissis, non de fide actualis receptionis gratiæ, & remissionis peccatorum, vt peruertere volunt hæretici.

935 Obijciunt item quartò ex eodem Apostolo illud ad Romanos 8. *Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore: sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, (Abba) pater: ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quòd sumus filij Dei*. Ex quo loco iactanter glaciat Bucerus se Catholicos conuincere, duplici modo arguẽdo. Primò, quia Apostolus docet, quòd spiritus, quem accipimus per gratiam, nõ est spiritus seruitutis, & timoris: sed spiritus adoptionis filiorum, expellens timorẽ, & dans filialem securitatem clamandi ad Deum Patrem: atqui timor ibi excluditur, vbi est certitudo; ergo iusti, excludentes hunc timorem, certi sunt de eorum adoptione, & non aliunde, nisi ex certitudine fidei. Secundò, quia idem Apostolus docet, quòd ipse Spiritus Sanctus testimoniũ reddit Electis, & Iustificatis, quòd sint filij Dei: sed Spiritui Sancto loquenti tenemur credere fide diuina, ergo.

936 Respondeo valde ridiculam esse Buceri iactantiam, dum nec cognoscit, quid probaret suum argumentum, quando rectè procederet: si enim spiritus acceptus expellit timorem, & ipse testimonium reddit, quòd sumus filij; supponitur ergo priùs acceptio spiritus, & iustificatio, & deindè spiritu accepto testificante, excutimus timorem, & credimus iam esse Dei filios; nõ ergo fides ista, de qua procedit argumentum, iustificat, sed subsequitur ad iustificationem. Rursus, si à filijs adoptiuis Dei excluditur omnis timor, quid est, quòd idem Apostolus supracitatus, ait, *Cum metu, & tremore vestram salutem operamini*? Quid illud Psalmi 33. *Timete Dominum omnes Sancti eius*? Et infra, *Venite filij audite me, timorem Domini docebo vos*? Quid il-

la verba Christi Lucæ 12. *Dico autem vobis amicis meis, ne terreamini ab his, qui occidũt corpus: & post hæc non habent ampliùs quid faciant: ostendam autem vobis, quem timeatis: timete eum, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc timete?* Nonne satis deplorabile est, quòd reperiantur homines, conclamantes Scripturam Sacram, & deindè negligant audire Apostolos, Prophetas, Christum ipsum loquentem, vt audiant Antichristos obloquentes?

937 Ad primum ergo Buceri futile argumentum dico duos esse timores: vnum seruilem eorum, qui timent Deum propter pœnam cruciatus æterni comminati: alius est filialis, qui etiam est duplex vnus perfectus, natus ex amore filij erga patrem, quem amans, timet ei displicere: alius imperfectus, & inchoatus, non nascens ex amore, sed tendens initiatiuè, & inchoatè ad illũ: e.g. cùm duo sunt amici, vterque ex amore cauet alteri displicere: cùm vero duo non sunt amici, sed vellent amicitiam inire, etiã vterq; satagit euitare, quidquid cognouerit posse alteri displicere: primus est timor filiationis, tamquam ex causa: secũdus tamquam tendentia, licèt imperfecta, ad filiationem, vt ad finem. Locus autem adductus in argumento probat, quòd per spiritum gratiæ excluditur timor seruilis, & concupiscentialis, vt operentur iusti ex amore Dei, & non ex proprijs concupiscẽtiis; non verò timor filialis, secundùm quem etiam clamamus, (Abba) pater: & timore corripimur semper, ne aliquid in nobis sit, quo Deum offendamus.

938 Vbi obiter nota, qualis sit attritio, quę cum Sacramento Pœnitentiæ disponit ad gratiam: & qualis nõ sufficiat: adhuc nãq; timor ipse seruilis aliquando bonus est, & Dei donum, licèt possit aliàs esse malus. Est quidem malus, quando precisè est timor pœnarum secundùm se, præscindendo à quo prouenire debeant istæ pœnæ: hic enim timor ad nihil disponeret, nisi ad amorem proprij boni: & ita esset omnimodè concupiscentialis. At si timentur pœnæ, vt infligendæ à Deo, iste timor bonus est, & ad charitatem disponit: si enim bonus non esset, non præciperetur à Christo replicatò Lucæ 12. *Timete eum, qui postquã occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc timete.* Vbi patet præcipi nobis à Christo Domino timere Deum, prout potestatem habentem mittere in gehennam. Legatur Augustinus tom. 10. serm. 18. de verbis Apostoli, in quo loco sic scribit, *Modò, cùm dicis, gehennam timeo, ardere timeo, in æternum puniri timeo, quid dicturus sum? malè times? vanè times? nõ audeo: quandoquidem ipse Dominus, ablato timore, subiecit timorem: & ait, vbi dixit, nolite timere eos, qui corpus occidunt, & postea non habent, quid faciant: sed eum timete, qui habet potestatem, & corpus, & animam mittere in gehennam ignis: ita dico vobis, hunc timete. Cùm ergo Dominus timorem incusserit, & vehementer incusserit, & repetendo verbum, comminationem ingeminauerit, dicturus ego sũ, malè times ista? Non dicam: planè time: nihil melius times: nihil est, quod magis timere debes.* Et videas ex his, quæ subiungit, vndè sit bonus iste timor, nimirum, quia, *Timor iste, quo gehennam times, & ideò mala non facis, continet te: custodiat timor iste, dum non facis timendo, & veniet charitas.* Vnde autem veniet charitas, idem Sanctus Doctor explicat epistola 120. cap. 18. dum ait, *Initium autem sapientiæ timor Domini, & timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem: proindè præmissus timor in cor nostrum, pellit indè consuetudinem malorum operum, & seruat charitati locum.* Quare? quia, vt Sanctus Doctor docet in explicatione Psalmi 127. super illa verba, *Ecce sic benedicetur homo, qui timet Dominum. Cùm per timorem continent se à peccato, fit consuetudo iustitiæ, & incipit, quod durum erat, amari, & dulcescit Deus.* Iste ergo seruilis timor (talis est enim, qui præcedit, & deindè pellitur à charitate,) refrænans peccatorũ putredinem, atque indè disponens ad amorem iustitiæ, & dulcedinem Dei, quamuis se solo non iustificet, quia tamen disponit ad iustificationem, bonus est, & cor timentis ordinat ad charitatem: & ideò adiunctus meritis Christi in Sacramento, iuuat, vt cum illo iustificet, & introducatur statim gratia, quæ est semen charitatis perfectæ, excutiens deindè timorem seruilem, & ducens perfectiorem, nempe filialem, qui est *Timor Domini sanctus, permanens in sæculum sæculi*, iuxtà Psalmum 18. Sed non ita, nec quidem in Sacramento, iuuat ille timor seruilis pœnarum secundùm se præcisè, quo pacto nec Deum, nec iustitiam, sed solummodò concupiscentiale bonum dulcescere facit. Neque obstat cõtra hanc doctrinã, quod solet ab aliquibus obijci, nimirum, quòd, si iste timor non dicit implicitè ordinem aliquem ad charitatem, sed esset purus timor seruilis, qui ita timeret non detestaretur peccatum secundùm se, sed respectu ad pœnas: atque ita, si iudicaret, vel Deum non visurum suum peccatum, vel non puniturum, peccatum non detestaretur: ergo detestatur illud,

illud, non absolutè, sed relatè ad pœnas præcisè. Non obstat, inquam: nam in primis ridiculum est asserere, quòd aliquid imperfectius, qualis est attritio, contineat perfectius in virtute, qualis est ordo ad charitatem. Deindè directè argumentum eneruo: chimæricus est enim conceptus, quo quis vellet concipere aliquem dolentem de peccato ob timorem pœnæ infligendæ à Deo, & credere Deum ipsum peccatum non videre: semel autem, quòd de peccato ob prædictum timorem dolet, omnem rationem peccati, secundùm quòd in se malum est, odio habet: quia omnis ratio peccati meritoria est pœnæ, infligendæ à Deo: hic ergo, & nunc totaliter per talem timorem peccatum ille odit, & omnem malam voluntatem, etiam implicitā detestatur, quia talis voluntas etiam est meritoria pœnæ: quid autem esset, si non esset pœna, Deus scit, & non facit ad rem, nam non est actù malum id, quod esset, & non est, sed solùm quod actù est. An non hoc totum tangit Augustinus in præcitato loco de verbis Apostoli? Legas quid subiungat, postquam dicit, *Planè time, nihil melius times, nihil est, quod magis timere debeas: sed interrogo te*, inquit, *si non te videret Deus, quando facis, nec quisquam conuinceret in iudicio illius, faceres? Tu te vide, non enim potes ad verba omnia mea respondere: inspice te ipsum, faceres? si faceres; ergo pœnam times, charitatem non dum habes, seruiliter times, formido est mali, non dum delectatio boni: sed time*, addit, *vt ista formido custodiat te, vt perducat ad dilectionem. Timor enim iste, quo gehennam times, & ideò mala non facis, continet te, & sic volentem peccare animo interiore, non sinit: est quidam custos timor, quasi pædagogus legis, littera est minans, non dum gratia iuuans*, nempe ipse solus, *custodiat tamen timor iste, dum non facis timendo: & veniet charitas*, Vides ne de quo timore loquitur Augustinus, nimirum de illo, qui si non esset, homo peccaret, & nihilominùs de hoc asserit, quòd custodiendo disponit ad charitatem?

939 Ad secundum Buceri argumentum dico Spiritum Sanctum, qui per gratiam supponitur in eo, à quo excluditur timor seruilis, testimonium eidem reddere, quod sit filius Dei, nec sonitu vocis, nec interna cognitione infusa, quæ sit formalis locutio, qualiter locutus est Prophetis: sed per opera ipsa gratiæ: quia enim his quodammodò significat sui præsentiam, dicitur per eadem testimonium reddere suę præsentiæ; hoc ipsum autem significat non infallibili certitudine, sed morali, per hoc, quòd charitas, per Spiritum Sanctum infusa, facit operari ex amore, non ex timore seruili: datque animæ quandam interiorem suauitatem, secundùm quam accensa in spem futurorum, vilescunt illi omnes mundi voluptates, cupitque ab his dissolui, & esse cum Christo: hæc sanè permaximum signum sunt indubitantis in eo Spiritus Sancti; sed hinc, non fide obscura aliquid credentes, meremur, vt indè sanctificemur, qualis est error horum hæreticorum: sed est experimentalis quędam cognitio præsuppositæ iam gratiæ, & Spiritus Sancti præsentiæ: nec talis est, vt qui eam habet, omninò certus sit, quòd amore dignus sit, & non potiùs debeat cum metu, & tremore suam salutem satagere operari: cum metu, inquam, & tremore filiali, vel non amittendi, quod possidet: vel perueniendi ad quod tendit, sciens præsertim, quod sæpè Diabolus transfigurat se in Angelum lucis, &, vt incautos fallat, etiam ipse solet in suo genere similes excitare animi lætitias, & securitates, prout de facto facit cum istis, & omnibus hæreticis, quos securos tenet, & sperantes in septa Infernali. Rursus multoties Deus ipse suos Electos ad tempus relinquit, priuādo similibus spiritualibus lætitijs: vel vt ardentiùs ad sui bonitatem conclament: vel ad Electorum ipsorum humilitatem: propter has autem subalternātes varietates, quis non videt sæpè timere Electos de statu, in quo reperiuntur.

940 Obijciunt quintò alia verba eiusdem Apostoli; etiam ex præcitato loco ad Romanos 8. illa nimirum, *Si Deus pro nobis, quis contra nos? qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Quomodò non etiam cum illo omnia nobis donauit? Quis accusabit aduersus Electos Dei? Deus, qui iustificat, quis est, qui condemnet?* Ex quibus verbis ita arguit Bucerus: nihil ex Apostolo potest accusare, & condemnare Dei Electos, quos ipse iustificat; ergo neque præcedens, si fuerit mala vita, neque conscientiæ timor poterunt eos apud se ipsos accusare, vel condemnare, ne omninò certi sint de propria iustificatione. Pari modo arguit idem versutus hęreticus ex illis alijs eiusdem capitis verbis, *Quis nos separabit à charitate Dei? tribulatio, an angustia, an fames, &c?* Vbi deuotos aduocat auditores, vt reflectant, quanta certitudine eos affici afferat Apostolus, qui in Dei gratia reperiuntur, quòd dicat nulla prorsus aduersitate posse ab eis separari Dei amorem, quo ipsos diligit.

941 Ref-

941 Respondeo, & ad primum dico saltum facere Bucerum à re prout in se, ad cognitionem eiusdem ab homine in hac vita, quasi homo in hac vita certò cognoscat omnia, prout sunt in se. Quis negabit, quòd in re, si Deus est pro nobis, nihil valebit contra nos: & quòd in re nihil erit accusandum cõtra Dei Electos: sicut quòd, quem ipse iustificat, nullus condemnare potest? Sed quis sciat, quærimus, si Deus sit pro ipso, quòd sit Electus, quòd à Deo sit iustificatus: quid enim refert, quòd aliquis obtinuerit peccatorum remissionem, & nesciat: benè verò sciat se peccasse? cognitio certè peccati eum turbabit: & ignorantia remissionis non subleuabit. Aliud ergo est, quomodò res sint in se, aliud quomodò cognoscantur: timor autem, vel securitas nascuntur à cognitione, & nõ à rebus in se ipsis. Quòd si dicat quis ex hæreticis Apostolum in præfato loco non loqui res secundùm se, sed vt sciantur; ergo certitudinem rerum intendit ingerere in mente fidelium. Insurgo ad hominem; si quilibet per hæreticos istos speciali, & propria fide diuina certus est de his, quæ docet Apostolus, quid iste prætendit? certitudinem ingerere supra certitudinem fidei diuinæ? Dico ergo Apostolum nobis indicare assistentiam Dei ex parte sua erga nos indefectibilem, vt nos adhortetur ad indefessam perseuerantiam ex parte nostra, scientes, quòd, si nos non deficimus, numquam Deus nobis defecturus erit: sed an nos deficiamus, vel defecturi erimus, quoad futurum, nemo scit: quoad præsens nõ semper scimus, cùm etiam sint peccata ex ignorantia crassa: Dominus tamen nouit, qui sunt eius: & qui numquam, vel saltē finaliter non deficient.

942 Ad secundum dico ridiculum esse sensum, quem tribuit Bucerus Apostoli verbis: quæ enim connexio esse potest cum amore Dei erga nos, vt perseueret, vel non perseueret: imò potiùs, vt tollant ipsum, vel non tollant tribulatio nostra, angustia, fames, vel periculum, &c? est autem aliqua cõnexio inter amorem nostrum erga Deum cum supradictis: nam illa facilè possunt incutere, vel timorem, vel impatientiam, & desperationem, nisi amor Dei sit fortis, & robustus, qui omnia præfata aduersantia superet. Sensus ergo verborum Pauli est, quòd diligentes Deum, sicut diligebat Apostolus, præfata aduersantia nõ valent amouere nos à tali amore. Sed quidquid sit de hoc, certissimũ est, prout certũ dicit esse Apostolus his subsequentibus verbis, *Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes, neque substantia, &c. poterit nos separare à charitate Dei*: in eodem sensu, ad quem ista subnectit, nimirum, *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* charitas ergo perfecta, quæ foras mittit timorem, hoc totum facit: sed nemo scit certò, an hanc habeat charitatem, nisi modo, quo supra; & legat in eodem capite Apostolum peruersi hæretici, cùm ait, *Nam quid oremus, sicut oportet, nescimus: sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*. Ipse ergo spiritus facit nos orare, facit nos postulare, reddit nos inseparabiles à charitate Dei: sed an ita operemur, sicut oportet, nos nescimus. Addo ex dictis, quòd in his verbis Apostoli certitudo supponit charitatem: certum enim se dicit esse non posse separari *à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro*: non certum, quòd charitatē quis sit recepturus per fidem. Quid ergo ex his locis prætendunt hæretici, vt probēt per fidem specialem certum quemlibet fieri fide ipsa diuina, quòd recipiat hìc, & nunc gratiam, & remissionem peccatorum?

943 Obijciunt sextò aliqua alia loca, cõfundēdo fidem cũ fiducia, quæ est spes, & actus voluntatis, non fides, quæ est actus intellectus; afferunt ergo illum ad Ephesios 3. *In quo habemus fiduciam, & accessum per fidem eius*. Et illum primæ Ioannis 3. *Carissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum*. His autem deindè admiscent alium locum, qui benè potest intelligi etiam de fide, vt hinc confundant fidē cum fiducia, illum nimirum Iacobi primo, *Qui indiget sapientia, postulet à Deo in fide, nihil hæsitans: & dabitur ei*.

944 Respondeo prima duo loca esse de spe, supponente fidem: nullus namque sperat in eo, quem non credit: non verò esse de fide; an autem spes debeat excludere omnē timorem, non est hìc locus agendi: breuiter tamen dicam, quòd sperans duos habet respectus in sperando, alterum ad Deum promittentem, qui tum in Matthæi, tum Marci, tum Ioannis Euangelio nos alloquens, ait, quòd quæcumque orantes petierimus, credere debemus, quòd accipiemus: & ex hoc capite spes debet esse firmissima, vtpotè fundata in fide promissorum Dei; alterum ad meritum, seu statum, in quo apud Deum reperitur sperans: non enim promissa præfata Dei facta sunt cunctis, sed iustis, & amicis suis: *Scimus autem, quia peccatores Deus non audit: sed si quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit*, habemus ex Euangelio Ioannis

nis cap. 9. Et rursus Iacobi 4. *Petitis, & non accipitis: eò quòd malè petatis, vt in concupiscentijs vestris insumatis*. Quoniam autem nec Sancti sciunt, an amore digni sint, hinc timor non solùm potest, sed etiam nasci debet, ne temerè, & audaciter speremus: propterea enim ait Apostolus supracitatus, *Cum metu, & tremore vestram salutem operamini*. Debemus ergo firmè sperare in Dei bonitate, & pietate: sed simul debemus timere ex parte nostra, ne in nobis aliquid sit, quod diuinam pietatem impediat: vt indè pro viribus curemus conscientiam emũdare nostrã: & peccata, si quæ agnouerimus, detestari: cùm verò nihil inuenerimus, quod nos in nobis ipsis accuset, ex toto debemus remitti Deo, pietatẽ impetrando de occultis peccatis, si quæ forsã incurrerimus.

945 Quòd si pertinaciter prætendant hæretici præfata duo loca esse de fide, non de spe, dico, quòd etiam hoc admisso, nihil indè sequitur: nam fides debet esse conformis, & non aliena à promissis Dei; cùm ergo, vt probatum est, Deus non cunctis, sed iustis promittat eos exaudire, si inuocauerint ipsum, debet homo firmiter fide diuina credere, quòd Deus accipit illos, quorum cor non potest reprehendere eos: cæterùm, quia nemo scit, an sit apud Deum dignus amore, non potest ex parte sua credere fide diuina, nisi peculiaris intercedat reuelatio, (quæ non nisi paucis conceditur,) quòd recipiat id, quod poscit: atque ita solutus manet tertius locus.

946 Instãt hic, contra Catholicam veritatẽ exclamantes hæretici, quòd ista Catholicorum doctrina infelices reddit, ac iugiter inquietos, qui eam amplectuntur, dũ sẽper eos vult debere esse dubiosos, & incertos de sua salute: ex quo in articulo mortis permaximè tali timore crescente, veluti indubitatò singulis ingeretur desperatio: quãdo Christus pro salute nostra tanta passus est, vsque ad ignominiosam mortem Crucis.

947 Respondeo verè fideles nolle esse securos, & quietos, dormiendo in falsis filiorũ Diaboli pollicitationibus, quando sciunt Diabolum ipsum totis viribus vigilare, atque incumbere, vt præcipuè in hora mortis eos incautè securos, ac dormiẽtes inueniat: sed curare potiùs audire Christũ Lucæ 12. dicentem, *Beati serui, quos, cùm venerit Dominus, inuenerit viglilantes.* Ac rursus, *Et vos estote parati: quia, qua hora non putatis, Filius hominis veniet*. Securitas autem illa, quam prædicant Lutherani, & Caluinistæ, segnes, & dormientes in se ipsis reddit homines, quos sequaces habet, dum non eorum operũ meritis, sed dumtaxat fide, & fiducia in Christum docent saluandos: timor autem, qui Catholicos premit, non est timor, aut dubietas de promissionibus Dei, aut de sufficientia meritorum Christi, siue de eiusdẽ pietate, & misericordia: sed ex parte propria, ne ipsi obicem ponant diuinæ miserationi, atque ideò diligentiam, & vigilantiam in ipsis ingenerat, vt propriam conscientiam mundare satagant, & deindè Dei bonitati se remittant: isti autem trementes, & metuentes in se ipsis, ac simul in Christũ fidentes, suam ipsorum salutem ex Apostolo, Deo adiuuante, operabuntur: qui verò nihil curantes de proprijs operibus, sed fidentes solùm, ac sperãtes in meritis Christi, tutè, ac securè viuunt, vt eadem securitate moriantur, agnoscent quando eis nõ iuuabit, quòd panis cœlestis filiorum non datur canibus, nec margaritæ porcis: & quòd felicitas, quã hic habere satagebant, æternã illis parturiet, ac sũmã infelicitatẽ.

948 Duæ præterea hic in hac materia se offerunt enodandæ difficultates. Vna est, quòd adultus, qui dum baptizatur, nullo se mortali crimine irretitum agnoscit, fide certus est se in baptismo gratiam recipere. Secunda, quòd, qui martyrium pro defensione fidei suscipit, scit ex verbis Christi neminẽ maiorem charitatẽ posse habere se, qui animã suã dat pro Christi amore; ergo saltẽ aliquãdo potest quis esse certus, adhuc certitudine fidei, de sua iustificatione.

949 Ad primum tamen respondeo, non indè, quòd aliquis non se agnoscit reum criminis, certum posse esse, quòd talis in se sit, dicente Psalmista, *Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me*. Relinquo, quòd nec vllus certè potest scire intentionem ministri, conferentis baptisma, sine qua baptisma non confertur validè. Ad secundum dico neminẽ posse esse certum, si in martyrio duraturus sit vsque ad mortem: & quamuis experiatur defacto aliqua pati pro Christo, nescit tamen, si illa sufficiant ad verã charitẽ, quousque animam suã fortiter det pro Christo. Adde nec etiã scire si pro Christo ea patiatur, & nõ potiùs alio fine: adhuc enim Hebręi, Gentiles, & Hęretici inuẽti sunt, qui etiam mortem pro eorum falsis dogmatibus subiere, hi tamen veram non habentes fidem, nec charitatẽ erga Deũ habere potuerũt: vndè alio motiuo, quàm charitatis in Deum, mortẽ subiere: cùm ergo etiã fidelibus possit inimicus Diabolus similia subministrare motiua, Deus solus nouit, qui sũt eius, & qui vero motiuo charitatis mortẽ subeunt: non homines, etiã ille ipse, qui mortem subit. Et hęc in pręsenti sufficiant contra Lutheranos, & Caluinistas.

§. DECIMVS OCTAVVS.

Ianſenij errores, præſentem ſpectantes materiam, referuntur.

950 DIxi numero 673. Ianſenium taliter antecedentem, atque gratuitam Dei Prædeſtinationem in ordine ad homines Electos poſt lapſum Adæ aſſeruiſſe, vt ſimpliciter non diſcedat à pluribus Lutheri, & Caluini erroribus, quamuis non in tot, in quot illi, lapſus fuerit: probaui nãque numero 663. nec Caluinum, nec Lutherum negaſſe in hominibus poſt lapſum libertatem à coactione: ſed vtrumque explicitis verbis eam admiſiſſe: quia tamen hanc libertatem à coactione habent etiam belluæ, quæ dum comedunt, vel bibunt, ſicut & quandocumque ex ſeipſis ſe mouent, appetitu, & interiori inclinatione ea faciunt, non violenter, & reluctantes, nec proprerea belluæ dicuntur liberè operari: ideò Lutherus, (qui cum Caluino, ſimilem ſe fecit, iuxtà Regium Vatem, iumentis inſipientibus, concedendo dumtaxat libertatem à coactione in homine poſt lapſum, & negando libertatem à neceſſitate, quæ ſola reuera eſt ſimpliciter libertas,) aſſeruit liberum arbitrium poſt Adæ peccatum eſſe in homine rem de ſolo titulo, imò ſimpliciter figmentum in rebus, ſeu titulum ſine re: quamuis autem Ianſenius in ſimilia non proruperit verba, ſicut etiã nec prorupit Caluinus: in re tamen non aliam admiſit in homine poſt lapſum libertatem, niſi à coactione: & negauit omninò ſiue ad malè, ſiue ad bene operandum, libertatem à neceſſitate; ergo in re non diſceſſit in hoc à ſenſu Lutheri, & Caluini.

951 Quòd autem Ianſenius libertatem indifferentiæ, ſeu a neceſſitate inficiatus fuerit in hominibus poſt lapſum, & ſolùm in iiſdem admiſerit libertatem a coactione, quãuis in Adamo ante peccatum vtramque adſtruxerit, euidenter apparet: tum ex argumentis infra afferendis, quibus neceſſitatẽ ad vnum in hominibus poſt lapſum probare contendit: tum alijs locis, quibus id ipſum docet, qualis eſt ille in libro ſexto de Gratia Chriſti cap. 6. dum dicit, *Duplex neceſſitas ex Auguſtino, coactionis, & ſimplex, ſeu voluntaria; illa, non hæc repugnat libertati.* Et ille alius eiuſdem libri cap. vltimo, *Nec voluntatem, ideſt volitionem futuram eſſe liberã, & in poteſtate voluntatis, vllam immutabilitatis, vel quocumque vocis nomine ſignificatam; ſed ſolam coactionis neceſſitatem ei repugnare.* Et ne quis credat eum loqui de libertate voluntatis ſecundùm ſe, ſecundùm quam numquam poteſt cogi, benè verò poteſt neceſſitari: non autem loqui de libertate ad merendum, vel demerendum, legatur in libro 7. de Gratia Chriſti, in quo ſic habet, *Hactenus declarauimus generalem libertatis rationem, à qua dictum eſt liberum arbitriũ commune bonis, & malis, in eo ſitam eſſe, quòd immunis ſit à neceſſitate coactionis.* Ergo admittit rationem bonitatis, & malitiæ in ſola libertate à coactione. Et libro antecedenti cap. 26. *Opus*, inquit, *eſſe laude, vel vituperio dignum: meritorium, vel demeritorium ex hoc, quòd eſt voluntarium, ſpontaneum, non coactum: tametſi ſit determinatum ad vnũ:* voluntarium autem, ſpontaneum, & non coactum ſunt ſynonima: nam quod eſt à voluntate neceſſitata, eſt voluntarium, ſpontaneum, & non coactum.

952 Quinque autem, ſecundùm præfatam abominabilem doctrinam reperiuntur in Ianſenij libris diſperſæ propoſitiones, quæ delatæ ad Sanctam Sedem, fuerunt primò ex parte damnatæ ab Innocentio X. & deindè omnes ab Alexandro VII, quarum.

953 Prima explicitis verbis fuit relata, atq; damnata, ſecundùm quę docetur à Ianſenio lib. 4. de Gratia Chriſti cap. 13. vbi habet, *Hæc igitur omnia pleniſſimè planiſſimè demonſtrant nihil eſſe in doctrina S. Auguſtini certius, ac fundatius, quàm eſſe præcepta quædam, quæ hominibus, non tantùm infidelibus, excæcatis, obſtinatis: ſed fidelibus quoque, ac iuſtis, volentibus, & conantibus, ſecundùm præſentes, quas habent vires, ſunt impoſſibilia: deeſſe quoque gratiam Dei, qua poſſibilia fiant.*

954 Secunda eſt, quòd, *Dei interiori gratiæ numquam reſiſtitur*, quæ propoſitio licèt nõ his verbis fuerit tradita à Ianſenio, continetur tamen formaliſſimè in alijs, in quibus omnem aliam gratiam, præter neceſſitantem, negat: atque ita negat gratiam interiorem, quæ dat quidem poſſe, ſed talẽ, cui voluntas creata reſiſtat: imò ſimilem Chriſti gratiam vocat monſtrum, aut hæreſim Semipelagianam: patet autem totum hoc ex eius doctrina: nam libro 2. de Gratia Chriſti cap. 27. poſt plurima, quæ conſtruit pro gratia efficaci ex Auguſtino, obiicit ita ſibi, *Reſpondebit fortaſſis aliquis, magis in Scholaſticorum ſcriptis, quàm Auguſtini reuoluendis exercitatus, hæc omnia, quæ produximus, eum de gratia tantùm efficaci tradidiſſe: nihil verò impedire, quin aliæ nonnullæ gratiæ per hominis voluntatẽ effectu careant.* Nõne iſtę eſſet in-

interiores gratiæ, quibus resisteretur, & ideò effectu carerent? Sed vide quomodò huic responsioni occurrit, *Nihil verius*, inquit, *dici posse, quàm, quòd omnia, quæ hactenus protulimus, de gratia efficaci Augustinus dixerit, atque intellexerit: cuius rei causa est, quòd nullam agnouit aliã actualem Christi gratiam, nec agnoscere potuerit, nisi regulas omnes fundamentales, quibus innixus, naturam gratiæ medicinalis tradidit, & explicuerit, vellet interimere*. Id ipsum docuerat cap. 24. his verbis, *Hoc laqueo stringi se sentientes Recentiores, per portam patentissimam gratiæ sufficientis exeunt: quam omnibus hominibus ad præcepta facienda Deum impertiri, nouo profectò, & primis gratiæ defensoribus inaudito dogmate, constituunt*. Gratiam ergo interiorem sufficientem, cui per hominis voluntatem resistatur, nouum Recentiorum, atque inauditum apud primos gratiæ defensores, dogma asseuerat; & taliter, quòd eam, quę ita sufficientem Thomistæ asserunt, vt ex se connexa sit cum carentia operis boni, mõstrum, atque monstruosam vocet libro 3. de Gratia Christi cap. 3. his verbis. *Quàm monstruosa sit gratia sufficiens, prout à Recentioribus explicatur*. Et deindè, *Iam verò quid monstruosius proferri potest, &c.* Rursus, *Itaque illud à Recentioribus prolatum gratiæ sufficientis genus, quo adiuuante nullum vnquam opus factum est, aut fiet vnquam, si est verum, distinctumque à gratia efficaci membrum, videtur monstrum quoddam singulare gratiæ, solummodò peccatis faciendis, maioriq; damnationi accersendæ seruiens: ideoque lapsis hominibus citra Dei inuidiam damnandis excogitatum*: illam verò, quam docent plures Neoterici, nimirum, vt tale det posse, qua operetur voluntas creata, si velit suo arbitrio operari: non operetur, si nolit, ita vt ex parte gratiæ nihil deficiat, Semipelagianum dogma vocet libro 2. item de Gratia Christi cap. 12 sic scribens, *Nec enim aliud est, aut erit vnquam, aut esse potest, nisi sufficiens adiutorium, quod submittit fasces humanæ voluntatis arbitrio, vt eius operatio, & cessatio à libertatis humanæ nutu tota religetur: quid enim isto modo tribuit, nisi sufficientem volendi, operandique potestatem, cui libertatis nutus impulsum afferat? Hoc libertati tribuerunt Massilienses, vt eo adiuta, saltem crederet voluntas prostrata, si vellet. Hoc tribuunt Neoterici, vt per illud, & credat, & speret, & diligat, omnesque superet tentationes, si similiter velit. Vtri modestiùs de arbitrij potestate, religiosiùs de gratiæ medicinalis necessitate differuierint, non est difficile, abstrusumque iudicare.*

955 Tertia propositio est, *Ad merendum, & demerendum in natura lapsa non requiritur libertas à necessitate, sed sufficit à coactione*. Neque item ista sub his explicitis verbis fuit à Iansenio tradita, sed sub alijs, idem tamẽ significantibus, nimirum sub illis, quæ paulò ante retulimus: tum ex libro de Gratia Christi, *Hactenus declarauimus generalẽ libertatis rationem, qua dictum est liberum arbitriũ commune bonis, ac malis, in eo sitam esse, quòd immunis sit à necessitate coactionis*. Vbi patet liberum arbitrium ad bonum, & ad malũ in eo constituere, quòd sit liberum à coactione: tum ex libro 6. cap. 24. *Opus esse laude, vel vituperio dignum: meritorium, vel demeritorium ex hoc, quòd est voluntarium, spõtaneum, non coactum*. Tum tandem, quia negans gratiam sufficientem, sine qua simul & efficaci, nihil potest homo operari benè, admittit, vt cogitur ex Scriptura, peccata in ijs, qui, non potentes bene operari, necessitantur ad malum. Et ecõtra docens, ac probans gratiam efficacem necessitare ad bona opera, quæ sunt meritoria mercedis, iam admittit meritum, & demeritum in ijs, in quibus non aliã adstruit libertatem, nisi à coactione.

956 Quarta propositio est, *Admiserunt Semipelagiani gratiæ interioris præuenientis necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei: in hoc erant hæretici, quòd dicebant talem gratiam esse, cui possit voluntas resistere, vel obtemperare*. Licèt autẽ, nec his, explicitis verbis id ipsum docuerit Iansenius, docuit tamen nõ semel alijs similibus: lib. namque 2. de Gratia Christi cap. 12. ita habet, *Sicut antea concurrente sanitatis adiutorio, hoc est Adami, uel Angelico sufficienti, & congruo, uoluntas humana faciebat, ut fieret; hoc igitur modo quia Massilienses cum gratiæ præsentis adiutorio putabant hominẽ per naturalem primæ integritatis reliquias posse credere, posse orare, ac desiderare Deũ, tamquam gratiæ medicinalis destructores, & liberi arbitrij præsũptores merita, censuræ seueritate dãnati sunt*. Ecce quomodò dat Massiliẽsibus, quòd admiserint gratiam, qualem habuerunt sufficientem, & congruã Angeli, & Adã ante peccatũ: sed indè fuisse damnatos, quia talem admittebant, qua volũtas humana posset, si vellet, non qua necessitaretur ad operandum. Et rursus circa finem capitis, vt supra notaui, *Nec enim aliud est*, ait, *aut erit vnquam, aut esse potest, nisi sufficiens adiutorium, quod submittit fasces humanæ voluntatis arbitrio, vt eius operatio, & cessatio à libertatis humanæ nutu tota religetur. Quid enim isto modo tribuet, nisi sufficientem volendi, operandique potestatem, cui libertatis nutus impulsum afferat? Hoc libertati tribuerunt Massilienses, vt eo adiuta, saltem crederet voluntas prostrata, si vellet, &c.* Vbi, vt patet, do-

 cet

-cet Massilienses admisisse gratiam sufficientem, etiam ad fidem. Huius autem gratiæ sufficientis genus deindè reprobare, tãquam euacuatiuũ viriũ peccati originalis, & meritorũ Christi, patet ex his, quæ habet cap. 27. nimirũ, *Quisquis iã alia diuinæ gratiæ adiutoria infirmis hominibus afferre nititur, quæ deferant, si velint: & in quibus permaneant, si velint: cum quibus, tamquam sufficientibus, operentur, si velint: nihil aliud imprudens facit, nisi, vt originalis peccati vires euacuet, illæsas liberi arbitrij vires esse, Christum frustra venisse, & gratis mortuum esse persuadeat.*

957 Quinta propositio est subsequens, nempe, *Semipelagianum est dicere Christum esse mortuum pro omnibus omninò hominibus.* Hanc autem propositionem docuit Iansenius in paralello, seu statera, vt vocat, 38. his verbis, quæ contra reliquos Theologos habet, *Commendant beneficia Christi, mortem, passionem, baptismum, & similia remotiora salutis adipiscendæ remedia pro omnibus omninò hominibus, nullo excepto, exhibita esse: quod intelligũt, non tantùm quoad sufficientiam, quod nemini in Catholica fide dubium esse potest: sed etiam quãtùm ad aliam efficaciam: ex qua quædam propinquiores gratiæ ad omnes omninò homines, quantũcumque Barbaros, fluant. Id ipsum eodem sensu Massilienses strenuissimè, veluti basim erroris sui, sollicitè inculcando, commendabant: nam apud Prosperum iterum, iterumque dicunt pro vniuerso humano genere mortuum esse Dominum nostrum Iesum Christum; & neminem prorsus à Redemptione Sanguinis eius exceptum, &c.* Ex quo loco euidentissimè patet se sentire Christi passionem, & mortem esse quidem ex se sufficientes pro Redemptione omniũ omninò hominum, sed non fuisse ita de facto pro omnibus omninò exhibitas, quòd indè omnibus aliquę propinquiores gratię, quibus possint saluari, profluãt: ęstimãs hoc ipsum esse basim erroris Semipelagianorũ.

958 Hic vnum animaduersum volo, quàm malè nimirum se gerant aliqui, qui toto conatu curant Iansenium eximere à prælibata Summorum Pontificum censura, asserendo prædictas quinque propositiones non fuisse per Iansenium prolatas, vel defensas: sed illi nescio à quibus impositas: quid namque est hoc, nisi velle, vt subsistat sub alijs verbis pestifera ista doctrina, serpatque, & radices dilatet in hominum cordibus: & damnata dumtaxat permaneant verba illa, quæ delata, atque damnata fuerũt à Sancta Sede, quasi hæc, nõ doctrinã, sed verba damnauerit? Ego sanè nolo per hanc meam monitionem veluti dãnatum concludere Iansenium, quem scio protestatum in suis operibus, quòd illa Sãctæ Sedis iudicio, licèt terminis non modicè elatis, submiserit: sed solùm vellem, vt nemo doctrinam iam ex Iansenio adductã immunem sibi, vel alijs persuadeat à prædictorum Summorum Pontificum censura: sic namque locus dabitur, quòd errores contra fidem robur acquirant, & frustraneæ remaneant legitimę Summorum Pontificum medicinales censuræ. Vt ergo prærecensitos Iansenii errores suo ordine profligare pro viribus satagam, sit.

§. DECIMVS NONVS.

Iansenij assertũ de sola libertate à coactione in hominibus post lapsum nouis obtunditur motiuis, tergiuersationesque propelluntur.

959 PRobato iam, vt probaui in principio antecedentis Paragraphi, quòd Iansenius in asserto libertatis humanę post Adæ lapsum ex toto conueniat cum erroribus Lutheri, & Caluini, damnatis per Cõcilium Tridentinum de Iustificatione Sess. 6. cap. 5. illis verbis, *Vt qui per peccatum à Deo auersi erant, per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam ad conuertendum se ad suã ipsorum iustificationem, eidem gratiæ, liberè assentiendo, disponantur: neque homo ipse nihil omninò agat, inspirationem illam recipiens, quippe qui illam & abijcere potest*; vbi indè probat Concilium hominem liberè agere, quia ita agit, vt potuerit non agere, inspirationem abijciendo, ac consequenter de gratia, cui homo cooperatur, agit: non de alia, cui non cooperatur, si indè probat agere, quia potest illam & abijcere; hæc ergo, cui cooperatur homo, quæque proindè efficax est, non illum necessitat, si ab eodem abijci potest. Similiter, ex illis verbis Canonis quarti, *Si quis dixerit liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil cooperari, assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad obtinendam iustificationis gratiã se disponat, ac præparet: neque posse dissentire, si velit, &c. anathema sit.* Quod totum etiã prædefinitum fuerat per Concilium Senonense, in quo, decreto 14. statuitur, quòd, *Auxilium Dei trahentis tale est, vt possit resisti*: vbi, cùm Concilium vtatur verbo illo, *trahentis*, quo Christus in Euangelio designat gratiam efficacem, dum ait, *Nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum*, cuidens est, quòd etiam per idem Concilium gratiæ

tiæ efficaci poteſt reſiſti; probato, inquam, quòd Ianſenij doctrina eadem eſt quoad hoc punctum libertatis hominis lapſi, ac doctrina iam dãnata Lutheri,& Caluini:ſequitur ęquè damnatum eſſe eiuſdẽ Ianſenij aſſertũ de neceſſitate hominis in operãdo, admiſſa ſola libertate à coactione: cùm præcipuè nullam aliam gratiam Chriſti cõfiteatur defacto ſufficientem dumtaxat Ianſenius; de qua ergo gratia explicabit idẽ Ianſenius dictorum Cõciliorum definitiones, quòd homo à Deo motus, & excitatus ita operatur, vt poſſit gratiam abijcere: & quòd gratiæ Dei trahenti poſſit reſiſti, quando præſertim Concilium Tridentinũ Lutherum, & Caluinum damnauit, qui de gratia interiori, & efficaci, non de alia exteriori aſſerebant neceſſitari per eam hominem ad opus, ad quod mouet?

960 Præuidit profectò Ianſenius identitatẽ ſuæ doctrinę in aſſerto ſolius libertatis à coactione, cum aſſerto Lutheri, & Caluini: quapropter, vt quoquo modo cenſurã anathematis euitare curaret, aſſerit libro 8. de Gratia Chriſti cap. 2. Caluinum nec damnatum fuiſſe, nec erraſſe in eo, quòd non niſi libertatem à coactione admiſerit in hominibus poſt lapſum: ſed in eo, quòd negauerit in iiſdem boni æquè, ac mali electionem, quam ipſe, nec in homine neceſſitato ad vnum, negat.

961 Sed ohe abominabilis, ac deploranda intellectuum hominum luxuries, eò dumtaxat tendens, vt dummodò magiſtri, prurientis auribus, nomen acquiratur, nec in materia de fide Scriptura, & Concilia, tamquam directiua veritatis, æſtimentur: ſed totis procuretur viribus, ea ita explicare, vt ſaltem apud homines, cenſura euitari valeat! Numquid quæſo ſufficit aliquid confingere, vel proprio marte cogitare, vt poſſit dici ita loqui Scripturam, ita decretare Concilium, quando in his nullum eſt inditium, nullum verbum id ſignificans, imò totum contrarium? fidelium eſt ne hoc, venantium veritatem ex Scriptura, & Concilijs: an chimęrizantiũ propria phantaſia? Inueniat autem Ianſenius, aut Aſſeclæ, vel vnicum verbum in Concilio Tridentino, damnãte Lutherum, & Caluinũ, per quod anathematizetur Caluinus dũtaxat ſecũdùm ea verba, ſecundùm quæ dixerat, quòd homo per originale deperdidit boni æquè, ac mali electionẽ. Certè, ſi totum Concilium deuoluant, hoc non inuenient: non quia ſecundùm ſenſum Caluini non fuerint damnata, ſed quia illa verba ſunt valde æquiuoca, & multiplicem poſſunt habere ſenſum, adhuc apud Catholicos: quis enim neſciat, quòd adiutus gratia efficaci non eſt æquè propẽſus ad malum, ac ad bonum, cùm gratia talis ſuperet omnes motus concupiſcentiales? & econtra adiutus pura gratia ſufficiẽti plus trahitur à cupiditatibus ad malum, quàm gratia auxiliante ad bonum? Poſsũt item habere alium ſenſum Catholicum, nimirum quòd homo per originale deperdidit facultatem ad bonum, & ſolam retinuit ad malum, niſi nouiter gratuitò adiuuetur. Senſus tamen Caluini non fuit vllus ex dictis, ſed ſecundùm propoſitum errorem, ſecundùm quem aſſerit per originale perdidiſſe hominem etiam radicalem libertatem, & poſſe ſe vertere, ſeu determinare ad vtrumlibet: cùm autem hic error, & propoſitio Caluini ſecundùm hunc ſenſum aſſerta, ſit eadem, ac negatio libertatis, ſeu aſſertio neceſſitatis ad vnum, ideò Concilium anathematizãs negationem libertatis, prout importantis poſſe vtrumlibet, vt patet ex dictis, anathematizauit etiam negationem electionis: cęterùm quòd damnauerit Caluinum dumtaxat, prout negauit in homine lapſo rationem electionis, de qua nulla in Concilio fit mentio: non verò damnauerit negationem libertatis ad vtrumlibet, de qua ſolummodò ſũt verba iam adducta, hoc certè eſt ſomniare de ſenſu Concilii, nõ veritatẽ in illo venari.

962 Vrgeo: nam, an voluntas neceſſitata ad vnum poſſit dici eligere illud, vel non, eſt quæſtio de nomine, non de re: in qua non ſolùm omnes Theologi Catholici, duce Angelico, verùm omnes, quotquot ſunt homines, numquam dicunt eligere, niſi cùm ex pluribus quis ſe applicat potiùs ad vnum, quàm ad aliud; quid ergo? vſũ iſtum vocis, communem omnibus, damnauit Concilium, quando nomina ſignificant ad placitum? quis ita inſanit, vt hæc dicat? Si ergo Caluinus noluit vocari boni æquè, ac mali electionem, vbi non eſt vtriuslibet eligibilitas, ſed determinatio ad vnum, quoad vſum nominis, communẽ omnibus, damnatus fuiſſet, non quoad rẽ: quod eſt pluſquam ridiculum aſſertum. Inſto iterum: quandoquidem Caluinus non negauit vel ſolius boni electionem, vel ſolius mali, ſed vtriuslibet, nimirum, boni æquè, ac mali electionem: neque hãc negauit ſucceſſiuè, vt noluerit eſſe in homine facultatem eligendi nunc bonum, nunc malum: cùm non negauerit, etiam reſpectu eiuſdem hominis, quòd nunc peccet, auerſus à Deo: nunc obtineat remiſſionem, ad illum per fidem conuerſus, ſperans, & amans; quando ergo negauit in ho-

homine post lapsum boni æquè, ac mali electionem, illam negauit, quam asseruerat fuisse in Adamo ante peccatum lib. 1. cap. 15. numero 8. *Potuit igitur Adam stare, si vellet, quando nonnisi propria voluntate cecidit: sed quia in vtramque partem flexibilis erat eius voluntas, nec data erat ad perseuerandum constantia, ideò tam facilè prolapsus est: libera tamen fuit electio boni, & mali, &c.* Vident ne Ianseniſtæ, quid per nomen electionis intelligebat Caluinus, negando in hominibus post originale rationem electionis, nimirum determinationem propriæ voluntatis ad vnum ex iis, ad quæ Adam erat flexibilis? an non id ipsum expressè negat, negando electionem in hominibus post lapsum eodem libro 2. cap. 3. num. 10. cùm ait, *Voluntatem mouet, non qualiter multis sæculis traditum est, & creditum, vt nostræ postea sit electionis motioni aut attemperare, aut refragari? sed illam efficaciter afficiendo*. Nonne euidens est quid neget in his verbis, negando electionem? quòd scilicet nostræ voluntatis sit motioni, aut attemperare, aut refragari. Quid autem diuersitatis, nisi somniando, potuit Iansenius videre in illis aliis verbis eiusdem libri cap. 2. num. 7. *Liberi ergo arbitrij hoc modo dicetur homo, non quia liberam habeat boni æquè, ac mali electionem: sed quia malè voluntate agit, non coactione?* Constat ergo luce Solis clariùs, quòd Caluinus negãdo in hominibus post originale rationem electionis, hoc negauit, quod est voluntatem, à Deo motam, talẽ esse, vt ad ipsam pertineat determinare se ad obtemperandum, vel refragandum. Huiusmodi autem electionis rationem negat etiam Iansenius; ergo, si Conciliũ anathematizauit Caluini sensum, anathematizauit pari modo Iãsenij, quoad hoc punctũ, doctrinam.

963 Non adhuc tamen forsan intellectu pacatus Iansenius super his, quæ vsque modò dicta sunt ex eius sensu circa solam libertatem à coactione, & rationem electionis, aliam insudauit excogitare viam, vt quoquo modo cum necessitate ad vnum aliquam componeret indifferentiam: nec modum inueniens in ordine ad opera bona, quasi ex superabũdãti doctrina, quamdam indifferentiam arbitrij composuit in ordine ad opera mala lib. 4. de statu naturæ lapsæ cap. 22. dicens, quòd, & si non possit homo post originale vitare sine gratia medicinali, quæ per ipsum non est, nisi efficax, omne peccatum: potest tamen eligere hoc peccatum præ illo, v. g: vitare furtum, se applicando luxuriæ: & hoc in præceptis negatiuis: in positiuis autem, in quibus carentia operis præcepti est mala, & opus præceptum est impossibile sine gratia, ait, datur etiam indifferentia voluntatis in hoc, quòd etiam potest nõ poni opus, vel poni ex affectu concupiscentiali: vt, dũ præcipitur amor Dei, potest quis ipsum non amare, vel ipsum amare, tamquam conseruatorem sui esse, aut retributorem bonorum temporalium: quæ indifferentiæ iam saluant rationem electionis, & libertatem à necessitate ad vnum determinatè.

964 Verùm hic labor Iansenij non solùm nihil facit ad rem, cùm nõ saluet rationem libertatis, & electionis in ordine ad merẽdum, vel demerendum, qualis requiritur per Scripturam, & Concilia: sed etiam est omninò vanus, insubsistens, & futilis: in primis namque non credam, quòd Iansenius peccatum agnoscit in operibus hominis, quæ fiunt ab ipso, tamquam natura substantiali præcisè, independenter à cognitione, & voluntate, cùm videam ipsum libro 2. de Gratia Saluatoris Augustino, Prospero, & Hilario attribuere subsequentem circa libertatẽ hominis doctrinam, *Hanc*, inquit, *tantam, tamque tranquillam arbitrij libertatem, bonique cuiusque faciendi possibilitatem peccato primi hominis periisse profitentur: non quia periit illud libertatis adiutorium, vel quia opera sunt supernaturalia: sed quia concupiscentia in visceribus voluntatis, & per hoc libertatis, inspersa est, qua liberum arbitrium in creaturis, tamquam grauissimo pondere, deprimitur.* Id ergo, quod per Ianseniũ hominem necessitat ad peccatum, est concupiscentia, inspersa in visceribus, non naturæ præcisè, sed voluntatis, qua hæc, tamquam grauissimo pondere, deprimitur. Voluntas autem non concupiscit, nec tendit ad incognita: sed ad id, quod ei repræsentatur per intellectum. Sic autem nunc argumentor contra Iansenium: aut enim ipse supponit, cùm præfatam tuetur indifferentiam, homini repræsentari duo obiecta mala, vel vnum: si vnum, cessat excogitata indifferentia, quando concupiscentia grauiter dumtaxat ponderat in vnum: si duo, iterum peto, aut nimirum supponit illa æquè repræsentari, vt delectabilia, taliter quòd concupiscentia æquè ponderet ad ea duo obiecta: aut inæqualiter, ita quòd concupiscentia plus ad vnum, quàm ad aliud ponderet? Si primum, stante doctrina Iansenij, necessitabitur voluntas ad suspensionem actus, atque ita erit necessitas suspensionis actus; non indifferentia. Si enim Iansenius ex Augustino in expositione capitis quinti epistolæ ad Galatas dicente, *Quod amplius nos delectat, secundùm id*

id operemur necesse est, scribit lib. 4. de Gratia Christi cap. 7. §. Et ista quidem, *Quia id, quod amplius nos delectat, etiam amplius velimus, & diligamus necesse est: tantò enim quidque vehementius volumus, quantò delectamur ardentiùs: quod autem magis volumus, ac diligimus, secundùm id operemur, necesse est.* Debet etiam, si legit expositionem sequentis capitis, fateri cū Augustino, *Si ex aduerso existant duo, præceptū iustitiæ, & consuetudo carnalis: & vtrumq; diligitur, id sectabimur, quod ampliùs dilexerimus: si tandē vtrūque diligitur, nihil eorū sectabimur, sed aut timore inuiti trahemur in alterutrā partē: aut si vtrumq; etiā æqualiter timemus, in periculo sine dubio remanebimus, fluctu dilectionis, & timoris alternante quassati.* Ille ergo inconsideratus Augustini commentator, qui illum loquentem secundùm communem hominum vsum de necessitate, & coactione morali, vult explicare, proprio marte, de necessitate, & coactione physica, debet etiā consequenter admittere, quòd numquam homo peccat, nisi plus concupiscentia ponderet ad vnum: & nisi ita pōderet, nō trahat ad opus, sed suspēsum hominem relinquat; & consequenter debet fateri, quòd tunc se applicat ad vnū peccatum præ alio, quando ad illud magis ponderat concupiscentia: tunc autem fatetur necessitati ad vnum, non indifferentem relinqui; vbi ergo, & quando erit indifferentia, quam tanto sudore excogitauit, nisi concedat maiorem concupiscentiæ ponderationem non inducere necessitatem? sed, si hoc concedit, cæcus prorsus erit, si non videat eodem modo neque necessitatem inducere motum gratiæ, vi cuius id sectabimur, quod p ę pondere concupiscentiali, magis dilexerimus: atque hoc modo in omni opere siue bono, siue malo, indifferentiam à necessitate seruabit homo post lapsum originalem.

965 His addo, quòd, etiam si vera esset excogitata doctrina Iansenij de indifferentia ad hoc, vel illud peccatū, cū necessitate ad peccandū vt sic, ridiculum esset dicere peccaturum fore hominem illum, si non valens ab altero abstinere, eligeret tamen minus potiùs, quàm maius malum; in hoc enim casu valeret illa proclamata regula, ex duobus malis, minus est eligendum. Quid? non legit Iansenius? aut cęcis oculis peruoluit librum Augustini de Correctione, & Gratia, vt non animaduerterit, quæ de Angelo, & homine, etiam in prima conditione cap. 11. dicat? nimirū, *Si autem hoc adiutorium, vel Angelo, vel homini quamprimùm facti sunt, defuisset: quoniā non talis natura facta erat, vt sine diuino adiutorio posset permanere, si vellet, non vtique sua culpa cecidissent: adiutorium quippe defuisset, sine quo manere non possent?* An non tūc homo, & Angelus liberi fuissent ad hoc, vel illud peccatum? non indè tamen sua culpa cecidissent, si adiutorium defuisset, sine quo permanere non valuissent? Numquid forsan dicet Iansenius, quòd nunc pœna peccati est, si tale adiutorium deficeret? Quid indè? pœna peccati, effectus peccati est, non nouū peccatum, nisi noua sit libertas, in qua fundatur peccatum; si ergo illa libertas ad hoc, vel illud peccatū cum necessitate ad cadendum, non fuisset sufficiens in statu naturæ integræ, nec sufficiet nunc in statu naturæ lapsæ: nisi adhuc Iansenius hæresim Lutheri, & Caluini, secundùm quam asserunt actus ipsos concupiscentiæ, præcedentes deliberationem voluntatis, quia effectus sunt peccati originalis, esse etiam peccata, contra quos clara attulimus Augustini loca num. 775. amplecti velit.

966 Hæc ergo, ac reliqua, quę ex Scriptura, & Augustino adduxi paragrapho 5. & etiam 6. contra Lutheranos, & Caluinistas, probando in hominibus post originale libertatem a necessitate, euidentissimè etiam præfocant doctrinam Iansenij, identicam quoad hoc punctum, cum hæresi damnata prædictorum hæreticorum. Sed quoniā Iansenius, & eius Asseclæ non negant, vt impudenter faciunt Caluinistæ, & Lutherani, aliorum Sanctorum Patrum sensum, imò aliquas ex his extorquere satagunt authoritates in sui fauorem, addere propterea hic censui plurimorum Sanctorum Patrum, qui de hac materia scripsere, sensum, quo Iansenij, & Iansenistarum dogma in hac materia profundiùs eradicem.

967 Primò, vt nos doceat, quid de hac materia sentiat, adduco Diuum Hieronymū, & quidem, vt ante omnia instruat, per quid differamus omnes à bestijs in ratione libertatis. Hic ergo in Epistola ad Damasum, *Liberum*, inquit, *arbitrium dedit Deus homini, vt viueret vnusquisque, non ex imperio Dei, sed obsequio suo, idest non necessitate, sed ex voluntate, vt virtus haberet locum, & à cæteris animantibus distaremus: dum ad exemplum Dei permissum est nobis facere, quod velimus.* Nec, ex Diuo Hieronymo, si ex necessitate operaremur, virtus haberet locum: nec à cæteris animantibus distaremus, eò quòd, sicut ipsa, solùm non coactè operaremur: & ex imperio Dei, non verò indifferentes, sicut Deus ipse, possemus facere quidquid vellemus. Explicet etiam idem Sanctus Doctor quid importet, tò liberum

berum

berum arbitrium: aliud namque est dicere liberum, quod tantùm importat carentiã alicuius in oppositum dominantis: aliud verò arbitrium, quod dicit sententiam definitiuam vnius ex pluribus, vndè ortum ducit substantiuum nomẽ arbiter, & adiectiuum illud arbitrarius a. um. Videat ergo Iansenius, videant Iansenistæ vbi præcisè locus detur libero arbitrio ex prædicto Sancto Doctore lib. 3. Dialogorum contra Pelagium, *In nostra*, inquit, *est positum potestate vel peccare, vel non peccare, vt liberum seruetur arbitriũ.* Non ergo seruatur liberũ arbitrium, vbi non est potestas, ad vtrũlibet. Rursus Apostolũ exponẽs in epistola ad Galat. ita loquitur in expositione cap. 5. *Galatas*, inquit, *accusauerat, quare nõ obedierint veritati, ostendens in eorum arbitrio positum obedire, vel non obedire.* De non obedientibus loquitur, quibus per Ianseniũ nulla supponeretur gratia, dans saltem posse obedire, quomodò ergo starẽt verba Hieronymi, *Ostẽdẽs in eorum arbitrio positũ obedire, vel non obedire.*

968 Secundò aduoco Damascenum, vt de eodem puncto nos doceat. Hic ergo lib. 2. Fidei Orthodoxę cap. 26. sic habet, *Hæc igitur arbitraria, ac nobis libera sunt, quæ in vtramque partem æquè contingere possunt, veluti moueri, & non moueri: impetum facere, vel non facere: appetere, quæ minimè necessaria sunt, & non appetere: mentiri, & non mentiri: tribuere, & non tribuere, cæteraque huiusmodi, in quibus, & virtutis, & vitij munus versatur: horum enim libera penes nos est potestas.* Capite insuper 27. distinguit hominem à cæteris animantibus ita, *Rationis*, inquit, *expertia non sunt liberi arbitrij potestate donata: nam ducuntur magis à natura, quàm ducũt: quapropter non contradicunt, resistuntue naturali appetitui; sed simul atque quidpiam appetiuerint, impetu feruntur ad prosecutionem.* Quid? violentiam, aut coactionem patiuntur animalia in his, ad quę interiori appetitu, & impetu naturæ feruntur, cùm potiùs coactio sit motus ab exteriori agente, nõ conferẽte passo? quomodò ergo, si libertas illa est, qua agens agit liberũ à coactione, indè probat Damascenus animalia nõ esse libertate donata, vndè potiùs conuincitur libertas? an potiùs nõ de hac libertate loquitur, sed de illa, quę & posse dicit appetitui occurrere, atq; illi posse cõtradicere, siue resistere, quod non habent animalia, quæ ducuntur, non ducunt appetitũ naturæ: & ideò non sunt libera, sicut homo, de quo Sanctus Doctor ita subsequitur, *Verùm homo, rationalis cùm sit, ducit magis naturam, quàm ducatur: quapropter appetens vbi quidpiam velit, possibilitatẽ habet refrænare appetitũ, aut ipsum sequi.*

969 Tertiò aduoco Diuum Bernardum super Cantica cap. 7. serm. 81. vbi, *Arbitrij*, inquit, *libertas hæc est planè diuinum quidpiam, præfulgens in anima, tamquam gemma in auro. Ex hac nempe inest illi inter bonum quidem, & malum: nec non inter vitam, & mortem: & nihilominùs inter lucem, & tenebras: & cognitio, & optio eligendi: & si quæ sunt alia, quæ similiter circa animæ habitum sese è regione respicere videntur: nihilominùs inter ipsa censorius quidam, arbiter hic animæ oculus, dijudicat, & discernit: sicut arbiter in discernendo, ita in agendo liber: vndè eò liberũ nominatur arbitrium, quòd liceat versari in his pro arbitrio voluntatis. Indè homo ad promerendum potens: omne etenim, quod fuerit bonum, malumue, quodquidem non facere liberum sit, meritò ad meritum reputatur.* Vident ne vndè homo ad promerendum potens? quia nimirum bonum, malumue, quod facit, ita facit, vt etiam liberum eidem sit non facere; vbi ergo est ad faciendum necessitas, quæ excludit libertatem ad non facere, cessat ratio promerendi.

970 Quartò aduoco Diuum Anselmum in libro de Concordia circa finem septimæ columnæ, vbi loquens de aliquo, qui terreatur minis mortis, nisi mentiatur, ita habet, *Videmus nunc in eius esse arbitrio, an deserat vitam pro rectitudine voluntatis, an rectitudinem pro vita. Nempe sola voluntas determinat sibi, quid teneat: nec aliquid facit vis necessitatis, vbi operatur electio sola voluntatis: at cui non est deserendi rectitudinem voluntatis, quam habet, necessitas, palam est, quia non deest seruandi potestas, siue libertas, &c.* Sola, inquit, volũtas sibi determinat quid teneat, nec aliquid facit vis necessitatis, vbi operatur sola electio voluntatis

971 Quintò Diuum Prosperum, qui libro 2. de Vocatione gentium cap. 28. sic loquitur, *Qui ad obediendum sibi ipsum velle sic donat, vt etiam à perseueraturis illam mutabilitatem, quæ potest nolle, non auferat.* Et deindè, *Licèt innumeris Sanctis suis donet virtutem perseuerandi vsque in finem diuina protectio, à nullis tamen aufert, quòd ipsis repugnet ex ipsis, atque conatibus semper inter se velle, & nolle decertent: vt quamuis auxilio Dei steterint, tamen quia in se habent, vndè caderent, ipsorum sit meritum, quòd steterunt.*

972 Sextò Chrisostomum, Epiphanium, & Basilium. Quorum primus homilia secũda de Lazaro, ita habet, *Perspicuum est, quòd in nobis situm est, vel obtemperare, vel non obtemperare Diaboli insidijs, neque vllam necessitatem, neque tyrannidem patiamur ab illo.* Et homilia 9. in Ioannem, *Quidnam, ait, ma-*

ius supplicium esse potest, quàm si in eorum ponatur arbitrio filios Dei fieri, & nolint: sed spõte sua tanta nobilitate, tanto honore indignos efficiant? Secundus verò in libro primo aduersus hæreses cap. 16. loquens contra Iudæos, eò quòd fatum adstruebant, sic loquitur, *Extrema autem eorum dementia, ac non vulgaris stultitia, quòd, cùm resurrectionem confiteantur, & iudicium iustum decernant, fatum esse dicunt: quomodò enim potest iudicium esse, & fatum, quando propterea, quòd possint peccare, & non peccare, ab alio peccatorum supplicia sumantur, alius verò laudem ferat rectè factorum, & in hoc vtriusque differentia terminata sit?* Et tertius tandem in illud Isaiæ 14. *Semen reprobum præpara filio, &c.* ita scribit, *Ex suo ipsius proposito, & libera voluntate vnusquisque esse potest semen sanctum, aut certè in diuersum abire.*

973. Septimò Gregorium Nyssenum, Athanasium, Cyprianum, & Irenæum; ex quibus primus libro septimo Philosophiæ cap. 1. sic habet, *Si nullius actionis ita est principium homo, vt in ipsius potestate sit eam facere, aut non facere, ex superfluo habet, vndè consultet: ad quid enim vtetur consilio, nullius existens actionis Dominus? optimum autem & omnium, quæ sunt in homine, pretiosissimum superfluum dicere, quàm maximè vtique erit incõueniens.* Et cap. 3. *Omnis, ait, qui consultat, quasi in eius potestate existẽte electione de operibus cõsultat, vt quod per consiliũ decernitur, eligat: & eligens, faciat. Necesse est igitur eum, qui consultat, Dominum esse actionis: si non enim fuerit Dominus actionum, ex superfluo habet consultare, &c.* Secundus verò tom. 1. in oratione contra Idola, *Quæ cùm*, inquit, *liberũ sui ius, arbitriumque intueatur, & sensit se in vtramque partem corporis membris vti posse, tũ ad ea, quæ sunt, tum ad ea, quæ non sunt; ea autem, quæ sunt appello bona; quæ non sunt mala, &c.* Tertius in libro 1. Epistolarum tertia ad Cornelium super illud Ioannis, *Numquid & vos vultis abire*, sic scribit, *Seruans scilicet legem, qua homo libertati suæ relictus, & in arbitrio proprio constitutus sibimetipse, vel mortem appetit, vel salutem.* Quartus autem lib. 4. aduersus hæreses capit. 9. *Homo*, ait, *rationalis, & secundùm hoc similis Deo, liber in arbitrio factus, & suæ potestatis, ipse sibi causa est, vt aliquando quidem frumentum, aliquando autem palea fiat: quapropter & iustè condemnabitur.* Et infra, *Qui operantur bonum, gloriam, & honorem percipiunt: quoniam operati sunt bonum, cùm possent non operari illud: hi autem, qui illud non operantur iudicium iustum recipient Dei, quoniam non sunt operati bonum, cùm possint operari illud.*

974. Octauò aduoco Iustinum Martyrem in Apologia ad Senatum Romanũ, vbi, *Quoniam à principio*, ait, *tàm Angelorum genus, quam hominum iudicij sui, ac voluntatis Deus effecit, iure pro ijs, quæ sceleratè fecerint, pœnas in æterno igne soluent; omnium verò, qui generati sunt, hæc natura est, vitium, atque virtutem accipere posse; neque enim quidquam horum laude dignum esset, nisi vtramque in partem conuertere, & quasi flectere se possent.* Necnon Clementem, Diui Petri discipulum, in sua epistola tertia, quæ habetur tomo primo Conciliorum, ita scribentem, *Si quis sanè audiens sermonem veri Prophetæ*, nempe Christi, *velit recipere, aut nolit amplecti onus eius, habet in sua potestate: liberi enim sumus arbitrij.* Et infra, *Nunc autem, quia liberum est animo, in quam velit partem, declinare iudicium suum, & quam probauerit, eligere viam, constat euidenter inesse hominibus arbitrij libertatem.* Atque etiam ipsummet Diuum Petrum, relatum ab eodem Clemẽte lib. 3. recognitionum, scito enim per Apostolum, quòd Simon Magus docebat nihil esse in nostra potestate, sed omnia fatali necessitate euenire, his ei restitit verbis, *Hoc si teneatur, conuulsa sunt omnia, frustrà erit studiũ sectandi meliora: sed & Iudices sæculi frustrà legibus præsunt, & puniũt eos, qui malè agunt: non enim in sua potestate habuerunt, vt non peccarent. Ego igitur dico*, subiungit, *sui esse arbitrij hominem.* Et infra, *Arbitrij potestas est sensus animæ, habens virtutem, qua possit, ad quos velit actus, inclinari.* Vbi non solùm excludit Apostolus necessitatem fati, verùm etiam explicat, non esse dignũ pœna eum, qui dum malè ageret, non haberet in potestate non malè agere; necnon in quo consistat libertas arbitrij, nimirum in habere virtutem determinandi se ad hos præ illis actibus, quos posset, definit; quod dico, ne Ianseniſtæ paucis se obtegant, quòd reprobat Apostolus solùm necessitatem fati, non verò necessitatem ortam ex gratia, vel concupiscentia, inspersa visceribus voluntatis.

975. Vltimò tãdem tam numeroso Sanctorum Patrum cetui adiungo Angelicum Doctorẽ, ex quo innumerabilia possem adducere loca: sufficiant nihilominùs vel tria, quæ à fundamentis errorem Iansenij cõminuunt, destruuntq; Primus sit ex quæstione 2. de Potentia art. 3. vbi ita discurrit, *Volũtas, in quãtùm voluntas, cùm sit libera, ad vtrũlibet se habet: potest enim voluntas agere, vel non agere: sic, vel sic facere: velle, vel non velle: &, si respectu alicuius hoc volũtati nõ conueniat, hoc accidit voluntati, non in quantùm voluntas est: sed ex inclinatione naturali, prout scilicet quæ-*

dam natura est. Quod totum longo, eodemque euidentissimo discursu probat. Et idē docet quæst. 22. de Verit. art. 5. in corpore: vbi duplicem necessitatem distinguit, aliā nimirum coactionis, & hanc probat omnimodè implicare voluntati, cuius omnis actus est inclinatio: aliam ab indifferentia, & hanc probat conuenire quidem voluntati, sed in ordine præcisè ad suum vltimum finem in genere, eique competere, non quà voluntas, quo pacto est liberi arbitrij, sed quà quędam natura est etiam ipsa voluntas: deindè verò in articulo septimo quærens, num aliquis mereatur, volendo illud, quod de necessitate appetit, respondet; (& iste sit secundus locus contra errorem Iansenij.) *Dicendum, quòd aliquis volendo id, quod naturaliter vult, quodāmodò meretur, & quodammodò non.* (Notēt Iansenistæ, vbi talem doceat Angelicus mereri, & vbi non.) *Ad cuius euidentiam,* prosequitur, *sciendum est, quòd differenter est aliquid prouisum homini, & cæteris animalibus, tam secundùm corpus, quàm secundùm animam. Alijs enim animalibus, &c. sed homini inditus est appetitus vltimi finis sui in communi, vt scilicet appetat naturaliter se esse cōpletum in bonitate: sed in quo ista completio consistat, vtrum in virtutibus, vel scientijs, vel delectabilibus, vel huiusmodi alijs, non est ei determinatum à natura; quando ergo ex propria ratione, adiutus diuina gratia, apprehendit aliquod speciale bonum, vt suam beatitudinem, in quo uerè sua beatitudo consistit, tunc meretur: nō in hoc, quòd appetit beatitudinem, quam naturaliter appetit: sed ex hoc, quòd appetit hoc speciale, quod nō naturaliter appetit.* Volūtati ergo, cui repugnat ex Angelico coactio, & dumtaxat in ordine ad finem in genere potest necessitari necessitate ab indifferentia, non aliàs ex eodem potest competere ratio meriti in ordine ad finem bonū, nisi secundùm quòd operatur liberè, appetendo finem specialem bonum: non verò secundùm quòd operatur necessariò, & naturaliter, appetendo finem in communi; vndè ergo haberi posset ratio meriti per Iansenistas, in quorum errore voluntas sēper operaretur ex necessitate, & numquam ex libertate indifferentiæ? Tertius randem locus sit ex quæstione 6. de Malo articulo vnico, vbi quærens, num homo habeat liberam electionem actuum, aut ex necessitate eligat, respondet, *Dicendum, quòd quidam posuerunt, quòd voluntas hominis ex necessitate mouetur ad aliquod eligendum, nec tamen ponebant, quòd voluntas cogeretur: non enim omne necessarium est violentum, sed solùm id, cuius principium est extra: vndè & motus naturales inueniuntur aliqui necessarij, non tamen violenti; violentum enim repugnat naturali, sicut & voluntario: quia vtriusque principium est intra: violenti autem principium extra.* Nōne hæc est explicita doctrina Iansenij? sed legant Iansenistæ, qualē de illa ferat sententiam Angelicus Doctor, *Hæc opinio,* subdit, *est hæretica: tollit enim rationem meriti, & demeriti in humanis actibus: non enim videtur esse meritorium, & demeritorium, quod aliquis sic ex necessitate agit, quod euitare non possit. Est etiam annumeranda inter extraneas Philosophiæ opiniones: quia non solùm contrariatur fidei, sed subuertit omnia principia Philosophiæ moralis: si enim nō sit liberū aliquid in nobis, sed ex necessitate mouemur ad volendum, tollitur deliberatio, exhortatio, præceptum, & punitio, laus, & vituperium, circa quæ moralis Philosophia consistit.*

976 Video tamen in his omnibus adhuc fabularum amatores tegumen inquirere posse, vt à fulgentissimis veritatis radijs se contegant ex Iansenio libro 8. de Gratia Christi cap. 4. & cap. 20. ex quibus locis triplex distinctio exhiberi potest tum locis adductis ex Scriptura, & Augustino contra Lutherum, & Caluinum: tum locis adductis atque additis ex Concilijs, & Sanctis Patribus contra Iansenium. Possunt namque, Iāsenij imbuti doctrina, dicere, quòd ex Scriptura, Concilijs, & Patribus non aliud colligitur, nisi quòd liberum arbitrium debeat habere potestatem ad opposita, siue ad vtramque partem: hoc autem tripliciter saluari in doctrina Iansenij. Primò quidem dicendo, quòd liberum arbitrium, adhuc necessitatum ad vnum, habet simultaneitatē potentiæ ad opposita, in quantùm, dum est ad vnum, adhuc est potentia ad aliud: licèt non habeat potestatem simultaneitatis, vt possit coniungere vnum, & aliud oppositum. Secundò dicendo, quòd liberum arbitrium est potestas ad opposita in sensu diuiso, vt possit ex se necessitari ad vnum, vel aliud; non verò in sensu composito, vt necessitatum ad vnum, possit componere cum illo aliud. Tertiò asserēdo, quòd liberum arbitrium dicit potestatem ad plura, tamquam magis illud extēdentia, vt nimirum sit maius liberum arbitrium, non tamquam constituentia, vel partes liberi arbitrij, itaut nō sit essentialiter liberum, dum ad vnum tantùm non coactè tendit.

977 Tota hæc, ad argumentorum quoquo modo, vel deludendam, vel effugiendam euidentiam composita doctrina, confusionibus, & æquiuocis plena, legitur apud Iāsenium locis citatis: in primo namque loco

loco ita habet. *In libero arbitrio, quantumcumque per gratiam præparato, imò determinato, & actù operante reperitur simultas potentiæ ad operandum, & non operandum: non potentia simultatis, vt videlicet simul agat, & non agat: & potentia dissentiendi non repugnat excitationi gratiæ, sed dissensus repugnat. Quêadmodum, cùm paries albus verè dicitur posse esse niger, non hoc significatur, quòd albedine permanente, simul in eo nigredo reperiri possit: sed quòd simul cum albedine sit in eo potentia, vt fiat niger. Hac sola distinctione*, subiungit, *solui, atque dissipari posse quidquid ei potest obijci.* Nimirum concedēdo libero arbitrio simultaneitatem potestatis ad actus oppositos, & negando eidem potestatem simultaneitatis. In secundo autem loco pro sēsu diuiso, & composito ita habet, *Nec eo sensu, quo Scholastici putant, quasi fieri possit, vt arbitrium siue gratia, siue peccati delectatione imbuatur, vtrumlibet velit, siue bonum, siue malum: sed quòd possit bonum facere, aut malum, non in sensu composito, sed in sensu diuiso. Nimirum, quia eodem tempore, quo voluntatis arbitrium sub gratiæ delectatione, efficaciter eam mouente, positum est: imò quo etiam actum uoluntatis bonum facit, est in eadem uoluntate potestas illud nō faciendi: non quòd cessatio ab actu, quem tunc elicit, aut actuale peccatum, cùm gratiæ delictantis influxu consistere possit, quod sensus compositus postularet: sed quia cessandi, & peccandi potestas cum eadem gratia simul in eodem uoluntatis arbitrio coniungi potest. Sic ergo quantacumque gratiæ suauitate capiatur, potest non agere id, ad quod rapitur, quia veram non agendi potestatem, etiam sub gratia rapiente, retinet: quamuis fieri nequeat, vt ipsa non actio cum gratiæ operatione in eadem simul voluntate copuletur. Et eodem modo verum est illud Concilij Tridentini Sess. 6. cap. 5. Homo recipiens inspirationem, illam abijcere potest. Et Canone 4. Liberum arbitrium, à Deo motum, potest dissentire, si velit.* Ac tandem in eodem loco paulò ante relata pro tertia adstruenda distinctione, ita scribit, nempe, *Agnitam fuisse Augustino sub gratia, & ante gratiam indifferentiam contrarietatis, & contradictionis quodā sensu, non tamen tamquam libertatem, aut partem eius*. Si ergo præfatæ indifferentię, nec partes sunt constitutiuæ libertatis per Iansenium, solùm pertinebunt ad eam extendendam in plura obiecta.

978 Sed ista Iansenij figmēta nihil ipsū iuuant, quo minùs non conuincatur prorsus alienus à Scripturæ, & Augustini doctrinæ veritate: & communionem identitatis habere cum Lutheri, & Caluini hæresi damnata. In primis ergo somnium est, quòd ex Scriptura, atque Augustino, sicut ex Concilijs, & alijs Sanctis Patribus nō aliud colligitur, nisi quòd liberum arbitrium debeat habere potestatem ad opposita, sumpta potestate pro sola potentia, & excluso dominio agendi: nec enim Lutherus, nec Caluinus, nec vllus alius vmquam dixit voluntatem raptam à gratia deperdere entitatem voluntatis, secundùm quam est ex se viua potentia ad actus obiecti delectabilis: sed solùm dixerunt, quòd per peccatum deperdidit dominium agendi, optionem, & vim eligendi, ideòque necessitate trahi, vel concupiscentia dominante ad malum, vel gratia rapiente ad bonum; & indè dixerunt se habere, tamquam exanimatum instrumentum, operans determinatum ab alio, vt videre est in omnibus ijs, quæ adduximus ex Caluino, & Luthero: & aliàs afferant Iansenistæ, vel vnum horum hæreticorum locum, in quo negent potentiam voluntatis entitatiuam, & remotam ad malum, cùm rapitur à gratia ad ad bonum.

979 Rursus: si sola potentia ad opposita, cum carentia coactionis, esset constitutiuū libertatis, numquid animalia, cùm non comedunt, deperdunt ipsum posse comedere, cùm non ambulant, amittunt vim motiuam, cùm non operantur dormiendo, spoliantur vi operatiua? aut ista ab extrinseco patiuntur, reluctante, & recalcitrante natura? sunt ergo & animalia in suo genere libera, sunt & capacia meriti, vel demeriti. Et in homine ipso, ita ne cæcutiunt Iansenistæ, vt non discernant non eadem potestate, & dominio posse se mouere, vel cohibere à vegetando, phantasiando, & temperamento isto, vel illo, & similibus: ac mouere se potest ad volendū, amandum, vel odio habendum? An eodem modo sui arbitros faciunt pedes, manus, & oculos, quia ad opposita moueri possunt, sicut eorumdem arbitra est voluntas, quæ eadem, & mouere, vel non mouere, sicut voluerit, potest? Nonne vidēt aliud esse posse plura præcisè; aliud in his pluribus dominari, & optionem, seu electionem per se ipsam voluntatem habere: & primum competere brutis, non secundum, quod dumtaxat conuenit creaturæ rationali; & nec in omnibus, sed dumtaxat in ijs, in quibus liberum est ipsis operari? Recolantur autem omnia Scripturæ loca, & Augustini, quæ contra Lutherū, & Caluinum pro defensione libertatis attulimus: recolantur verba supra adducta Tridentini, & Senonensis Concilij, sicut, & authoritates aliorum Sanctorum Patrum, & cla-

& clarescet, quòd in illis non agitur de solo posse ad opposita, sed de potestare, & & dominio creaturæ rationalis in iisdem. Numquid iterum hic referre debeo? legātur in suis locis.

980 Adducam dumtaxat Concilij Tridentini verba iterum in examen, vt ex hoc appareat insanitas responsionū Iansenij. Decernit Concilium loco citato supra, quòd, *Qui per peccata à Deo auersi erant, per eius excitantem, atque adiuuantem gratiam ad conuertendum se ad suam ipsorum iustificationem, eidem gratiæ liberè assentiendo, & cooperando disponantur, &c. quippe qui & illam abijcere potest*. Explicat Iansenius verba hæc Cōcilij, vt videre est supra num. 977. quòd, *Eodem modo verum est illud Concilij Tridentini Seff. 6. cap. 5. Homo recipiens inspirationem, illam abijcere potest*. Trutinemus nunc quæso, quomodò loquatur Iansenius: sic namque prælocutus fuerat, *Nec eo sensu, quo Scholastici putant, quasi fieri possit, vt arbitriū, siue gratia, siue peccati delectatione imbuatur, vtrumlibet velit, siue bonum, siue malum: sed quòd possit bonum facere, aut malum, non in sensu composito, sed in sensu diuiso*. Notent nūc lectores quis per Iansenium sit sensus compositus, & qualis diuisus, *Nimirum*, subdit, *quia eodem tempore, quo voluntatis arbitrium sub gratiæ delectatione efficaciter mouente, positum est; imò quo etiam actum voluntatis bonum facit, est in eadem voluntate potestas illud non faciendi, non quòd cessatio ab actu, quem tunc elicit, aut actuale peccatum cū gratiæ delectantis influxu consistere possit, quod sensus compositus postularet: sed quia cessandi, & peccandi potestas, cum eadem gratia simul in eodem voluntatis arbitrio coniungi potest*. Et deindè, *Sic ergo voluntas quantacumque gratiæ suauitate capiatur, potest non agere id, ad quod rapitur, quia veram non agendi potestatem, etiam sub gratia rapiente, retinet; quamuis fieri nequeat, vt ipsa non actio cum gratiæ operatione in eadem simul voluntate copuletur*. Et ad hæc subiungit explicationem prædictam verborum Concilij, quasi dicat, *Homo recipiens inspirationem, illam abijcere potest*: in sensu diuiso, non in sensu composito. Potest ne videri maior stoliditas contradictionis in paucis verbis? Tota à Iansenio præiacta doctrina in eo sita est, quòd homo sub gratiæ suauitate retinet, & non amittit posse non agere, quod ex se habet independenter à gratia, qui est sensus diuisus à gratia, & hominis potentis secundùm se; sed non inde potest cessare ab actione, aut peccatū cōponere cum gratia præmouente efficaciter: numquid autem Concilium solùm definit hominem sub gratia posse non agere, quo pacto quoquo modo locum habere forsan posset distinctio Iansenij? non ita loquitur, sed quòd homo receptam gratiam ipsam abijcere potest: non potest autem homo gratiam, quam non habet, abijcere, sed quam habet: atqui in eadem doctrina Iansenij homo sub gratia non habet posse non operari, prout sub gratia, qui esset sensus compositus: sed solùm retinet posse non operari, secundùm se, gratia non mouente, quatenus illud posse ante gratiam non operari, retinet cum gratia, licèt non sit reducibile ad actum non operandi, prout sub gratia; sed separatum, & diuisum à gratia; ergo non est posse gratiam, iam mouentem, amittere, vel abijcere, dum, prout gratiam supponit, non potest esse cessatio ab opere: sed posse sine gratia non operari, quod est posse non habere gratiam, non verò posse eam habitam abijcere.

981 Vrgeo ex communibus principijs, & ipsiusmet Iansenij; potentia eo modo dicitur, quo ipsi est compossibilis operatio: eo verò modo, quo ipsi est incompossibilis operatio, non dicitur potentia, sed impotentia: atque ita ex verbis Iansenij numero antecedenti citatis habetur, *Nec eo sensu, quo Scholastici putant, quasi fieri possit, vt arbitriū, siue gratia, siue peccati delectatione imbuatur, vtrumlibet velit, siue bonum, siue malum: sed quòd possit bonum facere, aut malum, non in sensu composito, sed in sensu diuiso*. Licèt ergo ex Iansenio ipso liberum arbitriū ex se sit potentia ad vtrumlibet in sensu diuiso, quia diuisim singula ex oppositis componi possunt cum libero arbitrio; in sensu tamē composito non dicitur posse, sed non posse, quia effectus non sunt simul componibiles cum libero arbitrio: atqui vbi gratia non est, & in sensu diuiso ab illa, abijci nō potest, quod namque abijci posse dicitur, supponitur esse; vbi verò est, & in sensu composito cum illa, atque in suppositione, quòd est, implicat per Iansenium dissensus, vel cessatio operis, quæ componatur cum suppositione gratiæ; ergo numquam verum esset illud Tridentini Concilij, quòd homo recipiens gratiam, possit eam abijcere, vel eidem dissentire: sed solummodò, quòd homo habens gratiam, retinet posse nō operari in sensu diuiso, & si gratiam non habeat.

982 Atque hinc clarescat volo, quàm ludicrè se gerat Iansenius; trāsferendo sensum compositum, & diuisum, desumptum ab exercitio ipso libertatis, ad sensum cōpositum, & diuisum antecedentem ad libertatem. Vera est distinctio sensus compositi,

positi, & diuisi, quando agitur de potentia, præciso exercitio libertatis, & de impotentia nata ab ipso exercitio: verum namque est, quòd homo, dum sedet, non potest non sedere, & adhuc liberè sedet; quia videlicet impotentia non sedendi oritur ex sessione: sessio autem exercitium est volũtatis, illam propria determinatione imperantis: atque ita impotentia sedendi exercitium est libertatis, & ideò libertati non obest: at verò, si impotentia aliunde est, quàm à libertate, puta, si aliquis non se liberè occluserit in domo, ex quo impediatur ab auditione missæ, sed eo dormiente, alius domum seris clauserit, iam hæc impotentia non nascitur ex aliquo exercitio libertatis: & post hæc voluntas non retinet rationem optionis, vel electionis; ergo libertas omninò impeditur, & euacuatur. Et eodem modo, si redditus impotens cessare ab opere, non à proprio libertatis exercitio, sed à gratia, omninò libertate priuaretur: & nec sola simultas potentiæ, nisi ex se sit determinabilis, & dominium habeat actus: nec potentia præcisa in sensu diuiso, nisi impossibilitas in sensu cõposito sit ex exercitio liberi arbitrij, vllatenus saluant libertatem; ac multò minùs non saluat tertia Iansenij distinctio, cùm omnes authoritates adductæ probẽt non esse locũ libertati, vbi non est potestas, & dominium ad plura; ergo pluralitas ista essentialiter pertinet ad libertatem, & non se habet, tamquam illius pura extensio: atque ita constat omnes tres Iansenij responsiones non esse, nisi figmenta.

983 Obijcit tamen, his non obstantibus, primò Iansenius aliqua verba Concilij Arausicani, & alia non parùm similia Papæ Cœlestini: ex primo nimirum haberi, *Quòd per peccatum primi hominis ita inclinatum, & attenuatum fuerit liberum arbitrium, vt nullus postea aut diligere Deum, sicut oportet, aut credere in Deum possit*: ex secundo verò in epistola ad Episcopos Galliæ ita, *In præuaricatione Adæ omnes homines naturalem possibilitatẽ perdidisse*. Ex quibus infert Iansenius perdidisse per peccatum Adę hominem indifferentiam naturalem ad omne opus bonũ, sicut oportet: ac solùm consequenter posse deindè benè operari ex gratia, non ex propria libertate indifferentiæ.

984 Respondeo, Conciliũ loqui de homine præcisa gratia Christi Redẽptoris eo modo, quo omnes Catholici contra Pelagianos, & Semipelagianos dicimus, genus humanum contrahens originale, perdidisse per illud omne donum gratuitum, etiam iustitiam originalem, qua soporante omnes concupiscentias, & cupiditates naturales, poterat homo tum naturaliter, tũ supernaturaliter credere in Deum, ipsumque diligere, suos nimirum actus ordinando semper ad Deum, vel vt authorem naturæ, vel vt authorem supernaturalem, non impeditus proprijs concupiscentijs, quibus natura semper trahitur ad suimet bonum, & vtile: deperdita autem per originale peccatum iustitia ista, ac expergefactis concupiscentijs, quis non videt, *Quòd per peccatum primi hominis ita inclinatum, & attenuatum fuerit liberum arbitrium, vt nullus postea*, nisi sanante idem liberum arbitriũ gratia Christi Redemptoris, *aut diligere Deum, sicut oportet, aut credere in Deum possit*, prout loquitur præcensitum Concilium? transferre autem ad materiam, de qua nunc agimus, hunc locum, qui est de facultate, etiam naturali, ante peccatum originale tradita homini à Deo, cùm ipsũ fecit in omnibus rectum, nescio quomodò non erubescat Iansenius, qui se fidum Augustini sectatorem iactat, & apud eumdem legit, tum libro de Spiritu, & Anima cap. 48. tum libro de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 21. *Postquam verò seductione Serpentis per Euam cecidit, natura bonum perdidit, pariter & vigorem: non tamen electionẽ, ne non esset suum, quòd euitaret peccatum, nec merito indulgeretur, quòd non arbitrio deluisset*, & cætera omnia, quæ ex Augustino adduxi à numero 736. vsque ad 746. Et eodem modo loquitur Cœlestinus Papa, nimirum quòd homo per originale omnem prorsus naturalem facultatem perdidit ad bonum, tum in intellectu, cuius cognitio non mouet ad amorem, nisi rerum concupiscibilium: tum in voluntate, quæ tota, quanta est, concupiscentijs feruet: sed non perdidit propterea vim præcisam electiuã, quæ essentiale constitutiuum est voluntatis, secundùm quam, recuperatis viribus ad bona supernaturalia per gratiam Christi Redẽptoris, nostrũ est, quod euitamus peccatum, nostroque merito indulgetur liberi arbitrij; non ita tamen nostrum, vt non sit magis gratiæ, imò simpliciter huius, nõ illius, vt millies ex Scriptura, & Augustino dixi.

985 Obijcit secundò plurima loca, quæ cõgerit ex Augustino, & Prospero, eò tendẽs, vt curet probare hos Sanctos Patres Pelagianis restitisse, eosdemque sæpè oppugnasse in hoc, quòd in hominibus post lapsum admittebant libertatem indifferentiæ ad bonum, vel ad malum; ergo, infert Iansenius, hæc libertas indifferentiæ est hæresis Pelagiana. Plura sunt loca, quæ ad hunc

hunc finem congerit Ianſenius, & valde ſuperfluum eſſet hic referre, cùm præcipuè nullus reperiatur, qui de libertate ſit, reſtituta per gratiam Redemptoris: ſed dūtaxat de libertate, quam confingebat intacta poſt Adæ peccatum Pelagius, negans peccatum Adæ alijs, quàm ipſi obfuiſſe. Quare ſufficiet oſtendere vniuerſaliter ex Auguſtino numquam inter ipſum fuiſſe diſſentionem, quoad ſubſtantiam huius libertatis indifferentiæ, ſed ſolùm circa requiſita ad huiuſmodi libertatem; ex quo euidens fiet, ruere totam congeriem locorum, quam conſtruit ex Auguſtino, & Proſpero Ianſenius.

986 Reſpondeo ergo quales fuerint errores Pelagij me inſinuaſſe a numero 293. vſque ad 316. incluſiuè, & vt materiam præſentem, quantùm ſat eſt, hic de nouo recenſeam, dico numquam Auguſtinum, ſiue Proſperum Pelagianos reprehendiſſe, tantùm abeſt, vt impugnauerint, in eo, quòd libertatem indifferentiæ admittebāt, imò in hoc fatetur cum illis conuenire, & cōmune eſſe vtriſque dogma: illud autem, in quo ipſos oppugnabant, in eo ſitum eſſe, quòd hanc indifferentiam tum ad malum, tum etiam ad bonum, docebant habere homines poſt peccatum Adæ per vires naturales, & abſque intrinſeco ſupernaturali auxilio Redemptoris, dicentes, quòd peccatum Adæ nulli obfuit, quòminus omnes naſcantur innocentes, & cum eodem poſſe libertatis, cum quo fuit conditus Adā. Quòd enim ſomnians dicat Ianſenius Pelagianos admiſiſſe gratiam ſufficientem, & dumtaxat negaſſe gratiam efficacem, iam in loco mox citato euidentiſſimè oſtendi, non aliam gratiam admiſiſſe, niſi legis, & doctrinæ, & naturalis cognitionis, cauſatæ, vel à lectura eiuſdem, vel à prædicatore, aut alio extrinſecùs docente. Et quidem numquid Auguſtinum non legit Ianſenius in libro 2. de Nuptijs, & Concupiſcentia cap. 3. vt aduertere potuerit, quòd conquerenti de Auguſtino Pelagio his verbis, *Si quis, aut liberum in hominibus arbitriū, aut Deum eſſe naſcentium conditorem, dixerit, Celeſtianus, & Pelagianus vocatur*, ita Sāctus Doctor reſpondet, atq; refutat, *Non eſt ita, vt loqueris, quicumque iſta dixiſti, non ita, multum falleris, vel fallere meditaris: non liberum negamus arbitrium, &c. liberum itaq; in hominibus eſſe arbitrium, & Deum eſſe naſcentium conditorem vtrique dicimus: non hinc eſtis Celeſtiani, & Pelagiani*: videamus ergo, in quo, vel quibus eos vocari dicat Celeſtianos, & Pelagianos, *Liberum autem*, ſubiungit, *quemquam eſſe ad agendum bonum ſine adiutorio Dei, & non erui paruulos à poteſtate tenebrarū, & ſic trāsferri in Regnū Dei, hoc vos dicitis, hinc eſtis Celeſtiani, & Pelagiani: quid obtēdis cōmunis dogmatis tegmen, vt operias proprium crimen?* Poterat ne clariùs oſtendere Auguſtinus commune libertatis indifferētiæ dogma, etiam cum Pelagianis: & differentiam in eo, quòd hanc libertatem ad bonū adſtruebant ſine gratia Redemptoris?

987 Inſtat Ianſenius ex Auguſtino in ſupplemento, (quod alio nomine vocatur opus imperfectum,) lib. 1. cap. 44. vbi obijcienti Iuliano Pelagiano definitionem peccati, quam tradiderat Sanctus Doctor in libro de duabus Animabus, nimirum, *Peccatum eſt voluntas admittendi, vel retinendi, quod iuſtitia vetat, & vndè liberum eſt abſtinere: quamquam, ſi liberum non eſt, nec voluntas dici poteſt*, respondet idem Auguſtinus, *Hìc peccatum definitum eſt, quod tantūmodò peccatū eſt, non quod etiam pœna peccati.* Ex quo infert Ianſenius; ergo definitio peccati per indifferentiam voluntatis conuenit dumtaxat peccato Adæ, quod nullius alterius peccati fuit pœna: non verò peccatis poſt originale, quæ ex Apoſtolo permittuntur à Deo reprobis in pœnā originalis.

988 Reſpondeo me numquam ſatis mirari, quòd audeant plures, ſicut ſæpè, alios Theologos ſpernens, inculcat Ianſenius, fidos ſe lectores, & ſectatores Auguſtini iactare, quando non eius ſanam inquirunt doctrinam: ſed proprij, ac luxuriantis ingenij laruas ſtatuere prætendunt: nihil aliud ex Auguſtino curando, niſi verba diſcerpere, quæ ita diſcerpta aliquem eorum doctrinæ apparentiæ fucum afferre videantur. Ianſenius ergo, qui in loco ab ipſo citato legit apud Auguſtinum, *Hìc peccatum definitum eſt, quòd tantummodò peccatum eſt, non quod etiam pœna peccati*, nonne etiam legit in capite 45. immediatè ſubſequenti, quòd obiicienti etiam Iuliano plurima Scripturæ loca, nimirum, *Deus fecit hominem, & dimiſit eum in manu conſilij ſui: poſuit, ante eum vitam, & mortem, aquam, & ignem, quod placuerit ei, dabitur illi*, & alia ſimilia, ita reſpondet, *Hæc teſtimonia propter illam voluntatem dicta ſunt, in qua quiſque id, quod vult, agit: ut ſi non habetur, ab eo poſcatur, qui in nobis operatur & uelle?* reſpectu ergo cuiuſque, gratia auxiliante Redemptoris, admittit Sanctus Doctor poſſe liberè, & quod vult agere. Rurſus nonne legit cap. 47. vbi poſtquam diſtinguit tria, peccatum ſcilicet, pœnam peccati, & tertium, quod ſimul ſit peccatū, & pœna peccati, & dicit, quòd per prædictam definitionē definiuit peccatū

catum, non pœnam peccati, nec, quod vtramque includit rationem, subiungit, *Habent autem tria ista genera etiam species suas, de quibus nunc longum est disputare. Horum sanè trium generum, si requirantur exempla primi generis, in Adam sine vllo modo quæstionis occurrit. Multa quippe sunt, quæ agunt homines mala, quibus eis liberum est abstinere: sed nulli tam liberum est, quàm illi fuit, qui Deo suo, à quo erat conditus rectus, nullo prorsus vitio deputatus astabat.* In primo ergo genere, in quo includit Augustinus peccatũ Adæ, cui liberũ fuit omnimodè ab eo abstinere, etiam, quoad hanc libertatem abstinendi fatetur includi multa hominum peccata, licèt in pœnam originalis sint permissa, & quoad hoc spectent ad tertium genus: de his nihilominùs nullatenus curauit Augustinus agere cum Iuliano, cum quo tota lis erat in præfato libro, & quinque alijs subsequentibus de peccato originali generis humani, quod negabat Iulianus Pelagianus, & propugnabat Augustinus. Probare intendebat ille errorem suum ex eo, quòd non potest esse peccatum, vbi non est peccantis propria voluntas, cui liberum sit abstinere, hoc ipsum ex præallata definitione Augustini comprobare procurans: & Augustinus respondet, quòd quando iam dictam tradidit peccati definitionem, non attendit ad omne genus peccati, sed ad primam radicem, & originẽ illius, vt probaret contra Manichæos causam peccati non esse malam naturam, sed voluntatem liberam, liberè amplectendo malum, dum potest ab illo abstinere; & quoniam hæc voluntatis libertas maximè fuit in Adamo, cùm primum peccauit, comedendo pomum prohibitum: ideò dicit, quòd illa definitione definiuit præcipuè peccatum Adæ, quando illam tradidit, nihil curando de modis, quibus cætera peccata contrahuntur, cùm non opus fuerit tunc agere disputando contra Manichæos, qui malam naturam ab intrinseco, & per se ipsam ab alia similiter ex se bona distinguebant, nisi de prima radice, vndè ortum habet omne peccatum in hominibus. An non totum hoc in loco citato à Iansenio docet Augustinus, quamuis ille sileat: sic enim ibi habet Augustinus, *Hìc peccatum definitum est, quod tantummodò peccatum est, non quod etiam pœna peccati; de hoc quippe agendum fuit, quando mali origo quærebatur, quale commissum est à primo homine ante omnes homines malum.* Contra ergo Manichæos loquenti Augustino sufficiebat definire primam peccati originem in Adàmo: & ideò in cap. 47. dicit, *Ipse est Adam, quem nostra illa definitio, quæ tibi placuit, intuebatur, cùm dicerem, &c.* Cæ erùm qualiter contrahatur originale, qualiter actuale personale tunc non curabat inquirere; sicut, vt probaui ex eodem Augustino supra num. 986. nec vnquam cum Pelagianis litem habuit de libertate indifferentiæ ad peccatum personale hominum post lapsum: sed eos dumtaxat oppugnauit, quia libertatem ad bonum volebant in hominibus naturalem, sine gratia Redẽptoris: & negabant homines nasci in peccato originali, ad quod non habent libertatem physicè propriam: probante Augustino, quòd ad hoc peccatum sufficit libertas capitis, quæ moraliter est libertas mẽbrorum, de quo suo loco satis locutus sũ: & quòd ad bonum nihil est liberum arbitrium sine Dei gratia auxiliante, & eleuante intrinsecùs. Ad quid ergo Iansenius verba Augustini ex proprio loco discerpta in alium conatur transferre sensum.

989 Obiicit tertiò alia loca Augustini, quibus iste asserit hominibus post lapsum originalem inesse quidem ex se libertatem ad malum, sed non ad bonum, nisi priùs sanetur gratia Redemptoris. Ex quibus locis ita arguit Iansenius: homo post lapsum, adhuc sine gratia, est ex Augustino liber ad malum, & ad peccandum: sed hoc modo non potest esse liber, nisi libertate à coactione; ergo hæc sufficit ad peccandum. Minorem probat, quia sine gratia non potest bonum; ergo necessitatur ad malum; ergo, dum dicitur remanere liber, erit dũtaxat liber à coactione.

990 Respondeo certissimum esse Augustinum pluries docere sine gratia reperiri in homine libertatem ad peccandum: sed cum hoc etiam docet, vt probaui contra Lutherum, & Caluinum, Deum non præcipere nobis, quæ non possumus: stat etiã illud, quod adstruit lib. de Correctione, & Gratia cap. 11. *Si autem hoc adiutorium, vel Angelo, vel homini, quamprimùm facti sũt, defuisset, quoniam non talis natura facta erat, vt sine diuino adiutorio posset manere, si vellet, non vtique sua culpa cecidissent: adiutorium quippe defuisset, sine quo manere non possent.* Vbi ergo caditur, quia adiutorium deficit, sine quo nullus potest non cadere, sine culpa caditur. Quando ergo Augustinus docet hominibus destitutis Dei gratia inesse liberum arbitrium ad peccandum, non debent verba ista crassa minerua, & ita litteraliter accipi, vt & Catholicæ, & eiusdem Augustini doctrinæ opponantur: sed secundùm multiplicem verum sensum, quem possunt simpliciter habere. Primò nam-

namque verum simpliciter est hominem sine vlla prorsus gratia posse peccare, etiam imputabiliter, quando necessitatus ad duo mala, & liber ad vtrumlibet, eligeret maius malum, contra illud commune adagium, ex duobus malis minus est eligendũ: sic namque eligens maius, conuincitur nõ necessitate, sed libertate ferri ad malum. Secundò verum etiam simpliciter est hominem posse peccare sine gratia, in quantùm necessitati posset addere libertatem: sicut si quis gauderet de tali necessitate, potens non gaudere, quo pacto videtur loqui Augustinus lib. 1. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 2. in illis verbis, *Nam liberum arbitrium vsque adeò in peccatore non periit, vt per illud peccent, maximè omnes, qui cum delectatione peccant: & amore peccati hoc eis placet, quod eis libet.* Tertiò verificantur eadem loca Augustini de libertate ad malum, vel ad peccatum sine gratia, præcipuè loquendo, nõ negatiuè, in quantùm potentia ad malum, & peccandum non est à gratia, quæ dat potentiam ad bonum: sed à natura voluntatis defectibilis: non verò, quia peccet imputabiliter homo, non amplectendo bonum, quod non potest: ad eum prorsus modum, quo in lib. 4. Supplementi cap. 134. explicans illud Ioannis, *Omnis, qui natus est ex Deo, non peccat, quia semen eius in ipso manet,* ita habet, *secundùm hoc semen quisque non peccat, quia, & si peccat, vt homo, habet tamen alterum semen.* Ita ergo sine gratia homo est liber ad peccandum, in quantùm non per semen gratiæ peccat, sed per semen naturæ defectibilis: non quia peccet, quando destitutus gratia, non potest non amplecti malum. Quartò possunt eadem Augustini verba esse vera loquendo de gratia, quæ dat posse efficax, de qua ferè semper loquitur, cùm hæreticos impugnat, qui opera bona defacto admittebant per solas vires liberi arbitrii; cõtra quos loquẽdo, dicit, quòd sine gratia efficaci potest homo efficaciter peccare: non verò operari exercitè bonum, licèt non impotentia physica, sed morali. Quintò tandem possunt verificari verba Augustini sumpto nomine mali, & peccati, non pro noua ratione culpæ imputabilis, sed pro eo, quod est pœna peccati, & quod ex se incitat ad peccatum: sicut ex eodem Augustino contra Lutheranos, & Caluinistas probaui vocari etiam ab Apostolo peccatã concupiscentias anteuolantes liberum arbitrium voluntatis, non quia ipsæ peccata, sed quia pœnæ peccati sunt, & ad peccatum inducunt, nisi resistatur.

991 Cæterùm quòd, si homo omni gratia destitueretur, semper peccaret, quidquid etiam necessitate amplecteretur: vel per solam libertatem amplectendi hoc, aut illud, ridiculum est: quis enim ita infanter, vt dicat posse Deum sub peccato præcipere homini, vt in nullo singulari loco sit, neque hic, neque alibi, & indè istum obligari, quia liber est vt sit hìc, vel alibi? posset ergo Deus homini lapso, & sine gratia præcipere abstinentiam ab vno: quia liber esset abstinẽdi ab hoc: sed non, vt abstineat ab omnibus, nisi gratia vires tribuat, quibus ab omnibus posset abstinere. Propter hoc numquam potui intelligere, quomodò stet necessitas peccandi venialiter, seu impotentia abstinendi ab omni veniali per solam libertatem ad singula, si impotentia ista physica, & non moralis tantummodò adstruatur. Quid namque ad peccandum confert, si homo potest, aut hoc, aut illud vitare determinatè peccatum, dũ omnia physicè euitare non posset? Esset certè sicut homo potens non esse hic, vel alibi, cui præcipiatur, vt nullibi determinatè sit.

992 Obijcit quartò doctrinã Augustini, qua ego vsus sum à numero 201. vsque ad 238. nimirum per quam distinguit in libro de Correctione, & Gratia cap. 10. & 11. gratiam datam Adamo, & Angelis in prima eorum conditione ab ea, quæ datur Electis post casum originalem: docendo, quòd illa dabat solùm posse, relinquendõ libero arbitrio, vt eligat, quod maluerit: & indè in illis libero arbitrio fore tribuendum siue demeritum, siue meritum operis: quę verò datur Electis post originale non solùm dat posse, sed ipsa, non liberum arbitriũ, discernit Electos à Reprobis, dans illis & velle, & perficere. Ex qua doctrina infert Iansenius, ergo in Electis post originale per Augustinũ gratia ita determinat opus bonum, vt vi illius homo non possit non ita operari; ergo necessariò, licèt non coactè, operatur: econtra argui potest de relicto à tali gratia, qui, hoc stante, non potest non operari malè; ergo tota libertas in homine actù operante est solùm à coactione, non ab indifferentia.

993 Hoc sanè argumentum, stante doctrina Thomistarum de decretis prædeterminatiuis Dei, & Physica prædeterminatione voluntatis creatæ ad omne opus, est ita validum, & forte, vt, & si Thomistæ non eo conuincantur, quòd doctrinæ Iansenij cedant, ad minùs tamen numquam poterunt quoquo modo suadere, non dico cõuincere, ne vocent simpliciter necessitatẽ modum istum operandi hominũ post lapsum

fum, determinatione, & infallibilitate aliundè, quàm à libero arbitrio operante, prouenientibus: si enim hoc ipsum est imperceptibile omnibus Catholicis, adstruentibus scientiam mediam, quomodò secũdùm eadem principia expugnari poterunt dogmata Ianfenistarum, in ijsdem fundata? quapropter, vt principia hæc Iansenij, quę ex Augustini doctrina stabilire conatur, funditus ex eodem ruant, & cum ipso Iansenio omnis via, quam indè carpere etiam possent Lutherani, & Caluinistæ.

994 Respondeo argumento ex dictis num. 117. & à numero 238. vsque ad 242. & alibi sæpè, per Augustinum pari modo gratiam mouere voluntatem, necnon facere benè operari, cùm superat eius motus illum, quem præbet concupiscentia: ac mouere istam ad malum, & trahere ad peccatum, cùm eius tractio, & delectatio excedit motum gratiæ: videantur pro huius rei euidentia, quæ ex Augustino affero num. 241. ac propterea, sicut opera bona tribui debent gratiæ: ita tum Scriptura, tum Augustinus mala tribuunt, vel vincenti cõcupiscentiæ, vel Diabolo, tales concupiscentias excitanti, vt probo numero 264. & alibi. Hoc autem supposito, ex Angelico Doctore quæst. 6. de malo articul. vnico, tum in corpore, tum in responsione ad septimum, atque experientia ipsa conuincitur, quòd homo, nec gratiæ, nec concupiscentiæ motibus potest necessariò, imò nec omnimodè, & physicè infallibiliter moueri: quia nimirum cùm potentia voluntatis sit vniuersalis, & talis, vt non nisi in Deo clarè viso possit eius appetitus satiari, & experientia omnibus ostendat in nullo obiecto creato, nec etiam in Deo per fidem, vel scientiam abstractiuè proposito, quietari appetitum voluntatis: hinc fit, quòd omnis alia motus suauitas, siue dulcedo, quæ est infra dulcedinem visionis beatæ, trahit quidem, mouet, incitat in suo genere: sed, non explendo trahibilitatẽ voluntatis, non potest trahere ipsã, infallibilitando, vel necessitando ad se: sicut facit visio beata, appetitus, & trahibilitatis voluntatis expletiua: & ideò remanet in voluntatis dominio, vt cuicumque alteri suauitati, præter illam visionis beatæ, se accommodet, vel non: quamuis ordinariè, & regulariter illi motioni se accommodet, quæ alteri præponderat, vt patet ex Augustino loco mox citato num. 241. & hæc vocatur moralis necessitas, illa videlicèt, cui, & si possit resisti, raro tamen, aut numquam resistitur. Quia tamen non obstante tota explicata libertate voluntatis, hæc ordinariè operatur secundùm quòd magis trahitur, non operatura ordinariè, si minùs traheretur, quis hic nõ videt, quòd illi potiori iure tribui debet opus, quæ potior causa est, vt opus fit? Cùm ergo in Adamo, & Angelis, vtpotè creatis à Deo rectis, nulla fuerit concupiscentia repugnans legi mentis, nullumque luctamen in operando fuerit incundum, gratia illis data solùm dabat posse, non alicuius opponentis victoriam: & ita potior operis ratio fuit liberum arbitrium, non gratia in operantibus benè: sicut nec concupiscentia in operantibus malè: atq; hinc libero arbitrio potiori iure exercitium operis in illis tribuit Augustinus; Electi verò, qui post originale sentiunt aliam legem in membris suis, repugnantem legi mentis, nisi per Redemptorem Christum tribuatur eis gratia vincens legem carnis, nũquam operabuntur benè, quamuis cum quacumque gratia mouente, & eos erigẽte ad Deum, possent benè operari: hinc fit, quòd eorum bona opera potiori iure tribuenda sunt gratiæ, quàm libero arbitrio.

995 Legatur Augustinus lib. de Correctione, & Gratia, quem citat Iansenius cap. 11. *Quid ergo*, ait, *Adam non habuit Dei gratiã? imò verò habuit magnam, sed disparem: ille in bonis erat, quæ bonitate sui Conditoris acceperat, &c. Ille non opus habebat eo adiutorio, quod implorant isti, cùm dicunt, video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ est in membris meis: infælix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum: quoniam in eis caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem; atque in tali certamine laborantes, ac periclitantes*, (notet Iansenius verba ista Augustini, laborantes dicit, ac periclitantes,) *dari sibi pugnandi, vincendique virtutem per Christi gratiam poscunt: ille verò nulla tali rixa à se ipso aduersus se ipsum tentatus, atque turbatus, in illo beatitudinis loco sua secum pace fruebatur: proindè, & si non interim lætiore nunc, potentiore gratia indigent isti, &c.* Habent ne Iansenistæ quid opponant contra hanc doctrinam, fundatã ex toto in Augustino, Angelico Doctore, & ratione? Aut quidquam tam difficile intellectu cõtinet, quòd quoquo modo difficultate pressi eam relinquere cogãtur, vt ad abruptas Lutheri, & Caluini semitas diuertere, etiã stando naturali discursui, satiùs iudicent?

996 Instat nihilominùs Iansenius futiliori argumento ita. Opponentibus Pelagianis Augustino, quòd Prædestinatione effica-

ei Dei obtunderetur liberum arbitrium, iste indè respondet non obtundi, quia non cogit inuitum, licèt indeclinabiliter, & inuincibiliter faciat operari; ergo nostra antecedens responsio non subsistit: quandoquidem admittit Augustinus Prædestinationi Dei efficaci non posse voluntatem creatam non cooperari: & solùm libertatem illæsam saluat ex eo, quòd non cogitur eadem Prædestinatione inuitùs.

997 Respondeo me iam explicasse numero 274. & 276. quot modis benè stat absque vlla physica necessitate, quòd Dei Prædestinatio inuincibiliter, & insuperabiliter faciat benè operari. Videantur, quæ ibi dico. Pro nunc cum Iansenio, qui quando sibi placet, verba Augustini litteraliter, & discerptim sumit, disputandum mihi remanet: si enim, quia Augustinus dicit, quòd indè Prædestinatio libertatem hominis nō offendit, quia non cogit inuitum, hinc præcisè licitum est Iansenio arguere solam libertatem Augustinum docuisse à rigorosa coactione, absque comparatione, & relatione ad totam reliquam Augustini doctrinam, quid ergo? contradicit sibi Augustinus, cum tomo 10. sermone 2. de verbis Apostoli, & signanter in illa, *Nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum*, ita loquitur, *Non dixit, duxerit, sed traxerit, ista violentia cordi fit, non carni?* Admittit ergo, quòd Pater, quos ad Filium vocat, violentat? nec ergo libertatem admittit à coactione. Quid dices, Iansèni, quòd veniat hic nomine violentiæ? nonne dices venire quamdam latam, non strictam violentiam, nempe moralem? Pari modo loquitur Sanctus Doctor in eodem tomo sermone 20. de Sanctis, dum ait, loquens de mente humana, *Sed cùm cœperit cogitare vltimi diei necessitatem, ac futuri iudicij pondus, incitata, & stimulata, vel spe præmij, vel timore supplicij, voluntarium bellum indicit passionibus, & vim facit pristinis suis desiderijs, & violenter vincere ipsa contendit: non enim sine violentia fieri potest, vt de abundantia, & delicijs ad famem, & sitim; ad abstinentiam, & crucem transeat, &c.* Cùm item lib. 1. de peccatorum meritis, & remissione cap. 13. loquens de Electis, ait, *Eisque tanta iustitia donatur, vt cùm Adam consenserit ad peccatum suadenti, non cedant isti, etiam cogenti.*

998 Nomen ergo coactionis multipliciter sumitur vulgò: & quidem tum pro physica, tum pro morali. Pro physica quidem etiam dupliciter sumitur, aliquando rigorosè, pro motu extrinsecè prouenienti, non conferente passo, quo pacto violenter cruciantur damnati. Aliquando non ita rigorosè, sed pro sola necessitate, non conferente libertate, quo modo arguens Augustinus lib. contra Secundinum Manichæum cap. 18. sic ait, *Si habet in potestate consentire, vel non consentire, non ergo illa consentit; quæso ergo, vndè habet istam consensionem malam, nulla contraria cogente natura?* Manichæi autem necessitatem naturæ, non coactionem docebant, duas namque asserebant, vnam malam, ex se propensam, & necessitatam ad mala: aliam bonam, ex se propensam, & necessitatam ad bona: cùm ergo Augustinus potestatem ad vtrumlibet probat, & nullam esse cogentem naturam, Manichæos oppugnans, idem intelligit per tò, *Nulla contraria cogente natura*, ac nulla contraria necessitante natura. Et eodem modo loquitur Augustinus (qui, vt probauimus, omnem necessitatem, eósdem Manichæos oppugnans, à libero excludit arbitrio,) cùm dicit Prædestinationem ideò nō obtundere libertatē, quia non cogit inuitum: quia nimirum non necessitat voluntatem, vt ad opus non conferat liberum arbitrium, quà liberum, à se determinandum: contra namque Semipelagianos loquitur, qui necessitatem, non coactionem arguebant ex præcedenti efficaci Dei Prædestinatione, vt videre est in epistolis Prosperi, & Hilarij. Pro morali item coactione adhuc dupliciter sumitur: vno modo strictè in linea morali, pro motione nimirum ita vehementi, vt, & si physicè indifferens relinquat arbitrium, numquam tamen, vel rarò ei resistat: & hoc pacto sumit violentiam Augustinus duobus primis iam adductis locis, sicut cùm etiam in explicando Psalmum 63. ait de Pilato, *Sed si reus, qui fecit vel inuitus: illi innocentes, qui coegerunt, vt faceret?* atque alijs in locis. Alio modo sumi solet latiori modo in eadem linea, pro vehementi scilicet impulsu, quamuis ei resistatur, & effectum non sortiatur, quo pacto docet in vltimo loco ex tribus supracitatis, cùm de Electis asserit, quòd non cedant, etiam Diabolo cogenti. Hæc si ex Augustino considerasset Iansenius, non fuisset sanè lapsus in tam perniciosam doctrinam de libertate duntaxat à coactione.

999 Obijcit adhuc quintò Iansenius aliam doctrinam Augustini, sic arguendo: obijcientibus sibi Pelagianis, prout refert lib. de Gratia Christi cap. 7. quasi Sāctus Doctor indè eos oppugnasset, tamquam gratiæ diuinæ destructores, quia assererent, *Eam sine voluntate nostra nequaquam in nobis perfici posse sanctitatem*: huic obiecto respondens deinde cap. 25. sic habet, *Desinat, inquam, ista*

ftia dicere, non solùm enim Deus posse nostrum donauit, atq; adiuuat: sed etiam velle, & operari operatur in nobis: nō quia nos nō volumus, aut nō agimus: sed quia sine ipsius adiutorio, nec uolumus aliquid boni, nec agimus; ergo, inquit Iansenius, conuiciantibus Pelagianis Augustinum, quasi sentiret gratiam in nobis sine nobis perficere sanctitatem, non respondet voluntatem adhuc seipsam determinare ad opus: sed dumtaxat, quòd etiam voluntas vult, & agit, & non se habet, vt purum subiectū patiens; ergo in voluntate nihil aliud agnoscit respectu operis boni, nisi concursum gratiæ, & concursum voluntatis, quod est esse liberū à coactione.

1000 Respondeo me non posse determinatè iudicium ferre, si ex versutia, an potiùs ex inaduertentia ista composuerit Iansenius, quasi non legerit contextus verborum, tum antecedentium, tum subsequentium ad mox deducta, vt potuerit discernere, quòd verba allata sunt conclusio opposita errori Pelagij, non relatè ad ea, quæ affert Iansenius ex cap. 7. sed ad alia, quæ refer Augustinus cap. 4. & deindè per plura subsequentia capita impugnat; hæc ergo sunt verba, quæ prædicto capite refert ex Pelagio Augustinus, *Nos*, inquit, *sic tria ista distinguimus, & certum velut in ordinem digesta partimur: primo loco posse statuimus, secundo velle, tertio esse. Posse in natura, velle in arbitrio, esse in effectu locamus; primum illud, idest posse, ad Deum propriè pertinet, quod creaturæ suæ contulit: duo verò reliqua, hoc est velle, & esse ad hominem referenda sunt, quia de arbitrij fōte descendūt, &c.* Et quoniā Pelagius pluries subdolè gratiam, adiuuantem posse, professus est se admittere: Augustinus semper in subsequentibus capitibus probat non admisisse veram gratiam adiuuantem, & concurrentem ad effectum: sed puram extrinsecam propositionem obiecti per legem, & doctrinam. Et deindè caput 25. adductum à Iansenio, inchoat his verbis, *Desinat itaq; iam Pelagius, & se ipsum, & alios fallere, contra Dei gratiam disputando. Non propter illorum trium vnum, idest propter possibilitatem bonæ voluntatis, atque operis: sed etiā propter voluntatem, & operationem bonam erga nos gratia Dei prædicanda est.* Et deindè, *Desinat dicere, quòd possumus omne bonum facere, dicere, cogitare, illius est, qui hoc posse donauit: quòd verò benè, vel agimus, vel loquimur, vel cogitamus, nostrum est.* Et ad hęc subiungit; quæ discerpta à proprio sensu affert Iansenius, asserendo, & posse, & operari Dei esse, non ita tamen, vt non sit etiam nostrum: ad hoc aduertens, ne videretur negare liberum arbitrium per talia verba. Sed demus Iansenio per præfata verba voluisse Augustinum simul respondere conuicio, ipsi à Pelagianis attributo cap. 7. nonne adhuc ridiculum est argumentum Iansenii: si enim conuicium Pelagianorū non continet, quòd Augustinus negaret præcisè liberum arbitrium ab indifferentia, sed quòd sola gratia perficeret in nobis sine nobis sanctitatem, quomodò debebat respondere, quòd voluntatis est determinare se ipsam, cùm ad reprobandum conuicium non aliud fuerit requisitum, quàm dicere, quòd gratia perficit quidē in nobis opus; sed nō sine nobis. Addo quòd idē per Augustinum, sicut & per Angelicum Doctorem est velle, ac liberè operari: & quòd non est operatio voluntatis, quà voluntas est, sed quà natura, quando de necessitate operatur, vt probaui numero 741. Dicens ergo Augustinus, *Non quia nos non volumus*, idem significauit, ac si dixisset, non quia nos nō operamus liberè, nos ipsos per nosmetipsos determinando.

1001 Objicit item sextò etiam ex Augustino in expositione epistolę ad Galatas, vbi in explicatione capitis quinti, & sexti docet, quòd quando voluntas magis trahitur ad vnum, quàm ad aliud, necessariò amplectitur id, ad quod magis siue amore, siue timore propellitur: si verò æquè trahitur, nihil potest operari: in capite namque 5. habet, *Quod enim ampliùs nos delectat, secundùm id operemur, necesse est.* In capite verò 6. ita, *Si tantummodò vtrumque diligitur, nihil eorum sectabimur: sed, aut timore inuiti trahemur in alterutram partem: aut si vtrūque etiam æqualiter timebimus, in periculo sine dubio remanebimus, fluctu dilectionis, & timoris alternante quassati.* Ergo, infert Iansenius, non datur ex mente Augustini volūtati creatæ locus, vbi operetur libertate indifferentiæ, & non ex necessitate.

1002 Proponit sibi hoc argumentum soluēdum Pater Maygnan in sua Sacra Philosophia cap. 24. propos. 9. numero 25. & respondet Augustinum per id, quod nos magis delectat, intelligere non delectationem indeliberatam, anteuolantem consensum voluntatis, sed ipsum velle voluntatis, ad quod certū est necessariò sequi operationē, quam voluntas magis vult, stante efficaci voluntatis determinatione.

1003 Verùm hoc non est soluere argumentum, sed ansam dare Iansenistis, vt eorum errorem magnificiant, cernentes. quòd argumenta, ex Augustino desumpta, deludūtur, non soluuntur. Quis namque rectè asserere potest, quòd voluntas duo opposita æquè simul liberè amare, vel timere possit,

poſſit, vt loquitur Auguſtinus: poſſunt quidem ex duobus principijs eſſe in voluntate duo æquales motus ad oppoſita, ſed quòd ipſa æquè liberè ad oppoſita ſe moueat, ridiculum eſt. An non conſiderauit Maygnan, quòd iſtam delectationem explicans Auguſtinus in cap. 5. loquens de illa, quam tribuit iuſtitia, ait, *Regnant autem iſta bona, ſi tantùm delectant, vt ipſa teneant animum in tentationibus, ne in peccati cõſenſionem ruant*: numquid periculum, aut potentia ruendi in peccati conſenſum eſſe poteſt, quando voluntas iam ſupponitur determinata ad bonum, vt adhuc teneri indigeat ne ruat? an potiùs talis dumtaxat datur potentia, cùm delectat tentatio, & ſimul gratia præueniens ante voluntatis conſenſum ad vnum? Exemplo præterea, quod affert Auguſtinus, euidens eſt, quòd loquatur de delectatione incitante ad conſenſũ, non de delectatione conſenſus; ait enim, *Vt v. g. occurrit forma ſpecioſæ fæminæ, & mouet ad delectationem fornicationis: ſed, ſi plus delectat pulchritudo illa intima, & ſincera ſpecies caſtitatis per gratiam, quæ eſt in fide Chriſti, ſecundùm hanc viuimus, & ſecundùm hanc operamur*. Vbi apparet, quòd, ſicut non agitur de delectatione conſenſus fornicationis, ſed de incitãte: ita nec agitur de delectatione cõſẽſus, ſed de forma intentionali caſtitatis, mouente plus, quàm forma mulieris, media gratia præueniente: ſecundùm hanc enim viuimus in Chriſto, non ſecũdùm conſenſum ad bonum: hic namque eſt forma, per quam, non ſecundùm quã, in Chriſto viuimus.

1004 Reſpondeo ergo argumento, quòd Auguſtinus in præcitato loco ſumit nomen neceſſitatis pro neceſſitate morali, non pro phyſica; eodem namque modo, quo quis dicitur cogi, vel trahi inuitus, dicitur etiã communiter neceſſitari, vt patet explicitè ex Anſelmo Dialogo de libero arbitrio capit. 6. *Namque vſu dicimus*, inquit, *nos non poſſe aliquid, non quia nobis eſt impoſſibile, ſed quia ſine difficultate non poſſumus*, Et deindè ſubiungenti Diſcipulo, *Non tamen poſſum diſſimulare quamdam impotentiam eſſe in eadem voluntate, quam ferè omnes experimur, quando violentia tentationis ſuperamur*, reſpondet, *Hoc itaque modo puto te poſſe videre, quomodò conueniat poſſe uoluntatis, quam ratio ueritatis aſſerit, & impotentia, quam humanitas noſtra ſentit: ſicut enim difficultas nequaquam voluntatis interimit libertatem: ita illa impotentia, quam nõ ob aliud in uoluntate dicimus eſſe, niſi quia non poteſt tenere ſuã rectitudinem ſine difficultate, &c.* Auguſtinus ergo, ſicut nomen coactionis, & violentiæ nunc ſumit vno, nunc alio modo: nunc ſtrictè, cum ita opus eſt loqui: nunc latè, conformando ſe vſui cõmuni: ita nomen neceſſitatis, cùm opus fuit ſtrictè loqui contra negantes libertatẽ, ſũpſit ſtrictè, vt probaui num. 739. ſicut cùm, contra Fauſtum Manichæum diſſerens, ait lib. 2. cap. 5. *Nos quidem ſub fato ſtellarum nullius hominis geneſim ponimus, ut liberum arbitrium uoluntatis, quo uel benè, uel malè uiuitur, propter iudicium Dei, ab omni neceſſitatis uinculo uindicemus*. Aliàs verò, cùm non opus fuit loqui ſtrictè, vſus eſt nomine neceſſitatis, ſecundùm vulgarem modum loquendi, latè, pro neceſſitate morali.

1005 Inſtat nihilominus Ianſenius item ex Auguſtino hoc modo: duas Sanctus Doctor diſtinguens neceſſitates, alteram coactionis, ab indifferentia alterã, primam aſſerit obeſſe libero arbitrio, non ſecundam; ergo tota data reſponſio ruit. Antecedens probat duplici Auguſtini doctrina. Prima quidem, quam tradit lib. 5. de Ciuitate Dei cap. 10. in quo loco ita diſcurrit, *Vndè nec illa neceſſitas formidanda eſt, quam formidando Stoici, laborauerunt cauſas rerum ita diſtinguere, ut quaſdam ſubtraherent neceſſitati, quaſdam ſubderent: atque in his, quas eſſe ſub neceſſitate noluerunt, poſuerunt etiam noſtras uoluntates: ne uidelicet non eſſent liberæ, ſi ſubderentur neceſſitati: ſi enim neceſſitas noſtra illa dicenda eſt, quæ non eſt in noſtra poteſtate, ſed etiam, ſi nolumus, efficit, quod poteſt; ſicut eſt neceſſitas mortis*, (Ecce, ait Ianſenius, neceſſitatem à coactione, quæ adhuc eſt nobis nolentibus, quam à libero arbitrio excludit Auguſtinus, dum ſubdit,) *manifeſtum eſt uoluntates noſtras, quibus rectè, uel perperam uiuitur, ſub tali neceſſitate non eſſe, &c. Si autem illa definitur neceſſitas, ſecundùm quã dicimus, neceſſe eſſe, ut ita ſit aliquid, uel ita fiat*, (Nonne hæc, replicat Ianſenius, eſt neceſſitas ſimpliciter, de qua eſt diſputatio? ſed audiamus quid de hac docet Auguſtinus, (*neſcio*, inquit, *cur eam timeamus, ne nobis libertatem auferat uoluntatis*. Et videas, quæ exempla ſubiungit, reaſſumit Ianſenius, vt non dubites loqui de neceſſitate phyſica, non de morali, *Neque enim*, ait, *& uitam Dei ſub neceſſitate ponimus, ſi dicamus neceſſe eſt Deum ſemper uiuere, & cuncta præſcire: ſicut nec poteſtas eius minuitur, cùm dicitur mori, fallique non poſſe*. Secũda doctrina deſumitur à Ianſenio ex libro 3. de libero arbitrio cap. 3. vbi Auguſtinus, referens duo ſubſequentia argumenta in idem incidentia, nimirum, *Si præſcius eſt Deus peccaturum hominem, neceſſe eſt peccet: ſi autem neceſſe eſt, non ergo eſt in peccante uoluntatis arbitrium,*

bitrium, sed potiùs ineuitabilis, & fixa necessitas. Et deindè, *Si præsciuit Deus uoluntatem meam, quoniam nihil aliter potest fieri, quàm præsciuit, necesse est, vt velim, quod ille præsciuit: si autem necesse est, non iam voluntate, sed necessitate id me velle fatendum est*: ita respondet, *O stultitiam singularem. Quomodò ergo non potest aliud fieri, quàm præsciuit Deus, si voluntas non erit, quàm voluntatem futuram ille præsciuit. Si enim necesse est, vt velit, vndè volet, cùm voluntas non erit: non enim negare possumus habere nos potestatem, nisi cùm nobis, quod volumus deest: dum autem volumus, si ipsa voluntas deest nobis, non vtique volumus: quòd si fieri non potest, vt dum volumus, non velimus, adest vtique voluntas volentibus: nec aliud est in potestate, nisi quod volentibus adest. Porrò quia est in potestate, libera est nobis. Non igitur per eius præscientiam mihi potestas adimitur, quæ propterea mihi certior aderit, quia ille, cuius præscientia non fallitur, affuturam mihi esse præsciuit*. Et explicans deindè cap. 4. quare ista necessitas non obest libertati voluntatis, ait, *Imò verò fatemur, & ad eius præscientiam pertinere, ne quid eum lateat futurorum: & ad iustitiam, vt peccatum, quia voluntate committitur, ita iudicio eius impune non fiat, sicut præscientia nō cogitur fieri.* Constat ergo, concludit Iansenius, hanc non esse necessitatem moralem, sed physicam, quę oritur ex Dei præscientia, etiam metaphysicè infallibili: sed indè voluntatis libertatē non offendi, quia per eam non cogitur voluntas.

1006 Respondeo negando antecedens. Ad cuius duplicem probationem, desumptam ex duplici Augustini doctrina, dico in neutro loco Sanctum Doctorem distinguere duplicem necessitatem illam, à Iansenio sōniatam: sed in primo loco dumtaxat distinguere necessitatem antecedentem à necessitate subsequenti, atque ex suppositione liberi arbitrij: & de prima docere, quòd libertatem adimat, non sic alia. In secundo loco pari modo probat necessitate subsequenti non lædi libertatem voluntatis: vt autem hoc totum ex contextu verborum euidenter ostendam, singula loca diuisim examinabo.

1007 In primo ergo loco agit Augustinus contra Stoicos, & Ciceronem, qui, vt refert capite antecedenti ad citatum, negabant in Deo præscientiam futurorum, nobis liberorum, delusi hoc argumento. *Si præscita sunt omnia futura, hoc ordine venient, quo ventura esse præscita sunt: & si hoc ordine venient, certus est ordo rerum præscienti Deo: & si certus est ordo rerum, certus est ordo causarum: non enim aliquid fieri potest, quod non aliqua efficiens causa præcesserit: si autem certus est ordo causarum, quo fit omne, quod fit, fato sunt omnia, quæ fiunt; quod si ita est, nihil est in nostra potestate, nullumque est arbitrium voluntatis, &c. Hæc ergo ne consequantur indigna, & absurda, & perniciosa rebus humanis, non vult*, ait Augustinus loquens de Cicerone, *esse præscientiam futurorum, &c.* Huic ergo argumēto respondens eodem capite Sanctus Doctor, dicit, *Non est autem consequens, vt, si Deo certus est omnium ordo causarum, ideò nihil sit in nostræ voluntatis arbitrio: & ipsæ quippe nostræ voluntates in causarum ordine sunt, qui certus est Deo, eiusq; præscientia continetur, quoniā & humanæ voluntates humanorum operum causæ sunt: atque ita, qui omnes rerum causas præsciuit, profectò in eis causis, etiam nostras uoluntates ignorare non potuit, quas nostrorum operum causas esse præsciuit*. Et versus finem, *Quapropter*, inquit, *& uoluntates nostræ tantum ualent, quantùm Deus eas ualere uoluit, atque præsciuit: & ideò quidquid ualent, certissimè valent, & quod facturæ sunt ipsæ, omninò facturæ sunt, quia ualituras, atque facturas ille præsciuit, cuius præscientia falli non potest*. Notādum ergo in his verbis non indè reddi futura opera libera, quia vi præscientiæ indefectibilis redduntur indefectibiliter, siue necessariò futura: sed quoniam Deus indefectibili voluntate voluit ab æterno certum causarum, tantùm valiturarum, ordinem: & in eodem ordine voluit causas liberas, videndo causas, quæ suo tempore erant determinatè operaturæ, vidit etiam id, quòd erant operaturæ; & quoniā sua cognitione non fallitur, id vidit, quod erāt determinatè operaturæ, non aliud, nec solam indifferentiam ad operari vtrumlibet: facta autem suppositione, quòd ita essent determinatè operaturæ, atque vt ita determinatè operaturæ præuisæ, quis non videt, quòd non possunt deindè in tempore non ita operari: sicut non potest quilibet, dum sedet, non sedere?

1008 De hac autem necessitate loquens, ac discursum cōtra eosdem Stoicos prosequēs, dicit, *Vndè nec illa necessitas formidanda est, &c.* quasi indè necessum sit, prout faciebant Stoici, & Cicero, causas rerum ita distinguere, quòd liberæ omni subtraherentur necessitati, etiam necessitati veritatis cognitionis diuinæ. Et vt explicet, quæ necessitas sit libertati opposita, quæque amicabili fœdere componibilis, excludit necessitatem, quæ non oritur ex nostra libertate, vtpotè quæ, non stans in nostra potestate, & dominio eam habendi, vel non habendi, dum necessitat ad vnum, dominium voluntatis deijcit. Nec obest, quòd

affert exemplum de neceſſitate mortis, quę adhuc violenta eſt: eo namque vtitur ad explicandam præciſam independentiam à noſtro arbitrio, pro qua explicanda non ita obuia ſunt exempla, quæ ſolam independentiam abſque violentia explicēt; nec namque fatum qui admittunt, ex Dei diſpoſitione diſpoſitum, aſſerunt hominem violentare in actus amoris, & cōplacentiæ, ſed dumtaxat neceſſitare; & tamen Auguſtinus, tamquam Deo indignum, & deſtructiuum libertatis in eodem libro cap. 1. oppugnat. Omnis ergo neceſſitas, ſiue ſit ſimplex, ſiue violentiæ excluditur per Auguſtinum, tamquam deſtructiua libertatis per illa verba adducta in argumēto, *Si enim neceſſitas noſtra illa dicenda eſt, quæ non eſt in noſtra poteſtate, manifeſtum eſt uoluntates noſtras, quibus rectè, uel perperam uiuitur, ſub tali neceſſitate non eſſe*: non enim eſt poteſtas, vbi non eſt indifferentiæ ad vtrumlibet dominium. De ea verò neceſſitate, quæ ex ſuppoſitione exercitij libertatis, iam præuiſæ, ortum ducit, aſſerit, quòd non per hoc, quòd verè dicitur, neceſſe eſt, vt ita ſit, vel vt ita fiat, ſuppoſito, quòd taliter facienda fuit præuiſa, indè detrimentum vllum patitur liberum arbitrium. Et quidem nō animaduertit, aut non animaduertiſſe videri vult Ianſenius ad illa Auguſtini verba, quæ forſan non adducit, ne eius aſtutia detegatur, nimirum, *Sicut etiam, cùm dicimus, neceſſe eſt eſſe, ut cùm uolumus, libero uelimus arbitrio, & uerùm procul dubio dicimus, & non ideò ipſum liberum arbitrium neceſſitati ſubijcimus, quæ adimit libertatem*. Quid eſt, quod neceſſum ſit, vt dum volumus, libero velimus arbitrio? nōne idem, ac ſi diceremus, neceſſe eſt, vt dum ſedemus, ſedeamus? Et illa alia verſus finem capitis, *Neque enim ideò peccat homo, quia Deus illum peccaturum præſciuit: imò ideò non dubitatur ipſum peccare, cùm peccat, quia ille, cuius pręſcientia falli non poteſt, non fatū, non fortunā, non aliquid aliud: ſed ipſum peccaturū eſſe præſciuit: qui, ſi nolit, omninò non peccat: ſed ſi peccare nòluerit, etiam hoc ille præſciuit*. Non ergo ex præſcientia infallibilitas futuritionis peccati, ſed qualis fuerit futura operatio hominis, (quia quod iam vi voluntatis futurum eſt, non poteſt non eſſe ita futurum,) vt talis cognitione diuina, quæ falli non poteſt, cognita ab æterno fuit. Ad quid autem exempla hæc de neceſſitate ex ſuppoſitione, ſi non de hac, ſed de antecedenti locutus fuiſſet Auguſtinus? Neque alterius neceſſitatis ſunt exempla, quæ affert de neceſſitate vitæ Dei, & impotentia moriendi, vel ſe fallendi; numquid namque de vita neceſſaria, quæ in Deo præcedit ipſum velle, intelligi vult Auguſtinum Ianſenius, quod ſit libera Deo? hoc certè non dicet; loquitur ergo Auguſtinus de vita præſcientiæ liberæ, ſequente ad velle: hanc autem in Deo non eſſe aliàs neceſſariam, niſi dumtaxat ex ſuppoſitione, nemo ſui compos inficiabitur. Pari modo indè Deus mori non poteſt, quia omnipotens eſt, ſi enim mori poſſet, non ſupponeretur omnipotens, qui talem defectum à ſe abijcere non poſſet. Nec eſſet ſummè verus, ſi falli valeret; ergo omnes iſtæ ſunt neceſſitates ex ſuppoſitione, quæ potentiam ſupponunt exercitam, tantùm abeſt, vt potentiam deſtruant: & ideò ſimilis neceſſitas, arbitrium ſupponens exercitum in actum libertatis, libertatem non lædit.

1009 In ſecundo etiam loco eamdem diſcutere difficultatem, quomodò ſcilicet Dei præſcientia infallibilis, operis voluntatis humanæ futuri non auferat libertatem, euidens eſt: ita enim caput inchoat, *Certè enim hoc te mouet, & hoc miraris, quomodò non ſint contraria, & repugnantia, vt Deus præſcius ſit omnium futurorum, & nos non neceſſitate, ſed voluntate peccemus, &c.* Remanet mihi oſtendendum, quòd difficultatem enodet Auguſtinus per hoc, quòd iſta ſit neceſſitas ex ſuppoſitione, non antecedens vſum libertatis creatæ. Hoc autem conuinco exemplis, quibus id explicat Auguſtinus: in primis namque ita arguit, *Dic mihi, ſi potes, qualem ſis habitaturus cras volūtatem, vtrū peccandi, an rectè faciendi?* & reſpondente diſcipulo, *Neſcio*, ſubiungit Auguſtinus, *Quid? Deum itidem neſcire hoc putas?* & replicante illo, *Nullo modo id putauerim*, infert Sanctus Doctor, *Si ergo voluntatem tuam craſtrinam nouit, & omnium hominum, ſiue qui ſunt, ſiue qui futuri ſunt, futuras præuidet voluntates, multò magis præuidet, quid de iuſtis, impijſque facturus ſit?* Et concedente diſcipulo illatum aſſertum, inſtat Auguſtinus, *Nonne igitur caues, ne tibi dicatur, etiam ipſum, quæcumque facturus eſt, non voluntate, ſed neceſſitate facturū, ſi omnia, quorum Deus præſcius eſt, neceſſitate fiunt, non voluntate?* Numquid autem Ianſenius negabit Deum neceſſitate conſequenti facturum, quòd præſcit ſe voluiſſe faciendum? aut dicet neceſſitatem coactionis hac inſtātia intuliſſe in Deo ratione præſcientiæ infallibilis ab intrinſeco, & non ab extrinſeco, qualis eſt neceſſitas coactionis? cauendam igitur docet neceſſitatem purè antecedentem ad velle liberum Dei. Sed quorſum iſta de neceſſitate ſubſequenti, pro cōuincendo, quòd neceſſitas antecedens, ni-

ſi

sisit coactiua, libertatem non aufert? Rursus quia discipulus non adhuc difficultatis solutionem percallebat, atque dicebat, *Sed tamen fateor, non dum video, quomodò non aduersentur hæc duo, præscientia Dei de peccatis nostris, & nostrum in peccando liberum arbitriū: nam & iustum Deū necesse est fateamur, & præscium: sed scire vellem, qua iustitia puniat, quæ necesse est fieri?* Augustinus ita de nouo arguit, *Vndè tibi videtur aduersum esse liberum arbitrium præscientiæ Dei, quia præscientia est, an quia Dei præscientia est?* Cui ille, *Quia Dei potiùs:* tunc Augustinus, *Quid ergo, si tu præscires peccaturum esse aliquem, non esset necesse, vt peccaret?* Et conuictus discipulus, ait, *Imò necesse esset, vt peccaret, non enim aliter esset præscientia, nisi certa præscirem. Non igitur*, concludit Augustinus, *quia Dei præscientia est, necesse est fieri, quæ præscierit: sed tantummodò, quia præscientia est, quæ si non certa cognoscit, utique nulla est.* Et ille, *Consentio*, inquit, *sed quorsum ista?* Tunc Augustinus, *Quia, ni fallor, non continuò tu peccare cogeres, quem peccaturum esse præscires: neque ipsa præscientia tua, peccare eum cogeret, quamuis sine dubio peccaturus esset, non enim aliter id futurum esse præscires. Sicut itaque non sibi aduersantur hæc duo, vt præscientia tua noueris, quod alius sua voluntate facturus est: ita Deus neminem ad peccandum cogens, præuidet tamen eos, qui propria voluntate peccabunt.* Nūquid autem hic propriè nomen coactionis sumptum fuisse ab Augustino dicere audebit Iansenius, cùm scientia nostra, si esset de futuro peccato alterius, omninò illud futurum supponeret, & nullum influxum haberet? an verò iterum difficultatem implicatam relinquit Augustinus, vtens exēplo necessitatis subsequentis ad probandū, quòd necessitas antecedens libertatem non lædat, quando illa supponit iam libertatem, & ideò non potest eam auferre: at antecedens non supponit, & præcisam inducit necessitatem? sed cessent tergiuersationes ex ijs, quæ subdit Augustinus: ait enim, *Sicut tu memoria tua non cogis facta esse, quæ præterierunt: sic Deus præscientia sua non cogit facienda, quæ futura sunt.* Memoria namque nostra de præteritis indè conuincitur non cogere ad memorata, quia ea supponit: & indè pari passu præscientia non cogit faciēda, quæ præsciuntur, quia futura iam esse supponit. Quod ipsemet Augustinus clariùs explicat, dicens, *Et sicut tu quædam, quæ fecisti, meministi, nec tamen, quæ meministi, omnia fecisti: ita Deus omnia, quorum ipse author est, præscit: nec tamen omnium, quæ præscit, ipse author est.* Indè ergo præscientiæ infallibilitas nō obstat libertati, quia non sua infallibilitate reddit infallibiliter futura, quæ præscit, cùm plura infallibiliter præsciat, quæ ipsa nullatenus facit: sed ideò infallibiliter præscit, quia aliunde sunt futura; & ex suppositione, quòd talia sunt, non possunt non ita esse: ac propterea conuincit Augustinus hanc scientiæ infallibilitatem libertatem non offendere, quia aliūde, nempe ex libero arbitrio, supponit futura: non ipsa necessitat, vt sint futura.

1010 Aliqua tamen adhuc restant examināda verba Augustini ex eodem loco, quæ maiorem habent difficultatem, nimirum, quia ad probandum, quòd Dei præscientia libertatem non adimit à rebus præscitis, inter alia vtitur hoc discursu, loquens de Deo, *Numquid neminem beatum facit?* Et respondenti discipulo, *Facit verò*, subiungit, *tunc vtique facit, quando ille fit*: atque replicante illo, *Etiam*, subdit Augustinus, *Iam ergo præscit hodiè, quid post annum facturus est?* Et ille, *semper hoc præsciuit*, Cui Augustinus, *Dic quæso, num tu creatura illius non es? aut tua beatitudo non in te fiet?* Tūc discipulus, *Imò & creatura eius sum, & in me fiet, quòd beatus ero.* Et Augustinus, *Nō ergo voluntate, sed necessitate in te fiet beatitudō tua, Deo faciente? tu ergo inuitus beatus es.* Certum est autem beatitudinem non esse nobis liberam libertate ab indifferentia; sed solùm à coactione; ergo Augustinus nō aliud probare intendit, nisi libertatem à coactione. Adde, quòd replicante discipulo, *Voluntas illius mihi est necessitas: si enim mihi esset potestas, vt essem beatus; iam profectò essem: volo enim etiam nunc, & non sum, quia non ego, sed ille me beatum facit:* Augustinus post aliqua respondet, *Nam & de beatitudine quod dixisti, non abs teipso beatum fieri, ita dixisti, quasi hoc ego negauerim. Sed dico, cùm futurus beatus es, non te inuitum, sed volentem futurum.* Quasi concludat, quòd licèt beatitudo ipsa non sit libera, quia nō à nobis, sed à Deo habemus: voluntas tamen, & complacentia de beatitudine, nobis libera est, quia non est nobis violenta, non obstante, quòd necessariò de eā cōplaceamus.

1011 Respondeō tamen ex verbis, quæ ad præscripta intermediant, patere quid in præfato discursu probet Augustinus: non enim loquitur de complacentia beatitudinis, necessariò sequente ad beatitudinem, sed de voluntate antecedente, quam dixerat discipulus nūnc habere, & non propterea esse beatum, quæ certò libera est: cùm enim ita respondisset discipulus, non statim ea, quæ referuntur in argumento, subiungit

git Augustinus, *Sed, optimè de te veritas clamat: nō enim possum aliud sentire esse in potestate nostra, quàm quod, cū volumus facimus: quapropter nihil tā in nostra potestate, quā ipsa volūtas est, &c.* Et deindè, *Sicut autē volūtatē beatitudinis, cùm esse cœperis beatus, nō tibi aufert præscientia Dei, quæ hodie de tua futura beatitudine certa est: sic etiam, &c.* Dicendo autem, *Non tibi aufert, cùm esse cœperis beatus*, de voluntate loquitur, quæ iam supponitur ad inceptionem beatitudinis, non de ea, quæ subsequitur, & nō est in nostra potestate, vt habeamus: sed eā tradet beatitudo, quæ nō est in nostra potestate, vt concesserat Augustinus. Paritas ergo Augustini in eo stat, quòd, sicut futura beatitudo, quæ iam infallibiliter erit, non facit, quòd voluntas tua de illa, quam nunc habes, non sit libera: quia supponitur, non causatur à certitudine beatitudinis: ita præscientia de eadem voluntate, licèt infallibiliter certissima, non aufert ab ea libertatem, quam non causat scientia, vt infallibilis, sed supponit futuram vi liberi arbitrii. Vndè, cùm dicit Sāctus Doctor, *Sed dico, cùm futurus es beatus, non te inuitum, sed volentem futurum*, solùm vult significare, non indè fieri necessariam voluntatem tuam, quam nunc habes, quia infallibile est obiectum eius præscitum: sed adhuc liberè nunc vis, aut etiam tunc voles, quod infallibiliter futurū deindè erit.

1012 Cæterum, qui ista tanta industria animaduertit Iansenius, qui a quoad voces aliquid conferre videbantur ipsius præconcepto figmento: cur non eadem attentione reuoluit principium libri: dum, percontante discipulo, *Vndè motus existat, quo ipsa voluntas auertitur à communi, atque incommutabili bono: & ad propria, vel aliena, vel infima, atque omnia commutabilia conuertitur bona: quia, si ita est, vt naturalem habeat istū motum, iam necessitate ad hæc conuertitur, neq; vlla culpa deprehendi potest, vbi natura, necessitasque dominatur:* In quo quæsito certè nō de necessitate coactionis percontatur, cùm agat de necessitate naturali, & ab intrinseco: sed de pura necessitate ab indifferentia: Augustinus respondet, *Si natura, vel necessitate iste motus existit, culpabilis esse nullo modo potest. Tu verò esse culpabilē ita firmissimè tenes, vt dubitationem de hac re tam certa, etiam irridendam putaueris. Cur ergo tibi, vel affirmandum, vel certè cum aliqua dubitatione dicēdum visum est, quod perspicuè falsum esse conuincis? dixisti enim, si ita data est voluntas libera, vt naturalem habeat istum motum, iam necessitate ad hæc conuertitur; neque vlla culpa deprehendi potest, vbi natura, necessitasque dominatur.* Quid est Iansenī, *Si ita data est volūtas libera, vt naturalem habeat istum motum, &c?* Quæ libertas voluntatis est ista cum necessitate naturali motus? nonne libertas à coactione, & non à necessitate: quæ, si talis est, ait discipulus, nulla culpa deprehendi potest? Sed relegant Iansenistæ, quid ad hæc dicat Augustinus, *Nullo modo*, inquit, *dubitare debuisti non esse ita datam, quādo istum motum culpabilem esse non dubitas.* Et videant, quomodò istum animi motum explicet Augustinus, *Negas*, inquit discipulo, *motum, quo mouetur lapis, motum esse lapidis? neque enim illum dico motum, quo eum nos mouemus: vel aliqua vi aliena mouetur, velut cùm in Cœlum iacitur: sed eum, quo ad terram nutu suo vergit, & cadit.* Nonne per hæc motum vult lapidis accipi naturalem, prout diuersum à coacto, & violento? sed legant, quid discipulo subiungat, ita respondenti, *Non equidem nego motum, quo, vt ita dicis, inclinatur, & ima petit, motum esse lapidis, sed naturalem: si autem hoc modo etiā illum motum habet anima, profectò etiam ipse naturalis est: nec ex eo, quòd naturaliter mouetur, rectè vituperari potest: quia etiam si ad perniciem mouetur, naturæ tamen suæ necessitate compellitur. Porrò quia istum motum non dubitamus esse culpabilem omnimodò, negandum est esse naturalem: & ideò non est similis illi motui, quo naturaliter mouetur lapis*; discipulo, inquam, ita discurrenti respōdet Augustinus, *Credo meminisse te in prima disputatione satis esse compertum, nulla re fieri mentem seruam libidinis, nisi propria voluntate: nam neq; à superiore, neque ab æquali eam posse ad hoc dedecus cogi, quia iniustum est: neq; ab inferiore, quia non potest. Restat igitur, vt eius sit potiùs iste motus, quo fruendi voluntatem ad creaturam à Creatore cōuertit. Qui motus,* (Notent Iansenistæ,) *si culpæ deputatur, vndè qui dubitat irrisione dignus tibi visus est, non est vtiq; naturalis, sed voluntarius:* & ne hic tergiuersationem quærant, explicando non esse naturalem, hoc est à natura, sed à voluntate, legant Augustinum ipsum se explicantem, *In eoque*, subiungit, *similis est illi motui, quo deorsum versus lapis fertur, quòd sicut iste proprius est lapidis*, in quantùm, vt paulò ante dixerat, non à nobis, neque vi aliena mouetur: sed nutu proprio ad terram vergit, & cadit, quod idem est, ac non est violentus, *sic ille animi*: in hoc ergo similes facit motum lapidis nutu proprio, & motum animi, quòd ambo non sunt violenti. Audiant autem, & mente audiant deindè Iansenistæ, in quo Sanctus Doctor facit dissimiles, *verumtamen*, subsequitur, *in eo dissimilis, quòd in potestate non habet lapis cohibere motum, quo fertur inferiùs: animus verò dum*

dùm vult; nòn ita mouetur, vt superioribus desertis, inferiora diligat; hinc est, quòd lapidem si quis dicat peccare, quòd pondere suo tendit in infima, non dicam ipso lapide stolidior, sed profectò demens iudicatur. Qui ergo dicit animũ ineuitabili pondere suarum concupiscentiarum tendere ad infima, nonne similem rationem tendendi ad infima ponit in animo, ac in lapide; dùm ergo in hoc peccare asseuerat, stolidus, ac demens ex Augustino iudicandus est.

1013 Scio, quòd possunt hic, sicut faciunt alibi, Iansenistæ dicere, quòd hæc vera sunt ex Augustino de arbitrio voluntatis, prout primò dato à Deo; quòd nimirum non peccaret, si ita necessitatum ad infima primò à Deo datum fuisset: at si culpa sua id euenit in genere humano, hoc sufficit ad culpam.

1014 Sed contra: si sine præcedenti demerito similis esset data a Deo necessitas ad malum, nulla esset culpa voluntati operãti ex tali necessitate; ergo, cùm operari necessariò bonum, prout est dogma Iansenij in hominibus post lapsum, non sit in præmium antecedentis meriti libertatis, præcipuè cùm conuertitur peccator, sed solùm fit à Deo, nullum erit meritum benè operandi; quando ergo isti dabitur gloria, vt merces, si numquam operabitur benè, nisi à Deo necessitatus? Rursus, si talis necessitas esset primò data à Deo ante aliam culpam excusaret à culpa; ergo ex se talis conuersio ad infima, vt necessaria præcisè, nõ inducit culpam, sed eam inducit vi anterioris culpæ, in cuius pœnam datur; cùm ergo culpa, vi cuius talis est in pœnam data necessitas, etiam ad primum actum malum, non sit, nisi originalis, non aliã malitiam etiam in operibus proprijs contrahent homines, nisi originalem, & vi voluntatis capitis, quæ non est punibilis, nisi pœna negatiua, non verò positiuo cruciatu ignis. Insuper, si sola libertas à coactione data primò à Deo nõ sufficit ad culpam, sed requiritur libertas ab indifferentia; vbi ergo non multiplicatur ratio formalis libertatis ab indifferentia, nec poterit multiplicari ratio culpæ, vel bonæ operationis: at necessitas operandi, data in pœnam originalis, destruit, tantùm abest, vt multiplicet libertatem indifferentiæ; ergo destrueret, tantùm abest, vt multiplcare posset culpam.

1015 Obijcit septimò pariter ex Augustino Iansenius, ita discurrens: per Sanctũ Doctorem ratio voluntarij, & liberi, sicut potestatis, dominij, & electionis sunt intrinsecæ, essentiales, & inseparabiles ab actibus voluntatis, itaut implicet esse in volũtate actum volendi, aut nolendi, & iste non sit voluntarius, liber, ex potestate, dominio, & electione voluntatis; ergò, infert Iansenius, vndècumque sit in voluntate illius actus, per hoc, quòd ex se est actus inclinationis, & non coactio, est formalissimè liber, siue de cætero sit idem actus à voluntate necessitata, siue non necessitata, quod est quid extrinsecum actui. Antecedens probat Iansenius pluribus Augustini locis: in quibus docet definitionem libertatis, potestatis, & dominij in hoc sitã esse, quòd, cùm volumus, facimus; atqui licèt actus imperatus per actum reflexũ possit dici fieri, & esse vi actus imperantis, primus tamen actus voluntatis, siue sit imperans, siue pura volitio non potest dici esse, vel fieri vi alterius actus liberi, ne detur processus in infinitum; ergo hic per se ipsum est à volũtate liberè, & per se ipsũ est in potestate, & dominio voluntatis; ergo siue fiat à voluntate, aliunde determinata: siue necessitata, semper erit per se ipsum liber ex dominio, & potestate voluntatis. Maior autem, in qua aliqua potest, iuxtà somnium Iansenij, esse difficultas, probatur ab eodem tum ex libro de Spiritu, & Littera cap. 3. vbi habet Sanctus Doctor, *Quid igitur vltra quærimus: quandoquidem hãc dicimus potestatem, vbi voluntati adiacet facultas faciendi: vndè hoc quisq; in potestate habere dicitur, quod, si vult, facit: si non vult, non facit*: tũ ex libro 3. de libero arbitrio cap. 3. *Non enim*, inquit, *possum aliud sentire esse in potestate nostra, nisi quod, cùm volumus facimus; quapropter nihil tam in nostra potestate, quàm ipsa voluntas est, ea enim prorsus, nullo interuallo, mox, vt volumus, præstò est.* Et deindè, *Non enim negare possumus habere nos potestatem, nisi quod nobis, cùm volumus, deest: dũ autem volumus, si ipsa voluntas deest nobis, non vtiq; volumus: quòd si fieri non potest, ut dũ uolumus, non uelimus, adest utiq, uoluntas uolentibus: nec aliud qnidquam est in potestate, nisi quod volentibus adest; voluntas igitur nostra, nec voluntas esset, nisi esset in nostra potestate. Porrò, quia est in nostra potestate, libera est nobis, &c.* Et tandem lib. 5. de Ciuit. Dei capit. 10. *Multa facimus*, inquit, *quæ si nollemus, non vtique faceremus, quò primitùs pertinet & ipsum velle; nam si volumus, est: si nolumus, non est: non enim vellemus, si nollemus.*

1016 Respondeo non ordinariam colligi ex hoc argumento Iansenij stultitiam, dũ, vt suo aliquam ex Augustino tribuat errori apparentiam, ludicram non curat reddere eiusdem Sancti Doctoris doctrinam: si namque sensus verborum Augustini, per

Ianſenium iam adductorum, eſſet formalis, vt prætendit Ianſenius, ex duplici capite conuinceretur ridiculus. Primò quidem, quia libertatem, & poteſtatem voluntatis per id explicaret, quod non tam belluis, ſed etiam rebus inanimatis eſt commune: ſiquidem, ſi in hoc eſt voluntatis poteſtas, quia dum vult, vult & non poteſt ipſum velle non eſſe velle, numquid animalia dum vident, poſſunt non videre, aut dum appetunt, non appetere? vel lapis dum mouetur, non moueri, & ignis dum agit, non agere? ſi ergo hoc eſt eſſe in poteſtate alicuius, quòd, dum vult, facit, vt ipſum velle per ſe ipſum ſit velle; erit ergo in poteſtate ignis agere, licèt non ſit in eius poteſtate velle: erit in animaliū dominio appetere, licèt non velle? Quid ſomniat, quid confingit Ianſenius? Secūdò in ſenſu formali eſſent ridicula verba Auguſtini, dicentis, ſi volumus, prȩſtò eſt volitio, quaſi ideò præſtò ſit volitio, quia volumus; potiùs namque contrarium dicendum eſſet, ſi eſt volitio, præſtò volumus. Quia namque volitio eſt in nobis, ſumus volentes, non econtra, quia volumus, eſt volitio, quid ergo? tam ſtultè locutum fuiſſe Auguſtinum credit Ianſenius? ſi ita credidit, ſtultum ſe, non Auguſtinum fecit.

1017 Ex verbis ergo ipſis Sapiētiſſimi Doctoris conſtat ipſum locutum fuiſſe in ſenſu actiuo, non formali: in primo namque loco habet, *Vndè hoc quiſque in poteſtate habere dicitur, quòd, ſi vult, facit: ſi non vult, non facit*: voluntas ergo debet eſſe ratio faciendi, non forma reddens facientem: & hoc eodem modo ſemper, quòd de poteſtate volendi agit, intelligit de poteſtate faciendi velle, non de poteſtate ſubiectiua euadendi volens, ſi eſt velle. Et cùm dicit de voluntate, *ſi volumus eſt, ſi nolumus non eſt*; illud, *ſi volumus*, &, *ſi nolumus*, ponit, vt cauſam actiuam, non vt formam; cæteræ autem particulæ, *eſt*, &, *non eſt*, effectum indicant voluntatis productum, aut non productum vi volitionis, aut nolitionis: in quo ſenſu, ita propria ſunt voluntatis verba Auguſtini, vt de nullo alio, niſi de ſola voluntate, libera ab omni neceſſitate, dici poſſint.

1018 Clariſſima erit cuique hæc doctrina, ſi ea, quæ dixi à numero 465. vſq; ad 476. in memoriam reuocentur, ex ibi enim dictis, & euidenter, ni fallor, probatis, conſtat voluntatem tam diuinam, quàm humanam libertatem ſeruare, non in eo, quòd recipiat, vel non recipiat actum: ſed in eo, quòd indifferens ad producendum, vel non producendum, ſe ad vnum ex his actiuè per ſe ipſam determinat: quæ actiua determinatio, non eſt effectus; ſed quid ſe tenens ex parte cauſæ, indiſtinctum à cauſa, & nihil addens, niſi purum reſpectum actiuum immutantis, non verò immutati. Iuxtà autem hanc doctrinam duplex velle, aut nolle diſtinguitur in voluntate, alterum purè actiuum, ſe tenens ex parte voluntatis, vt cauſæ, & conſiſtit in illa determinatione, quam ex ſe habet voluntas, vt producat in ſe velle, vel non producat: ſiue vt producat, in ſe nolle, aut non producat: hæc enim determinatio, quia voluntatis eſt, & tendit ad effectum volitionis, aut nolitionis, etiam participatiuè tum à cauſa, tum ab effectu dicitur velle, vel nolle, ſed purè actiuè; non formaliter; & dicitur ſimiliter complacentia, aut non complacentia; nam interrogatus quis, quare id velit, & amet, & illud nolit, & odio habeat, non reſpondet amo, quia amo, & odio habeo, quia odio habeo: ſed cauſam aſſignat anteriorem, amo illud, quia placet, & illud non amo, quia non mihi placet: & in his reſponſionibus puram libertatem arbitrij, ſe ad vnum præ alio determinantis, reſpicimus. Vocamus ergo complacentiam volendi determinationem liberam ad velle: & non complacentiam determinationem liberam ad nolle. Determinatio ergo actiua voluntatis ad producendum in ſe actum volitionis, dicitur etiam complacentia, & velle voluntatis actiuum: determinatio verò pariter actiua ad producendum in ſe ipſa nolle, vel ad non producendum velle, dicitur non complacentia, & nolle voluntatis actiuum: atqui, cùm iſta determinatio ſit actuale exercitium actiuum voluntatis, implicat etiam diuinitùs, vt ſit exercitium iſtud producendi, & non ſit productum, vt communis eſt omnium ſententia; benè ergo, & veriſſimè ſtat, quòd, dum actiuè volumus, præſtò adeſt, & implicat non ſolùm non eſſe, ſed etiam concipi, quòd nō ſit volitio, quæ eſt effectus: dum item actiuè nolumus, implicat etiam concipi, quòd non ſit nolitio, quæ ſit illius effectus. Et hoc eſt, quod in omnibus præfatis locis docet Auguſtinus, tamquam proprium ſolius voluntatis, & conſtitutiuum poteſtatis, & dominij, nimirum in eo ſitam eſſe hanc poteſtatē, & dominium, quòd ſi voluntas actiuè vult, facit: ſi actiuè non vult, non facit, etiam ipſummet actum voluntatis rectum producendum: cùm per hoc diſtinguatur cauſa neceſſaria à libera, quòd neceſſaria per ſe ipſam, inſeparabiliter à pro-

pria

pria entitate, est determinata ad vnum; nō per modum actualitatis exercitij, sed per modum potentiæ, determinatè exigentis in sua linea; quæ potest à Deo impediri: & ideò non valet indispensabiliter, si ignis est, calefacit, quia adhuc potest Deus non cōcurrere, & esse ignis, absque eo, quòd calefaciat. Potentia verò libera ex se est indifferens in ratione potentiæ, & separabilis à determinatione ad vnum: vndè determinatio actiua ad vnū se habet ex parte exercitij actiui, non ex parte potentiæ: & æquiualet exercitio ignis, non potentiæ: vndè, & si non sit verum dicere, si ignis est, calefacit, verum tamen est inseparabiliter dicere, si ignis agit, calefacit; hoc ergo eodem modo verum est: si voluntas est determinata ad velle, vult: si ad nolle, non vult: quia ista determinatio est actuale exercitium actiuum, supponens etiam Deū, tamquam priorem, & intimiorem causam, determinatum ad eumdem effectum. Ex quo euidenter concluditur veritas omniū locorum Augustini, quòd nihil aliud est potestas voluntatis, quàm cùm actiuè vult, aut non vult per sui actiuam determinationem, præstò habere etiam in se, quod vult: nec esse impedibilem, aliàs non esset determinata vltimò per actiuum velle, sed solùm exigitiuè, sicut ignis, quo pacto nō esset actiua volitio, sed potiùs potētia voluntatis. Numquid hæc doctrinā confusam continent, aut captu difficilem, & non potiùs euidentem? Vt quid ergo Iansenius loca Augustini secundùm eam, iam euidētia, vult de sensu formali intelligere, vt reddat ridicula, & nihil explicantia? Ad argumentum ergo in forma nego antecedens. Ad probationem verò concedo maiorem, si sensus sit actiuus: nego verò, si sensus sit formalis. Pari modo distinguo secundam partem minoris, negando scilicet actum imperantem, qui producitur, nō fieri vi alterius actus actiui: cōcedēdo verò primum actū non fieri à voluntate: neq; enim fit per se ipsum, neque per alium actum, cùm nihil superaddat voluntati eius determinatio actiua ex parte sui, sed dumtaxat ex parte producti, vt videre est in numero supra citato.

1019 Sed demus Iansenio Augustinum locutum fuisse in sensu formali in omnibus supradictis locis, taliter, quòd senserit intrinsecam, & identificatam esse actui voluntatis rationem liberi, dominij, & potestatis: atq; quòd actus rectus sit per semetipsum determinatio libera voluntatis, quid? nisi insulsè, & inconsideratè potuit Iansenius inferre semper operaturam voluntatē eodem modo liberè, ex potestate, & dominio per hoc, quòd non coactè sit actura, quamuis de cætero operetur ex necessitate, quasi animalia coactè comedant, appetant, & lapis coactè descendat deorsum versus, aut etiā ista liberè ex dominio, & potestate operentur? Nonne potiùs se ostendit ita immaturè in suis sensibus processisse, quòd non animaduertit etiam Deum posse se solo producere, quidquid cum creatura simul producit; non, tamen, agendo eadem actione, qua agit, concurrendo simul cum creatura: cùm enim, hæc sit actualitas tum Dei, tum creaturæ, non potest existere, & non esse vtriusque actualitas? pari ergo modo, supposito, quòd ipsum velle productum voluntatis sit ratione sui exercitium libertatis, potestatis, & dominij creaturæ, quo voluntas se ipsam per se ipsam determinat, numquam potest procedere à voluntate determinata, vel necessitata aliundè: nam ita dum existeret, non determinaret voluntatem, quam supponeret iam determinatam: sed aliud esset illud velle, aut nolle, quod procederet à voluntate, ita necessitata. Quòd si velint scire Iansenistæ, quodnam esset hoc velle, legant Augustinum, & Angelicum Doctorem, quos affero num. 741. non enim propriè est velle, sed potiùs cupiditas, quæ ad bonum bona est, & potest à Deo infundi, qualis est pia inclinatio voluntatis ad bonum, habita per gratiam, præuenientem libertatē: si ad malū, mala est, non malitia morali, sed physica, trahens tamen ad moralem; & talis est cupiditas, & concupiscentia carnis. Id autem, quod ex præfatis Sanctis Doctoribus propriè est velle, & operatio volūtatis, quā voluntas est, dicitur quando procedit à voluntate, vt se ipsam per se ipsam determinante ad vnum: & quo verum est dicere, quòd, si vult, aut non vult, ex potestate, & dominio id facit.

1020 Obijcit octauò etiam ex eodem Sācto Doctore ita: quia Augustinus difficile captu putat, quomodò componatur efficacia diuinæ gratiæ cum libertate arbitrij voluntatis, vt docet tum libro de Gratia Christi cap. 47. tum libro de Prædestinatione Sanctorum cap. 14. tum tandem lib. 2. de peccatorum meritis, & remissione cap. 18. ex quibus solùm, quæ habet vltimo loco, breuitatis gratia, adducam, *Ipsa etiam ratio*, ait, *quemlibet nostrum quærentem vehementer angustat, ne sic defendamus gratiam, vt liberū arbitrium auferre videamur: rursus, ne sic asseramus liberum arbitrium, vt superba impietate ingrati Deo iudicemur.* Atqui, subsumit Iansenius, si gratia relinqueret arbitrium in-

indifferens ad vtrumlibet, facillimè appareret, quomodò ambo amico fœdere copularentur; ergo ex mente Auguſtini ſimilis voluntatis indifferentia vacat.

1021 Reſpondeo hoc argumentum eſſe inter reliqua ridiculoſius: quid namque magis clarum experientia cuique notum eſt, quàm actus tum concupiſcentiales, tum amoris in Deum, eſſe nobis ſuaues,& ab intrinſeco: non ingratos, & violentos ab extrinſeco? ſi ergo per carentiam coactionis poſſet ſaluari libertas, nihil magis eſſet clarum, quàm gratiam libertatem nullatenus lędere: difficultatem tamen haberet Ianſenius inſuperabilem ad ſaluandū, quomodò beſtiæ non eſſent in operando liberę, ſicut homines, cùm neque ipſæ coactè operentur. Dico ergo non eſſe difficultatem in componenda gratia efficaci cum libero arbitrio, ſuppoſito, quòd hoc ſit, ac remaneat indifferens: ſed difficultas non parua eſt in explicando, quomodò remaneat liberum arbitrium indifferens, ſuppoſita gratia efficaci: legant Auguſtinum, ſi adhuc non legerint, Ianſeniſtæ in libro 2. contra litteras Petil. cap. 84. *Si tibi*, inquit, *proponam quæſtionem, quomodò Deus Pater attrahat ad filium homines, quos in libero dimiſit arbitrio, fortaſſis eam difficillimè ſoluturus es: quomodò enim attrahit, ſi dimittit, vt quis, quod voluerit, eligat?* nonne iſta eſt libertas indifferentiæ, in qua creauit Deus Adam, cùm dicitur dimiſſus fuiſſe in manu conſilij ſui? Sed numquid hanc forſan, propter difficultatem, inficiatus eſt Auguſtinus? legant, quid ſubiungat, *Sed tamen*, inquit, *vtrumque verum eſt: ſed hoc penetrare pauci valent*. Non ait eſſe impenetrabile, ſed quòd pauci penetrare poſſunt; difficultas ergo in eo ſita eſt, quomodò gratia ita trahat, vt faciat operari, & nihilominùs liberum arbitrium adhuc illi poſſit reſiſtere, & non operari? quæ difficultas eò magis creſcit, quò hæc gratia diuinam Prædeſtinationem gloriæ, tamquam finem præuolitum, ſupponit in Electis: hæc ſanè, niſi præſcientia præcedat, reddit imperceptibile, quomodò poſſit relinquere prædeſtinatum in manu conſilij ſui; quid ergo mirum, ſi id ipſum pauci penetrent?

1022 Obijcit nonò ex epiſtola Hilarij ad Auguſtinum, ſcribentis contra Maſſilienſes Semipelagianos: in ea namque, inter alia refert, quòd ſtomacaſſent Auguſtinū Semipelagiani, quia diuiſerit donum perſeuerantiæ, datū Adamo, ab eo, quod datur Electis poſt originale, ex eo, quòd illud dabat poſſe perſeuerare, vel non perſeuerare indifferenter: iſtud uerò det ineuitabili neceſſitate determinatè perſeuerare: Ecce, ait Ianſenius, verba Hilarij, *Deindè moleſtè ferunt ita diuidi gratiam, quæ vel tunc primo homini data eſt, vel nunc omnibus datur, vt ille acceperit perſeuerantiam, non qua fieret, vt perſeueraret, ſed ſine qua liberum arbitrium perſeuerare non poſſet: Nunc verò Sanctis, in Regnū per gratiam prædeſtinatis, non tale adiutorium perſeuerantiæ detur, ſed tale, vt eis perſeuerantia ipſa donetur. His verbis Sanctitatis tuæ ita mouentur, vt dicant quamdam deſperationem hominibus exhiberi: ſi enim, aiunt, ita Adam adiutus eſt, ut & ſtare poſſit in iuſtitia, & à iuſtitia declinare: & nunc ita Sancti iuuantur, ut declinare non poſſint, ſi quidem eam acceperunt uolendi perſeuerantiam, ut aliud uelle non poſſint: uel ſic quidam deſeruntur, ut, aut nec accedant, aut, ſi acceſſerint, & recedant: ad illam uoluntatem pertinuiſſe dicunt exhortationis, uel comminationis utilitatem, quæ & perſiſtendi, & deſiſtendi obtinebat poteſtatem: non ad hanc, cui nolle iuſtitiam ineuitabili neceſſitate coniunctum ſit.* Hanc autem perſeuerandi neceſſitatem ex doctrina Auguſtini reſpuentes, dicebāt ipſi, vt idem Hilarius refert, *Quidquidlibet donatum ſit prædeſtinatis, id poſſe, & amittere, & retinere propria uoluntate*: quod eſt eſſe liberum libertate indifferentiæ ad perſeuerandum, vel non perſeuerandum; ergo, infert Ianſenius, libertas indifferentię in Electis poſt peccatum error eſt Semipelagianorum, oppugnatus ab Auguſtino, tantùm abeſt, vt ſit doctrina Catholica, & ab Auguſtino propugnata.

1023 Reſpondeo hanc eamdem obiectionē me retuliſſe num. 345. & ſoluiſſe in ſubſequenti. Videantur, quæ ibi dico, ſuperfluum namque eſt iterum eadem repetere. Addam nunc dumtaxat, quòd id ipſum eſt, quod retuli mox in reſponſione antecedentis argumenti ex Auguſtino, *Si tibi proponam, quomodò Deus Pater attrahat ad filium homines, quos in libero dimiſit arbitrio, fortaſſis eam difficilè ſoluturus es, &c.* De his namq; ait lib. 18. de Ciuitate Dei capit. 11. *Quos enim præſciuit, & prędeſtinauit conformes fieri imaginis filij ſui, ex eis perire nullus poteſt*: ſed numquid propterea non dimittūtur iſti in eorum libero arbitrio? non ita certè locutus eſt Auguſtinus; ſed ait, *Vtrūque uerū eſt, ſed hoc penetrare pauci valent*: quia non omnes conſiderant, quæ alibi docet Auguſtinus, vt notaui numero 149. nimirum quòd, *In ſua, quæ falli, mutarique non poteſt præſcientia, opera ſua futura diſponere, id omninò nec aliud quidquam eſt, quàm prædeſtinare*. Et, *Cuius miſeretur, ſic eum uocat, quomodò ſcit ei congruere, ut uocantem non reſpuat*. Quos ergo prædeſtinauit perſeuerādos,

dos, ita prædestinauit, quomodò nouit eis congruere, quòd donum perseuerantiæ non reipuerent: supposita autem ista præscientia, quæ falli, mutarique non potest, quis non videt ineuitabiliter eos fore perseueraturos? at, sicut præscientia non affert, sed supponit necessitatem, ortam ex suppositione futuritionis operis: ita nec ista ineuitabilitas futuræ perseuerantiæ.

1024 Obijcit decimò ex Angelico Doctore ita. Necessitas ab indifferentia cum carētia coactionis per Angelicum non solùm componitur cum libertate, prout expresè docet quæstione decima articul. 2. ad quintum his verbis, *Naturalis necessitas, secundùm quòd voluntas aliquid ex necessitate velle dicitur, vt felicitatem, libertati voluntatis non repugnat, vt Augustinus docet in quinto de Ciuitate Dei: libertas enim voluntatis violentiæ, vel coactioni opponitur: vndè voluntas liberè appetit felicitatem, licèt necessariò appetat illam: sic autem & Deus sua voluntate liberè amat se ipsum, licèt de necessitate amet*: verùm etiā cum ratione meriti, aut demeriti, prout adstruit in 3. dist. 12. quæst. 2. artic. 1. ad tertium, vbi sic loquitur, *Impotentia coactionis, quæ opponitur voluntario, tollit rationē meriti; non impotentia, quæ est ex perfectione in bonitate, vel malitia: quia hoc voluntariū non tollit, sed ponit voluntatem confirmatam ad vnum.* Et item in 3. distinct. 18. quæst. 1. art. 2. ad quintum. *Dicendum*, inquit, *quòd etiam si esset determinatum ad vnum numero, sicut ad diligendum Deum, quod non facere non potest, tamen ex hoc non amittit libertatem, aut rationem laudis, siue meriti: quia in illud non coactè, sed spontè tendit, & ita est actū sui Dominus.* Ergo, inquit Iansenius, mea doctrina, tamquam Mecœnatem, habet Angelicum Doctorem, tantùm abest, quòd opponatur fidei.

1025 Respondeo ex dictis numero 975. patere qualē extimet Angelicus Doctor Iansenij doctrinam: censet namque hæreticā, ac auferentem omnem rationem meriti, vel demeriti. Quid ergo versutia Iansenio iuuare potest, qua verba quædam à proprio distorta sensu, in medium adducere satagit, vt suæ doctrinæ fœditatem contegat, quasi nullus possit Angelicum Doctorem in fonte perlegere. Numquam ergo vel libertatem arbitrij, quæ simpliciter libertas est; vel rationem meriti, & demeriti cum necessitate ab indifferētia, aut cùm sola libertate à coactione cōponere cogitauit Angelicus Doctor: sed dumtaxat cum carentia coactionis exposuit in primo loco libertatem à coactione, seu opus voluntatis præcisè: ad meritum autem & demeritum semper libertatem requirit ab indifferentia. Vndè.

1026 Ad primum locum, adductum à Iansenio dico, quòd, si ipse voluisset, potuisset benè comprehendere, quòd ibi Diuus Thomas agit, an Spiritus Sanctus procedat per voluntatem, & concludit, quòd ita. Obiecerat autem huic conclusioni, quòd Spiritus Sanctus procedit necessariò, & naturaliter: sed voluntas est principium liberum; ergo non potest procedere per voluntatem. Cui argumento ex alibi dictis, secundùm quæ docet non esse de essentia voluntatis, vt omnis eius actus sit liber ab indifferentia: quandoquidem ad vltimum finem in genere procedit necessariò, & naturaliter: dumtaxat autem voluntati essentiale est, vt omnis eius actus sit spontaneus, & liber à coactione, eò quòd omnis eius actus est inclinatio ad aliquod obiectum, vt probat prima parte quæst. 82. artic. 1. in corpore, respondet, quòd necessitas naturalis ad finem, sicut necessitatur ad felicitatem voluntas, non opponitur ipsi, sed sola necessitas coactionis: atque ita, cùm Deus ipse sit finis suę voluntatis, non propterea, quòd necessariò amat se ipsum, nō erit hic actus voluntatis, mediante quo procedens Spiritus Sanctus, dicatur procedere per voluntatem.

1027 Ad secundum dico agere ibi Angelicum de confirmatione in bono, & obstinatione in malo, sicut agit quæst. 24. de Veritate ab articulo 9. & docere neminem in via posse ita in bono confirmari, vel obstinari in malo, vt necessitetur ad bonum, aut ad malum simpliciter: quoniam ita confirmatus esset coactus ad vnum, sumpta coactione non ita strictè, pro sola nimirum necessitate simpliciter: posse verò alio modo confirmari in bono perfectione gratiæ, & custodia diuinæ prouidētiæ tali, quòd numquam cadat: vel habituali malitia ita obstinari in malo, vt numquam resipiscat: quæ confirmatio, & obstinatio possunt quidem dici impotentiæ ad oppositum, sed nō tales, quæ liberum arbitrium, & rationem meriti, vel demeriti tollant: eò quòd cōfirmatio perfectio est ad bonum, sed non aufert posse ad oppositum: & pariter talis habitualis malitia voluntatem ponit firmatam ex suis actibus liberis ad vnum, sed non taliter, vt auferat posse simpliciter resipisci.

1028 Ad tertium dico loqui ibi Angelicū de libertate Christi Domini, vi cuius liberè pro nobis passus, & mortuus fuit, & huiusmodi libertatem probat in eo fuisse. Contra hoc autem retulerat argumētum, quòd

In naturalibus non meremur propter hoc; quòd sunt determinata ad vnum: sed liberum arbitriũ in Christo erat determinatum ad bonum, ergo, &c. Vbi Angelicus non negat maiorem argumenti, quæ non procedit de necessitate coactionis, sed de necessitate naturali: at totus est in explicando quomodò in Christo non erat par necessitas: vndè primò respondet, *Dicendum, quòd liberum arbitrium Christi non fuit determinatum ad vnum secundùm numerum, sed ad vnum secundùm genus, scilicet ad bonum, quia ad malum non potest: sed tamen hoc potest facere, & non facere.* Hanc responsionem non memorat Iansenius, qui videt per eam explicitè suffocari eius errorem. Quoniam autem Angelicus animaduertit posse adhuc sibi instari Christum non potuisse nõ diligere Deũ: respondit secundò, *Quòd etiam si esset determinatum ad vnum numero, sicut ad diligendum Deum, quod non facere non potest: tamen ex hoc non amittit libertatem* à necessitate, *aut rationem laudis, siue meriti, quia in illud non coactè, sed spontè tendit,* hoc est, non omninò determinatus, sed cũ aliqua alia indifferentia tendit, *& ita est actù sui Dñs*: dominium autem liberi arbitrij ex Angelico lib. 1. cõtra Gentiles cap. 68. ita describitur, *Dominium, quod habet voluntas in suos actus, per quod in eius est potestate velle, vel non velle, excludit determinationem ad vnum.* Vt ergo in Christo, determinato ad vnum in ordine ad diligendum Deum, stet libertas meritoria, & dominium in diligendo Deũ, sicut asserit Angelicus, debet cũ ista determinatione ad diligendum, componi indifferẽtia diligendi hoc, vel illo modo: secundùm autẽ modũ Deũ numericè amandi, duplex esse potuit, & defacto fuit libertas in Christo: vna per quã liber fuit, vt Deũ voluerit efficaciter amandũ ab his Electis potiùs, quàm ab aliis hominibus, quos elegit. Altera, per quam Deum cognoscens, non solùm cognitione intuitiua, à qua liber non erat abstinendi, sed etiam cognitione abstractiua ex operibus Dei, quæ etiam incitabat ad amorem Opificis, sicut poterat liberè ad hæc ponderanda applicari, vel non: ita liber erat ad hunc specialem amorem habẽdum, vel non; secundùm quem sensum dicitur Lucæ secundo, quòd, *Iesus proficiebat sapientia, & gratia apud Deum, & homines.*

1029 Obiicit vndecimò ex Anselmo Dialogo de libero arbitrio cap. 1. vbi habet, *Nec libertas, nec pars libertatis est peccandi potestas*; ergo ex Anselmo stat libertas cũ impotentia ad malum; ergo si Christo fuit e. g. præceptum moriendi à Patre impositũ, stetit libertas in Christo ad velle mori cum impotentia ad oppositum; atqui hæc non est libertas indifferentiæ ad opposita, sed à sola coactione; ergo ad merendum, prout meritus est Christus, moriendo, sufficit sola libertas à coactione: & pari modo sufficiet ad demerendum.

1030 Respondeo ex Angelico tum supra adducto, tum in prima parte quæst 62. art. 8. ad tertium verissimum esse posse peccare, nec libertatem esse, nec partem libertatis, & hoc ex duplici capite. Primò quidem, quia tota libertas tum contradictionis, tum contrarietatis stat essentialiter in sola indifferentia ad eligendum, vel non eligendũ; siue ad eligendum hoc, aut illud bonum: ac consequenter nec posse peccare est libertas constituta, nec pars illius, sed potiùs extensio libertatis. Secundò, quia posse peccare est defectus potentiæ, non ratio potentiæ: est enim capacitas defectiua, vt in eligendo voluntas possit deflectere à recto ordine: libertas autem est perfectio creaturæ rationalis, atque ita posse peccare est defectus libertatis, non libertas, nec illius pars: & cõsequẽter non datur culpa, vbi non datur indifferentiæ libertas, in qua voluntas deficere possit. Ad argumẽtum ergo concedo posse peccare non esse libertatem, nec partem libertatis, quia libertas est indifferentia eligendi, vel non eligendi medium ad finem: siue eligendi hoc, aut illud: & sine hac indifferentia non datur libertas meritoria, vel demeritoria. In Christo autem fuit hæc tota libertas in ordine ad eligendum, vel non eligendum; & ad eligendum hoc, vel illud: vndè in casu præcepti determinati pluribus modis Christus fuit liber, aut scilicet moriẽdi tardè, vel citò: aut reflexè gaudendi, siue non gaudendi de præcepto: aut tandẽ quia liber erat obtinendi dispensationem præcepti, iuxtà quod ore proprio dixit, *Numquid non possum rogare Patrem meum; & exhibebit mihi plusquam duodecim legiones Angelorum.* Quod alibi relinquo disputandum. Hoc vnum sufficiat, quòd omnes Theologi saluant in Christo libertatem indifferentiæ.

1031 Obiicit duodecimò ex sententia Scoti, & sequacium, qui admittunt perfectã rationem libertatis tum in amore Dei, quo producitur Spiritus Sanctus, tum in amore, quem habent de Deo Beati, quamuis ambo sint actus necessarij: & hoc quia ista necessitas non ortum habet ab aliqua differentia intranea voluntatis, quæ, vt talis, potit esse indifferens: sed ab aliquo prædicato, vel qualitate extranea; ergo pari modo, inquit Iansenius, nec obstat merito, vel

vel demerito voluntatis necessitas extranea orta siue à gratia, siue à concupiscentia: quæ non pertinent ad essentialem lineam voluntatis, sed sunt vel qualitas, vel prædicatum extraneum: ac proindè, subiungit, tātùm abest, vt mea doctrina scrupulosa sit, quòd talem, ac tantam habet, eamdem fulcientem, Scotistarum scholam.

1032 Respondeo vanè Ianseniū pro fulciēda diruta, non tam ruente, sua, veritati Catholicæ aduersante, sentētia, doctrinas quærere à Scotistarum mente, circa essentiale constitutiuum libertatis per differentiam intraneam, vel extraneam: nec enim Lutherus, & Caluinus, dum libertatem in homine post lapsum negabant, lineam voluntatis negabant: sed deperdidisse dicebant organicam potentiarum dispositionē, quæ non est voluntas, sed quid extra lineā voluntatis, aliàs non admisissent amorem Dei, & spem, quæ comites afferebant fidei promissorum. Aliud ergo est quærere vtrū dicenda sit essentialiter libera voluntas per hoc, quòd ex conceptu suo tendere potest ad omne bonum, & à se ad nullum est specialiter determinata, prout sufficere ad essentialem libertatem dicunt Scotistæ: aliud verò, an iste præcisus conceptus libertatis sufficiat ad meritum, & demeritum? imò ex hoc ipso potiùs euacuatur ratio meriti, vel demeriti: si enim voluntas ex proprio conceptu indifferens est ad vtrumlibet, & non ab ipsa, sed ab aliquo extraneo est determinatio operis; non ergo voluntati, sed illi, vi cuius est potiùs hoc opus præ alio, imputanda est positio huius operis præ alio, siue boni, siue mali; ergo imputabilitas bonitatis operis, vel malitiæ, in qua consistit ratio meriti, vel demeriti, lōgè abesset à voluntate. Atque ita, nec Scotus, nec Scotistæ vnquam somniarunt hāc præcisam rationem libertatis sufficere ad meritum, vel demeritum, qui, ne per voluntatem efficacem Dei nostra voluntas prædeterminaretur ad opera, & euacuaretur libertas, prærequisita ad meritum, & demeritum, decreta prædefinitiua Dei excluserunt; & admittunt dumtaxat condefinitiua, ac concomitantia.

1033 Obijcit tandem Iansenius plura, quæ appellat absurda, necessariò connexa cum asserto libertatis indifferentiæ pro saluanda ratione meriti, vel demeriti in homine post lapsum. Si, inquit, ad meritum requiritur libertas indifferentiæ in voluntate; ergo gratia efficax, quæ voluntatem ipsam determinat ad vnum, rationem meriti euacuat: si enim hæc ideò est efficax, quia facit operari; ergo ex se extrahit voluntatē hominis ab indifferentia ad operandum, vel non operandum. Et eodem modo arguit de concupiscentia in male operantibus; ac etiam de habitibus acquisitis, qui hominem trahunt ad opus; nisi aliunde impediantur, ab aliquo nimirum fortiùs trahente. Rursus, si libertas, inquit, indifferentiæ est fundamentum meriti, vel demeriti; ergo, quò maior est indifferentia, eò maius est meritum, vel demeritum: & econtra, quò voluntas magis ad vnum trahitur, eò decrescit ratio meriti, vel demeriti; ergo, infert, maior gratia, à Deo donata homini, maius erit infortunium, vtpotè magis in nobis minuens rationē meriti: quod nemo nō videt esse absurdissimū.

1034 Respondeo ridiculum esse exemplum Lancis, quod affert Iansenius in his adstruēdis, arguens à pari, quòd statim hæc pōdere validiori ex altera parte premitur, illuc declinat: non credo enim non expertum fuisse in se ipso, quòd omnes iugiter experiuntur siue benè, siue malè operantes: non enim, qui hinc gratia, illinc cōcupiscentia mouetur, indiuisibili tēporis in alterā ferūtur partem, sed paulatim: hæc est namque differentia inter agens necessariò, & agens liberè, quòd illud non est à se determinandū, sed vel est determinatū, vel ab alio expectat determinari: & determinatione posita, nihil potest vlteriùs expectare, vt prorūpat in opus: at verò agens liberū indifferens est ex se: & per se ipsum ex consilio rationis, & collatione obiectorum propositorum, determinandum; & ideò non est eius indifferentia, sicut illa Lancis, qua extra propositum vtitur Iansenius. Ad primum ergo, quod vocat absurdum, tria continens exempla, dico ex dictis sanè absurdum esse, si talis adstruatur gratia efficax, quę ita voluntatem determinet, vt nullum relinquat voluntati creatæ locum ad se per ipsam determinandā: sed gratiā, ita efficacem nec Thomistæ admittunt: nō erit tamen absurdum, si dicatur gratiam quidem ex se efficacē esse, & trahere ad opus, non quidem voluntatem physicè determinando, sed moraliter, tamdiù nimirum supra oppositos motus trahendo, & mulcendo liberum arbitrium, quòusque cedat, se accommodando actioni illius ex propria determinatione: agendo tamen non per puras vires naturæ, sed prout eleuatum, & supernaturalizatum: ac pari modo proportionaliter dicendū est trahi eādē voluntatē à cōcupiscentia in actus malos, & ab habitibus acquisitis, siue in bonū, siue in malū. Ad secundū dico, quòd, sicut tractio maior, non aufert simpliciter libertatem

tem physicè, quæ consistit indiuisibiliter in posse vtrumlibet, sed auget, vel minuit in alio genere: ita nec aufert, quòd opus intẽsius sit à libertate physica, & augeat simpliter rationem meriti: quamuis, si maior esset libertas æquilibrij, maior etiam esset ratio meriti in his, qui steterunt, ratione libertatis in æquilibrio, quàm sint, cæteris paribus, meritoriæ, aut demeritoriæ actiones bonæ, vel malæ hominum post lapsum.

§. VIGESIMVS.

Reliquæ propositiones Iansenij profligantur, vbi præcipuè necessitas ostenditur gratiæ sufficientis.

1035 PRima Iansenij propositio in eo sita est, quòd sint quædam pręcepta, quæ hominibus non tantùm infidelibus, excæcatis, & obstinatis, sed etiam fidelibus, iustis volentibus, & conantibus, sint, secundùm præsentes, quas habent vires, impossibilia, & quòd desit eis gratia, qua possibilia fiant. Hoc autem specialiter fũdat in eo, quòd non admittit, nisi gratiã efficacem, necessitantem ad opus bonum: gratiam verò præcisè sufficientem, cui voluntas creata resistat, putat aut monstrum, aut damnatam, tamquam doctrinam Semipelagianam: atque ita, qui non benè operatur, ideò non operatur, quia nullam habet gratiam, qua possit implere hic, & nunc præceptum: & ideò obseruantiam illius putat hic, & nunc etiam illi, qui erat iustus, & deindè nõ obseruat præceptũ, impossibilem. Probato ergo, quòd Deus nulli denegat gratiam suam, saltem sufficientem, dum ab illo exigit obseruantiã præcepti, ruit funditus prima Iansenij propositio.

1036 Secunda ergo eiusdem Iansenij propositio consistens in eo, quòd gratiæ interiori Dei, datæ hominibus per Christum Redemptorem, numquam resistatur, propterea, quòd nulla alia datur per Christi merita gratia, nisi efficax, est nobis hic impugnanda, & profliganda: quo exhibito ruet non dum prima iam relata propositio, verùm etiam quarta, in qua asserit, quòd admiserint Semipelagiani necessitatẽ gratiæ Christi ad singulos actus, etiam fidei: sed ideò fuerunt damnati, vt hæretici, quia admittebant non necessitatem, sed talem, cui possit resisti, vel obtemperari. Ruet etiam quinta, in qua adstruit Christi passionem, & mortem non taliter exhibitam à Christo fuisse pro salute omnium, & singulorum hominum, quòd vi voluntatis Dei, & Christi Redemptoris dentur singulis hominibus proxima remedia gratiæ, saltem sufficientis, qua proximè saluari possint, si velint: sed dumtaxat quoad sufficientiam remotam, quatenus merita Christi sufficientia ex se sunt ad saluandum omnes, si Christus voluisset: quæ tamen defacto non applicauit, nisi pro solis Electis, exclusis cæteris. Omnes ergo istæ quatuor propositiones ita inter se sunt annexæ, vt expugnata secunda insuperabiliter expugnatę remaneant cæteræ. Sola tertia cum his cõnexionem non habet veluti ex consequenti, sed potiùs in ipsa radicantur cæterę. Si namque ad merendum, vel demerendum defacto non requiritur per Iansenium, imò non datur in hominibus post lapsum, nisi libertas à coactione; ergo defacto non daretur gratia sufficiens, cui resisti possit; hoc enim modo daretur libertas indifferentiæ, secundùm quam homo posset cooperari gratiæ, & non cooperaretur. Vndè in tertia propositione, tamquam in mala radice, vitiantur reliquæ quatuor propositiones Iansenij: atque ita profligata iam tertia in toto paragrapho antecedenti, sufficientissimè in ea remanerent expugnatæ reliquæ. Volo nihilominùs non pauca addere in hoc paragrapho contra secũdam propositionem, sicut etiam aliqua contra reliquas. Vt tamen clariora fiant, quæ contra secundam Iansenij propositionem dicam.

1037 Prænoto primò qualis sit, vel debeat esse obseruantia præceptorum Dei, ad quã requirunt Catholici Theologi necessitatẽ gratiæ, siue efficacis, siue sufficientis in singulis actibus. Dupliciter namque plurima Dei præcepta videntur posse obseruari: vno modo materialiter ex parte præcisè rei pręceptæ, vel prohibitæ: non tamen ex recto, & ordinato fine, sed vel amore concupiscentiali rerum temporalium, vel timore pœnarum secundùm se præcisè, nullo habito respectu ad Deum iratũ, atque ad illius absentiam: quo pacto plurima præcepta legis obseruabant, & obseruant defacto Hebræi: vel etiam alio fine naturali, sicut obseruantia castitatis ex auaritia, vel vanagloria, & alijs similibus motiuis. Et hæc ob-

obſeruantia praua, & mala eſt ex inordinato fine, vt contra Iulianum Pelagianum, qui ſimiles obſeruantias ipſi obijciebat in infidelibus pro excludenda neceſſitate gratiæ, probat Auguſtinus in libro 4. cap. 3. ex ijs, quos contra eumdem ſcripſit. Ad ſimilem ergo prauam præceptorum Dei materialem obſeruantiam nulli dubium eſt nõ requiri Dei gratiam, cuius effectus eſſe non poteſt, niſi bonus: nec Deus in ſuis præceptis poteſt hanc malam à nobis exigere obſeruantiam, qui iniquitatem odit; non præcipit, aut exigit. Alia eſt autem præceptorum obſeruantia formalis, quando nimirum non ſolùm ſit, quod præcipitur, verùm etiam ex recto fine, cum ordine nimirum ad Deum, ſiue per amorẽ, ſiue ſaltem per timorem diſponentem ad charitatem, eo modo, quo loquitur Tridentinum Seſſ. 6. Can. 1. & 3. quòd ſcilicet ſeruetur præceptum, ſicut oportet, vt homo diſponatur ad ſalutem; & ſecundùm quòd dicitur in Scriptura, *Præparate corda veſtra Domino*. Porrò ad huiuſmodi præceptorum obſeruantiam requirunt Catholici neceſſitatem gratiæ ſiue efficacis, ſiue ſufficientis, vt benè operans mereri poſſit: & demereri, qui gratiæ non cooperatur. Et quidem in hominibus poſt lapſum duplicem requirunt gratiam: aliam nimirum præuenientem, ſeu vocantem, & excitantem, atque ſanantem: aliam verò adiuuantem, & cooperantem, ſeu vires potentiæ eleuantem: vt docet Angelicus prima ſecundæ quæſt. 109. artic. 2. his verbis, *Sic igitur virtute gratuita, ſuperaddita virtuti naturæ, indiget homo in ſtatu naturæ integræ quantùm ad vnum, ſcilicet ad operandum, vel volendum bonum ſupernaturale: ſed in ſtatu naturæ corruptæ quantùm ad duo, ſcilicet vt ſanetur, & ulteriùs, vt bonum ſupernaturale virtutis operetur*. Et ratio patet ex ſæpè dictis, quia nimirum homo in ſtatu naturæ integræ per donũ iuſtitiæ originalis, (quod licèt non ſit debitum naturæ, computatur tamen inter dona naturalia, eò quòd non eleuabat hominem ad Deum, ſicut facit nunc gratia præueniens, ſed præcisè ſopporabat cõcupiſcentias, & cupiditates naturæ, quibus trahitur ad ſe,) ſanus erat ad Deũ amãdũ, & ſeruãda præcepta vi liberi arbitrij, & naturaliter: vt autẽ potuerit ſupernaturaliter eadẽ pręſtare, alio indigebat auxilio eleuãte, & dãte vires: nunc autẽ premitur homo concupiſcentijs, & cupiditatibus, ipſum trahentibus ad ſeipſum: & niſi aliquo alio auxilio trahatur extra ſe per oppoſitas inclinationes ad Deum, numquam poſſet cum ſola gratia adiuuante non operari ſecundùm cupiditates; ac propterea, vltrà auxilium cooperans, & dans ei vires ad actus ſupernaturales, indiget alio, ſanante eius infirmitatem; excitante nimirùm, & aduocante, atque inclinationibus oppoſitis ad Deum ducente. Vndè Auguſtinus lib. de Correct. & Gratia cap. 11. *Quid ergo?* inquit, *Adam non habuit Dei gratiam? Imò verò habuit magnam, ſed diſparem. Ille non opus habebat illo adiutorio, quod implorant iſti, cùm dicunt, video aliam legẽ in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, &c.* Eò quòd, *Ille nulla tali rixa à ſe ipſo aduerſus ſe ipſum, tentatus, atque turbatus, in illo Beatitudinis loco ſua ſecum pace fruebatur.*

1038 Prænoto ſecundò vtramque hanc gratiam, quæ ſupernaturalis eſt, non ſolùm quoad modũ, verùm etiã quoad ſubſtantiã, prout probaui numero 296 quamque Catholici neceſſariam eſſe dicunt ad ſingulos actus bonos eliciendos, etiam fidei primordialis, ac ad actus quærendi, petendi, pulſandi contra Pelagianos, & Semipelagianos, non ita requiri, quaſi in omnibus hominibus, etiam infidelibus, & barbaris detur in omni tempore, & actualiter gratia tum pręueniens, tum cooperans ad proximè elicere quemlibet actum bonum, itaut de infideli hìc, & nunc dici valeat, quòd habeat in ſe gratiam ſufficientem, dantem proximum poſſe ad amandum Deum, & ſeruanda omnia alia præcepta: hæc namque gratia infideli, & impotenti ſine fide placere Deo, omninò ſuperfluè daretur: ſed ſufficentia gratiæ, quã dari ab iiſdem Catholicis propugnatur in omnibus prorſus hominibus, dum ſunt in via, talis eſt, qua liberum arbitrium poſſit per eam aliquid efficere, quo mediante valeat, reliqua, quæ non habet, obtinere, e. g. infideli dari gratiam, ſaltem ſufficientem, vt poſſit credere, & credendo acquirere gratiam, qua poſſit quærere, petere, & pulſare: ac quærendo, petendo, & pulſando alias acquirere gratias, quibus reliqua omnia valeat adimplere præcepta, iuxtà modum, quo loquitur Tridentinum Seſſ. 6. cap. 11. *Deus impoſſibilia non iubet, ſed, iubẽdo, monet & facere, quod poſſis, & petere, quod nõ poſſis, & adiuuat, vt poſſis.* Quo modo etiã locutus eſt Auguſtinus lib. de Natura, & Gratia cap. 43. Sicut namque liber eſt homo ad ambulandum, non voluntate, ſed pedibus, in quantùm liberè poteſt vti pedibus: liber eſt etiam claudus, potens baculo ambulare, ad ambulandum, quia in ſuo poſſe habet baculum ſibi applicare: ita liber, & potens ſimpliciter actù, eſt infidelis ad amandum Deum, licèt gratia

careat pro eliciendo tali amore, ex eo, quòd per solam gratiam ad posse credere, potest, credendo, acquirere posse petere, & petẽdo acquirere posse Deum amare. Quapropter cautè legendi, atque intelligendi sunt illi Doctores Catholici, qui dicunt aliquos homines peruersos, & obstinatos priuari à Deo in pœnam, etiam gratia sufficienti: non enim intelligendi sunt de omni gratia, vt nec possint petere, quærere, & pulsare: sic enim impossibilitarentur omninò ad obseruantiam præceptorum, & non peccarent, ea non obseruãdo: sed dumtaxat intelligi debent de priuatione proximioris gratiæ, requisitæ ad obseruantiã præceptorum. An autem etiam hoc benè dicatur, vel non, aliò remittitur disputandum. His præhabitis.

1039 Obruitur secunda Iansenij propositio, probando dari in omnibus prorsus hominibus, etiam barbaris, & infidelibus gratiã sufficientem modo explicato in secunda adnotatione, primò ijs locis, quibus in paragrapho 5. probaui contra Lutherum, & Caluinum adesse in omnibus hominibus post lapsum libertatem ad bonum, & ad malum, sed ad bonum non esse liberos, nisi gratia Redemptoris: cùm autem non omnes benè operentur, necesse erit consequenter dicere in non operantibus gratiã talem esse, quòd, quamuis ea possint benè operari, ipsi tamen resistant. Ex quibus aliqua dũtaxat repetã, quæ clariora vidẽtur, qualis est ille Ecclesiastici 15. *Non dixeris, per Deum abest: quæ enim odit ne feceris, non dicas, ille me implanauit.* Hæc namque homini labenti post originale dicuntur: si autem huic, negato posse, à Deo imponitur præceptum, quis non videt, quòd per Deum, non dato posse, quod ab eo dumtaxat dari valet, abest actus præceptus: & non vi hominis labentis, à quò non potest vitari lapsus? Ille item Oseæ 13. *Perditio tua ex te Israel, tantummodò in me auxilium tuum.* Si autem Israeli, se perdenti, nullum Deus præbet auxilium, quo potuerit non se perdere, non esset, de quo auxilo possent pręfata verba intelligi. Illa item loca Ezechielis 18. *Numquid voluntatis meæ est mors impij, dicit Dominus Deus, & non, vt conuertatur, & viuat?* Et infra, *Quare moriemini domus Israel, quia nolo mortem morientis, dicit Dominus? reuertamini, & viuite.* Et cap. 33. *Viuo ego dicit Dominus, nolo mortem impij, sed vt conuertatur à via sua, & viuat.* Vbi est aduertendum, quòd non est sermo de homine ante casum, & voluntate Dei, vt non cadat, sed de homine iam lapso, & voluntate Dei, vt conuertatur: implicat autem voluntas Dei actualis de obiecto impossibili, cùm Dei voluntas sit ex se immutatiua sui obiecti; si ergo nihil Deus peccatori, impotenti se conuertere, tribuit, quo possit se conuertere, non posset stare similis voluntas in Deo, qua dici valeat velle, vt impius se conuertat, & viuat. Rursus, si daretur talis in Deo voluntas, non esset voluntas sincera, sed delusiua: vellet nãque nostram conuersionem, quando hæc esset nobis impossibilis. Et quamuis hæc loca possint allegoricè intelligi de Israele, per fidem Christi, & peccatoribus liberatis à Christo. Hoc id ipsum nihilominùs vrget: nam ista verba dicta sunt Populo Hebræorum: nisi autem ille potuisset fieri populus Israel per fidem in Christum, deceptoriè locutus fuisset Propheta nomine Domini, cui loquebatur. Hæc autem de Deo, etiam cogitare, est blasphemia; ergo. Talis est etiam locus ille Isaię 5. dicentis de vinea Domini Sabaoth, *Quid est, quod debui vltra facere vineæ meæ, & non feci ei? an quòd expectaui, vt faceret vuas, & fecit labruscas?* Vbi nõ esse sermonẽ de domo Israel, in Adã, cęci vidẽt: nã in Adã omnes homines fuerunt codẽ modo, & nulla erat specialis electio huius populi, qui dici potuerit præ alio vinea Dñi; ergo sermo est de populo electo in Abraham, vel in Iacob, post lapsum originale; si ergo huic populo non dederat Deus nec gratiam efficacem, qua benè operaretur; nec sufficientem, qua posset, quomodò expectabat fructus vuæ à labruscis, quibus impossibilis erat talis fructus? cui quæso rationalis videri potest talis expectatio? Et ille Matthæi 23. *Ierusalem Ierusalem, &c. quoties volui congregare filios tuos, quemadmodùm gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti:* si autem Deus nec gratia efficaci, nec inefficaci congregare voluit, vbi erit ipsum velle congregare? an congregari poterant filij Ierusalem sub Christi alas absq; vlla eiusdem Christi gratia, vt potuerit stare tale velle, nullam prorsus conferendo gratiam? nemo sanè id dicet, nisi Pelagianum, vel Semipelagianũ velit agnosci.

1040 Obruitur secundò ijs etiam Scripturæ locis, quibus §. 12. probaui Deum non præcipere hominibus impossibilia; cùm ergo præcepta Dei omnibus, & singulis hominibus sint imposita, etiam barbaris, & infidelibus, & præcipuè præcepta naturalia, nec ista possint debitè obseruari sine gratia Redemptoris, necesse erit ad hoc, vt omnes obligent, quòd omnibus subministrentur per Deum vires, saltem in radice, per gratiam siue efficacem, siue inefficacem,

tem, modo explicato num. 1037. Ex locis autem inibi adductis dumtaxat hìc trāsferam illū Deuteronom. 30. reliquis expliciriorem, vbi de præcepto dilectionis Dei loquens Moyses suo populo, habet, *Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi, non supra te est, neque procul positum, nec in Cælo situm, vt possis dicere, quis nostrum valet in Cælum ascendere, vt deferat illud ad nos, &c. neque trans mare positum, vt causeris, & dicas, quis ex nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos vsq; deferre, &c. sed iuxtà te est sermo valde in ore tuo, & in corde tuo, vt facias illū.* Quibus in verbis patet eò totū tendere Moysis intētum, vt ora claudat iis, qui dicunt tale præceptum non posse seruare, & indè causare sibi excusationem de inobseruantia. Cùm ergo, si sine gratia, etiam sufficienti, darentur aliqui, non solùm hoc, verùm etiam omne præceptum fieret eis impossibile, atq; redderentur de facto verè impotētes ad illorum obseruantiam, euidēter colligitur, quòd per præfata verba cauetur hęresis ista Iansenii, quà asserit non dari hominibus omnibus, quibus impositum est præceptum, saltem gratiam sufficientem, quà omnes possint illud seruare.

1041 Quibus addēda est prætacta paulò ante Concilij Tridentini definitio ex Sess. 6. cap. 11. *Deus impossibilia non iubet: sed iubendo mónet & facere, quod possis, & petere, quod non possis, & adiuuat, vt possis.* Ex quo, prout notaui numero 1037. euidenter patet omnibus, etiam barbaris, & infidelibus dari per Christum, saltem gratiam sufficientem, qua mediante in potestate habeant credere, quod iam possunt, & per hoc petere, quod non possunt, vt ad illud Deus adiuuet ita, quòd possint: aliàs Deus impossibilia illis omnimodè præciperet: nisi maiori barbarismo, & insania velit Iansenius Deum præcepta sua tradere solùm Electis, quibus dat posse operari: atque ita totam euacuet Scripturam, quæ plena vndequaq; est minis, & questibus contra infideles, & malè operantes.

1042 Respondet his inuerecunda fronte Iansenius lib. 3. de Gratia Saluatoris capit. 13. distinguendo quatuor possibilitatis genera ad operari benè, his verbis, *Primò*, inquit, *remotissimè per solam liberi arbitrij flexibilem qualitatem ad bonum, & malum, quæ potestas in natura nuda liberi arbitrij constituta est. Secundò paulò propinquiùs dicimur posse benè viuere, omnibusque tentationibus resistere, & peccata cauere per fidem, quamuis dilectione Dei, & actuali Dei adiutorio, internisque viribus voluntatis careamus: nam quamuis fides ista omnia per se nullo modo possit: quia tamen est semen orationis, per quam impetrare solemus, hinc per ipsam fidem ista posse dicimur. Tertiò dicimur multò pleniùs, propinquiùsque posse per charitatem, per quam homo iustificatur. Quartò completissimè dicimur posse, quando Sancti Spiritus inspiratione sic voluntas præparatur, vt non nudè possit, sed etiam velit.* Post quæ respondendo argumēto iam facto dicit, *Præcepta Dei esse homini possibilia: etenim, si iam iustificatus est, habet charitatem, seu bonam voluntatem, per quam Deum diligere, & totam legem adimplere possit: plenitudo enim legis est dilectio. Si autem fidelis quidem, sed non dum iustificatus est, habet aliquid bonæ voluntatis, quatenus credit: nam vbi est initium fidei, est initium bonæ, hoc est piæ voluntatis. Quòd si etiam fide Christi caret, habet liberum voluntatis arbitrium, per quod vti carni titillāti, ita & Spiritui illuminanti consentire: vti peccare, ita & rectè viuere potest. Quocumq; verò possibilitatis modo ex illis tribus, quos iam diximus, homo possit præcepta Dei facere, & si alio modo facere non possit, satis est, vt, si non fecerit, sit inexcusabilis.*

1043 Ex quibus patet, quòd loquens de nō benè operante, & potente operari vno ex tribus prioribus modis, etiam per præcisā flexibilitatem liberi arbitrij, quam vocat remotissimum posse, asserit inexcusabilem esse illum, qui habens nudam præfatam arbitrij libertatem, absque vllo prorsus auxilio eleuante, & adiuuante, actù non benè operatur. Et de hoc posse, dicit, sufficienter intelligi loca Sacræ Scripturæ, & Concilij.

1044 Ego certè ex dictis non dubito quodlibet ex vltimis tribus generibus possibilitatis, primo excepto, sufficere ad potestatem liberi arbitrij, vt faciat, iuxtà Concilium, homo id, quod potest, & petat, quod non potest, eò quòd Deus non negabit adiuuare, vt possit. Sed displicet sanè non posse præsentialiter Iansenium interrogare, si se in continuo peccato mortali agnoscebat, dum non dispensabat pauperibus, & egentibus suæ Diœcesis tertiam partem bonorum omnium Ecclesiasticorum, etiā eorum, quæ non habebat, nec poterat habere, cùm ad hoc non deficiebat ipsi flexibilitas pura arbitrij. Nec enim respondere potuisset, quòd habuerit voluntatem id faciendi: nam habenti actuales prouentus non præcipitur nuda voluntas, qua nō subuenitur pauperi, verùm etiam voluntas efficax, ponens effectum; cur ergo ipsi Iansenio in casu sufficeret voluntas inefficax, & vacua, nisi quia non haberet proximum posse, licèt non deficeret tota remota possibilitas ad voluntatem efficacem positiuā

effectus? concedat ergo, quòd hæc non sufficit ad culpandum hominem, quando deficit alia possibilitas proximior.

1045 Vrgeo ex verbis Concilij: nam Concilium, explicans quomodò Deus non præcipiat impossibilia, distinguit aliqua, quæ nunc possumus, & alia, quæ non possumus, sed obtinere, petendo, valemus posse, & facultatem; ergo agnoscit non sufficere illam solam flexibilitatem voluntatis: non enim, quod iam supponimur habere, petimus à Deo, vt ipso adiuuante possimus, sed auxilium illud, quod volũtatem eleuat, & facultatem ei supernaturalem tribuit, vt possimus benè operari. Nec enim hanc remotam flexibilitatem, indistinctam ab entitate voluntatis, negabant Lutherus, & Caluinus, contra quos est prædicta definitio Concilij: sed ex necessitate concupiscentiarum, quas extimabant peccata, asserebant post peccatũ Adæ esse homini impossibilem obseruantiã præceptorum Dei, vt videre est §. 14. atqui in homine sine gratia efficaci eamdem impossibilitatem ex necessitate ponderis concupiscentiarum adstruit Iansenius; ergo remanet cum ijsdem per Concilium Tridentinum damnata saltem eius doctrina.

1046 Insurgo ex ratione naturali, cuilibet patente: quia peccatum, sicut & meritũ, consistit in actione moraliter, & prudenter alicui imputabili, tamquam causæ, vt talis actio fiat: non enim aliunde irrationabilibus nihil est imputabile, tamquam meritum, nisi quia, quæ agunt, vel non agunt, ita sunt illi aliundè determinata, vt non vi illorum, sed aliundè sit determinatio actionis: atqui stante nuda flexibilitate voluntatis, adhuc si ista, per impossibile, totum conatum adhiberet, totas suas diffunderet vires, non per hoc opus præceptum poneretur, cùm effectus non sit ponibilis vi causæ inadæquatæ: imò nec ipsum conatum potest voluntas creata adhibere, vt vi sua sit, eò quòd actio inadæquata est impossibilis, cùm actio sit ipsa positio effectus: & sicut implicat poni effectum per actionẽ inadæquatã, ita implicat poni ipsã actionem inadæquatam; ergo stante sola flexibilitate voluntatis, nec carentia operis præcepti, nec carentia conatus voluntatis sunt vllo modo imputabiles eidem voluntati.

1047 Obruitur tertiò alijs specialibus Scripturæ locis, eamdem propositionem Iansenij radicitùs euellentibus: qualis est ille Ioannis primo, *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem, venientem in hunc mundum.* Vbi agitur de vita in Deo, quæ per Christũ datur mortuis in delictis: & de lumine Spiritus illuminante, & excutiente tenebras peccatorum; de quibus paulò ante dixerat, *Et vita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet; & tenebræ eam non comprehenderunt:* de hac autem luce ita, illuminante, non dicitur, quòd solos Electos illuminet, sed omnem hominem, venientem in hunc mundũ; ergo omnibus tribuit lumen gratiæ siue efficacis, siue inefficacis, qua viuere possint in Christo: vt qui non ita viuunt, deficiant, quia tenebræ ipsæ nolunt exhibitum lumen comprehendere, non quia à Christo non illuminentur de facto: cùm non dicatur, quòd Christus possit, & sit sufficiens illuminare, sed quòd actù, & de præsenti *illuminat omnem hominem, venientẽ in hunc mundum.* Rursus eiusdem Ioannis 3. habemus, *Misit Deus Filium suum in mũdum, non vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum:* & cap. 12. *Si quis audierit verba mea, & non custodierit, ego non iudico eum: non enim veni, vt iudicem mundum, sed vt saluificem mundum.* Et quidem loqui de iudicio finali euidens est ex iis, quæ subiunguntur, *Qui spernit me, & non accipit verba mea, habet, qui iudicet eum: sermo, quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die.* De non operante, & iudicando est sermo: de audiente, & non custodiente Christi doctrinam, nec eam accipiente. Dicant nunc Iansenius, & sequaces, quid est, quòd dicitur tales non fore iudicandos à Christo in nouissimò die, cùm in Symbolo habeamus, *Qui venturus est iudicare viuos, & mortuos?* nisi quia, vt verba ipsa indicant Ioannis, per ea non excluditur à Christo iudicium, sed intentio iudicandi, eò quòd carnem assumpsit, non intentione aliquos saluandi, & alios iudicandi: sed saluandi omnes per suam passionem, & mortem? Quòd si aliqui remedia exhibita pro eorũ saluatione respuant, ipsi se iudicandos exhibent, non Christus eos propria voluntate à saluatione exclusit: eo modo, quo Medicus ægrotum non interimit, nec moriturum relinquit, cui pro salute opportuna præbet medicamenta: sed, si ægrotus ea excipere respuit, ipse se interimit, qui præcepta Medici seruare non vult. Et idem Ioannes in sua prima epistola cap. secundò. *Sed, si quis peccauerit,* inquit, *Aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum: ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantùm, sed etiam pro totius mundi.* His addo ex Apostolo, quod habet in prima ad Timotheum 2: *Qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Et vt appareat, quod ita de omnibus ex parte

te Dei loquatur, vt neminem excludat, cõsiderandum est motiuum, vndè id afferat: præmiserat namque, *Obsecro igitur primùm omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt:* numquid autem omnes isti sunt Electi? aut Ecclesia verba hæc accipit pro solis Electis, vt non indifferenter, & pro Hebræis, & pro Schismaticis, & Hæreticis oret, quia, prout subiungit Apostolus, *Hoc enim bonum est, & acceptum coram Saluatore nostro Deo, qui omnes homines vult saluos fieri, &c.* Si ergo Dei voluntas saluandi ad solos Electos extenderetur, dũ indè asserit Apostolus bonum esse pro omnibus orare, quia id acceptum est Deo, volenti omnes homines saluos fieri, solùm Deo acceptum esset orari pro Electis, & pro istis solùm esset orandum: quòd aduersatur monitioni Pauli, & vsui totius Ecclesiæ Catholicæ. Obstruat tandem Iansenij, & sequacium ora idem Apostolus in sua epistola secunda ad Corinthios cap. 5. illis verbis, *Charitas enim vrget nos, extimantes hoc, quoniam si vnus pro omnibus mortuus est; ergo omnes mortui sunt; & pro omnibus mortuus est Christus.* Nescio, si Iansenius, aut eius Asseclæ hunc Apostoli discursum considerarunt, secundùm quem infert, omnes homines esse mortuos in delictis defacto ex eo, quòd pro omnibus defacto mortuus est Christus: si enim Christi mors nihil defacto confert aliquibus ad vitam, sed dumtaxat sufficientiam habet cõferendi, prout confingit Iansenius, impertinens omninò esset Apostoli consequẽtia: quis enim tam stolidus est, vt ex hoc antecedenti, Deus virtutem habet nunc me resuscitandi, inferat, ergo nunc ego sum mortuus? benè autem discurritur ita, Deus resuscitauit Lazarũ; ergo Lazarus erat mortuus: pari ergo modo benè stat, Christus defacto mortuus est pro omnibus, vt omnibus defacto remedia tribuat ad vitam acquirendam; ergo omnes mortui sunt: sed non valet, Christus mortuus sufficientiam habet omnibus vitam tribuere; ergo omnes mortui sunt: sed ad summum valeret; ergo omnes possunt mori. Si ergo Apostolus infert actualem omnium mortẽ ex eo, quòd pro omnibus mortuus est Christus, supponit defacto omnes iuuare mortem Christi ad illorum vitam, saltẽ quoad sufficientiam auxiliorum.

1048 Respondet his omnibus Iansenius, curans, non veritatem venari, sed non videri silens, quòd Augustinus eumdem, quem nos Apostoli ex prima ad Timotheum 2. adducimus locum ad probandum Deum velle omnes homines saluos fieri, tribuẽdo omnibus, saltem gratiam sufficientem, sibi obiectum à Semipelagianis explicat in libro de Prædestinatione Sanctorum cap. 8. & alibi non semel, de generibus singulorũ, vt solet dici: non de singulis generum, prout nos eidem Iansenio explicandũm fore proponimus, hoc est, quòd nomine totius mundi, vel omnium hominum in prædictis locis intelligitur, quòd Deus velit saluare ex omni conditione hominum, nõ verò singulos cuiuslibet conditionis: afferens exempla, quòd sicut de magistro solo, docente in Ciuitate, benè dicimus, iste omnes docet, non quia nemo sit, quem non doceat, sed quia omnis, qui discit, ab eo discit: & de ingredientibus in Ecclesiam per vnicam ianuam etiam dicimus, per hãc ianuam omnes ingrediuntur, non quia nemo sit, qui non ingrediatur, sed quia omnes, qui ingrediuntur, per eam intrãt: ita ait Augustinus, Deus vult omnes homines saluos fieri, non quia neminem dãnet, sed quia omnes, qui saluantur, nonnisi sua voluntate saluantur. Ac eodẽ modo, asserit Iansenius, ex eodem Augustino possunt, imò debent explicari cætera Scripturæ loca, quibus dicitur, quòd Christus pro omnibus mortuus est, & quòd illuminat omnẽ hominẽ venientẽ in hũc mũdũ.

1049 Sed differamus pro nunc inquirere, quid sibi voluerit Augustinus in explicando Apostoli verba, *Qui vult omnes homines saluos fieri, &c.* modo, quo præfertur: à Iansenistis percontor, si consequentiã illã Apostoli, *Ergo omnes mortui sunt*, dicant esse de generibus singulorum, an de singulis generum? certè non dicent, quòd peccatũ Adæ solùm infecerat ex omni conditione aliquos, & non singulos homines; si autem Deus pro generibus singulorum dumtaxat actù mortuus est, & non pro singulis generum, non valeret consequentia mortis, nisi ad genera singulorum; si ergo Apostolus illam consequentiã infert de singulis generum, in eo loquente infallibili sapientia, taceant linguæ, loquentes mendacia. Rursus, si Deus dumtaxat venit in mundum, vt saluificet mundum quoad genera singulorum, & non quoad singulos generum; cæteros ergo venit, vt iudicet, aut saltem non venit, vt saluificet; non ergo benè, tamquam causa non iudicandi respuentem verba Christi, dicitur, quòd Christus venerit, vt saluificet mundum: alij namque essent, quos non Christus, sed eius sermo iudicabit in nouissimo die, vt dicitur in præcitato cap. 12. alij, de quibus verificaretur, quòd venit, vt saluet.

Quis

Quis autem ita insanit, vt non videat, nõ esse bonam hanc causalem, non veni, vt iudicem hos, quia veni saluare alios: potuisset namque venire ad aliquos saluãdos, & ad iudicandos alios: bona est autem causalis cadens supra eosdẽ, nimirũ nõ veni, vt iudicem hos, quia veni, vt ipsosmet saluem. Considerent ergo Ianseniſtæ præcitata verba Euangelij Ioannis, vbi dicitur, *Si quis audierit verba mea, & non custodierit, ego non iudico eum: non enim*, subiungitur, *veni, ut iudicem mundũ, sed vt saluificem mundum*: & agnoscant, quòd assignatur, tamquam causa carentiæ iudicij, quòd venerit Christus, vt saluificet mundum.

1050 Accedo iam nunc ad perscrutandum, quid voluerit, & in quo sensu locum prærecensitum Apostoli explicauerit Augustinus de generibus singulorum, & non de singulis generum: quod, si diligenter fecisset Iansenius, nõ in talia defluxisset abrupta: loquar autẽ priùs de explicatione, quam tradit in libro de Prædestinatione Sanctorum, & deindè ostendam eodem modo locutum fuisse in alijs. Euidens autem est & Ianseniſtis, & omnibus, quòd librum de Prædestinatione Sanctorum, sicut & illum de bono perseuerantiæ, scripserit Sanctus Doctor contra Semipelagianos, respondẽdo epistolis Prosperi, & Hilarij. Præcipuus autem Semipelagianorum error in eo erat, quòd volebant ad fidem, & inuocationem Dei, petendo, quærendo, & pulsando, nõ præcedere gratiam Christi, facientem credere, petere, quærere, & pulsare: sed id haberi de facto per naturalẽ arbitrij facultatem: imò potiùs gratiam deindè ad operandum dari ex merito naturali fidei, & inuocationis Dei: & hoc inter alia indè adstruebant, quia ita dicendo non vacillat illud Apostoli, *Qui vult omnes homines saluos fieri, &c.* prout vacillare credebant, si diuina Prædestinatio gratiæ Electorum diceretur præcedere omne opus bonum, etiã fidei, &c. cùm ista non sit pro omnibus hominibus: at verò, si diceretur, quòd Deus neminem specialiter prædestinauerit: sed omnes, qui priùs credidissent, & ipsũ inuocassent, sicut omnes poterant indifferenter credere, & inuocare iuxtà falsam Semipelagianorum doctrinã, ita, dicebant, indifferenter subsisteret, quòd, *Deus vult omnes homines saluos fieri, &c.* Ecce verba Prosperi in sua epistola referentis id, quod consequenter ad eorum falsam doctrinam dicebant Semipelagiani, *Nec vacillare illud*, nimirum iuxtà eorum assertũ, *quòd, Deus omnes homines vult saluos fieri, & in agnitionem veritatis venire*. Et clariùs apud Hilarium, *Indè est, quòd & illud pariter non accipiunt, vt eligendorum, reyciendorumque esse definitum numerum velint; atque illius sententiæ expositionem, non eam, quæ à te est deprompta, suscipiunt, ideſt, vt nonnisi omnes homines saluos fieri velit: & non eos tantùm, qui ad Sanctorum numerum pertinent, sed omnes omninò, vt nullus habeatur exceptus*. Quia ergo tota lis inter Augustinum, & Semipelagianos in eo consistebat, quòd Sanctus Doctor propugnabat omnem actum bonum, etiam fidei, & inuocationis esse ex speciali Prædestinatione gratiæ Dei his præ alijs: & huic speciali Prędestinationi obijciebãt Semipelagiani locũ Apostoli, docẽtis indifferẽter Deũ velle omnes homines saluos fieri: per quæ verba communia videtur excludi specialis Prædestinatio, respondet Augustinus obiectioni, quòd etiam illa verba, quæ alibi, vt probabo deindè, idem Augustinus explicauerat respectu omnium hominum, cum distributione accommoda, & hæc non suffecerat Semipelagianis, sed volebant indifferenter intelligenda de omnibus, sicut sonabant; respondet, inquam, quòd illa eadem verba non excludunt Prędestinationem specialem Electorum, sed benè quadrant huic speciali Prædestinationi, si intelligantur, nõ de singulis generum, sed de generibus singulorum: non excludendo per hoc distributionem accommodam, iuxtà probatum legitimum sensum Apostoli; non ergo prædicta explicatio Augustini excludit Prædestinationem accommodam gratiæ respectu omnium, siue efficacis Electis, siue inefficacis reliquis: sed dumtaxat voluit ostendere, quòd adhuc, si æquè de omnibus velimus intelligere, verificantur de omnibus generibus singulorum, & non de omnibus, & singulis generum. Et quoniam quando alibi eadem explicationem tribuit, contra Pelagianos loquitur, qui etiam volebant à natura esse opera bona, & non à speciali gratia Dei, & Augustinus propugnabat istam specialẽ gratiam, videns, quòd isti eamdem obiectionem poterant facere, eodem modo explicauit pluries Sanctus Doctor prærecẽsita verba.

1051 Cæterùm, quòd alibi eadem ipsa verba extenderit, præintellecta distributione accommoda, ad singulos generum, euidenter ostendo: libro enim de Spiritu, & Littera cap. 33. sic loquitur, *Vult autem Deus omnes homines saluos fieri, & in agnitionem veritatis venire: non sic tamen, vt eis adimat liberum arbitrium, quo vel benè, vel malè vtentes, iustissimè iudicentur*. Non ergo dumtaxat vult saluos fieri, qui libero arbitrio

trio vtuntur in bonum: sed etiam, qui in malum, vt vtrique iustè iudicentur siue digni præmio, siue digni pœna. Et iuxtà hunc sensum subdit, *Infideles quidem contra voluntatem Dei faciunt, cùm eius Euangelio nō credunt: nec ideò tamē eā vincunt, uerùm se ipsos fraudant magno, & summo bono, malisque pœnalibus implicant, experturi in supplicijs potestatem eius, cuius in donis misericordiam contempserunt.* Videt credo Ianseniſtæ, quòd de infidelibus est sermo, nō prout peccātibus in Adamo, sed propria volūtate non credēdo Euangelio. Quid ergo est, quod de istis dicit Augustinus, quòd contra voluntatē Dei faciunt, non credendo Euangelio? nōne de voluntate agit, secundùm quam dixerat, *Vult autem Deus omnes homines saluos fieri?* Aliàs namque quo magno, & summo bono, non credendo, se fraudarent, si iam per originale omne ius perdiderunt ad beatitudinem, & Deus post originale nullam voluntatem habuit illos saluos fieri? atq; quā misericordiā in donis, non credentes, contempserunt, qui post originale nullum misericordiæ donum, nec quidem inefficax habuerunt? Sed obmutescāt tandem, atque se ipsos corrigant Ianseniſtæ, dum exemplū legunt, quod ad prędicta explicanda subiungit S. Doctor, *Qui enim,* inquit, *dicit verbi gratia: volo, vt hi omnes serui mei operentur in vinea, & post laborem, requiescētes, epulentur; ita ut quisquis eorum hoc noluerit, in pistrino semper molat: videtur quidē, quicumque contempserit, contra voluntatem Domini sui facere: sed tunc eam vincet, si & pistrinum, contemnens, effugerit, quod nullo modo fieri potest sub Dei potestate.* Nonnè euidens hoc exēplò, & verbis Augustini est, quòd de iisdē de quibus dicit, *Volo, vt omnes serui mei operētur in vinea, & post laborem, requiescentes, epulentur:* de iisdem omnibus subsequitur, *Videtur quidem quicumque contempserit, contra voluntatem Domini sui facere, &c.* cùm ad hæc præmittat, *ita ut quisquis eorum hoc noluerit, in pistrino semper molat?* quisquis eorum; inquit; non quisquis ex alijs. Vult ergo, ex Augustino, Deus omnes homines saluos fieri, non tamen omnes efficaciter, sed potiùs cum distributione accommoda, non excludendo, quin aliqui ex his, hoc contemnētes, se ipsos epulis cœlestis conuiuij fraudent, atque malis pœnalibus implicent.

1052 Ego certè numquam possum ad sufficientiam mirari, quòd, qui volunt in prędenti materia fidi, præ cæteris, discipuli Augustini videri, eos non pudeat id Sancto Doctori impingere, quod attributum ipsi à Pelagianis respuit, & falsò sibi imputari ostendit. Legatur in tomo 7. circa finem liber, in quo sexdecim articulis falsò Sācto Doctori a Pelagianis impositis, respondet, & in secundo videbitur, quod hunc ipsi attribuebant, *Quòd Deus nolit omnes saluare, etiamsi omnes saluari velint.* Vbi inprimis distinguit Sanctus Doctor specialē voluntatem Dei, volentis alios præ aliis efficaciter saluare, his verbis, *Cùm veritas dicat, si vos, cùm sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris: quantò magis Pater vester cœlestis dabit bona petentibus se: quomodò fieri potest, vt Deus, qui etiam illos saluat, de quibus dici nō potest, quòd saluari velint, nolit aliquos saluare, qui etiam saluari velint, nisi aliquæ causæ existant: de quibus, quamuis sint nobis incognoscibiles, ita tamen iudicat, de quo dici non potest aliter eum quidquam facere debuisse, quàm fecerit?* Venit deindè ad aliam voluntatem vniuersalem, diuersam à prædicta speciali, quam extendit ad omnes, sic loquens, atq; articulo respondēs sibi falsò à nolentibus inter has voluntates distinguere, imposito, *Remota tamen ergo hac discretione, quam diuina scientia intra secretum iustitiæ suæ continet, sincerissimè credendum est, atque profitendum Deū uelle, vt omnes homines salui fiant: si quidem Apostolus, cuius ista est sententia, sollicitè præcipit, quod in omnibus Ecclesijs piissimè custoditur, vt Deo pro omnibus hominibus supplicetur.* Ecce argumentum à me supra factum circa textum Apostoli prima ad Timotheum 2. Vndè autem Reprobi, Deo volente eos saluari, pereant, discant ex eodem Augustino Ianseniſtæ, ita subiungente, *Ex quibus, quòd multi pereunt, pereuntium,* inquit, *est meritum: quòd multi saluantur, saluantis est donum,* eos nimirum præ alijs gratia speciali volentis saluare. Si ad hæc sanè reflecterēt Ianseniſtæ, timerent, crederem, ne communionem incurrant cum Pelagianis, tribuendo tanto Sanctæ Ecclesiæ Doctori tam peruersum articulum, quòd Deus non omnes, & singulos hominum velit saluare: sed omnia dumtaxat genera singulorum, quādo Apostolus, vt idem Augustinus animaduertit, non præcipit orandum tantùm pro generibus singulorum, verùm etiam pro singulis generum, eò quòd, *Hoc bonum est, & acceptum coram Saluatore;* & indè acceptum, quia, *Vult omnes homines saluos fieri.*

1053 Rursus, legant, si vsque adeò non legerint: aut, si cursim caput 13. libri de Prædestinatione, & gratia peruoluerint maiori peruoluāt attentione Ianseniſtæ, atque ad illa reflectant verba, *Alios à ventura ira dono gratuitæ vocationis absoluit,* hæc sanè gratuita vocatio, qua à ventura ira absoluuntur

uuntur Electi, gratia dubio procul omni est efficax: *alios*, subiungit, *derelinquēs, ad æqualitatis iudicium reseruauit*, de his cum Ianſeniſtis pugnamus, an Deus voluerit ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Cogitent ergo quid de his dicat Auguſtinus, *Nulli tamen*, ait, *agnoſcendæ veritatis facultatem abſtulit*. Vident ne, quòd illum eumdem locum, quem alibi explicat de generibus ſingulorum, nunc prædicat de ſingulis generum? An dicent Ianſeniſtæ, quòd de facultate remotiſſima agit Auguſtinus in hoc loco, quaſi Pelagiani, contra quos loquitur, ſomniauerint vnquã Deum auferre ab hominibus voluntatem, in qua conſiſtit potentia remotiſſima? Legant attentiùs à principio capitis, & agnoſcent, vndè peccent, qui derelicti dicuntur à Deo, *Sed nec hoc quidem ſufficit*, ait, *ad pœnam, vt pars illa deterior, melioribus repugnaret cordis affectibus, niſi etiam plerumque ſuperaret, in captiuitatem duceret, poſſideret.* Meliores, quos vocat cordis affectus, gratia ſunt, ſed quia ſuperatur à parte deteriori concupiſcentiali, ideò ſufficiens eſt, nõ efficax. Legant eumdem Auguſtinũ paulò ante in cap. 12. quid in illa verba Apoſtoli, *Velle adiacet mihi perficere autem non inuenio*, dicat, *quamuis & ipſum velle*, ait, *non ex nobis, ſed donum Dei eſt*: ſed quoniam non eſt velle efficax, ideò ſuperatur à cõcupiſcentialibus deſiderijs, prout loquitur lib. de gratia, & libero arbitrio cap. 15. *Gratia verò Dei*, inquit, *ſemper eſt bona, & per hanc fit, vt ſit homo bonæ uoluntatis, qui priùs fuit uoluntatis malæ: per hanc etiam fit, ut ipſa bona voluntas, quæ iam eſſe cœpit, augeatur, & tam magna fiat, vt poſſit implere diuina mandata, quæ voluerit, cùm ualde, perfectèq; uoluerit; ad hoc enim ualet, quod ſcriptum eſt, ſi uolueris, conſeruabis mandata, ut homo, qui uoluerit, & non potuerit, non dum ſe plenè uelle cognoſcat, & oret, ut habeat tantam uoluntatem, quanta ſufficit ad implenda mandata.* Contra Pelagianos ergo loquens lib. de Prædeſtinatione, & Gratia, qui volebant homines per ſolum liberum arbitrium nõ tantùm remotè, ſed etiam proximè abſq; vllo intrinſeco ſupernaturali auxilio gratiæ poſſe ſaluari, aſſerit per ſolum gratuitæ vocationis donum abſolui ab ira ventura Electos: reliquos verò in iudicium reſeruari: non quia ipſis denegetur facultas benè operandi per gratiam, ſed quia non datur illis gratia fortis, & affluens, ſicut Electis: & ideò ad prædicta ſubiungit, *Et ita plenitudo diuinæ præſcientiæ, in alios manante iuſtitia, in alios gratia profluente*, inquit, *completa eſt*, non præcisè manante.

1054 Obruitur præterea idem Ianſenij error pluribus alijs Auguſtini euidentiſſimis locis, quorum primus ſit, quem ſupra tetigimus ex libro 1. de Geneſi contra Manichæos cap. 3. *Illud autem lumen non irrationabilium animalium oculos paſcit, ſed pura corda eorum, qui Deo credunt, & ab amore viſibiliũ rerũ, & temporalium ſe ad eius ſeruanda præcepta conuertunt: quod omnes homines poſſunt, ſi velint, quia illud lumen omnem hominem illuminat, venientem in hunc mundum.* Vbi, poſtquam diſtinguit primùm eos, quos lumẽ Spiritus Sancti cibo cœleſtis alimenti in Chriſto paſcit per fidem, & opera, pergit ad omnem hominem, venientem in hunc mundum, & de his non dicit, quòd paſcit, ſed quòd ita illuminat, vt poſſint, ſi velint, & Deo credere, & Dei præcepta ſeruare. Sciunt autem Ianſeniſtæ, quæ gratia ſit ex Auguſtino cap. 12. lib. de Correct. & Gratia, per quam datur homini poſſe operari, ſi velit, nimirum illa, qualis fuit in Adam ante peccatum, & diſtinguitur ab illa, per quam etiã datur velle, & perficere. Quem locum refert deindè Sanctus Doctor in libro 1. Retractationum cap. 10. & notent Ianſeniſtæ, vndè id peragat, ne nimirum, eò quòd dixerat omnes homines poſſe, ſi velint, crediderint Pelagiani ſibi fauiſſe, qui poſſe ponebant in natura omnibus communi, *Non exiſtiment*, ait, *noui hæretici Pelagiani ſecundùm eos eſſe dictũ: verum eſt enim omninò omnes homines hoc poſſe, ſi velint: ſed præparatur voluntas à Domino; & tantùm augetur munere charitatis*, non quidem vt velint, non vt opus perficiant, cùm de omnibus hominibus loquatur, ſed, *vt poſſint*, inquit. Numquid recurſum habuit ad genera ſingulorum? non ita, ſed de omnibus omninò hominibus ratificat, non tamen ſine gratia intrinſecùs auxiliante, & præparante voluntatem, ac dante eidem poſſe.

1055 Secundò ex præcitato libro, in quo ad ſexdecim articulos, falsò ſibi impoſitos à Pelagianis, reſpondet: in primo namque articulo attribuebant præfati hæretici Auguſtino, quaſi docuerit, *Quòd Dominus noſter Ieſus Chriſtus non pro omnium hominum redemptione ſit paſſus*. Iam verò, quod illi falsò ex malitia attribuebant Sãcto Doctori, Ianſenius, & Aſſeclæ eidem impingũt, tamquam propriam illius ſententiam. Sed vtroſque falſarios conuincit Auguſtinus, ita reſpondens, *Quòd ergo ad magnitudinem, & potentiam pretij, & quod ad vnam pertinent cauſam generis humani, Sanguis Chriſti redemptio eſt totius mundi*. Quænam eſt cauſa vna generis humani, nonne peccatum,

in

In quo omnes peccauerunt, & tota ruit misera natura humana? hanc ergo causam communem non solùm Sanguis Christi ex Augustino, vt sentit Iansenius, ratione magnitudinis, & potentiæ prætij, potuit esse, sed defacto extitit redēptio totius generis humani; nec solùm hanc omnium causam potuit ratione sufficientiæ suscipere, sed defacto suscepit: subiungit namque Augustinus. *Cùm itaque per vnam omnium naturam, nimirum quam assumpsit humanam, à Domino nostro in ueritate susceptam redempti omnes rectè dicantur, non tamen omnes captiuitate sint eruti: redemptionis proprietas haud dubium pœnes illos est, de quibus Princeps huius mundi missus est foras, &c.* Pro omnibus ergo defacto causam suscepit: & omnibus ui huius susceptionis aliquid defacto, quo dicantur redempti, tribuitur: sed non omnibus tribuitur proprietas redemptionis, & quoad effectum, cùm non omnes defacto à captiuitate sint eruti; ergo alijs tribuitur redemptio quoad posse; quæ propriè, & simpliciter passiuè potiùs est posse redimi, quam redemptio: licèt actiuè, & ex parte Dei non deficiat, sed sit actualis redemptio: alijs verò tribuitur redemptio quoad effectum, qui defacto à captiuitate liberantur, ex Sancto Doctore.

1036 Tertio ex articulo 15. quem ijdem attribuebant, & responso Augustini: imponebant namque Sancto Doctori, quasi adstrueret, *Quòd, qui ad æternam mortem prædestinati sunt, postquam ceciderunt, sic à Deo dispensantur, ne possint, uel uelint per pœnitentiā liberari.* Quibus in verbis, vt patet, non agitur de impotentia ante, sed post peccatum: nec Augustino attribuebant, quasi docuerit Deum à peccatibus Reprobis auferre voluntatem, & potentiā remotissimā, de qua non erat inter eos lis: sed ideò prędicta attribuebant, quia Augustinus negabat voluntatem solam sine gratia posse benè operari; & quia peccatum demeretur priuationem gratiæ; ideò in doctrina Augustini præfatum includi articulum asserebant. Hunc autem articulum fortiùs Augustino attribuit Iansenius, dicens Reprobis negari defacto omne posse, ortum ex gratia, & præcipuè infidelibus, in quibus non admittit, nisi solam, atque nudam flexibilitatem voluntatis; sed vtrosque tāquam Conuiciatores refutat Augustinus, dicens, *Non ueraciter, nec sapienter hoc dicitur: qui enim à fide, & Sanctitate exciderunt, sicut uoluntate prolapsi sunt, ita uoluntate non surgunt: & dominatum concupiscentiarum, quibus succubuerunt, sponte patiuntur.* Quid est, *uoluntate non surgunt*, & *sponte patiuntur*? Numquid voluntatem à coactione intelliget etiam hic Iansenius? An non considerat, quòd non carentiam voluntatis, non carentiam spontanei attribuebant Pelagiani Augustino: sed necessitatem standi in peccato propter impotentiā ad resurgendū ex defectu gratiæ, dantis posse? Vt quid ergo producitur ab Augustino, *Non ueraciter, nec sapienter hoc dicitur*, si in eo, quòd Augustinus oppugnat, nulla dissentio erat cum Pelagianis, nec id abijsdem ipsi attribuebatur? Nonne hinc clarè conspiciendum datur Iansenio idem per Augustinum esse voluntarium, ac liberum, & spontaneum? hoc ergo est, quòd dicit, non veraciter, nec sapienter dici, quòd, qui ceciderunt, ita à Deo dispensentur, ac gratia priuentur, vt posse non habeant ad resurgēdum: sed dici debere non resurgere, quia liberè se submittunt dominatui concupiscentiarum, respuentes, & abicientes gratiam excitantem. Quod totum clariùs deindè paucis concludit dicens, *Nemini autē Deus correctionis adimit viam: nec quemquam boni possibilitate dispoliat: quia qui se à Deo auertit, ipse, & velle quod bonum est, & posse sibi substulit:* vtpotè quia, cùm gratia excitans sit qualitas transiens, tendens ad opus bonum, statim ac respuitur per consensum ad malum, deficit: quamuis Deus stans ad ostium, & pulsans, non desinat, cùm opus est, nouis stimulis gratiæ pulsare hominum corda, siue efficaciter, siue inefficaciter, vt ei placet.

1057 His accedat volo Prosperi, fidi Augustini Asseclæ, & consulentis semper in his materijs Augustini doctrinam, authoritas. Ille ergo in libro 1. de Vocatione Gentium cap. 26. ita habet, *Gratia quidem Dei in omnibus iustificationibus principaliter prẹeminet, suadendo exhortationibus, monendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inspirando consilium, corque ipsum illuminando, & fidei affectionibus imbuendo:* *quæ opitulatio*, subiungit, *per innumeros modos siue occultos, siue manifestos omnibus adhibetur: & quòd à multis refutatur, ipsorum est nequitia: quòd autem à multis suscipitur, & gratiæ est diuinæ, & voluntatis humanæ.* Omnibus ergo datur explicata perpriùs à Prospero gratiæ opitulatio, & non omnibus dūtaxat generibus singulorum, sed etiam singulis generum, quia non est solummodò gratia Electorum, quæ facit operari: sed alia, quæ ob aliquorum nequitiam respuitur, & efficax non est: alia quæ efficax ita est, vt & voluntas humana se accommodet.

1058 Ob-

1058 Obruitur tandem Ianſenij error ex Angelico Doctore, cuius authoritatem nō ſolùm non floccipendit, verùm etiam ſępè ea vtitur, vt ſupra videre eſt. Hic ergo Sanctus Doctor in quarto Sententiarum. diſt. 17. quæſt. 1. artic. 1. ita de Gratia vocationis diſcurrit, *Dicendum, quòd uocatio eſt duplex: quædam externa, & quæ fit per prædicatorem, & hæc non eſt iuſtificatio, ſed diſponit ad eam; quædam uerò interior, & hæc quãdoque quidem non pertingit ad finem ſuum, ex uocati defectu.* Nonne iſta, quæ non ex ſe defectum inducit operis, ſed ex malitia vocati, gratia eſt ex ſe ſufficiens, carens opere, non ex ſe, ſed libertate vocati? *& hæc uocatio*, ſubiungit, *non eſt eadem, ac iuſtificatio, ſed uia ad illam*: nullatenus autē eſſet via, ſi non tribueret ſufficiens poſſe perueniendi ad iuſtificationem. Datur ergo ex Angelico gratia in hominibus, quæ ex defectu vocati non ſortitur ſuum finem, ad differentiam gratiæ efficacis, quam tertio loco idem Sanctus Doctor adſtruit dicens, *quandoque pertingit ad finem, quando ſcilicet aliquis audit uocantē, & uenit ad Chriſtū, ut dicitur Ioannis 6. omnis, qui audit à Patre, & didicit, uenit ad me. Et hæc uocatio idem eſt, ac iuſtificatio*, nimirum actiua, quæ facit, vt homo iuſtè viuat. Rurſus prima ſecundæ quæſt. 106. articul. 2. ad ſecundum, *Dicēcendum*, inquit, *quòd gratia noui Teſtamenti, & ſi adiuuat hominem ad non peccandum, non tamen ita confirmat in bono, ut homo peccare non poſſit: hoc enim pertinet ad ſtatum gloriæ: & ideò, ſi quis poſt acceptam gratiam noui Teſtamenti peccauerit, maiori pœna eſt dignus, tãquam maioribus beneficijs ingratus; & auxilio ſibi dato non utens; nec tamen propter hoc lex noua iram operatur, quia quantùm eſt de ſe ſufficiens auxilium dat ad non peccandum.* Non poterat ſanè gratiam ſufficientem in eo, qui peccat, & tali auxilio gratiæ non vtitur, clarioribus explicare verbis Doctor Angelicus.

1059 Ex dictis autem in hoc Paragrapho vſque modò non ſolùm manet inconcuſsè ſtabilitum non vnam eſſe dumtaxat gratiã medicinalem Chriſti, quæ confertur hominibus poſt originalem lapſum: ſed aliã efficacem, quæ ſecum trahit opus: aliam verò inefficacem, non coniunctam cum opere: non quidem defectu ſui, ſed defectu hominis, eam ſuſcipientis, qui voluntate propria ipſam reſpuit, & ſponte ſe ſubijcit concupiſcētiarum dominatui: quo expugnata manet ſecunda Ianſenij propoſitio, ſecundùm quam negat genus gratiæ medicinalis ſufficientis, & cui reſiſtat liberum hominis arbitrium: verùm etiam & obrutæ reliquæ omnes damnatæ propoſitiones eiuſdem.

1060 Prima quidem relata numero 953. in qua aſſerit eſſe præcepta quædam, etiam relatè ad homines iuſtos, volentes, & ſe conantes, obſeruatu impoſſibilia ſecundùm præſentes, quas habent vires, obruta manet non tam ex his, quæ contra Lutherum, & Caluinum, ſimilem tuentium errorem, dixi §. 12. verùm etiam ex dictis in hoc tū ex Concilio Tridentino, tum impugnando Ianſenij aufugia, vt videre eſt à numero 961. De tertia autem propoſitione nihil hìc ſpecialiter dictum eſt: ſed radicitus eã conuulſi duobus paragraphis antecedentibus, probando non ſufficere ad merendū & demerendum libertatē à ſola coactione, qua nec bruta carent, nec Lutherus, & Caluinus eã negarunt: ſed omninò requiri libertatem à neceſſitate, ſeu indifferentiæ.

1061 Quarta item propoſitio quòd, admiſerint Semipelagiani gratiam ſufficientem, etiam ad initium fidei: & quòd in eo fuerint hæretici, quia talem docuerint, cui voluntas poſſit reſiſtere, vel obtemperare, obruta itē manet, dum oſtenſum eſt Catholicam eſſe veritatem pluribus talem tribui medicinalem Chriſti gratiam, cui defectu propriæ malitiæ reſiſtunt, & reſpuũt. In quibus autem capitibus errauerint Semipelagiani conuinxi quæſt. prima §. 8. per totum: vbi, præcipuè numero 332. probaui non aliam eos admiſiſſe gratiam, niſi gratuitam creationem naturæ rationalis, & extrinſecam propoſitionem legis, atque doctrinæ in ordine ad fidem, & petere, quærere, pulſare: non verò gratiam ſupernaturaliter infuſam, eleuantem naturã ad ſtatum, quoad ſubſtantiam ſupernaturalem, qualem requirunt Catholici; quauis hanc deindè in ordine ad reliqua opera præcepta, non tam admittant ſupernaturalem, ſed etiam neceſſitantem: videantur, quæ dico in prædicto §.

1062 Quinta propoſitio, quòd Semipelagianum ſit dicere Chriſtum eſſe mortuum pro omnibus omninò hominibus, expugnata etiam manet num. 1048. in quo probatum eſt ſtabiliſſimam eſſe Apoſtoli doctrinam hoc modo eſſe Chriſtum pro toto genere humano mortuum: atque ita inconcuſſam, vt indè inferat Apoſtolus omnes homines mortuos fuiſſe in primo Adã, quia pro omnibus mortuus eſt ſecundus Adam Chriſtus. Sed, ſi Ianſenius non ſe iactat ſatis verſatum in peruoluenda Sacra Scriptura, cur ſaltem non reflectit ad doctrinam Auguſtini, cuius audacter potiùs, quam verè vult credi curioſiſſimum inueſtigatorem

ſtigatorem

stigatorem? si enim sincero animo Augustinum legisset, animaduertisset procul dubio ad ea, quæ habet lib. 6. contra Iulianum cap. 1. quem negantem peccatum originale, atque indè paruulos innocentes nasci, & absque vlla culpa affirmantem, iisdem Apostoli verbis præfocat dicens, *Quos igitur hoc loco intelligis mortuos? numquid eos, qui de corpore exierunt? quis ita desipiat, vt hoc sapiat? eo modo itaque intelligimus mortuos, pro quibus omnibus mortuus est Christus, quo modo alibi dicit, & vos, cùm essetis mortui in delictis, & præputio carnis uestræ, viuificauit cum illo. Ac per hoc vnus inquit pro omnibus mortuus est; ergo omnes mortui sunt, ostendens fieri non potuisse, vt moreretur, nisi pro mortuis; ex hoc enim probauit omnes mortuos esse, quia pro omnibus mortuus est. Accipe, salubre est, nolo moriaris, unus pro omnibus mortuus est; ergo omnes mortui sũt. Vide, quia cõsequens esse uoluit, ut intelligatur omnes mortui, si pro omnibus mortuus est.* Quid dicitis Iansenistæ? est ne consequẽs ex sola virtute, & sufficiẽtia medicinæ ad sanandos lãguores, inferre, ergo actù sunt lãgores, quasi meritũ Christi nõ etiã sufficiat ad sanãdos alios, & alios innumeros homines, si creandi depẽdenter ab Adamo forẽt, qui tamen nec creati sunt, nec cõsequenter vnquã erunt infirmi? Nõ ergo arguitur existẽtia morbi ex sola sufficientia medicinæ: arguitur verò benè morbi existẽtia ex actuali medicinæ applicatione: nõ est enim ex ore Christi opus valentibus Medicus, sed malè habẽtibus: cõsequens autẽ vult esse Apostolus, & Augustinus omnes defacto esse homines mortuos, ex eo, quia pro õnibus mortuus est Christus: ergo, nõ quia eius mors sufficiẽs est ex se omnes sanare, sed quia pro omnibus applicata est: non autem omnibus quoad effectum exhibitæ sanitatis; ergo quoad posse sanari omnes, si velint.

1063 Hæc dixerim ad euidenter oppugnandam quinque prædictarum propositionum hæreticã falsitatem tum ex Scriptura, tum ex sensu Augustini (cuius inanitẽr fidum sequacem se iactat Iansenius,) tum ex aliis Sanctis Patribus. Cæterùm non tam sufficientissimè, verùm etiam infallibili, eodemque omninò indefectibili iudicio oportet Catholicis damnatas fateri quinq; iam enarratas Iansenij propositiones, cùm illas damnauerint, vt supra tetigi, Summi Ecclesiæ Apices Innocentius Decimus, & Alexander Septimus: nec enim ad similes damnandas, prout expedit, propositiones, necesse est intercedat alicuius vniuersalis Synodi decretum, aut iudicium, taliter quòd minoris sit infallibilitatis sola Summi Pontificis, decretantis ex Cathedra, authoritas, quàm sit cuiuscumque æcumenicæ, & legitimæ vniuersalis Synodi indefectibilitas, vt erroneè clamitant aliqui Iansenij Asseclæ: cùm potiùs nõ aliam Concilia habeant in materijs fidei iudicij infallibilitatem, nisi quam participant ab eodẽ Ecclesiæ visibilis capite, eius nomine, & vice iudicantia in similibus casibus.

1064 Quod vt conuincã tũ Scripturæ, tũ etiã eorumdẽ Conciliorũ sententia, ac tandẽ Augustini, cùi adhærere isti se iactant, authoritate: hos ita insulsè, imò & scelestè oblatrantes ad cap. 15. Actorum animaduertẽdũ aduoco: vbi dubiũ per eos, qui de hæresi Pharisæorũ conuersi ad fidẽ fuerãt, in eadẽ fide exortũ, an nimirũ, qui ex gentibus ad fidẽ veniebãt, oporteret circũcidi, & Moysis legẽ seruare, refertur illis verbis, *Surrexerunt autẽ quidã de hæresi Pharisæorum, qui crediderũt, dicentes, quia oportet circumcidi eos, præcipere quoque seruare legem Moysis.* Pro quo exorto dubio Concilio inito per Apostolos, & Seniores, vt ibidem habetur, non ait Petrus, Apostolorum Princeps; videte fratres; vel videamus fratres, neque quibuscumque aliis verbis sensum aliorum requisiuit: sed ita definitè locutus est, *Viri fratres, uos scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire gentes verbũ Euangelij, & credere.* Non agebatur ibi, cui incumberet prædicare explicitos Euangelij articulos gentibus, sed de exorto cum gentibus, venientibus ad fidem, dubio: nec vnquam inter Apostolos Petrus fuit delegatus ad euangelizandum gentibus, sed Paulus; quid ergo est, *Quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire gentes uerbum Euangelij, & credere?* Nonne illud Christi Confratribus intimauit, *Ego pro te rogaui Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos?* Non ergo fratrum, non Conciliorum ex se, sed per conuersionem Petri, atque suorum in authoritate Successorũ ad ea, firmæ sunt in materijs fidei Conciliorum sententiæ, quæ semotã Conciliabula, non Concilia fiunt: cæterùm solo Petro docente, nec præuio vllo ab aliis Apostolis, & Senioribus habito sensu, quòd, *Qui nouit corda Deus, testimonium perhibuit, dans illis Spiritum Sanctum, sicut & nobis, & nihil discreuit inter nos, & illos, fide pacificãs corda eorum. Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere iugum super ceruices discipulorum, quod neque Patres nostri, neque nos portare potuimus?* tacuit omnis multitudo, agnoscentes non esse vltra ab aliis inquirendum, vbi infallibilis Apostolici culminis iudicium protulit authoritas: quamuis decernente hac non excludatur, vt possint alij rem ip-

sam definitam explicitiùs, aut ex effectibus proprijs, & miraculorum confirmatione: aut locis Scripturæ ostendere: prout defacto faciunt Scholastici, etiam circa articulos Symboli. Et propterea, post auditum Petrum, cui omnes adhærentes, tacuerunt, refertur, quòd *Audiebant Barnabam, & Paulum narrantes quanta Deus fecisset signa, & prodigia in gentibus per eos*: & quòd respondetit Iacobus, dicens: *Viri fratres, audite me: Simon narrauit, &c. Et huic concordãt verba Prophetarum, sicut scriptum est: Post hæc reuertar, & reædificabo Tabernaculum Dauid, quòd decidit; & diruta eius reædificabo, & erigam illud; vt requirant cæteri hominum Dominum, & omnes gentes, super quas inuocatum est nomen meum, &c.*

1065 Secundò consideranda adduco, quæ referuntur in secundo tomo Epistolarum Augustini de Concilio Carthaginensi, simul & Mileuitano cum Innocentio, tunc temporis Ecclesiæ Clauum tenente, circa Pelagianæ hæresis damnationem. Primũ namque Concilium, vt videre est in epistola 90. post quam vnanimi Episcoporum sensũ censuit errores Pelagij esse damnandos, prout constat in illis verbis, *Pelagiũ, & Celestinum authores nefarij prorsus, & ab omnibus nobis anathematizandi erroris aduertimus*; non eos propria authoritate damnauit; sed ad Innocentium scripserunt Concilij Patres subsequentibus verbis, *Si ergo Pelagius Episcopalibus gestis, quæ in Oriente cõfecta dicuntur, etiam tuæ Venerationi visus fuerit absolutus; error tamen ipse, & impietas, quæ tam multos Assertores habet, per diuersa dispersos, etiam authoritate Apostolicæ Sedis anathematizanda est*. Et ne dicant Iansenistæ hoc ipsum fecisse Concilium, vt per Sanctam Sedem vbique locorum nota fieret præfata Concilij sententia, videant in subsequenti epistola, quid inter alia rescripserit Innocentius, *In requirendis*, inquit, *de his rebus, quas omni cum sollicitudine decet à Sacerdotibus, maximè à vero, iustoque, & Catholico tractari Concilio, antiquæ traditionis exempla seruantes, & Ecclesiasticæ memores disciplinæ vestræ Religionis vigorem non minùs nũc in consulendo, quàm antea, cùm pronunciaretis, vera ratione firmatis; qui ad nostrum referendũ approbastis esse iudicium; scientes*, (audiant, & sileant Iansenistæ,) *quid Apostolicæ Sedi, cùm omnes, hoc loco positi, ipsum sequi desideremus Apostolum, debeatur, à quo ipse Episcopatus, & tota authoritas nominis huius emersit, quem sequentes tam mala iam damnare nouimus, quam probare laudanda. Vel id verò quòd Patrum instituta Sacerdotali custodientes officio, non censetis esse calcanda, quod illi non humana, sed diuina decreuere sententia, vt quidquid de disiunctis, remotisque Prouincijs ageretur, nõ priùs ducerent finiendum, nisi ad huius Sedis notitiam perueniret, vbi tota huius authoritate, iuxtà, quæ fuerit, pronunciatio firmaretur, indèque sumerent cæteræ Ecclesiæ, vt, velut de natali suo fonte, aquæ cunctæ procederent, & per diuersas totius mundi regiones puri capitis incorruptæ manarent, quid præcipere, quos abluere, quos, velut in cœno inemũdabili, sordidatos, mũdis digna corporibus vnda vitaret, &c.* Concilium insuper Mileuitanum, vt videre est in epistola 92. scribens in eadem materia ad eumdem Pontificem, post multa sic concludit, *Hæc ad Sanctitatem tuam de Concilio Numidiæ scripta direximus, imitantes Carthaginensis Ecclesiæ, Carthaginensis Prouinciæ Coepiscopos nostros, quos ad Sedem Apostolicam, quam beatus illustras, de hac causa scripsisse comperimus.* Cui Pontifex in sua subsequenti Epistola, *Diligenter ergo, & congruè Apostolico consulitis honori, honori, inquam illius, quem præter illa, quæ sunt extrinsecùs, sollicitudo manet omnium Ecclesiarum super anxijs rebus, quæ sit tenenda sententia, antiquæ scilicet regulæ formam secuti, quam toto semper ab orbe mecum nostis esse seruatam. Verùm hæc missa facio: neque enim hoc vestram credo latere prudentiam: qui id etiam actione firmastis, nisi scientes, quòd per omnes Prouincias de Apostolico fonte petentibus responsa semper emanent. Præsertim quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres, & Coepiscopos nostros, non nisi ad Petrum, idest sui nominis, & honoris authorem referre debere, velut nunc retulit vestra dilectio, quòd per totum mundum possit omnibus Ecclesijs in commune prodesse.* Vident ne Iansenistæ, ex quo tempore, nimirum Augustini, & Hieronymi, tamquam à principio Ecclesiæ incorrupto vsu firmatum asseri; quòd nihil vnquam, præcipuè in materia fidei, adhuc per Concilia recipiebatur definitum, nisi per Apostolicę Sedis iudicium manasset recipiendum.

1066 Tertiò, his accedat Augustini authoritas tum exemplo, tum doctrina. Exemplo quidem, dum duos, quibs contra Pelagianos scripserat libros, mittens ad Bonifacium Summum Pontificem, ita illi se submittit, prout videre est libro 1. cap. 1. *Hæc ergo, quæ istis duabus epistolis illorum ista disputatione respondeo, ad tua potissimùm dirigere Sanctitatem, tam discenda, quam examinãda, & vbi forsitan aliquid displicuerit, emendanda constitui*. Doctrina id ipsum stabilit lib. 4. ad eumdem Bonifacium cap. vltimo, dum ait, *Aut verò congregatione Synodi opus erat, vt aperta pernicies damnaretur, quasi nulla hæresis aliquando, nisi congregatione Synodi dam-*

damnata sit, cùm potiùs rarissimæ inueniantur, propter quas damnandas talis necessitas extiterit, multòque sint, atque incomparabiliter plures, quæ vbi extiterunt, illic improbari, damnarique meruerunt: atque indè per cæteras terras deuitandæ innotescere potuerunt. Quis hinc non videt quantùm longè à mente Augustini diuagentur, qui asserunt hæreticas propositiones non posse, nisi per Concilium æcumenicum iure damnari, quando Augustinus non solùm id respuit, verùm etiam asserit multò plures esse similes hæreses, quæ absque vlla Synodi congregatione, vbi ortũ habuerunt, statim per simplicem Pontificum definitionem damnatæ sunt? Iure ergo dãnatæ, & vt tales anathematizandæ, atque ab omnibus Catholicis euitandæ sunt quinque iam relatæ Iansenij propositiones.

1067 Neque etiam, (vt aliquid diffusiùs de Summi Pontificis infallibilitate occasionaliter hìc dicam,) audiendi sunt, qui asserunt ipsum esse quidem se solo infallibilẽ, dum loquitur, & definit ex Cathedra, hoc est, quatenus Pontifex, & caput Ecclesiæ visibilis: sed quoniam etiam ipse est homo peculiaris, potens circa similes materias de fide iudicare, & sententiam ferre, vt Doctor: atque sub hac ratione sit fallibilis non minùs, ac cæteri Doctores: indè, vt obligentur fideles ad credendum fide diuina, quæ per Sũmos Põtifices definiũtur, necesse est, vt pręhabeãt euidentiã credibilitatis, nẽpe iudiciũ prudẽs, quòd locuti sint ex Cathedra, nõ sententiã protulerint, vt peculiares Doctores: ad hoc autẽ, subiungunt, nõ sufficit, quòd ipsi iudicium ferant præuio etiam aliorum maturo consilio, & quòd res proponant, vt credendas de fide: quandoquidem, aiunt, experientia compertũ habetur Stephanum Pontificem, vigesimum sextum ab Apostolo Petro, hoc modo procedendo, & definiendo, errasse in materia fidei: cùm enim exorta fuisset in illius tempore dissentio inter Episcopos Africanos, asserentibus pluribus, præsertim Cypriano, deindè Martyre, quòd baptizati ab hæreticis, veniẽtes ad Ecclesiam Catholicam, deberent omnes rebaptizari, imò simpliciter baptizari, quia putabant nullum fore baptisma, datum ab iis, qui extra Ecclesiam Catholicam per hæresim, vel schisma viuerent: atque sensum suum, sibique adhærentium, Stephano per epistolam aperuisset Sanctus Cyprianus; ille, eidem Cypriano rescribens, inter alia supra materiam hæc habet, *Si quis ergo à quacũque hæresi venerit ad nos, nihil innouetur, nisi quod traditum est*, vt videre est in tom. 1. Cõciliorũ, dum de vita eiusdẽ Stephani agitur: cùm tñ nõ omnes hęretici validè baptizẽt.

1068 Neque dici potest, replicant, quòd tunc temporis nulla extabat hæresis in materia de Trinitate, vel Incarnatione, atq; ita omnes hęretici validè baptizabant. Nõ, inquam, dici potest, quia eodem tempore, vt notat Baronius in vita eiusdem Stephani, vigebat hæresis Antiphrygum, qui asserebant Montanum, ipsorum caput, esse Spiritum Sanctum, ac consequenter baptizantes in nomine Trinitatis, baptizabant in nomine Montani, & nulliter; ideòque, qui ex Antiphrygis venissent ad Ecclesiam Catholicam debebant rebaptizari, siue potiùs simpliciter baptizari; ergo Stephanus definiendo indiscriminatim, vt supra, quòd nihil innouetur, si quis à quacumq; hęresi venisset ad Ecclesiã, errauit.

1069 His adiungunt, quòd olim cùm celebrata fuerit quędam Synodus, & quidem authoritate Summi Pontificis, atque adeò legitima, eã nihilominùs integra quędam Natio noluit recipere: & non propterea fuerunt, vel decretati, vel putati hæretici; ergo, inferunt, nec determinatio legitimi Concilj sola est sufficiens ratio, vt aliquid sit fide diuina credendum: ergo multò minùs sola definitio Summi Pontificis.

1070 Arguũt insuper pro eodem stabiliendo asserto ita: quamuis Summus Pontifex sit, vt decernens, & definiens ex Cathedra, infallibilis, quia tamen, vt particularis homo est fallibilis, adhuc ea, in quibus non errat in se ipso, definiendo, potest ex propria voluntate, secundùm quam potest fallere, aliter rem ex peculiari fine proponere, quàm in se ipso sentiat; ergo extrinseca propositio definitiua Summi Põtificis non potest esse sufficiens ratio, vt fideles habeant iudicium prudens, quòd res proposita sit fide diuina credenda.

1071 Quapropter isti, vt simul videantur & Summi Pontificis infallibilitati, & fideliũ quieti, atque indemnitati consulere, dicũt, quòd tunc iidem fideles obligantur ad res, per Summos Pontifices definitas, fide diuina credendum, quando maior pars Ecclesiæ Catholicæ definitiones acceptat: cũ enim, inquiunt, Christus in Euangelio promiserit, quòd portæ inferi non præualebunt aduersus totam Ecclesiam Catholicam, hinc firmissimè tenendum est, numquam se permissurum, vt tota eius Ecclesia errorem acceptet in fide; ergo non aliundè, nisi ex simili maioris partis Ecclesiæ acceptatione possunt fideles prudenter iudicare, quando Summus Pontifex locutus sit ex Cathedra, non verò vt peculiaris Doctor.

1072 Non

1072 Non ſunt, inquam, qui in materia tam ſcrupuloſa ita diſcurrunt, vllo prorsùs modo audiendi: ſed toto conatu à fidelibus Chriſtianis reſpuendi: iſti namque infallibilitatem Summi Pontificis, quam ore oſtentant fateri, in re ſimpliciter negant contra doctrinam Catholicam, ſupra probatam. Totā inſuper Eccleſiam Catholicā doctrinis, varijs ab huius ſenſu, commaculare procurant. Et tandem ordinem corporis miſtici omninò ſubuertunt. Singula oſtendam, manibuſque contrectanda exhibebo.

1073 Primum ergo, quòd iſti ore dumtaxat infallibillitatem Summi Pontificis profiteantur, ſic oſtendo. Ad confirmandos Chriſti fideles in articulis fidei, nòuiter explicatis,nō ſufficit in horum ſenſu,quòd Pontifex ad eos ſe conuertat:eò quia poteſt conuerti, vel inutiliter ex ignorantia, putans loqui ex Cathedra, cùm non ita loquatur: vel fictitiè ex praua voluntate: atque, vt Chriſti fideles circa eadem myſteria ſolidentur, præter Dei concurſum, dantis intrinſecùs incrementum, debent ſecūdùm maiorem partem manuteneri, ne amplectantur à Sūmo Pontefice definita, quibuſcumque verbis ea definiat, niſi quando verè reuelata definit; ergo per iſtos oſtendi tacitùs procuratur,quòd omninò ſuperflua, & impertinens ſit infallibilitas Summi Pontificis; ergo, dum hanc oretenus profitentur, eam volunt oſtendere, ſaltem tacitùs, omninò ſuperfluam, & vt talem inficiandam. Hæc ſecunda conſequentia, crederem, quòd cuilibet ſanæ mentis euidens ſit ex prima. Probatur ergo prima cōſequentia: nam, ſi non habetur in Eccleſia Catholicā regula vlla vniuerſalis, quòd Pontifex, ſub aliquibus ſpecialibus verbis loquens, ſemper loquatur ex Cathedra, ſed poſſit, quibuſcumque verbis loquatur, fallibiliter loqui: atque, vt fideles ſolidentur, indigent ſpecialiter duci à Spiritu Sancto, ne acceptando Pontificis definitionē, errent; pari ergo modo poſſent, poſita omnimoda fallibilitate Pontificis, per Spiritum Sāctū duci, ne res definitas acceptēt, vt reuelatas, niſi quando verè res ſunt reuelatæ: imò hoc modo minuerentur miracula, & illo modo multiplicarentur: quādoquidem per illuſtrationem Spiritus Sancti de re reuelata ſufficientiſſimè illuminarentur fideles: quando iuxta ſenſum aduerſariorum, deberent Chriſti fideles, & illuminari, ne errent in acceptanda definitone Summi Pontificis: & præterea, ne errēt in iudicio credibilitatis obiecti; cùm ergo iuxta ſenſum communem, non ſint multiplicanda miracula ſine neceſſitate; iam iſti tacitùs in ſuo diſcurſu oſtendere volunt omninò ſuperfluere in materia fidei infallibilitatem Pontificis in definiendo; atque adeò reducere volunt Eccleſiam Catholicam quoad materiam fidei, ſicut Synagogam Hebræorum ſine capite, & directore, ſiue ſine Sacerdote,vt cuilibet liceat credere,quæcumque ſibi credenda perſuadet.

1074 Vrgeo: nam ſi per iſtos, vt maior pars Eccleſiæ prudenter iudicet Pontificem loquutum fuiſſe ex Cathedra nullo alio extrinſeco motiuo humano modo ducetetur: ſed dumtaxat per Spiritum Sanctum intrinſecùs manutenentem ipſam, ne tota Eccleſia deficiat: par, atque æqualis eſſet manutentio, ſi eam Spiritus Sanctus duceret, ne erret, acceptando reuelata, quæ Summus Pontifex, omnimodè fallibilis, proponeret, vt reuelata, & credenda; ergo requiri aliud iudicium, quòd hìc, & nunc Pontifex loquutus ſit ex Cathedra; eſſet requirere aliquid ſuperfluū: aut ſaltem qui ita diſcurreret, nō imprudēter,ſed rationabiliter procederet; ergo qui rem in præſenti materia ita componunt, in Eccleſiam Catholicam aliquod introducere volunt, vt detur deindè locus alijs, quòd aliquando tandem infallibilitas Summi Pontificis, tamquam quid omninò ſuperfluū pro nouis articulis explicitè credendis, rationabili motiuo negari valeat.

1075 Quo ad ſecundum, quòd videlicet Aduerſariorum doctrina, ſi ſubſiſteret, totam commacularet Eccleſiam Catholicā, indè patet, quia aliquando maior pars illius definitionem factam in materia fidei tū per Pontifices, tum per Concilia, non acceptauit, quæ tamen deindè ab vniuerſali Eccleſia fuerunt acceptata. An non legerunt iſti, quid ſcribat Sanctus Damaſus vt refertur in prima Lectione ſecundi nocturni ſui diei feſti; ſcilicet, *Et ingemiſcens orbis terrarum ſe Arianum eſſe miratus eſt.* Rurſus, ſi Stephanus, prout Aduerſarij prætendunt, reſcribens Cypriano, errauit; cùm ergo deindè omnes Epiſcopi, priùs contradicentes, definitioni Stephani adhæſerunt, tota prorſus Eccleſia errauit in fide. Negabunt forſan, quòd omnes deindè adhæſerint? Legant Diuum Hieronymum ſcribētem aduerſus Luciferanos, qui de hac materia ſic habet, *Conatus eſt*, (de Cypriano loquitur,) *contritos lacus fugere, nec bibere de aqua aliena: & idcircò hæreticorum baptiſma reprobans, ad Stephanum tunc Romanæ Vrbis Epiſcopum, qui à Beato Petro 26. fuit: ſuper hac re Africanam Synodum direxit: Sed conatus eius fruſtra fuit. Denique illi ipſi Epiſcopi,*

pi, qui rebaptizandos hæreticos cum eo statuerat, ad antiquam consuetudinem reuoluti nouum emisere decretum. Cernunt ne Aduersarij antiquam consuetudinem, quam pro fundamento opponebat Cypriano Stephanus, & ille censebat abusum, vt videre quisq; posset tum in epistola Cypriani, tum in alia Firmiliani apud primum tomum Conciliorum, dum agitur de vita præfati Pontificis. Id ipsum etiam legere poterant apud Baronium sub anno Christi 259. dum refert Eusebium ita scribentem ex litteris Dionysij Episcopi Alexandrini, qui sensui Cypriani priùs adhæserat, *Cyprianus Ecclesiæ Carthaginensis Pastor, primus inter homines eius ætatis, non aliter, quàm per lauacrum baptismatis hæreticos erroris maculis ablutos, in Ecclesiā admittendos existimauit. Verùm Stephanus nihil noui, aut alieni à traditione, ab Apostolorum temporibus deriuata, moliendum arbitratus, hac de re animo vehementer commotus est. Dionysius igitur, vbi longum sermonem cum Stephano per litteras de hac controuersia contulit, tandem declarat, quo pacto perturbationis fluctibus sedatis, omnes vbique Ecclesiæ, noua, ac peruersa Nouati hæresis prauitate repudiata, pacem inter se reconciliassent*: quod iterum, atque iterum repetit Eusebius, referens etiam Episcopos, qui, eadem Nouati hæresi repudiatā, pacem cum Stephano reconciliarunt. Vocatur autem prædicta hæresis de rebaptizādo, Nouatiana: quia Nouatus tūc temporis eam inuexit.

1076 Sed vt quid ad tempora, tam remota pro Aduersarijs refutandis recursum facio, cum præ oculis defactò habeamus hæreses Lutheri, & Caluini, maiorem partē Ecclesiæ infecisse, imò defacto inficere: ea namque infectas scimus totā ferè Angliā, Scotiam, Irlandiam, Olandiam, Daniam, Sueciam, Hungariam, & maiorem partē Germaniæ, quando Ecclesia Catholica nō ita latè patet.

1077 Vrgeo nam promissio Christi, quòd portæ Inferi non præualebunt aduersus Ecclesiam Catholicam, non minùs verificari debet successiuè, quàm simul: nec enim vnquam successiuè totam Catholicam Ecclesiam portæ Inferi debellare poterunt; quòd ergo post prædictam Christi promissionem potuit Deus portis Inferi successiuè permittere, poterat & simul: atqui permisit Deus successiuè, vt Ecclesia Catholica, quæ priùs expansa erat per omnes partes terræ, nūc sit ferè in angulo orbis restricta; ergo etiam poterat Deus, & defacto poterit permittere post Christi promissionem, vt maior pars deficiat à fide simul, atque adeò Aduersariorum discursus immobilitatem fidei Ecclesiæ Catholicæ in principio collocat, non solùm labili, sed quod & lapsum fuisse experientia comprobamus.

1078 Ratione etiam Aduersariorum discursum refello: nam de ipsa maiori parte Ecclesiæ quomodò ducenda sit à Spiritu Sancto, vt definitionē Pontificis discernat, si sit, vel non sit ex Cathedra prolata, Aduersarios percontor: an nimirū sine vllo motiuo, sed veluti cæcè, Spiritu Sancto intrinsecùs trahente, debeat iudicium proferre: an potiùs speciali intrinseca reuelatione. Si primum, iudicium esset imprudens, & contra rationem: nec posset esse liberum, cùm non habeat voluntas, vndè tale iudicium imperet. Si secundum, vltraquàm quòd iam hæreticis lata aperiretur via, vt possint ad exemplum Ecclesiæ Catholicæ dicere se alias reuelationes habere intrinsecùs, quàm haberent subditi Pontificis: arguo præterea ita, quia ex promissione Christi non habemus, quòd portæ inferi non præualebunt aduersus maiorem partē Ecclesiæ, sed quòd non præualebunt aduersus eam; ergo nemo in conscientia posset obligari, vt adhæreat maiori parti Ecclesiæ: sed possent aliqui legitimè in conscientia se excusare, non acceptando definitionem Pontificis, approbatam à maiori parte Ecclesiæ: quia quòd debeat esse maior, vel minor pars Ecclesiæ acceptantis, vel non acceptantis, sententia dūtaxat probabilis doceret, (si probabilis dici posset Aduersariorum discursus,) & à sententia probabili inculpabiliter discedi potest.

1079 Ad hominem tandem Aduersariorū sensum obtundo: quandoquidem materia, de qua agimus præcipuum fundamentum fidei circa mysteria, nouiter explicata, continet: imò articulum fidei, num nimirum fide diuina credere debeamus Pontifici vniuersali regula, dum sub aliquibus specialibus verbis definit; ergo si vera esset doctrina Aduersariorum, quòd in dubijs fidei standum esset maiori parti Ecclesiæ, cùm iam defacto tota ferè Ecclesia Pontificis definitionibus se subiciat, tamquam infallibilis, semper quòd sub aliquibus determinatis verbis definit: & non nisi pauci innouatores volunt recursum habendum fore ad maiorem partem Ecclesiæ acceptātem; ergo Aduersariorum doctrina se ipsā per se ipsam suffocat.

1080 Quo ad tertium tandem ex tribus, quę probaturum promisi, nempe quòd Aduersariorum sensus subuertit rationem capitis corporis mixti in Ecclesia visibili, euidenter

denter conuinco : nam Aduersariorum doctrina non solùm ponit, quòd aliquando membra viuant vita spirituali fidei independẽter à capite: sed etiam ponit, quòd caput vitam spiritualem emendicet à mẽbris: quandoquidem, cùm etiam Pontifex credere teneatur mysteria, nouiter explicata, & hæc non constet esse prudenter credibilia, nisi acceptetur à maiori parte Ecclesiæ; ergo Pontifex, qui est caput Ecclesiæ visibilis, dirigendus esset à maiori parte Ecclesiæ circa mysteria, nouiter explicata; non ergo Petrus conuersus ad fratres, esset eos confirmaturus: sed potiùs econtra, fratres ad Petrum conuersi, ipsum in fide solidare deberent: quòd est subuertere rationem capitis: & explicitè contra verba Christi supra citata.

1081 Ad adducta autem ab Aduersarijs in contrarium respondeo. Et ad primũ dico, quòd, si in materia tantæ considerationis veritas ab ijsdem pio affectu inquireretur, & non potiùs nebulæ ad Ecclesiam Catholicam offuscandam, etiam si in loco supra citato non legerent Stephanum adæquatè se explicasse, censerent vel nullam cum ijs, ad quos scribebat, fuisse necessitatem maioris explicationis: vel, quòd idem Pontifex in sua quidem epistola, quam sciunt iã nõ extare, sufficientissimè se expresserit, quòd locutus fuerit non de omnibus simpliciter hæreticis: sed de omnibus, qui baptizarent in nomine verè Trinitatis, atq; iuxta ritum Catholicæ Ecclesiæ: sed conditionem hanc restrictiuam à Cypriano, & alijs, qui hanc materiam referunt, taceri: vel malitiosè ex odio, quod tunc temporis contra Pontificem fouebant, vt videre est in eorum epistolis apud Concilium loco supra citato: uel quia eorũ fundamenta non ex defectu formæ baptismatis, sed ex scissione baptizantium ab vnione Ecclesiæ desumebantur, prout ex eorumdem epistolis infrà notabo. Quoniam autẽ alio fine libros reuoluunt, & fortè vt nouæ doctrinæ inuentores videantur, nec etiam curant, quæ præ oculis obuia habent: cùm enim in epistola Cypriani legerunt; *Si quis ergo à quacumque hæresi venerint ad nos, nihil innouetur, &c.* cur etiam non reflexerunt, vel nõ reflexisse se fingunt ad illa verba, *Aut, si effectum baptismi maiestati nominis tribuunt, vt qui in nomine Iesu Christi vbicumque, & quomodocumque baptizantur, innouati, & sanctificati iudicentur?* Se explicauerat ergo Stephanus in sua epistola de conditione illa restrictiua; dummodò nimirum baptisma tribuatur sub nomine Iesu Christi; iuxta Apostolũ ad Galatas primò, *Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis;* nisi etiam Aduersarij velint, Apostolum in præfatis verbis errasse. Clariùs autem id ipsum reflectere poterant in epistola Firmiliani, qua Cypriano, qui priùs ad illũ supra eadem materia contra Stephanum scripserat, respondit: inter alia namque hæc refert, epistolam Stephani oppugnãs, *Illud quoque absurdum, quòd non putant quærendum esse, quis sit ille, qui baptizauerit, eò quòd, qui baptizatus sit gratiam consequi potuerit inuocata Trinitate nominum Patris, Filij, & Spiritus Sancti.* Ex quibus verbis euidenter patet, quòd dissentio, apud Episcopos suborta, non erat circa defectum formæ baptismi, sed præcisè circa personam baptizãtem, quam non fore curandam definit Põtifex, dummodò baptismus conferatur in vero nomine Sanctissimæ Trinitatis: atque quòd, quicumque ab hæreticis hoc modo baptizati venirent ad Ecclesiam Catholicã, nihil cum eis esset innouandum. An non hoc Catholicum est, vt meritò Episcopi, priùs contradicentes, Stephano deinde adhæserint, nouumque emiserint decretum?

1082 Et sanè quis sibi persuadere valet, vt tam Doctissimus vir, qualis fuit Cyprianus, sicut eius scripta indicant, tanta frustra moliri conatus fuerit, sicut asserit Hieronymus, ad oppugnandam epistolam responsiuam Stephani: & non aduerterit ipsam euidenter impugnare ex defectu formę in baptizantibus non in nomine veræ Trinitatis, prout baptizabant Montanistæ; si agnouisset, quòd Stephanus de baptizatis à quocumque hæretico, etiam errante in materia Trinitatis, locutus fuerit? Cùm ergo, prout in epistolis Cypriani, & Firmiliani videre est, isti non aliunde conati fuerint Stephanum impugnare, nisi ex scissione hæreticorum ab Ecclesia Catholica, putantes non posse filios spiritualiter mundos in vnitate Ecclesiæ generare, qui in immũditijs separati ab Ecclesia viuerent: quasi hic, vel ille, & non potiùs Christus principaliter baptizet, se habentibus illis, vt purè ministris, euidens cuique esse debet, quòd Stephanus nõ locutus fuerit de quocumque hæretico baptizante, sed de illis, qui seruarent in exercitio baptismi veram formam, institutam à Christo: & ideò putauit non esse quærendũm, quis sit ille, qui baptizat, dummodò baptizet inuocata Trinitate nominum Patris, Filij, & Spiritus Sancti, prout refertur in epistola Firmiliani.

1083 Ad secundum dico ridiculè opponi: si enim præcitata Synodus ab vna dumtaxat

Na-

Natione non fuit acceptata, benè verò à reliquis; ergo, iuxtà somniatam ab Aduersarijs doctrinam, iam quidquid in tali Synodo fuit definitum, ex Cathedra definitũ fuit; quòd ergo vnica Natio eam noluerit acceptare, numquid indè errauit Synodus, vel Pontifex, an potiùs Natio hæc, definitionem, à maiori parte Ecclesiæ acceptatam, non recipiendo? An forsan prætendunt Aduersarij, quòd errauerit Pontifex in fide per hoc, quòd talem Nationem à communione fideliũ non semouerit? Sed si hoc dicant, in primis respondeo aliud esse definire credenda, aliud punire non credẽtes. In primo casu Pontifex errare nõ potest, quidquid sit in secũdo. Addo, quòd, cùm agitur de integra Natione, magis cõsonum rationi est expectare resipiscentiæ tempus, quàm disruptè contra ipsã procedere. Argumentum nihilominùs in falsa fundatur suppositione: quandoquidem in prædicta Synodo nihil nouiter, fide credẽdũ, definitũ fuit, sed dũtaxat quædã condita fuerunt decreta pro fidelium corruptelis corrigendis, prout Aduersarij ipsi videre poterant, si voluissent; atque ita sumus extra casum.

1084 Ad tertium tandem respondeo, quòd ex argumento euidenter colligitur, quale sit Aduersariorum intentum: ex illo namque infertur, quòd etiam Pontifex, loquẽs ex Cathedra, possit errare: si enim ex libertate Pontificis loquentis inferunt Aduersarij, quòd possit decipere ex peculiari fine: cùm etiam semper liberè loquatur, dum loquitur, vel scribit, siue definit, iam tacitè innuere volunt Aduersarij, quòd semper potest errare, quomodocumque loquatur. Et sanè numquid potuit Petrus, vel sui Successores ad suos fratres conuerti sine verbo, vel scripto, liberè peracto? aut Euangelium prædicare gentibus sine libertate? quid ergo est illud Christi ad Petrum, *Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos*? Quid illud Actorum 15. *Vos scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire Gentes verbum Euangelij, & credere*? Dico ergo, quòd fallibilitas voluntatis, quam habet Pontifex, non est in ordine ad dirigendos fideles in fide, sed in ordine ad dirigendum se ipsum: & nec quidem in fide, sed in moribus: nam pro Petro, & eius Successoribus rogauit Christus, ne deficeret eorum fides: quamuis enim voluntatem habeant ex se defectibilem: hæc tamen ita pręparatur à Domino, vt numquam deficiat in eis fides, pertinens ad iustitiam, quamuis possit deficere oris confessio, quæ distinctũ importat præceptum, pertinẽs ad salutẽ, prout de Marcello Martyre legitur: vndè Augustinus libro de Correctione, & Gratia cap. 8. *Quis ignorat, ait, fuisse perituram fidem Petri, &c. sed quia præparatur voluntas à Domino, ideò pro illo non posset esse inanis oratio. Quando rogauit ergo, ne fides eius deficeret, quid aliud rogauit, nisi vt haberet in fide liberrimam, fortissimam, inuictissimã, & perseuerantissimam voluntatem?* Licèt ergo Pontifex sit ex se voluntate defectibilis: eius nihilominùs tum voluntas, tum intellectus, cùm conuertitur ad confirmandos suos fratres, possunt ita à Domino præparari, & ita defacto ex Christi promissione præparántur, vt numquam deficiant siue in definiendo, quæ fide credi debent: siue in proponendo fidelibus mysteria credenda.

1085 Concludo ex his circa ea, quæ Pontifex definit, & crẽdẽda fidelibus proponit, non esse expectandum exitum acceptationis maioris partis Ecclesiæ, vt indè agnoscant fideles fuisse locutum ex Cathedra, & obligentur à Pontifice proposita credere: sed vniuersali lege eo ipso, quòd Pontifex non simpliciter scribit, vel loquitur, (quod esset se gerere vt peculiaris Doctor, suum sensum aperiens, non verò intendens Auditores, vel Lectores ad illud amplectendum obligare:) imò potiùs ea intentione procedit, vt quæ iudicat, credenda cæteris confratribus, tamquam mysteria fidei proponat, tenendũ nõ posse errare: atque adeò semper, quòd definitiuè aliquid fidelibus, vt fide credendum, proponit, quod est cõuerti, tamquam caput mysticum ad confirmanda Ecclesiæ visibilis membra, ista obligãtur ad ea fide credenda, non minùs, ac cætera mysteria, quæ per Euangelia, vel Apostolos habemus. Hæc est Catholica doctrina, prout ex adductis Scripturæ locis patet: opposita autem præcedens est Magistrorum, prurientium aliquorum auribus, ad fabulas conuersio, prout monet Apostolus secunda ad Corinthios 4. ad finem, vt adducant discipulos post se, ac proindè ab omnibus Catholicis respuenda.

1086 Restant modò aliquæ aliæ enodandę propositiones Iansenij, relatæ supra numero 954. & ex tribus alijs sequentibus, in quibus aliquid asserit ex Augustino, quòd gratis somniat: & alia, tamquam absurda, subiungit, non intelligens quid dicat, nec contra quos loquatur. Primò ergo dicit, quòd Augustinus, præter gratiam efficacẽ, *Nullam agnouit aliam actualem Christi gratiã, nec agnoscere potuerit; nisi regulas omnes fundamentales,*

mentales, quibus innixus naturam gratiæ medicinalis tradidit, & explicauerit, vellet, interimere. Quas regulas fundamentales gratiæ medicinalis sibi hic confingit Iansenius, tamquam ex Augustino, nisi quia ex mala intelligentia errorum Pelagianorum, & Semipelagianorum, dum sibi persuasit hos admisisse gratiam sufficientem, siue ad omnia bona opera, siue ad initium fidei, & quærere, petere, pulsare, putauit quoad hanc gratiæ sufficientis admissionem fuisse ab Augustino impugnatos, atq; indè vult Augustinum non nisi gratiam medicinalem efficacem admisisse? hoc tamen de Pelagianis, & Semipelagianis Iansenisticum assertum esse purum figmentum satis euidenter ostendi quæst. prima §. 7. & 8. Adhuc tamen hoc permisso, & quòd Augustinus aliam gratiam præter puram sufficientem requisiuerit à præfatis hæreticis admitti, quid indè fundamentalis regulæ agnoscit Iansenius, vt non potuerit aliam gratiã in nõ operantibus admittere Augustinus? tantùm namque cæcutit, vt non videat numquam Augustinum impugnasse Pelagianos, & Semipelagianos, nisi quia illi ad velle, & operari non requirebant gratiam, sed ad posse, taliter vt deindè operatio tota esset à libero arbitrio, & non solùm principaliùs ab illo: Augustinus autem requirebat ab illis, vt faterentur, quòd & velle, & operari etiam sit, imò & principaliùs à gratia, quàm à libero arbitrio? requirebat ergo ad actuale bonum opus gratiam efficacem: non ad posse operari in non operantibus, secundùm quos adstruũt Catholici necessitatem gratiæ sufficientis.

1087 Dicit secundò, quòd Recentiores, gratiam sufficientem *Omnibus hominibus ad præcepta facienda Deum impertiri, nouo profectò, & primis gratiæ defensoribus inaudito dogmate, constituunt.* Ita oblatrat Iansenius: sed nec vnum, nisi Lutheranos, & Caluinistas poterit quoad hoc pro sui asserti tutela adducere, prout defacto nullum adducit; apud Sanctos Patres autem benè inueniet, quòd omnibus hominibus, vt probaui §. 18. insit, etiam post peccatum, liberum arbitriũ, quo possint benè, vel malè agere, vt, iuxtà opera, à Deo iustè iudicentur: atque quòd sine gratia Redemptoris nihil prorsus boni possit quisque efficere; cùm ergo ex his alij benè, alij malè operentur, necesse est in alijs gratiam fateri efficacem, in alijs inefficacem: quamuis quoad nominis diuersam impositionem, non omnes curauerint tales gratias distinguere.

1088 Dicit tertiò, quòd genus hoc gratiæ sufficientis, *Quo adiuuante nullum vnquam opus factum est, aut fiet vnquam, videtur mõstrum quoddam singulare gratiæ, solùmodò peccatis faciendis, maiorique damnationi accersendæ seruiens: ideòque lapsis hominibus citra Dei inuidiam damnandis excogitatum.* Ridicula certè propositio: non videtur Iansenio citra Dei inuidiam excogitatio necessitatis ad malum pro maiori accersẽda in Reprobis damnatione, & scrupulum patitur in admissione gratiæ sufficientis, qua possit homo, & malum, & maiorem cauere dãnationem: imò & simpliciter, si velit, prout in suo libero arbitrio stat, cauere. Potest ne crassior excogitari stultitia? Abigant quæso mentis laruas Iansenistæ, & manibus contrectent, quòd, si talis proponatur gratia sufficiens, quæ suscitet dormientem in cœno voluntatem, eamque eleuet, tale dando posse, quale habet homo integris omninò viribus, & mediocriter sitiens, vt pergat per duo, vel tria milliaria ad bibendũ: sicut nullatenus dici poterit huic vires omninò proximas deficere ad sibi extinguendã sitim: hac tamen nõ tam ardenter vrgente, libentiùs ipsam patitur, ne tam longum subeat iter pro ei occurrendo: ita iustitiam sitienti, ac viribus per Christi gratiam reintegrato, dum tamen vigor concupiscentiarum fortiùs vrget, dici nullatenus potest, quòd sufficientia deficiat ad benè operandum, sed quòd libentiùs se applicet concupiscentiarum motibus. Nũquid enim hic dicentem quemquam, quòd talis ita sitiens, & integer viribus poterat bibere, & noluit: tamquam monstrum dicentem taxarent Iansenistæ? an potiùs quilibet rationis compos statim discerneret hunc verè esse proximè potentem ad bibẽdum, posseque pro suo libitu iter aggredi necessarium: sed indè nolle, quia faciliùs se applicat ad fugiendum laborem itineris: non ita facturum, si, aut sitis esset ardentior, vel minor labor itineris? Pari ergo modo, si asseratur quemlibet ex hominibus ita sanari per Christi gratiam, vt non solùm eleuetur ad opera iustitiæ, verùm etiam sitiat, media gratia præueniente, & excitante: & hinc cuilibet dari posse benè operari; non tamen nisi Electis conferri, vt vel ardenter sitiant iustitiam, vel non permittatur eos tentari supra id, quòd possunt: reliquos verò reintegrari viribus, darique etiam sitire iustitiam, at non reprimi in eis fortiores quosque concupiscẽtiarum motus: nonne quisque rationis compos discernet primis non solùm dari posse, sed etiam velle, & perficere, reliquis verò

dari

dari totam omninò, & adæquatam rationem potentiæ, & non monstruosam, vt chimerizat Iansenius, gratiæ sufficientiã: sed velle, & operari relinqui eis, non secundùm se, sed vt ita eleuatis, qui tamen se à concupiscentijs vinci sinunt, eis libentiùs se applicando? Vndè ergo, nisi voluntariè, & quia nouitatis amatores, tam infestos veritati Catholicæ se exhibent Iansenius, & Iansenistæ?

1089 Dicit quartò, *Nec aliud est, aut erit vnquam, aut esse potest, nisi sufficiens adiutorium, quod submittit fasces humanæ voluntatis arbitrio, vt eius operatio, & cessatio ab libertatis humanæ nutu tota religetur, cui libertatis nutus impulsum afferat. Hoc libertati tribuerũt Massiliẽses, &c.* Quis hic Catholicus hominẽ, tam opposita confundentem, non irrideat? Idem ne est benè operari, ac à bono opere cessare, vt eodem modo vtrumque confusè inferat ex eodẽ principio Iansenius? Cessatio ab opere, quando præcipuè mala est, tota profectò ab humano est arbitrio: sed non ita bona operatio, pro qua duplici indiget gratia, trahente, & cooperante. Rursus, si gratiam sufficientem monstrum vocat Iansenius, quia numquam coniungitur cum opere, quomodò deindè arguit hoc auxilium esse, quod fasces submittit humano arbitrio, vt operatio à nutu eius tota religetur? Et quòd hoc libertati tribuerunt Massilienses? Discernant Iansenistæ discernenda, & non omnia confusionibus implicent. Sufficiens ergo adiutorium ex Augustino libro de Correctione, & Gratia, vt probaui à numero 204. vsque ad 237. in prima dumtaxat hominis, & Angelorum conditione, quando voluit Deus ostẽdere quid posset cum sui gratia liberum arbitrium, submisit eidem fasces ita, vt operatio, & cessatio operis ab ipso religentur: sed nec tota operatio, sicut tota cessatio: quandoquidem cessatio, cùm defectus sit, tota à creatura est: sed bona operatio sine Dei gratia, nec tunc potuit esse. Cæterùm post originale, in cuius pœnam insurrexerunt motus aduersantes concupiscentiæ, ex eodem Augustino loco citato cap. 12. *Si in tanta infirmitate vitæ huius ipsis relinqueretur voluntas sua, vt in adiutorio Dei, sine quo perseuerare non possent, manerent, si vellent: nec Deus in eis operaretur, vt vellent, inter tot, & tantas tentationes infirmitate sua voluntas succumberet, &c.* Et hic est defectus, qui totus est à voluntate, tentationibus interioribus adhuc infirma: licèt quoad posse sit reintegrata Dei adiutorio, *sine quo perseuerare non posset*, quod præstat gratia sufficiẽs. Vt autem voluntas talibus, & tantis tentationibus non cedat, altiori, fortiorique auxilio, ei subueniatur opus est, non quidem, quod auferat à voluntate ipsa rationem determinandi se, & eligendi, *Ne non esset suum, quòd euitaret peccatum: nec merito indulgeretur, quod non arbitrio diluisset*, vt habet Augustinus tum lib. de Spiritu, & Anima cap. 48. tum libro de Ecclesiasticis dogmatibus cap. 21. sed quo ita mulceatur, atque trahatur dulcedine ipsa voluntas, vt faciliùs reddatur ei accommodari gratiæ, quàm contrarijs concupiscentiæ motibus: quo modo plus sine proportione præstat ad bonum opus gratię impulsus, quam nutus liberi arbitrij: qui indè potiùs est, quia ad ipsummet impellit gratia, quàm ex præcisa indifferentia voluntatis, vt patet in exemplo sitientis ardenter, numero præcedenti relato. Hoc autem nullatenus admiserunt Semipelagiani, imò nec vllatenus gratiam sufficientem, cùm non admiserint ad fidem, & quærere, petere, pulsare, nisi gratuitam naturæ rationalis creationem, & auxilium exteriùs legis, atque doctrinæ, vt millies probaui; aut saltem ad posse dumtaxat admiserunt auxilia, non ad velle, & credere actualia.

1090 Dicit quintò, *Quisquis alia diuinæ gratiæ adiutoria infirmis hominibus afferre nititur, quæ deferant, si velint: & in quibus permaneant, si velint: cum quibus, tamquam sufficientibus, operentur, si velint, nihil aliud imprudens facit, nisi vt originalis peccati vires euacuet, illæsas liberi arbitrij vires, Christum frustrà venisse, & gratis mortuum esse persuadeat.* O certè admiranda Iansenij per semetipsum preconcepta prudentia, sed apud alios execranda imprudentia, secundùm quam, vt sui ingenij luxuriæ potiùs, quàm vt veritati necessitatis aduentus, & mortis Christi consuleret, taliter peccato vult extinctum fuisse liberum arbitrium, vt totius humani generis sensui non puduerit è regione opponi; dignum mercede, vel pœna asserens, qui non aliàs operari potuerit, quàm defacto operatus sit; quasi nõ legerit, vel spernat; quæ apud Augustinũ reperit lib. de duabus Animabus contra Manichæos cap. 11. *Neminem vituperatione, supplicioue dignum, qui aut id velit, quod iustitia velle non prohibet: aut id non faciat, quod facere non potest, cantant in Montibus Pastores, & in Theatris Poetæ, & Indocti in Circulis & Docti in Bibliothecis, & Magistri in Scholis, & Antistites in Sacris Locis, & in Orbe Terrarum genus humanum.* Secundùm ergo doctrinam Catholicam dico, quòd peccatum originale non fuit destructiuum voluntatis

ra: vel, ne in isto puncto cum Ianfenistis immoremur, gratiam necessariam volebāt ad posse voluntatis: ad velle & operari verò dicebant concurrere solas vires liberi arbitrij, vt ex eodem libro de gratia Christi cap. 14. constat, vbi, *Venire posse*, inquit, *in natura ponit Pelagius: vel etiam, vt modò dicere cœpit, in gratia, qualemlibet eam sentiat, qua ipsa, vt dicit, possibilitas adiuuatur: venire autem iam in voluntate, & opere est*, eo modo, quo retulerat cap. 5. *Scire quippe debemus, quòd nec voluntatem nostram, nec actionem diuino adiuuari credit auxilio, sed solam possibilitatem voluntatis, atque operis, quā solam ex his tribus nos habere affirmat ex Deo: cætera verò duo, quæ nostra esse voluit, ita sint firma, & fortia, & sibi sufficientia, vt nullo indigeant eius auxilio*. Vide, quæ affero numero 316. Pelagius ergo sentiebat volūtatem nostram adiuuari gratia, quatenus illuminatur à Deo, vel etiam per talem cognitionem inclinatur ad obiectum: sed ad velle deindè dicebat solas naturæ vires, cum quibus fuit producta, sufficere, & per eas defacto esse bonum velle, & operari. Semipelagiani verò id ipsum restringebāt ad solùm credere, quærere, petere, & pulsare: Augustinus autem, ipsos impugnans, non agit de gratia sufficiente, per quam natura etiam, vt eleuata, non agit: sed totus est ad probandum, quòd operatio bona à gratia fit, ac consequenter semper, per se loquendo, agit de necessitate gratiæ efficacis, vt fit opus bonum: quamuis aliquando incidenter aliquid tangat de gratia sufficiente, vt iam probatum est. Pelagium ergo in primo loco, citato à Iansenio, oppugnans, qui venire ponebat à sola voluntate, dicit Augustinus, quòd, *Qui non venerit, non de illo rectè dicitur, audiuit quidem, & didicit sibi esse veniendum*, eo modo, quo habemus ex Euangelio, *Omnis, qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me*. quem locum deindè capite sequenti affert Augustinus contra Pelagium; *sed facere non vult, quòd didicit*, quasi solius voluntatis, sit siue facere, siue non facere, *Prorsus non rectè dicitur de isto docendi modo, quo per gratiam*, qua quis audit, & discit à Patre modo dicto, *docet Deus: si enim, sicut veritas loquitur, omnis, qui didicit, venit: quisquis non venit, profectò non didicit*, eo modo, quo debet esse gratia, vt sit actualis fides. Et pari modo loquitur Augustinus 2. loco, *Qui autem nouit quidem, quid fieri debeat, & non facit, non dum à Deo didicit secundùm gratiam*, de qua dicitur, omnis, qui audiuit à Patre, & didicit venit ad me; *sed secundùm legem: non secundùm spiritum, qui actu viuificat, sed secundùm litteram*: nempe secundùm aliam gratiam, quæ non ponit opus viuificans: sed, si opus aliquando ponitur, seruiliter ponitur ex fine, & motiuo temporali, sicut plurimas cæremonias seruabant Hebræi timore, vel amore rerum temporalium, vt ex Augustino in antecedentibus probaui. Ac eodem tandem sensu loquitur 3. loco, *Qui credunt prædicatore forinsecùs sonante, intus à Patre audiunt, & discunt*, gratia, à qua est fides, vt dictum est: *qui autem non credunt, foris audiunt, intus non audiunt, neque discunt*, simili gratia: & ideò, *illis datur, vt credant, istis non datur*.

1098 Sed iam video à Ianfenistis posse mihi subiungi hæc voluntariè, & gratis esse excogitata ad eludendam vim argumenti, nō verò esse de mente Augustini. Vndè ne similis illis tergiuersandi relinquatur locus, vltra iam dicta de fine, quo Augustinus præfata omnia contra errorem Pelagianorum, & Semipelagianorum protulit, quorum error nonnisi probatione gratiæ efficacis expungi poterat: ipsos Ianfenistas moneo, vt Augustinum legant in cap. 16. de Prædestinatione Sanctorum, vbi omnia, quæ pro responsione ad obiectionem tradidi, in fonte reperient: ita namque ibi scribit, *Vocat Deus prædestinatos multos filios suos, vt faciat membra prædestinati Filij sui, non ea vocatione, qua vocati sunt, qui noluerunt venire ad nuptias: illa quippe vocatione & Iudæi vocati sunt, quibus Christus crucifixus scandalum est, & gentes, quibus Christus crucifixus stultitia est: sed ea vocatione prædestinatos vocat, quam distinxit Apostolus dicens, ipsis vocatis Iudæis, & Græcis prædicare se Christum Dei virtutem, & Dei Sapientiam: sic enim ait, ipsis autem vocatis, vt illos ostenderet non vocatos: sciens esse quamdam certam vocationem eorum, qui secundùm propositum vocati sunt, quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis Filij sui*. Vident ne Ianfenistæ ex Apostolo dicisse Augustinum, quòd illa dumtaxat sit dicenda simpliciter vocatio, qua secundùm propositum vocantur Electi ad certā positionem operum bonorum: illam verò, quæ non est secundùm propositum præscientiæ, & Prædestinationis ad gloriam, quæcumque sit illa, posse dici non vocationem? Quid ergo mirum, si secundùm hanc regulam, vocat Augustinus non discentes à Patre secundùm gratiam, & spiritum, sed secundùm legem, & litteram: nec intus, sed exterius audientes, qui ita docentur, adhuc interius; vt ad filium

non

non veniant, vel non benè operentur?

1099 Obijcit secundò Iansenius locum Augustini, in quo præcipuè offendicula ponit incautis; sicut & alij eodē vtuntur pro obruenda ex eodem Sancto Doctore scientia media; sic ergo arguit: adstruentibus Pelagianis gratiam sufficientem, cuius sit elevare liberum arbitrium ad posse, relinquendo voluntati, vt impulsum præbeat ad opus, Augustinus vocat ipsos Christianos nomine, non fide; ergo simile genus gratiæ sufficientis, quæ in homine post lapsum relinquat libero arbitrio determinationem operis, oppositum fidei putat Augustinus. Antecedens probat, ex præcitato lib. de Grat. Christi cap. 10. vbi, post quā ex doctrina Pelagij hæc refert verba, *Operatur in nobis velle, quod bonum est, velle quod Sanctum est*, nempe Deus, *dum nos terrenis cupiditatibus deditos, mutorum more animalium tantummodò præsentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione succendit, dum reuelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem suscitat voluntatem, dum nobis, quod tu alibi negare non metuis, suadet omne, quod bonum est*, hanc, quam, tamquam sufficientem, sed non determinantem opus, docebat Pelagius gratiam, respuit Augustinus, sic loquens, *Sed nos eam gratiam volumus. Istam aliquando fateatur, qua futuræ gloriæ magnitudo non solùm promittitur, verùm etiam creditur, & speratur: nec solùm reuelatur Sapientia, verùm etiam & amatur: nec suadetur solùm omne, quod bonum est, verùm & persuadetur*: & clariùs gratiam sufficientem, omnibus communem oppugnans, & specialem Electorum inculcans, subiungit, *Non enim omnium est fides, qui audiunt per Scripturas Dominum Regnum Cœlorum pollicentem: aut omnibus persuadetur, quibuscumque suadetur, vt veniant ad eum, qui dicit, venite ad me omnes, qui laboratis; quorum autem sit fides, & quibus persuadetur, vt ad eum veniant, satis ipse demonstrauit, vbi ait, nemo venit ad me, nisi Pater, qui misit me traxerit eū: & paulò post, cùm de non credentibus loqueretur, dixi, inquit, vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo. Hanc debet Pelagius gratiam confiteri, si vult non solùm vocari, verum etiam esse Christianus.*

1100 Respondeo hoc argumentum me adduxisse numero 301. & enodasse num. 309. propugnando scientiam mediam. Addo autem nunc contra Iansenistas, quòd, si dissensio inter Augustinum, & Pelagium fuisset aliquando in eo, quòd iste admisisset dumtaxat gratiam sufficientem, & non specialem efficacem, diuersam ab illa, vt propugnabat Augustinus, & quo ad hanc negationem taxasset Pelagium, tamquam Christianum nomine, non vera fide, quid est, quod ait Augustinus eodem libro de Gratia Christi cap. 47. *Si ergo consenserit nobis non solùm possibilitatem in homine, etiam si nec velit, nec agat benè: sed etiam voluntatem, & actionem, idest vt benè velimus, & benè agamus, quæ non sunt in homine, nisi quando benè vult, & benè agit: si, dixi, consenserit, etiam ipsam voluntatem, & actionem diuinitùs adiuuari, vt sinè illo adiutorio nihil benè velimus, & agamus, eamque esse gratiam per Iesum Christum Dominum nostrum, in qua nos sua, non nostra iustitia iustos facit, vt ea sit vera nostra iustitia, quæ nobis ab illo est; nihil de adiutorio gratiæ Dei, quantùm arbitror, controuersiæ relinquetur.* Vbi, vt patet adiuuamen gratiæ requirit ad velle, & operari, præter adiuuari possibilitatem, vt nulla cum Pelagio restet circa adiutorium gratiæ dissensio, non verò requirit siue determinationem, siue necessitatem arbitrij, ab illa prouenientem? Quid illud cap. 6. *Sed, ne nihil de gratia dixisse videretur, adiunxit, quique ipsam possibilitatem gratiæ suæ adiuuat semper auxilio, non ait, ipsam voluntatem, vel ipsam operationē: quòd si diceret, non aberrare à doctrina Apostolica videretur?* Quid 3. illud libri de gratia, & libero arbitrio cap. 6. in quo contra Pelagianos loquens, ait, *Si enim merita nostra sic intelligerent, vt etiam ipsa dona Dei esse cognoscerent, non esset reprobanda ista sententia?* Sentit ergo, quòd, qui admittit ad velle, & operari, non solas vires naturales arbitrij, sed etiam gratuitum quodcumque donum gratiæ, à quo sit velle, & operari simul cum libero arbitrio, non esset reprobandus, quamuis modum hunc Augustinus ipse non approbet, vt verum. Quid tandem id, quòd habet tom. 10. circa finē in sermone, quem ad populum exhibuit contra Pelagianos, dum ita loquitur de Pelagio, *Illum nemo dicat absolutum esse ab Episcopis: absoluta est, sed confessio, quasi Correctio ipsa est absoluta: quia ea, quæ dixit ante Episcopos, Catholica videbantur: quæ autem scripsit in libris suis, Episcopi, qui absoluerunt, nescierunt.* Confessio ergo gratiæ, quā oretenus confessus fuerat Pelagius coram Episcopis, Catholica erat quo ad sonum verborum, nisi hæc subdola fuissent, quæque deindè explicabat in scriptis suis, nimirum de gratia legis, & doctrinæ, qua asserebat adiuuari posse, non verò velle, & operari; vt probo in loco mox citato in principio huius numeri; non ergo damnabatur Pelagius, quia non aliam admittebat

bat gratiam, nisi ex se sufficientem: sed quia hanc, quam verbis profiteri videbatur, subdolè profitebatur, negans deindè in suis scriptis, quæ verbis concedere videbatur coram Episcopis.

1101 In præcitato ergo loco, adducto à Iansenio in argumento, non solùm non reprobat Augustinus gratiam sufficientem respectu Reproborum, qui non operantur, sed neque sententiam eorum, qui relatè etiam ad Electos admittunt solam gratiam ex se sufficientem intrinsecam: dumtaxat autem damnat Pelagianos, qui gratiam, quæcumque fuerit, quam admittebant, nolebant esse necessariam ad velle, & operari, sed solùm ad adiuuandam possibilitatem potentiæ, exituræ deindè in opus tum voluntatis, tum actionis, per solas proprias, & naturales vires: & de hac gratia dicit Augustinus, *Sed eam gratiam nolumus, istam aliquando fateatur, qua futuræ gloriæ magnitudo, non solùm promittitur, verùm etiam creditur, &c.* quòd nimirum etiam fides ipsa, & opus sit ex gratia. Et idem dico de subsequentibus verbis. Ridiculum autem est id, in quo clariùs gratiam sufficientem, omnibus communem, refutari credit Iansenius: numquam enim Pelagiani dixerant, nec dicere, quòd experientia falsum comprobabant, poterant, nimirũ omnium esse fidem, *Qui audiunt per Scripturas Dominum Regnum Cœlorũ pollicentem, &c.* vt in hoc eos impugnare voluerit Augustinus: sed vult Pelagianos monere, vt aliquando, puta in his, qui credunt, sperant, amant, & quibus persuadetur bonum, agnoscant, & fateãtur hæc omnia à gratia esse, *non enim*, subiungit, *omnium, est fides, qui audiunt per Scripturas, &c.* sed eorum, quos Pater trahit, & quibus ex gratia id actù datur: semper inculcans, quòd velle, & operari non sit ex nobis sine gratia.

1102 Addo ex alibi dictis, quòd, etiam si Augustinus Pelagianos voluerit impugnare in eo, quòd gratiam æquè sufficientem admittebant in omnibus, vt deindè impulsus ad opus fiat à voluntate, numquid Augustinus similem gratiam refutat relatè ad omnes? ad summum in eo refutaret Pelagianos, quòd in operantibus defacto benè non admiserit specialem gratiam, facientẽ operari: sed, quòd hæc ita faciat operari, vt non relinquat in voluntate se ipsam determinare, modo quo ardenter sitiens, siti ipsa mouetur ad longum subeundum iter pro bibendo: & non ita ab ea determinatur vt non voluntate, & aliquo præuio consilio, atque mora se ipsum per se ipsum determinet; vndè probat Iansenius? Quid ergo ex præcitato loco, somnians, confingit pro negãda in hominibus post lapsum gratia sufficiente.

1103 Instabis: gratia medicinalis Christi talis est ex Augustino, vt omninò inferat effectum; ergo est efficax, & determinatiua voluntatis, & nulla inefficax. Probatur antecedens: qui non est, ex Augustino, operans ex gratia, est seruiliter sub lege: atqui, vt aliquis sit seruiliter sub lege, non requirit gratiam: imò potiùs, ex eodem Augustino, peccat; ergo non aliam cognoscit gratiam, nisi efficacem, & determinatiuam voluntatis, vt ex eodẽ loco, quo probabitur maior syllogismi, patebit: ostenditur autem maior ex prædicto libro de Gratia Christi cap. 13. vbi referens Augustinus illa verba Psalmi 118. *Suauis es Domine, & in tua suauitate doce me iustitiam tuam*, ita ait, *idest vt non formidine pœnæ seruiliter cogar esse sub lege; sed libera charitate delecter esse cum lege: præceptum quidem liber facit, qui libens facit: & hoc modo quisquis discit, agit omninò quidquid agendum didicerit.*

1104 Respondeo ex iam dictis Augustinum in præcitato loco agere contra Pelagium, qui legem, & doctrinam dumtaxat requirebat, tamquam gratiam ad benè operandum, nec quidem tamquam necessariam, sed ad faciliùs operandum: & Augustinus probat, quòd lex, licèt sit ex Deo, non tamen volũtatem eleuat, vt operetur ex Deo: sed qui ex lege præcisè operatur, seruiliter, & timore pœnæ operatur, non verò ex amore iustitiæ, vt facit operari gratia, voluntatem mouens. Agit ergo semper eo fine de gratia efficaci, vt probet ex hac esse opus iustitiæ, & non ex lege, & doctrina: cæterùm non per hoc excludit in omnibus alijs non operantibus gratiam sufficientem. Quid autem sit, quod habens gratiã efficacem infallibiliter, vel omninò operabitur, iam alibi dixi sufficientissimè saluari, & conformiter ad Augustinum, & Angelicũ per infallibilitatem moralem, si sermo sit de gratia præcisè intrinseca: si autem addatur etiam gratia decreti diuini extrinseci prædestinantis, gratia erit omninò infallibiliter positura effectum, nullatenus læso libero arbitrio per hoc, quòd tale decretum supponat scientiam mediam, & infallibilitatem adiũgit ordine intẽtionis, vt ferè continuò dicebam, agens de eadem scientia.

1105 Obijcit tertiò: Augustinus lib. de Correctione, & Gratia cap. 10. sic habet, *Saluberrimè confitemur, quod rectissimè credimus, Deum, Dominumque rerum omnium sic ordinasse Angelorum, & hominum vitam, vt in ea*

ra priùs ostenderet quid posset eorum liberum arbitrium, deindè quid posset suæ gratiæ beneficiū; ergo,sicut in prima conditione nulla gratia fuit specialiter efficax, vt ostenderetur tūc in bono, & in malo liberum arbitrium: ita & nunc in nullo debet gratia esse, nisi efficax, vt ostendatur dumtaxat in ijs, quibus datur,gratiæ beneficium.

1106 Respondeo, mirum esse, quòd non etiam inferat Iansenius omnibus per Christum dari gratiam efficacem, & saluari, vt in omnibus ostendatur gratiæ beneficium: sicut in prima conditione nullus fuit sine gratia sufficiente, cum qua ostendi potuisset, quid in omnibus valeret liberum arbitrium. Dico ergo cum eodem Augustino libro ipso citato à Iansenio cap.12.quòd liberum arbitrium tum hominum, tum Angelorum tales habuit in prima sui conditione vires, nullis in eis existentibus aduersantibus concupiscentijs, *Vt dignæ tantæ bonitati, & benè viuendi facilitati perseuerādi committeretur arbitrium*: atque ita respectu omnium remisit Deus eidem libero arbitrio, vt perseueraret, si vellet, *Nunc verò posteaquam est illa magni peccati merito amissa libertas; si in tanta infirmitate huius ipsis relinqueretur voluntas sua, vt in adiutorio Dei*, quale habuit homo in prima conditione, concupiscentiis non obnoxius, *sine quo perseuerare non possent, manerent, si vellent, nec Deus* per gratiam præuenientem, sua suauitate obsistentem concupiscentijs, *in eis operaretur, vt vellent, inter tot, & tantas tentationes infirmitate sua voluntas succumberet: & ideò perseuerare non possent*, si sine gratia præueniente, & sola gratia adiuuante, sicut Adā, relinquerentur, *quia deficientes infirmitate, nec vellēt: aut nō ita vellēt infirmitate volūtatis, vt possēt*, nisi maioribus donis eis subueniatur taliter, vt superatis concupiscentijs, *diuina gratia indeclinabiliter, & inseparabiliter ageretur* eorum voluntas. Hoc autem non facit Deus in omnibus hominibus, sed in ijs, quæ placuit facere vasa misericordiæ, vt magis eluceat eius gratia: nihilominùs, quia misericordia Dei quoad effectus excedit iudicium, non propter solum originale omnibus alijs, quos non elegit sua gratuita bonitate, denegat posse saluari, dum adhuc sunt in via: sed viribus sufficientibus munit, adhuc relinquens eorum libero arbitrio, in ijs, qui vti possunt, vel aliorum in ijs, qui proprio vti non possunt, vt saluentur: ostendendo dumtaxat quid possit gratiæ beneficium per eos, quos gratia elegit, relinquendo, vt ostendat in alijs suam iustitiam, siue remuneratiuam, si benè egerint, siue punitiuam, si malè, simul sciens quid operaturi erunt.

1107 Obiicit vltimò: si Deus omnibus hominibus, lapsis per originale, dat gratiā, saltem sufficientem; ergo etiam daret sufficientia remedia paruulis morituris ante vsum rationis, vt possint ab originali labe per baptismum liberari, cùm etiam pro istis dicatur mortuus Iesus Christus Dominus noster, vt contra Pelagianos sæpè inculcat Augustinus: atqui non omnibus paruulis præparauit Deus auxilia sufficientia, etiam per voluntatem alteriùs, perueniendi ad baptismum, cùm plures moriātur in ventre matris, nec valeant parentes, aut alij illum exhibere; ergo Christum mortuum esse pro omnibus, non infert in illis gratiam sufficientem.

1108 Respondeo negando Deum non præparasse paruulis, morituris in ventre matris auxilia proximè sufficientia in radice, eo modo, quo omnibus adultis dicitur per Tridentinum, *Deus impossibilia non iubet, sed iubendo monet, & facere, quòd possis, & petere, quod non possis, & adiuuat, vt possis*. Quāuis namque morientibus in ventre matris non possit hic, & nunc exhiberi baptisma, sicut infideles hic, & nunc non possunt Deum diligere, quia dilectio supponit fidem, eo tamen modo, quo isti possunt hic, & nunc proximè diligere, quia possunt credere, & auxilia petere ad Deum diligendū: ita poterant parentes infantis eiusdem immaturam mortem euitare, & ad baptisma deferre, si temperatè vixissent, & vires proprias naturales nō in alijs rebus debilitassēt: vel etiam potuissent benè operando obtinere à Deo vitam infantulis vsque ad tempus, quo potuerint baptizari. Iam ergo istis datur sufficientia liberandi se ab originali voluntate aliena, sicut voluntate aliena fuit culpa.

1109 Addo esse maximam differentiam inter morituros ante vsum rationis, & eos, qui vsuri sunt pro aliquo tempore ratione: nam illi, cùm non possint nec mereri, nec demereri propria voluntate, sed solo adstricti sint originali, sicut possunt propter solùm originale puniri pœnis priuatiuis gratiæ, & gloriæ: ita nihil obesset, si nulla eis in pœnam originalis præberetur gratia: Isti verò peruenturi iam ad vitam actiuam, si omni gratia destituerentur, nō possent, nisi malum, & iuxtà concupiscētias, ad instar ferè brutorum, operari: & ita operando non redderentur digni pœna, vt patet supra ex Augustino; ergo in pœnam originalis potiùs relaxarētur impunè concupiscentijs, quod non esset punire, sed præmio temporali præmiare.

1110 Adduci hinc possent à Iansenio omnia ea argumenta, quæ adduximus ex Thomistis contra scientiam mediam, ad probandum volũtatem nostram debere à Deo determinari, vt prima causa ad opus, & per eius præmotionem infallibilitari ad vnum; quidquid enim infallibilitatis in opere inferunt Thomistæ, Iansenius, qui infallibilitatem istam sine necessitate non poterat percipere, infert necessitatis: sed iam soluta sũt omnia suis in locis negatione omnis antecedentis infallibilitatis ad vsum libertatis; ergo hic nullatenus sunt de nouo recensenda. Quapropter sufficiant in præsenti materia, quæ acta sunt contra Iansenium, & sequaces.

§. VIGESIMVS SECVNDVS.

Prædestinationem absolutam Electorum ad gloriam fuisse defacto ante præuisam futuritionem meritorum stabilitur.

1111 TEmpus iam est, vt reiectis, quæ tũ circa Dei prædestinãtis gratiam, tum circa liberum, illi cooperans, creaturæ rationalis arbitrium confinxere hæretici, præcipuè huius tempestatis, difficultatẽ, quam de Prædestinatione exagitamus, intra Catholicæ doctrinę limites enodemus: conuenientes namque Catholici in omnibus ijs, quę de necessitate gratię Christi, & liberi arbitrij per eamdem reintegrationem, iuxtà Scripturam, & Conciliorũ definitiones, fateri debent, adhuc in diuersos diuiduntur sensus circa modũ, quo defacto facta fuerit Prædestinatio; cùm enim in Prædestinatione creaturæ rationalis ad gloriã, tamquam præmium, & coronam meritorũ, requirantur etiam ex parte Dei gratuitò Prædestinantis plura, nempe gratia, qua homo, vel Angelus potuerit, benè operando opera supernaturalia, mereri præmiũ, in qua gratia etiã includuntur exterius mouentia, vt sunt exempla bona, & carentia malorum, compressio item fortiorum tentationum, siue ab intrinseco concupiscentiarum, vbi non paruum locum habet dispositio humorum, parentes, ex quibus nascimur, locus natiuitatis, &c. siue ab etrinseco Dæmoniorum, & hominum iniquorum, &c: & præmium ipsũ gloriæ, non ordinaria est inter Catholicos difficultas in decernendo, quid ex his duobus priùs voluerit Electis Deus: non quidem prioritate temporis, cùm Dei voluntas omnis fuerit ab æterno, sed prioritate naturæ, ac causæ, siue rationis: an nimirũ ex eo, quia voluit Deus illis dare beatitudinem sub titulo mercedis, & coronæ, ideò voluit, vt merita haberent, & inde, quia voluit, vt merita haberent, ideò prædestinauit illis gratiam, qua merita præfata haberent? Si enim hoc modo defacto processit Deus, iam prima gratia illis esset voluntas de gloria, & deindè de meritis, & tertia de auxilijs ad bene operandum. An verò non ita defacto processerit Deus, sed alio fine, quàm dandi iisdem gloriam, voluerit dare gratiam efficacem, saltem finalem, prout defacto sæpè in Reprobis vult gratiam efficacem, & opus meritoriũ, & non ex fine, quia voluit efficaciter illis dare gloriam: quia tamen præuolita à Deo gratia efficaci prædicto alio fine, præuidet iam, quòd isti operabuntur benè, & merebuntur præmium gloriæ, indè, vt talibus meritis præmiũ rependat, vult illis gloriã; quo pacto gloria non esset prædestinata, nisi post præuisionem meritorum, & nullo modo ante horum præuisionem volita?

1112 Quatuor autem in hac difficultate apud Catholicos circumferũtur opiniones. Prima docet Prædestinationem Electorum ad gloriam fuisse defacto in Deo ante omnem præuisionem meritorum, seù operũ bonorum tum pro statu absoluto, tum conditionato. Ita communiter Thomistæ, & maior pars Scotistarum, negantium sciẽtiam mediam. Secunda ex diametro oppositum tuetur, nimirum prædestinationẽ prædictam ad gloriam fuisse in Deo defacto, etiam ordine intentionis, post scientiam de futuritione absoluta meritorum. Ita ex Scotistis Faber, Epitomarius, Saxius, ac Poncius: ex Patribus verò Societatis Vasquez, Beccanus, Franciscus Amicus, vterque Turrianus, Lessius, ac Pennottus, cum alijs neutralibus. Tertia sentẽtia mediat inter istas, asserẽdo aliquos Electos, & specialissimo modo à Deo dilectos, qualis est Beatissima Virgo, Apostoli, & Euangelistæ, Ioannes Baptista, & alij, fuisse prædestinatos ante præuisa eorum merita, reliquos verò ex præuisione meritorum. Ita Nominales Okamus, Gabriel, & Catherinus, quibus se subscribit Maignã in sua prima parte Philos. Sac. cap. 14. posit. 19. Quarta tandẽ sententia docet omnes Electos fuisse ad gloriam, tamquam ad

præ-

præmium, & coronam Prædestinatos ante præuisam absolutè futuritionem meritorũ, nullũ verò fuisse, imò nec potuisse prędestinari ante scientiã mediã; vndè ista sententia conuenit ex parte cum prima Thomistarum, & Scotistarum, prout asserit Prædestinationem ad gloriam præcedere sciẽtiam absolutam meritorum: differt autem ab illa secundùm quòd vult non tam defacto, sed nec de possibili potuisse gloriam sub ratione coronæ, & mercedis prædestinari ante scientiam mediam. Mea autem sententia erit cum istis vltimis, quæ est cõmunis Patribus Societatis.

1113 Quia tamen nõ opus est hic repetere, quæ contra Thomistas, & Scotistas in toto præcedenti tractatu diximus, impugnando decreta Dei antecedentia, & efficacia, tamquam destructiua libertatis creacia, nec erit nobis hic probandum Prædestinationem defacto non esse ante scientiã mediam: sed dumtaxat probabimus non fuisse post, sed ante scientiam absolutam de futuritione meritorum.

1114 Nec item erit nobis tempus terendũ in impugnanda tertia opinione; cùm enim simus in materia de libera voluntate Dei, quid videlicet, & quomodò gloriam, merita, & gratiam voluerit Electis, non potest vllus fieri Scrutator Consiliorum Dei, nisi secundùm quòd ipsemet Deus se nobis voluit notum fieri per Scripturam: constabit autem ex referendis de Scriptura in ea non fieri diuersitatem vnius Electi præ alio quoad modũ prædestinãdi ante, vel post pręuisionem meritorum; sed dumtaxat quoad maiorem, vel minorem dilectionem Dei, quatenus alijs plura, alijs minora talenta dederit, secundùm quòd suis inscrutabilibus iudiciis disponere placuit: ac consequenter quòd alijs maiorem, alijs minorẽ voluerit gloriam; de cætero nec vestigium habemus, quòd alijs priùs, alijs post merita præuisa voluerit gloriam. Imò si ex speciali dilectione valet arguere voluntatẽ antecedentem saluandi, cùm nullus Electus saluetur præ Reprobo, nisi specialibus Dei donis illi præ hoc prouideatur; pro omni Electo valebit arguere, quòd talia specialia auxilia illis dentur ex speciali Dei dilectione, & amore eos saluandi.

1115 Nec tandem erit hic iterum cum Suario ineundum certamen, qui duo adstruit decreta de gloria danda Electis, aliud intẽtiuum, quo gloria fuerit à Deo intenta, pręscindendo à ratione præmij, & coronæ: aliud executiuum eiusdem gloriæ sub ratione mercedis, atque coronæ: cùm hunc dicendi modũ iã impugnauerimus num. 588. Solùm ergo contra eos erit agendum, qui propugnant Deum defacto Electos prædestinasse post eorum præuisa merita, vt absolutè futura. Vbi tamen aduerto non esse sermonem de Prædestinatione gloriæ animæ Christi, de qua certum est, quòd fuerit prædestinata ante omnem omninò præuisionem meriti: cùm enim numquam fuerit futura non vnita Verbo, nullum meritum futurum fuit in ea præuisum, nisi ex suppositione Deitatis, ac consequenter antecedenter ad omnem præuisionem meriti fuit Christi humanitas prædestinata Deificanda: ratione autem Deitatis, & vnionis hypostaticæ debetur ipsi, tamquam Filio naturali Patris, omne donum, cuius est capax; ergo fuit prædestinata ei gloria, nõ vi meritorum eius, sed vt debita ipsi ratione Prædestinationis vnionis hypostaticæ. Nec item sermo est de saluandis per baptisma paruulis, decidentibus ante vsum rationis, quibus gloria confertur præcisè ex Dei gratia, & voluntate, & nullo modo, vt corona, & merces, cùm numquam sint habituri merita. Difficultas ergo exagitãda remanet relatè ad eos, quibus tribuenda est gloria, vt corona, & merces meritorũ. vndè.

1116 Dico cum quarta sententia Deum defacto omnes Electos suos prædestinasse immediatè gratuitò ad gloriam, non motum ex præscientia meritorum: sed econtra, quia complacuit sibi eos eligere pręalijs saluandos, & facere vasa misericordiæ, indè voluisse, vt merita haberent, & ad hæc habenda prædestinasse illis gratiam efficacẽ, facientem benè operari, saltem finaliter. Ad eum modum, quo, cùm aliquis v. g. Pontifex ex speciali dilectione erga parentem, vel amicum, vult illi aliquam communicare dignitatem, ad quam defacto nõ habet sufficientia merita, ne det immeritò, procurat, vt ille sufficientem, adipiscatur scientiam, dat etiam illi priùs inferiores dignitates, ac cætera curat habere merita, quibus proportionata reddatur superioris dignitatis collatio: in hoc nãq; casu prima voluntas Pontificis exaltandi parentem, vel amicum non nascitur ex præcognitis meritis huius, sed ex speciali dilectione in illum: imò, quia vult illum exaltare, indè curat, & adiuuat, vt sibi proportionata acquirat merita pro tali dignitate adipiscenda.

1117 Assertum hoc, cùm sit in materia de libera voluntate Dei, quæ, vt ostendi paragraphis secundo, & tertio, potuit esse, vel de Prædestinatione glorię ante præuisa merita, vel non minùs post præuisa merita pre-

præcipuè probandum eſt ex Sacra Scriptura, prout fit communiter: ad hũc tamen finem plura ex eadem Scriptura adduci ſolent inaniter loca, quòd etiam faciunt cõtrariæ opinionis propugnatores: cùm nãque intentio finis, quacumque efficacitate polleat, finem non ponat, niſi interpoſitione mediorum, requiſitorum ad poſitionem eiuſdem finis, in ipſiſſima finis intentione duo diſtinguenda ſunt, nimirum & ordo mouentis agens ad volendum, & ordo agentis ad actiuè exequendum: ita ſanitas mouet agens, vt velit medicinam, & deindè medicina executiuè producit ſanitatem. Et in caſu dicto Sanguis parentis, vel qualitates amici mouent Pontificem, vt velit illi dignitatem, & merita, ſed deindè non confertur ab eodem volita dignitas, niſi poſt merita: & indè fit, vt finis, qui in genere cauſæ finalis mouet agens, vt velit media, ac conſequenter eſt illorũ cauſa: in genere deindè cauſæ efficientis, vel executiuæ ſit effectus, & cauſatus à medijs: & in diuerſo genere ſit prior, & poſterior reſpectu eorumdem meritorum: atque etiam ipſa volitio finis, vt intentiua prius fertur ad finem, quàm ad media denominatione deſumpta ab obiectis: & deindè, vt executiua prius exequitur media, quàm finem. Quoniam autem nomen ipſum Prædeſtinationis pluries in Scriptura ſumitur pro intentione gloriæ, vt finis, vt non ſemel notaui: aliàs verò pro præparatione gratiæ efficacis, & aliorum mediorũ, quo pacto definiuit eam Auguſtinus, dum ait, quòd ſit *Præſcientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur, quicumque liberantur*: hinc fit, quòd loca illa Scripturæ, quibus adſtruitur Prædeſtinatio antecedens ad præuiſionem meritorum, faciilimè explicentur ab Aduerſarijs de Prædeſtinatione gratiæ, de qua non eſt dubium apud Catholicos, quòd non fuerit ex præuiſione meritorum, cùm ante gratiam, præcipuè primam, non poſſint dari merita: niſi loca Scripturæ talia ſint, quę conſtet eſſe de Prædeſtinatione gloriæ, pręcedente pręſcientiam meritorum: ſicut de facto nos omnia loca, quæ adducuntur ab Aduerſarijs, ad probandum Prædeſtinanem glorię eſſe ex meritis, omni cum facilitate explicamus de ordine executionis, non intentionis. His ergo diligenter animaduerſis.

1118 Probatur concluſio primò pluribus Scripturę locis, quę libet, maioris claritatis gratia, ſingillatim ita examinare, vt omnis tergiuerſationibus pręcludatur locus. Primus ergo ſit ex Sapientię 4. *Conſummatus in breui, expleuit tempora multa; placita enim erat Deo anima illius: propter hoc properauit educere illum de medio iniquitatum.* Qui locus meo iudicio euidenter inſinuat Prædeſtinationem gloriæ antecedentem ad merita: in præfatis enim verbis euidens eſt nos edoceri indè Deum aliquibus, vel omnibus Electis properare mortem, illoſque educere de hoc ſæculo nequam, ne cadãt: (quandoquidem, vt ibidem habetur, *Faſcinatio nugacitatis obſcurat bona, & inconſtãtia concupiſcentiæ tranſuertit ſenſum*, quamuis adhuc, *ſine malitia*:) quia *placita erat Deo anima illius*: hæc ergo complacentia Dei de illius anima aſſignatur, vt cauſa, vndè Deus properauit illi mortem, & eduxerit de medio iniquitatum: de hac Dei efficaci complacentia, quæ tranſit ad talia opera, percontor, quod nam habeat obiectum? non enim poteſt eſſe pura complacentia de natura animæ, quæ Deum moueat ad dona ſupernaturalia, vt nimirum iuſtus conſeruetur, & non cadat de ſua iuſtitia: nam cauſa finalis non mouet ad media improportionata; neceſſe ergo eſt, vt ſit complacentia de anima, ut iam ſupernaturalizata per aliquod donum, quod reddat illam proportionatum obiectum complacentiæ ſpecialis, & ſupernaturalis; vel ergo ſermo eſt de complacentia Dei erga animam habentem iam gratiam, & opera meritoria, quæ, ne, cadens, perdat, Deus illi properat mortem, ac de medio eripit iniquitatum: vel de complacentia animæ prout iam prædeſtinatæ ad gloriam, pro cuius executione properatur illi mors, & ſoluitur ab ijs, quæ id poſſent impedire. Si hoc ſecundum iam habeo intentum. Si ergo probabo non poſſe dici primum, remanet inconcuſsè firmatum noſtrum aſſertum: id autem ſic oſtẽdo: nam cùm iuſtus dicitur rapi ex hoc mundo, quia placita erat Deo anima illius, vel hic raptus debetur illi ex præcedenti gratia, & opere bono, in quibus eſt: vel gratuitus, & pendens à ſola Dei largitate, non à gratia iam exiſtente in iuſto, & meritis. Primùm dici non poteſt, quia aliàs cùm etiam Reprobi non ſemel ſint in gratia, & operentur benè, deberetur eis cõſeruatio gratiæ, & meriti: & Deus, non illos rapiens, operaretur iniuſtè. Si verò dicatur ſecundum; ergo talis Dei complacentia antecedit meritum gloriæ: cùm meritum gloriæ non ſit, niſi meritum perſeuerans finaliter, & hæc perſeuerantia ſit ex gratia rapiente iuſtum: vt autem ita antecedens debet eſſe de anima vt ſupernaturalizata; ergo de anima, vt eleuata ad gloriam.

1119 Re-

1119 Respondere quis posset, quòd sicut gratia faciens operari benè, est volibilis in Reprobis aliquando ratione sui, vel ex alio fine, quam dandi illis gloriam: ita potest à Deo ex alio fine, quàm ex fine gloriæ esse volita eiusdem conseruatio, atque ita ex tali complacentia de gratia, non debita, sed gratuita, potest Deus gratis alios rapere, ne eã perdant, præciso fine gloriæ: alios non rapere.

1120 Contra est: nam quamuis tum gratia, tum eius conseruatio sit ex se à Deo volibilis præciso, modo dicto, fine gloriæ: ex contextu tamen verborum Scripturæ, iam allatæ, liquet non agi ibi de gratia præciso fine gloriæ, sed de gratia ipsa, vt ordinata ad finem gloriæ; ergo complacentia illa de gratia, antecedens, & causans meritum finale non prescindit, imò respicit gloriam, tamquam finem. Antecedens probo, quandoquidem prædictum caput quartum ita incipit, *O quam pulchra est casta generatio cum claritate, immortalis est enim memoria illius, &c. Cùm præsens est, imitantur illam: & desiderant eam, cùm se eduxerit: & in perpetuum coronata triumphat, incoinquinatorũ certaminum præmium vincens, &c.* Non agitur ergo de casta generatione per gratiam secundùm se, vel preciso fine glorię, sed vt coronanda gloriæ premio, & ad hæc subiungitur, *Iustus autem, si morte præoccupatus fuerit, &c.* Insuper conuerso deindè sermone ad Reprobos dicitur, *Videbunt enim finem sapientis, & non intelligent, quid cogitauerit de illo Deus, & quare munierit illum Dominus*, de fine eiusdem raptus est sermo, ac de præmunitione per ipsum, quem Reprobi in hac vita non intelligunt, sed intelligent post mortem, & tunc dicent, *Nos insensati vitam illorum extimabamus insaniam, & finem illorum sine honore: ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter Sanctos sors illorum est.* Sors ergo inter Sanctos erat finis illius raptus. quem in hac vita non agnoscebant Reprobi, & indè Deus per raptum eos munierat, ne transuerteretur eorum sensus. Rursus dum dicitur. *Consũmatus in breui expleuit tempora multa*, euidẽter ostenditur, quòd non de gratia secundùm se, vel alio fine, quàm glorię, subditur, *placita enim erat Deo anima illius*: nam gratię conseruatio gratuita, & pendens à solo Deo, non habet, in quo potuerit consumere in breui tempora multa, sed solùm habet tempora in ordine ad magis, vel minùs merendum: vel in ordine potiùs, vt breuiori via perueniret ad finem glorię, qua longiori tempore caruisset, si non fuisset iustus immaturè raptus.

1121 Secundò idem ostenditur ex illo Lucę 12. *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis Regnum*: vbi Christus discipulos adhortabatur, ne timore nõ habendi necessaria temporaliter, preponerent horum curam amori Regni cœlorum, vt patet ex his, quę precedunt; ita namque habetur, *Nolite quærere quid mãducetis, aut quid bibatis: hæc enim omnia gentes mundi quærunt: Pater autem vester scit, quoniam his indigetis: quærite primùm regnum Dei, & hæc omnia adycientur vobis*; & deindè subditur, *Nolite timere*, vt supra: siue tamen Christus prefatum timorem, siue timorem non consequendi gloriam voluerit excutere à discipulorum cordibus, euidẽs est, quòd timorem excutere voluerit, tamquam perniciosum fini consequendi gloriam: & cuius excussio medium est ad eius consecutionem: atqui ad hunc excutendũ timorem ponitur à Christo, tamquam causa motiua, complacentia Patris, qua sibi complacuit dare eis Regnum; ergo hęc voluntas præcessit in Patre ad futuritionem mediorum: non pręcessit autẽ ordine executionis; ergo ordine intentionis.

1122 Neque hic dici potest sermonem esse de voluntate promissoria: quandoquidem non loquitur Christus ad omnes, sed ad specialem, & pusillum gregem Electorum, vt distinctum, & separatum à gentibus mũdi, quę quęrunt temporalia; ergo non loquitur de voluntate promissoria, quę se extendit ad omnes, sed de efficaci restricta ad solos Electos: & ideò indefinitè locutus est, nominando pusillum gregem, non autem signando eos, cum quibus loquebatur, inter quos erat Reprobus Iudas, & forsan alij.

1123 Tertio idem probatur ex illo Actorũ 13. *Crediderunt, quotquot erant præordinati ad vitam æternam.* Quibus in verbis significatur fides actualis, ordine executionis exercita, tamquam effectus preordinationis, seu anterioris ordinationis eorũdem fidelium ad vitam ęternam, & consequenter ordinationis via intentionis, non via executionis, secundùm quam vita ęterna subsequitur, non antecedit actualem fidem.

1124 Respondent aliqui primò in prefato loco nomine vitę ęternę non intelligi gloriam, sed fidem, quę dicitur vita ęterna radicaliter quantùm est ex parte sui, nisi aliunde suo effectu frustretur; atqui ita sensum esse, Crediderunt, quotquot erant Predestinati per gratiam ad credendum.

1125 Sed sensus iste est valdè alienus ab eo, quem, eadem verba explicans Augustinus in libro de Correct. & Grat. cap. 6. illis tribuit,

buit: ait namque, *Quis in æternam vitam potuit ordinari, nisi perseuerantiæ dono, quandoquidem qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit?* An etiam hìc dicent isti sermonem esse de radicali salute per fidem; sensus ergo esset, qui perseuerauerit vsque in finem, hic credet, quasi fides supponat perseuerantiam, & non potiùs perseuerantia supponat fidem: erit ne aliquis ita stolidus, qui hunc sensum præbere possit verbis Augustini? Rursus non potest fides dici vita æterna, nec radicaliter, nisi defacto causet vitam æternam: fides namque sine operibus mortua dicitur ab Apostolo, & non vita, licèt defectus sit operum non eiusdem fidei; non potest ergo fides dici vita æterna, nisi vt annexa cum gloria: atqui fides vt actualis, & via executionis, antecedit, non subsequitur vitam æternam; ergo dum dicitur fuisse, vt æterna præordinata, æternitatis denominationem habet ex præordinatione gloriæ, qua fides euadit æterna in effectu, licèt non in se: non verò ex executione glorię, quo modo fides, vt precedens, non esset æterna.

1126 Respondent alij secundò, cum quibus Pater Maignan cap. 41. num. 13. in præfato loco agi de præordinatione gratiæ, præuisę habiturę effectum fidei, quę dicitur vita æterna causaliter, quatenus causat opera meritoria vitę æternę: & sensum esse, crediderunt, quotquot erant præordinati Dei voluntate habituri gratiam, præuisam cum opere meritorio vitæ æternæ. Et addit Maignan, quòd si præfata verba essent de pręordinatione vitæ æternæ in se, sequerentur duo absurda: vnum est, quòd per illa reuelatum fuisset omnes, qui tunc crediderunt, fuisse Electos, quia præordinati fuerant in vitam æternam. Secundum est, quòd, nullus deindè ex illa gente in futurum crediderit, quoniam tùc crediderunt omnes, quotquot fuerant in vitam æternam pręordinati.

1127 Contra est, tum ex dictis, quia nimirum ista explicatio est valde aliena à sensu Augustini. Et quia gratia etiam, vt habitura effectum temporalis est, non æterna, nisi vt coniuncta cum effectu gloriæ; si ergo, vt præordinata, dicitur ęterna, debuit pręordinari cum effectu vitæ ęternę: tum etiam, quia pura præscientia obiecti, nisi præsupponat, vel ei saltem addatur voluntas dispositiua, non est ordinatio, sed cognitio ordinis iam suppositi; ergo nisi Deus preuoluerit efficaciter ordinem gratię ad opus, & operis ad ęternam vitam, non starent illa verba, *quotquot erant præordinati ad vitam æternam*: nec enim hic agitur de ordinatione inefficaci, cùm talis ordo fuerit respectu omnium: Deus namque vult omnes homines saluos fieri ordine inefficaci, & non eorum dumtaxat, qui tunc crediderunt; ergo in pręfatis verbis sermo est de pręordinatione efficaci, non verò de sola inefficaci. Hinc autem non sequuntur, quę à Patre Maignan inferuntur absurda: sicut namque commune dogma est Catholicorũ contra Lutheranos, & Caluinistas, quòd quandocumque in Scriptura fit mentio de sola fide, tamquam saluante credentes, sermo est de fide viua, & consummata per opera, non autem de præcisa fide: ita in loco adducto per illam particulam, *crediderunt*, significatur fides viua, & consũmata per perseuerantiam operum: qui autẽ ex illis, qui tunc crediderunt, habituri fuerint talem fidem consummatam; solus Deus nouit. Rursus pręfata verba non appellabant super omnem gentem illam, sed dumtaxat super eos, qui aderant prædicationi Pauli: & de his dicitur, quòd crediderunt, quotquot erant pręordinati ad vitam æternam, quòd verò respectu horum paucorum nullus alius deindè fide viua crediderit, præter eos, qui tunc crediderunt, nullum prorsus includit absurdum.

1128 Quartò ex illo ad Romanos 8. *Nam quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis Filij, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus: quos autem prædestinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iustificauit: quos autem iustificauit illos, & glorificauit.* Quę verba concludunt, ita euidentèr Prædestinationem ad gloriam pręcedentem pręuisionem meritorum, imò, & prædestinationem gratię: & deindè subseqni ordinem executionis, vt mirer per ea non conuinci quemlibet Catholicum. Notanda in primis namque sunt illa verba, *quos præsciuit, & prædestinauit*: non enim pro tò, *præsciuit*, potest intelligi præcisa pręscientia media, vt falsò vsurpant aliqui, quandoquidem falsum est, quòd quos Deus pręsciuit scientia media benè operaturos, illis præordinauit, & prędestinauit media, vt ita operentur: etenim, si in Tyro, & Sidone facta fuissent signa, quæ facta fuerant in Corozain, & Bethsaida, egissent vtique, vt habetur Matth. 11. magnos fructus pœnitentiæ, & tamen non fuerunt ita prædestinati. Nec enim potest quis dicere particulam illam, *quos*, esse restrictiuam non commensuratam toti suo antecedenti substantiuo, quasi sensus sit, *nam, ex iis, quos præsciuit, & prædestinauit, &c.* non verò, vt illos omnes, quos pręsciuit, prędestinauerit. Qui enim ita dicere auderet, conuinceretur

uinceretur extortor, nō inquisitor veritatis Scripturę: prefata namque verba his annectuntur, *Quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum ijs, qui secundùm propositum vocati sunt Sancti*: vt ergo ostenderet, quòd vocatis secundùm propositum, omnia cooperentur in bonum, & consequenter secundùm propositum efficax, & diuersū ab illo proposito, secundùm quod Deus vult omnes homines saluos fieri, subjungit Apostolus, *nam quos præsciuit, & prædestinauit*: si autem sensus esset, nam ex illis, quos præsciuit, & prędestinauit: non ostenderet efficacitatem propositi, vi cuius omnia cooperentur in bonum, sed puram prescientiam cooperationis omnium: tum quia, cùm secunda ad Timotheum 2. ait Apostolus, *Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc, cognouit Dominus, qui sunt eius*, per tò, *cognouit*, non significatur sola Dei scientia, sed scientia ex se practica includens voluntatem Prędestinationis, aliàs merita essent ex nobis, & non per gratiam. Cùm item ait ad Romanos 11. *Non repulit Deus plebem suam, quam præsciuit*: in illo, *præsciuit*, includitur etiam Prædestinatio, ideò namque non repulit, quia prædestinauit; ergò cùm ait, *quos præsciuit, & prædestinauit*, de eadem præscientia loquitur: non de præscientia media, quæ ex se non est efficax. Rursus considerandus, atque inquirendus est sensus perfectus in prædictis verbis, ne quis dicat idem esse præsciuit, quòd prædestinauit, quasi duplici vocabulo significata fuerit prædestinatio gratiæ efficacis: nisi nāque aliud esset, *præsciuit*, aliud, & *prædestinauit*, sensus esset suspensus, & imperfectus: quoniam relatiuum, *quos*, supponit suum antecedens, & verba illa hunc includerent sensum, nā illos, quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus: vbi, nisi antecedens, *illos*, sit passiuum verbi, *prædestinauit*, deberet expectare aliud verbum: est autem sensus perfectus huiusmodi, nam illos prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, &c: quos ita præsciuit, seu in sua præscientia proposuerat fieri: prædestinare enim, vt sæpè dixi ex Augustino est præscientia, & præparatio mediorum ad finem intentum; ergo prædestinare aliquos, vt conformes fiant imaginis filij sui, est ordinare media, vt tales fiant, qui fuerunt ita præuisi, seu propositi fieri: & hic est ordo intentionis finis, & electionis mediorum: ad quem subiungit ordinē executionis in præfato loco Apostolus dicens, *Quos autē prædestinauit: hos, & vocauit: & quos vocauit, hos, & iustificauit: quos autē iustificauit illos, & glorificauit.*

1129 Ex his ergo, euidens fit hunc esse verborū Apostoli verum, & germanum sensum: diligentibus Deum, qui secundùm propositum vocati sunt Sancti, omnia cooperantur in bonum, *nam quos præsciuit*, hoc est proposuit saluandos, his secundùm propositum prædestinauit, seu præordinauit, atque elegit proportionata media, sicut loquitur idem Apostolus ad Ephesios primò, *Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum per Iesū Christū in ipsum secundùm propositum voluntatis suæ*: vbi apparet Prædestinationē gratiæ adoptiuæ supponere propositum, cui conformatur: quos autem Deus proposuit saluandos, & ad hunc finem præordinauit media proportionata in electione in Christo ante mundi constitutionem, vocauit deindè in tempore vocatione proportionata proposito: & quos ita vocauit, in tempore iustificauit, fecit videlicet iustè operari, & quos ita operari fecit, tandem glorificauit, dedit nimirum gloriam, quam proposuerat in Christo ante mundi constitutionem dare. Audiatur Augustinus lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 17. *Electi sunt itaque*, ait, *ante mundi constitutionē ea Prædestinatione, in qua Deus sua futura facta præsciuit: Electi sunt autem de mundo ea vocatione, qua Deus id, quod prædestinauit, impleuit*: ecce duos ordines, vnus intentionis, quo intenditur, sed non ponitur executio: alter executionis, quo id, quod fuit intentum, impletur, *Quos enim*, subsequitur, *prædestinauit, ipsos, & vocauit, illa scilicet vocatione secundùm propositum*: secundùm quòd quæso propositum, gratiæ, an gloriæ? si gloriæ; ergo etiam ad vocationem, & multò magis ad meritorum præscientiā præcedit propositum gloriæ, cui conformetur vocatio: si gratiæ quid ergo? Reprobos non vocat Deus? aut non vocat secundùm, quod proposuit vocare? cùm ergo de vocatione speciali Electorum loquatur Augustinus, de qua dicit, *Non ergo alios, sed quos prædestinauit, ipsos & vocauit: nec alios, sed quos ita vocauit, ipsos, & iustificauit: nec alios, sed quos prædestinauit, vocauit, iustificauit, ipsos, & glorificauit*, necesse, est, vt specialis vocatio Electorum aliquod speciale propositum supponat, nimirum efficax propositum gloriæ, quod non habet Deus respectu omnium, sicut respectu omnium habet efficax propositum dandi, saltem gratiam sufficientem ad benè operari: & huic speciali proposito dicatur, præ vocatione Reproborum, cōformis. Ex quo patet, quàm malè particulam

culam illam, *præſciuit*, explicent aliqui de præſcientia meritorum cum merita ſubſequantur, non præcedant Prædeſtinationē omnem gratuitam; ſi ergo Apoſtolus indè probat omnia Electis cooperari in bonum, quia Deus eos priùs præſciuit, & indè prædeſtinauit, præſcientia hæc antecedit cooperationem omnium in bonum; ergo etiam præcedit præſcientiam meritorū finalium, quæ ſupponunt concauſas operantes in bonum, vt iam abſolutè futuras vi Prædeſtinationis intentiuæ, ad quam deindè ſubſequitur ordo executionis vocātis, iuſtificantis, glorificantis.

1130 Quintò tandem ex eodem Apoſtolo ad Romanos 9. vbi ſimul mentionem facit Apoſtolus de Reprobatione damnandorum propter peccatum per illa verba, *Quòd ſi Deus, volens oſtendere iram, & demonſtrare potentiam ſuam, attulit in multa patientia vaſa iræ, quæ perfecta ſunt*, ait; non quæ perficienda erunt, in *perditionem*: & deindè de pręparatione gratiæ, non alio fine proximo, niſi glorię, in illis verbis, *Vt oſtenderet diuitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericodiæ, quæ præparauit in gloriam*. Dum ergo Deus Prędeſtinatione ſua miſericorditer pręparauit gratiam ſuam ſubleuantem, de quā ſubiūgit, quod per eam *Vocauit non ſolùm ex Iudæis, ſed etiam ex Gentibus*, non eam pręparauit alio fine, preſcindendo à gloria, ſed ex ipſomet fine glorię; cùm ergo intētio efficax finis ſit cauſa, vt eligantur media efficacia ad finem, euidens eſt ex Apoſtolo, quod propoſitum glorię, reſpectu quorum Deus miſeretur, eſt ratio, & motiuū pręparandi, & prędeſtinandi iiſdem defacto media apta, & efficacia, quibus certiſſimè liberentur, quicumq; liberantur, iuxtà Auguſtini phraſim.

1131 Probatur ſecundò eadem aſſertio ex ſenſu Auguſtini: & quidem iis dumtaxat locis, quę, vt notaui numero 1099. explicitè ſunt de Prędeſtinatione glorię, tamquam cauſantis merita, relictis omnibus alijs, quę vel excludunt pręcedentia merita naturalia, & extra propoſitum à propugnantibus noſtram aſſertionem adducuntur ad excludendam pręcedentiam meritorum ex gratia: vel facillimè poſſunt explicari de Prędeſtinatione ſola gratię. Vt tamen efficaciam, atque euidentiam locorum, quę adducam, non eludant Aduerſarij, ſingillatim quemlibet eorum diſcutere, & examinare conabor.

1132 Primus ergo ſit ex libro de fide ad Petrum cap. 3. vbi ſic habet, *Quia tales prædeſtinando præparauit, vt Regno digni eſſent, pręparauit vtique ſecundùm propoſitum vocandos, vt obediant: præparauit iuſtificandos, vt accepta gratia rectè credant, & benè viuant: præparauit etiam glorificandos, vt Chriſti cohæredes effecti, Regnum Cælorum ſine fine poſſideant*. Vbi euidenter Auguſtinus non ſolùm exercitium omnis gratię, & meritorū docet habere pro fine Regnum Cœlorum, verùm etiam ipſam Prędeſtinationem, & pręparationem gratię, dum ait, quia tales prędeſtinando pręparauit, vt Regno digni eſſēt: voluntas autem finis pręcedit electionem mediorum; ergo voluntas dandi gloriam ex Auguſtino pręceſſit in Deo Prędeſtinationem, & pręparationem mediorum, quibus Electi fierent tali gloria digni.

1133 Sed occurrunt Aduerſarij dicentes nomine Regni Cœlorum, non intellexiſſe Auguſtinum ipſam gloriam, & Regnum in ſe, ſed in ſemine, ſcilicet in gratia, quę ius dat ad idem Regnum: & quia voluit tales fieri filios adoptiuos per ſuam gratiā habitualem, pręparauit illis, & prędeſtinauit media, &c.

1134 Sed hanc reſpōſionem eſſe ex propria Aduerſariorum pręciſa voluntate, non ex ſenſu Auguſtini pręcitata verba indicant: illud namq; idē, quòd cōciſis verbis adſtruit Auguſtinus, dicens, *Quia tales prædeſtinando, præparauit, vt Regno digni eſſent*: clariùs deindè, & cauſalitatem finis in media, & horum cauſalitatem in finem ſimul oſtendendo, explicat: ſicut namque, cùm dicimus medicinam ſumo, vt ſanitatem acquiram, ſimul explicamus amorem ſanitatis nos mouere ad medicinā, vi cuius deindè ſanitatem acquiremus: ita eaſdem rationes cauſarum explicat Auguſtinus, cū ait, *Præparauit vtique ſecundùm propoſitum vocandos, vt obediant*: hic innuit primam pręparationem gratię in ordine ad ſubijciēdam voluntatem rebus obſcuris fidei: *præparauit iuſtificandos, vt accepta gratia rectè credant, & benè viuant*: & hic indicat totam pręparationem gratię, etiam vſque ad finē, propter rectam fidem, & bona opera: *Præparauit etiam glorificandos, vt Chriſti cohæredes effecti, Regnum Cœlorum ſine fine poſſideant*. Nōne gratia habitualis eſt filiatio adoptiua, per quam ſimus filij, & hęredes, hęredes quidem Dei, cohęredes autem Chriſti, dans filijs ius ad Regnum, ſed non per eam pręcisè poſſidemus Regnum? Ecce ergo pręparauit tandem Deus gratiam habitualem, vt cohęredes Chriſti effecti, nō poſſideamus ipſam gratiam, quę eſt ius ad Regnum: ſed poſſideamus ipſam hęreditatem glorię, ſine fine duraturam. Vltimū autē in executione finis eſt, qui eſt primus in intentione. Relinquo hic, quod ſępè

dixi,

dixi, nimirum gratiam habitualem non esse ratione sui æternam, cùm defacto deperdatur per subsequens peccatum, nec potest dici regnum æternum, & multò minùs possessio æterni regni, nisi actù sit cum illo annexa; ergo, si opera bona habent pro fine gratiam istam, vt æternam promissionem regni, multò meliùs habent pro fine ipsum regnum gloriæ in se, tamquam preintentum à Deo, præparãte propter ipsum reliqua.

1135 Secundus autem locus sit ex libro de Prædestinatione Sanctorum cap. 20. vbi, referens doctrinam quamdam, quam dederat in libro de Correctione, & Gratia cap. 14. quòd Deus nimirum inclinet hominũ voluntates, vt faciant quæcumque ipse voluerit, pro quo attulerat exemplum de immutatione, quam tribuerat voluntati Hebræorum, vt constituerent priùs Saulẽ, deindè Dauidem Regem: & quòd Massilienses respondissent talia exempla de regnis temporalibus non esse ad propositum, vt probetur Deum inclinare corda hominum pro adipiscendo cœlesti regno: sic, talem responsionem refutans, ait, *Sed puto propter regnum Cælorum, non propter regnum terrenum, esse dictum, inclina cor meum Deus in testimonia tua: à Domino gressus hominis dirigentur, &c. Audiant hæc, & alia quæcumque non dixi, quibus ostenditur Deus ad regnum etiam Cælorum, & ad vitam æternam parare, & conuertere hominum voluntates.* Et deindè, *Cogitate autem quale sit, vt credamus ad constituenda regna terrena hominum voluntates operari Deum: & ad capessendum regnum Cælorum homines operari voluntates suas*: sicut autem discurrẽs Augustinus exemplo regni terreni relatè ad Saulem, & Dauidem, de Deo agit inclinante corda Hebræorum, non propter alium, nisi propter finem dãdi illis terrena regna: & non in solo semine, vel iure, verùm etiam in actuali possessione ipsius regni in se: ita discurrens paritate de acquisitione regni cœlestis, de Deo agit inclinante, & parante corda hominum, nòn ex alio, sed ex fine ipso dandi ijsdem, quibus tamen voluerit ex sua misericordia, regnum Cælorum: & non in solo semine, & iure filiationis, verùm etiam in actuali possessione eiusdem regni in se: aliàs paritas Augustini non parùm claudicaret: afferret namque exemplum de aliquo, quòd Deus intenderet, vt finem, propter quem inclinaret hominum voluntates, ad probandum, quòd etiam inclinat hominum voluntates ad id, quòd Deus non intendit, vt finem, sed ab eo præscindit.

1136 Tertius sit ex libro de Correctione, & Gratia cap. 7. *Illi ergo Electi, vt sæpè dictum est, qui secundùm propositum vocati, qui etiam prædestinati, atque præsciti: horum si quispiam perit, fallitur Deus: sed nemo eorum perit, quia non fallitur Deus: horum si quispiam perit, vitio humano vincitur Deus: sed nemo eorum perit, quia nulla re vincitur Deus: Electi sunt autem ad regnandum cum Christo; non quomodò Electus est Iudas ad opus, cui congruebat.* Ex quo loco euidenter patet loqui Augustinũ de regno Cœlorum in se, & de vita æterna, non in solo semine gratiæ, sed etiam in se ipsa: de Electis namque non potest vniuersaliter dici, quòd nullus eorum perit de vita gratiæ, cùm plures ex Electis peccauerint, & gratiam aliquando amiserint. Nec, qui perit aliquando vita gratiæ, propterea potest dici filius perditionis, & non promissionis, nisi etiam perdat in æternum gloriam in se. Videant autem de qua morte loquatur Augustinus in prędictis verbis ex ijs, quæ habet cap. 9. dum, tangens eadem relata sua verba, ait, *Non enim perit filius promissionis, sed filius perditionis*; ergo loquitur de morte perditionis, quæ dicit casum æternum à gloria, & nõ à sola gratia, præcisa gloria. Quod si dicant Aduersarij loqui Augustinum de casu à gratia finali, qui est casus perditionis, qua morte nullus Electus perire potest. Ridiculè certè respõdebunt: nam petam ab ipsis, quare Electus perire potest à gratia anteriori, & non ita à gratia finali, cùm gratiæ habituales sint eiusdem rationis, imò eadem, quæ fuit antea, & perseuerat vsque ad mortem, dicatur deindè finalis: hæc autem poterat ab Electo deperdi ante mortem, sed non cùm sit finalis, nisi quia, vt finalis annexam habet gloriam, constituentem creaturam rationalem impeccabilem? tota ergo impotentia periendi nascitur ex voluntate Dei dandi gloriam, vel ex ipsa gloria annexa: vndè gratia finalis dicitur inamissibilis non ex se, sed ratione gloriæ annexæ. Redeo ergo nunc ad verba Augustini. Nemo ex Electis per Augustinũ perire potest, non solùm à vita gratiæ finalis, sed specialiter à vita glorię, vt si quis periret, falleretur Deus, vitio humano vinceretur Deus; ergo supponit ante pręscientiam operum voluisse suis Electis vitam gloriæ. Patet consequentia: nam, si non supponeret talem voluntatem efficacem respectu Electorum, nõ sequeretur ex eorum morte falli, vel vinci Deum, sicut non id sequitur respectu Reproborum morientium, quibus non est talis vita præuolita.

1137 Ob-

1137 Obijcit ſibi hunc locum, ſed nimis ſiccè, Pater Vaſquez, atque reſpondet agere Auguſtinum in eo de electione ad gratiam, quæ etiam dicitur regnum Cœlorũ & vita æterna in ſemine,ſiue in iure. Non verò de electione ad gloriam: quòd indè patet, ait, quia in toto illo capite agitur de electione ad gratiam.

1138 Sed, ſi hoc eſſet ſoluere argumenta, vt dicatur quidquid placuerit, iam actum eſſet de ſcientijs, & de quacumque ſtabili, ac ſolidiſſima doctrina. Quid ne ſolam rationem electionis ſibi obtulit cõſiderandã in prefatis verbis Vaſquez, quaſi non alia protulerit verba Auguſtinus, niſi, *Illi ergo Electi, qui ſecundùm propoſitum vocati*: reliqua verò, *qui etiam prædeſtinati, atque præſciti: horum ſi quiſpiam perit, fallitur Deus, &c.* ſilentio prætereunda fore iudicauit? An indè id potiùs fecit, ne in primis appareat conformiter ad Apoſtolum loqui Sanctum Doctorem, diſtinguendo Prædeſtinationem, & electionem gratię à precedẽti præſcientia, *nam quos præſciuit, & prædeſtinauit, &c.* atque ideò prædeſtinauerit, quia præſciuerit, *non enim repulit*, aut repellere deindè poterat, *Deus plebem ſuam, quam præſciuit*? Rurſus quem latet ſæpè prędeſtinatos aliquos periiſſe de vita gratiæ per peccatum: vt quid ergo ait Auguſtinus, *horum ſi quiſpiam perit, fallitur Deus, &c.* ſi de ſola vita gratiæ loqueretur? an recurſum habet Vaſquez ad gratiam finalem, quaſi quòd iſta non ſit eadem,vel non eiuſdem rationis, & ſolùm ratione annexę gloriæ inamiſſibilis? Ac tandem numquid Iudas numquam fuit in gratia, vt in ſemine regnauerit cum Chriſto, licèt non in effectu, quoniam iam non conſeruauit finaliter? ſi ergo de ſolo regno in ſemine locutus fuiſſet Auguſtinus, quid eſt, quòd dicit, *non quomodò Electus eſt Iudas ad opus, cui congruebat*, non verò, vt regnaret cum Chriſto, ſicut reliqui Apoſtoli? Nec mirum, quòd agens Auguſtinus in prædicto capite de electione ad gratiam, plura etiã commiſceat de Prædeſtinatione ad gloriã: cùm enim electio gratiæ, de qua in toto illo libro agit Auguſtinus, ſit ſpecialis, & Electorum,& hæc gratia ſit medium ad gloriam, tamquam in finem, medium autem ſit volitum propter finem, congruum erat, vt agens de medio, aliquando tangeret finem.

1139 Quartus locus ſit ex capite 9. eiuſdem libri, vbi habet, *Hi ergo Chriſto intelliguntur dari, qui ordinati ſunt in vitam æternam. Ipſi ſunt illi prædeſtinati, & ſecundùm propoſitũ vocati, quorum nullus perit: ac per hoc nullus eorum ex bono in malum mutatus, finit hanc vitam: quoniam ſic eſt ordinatus, & ideò Chriſto datus, vt non pereat, ſed habeat vitam æternã.* Vbi euidenter patet non indè prędeſtinatos non perire, & vitam habere æternam, quia quilibet eorum in bono finit hanc vitam: ſed econtra, quia ſic eſt ordinatus, vt non pereat, ſed habeat vitam æternam, per hoc nullus eorum ex bono in malum mutatus finit hanc vitam. Neque hìc locus vllus datur, vt fiat recurſus ad vitam æternam in ſemine: nam etiam hæc ponitur per Auguſtinum tamquam volita in ordine ad vitam æternam, vt ad finem: non enim, niſi per gratiam datur Chriſto prædeſtinatus, quia per hanc ſit membrum viuum illius; cùm ergo dicit Sanctus Doctor, *Quoniam ſic eſt ordinatus, & ideò Chriſto datus, vt non pereat, ſed habeat vitam æternam*, nonne de gratia, quæ eſt ſemen gloriæ agit, tamquam ordinata ad ipſam gloriam?

1140 Quintus locus ſit ex cap. 13. eiuſdem libri, vbi probans certum eſſe numerum Prædeſtinatorum taliter, *Vt nec addatur eis quiſquam, nec minuatur ex eis*: difficultatem ponit ſuper verba illa Apocalypſis 3. *Tene, quod habes, ne alius accipiat coronam tuam*: quo quaſi videtur inſinuari poſſe aliquem prędeſtinatum deficere, & alium in illius locum ſubrogari: & reſpondet hęc dici, non reſpectu Dei, cui certa ſunt omnia: ſed reſpectu noſtri, quibus, etiam ſi prædeſtinati ſumus, incertum eſt, an tales ſimus, volente Deo id prædeſtinatis in hac vita occultari, ad euitandam elationem, quæ impediret, non proficeret ad prædeſtinationis vltimum finem acquirendum. Ecce Auguſtini verba, *Quod autem etiam perſeueraturis Sanctis, ſic iſta dicuntur, quaſi eos perſeueraturos habeatur incertum, non aliter hoc audire debent, quibus expedit, non altum ſapere, ſed timere. Quis enim ex multitudine fidelium quamdiù in hac mortalitate viuitur, in numero Prædeſtinatorum ſe eſſe præſumat,quia id occultari opus eſt in hoc loco, vbi ſic cauenda eſt elatio, vt etiam per Sathanæ Angelum, ne extolleretur, tantus colaphizaretur Apoſtolus? Hinc & Apoſtolis dicebatur, ſi manſeritis in me, dicente illo, qui illos vtique ſciebat eſſe manſuros. Et per Prophetam, ſi volueritis, & audieritis, cùm ſciret ipſe, in quibus operaretur, & velle. Et ſimilia multa dicuntur propter huius vtilitatem ſecreti,ne fortè quis extollatur, ſed omnes etiam, qui benè currunt, timeant, dum occultum eſt, quò perueniant.* Ex quo loco dupliciter conuincitur Prædeſtinatio gloriæ ante, & tãquam cauſa meritorum: Primò quidẽ, quia Deus vult occultari prędeſtinatis

natis

hatis finem, ad quem peruenturi sunt, ad ipsis tollendum motiuum, vel occasionem superbiæ; ergo non ipsos prædestinauit, quia perseueraturos præuidit in bono, & non casuros: sed econtra, quia voluit eos peruenturos ad finem prædestinatum, noluit eos casuros: & ne caderent elatione, occultauit illis mysterium suę voluntatis, qua eos prædestinauit. Secundò, quia, si Prædestinatio esset ex preuisis meritis, pręcipuè esset ex merito præuiso finali: qui autem præuisus est discessurus ex hac vita in bono, impossibile est, vt tali supposita scientia, deindè cadat; ergo nullum esset periculum elationis in eo, qui se fore prædestinatum sciret ex finali merito, & non præcisè ex meritis antecedentibus.

1141 Neque datur hic sententiæ oppositæ locus recurrendi ad Prædestinationem gloriæ in semine, seù gratiæ: quia ista est medium, non finis, ad quem tandem peruenire debet prædestinatus. Tum quia post præcedentia verba clarè se explicat Augustinus, quid Prædestinationis nomine intelligat, dum concludit, *Numerus ergo Sanctorum per Dei gratiam Dei regno prædestinatus, donata sibi etiam vsque in finem perseuerantia, illic integer perducetur, & illic integerrimus, iam sine fine beatissimus, seruabitur, &c.* Vident ne Aduersarij non loqui Augustinum de peruentu ad gratiam, etiam finalem; sed de peruentu ad regnum beatitudinis in se, mediante gratia, & dono perseuerantiæ.

1142 Sextus tandem locus sit ex libro, in quo respondet ad 16. articulos, à Pelagianis ipsi falsò impositos, vbi in secundo loco prædicti hæretici Sancto Doctori attribuebant, quasi doceret, *Quòd Deus nolit omnes saluare, etiam si omnes saluari velint.* In his autem verbis non esse sermonem de sola salute in semine, sed præcipuè de salute æterna in effectu, nemo ambigere potest: si enim aliqua in his præcisio dabilis est, potiùs omnes appetunt salutem vitæ æternæ beatificantis, pręscindendo à gratia, quàm salutem gratiæ, seu in semine, præscindendo à salute gloriæ. Sermo ergo est, saltem etiam de salute gloriæ in se, vt Deus nolit aliquos futuros in alia vita beatos, etiam si omnes appetant se tales futuros. Huic autem imposturæ respondens Augustinus, non eam omninò negat, sed distinguit duplicem in Deo voluntatem saluandi: alteram efficacem, & de hac concedit nolle Deum saluare aliquos, volentes saluari: & econtra velle saluare quamplures, nolentes saluari: loquens deindè de inefficaci, negat omninò Deum nolle aliquem saluari. Ecce Sancti Doctoris verba, *Cùm veritas dicat, si vos, cùm sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris, quantò magis Pater vester cœlestis dabit bona petentibus se, quomodò fieri potest, vt Deus, qui etiam illos saluat, de quibus dici non potest, quòd saluari velint, nolit aliquos saluare, qui etiam saluari velint, nisi aliquæ causæ existant? De quibus, quamuis sint nobis incognoscibiles, ita tamen iudicat, de quo dici non potest aliter eum quidquam facere debuisse, quàm fecerit. Remota tamen ergo hac discretione, quam diuina scientia intra secretum iustitiæ suæ continet, sincerissimè credendum est, atque profitendum Deum velle, vt omnes homines salui fiant: siquidem Apostolus, cuius ista est sententia, sollicitè præcipit, quòd in omnibus Ecclesijs piissimè custoditur, vt Deo pro omnibus hominibus supplicetur, &c.* Ex quo loco ita Prædestinationē gloriæ ante merita conuinco: si Prædestinatio gloriæ, nec ordine intentionis præcederet merita, neminem Deus, nec vllo modo saluaret nolentem, quia non saluaret, nisi merentes, nemo autem meretur nolens, sed volens; cùm ergo Augustinus, respondens imposturæ, asserat Deum sua voluntate discretiua, & efficaci saluare aliquos, de quibus dici non potest, quòd saluari velint, necesse erit dicere, quòd hæc voluntas saluandi antecedit voluntatē eorum, qui saluantur, taliter vt, non quia volentes, merentur, ideò Deus velit saluare: sed econtra, quia Deus vult eos saluare, adhuc nolentes, ideò ipsos faciat ex nolentibus volentes efficaciter, ac simul merentes.

1143 Dupliciter huic loco occurrere possunt Aduersarij. Primò dicendo, quòd Augustinus refutat in eo Pelagianos, qui docebant salutem acquiri per voluntatem, & meritum naturale, & Augustinus docet Deum saluare in semine per gratiam, etiam naturaliter nolentes, faciendo deindè volentes, & merentes, per gratiam discretiuam. Secundò dicere possunt, quòd etiam si Pelagiani loquebantur de salute in effectu, quia tamen eorum error fundabatur in negatione necessitatis gratiæ ad merendam salutem, Sanctus Doctor respondet destruendo priùs fundamentum erroris, & deindè consequenter docet salutem æternam, etiam dari ex se nolentibus, licèt nonnisi priùs gratia saluante fiant volentes.

1144 Sed ita respondere est satagere, quomodò verus Augustini sensus obtegi valeat, non quærere qualis re vera sit. Contra vtramque ergo responsionem vnico, eodemque euidenti medio insurgo: quia in præfato loco non impugnat S. Doctor

Pelagianorum errorem: ſed impoſturam, ipſi ab illis attributam, à ſe abijcere curat eo modo, quo erat impoſtura. Quoniam ergo Auguſtinus pluries docuerat non volentis, neque currentis, ſed Dei miſerentis eſſe ſaluare, & liberare à maſſa perditionis mediante gratia efficaci ſubleuante, qui ſaluantur: ex his, vera falſis miſcentes Pelagiani, impoſturam ſtruxerunt, fingentes, quòd Auguſtinus doceret à Deo eſſe, vt dãnentur, qui damnantur, & non ex voluntate horum, dum Deus noluit eos ſaluare, licèt ipſi ſaluari voluerint. Hoc autem ex principijs Auguſtini machinantes conuicium, non poterant loqui ſolùm de volũtate naturali, ſed præſcindebant, volentes dũtaxat oſtẽtare, quòd per Auguſtinũ Deus ſaluat, quos vult: reliquos verò idem Deus ex ſe nolit ſaluare, volentibus ipſis ſaluari. Et Auguſtinus reſpondet ex ſua doctrina benè colligi aliquos voluntate diſcretiua Dei, etiam nolentes, ſaluari: reliquos verò omnes eſſe volitos ſaluos, non tamen ſimili voluntate diſcretiua, ſed præcisè remittendo eorum arbitrio, vt ſaluentur, ſi velint, prout poſſunt, vi gratiæ ſufficientis. Vndè non loquitur ſpecialiter, niſi de voluntate ſaluante intentiuè finaliter, & non in ſolo ſemine, quando hæretici de illa, & non de hac impoſturam conſtruxerant.

1145 Probatur tertiò eadem aſſertio authoritate Angelici Doctoris, cuius doctrinã, & ſi Vaſquez tertia parte cap. 7. fateatur ſuæ propriæ opponi, hìc tamen diſp. 89. cap. 12. conatur explicare: Angelicus ergo prima parte quæſt. 23. articul. 4. in corpore ita ad intentum diſcurrit, *Dicendum, quòd Prædeſtinatio ſecundùm rationem præſupponit electionem: & electio dilectionem. Cuius ratio eſt, quia Prædeſtinatio eſt pars prouidentiæ; prouidentia autem, ſicut & prudentia, eſt ratio in intellectu exiſtens, præceptiua ordinationis aliquorum in finem: non autem præcipitur aliquid ordinandum in finem, niſi præexiſtente voluntate finis. Vndè Prædeſtinatio aliquorum in ſalutem æternam præſupponit ſecundùm rationem, quòd Deus illorum velit ſalutem. Ad quòd pertinet electio, & dilectio: dilectio quidem, in quantùm vult eis hoc bonum ſalutis æternæ: nam diligere eſt velle alicui bonum: electio autem in quantùm hoc bonum aliquibus præ alijs vult, cùm quoſdã reprobet.* Tria ergo, in Prædeſtinatione diſtinguit Angelicus nempe ipſum formalẽ actum voluntatis Dei prædeſtinantis, & rationes dilectionis, & electionis, quas præſupponit: atque actũ Prædeſtinationis dicit conſiſtere in eo, quòd ſit *ratio in intellectu exiſtens præceptiua ordinationis aliquorum in finem*, quo pacto eſt diſpoſitio, & præparatio gratiæ, & auxiliorum, quibus certiſſimè liberantur, quicumque liberantur: & ratio præceptiua, ſiue præparatio ordinandorum in finem, non præcedit ex Angelico, ſed ſubſequitur ad voluntatem Dei de gloria, (quæ eſt dilectio, eò quòd eſt voluntas Summi boni tribuendi prædeſtinantis: eſt item electio, in quantùm ex omnibus hominibus aliqui eliguntur, relictis alijs,) vtpotè, quia, *non præcipitur aliquid ordinandum in finem, niſi præexiſtente voluntate finis.*

1146 Neque hìc datur vllus locus explicandi Angelicum Doctorẽ de ſalute æterna in ſemine: loquitur itaq; de Prædeſtinatione ordinante aliqua in finem, quam dicit preſupponere debere voluntatem finis: gratia autẽ, quæ eſt ſalus æterna in ſemine, non eſt finis creaturę rationalis: quis autem ſit hic finis, explicauerat Angelicus in articulo 1. in corpore his verbis, *Finis autem, ad quẽ res creatæ ordinantur à Deo, eſt duplex: vnus, qui excedit proportionem naturæ creatæ, & facultatem: & hic finis eſt vita æterna, quæ in diuina viſione conſiſtit:* & quis non videt, quòd ſemen, ſeu cauſa finis non habet rationem finis, ſed medij ad finem, cùm finis ſit ille, in quo ſiſtit appetitus, ſiue motus?

1147 Totum hoc ipſum clariùs docuerat queſt. 6. de Veritate artic. 1. in corpore vbi, loquens de ipſa Predeſtinatione, ita diſcurrit, *Dicendum, quòd deſtinatio, vndè nomen Prædeſtinationis aſſumitur, importat directionem alicuius in finem: & quantùm ad hæc duo, Prædeſtinatio ſub prouidentia collocatur.* Diſtinguens deindè Predeſtinationẽ à prouidentia duplicem aſſignat differentiam: vnam in quantùm *Prouidentia dicit vniuerſaliter ordinationem in finem: vndè ſe extendit ad omnia, ſiue ſint rationabilia, ſiue irrationabilia: ſiue bona, ſiue mala: Prædeſtinatio autẽ reſpicit tantùm illum finem, qui eſt principalis rationali creaturæ, vtpotè gloriam.* Eſt ne hìc vltra locus dicendi, quòd Angelicus loquatur de gloria in ſemine, cùm dicat, *finem, qui eſt principalis rationali creaturæ?* Sed legant, quid deindè dicat Angelicus, Aduerſarii, aſſignando aliam differentiã, *Differt etiam,* ait, *alio modo: in qualibet enim ordinatione ad finem, eſt duo conſiderare, ſcilicet ipſum ordinem: & exitum, vel euentum ordinis: non enim omnia, quæ in finem ordinantur, finem conſequuntur. Prouidentia ergo ordinem in finem reſpicit: vndè per Dei prouidentiam omnes homines ad beatitudinem ordinãtur: ſed Prædeſtinatio reſpicit etiam exitum, vel euẽtum ordinis: vndè non eſt, niſi eorum, qui*

glo-

gloriam consequuntur. Prędestinatio ergo duo dicit, ordinem mediorum in finem, & positionem finis vi eorum, quæ ponit ipsamet Prædestinatio: *Sed ad directionem in finem*, subdit Sanctus Doctor, *praexigitur voluntas finis: nullus enim aliquid in finem ordinat, quem non vult*. Quis autem sit iste finis explicat deindè dicens. *Ad Prædestinationem verò duo sequuntur, scilicet consecutio finis, qui est glorificatio: & collatio auxilijs ad cōsequendum finem.*

1148 Præterea sententiam Aduersariorum, prout in terminis ab ipsis defenditur, tamquam contrariam Scripturæ, & dictis Sanctorum, refutat Angelicus in eadem quæstio. artic. 5. in corpore, vbi probans, *Quòd ordo Prædestinationis est certus, non solùm respectu vniuersalis finis, sed etiam respectu particularis, & determinati: quia ille, qui est ordinatus per Prædestinationem ad salutem, numquā deficit à consecutione salutis*: vndè, subiungit, *difficile videtur concordare infallibilitatem Prædestinationis*, quòd nimirum vi Dei prædestinantis, qui est ordinatus ad salutem, non deficiat à salute, *cum libertate arbitrij*, quo liberè benè operando, liberè eamdem consequatur salutem: ita habet: *Non enim potest dici, quòd Prædestinatio supra certitudinem prouidentiæ*, secundùm quam, vt patet ex numero præcedenti, per Angelicum Deus ordinat omnes homines ad beatitudinem, *Nihil aliud addit, nisi certitudinem præscientiæ: vt si dicatur, quòd Deus ordinat prædestinatum ad salutem, sicut, & quēlibet alium: sed hoc de prædestinato scit, quòd non deficiet à salute: sic enim dicendo, non diceretur prædestinatus differre à non prædestinato ex parte ordinis, sed tantùm ex parte præscientiæ euentus: & sic præscientia esset causa Prædestinationis, nec Prędestinatio esset per electionē prędestinantis*. Nonne, quod hic negat Sanctus Doctor dici posse, id ipsum affirmant Aduersarij? non enim de præscientia meritorum naturalium contra hæreticos agit hic Angelicus, sed de præscientia meritorum præsupposita respectu omnium vniuersali ordinatione Dei ad salutem, quæ non stat, nisi in præparatione auxilij, saltē sufficientis: & hunc modum dicendi adducit, quia ita non posita Dei Prædestinatione de salute, nisi post præuisa merita, videtur, præsupponendo iam libertatem exercitam, eā non offendere, prout videtur offendere certus ordo Prædestinationis ante præscientiam exercitæ libertatis? Sed vide vndè hunc dicendi modū refutat, *Quod est*, inquit, *contra authoritatem Scripturæ, & dicta Sanctorum*.

1149 Tripliciter huic loco possunt occurrere Aduersarij. Primò dicendo, quòd refutet Angelicus in eo præscientiam operum independenter à Prædestinatione gratiæ, quam docebant Pelagiani, & Semipelagiani. Secundò, quòd etiam si loquatur de præscientia, subsequente ad Prædestinationem gratiæ, solùm refutet eos, qui nō admittunt specialem Prædestinationē gratiæ efficacis respectu Electorum præ Reprobis, ita vt quasi Deus æqualem omnibus præparet gratiam; & non vi diuinæ Prædestinationis discernantur Electi à Reprobis, sed ex propria libertate adiuti æquè, ac illi diuino auxilio. Tertiò tandem, quòd loquatur de efficaci Prædestinatione operis boni, & non de Prædestinatione gloriæ, probando nimirum, quòd ordo Prædestinationis bonorum operum sit certus vi voluntatis Dei, ea ordinantis efficaciter, & non sola præscientia: & ideò dicit, quòd sit difficile concordare Prędestinationem cum libertate creatæ voluntatis: gloria namque non est libera nobis, nisi ratione operū meritoriorū, nō verò ratione sui: vndè solùm sequitur fuisse à Deo Electis prædestinata efficaciter opera bona, & certa vi Prædestinationis, non verò dumtaxat præuisa: nullo autem modo, quòd gloria fuerit prædestinata ante præuisa merita per Angelicum Doctorem.

1150 Hęc tamen sunt adinuenta pro obtegendo germano Angelici Doctoris sensu, non autem in eiusdem Doctoris doctrina fundamentum vllum habentia. Primam ergo responsionem obtundo clarissimè tū ex verbis præcitati textus, cùm ait Sanctus Doctor, *Vt, si dicatur, quòd Deus ordinat prędestinatum ad salutem, sicut & quemlibet alium: sed hoc de prędestinato scit, quod non deficiet à salute*; loquitur ergo de præscientia supponente ordinationem diuinam de prædestinati salute: non est autem ordo diuinus, sed figmentum, quòd per opera independentia à gratia dirigi possit quis ad acquisitionem salutis; ergo non loquitur de præscientia operum naturalium, sed de ea, quam quis posset tueri de operibus bonis ex sola Prędestinatione vniuersali, & omnibus communi. Tum ex his, quæ deindè habet articul. 6. in corpore, vbi quærens, vtrum Prædestinatio possit iuuari precibus Sanctorum, respondet, conformiter ad doctrinam, de qua agimus, non posse adiuuari ordine intentionis, secundùm quem Deus prædestinat independenter à meritis tum proprijs, tum alienis: benè verò ordine executionis, in quo merita poterunt esse instrumenta executiua diuinæ

uinæ voluntatis: id autem nullo modo cōpetere operibus naturalibus liberi arbitrij, benè verò operibus gratiæ, quibus gloria, tamquam merces, & corona executioni mandetur, articulus est fidei contra Pelagianos, & Semipelagianos. Ecce verba Sancti Doctoris, *Respondeo dicendum, quòd Prædestinationem iuuari precibus Sanctorum dupliciter potest intelligi: videlicet vno modo, quòd orationes Sanctorum iuuent ad hoc, quòd aliquis prædestinetur: & hoc non potest esse verū, neque de orationibus secundùm quòd in propria natura existunt, quia temporales sunt, Prædestinatio autem æterna: neque etiam secundùm quòd existunt in præscientia Dei, quia præscientia meritorum, vel propriorum, vel aliorum, non est causa Prædestinationis, vt dictum est.* Notent Aduersarij tò, *vt dictum est*; quia se refert ad doctrinam, quam habet in præcedenti articulo 3. *Alio modo*, subsequitur, *potest intelligi prædestinationem precibus Sanctorum posse iuuari, quòd oratio iuuet ad consequēdum Prędestinationis effectum, sicut aliquis iuuatur instrumento, quo suum opus perficit: & sic est inquisitio de hac quæstione ab omnibus, qui Dei prouidentiam circa res humanas posuerunt, &c.* Cui deindè dubio post oppugnatos aliquorum errores respondet, *Et ideò est aliter dicendum, scilicet quòd Prędestinatio diuina numquam mutatur: sed tamē orationes, & alia opera bona valent ad consequendum Prędestinationis effectum, &c.*

1151 Ex quo etiam loco rursus patet Angelici sententia de Prædestinatione gloriæ ante merita, dum hæc asseritur causata per merita ordine executionis, non ordine intentionis, vt ideò Deus voluerit his gloriam, quia præuidit eorum merita. Quod, præclusa omnia via tergiuersationibus, post pauca ad dicta, replicat his verbis, *Dico igitur, quòd Prędestinationis effectus est salus humana, quæ à Deo procedit, sicut à causa prima: sed eius possunt esse multę alię causę proximę, quasi instrumentales, quę sunt ordinatę à diuina Prędestinatione ad salutem humanam, sicut instrumenta applicantur ab artifice ad effectum artis explendū: undè, sicut Prædestinationis diuinę est effectus, quòd iste saluetur: ita & quòd per orationes tales, vel merita talia saluetur.* Ad salutem ergo humanam, qui est effectus finalis Prædestinationis, applicantur tamquam causæ proximæ, & instrumenta expletiua, orationes, & merita, quibus Electi consequuntur salutem: causa autem applicatiua præcedit, non subsequitur illi rei, quā applicat; ergo Prædestinatio salutis antecedit præscientiam orationum, & meritorum, quæ non possunt præuideri, vt futura absque causa applicatiua eorum, quæ requiruntur ad futuritionem meriti: non verò subsequitur talem scientiā: aliàs, si meritum, vt futurum antecederet Prædestinationem salutis, iam non esset illius effectus, contra id, quòd dicit Angelicus, *Vndè sicut Prædestinationis diuinæ est effectus, quod iste saluetur, ita & quòd per orationes tales, vel merita talia saluetur.* Neque enim de duplici Prædestinatione hæc asserit Angelicus, sed de illa vna, & eadem, de qua, quia affirmat salutem humanam esse illius effectum, affirmat etiam per eamdem debere applicari causas proximas, tamquam instrumenta ad suum explendum effectum.

1152 Contra autem secundam responsionē patet tum ex modo dictis, quibus probatū est refutare Angelicum sententiam, quę docet merita esse causam Prædestinationis salutis ordine intentionis, & se refert ad ea, quæ docuerat in articulo 3. Tum quia in eodem 3. articulo loquitur Angelicus de certitudine infallibili, atque indefectibili effectus Prædestinationis, non verò de sola certitudine morali: hæc namque facilè concordat cum libertate arbitrij: sed difficultas est in cōcordāda infallibilitate consecutionis gloriæ, vt mercedis meritorum, cum fallibilitate, & contingentia liberi arbitrij ad eadem merita; si ergo ibidem habet Angelicus, *Vndè difficilè videtur concordare infallibilitatem Prędestinationis cum libertate arbitrij*, non agit solùm probando diuersam Prædestinationem gratiæ respectu Electorum à Reprobis, quæ non affert infallibilitatem, nisi moralem: sed efficacem Prædestinationem gloriæ, quæ omninò indefectibiliter affert futuritionem gloriæ.

1153 Contra tertiam responsionem non est hic multùm immorandum, cùm ex dictis pateat Angelicum Doctorē in præfato articulo 3. non distinguere Prædestinationem à prouidentia, quia hæc respicit ordinem operis liberæ voluntatis, non verò euentum, sicut respicit Prædestinatio: sed explicitè de Prædestinatione asserit, quòd, *Ille, qui est ordinatus per Prædestinationem ad salutem, numquam deficit à consecutione salutis:* de prouidentia autem vniuersaliter asserit, quòd *In prouidentia ordo non erat certus respectu peculiaris finis, nisi quando causa proxima necessariò producebat effectum, &c.* Non ergo agit præcisè Sanctus Doctor de Prædestinatione operum bonorum, sed præcipuè de Prædestinatione salutis æternę: sed quoniam hæc supponitur ex Sacra Scriptura prędestinata, vt merces operum bonorum, supponit etjam Angelicus prędestinata

nata

nata opera ipsa in eadem Scriptura: & indè consequenter sequitur, quòd difficilè sit concordare Prædestinationem gloriæ, vt mercedis, cum libertate arbitrij: non verò formaliter, quasi de Prædestinatione meritorum ibi agat Angelicus, cùm in tota illa quæstione semper agat de Prædestinatione, prout respicit finem vltimum hominis, & non nisi consecutiuè aliqua tangat de Prædestinatione auxiliorum, & meritorum: præcipuè verò in præfato 3. articulo, quęrens, num Prędestinatio sit certa, dum ponit argumenta in contrarium, nullam prorsus mentionem facit de incertitudine futurorum operum bonorum, sed semper & in omnibus argumentis incertitudinem infert, pro sententia opposita, gloriæ, & salutis æternę; ergo de certitudine huius disputat ex professo, non de certitudine meritorum.

1154 Relinquo hic authoritatem Concilij Valent. cap. 3. dicentis, *Fidenter fatemur Prędestinationem Electorum ad vitam, & Prædestinationem Impiorum ad mortem: in electione tamen saluandorum Dei misericordiam pręcedere meritum bonum: in damnatione autem perituorum meritum malum pręcedere Dei iudicium:* eò quòd firmiter credo agere Concilium contra errores Pelagianorum, & Semipelagianorum, obtundens pręcedentia merita ad misericodiam Dei sublevantis: non verò reprobans sententiam, contra quam agimus: eò quòd non dicit Concilium Prędestinationem vitę pręcedere meritum bonum, *sed Dei misericordiam*, quæ verba verificantur de miserente Deo per Prædestinationem gratiæ efficacis, sicut, *Dei iudiciū*; potest etiam benè proximè intelligi de Deo non ita sublevante per gratiam efficacem: vndè ex prælibatis verbis Concilij nihil pro difficultate, de qua agimus, decerni potest.

1155 Relinquo etiam rationem quamdam Theologicam, quam aliqui adducunt in confirmationem nostræ conclusionis: nimirum, quòd magis reluceant Dei misericordia simul, & iustitia, atque scientia in prædestinatione gloriæ præcedente sciētiam meritorum, quàm si fuisset post eorumdem præuisionem: quandoquidem in illa componuntur respectu eiusdem glorię, quòd sit opus gratiosum ordine intentionis, & ex iustitia ordine executionis: in ista verò sententia gloria, decretata post præuisa merita, non esset ratione sui gratiosa, sed debita ex iustitia meritis, solùm autem esset gratiosa in causa, nimirum in collatione gratiæ, facientis operari, quæ tamen nō esset pręstita ex gratuita intentione gloriæ; ergo diminueretur ratio gratiæ, & beneficij. Relinquo quidem, quia, & si totum hoc verùm sit, quia tamen liberum est Deo quantam, & quomodò velit suam gratiam, & beneficia communicare creaturæ rationali, cùm defacto gratiam suam efficacem aliquando communicet Reprobis, & non ex intentione gratuitā gloriæ: ideò qualiter defacto se gesserit Deus cùm prædestinatis, non ratione, sed authoritate Scripturæ, & Patrum possumus, & debemus venari.

§. VIGESIMVS TERTIVS.

Soluuntur Aduersariorum obiecta.

1156 OBijciunt primò contra nostrum assertum Aduersarij plurima Scripturæ loca, in quibus gloria asseritur danda ex meritis, qualia sunt Matth. 25. *Venite benedicti Patris mei possidete paratum vobis Regnum ab origine mundi: esuriui enim, & dedistis mihi mâducare: sitiui, & dedistis mihi bibere, &c.* Et in eodem capite, *Quia in pauca fuisti fidelis, super multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.* Eiusdem item 16. *Reddet vnicuique secundùm opera eius.* Ioannis 14. *Si quis diligit me, Pater meus diliget eum: & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Secunda ad Timotheum 6. *Bonum certamen certaui, cursum consumaui, fidem seruaui: in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, &c.* Ad Galatas 6. *Quę seminauerit homo, hęc & metet: qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam.* Apocalypsis 2. *Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.*

1157 Respodeo ex ijs, quæ notaui in principio antecedentis §. adducta in argumento, & alia, quæ possunt innumera adduci similia Scripturæ loca, procedere de gloria, vt danda ordine executionis, non verò, vt volita, & ordine intentionis: secundùm namque ordinem executionis, etiā ipsa gloria ratione sui est gratia, iuxtà Apostolum ad Romanos 6. *Gratia autem Dei vita æterna.* *Quod Deus, ergo, velit alicui dare gratiam, & gloriam*, & non solam gratiam, vt habet Angelicus quæst. 6. de Veritate artic. 2. in corpore, *hoc ex mira liberalitate procedit: in his autem, quę liberalitate procedunt tantùm causa volendi est ipsa superabūdans affectio volentis ad finem: nec oportet*, pro-

ut

ut docet in responsione ad 9. *quòd ratio electionis, qua vnum eligit, sit meritum:* quãuis ipsa gloria, quia fuit volita à Deo ex parte obiecti, tamquam præmium, & corona, numquam sit executioni mandanda, nisi præsupposito merito, cui sit merces, & debita ex iustitia, pro cuius doctrinæ euidentiori dilucidatione.

1158 Noto ex eodem Angelico loco mox citato, certissimum esse voluntatem non agere, seu non velle, nisi vt motam aliquo fine: ad hunc tamen potest moueri, vel ex debito, quo pacto omnis voluntas necessitatur ad volendum suum proprium finẽ, etiam diuina: sed finis proprius voluntatis Dei non est, nisi sua vera intrinseca bonitas, quam de necessitate amat: in ordine verò ad operandum ad extra, ad nihil volendum Deus necessitatur, cùm sit perfectissimus, sine quocũque bono extra se; in hæc ergo non mouetur primò ab obiecto ex debito, cùm, sine Deo præuolente, nulla sit bonitas in obiectis extra se: sed ex pura sua liberalitate, qua se vult, alijs communicare, & se in opere suo manifestare: nihilominùs ex suppositione, quòd se vult ita liberaliter communicare, debitum cõtrahit ad ponenda media, vel ad ea applicanda pro executione finis voliti: hoc tamen debitum non tollit, etiam respectu mediorum, rationẽ liberalitatis, quoniam sicut poterat nolle finem, ita poterat nolle media: vndè stat simul liberalitas absoluta tum de fine, tũ de medijs: & necessitas ex suppositione voluntatis finis, ad velle, & ad applicãda media: sicut ad executionẽ finis, suppositis iam medijs: necessitas quidẽ orta ex Deo, volente liberaliter iam finem, nõ verò aliunde. Conformiter autem ad hæc potuit Deus liberaliter, & gratuitò velle creaturæ rationali gloriam, vt præmium, & coronam: quia hoc non tam bonum est in se, verùm etiam Dei perfectiones manifestat, nimirum bonitatem, liberalitatem, misericordiam, & iustitiam, sicut & scientiam, atque potentiam: quoniam verò gloria huiusmodi nõ potest haberi, nisi retribuenda sit meritis, & merita haberi nõ possunt, nisi voluntas creata sit adiuta supernaturali gratia, non potest Deus, illa præsupposita voluntate finis, nõ velle, sed ex debito tenetur vi suæ præcedentis voluntatis, & non aliunde, ad applicanda, quantũ m ad se spectat, merita, & ponendam gratiam auxiliantem efficacem ad hoc, vt vi suæ eiusdem voluntatis executioni mandetur gloria, tamquam prœmium, & corona, prout fuit volita: sed quia merita, respectu quorum gloria, iam volita, induere debet rationem mercedis, non sunt ponenda à solo Deo, verùm etiam per liberũ concursum creaturæ rationalis, ad Deum, vt volentem finem, pertinet eamdem naturam rationalem ita applicare, vt per eam infallibiliter sint ponenda merita. Ex hoc autem discursu euidens cuique fit, quòd tota Dei voluntas, & vt volitiua finis, & vt applicatiua creatæ voluntatis ad merendum, atque vt eamdem præparans sua gratia, futuritionem præcedit meritorum, estque consequenter gratuita, & liberalis tota, quanta est, ex parte sua: gloriæ autem executio, non quidem actiua, quæ non est, nisi eadem voluntas, præcedens adæquatè futuritionem meritorum: sed passiua, nõ erit, nisi positis iam meritis, quibus gloria retribuatur, vt merces. Ac proindè talia merita nullo prorsus modo mouent Deum, vt velit, siue gloriam, siue gratiam præparantem creaturam rationalem, sed dumtaxat se habent, vt instrumenta moralia, quibus fit debita executio passiua gloriæ, aliàs antecedenter, gratuitò, & liberaliter volitæ à Deo, & vi eiusdem voluntatis iam futuræ: sicut vi eiusdem, & gratia, & merita fiunt futura: imò etiam concursus ipse creatæ voluntatis, qui de statu futuritionis conditionatæ transit vi Dei ad statum futuritionis absolutæ, vt alibi probaui. Atque ita concludo, quòd omnia præracensita, nimirum infallibilis futuritio gloriæ, & meritorum, sunt vi Dei, gratuitò ea volentis, & consequenter gratia: executio tamen ipsa gloriæ, tamquam coronæ, & mercedis, quia non est à solo Deo volente, sed etiam instrumentaliter à merito creaturæ rationalis, induit per hoc rationem aliquam debiti, & sit corona, non gratiosa dũtaxat, sed quoquo modo iustitiæ.

1159 Instabis ordo executionis gloriæ, vt præmij, & coronæ, est in tempore, & non ab æterno: sed præaddncta loca Scripturæ, procedunt de Deo, vt retribuente præmiũ ab æterno, prout præcipuè patet ex primo loco, in quo dicitur regnum paratum ab origine mundi; ergo non possunt intelligi de ordine executionis.

1160 Respõdeo primò in nullo loco Scripturæ adducto, vel qui posset adduci, significari gloriam fuisse siue datam, siue volitã ab origine mundi pascentibus Christum, aut potum ei dantibus, &c. sed tales vocantur in tempore, vt executiuè glorificãdi, eò quòd operati fuerint benè. In primo autem adducto loco, in quo dicitur gloria parata ab origine mundi, vterque ordo intentionis, & executionis continetur: primus per illud participium *paratum*

ab origine mundi: secundus per illa verba, *venite possidete*: sensus namque præfati loci Scripturæ est, venite benedicti Patris mei possidete paratum vobis regnum ab origine mundi: iam namque adimpleuistis ea, quæ voluit Pater in vobis, tamquam media executiua regni, & finis præuoliti: esuriui enim, & dedistis manducare, &c. quia ergo fuerant isti benedicti à Patre, & paratum eis fuerat regnum, ideò Christo cibum, & potum dederunt: & indè postea executiuè vocantur ad executionem possessionis regni. Secundò dico, quòd perperam confunditur ab Aduersariis executio passiua regni cœlestis, cum executione actiua: cùm enim Deus agat per sua decreta, quæ sunt ab æterno, & immutabilia, agere Dei est immutabile, & ab æterno: solus autem effectus est in tempore: prout liquet ex Augustino tractatu 106. cap. 17. in Euangelium Ioannis, dum ait, *Qui enim certis, & immutabilibus causis omnia futura prædestinauit, quod facturus est, fecit.* Gloria ergo, vt data, vel danda in se Electis, est in tempore, sed donatio actiua Dei de eadem immutabiliter, & ab æterno fuit in Deo: vndè benè stat, quòd paratio Dei, etiam vt executiua ipsius gloriæ, quę non importat actualitatem mutationis eiusdem gloriæ, sed determinationem ex parte Dei, actiuè executiuam, dicatur fuisse in Deo ab origine mundi.

1161 Vrgebis tum ex Vasquez, tum ex Maignano: Deus ab æterno prędestinans, vel intendens aliquid, eodē ordine, & lege, atque circumstantijs exequitur in tempore, aliàs executio esset diuersa ab intentione: sed gloriam Electis non aliter tribuit Deus, nisi post merita; ergo nec de facto voluit, & intendit, nisi post præuisa merita.

1162 Respondeo hos Authores, ita obijciētes, non reflexisse; quòd, si Deus velit ostēsionem suorum attributorum, & ex hoc fine creare creaturas rationales, illisque plura communicare bona, non indè, quia priùs vult ostensionem suorum attributorum, propterea etiam executiuè, priùs se ostendit, & deindè producit creaturas rationales: nec item, quòd, qui vult pristinam recuperare salutem, & propterea vult scissionem venę: vt perseueranter velit, necesse est, vt priùs recuperet salutem, & deindè scindat venam: imò potiùs, quia perseuerat in voluntate recuperandi salutē, ideò priùs executiuè scindit venam, & deindè salutem acquirit. Quid ergo est, quòd inferunt isti, quòd, si Deus nō eodem ordine, & lege prioritatis, & posterioritatis intenderet, ac exequeretur, executio esset diuersa ab intentione, cùm potius essentiale sit causæ finali, vt quod est priùs in intentione, sit in executione posterius? Et ratio à priori est, quia finis non causat, vt in se existens, & tamquam causa efficiens: sed vt cognitus, mouēdo ratione propriæ amabilitatis agens ad sui amorem, & positionē: at quia ponibilis non est, nisi per suas causas, & media, indè, quia amatur ipse, mouet idem agens ad volenda, & ponenda media, quibus causetur, & ponatur: vndè, quod in ordine mouendi agens, est prius & causat motionem ad cætera, in ordine deindè physicæ existentiæ in se est post cætera, & causatum ab illis.

1163 In forma autem ad argumentum distinguo maiorem, Deus intendens aliquid ab æterno, eodem ordine, lege, atque circumstantiis illud exequitur in tempore, quoad rationes causæ, & effectus, nego maiorem: nam intentio est causa mouens agens, non exequens: itē quod mouet ad aliud, est deinde causandum ab ipso, non causaturum illud. Eodem ordine, lege, & circumstantijs illud exequitur in tempore, hoc est per eadem in executione causat, quæ fuerunt in intentione volita, & non per quid nouiter volitum, vel additū, concedo maiorem: & concessa minori, nego consequentiam. Iisdem ergo causis, & circumstantijs, quibus Deus voluit ab æterno causandum fore finem, exequitur deindè in tempore, sed non eodem ordine causarum: nam ordo intendendi est ordo causæ motiuæ, ordo verò exequendi est ordo causæ efficientis. Item in intentione media non semper sunt, sed finis aliquando mouet agens, vt ea ponat: in executione verò media ideò causant, quia iam sunt. Vndè ponderanda, & reflectenda sunt in materia, de qua agimus, verba aliqua æquiuoca, quæ, nisi benè pensentur, res cōfundunt, non explicant: qui enim vult finem, non illum vult exequendum fine medijs, sed ex medijs, siue per media, quę vel supponantur esse: vel, si non supponūtur, ponenda sint ab agente: dum verò exequitur, etiam per media, & ex meritis exequitur, sed quę omninò necesse est, vt supponantur: atque ita, etiam cū Deus vult gloriam, vt pręmium, & coronam ante præuisa merita, verissimum est, quòd Deus illam vult ex meritis, & per merita, sed quæ sint ponenda, vt deindè causent executiuè finem, non quę iam sint præuisa, vt iam extitura: quia enim Deus vult hoc modo gloriam, vult etiam, vt sint futura merita: non econtra, quia videt futura merita, vult gloriam, vt illorum pręmium,

& coronam: in executione verò, quia iam sunt merita, erit finis: non quia est finis, erunt merita; verum ergo est, quòd executio sit diuersa ab intentione quoad rationes causarum, & effectuum, sed non quoad aliquam nouitatem volitionum, vel causarum, aut circumstantiarum: imò si non esset ista diuersitas, idem esset executio, ac intentio, & non benè vna diceretur intentio, alia executio.

1164 Insurges. In Deo non datur diuersitas ordinis intentionis, & executionis, sicut datur in creaturis; ergo ruit tota responsio. Probatur antecedens: ibi datur talis diuersitas ordinum, vbi finis mouet agens per sui amorem ad volenda, & ponenda media: sed talis motio in solis creaturis mutabilibus datur, non in Deo immutabili; ergo. Probatur minor: motio ista amoris in agente, habita ex cognitione finis, vel necessariò mouet, & ita Deus necessitaretur ad amandum hominibus gloriam suam, quòd est chimericum: vel liberũ relinquendo Deum, vt amet, aut nõ amet talem finem: & hæc non sufficit ad diuersitatem ordinis; ergo in Deo non datur motio, quæ inducere possit diuersitatẽ dictam ordinum intentionis, & executionis. Secunda pars antecedentis probatur: Deus, vt liber, non potest moueri passiuè, sed solùm actiuè, vndè communiter dicitur Deus non moueri ab obiectis extra se, sed per se ipsum se actiuè mouere ad illa; ergo solùm habere potest ordinem, quẽ seruat potentia actiua, vt actiua: atqui ordo potentiæ actiuę est ordo executionis; ergo in Deo ipsissimum velle, & intendere est formalissimè exequi, & non datur ordo intentionis diuersus ab ordine executionis.

1165 Respondeo nego antecedens. Ad probationem distinguo maiorem, ibi datur talis diuersitas, vbi finis mouet agens rigorosa motione, & passiua dumtaxat ad volenda, & ponenda media, nego: vbi aliquo modo mouet, concedo maiorem: & distincta eodem modo minori, nego consequentiam. Ad probationem minoris dico finem, vt cognitum mouere Deum aliquo modo ad sui amorem, relinquendo ipsum liberum, vt amet, vel non amet: nego autem hanc motionem non sufficere ad prelibatam diuersitatem ordinum. Ad cuius probationem concesso antecedente, & prima consequentia, nego minorem vniuersaliter acceptam: est enim vera respectu agentium creatorum: cùm enim ista, vtpotè mutabilia, capacia sint mutationis passiuæ per receptionem actus intentionalis, non mouentur à fine actiuè, sed passiuè, & ita totus ordo actiuus est executiuus. Ex opposito autem, quia Deus non est passiuè mutabilis, mouetur largè, & quodam modo in genere actiuo à fine, & non passiuè: non inquam, mouetur passiuè, quia nihil de nouo potest ratione finis, vel ab eodem fine recipere, per quod trahatur ad amorem liberum illius: mouetur nihilominùs Deus quodammodò à fine in genere actiuo, in quantùm finis est capax talis bonitatis tribuendę actiuè à Deo, vt Deus possit se ad illum mouere ratione bonitatis illius: & propter illam mouendam mouere etiam alia, quæ iuuent, vt media, ad quę hìc, & nunc non se moueret, si nõ esset se moturus ad bonitatẽ illius. Et vt ad subiectam materiam, de qua agimus, vertam doctrinam, dico Deum non ideò determinare se actiuè ad productionem glorię, quia determinat se ad producendam gratiam, & merita: sed econtra, quia determinat se ad gloriam amabilem ratione sui, ideò determinat se actiuè ad gratiam, & merita; ecce ergo in ordine determinationis actiuę quomodò vna determinatio est in Deo, quia est alia, & aliter nõ esset: quoniam autem non posset se Deus ita determinare ad gloriam, vt finem, nisi gloria esset ratione sui bona, & amabilis, & ad quã essent ordinabilia gratia, & merita: indè est, quòd quodãmodò gloria dicitur mouere Deum ad sui amorem, vt finẽ, & propter se mouere ad gratiã, & merita; iste ergo est ordo intentionis in genere actiuo, quia est purus ordo obiecti ad agẽs per voluntatẽ, & non ad reliqua principia, secundùm quem ordinem agens liberum liberè se determinat ad vnum propter se, & ad reliqua propter illud: sed quia ista determinatio agentis Dei nõ exit ad opus quousq; non accedunt reliquę concausæ ad idem opus finale producendum requisitæ, ex quo intelligitur accessus reliquarum causarum supra puram determinationẽ actiuam Dei, tunc intelligitur incipere ordo executionis. Respectus ergo Dei liberè se determinantis ad obiecta actiuè, qui antecedit, imò ponit reliquas concausas, est prior ordo intentionis, secundùm quem quodammodò finis mouet Deum ad se, & reliqua propter se: inceptio autem operis finalis, quæ esse nõ potest, nisi preintelligantur omnes concausæ, est inceptio secundi ordinis executiui, & ambo sunt in eodem genere actiuo.

1166 Objiciunt secundò, etiam ex Scriptura: nam, vt probauimus à numero 825. contra Lutheranos, & Caluinistas, gloria no-

nobis promittitur danda, tamquam merces, & corona: sed istæ rationes non stant sine præexistentia meritorum, saltem præuisa, & non sufficit, si merita sint præuolita à Deo; ergo gloria defacto fuit volita ex præscientia meritorum. Minor patet, quia merita non causant mercedem, & coronã, nisi mouendo agens ad retribuendum: sed non mouent, nisi, vt cognita, tamquã existentia; ergo.

1167 Respondeo in argumento fieri transitum de vno ad alium terminum: nam præmissæ procedunt de donatione executiua gloriæ, & sunt veræ: in consequentia autem deinde non agitur de executione, sed de voluntate intendente, & est falsa. Concedo ergo, quòd gloria promittitur nobis danda, tamquam merces, & corona meritorum, vndè numquam dabitur, nisi præcesserint merita: Concedo item, quòd istæ rationes non stant in se, nisi præexistant merita: possunt tamen esse volitæ, non præexistentibus meritis, sed ea causando, vt cùm quis, quia vult honoribus afficere parentem, nondum habentem merita, procurat, vt ea acquirat: & nego deindè consequentiam, quòd gloria sit defacto volita ex præscientia meritorum. Merita ergo nõ causant gloriam sub ratione mercedis, nisi vt præuisa iam existentia: sed quoniã possunt dupliciter cogitari, tamquam existentia: vno modo causaliter, scilicet in Deo volente efficaciter, vt illa sint, & volente propter illa reliquas causas: & quia Deus, tãquam meritorum causa, non meretur ipse gloriam, iam merita, vt hoc modo futura, non adhuc causant gloriam. Secundò, vt iam futura in se per accessum voluntatis creatæ, & hoc modo, quia creatura est capax meriti, & mercedis, causant ipsimet creaturæ gloriam: atque ita quando merita futuritionem acquirunt causalem vi Dei, ipsa efficaciter volentis ex fine gloriæ, non possunt causare futuritionem intentionalem gloriæ, quam supponunt, sed purã futuritionem exequutiuam, quæ non est, nisi accedentibus omnibus alijs concausis: si verò merita aliundè existunt, aut sunt futura, quàm ex intentione Dei de gloria, vt fine: puta, si Deus vellet gratiam efficacẽ finalem alio fine, quàm gloriæ, sicut eam vult aliquando, & non finaliter in Reprobis, tunc, quia gloria non adhuc supponitur futura, mouebunt etiam Deum, vt efficaciter intendat gloriam, vt mercedem. Hoc autem probauimus iam esse possibile, sed nõ ita esse defacto; ex quo fit, vt defacto futuritio gloriæ in causa, causante reliqua, nec sit merces, nec præmium, aut corona, sed purè donum Dei gratuitum: sit verò merces, & corona, ut in executione ponenda, seu ordine executionis, in quo accedunt reliquæ concausæ, à Deo præuolitæ, & inter eas merita, quæ gloriam causant moraliter, & meritoriè.

1168 Instabis: vel Deus in priori ordine intentionis voluit dandam gloriam Electis ex meritis, vel præscindendo à meritis: si primum; ergo numquam gloria fuit futura independenter à futuritione meritorum, & pura gratia. Si secundum; ergo, etiamsi Electus non operaretur benè, daretur illi gloria: atque ita merita non illam causarẽt, vt mercedem, quod est contra Scripturam.

1169 Huic argumento responderi solet ferè communiter gloriam in priori ordine intentionis fuisse à Deo volitam ex meritis terminatiuè, non verò motiuè: seu potiùs fuisse volitam cum meritis, non ex meritis, quatenus nimirum, non quia fuerãt præuisa, vt futura merita, voluit gloriam, vt præmium, & coronam: sed econtra, quia voluit hanc, vt præmiũ, & coronam, voluit etiam, vt sint merita, quibus retribuatur: hoc autem solùm facere, vt gloria ipsa sit volita, vt onerosa, & non gratuita: non verò, vt Dei voluntas de ipsa gloria sit onerosa, & non gratuita. Ad eum modum, quo habens in potestate vendere estimabilem equum, vel non vendere: & vendere huic potiùs ex pluribus, qui emere desiderant, gratiosa est voluntas vendendi huic præ alijs, licèt venditio sit onerosa, & opus iustitiæ.

1170 Sed, quamuis horum responsio de volitione gloriæ per merita terminatiuè, & nõ ex meritis motiuè, sit optima: modus tamen explicandi, quomodò gloria sit gratia, & Dei donum: ac exemplum, quo vtuntur, sunt omninò abs re, & valde diminuentia rationem gratiæ, & doni: non enim sola Dei voluntas, sed etiam gloria ipsa, vt corona, & merces est donum, atque Dei gratia, prout habetur Psalm. 102. *Qui coronat te in misericordia, & miserationibus*. Ipsamet ergo ratio coronæ, quæ iustitiam importat, donum Dei miserẽtis est. Quod etiam docet Tridentinum Sess. 6. capit. 16. *Benè operantibus vsque in finem proponenda est vita æterna, & tamquam gratia, filijs Dei per Christũ Iesum misericorditer promissa: & tamquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus, & meritis fideliter reddenda*. Vbi non sola promissio, verùm vita ipsa æterna promissa dicitur gratia, & Dei donum. Et sanè ego non valeo satis mirari, quòd homines tam subtilis ingenij, non aduertant, in exemplo vendentis equum totam onerosam esse venditionem,

eò

eò quòd pretium emptoris nullatenus est donum venditoris: & nisi aliunde esset pretium, numquam dominus vellet equum suum vendere; non ita autem res se habet in casu nostro, vbi Deus non ex amore meritorum vult dare gloriam, sed ex pura antecedenti gratuita dilectione, & deindè ex voluntate gloriæ vult merita, quæ principaliùs sunt à Deo donante, quàm ab homine merente.

1171 Respondeo ergo clariùs argumento non solam voluntatem Dei prædestinantis esse prędestinatis gratuitam, sed etiam ipsā gloriam ratione sui; & quidem non tam ordine intentionis, secundùm quem est totaliter gratia, verùm etiam ordine executionis, secundùm quem est opus iustitię, quod totum euidenter ostendo: nam gloria ideò dicitur corona, & merces in executione, quia redditur meritis, sed merita non sunt nobis ex nobis, sed principaliùs à Deo, nos sua gratia faciente operari; ergo gloria non debetur nobis ex aliquo nostro omnimodè: sed ex aliquo ita nostro, vt magis, & principaliùs sit Dei: vndè Augustinus, prout notaui num. 845. asserit dona sua coronare Deum, non merita nostra; ergo gloria ita datur nobis in executione ex debito iustitiæ, vt magis, & principaliùs, etiam in ordine ipso executionis sit donum gratiæ. Quòd autem ordine intentionis sit totaliter gratia, patet ex iam dictis, quia videlicèt fuit volita ante merita præuisa, & vi talis volitionis iam euasit futura infallibiliter; ergo, vt taliter futura, est totaliter gratia, & Dei donum. Huius autem doctrinæ proportionatum exemplū est, si Rex ex sola beneficētia vellet pauperem eleuare ad gradum nobilitatis, & propterea adscriberet suæ militiæ, taliter illum specialibus armis, aliisque protegens auxiliis præ aliis, vt indè victorias reportans, dignus euadat, cui præstetur gradus nobilitatis: in hoc namque casu, citra dubium nobilitas ista acquisita opus esset iustitiæ, relatè ad merita pręcedentia hominis, victorias speciales è prælijs deportantis: sed relatè ad Regem, non tam data nobilitas, sed etiam merita hominis illius dona forent, & gratia Regis.

1172 Neque obstat, quòd titulus donandi gratis dicit carentiam debiti, & titulus retribuendi ex iustitia importat debitum: carentia autem debiti, & debitum opponūtur; ergo contradictionem importat gloriam dari gratis, & simul ex iustitia. Non obstat inquam, quia debitum, & non debitum tunc opponuntur, quando sunt de eodem indiuisibiliter accepto, non verò quando sunt relatè ad diuersa, vel ad diuersos gradus eiusdem rei: lux enim vt tria non opponitur cum tenebris, vt quinque: quoniam autem opus meritorium, cui redditur gloria non est indiuisibiliter à solo homine, sed simul, atque principaliùs à Dei gratia, sicut meritum est quidem opus liberi arbitrii creati, sed principaliùs opus gratiæ: ita gloria, reddita meritis, est quidem opus iustitię secundùm quòd redditur merito, prout ab homine; sed principaliùs est opus gratiæ, quatenus redditur merito, prout à Deo. Hæc dico de gloria secūdùm ordinem executionis: nam ordine intentionis, sicut antecedit omnimodè merita, ita omnem excludit rationem debiti iustitiæ.

1173 Vrgebis Deus in puniendo nec ordine intentionis potest efficaciter intendere pœnam ante præscientiam culpæ, sed dumtaxat retribuendo ex iustitia; ergo neque in pręmiando potest efficaciter decernere præmium ante præuisa merita, sed dūtaxat ex debito iustitiæ

1174 Respondeo, quòd sicut non valet, Deus nulli potest velle mala gratis; ergo nec velle bona gratis, aliàs nec primam gratiā posset dare, nisi ex meritis naturæ: ita nec valet paritas adducta in argumento. Ratio disparitatis est, quia velle alicui malum, nisi intercedat coactio aliqua ex debito, esset effectus voluntatis crudelis, quòd longè abest à summa Dei bonitate: at verò velle alteri gratis bona est effectus voluntatis bonæ, & beneficæ, Deus autem est ipsa bonitas, & beneficentia: & indè benè potest velle donum gloriæ ante pręuisa merita: non potest autem velle malum pœnæ, nisi quasi coactus ex bonitate iustitiæ, exigentis retributionem proportionatam debito culpæ.

1175 Obiciunt tertiò adhuc ex Scriptura, ita: Deus æquè vult ex se omnes homines saluos fieri, & non aliquos præ aliis; sed Prædestinatio efficax aliquorum ante merita non stat cum ista ęquali voluntate saluandi omnes: benè verò subsistit ęqualis voluntas in Deo saluandi omnes, si dicatur, quòd Deus ante præuisa merita dumtaxat vult conditionatè saluare omnes, si benè operentur: voluntate verò efficaci saluandi istos præ aliis non velle ex se, sed ex debito pręuisorum meritorum; ergo sententia de Prædestinatione ad gloriam post præuisa merita est magis conformis Scripturæ. Maiorem argumenti probant tum illo primæ ad Timotheum 2. *Deus vult omnes homines saluos fieri.* Tum ex secunda Petri 3. *Nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam.*

nitentiam adduci. Tum tandem ex illo Actorum 10. *In veritate comperi, quia non est acceptor personarum Deus, &c.*

1176 Respondeo hæc omnia fuisse Augustino obiecta, & non soluisse per recursum ad præuisionem meritorum in his, & non in illis: sed pro soluendo primo loco distinxisse duplicẽ rationẽ Prędestinationis, nẽpe efficacis,& inefficacis: & de prima dicit lib.de Correct.& grat.cap.14. sicut & in pluribus aliis locis,quòd adductus Apostoli locus intelligi debeat de generibus singulorum, non verò de singulis generum, *Ita dictum est*, inquit, *omnes homines saluos fieri, vt intelligantur omnes prædestinati, quia omne genus hominum in eis est*. De quo supra egi contra Iansenium. De voluntate verò inefficaci Dei saluandi omnes, & singulos generum sermonem habet in libro,in quo soluit articulos sibi à Pelagianis falsò impositos, inter quos secundus erat, quòd Deus nolit omnes homines saluos fieri,etiã si omnes saluari velint: vbi postquam id concedit de voluntate efficaci discretiua, cuius causam asserit esse nobis incognitã, ita subiungit, *Remota tamen hac discretione, quam diuina scientia intra secretum iustitiæ suæ continet, sincerissimè credendum est, Deum velle, vt omnes homines salui fiant: siquidem Apostolus, cuius ista est sententia, sollicitè præcipit, vt Deo pro omnibus hominibus supplicetur, &c.* Ex Augustino ergo locus præadductus Apostoli non saluatur de sola volũtate conditionata, & inefficaci, quæ communiter dicitur voluntas antecedens, estq; vera, & sincera Dei voluntas: sed etiam de voluntate Dei efficaci, & discretiua Electorum à Reprobis, pro qua non assignat merita præuisa, tamquam causam motiuã, sed secretum diuinæ iustitię, cuius est exigere debitum, à quibus vult, & dimittere quibus placuerit, prout sæpè explicat verba illa Apostoli, *O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, &c.* Et eodem modo intelligendus est secundus locus, cùm non differat, quoad significatum, à primo, nimirum quòd voluntate antecedenti, & inefficaci neminem Deus vult perire, sed omnes ad pœnitentiam adduci, dando omnibus sufficientia auxilia: sed voluntate efficaci, & discretiua eos dumtaxat vult non perire, *Quos*, iuxtà Apostolum, *præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus*, non verò omnes. Tertium verò locum,obiectum Augustino, soluit libro 2. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 7. vbi, *Acceptio*, inquit, *personarum ibi rectè dicitur, vbi ille, qui iudicat, relinquens causę meritum, de qua iudicat, alteri cõtra alterum suffragatur, quia inuenit aliquid in persona, quod honore, vel miseratione sit dignũ: si autem quispiam duos homines habeat debitores: & alteri vellet dimittere debitum, alterum exigere, cui vult donat, sed neminem fraudat: nec acceptio personarum dicenda est, quando iniquitas nulla est.*

1177 Ab his tamen, qui ista obiiciunt, scire vellem, quid ipsi sentiant ex parte Dei, num videlicet saltem vocatione gratiæ siue affectu, & dilectione discernat Electos à Reprobis: an verò Deus æquè omninò se habeat cum omnibus: & hominum arbitria inter sese discernunt? Si primum, concedunt ne indè sequi Deum esse acceptorem personarum, alios ab aliis gratia efficaci, vel affectu, & dilectione secernendo? credam,quòd non admittant contra Scripturam; sicut ergo non erit acceptor personarum, secernendo gratia, siue antecedẽti dilectione prædestinatos à Reprobis: ita nec similiter erit personarum acceptor, secernendo Prædestinatione gloriæ. Si secũdùm reflectant benè ad verba illa Apostoli primæ ad Corinthios 4. *Vt in nobis discatis, ne vnus aduersus alterum infletur pro alio: quis enim te discernit? quid autem habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* In quæ verba Augustinus libro de Prædestinatione Sanctorum cap.5. *Sed non se ille, ait, quem coercebat Apostolus, aduersus pecus inflabat: nec aduersus hominem alterum de aliquo naturali munere, quod inesse posset, & pessimo: sed aliquod bonum, quod pertineret ad vitam bonam, sibi, non Deo tribuẽs, inflabatur, quando audire meruit, quis enim te discernit? quid enim habes, quod non accepisti?* Si autem ex parte Dei nulla esset discretio, ne propterea diceretur acceptor personarum, iam tota discretio esset per hominum arbitria: & benè responderet rectè operãs, discernit me à non operante liberum arbitrium meum, à quo est ista discretio, & nõ à Deo æquè mecum, ac cum ipso se habẽte. Sed non ita prædicto loco paulò antè adallata verba loquitur ex Apostolo Augustinus, nam ait, *Quid autem habes, inquit, quod non accepisti? A quo? nisi ab illo, qui te discernit ab alio, cui non donauit, quod donauit tibi?* Non ergo libera hominum arbitria sese discernunt in bono: sed Deus ea discernit, dando bona aliquibus, quæ aliis non dat, & non indè acceptor est personarum, vt obiiciunt aliqui ex Aduersariis.

1178 Obiiciunt quartò alii cum Amico illa Apostoli verba ad Romanos 8. *Quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij*

filij sui, &c. vbi, ait Amicus, fit sermo de vtroque ordine volendi, nempe intentionis in illis verbis, *quos præsciuit, & prædestinauit, &c.* deindè de ordine executionis, cùm additur, *Quos autē prædestinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iustificauit, &c.* ergo per Apostolum in ordine intentionis ad Prædestinationem gloriæ, qua Electi fiunt conformes imaginis filii Dei, præcedit præscientia meritorum, vt quos benè operaturos præuiderit, eos ita prædestinauerit.

1179 Respondeo, quòd omnes Catholici, anathematizantes Pelagianos, & Semipelagianos, debent particulam illam, *præsciuit*, sumere pro scientia Dei practica, & non purè speculatiua, vt nimirum in illa etiā includatur diuina Prædestinatio: nihil quippe boni potuit Deus præscire, nisi ipso prædestinante siue gloriam, siue gratiā adiuuantem, quòd totum de fide est: hoc autem stante, difficultatur inter nos, & Aduersarios, vtrum pro tò, *præsciuit*, Intelligenda sit præscientia practica includēs Prędestinationem gloriæ: vt idem sit *præsciuit*, ac sua dirigente præscientia prædestinauit gloriam, quibus voluit: sicut nos dicimus? an potiùs intelligenda sit præscientia operum ex Prædestinatione gratiæ, vt prætendunt Aduersarij? pro quo in primis ad verborum contextum trutinandum aduoco Aduersarios: pręcitata namque Apostolus, tamquam rationem adducit eorum, quæ immediatè antea dixerat: ita namque procedit, *Scimus autem, quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum ijs, qui secundùm propositum vocati sunt Sancti: nam,* subiungit, *quos præsciuit, & prædestinauit, &c.* quam autem discursus connexionem inuenire possunt Aduersarii in præfatis verbis, si per tò, *præsciuit*, veniret scientia operum? Si enim Prędestinatio gloriæ est post præscientiam operum, non solum non est causa, sed neque signum, quòd operantur omnia in bonum ijs, qui secundùm propositum vocati sunt Sancti: nam si Prędestinatio gloriæ, vt finis, non est directiua mediorum, sed consequitur ad bonum meritum finale, benè stat Prædestinatio gloriæ post pręuisum finale meritum, etiam si reliqua neq; in malum, neque in bonū operentur: at verò, si Prædestinatio gloriæ præcedit præparationem mediorum, ipsa dirigit omnia pro sui consecutione: vndè vel malas tentationes, & obuiantia cętera non permittit: vel, quæ permittit, dirigit in bonum: atque ita benè valet, quòd si eis præparat, seu prædestinat media, quia præsciuit iam ad gloriam, necesse est, vt omnia ab eodem proposito glorificandi dirigantur in bonum: & hoc est, quod significatur, dum dicitur, *ijs, qui secundùm propositum vocati sunt Sancti,* nimirū iis, qui vocantur, vt sint Sancti, secundùm propositum, quod Deus cum ipsis habuit glorificandi. Secundò aduoco, vt benè pensēt, quæ habet Augustinus, quasi explicās præcitata verba Apostoli, lib. de bono perseuerantiæ cap. 14. *Hæc Prædestinatio Sanctorum*, ait, *nihil aliud est, quàm præscientia, & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur, quicumque liberantur.* Vbi agere Sanctum Doctorem, de Prædestinatione Sanctorum ordine intentionis euidentissimum est: præparatio namque beneficiorū Dei est efficax voluntas dandi, non donatio actualis, siue actualis exhibitio; quæ nā ergo est illa præscientia, quæ Prædestinationem, siue pręparationem hanc beneficiorum Dei præcedit: non enim dicitur pręparatio, & præscientia, *sed præscientia, & præparatio, &c.* an non legerunt Aduersarij, quod monet Augustinus ipse cap. 18. eiusdem libri, *Vndè aliquando eadem Prædestinatio significatur etiam nomine præscientiæ, sicut ait Apostolus, non repulit Deus plebem suā, quam præsciuit. Hoc quod, ait, præsciuit, non rectè intelligitur, nisi prædestinauit.* Sed dicere possent Aduersarij nomine pręscientię intelligi Prædestinationem ipsam gratię alio nomine significatam, vt idem sit pręscientia, ac pręparatio beneficiorum Dei. Contrà si ita est: atque idē esset intelligendum, cùm Apostolus dicit, *Nam, quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis Filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus*, non staret sensus verborum Apostoli: relatiuum namque, *quos*, supponit implicitè suum substantiuum: puta illos, aut in recto, vel in alio casu: quod quidē substantiuum nullum regeret verbum, nisi sensus esset, quòd illos prędestinauit, quos prẹsciuit. Prẹterea, si nomine pręscientię cùm agitur de bono prędestinato, non intelligeretur Dei voluntas antecedens pręordinationem, & Prędestinationem mediorum pro executioni mandando eodem bono, sed ipsamet pręparatio mediorum dūtaxat, quid est, quòd Augustinus numquam particulam vllam ponit, qua significentur, tamquam idem, dicendo v. g. pręscientia, siue Prędestinatio: sed semper eas ponit, tamquam diuersa significantes, vt in libro de Correctione, & Gratia capit. 7. *Illi ergo Electi, vt sæpè dictum est, qui secundùm propositum vocati, prædestinati, atque præsciti.* Et cap. 9. *Illa omnia iam facta sunt præsciuit, prædestinauit, vocauit, iustificauit: quoniam*

niam, & omnes iam præsciti, ac prædestinati sunt, &c. Et infra, *Quicumque ergo in Dei prouidentissima dispositione præsciti, prædestinati, vocati, iustificati, glorificati sunt, &c.* Videant tandem quantùm per Augustinū differat prelibata sciētia practica Dei à prędestinatione, quę est pręparatio mediorum, & beneficiorum Dei, ex libro 6. hypognosticon, vbi postquam distinguit scientiam practicam Dei bonorum operum à pręsciētia speculatiua operum malorum, ita loquitur de prima, *Quidquid, antequam, fit præscit, prædestinat: & propterea prædestinat, quia quale futurum sit, præscit: ideò Apostolus, nam quos præscinit, inquit, prædestinauit*: præscientia ergo causa est Prędestinationis ex Augustino, non Prædestinatio prsciētiæ, vt quia Deus voluit aliquid futurum, ideò media præparet pro illius executione, sicut deindè explicitiùs loquitur, inquiens, *Quos prescinit, misericordia gratuita præparat, idest prędestinat in æternam vitam.* Et infra, *Diximus namq; de damnabili humanigeneris massa Deum præscisse misericordia, nō meritis quos & electione gratiæ prædestinauit ad vitam.* Videsne misericordiam in pręsciendo, & indè Prædestinationem, ac directionem gratiæ, vt per eam reducātur ad vitam, quam misericordia Electis præscierat Deus?

1180 Obijciunt deindè quintò ex Augustino lib. 1. ad Simpl. quæst. 2. vbi exponens illud Apostoli ad Romanos 9. *Vt secundùm electionem propositum Dei maneret*, ita loquitur, *non electio pręcedit iustificationem, sed electionem iustificatio: nemo enim eligitur, nisi iam distans ab illo, qui reijcitur: vndè quod dictum est, qui elegit nos ante mundi constitutionem, non video quomodò sit dictum, nisi præsciētia.* Loquitur autem Augustinus non de electione gratiæ, quam præcedere debere iustificationem de fide est, sed de electione ad gloriam, vt patet ex eodem paulò ante ad relata, dū ait, *Non quia inuenit Deus opera in hominibus, quæ eligat, ideò manet propositum iustificationis ipsorum: sed quia illud manet, vt iustificet credentes*, quod est propositum gratię, qua sumus credentes, *ideò inuenit opera, quæ iam eligat in regnum cælorum.* Ergo, concludūt Aduersarii, electio ad gloriam non præcedit iustificationem, sed ex huius præscientia eligit Deus, quos eligit ad regnum Cœlorum.

1181 Respondeo, quòd, si Aduersarii vellent recta intentione locum adductum inuestigare, nullatenus extra propositum, contra doctrinam, quam propugnamus, adducerent: agnoscerēt namque, quòd in præfato loco Augustinus non quærit vtrū Prædestinatio ad gloriā præcedat, vel sequatur merita: sed qualis, & vndè sit electio, cùm dicit Apostolus, *vt secundùm electionem propositum Dei maneret*: antecedenter namque ad dicta habet, *Quamobrē, vndè illa electio facta sit, quæritur? quia si non ex operibus, quæ non erant in nondum natis: neq ex fide, quia nec ipsa erat, vndè igitur?* Quærit ergo vndè prędestinati dicantur Electi, *Nam nisi esset electio*, ait, *non essent Electi, nec rectè diceretur, quis accusabit aduersus Electos Dei?* Et quoniam tunc temporis Augustinus non agnoscebat rationem electionis, nisi pręcessisset distantia ex parte eligendi ab eo, qui non eligitur, vt patet, cùm dicit, *Quomodò est enim iusta, aut qualiscumq; omninò electio, vbi nulla distantia est? si enim nullo merito electus est Iacob, non dum natus, & nihil operatus, nec omninò eligi potuit, nulla existente differentia, qua eligeretur.* Et deindè, *An quemadmodum ex eadem terra idem Creator produxit diuersa animantium, atque gignentium genera, ita ex eodem hominum coniugio, atque complexu produxit in geminis diuersam prolem: vnam, quam diligeret, alterā, quam odisset? nulla ergo electio est, antequam esset, quod eligeretur: si enim bonus factus est Iacob, vt placeret, vndè placuit antequam fieret, vt bonus fieret; non itaque electus est, vt fieret bonus, sed bonus factus, eligi potuit:* sentiebat tunc, quod neque præparatio gratiæ efficacis, quę vni præ alio tribueretur, vt fieret bonus, nec dilectio Dei erga Iacob præ Esaū, antecedens merita, nomen habere posset electionis. Quod deindè recognoscens, retractauit doctrinam præfatam de distantia prærequisita ad electionem, afferens etiam reperiri electionē, vbi electio ipsa facit, & non supponit iam dictam distantiā, prout patet tum libro de Prædestinatione Sanctorū cap. 3. citans similem doctrinam, quam tradiderat in libro expositionum epistolę ad Romanos, his verbis, *Item disputans, quid inquam elegerit Deus in nondum nato, cui dixit seruiturum esse maiorem*, vbi docuerat, *si enim, cui vult, donat Spiritum Sanctum, per quem dilectio operetur bonum, quomodò elegit, cui donet? si enim nullo merito, non est electio, ęquales enim omnes sunt ante meritum: nec potest in rebus omninò æqualibus electio nominari*: hoc namque retractans prænominato loco, ait, *Nondum diligentiùs quæsiueram, nec adhuc inueneram, qualis sit electio gratiæ: de qua idem dicit Apostolus, reliquiæ per electionem gratię saluæ factę sunt.* Tum libro 1. retractationum capit. 23. vbi eadem omninò repetit verba.

1182 Loco ergo adducto ab Aduersariis in argumento, quærens in quo consistat ratio

tio electionis, secundùm quam Prędestinati dicuntur Electi, sicut non agnouit electionem in pręparatione gratię efficacis Electis præ Reprobis, eò quòd talis gratiæ pręparatio non poterat supponere distantiã meritorum in illis prę istis: ita nec cognouit rationem electionis in speciali antecedenti dilectione Electorum præ Reprobis, eò quòd antecedebat, non subsequebatur merita: cognouit autem præcisè rationem electionis in pręcognita executione glorię, quæ solummodò supponit distantiam meritorum: sicut nihilominùs, non indè quia præparationem gratiæ secundùm propositum non cognouit habere rationem electionis; propterea negauit pręcedere merita in præfato libro ad Simplicianum: ita nec, quia non alibi agnouit rationem electionis, nisi in pręcognita retributione executiua gloriæ, propterea negauit gloriam ordine intentionis fuisse his præ alijs volitam ex gratuita dilectione horum præ alijs, & antecedenti meritorum præuisionem.

1183 Obijciunt sextò itẽ ex Augustino lib. de Gratia, & libero arbitrio cap. 8. vbi in illud Apostoli ad Romanos 6. *Gratia autẽ Dei vita æterna*, difficultans quomodò vita æterna dici possit gratia; si non tribuitur, nisi meritis, quibus ex iustitia debetur, respondet, *Ista quæstio nullo modo mihi videtur posse dissolui, nisi intelligamus ipsa bona opera nostra, quibus æterna redditur vita, ad gratiã Dei pertinere*. Quod etiam repetit lib. de Correctione, & Gratia cap. 13. vbi, *Verumtamen*, ait, *quia & ipsa vita ęterna, quam certum est bonis operibus debitam reddi, à tanto Apostolo gratia Dei dicitur, cùm gratia non operibus reddatur, sed gratis detur, sine vlla dubitatione confitendum est, ideò gratiam vitam æternam vocari, quia his meritis redditur, quæ gratia contulit homini*. Ex quibus locis concludere credit Pennottus gloriam ex mente Augustini nullo modo fuisse à Deo volitam ante pręuisam futuritionem meritorũ, ita arguens: si agnouisset Augustinus gloriam fuisse à Deo volitam ante præuisam futuritionem meritorum, iam non solùm esset gratia, quia gratia sunt merita, quibus redditur: verùm etiam in se ipsa, vt gratuitò volita ordine intentionis ante præuisa merita; ergo etiam præciso, quòd reddatur meritis ex gratia, adhuc gloria gratia est in se antecedenter, vt gratuitò volita ante merita; ergo si Augustinus dicit sibi videri nullo modo vitã æternã posse dici gratiã, nisi quia gratia sunt merita, quibus redditur, euidens est, non agnouisse voluntatem gratuitam gloriæ in Deo, antecedentem ad pręuisionem meritorum.

1184 Respondent cõmuniter Doctores nostræ sententiæ Augustinum loqui ordine executionis, non ordine intentionis: & aliqui argumentum Pennotti retorquent de voluntate antecedenti, & inefficaci saluãdi omnes, quæ sine dubio gratuita est, & nihilominùs Augustinus non recurrit ad hanc Dei voluntatem, vt saluet quomodò vita æterna sit gratia: ex quo euidens fit non loqui, nisi de ordine executionis.

1185 Hæc tamen responsio non sufficienter soluit argumentum: nec retorsio subsistẽtiam habet, estque omninò aliena à germano sensu Augustini. Non soluere sufficienter argumentum ita ostendo: quamuis Augustinus in libro de Correctione, & Gratia videatur loqui de temporali retributione gloriæ, quoniam de hac erat contextus præcedentiũ verborũ, nihilominus in lib. de gratia, & libero arbitrio non ita loquitur, sed difficulatem simpliciter exagitat: post quam namque dicit, quòd vita æterna redditur à Deo cuique secundùm opera eius, subiungit, *Et nascitur indè nõ parua quæstio, quæ Domino donante soluenda est: si enim vita ęterna bonis operibus redditur, sicut apertissimè dicit Scriptura, quoniam Deus reddet vnicuique secundùm opera eius, quomodò gratia est vita æterna, cùm gratia non operibus reddatur, sed gratis detur?* Cum ergo non paruam putet Augustinus difficultatem, qua ratione possit dici gratia id, quod non redditur, nisi meritis, debuisset omnem rationem, secundùm quam vita æterna dicitur gratia, explicare: & non solo ordine executionis, & diminutè, quando difficultatem non sumit ex solo ordine executionis, sed volens explicare illud Apostoli, *Stipendium peccati mors: gratia autem Dei vita ęterna in Christo Iesu Domino nostro*, prout videre est in eodem capite.

1186 Non subsistere item retorsionem indè patet, quia id, quod affertur, assumitur, non probatur: Deum siquidem antecedẽter ad electionem gratiæ voluisse omnes saluare voluntate inefficaci, assumitur gratis, non probatur: nam possunt Aduersarii dicere Deum priùs ex alio fine, quam saluandi, voluisse vel omnibus gratiam sufficientem; vel solũ aliquibus efficacẽ, & deindè voluisse primis inefficaciter gloriam, ne inanis fuerit voluntas gratiæ, qua homo posset etiam gloriam mereri: & secundis efficaciter ex pręuisione meritorum: quo pacto sola voluntas gratię fuisset gratuita, non subsequens voluntas gloriæ conditionata, & ex suppositione, quòd essent merita: nam hæc semper esset fundata in suppositione meritorum, quæ homo haberet,

vel

vel posset habere: Non esse tandem respõsionem iuxta mentem Augustini probatũ remanebit mox in responsione, quam tradam, probando, quę fuerit Augustini mẽs, pręcipuè in libro de gratia, & libero arbitrio, ex quo videtur argumentum Pennotti magis vrgere.

1187 Respondeo ergo argumento clarissimè ex contextu verborum: agit enim loco prędicto à capite 7. Augustinus, vt probet etiam ipsam fidem, secundùm quam dicit Apostolus ad Ephesios 2. *Arbitramur iustificari hominem per fidem sine operibus legis*, donum Dei esse, excludens ad iustificatiõnẽ opera legis, non tamẽ ea, quæ ipsamet fides per dilectionem operatur; & ad hunc finem citat errorem, in quem deindè lapsi sunt Semipelagiani, his verbis, *Possent enim dicere, ideò accepimus gratiam, quia credimus, tamquam fidem sibi tribuentes: gratiam Deo*: & hoc errore, sicut & illo, quem deindè propugnauit Lutherus, quòd nimirum sola fides sufficiat ad salutem, oppugnatis, cõcludit, *Sed quia & ipsa bona opera nobis ex Deo sunt, à quo nobis & fides est, & dilectio: propterea idem ipse Doctor gentium etiã ipsam vitam æternam gratiam nuncupauit.* Hoc autẽ ideò tetigĩt, vt difficultans deindè quomodò vita ęterna sit gratia, si operibus redditur, ex difficultatis solutione probet idẽ intentum, quòd fides donum Dei sit, & non ex nobis, quasi ex nobis. Pone nãq; tamquam præsuppositum verum, præcisè arguendi gratia, quòd fides sit ex nobis, & merito huius fidei debita sint auxilia, quibus homines benè operentur, operibus deindè debita sit tunc gloria, nulla esset gratia, *Nam, si gratia, iam non ex operibus*, atque, *Ei, qui operatur, merces non imputatur secundùm gratiam, sed secundùm debitum*, ait Apostolus. Volens ergo Augustinus concludere omnia nostra bona opera, ac etiam fidem ipsam dona Dei esse, & gratis data, nõ debita, respondet quæsito, *Ista quæstio mihi videtur non posse dissolui*, nimirũ, quòd vita æterna sit gratia, quocumque ordine, *nisi intelligamus, & ipsa bona opera nostra, quibus æterna redditur vita, ad Dei gratiam pertinere.* Vbi notare deberent Aduersarii, quòd solutio Augustini nõ consistit in affirmando, quòd vita æterna sit gratia, quia redditur meritis ex gratia: sed è conuerso in hoc, quòd, si merita nõ essent gratia, nullatenus posset stare, quòd vita ęterna esset gratia: vndè conuincitur, quòd sensus pręcipuus Augustini non sit ostendere, qualiter gloria sit gratia, sed quòd non esset gratia, si merita essent ex nobis, & non ex gratia: & ideò deindè totus est in conuincẽdo, quòd opera bona in nobis sint ex gratia, & non ex nobis, subiungens immediatè, *Propter illud, quod ait Dominus Iesus, sine mę nihil potestis facere: & ipse Apostolus, cùm dixisset gratia salui estis per fidem. & hoc non ex vobis, sed donum Dei est. non ex operibus, ne forte quis extollatur*, & plura alia ad eumdẽ finem subtexit, quæ longum esset referre.

1188 In forma ergo ad argumentum Pennotti concedo antecedens, & primam cõsequentiã, & distinguo 2. consequens, nimirum, ergo, si Augustinus dicit sibi videri nullo alio modo vitã ęternã posse dici gratiã, nisi quia gratia sunt merita, quibus redditur, &c. Et hoc dicit Sanctus Doctor considerans pręcisè quomodò gloria possit dici gratia in ordine ad vera merita supernaturalia, siue nimirum etiam antecedenter, siue solùm consequenter ad ipsa, nego consequentiã: & hoc dicit, vt probet gloriam nullo modo siue ordine intentionis, siue executionis, potuisse ab Apostolo dici gratiã, nisi supponerẽtur & opera, & fides effectus gratię, & non opera nostra ex nobis, concedo consequentiam. Primo modo accipiunt Aduersarii verba Augustini, in quo sensu, si iste locutus fuisset, vim haberet eorum argumentum: sed non ita locutum fuisse, crederem me satis probasse.

1189 Obiiciunt septimò ex eodem Augustino, vt credunt, in libro de Prędestinatione Dei, vbi cap. 3. habetur, *Ex pręscientia igitur offensionis, Prædestinatio emanauit vltionis, sicut ex præscientia virtutis Prędestinatio fieri solet remunerationis: vndè Apostolus quos præsciuit, hos prædestinauit*, Et capite vltimo, *Quos enim Deus suos fidei opere futuros esse præsciuerit, hos prædestinauit ad gloriã: quos absq; correctione Diabolicę persuasioni militaturos esse pręsciuit, hos pro certo prędestinauit ad pœnam.* Quę loca, ait Pennottus, ita euidenter conuincunt sensum Augustini de Prędestinatione ad gloriam post pręuisionem meritorum, vt contrarium tuẽtes, desperando ea posse declinare, adstringantur dicere pręfatum librum non esse Augustini ex pręciso asserto Erasmi, id sentientis.

1190 Respondeo pręfatum librum non esse Augustini non gratis asseri ab Erasmo, sed euidenter ostendi, tum ex duritie styli, valde alieni ab eo, qui est Augustini: tum ex maxima breuitate materię: tum quia de tali libro nullam mentionem facit in libris Retractationum, vbi omnia sua opera, quę vsque ad illud tempus ediderat, recenset: tum tandem, quia contrarium continet iis, quę ex professo docet de Prędestinatione ad

ad gloriam, vt patet ex iam dictis. Sed admiſſo, quòd liber pręfatus ſit Auguſtini, quid prohibet verba adducta in argumēto, ne contraria ſint iis, quę ex eodem Auguſtino pro Prędeſtinatione ante pręſcientiā meritorum ordine intentionis adduximus, explicare de ordine executionis? ſicut nāque infra ex eodē S.Doctore,& ratione probabo, quòd Reprobatio poſt demerita non eſt,niſi ſolo ordine executionis:ita,dū pari paſſu equiparat Prædeſtinationē ad gloriā poſt opera pręuiſa virtutis,vel fidei viuę, in ordine executionis loquitur. Nec enim obſtat, quòd afferat verba Apoſtoli ad Romanos, *quos præſciuit, hos & præſtinauit*:non enim verba illa Apoſtoli affert, prout extant in epiſtola ad Romanos de Predeſtinatione ad gloriam ordine intentionis: ſed potiùs totum ſenſum verborum Apoſtoli, nimirum, quos præſciuit, predeſtinauit,vocauit, glorificauit, &c. duobus explicat verbis, *quos præſciuit, hos & prædeſtinauit*: nec enim per Aduerſarios potuit Deus ſine Predeſtinatione gratiæ præſcire bona opera; ergo in verbo, *præſciuit*, debet intelligi, vel præſupponi Prædeſtinatio gratiæ:& ego dico, quòd debet etiam intelligi intētio finis, in ordine ad quem ſit Prædeſtinatio gratiæ, nempe intentio gloriæ: atque ita quidquid ſe tenet ante conſecutionem gloriæ, quæ eſt executio prædeſtinationis, intelligendum eſt reſtrictum, & compilatū in verbo illo, *præſciuit*: cui deindè addit gloriæ executionem per aliud verbum, *prædeſtinauit*.

1191 Obiiciunt octauò adhuc ex eodem Auguſtino, qui in libro 83. quæſtionum quæſt. 68. ita ſcribit, *Prorſus cuius vult,miſeretur, & quem vult obdurat: ſed hæc voluntas Dei iniuſta eſſe non poteſt: venit enim de occultiſſimis meritis*. Ex quibus verbis ſic arguit Faber. Auguſtinus hìc non poteſt intelligi de miſericordia Dei in prædeſtinando gratiam, quia ad hanc non datur meritum; ergo de miſericordia Prædeſtinationis ad gloriam: & tamen hanc dicit prouenire ex meritis.

1192 Reſpondeo in citato loco Auguſtinū nec agere de miſericordia Prædeſtinationis ad gloriam, nec de miſericordia Prædeſtinationis primæ gratiæ: ſed de miſericordia indulgentiæ erga pœnitentes, ſicut & de iuſtitia erga obſtinatos in malo,quorum non miſerendo permittit obdurari: agit nāque de pœnitentia populi Iſrael tali, quæ meruerit apud Deum miſericordiam: & de obſtinatione Pharaonis, & Ægyptiorum, propter quam meruerint à Deo permiſſionem obdurationis in malo: ſtatim namq; ad citata verba ſubiungit Auguſtinus, *Quia & ipſi peccatores, cùm propter generale peccatū vnam maſſam fecerint, non tamen nulla eſt inter eos diuerſitas:præcedit ergo aliquid in peccatoribus, quo, quamuis non ſint iuſtificati, dignè efficiantur iuſtificatione: & item præcedit in aliis peccatoribus, quo digni ſint obtuſione. Habes eumdem Apoſtolum alibi dicentem, quoniam non probauerunt Deum habere in notitia, dedit illos Deus in reprobum ſenſum. Hoc eſt,quod indurauit cor Pharaonis, &c.* Crederem,quòd hæc legerit Faber, atque indè mirum ſanè, quòd verba Auguſtini de merito indulgētiæ in his,& obdurationis in aliis,velit trāsferre ad meritum Prædeſtinationis gloriæ. Adhuc tamen ſi hoc eſſet verum, nonne verba ipſa oſtendunt ſermonem eſſe de miſericordia, & obduratione actuali,ac conſequenter ordine executionis, ſecundùm quem omnes tenemur fateri merita præcedere coronam gloriæ?

1193 Obiiciunt nonò alium locum Auguſtini ex libro de gratia, & libero arbitrio cap. 6. vbi, afferens Pelagianorum errorem per hæc verba, *Sed, cùm dicunt Pelagiani hāc eſſe ſolam non ſecundùm merita noſtra gratiam, qua homini peccata dimittuntur: illam verò, quę datur in finem, ideſt æternam vitam, meritis noſtris præcedentibus reddi*, ſic ſubiungit, *reſpōdendum eſt eis: ſi enim merita noſtra ſic intelligerent, vt etiam ipſa dona Dei eſſe cognoſcerent, non eſſet reprobanda iſta ſententia: quoniam verò merita humana ſic prædicant, vt ex ſemetipſis habere homines dicant, prorſus rectiſſimè reſpōdet Apoſtolus, &c*; ergo, inquiunt Aduerſarii, ſententiam de Prędeſtinatione ad gloriam poſt præuiſa merita Auguſtinus putat non eſſe reprobandam.

1194 Reſpondeo in primis Auguſtinū præadducto loco non approbare ſententiam, quam refert, ſed dumtaxat dicere non eſſe reprobandam, ſicut reprobanda eſt illa, quæ merita tuetur in hominibus, tamquā ex ſe ipſis, quę eſt vndequaque hæretica, & euacuans gratiam Chriſti Redemptoris, quòd etiam nos fatemur: non enim aſſerimus Aduerſariorum ſententiam hęreticam, cùm numquam, vt talis fuerit ab Eccleſia damnata: ſed Theologicè probamus non eſſe conformem Scripturę; & dictis Sanctorum, ſicut eam vocat Angelicus Doctor. Secundò dico Auguſtinum propterea aſſerere allatam ſententiam non fore reprobandam, quia licèt non contineat explicitè Prædeſtinationem gloriæ antecedētem ad merita ordine intentionis, nec tāmen negat, cum verba adducta ſint de ſolo ordine executionis: dum enim dicitur *Illam verò, quæ datur in finem, ideſt æternam*

vi-

uitam, *meritis nostris præcedentibus reddi*, ordo executionis in fine vitę Electorum importatur; non ordo electionis ab æterno. Nec item in pręfatis verbis hęc negatur esse gratia, sed dũtaxat quòd non sit talis gratia, quę nulla supponat merita, qualis est remissio peccatorum in baptismate paruulorũ: vndè, cùm verum contineat prędicta sententia circa executionem glorię, & quoad intentionem pręcisiuè se habeat, non est reprobanda, sed potiùs vlteriùs explicanda: adhuc namque Scriptura sæpè de gloria dicit reddi meritis, nulla mentione facta de gratuita illius antecedenti Prædestinatione, sed pręcisiuè se habendo.

1195 Obiiciunt decimò alium insuper locum ex Augustino in sermone 7. de verbis Domini, vbi habet, *Elegit autem, sicut dicit Apostolus, & secundùm gratiam, & secundùm iustitiam*; ergo, inquiunt Aduersarij, prior est ex Augustino electio gratiæ, & deindè electio iustitię ad gloriam. Quod clariùs in subsequentibus explicat, dicens. *Ego illos elegi, quia vidi mentes eorum de me præsumentes, non de se, non de Baal: non sunt mutati, sic sunt, vt à me facti sunt.* Ex confidentia ergo in Deo per electionẽ gratię fuerunt Electi ad gloriam.

1196 Respondeo in adducto loco sermonẽ habere Augustinum de electione gratię, & gloriæ ordine executionis, secundùm quẽ procul dubio prior est gratia faciens mereri, quàm corona iustitię: explicat namque illud Lucæ 9. *Nemo ponens manum suam super aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei*, quę verba euidenter sunt de ordine operũ actualium.

1197 Obiiciunt vndecimò itidem ex Augustino, eò quòd, quamuis non reperiatur apud ipsum illud vulgatum dictum, si non es prędestinatus, fac vt prędestineris: reperitur tamen apud eumdem aliquid simile, quale est illud tractatu 26. in Ioannẽ, *Si non traheris, ora vt traharis*: huic autem dicto, aiunt Aduersarij, non esset locus, si tractio à pręcedẽti Prædestinatione ad gloriam deberet prouenire: nàm si supponitur prædestinatus, vi Prædestinationis trahetur: si autẽ non ità supponitur, impossibile erit trahi oratione vtiliter.

1198 Respondeo, quòd, nisi velint contra Apostolum Aduersarii prętendere Electos non à Deo, sed per propria arbitria discerni à Reprobis, deberent reflectere idem argumentum posse fieri de gratia discernente, & non æquè trahente vtrosque: hæc namque sine dubio à Dei Prædestinatione est, & antecedẽs merita; si ergo fuit prędestinata gratia efficaciter tractiua, ita erit: & si prædestinata non fuit, non poterit vtiliter oratione expectari. Dico ergo, quòd Dei Prędestinatio siue glorię, siue gratiæ discretiuę, dumtaxat est inclusiua horum, & non inclusiua aliorum: cæterùm nullius est exclusiua: quandoquidem nulli negat Deus gratiam sufficientem, vt possit, siue per opera, si sit adultus, siue per applicationem baptismatis, si sit infans, saluari, vt probaui contra Iansenium: quãuis aliquibus voluntate efficaci voluit Deus salutem, & gratiam efficacem, & non omnibus; & si ergo non omnes à Deo fuerint efficaci voluntate prædestinati, & tracti, cum hoc adhuc stat, quòd alii possunt, si velint, saluari, & esse prædestinati: possunt adhuc, si velint, Deum ita orare, vt obtineant oratione efficaciter trahi. Vndè, sicut non solis Electis præcipitur obseruantia mandatorum, sed omnibus, eò quòd omnes possunt: ita quid mirum, quòd dicatur, si non es prædestinatus, fac, vt prædestineris, &c. cùm etiam non prædestinatus sit obligatus procurare suam salutem, propterea quòd potest obtinere: quamuis, quia nõ orabit, non procurabit, proprij liberi arbitrij defectu: nec erit prædestinatus; atq; indè, *Nouit Dominus, qui sunt eius.*

1199 Obiiciunt duodecimò ex Angelico Doctore duo loca, quorum primum desumunt ex tertia parte quæst. 1. artic. 3. ad quartum, *Dicendum, quòd Prædestinatio pręsupponit scientiam futurorum*; ergo, inferunt, Prædestinatio ex Angelico fit ex iam futuris meritis præuisis. Secundum desumunt ex prima parte quæst. 23. artic. 1. ad quartum, in quo loco, sermonem habens de Prędestinatione, ait, *Non conuenit, vt reueletur omnibus: quia sic illi, qui non sunt prædestinati, desperarent: & securitas in prædestinatis negligentiam pareret*; ex quo ita arguũt, Non minùs quisque est securus, quòd prædestinatus in genere Prędestinatione antecedenti, & gratuita non potest damnari, quàm si in indiuiduo esset sibi reuelata sua Prædestinatio, cùm non minùs defectibilis non sit efficax Dei voluntas, quàm eiusdem reuelatio; ergo sicut per Angelicum securitas propriæ reuelatæ Prędestinationis redderet prædestinatum negligentem; ita etiam sciẽs Deum ex se ante præuisa cuiuscumque opera prædestinasse, quos voluerit prædestinare, securus erit, quòd, si ex numero horum sit, perire non potest: sin autem, nullum sibi profecturum opus, & negligens fieret: suam salutem, vel mortem, Dei independenti dispositioni in totum remittendo.

1200. Reſpondeo non latere ita arguentes per Angelicum Doctorem nomen Prædeſtinationis ordinariò nō ſumi pro intētione finis, ſed pro ordinatione mediorum ad conſequendum finem, prout docet prima parte quæſt. 23. in corpore, *Prædeſtinatio,* inquit, *eſt pars prouidentiæ. Prouidentia autem, ſicut & prudentia, eſt ratio in intellectu exiſtens præceptiua ordinationis aliquorum in finem: non autem præcipitur aliquid ordinandum in finem, niſi præexiſtente voluntate finis: vndè Prædeſtinatio aliquorum in ſalutem æternam præſupponit ſecundùm rationem, quòd Deus illorum velit ſalutem.* Quapropter ad primum ex adductis locis concedo Prædeſtinationem, quæ eſt ordinatio mediorum ad aliquid cōſequendum, præſupponere hoc fuiſſe à Deo efficaciter volitum, ac conſequenter iam vi talis voluntatis futurum: ſed ordine intentionis, non autem adhuc ordine executionis, quouſque accedat ordo mediorum, quibus iam futuris, fiat etiam finis, priùs intentus, executiuè futurus. Vndè in eodem citato loco ſubiungit Angelicus, *Et ideò, ſicut prædeſtinat ſalutem alicuius hominis per orationes aliquorum implendam, &c.* Non dixit prædeſtinat, vel vult alicuius hominis ſalutem ex aliorum oratione, ſed implendam, quòd importat executionem per aliorum orationes. Non ergo Prædeſtinatio gloriæ præſupponit ex Angelico præſcientiam futurorum meritorum, vt malè intelligi volunt Aduerſarij primum locum ex adductis, ſed Prædeſtinatio mediorum ad conſecutionem alicuius rei præſupponit illam iam priùs intentam, & vi talis præcedentis voluntatis futuram, licèt intētiuè, non adhuc executiuè.

1201 Ad ſecundum dico debuiſſe etiam obijcientes reflectere, quòd vnum ex illis, quæ Semipelagiani Auguſtino obiiciebant cōtra gratuitam Dei Prædeſtinationem ſiue gloriæ, ſiue gratiæ ſeparantis, & diuidentis ex ſe lucem à tenebris, erat, talem Prædeſtinationem *Et lapſis curam reſurgendi adimere, & Sanctis occaſionem teporis afferre*: vndè nolebant talem fidelibus prædicandā Dei Prædeſtinationem. Cui obiecto reſpōdet Auguſtinus in libro de bono perſeuerātiæ à cap. 15. & 1. dicit, quòd ſicut non debet nos terrere, vel negligentes reddere prædicatio diuinæ præſcientiæ, ſecundùm quam ſcimus, quòd abſque dubio tales erimus, quales nos Deus ab æterno præuidit futuros: & hoc indè, quia per eam non aufertur liberum arbitrium à nobis, ſed potiùs quidquid in tempore liberè operamur, Deus, qui tempore non menſuratur, immutabili ſcientia cognouit: ita etiam quia diuina Prædeſtinatio, quomodocumque antecedat, liberum in Sanctis non aufert arbitrium, per quod poſſint cadere: nec Reprobos ratione ſui excludit, ſed dūtaxat non includit, relinquens eorum arbitrio, vt ſi velint, ſaluentur, & includātur: atque ita, & Electi tenentur ſuam curare ſalutem, quod & faciunt, & ideò faciunt, quia Deus eos elegit ante mundi conſtitutionem, vt eſſent Sancti, & immaculati in conſpectu eius in charitate: & Reprobi ad id ipſum tenentur, ſed non facient, non quidem defectu Dei, non eos prædeſtinantis, cùm hic non neget eis liberè poſſe ſaluari: ſed quia praua eorum voluntas concupiſcentiis cedit, potens non cedere. Secundò ſimilem caſum adducit Auguſtinus, inquirens, *Sunt, qui propterea non orant, vel frigidè orant, quoniam, Domino dicente, didicerunt ſcire Deum quid nobis neceſſarium ſit, priuſquam petamus ab eo: num propter tales huius ſententiæ veritas deſerenda, aut ex Euangelio delenda putabitur, &c.* Sicut ergo alia dat Deus non orantibus, ſicut ſunt prima auxilia, alia non niſi orantibus: & ideò præcipitur, vt petamus, quæramus, pulſemus, quamuis aliquando adhuc Deus non orantes, ſed rebelles voluntates ad ſe trahat, ſicut fecit cum Saulo, qui & deindè Paulus: ita, non quia Deus aliquos ante præuiſa merita prędeſtinauit ad gloriam, propterea, vel ipſi non tenentur curam ſuę ſalutis habere: vel qui prędeſtinati non ſunt, ſed adhuc poſſunt ſaluari, poterunt innoxii propriam negligere ſalutem.

1202 Diſpar eſt autem caſus de reuelatione ſalutis, vel damnationis in indiuiduo: quia qui eſt certus de ſua ſalute, ſcit ſibi non fore defectura aliunde media: qui autem certus eſt de ſua damnatione, ſcit etiam ſibi nihil profecturam quamcumque diligentiam: vndè & primo motiuum negligentiæ, & ſecundo deſperationis inducitur: at ſecuritas in genere, ſecundùm quam nemo ſcit, ſi ipſe ſit in numero eorum, qui, cooperante libero arbitrio, adepturus ſit æternam vitam, omnibus relinquit locum, vt per opera, & propriam cooperantem diligentiam ſperare poſſit ſe futurum in numero ſaluandorum: imò ex operibus ipſis aliquam curare poterit acquirere coniecturam, in quonam numero ſit; atque ita nemo negligere, nemo deſperare, niſi imprudenter, poteſt, indè motiuum accipiens, quòd nemo ſaluatur, niſi Deo antecedenter prædeſtinante, Prædeſtinatione tamen cuique ignota.

1203 Obiiciunt decimotertiò plurimorum Sanctorum Patrum authoritatem, nempè

ex

ex Fulgentio ad Monimum cap. 14. vbi ait, *Prædestinauit ad regnum, quos ad se præsciuit redituros*. Ex Prospero in Capitulis Gallorum ad obiectionem 3. dicente, *Quia Dei præscientiam non latuit, nec fefellit, sine dubio talem numquam elegit ad promissa talia capessenda*. Et libro de Vocatione Gentium cap. vltimò, *Frustra dicitur*, ait, *quòd ratio operandi non sit in Electis, cùm etiam ad hoc operentur, vt Electi sint*. Ex Hilario in Psalmo 64. quo in loco scribit, *Non res indiscreti iudicij electio est: ex meriti dilectu facta discretio est*. Ex Hieronymo in Expositione textus ad Romanos 8. ita scribente, *Quos præuidet conformes in vita, voluit facere conformes in gloria*. Et epistola 150. quæst. 10. *Non saluat*, inquit, *irrationabiliter Deus, & absque iudicij veritate, sed causis præcedentibus*. Ex Ambrosio in illud ad Romanos 9. *Scimus quoniam diligentibus Deum, &c.* ita loquente, *Istos, quos præsciuit sibi deuotos, ipsos elegit ad promissa præmia capessenda*. Atque in illud, *Iacob dilexi, Esaü autem odio habui*; in quæ verba ita scribit, *Præscientia Dei flagitat in his causis*. Et deindè, *Vnum elegit præscientia, alterum spreuit*. Ex Chrysostomo supra illud Matth. 20. *Esuriui, &c.* vbi habet, *Nam antequam nati sitis, quia sciebam vos huiusmodi futuros, hæc vobis à me parata fuere*. Et tandem ex Clemente Romano, diui Petri discipulo, in libro 3. Recognitionum vbi, *Præuidens*, inquit, *Deus, quod ista potestas arbitrij alios quidem faceret bona eligere, alios mala, per hoc in duos ordines necessariò propagandum esse humanum genus, &c.*

1204 Respõdeo has omnes adductas authoritates procedere de electione, siue de discretione, & Prædestinatione ordine executionis, non verò ordine intentionis: quãdoquidem, vt ex dictis patet, nulla in Deo potuit esse præscientia de opere bono, sine præcedenti gratia discretiua: ac consequẽter sermo in illis semper est de præscientia practica, electiua, & discretiua: vndè electio deindè, & discretio subsequens, electio est, & discretio ordine executionis, nõ intentio gloriæ, quæ supponitur ad electionem discretiuam gratiæ præcedẽtis merita.

1205 Quòd si replicant verba Hilarij, & Hieronymi eamdem vi habere ordine intentionis, ac ordine executionis: nam per ipsos esset indiscreti iudicij, & irrationabilis electio, si fieret absque præcedenti differentia meritorũ; ergo, si hoc verũ est ordine executionis, cur nõ erit verũ ordine intẽtionis? Respõdeo ex Augustino lib. de Prædestinatione Sanctorũ, petendo ab obiicientibus, quid sentiant de electione decidentium ante vsum rationis; quorum aliqui decidunt cum baptismate, & saluantur, & quod est mirabiliùs, vt notat Augustinus, aliqui ex istis nascuntur ex peccato parentum: alii verò nati ex legitimo matrimonio, procurantibus ipsis parentibus baptisma, moriuntur antequam ad illud perueniant, & damnantur: numquid irrationabilem, aut indiscretam hanc Dei discretionem dicent Aduersarij? pariter vnam Deus elegit Filio suo humanitatem, illi hypostaticè vniendam, & nullis præuisis meritis, cùm numquam fuerit futura sine diuinitate; vndè ergo hoc meritum, vt fieret hæc humanitas, & non aliæ, Deus? an hæc discretio fuit irrationabilis, & indiscreti iudicij? Alia ergo est discretio, secundùm quam vni tribuatur bonum, & non alteri: alia secundùm quam vni tribuatur bonum, & alteri malum. Prima stat in puro arbitrio tribuentis, eò quòd dominus sit, vt tribuat, vel non tribuat: & si vni tribuat, & nõ alteri, dominiũ refert tribuentis, non verò indiscretionem, vel opus irrationabile. Secunda verò competere non potest Deo ex parte mali, quia non potest malum damnationis velle ex præciso dominio creaturæ rationali: eò quòd redoleret crudelitatem: & secundùm hanc partem discretionis non potuit Deus velle efficaciter aliquẽ damnare, nisi præcedentibus malis meritis, vt suo loco dicã: & in hoc sensu locuti sunt Hilarius, & Hieronymus.

1206 Obijciũt decimoquartò ratione theologica. Si Deus voluit gloriam de facto omninò antecedenter ad præuisionem operum, & gratuitò, cùm Dei decretum nõ possit esse confusum: constituitur namque per immutare, & rationes confusæ non immutantur, sed indiuiduales: necesse etiam erit, vt antecedenter voluerit tantã determinatam gloriam: sed hoc esse non potuit; ergo neque illud. Probatur minor: tum quia præmium gloriæ debet proportionari meritis; ergo non potest Deus velle tantam gloriam, vt præmium, nesciens quanta sint futura merita. Tum quia, si Deus ante præuisa merita vellet tantã gloriam: vel, hac supposita Dei voluntate, homo posset plus mereri, vel non. Si primum; ergo frustrari posset Dei voluntas de tanta gloria, excedente merito tantitatem gloriæ. Si secundùm, ergo Dei decretum præiudicaret libero arbitrio in ordine ad plus merendum, contra illud Apocalypsis 22. *Qui Sanctus est, sanctificetur adhuc.*

1207 Respondeo negando minorem: & ad primam probationem concesso antecedente, nego consequentiam: quia Deus habet in suo dominio, vt faciat in homine tanta futura merita, quantã ei voluit gloriam, & seruetur proportio: magis enim Deus habet in suo dominio nostras voluntates, etiã vt liberas, quàm habeamus nos ipsi, sicut in antecedentibus ex Augustino dictũ est. Ad secundam etiam patet ex dictis, quid sit dicendum, nimirum, quòd Dei decretum in nihilo lædit nostram libertatem, sed præscit Deus scientia media quantùm operaretur homo cum tantis, vel tantis auxilijs, &c. vndè potest Deus facere, vt tantùm sit liberè operaturus homo, potens ex se magis, vel minùs liberè operari.

1208 Obijciunt decimoquintò etiam ratione Theologica. In Scripturis vniuersali regula, & omnibus communiter promittitur gloria sub conditione, si præcepta obseruauerint, & si perseuerauerint vsque in finem: atque de singulis verum est, quòd, si non ita perseueranter operati fuerint vsq; in finem, damnabuntur; ergo respectu nullius supponitur decretum absolutum saluandi, sed dumtaxat conditionatum.

1209 Respondeo ex dictis Deũ nihil cõfusè velle, quando omnia sunt nuda, & aperta oculis eius: quapropter non vnum, & vniuersale decretum est tum respectu Electorum, tum respectu Reproborum: sed, vbi isti conueniunt, vnum singuli respiciunt decretum: vbi verò disconueniunt, non possunt vnum respicere decretum, nisi prætendant Aduersarij, non Deum Electos à Reprobis discernere, sed discerni à se ipsis per eorum arbitria: nec esse in potestate figuli ex eadem massa alios condere in vasa honoris, alios in vasa contumeliæ: sed in hominum potestate, contra doctrinam Apostoli. Cùm ergo Deus nolit gloriam indignis, eam namque vult, vt præmium, & mercedem, priùs vniuersali decreto, & conditionato vult indignos, nisi resipiscãt, & fiant digni, fore puniendos ad ostensionem suæ iustitiæ: deindè succedunt decreta discretiua, nimirum vnum Electorũ, quibus efficaciter vult gloriam, & propterea dignitatem meritorum, vt ostendat cũ ipsis suam bonitatem, & misericordiam supra iustitiam: relatè tamen ad effectus, respectu quorum in excessu verificatur, quòd, *Superexcedit misericordia iudicium*: & aliud respectu Reproborum, quos, & si viderit in massa perditionis per originale, & indignos gloria, non tamen per hoc omninò cõtrahit suam misericordiam ab illis, quoniam adhuc de hominibus post originale loquitur Apostolus, cùm dicit, *Deus vult omnes homines saluos fieri*: sed voluntate inefficaci: contrahit tamen ab illis suam efficacem misericordiam: & indè est, quòd ab originali initium habet Reproborum damnatio, & Deus dicitur in pœnam massæ corruptionis condere in vasa contumeliæ. Quoniam autem omnia præfata decreta nulli libertatem adimunt: nec conueniens sit Electos scire suam Prædestinationẽ, vt supra dictum est ex Angelico Doctore, sed potiùs permixtè omnes adhortari ad bonum, & compesci à malo, indè est, quòd per Scripturã non reuelatur nobis decretũ discretiuum, & absolutum Electorum, sed decretum antecedens commune promissorium, & comminatorium: non quia illud non sit in Deo, sed quia non conuenit fuisse reuelatum.

1210 Obijciunt sextodecimò. Communiter cum Angelico electio efficax Dei ad gloriã dicitur voluntas consequens, decretum verò inefficax dicitur voluntas antecedens: at qui hæc differentia non aliundè ortum habere potest, nisi quia inefficax antecedit merita & sequens ea præsupponit, vt patet præcipuè ex Damasceno lib. 2. de fide cap. 29. & Chrysostomo homil. 1. in epistola ad Ephesios, vocantibus voluntatem antecedentẽ voluntatem beneplaciti: subsequentẽ verò, quæ ex nostro vitio ortum ducit; ergo.

1211 Respondeo ex dictis patere Angelicũ Doctorem docere, quòd voluntas de fine præcedit Prædestinationem gratiæ: & multò magis præscientiam meritorum; non ergo hoc modo dicitur consequens, quasi talem Dei scientiam subsequatur. Voluntas Dei de gloria dupliciter ab Angelico consideratur, & cum eo communiter: vno modo secundùm denominationem omninò extrinsecam prioritatis, & posterioritatis obiectorum, vt nimirum dicatur volũtas antecedens, quæ respicit dumtaxat id, quòd est primum in obiecto appetibili: dicatur verò consequens, quæ respicit totũ obiectum, etiam secundùm vltima. Et hoc modo voluntas Dei inefficax, quia vult in homine solùm posse saluari, non verò efficaciter ipsum actum secundum salutionis, dicitur voluntas antecedens, quasi de solo antecedenti ipsius obiecti: voluntas verò efficax de ipso actu secundo salutis, ad distintionem primæ, dicitur consequens, quasi voluntas de toto obiecto, etiam quoad vltima. Legatur Angelicus Doctor prima parte quæst. 19. artic. 6. ad primum, vbi id ipsum adamussim explicat: alio modo relatè ad finem, & media executiua,

cutiua, vtrum scilicet voluntas efficax finis antecedat præparationem mediorum, quibus finis est executioni mandandus: an potiùs ex præuisione futuritionis mediorũ fuerit à Deo volitus finis gloriæ: & hoc modo iam probatum est ex Angelico Prædestinationem, & præparationem gratiæ efficacis præsupponere efficacẽ voluntatem finis, à qua debet causari: nec potest efficaciter medium executiuũ finis esse volitũ ex sola volũtate inefficaci finis: cùm volũtas media causet in ordine ad finẽ, atq; ita nõ possit excedere, in eam causando, respectũ, quem habet ad finem, propter quem causat. Eadem ergo voluntas Dei efficax de gloria dicitur antecedens vno modo, & alio modo dicitur consequens, secundùm diuersas considerationes: sed non quia subsequatur præscientiam meritorum, nisi in solo ordine executionis.

1212 Obiiciunt vltimò: Si Deus Electos prædestinauit saluandos efficaciter ante præuisa merita, aut eos ita prædestinauit ante præuisum peccatum Adæ, aut post huius præuisionem. Non primum, quia sequeretur, vel quòd decretum fuerit mutatum, vel quòd aliud sit priori additum, quod ita conantur ostendere: post namq; Adæ peccatum aliqui homines nascuntur, & saluantur, qui si peccatũ Adę non fuisset, non fuissent nati, puta qui nascuntur ex illegitima copula per hominem, habentẽ iam suam vxorem: alij præterea tunc fuissent saluandi, qui nunc nec nascentur: si enim peccatum Adæ non fuisset, nec fuisset vniuersale diluuium, nec tot occisiones hominum, sic nec abortus, totque immaturæ mortes, & impossibile est creditu nullos homines ex his, & ex eorum descẽdentibus futuros fuisse saluandos; vel ergo fuisset priùs decretum mutatum: vel nouũ, relatè ad alios saluandos necesse fuisset accedere decretum. Nec secundum, nam ita necessarium erit admittere, quòd prima gratia, data Adamo, non fuerit data ex intẽtione efficaci eum saluandi, sed alio fine; ergo ita dicendum erit de reliquis hominibus.

1213 Respondeo breuiter ex dictis numero 242. & 243. Prædestinationem efficacem hominum Electorum ad gloriam fuisse de facto post præuisum peccatum Adę: antecedenter verò nullam fuisse Prędestinationẽ efficacem gloriæ, sed tantùm conditionalem, & promissoriam. Sed nego ita dicẽdum de eodem Adamo, & ab eo descendentibus post originale. Rationem assignat Augustinus lib. de Correct. & grat. cap. 10. quia videlicèt Deus in prima conditione hominum, & Angelorum, in qua creauit eos rectos, & sopitis omnibus concupiscẽtiis, atq; cõuersos ad ipsum, noluit ostẽdere quid posset sua gratia: sed quid posset liberũ arbitrium: deindè verò quid posset sinę gratiæ beneficium: itaut quidquid etiã boni operati iidẽ fuissent in illo primo statu, nõ speciali modo gratiæ, sed libero tribueretur arbitrio, quidquid verò deinde boni post originale operarentur homines, nõ libero arbitrio, sed gratiæ principaliùs tribueretur: si autem gloria fuisset efficaciter Electis prędestinata ante pręuisum peccatũ, iam, qui operati fuissent benè, ex præcedẽti amore id habuissent, & ex gratia: & qui stetissent ex Angelis, ex speciali gratia stetissent; non ergo plus nunc, quàm in prima conditione, gratiæ tribuendum esset opus, quòd est contra mentem Augustini, & conuenientiam, vt paulò post dicam.

1214 Admisso tamen, quòd gloria fuerit Electis prædestinata ante præuisum originale, nõ sequitur propterea absurdum, quod inferunt Aduersarii: tum quia per scientiã mediam saluari possunt omnia, vt nimirũ post eam voluerit Deus ostendere suam misericordiam, & indè misericorditer prædestinare, & propterea permittere peccatum, iuxta sententiam eorum, qui tenent posse Deum prædefinire pœnitentiam, & indè permittere peccatũ: pari .n. modo potuisset prædestinare misericorditer, & indè permittere peccatũ Tum quia, iuxta opinionẽ eorum, qui hoc ipsum negant, benè stat, quòd illi, qui fuissent efficaciter prædestinati ante præuisum peccatum, fuerint omninò nascituri, siue deindè fuerit, siue nõ fuerit peccatum: cum hac differentia, quòd si non fuisset peccatum, alii tunc fuissent parentes, quàm sint nunc supposito peccato: benè enim idem effectus, qui nunc est ab vna causa, potuisset esse ab alia, & multò magis loquendo de sola anima rationali, quæ semper est creanda ab eodem Deo, siue filius sit ab his, siue ab aliis parentibus quoad dispositiones, & vnionem cũ corpore gignendus.

1215 Colligo ex his, & ex dictis à numero 201. vsque 238. exclusiuè Prædestinationẽ Angelorum, qui de facto saluati sunt, non fuisse talem, qualis est Prædestinatio hominum Electorum, sed dumtaxat promissoriam, conditionatam, & indifferentem ex se: si enim, qui steterunt ex Angelis, vt in prærecensitis numeris ex Augustino probo, libero arbitrio steterunt, licèt non sine gratia dante posse: qui verò stant ex hominibus, vel lapsi resurgunt, gratia id faciunt, non libero arbitrio, quamuis non

sine

sine ipso; ergo Angeli, qui steterunt, non fuerant antecedenter efficaciter prædestinati: nam aliàs vi huius antecedentis, & gratuitæ Prædestinationis esset determinatus Deus ad danda eis auxilia, quibus starent; ergo etiam in illis ostendisset quid posset suæ gratiæ beneficium potiùs, quàm quid posset eorum liberum arbitrium. His accedit, quòd, cùm omnia propter se ipsũ operatus sit Deus, nimirum in sui gloriam, & ostensionem suæ potentiæ, scientiæ, bonitatis, misericordiæ, atque iustitiæ, dicendum est defacto seruasse Deum omnem modum, quẽ cum prædestinatis seruare poterat, ac sciebat: atque ita, quòd priùs æquè suam bonitatem in promittendo, & suam iustitiam in comminando seruauerit cum Angelis, creatis omnibus rectis, & in statu perfectissimo viæ: & non aliquos præ aliis diligeret ante visum eorum demeritũ: neque autem necessariam duco Prædestinationem efficacem Dei post præuisa merita, imò existimo superfluam, cùm Prędestinatio conditionata, purificata conditione, non possit suum non sortiri effectum: deindè verò cum hominibus factis iam per originale omnibus desertoribus, nec solam iustitiam, nec solam misericordiam ostenderet: atque ita aliquos speciali misericordia eligeret, alios verò iustitia, nõ contracta omnimodè sua bonitate, puniret: nec scilicet per solùm originale reprobando, nec efficaciter miserendo, sed dando media, vt possint saluari: ac tandem hac sua longanimitate, & bonitate abutentes puniret æternaliter.

1216 Colligo secundò relatè ad Electos ex hominibus omne donum gratiæ, siue intrinsecæ, mouentis, vel eleuantis physicè potentias: siuè extrinsecæ, prouidentiæ nimirũ specialis, non permittentis eos tẽtari supra id, quod possũt, esse effectus in genere causæ finalis electionis efficacis eorumdem ad gloriã, in quantùm volũtas efficax finis est siue electio de necessitate medii necessarij: siue motiua absq; necessitate, huius, vel illius medij conducentis, licèt nõ necessarii ad eumdem finem: relatè verò ad Angelos Sanctos non ita, sed proximè omnia dona, ipsis collata, fuisse effectus voluntatis Dei, prout intendentis liberum arbitrium perfectum, & tale, vt perfectam haberet indifferentiam in suo proportionato genere ad operandum, etiam supernaturaliter: & nè deindè bona operatio remaneret sine præmio, atque vt ad bonum incitarentur, & retraherentur à malo, accessisse promissa gloriæ benè operaturis, & comminationẽ gehennæ recessuris à bonitate, in qua creati fuerant.

1217 Solet autem hic quæri, an saltem Prædestinatio Electorum hominum fuerit intẽtiuè ex præuisis meritis Christi. Sed solutio huius difficultatis pendet ab illa, an Verbum fuerit incarnatum ex intentione remedii peccati: si enim hoc modo fuit incarnatum; ergo fuit prior intentio amoris Dei subleuandi Electos ex miseria peccatorũ, & consequenter nõ præcessit præscientia meritorum Christi. Quapropter transferenda est hæc difficultas ad materiam de Incarnatione. Pro nunc sufficit, quòd saltem executiuè Christi merita fuerunt defacto vnicũ mediũ efficax, sine quo nũquã potuissent ex iustitia subleuari Electi à prædicta miseria.

ARTICVLVS VLTIMVS.

An permissio peccati, præcipuè mortalis, sit, vel possit esse in Electis effectus Prædestinationis?

1218 Effectus Prędestinationis ille dicitur, vt patet ex modo dictis, qui, siue sit necessarius ad consecutionem finis, siue dumtaxat conducens, tamen indè ponitur, vel est volitus hic, & nunc, quia est volitus finis: ita namque euidens fit, quòd eius positio hic, & nunc vi voluntatis finis est, & consequenter ab eodem causatus in genere causæ mouentis, & finalis.

1219 Non disputo autem nunc, an executio finis sit effectus eiusdem, vt intenti, cùm certùm sit, ideò executioni mandari, quia fuit efficaciter intentus. Nec disputo an dona gratiæ siue intrinsecæ, siue extrinsecæ sint effectus gloriæ, vt intentę, cùm etiam euidens sit hæc à Deo esse volita ex eo, quòd voluit gloriam efficaciter. Nec tandem disputo, an custodia Angelorum, & dona, siue defectus naturales, qualia sunt diuitiæ, siue paupertas, sanitas, vel infirmitas corporalis, subtilitas, vel durities ingenij, pulchritudo, vel difformitas, nasci hic, vel in illo loco, ab his, vel illis parẽtibus, &c. sint in prædestinatis effectus Prędestinationis, cùm regulam habeamus vniuersalem ex Apostolo ad Romanos 9. quòd *Omnia coopærantur in bonum ijs, qui secundùm propositũ vocati sunt Sancti.*

1220 Difficultas autem, quæ hic offertur discutienda, atque non parua, in eo sita est, vtrum

vtrum permissio peccati, seu gratiæ purè sufficientis collatio, ad quam subsequitur aliquando in Electis peccatum, & præcipuè quando hoc est mortale, sit annumeranda inter ea, quæ cooperantur quoquo modo in bonum ijs, qui secundùm propositum vocati sunt Sancti: atque consequẽter possit esse, & sit defacto effectus Prædestinationis: quę difficultas eadem est, ac si quæratur, vtrum Deus, quia vult gloriam aliquibus media pœnitentia, vel speciali actu humilitatis, ideo permittit peccare, vt nimirum cognoscentes hinc suam vilitatem, & miseriam, humiliter resurgant, vel deplorent ardenter peccata sua, &c.

1221 Prima sententia est affirmatiua, eamq; tuentur omnes Thomistæ, & ferè communiter Neutrales, vt videre est apud Ioannē à Sancto Thoma hic disput. 9. articul. 6. num. 4.

1222 Secunda sententia negatiua tum defacto, tum de possibili, defenditur à Patre Vasquez hic disput. 93. cap. 2. cui adhærent Arrubal, Vellegas, Alarcon, Herice, & alij: vtriusque autē sententiæ sequaces prætendunt Patronos propriæ habere sententiæ Augustinum, & Angelicum Doctorem.

1223 Dico consequenter ad mea principia ex parte cum secunda, & ex parte cum prima sententia, non præsupposita scientia media implicare Deum velle aliquem prędestinare media pœnitentia, vel humilitate, & propterea permittere peccatum: supposita verò scientia media non solùm posse, verùm etiam defacto ita Deum aliquos prædestinasse. Duas habet partes conclusio, & ambas fundatas in ijs, quæ à numero 593. attuli ad probandum ante scientiam mediā nō posse Deū prędefinire nostros actus liberos, vt liberos: benè verò post illam.

1224 Prior ergo assertionis pars ex ijs, quæ attuli num. 594. euidenter conuincitur: nā si ponatur quæcumque Dei imaginabilis voluntas de aliquo fine, & ab ea præscindatur, quòd sit volitio, vel applicatio medii necessarij pro consecutione talis finis, implicat concipi talem intentionem finis, vt efficacem: quādoquidem illa est intentio efficax, quæ vi sua facit, vt executioni, quantùm necesse est, mandetur finis: atqui sine positione medij necessarij ad consecutionem finis implicat hunc executioni mādari; ergo omnis eiusdem finis voluntas, vt sit efficax, aut debet medium necessariū supponere aliundè, aut si nō supponit, debet per eam, & vi sua, poni: sed implcat actum pœnitentiæ, vel humilitatis, ortum ex cognitione propriæ miserię ratione peccati, executioni mandari absque præexistentia peccati; ergo, vt Deus possit efficaciter velle actum pœnitentiæ, aut prælibatæ humiliationis, debet, vel præsupponere infallibiliter aliundè peccati existentiam, vel ratione suæ voluntatis afferre: ante omnem autem scientiam, etiam mediam de peccato, iam istud Dei voluntas explicata nullatenus supponeret aliundè ponendum; ergo necesse esset, quòd Deus vellet efficaciter, vt ponatur peccatum ipsum, & non sola permissio illius, quæ sola, & sine peccato, non est medium pœnitentiæ: hoc autem asserere est blasphemare de Deo; ergo.

1225 Scio sanè respondere huic argumento Thomistas, quòd, sicut post scientiam mediam de futuritione conditionata peccati, voluntas de pœnitentia absoluta non est voluntas de peccato necessariò ad pœnitentiam, sed dumtaxat de collatione gratiæ sufficientis, propterea quòd hæc sufficit, supposita scientia media, ad infallibilem consecutionem finis: ita, quia scientia simplicis intelligentiæ scit Deus permissionem suam esse connexam cum peccato, sufficit hæc scientia, vt Deus, volēs pœnitentiam, non dirigatur ad volēdum peccatum, sed solam permissionem, cum qua est annexum peccatum, vt infallibilis sit positio pœnitentiæ.

1226 Non nego hac responsione posse, & optimè Thomistas tueri Prædestinationem efficacem pœnitentiæ ante præuisionē peccati, si subsisteret suppositio, quòd Dei permissio ex se, & ante scientiam mediam connexionem habeat cum peccato: hæc tamen suppositio independenter à scientia media, vel facit Deum authorem peccati, vel homines brutorum more trahi à suis concupiscentijs: aut enim Dei permissio, seu gratia sufficiens ex se trahit peccatum, & ita iam per præcisam Dei permissionem, antecedentem ad vsum nostræ libertatis, peccatum fit futurum: vel peccatū fit futurum, quia deficiente gratiā efficaci, voluntas hominis infallibiter trahitur ab obiecto turpi, & ita homines trahētur ab obiecto more brutorum. Ex principiis tamen Thomisticis hæc infallibilitas oritur ex determinatione præcedenti Dei ad materiale peccati, à quo non est separabile à nobis formale culpæ, & quia permissio Dei supponit Deum determinasse materiale peccati, indè est infallibiliter connexa cum peccato; vi ergo Dei determinantis ad materiale peccati fit futurum formale illius, connexum infallibiliter cum materiali, & ita numquam euitabunt Thomistæ,

mistæ, quòd peccatum euadat futurū antecedenter ad nostrum arbitrium vi præcedentis decreti Dei de materiali, connexo cū formali.

1227 Respondere solent secundò Thomistę peccatum non esse medium conducens ad bonitatem actus pœnitentiæ, sed potiùs materiam repellendam à pœnitentia, & veluti terminum, à quo recedere debet pœnitens; verùm est autem, quòd medium cōducens, & de necessitate requisitum ad positionem finis, non potest non amari, volito efficaciter fine, sed non ita materia repellenda, quę, vt talis, potiùs terminat actū odij.

1228 Sed istæ sunt phrases æquiuocæ potiùs, quam responsa ad argumentum; vt quid enim vim argumenti obtegere sub ęquiuocis, quòd non sit medium ad pœnitentiā, sed terminus à quo, & materia repellenda, quando idem prorsus fiet argumentum de termino à quo, & materia repellenda? nimirum, quòd implicet esse ex se efficax illa voluntas, vi cuius aut non supponitur, aut non ponitur materia repellenda, & terminus à quo necessariò requisitus: quādo implicat poni obiectum illius sine præsuppositione, aut positione termini à quo, vel materiæ deindè repellendæ; atqui pœnitētia est impossibilis sine termino à quo, vel materia repellēda peccati; ergo nō erit efficax, sed potiùs de obiecto impossibili, illa voluntas de pœnitentia, quæ nec supponit, nec ponit terminum à quo, vel materiam repellendam peccati: voluntas autē de pœnitentia ante scientiam mediam non supponit vllo modo futuritionem peccati; ergo non erit efficax similis voluntas, nisi ipsa afferat ex se futuritionem peccati.

1229 Nec ad meam doctrinam roborandā deficiunt exempla euidentia, & valde diuersa ab iis, quæ Aduersarij in medium adducunt; non enim potest Deus efficaciter velle destruere aliquid, nisi vel hoc iam sit, vel si non est, priùs illud ponat, quamuis esse rei in destructione sit terminus à quo; nec potest quis transfretare, nisi priùs sit in termino à quo, & si non est priùs, se illuc transferat, atque vniuersaliter, si ad acquirendum aliquid requiritur motus, nemò poterit illud acquirire, nisi antecedēter ad motum sit in termino à quo, & si non supponatur, priùs ponatur, aliàs voluntas non erit efficax: numquam enim vi sua ponet terminum volitum, si ad hūc ponendum necesse est præcedat terminus à quo, siue materia repellenda, & hæc non supponitur, nec ponitur vi eiusdem volūtatis. Quantùm autem sint abs re Aduersariorum exempla, cuicumq; ea consideranti, patere potest; aiunt namque, quòd non est necesse, vt semper qui vult rē, velit conditiones annexas: non enim qui vult hominem mortalem vult necessariò famē, & ægritudinem, quamuis istæ sint cum mortalitate annexæ: neq; qui vul ferrum, necesse est velit ferruginē: qui vult pannū, velit tineam: qui vult mulierē, velit immūda, & imperfecta eius, & si isthæc omnia sint annexa cum obiectis volitis. Quis queso non videt in his exēplis cōditiones obiectorum volitorum non esse conditiones prærequisitas, vt ponantur obiecta volita: sed vel comitantes, vel subsequentes, quibus præcisis staret positio totius obiecti voliti; non sic autem vel diuinitùs potest stare pœnitentia præciso peccato? Rursus, vel adductæ conditiones obiectorum sunt indispensabiliter connexæ cum iisdē obiectis, vel non. Si secundum benè poterit esse efficaciter volitum obiectum, imò, & positum sine illis, ac consequenter stat efficacia voluntatis sine eo, quòd ponat vi sua illas. Si autē Aduersarij dicant esse indispensabiliter connexas, implicabit, vt voluntas sit efficax positio obiecti, & non ponat prædictas conditiones, siue eas velit, siue patiatur; concedant ergo, si possunt, nequire Deum ponere, siue velle in Electis efficaciter pœnitentiam, nisi vi sua peccatum infallibiliter connexum, & non præsuppositum, afferat in nobis; quidquid deindè sit, nū volēs, vel patiēs ex se ipso afferat in nobis.

1230 Secunda pars autē meæ assertionis nō minori euidentia ostenditur ex iis, quæ dixi à numero 595. quia nimirum intendēs finē, non vult, vel ponit medium ratione sui, sed ratione finis voliti, secundùm quod necessarium est amari, vel poni pro executione finis, & non vltra: vndè, qui vult efficaciter transfretare, si nauim non habeat, necesse est, vt fieri curet vi eiusdē voluntatis: si autē habeat, non necesse est fieri curet, sed applicari: si verò nauim ab aliis applicatam supponit pro transfretando, nec ipse applicabit; tantùm ergo vi voluntatis de fine obligatur quis ad media, quantùm sufficit applicari, aut ponere de illis pro consecutione finis, ac cōsequēter quantùm de mediis præsupponit, vel cognoscit aliundè ponēdum, non solùm non necessitatur ad velle, vel ponere, verùm etiam talis voluntas, vel positio superuacanea esset. Et ratio à priori est, quia voluntas non fertur cæcè ad finem, & ad media, sed directa à cognitione; vndè, cùm media non repræsententur, vt per se amabilia

bilia, sed secundùm quod iuuant, vel necessaria sunt ad finis, per se amati, consecutionem, tantùm vi cognitionis necessariò mouetur quis à fine ad volenda, siue ponēda media, quantùm agnoscit esse necesse amari, vel poni pro finis executione. Cùm ergo Deus per sciētiam mediam cognoscat, quòd sit executioni ponibile bonum pœnitentiæ per hoc præcisè, quòd ipse velit idem bonum, & gratiam purè sufficientē, secundùm quam videt aliunde, & à nobis futurum peccatum, sicut peccatum potest permittere alio fine, absque eo, quòd illud velit, vel ponat: ita multò magis poterit permittere ex bono fine pœnitētiæ, amando huius bonitatem, & propter ipsam gratiam sufficientē, non amans, nec ponens peccatum, vt medium, sed præcisè permittens, & non impediens, quòd sufficit ad consecutionem finis pœnitentiæ. Qua ratione probaui numero 596. quòd Deus potest prædefinire actus nostros liberos, absque eo, quòd efficaciter velit nostram determinationem, quæ, vtpotè se tenens ex parte causæ executiuæ, est medium necessarium pro executione meriti, à Deo prædefiniti. Quapropter, qui tenent actus nostros liberos posse à Deo prædefiniri post scientiam mediam, reflectere debent, quòd non possunt, si cohærentes esse volunt, negare posse Deum eadem ratione prædefinire pœnitentiam ante præscientiam absolutam peccati, post tamen mediam.

1231 Hęc pro possibilitate Prędestinationis pœnitentię, vel humiliationis ante præuisū absolutum peccatum. Quòd autem de facto aliquos Deus prædestinauerit ex hominibus media pœnitentia, vel humiliatione, ostendo tum ex Augustino, tum ex Angelico Doctore, tum tandē ex Damasceno. Ex primo quidē lib. de natura, & gratia cap. 24. in illa verba Psalmi, *Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus*, in quæ sic habet, *quæ conturbatio contra superbiam fuit medicinalis operatio*; sicut ergo ex Augustino, ad euitandum defectum salutis aliquando sumitur in statu salutis medicina: ita ad euitandum defectum superbiæ in bono, permittit Deus aliquando cadere, vt indè cognoscat non fuisse suum, quòd stabat. Et cap. 27. opponens sibi ex Pelagianis, quòd malè doceret permitti à Deo aliquando peccatum ad finem humiliationis, non id negat, sed Pelagium redarguēs, sic loquitur, *Acutè sanè tractat, & versat, & quantùm sibi videtur, redarguit, atque conuincit, quòd eis dicitur etiam necessariū fuisse homini ad auferendam superbiæ, vel gloriæ occasionem, vt absque peccato esse non possit: absurdissimum quidem, & stultissimum putat peccatum fuisse, ne peccatum esset, quia & ipsa superbia vtique peccatum est, quasi non & vlcus in dolore sit, & sectio dolorem operetur, vt dolor dolore tollatur*: & concludit cap. 28. *Non itaque dicitur homini necesse est peccare, ne pecces: sed dicitur homini, deserit aliquantum Deus: vndè superbis, vt scias non tuum, sed eius esse, & discas superbus non esse.* Sicut ergo ex Augustino homo permittit sibi dolorificam sectionem vlceris, vt tollatur maior dolor, atque periculosior ipsius vlceris: ita homini, vel superbienti de bono, vel iam periclitanti, permittit Deus cadere à primo statu bonitatis per peccatum inferiùs, vt agnoscens non fuisse suum, quòd bonus erat, surgat deindè humilis, & euitet odibilius peccatum superbiæ, quo homo tribueret sibi, quod Dei esset. Quo modo alibi non semel loquitur Augustinus. Ex secundo verò idē patet in lect. 6. super Epistolam ad Romanos 8. vbi, *Ex hoc autem*, inquit, *quòd iustus cadit, resurgit cautior, & humilior: vndè in glossa subditur, postquam dixerat, quòd hoc ipsum faciat eis in bonum proficere, &c.* Et clariùs in prima secundæ quæst. 79. artic. 4. vbi habet, *Excæcatio est quoddam præambulum ad peccatum: peccatum autem ad duo ordinatur: ad vnum quidem per se, scilicet ad damnationem: ad aliud autem ex diuina misericordia, seu prouidentia, scilicet ad sanitatem, in quantùm Deus permittit cadere in peccatum, vt peccatum suum agnoscentes, humilientur, & conuertantur: sicut Augustinus dicit in libro de natura, & gratia, &c.* Ex tertio tandem in libro 2. de fide cap. 29. in quo docet, *Deum aliquando velle permittere peccata propter gloriam suam: aliquando propter bonum aliorum, aliquando propter bonum ipsiusmet peccatoris.*

1232 Obiicies tamen nunc primò contra secundam partem assertionis. Si Deus antecedēter ad præuisam futuritionē peccati vellet efficaciter actum pœnitentiæ ab aliquo, non posset non velle futurum formale culpæ: id autem Deus velle non potest; ergo neque illud. Maior probatur: quia volens Deus pœnitentiam ante præuisum futurum peccatum, non potest nolle permittere peccatū: sed in hac necessitate ex suppositione voluntatis de pœnitētia, non solùm necessitatur Deus ad velle bonum permissionis, verùm etiam malum culpæ subsequentis; ergo. Maior patet: nā, si post efficacem voluntatem pœnitentiæ posset Deus nolle permittere peccatum; ergo; cùm sine præcedenti peccatò non possit stare pœnitentia, iam adhuc pœnitentia ipsa posset non poni, atque consequenter

voluntas Dei de pœnitentia non fuisset efficax. Probatur ergo minor antecedentis syllogismi: ideò Deus, volens efficaciter pœnitentiam, non posset nolle permissionē peccati, etiam post sciētiam mediam, quia sine Dei permissione de peccato non esset ponibilis ipse actus pœnitentiæ; ergo ideò ex voluntate pœnitētiæ determinatur Deus ad permissionem peccati, quia per eam fit ponibilis actus pœnitentiæ; ergo ad id ex vi voluntatis pœnitētiæ determinatur Deus, quo formaliter fit ponibilis ipse actus pœnitentiæ: atqui, posita tota bonitate diuinæ permissionis, & preciso subsequenti malo culpę, adhuc non est ponibilis pœnitentia: & econtra, posito peccato, & præcisa bonitate diuinæ permissionis fit ponibilis eadem pœnitentia; ergo voluntas de pœnitentia, vt ponenda, non trahit secum necessitatē permissionis diuinæ quoad eius bonitatem præcisam, sed præcipuè quoad subsequentem malitiam.

1233 Respondeo clarissimè ex dictis, negādo maiorē. Ad cuius probationem nego secundam partem minoris. Ad cuius probationem distinguo causalem antecedētis, ideò præcisè volens Deus pœnitentiam nō posset nolle permissionem peccati, quia sine hac Dei permissione non esset ponibilis actus pœnitentiæ iam volitus, nego causalem: per hoc & etiam ex eo, quia permissio ista non est ab alio ponibilis, nisi à solo Deo, concedo causalem antecedentis. Eodem modo distinguo primum consequens; ergo ideò ex voluntate pœnitentiæ determinatur Deus ad permissionē peccati, quia præcisè per eam fit ponibilis pœnitentia, nego: & per hoc, & quia permissio à solo Deo, & non aliundè potuit procedere, vt conditionatè ponenda, cōcedo consequentiam. Pariter distinguo secundum consequens; ergo ad id ex vi voluntatis pœnitentiæ determinatur Deus, quo formaliter fit ponibilis actus pœnitētiæ; si hoc non est ponibile, nisi à Deo, concedo; si aliundè est ponibile, & per scientiam mediam cognoscitur, vt ponendum, nego consequentiam. Concessa deindè minore subsumpta, nego vltimam cōsequentiam. Ex dictis patet ex vi efficacis voluntatis finis tantùm Deū necessitari ad velle media, quantùm, secundùm directionem Intellectus requiritur, vt finis sit executioni mandandus, & non vltra; quia ergo ad hoc, vt pœnitentia si ponibilis, prærequiritur peccatum, de quo pœnitēs pœniteat, & peccatum non possit esse, nisi Deo permittente, ex vi voluntatis efficacis pœnitentiæ, volitæ ante præuisum absolutè peccatum, tantùm relatè ad permissionem, & peccatum necessitatur Deus, quantùm per scientiam mediam dirigitur esse necessarium, vt ponatur à Deo: quoniam autē diuina permissio, seu collatio gratiæ sufficientis non potest esse, nisi à solo Deo, & hæc prærequiritur ad actum pœnitentiæ, ad huius voluntatem determinatur Deus vi voluntatis de pœnitentia: peccatum verò, quod proximiùs requiritur ad subsequentē pœnitentiam cognoscitur per sciētiam mediam, vt aliundè ponendum, nimirum à nostro arbitrio: atque ideò vi voluntatis de pœnitentia, vt ponenda, non requiritur, vt Deus velit peccatum, imò talis voluntas superflueret; ergo nō sequitur, quòd si Deus ante præuisum futurum absolutè peccatum velit efficaciter pœnitētiam, debeat velle, aut vllo modo complacere de peccato, quæ Deo repugnant.

1234 Obicies secundò diuina permissio, seu collatio gratiæ purè sufficiētis secundùm se potest indifferenter esse volita à Deo, siue in pœnam antecedentis culpæ, siue ex pręciso suo dominio; ergo velle permissionem istam, seu collationem istius gratię pręcisè secundùm se non est medium ad pœnitentiam, nisi quatènus annexam habet culpam; ergo velle gratiam, vt mediū ad pænitentiam præuolitam non est eam velle secundùm se, & secundùm suam bonitatem: sed præterea velle eam, vt includentem culpā; atqui implicat Deum velle gratiam, vt formaliter includentem culpam; ergo implicat Deum velle permissionem peccati ex præuolito fine pœnitentiæ.

1235 Respōdeo etiā ex iā dictis cōcesso antecedēti, distinguo primū cōsequēs; ergo velle collationem gratiæ purè sufficientis præcisè secundùm se non est medium ad pænitētiam, nisi quatenus annexam habet culpā vndecumque hęc proueniat, concedo: nisi quatenus annexam habet culpam, vt ponēdam ab eo, à quo ponenda est gratia secūdùm se, nego primam, & secundam consequentiam. Gratia purè sufficiens, præcisa subsequenti culpa, non est certè medium ad pœnitentiam, sed prout annexam habet culpam: & quia ista duo habēt valdè diuersa principia, nēpe prima Deum, secunda liberum arbitrium defectibile, non erit volibilis gratia purè sufficiens à Deo ex præuolita pænitentia secundùm se sola, sed cùm accedit scientia media dirigens, quod aliundè ponetur culpa: tunc namq; ex futuritione conditionatè præuisa culpæ euadit ipsa gratia sufficiens medium remotum, aptum ad pœnitentiam per accessum culpæ aliunde, scilicet à libero arbitrio defectibili,

fectibili, tamquam prærequisiti medii proximioris ad pœnitentiam; ad quod totū ex parte Dei sufficit, si velit gratiam sufficientē,& nō impediat liberum arbitriū defectibile ab opere culpabili conditionatè præuiso: nullatenus autē requiritur, imò superflueret voluntas de culpa, iam cognita, vt aliunde futura.

1236 Solet hic communiter agi de signis Prædestinationis, quibus homo possit aliqualiter cognoscere, si sit ex numero Prædestinatorum. Dixi aliqualiter, nam non solùm probauimus ex Scriptura cōtra Lutheranos, & Caluinistas neminem scire, si amore, vel odio dignus sit, sed prætereà nemo, præcisa reuelatione, etiam hic, & nunc Sanctus, scire potest, si in eadem Sanctitate perseuerabit vsque ad mortem, cùm donum perseuerantiæ, nulli quantūuis Sancto, sit debitum, sed specialis gratia, quam Deus tribuit, cui placet. De hac ergo qualicumque certitudine signorū Prædestinationis, quæ potiùs spectat ad Concionatores, quàm ad Scholasticos, ego ne omninò sileam, dicam duo esse specialia signa Prædestinationis: primum ex ore Christi in Euangelio. *Qui ex Deo est; verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* Qui ergo cùm verba salutis audit, libenter audit, atque sæpè compūgitur, arguere aliqualiter potest ex Deo esse. Secundum autē est illud, quod ex eodē Euangelio habemus, & sæpè inculcat Augustinus, dimittite, & dimittetur vobis: qui enim in se experitur facilè dimittere ex corde offēsas illatas sibi ab alijs, aliquid videt in se ratione cuius moueat Deum, vt dimittat illi offēsas in ipsum factas. Hæc inter opera bona video specialiter, tamquā specialia signa alicuius stabilis seminis gratiæ, quibus simile est, vel potiùs idē principiū habēs radicalis amoris in proximū, commiseratio necessitatum proximi,& voluntas subleuandi; hæc enim indè originē ducunt, vndè nascitur voluntas remittēdi offēsas, sibi illatas à proximo. Et hæc sufficiant de materia Prædestinationis.

QVÆ-

QVÆSTIO TERTIA, ET VLTIMA DE REPROBATIONE.

1237

Hic præcipuè magis elucet necessitas scientiæ mediæ, vbi ipsius oppugnatores, vt aliquos euitẽt scopulos, quò se vertant, non habẽt: cùm enim sententia, negans scientiam mediam, totum in eo fundamentum habeat, quòd omnia opera liberi arbitrij creati reducit, tamquam in primam causam, in Deum, vt primum illorum determinatiuum, saltem quoad positiuum, suos nunc defensores coarctat, vt asserant, quòd Deus, qui in prima hominum, & Angelorum conditione eos fecit rectos, & conuersos ad se, quasi pœnitẽs deindè eius, quod fecerat, ipse, nullo præsupposito illorum demerito, tamquam primum principium, & hominem, & aliquos Angelos physicè voluerit, & determinauerit, vt, relicta prima conuersione ad Deum, cõuertantur positiuè ad se ipsos: & antequã ab vllo quoquo modo desereretur, ipse eosdem, quos protexerat, desereret, tribuendo tale auxilium, cui esset infallibiliter connexa recessio à Deo. Coarctat insuper, vt asserant, quòd idem Deus, qui sua bonitate omnes creaturas rationales eleuauerat ad regnum, volens vniuersali lege saluare, qui in ea bonitate, quam acceperant, permanerent, quasi hanc vniuersalẽ suæ bonitatis communicationem fastidiẽs, ex se ipso, & nulla habita ab hominibus, vel Angelis occasione, siue motiuo, priùs decretum euacuans, aliud statim absolutũ, & discretiuum habuerit, quo, secundùm aliquos sciẽtiæ mediæ Oppugnatores, quos voluit, prædestinauit ad regnum, reliquos verò initiatiuè excluserit, nolens tribuere media, quibus saluarentur: sed alia tribuens, quibus esset infallibiliter annexum meritum damnationis: secundùm alios verò eiusdem scientiæ Oppugnatores, non tam initiatiuè, sed adhuc completè voluerit Deus, quos non elegit, actu positiuo excludere à regno, & propterea permittere, vt peccent: non attendẽtes vtriq; quòd secundùm eorum principia, Deum, de quo ex Scriptura habemus, quòd superexcedit eius misericordia iudicium, faciunt magis delectantem ex se ipso de perditione creaturarum rationalium, quàm de earũdem subleuamine: cùm doceant eumdem Deum siue initiatiuè, siuè completè plures ex hominibus sua sola voluntate, & nullo habito motiuo ex parte hominum voluisse excludere à regno, & destinare ad mortem, quam ad vitam. Hęc autem omnia iuxtà principia scientiæ mediæ ita euanescunt, clarèque componuntur Dei bonitas relatè ad omnes, misericordia relatè ad pauciores, atque iudicium relatè ad plures ex hominibus, vt mirum sit, quòd reperiatur, vel vnus, qui doctrinam de sciẽtia media non toto conatu amplectatur. Ad hæc ostendenda accingor: vndè sit.

ARTICVLVS PRIMVS.

An detur, qualis, & quid sit Reprobatio?

1238 Dari Reprobationem tum aliquorum Angelorum, tum hominũ

mysterium est fidei, vt patet ex illo Matth. 25. *Discedite à me maledicti in ignem æternũ, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius*. Et ex Apostolo ad Romanos 2. *Qui reddet vnicuique secundùm opera eius; his quidem, qui secundùm patientiam boni operis, gloriam, & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam; iis autem, qui sunt ex contentione, & non acquiescunt veritati, ira, & indignatio*. Quod etiam pluribus alijs innumeris Scripturæ locis indicatur. Quapropter circa hoc pũctum non est nobis immorandum. Id porrò, quod præsentem materiam confusam reddit, & vbi non pauci satis illepidè de ea discurrunt, est, quòd in Reprobatione plura includuntur, quæ, nisi omnia, prout oportet, distinguantur, Lectores, siuè audientes potiùs maioribus afficiẽtur scrupulis, & confusione, quàm ediscent: non enim sufficit, prout plures faciunt, dumtaxat dicere, quòd Reprobatio sit reiectio à gratia, & gloria; siue quòd sit Dei volũtas excludendi aliquos à gratia, & à gloria; hinc enim nisi ordo ipse excludendi, & differentia intercedens inter hoc, quod est excludere, & hoc quod est non includere, explicentur, tota nascitur confusio.

1239 In primis ergo ex ipsa nominis Etymologia sciendum, atque animaduertendum est aliud esse aliquem non approbari, aliud reprobari, sicut aliud est non includi, aliud excludi: qui enim numquam fuit quoquo modo approbatus, seu nullũ vnquam habuit ius ad approbationem, nec vnquam poterit dici reprobari: sicut, qui numquam fuit admissus in aliquorum societate, vel in domo, non inclusus in illis dici potest, sed non exclusus: vndè si Deus prima sua voluntate gratuita elegisset aliquos ad gloriam, & alios nullo modo voluisset ad hoc donum eleuare; sed solùm voluisset, vt potuisset, relinquere in puris naturalibus, isti non possent dici reprobati, nec reiecti, aut exclusi, sed dumtaxat non approbati, non electi, & non inclusi: vt verò dicantur reprobati, reiecti, & exclusi, necesse est, vt priùs aliquod ius ad gloriam habuerint, aut posse; à quo deindè cadentes, dicantur exclusi, reiecti, & reprobati relatè ad illud ius, vel posse; quo pacto esset, si Deus prima voluntate promissoria, simul & comminatoria voluisset omnes eleuare ad gloriam, eamque promisisset cuicumque benè operanti intra determinatum tempus, quo elapso malè operantes deperderent iam habitum posse, isti certò sic à iure, & posse saluari cadentes, euaderent reprobati, reiecti, & exclusi. Ex quo habeas, quòd aliud est quærere, an Deus suo dominio, & liberrima volũtate potuerit, aliquibus electis, alios nõ eligere: aliud autem, vtrum aliquibus electis, & inclusis, alios eodẽ dominio reijcere, & excludere potuerit, de quo suo locò.

1240 Cùm autẽ ex Scriptura habeamus hominem ab initio suæ conditionis fuisse eleuatum ad vitam, antequam peccaret, prout docemur Ecclesiastici 15. ac pari modo omnes Angelos, sicut habetur in Ezechielis 28. Ioannis 8. & in epistola Iudæ Apostoli, consequenter certum est, quòd antequam in peccantibus ex his Deus præuidisset futurum peccatum, quod necesse est supposuerit statum gratiæ, & eleuationis ad gloriam, habuit relatè ad eos decretum conditionatum saluandi, si permansissent in rectitudine, in qua creati fuerant: non ita, si caderent: cùm aliqua tamen differentia, quòd relatè ad Angelos decretũ istud fuit indispensabile, nullius nimirum cadentis miserendi: relatè verò ad homines reseruata fuit alia conditio, puta, nisi misericorditer voluerit, cum quibus placuerit, eos liberare: atque ita relatè ad omnes post præuisũ originale, in quo omnes peccauerunt, & debitum contraxerunt damnationis, & exclusionis à gloria, qui ab hoc debito liberati sunt, hi sunt misericorditer prædestinati nouo efficaci decreto Dei, volentis cum his suam misericordiam ostendere: quorum verò non ita misertus fuit, hi relicti sunt in massa perditionis. An autem nouo decreto eos excludente, vel non includente cum aliis, infra dicam; quibus tãdem deinde executiuè retribuitur pœna damnationis.

1241 Ex quibus constat non eodem modo discurrendum fore de Reprobatione malorum Angelorum, & malorum hominũ: nam cum primis nullum fuit decretum nouum in Deo post præuisum eorum peccatum, miserendi, & eligendi misericorditer hos, & non miserendi, sed reiiciendi, vel non includendi alios: sicut fuit relatè ad homines, prout ex Augustino probaui numero 242. & colligitur infinitis Scripturæ locis, in quibus opus saluationis hominum Electorum dicitur opus misericordiæ, & non puræ bonitatis Dei: misericordia autem subleuatio est alicuius à miseria.

1242 Itaque concludo ex his, tanquam omninò certum, Reprobationem malorum Angelorum esse voluntatem Dei conditionatam damnandi malè operantes ex Angelis, & permittendi, seu non impediendi in eis flexibilitatem liberi arbitrii, siue ad bonum, siue ad malum. An autem præter hos actus diuinæ voluntatis alium fue-

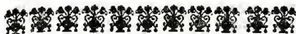
ante,

ante, siue post præuisum eorumdē Angelorū peccatum, includat, dicam infra, quòd non. Ex his autem duobus quis sit prior in Deo, puto fuisse voluntatem permissiuam, & deindè conditionatam comminatoriam pænæ; quandoquidem, vt millies probatū est ex Augustino libro de Correctione, & Gratia cap. 10. Deus in prima conditione hominum, & Angelorum noluit gratiam ad ostensionem suæ misericordiæ, & iudicij, sed ad ostendendam suam bonitatem in communicando libero arbitrio perfectū posse liberè operari, etiam supernaturaliter, quo pateret, quid hac gratia posset idem liberum arbitrium; vndè collatio ista gratiæ fuit purè sufficientis, & nulli efficacis, sicut ex eodem Augustino demōstraui in toto cap. 7. & præcipuè num. 209. ac consequenter gratia hæc sufficiens non fuit illis collata ex voluntate Dei promissoria, & comminatoria; sed ex voluntate constituendi liberum arbitrium creatū perfectè potens in suo genere; & deindè, ne operatio, quæ futura esset bona, & mala sine præmio, aut pœna remaneret, voluit saluandos, qui in bonitate starent, dānandos, qui caderent; & indè est, quòd Augustinus, vt videre est in antecedenter dictis num. 157. semper quòd loquitur de creatione hominum, & Angelorum, quos præscierat peccaturos, numquam dicit, quod prædefinierat iam quid de ipsis faciēdum sit, sed semper, quòd sciebat, quid ageret, vel quid esset facturus; ergo decretū faciendi, quòd expediret de eorumdem peccatis, supponit voluntatem creandi illos cum potentia ad vtrumlibet, & consequenter cum gratia, sine qua non staret ista potentia, nec peccatum. Neque opponi huic doctrinæ potest, quòd posita voluntate Dei permissiua de peccato, hoc euaderet absolutè futurum, & non esset locus voluntati Dei conditionatè promissoriæ, vel comminatoriæ, subsequenti: nō inquam, dici potest, quia cùm promissio, & comminatio præmii, & pœnæ volūtatem moueant, & concurrant ad actus, numquam peccatum potuit cognosci, vt absolutè futurum, adhuc stante voluntate Dei permissiua, nisi præcognitis in statu absoluto omnibus iis, quæ possent retrahere ab illo, & non retrahunt, & consequēter, nisi post voluntatē Dei de præmiando, vel puniendo, & huius reuelatione.

1243 Quoad verò Reprobationem damnādorum ex hominibus idem proportionaliter est intelligendum: pari namque modo loquitur Augustinus præcitato loco de Correctione, & Gratia de Angelis, atque hominibus: imò specialiter de hominibus loquitur, hac dumtaxat reseruata differentia, quòd relatè ad homines decretum primum conditionatum damnandi malè operantes aliam incluserit conditionem, nisi Deus scilicet, cum quibus placuerit, misericordiam exercere voluerit, quod non reseruauit cum Angelis: & rursus, cùm ex Apostolo, adhuc post originale peccatum, voluerit omnes homines saluos fieri, quòd clariùs patet ex Ezechiele 18. vbi refertur, quòd murmurantibus Hebræis de originali, tamquam causa omnium malorum, atque dicentibus; *Non est æqua via Domini: quia Patres nostri manducauerunt vuam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt*, responsum fuit illis à Domino, *Numquid voluntatis meæ est mors impij? an non, vt conuertatur, & viuat?* Et deindè, *Numquid via mea non est æqua? an non magis viæ vestræ praua sunt: cùm enim auerterit se impius ab impietate, & fecerit iustitiam, ipse animam suam viuificabit*: necesse erit dicere, quòd vi solius prioris decreti conditionati non adhuc sufficienter sunt reprobati, qui damnantur ex hominibus: sed aliquid aliud requiritur ex parte Dei reprobantis, de quo articulo sequenti agam.

1244 Definiri hinc potest Reprobatio in communi, prout comprehendit tum illā malorum Angelorum, tum illam hominum damnandorum, quòd sit retributio debitæ pœnæ mortali peccato, non remisso. Hanc definitionē esse optimam, & breuiorem, quoad fieri potest, iuxtà definitionis regulas, clarè conuinco. In primis eadem definitio continet tum ordinem intentionis, tum ordinem executionis, dum per illam particulam, retributio, importatur siue retributio, vt volita, siue vt executioni demandata; in quo differt Reprobatio à Prædestinatione, quæ ratione particulæ, præ, additæ nomini destinationis, anterioritatem significat, & potiùs ordinem intentionis, quàm executionem. Reprobatio autem non ita, nam non est prærepro batio. Secundò includit præsuppositiuè peccatū per illas alias particulas, debitæ pœnæ; eò quòd pœna ex debito soli peccato competit, & cùm peccatum non possit esse, nisi Deo permittente, includit etiam voluntatem permissiuam Dei præsuppositam. Tertiò includit omnem Dei voluntatem conuenientem, ratione cuius Deus executiuè potest pœnam retribuere. Quartò significat æternitatem pœnæ, tum priuatiuam gratiæ, & gloriæ, tum positiuam cruciatus; quia æternitas pœnę nō potest esse debita, nisi mortali peccato, nō condonato, & huic vtra-

vtraque pœna æternaliter debetur. Ergo hæc definitio includit omnia, quæ includit Reprobatio: constat aliunde genere, & differẽtia: nã retributio se habet, vt genus: cæteræ autem particulæ, vt differentia; ergo optima est.

ARTICVLVS SECVNDVS.

An in Deo fuerit aliqua absoluta voluntas reprobandi? & an ante, vel post præuisa peccata, vt absolutè futura?

1245 EX dictis in articulo antecedenti constat fuisse in Deo ante præuisũ peccatum, vt absolutè futurum, actum conditionatum, quo tum ex Angelis, tum ex hominibus voluit saluandos, qui operaturi essent benè, & permansuri in ea rectitudine, quam à Deo, dũ eos condidit, acceperant: damnandos verò, qui caderent: reseruata alia conditione ex parte hominũ, nisi misereri aliquorum voluerit: qui quidem actus potest dici Prædestinatio conditionata, prout respicit, sub conditione operis boni, gloriam: & simul Reprobatio, prout sub conditione operis mali respicit pœnam. Quærimus nunc an, præter hunc actum Reprobationis conditionatæ, fuerit in Deo aliquis actus absolutus, quo siue ante, siue post præscientiam absolutam peccati, voluerit absolutè aliquos damnãdos.

1246 Insuper, cùm, sicut Prędestinatio aliquãdo sumitur pro pręparatione gratię, facientis operari: aliquando pro voluntate meritorum: aliquando pro voluntate gloriæ: & aliquando pro omnibus his: ita Reprobatio sumatur nõ semel pro pręparatione talis gratiæ, quæ, licèt det posse benè operari, absolutè tamen, vel saltem magis connectitur cum opere malo, & hæc dici solet Reprobatio inchoatiua: nõ semel etiã sumatur pro ipsomet peccato, sicut loquitur Apostolus, cùm dicit, *Ne, cum aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar*: rursus aliquando, & ordinariò pro exclusione à gloria, quæ dicitur Reprobatio positiua, & simpliciter: aliquando verò pro non inclusione, quæ dicitur Reprobatio negatiua: ac tandem pro omnibus his: quęrimus an Deus quoquo modo ex dictis aliquos ante præuisum quodcumque mortale reprobauerit? an potiùs post præuisum siue actuale, siue originale peccatum? Circa quas difficultates.

1247 Prima sententia est plurium Thomistarum, vt videre est hic apud Ioannem à Sancto Thoma quæst. 23. disput. 10. artic. 1. num. 5. quibus ipse subscribit, & cum eo ex Societate Pater Granados tract. 8. de causa Reprobationis disput. vnica, sect. 1. & 2. Isti in primis distinguũt in reiectione Reproborũ duo, nimirũ primò negationẽ gloriæ, quæ est beneficium indebitum: & secundò, quòd talis negatio inducat rationẽ pœnæ, & punitionis: secundùm autẽ horum duorum distinctionem dicunt certissimum esse, quòd reiectio à gloria, prout est actus iustitiæ punitiuæ: & ipsa exclusio à regno, prout est pœna in executione inflicta, habẽt pro causa demeritum culpæ. Legatur idem Ioannes à Sancto Thoma loco citato artic. 2. num. 1. Si verò eadem negatio gloriæ sumatur, quatenus est negatio beneficii indebiti, omnes Reprobos defacto, Angelos quidẽ ante omne præuisum peccatum, homines verò post præuisum originale, nõ tamẽ ex illo, tãquã causa motiua, sed indepẽdẽter ab illo, atque sola Dei liberrima voluntate ex motiuo ostendendi suam iustitiam, fuisse exclusos à gloria, & indè permissum in eis peccatum: eò modo, quo prædestinati ante præuisa merita fuerunt Electi ad gloriã, & indè prædestinata illis gratia efficax: ita idem Ioannes à S. Thoma num. 14. & 28.

1248 Quis hìc non videat in Reprobatione, tum Angelorum, tum hominum, (paruulis exceptis, decidentibus sinè baptismate ante vsum rationis), non solùm reperiri exclusionem à gloria, quæ solet dici pœna negatiua, verùm etiam æternum cruciatũ ignis, quæ vocatur pœna positiua? quid ergo de ista sentiunt? an etiam in isto cruciatu inueniunt isti Doctores rationem exclusionis beneficij indebiti, & rationem punitionis? Quid de eo dicunt? quòd absolutè Deus voluit ad ostensionem sui dominij, & iustitiæ, indepẽdẽter, & non propter peccatum, aliquas ex suis nobilioribus creaturis in æternum cruciandas? & solùm executiuè deindè tales cruciatus inducere rationem pœnę, & punitionis? de pœna hac positiua quid sentiant, ego sanè non lego, forsan, quia satis durum agnoscunt talia cogitare de Deo?

1249 Rursus transitum faciunt isti de dominio Dei secundùm se, & nulla præsupposita promissione, ad statum determinatæ promissionis: & vtrumque statum confundũt. Nulli dubium est Deum potuisse, spectato suo

suo dominio, vel Angelos, & homines non creare: vel eos creare in puris naturæ, & non eleuare ad gloriam: aut tandem eleuare aliquos, & non omnes: eò quòd illa eleuatio nulli erat debita, & Domini est gratiam facere, cui placuerit. Hæc incōcussa sunt, spectato dominio Dei secūdùm se. At supposito, quòd Deus voluerit omnes Angelos creare rectos, & conuersos ad illum cum gratia sanctificante, quæ importat ius ad gloriā: sicut etiā & omnes homines in Adamo, tamquam in capite, nonnisi ineptè eodem modo discurritur: quamuis namque neque Angeli, neque homines habeant ex se ius ad gloriam, habent tamen ex suppositione talis gratuitæ creationis: quis enim ita insaniet, vt dicat, quòd, si omnes Angeli, & Adam stetissent, vt poterant, in statu, in quo fuerant creati, potuisset adhuc Deus non dare illis gloriam absque offensione suipsius, & suorum promissorum? nisi ergo accessisset peccatum, non potuisset Deus ex suppositione talis gratuitæ creationis vllum ex Angelis, vel hominibus damnare: non quidem ratione iuris proprij, & naturalis, sed ratione iuris gratuiti, dati in tali creatione, quod, nisi per peccatum amisissent, non poterat à Deo absque offensione suæ immutabilitatis euacuari; ergo pari modo, nec idem ius poterat euacuare ante prævisum peccatum per præcisam libertatem Dei, & dominium, absque offensione suę antecedentis promissionis, ratione cuius voluit omnes creare in gratia, & cum iure ad gloriam: neque enim hæc voluntas promissoria, & conditionata esset illa absoluta, & exclusiua posterior: esset namque voluntas omninò illusoria, vt postquam Deus voluerit aliquos efficaciter exclusos à gloria ex suo dominio, & libertate, velit eos eleuare, & promittere eisdem gloriam: quandoquidē esset voluntas supponens decretum impossibilitans ipsis gloriam.

1250 Insuper, cùm isti dicunt, quòd reiectio à gloria, prout est actus iustitię punitiuę; & ipsa exclusio à regno, prout est pœna in executione inflicta, habent pro causa demeritum culpæ, vellem, vt non æquiuocè, sed clarè loquantur, explicando quid intelligāt nomine actus iustitię punitiuę, an scilicet actum in ordine intentionis? an verò actum in ordine executionis? Si enim dicant hoc secundum, ad quid distinguere exclusionem à gloria, vt indebita, & exclusionem à gloria, vt pœna, cùm vtraque in ordine intentionis antecederet præuisionem peccati, vtraque in executione subsequeretur? nec enim in exercitio negari posset Angelo non cadenti gloria ex se indebita. Si dicant primum, videant sanè isti Doctores, quid dicant: nam ita peccatum solo titulo pœnę puniretur, non verò in re: quandoquidem exclusio à gloria, vt indebita, iam esset futura vi decreti antecedentis præuisionem peccati, & non intendentis pœnam, cùm hæc intentio subsequatur præuisionem culpæ; ergo hæc intentio puniēdi nō poneret in re aliquod, quod aliàs nō esset, sed dūtaxat exclusioni gloriæ, quæ iam esset vi prioris decreti, adderetur titulus pœnæ. Tota ergo punitio peccatorum in solo titulo pœnę consisteret, non in reali passione, & mulctatione, quo nescio, si aliud ridiculosius excogitari possit.

1251 Secunda sententia est plurium Scotistarum, qui, & si procurent discedere à duritie antecedentis, reuera tamen non videntur discedere. Isti ergo negantes etiam scientiam mediam, & tuentes decreta Dei comitantia, vt suo loco probaui, in pręsenti difficultate dicunt, loquendo de Angelis reprobis, quòd Deus in primo suo decreto voluit antecedenter ad præuisa merita: vel demerita saluos eos, qui defacto saluati sunt, & propterea voluit in illis merita, circa reliquos verò præcisiuè se habuisse: nec quidem volendo saluare, nec dānare voluntate efficaci, sed dumtaxat nolēdo voluntate antecedenti saluare cum reliquis: quare non inclusionem vocant Reprobationem negatiuam: deindè verò viso eorumdem futuro peccato, voluisse in pœnam decreto positiuo, & efficaci, damnare. Loquendo verò de hominibus, nullum volunt efficaciter prædestinatum ante originale præuisum, nisi solùm Christum Dominum, quem volunt prædestinatum, etiam si Adam non peccasset: sed supposita pręuisione originalis, asserunt aliquos Deum voluisse misericorditer saluare, & propterea prædestinasse in eis decreto concomitante operā bona: cum reliquis verò præcisiuè se habuisse, quod est reprobasse negatiuè: adhuc tamen voluisse inefficaciter saluandos, sed deindè post præuisa etiā propria peccata voluisse damnare, loquendo de adultis: eos verò, qui decidunt sine baptismate ante vsum rationis, voluisse exclusos à gloria in pœnam originalis. Itaque sententia ista nullum vult fuisse positiuè reprobatum ante præuisum peccatum, sed dumtaxat negatiuè: post verò præuisum originale fuisse positiuè aliquos exclusos à gloria, sed non puniendos pœna sensus: & istis determinasse mortem ante vsum rationis: aliquos verò fuisse vtraq; pœna, & dāni,

nū & sensus volitos puniendos post præuisa peccata propria.

1252 Displicet ista sententia in duobus: in vno quidem, quòd fundata in negatione scientiæ mediæ, durissimum quid continet, non minus, ac præcedens sententia, vel paulò minùs: & in alio, quod superfluè ponitur. Primum ergo ex duobus in eo cōsistit, quia ista sententia, negans scientiam mediam, & decreta indifferentia, adstringitur vt doceat, quòd Deus, postquam voluit omnes Angelos, & homines in suo capite create rectos, conuersos ad ipsum, & in gratia, se solo, & ex præcisa propria voluntate determinauerit in aliquibus decreto concomitante, nullo habito per eos defectu, nec respectu vllo ad illorum determinationem, sed omninò independenter, positiuum recessum ab eodem Deo, & cōuersionem ad se ipsos, quasi ex se solo pœniteret, quòd fecerit omnes rectos: quandoquidem in istorum sententia ad primum hominum, & Angelorum defectum debuit præcedere decretum concomitans, & efficax Dei determinans ipsum ad concurrendum in materiale peccati, nimirum in physicum recessionis à Deo, & conuersionis ad se ipsos; non ergo Deus desertores deseruit: sed, quia ipse priùs eos deseruit, desertores & culpabiles facti sunt, quod est contra cōmunem loquendi modum Sanctorum Patrum, & præcipuè Augustini in responsione ad 14. articulum ex falsò à Pelagianis sibi impositis, vbi ita loquitur, *Si in Sanctitate viuitur, &c. si autem ab his receditur, & ad vitia, atque peccata transitur, nihil ibi Deus malæ tentationis immittit: & recessurum non deserit, antequam deserat*. Est item nimis inconueniens diuinæ bonitati, & sapiens in Deo scrupulum mutabilitatis: cumq; ista Dei desertio non fuerit cæca, casualis, & sine fine, nec Dei determinatio ad materiale peccati, à quo est inseparabile malum culpæ creaturæ rationalis, alium possit habere finem, quàm vel ostensionem diuini dominij, aut iustitiæ punitiuæ, iam hæc sententia vocibus, & non rebus differt à prima Thomistarum. Secundum autem, in quo displicet, est, quòd ponit superfluè, vt infra probabo, nouum decretum reprobatiuum post præuisum peccatum, quando sufficit antecedens conditionatum: cùm hoc, posita conditione peccati, euadat absolutum.

1253 Tertia sententia est plurium Patrum Societatis, & neutralium, asserentium Deū, prædestinando aliquos ante præuisa eorum merita, & non reliquos, hos consequenter etiam negatiuè reprobasse ante præuisa eorum demerita: reprobasse verò eosdem deindè positiuè post præuisa peccata. Ex his autem quidam, nec mentionem faciunt, si Electorum Prędestinatio facta fuerit ante, vel post originale peccatum.

1254 Nec etiā placet hęc sententia: tum quia nescio, quomodò vocari debeat Reprobatio negatiuè, quæ præcisè est negatiuè non approbatio: approbando enim aliquos, & alios non approbando, sed præcisiuè se habendo, est negatiuè se habere in non eos approbando, sed non ideò quoquo modo potest dici reprobasse, cùm reprobare dicat aliquid plus, quam dicat non approbare, sitque hic status medius inter approbare, & reprobare. Tum quia etiam superfluè ponit positiuam nouam Reprobationem post præuisum peccatum, siue solùm originale respectu paruulorum, siue etiam actuale respectu adultorum damnatorum. Pro maiori ergo præsentis difficultatis claritate.

1255 Dico primò ad hoc, vt Deus voluerit ostendere se esse iustum punitorem, & vindicatorem malorum, nulla fuit necessitas, vt id voluerit decreto absoluto, & efficaci, quod sit causa permissionis peccati, infallibiliter futuri: sed sufficientissimè id ipsum haberi, per decretum conditionatum comminatorium vindictæ, & punitionis debitæ peccantibus.

1256 Probatur conclusio primò ex Scriptura, & deindè ex Augustino. Ex illa quidē ad Romanos 3. *Quomodò non veritas lex, per quam cognitio peccati, & quæ testimonium perhibet iustitiæ Dei?* Lex autem non est volūtas ostensionis iustitiæ Dei efficax, & absoluta: nec permissio: sed prohibitio peccati, & comminatoria pœnæ peccantibus, & tamen per Apostolum est testimonium iustitiæ Dei. Paucis id ipsum ostendit Augustinus in explicatione Psalmi 118. in illis verbis, *Iustum quippe se probat, mandando iustitiam*.

1257 Ratio etiam hoc ipsum conuincit: nā qui peccatis minatur pœnam, atque ab eis creaturas rationales compescere procurat, ostendit se amare iustitiam, & velle malis debitam retribuere pœnam; ergo per hoc, quòd Deus conditionatè voluit mala punire, si erunt, atque per legem se taliter puniturum profiteatur, se ostendit iustum malorum punitorem. Quòd verò, vt id exercitè præstet, ipse media procuret, potiùs crudelitatem in decretando suis creaturis durissima tormenta nō adhuc debita, redoleret, quàm ostensionem iustitiæ, vel simplicis dominii.

1258 Dico secundò nullum Deus defacto, siue ex motiuo ostendendi suum dominiū, aut iustitiam, siue quocumque alio, absolutè exclusit à gloria, etiam ordine intentionis, ante omne præuisum peccatum, siue actuale proprium, siue originale: nec quidem exclusione negatiua. Hæc assertio ex diametro opponitur sententiæ Thomisticæ; & eam quoad exclusionem positiuam.

1259 Probo primò authoritate Angelici Doctoris: qui prima ad Annibaldum dist. 40. quæst. vnica artic. 3. sic scribit, *Voluntati diuinæ de salute hominum duplex voluntas opponi videtur, scilicet voluntas de cōtradictorio, secūdùm quòd vult aliquē non saluare: & volūtas de cōtrario, secūdū quòd vult dānare aliquē. Prima quidē voluntas non requirit aliquā rationem ex parte voliti; cùm salus gloriæ, non sit debita humanæ naturæ: non enim requiritur ratio, quare non dem alicui, cui dare non debeo: sed volūtas damnationis respicit rationem voliti in damnato, cùm damnatio ex debito inferatur, quia finis damnātionis est Dei iustitia: detrimentum autem damnationis ex parte nostra non solùm sunt opera mala, sed etiam natura infectio. Reprobatio ergo, quæ vtramque prædictarum voluntatum includit, habet causam, quasi finem, diuinam iustitiam: habet verò quasi rationem voliti non de necessitate, præscientiam operationum: sed ad hoc sufficit præscientia infectionis naturæ.* Hunc eumdem locum adducunt Thomistæ pro ipsorum sententia: & non mirum, quia, considerant ex Angelico verba disiunctim, secundùm quòd possunt ad suum adducere intentum: hìc ergo præcisè cōsiderant illa Angelici Doctoris verba, *Prima quidem voluntas non requirit aliquam rationem ex parte voliti, cùm salus gloriæ non sit debita humanæ naturæ, &c.* reliqua verò cōtextus pertranseunt. Cur namque non reflectunt, quòd Angelicus de eadem Dei voluntate de cōtradictorio, de qua dicit, quòd *non requirit aliquam rationem ex parte voliti,* deinde asserit, *habet verò quasi rationem voliti, non de necessitate, præscientiam operationum?* non enim hæc verba appellant, etiam in sententia Thomistica, supra aliam voluntatem diuinam de contrario: quandoquidem hæc de necessitate habet pro causa rationem voliti; *Sed voluntas damnationis,* ait Angelicus, *respicit rationem voliti in damnato, cùm damnatio ex debito inferatur.* De illa ergo eadē voluntate, de qua dixerat, quòd, *non requirit aliquam rationem ex parte voliti,* de eadem dicit, quòd habeat defacto talem rationem ex parte voliti, sed non de necessitate, cùm nō requirat: habet tamē Reprobatio defacto ex suppositione. Aliud ergo est considerare voluntatem, & dominium Dei secundùm se, & ante omnem sui volūtatem saluandi: aliud verò considerare eādem, facta suppositione, quòd voluerit omnes creare rectos, & cum promissione saluandi benè operantes, & damnandi eos, qui non starent in accepta rectitudine. Primo modo poterat Deus aliquos velle saluos, & nolle alios saluare, quia salus gratia est, non debita naturæ: & ita, vt aliquos Deus noluerit ita saluare, in dominio suo omnimodè habebat: & non requirebat rationem culpæ præuisæ in non saluandis: at supposito, quòd Deus voluerit omnes creare rectos, & promittere benè operaturis gloriam, impossibile est ex se solo, nulla præuisa culpa, aliquos velle excludere à gloria: exinaniret namque per se ipsū sua promissa, & redderet illa illusoria, & fictitia. Quia ergo defacto Deus voluit actu cōditionato, & promissorio omnes saluare, si starent in accepta rectitudine, habet causam ex parte voliti, quamuis id non requirat ex necessitate, & secundùm se absolutè. Vndè in eodem loco Angelicus, soluēs obiectiones tum illas, quas attulerat pro probando, quòd Reprobatio requirat præuisionem demeriti: tum alias, quas posuerat pro probando, quòd Reprobatio habeat pro fine diuinæ iustitiæ ostensionem, eas concordat ad meum, non ad Thomistarum intentum: ita namque subiungit, *Et per hoc patet solutio ad obiecta: nam primæ rationes concludunt, quod Reprobatio habeat pro ratione voliti præscientiam operationum, vel cuiuscumque, ex quo ista determinatio sequatur. Secundæ verò, concludunt, quod opera præscita non sint causa Reprobationis principalis, sed magis diuina iustitia, quæ est quasi finis, & concernit debitum ex parte damnandi.* Non ergo Reprobatio, quę respicit, quasi finē, diuinā iustitiam, antecedit, nec præscindit, sed cōcernit debitum ex parte damnandi: at nō indè sequitur, quòd opera mala præuisa sint principalis causa Reprobationis, cùm potius sint dispositiones ad actualem ostensionē diuinæ iustitiæ, quæ est finis Dei cōditionatè reprobantis, vt probaui conclusione antecedenti.

1260 Secundus locus sit ex quæstione 6. de Veritate artic. 1. ad 9. vbi habet, *Dicendū, quòd Electio Dei, qua vnum eligit, & alium reprobat, rationabilis est: nec tamen oportet, quòd ratio electionis sit meritum, sed in ipsa electione ratio est diuina bonitas: ratio autem Reprobationis est in hominibus peccatum originale, vt dicit Augustinus: vel in futuro per hoc ipsum, quod est, non habere debitum ad hoc, quòd eis gratia conferatur, &c.* Ex quo loco in primis apparet tam per Angelicum, quàm

per Augustinum originale assignari, vt causam Reprobationis; & Thomistæ dicunt, quòd etiam, si Reprobatio fuerit relatè ad homines post originale, non tamen hoc vllo modo fuit causa: sed nullo habito ad illud respectu, ex motiuo ostendendi suum dominium, & iustitiam Deum reprobasse, quos reprobauit. Addit autem Angelicus, quòd Reprobationi ex originali superadditur etiam respectu aliquorum, scilicet adultorum, alia futura Reprobatio, per quam Deus non dat aliquibus originali infectis, ratione cuius omne ius ad promissa in capite Adamo dependiderunt, gratiam, qua benè operentur, & saluentur; quæ gratiæ denegatio propriè, vt infra dicā, est initialis, & positiua ex parte Dei Reprobatio.

1261 Quantùm autem insubsistens sit sensus, quem Thomistæ volunt præfato loco Angelici Doctoris attribuere, curiosè animaduertendum volo: dicunt namq; quòd in præfato loco nō est locutus Diuus Thomas resolutoriè, sed disiunctiuè, dicendo, quòd ratio Reprobationis vel est originale, vel ostensio diuini dominij in non dando gratiam facientem benè operari, quam non debebat. Quis porrò hic non manibus contrectat non attendere Thomistas ad totum contextum Sancti Doctoris, sed dumtaxat ad verba, quæ solitariè accepta possunt trahere ad eorum sensum: quæro namque, numquid inaniter, & extra propositum apposuit Angelicus Doctor in præfato loco particulam illam, *in futuro*? non ergo sensus est disiunctiuus de eadem Reprobatione: non enim eadem Reprobatio esset præcedens, si esset ex peccato originali: esset autem futura, si facta dicatur independenter à peccato: imò potiùs hæc, quàm illa, esset antecedens, quia hæc non penderet à peccato, non illa. Quia ergo peccatum originale ratio est punitionis pœna damni, non sensus: huius autem ratio est subsequens peccatum personale, quod reperitur in damnatis adultis, non verò in decidentibus sine baptismate ante vsum rationis, propterea ait Sanctus Doctor, quòd originale est ratio Reprobationis quoad pœnā damni, sed quoad aliā Reprobationē subsequētē pœnę sensus, ratio Reprobationis est per hoc, quòd Deus nō dat gratiā, quā non debet, ijs, quos exclusit per originale à gloria: ex quo euadit futurū peccatū, & eadē pœna. Vel potiùs dicendum, quòd Angelicus attendit aliquos excludi à gloria ratione solius originalis non remissi, vt dictum est de damnatis paruulis: alios verò damnari, etiam remisso originali: sed quia remissa eis culpa, non remittitur tota pœna, nempe motus concupiscentiales, qui vincentes motus gratiæ, trahunt ad peccatū, & ad Reprobationem tum pœnæ damni, tum pœnæ sensus, propterea ait, quòd vel originale solùm est causa Reprobationis, vt in paruulis; vel ad aliam futuram Reprobationem per peccata subsequentia tum damni, tum sensus respectu aliorum, ratio est denegatio gratiæ facientis operari, quam Deus nō debet infectis originali, in pœnam illius non remissam, etiam si fuerit remissa culpa, de qua clariùs infra.

1262 Probo secundò authoritate Augustini, ac præcipuè quinque euidentioribus locis, quorum primus sit ex libro 6. Hypognosticon illis verbis; *Diximus namque de damnabili humanis generis massa Deum præscisse misericordiæ, non meritis, quos & electione gratiæ prædestinauit ad vitam: cæteros verò, qui iudicio iustitiæ eius hac gratia efficiuntur expertes, præscisse tantùm vitio proprio perituros: non, vt perirent, prædestinasse*. Vbi, vt omnis Thomistis tergiuersandi occludatur locus, aduerto primò loqui Augustinum ordine intentionis, non ordine executionis: nam hoc ordine Prædestinatio ad vitā est ex meritis: & solo ordine intentionis præcedit merita, at non ita Prædestinatio ad mortē. Secundò noto non loqui de morte, vt pœna præcisè, sed quatenus est mors æterna: tum quia Augustinus solùm dicit non prędestinasse, vt perirent, non autem non prædestinasse, vt punirentur: tum quia dicit præscisse tantùm, non prædestinasse: si autem prædestinasset eorum mortē, quatenus mors est, & non vt pœna, nec verum esset, quòd præscierit tantùm: nec discrepantia Prædestinationis ad vitam à præsciētia ad mortem esset sufficienter ab Augustino assignata. Quibus omnibus, concludēdo, addo in præfato loco obiecto Pelagianorum respondere Augustinum, qui contra eius doctrinam obiiciebant, quasi doceret, *Quòd Deus quosdam homines sic prædestinet ad vitam regni Cælorum, vt si nolint orare, aut ieiunare, aut in omni opere diuino vigiles esse, eos omninò perire non posse, &c. quosdam verò sic prædestinauit in gehennæ pœnam, vt etiam, si credere velint, si ieiunijs, & orationibus, omnique se voluntati diuinæ subiecerint, in his Deum non delectari, & vitam illis æternam in voto dari non posse, sic electione prædestinatos esse, vt pereant*. Vbi apparet, non agere Pelagianos de morte æterna sub ratione pœnæ strictè sumptæ, cùm obijciunt eam, veluti ex doctrina Augustini, infligendam nullo modo peccatibus ex sola Prędestinatione

tione Dei, vt pereant: & huic obiecto respondens Augustinus, dicit tales Deum, *præsciisse tantùm vitio proprio perituros, non, vt perirent, prædestinasse.*

1263 Similis huic est locus, qui habetur in libro, in quo respondet ad 16. articulos, sibi falsò à Pelagianis impositos, quorum quintus est, *Quòd Deus maiorem partem generis humani ad hoc creet, vt illam perdat in æternum.* Hoc docent Thomistæ isti, dum asserunt Deum, quos exclusit à gloria, independenter à peccato, & solùm ad ostensionem sui dominii, & iustitiæ exclusisse: an forsan excludi ab æterna vita, non est in æternum perire? sed non ita sentit Augustinus: respondet namque, *Omnium quidem hominum Deus Creator est, sed nemo ab eo ideò creatus est, vt pereat: quia alia est causa nascendi, & alia pereundi: vt enim nascantur homines est beneficium, vt autem pereant, prævaricatoris est vitium.* Sed scio statim Thomistas respondere loqui Augustinum ordine executionis, & de morte æterna, vt pœna. At si ita est, concederet Pelagianis Augustinus voluisse Deum ordine intentionis, vt maior pars humani generis periret, considerata æterna morte, quatenus mors est; non ergo solueret articulum per distinctionem beneficii creationis, & vitium propriæ voluntatis: cùm adhuc, præciso vitio, ex Deo creante staret horum æterna mors. Legant autem Thomistæ quid præcisè diuinæ Prædestinationi ralatè ad Reprobos tribuat Augustinus, respondēdo ad vndecimum articulum, *Atque ita*, ait, *ad Prædestinationē eius nihil ampliùs referri potest, nisi quòd aut ad debitam iustitiæ retributionem, aut ad indebitā pertinet gratiæ largitatem.* Prædestinatio autem exclusionis à regno, & vita æterna independenter à peccato non est debita iustitiæ retrebutio, cùm adhuc nō sit præuisum peccatum, cui debeatur similis exclusio: nec certè continet gratiæ largitatem indebitam, supposito Dei decreto promissorio; ergo ex Augustino non est Dei Prædestinatio, sed quid in Deo confictum, quam Aduersarii tuentur, Reprobatio.

1264 Tertius locus sit ex primo libro ad Simplicianum quæst. 2. vbi supra illud ad Romanos 9. *Iacob dilexi, Esau odio habui*, & quidem, *cùm non dum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali.* Et, *non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei, quia maior seruiet minori*: postquam probat ex gratia, & misericordia habuisse Iacob, vt fuerit à Deo sic dilectus, quærit, *An fortè quemadmodum illud de Iacob nullis meritis bonæ actionis dictum est, ita Esau nullis meritis malæ actionis odiosus?* Atque etiam dixerit, quòd nihil Deus oderit eorum, quæ fecit ex Sapientia 11. *Neque enim odio habens aliquid constituisses, & nihil odisti horum quæ fecisti*: concludit de Esau, *vt autē odisset Esau, nisi iniustitiæ meritò, iniustū est.* & infra, *Non igitur odit Deus Esau hominem, sed odit Deus Esau peccatorem*: erat autem adhuc non dum natus peccator, quia vt paulò post, ait, *Vna est ex Adam massa peccatorum, & impiorum, sit figulus luti ex eadem conspersione facit aliud vas in honorem, aliud vas in contumeliam.* Ex Augustino ergo iniustum est Deum odio habere quemquam, nisi iniustitiæ merito. An autem non est odio habere, quòd Deus excludat positiuè à gloria, & prædestinet ad æternam mortem? quid namque est est odio habere aliquem, nisi velle illi malum, quando præcipuè immò priùs voluerat eidem oppositum bonum, imò & conditionatè promiserat? Nec autem Thomistis datur hic qualecumque effugium, cùm ipsi, prædicto loco Apostoli, *Iacob dilexi, Esau odio habui. Et, cùm non dū nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali*, non distinguēdo opera propria ab originali conspersione, vtantur ad suam stabiliendam sententiam.

1265 Quartus locus similis præcedenti desumitur ex libro Enchirydion cap. 98. & subsequenti, vbi agens de præscripto loco ad Romanos 9. postquam dicit, *Ambo itaque gemini natura filii iræ nascebantur, nullis quidem operibus propriis, sed originaliter in Adam vinculo damnationis obstricti*, subiungit, *sed qui dixit, miserebor cui misertus ero, & misericordiam præstabo, cui misericors fuero, Iacob dilexit per misericordiam gratuitam, Esau autem odio habuit per iudicium debitum.* Et deindè cap. subsequenti, *Miseretur magna bonitate, obdurat nulla iniquitate: vt nec liberatus de suis meritis glorietur: nec damnatus nisi de suis meritis, conqueratur.* Damnatus autem non dolet de præciso titulo pœnæ, sed præcipuè de cruciatu ignis, & damno exclusionis à gloria, prout in se illi mala sūt: si autem mala ista fuissent à Deo illi volita independenter à debito culpæ, iam posset nō de solo merito, sed præcipuè de Deo dolere, quòd indepēdēter ab omni sua culpa, infelicem per æternitatem voluerit. An hoc negabunt Thomistæ? Legant Augustinum in loco, quem modò afferam.

1266 Vltimus ergo locus sit ex epistola 106. vbi ita habet, *Si hæc massa generis humani ita esset media, vt quemadmodum nihil boni, ita nec mali aliquid mereretur, non frustra videretur iniquitas, vt ex ea fierent vasa in contumeliam.* Numquid autem, qui excluderetur à

regno

regno, & deiiceretur ad Inferos sine demerito, non in pœnam, sed ex Dei dominio, non esset vas contumeliæ? quis id negabit? hoc fieri posse concedunt Thomistę, imò defacto ita prædestinasse damnandos Deũ, cùm tamen hoc ita fieri iniquum asserat Augustinus. Videant ergo iidem Thomistæ, quantùm aberret eorum doctrina à sẽsu Augustini.

1267 His duobus Sanctissimis Ecclesię Doctoribus addo Damascenum lib. 2. de fide cap. 39. vbi ait, *Illud quoque nos, ne fugiat Deum, vt bonitate præstantem, primariè quidẽ omnes homines seruari, ac regni sui compotes esse velle: nec enim supplicij, aut cruciatus causa, verùm ad hoc, vt bonitatis ipsius participes simus, effinxit: vt iustum autem, ijs quoque, qui peccant, pœnam inferre nihilominùs velle: ac priùs antecedens voluntas, seù beneplacitum, dicitur ex ipso manans: secundò autem insequens voluntas, à nostro vitio ortum ducens*. Nullum ergo Deus effinxit, vt medio supplicio, & cruciatu ostenderet suum in eum dominiũ: sed, vt omnes suæ bonitatis participes fierent. Vt se autem iustum ostendat voluntate subsequente, reddẽte debitam peccato pœnam, & nulla voluntate beneplaciti id præstat. Addo etiam Fulgentium, qui lib. 1. ad Monimum cap. 22. Thomisticam sẽtentiam, prout ab ipsis propugnatur, explicitis verbis suffocat, dicens, *Quin potiùs maior erit iniustitia: si lapso Deus tribuat pœnam*, ecce ordinem pœnæ in executione iam debitæ lapso, *quem stantem prædestinasse dicitur in ruinam*. Nonne hic exprimitur Prædestinatio, non quidem pœnæ, sed ruinæ, stanti: & consequenter præciso, & independenter à peccato? à Fulgentio tamen hæc dicitur iniustitia, etiam si lapso deindè tribueretur, vt pœna.

1268 Probo tertiò assertum authoritate Cõcilij Valentini capit. 3. in quo habetur, *Fidenterque fatemur Prædestinationem aliquorũ ad vitam, & Prædestinationem impiorum ad mortem: in electione tamen saluandorum misericordiam Dei præcedere meritum bonum: in damnatione periturorum meritum malum præcedere iustum iudicium*. Vbi occluditur locus Thomistis, quòd recurrant siue ad ordinẽ executionis, cùm in hoc etiam electio saluandorum sit post merita: siue ad Reprobationem sub ratione pœnæ, cùm etiam electio glorię, vt coronę, nonnisi meritis retribuatur. Neque quidquam dicunt, qui aiunt, electionem glorię esse adhuc initiatiuè in ordine executionis ante merita, quia ista sunt ex gratia. Non inquam, iuuat, nã etiam per Aduersarios permissio peccati est effectus Reprobationis, & hæc ordine executionis præcedit peccatum, & meritum malum. Insubsistens tandem est Ioannis à Sancto Thoma responsio, quòd in electione etiam meritum bonum sit à Deo, non sic meritum malum respectu Reprobatorũ. Quid namque interest hoc, vt Prædestinatio præcedat, vel subsequatur meritum bonum, & non ita Reprobatio? numquid enim qui defacto volunt Reprobationem fuisse post peccatum, tenentur dicere, quòd Deus sit author peccati? Quòd ergo Deus non sit causa peccati, & sit causa meriti, non refert ad Reprobationem, vt dicatur facta ante, vel post præuisum demeritum.

1269 Probo tandem quartò ex Scriptura idem assertum. Et quidem primò ex illo primæ ad Timotheum 2. *Deus vult omnes homines saluos fieri*. Et si enim hæc voluntas non sit omninò efficax, ponens ex se omnia requisita ad salutem: est tamen ingenua, non ficta, neque illusoria, atque talis, quòd, si ex parte hominum non esset defectus, sed omnes, vt possunt reuerterentur ad Deum, impossibile esset, vt ex parte Dei ponatur impedimentum salutis; ergo, si non posito impedimento ex parte nostra, nulli Deus posset, supposita prædicta voluntate saluandi omnes, denegare gloriam, quia talis denegatio, vel Deum redderet inconstantem, vel infidelem in promittendo, euacuans per se ipsum, nullo habito defectu ex parte nostra, sua promissa: nec poterit independenter etiam à demerito nostro quemquã excludere à regno, præfata præsupposita voluntate: quia iam sic per se ipsum dumtaxat voluntate efficaciori euacuaret antecedentem voluntatem promissoriam: ita nãque, adhuc non posito peccato per solam voluntatem excludendi aliquos à regno efficacem, isti excluderentur, sicut indepẽdenter ab eo voluntas esset efficax. Rursus, pone Deum voluisse voluntate antecedenti, & inefficaci promissoria omnes saluare, & deindè nullo habito respectu ad peccatum, aliquos velle excludere à gloria secundùm se, & non sub ratione pœnæ: peto, si isti non peccarent, vel si præscindatur ab eis peccatum, essent ne adhuc vi subsequentis voluntatis excludendi à gloria, an non? si primum; ergo priùs decretum euacuaretur ab ipso Deo, nulla supposita aliundè causa; vbi ergo Dei immutabilitas, vbi fidelitas promissionum eius? Si secundum, ergo decretum subsequens ex se est minùs efficax, quàm antecedens, cùm tamen adhuc illud sit inefficax; ad quid ergo addere, cùm vi antecedentis sufficienter excludantur à regno malè operaturi, nisi Deus misereatur? Secundò omnibus ijs locis, in qui-

quibus negatur Deo voluntas nostræ perditionis, & in quibus non agitur de titulo pœnæ, sed de malo talis perditionis secūdū se, vt cùm dicitur Sapientiæ 1. *Deus mortem non fecit, nec delectatur in perditione viuentium*, Quomodò mortē non fecit, qui independenter à peccato voluisset plurimos æternaliter morituros? an Deus non fecit, quæ efficaciter vult, vt fiant? Tobiæ item 3. *Non delectaris in perditionibus nostris*. Rursus Oseæ 3. *Perditio tua ex te Israel, tantummodò in me auxilium tuum*. O certè quàm benè cohærent ista duo, *tantummodò in me auxilium tuum*, & independenter ab omni tua culpa, vt me ostendam Dominum, te volo vas perditionis, & ruinæ? an forsan hoc dicent Dei auxilium, quòd velit eos æternaliter perdendos, vt verificent, *tantummodò in me auxilium tuum*? Quid autem refert, quod dicant Thomistæ hæc verificari ordine executionis, & sub ratione pœnę? Numquid propterea ordine intentionis, & secundùm se, æterna mors, non erit dicēda mors, vt verificetur, *Deus mortem non fecit*? numquid ordine intentionis Deus delectatur de ruina, & perditione hominū ante debitum, & solùm magnificat se ipsum, quia non delectatur in executione? Numquid intentionem Dei de perditione aliquorum auxilium Dei dicent Thomistę, vt verificent, *tantummodò in me auxilium tuum*? Sed his sepositis, quid dicent ad illud Ezechielis 18. *Numquid voluntatis meæ est mors impij, an non vt magis conuertatur, & viuat*? quòd & legimus cap. 33. atque secunda Petri cap. 3. Quæ quæso adhortatio, procedens ex ore Altissimi, esset ista, qua homines peccatores hortabatur, vt de sua bonitate, & misericordia nō diffiderent, asserens se magis velle, vt viuant, quàm, vt pereant, si eos voluit efficaciter perdendos, inefficaciter verò saluandos, & quidē ex suo beneplacito? an hìc proponetur ordo executionis, & mors sub titulo pœnæ? quid iuuant tales considerationes, si ordo intentionis trahit ordinem executionis, nō econtra, atque exclusio à gloria secundùm se præcedit, & connectitur cum ratione pœnæ, non econtra, vt vnquam supposita Thomistica sententia, stare vllo modo possit, quòd Deus simpliciter velit magis vitam, quàm mortem impiorum, atque hinc in eis spem, & fiduciam inducat, & nō potiùs desperationem?

1270 Retorquent hoc argumentum Thomistæ, & præcipuè de prima permissione culpæ, saltem in Angelis, & Adamo, pluribus modis ad hominem arguendo. Primò nimirum, quia, non obstante, quòd Deus voluit voluntate antecedenti omnes homines, & Angelos saluos fieri; non per hoc deindè, quòd voluntate subsequenti, & efficaci independenter à culpa, alios elegit, & præmuniuit gratia, alios nō elegit, & permisit primò peccare, euacuauit respectu alicuius illud antecedens decretum conditionatum; ergo neque per Reprobationem efficacem euacuabitur: sicut namque omnes voluit saluos, si benè operarētur: ita omnes voluit damnandos, si malè operati fuerint; ergo sicut decretū saluandi aliquos, etiam malè operantes, non destruit conditionem damnandi: ita neque decretum damnandi aliquos ante peccatū, destruit conditionem saluandi. Secundò, quia Deus ante omne præuisum peccatum, aliis Angelis præstitit gratiam efficacem, saltē initiatiuè eos prædestinans, aliis inefficacem, connexam cum peccato, & Reprobatione; ergo pari modo independenter à culpa potuit alios prædestinare, alios reprobare. Tertiò quia gratia inefficax est magis connexa cum peccato, & morte, quàm cum opere bono, & vita: sed Deus defacto, siue ante, siue post præuisum peccatum, pluribus voluit gratiam inefficacē, quàm efficacem; ergo saltē initiatiuè plures sunt, quos vult perire, quàm sint, quos vult viuere; quomodò ergo verificabuntur loca iam adducta ex Scriptura, quæ sunt de Israelitis post lapsum originale, *An voluntalis meæ est mors impij, & non magis, vt conuertatur, & viuat, &c*? Quapropter, aiunt Thomistæ, difficultas hæc non est specialis contra adstruentes Reprobationem independenter à peccato, sed soluēda ab omnibus.

1271 Verùm retorsiones istæ, si vim aliquā habent, contra eos dumtaxat valent, qui negantes scientiam mediam, nec essitantur ponere omnem Reprobationem initium ducere à Deo, suo decreto efficaci antecedente, vel concomitante, determinante in pluribus materiale actionis malæ potiùs, quàm benè operari: hos autem ego non minùs oppugno, vt patet ex dictis, quàm Thomistas: sed contra me procedunt de subiecto non supponente. Vndè.

1272 Ad primam retorsionem dico non esse ex Augustino eodem modo discurrendum de electione, vel Reprobatione Angelorum, ac hominum. Respectu ergo Angelorum nego, quòd Deus aliquos elegerit, & non alios ante merita, vel demerita: imò respectu horum nego omnem rationē electionis, vel Reprobationis diuersam à voluntate antecedenti, & conditionata saluandi, qui permanerent in rectitudine

accep-

accepta, & damnandi ab ea cadentes: hæc namq; conditionata voluntas, purificata cõditione, euadit absoluta: atque adeo omnis alia subsequens voluntas superfluit. Nego item ex parte Dei fuisse aliquibus datã gratiam efficacem, aliis verò gratiam sufficientem: sed dico, vt millies probaui ex Augustino, Angelos, qui steterunt, vi liberi arbitrii stetisse, non vi specialis gratiæ, quamuis non sine gratia, sed tali, qualem habuerunt, qui ceciderunt, quique eodẽ libero arbitrio potuissent, non minùs, ac illi, stare. Quapropter respectu Angelorum tota quanta est prima retorsio est commentitia, & fundata in falsis suppositis. Venio nunc ad eamdem relatè ad homines, & dico, quòd respectu horum duæ sunt voluntates in Deo conditionatè saluandi omnes, vel dãnandi: vna in origine, nimirũ Adamo, & alia in secundo Adamo, nempe Christo, in quo adhuc, *Deus vult omnes homines saluos fieri, & in agnitionem veritatis venire.* Per primam in capite non potuit Deus bonus, nec quidem voluntate conditionata, comminari cruciatum pœnæ sensus in solo peccante capite: prout de facto non punit, nisi pœna damni mortuos sine baptismate paruulos cum solo originali: poterat autem comminari damnum omnium eorum donorum, quæ, & gratis, supra donũ creationis, tribuit capiti: & in capite, si nõ caderet, promisit reliquis, originem ex eo ducentibus: quæ quidem volũtas damnandi originali lapsu adstrictos, vt sæpè notaui, non exclusit aliam conditionẽ, nisi voluerit in Christo misereri. Per secũdam, Deus vult omnes homines saluos fieri & in agnitionẽ veritatis venire per propria voluntatis opera, saltem finalia, & aliàs damnari tum pœna damni, tum pœna sensus. In ordine ad primam verò falsò supponunt Thomistæ tribuisse Deum Adamo gratiam sufficientem talem, quæ magis fuerat connexa cum peccato, quàm cum opere bono, vt hæc voluntas permissiua initium esset damnationis aliquorum in mea sententia: fuit namque gratia constituens Adamum in æquilibrio potentẽ bonum, ac per naturam poterat malum, ad quod deindè liberum arbitrium eius tradidit manus: & ex hoc initiũ sumpsit Reproborum damnatio: post autem casum originalem, & Prædestinationem Christi in omnium hominum remedium, elegit Deus aliquos misericordia gratuita, & præmunitionem præparauit gratiæ efficacis, vt ostenderet in illis diuitias bonitatis, ac misericordiæ suæ: dico cum Apostolo, diuitias, quia totam in eis efficaciam ostendit suæ miserentis voluntatis: alios verò non ita elegit, sed nec propterea adhuc negatiuè exclusit à gloria, ne decretum saluandi omnes vel negatiuè euacuaret: sed permanens in misericordi voluntate eos saluãdi, non tamen efficaci, sed sufficienti, voluit illis sufficientia media tribuere: non minora, quantùm est ex parte ipsorum, ijs, quæ habuerunt Angeli, & Adam: minora tamen per accidens, & aliunde nempe ex motu concupiscentiarum, quæ sunt pœna peccati originalis: ex quibus initium moraliter est damnationis eorum, propterea quòd isti motus fortiùs trahentes ad turpia, voluntatem, potentem non peccare, inducunt, vt se illis accomodet, & peccet. Qui ergo adhuc possunt simpliciter benè operari, & saluari, nec negatiuè possunt intelligi exclusi à salute, sed dumtaxat nõ inclusi efficaciter ex parte Dei in salute cũ Electis: at quoniam ex parte pœnæ peccati originalis non remissæ, nempe concupiscẽtiarũ, principiũ in se habent, moraliter eos trahens ad peccata, iam per originale initiũ morale habent eorum futuræ damnationis.

1273 Hinc cuique ex terminis ipsis esse debet notum duplicem esse permissionẽ peccati, & eodem modo gratiam purè sufficientem: vnam negatiuè, quatenus peccatum non impedit: aliam positiuè, quatenus præsupponit aliquod, positiuè trahens ad peccatum, nimirum motus concupiscẽtiæ: primo modo, non secundo permisit Deus Angelos peccare, & Adamum: secundo modo, non primo permittit peccare ex Adamo descendentes. Pariter primo modo gratia data Angelis, & Adamo fuit negatiuè purè sufficiens, quatenus ex se trahebat opus bonũ. Gratia verò, quæ datur sufficiens posteris Adæ, est secundo modo, & positiuè purè sufficiens: non ratione sui, sed ratione præsuppositæ concupiscentiæ, ratione cuius gratia positiuè remanet in suo posse, & retrahitur ab opere bono, ad minùs moraliter.

1274 Ex quibus funditus euanescit prima Thomistarum retorsio: per electionem enim efficacem Dei aliquorum in salutem æternam nullum decretum Dei euacuatur: non enim euacuatur decretum damnandi pœna damni peccantes in Adamo: quia hoc decretum fuit cum admixtione conditionis, nisi Deus voluerit in Christo mediatore aliquos, in ostensionẽ diuitiarum suæ miseridordiæ, liberare: & purificatio conditionis non destruit, sed decretum reducit ad actum. Neque euacuatur aliud decretũ saluãdi omnes in Christo: nã hoc nec est decretũ saluandi quemcumq; benè operantem

 rantem

rantem quocumque tempore: nec damnādi quandocumq; aliquis malè operatus fuerit: sed solùm saluandi, vel damnandi, finaliter benè, aut malè in suo opere se habentem. Huic autem decreto non se opponit electio specialis aliquorum, quia hoc executioni mandat decretum saluandi benè finaliter operantes: vndè addit illi nouam efficaciam, non autem illud euacuat: nec eidem se opponit non inclusio aliorum, quia hæc non aufert illos posse benè, vel malè operari: & saluari, vel dānari, conformiter ad decretum inefficax saluandi omnes in Christo, si benè voluerint sua gratia vti: vel damnandi, si abusi fuerint. Euacuat autem quodcumque decretum saluandi ea diuina voluntas, quæ se sola, & nulla requisita, vel præuisa conditione ex parte nostra, vellet absolutè excludere à regno, quos priùs incluserat sub conditione bonæ operationis: quandoquidem absoluta exclusio hanc conditionem euacuat, & si non euacuaret: adhuc permaneret conditionatum, & non esset absoluta Reprobatio.

1275 Ad secundam retorsionem patet ex modo dictis, quid sit dicendum: nego nāque differentiam fuisse gratiæ in Angelis, qui steterunt ab ijs, qui ceciderunt: sed differentia ortum habuit ex opere liberi arbitrii eorum, vt admussim, iuxtà Augustinū, videre est in toto cap. 7. & præcipuè numero 209.

1276 Ad tertiam etiam ex modo dictis respondeo, negando, quòd vlla gratia in Angelis, vel Adam ante peccatum fuerit magis connexa cum peccato, & morte, quàm cum bono opere, & vita: in hominibus verò post lapsum dico esse magis cōnexam cum opere malo, & morte, non ratione sui, sed ratione debiti peccati originalis, in cuius pœnam non solùm iustè insurrexit concupiscentia, trahens ad malū, sed etiam debitum carendi omni gratia, & dono: & tamen, adhuc stante hoc debito, Deus misericorditer vult omnes saluare, & nulli denegat noua gratuita sufficientia auxilia; ergo plus Deus vult eorum vitam, se mouens de nouo ad amandam eorum salutem, & danda auxilia: quàm voluerit corū mortem, de qua displicet, etiam post cōtractum ab ipsis mortis debitum. Et hinc iuxtà Scripturam, excedit misericordia iudicium: si autē plures homines indepēdēter à peccato voluisset Reprobos, quam saluos, certè simpliciter maior esset ostensio iudicii, imò crudelitatis, quàm misericordiæ: quid enim prodest, quòd cum Electis ostendat magis suam misericordiam, si maiores sunt damnati, in quos crudelitatem potiùs, quàm iudicium exerceret, in ostēsionem sui dominii?

1277 Ex his autem probata remanet secūda meæ assertionis pars, quòd nimirum nec negatiuè Deus vllum reprobauerit ante omne præuisum peccatum: neminem quidem ex Angelis: quia respectu horum nullum in Deo fuit decretum, nisi æquè omnes saluandi, si per manerent in accepta rectitudine: vel damnandi, si caderent: atq; indè æquè sufficiens fuit omnibus præstita gratia: consequenter ex parte Dei nemo præ aliis fuit inclusus. Et eodem modo omnes homines ante Adæ peccatum fuerunt in eo, tamquam in capite inclusi, & exclusi sub cōditione operis boni, vel mali: quomodo autem post Adæ peccatum Deus se habuerit cum Reprobis, dicam postea.

1278 Dico 3. Reprobatio quoad pœnā sensus, quatenus scilicèt includit, respectu adultorum, decidentium cum propriis culpis, æternum cruciatum ignis, non solùm defacto, sed nec de possibili potuit esse in Deo ante præuisa peccata personalia. Hæc conclusio est communis, quamuis, qui admittunt reiectionem à gloria in Deo ante præuisum in Reiectis peccatum, ita loquātur, vt ferè confundant Reprobationem secundùm quòd includit pœnam damni, & prout includit pœnam sensus: seu, vt æquiuoca tollam, æternum cruciatum ignis.

1279 Probo autem conclusionem istam speciali ratione ita: quia, quamuis Deus ratione sui dominij posset de creaturis rationalibus facere quodcumque voluerit: ratione tamen bonitatis non potest velle illis, tam grande malum, qualis est æternus cruciatus ignis: si enim videntes hominem, canem, cuius est dominus, absque causa cruciantem, sæuum, & crudelis animi dicimus: quis non crudelitatis, & seuitiæ nota Deum affici credat, si dicatur, quòd, vt præcisè creaturæ rationalis se ostendat Dominum, eam velit æterno cruciari igne? Ratio à priori huius doctrinæ est: quia Dominium in rē dicit posse vti re in vtilitatē Domini: si autem vsus est malus seruo, & non vtilis Domino, non est rectus, sed excessus, nascens ex animo, se delectante in malo serui: cùm autem Deus suum dominium in creaturas rationales sufficientissimè ostendat in eo, quòd aliàs creet, aliàs non. Item in eo, quòd benè operantibus promittat magna præmia, non benè operantibus comminetur debitas pœnas, quo modo etiam ostendit suam iustitiam punitiuam: quòd non hoc modo, sed etiam ex suo præcisio beneplacito ante omne debitū

in

in sui dominii, vel iustitiæ ostensionem, velit aliquas creaturas rationales cruciandas, non esset præcisè delectari in sui dominij, & iustitiæ ostensione, sed excedere rectũ vsũ dominij,& delectari in perditione suarum creaturarũ. Ex quo euanescunt tergiuersationes Thomisticæ, qui duritiẽ eorum sententiæ emollire satagunt, dicentes, quòd Deus in reprobando nõ attendit, vel amat cruciatum suarum creaturarum, sed præcisum respectum huius ad ostensionem diuini dominii, & iustitiæ vindicatiuæ.

1280 His addo Augustinum in Supplemento lib. 1. cap. 136. vbi arguens Iulianum Pelagianum, negantem communicationẽ peccati originalis, ex necessitate baptismi, vt possit quis introire in regnum Dei, & respondẽte illo baptisma nõ delere originale peccatũ in paruulis, sed dumtaxat per illud adoptari baptizatum in Dei regnum, ita oppugnationem prosequitur, *Quòd etiam vos de paruulis cogimini fateri, quorum certè omnium vnam esse massam non potestis negare, qualemlibet eam putetis: ex qua tamem alios in Dei regnum adoptarè fatemini, quos procul dubio vasa in honorem facta conceditis: alios verò non adoptari, quos facta vasa in contumeliam, nisi intelligenter consentiatis, impudenter negatis: neque enim, si non est pœna damnationis, sicut vultis, non erit saltem contumelia imaginis Dei separari à regno Dei. Sed vos, si illam perseuerantem negabitis gratiam, ad hoc iudicium vos pertinere monstrabitis, quod vtique in paruulis iniustum esset, si peccatum originale non esset.* Si autem Augustinus iniustum vocat aliquas Dei imagines, & consequenter habentes rectitudinem ad Deum, præcisè non adoptari per baptisma in regnum Dei nulla præuia culpa; quid quæso sentit, si quis adderet, imò prædestinari ad cruciatus æternos, ortos ex priuatione glorię?

1281 Neque explicari potest Augustinus de solo ordine executionis, vel de exclusione à regno, vt pœna. Si enim ordo executionis, est iniustus non præcedente culpa, nũquid poterit esse iusta intentio, quæ executionem intendit iniustam? Ex verbis præterea Augustini patet eum loqui de exclusione à regno secundùm se, & non vt pœna, dum ait, *Neque enim, si non est pœna dãnationis, vt vultis, non erit saltem contumelia imaginis Dei separari à regno Dei.* Ruit etiã hic alius Thomistarum asilus, secundùm quem dicunt Augustinum in similibus locis arguere Pelagianos secundùm eorum principia. Non enim admittebant Pelagiani, quòd iniustum esset separari imaginẽ Dei à regno Dei, sed potiùs arguebant Deũ iniustum, si paruulos castigaret in pœnam peccati primi parentis; id ergo, in quo eos arguebat Augustinus, non ex illorum principiis, sed ex proprio affirmabat sensu, quòd nimirum iniustitiam præfert, vt, cùm creauerit Deus creaturas rationales, perfectas in suo genere suipsius imagines, nimirum rectas, & conuersas ad se, & promittendo in eadem rectitudine perseuerãtibus regnum, deindè sua præcisa voluntate, nulla præsupposita culpa, hoc iure promissionis spoliaret, reiiciendo eas à regno promisso.

1282 Dico quartò relatè ad Angelos damnatos nulla alia fuit in Deo Reprobatio, nisi antecedens conditionata, & comminatoria damnationis non perseueraturis in rectitudine, quam ab eodem Deo conditore habuerunt.

1283 Probatur hæc assertio euidenter ex principiis Augustini, imò & communibus: quia decretum conditionatum Dei, purificata tota conditione, quam includit, euadit absolutum, & suum sortitur effectum: atqui Deus, volens creare Angelos rectos, & ad ipsum conuersos rectitudine supernaturali, habet etiam voluntatem eleuandi eos ad gloriam, si in rectitudine accepta permanerent: puniendi verò eos igne æterno, si caderent, & nullum reliquit locum eorum miserendi, prout defacto nullius misertus est; ergo purificata conditione casus aliquorum, hoc decretum exequitur suum effectum damnationis præuolitæ iis, qui ceciderunt; ergo quodcumque aliud decretum reprobatiuum superfluè poneretur. Neque hic datur locus Reprobationi, seu non inclusioni negatiuæ: quandoquidem hæc consistit in eo, quòd electis efficaciter aliquibus, non ita alii fuerint electi: similis autem electio relatè ad Angelos est contra doctrinam Augustini in libro de Correctione, & Gratia, vt sæpè dixi, cùm in eo docet Augustinus cap. 10. in prima conditione Angelorum, & hominum voluisse Deum ostendere, quid posset eorum liberum arbitrium: & deindè post lapsum Adæ, quid posset in hominibus suæ gratiæ beneficium; ergo in eleuatione Angelorũ ad gloriam nihil peculiare gratiæ ostendit Deus cum aliquibus, & non cum aliis; ergo nullos præ aliis gratuitò elegit, sed omnes æquè eleuauit, omnesque æquè gratia sufficiente, & necessaria ad posse operari benè præmuniuit.

1284 His accedit, quòd tali modo prædestinãdi, & reprobãdi in prima hominũ, & Angelorũ cõditione, sicut eligẽdi, vel reprobãdi deindè, modo infra dicẽdo, homines post originale, ostendit non solùm specialissi-

mo modo diuina attributa ; seu mirabilẽ dispositionem diuinæ Prouidentiæ,ordinãtis omnia suo proportionato modo in numero, pondere,& mensura,vt infrà explicabo ; ergo ita, & non aliter dicendum est.

1285 Dico quintò relatè ad damnatos ex hominibus,siue sola exclusione à regno, sicut damnati sunt paruuli, decidentes sine baptismate cum solo originali : siue cum additione pœnæ sensus, sicut sunt damnati, qui cum proprio peccato mortali moriuntur, præter Reprobationem conditionatã, quam habuit damnandi omnes descendẽtes ex Adamo, si iste peccaret, reperitur in Deo alia Reprobatio absoluta, & positiua initialis, consistens, non quidẽ in nolle dare gloriam, sed in nolle dare gratiam efficacem, ad se mundandos, siue à solo originali, siue ab actualibus, & personalibus. Hæc conclusio est de fide, & à nemine negari potest.

1286 Probatur autem ita: nam,& si ex Apostolo ad Romanos 5. *Iudicium quidẽ ex vno in condemnationem*, ac consequenter ex vno originali peccato omnes homines iudicẽtur adstricti damnationi, hoc tamen iudicium ex vno peccato in omnium damnationem dumtaxat est ex parte debiti,ab omnibus contracti : non tamen tale est ex parte Dei, vt non valeat adhuc ex eadem massa luti alios condere in vasa misericordiæ, alios in vasa contumeliæ, prout habemus ex eodem loco in subsequenti capite 9. ergo adhuc, stante primo decreto damnandi omnes in Adamo peccante, liber remanet Deus, misereri, vel non misereri ; cuius voluerit:atqui relatè ad damnatos ex hominibus non habuit Deus vi peccati originalis absolutũ decretum damnãdi eos, sed etiam post peccatum istud *Voluit omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*, quod decretum non est euacuabile sine aliquo obstaculo ex parte nostra; ergo dumtaxat per id incipit futura Reprobatio, per quod, vel non abluitur homo à peccato originali, vel illi adduntur alia : aut abluti ab originali, tandem finaliter decidunt in mortali proprio : horum autem omniũ prima, saltem moralis origo respectu adultorum est duplex, scilicet concupiscentia, & defectus gratiæ superantis, qui ambo sunt effectus originalis,& positiuè à Deo politi in eiusdem pœnam, dum voluit carentiam iustitiæ originalis,ex cuius defectu expergefacti sunt motus concupiscentiæ, atque carentia gratiæ eos superantis: respectu verò damnatorũm infantium, peccatum originale in eis initiatiuè non deletur defectu gratiæ efficacis, qui etiam est in pœnam originalis ; cùm etiam ; vt in supradictis contra Iansenium probaui, gratia sufficiens vincatur ex concupiscentia parẽtum, vel aliorum, qui sunt causa, vt infãs non baptizaretur; ergo in Reprobatione hominum, præter decretum comminatorium in Adam peccante, requiritur aliud decretum initiatiuè reprobatiuum, saltem moraliter, nimirum voluntas aliquorum, quæ sunt deindè causa, vel vt non auferatur originale,vel ut incurratur in actualia mortalia, præcipuè finaliter.

1287 Dico vltimò, hoc, quod est Deum post originale aliquos misericorditer elegisse ad gloriam,& propterea præmunisse gratia efficaci, non est vllo modo aliorum, non ita electorum, negatiua Reprobatio: sed pura non inclusio, seu non talis illorũ, sicut aliorum, electio. Hæc assertio, ni fallor, est clara, quamuis communi loquendi modo opponatur, non distinguenti Reprobationem negatiuam simpliciter à non inclusione particulari : sicut si, quis Petrum diceret simpliciter non existentem, quia non existit hic.

1288 Probo ergo assertum. Quia, cùm Deus non vno solo modo possit prædestinare ad gloriã,sed siue ante merita absolutè præuisa, siue postea, vt probaui paulò post principium antecedentis quæstionis : cùm item Deus gratiam efficacem non ex solo motiuo gloriæ possit velle, sed etiã ex alio motiuo, quandoquidem non semel Reprobis vult gratiam efficacem, & non ex motiuo prædestinatæ gloriæ, quod quidem motiuum posset eodẽ modo mouere ad gratiam efficacem finalem ; per hoc, quòd Deus eligendo aliquos ad gloriam vno modo,& præmuniẽdo ex hoc speciali motiuo eos gratia efficaci, alios non ita eligat, nec ex eodem motiuo gratia efficaci præmuniat, non indè sequitur, quòd isti non sint alio modo prædestinabiles, & quòd possit illis gratia præparari efficax alio motiuo; ergo non, quia non sunt electi illa speciali electione, poterunt vllo modo dici simpliciter reprobati negatiuè, neque à gloria, neque à gratia efficaci: sed præcisè non electi illo speciali modo.

1289 Colligo ex dictis Reprobationem malorum Angelorum numquam fuisse ordine intentionis determinatè reiectiuam,sed purè comminatoriam, siue ante, siue post præuisa peccata ; fuisse tamen deinde talẽ ordine executionis, eò quòd purificata cõditione peccati in his determinatè,hi deinde determinatè incurrunt comminatam pœnam : in ordine verò ad damnatos homines Reprobatio vel solùm est à gloria & gra-

& gratia, sicut damnantur paruuli, decidẽtes sine baptismate: & in his dicit dumtaxat decretum comminatorium talis pœnæ non renascentibus ab originali in Christo, & voluntatem non dandi gratiam efficacẽ his determinatè, vt renascantur quo ad ordinem intentionis: quo ad ordinem verò executionis reiectionem à gratia, & gloria in æternum: vel in damnatis adultis importat decretum comminatorium tum pœnæ damni, tum pœnæ sensus, & præterea ordine intentionis voluntatem puniendi originale pœna priuationis iustitiæ originalis, ex quo ortum ducit expergefactio concupiscentiarũ, & non dãdi gratiã superantem earum motus: ordine verò executionis vtriusq; comminatæ pœnæ retributionem, & nihil aliud

1290 Obiiciunt primò Thomistæ contra primam conclusionem plurima loca Scripturæ, & primò illa verba Apostoli ad Romanos 9. *Volens Deus ostendere iram, & notam facerem potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ, apta in interitum, vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasis misuricordiæ, quæ præparauit in gloriam.* Vbi, aiunt Thomistæ, clarè apparet Deum ex motiuo ostendendi suam iustitiam, atque potentiam sustinere, idest permittere, vt explicat Angelicus hic articulo 5. ad tertium, vasa iræ: ac consequenter ipsa prima permissio peccati effectus fuit Reprobationis antecedentis, per quam volens ostendere iram, & suam potentiam, aliquos reprobauit, & ideò permisit fieri vasa iræ, apta in interitum.

1291 Secundò ex eodem loco, cùm de Pharaone dicitur, *In hoc ipsum excitaui te, vt ostendam in te virtutem meam: & vt annuncietur nomen meum in vniuersa terra*: in quibus verbis etiam significatur propter ostensionem virtutis Dei, & eiusdem gloriam, permissam fuisse indurationem Pharaonis.

1292 Tertiò ex eodem item loco, cùm dicitur de Iacob, & Esau, *Cùm non dum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali, non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia maior seruiet minori: sicut scriptum est, Iacob dilexi, Esau autem odio habui.* Ex quo loco constat Apostoli intentionem in eo totam esse, vt ostendat totum negotium Prædestinationis, & Reprobationis quoad ordinem intentionis, nõ esse ex operibus præuisis, siue bonis, siue malis: sed ex Deo, in cuius potestate situm esse docet, vt ex eadem massa alios condat in vasa honoris, alios in vasa contumeliæ, vt deindè subiungit idem Apostolus.

1293 Quartò illud Sapientiæ 12. *Cùm sis iustus, iustè omnia disponis: eum quoque, qui non debet puniri, condemnas, & exterum existimas à tua virtute*; ergo, inquiunt Aduersarij, Deus condemnat aliquos antequam mereantur puniri.

1294 Quintò tandem illud Prouerb. 16. *Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus, impium quoque ad diem malum.* Ergo, inferunt, Deus propter semetipsum, hoc est sui gloriam, ostendendo suam iustitiam, permittit iniquitatem.

1295 Respondeo prænarrata Scripturæ loca nonnisi distortè adduci ad roborandam durissimam illam Reprobationem, quæ defenditur à Thomistis: quapropter Ad primum locum dico Thomistas considerare verba adducta, discerpta à contextu: illa namque verba adducuntur ab Apostolo ad ostendendum, quod antea dixerat, quòd Deus nimirum, *Cuius vult, miseretur, & quem vult, obdurat*: & indè probat non misereri eorum, per quos voluit ostẽdere iram, & potentiam suam, reliquos verò esse vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam, vt ostenderet diuitias gloriæ suę: vt quid autem Aduersarij, non reflectunt, quòd non stat misericordia, vbi nõ est miseria, à qua fiat subleuatio? illa ergo Apostoli verba sunt de Deo relatè ad homines supposito originali, & vna corruptionis massa infectos: ex quibus alios elegit, miserendo, in vasa honoris, vt ostenderet diuitias gloriæ suę: alios iã factos per originale vasa contumeliæ, apta in interitum, sustinuit, eorum non misertus, sicut illorum, in multa patientia, hoc est permisit, volens ostendere cum eis comminatam iram, & suam potentiam, ipsos obdurari, addendo peccata peccatis: & hoc propter vasa misericordiæ, vel scilicet in horum patientem exercitationem: vel ut ex malo illorum agnoscant, qualem illis præstiterit Deus gratiam, vt sæpè explicat Augustinus. Quapropter ex hoc loco non arguitur decretum absolutum in Deo ostẽdendi iram suam, & potentiam, sed modo iam supra explicato, decretum comminatorium, antecedens originale: & deinde decretum absolutum non dandi gratiam efficacem, sicut illis, quorum miseretur: per hæc enim decreta sufficientissimè ostendit se iustè iratum, & posse ab hominibus omnibus exigere debitum: & quòd, si ab aliquibus non exigit, misericorditer id facit. Et eumdem sensum habent alia verba, quę procedunt de obduratione Pharaonis, quęque secundo loco adducuntur.

1296 Ad tertium dico, vt legant, si adhuc non legerint Aduersarij, quid de odio Dei erga Esau dicit Augustinus, prout retuli num. 1245. asserit namque, *Vt autem odisset Esau, nisi iniustitiæ merito, iniustum est*. Et, *Non igitur odit Deus Esau hominem, sed odit Esau peccatorem*. Ipse item Augustinus in libro Enchyridion explicat verba Apostoli, *Cùm non dum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali, non ex operibus, &c.* dũ in prædicta verba sic habet, *Ambo itaque gemini natura filij iræ nascebantur, nullis quidẽ operibus proprijs, sed originaliter in Adam vinculo damnationis obstricti, &c.* An hoc ipsum non totum continet verborum Apostoli contextus? si enim Deus in reprobando nulla opera attendit, cur Apostolus post supradicta verba concludit: *ergo cuius vult miseretur, & quem vult obdurat*, cùm non sit misericordia, vbi nulla supponitur miseria? Rursus cur non reflectunt Aduersarij ad illa alia Apostoli verba, *Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*? Et ad illa alia, *Israel verò sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non peruenit. Quare? quia non ex fide, sed quasi ex operibus*? Contra eos ergo loquitur Apostolus, qui prætendebant gratiam Christi deberi operibus exterioris obseruantiæ legis scriptæ, & propterea volebant, qui ad baptisma ex gentibus peruenirent, debere circumcidi, & obseruare legem Moysis, vt ex operibus legis mererentur gratiam, quæ si operibus esset debita, iam non esset gratia, vt alibi ait idem Apostolus: & ad hos conuincendos adducit Paulus exemplum duorum geminorum, quorum vnum Deus dilexit, alterum odio habuit antequam nati fuissent, ac potuissent, aut legem obseruare, aut in eadem deficere: sed per hoc non excluditur originalis infectio, à qua alios liberat, miserendo, ante propria opera, quibus id mererentur: alios verò relinquit, non miserendo, non quidem quia proprijs operibus malis id non mereantur, sed quia non miseretur efficaciter, sed debitum ab eis exigit pœnæ peccati originalis.

1297 Ad quartum dico in vulgata Sixti V. non legi verba, quæ adducuntur in argumento, sed opposito modo, nempe, *Ipsum quoque, qui non debet puniri, condemnare, exterum extimas à tua virtute*. Et sanè contextus verborum, prout adducuntur in argumento, non subsistit: quomodò namque commendari potest Dei iustitia, dum dicitur, *Cùm sis iustus, iustè omnia disponis*, si deindè additur, *eum quoque, qui non debet puniri, condemnas*? Numquid actus iustitiæ est condemnare innocentem, & qui non meretur puniri, cùm potiùs actus appareat iniustitiæ? Cùm ergo vulgata Sixti Quinti verba, in argumento adducta, reprobet, reprobat insimul cum illis Thomisticam sententiam, idem continentem. Sed dato, quòd verba adducta in argumento subsistant, quid inde? nonne optimè staret explicatio Liræ dicentis, quòd sermo sit de condemnatione ad pœnas temporales in maius bonum prædestinatorum, in meritum nimirum patientiæ, & humilitatis, in quo videntur, quasi exteri quoad tempus à Dei virtute, & quasi derelicti?

1298 Ad quintum dico ibi non nominari pœnam, sed impietatem, quid ergo? prætendunt Thomistæ, quòd Deus, qui operatur vniuersa propter seipsum, faciat etiã, vt aliquis sit impius? an solùm impium ordinat in diem malum? primum certè non dicent; solùm ergo Deus subsequenter ad impietatem ordinat impium in diẽ malũ: non quidem nouo decreto, sed executione decreti comminatorij, cum additione voluntatis non miserendi.

1299 Obijciunt secundò plurima loca Augustini, quorum præcipuus est, quem desumunt ex libro de Prædestinatione, & Grat. cap. vltimo, vbi hæc habet, *Si humanum genus, quod creatum primitus constat ex nihilo, non cum debita mortis, & peccati origine nasceretur, & ex eis creator omnipotens nonnullos damnare vellet in interitum, quis omnipotenti creatori diceret, quare sic fecisti: qui enim, cùm non essent, esse donauerat, quo fine essent, habuit potestatem. Nec dicerent cæteri, cur paribus omnium meritis diuinum discreparet arbitrium? quia potestatem habet figulus ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam*. Ergo, inferunt Aduersarij, Augustinus sentit, quòd, si nullũ esset peccatũ originale, in potestate Deus habuisset aliquos damnare in interitum, & nemo potuisset ei rectè dicere, cur ita fecerit.

1300 Secundus desumitur ex Epistolà 107. vbi sic loquitur, *Multi salui non fiunt, non quia ipsi nolunt, sed quia Deus non vult: quod absque vlla caligine monstratur in paruulis*. Ergo ex Augustino, qui damnãtur, indè originaliter damnantur, quia Deus id vult in sui dominij, & iustitiæ ostensionem.

1301 Tertius adducitur ex tractatu 26. in Ioannem, quo in loco ita scribit, *Quare istum trahat, illum non trahat, noli iudicare, si non vis errare*. Trahere ergo ex intentione saluandi, vel non trahere ex intentione damnandi non debet reduci ad causam ex parte nostra, sed ad inscrutabilitatem iudiciorum Dei.

1302 Quartus affertur ex Epiſtola 157. in quà dicit, *Cur autem creentur etiam illi, quos Creator præſciuit ad damnationem, non ad gratiam pertinere, Beatus Apoſtolus tantò ſuccinctiori breuitate, quantò maiori authoritate commemorat: Deum enim dicit volentem oſtendere iram, & demonſtrare potentiam ſuam, attuliſſe in multa patientia vaſa iræ, &c.* Ex quo loco ſic arguūt Aduerſarij: homo, antequam Deus illum voluerit creare, non fuerat præuiſus cùm merito peccati, quia futurum conditionatè non habet rationem meriti, vel demeriti, & tamen adhuc Auguſtinus ex Apoſtolo aſſerit Deum voluiſſe illum creare, & permittere, quòd peccet, vt oſtenderet iram, & potentiam ſuam; ergo hæc intentio in Deo præcedit, non ſubſequitur præuiſionem peccati.

1303 Quintus tandem, ſimilis antecedenti, ducitur ex libro 11. de Ciuitate capit. 18. cùm ait Sanctus Doctor, *Neque enim vllum, non dico Angelorum, ſed vel hominum crearet, quem malum futurum eſſe præſciſſet, niſi prior noſſet, quibus eos bonorum vſibus commodaret.* Ergo, inquiunt, per Auguſtinum Deus permittit peccata ex præuolito fine ordinandi peccatum in bonum: nullum autem maius bonum excogitabile eſt, ad quod ordinari poſſit peccatum, quàm ſit oſtenſio diuini dominij, atque iuſtitiæ, & potentiæ in eiuſdem laudem, & gloriam.

1304 Reſpondeo etiam omnia Auguſtini loca diſtortè, & non in ſenſu rectò, ſecundùm quem prolata fuerunt ab Auguſtino, ab Aduerſarijs intelligi, quod oſtendam, ſingula diſtrictè examinando.

1305 Ad primum ergo dico, vt videāt Aduerſarij, quomodò cohæreant, quæ ipſi afferunt ex Auguſtino lib. de Prædeſtinat. & Gratia, cum his, quæ ſcribit Epiſtola 106. *Si Deus quemquam immeritum, & nulli peccato obnoxium, damnare creditur, alienus ab iniquitate non creditur.* Atque cum illis, quæ habet in libro primo quæſt. 2. ad Simplicianum, *Vt autem odiſſet Eſau, niſi iniuſtitiæ merito, iniuſtum eſt.* Et tandem cum ijs, quæ vltimo ſcripſit in Supplemento libr. 1. cap. 136. contra Iulianum Pelagianum, *Neque enim, ſi non eſt pœna damnationis, ſicut vultis, non erit ſaltem contumelia imaginis Dei ſeparari à regno Dei: ſed vos, ſi illam perſeuerantem negaueritis gratiam, ad hoc iudicium pertinere monſtrabitis, quod vtique in paruulis iniuſtum eſſet, ſi peccatum originale non eſſet.* Videant, inquam, quomodò cohæreant iſta cum adducto loco ab Aduerſarijs, *Si humanum genus, quod creatum primitus conſtat ex nihilo, non cum debita mortis, & peccati origine naſceretur: & ex eis Creator omnipotens nonnullos damnare vellet in interitum, quis omnipotenti Creatori diceret, quare ſic feciſti, &c.* Diſtinguant ergo Thomiſtæ diſtinguenda, quòd tunc, quomodò iſta benè cohæreant, percipient: aliud namque eſt quærere, quid poſſit abſolutè Deus de ſuis creaturis rationalibus facere: aliud quid poſſit facere, ſuppoſito quòd eas voluit creare rectas, & cōuerſas ſupernaturaliter ad ſe, cū eleuatione ad vitam æternam, & promiſſione regni, ſi ſtarent in accepta rectitudine. Primo modo, ſicut potuit Deus creare, quas voluit, & non omnes, quas poterat: item ſicut voluit carnem ſumere pro Redemptione hominum, & non ita Angelorum peccantium: ita poterat creando, & ante omne peccatum, aliàs eleuare ad vitam æternam, & reliquas non eleuare, ſed priuatas relinquere omni iure, vel ſpe vitæ æternæ, quod eſſet deſtinare eas ad æternū interitum: & hoc modo loquitur lib. de Prædeſtinat. & Grat. vbi Pelagianos oppugnat, qui peccatum originale negabant, propterea quòd iniuſtū credebant Deum punire priuatione vitæ æternæ homines propter Adæ peccatum, quaſi Deus, qui gratis in Adamo promiſerat deſcendētibus æternam vitam, vel mortem, non potuiſſet abſque iniuſtitia id facere, quando, vt arguit Auguſtinus, poterat abſque vlla culpa nec propria, nec aliena, eodem modo creare priuatos iure ad gloriam & nemo potuiſſet ei rectè dicere, quare me ſic feciſti, &c. Secundo autem modo, quoniam Deus ita rectas, & conuerſas creando, ac promittendo, tum ratione gratiæ, quę eſt hæreditas ad regnum, tum ratione promiſſionis, iam ſupponitur tribuiſſe illis gratis ius ad æternam vitam ſub conditione perſeuerētiæ in rectitudine accepta, non poteſt deindè ex ſe, abſque iniuſtitia, nullo præſuppoſito debito in iiſdem creaturis, illas ſpoliare, & deſtinare ad interitum: atque hoc modo defacto loquitur Sanctus Doctor in alijs locis, à me relatis.

1306 Ad ſecundum patet ex dictis, quid ſit dicendum: loquitur namque Auguſtinus defacto, & ſuppoſito originali, à quo non liberantur, & ſaluantur, qui, vt ſomniabant Pelagiani, contra quos loquitur, antecedenter ad gratiam volunt ſaluari, vt quaſi hæc voluntas ſit meritum gratiæ: ſed econtra, qui liberantur, certè non malè operantes liberantur, ſed operantes benè voluntate ſalutis: at ideò hoc ipſum volunt, quia priùs Deus, volens eos liberare, conuertit corda ipſorum, vt efficaciter id volentes, benè operentur, &c.

1307 Ad tertium dico, vt reflectant Aduersarii ad casus, qui in dies eueniunt: si namque iudex humanus ex duobus, mortem merentibus, alteri gratiosè remittat, alterum condemnet, & interrogetur quare in paribus dispar proferat iudicium, rectè respondet, quia potestatem talem habeo: sed si petatur: quare Titium v. gr. dãnauit ad mortem, non respondet, præcisè quia potestatem talem habeo, non enim potest condemnare innocentem: sed quia mortem meretur. Similiter qui creditor est duorum, & vni velit remittere, ab altero exigere debitum, si interrogetur, quare non illos pares faciat in gratia, qui pares erant in debito, rectè respondet, ita mihi placet, qui Dominus sum, & nulli huius teneor rationem reddere: sed, si dumtaxat de eo interrogetur, à quo exigit, quare nimirum solutionem quærat, non dicit, quia mihi placet: sed illam exigo, quia eam mihi debet, nec posset solutionem non debitam iustè exigere. Quænam ergo est connexio inter casum adductũ ab Aduersarijs, quare Deum hunc trahat miserendo, & alium non trahat, cum hoc, quare hunc, vel hos damnet? In primo benè stat, nolle iudicare, si non vis errare, quoniã in potestate figuli est ex eadẽ luti massa alios condere in vasa honoris, alios in vasa contumeliæ: & in secundo non benè stat, quòd in potestate figuli sit condere rectitudinem in contumeliam, & velle condemnare: sed, si ita condat, ideò ita condit, quia taliter condi meretur. Aliud ergo est quærere comparatiuè, quare hunc trahat miserendo, illud non trahat, relinquendo ipsum in sua perditione: aliud absolutè quærere, quare hunc damnet. Verba Augustini procedũt de primo casu: & mea assertio, in qua à Thomistis dissentio, procedit de secundo: vndè extra propositum confunditur vnus casus cum alio à Thomistis.

1308 Ad quartum dico, quòd decreta conditionata tandiù talia manent, quoùsque non purificetur conditio: hac autem transacta in statum absolutum, etiam decreta ita transeunt quoad effectum, ponendo nempe illum in statu absoluto. Illa ergo Apostoli verba, quòd, *Deus volens ostendere iram, & demonstrare potentiam suam, substinuit in multa patientia vasa iræ, apta in interitũ, &c.* quæ sunt de statu absoluto ratione purificationis conditionis, quoniam procedunt de vasis iam aptis ad interitum, transfert Augustinus suo proportionali modo ad statum anteriorem non adhuc purificatæ conditionis: quoniam loquitur de culpa conditionatè dumtaxat, & non absolutè præuisa, nimirum cur Deus voluit creare, quos præsciuit, si crearet, futuros pertinentes ad damnationem, & non ad gratiam: & respondet modo proportionato, quia non indè Deus debuit abstinere se ab ostensione suę iræ, & potentiæ: sed adhuc voluit ostendere se irasci contra peccatum, & sua potentia fore puniturum, si fiet: vndè non loquitur de voluntate absoluta dãnandi: sed de sola voluntate conditionata, vt ostenderet hac voluntate comminatoria se esse iustum, & potentem punire peccatũ, prout num. 1237. ex eodem Augustino probaui.

1309 Ad quintum tandem respondeo eodẽ modo, quo præcedenti loco, quòd scilicet neminem futurum peccatorem Deus crearet, nisi priùs suo proportionato modo, ad ostensionem suorum attributorum, voluisset bonorum vsibus accommodare; inter quos principalior est illius honor, & gloria: sed hæc non stãt in damnando absolutè, qui non adhuc merentur damnari: sed in comminando damnationem, si ita operentur, vt damnari mereantur.

1310 Obiiciunt tertiò plurima loca ex Angelico Doctore: & primò ex prima parte quæst. 23. artic. 3. vbi habetur, *Sicut Prædestinatio est pars prouidentiæ respectu eorum, qui diuinitùs ordinantur in æternam salutem: ita Reprobatio est pars prouidentiæ respectu eorum, qui ab hoc fine decidunt: vndè Reprobatio non nominat præscientiam tantùm, sed aliquid addit secundùm rationem: sicut & prouidentia, vt supradictum est: sicut enim Prædestinatio includit voluntatem conferendi gratiam, & gloriam: ita Reprobatio includit voluntatem permittendi aliquem cadere in culpam, & inferendi damnationis pœnam pro culpa.* Ex quo loco, qui est basis Thomistarum sententiæ, ita isti arguunt: prouidentia est dispositio mediorum in finem præintentum, vt executioni mandetur: sed Reprobatio per Angelicum est actus prouidentię circa eos, qui deficiunt à salute, & includit voluntatem permittendi culpam, & voluntatem inferendi damnationis pœnam; ergo hanc includit, vt ad finem præintentum, & illam, vt medium ad finem; ac consequenter voluntas reprobandi præcedit voluntatem permittendi culpam.

1311 Secundò ex eadem quæstione, & articulo in solutione ad secundum, vbi ait, *Reprobatio non est causa eius, quod est in præsenti, scilicet culpæ: sed est causa derelictionis à Deo: est tamen causa eius, quòd redditur in futuro, scilicet pœnæ æternæ: sed culpa prouenit ex libero arbitrio eius, qui reprobatur, & à gratia deseritur.*

tur. Vbi sic arguunt Thomistę: Reprobatio per Angelicum est causa cur homo deseratur à Deo, non tribuendo illi gratiam efficacem: atqui in hoc consistit permissio peccati; ergo Reprobatio antecedit, tamquam causa, permissionem peccati.

1312 Tertiò ex articulo 5. eiusdē quæstionis ad tertium argumentum, vbi, *Sed quare*, inquit, *hos elegit, illos reprobauit, non habet rationem, nisi diuinam voluntatem*. Ex quo loco arguunt Thomistæ sicut circa similia verba arguunt supra ex Augustino.

1313 Respondeo mirum valde esse, vt præfatis Angelici verbis inducantur Thomistę ad asserendum, quòd tam Sanctus Doctor docuerit ex solo Deo esse, nullo habito respectu ad peccatum, vt plures homines dānentur, quàm saluentur, quasi plus delectetur in perditione hominū, quàm in eorumdem salute, contra illud Sapientiæ 1. *Deus mortem non fecit, nec delectatur in perditione viuentium*. Dico ergo in præfatis locis nihil prorsus contineri, quòd sententiæ Thomisticæ, vel leuiter faueat: vndè.

1314 Ad primum dico optimè docere Angelicum, quòd Reprobatio sit actus prouidentiæ, sicut est Prædestinatio: sed in suo proportionato genere, non verò, vt currat in omnibus paritas, sed in ijs dūtaxat, quæ explicat idem S. Doctor: quòd nimirū, sicut Prædestinatio includit voluntatem dandi gratiam efficacem, & gloriam, ita Reprobatio includat voluntatem permittēdi peccatum, & inferendi damnationis pœnam. Non tamē quòd etiā, sicut Deus bonus potest velle dare bonum non merenti, ita possit velle dare malum nō demerenti, pręcipuè postquam creauit rectum, & promisit saluare, si in rectitudine accepta steterit. Nec item, vt, sicut potest velle gratiā efficacē gratis pro eliciēdo opere bono, ita possit gratis velle aliquid, coniunctum cum opere malo. Deus ergo in prima hominum, & Angelorum conditione, quia neminem prædestinauit, vel reprobauit efficaciter, sed dumtaxat vtrumque fecit conditionatè, prouidit pro Prædestinatione de sufficientia auxiliorum: pro Reprobatione verò pari modo ordinauit non impeditionē liberi arbitrii, ne prorumperet in malum, sicut potuisset impedire: quòd est permisisse peccatum purè negatiuè. Post Adæ verò peccatum, quando voluit ostendere misericordiam suam in Christo Redemptore, voluit aliquorum efficaciter misereri, prædestinando eos ad gloriam, & hos prouidit de medio efficaci. Alios verò nec prædestinauit, nec eiecit à gloria, sed voluit saluandos, si benè operati fuerint, damnandos si malè: & prouidit de mediis tum gratiæ, tum permissionis peccati, scilicèt illud non impediendi: sed quoniam non prædestinauerat efficaciter, motus concupiscentiæ, relicti in pœnam peccati originalis, superantes sufficientiam gratiæ, trahūt ad peccata: indè initium executiuum incipit comminatæ damnationis: initium verò intentiuum situm est in eo, quòd non vult illis gratiam superantem motus concupiscentiæ, sed purè sufficientem, & supponentem motus concupiscentiæ in pœnā originalis: sed hoc non ex motiuo damnādi, cùm adhuc velit omnes saluare: sed ex motiuo ostendendi cum illis suam iustitiā vindicatiuam, relinquendo in illis motus concupiscentiæ tales, qui non vincuntur à gratia, licèt possint vinci à libero arbitrio cum eadem gratia, si homo velit. Semper ergo verùm est, quòd docet Angelicus, quòd Reprobatio sit actus prouidentiæ ex fine præintento, sicut talis est Prædestinatio: sed vnaquæque in suo proportionato genere. Videat autē nunc benignus Lector, quomodò hic procedant Thomistæ: ipsi docent, & probant ex Angelico damnationem, vt pœnam, non posse esse præuolitam ante præuisam culpam, vt notaui numero 1247. & tamen nunc pro probanda Reprobatione antecedēter ad præuisionem peccati, siue independenter ab eo, textum afferunt Angelici, in quo explicitè loquitur de damnatione, vt pœna, dum dicit, *Ita Reprobatio includit voluntatem permittendi aliquem cadere in culpā, & inferendi damnationis pœnam pro culpa.*

1315 Instant tamen Thomistæ contra hanc responsionem, dicendo, quòd Angelicus præadducto loco non loquitur de prouidētia speciali post peccatum Adæ; sed de prouidentia, vt sic præciso peccato: nec de prouidentia supponente voluntatem finis conditionatam: sed absolutam; primū autem ex his probant ex eodem articulo, in quo paulò ante ad dicta habet, *Ad prouidentiam autem pertinet permittere aliquem defectum in rebus, quæ prouidentiæ subduntur, vt dictum est supra*, nempe artic. 2. ad secūdum, vbi dixerat, *Sed Prouisor vniuersalis permittit aliquem defectum in aliquo particulari accidere, ne impediatur bonum totius*. Loquitur ergo Angelicus, de prouisore vniuersali in genere, & de prouidentia, vt sic, non de tali prouidentia. Secundùm probant tum ijsdem verbis, quoniam bonum vniuersale est motiuum remotum permittendi defectum, bonum autem vniuersale est efficaciter à Deo volitum; ergo loquitur

tur de prouidentia efficaci, & non conditionata. Tum quia deueniens loco citato ad exemplum, ait, *Nec esset patientia Martyrum, si non esset persecutio Tyrannorum*; ergo, sicut est à Deo efficaciter volita patientia Martyrũ, ita efficax debet supponi prouidentia mediorum.

1316 Respondeo negando tum primam, tũ secundam partem antecedentis: & quidem quoad primam, si Angelicus materiam pertractat specialem Reprobationis, quomodò fieri potest, vt de prouidentia in communi agat? Aliquid ergo de prouidẽtia in communi affert, vt concludat, quæ de speciali prouidẽtia probare debet. Quoad secundam autem partem dico non esse confundendos in diuina prouidentia finẽ remotũ, & vniuersalem, cum finibus proximis, & particularibus: certum est finem vniuersalẽ, & remotũ semper esse per diuinam prouidentiam efficaciter volitum: at non ita omnem finem specialem: sed sicut congruit suæ bonitati, suoque honori, & gloriæ per ostensionem suorum attributorum: atque ita in prima hominum, & Angelorum conditione, in qua suam bonitatem, sicut & iustitiam æquè cum omnibus suis creaturis rationabilibus voluit ostendere, necnon vestigiũ dare suæ liberrimę potestatis, omnes æquè prædestinauit conditionatè, omnibusque æquè comminatus fuit pœnam, si in accepta rectitudine non starent: ac pariter omnes prouidit de gratia sufficienti, vt liberum haberent in æquilibrio, & perfectum in genere suo arbitrium: ad quem finem necesse fuit permittere defectum, quem futurum præuiderat in aliquibus, sed permissione purè negatiua. Post præuisum autem Adæ peccatum voluit ostẽdere cum aliquibus quid posset suæ miserentis gratiæ beneficium, ab alijs verò exigere ex parte pœnam, debitam originali, non miserendo modo, quo supra: sed neque excludendo à gloria, vt indè magis ostenderetur Christi Redemptoris, etiam relatè ad omnes, licèt non eodem modo, pietas: atque indè eos, quorum efficaciter misertus est, prouidit de medijs efficacibus: alios autem de medijs sufficientibus, permittendo peccatum permissione positiua: & consequenter etiam hic permittit defectum, sed modo, debito ex parte peccato originali. Ad ea autem, quæ adducuntur ex Angelico pro probanda secunda parte antecedentis patet ex dictis in vltimo articulo antecedẽtis quæstionis, quid sit dicendum: nam ad hoc, vt Deus velit efficaciter aliquem finem, solùm necesse est; vt efficaciter ponat ea media, quæ non aliunde, quam ab ipso poni possunt: cæterùm, quæ præuidit fore aliunde ponenda, sufficit, si non impediat; nec ergo pro bono communi necesse est, vt Deus velit aliquos reprobare, & deficere, neque pro habenda patientia Martyrum, sed sufficit, si nolens eorum efficaciter misereri, vel prædestinare, permittat defectus modis, quibus supra.

1317 Ad secundum autem locum respondeo ex modo dictis Angelicum sermonem ibi habere de Reprobatione comminatoria, simul & initiatiua, consistente, vt supra dixi, in voluntate nõ dandi, in pœnam originalis, gratiã victricem motuum cõcupiscentiarũ, per quod Reprobus relinquitur à Deo, & ex quo etiam originem ducit debitum pœnæ æternæ: vndè solùm sequitur Reprobationem initiatiuam hanc, non verò voluntatem efficacem damnationis ęternæ, esse causam permissionis peccati.

1318 Ad tertium patet ex responsione, supra data simili loco Augustini, quid sit dicendum, nec opus est, vt ea iterum reperamus; videantur, quæ dicta sunt numero 1307.

1319 Obijciunt quartò ratione. Reprobatio debet esse specialis Dei prouidentia, opposita immediatè, saltem ratione finis proximi, diuinæ Prędestinationi; ergo est specialis præordinatio mediorum ex præsupposita voluntate sui specialis finis proximi: atqui iste specialis finis, ita præuolitus, nõ alius potest esse, nisi exclusio aliquorum à regno; ergo ista voluntas excludendi aliquos à regno præsupponitur in Deo ex ratione prouisoris vniuersalis, & non ex præsupposito peccato.

1320 Respondeo distinguendo antecedens Reprobatio debet esse specialis prouidentia opposita immediatè, saltem ratione finis proximi diuinæ Prædestinationi, præcisè ex parte obiectorum, quia vna tendit ad gloriam, alia ad exclusionem gloriæ concedo: opposita ex modo volendi, vel potiùs similis cum Prędestinatione in modo tendendi ad finem, vt vtraque tendat efficaciter ex se, nego antecedens. Distinguo pariter primum consequens; ergo est specialis præordinatio mediorum ex præsupposita voluntate efficaci sui specialis finis proximi, nego: ex præsupposita voluntate conditionata, concedo consequentiam. Nego autem deinde minorem: iste namque finis Reprobationis non est exclusio determinata aliquorum, sed omnium: cõditionatè tamen, si fuerit demeritum culpę. Ratio huius distinctionis patet ex dictis: quia finis Prædestinationis est vndequaque bo-

bonus: vnde potest Deus bonus esse solo, & absolutè illũ velle: at finis Reprobationis est malus, cruciatiuus creaturę rationalis, qui si esset volitus ex præcisa Dei volũtate, & non ex debito illũ inferẽdi, Dei bonitatẽ inficeret: & ideò non potest esse volitus, nisi cõditionatè, si accesserit debitum iustitiæ.

1321 Instant Deus per prouidentiam Reprobatiuam, antecedentem omne peccatum, præparauit determinata media; ergo ex determinata, & absoluta voluntate finis. Respondeo, distinguo antecedens per prouidentiã reprobatiuã, antecedentẽ omne peccatũ, etiã originale, pręparauit determinata media, nego. Per prouidẽtiã reprobatiuam, supposito iam peccato originali, pręparauit determinata media, subdistinguo, physicè, nego: moraliter cõcedo antecedẽs: distinguo etiam consequens; ergo ex determinata, & absoluta voluntate finis, si sermo sit de Reprobatione ante omne peccatũ, nego: si sermo sit de Reprobatione moraliter initiatiua post peccatum originale, concedo consequentiam. Ante peccatum præuisum Deus dedit omnibus æqualem sufficientiam ad benè, vel ad malè operandum, imò ad malè operandum non dedit Deus sufficientiam, sed hanc habet natura ex se, quia facta est ex nihilo, & indè ex se defectibilis est: vndè ante peccatum nihil dedit Deus speciale pro reprobando, sed pro conditionatè prædestinandis omnibus, si defectus moralis naturæ non accesserit. Post peccatum verò originale aliquorum voluit Deus absolutè misereri, & prædestinare, ad ostendendas diuitias suæ misericordiæ: cũ alijs non se gessit ita, sed voluit absolutè ex parte ostendere suam iustitiam in eo, quòd noluit remittere debitum concupiscentiæ, contractum per peccatum, & noluit dare gratiam victricem, quod concedo initium esse, saltem morale, Reprobationis: adhuc tamen cum gratia sufficiente homo, si velit, potest saluari: quia autem adhuc post originale voluit omnes in Christo Redemptore saluos fieri, licèt non omnes efficaciter; dedit etiam illis, quos non prædestinauerat absolutè, gratiam sufficientem, quę est determinatum medium, vt patet ex dictis, moraliter trahens ad peccata, ratione propriæ concupiscentiæ, exortæ in pœnam originalis, & non remissæ: & licèt hæc non remittatur physicè, etiam Electis, dum sunt in via, remittitur tamen moraliter per donum gratiæ victricis, & superantis illam, ex quo saltẽ moraliter est opus bonum.

1322 Insurgunt. Etiam in posteris Adæ datur permissio trahens ad peccata, siuè moraliter, siue physicè, & non in pœnã originalis; ergo ex alio præuolito fine, nempe reprobandi. Antecedens probant: quia pluribus hominibus post remissum originale tribuitur gratia sufficiens, qua prolabuntur in peccata personalia: sed ista non datur in pœnam originalis, iam remissi; ergo. Hoc argumento credunt eneruare Thomistæ omnes rationes; quas attulimus pro oppugnanda Reprobatione efficaci independenter à peccato.

1323 Respondeo tamen primò, quærendo à Thomistis, vndè sit in hominibus baptizatis carentia iustitiæ originalis, vndè motus concupiscentiæ, vndè mors, vndè vesci in sudore vultus, vndè dolores parturientium, & cæteri dolores, & infirmitates? an non ex originali, quod tamen eis remissum est per baptisma, & adæquatissimè sub ratione culpæ. Rursus, an non Sacramentum Pœnitentiæ, ritè susceptum, abluit perfectè homines baptizatos à culpa? numquid indè remittitur pœna, vt nihil remaneat purgandum in Purgatorio? Aliud ergo est remitti peccati culpam, aliud remitti omnem pœnam, etiam temporalem. Et ratio est, quia remissio non fit ex perfecta satisfactione debitoris, sed ex gratia creditoris, in cuius potestate est remittere quantum vult. Ad argumentum ergo in forma, nego antecedens: ad cuius probationem nego minorem: quoniam gratia positiuè purè sufficiens, quæ talis fit ratione cõcupiscentiæ superantis, pœna est peccati originalis.

1324 Obijciunt quintò. Natura rationalis, sicut creata est ex nihilo, & physicè est defectibilis, ita & moraliter vertibilis est ex se siue ad bonum, siue ad malum, quãuis ad bonum non sine Dei gratia; ergo ad Prouisorem naturæ spectat eam sic prouidere, vt non impediat, sed permittat ei defectus, atque peccata, præcipuè, vt locus tribuatur virtutibus, quæ peccata supponunt, qualis est patientia Martyrum.

1325 Respondeo argumentum plus probare: nam non aliqua, sed omnis creatura rationalis, est ex se moraliter defectibilis; ergo non aliquibus, sed omnibus debet permitti peccatum, & in omnibus debet relinqui locus virtutibus, supponentibus peccatum. Vident ne Thomistæ, qualia sunt eorum argumenta. Dico ergo, quòd ad prouisorem creaturæ rationalis, quà natura est, spectat eam prouidere

uidere de medijs indifferentibus in ordine naturæ: quatenus autem est ex gratia eleuabilis ad vitam sempiternam, eam in sua prima conditione prouidit in omnibus, & non in his præ illis, de sufficientia ad bonum: vt sicut ex se est vertibilis ad malum, fuerit ex gratia vertibilis ad bonum. Post Adæ verò peccatum natura humana tota deprauata est, & amisit omne donum gratuitum in pœnam peccati, hoc non obstante, adhuc in Christo Redemptore fuit, sed non æquè in omnibus indiuiduis, eleuata ad gratiam, & gloriam, modis supra explicatis: vndè in vtroque statu fuit constituta defectibilis, sed diuerso modo in prima conditione, ac in secunda, nempe in prima per permissionem purè negatiuam, communem omnibus, quando voluit Deus ostendere quid posset liberum arbitrium creatum: in secunda verò permissione positiua, relatè solùm ad aliquos, volente Deo cum reliquis ostendere quid posset suæ miserentis gratiæ beneficium.

1326 Obijciunt sextò. Deus, quos de facto elegit, nullo habito respectu ad præsupposita merita, imò antecedenter ad hæc, elegit; ergo, quos non elegit, etiam nullo habito respectu ad demerita non elegit: sed ii, qui non fuerunt electi, omnes damnantur; ergo illa non electio fuit saltem implicita, sed efficax voluntas damnandi.

1327 Respondeo ex dictis, distinguo antecedens nullo habito respectu ad merita: neque ad demerita, tamquam materia à qua, & destruenda, elegit: nego: habito respectu ad demeritum saltem originale, tamquam materia à qua, & destruenda, concedo antecedens, & nego consequentiam. Opus electionis opus fuit Dei miserentis, per quod figulus ex eadem luti massa quosdam condidit in vasa misericordiæ: hæc autem non stat, nisi sit subleuatio à miseria; ergo electio ista respicit miseriam peccati, tamquam materiam, à qua Deus voluit aliquos liberare. Reliquos autem nec elegit, nec reprobauit simpliciter, sed voluit ab illis exigere ex parte debitum peccati, partim remittere, rursus eleuando, licèt inefficaciter, ad gloriam conditionatè volitam, & dando illis gratiam sufficientē. Qui omnes, si damnantur, non Deo id efficaciter præuolente, damnantur; sed moraliter, & initiatiuè, ratione concupiscentiæ trahentis ad mala: physicè autem & completiuè ratione liberi arbitrij potentis vitare peccatum, & pœnas comminatas, & non euitantis physicè sua physica libertate.

1338 Solet hìc communiter quæri, qui sint effectus Reprobationis, sicut in antecedenti quæstione inuestigatum fuit, qui sint effectus Prædestinationis. Verùm hic, præcipuè stante iam mea probatâ sententia, nulla restat difficultas, quæ non fit ex dictis facillimę solutionis. Si enim sermo sit de Reprobatione à gloria, vel reiectione in æternos cruciatus, neganda est suppositio quæsiti: nam nullum Deus ita reprobauit, nisi vltimò, & ordine executionis post peccatum, vi decreti conditionati saluandi benè operantes, & dānandi malè operantes: quod decretum nihil speciale causat in vno præ alio, nec est minùs Prædestinatio, quàm Reprobatio: nisi velis vocare Reprobationem inadæquatè, & assignare, tamquam effectū, etiam inadæquatum, damnationem, cùm etiam ad hanc debeat concurrere, tamquam causa demeritoria peccatum, sine quo numquam daretur vi antecedentis Reprobationis prædicta pœna in exercitio. Si verò sermo sit de Reprobatione speciali initiatiua in pœnam originalis, per quā Deus non excludit quidem vllum à gloria, vel deijcit in cruciatum ignis, sed dumtaxat vult exigere ex parte debitam pœnam originalis per hoc, quòd non vult remittere hominem in statum pristinæ libertatis in æquilibrio, media iustitia originali, ex quo, expergefactis concupiscentijs, gratia, quæ illi datur, vincitur, & superatur, habet pro effectu carentiam specialis auxilij, & protectionis Dei, in quo consistit actiua derelectio, vndè damnantur quos Deus derelinquit: quæ quidem Reprobatio initiatiua, sicut non est Reprobatio, cùm adhuc homo possit physicè benè operari, & saluari: sed tantùm moraliter, quia, posita ista derelictione, nullus taliter derelictus saluabitur: ita non habet pro effectu physico, sed dumtaxat morali executionem damnationis, siue ad pœnam damni, siue etiam sensus. Gratia autem sufficiens secùndùm se non est effectus huius initiatiuæ Reprobationis, sed voluntatis Dei miserentis inefficaciter, & volentis omnes homines saluos fieri: est autem effectus illius, prout est positiua permissio peccati, quatenus scilicet dicit carentiam alterius gratiæ, & supponit motus concupiscentiæ superantis, non impeditos à Deo in pœnam originalis peccati. Et hæc dixerim de hac, simul & tota materia, quam pertractandam

dam suscepi: in qua, si aliquid forsitan tetigerim, quod non cohæreat cum sensu Sanctæ Matris Ecclesiæ, quod absit, ex nunc Protestor, quòd volo, vt non dictum, toto animo me submittens præciso sensui, atque definitionibus eiusdem, quæ fuerint, vel in futurum erunt, in omnibus, & per omnia.

F I N I S.

INDEX RERVM NOTABILIVM,

Quæ in hoc Libro continentur.

A.

B.

C.

D.

De-

G.

I.

L.

R.

S.

Semi-

T.

V.

